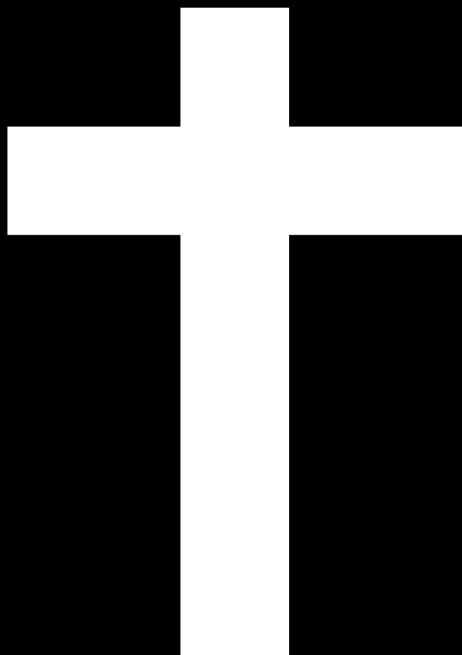

Dzam Wedeye

New Testament in Meray

Dzam Wedeye
New Testament in Merery

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Merery

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Merery

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.

For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
024cb559-a7ea-5bd1-9dc9-f33abc74bfec

Contents

Mata	1
Markus	52
Luka	87
Yuhana	142
Məsler hay	182
Roma hay	233
1 Korinje hay	259
2 Korinje hay	284
Galat hay	300
Efez hay	309
Filipi hay	318
Kolosi hay	325
1 Tesalonik hay	331
2 Tesalonik hay	336
1 Timote	339
2 Timote	346
Titus	351
Filimon	354
Hebrə hay	356
Yakuba	374
1 Piyer	380
2 Piyer	387
1 Yuhana	392
2 Yuhana	399
3 Yuhana	400
Yuda	401
Məsine i Yuhana	404

Nḡwalak i bazlam nakə **Mata** **a watsa aye** **Məfələkwe**

Wu nakə Mata a watsa a derewel nakay aye na, anañ: Yesu Kəriste neḡgeye ndo mətəme ha ndo nakə Mbəlom a gwaḡ ma sləraweeye ka məndzibəra aye. Mbəlom a dazlay mərehe ha wu nakə a gwaḡ ma vəlateye a Israyel ma Dzam Guram eye na, ta neḡgeye. Tə wa na Yesu mə walaḡ i Yahuda hay, kə ndza mə walaḡ tay dərmak. Kwa andza niye bəbay na, labara nakay ka təra hərwi Yahuda hay dəkdek bay, hərwi ndo hay ka məndzibəra tebiye.

Mata kə pay gər a məwetse derewel ḡgay ka madədo ka madədo lele. A dazlay ta məwe i Yesu, madzəhuḡe i Yesu a yam, ada tə masəpete nakə Fakalaw a səpat na Yesu aye. Kə watsa na məsler i Yesu, labara neheye a tsikawatay a ndo hay aye, matətike ada ta məmbəle tay ha ndo hay abəra ma dəvats.

Mata a ḡgəna ha matətike i Yesu wal wal zlam:

- 1) A ḡa ha labara ma tsaholok (5-7).
- 2) Gawla i Yesu hay kuro gər eye sulo ta məsler tay (10).
- 3) Dzeke i Bəy i Mbəlom (13).
- 4) Gawla i Yesu hay ta giye məsler na, kəkay (18).
- 5) Matətike ka gər i mandəve i məndzibəra tə məmaw i Yesu (24-25).

Bəba tətə i Yesu hay *Luka 3.23-38*

¹ Anañ derewel i məzele i bəba tətə hay i Yesu Kəriste: Yesu Kəriste na, slala i Davit ada Davit na, slala i Abraham. Bəba tətə i Yesu hay na, anañ: ² Abraham a lah məwe Izak. Izak a wa Zakob. Zakob a wa Yahuda ta malamar ḡgay hay. ³ Yahuda a wa Fares tə Zara, may tay na, Tamar. Fares a wa Hesron. Hesron a wa Aram. ⁴ Aram a wa Aminadab. Aminadab a wa Nason. Nason a wa Salmon. ⁵ Salmon a wa Booz, may i Booz na, Rahab. Booz a wa Obed, may i

Obed na, Rut. Obed a wa Zese. ⁶ Zese a wa bəy Davit.

Davit a wa Salomon, may i Salomon na, ḡgwas i Uri. ⁷ Salomon a wa Robowam. Robowam a wa Abiya. Abiya a wa Asaf. ⁸ Asaf a wa Zozafat. Zozafat a wa Zoram. Zoram a wa Ozias. ⁹ Ozias a wa Yotam. Yotam a wa Akaz. Akaz a wa Ezekiyas. ¹⁰ Ezekiyas a wa Manase. Manase a wa Amon. Amon a wa Zoziyas. ¹¹ Zoziyas a wa Yekoniya ta malamar ḡgay hay. A wa tay ha na, ahəl nakə tə gəs tay beke eye hay a Babilon aye.

¹² Ma dəba eye nakə ti ye tay ha a Babilon aye na, Yekoniya a wa Salatiyel. Salatiyel a wa Zorobabel. ¹³ Zorobabel a wa Abihod. Abihod a wa Eliyakim. Eliyakim a wa Azor. ¹⁴ Azor a wa Sadok. Sadok a wa Akim. Akim a wa Eliyod. ¹⁵ Eliyod a wa Eleyazar. Eleyazar a wa Matan. Matan a wa Zakob. ¹⁶ Zakob a wa Yusufa tuk. Neḡgeye na, zal i Mari nakə a wa Yesu, tə zalay Kəriste aye.

¹⁷ A gəs abəra ka Abraham hus ka Davit na, slala kuro gər eye faḡ. Ada a gəs abəra ka Davit hus ahəl nakə tə gəs tay ha Israyel hay a Babilon aye na, slala kuro gər eye faḡ. Sa na, a gəs abəra ka məgəse tay ha Israyel hay a Babilon hus ka Kəriste na, slala kuro gər eye faḡ.

Məwe i Yesu *Luka 2.1-7*

¹⁸ Anañ ma kəkay nakə tə wa Yesu Kəriste aye. May ḡgay na, tə zalay Mari, neḡgeye mədel i Yusufa. Ane tuk na, ahəl nakə ta zla bo zuk bay aye na, kiye a yay a Mari ta gədaḡ i Məsəfəre Tsədaḡḡa eye. ¹⁹ Yusufa mədel ḡgay na, neḡgeye ndo i dedek kame i Mbəlom. A say məndəde horoy ka Mari kame i ndo hay bay. A dzala mə gər ḡgay məgəre ha mədel ḡgay ta məkal.

²⁰ Həlay nakə neḡgeye faya ma dzaliye andza niye na, gawla i Mbəlom a bəzay ha bo ma məsine, a gwaḡay: «Yusufa, slala i Davit, kə dzədzar məzle mədel yak Mari bay. Hərwi kiye a yay a Mari na, ta gədaḡ i Məsəfəre Tsədaḡḡa eye. ²¹ Ma wiye wawa hasləka eye, ada nəkar ka zaleye Yesu*, hərwi ma təmiye tay ha gwala ḡgay hay abəra mə mezeleme tay.»

* **1:21** Yesu na, andza məgweḡe Bəy Maduweḡ ma təmiye tay ha ndo hay.

²² Wu neheye tebiye tã ndislew na, hãrwi ada wu nakã Bãy Maduweŋ a tsik tã bazlam i ndo mãde ha bazlam ŋgay aye mã ge bo. A gwad:

²³ «Anãŋ dem nakã a sãr zal zuk bay aye ma hutiye wawa,
ma wiye wawa haslãka eye,
ta zaleyeye Emanuyel.†»

²⁴ Yusufa a pãdeke abãra ka mãndzehãre na, a ge wu nakã gawla i Mbãlom a gwaday ge aye. A zla na Mari andza ŋgwas ŋgay a gay ŋgay. ²⁵ Ane tuk na, ta dzapa zuk bay hus a pat nakã Mari a wa na wawa haslãka eye. Ada Yusufa ma zaleyeye na, Yesu.

2

Ndo matãkay dãre a wurzla hay ti ye ka tãv i Yesu

¹ Tã wa Yesu na, ma Betelehem ka dala i Yahuda, a hãlay nakã Herod neŋgeye bãy bagwar eye aye. Ma dãba eye tã wa na Yesu na, ndo matãkay dãre a wurzla hay ti yaw mã bãyay, tã ndislew a Zerozelem, ² ta tsãtsah, tã gwad: «Bãy i Yahuda hay nakã tã wa na anãke aye na, mãŋgay? Nãmaa ŋgatay a wurzla ŋgay eye a tsaraw mã bãyay ada nãmaa yaw na, mãdãslay ha gãr.»

³ Bãy Herod a tsãne bazlam tay niye na, a kwasay gãr haladzay tã siye i ndo neh-eye ma Zerozelem aye tebiye. ⁴ A zalatay a bagwar i ndo neheye tã vãlaway wu a Mbãlom aye ta ndo neheye tã dzãŋgawa bazlam i Mbãlom mapala eye, a tsãtsah fataya a gwadatay: «Tã wa Kãriste na, mãŋgay?»

⁵ Ta mbãday faya, tã gwaday: «Tã wa Kãriste na, ma Betelehem, ka dala i Yahuda. Hãrwi ndo mãde ha bazlam i Mbãlom a watsa, a gwad:

⁶ «Nãkar Betelehem ka dala i Yahuda,
nãkar na, makãtsa bo eye mã walaŋ i
gãma neheye ka dala i Yahuda aye
bay.

Hãrwi bãy nakã ma tsãkuriye tay ha Israyel
ndo ga hay aye na,

ma deyeweye abãra ma nãkar.*»

⁷ Yawa! Herod a zalatay a ndo matãkay dãre a wurzla hay ta mãkal. A tsãtsah

fataya, a gwadatay: «Ka ŋgatamay a wurzla ŋgay eye a tsaraw na, a hãlay waray?» ⁸ Tã na, a slãr tay ha a Betelehem, a gwadatay: «Dum, pãlum na wawa eye niye lele. Ka hutum na na, dumara dũmeŋ ha hãrwi ada neŋ dãrmak nã ye mãdãslay ha gãr.»

⁹ Ndo neheye tã tsãne bazlam i bãy na, tã hãl bo, ti ye. Ahãl nakã faya ta diye na, tã ŋgatay a wurzla nakã a tsaraw mã bãyay aye faya ma diye kame tay. A husa ka gãr i gay nakã wawa mã dãma aye na, a lãtse.

¹⁰ Tã ŋgatay andza niye na, dãrev tay a rah ta mãŋgwese. ¹¹ Tã fãlãkwa a gay, ti ye naha, tã ŋgatay a wawa ta may ŋgay Mari. Ta dãkway gurmets, tã dãslay ha gãr. Tã na, tã pãla ha wu tay hay, tã vãlay wu kãriye a wawa niye. Tã vãlay gura, wu andaya tã zalay eŋseŋs† ada ta mir‡. ¹² Ma dãba eye Mbãlom a tsikatay ma mãsine, a gwadatay: «Kã mbãdum gãr ta tãv i Herod sa bay.» Tã tsãne andza niye na, tã hãl bo, ti ye a gãma tay ta tsãved mekeleŋ eye.

Mede a Ezipt

¹³ Ahãl nakã ndo matãkay dãre a wurzla hay ti ye wu tay na, gawla i Mbãlom a yaw ka tãv i Yusufa ma mãsine. A gwaday: «Lãtse, zla na wawa ta may ŋgay, hwayum a Ezipt. Ndza mã dãma hus a pat nakã na gwadãkeye maw aye, bãna Herod faya ma pãliye wawa nakay mãkãde na.»

¹⁴ Yusufa a tsãne andza niye na, a lãtse, a ye tay ha wawa ta may ŋgay a Ezipt ta hãvad. ¹⁵ Tã ndza mã dãma hus a pat nakã Herod a mãt aye. Wu neheye tebiye na, hãrwi ada wu nakã Bãy Maduweŋ a tsik tã bazlam i ndo mãde ha bazlam ŋgay aye mã ge bo parakka, a gwad: «Na zalay a wawa ga mã yaw abãra mã Ezipt.Š»

Herod a bãbazl tay ha wawa hay ma Betelehem

¹⁶ Herod a zãba faya ndo matãkay dãre a wurzla hay ta vãy gãr na, a ndalay haladzay. Tã na, a slãr ndo hay, a vãlatay tsãved ka mãkãde wawa haslãka eye tebiye a dazlay ka neheye a sla mãve sulo bay

† **1:23** Andza mãgwede: «Mbãlom tã nãkway.» Zãba ka Ezay 7.14; 8.8, 10.

* **2:6** Zãba ka Mise 5.2; 2 Samuyel 5.2.

† **2:11** Eŋseŋs na, wu nakã tã fãkawa hãrwi mãdãslay ha gãr a Mbãlom aye.

‡ **2:11** Mir: Mal nakã a ze hunŋa lele

aye. Tã gawa ka mãdahaŋ ada mã ze bay. § **2:15** Oze 11.1.

aye ma Betelehem ada ma gəma neheye tə mbay naha aye.

¹⁷ Andza niye, maa ge bo na, bazlam i Zeremi ndo mæde ha bazlam i Mbəlom nakə a tsik aye, a gwad:

¹⁸ «Mawude a tsənew abəra ma gəma i Rama, mətuwe tə zlazlay haladzay mə dəma. Rasel faya ma tuwiye wawa ŋgay hay. Dada a say mægəse dərev abəra ka mətuwe bay,

hərwi wawa ŋgay hay andaya sa bay.*»

Məməw abəra mə Ezipt a Nazaret

¹⁹ Ma dəba eye Herod a mət na, gawla i Mbəlom a yaw ka təv i Yusufa ma məsine ma Ezipt. ²⁰ A gwaday: «Lətse, zla na wawa ta may ŋgay ada mbəda gər a gəma i Israyel, hərwi ndo neheye ta pəla tsəved ka wawa nakay məkəde na aye na, ta mət.»

²¹ Yusufa a tsəne andza niye na, a zla na wawa ta may ŋgay, a mbəda gər a gəma i Israyel. ²² Ane tuk na, Yusufa a tsəne Arkelawos kə ndza a bəy i bəba ŋgay Herod ka dala i Yahuda na, a dzədzar haladzay mede a dəma. Məsine a gay sa, Mbəlom a day ha wu nakə ma giye. Tsa na, a ye a Galile. ²³ A ye, a ndza ma wuzlahgəma nakə tə zalay Nazaret aye. Andza niye wu neheye a ge bo na, andza i ndo mæde ha bazlam i Mbəlom neheye tə tsik aye. A gwad: «Ta zaley na, ndo i Nazaret.»

3

Yuhana madzəhubə ndo a yam

Markus 1.1-18; Luka 3.1-18; Yuhana 1.19-28

¹ A həlay niye na, Yuhana madzəhubə ndo a yam a ndohwaw mə kəsaf i Yahuda, a dawa ha bazlam i Mbəlom, ² a gwadawa: «Mbədum ha mede kurom, hərwi Bəy i Mbəlom bəse tə nəkurom.»

³ Yuhana na, ndo nakə Ezay ndo mæde ha bazlam i Mbəlom a tsik faya, a gwad: «Ndo faya ma wudiye mə kəsaf, a gwad: Lambadumay tsəved a Bəy Maduweŋ, lambadumay tsəved hay fehe lele tā hədzak bay.*»

⁴ Yuhana a pawa ka bo na, peteked maŋgara eye ta məkwets i zləgweme. A barawa bəzihud ŋgay na, ta həzlay. A

ndayawa mə kəsaf niye na, heyew ta wum. ⁵ Ndo neheye ma Zerozelem aye, ka dala i Yahuda tebiye, ada ta ndo neheye tə mbay naha a magayam i Yurdum aye tebiye tə yawa ka təv i Yuhana. ⁶ Tə dawa ha mezeleme tay hay parakka kame i ndo hay, ada Yuhana a dzəhubəwə tay ha a yam mə magayam nakə tə zalay Yurdum aye.

⁷ Yuhana a zəba dəre, Farisa hay ta Saduke hay haladzay ta diye ka təv ŋgay hərwi ada mə dzəhubə tay ha a yam na, a gwadatay: «Wawa i palas hay! Maa dəkum ha hwayum abəra ka sariya i Mbəlom nakə bəse kə ndzew aye na, way? ⁸ Anəke na, gum məsler neheye ŋwalak eye, ada ndo hay ta səriye ha ka mbədum ha mede kurom aye tuk. ⁹ Kā dzalum mə gər kurom: «Nəmay na, wawa i Abraham hay sa na, ma ta gamay mey?» bay! Sərum ha na, Mbəlom ma sliye faya mäge tay ha kwar neheye anəŋ aye wawa i Abraham hay. ¹⁰ Ba hadzaya maləva bo eye mædəse tay ha dərizl i gərdaf hay fərođ abəra ka dala. Dərizl i gərdaf neheye tebiye tə wa hohway ŋwalak eye bay aye na, ta dəsiye tay ha ada ta kaliye tay ha ako.»

¹¹ «Neŋ na, na dzəhubəiye kurom ha a yam tsa hərwi mæde ha na, ka mbədum ha mede kurom. Ane tuk na, ndo nakə ma deyeweye kame ga aye na, neŋgeye a ze ga ta gədaŋ. Neŋ na sla matsakway ahaya tahərak ŋgay hay abəra mə sik bay. Neŋgeye na, ma dzəhubəiye kurom ha ta Məsəfəre Tsədaŋna eye ada ta ako. ¹² Wu mahəve daw andaya mə həlay. Ma ŋgəniye tay ha daw ta dzəndzar. Daw na, ma hayay gər ma həliye na a de. Ada dzəndzar na, ma dziye a ako nakə ma mbatiye dada bay aye.»

Yuhana a dzəhubə ha Yesu a yam

Markus 1.9-11; Luka 3.21-22; Yuhana 1.29-34

¹³ Ma dəba eye na, Yesu a yaw abəra ma Galile hus a magayam i Yurdum. A yaw ka təv i Yuhana hərwi ada Yuhana mə dzəhubə ha a yam. ¹⁴ Yuhana a wuda bay. A gwaday a Yesu: «Neŋ duh nakə na diye naha ka təv yak ka dzəhubəiye ga ha a yam aye tuk na, ada nəkar duh ka deyeweye ka təv ga na, kəkay!»

* **2:18** Zeremi 31.15. * **3:3** Ezay 40.3.

¹⁵ Ane tuk na, Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Təma, mâ ge bo andza niye anəke. Wu nakə Mbəlom a tsətsah aye ka gakweye andza nakə a tsik aye.»

Yuhana a təma bazlam i Yesu nakə a tsikay aye. A dzəhuḅ ha Yesu a yam tuk. ¹⁶ A dzəhuḅ ha a yam tsa na, Yesu a tsalaw abəra ma yam. Kwayanṅa magərmbəlom a həndək tuwan, ada Yesu a ṅgatay a Məsəfəre i Mbəlom a mbəzlaw andza bodobodo, a yaw a ndza faya. ¹⁷ Tsa na, mətsike me a tsənew mə mbəlom, a gwad: «Nakay na, wawa ga, na wudā na haladzay. Dərev ga faya ma ṅgwasieye tə neṅgeye.»

4

A say a fakalaw masəpete na Yesu Markus 1.12-13; Luka 4.1-13

¹ Ma dəba eye na, Məsəfəre i Mbəlom a ye ha Yesu a makulkwandah hərwi ada Fakalaw mâ səpat na. ² Yesu a ndza məhəne kuro kuro fad, həpat həvad ze mənđe wu mənday. Ma dəba eye na, may a wur faya.

³ Fakalaw, ndo masəpete ndo a yaw, a həndzəd ka təv i Yesu, a gwaday: «Tədə kə ge nəkar Wawa i Mbəlom na, gwadatay a kwar neheye tâ təra wu mənday ada kâ nda!»

⁴ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom na, ndo zezerṅ ma ndziye na, ta wu mənday dekdek tsa bay, ane tuk na, ma ndziye tə bazlam nakə Mbəlom a tsik aye tebiye.*»

⁵ Fakalaw a ye ha a Zerozelem, gəma tsəfanṅa eye. A ye ha ka gər i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom, ⁶ a gwaday: «Tədə kə ge nəkar Wawa i Mbəlom na, kal ha bo abəra ka gər i gay nakay ka dala. Hərwi mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom na, a gwad:

“Mbəlom ma gwadateye a gawla ṅgay hay tâ dzəna kar.

Tâ kəndawa kar hərwi ada sik yak mâ ndzay a kwar bay.†”»

⁷ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom na, a gwad: “Kâ dza ha Bəy Maduweṅ yak Mbəlom bay.‡”»

⁸ Fakalaw a zla na a ye ha ka gər i mahəmba zəbol eye, a bəzay ha bəy i

məndzibəra tə zlele nakə mə dəma aye tebiye. ⁹ A gwaday a Yesu: «Ka dəkweṅ gurmets ada ka dəsleṅ ha gər na, na vəlakeye ha a nəkar tebiye.»

¹⁰ Yesu a gwaday: «Fakalaw, do abəra kanan! Hərwi mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom na, a gwad: “Dəslay ha gər a Bəy Maduweṅ yak Mbəlom, ada ka geye məsler na, a neṅgeye nəte ṅgweṅ.§”»

¹¹ Ka təv eye niye na, Fakalaw a gər ha. Gawla i Mbəlom hay ti yaw ka təv i Yesu, tə vəlay wu mənday.

Yesu a dazlay a məsler ma Galile Markus 1.14-15; Luka 4.14-15

¹² Ahəl nakə Yesu a tsəne ta gəs na Yuhana madzəhuḅe ndo a yam aye na, a ye a Galile. ¹³ Ahəl nakə faya ma diye na, a ye ta Nazaret təday, tsa na, a ye abəra mə dəma, a ye a Kafərnahum ka tsakay i dəlov i Galile, ma gəma i Zabulon ta Naftali.

¹⁴ A ge bo andza niye na, andza nakə Ezay ndo mədə ha bazlam i Mbəlom a tsik aye, a gwad:

¹⁵ «Nəkurom ndo neheye ma gəma i Zabulon ta Naftali,

ta nəkurom neheye ka tsəved mede a dəlov, ta diye i magayam i Yurdum aye,

a nəkurom neheye ma Galile mandza eye mə walaṅ i ndo neheye Yahuda hay bay aye!

¹⁶ Nəkurom slala neheye mandza eye ma ləvonṅ aye na,

ka ṅgatumay a dzaydzay bagwar eye.

Nəkurom neheye mandza eye ma gəma i mezek i mədahaṅ aye na,

dzaydzay ka dəvakum.*»

¹⁷ A həlay niye kwayanṅa Yesu a dazlay mədə ha bazlam i Mbəlom a ndo hay. A gwadawa: «Mbədum ha mede kurom, hərwi Bəy i Mbəlom ka həndzədaw.»

Yesu a zal gawla ṅgay kurre eye hay Markus 1.16-20; Luka 5.1-11

¹⁸ Yesu faya ma diye ta tsakay i dəlov i Galile na, a ndzay a gər a ndo wuray sulo ta malamar ṅgay. Neṅged na, Simonṅ nakə tə zalay Piyer neṅgeye ta malamar

* 4:4 Bazlam mapala eye masulo eye 8.3. † 4:6 Dəmes hay 91.11-12. ‡ 4:7 Bazlam mapala eye masulo eye 6.16.

§ 4:10 Bazlam mapala eye masulo eye 6.13. * 4:16 Ezay 8.23-9.1.

ngay Anđare. Nəteye ndo məgəse kələf hay, faya ta kaliye gadan tay a dəlov. ¹⁹ Yesu a gwadatay: «Dumara, pumen bəzay. Anəke faya ka həlumeye kələf, ane tuk na, na təriye kurom ha ndo məhəlaw ndo hay.» ²⁰ Kwayanña tə gər ha gadan tay hay, tə pay bəzay a Yesu.

²¹ Yesu a ye kame dərən tsekwen sa na, a ndzatay a gər a ndo mekeleñ eye sulo ta malamar ngay sa, Yakuba ta Yuhana wawa i Dzebede hay. Nəteye mə kwalalan i yam tay ta bəba tay Dzebede, faya ta lambadiye gadan tay hay. Yesu a zalatay. ²² Tə tsəne na, kwayanña tə gər ha kwalalan i yam ta bəba tay, tə pay bəzay a Yesu.

*Yesu ta ndo hay haladzay
Luka 6.17-19*

²³ Yesu a həhalawa ka dala i Galile tebiye. A tətikawatay a ndo hay mə gay i mađuwule me i Yahuda hay. A dawa ha Labara Nğwalak eye i Bəy i Mbəlom ada a mbəlawaya tay ha ndo i dāvats hay ta ndo neheye matəra eye hay tebiye mə walañ i ndo hay. ²⁴ Labara i Yesu a dā zləm kwa ka dala i Siri tebiye. Tə həlayaw ndo neheye faya ta siye dāretsətseh ta dāvats hay wal aye, ndo neheye fakalaw mə bo tay aye, ndo neheye mahorvov a gatay aye, ada ta ndo neheye matəra eye hay. Yesu a mbəl tay ha. ²⁵ Ndo hay haladzay mbərzəzza tə paway bəzay a Yesu. Ti yaw ma Galile, ma dala i Dekapol, ma Zerozelem, abəra ka dala i Yahuda ada ka dala nakə ma diye nged i magayam i Yurdum aye.†

5

Yesu a dā ha bazlam mə gər i mahəmba

¹ Yesu a ngatatay a ndo hay haladzay ta diye naha ka təv ngay na, a tsal ngway a gər i mahəmba. A ye naha a ndza ka dala. Gawla ngay hay ta zəngal na ti ye ka təv ngay. ² A dazlay matətikatay, a gwadatay:

*Ngama i Mbəlom
Luka 6.20-23*

³ «Məngwese ka ndo neheye tə sər ha mə dārev tay nəteye mətawak eye hay aye, hərwi Bəy i Mbəlom na, i nəteye.

⁴ «Məngwese ka ndo neheye faya ta tuwiye, hərwi Mbəlom ma matay naha dārev.

⁵ «Məngwese ka ndo neheye ta rəh ha gər tay aye, hərwi nəteye na, Mbəlom ma vəlateye məndzibəra.

⁶ «Məngwese ka ndo neheye may a wur fətaya ada yam a gatay aye hərwi marəhe ha gər a Mbəlom, hərwi Mbəlom ma vəlateye wu nakə a satay aye.

⁷ «Məngwese ka ndo neheye faya ta giye nğwalak a siye i ndo hay aye, hərwi Mbəlom ma gateye a dəma nğwalak dərma.

⁸ «Məngwese ka ndo neheye dārev tay tsədanña kame i Mbəlom aye, hərwi nəteye na, ta ngateye a Mbəlom.

⁹ «Məngwese ka ndo neheye nəteye faya ta miye tay ha ka bo ndo hay hərwi ada tā ndza zay aye, hərwi Mbəlom ma zalateye na, wawa ga hay.

¹⁰ «Məngwese ka ndo neheye faya ta sat-eye dāretsətseh hərwi nakə faya ta giye məsler nakə a yay a gər a Mbəlom aye, hərwi Bəy i Mbəlom na, i tay.

¹¹ «Məngwese ka nəkurom tadə ndo hay ta tsadəkum, ta sakum dāretsətseh, ada tadə faya ta tsikiye fakuma wu neheye nğwalak eye bay ada ta rawiye fakuma me hərwi nakə ka dzalum ha ka neñ aye. ¹² Nğwasum haladzay, dārev kurom mâ rah ta məngwese, hərwi Mbəlom ma ta vəlakumeye magogoy kurom bagwar eye mə mbəlom. Sərum ha na, andza niye ta gatay dāretsətseh a ndo mədə ha bazlam i Mbəlom neheye tə lahakumaw aye.»

*Dzeke i sluwal tə dzaydzay
Markus 9.50; Luka 4.34-35*

¹³ Yesu a gwadatay sa: «Nəkurom ka tərur ka məndzibəra na, andza sluwal nakə a vəd ma ala aye. Ane tuk na, tadə sluwal a vəd sa bay na, ta sliye matəre ha mâ vəd hərəbəba sa na, ma kəkay? Ma giye ngama ka wuray sa bay. Ta kutsiye ha, ndo hay ta mbərasliye na tə sik.

¹⁴ «Nəkurom na, dzaydzay i məndzibəra. Hudgay nakə ta dəzl na ma tsaholok aye na, ma ngahiye bo tətə bay. ¹⁵ Ta pa ako ka lalam na, ta hurəkwiye faya gəse bay. Ta piye na dūh na, ka wu məpe lalam hərwi

† 4:25 Gama niye na, ta diye i bəzay i dəlov i Galile.

ada mâ dāvataŋ a ndo neheye mē gay aye tebiye. ¹⁶ Andza niye dārmak, mede kurom mâ zāba kame i ndo hay andza dzaydzay nakē ma dāvateye a ndo hay aye, hārwi ada siye tā ŋgatay a ŋgwalak nakē faya ka gumeye ada tā zambadāy a Bāba kurom mē mbəlom.»

Yesu tē bazlam i Musa mapala eye

¹⁷ Yesu a gwadātay sa: «Kā dzalum mē gār kurom na yaw na, hārwi mēmbete ha bazlam i Musa mapala eye tē matətike i ndo mādē ha bazlam i Mbəlom hay bay. Na yaw hārwi mēmbete ha bay. Ane tuk na, na yaw na, mandāve ha wu nakē bazlam i Musa mapala eye ada wu nakē ndo i maslaŋ i Mbəlom hay tē tsik mēge aye dūh. ¹⁸ Hārwi niye neŋ faya na tsikakumeye, sərūm ha, kē ge magərmbəlom ta dala nətēye andaya huya na, ndərāy ma sliye mēmbete ha wuray kwa tsekweŋ abəra mē bazlam mapala eye bay. Kwa “i”, kēgəbay wu nakē mawatsa eye tsekweŋ bəbay na, ma mbatiye bay, wu tebiye ma giye bo tēday. ¹⁹ Hārwi niye, ndoweye kē gār ha bazlam mapala eye nətē, kwa tsekweŋ eye, ada faya ma dātay ha a ndo hay tā ge andza neŋgeye na, neŋgeye ma tərīye tsekweŋ ma Bəy i Mbəlom. Ane tuk na, tadē ndoweye ka rəhay ha gār a bazlam mapala ada ka tətikatay a siye i ndo hay tā rəhay ha gār dārmak na, neŋgeye ma tərīye bagwar eye ma Bəy i Mbəlom. ²⁰ Hārwi niye neŋ faya na gwadūmeye sa: Kē ge ka rəhumay ha gār a bazlam i Musa mapala eye a ze i ndo neheye tē dzangawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay bay aye na, ka deyūmeye a Bəy i Mbəlom bay.»

Yesu a tsik ka mēge mevel Luka 12.57-59

²¹ Yesu a gwadātay sa: «Nəkurom na, ka tsənum wu nakē tē tsikatay a bəba tətē kurom hay aye. Tē gwadātay na: “Kā kəd gār i ndo bay. Ndowneye kē kəd gār i ndo na, ta diye ha kame i sariya.*” ²² Ane tuk na, neŋ faya na gwadākūmeye: Tadē ndoweye kē ge mevel ka malamar ŋgay na, dā ta diye ha kame i ndo mēge sariya.

* **5:21** Madayaw abəra ma Ezipt 20.13; Bazlam mapala eye masulo eye 5.17. † **5:27** Madayaw abəra ma Ezipt 20.14. ‡ **5:31** Bazlam mapala eye masulo eye 24.1.

Tadē ndoweye kē gwadāy a malamar ŋgay: “Nəkar matərakahaŋ eye” na, dā ta diye ha kame i ndo məlāve dala hay, ta geye sariya. Ada tadē ndoweye kē gwadāy a malamar ŋgay: “Nəkar ka dze” na, ta kaliye ha a ako nakē dādā ma mbatiye bay aye.

²³ «Agəla a saka mələtse māvəle wu a Mbəlom, a həlay niye wetete a makaw a gār zəgəle andaya ka bo ta malamar yak na, ²⁴ gār ha wu yak niye kame i tāv māvəlay wu a Mbəlom. Do, ta pəsūm ha a bo tēday, zay mâ ge mē walaŋ kurom ada maw, vəlay wu a Mbəlom tuk.

²⁵ «Tadē ka gum a bo wuray ta ndo, nəkurom ka tsəved faya ka deyūmeye a sariya na, mum ha ka bo bazlam, sərūm bo bəna, mâ ye kar ha kame i ndo mēge sariya tēday bay. Hārwi ki ye kar ha ka tāv i ndo mēge sariya hay na, ta vəlay kar ha a həlay i sidzew hay. Ta kaliye kar ha a danġay. ²⁶ Faya na gwadākeye: Sər ha na, kē ge ka hama suloy nakē kutoŋ məheme, ka vəl ha bay na, ka deyeweye abəra ma danġay bay.»

Yesu a tsik ka mēge madama Mata 18.8-9; Markus 9.43,47-48

²⁷ Yesu a gwadātay sa: «Nəkurom na, ka tsənum, tē gwad: “Kā ge madama bay.†” ²⁸ Ane tuk na, neŋ faya na gwadākūmeye: Ndowneye ka zāba ka ŋgwas, kē ge faya dāre a say a bor i bo ŋgay na, bā kē ge madama mē dārev ŋgay ta ŋgwas eye niye tsiy. ²⁹ Kē ge dāre i həlay i mənday yak ma dādīye kar ha a mezeleme na, ŋgwad na ada kē kal ha dāreŋ abəra tē nəkar. Ŋgama vārezl i bo yak nətē mâ dze tē bəmalə nakē ta kaliye ha bo yak tebiye a ako aye. ³⁰ Kē ge həlay i mənday yak ma dādīye kar ha a mezeleme na, dəs na ada kē kal ha dāreŋ tē nəkar. Ŋgama vārezl i bo yak nətē mâ dze tē bəmalə nakē bo yak tebiye ma diye a ako aye.»

Yesu a tsik ka mahəhere ŋgwas Mata 19.7-9; Markus 10.4-5,10-12; Luka 16.18

³¹ Yesu a gwadātay sa: «Ahəl niye, tē gwad sa: “Tadē ndoweye kē say mahəhar na ŋgwas ŋgay na, kutoŋ mâ watsay dērewel

i mahəhere a həlay.†” 32 Ane tuk na, neŋ faya na gwadumeye: Ndoweye ka həhar na ŋgwas ŋgay kəriye kə ge madama bay na, ki ye a zal na, neŋgeye a təra ha ndo mäge madama. Ada ndo nakə a zla ŋgwas nakə ta həhar na aye bəbay kə ge madama.§»

Yesu a tsik ka mambede

33 Yesu a gwadatay sa: «Nəkurom ka tsənum wu nakə tə tsikatay ahəl niye a bəba tətə kurom hay aye. Tə gwad: “Kâ mbada tə parasay eye bay. Ane tuk na, wu nakə ka mbada kame i Mbəlom ka gwad ka giye na, ge na.*” 34 Ane tuk na, neŋ faya na gwadakumeye: Kâ mbadum bay tebiye. Kâ mbadum ta mbəlom bay hərwi Mbəlom mandza eye na, mə dəma. 35 Kâ mbadum ta dala bay hərwi dala na, təv mape sik i Mbəlom. Kâ mbadum ta Zerozelem bay hərwi Zerozelem na, wuzlahgəma i Bəy bagwar eye. 36 Kâ mbada tə gər yak bay, hərwi ka sliye faya matəre ha məkwets i gər yak kudəkudək kəgəbay zenzen na, ka sliye faya bay. 37 Kə ge ayaw na, gwadum ayaw! Kə ge a'ay na, gwadum a'ay dekdek tsa. Wu nakə ta səkah ha faya sa aye na, a yaw abəra mə Fakalaw.»

Kâ mum ha sewed tə sewed bay

Luka 6.29-30

38 Yesu a gwadatay sa: «Nəkurom na, ka tsənum wu nakə tə tsik ahəl niye aye. Tə gwad: “Tadə ndoweye ka huyaslay ha dərə a ndo na, ta huyaslay ha a dəma dərma, ada ndoweye kə həbay ha zler a ndo na, ta həbay ha a dəma zler dərma.†” 39 Ane tuk na, neŋ faya na gwadakumeye: Tadə ndoweye kə gakum sewed na, kâ mumay ha a dəma bay. Duh tadə ndoweye kə faka ka maholom i həlay i mənday na, mbəday ha maholom i həlay i gula dərma mā faka faya. 40 Tadə a say a ndoweye mede kar ha kame i ndo mäge sariya hərwi mazole fakaya abəra məkelkabo yak wawa eye na, gəray ha faya kələmedze eye, mā zla na dərma. 41 Tadə a say a ndoweye mägaka kuton, a gwadaka: “Zlen na wu ga anan amba daladal” na, səkahay ha faya zlay na

dərəŋ lele. 42 Ndoweye ka tsətsah fakaya wu na, vəlay. Ndoweye ka tsətsah fakaya gwedere i wu na, kâ kərəhay ha bay, vəlay.»

Mawude bo ta ndo mäne dərə yak

Luka 6.27-28,32-36

43 Yesu a gwadatay sa: «Ka tsənum wu nakə tə tsik ahəl niye aye, tə gwad: “Wuda ndo i maged yak, nay dərə a ndo mäne dərə yak.†” 44 Ane tuk na, neŋ faya na gwadumeye: Wudum ndo mäne dərə kurom hay. Duwulumay me a Mbəlom hərwi ndo neheye faya ta sakumeye dəretsətseh aye. 45 Ka gum andza niye na, ka tərumeye wawa i Bəba kurom Mbəlom neŋgeye mə mbəlom. Hərwi pat ŋgay a dəvatay a ndo i sewed hay ada a dəvatay a ndo i ŋgwalak hay. A pa yam ŋgay hərwi ndo neheye mede tay lele aye ada hərwi ndo neheye mede tay lele bay aye dərma. 46 Tadə agəna ka wudum na, ndo neheye ta wuda kurom aye dekdek na, magogoy waray nakə Mbəlom ma vəlakumeye? Kwa ndo matsekele dzanjal hay tə ge a ze i kurom. 47 Ada tadə faya ka tsikumateye me a malamar kurom hay dekdek na, ada wu nakə ka gum a ze ndo hay aye na, wuye mey? Kwa ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye na, tə ge a ze i kurom. 48 Tərma na, ndo ŋgwalak eye hay mə wu hay tebiye andza Bəba kurom mə mbəlom, neŋgeye ŋgwalak eye.»

6

Məvəle wu na, kəkay?

1 Yesu a gwadatay sa: «Gum metsehe! A sakum mäge wu nakə bazlam mapala eye a tsətsah fakuma gum aye na, kâ gum kame i ndo hay tebiye bay hərwi ada tā zəba fakuma bay. Ka gum andza niye bay na, Bəba kurom mə mbəlom ma vəlakumeye magogoy kurom bay.

2 «A saka məvəle wu a ndo i mətawak na, kâ vəlay parakka kame i ndo hay bay. Ndo i bəbək hay tə vəlawa andza niye mə gay i maɖuwule me ada ka mazlazlan i tsəved aye hay. Nəteye ta pəla ndo hay tā dəslatay ha gər. Faya na gwadakumeye: Nəteye na,

§ 5:32 Levitik 18.6-18; Məsler hay 15.20, 29. * 5:33 Levitik 19.12; Məpesle 30.3; Bazlam mapala eye masulo eye 23.22-24. † 5:38 Madayaw abəra mə Ezipt 21.23-25; Levitik 24.19-20; Bazlam mapala eye masulo eye 19.21. ‡ 5:43 Levitik 19.18.

6a ta huta magogoy tay tsiy. ³ Nəkar na, tadə ka vəleye wu a ndo i mətawak tə həlay i mənday na, həlay i gula yak mâ sər faya bay. ⁴ Andza niye, wu nakə ka vəliye na, vəl ta məkal. Bəba yak Mbəlom a ngatay a wu nakə ka vəl ta məkal aye. Neŋgeye ma vəlakeye magogoy.»

Mađuwule me

⁵ Yesu a gwadətay sa: «Ahəl nakə ka đuwulumeye me a Mbəlom aye na, kâ gum andza i ndo i bəbək hay bay. Nəteye na, ta wuda mađuwule me mə gay i mađuwule me ta mələtse ada ka mazlazlan i tsəved hərwi ada ndo hay tebiye tâ ngatay. Neŋ faya na gwadəkumeye: Sərum ha, nəteye na, 6a ta huta magogoy tay tsiy. ⁶ Ane tuk na, nəkar na, ahəl nakə a saka mađuwulay me a Mbəlom aye, do a gay i məhəne yak. Dərəzl ka bo ada đuwulay me a Bəba yak Mbəlom. Kwa nəkar maŋgaha eye abəra ka ndo hay na, neŋgeye andaya tə nəkar ma vəlakeye magogoy yak. ⁷ Ahəl nakə faya ka đuwulumeye me na, kâ đuwulum vəđvəđ haladzay andza i ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye bay. Tə dzala mə gər tay ta đuwulay me a Mbəlom vəđvəđ haladzay na, Mbəlom ma tsəniye tay na. ⁸ Kâ gum andza nəteye bay, hərwi Mbəlom Bəba kurom 6a kə sər ha wu nakə a sakum aye kwa ahəl nakə ka tsətsah zuk bay aye.»

Bəba may

Luka 11.2-4

⁹ Yesu a gwadətay sa: «Ka đuwulumeye me na, gwadum andza nakay:

Bəba may nakə mə mbəlom aye,
kwa way mâ sər ha, məzele yak na,
tsəđanŋa.

¹⁰ Bəy yak mâ yaw a walaŋ may.

Wu nakə a saka aye mâ ge ka məndzibəra andza nakə mə mbəlom aye dərma.

¹¹ Vəlamay wu mənday nakə ma slameye bəgom aye.

¹² Pəsamay ha mənese andza nakə nəmay bəbay nəmaa pəsətay ha a ndo neheye tə gamay mənese aye.

¹³ Tsəpa may, hərwi ada Fakalaw mâ səpat may bay.

Ane tuk na, təmamay ahaya abəra mə həlay i Fakalaw.

[Hərwi nəkar na, Bəy ka gər i bəy, nəkar gədan ada nəkar məzlaə eye ka tor eye.

Amen!]

¹⁴ «Andza niye, tadə kə pəsumatay ha mənese a ndo neheye tə gakum mənese aye na, Bəba kurom mə mbəlom ma pəsakumeye ha dərma. ¹⁵ Ane tuk na, ka pəsumatay ha mənese a ndo neheye tə gakum mənese aye bay na, Bəba kurom Mbəlom ma pəsakumeye ha mənese kurom bay dərma.»

Daliyam

¹⁶ Yesu a gwadətay sa: «Tadə faya ka gumeye daliyam na, kâ gum andza ndo i bəbək hay bay. Nəteye na, ta mbədawa ha dərə tay andza ta mətiye hərwi ada ndo hay tâ zəba fataya nəteye faya ta giye daliyam. Faya na gwadumeye: Sərum ha nəteye na, ta huta magogoy tay tsiy. ¹⁷ Ane tuk na, a saka ka giye daliyam na, bara dərə ada fada mal ka məkwets i gər yak lele. ¹⁸ Andza niye, ndo hay ta səriye ha nəkar faya ka giye daliyam bay. Ane tuk na, Bəba yak nakə mandza eye ma təv maŋgaha eye neŋgeye nəte ŋweŋ a sər ha. Faya ma ŋgateye a wu nakə maŋgaha eye faya ka giye aye. Ada mata vəlaka magogoy yak na, neŋgeye.»

Zlele nakə mə mbəlom aye

Luka 12.33-34

¹⁹ Yesu a gwadətay sa: «Kâ hayumay gər a zlele ka məndzibəra bay hərwi mətul hay ta reŋgez ta nasiye ha tebiye. Məkal hay bəbay ta sləliye gay kurom hay ta həliye zlele niye. ²⁰ Hayumay gər a zlele kurom na, a mbəlom. Mə dəma na, mətul hay ta reŋgez ta nasiye ha bay, məkal hay ta sliye faya mede makəle ahaya bay. ²¹ Hərwi dərəv yak mandza eye na, ma təv nakə zlele yak mə dəma aye.»

Dzaydzay ta ləvon

Luka 11.34-36

²² Yesu a gwadətay sa: «Dərə yak na, andza lalam ma dəviye dzaydzay a bo yak tebiye. Tadə dərə yak a zəba kwetseh kwetseh lele na, bo yak kətsek mə dzaydzay. ²³ Ane tuk na, tadə dərə yak lele bay na, bo yak kətsek ma ləvon. Yaw, tadə dzaydzay

mə nəkar kə mbata na, nəkar mandza eye ma ləvonj zənjzənj eye.»

Mbəlom ta suloy

Luka 16.13

²⁴ Yesu a gwadətay sa: «Ndəray ma sliye mäge məsler a ndo i gay ngay hay sulo bay. Hərwi pat neŋged na, ma geye sewed a ndo ngay neŋged, ma wudiye na neŋged lele. Kəgəbay ma gəseye me a ndo neŋged, a ndo neŋged ma gəseye me bay tebiye. Nəkurom bəbay, ka slumeye faya mäge məsler a Mbəlom ada a suloy sulo sulo bay.»

Məpe mədzal gər ka Mbəlom

Luka 12.22-31

²⁵ Yesu a gwadətay sa: «Hərwi niye, neŋ faya na tsikakumeye: Kâ dzalum gər hərwi wu mənday kəgəbay hərwi wu məsay, kəgəbay hərwi peteked bay. Hərwi məsəfəre na, a ze wu mənday ada bo kurom na, a ze peteked segey. ²⁶ Zəbum ka diyen hay təday. Ta sləga bay, tə pala wu tay tə hayay gər a wuray a de bay. Ane tuk na, Bəba kurom mə mbəlom faya ma vəlateye wu mənday. Nəkurom na, ka zum tay ha diyen ha haladzay.

²⁷ «Way nakə mə walaŋ kurom ma sliye faya masəkah ha məndze ngay ka məndzibəra ta mədzele gər ngay nakə faya ma dzaliye aye na, way? ²⁸ Faya ka dzalumeye ka peteked na, hərwi mey? Zəbum ka məvurze i guzer hay mə pesl təday. Tə ge məsler bay, tə ngar peteked bay. ²⁹ Faya na gwadəkumeye, kwa Salomonj nakə zlele eye haladzay aye, dāda kə pa ka bo peteked andza məvurze i guzer niye hay bay. ³⁰ Andza niye Mbəlom na, faya ma pateye ka bo peteked a guzer hay ka bəgom nakay. Tədœ na, guzer niye hay ta kuliye. Ta kula na, ta kaliye tay ha a ako. Kə ge andza niye na, nəkurom dūh Mbəlom ma pakumeye peteked ka bo ma ziye i guzer hay bədaw? Kwa a nəkurom neheye mədzal gər tsekweŋ aye bədaw!

³¹ «Kâ gwadum: Nəmaa ndiye mey? Nəmaa siye mey? Nəmaa piye ka bo mey na, kâ dzalum bay. ³² Maa pəla wu neheye na, ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye. Ane tuk na, Bəba kurom mə mbəlom a sər wu nakə a sakum aye. ³³ Lahum mapəle na, Bəy i Mbəlom təday ada tə wu nakə a yay

a gər a Mbəlom aye. Ma vəlakumeye siye i wu hay tebiye sa.

³⁴ «Kâ dzalum ka wu nakə tədœ aye bay. Tədœ na, ma dzaleye a gər ngay. Ka pat məsləlaw na, dəretsətseh ngay eye dā.»

7

Kâ gumatay sariya a ndo hay bay

Luka 6.37-38,41-42

¹ Yesu a gwadətay sa: «Kâ gumatay sariya a ndo hay bay hərwi ada Mbəlom mâ gakum sariya bay dərma. ² Hərwi Mbəlom ma gakumeye sariya andza nakə faya ka gumateye a siye i ndo hay aye dərma. Ma ləvakumeye wu tə wu nakə ka ləvawumatay wu a ndo hay aye. ³ Nəkar na, ka ngatay a tsakwal mə dərə i malamar yak. Ane tuk na, mayako nakə mə dərə yak aye ka ngatay bay na, hərwi mey? ⁴ Ma kəkay nakə ka sliye məgwadəy a malamar yak: “Malamar ga, ehe gər ga ha nâ zlaka ahaya tsakwal abəra mə dərə yak”, ada dūh mə dərə yak eye na, mayako gəlawwa. ⁵ Nəkar ndo i bəbərək, lah faya məzle ahaya mayako abəra mə dərə yak təday ada ka ngateye a dərə kwetseh kwetseh. Ka zlaya ahaya tsakwal abəra mə dərə i malamar yak tuk.

⁶ «Wu nakə tsədəŋŋa eye na, kâ vəlumatay a kəra hay bay. Ka vəlumatay na, ta mbədiye gər fakuma, ta nguradiye kurom ha. Wu i maslawa kurom hay na, kâ kutsumatay ha a madəras hay bay bəna ta hatsakumeye faya tə sik.»

Tsətsahum, pəlum, fumay a maged

Luka 11.9-13

⁷ Yesu a gwadətay sa: «Tsətsahum, ta vəlakumeye, pəlum, ka hutumeye, fumay a maged, ta həndəkakumeye abəra ma maged. ⁸ Hərwi kwa way ka tsətsah na, ta vəleye, kwa way ka pəla na, ma hutiyeye, ada kwa way kə fay a maged na, ta həndəkeye abəra ma maged.

⁹ «Way mə walaŋ kurom tadə wawa ngay a tsətsah faya wu mənday na, ma vəleye kwar daw? ¹⁰ Kəgəbay a tsətsah fakaya kələf na, ka vəleye dədœ daw? ¹¹ Nəkurom neheye sadzək ngwalak eye hay bay aye ka sərurum məvəle wu ngwalak eye hay a wawa kurom hay dūh tuk na, ada Bəba kurom mə

mbəlom ma ziye məvəle wu ɲɟwalak eye a ndo neheye ta tsətsah faya aye bəɗaw?»

Wu nakə bazlam mapala eye a tsik aye

¹² Yesu a gwadətay sa: «Wu nakə a sakum ndo hay tã gakum aye na, gumatay a siye i ndo hay. Nakay na, wu nakə bazlam i Musa mapala eye ta ɗerewel i ndo mæde ha bazlam i Mbəlom hay faya ta tətikateye a ndo hay aye.»

Tsəved hay sulo

Luka 13.24

¹³ Yesu a gwadətay sa: «Fələkum ta mæged nakə hala bay aye. Hərwi mæged nakə zlabatam eye ada tsəved nakə a wur bo mede tã ɗama bay aye na, tsəved mede ha ndo a mædze. Ndo neheye faya ta diye tã ɗama aye na, nəteye haladzay. ¹⁴ Ane tuk na, mæged nakə hala bay aye na, ma diye ha ndo a sifa. Tsəved mede tã ɗama na, a wur bo haladzay. Ndo neheye faya ta diye tã ɗama aye na, nəteye haladzay bay.»

Dərizl i gərdaf ta hohway ɲgay eye hay

Luka 6.43-44

¹⁵ Yesu a gwadətay sa: «Gum metsehe ta ndo neheye tã gwad nəteye ndo mæde ha bazlam i Mbəlom aye. Ta deyeweye a walaɲ kurom andza təbaɲ hay. Azlakwa bay mə huɗ i bo tay na, nəteye andza kəra i pesl neheye tereɲgez eye haladzay aye. ¹⁶ Ka sərumeye tay ha ka bo abəra na, ta məsler tay nakə faya ta giye aye. Ka slumeye faya maɲgəle hohway i werepezl abəra ka dərizl i gərdaf i dak ɗaw? Ada ka slumeye faya maɲgəle hohway i gurov abəra ka dərizl i gərdaf i tsetsiv ɗaw? ¹⁷ Andza niye, dərizl i gərdaf nakə ɲɟwalak eye na, ma wiye hohway ɲɟwalak eye hay. Ane tuk na, dərizl i gərdaf ɗəvats eye na, ma wiye hohway ɲɟwalak eye bay ɗərmak. ¹⁸ Dərizl i gərdaf ɲɟwalak eye na, ma wiye hohway i dərizl i gərdaf ɗəvats eye bay, ada dərizl i gərdaf ɗəvats eye na, ma wiye hohway i dərizl i gərdaf ɲɟwalak eye bay. ¹⁹ Dərizl i gərdaf nakə ma wiye hohway ɲɟwalak eye bay aye na, ta ɗəsiye na ada ta kutsiye ha a ako. ²⁰ Andza niye, ka sərumeye ha ka bo abəra ndo mæde ha bazlam i Mbəlom ta parasay eye na, ta məsler tay nakə faya ta giye aye.»

Dada na sər kurom ha bay

Luka 13.25-27

²¹ Yesu a gwadətay sa: «Sərurum ha, ndo neheye faya ta tsikeneye: “Bəy Maduweɲ, Bəy Maduweɲ” tã bazlam aye na, ta diye tebiye a Bəy i Mbəlom bay. Mata de na, ndo neheye faya ta giye wu nakə a say a Bəba ga mə mbəlom aye. ²² Ahəl nakə aza na deyeweye mægatay sariya a ndo hay aye na, ndo hay haladzay ta gwedeɲeye: “Bəy Maduweɲ, Bəy Maduweɲ, nəmaa ɗa ha bazlam i Mbəlom ta mæzele yak, nəmaa həhar fakalaw abəra ka ndo hay ta mæzele yak, nəmaa ge masuwayaɲ hay haladzay ta mæzele yak bəɗaw?” ²³ Yaw, na tsikat-eye parakka: “Dada na sər kurom ha bay, nəkurom neheye ka gawum mənese aye, dum abəra ka təv ga.”»

Gay hay sulo

Luka 6.47-49

²⁴ Yesu a gwadətay sa: «Andza niye, kwa way kə tsəne bazlam neheye ada ka rəhay ha gər na, neɲgeye a ndzakit bo ndo nakə a tsah, a ɗəzl gay ɲgay ka pələd aye. ²⁵ Yam a pa, mazaw a rah a magayam, mətasl a vəzl ta gədaɲ ada mazaw ta mətasl ti yaw ta gədaɲ ka gay niye. Ane tuk na, ka mbəzl bay hərwi mədok eye mapa eye lele ka pələd. ²⁶ Ane tuk na, kwa way kə tsəne bazlam, ada ka rəhay ha gər bay na, neɲgeye a ndzakit bo ndo i matərakahaɲ nakə a ɗəzl gay ɲgay ka hewiyen aye. ²⁷ Yam a pa, mazaw a rah a magayam, mətasl a vəzl ta gədaɲ ada ti yaw ka gay niye ta gədaɲ. Gay niye a mbəzl hele hele.»

²⁸ Ahəl nakə Yesu a ndəv ha mətəsike me ɲgay aye na, matətike ɲgay niye a gatay hərbaɓəkka a ndo neheye ka təv ɲgay aye tebiye. ²⁹ Hərwi neɲgeye na, a tsikatay andza i ndo neheye tã dzaɲgawa bazlam i Mbəlom mapala eye bay, neɲgeye a tsik ta məzlaɓ i Mbəlom.

8

Yesu a mbəl ha ndo madəgwada eye

Markus 1.40-45; Luka 5.12-16

¹ Ahəl nakə Yesu a mbəzlaw abəra mə mahamba aye na, ndo hay haladzay tã pay bəzay. ² Ahəl nakə faya ta diye na, ndo wuray madəgwada eye a həndzəd naha ka təv ɲgay, a ɗəkway gurmets a huvo, a

gwadáy: «Ŋgalaka, tadə kə saka na, ka sliye faya matəre ga ha tsədanŋa.»

³ Yesu a nduda ha həlay ŋgay, a lamay. Tsa na, a gwadáy: «A seŋ na, təra tsədanŋa!» Kwayanŋa ndo madəgwada eye niye a təra tsədanŋa. ⁴ Tsa na, Yesu a gwadáy: «Tsəne lele: Kâ tsik wu nakay a ndəray bay. Ane tuk na, do ta bəzay ha bo a ndo məvələway wu a Mbəlom ada vəl wu nakə Musa a tsik aye hərwi mədatay ha a ndo hay tebiye na, ka təra tsədanŋa.»

Yesu a mbəl ha ndo i məsler i bagwar i sidzew i Roma

Luka 7.1-10

⁵ Yesu a ndisl a Kafernahum. Bagwar i sidzew i Roma hay a həndzəd naha ka təv ŋgay, a tsətsah faya madzəne, ⁶ a gwadáy: «Bəy Maduweŋ, ndo i məsler ga mahəna eye mətagay. Neŋgeye dəvats eye, ka təra, a wur faya haladzay.»

⁷ Yesu a mbədáy faya, a gwadáy: «Na diye na mbəliye ha.»

⁸ Bagwar i sidzew niye a gwadáy: «Bəy Maduweŋ, neŋ na sla da nəkar kâ ye a gay ga bay. Ane tuk na, ka tsik bazlam yak nəte na, ndo i məsler ga ma mbəliye. ⁹ Neŋ na, faya na rəhay ha gər a bagwar ga ada sidzew ga hay ta rəheŋ ha gər dərmak. Na gwadáy a ndo nəte mə walaŋ tay “Do!” na, ma diye. Na gwadáy a ndo neŋged “Dara!” na, ma deyeweye. Na gwadáy a beke ga “Ge nakay!” na, ma giye.»

¹⁰ Yesu a tsəne bazlam ŋgay neheye na, a yay a gər haladzay, a gwadatay a ndo neheye faya ta pay bəzay aye: «Neŋ faya na tsikakumeye, sərur ha, dāda na ndzay a gər a ndo ta mədzal gər eye haladzay andza nakay ma slala i Israyel hay bay. ¹¹ Sərur ha na, ndo hay haladzay ta deyeweye abəra mə bəzay i mbəlom ada abəra ma mægəma, ta ndiye ka bo wu mənday ta Abraham, ta Izak ada ta Zakob ma Bəy i Mbəlom. ¹² Ane tuk na, ndo neheye haɓe ta diye a Bəy i Mbəlom aye na, ta kutsiye tay ha abəra, a ləvoŋ. Mə dəma na, ta tuwiye tə mahəpəde zler eye.*»

¹³ Tsa na, Yesu a gwadáy a bagwar i sidzew niye: «Do wu yak a mətagay. Hərwi

wu nakə ka dzala ha aye na, ma giye bo.» A həlay niye, kwayanŋa ndo i məsler i sidzew niye a mbəl.

Yesu a mbəl ha mese i Piyer ada tə siye i ndo i dəvats hay

Markus 1.29-34; Luka 4.38-41

¹⁴ Ma dəba eye na, Yesu a ye a gay i Piyer. A ye naha a ndzay a gər a mese i Piyer ŋgwas eye mahəna eye, maraɓaraɓ a gay. ¹⁵ Yesu a ye ka təv ŋgay, a ye naha a lamay həlay. Tsa na, maraɓaraɓ a ndala faya abəra, a lətse, a gay mbəlok a Yesu.

¹⁶ Huwa a ge na, tə həlaw ndo neheye fakalaw mə bo tay aye a Yesu. A həhar fataya abəra fakalaw niye hay tə bazlam ŋgay. A mbəl tay ha ndo i dəvats hay tebiye dərmak. ¹⁷ Andza niye, Yesu a ge na, wu nakə Ezay ndo məde ha bazlam i Mbəlom a tsik ahəl niye, a gwad:

«Kə zla fakwaya abəra bəle kway, ada kə zla fakwaya abəra dəvats kway hay.†»

Ndo neheye a satay məpay bəzay a Yesu aye

Luka 9.57-62

¹⁸ Yesu a zəba faya ndo hay haladzay ka təv ŋgay na, a gwadatay a gawla ŋgay hay: «Takwa ka me i dəlɔv, a diye neŋged.»

¹⁹ Tə həl bo, ta diye na, ndo mədzanŋawa bazlam i Mbəlom mapala eye a həndzəd naha ka təv ŋgay, a gwadáy: «Miter, kwa a ŋgay ka diye na, na pakeye bəzay.»

²⁰ Yesu a mbədáy faya: «Mezerew hay na, bəd tay andaya hərwi məhəne mə dəma, diyeŋ hay dərmak gay tay andaya. Ane tuk na, neŋ Wawa i Ndo na, təv ga andaya nakə na həniye mə dəma hərwi mazəzukwe bo aye bay.»

²¹ Ndo nəte mə walaŋ i gawla i Yesu hay a gwadáy: «Bəy Maduweŋ, vələŋ tsəved nā ye, nā la na bəba ga təday.»

²² Yesu a mbədáy faya: «Peŋ bəzay, gər ha mədahan hay tã la bo tay.»

Yesu a gay me a matas

Markus 4.35-41; Luka 8.22-25

²³ Yesu a tsal a kwalalaŋ i yam na, gawla ŋgay hay tə pay bəzay. ²⁴ Ahəl nakə faya

* **8:12** Bazlam nakay a say mægweɓe na, andza nakay: Ndo neheye ta ndziye ma bəra aye na, dərev ma ndalateye, ada ta giye səlak hərwi ta ŋgateye a məndze ŋgwalak eye i dzam i Mbəlom hay. † **8:17** Ezay 53.4.

ta diye, tə husa a wuzlah i dəlov aye na, kwayan̄na mətasl bagwar eye a ge haladzay. Yam a tsal ka bo dāngwala haladzay. Kə sər mede ha kwalalan̄ i yam a hud̄ i yam. Ane tuk na, Yesu na, nen̄geye mandzahəra eye.

²⁵ Gawla n̄gay hay ta hāndzəd̄ naha ka təv n̄gay, ta pədeke ha, tə gwad̄ay: «Bəy Maduwen̄, təma may ha tey? Nəkway faya ka dzakweye.»

²⁶ Tsa na, Yesu a gwad̄atay: «Ka dzədzarum andza niye na, hərwi mey? Nəkurom na, məpe məd̄zal gər a kətsakum.»

A lətse, a gay me a mətasl ta yam. Tsa na, tə ndza dēdik. ²⁷ A gatay hərb̄abəkka a ndo hay tebiye, tə gwad̄: «Nakay na, ndo waray nakə mətasl ta yam tə gəsay me aye na, way?»

Yesu a mbəl tay ha ndo hay sulo, fakalaw mə bo tay

Markus 5.1-20; Luka 8.26-39

²⁸ Ahəl nakə Yesu a ye a diye i dəlov nen̄geđ, ka dala i Gadara hay na, ndo hay sulo tə ndohwaw abəra mə walan̄ i tsəvay hay. Ti yaw məd̄zəgər tə Yesu. Ndo neheye sulo eye fakalaw mə bo tay aye, nəteye sewed̄ eye hay haladzay. Ndəray a sla mede ta tsəved̄ eye niye bay. ²⁹ Ta wuda, tə gwad̄: «A nəkar Wawa i Mbəlom, a saka ka nəmay na, mey? Ka yaw məgamay dəretsətseh na, həlay eye kə ndislew zuk dāw?»

³⁰ Ka təv eye niye dərən̄ tsəfa ta nəteye na, madəras hay andaya haladzay faya ta ndiye wu mənday. ³¹ Fakalaw niye hay tə gay amboh a Yesu, tə gwad̄ay: «Tədə a saka mahəhere may na, slər may ha a bo i madəras tad̄ay eheye.»

³² Tsa na, Yesu a gwad̄atay: «Dum!» Tsa na, tə yaw abəra mə bo i ndo neheye sulo aye, ti ye tə fələkwa a bo i madəras niye hay. Kwayan̄na madəras niye hay tebiye tə mbəzlaw abəra ma təv eye andaya sərpalahha, tə kuts a dəlov tebiye, tə dze a dəma.

³³ Ndo neheye faya ta tsəkuriye madəras niye hay aye ta hway, ti ye a wuzlahgəma. Ti ye naha ta təkəratay wu nakə a ge bo aye

ada wu nakə a ge bo ta ndo neheye sulo aye. ³⁴ Tsa na, ndo neheye mə wuzlahgəma aye ti yaw mata dzəgər tə Yesu. Ti yaw, tə n̄gatay a Yesu na, tə gay amboh haladzay, tə gwad̄ay: «Do abəra ka dala may.»

9

Yesu a mbəl ha ndo matəra eye

Markus 2.1-12; Luka 5.17-26

¹ Ma dəba eye na, Yesu a tsal a kwalalan̄ i yam, a tasaw abəra ma dəlov niye, a ye a gəma n̄gay.* ² Ndo hay tə zlay naha ndo wuray matəra eye mahəna eye ka slələh. Yesu a zəba ka məd̄zal gər i ndo niye hay na, a gwad̄ay a ndo niye matəra eye: «Wawa ga, dərev m̄a ye fakaya abəra bay. Na pəsaka ha mezeleme yak hay.»

³ Siye i ndo məd̄zəngawa bazlam i Mbəlom mapala eye tə dzala mə gər tay, tə gwad̄: «Ndo nakay na, kə tsalay ka gər a Mbəlom.»

⁴ Yesu a sərətay naha ka wu nakə tə dzala mə gər tay aye, a gwad̄atay: «Ka dzalum məd̄zal gər nakə n̄gwalak eye bay aye na, hərwi mey? ⁵ Maa da me məgwede: “Mezeleme yak kə pəsa” na, waray, kəgəbay “Lətse, do” na, maa da me mə dəma na, waray? ⁶ A seŋ na, sərūm ha nen̄ Wawa i Ndo na, gədan̄ ga andaya məpəsətay ha mezeleme a ndo hay ka məndzibəra.» Tsa na, Yesu a gwad̄ay a ndo niye matəra eye: «Lətse, zla slələh yak, do a mətagay.»

⁷ Ndo niye a lətse, a ye a mətagay. ⁸ Ndo hay tə n̄gatay andza niye na, ta dzədzar haladzay. Tə dəslyay ha gər a Mbəlom, tə gwad̄: «Zambadəkway a Mbəlom hərwi kə vəlatay gədan̄ a ndo hay haladzay.»

Yesu a zalay a Mata

Markus 2.13-17; Luka 5.27-32

⁹ Yesu a lətse, a ye abəra ma təv niye. Nen̄geye faya ma diye na, a n̄gatay ndo wuray məzele n̄gay Mata, mandza eye mə gay i matsekele dzaŋgal. Yesu a gwad̄ay: «Dara, peŋ bəzay!» Mata a lətse a pay bəzay a Yesu.

¹⁰ Ahəl nakə Yesu faya ta ndiye wu mənday ta gawla n̄gay hay mə gay i Mata aye na, siye i ndo matsekele dzaŋgal hay ta ndo i mezeleme hay ti yaw faya tə ndiye

* 9:1 Niye na, wuzlahgəma i Kafernahum. Zəba ma Markus 2.1.

ka bo wu mänday dziye. ¹¹ Farisa hay tɔ ngatay andza niye na, ta tsətsah ka gawla i Yesu hay, tɔ gwadətay: «Miter kurom faya ta ndiye wu ka bo dziye ta ndo matsekele dzaŋgal hay ada ta ndo i mezeleme hay na, hərwi mey?»

¹² Yesu a tsəne bazlam tay niye na, a gwad: «Ndo neheye wuray a gatay bay nətəye zayzay aye na, ta pəliye ndo i sidem bay. Mata pəle ndo i sidem na, ndo neheye dāvats eye hay aye. ¹³ Dum, bazlam nakay a say məgwede mey na, tətikum. Mbəlom a gwad: «A seŋ na, gumay ngwalak a ndo bəna gənaŋw neheye ka kədumenəye bay.†» Na yaw məzalətay a ndo neheye tɔ gwadətay a gər tay nətəye ngwalak eye hay aye bay, ane tuk na, məzalətay a ndo i mezeleme hay dūh.»

Yesu a tsik ka daliyam

Markus 2.18-22; Luka 5.33-39

¹⁴ Ma dəba eye na, gawla i Yuhana madzəhuḅe ndo a yam hay ti ye ka tɔv i Yesu, ti ye naha, ta tsətsah faya, tɔ gwadətay: «Nəmay ta Farisa hay na, nəmay faya nəmaa giye daliyam, gawla yak hay tɔ ge daliyam təbey na, hərwi mey?»

¹⁵ Yesu a mbədətay faya, a gwadətay: «Nətəye na, ta giye daliyam bay, hərwi nətəye na, andza mə magurlom i məzle dahəlay. Ahəl nakə zal i dahəlay ka tɔv tay mba aye na, ndo neheye mazala eye a magurlom i məzle dahəlay aye na, ta sliye faya mətuwe bay. Ane tuk na, pat eye ma slaweye ta gəsiye fataya abəra zal i dahəlay niye. Pat eye niye na, ta giye daliyam tuk.

¹⁶ «Andza niye, ndəray ma nasiye ha peteked wedeye mətepe ka peteked guram eye bay. Hərwi ahəl nakə ta bariye na aye na, peteked wedeye ma ngərđiye ha peteked guram eye, peteked guram eye ma səkahiye maŋgurede ma ziye nakə kurre aye. ¹⁷ Sa na, ndo ma mbədiye guzom lelem eye a gwezem i həzlay guram eye bay na, ka sərūm təbədew? Hərwi ta mbədə a dəma na, guzom niye lelem eye kə kwasa na, həzlay niye guram eye ma ndohwiye. Guzom dərmaḱ səktih ma mbədiye ka dala ada gwezem ma nasiye. Ane tuk na, guzom

lelem eye ta mbədiye na, a gwezem i həzlay wedeye dərmaḱ.»

Yesu a mbəl ha dem i bəy ada ngwas wuray dāvats eye

Markus 5.21-43; Luka 8.40-56

¹⁸ Ahəl nakə Yesu faya ma tsikateye andza niye na, bəy wuray a yaw ka tɔv i Yesu, a dəkway gurmets, a gwadətay: «Dem ga kə mət. Ane tuk na, dara pa faya həlay yak, tsa na, ma mbəliye.» ¹⁹ Yesu a lətse ta gawla ngay hay, tɔ pay bəzay a bəy niye.

²⁰ Ngwas wuray andaya dāvats eye, bambaz a mbədawayaw abəra mə hud. Dāvats niye kə ndza faya məve kuro gər eye sulo. A həndzəd naha ka Yesu ta dəba, a lamay a me i peteked ngay nets. ²¹ Andza niye, a dzala mə gər ngay, a gwad: «Na lamay a peteked ngay nets na, na mbəliye.»

²² Tsa na, Yesu a mbədə me a dəba, a ngatay, a gwadətay: «Tete dem ga! Mədzal gər yak kə mbəl kar ha.» Kwayaŋŋa ngwas niye a mbəl.

²³ Yesu a ndisl a gay i bəy niye tuk. A ye naha a ngatay a ndo məfe fagam hay ta ndo hay haladzay faya ta tuwiye. ²⁴ Tsa na, a gwadətay: «Dum abəra kanaŋ! Dem nakay kə mət bay, neŋgeye mandzahəra eye.» Ane tuk na, ndo hay tɔ tsəne andza niye na, wuyi tɔ ngwasa faya.

²⁵ Ta həharatay ahaya ndo hay abəra na, Yesu a fələkwa a gay. A ye naha a gəs dem niye mə həlay, dem niye a lətse.

²⁶ Labara eye a dā a zləm ma gəma niye tebiye.

Yesu a mbəl tay ha guluf hay sulo

²⁷ A həlay nakə Yesu faya ma diye abəra ka tɔv niye na, guluf hay sulo tɔ pay bəzay tɔ mawude eye, tɔ gwadətay: «Yesu, Wawa i Davit, nəmaā gaka mə bo təbədew!»

²⁸ Yesu a ndisl a gay ngay, a fələkwa a dəma na, guluf niye hay ta həndzəd naha ka tɔv ngay. Yesu, a tsətsah fataya, a gwadətay: «Ka dzalum na, na sliye məmbəle kurom ha dāw?»

Ta mbədətay faya, tɔ gwadətay: «Ayaw, Bəy Maduweŋ.»

²⁹ Yesu a lamay a dərə tay, a gwadətay: «Mbəlom mā vəlākum andza nakə faya ka

† 9:13 Oze 6.6.

həbumeye ta mədzal gər kurom nakə ka pum faya aye.»³⁰ Tsa na, dəre tay a həndək.

Yesu a gatay me, a gwadatay: «Tsənum lele, ndəray mâ sər ha wu nakay bay.»

³¹ Ane tuk na, ti ye tə də ha labara i Yesu ma gəma niye tebiye.

Yesu a mbəl ha ndo wuray madəda eye

³² A həlay nakə ndo neheye sulo, dəre tay a həndək ti ye abəra mə dəma na, tə zlaw ndo wuray a Yesu. Ndo niye madəda eye hərwi fakalaw mə bo ngay.³³ Yesu a həhar faya abəra məsəfəre niye ngwalak eye bay aye. Tsa na, a tsik me wulanəna lele. A gatay a ndo niye hay wadəŋ wadəŋ. Tə gwad: «Dadə ndo kə ngatay a slala i wu nakay nəte ma Israyel bay!»

³⁴ Ane tuk na, Farisa hay tə ngatay andza niye na, tə gwad: «Maa vəlay gədaŋ ka mahəhere fakalaw hay na, bəy i fakalaw hay!»

Ndo hay tə gay mə bo a Yesu

³⁵ Yesu a həhalawa ma wuzlahgəma hay ta gəma hay. A tətikawa tay a ndo hay mə gay i maduwule me hay, a dəwa ha Labara Ngwalak eye i Bəy i Mbəlom, a mbəlawə tay ha ndo i dəvats hay tebiye ada ndo matəra eye hay tebiye.³⁶ Yesu a zəba ka ndo neheye haladzay aye na, tə gay mə bo haladzay, hərwi mədzal gər tay makwasa eye ada ta ge bəle. Nəteye andza təbaŋ neh-eye ndo mətsəkure tay andaya bay aye.³⁷ A gwadatay a gawla ngay hay: «Wu mənday andaya haladzay məpele ka dala. Ane tuk ndo məpele na abəra ka dala na, nəteye haladzay bay.³⁸ Hərwi niye, gumay amboh a ndo i guvah mâ səkah ha ndo i məsler hay hərwi məpele wu mənday abəra ka dala.»

10

Ndo i maslaŋ i Yesu hay kuro gər eye sulo *Markus 3.13-19; Luka 6.12-16*

¹ Yesu a zalatay a gawla ngay hay kuro gər eye sulo. A vəlatay gədaŋ ka mahəhere məsəfəre neheye ngwalak eye bay aye abəra ka ndo hay, ada məmbəle tay ha ndo i dəvats hay ta ndo neheye matəra eye aye.

² Məzele i ndo i maslaŋ ngay neheye kuro

gər eye sulo aye na, anaŋ: Təday Simon nakə tə zalay Piyer aye ta malamar ngay Aŋdəre, Yakuba ta malamar ngay Yuhana, nəteye sulo tay eye wawa i Dzebede,³ Filip ta Bartelemi, Tomas ta Mata, neŋgeye ndo matsekele dzaŋgal, Yakuba wawa i Alfe, Tade,⁴ Simon ndo məge vəram hərwi dala ngay*, Yudas Iskariyot ndo məge dəf ka Yesu.

Yesu a slər ndo i maslaŋ ngay hay kuro gər eye sulo

Markus 6.7-13; Luka 9.1-6

⁵ Yesu a slər ndo i maslaŋ ngay neheye kuro gər eye sulo aye, a tsikatay gər i bazlam hay, a gwadatay: «Kâ yum a gay i ndo neheye nəteye Yahuda bay aye bay, kâ fələkum a gəma i Samari hay bay.⁶ Dum düh na, ka təv i Israyel hay, hərwi nəteye andza təbaŋ madza eye hay.⁷ Ka deyumeye ka tsəved na, dumatay ha, gwadumatay: “Bəy i Mbəlom ka həndzədəw mazlambar tə nəkurom.”⁸ Mbəlum tay ha ndo i dəvats hay, mbəlum tay ha mədahaŋ hay, mbəlum tay ha ndo madəgwadə eye hay, həharum fakalaw abəra mə bo i ndo hay. Ka hutum gədaŋ neheye na, kəriye, nəkurom dərmak vəlumatay a ndo hay kəriye.⁹ Ka deyumeye na, kâ zlum gura bay, kâ həlum suloy bay, kwa kwar i suloy kâ həlum a gwezem kurom hay bay.¹⁰ Kâ zlum gwezem i mahəhele kurom hay bay, kâ həlum peteked i məkelkabo kurom hay sulo sulo bay, kâ həlum tahərak bay, kwa sakwal kâ zlum bay. Andza niye ndo məge məsler na, kutoŋ ma hutiyə wu mənday ngay.»

¹¹ Yesu a gwadatay sa: «Ka ndislum a wuzlah gay kəgəbay a gəma na, pəlum ndo nakə neŋgeye maləva bo eye ka matəme kurom aye. Ndzum mə gay i ndo niye hus a pat nakə ka deyumeye kurom abəra ma təv niye aye.¹² Ahəl nakə faya ka fələkumeye a gay i ndo na, gwadum: “Mbəlom mâ vəlakum zay!”¹³ Tadə ndo i gay niye hay ta təma kurom na, məpəse me i zay kurom ma ndziye fataya. Ane tuk na, tadə ta təma kurom bay na, muma ahaya fataya abəra məpəse me i zay kurom.¹⁴ Tadə ka fələkum

* **10:4** Simon neŋgeye ndo i Yahuda. Ahəl nakə ka təra gawla i Yesu zuk bay aye na, a ge vəram hərwi dala ngay.

a gay i ndo kægəbay a wuzlah gay, ndo neh-eye mə dəma aye ta kərah matəme kurom kægəbay məpe zləm ka bazlam kurom na, dum kurom abəra ma təv niye ada tətəkum ha bətekwew i gəma tay abəra ka sik kurom hay.† ¹⁵ Neñ faya na gwadəkumeye: Sərum ha pat i sariya i Mbəlom na, sariya tay ma diye me ma ziye i ndo i Sodom ta Gomora.‡»

Dəretsətseh neheye ma deyeweye kame aye

Markus 13.9-13; Luka 21.12-17

¹⁶ Yesu a gwadətay: «Anañ, na sləriye kurom hay andza təbañ hay a walañ i ndo neheye andza kəra i pesl hay aye. Tərum andza dədœ neheye faya ta tsəpiye bo tay aye, ada ndzum mənese mâ ge andaya fakuma bay andza bodobodo. ¹⁷ Gum met-sehe, hərwi ndo hay ta diye kurom hay kame i sariya, ta ndəbiye kurom ta mandalağa mə gay i mađuwule me hay. ¹⁸ Ta diye kurom ha kame i ndo mələve dala hay ada kame i bəy hay hərwi ga, hərwi ada kâ slum faya məte mbal ga ta dedek kame tay ada kame i ndo neheye Yahuda hay bay aye. ¹⁹ Ahəl nakə faya ta diye kurom ha kame i sariya aye na, dərev mâ ye fakuma abəra bay. Kâ gwadum: “Nəmaa ta gwadiye kəkay? Nəmaa tsikiye na, mey?” bay. A həlay niye, Mbəlom ma vəlakumeye bazlam neheye ka tsikumeye aye. ²⁰ Andza niye mata tsike me na, nəkurom bay. Mata tsike me mə nəkurom na, Məsəfəre i Bəba kurom Mbəlom.»

²¹ Yesu a gwadətay sa: «Ndo hay ta vəliye ha malamar tay hay ada tâ kəđ tay ha, bəba hay ta giye ta wawa tay hay andza niye dərma. Wawa hay ta natay dəre a bəba tay hay, ta kədiye tay ha. ²² Ndo hay tebiye ta nakumeye dəre hərwi ga. Ane tuk na, ndo nakə kə səmay naha hus ka mandəve aye na, Mbəlom ma təmiye ha. ²³ Tadə agəna ta sakum dəretsətseh ma gəma nakə nəkurom mə dəma aye na, hwayum a gəma neñged. Neñ faya na gwadəkumeye: Sərum ha, neñ Wawa i Ndo na maweye na, ka dzum ha gər mahəhele ma gəma neheye ka dala i Israyel aye tebiye zuk bay.»

† **10:14** Məge andza niye na, andza məgweđe ndo i maslañ i Yesu hay ta giye wuray hərwi ndo neheye sa bay.

‡ **10:15** Gəma neheye sulo aye na, maraha eye ta mənese. Zəba mə Madazlay i wu hay 19.

²⁴ Yesu a gwadətay: «Ndo nakə faya ma tətikiye wu aye na, ma ziye ndo matətikay wu bay. Ndo i məsler ma ziye ndo i gay nğay bay. ²⁵ Tadə ndo nakə faya ta tətikiye wu aye ka təra andza ndo matətikay wu ada ndo i məsler ka təra andza ndo i gay nğay na, niye na, da. Tadə ta zalay a ndo i gay “Bedzabul” na, ta tsadateye a ndo i nğay hay ma ziye i nğay bədaw?»

Kâ dzədzarumay a ndo zezeñ bay

Luka 12.2-9

²⁶ «Hərwi niye, kâ dzədzarumatay a ndo hay bay. Wu nakə tebiye mañgaha eye na, ta diye ha, ada wu nakə tə tsikawa ta məkal aye na, ta diye ha. ²⁷ Wu nakə faya na tsikakumeye ma ləvonə aye na, ma-sumay a mətsike parakka mə dzaydzay ta həpat. Wu nakə ta tsikakumeye ka zləm tə məsəsəkwe aye na, wudum ha kələrra ka gər i gay. ²⁸ Kâ dzədzarumatay a ndo neheye ta kədiye slo i bo kurom aye bay. Nəteye na, ta sliye faya mədze ha məsəfəre kurom bay. Dzədzarumay đuh a Mbəlom nakə ma sliye mədze ha bo kurom ta məsəfəre kurom eye dzay a ako nakə ma mbatiye bay ka tor eye aye. ²⁹ Sisi hay sulo ta səkəmiye tə dala nəte na, ka sərum təbədew? Ane tuk na, kwa nəte mə walañ i diyeñ hay ma dədiye bay, say kə yay a gər a Bəba Mbəlom mâ dəđ. ³⁰ I kurom na, kwa məkwets i gər kurom bəbay, Mbəlom kə pasla na. ³¹ Hərwi niye, kâ dzədzarum bay, nəkurom ka zum tay ha sisi niye hay.»

³² Yesu a gwadətay sa: «Tadə ndoweye kə tsik parakka kame i ndo hay: “Neñ gawla i Yesu” na, neñ dərma na tsikiye kame i Bəba ga mə mbəlom: “Ndo nakay na, gawla ga.” ³³ Ane tuk na, tadə ndoweye kə tsik kame i ndo hay neñgeye gawla ga bay na, neñ dərma na tsikiye kame i Bəba ga mə mbəlom: “Ndo nakay na, gawla ga bay.”»

Yesu a zlaw zay bay, a zlaw vəram

Luka 12.51-53

³⁴ «Kâ dzalum neñ na yaw, nâ zlaw zay ka məndzibəra na, kâ dzalum bay. Na yaw na, na zlaw zay bay, na zlaw na, maslalam đuh.

³⁵ Na yaw na, mañgəne tay ha ka bo abəra

ndo hay. Wawa haslaka eye ta baba ngay, dem ta may ngay, ngwas ta may i zal ngay, ³⁶ndo hay ma gay tay ta niye a bo dāre.»

Gawla i Yesu tã lava ha bo ta mavale masafare tay andza i Yesu

Luka 14.26-27

³⁷Yesu a gwadatay sa: «Ndoweye ka wuda baba ngay ta may ngay ka ze neŋ na, neŋgeye ma sliye mändze ka tøv ga bay. Ndoweye ka wuda wawa ngay haslaka eye tã dem ngay a ze neŋ na, neŋgeye ma sliye mändze ka tøv ga bay. ³⁸Ndoweye kã zla mayako mazlambada eye kã peŋ bəzay bay na, neŋgeye ma sliye mändze ka tøv ga bay. ³⁹Ndo nakã a say mətəme ha masafare ngay aye na, ma dziye ha dūh. Ane tuk na, ndo nakã ma dziye ha masafare ngay hərwi ga aye na, ma hutiyeye a dāma dūh.»

Tadã ndoweye ka tãma gawla i Yesu hay na, a tãma Yesu

Markus 9.41; Luka 10.16

⁴⁰Yesu a gwadatay sa: «Tadã ndoweye ka tãma kurom na, ka tãma na, neŋ. Ada tadã ndoweye ka tãma ga na, a tãma ndo nakã a sləra ga ahaya aye. ⁴¹Ndoweye ka tãma ndo mädē ha bazlam i Mbəlom hərwi nakã neŋgeye ndo mädē ha bazlam i Mbəlom aye na, ma hutiyeye magogoy nakã ta vəleye a ndo mädē ha bazlam aye. Ndoweye ka tãma ndo nakã ngwalak eye kame i Mbəlom aye hərwi nakã neŋgeye ngwalak eye kame i Mbəlom aye na, ma hutiyeye magogoy nakã ta vəleye a ndo nakã ngwalak eye kame i Mbəlom aye. ⁴²Neŋ faya na gwadakumeye: Sərum ha na, tadã ndoweye kã vəlay yam gəsiyem nətē matasla eye a ndo nakã makətsa eye mə walaŋ i gawla ga hay hərwi nakã neŋgeye gawla ga aye na, magogoy ngay ma dziye bay.»

11

¹Yesu a ndəv ha bazlam ngay neheye a tsikatay a gawla ngay hay kuro gər eye sulo aye na, a həl bo abəra ka tøv niye a ye mata tətikatay a ndo hay ada mädətay ha ma wuzlah gay neheye ka dala niye aye.

Yesu ta Yuhana madzəhuβe ndo a yam
Luka 7.18-23

²Ahəl niye na, Yuhana madzəhuβe ndo a yam neŋgeye ma danğay. A tsəne ndo hay faya ta tsikiye ka Kəriste ada ka məsler ngay nakã faya ma giye aye. Tsa na, a slər siye i ngal mə walaŋ i gawla ngay hay, ³hərwi matsətsehe ka Yesu: «Nəkar na, Kəriste nakã ma deyeweye aye dāw? Kəgəbay nəmaā həba ndo mekeləŋ dāw?» Ti ye ta tsətsah ka Yesu andza niye.

⁴Yesu a mbədətay faya: «Dum təkərumay a Yuhana wu nakã ka tsənum aye ada wu nakã ka ngatumay aye. ⁵Gwadumay na, guluf hay tã ngatay a dāre, ndo matəra eye hay ti ye lele, ndo madəgwada eye ta mbəl suwud suwud, mandək hay tã tsəne zləm, mədahaŋ hay ta lətsew a sifa, ndo i mətawak ta tsəne Labara Ngwalak eye. ⁶Məŋgwese ka gər i ndo nakã kã gər ha mädzele gər abəra ka neŋ bay aye!»

Yesu a tsik ka Yuhana madzəhuβe ndo a yam

Luka 7.24-35

⁷Gawla i Yuhana niye hay ti ye abəra mə dāma na, Yesu a dazlay mətəsikətay a ndo neheye ka tøv ngay aye ka Yuhana. A gwadatay: «Ka yum a kəsaf mata zəbaw na, ka mey? Ka zəbumaw ka guzer nakã mətəsl faya ma bəliye ha aye dāw? A'ay andza niye bay. ⁸Ada ka yum, ka zəbumaw na, ka mey? Ka zəbumaw na, ka ndo malambada bo eye tã peteked lele eye dāw? Tsukudu kəkay? Ane tuk na, ndo neheye tã peteked ka bo lele aye na, nətēye mandza eye mə gay i bəy bagwar eye hay. ⁹Ka yum mata zəbaw na, ka wuye mey? Ka zəbumaw na, ka ndo mädē ha bazlam i Mbəlom dāw? Ayaw, neŋgeye ndo mädē ha bazlam i Mbəlom ada neŋ faya na gwadakumeye, neŋgeye a ze ndo mädē ha bazlam i Mbəlom. ¹⁰Yuhana na, ndo nakã tã watsa a Derewel aye, Mbəlom a gwad: «Neŋ na sləriye naha ndo mädē ha bazlam ga kame yak. Ma lambadakeye na tsəved.*»

¹¹«Neŋ faya na gwadakumeye: Sərum ha na, mə walaŋ i ndo zezeŋ hay tebiye ndo nakã a ze Yuhana madzəhuβe ndo a yam aye na, andaya bay. Ane tuk na, ndo nakã neŋgeye tsekweŋ makətsa eye ma Bəy i Mbəlom aye na, a ze Yuhana. ¹²Kwa

* 11:10 Malasi 3.1; Madayaw abəra ma Ezipt 23.20.

ahəl nakə Yuhana madzəhuḅe ndo a yam a tsikawa bazlam i Mbəlom a ndo hay aye hus anəke na, ndo mənə dərə i Mbəlom hay faya ta giye vərəm ta Bəy i Mbəlom ada tə dzawa faya bo matsəpe na. ¹³ Derewel i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay tə derewel i Musa ta da ha Bəy i Mbəlom hus a həlay i Yuhana madzəhuḅe ndo a yam. ¹⁴ Tadə a sakum mədza ha na, Yuhana neŋgeye Eliya tə watsa faya mə Derewel i Mbəlom, tə da ha tə gwad ma deyeweye.† ¹⁵ Ndo nakə zləm andaya faya mətəne aye na, mā tsəne lele!»

¹⁶ Yesu a gwadatay sa: «Ndo neheye bəgom aye na, na ndzəkitiye tay ha bo na, tə way? Ta ndzəkit bo na, ta wawa neheye mandza eye ka pəlad nakə ndo hay tə hayawa faya gər aye, siye hay faya ta wudatay naha a siye hay. Tə gwadatay: ¹⁷ «Nəmaa fakum naha fagam i məhetse, ka hatsum bay, nəmaa gakum naha dəmes i mədahan na, ka tuwum bay.» ¹⁸ Andza niye Yuhana madzəhuḅe ndo a yam a yaw, kə nda wu mənday, kə sa wu məse bay na, tə gwad: «Neŋgeye na, məsəfəre nakə ŋwalak eye bay aye mə bo ŋgay.» ¹⁹ Neŋ Wawa i Ndo, na yaw, na nda wu mənday ada na sa wu məse na, tə gwad: «Zəbum faya, ndo nakay i ŋgay a dzala na, ka wu mənday ada ka məse guzom. Neŋgeye na, dzam i ndo matsekele dzaŋgal hay ta ndo i mezeleme hay.» Ane tuk na, Mətsehe i Mbəlom ma bəziye na, ta məsler neheye ma giye aye.»

Gəma neheye ta kərah mədza ha ka Yesu aye

Luka 10.13-15,21-22

²⁰ Ma dəba eye na, Yesu a pa bo ka məmatay ha mənese a gəma neheye a ge mə dəma masuwayaŋ haladzay aye, ane tuk na, ndo i gəma niye hay ta mbəda ha mede tay bay. A gwad: ²¹ «A nəkurom ndo i gəma i Koraziŋ hay, tuwum bo kurom, hərwi dərətsətseh ka gər kurom! A nəkurom ndo i gəma i Betesayda hay, tuwum bo kurom hərwi dərətsətseh ka gər kurom. Hərwi tadə masuwayaŋ neheye na ge mə gay kurom aye nā ge ma gəma i Tir ta gəma i Sidon na, atay na, ndo i gəma niye hay ta dzaliye bo

tay ta tuwiye, ta pa ka bo taḅay manasa eye ada ta kutsiye bətekwe w maləməts a gər hərwi mədə ha na, ta gər ha mezeleme tay. ²² Hərwi niye neŋ faya na gwadakumeye: Pat nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay aye na, sariya kurom ma diye me ma ziye i ndo i gəma i Tir ta Sidon.

²³ «Nəkurom ndo i gəma i Kafernahum hay, ka dzalum nəkurom na, Mbəlom ma ta həliye kurom a mbəlom wal daw? A'ay! Nəkurom duh na, Mbəlom ma ta mbəzliye kurom ha na, a təv məndze i mədahan hay. Hərwi masuwayaŋ neheye na ge ma gəma kurom aye tā ge ma gəma i Sodom na, həbe atay gəma nakay ma giye andaya bəgom. ²⁴ Andza niye, neŋ faya na gwadakumeye, pat nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay aye na, sariya kurom ma diye me ma ziye i ndo i gəma i Sodom‡ hay.»

²⁵ Ma məndze tsekweŋ na, Yesu a gwad: «A nəkar Bəba Mbəlom, ndo mələve magərmbəlom ta dala. Na gaka sisə hərwi nəkar ka datay ha wu nakə maŋgaha eye a ndo neheye tə sər wuray bay aye. Ada ka ŋgaha abəra ka ndo i ndaraw hay ta ndo neheye nəteye tə sər wu aye. ²⁶ Ayaw, Bəba Mbəlom, a yaka a gər a nəkar hərwi mā ge bo andza niye.»

²⁷ A gwadatay: «Bəba ga kə vələŋ wu hay tebiye. Ndəray a sər wawa bay, maa sər na, Bəba. Ndəray a sər Bəba bay, maa sər na, neŋ wawa ŋgay ada maa sər na ndo neheye a seŋ mədətay ha aye.»

²⁸ Yesu a gwadatay sa: «A nəkurom neheye faya ka zlumeye wu mamba eye ada nəkurom madagər eye, dumara ka təv ga, neŋ na vələkumeye mazəzukwe bo. ²⁹ Rəhumeŋ ha gər, na tətikakumeye wu lele eye, hərwi neŋ ndo səkeffe eye, na gakumeye dərətsətseh bay.§ Ta dedek ka hutumeye mazəzukwe bo. ³⁰ Wu nakə na piye fakuma aye na, a wur bo məzle bay, wu nakə na vələkumeye, ka zlumeye na, a mba bay.»

12

Maa ləvay gər a pat i mazəzukw bo na,

† **11:14** Malasi 3.23-24. ‡ **11:24** Zəba ma Mata 10.15. eye. Faya ma təriye tay ndo hay beke hay bay.

§ **11:29** Yesu a tsik kanaŋ ka pendzeŋ i məndze mekelen

Yesu*Markus 2.23-28; Luka 6.1-5*

¹ Pat i mazəzukw bo na, Yesu ta gawla ngay hay ti ye ta guvah wuray. Ma guvah eye niye tə ge a dəma na, wuye andaya tə zalay bəle. Ahəl nakə faya ta diye na, may a wur ka gawla i Yesu hay, tə pa bo ka məhəbe wu niye tə nda. ² Farisa hay tə ngatatay na, tə gwaday a Yesu: «Zəba, gawla yak hay ta giye wu nakə bazlam i Mbəlom mapala eye a ge faya me pat i mazəzukw bo aye na, hərwi mey?»

³ Yesu a mbədatay faya: «Dada ka dzanğum wu nakə Davit a ge aye təbədew?*

May a wur faya ta ndo ngay hay. ⁴ Tsa na, a fələkwa a madzawadzawa i mədəslay ha gər a Mbəlom ta ndo ngay hay. A ye naha, a zla makwala nakə tə vəlay a Mbəlom aye, a nda. A vəlatay a ndo ngay hay dərma, tə nda. Bazlam i Mbəlom mapala eye a vəl tsəved ka mənəde na, a ndo məvəlay wu a Mbəlom dekdek bədaw?

⁵ «Kəgəbay ka dzanğum wu nakay mə dərwele i Musa bədaw? Pat i mazəzukw bo na, ndo məvəlay wu a Mbəlom mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ta rəhay ha gər a pat i mazəzukw bo bay, ta ge məsler. Ane tuk na, ta ge mənese bay.† ⁶ Neŋ faya na gwadəkumeye, wu nakə a ze gay i mədəslay ha gər a Mbəlom aye na, andaya kanan.

⁷ «Tə watsa a Dərwele i Mbəlom na, Mbəlom a gwad: “A seŋ na, gumay ngwalak a ndo bəna, gənaw neheye ka kədumeŋeye bay.‡” Tadə ka tsənum wu nakay na, ndo neheye ta ge wuray bay aye na, kə gəsəm tay ha bay. ⁸ Hərwi maa ləvay gər a pat i mazəzukw bo na, Neŋ Wawa i Ndo.»

Yesu a mbəl ha ndo wuray maməta həlay eye

Markus 3.1-6; Luka 6.6-11

⁹ Yesu a ye abəra ka təv niye, a ye a gay i maduwule me. ¹⁰ Mə dəma na, ndoweye andaya həlay ngay maməta eye. A satay a ndo hay məmay ha mənese a Yesu, ta tsətsah faya tə gwaday: «Tsəved andaya məmbəle ha ndo pat i mazəzukw bo daw?»

¹¹ Yesu a mbədatay faya: «Tadə ndo nəte mə walaŋ kurom təbaŋ ngay andaya nəte,

* **12:3** Zəba ma 1 Samuyel 21.2-7. † **12:5** Məpesle 28.9-10. ‡ **12:7** Oze 6.6, matsika eye ma Mata 9.13. § **12:21** Ezay 42.1-4.

təbaŋ ngay niye a dəd a bədiyem pat i mazəzukw bo na, ma zla ahaya abəra mə dəma bədaw? ¹² Kə ge andza niye na, ndo zezeŋ a ze təbaŋ bədaw? Bazlam kway mapala eye kə vəl tsəved ka məge ngwalak a ndo pat i mazəzukw bo!»

¹³ Tsa na, Yesu a gwaday a ndo niye: «Nduda ha həlay yak!» Ndo niye a nduda ha həlay ngay. Tsa na, a mbəl lele andza həlay neŋged.

¹⁴ Sototo, Farisa hay ti yaw abəra mə gay, ti ye tə haya gər. Tə ma ha ka bo bazlam, ta hutie tsəved ka məkəde Yesu na, kəkay.

Yesu neŋgeye ndo i məsler nakə Mbəlom a zla aye

¹⁵ Ahəl nakə Yesu a sər ha Farisa hay faya ta pəliye tsəved ka məkəde na na, a ye abəra ka təv niye. Ndo hay haladzay tə pay bəzay, a mbəl tay ha ndo i dəvats hay tebiye. ¹⁶ Tsa na, a gatay me, a gwadatay: «Neŋ way na, kə tsikumay a ndəray bay.» ¹⁷ A ge andza niye na, hərwi ada wu neheye Ezay ndo mədə ha bazlam i Mbəlom a tsik aye tā ge bo:

¹⁸ Mbəlom a gwad:

«Ndo i məsler ga nakə na zla aye na, anan, na wuda na haladzay, mənğwese ga tebiye ka gər ngay. Na sləriye naha Məsəfəre ga ka neŋgeye, ma datay ha dedek ga a ndo hay tebiye.

¹⁹ Ta təriye ta ndəray bay, ma wudiye wuray bay, ndəray ma tsəniye faya abəra məbəbəle wuray ka mazlazlan i tsəved bay.

²⁰ Guzer nakə məhədzaka eye na, ma həbiye ha bay, Ako nakə ndəzəzəzə ka lalam faya ma mbatiye na, ma ndəvay həlay ma mbatiye ha bay, Ma giye andza niye hus ka vəlatay mənğwese a ndo neheye dedek eye hay aye.

²¹ Ndo hay tebiye ta piye mədzal gər tay na, ka neŋgeye. §»

Yesu a həhar fakalaw abəra mə bo i ndo wuray

Markus 3.20-30; Luka 11.14-23

²² Tə zlayaw ndo wuray guluf eye ada a sər mətsike me bay hərwi fakalaw mə bo ngay. Yesu a mbəl ha. Tsa na, ndo niye a tsik me lele ada a ngatay a dərə lele. ²³ A gatay a ndo hay hərbaḅəkka, nəteye tebiye, tə gwad: «Ndo nakay ma giye na, Wawa i Davit!»

²⁴ Farisa hay tə ngatay a wu nakə a ge bo aye na, tə gwad: «Maa vəlay gədanj ka mahəhere fakalaw hay na, Bedzabul* bəy i fakalaw hay!»

²⁵ Ane tuk na, Yesu a sərətay naha ka wu nakə tə dzala aye, a gwadatay: «Tadə ndo i gəma hay ta ngəna, faya ta giye vəram mə walaṅ tay na, gəma niye ma dziye. Tadə ndo i wuzlahgəma hay kəgəbay ndo hay ma bədgay tay faya ta kədiye bo na, wuzlahgəma niye kəgəbay bədgay niye ma ndziye huya bay. ²⁶ Tadə Fakalaw ta Fakalaw ta həhariye bo tay, ma giye mag-azləga ka bo ngay eye, ada bəy ngay ma ndziye huya na, ma kəkay? ²⁷ Ka gwadum maa vələnj gədanj ka mahəhere fakalaw na, Bedzabul. Ane tuk na, a dzam kurom hay na, maa vəlatay gədanj ka mahəhere fakalaw hay na, way? Andza niye, dzam kurom hay faya ta diye ha na, dedek andaya mə nəkurom bay. ²⁸ Maa vələnj gədanj a neṅ ka mahəhere fakalaw na, Məsəfəre i Mbəlom. Andza məgwede na, Bəy i Mbəlom ḅa ki yaw tsiy hus ka təv kurom.

²⁹ «Ndəray ma sliye məfələkwe a gay i ndo i gədanj məhəla ahaya wu ngay bay. Ma ta sliye faya məfələkwe na, ma lahiye mədzewe na təday. Kə dzawa na tuk na, ma sliye faya mede a gay, məhəla ahaya wu ngay hay tuk.»

³⁰ A gwadatay sa: «Ndo nakə neṅgeye tə neṅ bay aye na, neṅgeye ndo i vəram ga. Ndo nakə ka dzəna ga ka məhayatay gər a ndo ga hay bay aye na, ma həhariye tay ha kweye kweye. ³¹ Hərwi niye, neṅ faya na tsikakumeye: Tadə ndo zezənj kə ge mezeleme kwa waray tebiye, kəgəbay kə tsalay ka gər a Mbəlom na, Mbəlom ma pəsay ha mezeleme ngay. Ane tuk na, ndoweye kə tsalay ka gər a Məsəfəre Tsədanjəna eye na, Mbəlom ma pəsay ha mezeleme ngay bay. ³² Tadə ndoweye kə

tsik wu nakə ngwalak eye bay aye ka neṅ Wawa i Ndo na, Mbəlom ma pəsay ha mezeleme ngay. Ane tuk na, tadə kə tsik wu nakə ngwalak eye bay aye ka Məsəfəre Tsədanjəna eye na, Mbəlom ma pəsay ha mezeleme ngay bay, kwa anəke, kwa ka məndzibəra nakə ma deyeweye kame aye.

*Dərizl i gərdaf ta hohway ngay eye hay
Luka 6.43-45*

³³ «Kə ge dərizl i gərdaf ngwalak eye na, hohway ngay hay ngwalak eye. Kə ge dərizl i gərdaf eye ngwalak eye bay na, hohway ngay hay ngwalak eye bay. Andza niye ta səriye ha dərizl i gərdaf nakay ngwalak eye na, abəra ka hohway ngay hay. ³⁴ A nəkurom wawa i palas neheye! Nəkurom ngwalak eye hay bay. Ada ka slumeye faya mətsike wu neheye ngwalak eye hay na, ma kəkay? Hərwi kwa way a ndohwa ahaya na, wu nakə maraha eye mə dərev ngay aye. ³⁵ Ndo nakə ngwalak eye na, ma giye wu ngwalak eye hay hərwi mə dərev ngay na, wu neheye ngwalak eye dərmak. Ndo nakə sewed eye na, ma giye wu neheye sewed eye hərwi dərev ngay maraha eye tə wu neheye sewed eye. ³⁶ Neṅ faya na tsikakumeye: Pat nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay aye na, bazlam neheye mətsike kəriye kəriye kwa way ma mbəday faya a gər ngay. ³⁷ Andza niye, Mbəlom ma gwadiye ka ge mənese bay kəgəbay ka ge mənese ka bazlam neh-eye ka tsik aye.»

*Ndo hay ta tsətsah masuwayənj ka Yesu
Markus 8.11-12; Luka 11.29-32*

³⁸ Ndo mədzəngawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay, tə gwaday a Yesu: «Miter, a samay na, gamay masuwayənj.»

³⁹ Yesu a mbədatay faya: «Ndo neheye a həlay nakay na, nəteye sewed eye hay, nəteye ta mbəday dəba a Mbəlom, faya ta tsətsahiye masuwayənj. Ane tuk na, ma dəba i masuwayənj i Zonas ndo məde ha bazlam i Mbəlom nakə tə ngatay aye na, ta ngateye a masuwayənj mekelənj eye bay. ⁴⁰ Hərwi, Zonas kə ndza pat eye mahkar ada həvad eye mahkar ma kutes i kələf bagwar eye. Andza niye dərmak neṅ Wawa i Ndo na ndziye pat eye mahkar

* 12:24 Bedzabul na, məzele mekelənj eye i Fakalaw.

ada həvəf eye mahkar ma tsəvay. ⁴¹ Ahəl nakə ndo i Ninive hay tə tsəne labara nakə Zonas a tsikatay aye na, ta mbəda ha mede tay.† Ndo andaya kanan bəgom a ze Zonas. Hərwi niye, ahəl nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay aye na, ndo i gəma i Ninive ta deyeweye ta lətsiye kame i ndo neheye bəgom aye ta matay ha mənese.

⁴² «İgwas wuray andaya, neŋgeye bəy bagwar eye, a yaw abəra ma diye i tsakay. A yaw mətsəne bazlam i Salomon neheye maraha eye ta metsehe aye.‡ Ndo andaya kanan a ze ha Salomon. Hərwi niye, ahəl nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay aye na, ŋgwas nakay bəy bagwar eye ma deyeweye abəra ma diye i tsakay, ma lətsiye kame i ndo neheye ma matay ha mənese aye.»

Məməw i məsəfəre nakə lele bay aye

Luka 11.24-26

⁴³ «Fakalaw ki yaw abəra mə bo i ndo na, ma diye ma dzədziye mə kəsaf, ma pəliye təv mazəzukw bo. Kə huta bay na, ⁴⁴ ma gwadəye a gər ŋgay: «Na mbədiye gər a gay ga nakə na yaw abəra mə dəma aye.» Ma mbədiye gər, kə ye naha kə ŋgatay a gay wuray mə dəma bay, mafada eye lele ada malambada eye. ⁴⁵ Tsa na, ma diye ma həlaweye siye i məsəfəre neheye sewed eye hay wene wene ta ze neŋgeye aye tasəla. Ta fələkwiye a gay, ta ndziye mə dəma. Ka mandəve eye na, wu niye ma miye ka ndo niye ma ziye nakə kurre aye. Ma giye bo ta ndo neheye ŋgwalak eye bay bəgom aye na, andza niye.»

May i Yesu ta malamar ŋgay dedek eye hay

Markus 3.31-35; Luka 8.19-21

⁴⁶ Ahəl nakə Yesu faya ma tsikateye me a ndo hay aye, may ŋgay ta malamar ŋgay hay ti ye naha. Tə lətse ma bəra, ta pəla tsəved mətsikay me a Yesu. ⁴⁷ Ndo nətə a ye ka təv i Yesu, a gwadəy: «Zəba, may yak ta malamar yak hay nətəye ma bəra, a satay mətsikaka me.»

⁴⁸ Yesu a mbədatay faya: «May ga na, way? Malamar ga hay na, way hay?» ⁴⁹ Tsa na, a zəkwa həlay ka gawla ŋgay hay, a

gwad: «May ga ta malamar ga hay na, nətəye anan. ⁵⁰ Hərwi tadə ndoweye kə ge wu nakə a say a Bəba ga mə mbəlom na aye, neŋgeye malamar ga, ada may ga.»

13

Dzeke i ndo masləge

Markus 4.1-9; Luka 8.4-8

¹ Pat eye niye na, Yesu a yaw abəra mə gay, a ye a ndza ka me i dəlov. ² Ndo hay haladzay tə haya gər ka təv ŋgay. Hərwi niye a tsal a kwalalan i yam wuray ka gər i yam a ndza a dəma. Ndo hay tebiye tə ndza ka me i dəlov. ³ Yesu a tətikatay wu haladzay a ndo niye hay ta dzeke.

A gwadətatay: «Ndo wuray a ndohwaw abəra mə gay. A həl hulfe, a ye ha a pesl mata sləge. ⁴ A ye naha na, a dazlay a masləge. Ahəl nakə faya ma kutsiye hulfe* ŋgay a guvah aye na, siye hay tə kuts ka tsakay i tsəved. Diyeŋ hay ti yaw, tə pala na tebiye. ⁵ Hulfe mekelən eye a dəd ka sik i pələd, təv nakə bətekwew andaya faya haladzay bay aye. Hulfe niye hay tə ndzohwaw bəse tsa. Tə ndzohwaw bəse na, hərwi bətekwew andaya ka sik i pələd niye bay. ⁶ Ane tuk na, pat a tsaraw, a zla faya abəra ŋgulak na, a fəka tay ha hulfe niye hay tə ndzohwaw aye. Tə kula heryew heryew hərwi ta huta bəd məpe zləlay haladzay bay. ⁷ Neŋged a dəd a gay i dak. Dak niye hay tə gəl. Tsa na, dak niye hay tə ŋgədətsa na hulfe niye a ndzohwaw aye, kwa hulfe niye hay ta ge bo bay ada ta nah bay. ⁸ Siye sa na, tə kuts ka təv lele eye, tə ndzohwaw na, lele. Tə gəl ada tə nah, gər eye həbəts həbəts lele. Mə walaŋ tay niye na, neheye hohway tay hay makwehe nətə na, wur eye a ge temerre, neŋged sa na, kuro kuro məkwa, ada siye kuro kuro mahkar.» ⁹ Yesu a ndəv ha andza niye na, a gwadətatay: «Ndo nakə zləm andaya faya na, m̄a tsəne!»

Yesu a ge məsler ta dzeke na, hərwi mey?

Markus 4.10-12; Luka 8.9-10

¹⁰ Ma dəba eye na, gawla ŋgay hay ta həndzəd naha ka təv ŋgay, ta tsətsah faya: «Ka tsikatay me a ndo hay ta dzeke na,

† 12:41 Zonas 1-4. ‡ 12:42 1 Bəy hay 10.1-13. * 13:4 I tay na, ta sləga tə tsəluv təbey. Tə kuts ha məkutse məkutse.

hərwi mey?»¹¹ Yesu a mbədatay faya: «Nəkurom na, Mbəlom kə dəkum ha wu nakə mənğaha eye ma bəy nğay aye. Ane tuk na, a nəteye na, kə dətay ha bay.¹² Andza niye, ndo nakə wu nğay andaya na, ta səkahay ha sa ada i nğay ma giye haladzay. Ane tuk na, ndo nakə wuray nğay andaya bay aye na, kwa tsekweñ eye nakə andaya faya aye na, ta buwiye na.¹³ Hərwi niye na tsikatay me ta dzeke na, nəteye ta zəbiye faya tə dərə tay, ane tuk na, ta nğateye bay. Ta pay zləm, ane tuk na, ta tsəniye tə zləm tay bay, ta səriye bay.¹⁴ Andza niye, wu nakə Ezay ndo mədə ha bazlam i Mbəlom a da ha aye na, kə ge bo dedək. Mbəlom a gwad:

“Ka tsənumeye lele,
ane tuk na, ka sərumeye bay.
Ka zəbumeye faya lele,
ane tuk na, ka nğatumeye bay.

¹⁵ Ndo neheye na, ta kula ha gər tay tonğwa tonğwa.

Ta dəkə na zləm tay,
ta dərəzl na dərə tay.

A satay mənğatay tə dərə tay bay,
a satay mətsəne tə zləm tay bay,
a satay məsəre tə metsehe tay bay.
Tadə a satay mambədə ha mede tay na,
na mbəliye tay ha dərma.†”

¹⁶ «Ane tuk na, nəkurom na, ka hutum mənğwese. Ka nğatumay a dərə, ada ka tsənum tə zləm kurom.¹⁷ Neñ faya na gwadəkumeye: Sərum ha na, ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay haladzay, ndo dedək eye haladzay a satay ha bə mənğatay a wu nakə faya ka nğatumeye, ane tuk na, ta nğatay bay. A satay mətsəne wu nakə faya ka tsənumeye, ane tuk na, ta tsəne bay.»

*Yesu a da ha dzeke i ndo masləge
Markus 4.13-20; Luka 8.11-15*

¹⁸ «Dzeke i ndo masləge nakay a say mənğwede mey na, tsənum.¹⁹ Ndo neheye tə tsəne bazlam i Bəy i Mbəlom aye ada tə tsəne zləm bay aye na, ta ndzəkit bo ta tsakay tsəved nakə hulfe a dəd faya aye. Fakalaw a yaw, a buwa na wu nakə ta sləga a dərəv tay aye.²⁰ Siye hay ta ndzəkit bo tə sik i pələd nakə hulfe a kuts faya aye. Tə tsəne bazlam i Mbəlom na, ta təma

kwayanğa tə mənğwese eye.²¹ Ane tuk na, ta gəray tsəved a bazlam i Mbəlom ada mē pa zləlay a dərəv tay bay. Tə dzala ha faya na, tsekweñ tsa. Dəretsətseh kəgəbay madzəgur me a ndzatay a gər hərwi bazlam i Mbəlom. Tsa na, tə gər ha mədzele gər abəra ka Mbəlom ta bəse.²² Siye hay sa na, ta ndzəkit bo ta hulfe neheye tə kuts a gay i dak hay aye. Tə tsəne bazlam i Mbəlom, ane tuk na, mədzał gər ka wu i məndzibəra, bor i zlele a ye tay a bo. Wu niye hay tə nğədətsa na bazlam i Mbəlom nakə mə dərəv tay aye. Tsa na, bazlam i Mbəlom kə wa hohway mə dərəv tay bay.²³ Ndo mekeleñ eye hay ta ndzəkit bo ta dala nakə lele aye. Hulfe a kuts faya na, a ndzohw lele. Nəteye tə tsəne bazlam i Mbəlom na, ta təma a dərəv tay lele. Bazlam i Mbəlom a gəl mə dərəv tay lele ada a nah. Neñged makwehe nəte na, wur eye a ge temerre, neñged sa na, kuro kuro məkwa, siye kuro kuro mahkar.»

Guzer nakə nğwalak bay aye

²⁴ Yesu a tsikatay dzeke mekeleñ eye, a gwadətay: «Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo na, ta ndo wuray a sləga hulfe lele eye a guvah nğay.²⁵ Ta həvad, ahəl nakə ndo hay tebiye ka məndzehəre na, ndo mənə dərə i ndo niye a ye a sləgay a dəma daw zunğo a walañ i daw nğay niye. Tsa na, a ye nğway.²⁶ Ahəl nakə wu hay tə ndzohw, faya ta diye tə gər aye na, daw zunğo niye hay tə ndzohwaw dərma.²⁷ Ndo i məsler hay ti yaw tə gwadəy a ndo i guvah: “Ndo i gay may, ka sləga a guvah yak na, hulfe lele tuk na, ada daw zunğo a yaw a dəma na, mənğay?”²⁸ Ndo niye a mbədatay faya: “Maa ge wu niye na, ndo mənə dərə ga.” Ndo i məsler hay tə tsətsah faya, tə gwadəy: “A saka nəmaā ye mənğwede ahaya abəra mə dəma daw zunğo daw?”²⁹ A gwadətay: “A’ay, kâ nğwadum bay, ka ta nğwadumeye ka bo dziye ta daw.³⁰ Gəruray tay ha tâ nah ka bo dziye hus a həlay i mədze. A həlay i mədze na, na gwadətəy a ndo i məsler hay: Dzum na daw zunğo təday. Barum na ada kâ dzumay a ako. Daw na, hayumay gər ada kâ pum na a de ga.”»

† 13:15 Ezay 6.9-10.

*Wur i bəzanj**Markus 4.30-32; Luka 13.18-19*

³¹ Yesu a tsikatay dzeke mekelenj eye sa, a gwadətay: «Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo na, wur i bəzanj nakə ndo a zla a sləga a guvah ŋgay. ³² Mə walanj i wur i wu hay tebiye na, nenjey tsekwenj. Ane tuk na, a ndzohw, a gəl na, a ze ala neheye tə sləga ka dədanj aye tebiye. A təra andza gərdaf, diyenj hay tə ŋgar gay tay hay ka hawal eye hay.»

*Dzeke i gəde**Markus 4.33-34; Luka 13.20-21*

³³ Yesu a tsikatay dzeke sa, a gwadətay: «Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo na, gəde nakə ŋgwas a həl tsekwenj a dzapa ha ta gufa aye. Gufa niye na, haladzay. A həlaḅ tay ha ka bo na, gufa niye mahəlaḅa eye a kwasa a həmbət.»

³⁴ Yesu a tətikatay wu ŋgay hay tebiye a ndo hay na, ta dzeke. A tsikawatay me ze mətsike ta dzeke bay. ³⁵ A tsikawa andza niye na, hərwi ada wu nakə ndo məde ha bazlam i Mbəlom a tsik aye m̄a ge bo. Mbəlom a gwad:

«Na tsikateye wu na, ta dzeke.

Na datay ha wu neheye manjaha eye kwa abəra ka madazlay i məge məndzibəra aye.†»

Yesu a da ka guzer nakə ŋgwalak eye bay aye

³⁶ Yesu a ndəv ha mətsike me na, a gər tay ha ndo hay, a ye a gay. Ahəl nakə nenjey mə gay aye na, gawla ŋgay hay ti ye ka təv ŋgay. Ti ye naha, ta tsətsah faya, tə gwadətay: «Damay ha dzeke i daw zunjgo nakə ma guvah aye.»

³⁷ Yesu a mbədətay faya: «Ndo nakə a sləga wur i wu ŋgwalak eye na, nenj Wawa i Ndo. ³⁸ Guvah na, məndzibəra. Wur i wu ŋgwalak eye na, ndo neheye ma Bəy i Mbəlom aye. Daw zunjgo na, ndo neheye ta rəhay ha gər a Fakalaw aye. ³⁹ Ndo məne dəre nakə a sləga daw zunjgo aye na, Fakalaw. Mədze wu abəra ka dala na, mandəve i məndzibəra nakə Mbəlom ma ndəviye ha aye. Ndo i məsler hay na, gawla i Mbəlom hay. ⁴⁰ Andza nakə tə həl daw zunjgo tə dzay a ako aye na, Mbəlom

ma ndəviye ha məndzibəra andza niye dərmaḅ. ⁴¹ Nenj Wawa i Ndo na sləraweye gawla i Mbəlom hay. Ta həliye tay ha abəra ma Bəy i Mbəlom ndo neheye tebiye faya ta səpatiye tay ha ndo hay a mezeleme aye ta ndo neheye faya ta giye wu nakə ŋgwalak eye bay aye. ⁴² Ta kutsiye tay ha a ako bagwar eye. Mə dəma na, ta tuwiye tə mahəpəde zler eye.‡ ⁴³ Ane tuk na, ndo neheye tə pay naha faya a Mbəlom aye na, ta dəviye wuzl wuzl andza pat ma Bəy i Bəba tay Mbəlom. Ndo nakə zləm andaya faya aye na, m̄a tsəne!»

Zlele manjaha eye

⁴⁴ Yesu a gwadətay sa: «Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo tə zlele nakə tə la na a guvah aye. Ndo a huta na zlele eye niye ada a la na, a ŋgaha na sa. A yay a gər haladzay. A ye a səkəm ha wu ŋgay hay tebiye ada a səkəm guvah niye.»

Wu i maslawa

⁴⁵ A gwadətay sa: «Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo sa na, ndo məsəkəm ha wu hay. Ma pəliye wu i maslawa neheye a le haladzay aye. ⁴⁶ Kə huta wu nakə a ze tay ha siye hay tə məle aye na, ma diye ma səkəmiye ha wu ŋgay hay tebiye ka tsakala. Suloy aye na, ma səkəma ahaya wu i maslawa niye.»

Gadanj

⁴⁷ A gwadətay sa: «Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo na, ta gadanj. Ta kal a dəlov na, ma gəsaweye kələf wal wal haladzay. ⁴⁸ Gadanj niye kə rah tə kələf na, ta vaha ahaya abəra ma yam. Ta vaha ahaya na, ta ndziye tonj, ta paliye kələf ŋgwalak eye hay. Ta piye tay ha a kəteh. Siye neheye ŋgwalak eye bay aye na, ta miye tay ha. ⁴⁹ Ma giye bo pat nakə Mbəlom ma ndəviye ha məndzibəra eye na, andza niye. Gawla i Mbəlom hay ta deyeweye ta ŋgəniye tay ha ka bo abəra ndo i sewed hay ta ndo ŋgwalak eye hay. ⁵⁰ Ndo i sewed hay na, ta kutsiye tay ha a ako. Mə dəma na, ta tuwiye tə mahəpəde zler eye.*»

Mandəve i bazlam

† 13:35 Dəmes hay 78.2. § 13:42 Zəba ma Mata 8.12.

* 13:50 Zəba ma Mata 8.12.

⁵¹ Yesu a tsətsah fataya, a gwadətay: «Wu neheye tebiye na tsik aye na, ka tsənum daw?»

Ta mbəday faya: «Ayaw, nəmaa tsəne.»

⁵² A gwadətay: «Andza niye, ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye a təra gawla ma Bəy i Mbəlom na, a ndzəkit bo ndo i gay nakə faya ma ndohwa ahaya zlele ŋgay abəra mə wu nakə wedeye ada abəra mə wu nakə guram aye.»

*Ndo i gəma i Nazaret hay ta kərah Yesu
Markus 6.1-6; Luka 4.16-30*

⁵³ Ahəl nakə Yesu a ndəv ha mətsikatay dzeke neheye aye na, a ye abəra ka təv eye niye. ⁵⁴ A ye a Nazaret, gəma nakə a gəl mə dəma aye. Mə dəma na, a ye a gay i mađuwule me. A ye naha a pa bo ka matətikatay wu a ndo hay. A gatay a ndo neheye tebiye mə dəma aye hərbəbəkka. Tə gwadawa: «A hutaw metsehe nakay na, məŋgay? Maa vəlay gədaŋ ka mäge masuwayaŋ neheye na, way? ⁵⁵ Nəŋgeye na, wawa i Mari ada bəba ŋgay na, ndo matsətsede mayako bəda? Malamar ŋgay hay na, Yakuba, Yusufa, Simonə ada Yuda bəda? ⁵⁶ Ada malamar ŋgay dem eye hay nəteye andaya mə walaŋ kway bəda? Maa vəlay gədaŋ nakay tebiye na, way?»

⁵⁷ Yawa, hərwi wu neheye tebiye aye, ndo i gəma niye hay ta kərah mədzał ha ka Yesu.

Yesu a gwadətay: «Ndo məde ha bazlam i Mbəlom na, ndo hay ta təma na ada tə dəsłay ha gər kwa məŋgay. Ane tuk na, ma gəma ŋgay nakə tə wa mə dəma ada mə gay ŋgay na, ta rəhay ha gər bay.»

⁵⁸ Ma Nazaret na, Yesu kə ge masuwayaŋ haladzay bay hərwi ta dzala ha bay.

14

*Məməte i Yuhana madzəhuđe ndo a yam
Markus 6.14-29; Luka 3.19-20, 9.7-9*

¹ A həlay niye na, Herod nəŋgeye bəy ka dala i Galile, a tsəne faya ta tsikiye ka Yesu.

² Herod a gwadətay a ndo i məsler ŋgay hay: «Ndo niye ma giye na, Yuhana madzəhuđe ndo a yam. Kə mbəlaw abəra ma mədahaŋ. Hərwi niye nakə a huta gədaŋ ka mäge masuwayaŋ.»

³⁻⁴ Andaya kə ndza haladzay, Herod a zla Herodiyad, ŋgwas i malamar ŋgay Filip.

Hərwi niye, Yuhana a gwadəway: «Ta vəł tsəved məzle ŋgwas nakay bay.» Tsa na, Herod a gwadətay a ndo hay tə gəs na Yuhana, tə dzawa na ada tə pa na a daŋgay.

⁵ A say a Herod məkəde na Yuhana, ane tuk na, a dzədzaratay a ndo hay, hərwi ndo hay tə dzala Yuhana na, ndo məde ha bazlam i Mbəlom.

⁶ Pat i magurlom i məwe Herod na, dem i Herodiyad a hats kame i ndo neheye Herod a zalatay a magurlom aye. Məhetse i dem niye a yay a gər a Herod. ⁷ Tsa na, a mbəday a dem niye, a gwadəy: «Wu nakə ka tsətsah tebiye na vəlakeye.»

⁸ Dem niye tə ma ha ka bo bazlam ta may ŋgay. Tsa na, a ye a gwadəy a Herod: «Dəsəŋew gər i Yuhana madzəhuđe ndo a yam ka bəgəlam.»

⁹ Andza niye na, a yay a gər a bəy bay. Ane tuk na, bə kə mbada kame i ndo neheye mazala eye hay a magurlom aye. A vəł tsəved, tə ye tə dəsəyaw. ¹⁰ A slər ndo a gay i daŋgay, mə dəsaw gər i Yuhana madzəhuđe ndo a yam. ¹¹ Ndo a ye, a dəsaw gər i Yuhana a pa ahaya ka bəgəlam. Tə vəlay a dem niye. Dem niye a vəlay a may ŋgay. ¹² Gawla i Yuhana hay tə tsəne na, ti yaw, tə zla ahaya mədahaŋ i Yuhana abəra ma daŋgay tə la na. Tsa na, ti ye tə da ha wu nakə a ge bo aye a Yesu.

*Yesu a vəlatay wu mənday a ndo hay
gwezem zlam*

Markus 6.30-44; Luka 9.10-17; Yuhana 6.1-14

¹³ Yesu a tsəne labara niye na, a ye mahəŋgeye tə kwalalaŋ i yam hərwi mede a təv dərəŋ eye abəra ka ndo hay. Ane tuk na, ndo hay ta sər faya. Ti yaw abəra ma wuzlahgəma hay, tə pay bəzay a Yesu.

¹⁴ A ndisl a təv niye na, a mbəzlaw abəra mə kwalalaŋ i yam. A ŋgatatay a ndo hay haladzay na, tə gay mə bo. A mbəl tay ha ndo i dəvats tay neheye tə həl naha aye.

¹⁵ Huwa a ge na, gawla i Yesu hay ta həndzəd ka təv i Yesu, tə gwadəy: «Mazlambar həvad ada təv nakay kəsaf. Gwadətay a ndo hay tə ye a wuzlahgəma hay hərwi ada tə ye, tə səkəməw wu mənday.»

¹⁶ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Tā ye bay. Bo kurom eye vəlumatay wu mənday.»

¹⁷ Tə gwaday: «Makwala andaya fakwaya kanan na, tapa zlam tə kələf sulo tsiy tuk na, kəkay?»

¹⁸ Yesu a gwadatay: «Həlumen ahaya.»

¹⁹ Tsa na, a gwadatay a ndo hay: «Ndzum ka dala!»

Yesu a həl makwala neheye tapa zlam tə kələf sulo aye. A zəba dəre a mbəlom, a gay naha sisəe a Mbəlom. A ngəna ha makwala niye hay ada a vəlatay a gawla ngay hay. Gawla ngay hay ta ngənatay a ndo hay. ²⁰ Kwa way a nda ka mərəhe. Gawla i Yesu hay tə hayay gər a siye nakə a ləkaw aye na, a rah a gwan kuro gər eye sulo. ²¹ Ndo neheye tə nda makwala niye na, hasləka hay ta giye gwezem zlam. Ngwas hay ta wawa hay na, ta pasla tay ha bay.

Yesu a ye ka gər i yam tə sik

Markus 6.45-52; Yuhana 6.15-21

²² Kwayanğa Yesu a gatay kutoŋ a gawla ngay hay tā tsal a kwalalaŋ i yam, tā lahay kame mede a diye i dəlov neŋged həlay nakə bo ngay eye ma gwadateye a ndo hay «Dum kurom» aye. ²³ Ndo hay ti ye wu tay na, Yesu a tsal a tsaholok mahəŋgeye hərwi mađuwulay me a Mbəlom. Həvad a ge na, neŋgeye huya ma tsaholok niye.

²⁴ Kwalalaŋ i yam nakə gawla ngay hay mə dəma aye, dəreŋ ta dala, wudək wudək ma wuzlah i yam. Mətasl faya ma vəzliye haladzay, a say məme ha kwalalaŋ i yam ta dəba ada yam faya ma bəliye ha kwalalaŋ i yam haladzay. ²⁵ Ta mbəlomda na, Yesu a ye ka təv i gawla ngay hay ka gər i yam tə sik. ²⁶ Tə ngatay a Yesu faya ma diye ka təv tay ka gər i yam tə sik na, ta dzədzar haladzay, tə gwad: «Ma giye na, wu matəre ka ndo!» Ta wuda ka bo tə madzədzar eye.*

²⁷ Ane tuk na, Yesu a gwadatay: «Tete kurom! Kā dzədzarum bay. Nakay na, neŋ!»

²⁸ Kwayanğa Piyer a tsikay naha me, a gwaday: «Bəy Maduweŋ, kə ge nəkar na, vəleŋ tsəved nā ye naha ka təv yak ka gər i yam tə sik.»

* **14:26** Ndo siye tə pa a mədzal gər tay na, wu matəre ka ndo andaya. I tay wu matəre ka ndo na, ndo nakə a mət ada a maw a bəra a walaŋ i ndo hay aye, a ge zluwer.

²⁹ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Dara.»

Tsa na, Piyer a ndohwaw abəra mə kwalalaŋ i yam, a pa bo ka mede ka gər yam hərwi mədze gər tə Yesu. ³⁰ Ane tuk na, a zəba mətasl faya ma vəzliye haladzay na, a dzədzar. A dazlay məndərmede a yam. Tsa na, a wuda ka bo: «Bəy Maduweŋ, təma ga ha tey!»

³¹ Kwayanğa, Yesu a bəzay naha həlay a Piyer, a gəs na, a gwaday: «Mədzal gər yak hala bay. Ka ge ha mədzal gər yak sulo sulo na, hərwi mey?»

³² Tə tsal a kwalalaŋ i yam sulo tay eye. Tsa na, mətasl a ndza dēdik, a vəzl sa bay.

³³ Gawla ngay neheye mə kwalalaŋ i yam aye ta dəkway gurmets a Yesu, tə gwaday: «Nəkar na, Wawa i Mbəlom dedək!»

Yesu a mbəl tay ha ndo i dəvats hay ma gəma i Genesaret

Markus 6.53-56

³⁴ Yesu ta gawla ngay hay tə tas abəra ma dəlov na, tə ndisl a gəma i Genesaret. ³⁵ Ndo i təv niye tə sər ha Yesu ki yaw. Ti ye tə tsikatay a ndo hay tebiye Yesu ki yaw. Ndo hay tə tsəne na, tə həlaw ndo i dəvats hay tebiye ka təv i Yesu. ³⁶ Tə gay amboh a Yesu, tə gwaday: «Ndo i dəvats hay tā ye naha tā lamay a me i peteked yak nets na, tsiy.» Tsa na, ndo i dəvats neheye ta lamay aye na, ta mbəl tebiye.

15

Kule i bəba tətə hay

Markus 7.1-13

¹ Farisa hay ta ndo mədzanğawa bazlam i Mbəlom mapala eye ti yaw abəra ma Zerozelem, ti ye ka təv i Yesu, tə gwaday:

² «Gawla yak hay ta rəhay ha gər a kule i bəba tətə kway hay bay na, hərwi mey? Ahəl nakə ta ndiye dəf aye na, tə bara həlay andza i kule i bəba tətə kway hay təbey na, hərwi mey?»

³ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Nəkurom, ka rəhumay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala eye bay hərwi kule i bəba tətə kurom hay na, hərwi mey? ⁴ Andza niye, Mbəlom a gwad: «Rəhay ha gər a

bāba yak ta may yak.” A gwad sa: “Ndow-eye kə tsaday a bāba ŋgay ta may ŋgay na, kutoŋ t̄a kəd na a bəd.*”⁵ Ane tuk na, nəkuroṃ faya ka gwadumateye a ndo hay: “Ka slumeye faya məgwadatay a bāba kurom hay ta may kurom hay: Həbe na, nəmaa dzəniye kurom. Ane tuk na, nəmaa vəlay ha a Mbəlom.⁶ K̄a rəhumay ha gər a bāba kurom sa bay.” Andza niye, faya ka mbatumeye ha Derewel i Mbəlom hərwi kule kurom.⁷ Nəkuroṃ na, ndo i bəbək hay! Ezay ndo mədē ha bazlam i Mbəlom a tsik fakuma na, dedək. A tsik ahəl niye, Mbəlom a gwad:

⁸ “Ndo neheye ta zembedeŋ na, tə bazlam dekdek tsa,
dərev tay na, dərēŋ tə neŋ.

⁹ Nəteye faya ta zembedeŋeye kəriye,
ane tuk na, kəriye bəna dedək bay.

Wu nakə faya ta tətikateye a ndo hay aye na,
bazlam mapala eye i ndo hay tsa.†”»

Wu nakə ma nasiye ha ndo aye
Markus 7.14-23

¹⁰ Tsa na, Yesu a zalatay a ndo hay haladzay, a gwadatay: «Pum zləm ada tsənum wu nakay.¹¹ Maa nas ha ndo na, wu nakə a ye a bazlam aye bay. Ane tuk na, maa nas ha ndo na, wu nakə a yaw abəra mə bazlam aye.»

¹² Gawla i Yesu hay ta həndzəd naha ka təv i Yesu, tə gwaday: «Bazlam yak neheye ka tsik aye kə ndalatay a Farisa hay na, ka sər təbədew?»

¹³ Yesu a mbədatay faya, agwadatay: «Dərizl i gərdaf neheye Bəba ga nakə mə mbəlom a zəv bay aye na, ta ŋgwadiye tay ha abəra mə dāma.¹⁴ Gərūm tay ha, nəteye na, guluf neheye faya ta gəsətay həlay a guluf hay aye. Guluf ma gəseye həlay a guluf neŋged na, nəteye salamay ta dədiye a bəd.»

¹⁵ Tsa na, Piyer a gwaday: «Damay ha dzeke nakay.»

¹⁶ Yesu a gwadatay: «Nəkuroṃ dərma, ka sərūm zuk bay daw? ¹⁷ Wu nakə a ye tə bazlam aye na, ma diye a kutes ada

ma deyeweye abəra mə bo na, ka sərūm təbədew? ¹⁸ Ane tuk na, wu nakə a yaw abəra mə bazlam aye na, a yaw mə dərev ada maa nas ha ndo na, neŋgeye.¹⁹ Andza niye, maa yaw abəra mə dərev na, mədzał gər neheye ŋgwalak eye bay aye, məkədə gər i ndo, məge madama, mede nakə ŋgwalak eye bay aye, məge məkal, maraw me kame i sariya, maŋgəlay bəzay a ndo hay.²⁰ Wu nakə ma nasiye ha ndo aye na, neheye anaŋ aye. Ane tuk na, mənde wu mənday ze məbere həlay andza kule i bāba tətē kway na, ma nasiye ha ndo bay.»

Ŋgwas i Kanan wuray a dzala ha ka Yesu
Markus 7.24-30

²¹ Ma dəba eye na, Yesu a lətse abəra ma təv niye, a ye ka dala i Tir ada a Sidon.

²² Mə dāma na, ŋgwas i Kanan† wuray a ndzawa ka dala eye niye. Yesu a ndisl naha na, a ye ka təv ŋgay. A pa bo ka mawude, a gwaday: «Bəy Maduweŋ, Wawa i Davit, n̄a gaka mə bo təbədew! Dem ga andaya mətəgəy, məsəfəre nakə ŋgwalak eye bay aye faya ma geye dəretsətseh haladzay.»

²³ Ane tuk na, Yesu a mbədatay faya kwa tsekweŋ bay tebiye.

Gawla ŋgay hay ta həndzəd ka təv ŋgay, ta tsətsah faya, tə gwaday: «Həhar na ŋgwas nakay, hərwi faya ma pakweye bəzay tə mawude ŋgay neheye.»

²⁴ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Mbəlom a sləra ga ahaya na, hərwi ndo i Israyel hay, nəteye neheye andza təbən mədze eye hay aye.»

²⁵ Ane tuk na, ŋgwas niye a ye naha, a dəkway gurmets a huvo, a gwaday: «Bəy Maduweŋ, dzəna ga!»

²⁶ Yesu a mbədatay faya, a gwaday: «Məzle wu mənday i wawa hay, məkalatay ha a kəra hay na, lele bay.»

²⁷ Ŋgwas niye a gwaday faya: «Bəy Maduweŋ, ka tsik na, dedək. Ane tuk na, tadə ndo i gay faya ma ndiye wu mənday na, kəra hay ta diye ta paliye neheye a kutsaw faya abəra aye.»

²⁸ Tsa na, Yesu a mbədatay faya a ŋgwas niye, a gwaday: «Ŋgwas, mədzał gər yak

* **15:4** Madayaw abəra mə Ezipt 20.12; Bazlam mapala eye masulo eye 5.16 ada Madayaw abəra mə Ezipt 21.17.

† **15:9** Ezay 29.13. ‡ **15:22** Ŋgwas nakay na, dem i Yahuda hay bay. Məzele Kanan na, tə zalawatay ha na, a ndo neheye mandza eye ma gəma i Tir ta Sidon aye.

nakə ka neŋ aye na, haladzay. Wu nakə ka tsətsah aye na, mâ ge bo andza nakə a saka aye.» Kwayaŋŋa dem ŋgay a mbəl.

Yesu a mbəl tay ha ndo i dāvats hay haladzay

²⁹ Ma dəba eye na, Yesu a lətse abəra ka təv niye, a ye ka me i dəlov i Galile. A ye naha a tsal a mahəmba. Mə dəma na, a ndza ka dala. ³⁰ Ndo hay haladzay ti ye naha ka təv ŋgay. Tə həlay naha ndo neheye ta dzəgədəsła aye, guluf hay, ndo matəra eye, mandək hay ada tə siye i ndo i dāvats hay. Ti ye naha, tə həna tay ha kame i Yesu ada a mbəl tay ha. ³¹ A gatay a ndo hay hərbaəkka, hərwi tə ŋgatay a mandək hay faya ta tsikiye me lele, ndo matəra eye hay ta mbəl, ndo neheye ta dzəgədəslawa aye ti ye lele, guluf hay tə ŋgatay a däre kwetseh kwetseh. Ndo niye hay tə gwad: «Nəmaa zambadaka a nəkar Mbəlom i Israyel hay!»

Yesu a vəlatay wu mənday a ndo hay gwezem fad

Markus 8.1-10

³² Yesu a zalatay a gawla ŋgay hay, a gwadətay: «Ndo neheye na, tə geŋ mə bo haladzay hərwi anaŋ məhəne mahkar na, nəteye ka təv ga ada wu mənday andaya fataya bay. A seŋ məgwadətay “Dum kurom” ze mənde wu mənday bay. Ta giye bəle ka tsəved.»

³³ Gawla ŋgay hay tə gwadətay: «Mə kəsaf nakay na, ka hutakweye wu mənday dā məvəlatay a ndo neheye haladzay aye na, mənŋgay?»

³⁴ Yesu a gwadətay: «Tapa i makwala andaya fakuma na, nday?»

Ta mbədətay faya, tə gwadətay: «Tasəla. Ada kələf wawa eye hay andaya tsakway dərma.»

³⁵ Tsa na, Yesu a gwadətay a ndo hay tâ ndza ka dala. ³⁶ Yesu a həl tapa i makwala neheye tasəla aye tə kələf niye hay, a gay naha sisə a Mbəlom. A ŋgəna ha ada a vəlatay a gawla ŋgay. Tsa na, gawla ŋgay hay tə vəlatay a ndo hay. ³⁷ Ndo hay tebiye tə nda ka mərəhe andza nakə a satay aye. Tə hayay gər a siye neheye a ləkaw aye na, a rah a kətəh tasəla. ³⁸ Ndo neheye tə nda wu mənday niye na, hasləka hay nəteye

gwezem fad, ŋgwas hay ta wawa hay mə dəma bay.

³⁹ Ma dəba eye na, Yesu a gwadətay a ndo hay: «Dum kurom a mətagay kurom hay tuk.» Neŋgeye a tsal a kwalalaŋ i yam, a ye ka dala i Magadan.

16

Farisa hay ta Saduke hay ta tsətsah masuwayaŋ ka Yesu

Markus 8.11-21; Luka 12.54-56

¹ Farisa hay ta Saduke hay ta həndzəd ka təv i Yesu. A satay məhəle faya abəra suwat. Ta tsətsah faya, tə gwadətay: «Gamay masuwayaŋ nakə ma diye ha ka yaw abəra ka təv i Mbəlom aye.»

² Yesu a mbədətay faya, a gwadətay: «Nəkurom ka zəbum ka pat faya ma dədiye na, ka gwadum: “Tədə na, pat ma dəviye lele hərwi mbəlom a zəba ndozza.” ³ Tə mekedə pərək ka ŋgatumay mbəlom a zəba andza pat na, ka gwadum: “Bəgom na, yam ma piye.” Andza niye ka sərūm mənŋəne ha ka bo abəra həlay nakə ma giye tə mazəbe ka mbəlom, ada wu neheye faya ta giye bo anəke aye a say məgwədə mey na, ka sərūm bay na, hərwi mey? ⁴ Ndo neheye a həlay nakay na, nəteye sewed eye hay, nəteye ta mbədətay dəba a Mbəlom, faya ta tsətsahiye masuwayaŋ. Ane tuk na, ma dəba i masuwayaŋ i Zonas* ndo mədə ha bazlam i Mbəlom nakə tə ŋgatay aye na, ta ŋgateye a masuwayaŋ mekeləŋ eye bay.»

Tsa na, Yesu a gər tay ha, a ye ŋgway.

⁵ Yesu ta gawla ŋgay hay tə tsal a kwalalaŋ i yam, ti ye ka dəlov, tə tas a diye neŋged. Ti ye na, ta mətsa ha gər ta məzle makwala ka həlay. ⁶ Yesu a gwadətay: «Gum metsehe! Tsəpum gər kurom abəra ka gədə i Farisa hay ta Saduke hay.»

⁷ Nəteye tə tsəne andza niye, tə kəd wuway mə walaŋ tay, tə gwad: «A tsik andza niye na, hərwi nakə ka mətsakwa ha gər ta məzlaw makwala aye.»

⁸ Yesu a sərətay naha ka wu nakə faya ta dzaliye faya aye, a gwadətay: «Nəkurom na, mədzal gər a kətsakum. Ka kədum wuway ka makwala na, hərwi mey? ⁹ Hus anəke ki yakum a mədzal gər kurom zuk

* 16:4 Zəba mə Mata 12.41.

bay daw? Makwala tapa zlam, ndo hay gwezem zlam tã nda ada siye ka hayumay gær na, gwan nday na, a makumaw a gær tãbãdew? ¹⁰ Ada makwala nakã tapa tasãla, ndo hay gwezem fad tã nda aye na, kã makumaw a gær bãdaw? Ka hayumay gær a siye na, kãteh nday? ¹¹ Na gwadãkum: Tsãpum gær kurom abãra ka gãde i Farisa hay ada i Saduke hay. Na tsikakum ka makwala bay na, ka sãrum tãbãdew?»

¹² Gawla i Yesu hay tã sãr ha tuk Yesu a tsikatay «Tsãpum gær kurom» na, abãra ka gãde nakã a kwasawa ha wu aye bay. Ane tuk na, ta tsãpiye gær tay na, abãra ka matãtike i Farisa hay ta Saduke hay.

*Piyer a da ha Yesu nengeye Kãriste
Markus 8.27-30; Luka 9.18-21*

¹³ Ma dãba eye na, Yesu ta gawla ngay hay ti ye ka dala i Sezare Filipi. Tã ndisl a dãma na, a tsãtsah ka gawla ngay hay, a gwadãtay: «Ndo hay tã gwad ka nen Wawa i Ndo na, nen way?»

¹⁴ Ta mbãday faya, tã gwadãday: «Ndo mekenen eye hay tã gwad nãkar na, Yuhana madzãhuãe ndo a yam. Ndo siye hay tã gwad nãkar na, Eliya. Ndo siye hay sa na, tã gwad nãkar Zeremi kãgãbay nãkar nãte mã walan i siye i ndo mãde ha bazlam i Mbãlom hay.»

¹⁵ Yesu a gwadãtay: «Ada nãkurom ka gwadãdum i kurom, nen na, way?»

¹⁶ Simon Piyer a mbãday faya, a gwadãday: «Nãkar na, Kãriste, Wawa i Mbãlom nakã ta sifa aye.»

¹⁷ Yesu a gwadãday: «Mãngwese ka gær yak Simon wawa i Zonas hãrwi maa dãka ha dedek nakay na, ndo zezen bay. Ane tuk na, maa dãka ha na, Bãba ga mã mbãlom. ¹⁸ Nen faya na gwadãakeye: Nãkar na, Piyer, andza mãgwede pãlad. Na hayay gær a ndo ga hay na, ka pãlad eye nakay andza pãlad nakã ta dãzliye faya gay aye. Gãdan i mãdahan ma sliye mãgatay wuray kwa tsekwen bay. ¹⁹ Na vãlakeye kãle i mahãndãke mãged i Bã i Mbãlom. Wu nakã ka kãrah ka mãndzibãra aye na, ta kãrahiye mã mbãlom. Wu nakã ka tãma ka mãndzibãra aye na, ta tãmiye mã mbãlom.»

²⁰ Tsa na, Yesu a gatay me a gawla ngay hay lele, a gwadãtay: «Nen na, Kãriste, kã tsikumay a ndãray bay.»

*Yesu a da ha mãmãte ngay ta mãmãlaw
ngay abãra ma mãdahan*

Markus 8.31-33; Luka 9.22

²¹ Yesu a dazlay mãdatay ha a gawla ngay hay parakka, a gwadãtay: «Kuton na diye a Zerozelem ada madugula i Yahuda hay, bagwar hay i ndo neheye tã vãlaway wu a Mbãlom aye ta ndo neheye tã dzãngawa bazlam i Mbãlom mapala eye ta seneye dãretsãtseh. Ta kãdiye ga ada mãhãne sulo mamãkar eye na, na lãtseweye abãra ma mãdahan.»

²² Piyer a zalay a Yesu kãtsah mahãngeye, a gay me, a gwadãday: «Bã Maduwen, Mbãlom mã tsãpa kar. Ta dedek wuray ma gãkeye bay.»

²³ Ane tuk na, Yesu a mbãda me, a gwadãday a Piyer: «Do abãra ka tãv ga! Do a dãba, nãkar na, Fakalaw. Faya ka ngiye fãgaya ãalay. Ka dzala gær andza Mbãlom bay, ka dzala gær na, andza i ndo zezen.»

Mãpay bãzay a Yesu na, kãkay?

Markus 8.34–9.1; Luka 9.23-27

²⁴ Yesu a gwadãtay a gawla ngay hay sa: «A say a ndoweye mãpen bãzay na, mã gær ha wu nakã a say a dãrev ngay aye. Mã zla mayako mazlãmbãda eye ada mã pen bãzay.† ²⁵ Andza niye, ndo nakã a say mãtãme ha mãsãfãre ngay aye na, ma dziye ha ãuh. Ane tuk na, ndo nakã ma dziye ha mãsãfãre ngay hãrwi ga aye na, ma hutiye na ãuh. ²⁶ Tãdã ndoweye kã huta zlele i mãndzibãra tebiye a nengeye, ane tuk na, kã dze ha mãsãfãre ngay na, ngama eye na, mey? Wu andaya nakã ndo ma sliye mãmãda ahaya mãsãfãre ngay na, mey? ²⁷ Nen Wawa i Ndo na deyeweye ta gawla i Mbãlom hay ma mãzlaã i Bãba ga. Na yaw na, na vãleye kwa a way wu i madãgær ngay andza mãsler ngay neheye a ge aye. ²⁸ Nen faya na gwadãkumeye: Sãrum ha na, ndo siye hay mã walan kurom neheye anãke kanã aye na, ta mãtiye zuk bay, ta ngeteneye a nen Wawa i Ndo, na deyeweye andza bã tãday.»

† 16:24 Zãba mã Mata 10.38.

17

*Bo i Yesu a mbəda**Markus 9.2-13; Luka 9.28-36*

¹ Ma dəba i məhəne məkwa na, Yesu a zla Piyer, Yakuba ada Yuhana malamar i Yakuba. A ye tay ha a gər i mahamba zəbol eye, dəreŋ abəra ta ndo hay. ² Mə dəma na, Yesu a mbəda ka dərə tay. Dərə ŋgay a dəv andza pat, ada peteked ŋgay hay ta təra herre kudekudek a dəv dzaydzay. ³ Kwayaŋŋa gawla i Yesu neheye mahkar aye tə ŋgatay a Musa ta Eliya nəteye faya ta tsikiye me tə Yesu.

⁴ Tsa na, Piyer a gwaday a Yesu: «Bəy Maduweŋ, lele na, ndzakwa kanan. Tadə a saka na, na kəruwakumeye madzawadzawa mahkar, nəte i yak, nəte i Musa ada nəte i Eliya.»

⁵ Ahəl nakə Piyer faya ma tsikiye me mba aye na, pazlay herre a mbəzlaw fataya. Ma pazlay niye na, mətsike me a tsənew abəra mə dəma, a gwad: «Nakay na, wawa ga. Na wuda na haladzay. Na ŋgwasə tə neŋgeye. Pumay zləm a wu nakə ma tsikakumeye.»

⁶ Gawla i Yesu neheye mahkar aye tə tsəne andza niye na, tə dəd dəbuz dəbuz da'ar ka dala. Zluwer a gatay haladzay. ⁷ Yesu a həndzəd naha ka təv tay, a tətəl fataya ada a gwadətay: «Lətsum! Zluwer mâ gakum bay.» ⁸ Gawla i Yesu niye hay tə zla gər ka mbəlom, ta zəba dərə, tə ŋgatay na, a Yesu mahəŋgeye.

⁹ Ahəl nakə faya ta mbəzlaweye abəra mə mahamba aye na, Yesu a gwadətay: «Wu nakə ka ŋgatumay aye na, kâ tsikumay a ndəray bay hus a pat nakə neŋ Wawa i Ndo na lətseweye abəra ma mədahaŋ aye.»

¹⁰ Tsa na, gawla ŋgay hay ta tsətsah faya, tə gwaday: «Ndo neheye tə dzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye tə gwad na, Eliya ma lahaweje madayaw təday na, hərwi mey?»

¹¹ Yesu a mbədatay faya, a gwadətay: «Dedek, Eliya ma deyeweje ma lambadiye tay ha wu hay tebiye. ¹² Ane tuk na, neŋ faya na tsikakumeye, Eliya na, 6a ki yaw. Ndo hay ta sər na bay. Ta gay wu nakə a satay aye. Nəteye ta geŋeye dərətsətseh a neŋ Wawa i Ndo andza niye dərma.»

¹³ Gawla ŋgay hay tə tsəne i tay na, Yesu a tsikatay ka Yuhana madzəhuḅe ndo a yam.

*Yesu a mbəl ha wawa nakə mahorvov a gay aye**Markus 9.14-29; Luka 9.37-43*

¹⁴ Yesu ta gawla ŋgay tə ndislew ka təv i ndo hay na, ndo wuray a həndzəd ka təv i Yesu, a ye naha a dəkway gurmets kame ŋgay. ¹⁵ Ada a gwaday: «Bəy Maduweŋ, wawa ga a gaka mə bo təbədew? Mahorvov a gay, faya ma geye dərətsətseh haladzay. A kalawa ha a ako kəgəbay a yam. ¹⁶ Na zlatayaw a gawla yak hay, ane tuk na, tə sla faya məmbəle ha bay.»

¹⁷ Yesu a gwad: «Nəkurom neheye anəke, ka dzalum ha ka Mbəlom bay aye. Na ndziye ka təv kurom na, hadzəgay? Na zliye ŋgatay hərwi kurom mändze hadzəgay? Ahe! Zluweŋ ahaya wawa eye kanan!» ¹⁸ Tə zlay naha wawa niye. Yesu a gay me a məsəfəre nakə ŋgwalak eye bay aye. Tsa na, a ndohwaw abəra mə bo i wawa niye. Kwayaŋŋa wawa niye a mbəl.

¹⁹ Ahəl nakə Yesu ta gawla ŋgay hay, nəteye mahəteye na, gawla ŋgay hay ta həndzəd naha ka təv ŋgay, tə gwaday: «Ada nəmay na, nəmaa sla faya mahəhere məsəfəre nakay təbey na, hərwi mey?»

²⁰ Yesu a mbədatay faya, a gwadətay: «Hərwi nakə ka dzalum ha ka neŋ haladzay bay aye. Neŋ faya na tsikakumeye, sərüm ha tadə məpe mədzal gər kurom mâ ge tsekweŋ andza wur i 6əzaŋ na, ka slumeye məgwaday a mahamba nakay: «Lətse abəra kanan, do kataday.» Ma lətsiye, ma diye. Wuray kwa tsekweŋ ma dakumeye me bay. [²¹ Ada slala i məsəfəre nakay ma ndohwaweye andza niye tsa bay. Ma ndohwaweye na, ma rəzlay a gər tə maḁuwule me ada ta daliyam.]»

*Yesu a da ha masulo eye məməte ŋgay ta mələtsew ŋgay abəra ma mədahaŋ**Markus 9.30-32; Luka 9.43-45*

²² Pat wuray na, Yesu ta gawla ŋgay hay, nəteye mahaya gər eye ma Galile. Yesu a gwadətay: «Neŋ Wawa i Ndo na, ta gəsiye ga, ta vəlateye ga ha a həlay a ndo hay. ²³ Ta kədiye ga mədahaŋ eye, ada ma məhəne mamahkar eye na, na lətseweye abəra ma

mədahaŋ.» Gawla ŋgay hay tə tsəne andza niye na, a ndalatay haladzay.

Məvələ dzaŋgal i gay məvələy wu a Mbəlom

²⁴ Ahəl nakə Yesu ta gawla ŋgay hay tə ndisl a Kafernahum aye na, ndo neheye tə hayaway gər a dzaŋgal i gay məvələy wu a Mbəlom aye, ta həndzəd ka təv i Piyer, ta tsətsah faya, tə gwadəy: «Miter kurom na, ma vəliye dzaŋgal i gay məvələy wu a mbəlom təbədew?»

²⁵ Piyer a mbədatay faya, a gwadətay: «Ma vəliye.»

Tsa na, Piyer a ye a gay. A ye naha kwayaŋna Yesu a lah mətsikay me, a gwadəy: «Simon, ka dzala mə gər yak na, kəkay? Bəy i mändzibəra ma hutiyə dzaŋgal tə wu nakə tə ɓar məvələ aye na, mə həlay i way? Mə həlay i ndo i dala eye niye hay tsukudu mə həlay i bərakəzaŋ hay daw?»

²⁶ Piyer a mbəday faya, a gwadəy: «Bərakəzaŋ hay.»

Yesu a gwadəy: «Ndo i dala eye niye hay ta vəliye bay. ²⁷ Ane tuk na, vəlamatay bəna ma ndalateye. Hərwi niye zla wu mægəse kələf yak, do ka me i dəlov. Ka ye na, kal a dəma wu mægəse kələf. Kələf nakə a lah faya aye na, gəs na ada kâ həndəkay ha bazlam. Ka hutiyə kwar i suloy nəte mə dəma, zla ahaya ada kâ vəlamatay dzaŋgal may.»

18

Mata təre bagwar eye ma Bəy i Mbəlom na, way?

Markus 9.33-37,42; Luka 9.46-48

¹ A həlay niye na, gawla i Yesu hay ta həndzəd ka təv i Yesu, ta tsətsah faya, tə gwadəy: «Mata təre bagwar eye ma Bəy i Mbəlom na, way?»

² Yesu a tsəne andza niye na, a zalay a wawa, a lətse ha a wuzlah tay, ³ tsa na, a gwadətay: «Neŋ faya na tsikakumeye: Sərum ha na, tadə ka mbədum ha mede kurom, ka tərūm andza wawa nakay bay na, ka deyumeye a Bəy i Mbəlom bay. ⁴ Tadə ndoweye ka təra ha bo ŋgay wawa eye andza wawa nakay na, ma təriye bagwar eye ma Bəy i Mbəlom. ⁵ Ada ndoweye ka təma na wawa nakay lele andza wawa

nakay anaŋ eye hərwi nakə a wudā ga aye na, a təma na neŋ. ⁶ Ndoweye ka səpat ndo nəte mə walaŋ i wawa neheye tə dzala ha ka neŋ aye a mezeleme na, ŋgama tâ ɓaray madiz i kwar a day ada tâ kal ha a huɗ i bəlay.»

Masəpete

Markus 9.43-48; Luka 17.1-2

⁷ Yesu a gwadətay sa: «Dəretsətseh ka gər i ndo i mändzibəra neheye faya ta səpatiyə tay ha ndo hay a mezeleme aye. Ta dedək, wu niye hay na, ma giye andaya huya. Ane tuk na, dəretsətseh ka gər i ndo nakə ma səpatiyə ndo a mezeleme aye. ⁸ Tadə həlay yak kəgəbay sik yak ma diye kar ha a mezeleme na, dəs tay ha ada kuts tay ha dərəŋ tə nəkar. ŋgama mede a sifa tə həlay yak nəte kəgəbay tə sik yak nəte tə bəmalə nakə ta kaliye kar ha a ako nakə ma mbatiye dāda bay tə həlay yak sulo kəgəbay tə sik yak sulo aye. ⁹ Tadə dərə yak ma diye kar ha a mezeleme na, ŋgwad na ada kâ kal ha dərəŋ tə nəkar. ŋgama mede a sifa tə dərə yak nəte tə bəmalə nakə ta kaliye kar ha a ako nakə dāda ma mbatiye bay tə dərə yak sulo aye.»

Dzeke i təbaŋ nakə a dze aye

¹⁰ Yesu a gwadətay sa: «Gum metsehe! Kâ zəbum ka ndo neheye makətsa eye hay aye andza wu kəriye bay. Neŋ faya na gwadəkumeye, gawla i Mbəlom tay hay nəteye andaya pat pat ka təv i Bəba ga mə mbəlom. [¹¹ Hərwi neŋ Wawa i Ndo na yaw hərwi mətəme tay ha ndo neheye ta dze aye.]»

¹² A gwadətay sa: «Nəkurom ka dzalum na, kəkay? Tadə ndo təbaŋ ŋgay andaya temerre, ada nəte mə walaŋ i təbaŋ niye a dze na, ma gəriye ha kuro kuro tsid gər eye tsid mə mahəmba, ma diye mapəla ahaya nakə a dze aye. ¹³ Neŋ faya na tsikakumeye: Tadə kə huta na na, dərəv ŋgay ma ŋgwasiye haladzay hərwi təbaŋ niye nəte aye a ze neheye kuro kuro tsid gər eye tsid ta dze təbey aye. ¹⁴ Andza niye dərma, Bəba kurom nakə mə mbəlom aye a say na, ndəray kway nəte mə walaŋ i ndo neheye makətsa eye mâ dze bay.»

Malamar yak kə gaka mənese na, ka giye na, kəkay?

¹⁵ Yesu a gwadatay sa: «Tadə malamar yak kə gaka mənese na, do ka təv ɲgay tsikay faya ahəl nakə nəkurom sulo tə neŋgeye aye. Tadə ka təma bazlam yak na, kə təma ha abəra mə mezeleme. ¹⁶ Tadə ka təma bazlam yak bay na, dum ka təv ɲgay ta ndo nəte kəgəbay ta ndo sulo. Andza niye, maŋgəne ha sariya na, ta ndo hay sulo kəgəbay ndo hay mahkar.* ¹⁷ Ane tuk na, ka təma bazlam kurom bay na, tsikatay a ndo mape mədzał gər hay ka neŋ. Ka kərah bazlam i ndo mape mədzał gər hay ka Kəriste na, gər ha zəba faya andza ndo nakə a sər Mbəlom bay aye kəgəbay andza ndo matsekele dzaŋgal.

¹⁸ «Neŋ faya na gwadəkumeye: Sərum ha na, wu neheye tebiye ka kərahum ka məndzibəra aye na, ta kərahiye mə mbəlom dərmak. Wu neheye tebiye ka təmum ka məndzibəra aye na, ta təmiye mə mbəlom dərmak.

¹⁹ «Neŋ faya na gwadəkumeye sa: Sərum ha na, tadə ndo hay sulo ka məndzibəra ta dzapa ayaw ka wu nakə ta tsətsahiye tə maɖuwule me aye na, Bəba ga mə mbəlom ma vəlateye wu nakə ta tsətsah aye. ²⁰ Hərwi ndo sulo kəgəbay mahkar ta haya gər ka maɖuwulay me a Mbəlom ta məzele ga na, neŋ andaya mə walaŋ tay.»

Dzeke i ndo nakə a kərah məpəsay ha mənese a ndo aye

²¹ Piyer a həndzəd ka təv i Yesu, a tsətsah faya, a gwadəkay: «Bəy Maduweŋ, tadə malamar ga kə geŋ mənese na, na pəsay ha sik nday? Madzəga tasəla ɖaw?»

²² Yesu a gwadəkay: «Na gwadəkaye madzəga tasəla bay, ane tuk na, sik kuro kuro tasəla madzəga tasəla.

²³ «Hərwi niye, Bəy i Mbəlom a ndzəkət bo ta bəy wuray a say matsətsehe gwedere ɲgay ka ndo mäge məsler ɲgay hay. ²⁴ A dazlay a məsler na, tə gəsay naha ndo i məsler ɲgay gwedere ɲgay faya suloy maliyoŋ haladzay a pasla bo bay. ²⁵ Ndo niye na, wuray ɲgay andaya məheme ha gwedere niye bay. Bəy niye a gwadəkay ma səkəmiye ha andza beke, neŋgeye, ɲgwas ɲgay, wawa

ɲgay hay tə wu ɲgay tebiye hərwi məheme ha gwedere ɲgay. ²⁶ Ndo mäge məsler ɲgay niye a dəkway gurmets, a gay amboh, a gwadəkay: «Amboh, zleŋ ɲgatay, na hamak-eye suloy tebiye.» ²⁷ Tsa na, a gay mə bo a bəy niye, a gəray ha gwedere niye ada a gər ha a ye ɲgway.

²⁸ «Ndo mäge məsler niye a ndohwaw abəra na, tə dzəgər ta mandala ɲgay nakə tə gawa məsler salamay aye. Gwedere ɲgay andaya ka mandala ɲgay niye kwər i suloy temerre. A gəs na ndo niye məmbərlew keeŋnek, a gwadəkay: «Hemeŋ gwedere ga!»

²⁹ Mandala ɲgay niye a dəkway gurmets, a gay amboh, a gwadəkay: «Zleŋ ɲgatay, na hamak-eye.» ³⁰ Ndo mäge məsler niye a kərah. A gəs mandala ɲgay niye a kal ha a dāŋgay. Ma ndziye mə dəma hus a pat nakə kə hamay gwedere ɲgay aye. ³¹ Siye i ndo mäge məsler i bəy niye tə ɲgatay a wu nakə a ge bo aye na, a ndalatay. Ti ye mata təkəray a ndo i gay tay.

³² «Ndo i gay tay a tsəne andza niye na, a zalay a ndo mäge məsler ɲgay niye. A yaw na, a gwadəkay: «Nəkar na, ɲgwalak i ndo bay. Na gəraka ha gwedere ga tebiye hərwi nakə ka geŋ amboh aye. ³³ Nəkar dərmak na, mandala yak mâ gaka mə bo andza nakə nəkar ka geŋ mə bo aye dərmak.» ³⁴ A ndalay a ndo i gay tay haladzay. Tsa na, a slər ndo mäge məsler ɲgay niye a dāŋgay hərwi məgay dəretsətseh. Ma həbiye hus kə hama gwedere ka bo bəra tebiye.»

³⁵ Yesu a gwadatay: «Tadə kwa way kə pəsay ha mənese a malamar ɲgay peteh abəra mə dərev bay na, Bəba ga mə mbəlom ma giye kurom ha andza niye dərmak.»

19

Bazlam i Yesu ka gər i mahəhere ɲgwas Markus 10.1-12

¹ Yesu a ndəv ha bazlam ɲgay niye hay na, a lətse abəra ka dala i Galile, a ye ka dala i Yahuda a diye neŋged i magayam i Yurdum. ² Ndo hay mbərzəzza haladzay ta zəŋgal na. A mbəl tay ha ndo hay abəra ma ɖəvats tay hay.

³ Farisa hay ta həndzəd ka təv i Yesu. A satay məhəle faya abəra suwat. Ta tsətsah

* **18:16** Bazlam mapala eye masulo eye 19.15.

faya, tɔ gwadɔy: «Bazlam kway mapala eye kɛ vɛl tsɛved ka mahɛhere ɲɠwas hɛrwi kwa i wu waray waray daw?*

⁴ Yesu a mbɛdatay faya, a gwadɔy: «Ka dzanɲum wu nakɛ mawatsa eye mɛ Derewel i Mbɛlom aye tɛbɛdew? Ka madazlay na, Mbɛlom a ge haslɛka ada ɲɠwas, ⁵ ada a gwadɔ: «Hɛrwi niye haslɛka ma gɛriye ha bɛba ɲɠay ta may ɲɠay, ta ndziye ta ɲɠwas ɲɠay. Ada nɛteye ta tɛriye na, bo nɛte.†»

⁶ Andza niye, nɛteye sulo sa bay, ane tuk na, andza ndo nɛte.» Yesu a gwadɔy sa: «Ndo zezen ɲɛnɛ ha wu nakɛ Mbɛlom a dzapa ha aye bay.»

⁷ Farisa hay tɔ gwadɔy: «Musa a gwadɔ haslɛka ma ta hɛhariye na ɲɠwas ɲɠay na, mɛ watsay derewel i mahɛhere a hɛlay a ɲɠwas ɲɠay. Ada a tsik andza niye na, hɛrwi mey?»

⁸ Yesu a mbɛdatay fay, a gwadɔy: «Musa a vɛlakum tsɛved ka mahɛhere ɲɠwas kurom hay na, hɛrwi dɛrev kurom makula eye tonɲwa tonɲwa. Ane tuk na, ka madazlay na, andza niye bay. ⁹ Neɲ faya na tsikakumeye, kwa way ka hɛhar na ɲɠwas ze mɛndzay a gɛr ka mɛge madama na, ada kɛ zla a dɛma ɲɠwas mekelen eye na, kɛ ge madama.»

¹⁰ Gawla ɲɠay hay tɔ gwadɔy: «Tadɛ bazlam i haslɛka ta ɲɠwas andza niye na, ɲɠama mɛzle ɲɠwas bay.»

¹¹ Yesu a mbɛdatay faya, a gwadɔy: «Ndo hay tebiye ta sliye faya matɛme matɛtike nakay bay. Ane tuk na, Mbɛlom ma vɛlateye gɛdan a siye hay matɛme. ¹² Ndo siye hay tɔ sla faya mɛzle ɲɠwas bay na, hɛrwi wu mekelen eye hay wal wal. Ndo siye hay tɔ wa tay ha andza niye, bo tay a say ɲɠwas bay. Ndo siye hay na, ta dadak tay ha hɛrwi ada tɛ zla ɲɠwas bay. Siye hay ta zla ɲɠwas bay na, hɛrwi Bɛy i Mbɛlom. Ndo nakɛ kɛ sla faya matɛme matɛtike nakay aye na, mɛ tɛma.»

Yesu a tɛma wawa hay

Markus 10.13-16; Luka 18.15-17

¹³ Ma dɛba eye na, ndo hay tɔ hɛl naha wawa hay ka tɛv i Yesu hɛrwi ada mɛ pa

fataya hɛlay ada mɛ duwulay me a Mbɛlom hɛrwi tay. Ane tuk na, gawla ɲɠay hay tɔ ɲɠatay a ndo hay faya ta hɛliye naha wawa hay ka tɛv i Yesu na, tɔ gatay me.

¹⁴ Yesu a gwadɔy: «Gɛrum tay ha wawa hay tɛ yaw ka tɛv ga. Kɛ hɛharum tay ha bay, hɛrwi Bɛy i Mbɛlom mavɛla eye na, a slala i ndo neheye andza wawa neheye.»

¹⁵ Yesu a pa hɛlay ka wawa niye hay hɛrwi mɛpe fataya ɲɠama. Tsa na, a ye ɲɠway abɛra ka tɛv niye.

Gawla zlele eye

Markus 10.17-31; Luka 18.18-30

¹⁶ Ndo wuray a yaw ka tɛv i Yesu, a tsɛtsah, a gwadɔy: «Miter, na giye wu ɲɠwalak eye na, mey nakɛ ada na hutiyeye sifa nakɛ ma ndɛviye bay aye?»

¹⁷ Yesu a mbɛday faya, a gwadɔy: «Ka tsɛtsahiye fagaya wu ka gɛr i wu ɲɠwalak eye na, hɛrwi mey? Ndo ɲɠwalak eye na, Mbɛlom nɛte ɲɠwen. Tadɛ a saka mɛhute sifa ka tɛv i Mbɛlom na, rɛhay ha gɛr a bazlam ɲɠay mapala eye.»

¹⁸ Ndo niye a tsɛtsah ka Yesu: «Bazlam mapala eye waray hay?»

Yesu a mbɛday faya, a gwadɔy: «Kɛ kɛd gɛr i ndo bay, kɛ ge madama bay, kɛ ge mɛkal bay, kɛ raw me ka ndo kame i sariya bay, ¹⁹ rɛhatay ha gɛr a bɛba yak ta may yak. Ada wuda ndo i mɛged yak dɛrmak andza ka wuda na gɛr yak.‡»

²⁰ Gawla niye a gwadɔy a Yesu: «Bazlam neheye mapala eye na rɛhay ha gɛr tebiye. Maa lɛkenew mɛge na, sa mey?»

²¹ Yesu a gwadɔy: «Kɛ saka matɛre ndo ɲɠwalak eye na, do ta sɛkɛm ha wu yak ada kɛ ɲɛnatay suloy aye a ndo mɛtawak eye hay. Ka ge andza niye na, ka hutiyeye zlele mɛ mbɛlom. Tsa na, dara peɲ bɛzay.»

²² Gawla niye a tsɛne andza niye na, a ye ɲɠway ta mevel eye hɛrwi zlele ɲɠay na, haladzay.

²³ Yesu a gwadɔy a gawla ɲɠay hay: «Neɲ faya na gwadɛkumeye, sɛrum ha, mawura bo eye hɛrwi ndo i zlele hay mede a Bɛy i Mbɛlom. ²⁴ Ada neɲ faya na gwadɛkumeye anan sa: Tɛ bɛmalɛ nakɛ

* **19:3** Madazlay i wu hay 1.27; 5.2. † **19:5** Madazlay i wu hay 2.24. ‡ **19:19** Madayaw abɛra mɛ Ezipt 20.12-16; Bazlam mapala eye masulo eye 5.16-20 ada Levitik 19.18.

ndo i zlele ma diye a Bəy i Mbəlom aye na, ɲgama zləgweme m̄a ye ta bəd i ləpəre.»

²⁵ Gawla ɲgay hay tə tsəne bazlam ɲgay niye hay andza niye na, a gatay hərbaḅəkka, tə gwad: «Ane tuk na, kə ge andza niye na, mata sle mətəme na, way?»

²⁶ Yesu a zəba fataya, a gwadatay: «Ndəray ma sliye mətəme bay, ane tuk na, Mbəlom na, wuray a zay gədaɲ təbey.»

²⁷ Piyer a mbəḅay naha faya, a gwaday: «Tsəne! Nəmay anan, nəmaa gər ha wu hay tebiye hərwi məpaka bəzay na, kəkay? Mata ge bo tə nəmay na, mey?»

²⁸ Yesu a gwadatay: «Neɲ faya na gwadakumeye: Sərum ha na, neɲ Wawa i Ndo na ndziye ka təv məndze i bəy ta məzlaḅ ma məndzibəra wedeye. Nəkurom neheye ka pumeɲ bəzay aye, ka ndzumeye ka təv məndze i bəy kuro gər eye sulo dərmaḅ hərwi məgatay sariya a gwala i Israyel hay kuro gər eye sulo. ²⁹ Ada ndo neheye tebiye tə gər ha gay tay, malamar tay hasləka eye hay ta malamar tay dem eye hay, bəba tay, may tay, wawa tay hay, guvah tay hay hərwi məzele ga aye na, ta hutiyə a dəma ma ziyə madzəga temerre ada ta hutiyə sifa nakə ma ndəviye bay aye. ³⁰ Mə walaɲ i ndo neheye anəke nəteye ndo i me hay aye na, haladzay ta təriye ndo i dəba ada mə walaɲ i ndo neheye anəke nəteye ndo i dəba hay aye na, haladzay ta təriye ndo i me.»

20

Dzeke i ndo nakə a həl ndo mäge məsler hay a guvah ɲgay aye

¹ «Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo na, ndo wuray a ndohwaw abəra mə gay mekedə pərik hərwi mapəle ndo mäge məsler hay a guvah ɲgay. ² Tə ge tsakala i məfəte hwapat na, kwar i suloy nəte.* ³ Ta bəre tsid i mekedə na, a ye sa. A ye a ndzatay a gər a siye hay faya ta giye məsler bay, nəteye malətsa eye kəriye. ⁴ A gwadatay: “Nəkurom dərmaḅ dum fətumeɲ guvah ga, na vəlakumeye wu i madagər kurom lele.” ⁵ Ndo niye hay tə tsəne andza niye na, ti ye a guvah ɲgay niye. Ndo niye a ye mapəle

ndo i məsler hay ta magərḅapat, ada ta bəre mahkar i huwa a ge andza niye sa. ⁶ Ta bəre zləm na, a ye sa. A ye a huta ndo hay nəteye malətsa eye. A tsətsah fataya, a gwadatay: “Nəkurom mandza eye kanaɲ hwapat ze mäge məsler na, hərwi mey?” ⁷ Ta mbəḅay faya, tə gwaday: “Hərwi ndəray kə həl may a məsler bay.” A gwadatay: “Nəkurom dərmaḅ dumara, dum a guvah ga.”

⁸ «Huwa a ge na, ndo i guvah a zalay a ndo mələvay gər a məsler ɲgay, a gwaday: “Zalatay a ndo mäge məsler hay, vəlatay wu i madagər tay. Dazlay ta ndo neheye na həl tay duk aye ada k̄a ndəv ha ta ndo neheye na lah məhəle tay kurre aye.” ⁹ Ndo neheye ta dazlay a məsler ta bəre zləm i huwa aye na, ti ye naha kwa way a təma kwar i suloy nəte. ¹⁰ Ndo neheye ta dazlay kurre aye ti yaw. Tə dzala mə gər tay na, ta təmiye ma ziyə i ndo neheye. Ane tuk na, tə vəlatay kwa way kwar i suloy nəte. ¹¹ Ta təma na, ta guɲguz ka ndo i guvah, ¹² tə gwad: “Ndo neheye ti yaw ma dəba may aye, tə ge məsler na, bəre nəte tsa tuk na, ada ka vəlamay wu madagər may andza i tay na, kəkay? Nəmay na, nəmaa sa dəretsətseh mə pat hwapat ada nəmaa səmay naha a merəḅe.” ¹³ Ndo i guvah niye a mbəḅay faya a ndo nəte mə walaɲ tay, a gwaday: “Dzam ga, na gaka mənese bay. Ka gama tsakala i mäge məsler pat eye nəte na, kwar i suloy nəte bədaw? ¹⁴ Zla wu i madagər, do. A seɲ na vəliye a ndo nakə a yaw ma dəba yak andza nakə na vəlaka aye dərmaḅ. ¹⁵ Neɲ na, tsəved ga andaya mäge wu nakə a seɲ aye ta suloy ga. Kəgəbay nəkar na, sələk eye hərwi nakə neɲ ɲgwalak i ndo aye d̄aw?” ¹⁶ Andza niye, ndo i dəba hay ta təriye ndo i me hay, ndo i me hay ta təriye ndo i dəba hay.»

Yesu a d̄a ha məm̄ate ɲgay ta mələtsew ɲgay abəra ma mədahaɲ sa

Markus 10.32-34; Luka 18.31-34

¹⁷ Ahəl nakə Yesu faya ma diye a Zərozelem aye na, a həl gawla ɲgay hay kuro gər eye sulo təv tay wal. Nəteye faya ta diye ka tsəved na, a gwadatay: ¹⁸ «Tsənum, anəke na, faya ka deyekweye a Zerozelem.

* **20:2** A həlay i Yesu na, kwar i suloy nəte na, a sla məvəle merəḅe i ndo nakə a ge məsler hwapat aye.

Mə dāma na, neŋ Wawa i Ndo ta vələteye ga ha a həlay a bagwar hay i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom aye ada a ndo neheye tə dzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye. Ta geŋeye sariya i məkəde, ¹⁹ ada ta vələteye ga ha a ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye. Ta ŋgweseneye dala abəra mə gər, ta ndabiye ga ta mandalaḅa. Ta dariye ga ka mayako mazləmbada eye. Ma məhəne mamahkar eye na, na lətseweye abəra ma mədahaŋ.»

Matsətsehe i may i Yakuba ta Yuhana
Markus 10.35-45

²⁰ Ma dāba eye na, ŋgwas i Dzebede a ye ka təv i Yesu ta wawa ŋgay hay. A ye naha a dəkw gurmets kame i Yesu hərwi matsətsehe faya wu. ²¹ Yesu a gwaday: «A saka mey?»

A mbəday faya a Yesu, a gwaday: «Na tsətsah fakaya na, aza ahəl nakə ka ndza a bəy yak aye na, vələtay tsəved a wawa ga neheye sulo aye tā ndza ka təv yak, nəte ta diye i həlay i mənday ada neŋged ta diye i həlay i gula yak tey.»

²² Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Ka sərūm wu nakə ka tsətsahumeye aye bay. Ka slumeye faya məse dəretsətseh nakə na siye aye dāw?»

Ta mbəday faya, tə gwaday: «Nəmaa sliye faya.»

²³ Yesu a gwadatay: «Dedək, ka sum-eye dəretsətseh andza neŋ nakə na siye dəretsətseh aye. Ane tuk na, məndze ta diye i həlay i mənday ga kəgəbay ta diye i həlay i gula ga na, mata tsike na, neŋ bay. Təv məndze niye na, i ndo neheye Bəba ga a ləvatay ha bo aye wu tay.»

²⁴ Siye i gawla i Yesu hay kuro, tə tsəne bazlam niye na, tə ge mevel ka gawla i Yesu neheye sulo ta malamar ŋgay aye. ²⁵ Yesu a zalatay tebiye ka təv ŋgay, a gwadatay: «Nəkurom ka sərūm ha na, bəy bagwar eye ka məndzibəra faya ta ləviye ndo hay ta gədaŋ ada ndo bagwar eye hay ta bərakkiye ha gədaŋ tay ka siye i ndo hay. ²⁶ Ane tuk na, mâ ge andza niye mə walaŋ kurom bay. Duh na, kə ge ndəray mə walaŋ kurom a say matəre bagwar eye na, mâ təra ndo i məsler kurom. ²⁷ Kə ge ndəray mə walaŋ kurom a say matəre ndo i me na, mâ təra beke

kurom. ²⁸ Andza niye, neŋ Wawa i Ndo na yaw na, hərwi ada ndo hay tā geŋ məsler bay. Na yaw duh na, hərwi məgatay məsler a ndo hay ada məvəle ha məsəfəre ga hərwi məmbəle tay ha ndo hay haladzay.»

Yesu a mbəl tay ha guluf hay sulo
Markus 10.46-52; Luka 18.35-43

²⁹ Ahəl nakə Yesu ta gawla ŋgay hay ti yaw abəra ma Zeriko aye na, ndo hay haladzay tə payaw bəzay. ³⁰ Guluf hay sulo nəteye mandza eye ka tsakay i tsəved. Tə tsəne Yesu faya ma diye ta tsəved eye niye na, tə pa bo ka mawude, tə gwad: «Bəy Maduweŋ, Wawa i Davit, nəmaâ gaka mə bo təbədew?»

³¹ Ndo hay tə gatay me hərwi ada tā ndza dīkdīk, ane tuk na, tə zaka ha mawude haladzay, tə gwad: «Bəy Maduweŋ, Wawa i Davit, nəmaâ gaka mə bo təbədew?»

³² Yesu a lətse, a zalatay, a tsətsah fataya: «A sakum nâ ge hərwi kurom na, mey?»

³³ Ta mbəday faya, tə gwaday: «Bəy Maduweŋ, a samay na, həndəkamay na dəre tey.»

³⁴ Yesu a tsəne andza niye na, tə gay mə bo. A lamay a dəre tay, kwayaŋŋa ndo neheye sulo aye tə ŋgatay a dəre. Tsa na, tə pay bəzay a Yesu.

21

Yesu a fəlakwa a Zerozelem

Markus 11.1-11; Luka 19.28-40; Yuhana 12.12-19

¹ Yesu ta gawla ŋgay hay, nəteye mazlam-bar bəse ta Zerozelem na, tə ndisl a gəma i Betifadze ka Mahəmba i Tetədəez. Yesu a slər gawla ŋgay sulo kame, a gwadatay: ² «Dum naha a gəma nakə kame kurom aye. Ka ndislum naha na, ka ndzumeye a gər a zuŋgo ta wawa ŋgay maḅara eye. Pəluma tay ahaya ada kâ yumeŋa tay ahaya. ³ Tadə ta tsikakum wuray na, mbədumatay faya: «A say a Bəy Maduweŋ.» Tsa na, ta gəriye kurom ha.»

⁴ Wu nakay a ge bo na, andza i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom nakə a tsik aye, a gwad:

⁵ «Gwadumatay a ndo neheye ma gəma i Zerozelem aye:

Zəba, bəy yak faya ma diye naha ka təv yak! Neŋgeye maləḅa eye,

nenjeyeye mandza eye ka zuŋgo ada ka zuŋgo wawa eye.* »

⁶ Gawla i Yesu neheye sulo aye, ti ye tã ge andza nakã Yesu a tsikatay aye. ⁷ Ti ye, tã gəsaw zuŋgo niye ta wawa eye salamay. Ti ye ahaya, tã pa fataya peteked hay ada Yesu a ndza faya. ⁸ Ndo hay haladzay mbərzəzza ta fətəl peteked tay hay ka tsəved, siye hay tã həbaw slambah i dərizl i gərdaf hay ta fətəl ka tsəved. ⁹ Ndo neheye kame i Yesu ta ndo neheye ma dəba ŋgay aye na, ta wuda, tã gwad: «Zambadəkway a Wawa i Davit! Mbəlom m̄a pa ŋgama ka ndo nakã faya ma deyeweye ta m̄azele i Bəy Maduwen aye. Zambadəkway a Mbəlom, nenjeyeye nakã m̄a mbəlom aye!»

¹⁰ Ahəl nakã Yesu a ndisl a Zerozelem aye na, a gatay a ndo neheye ma wuzlahgəma aye wadəŋ wadəŋ. Ta tsətsah, tã gwad: «Ndo nakay na, way?»

¹¹ Ndo hay ta mbədātay faya: «Yesu, ndo m̄adē ha bazlam i Mbəlom, nenjeyeye ndo i Nazaret ka dala i Galile.»

*Yesu m̄a gay i m̄adəslay ha gər a Mbəlom
Markus 11.15-19; Luka 19.45-48;
Yuhana 2.13-22*

¹² Yesu a ndisl a Zerozelem na, a ye a dalamətagay i gay i m̄adəslay ha gər a Mbəlom. A ye naha na, a həhar tay ha ndo masəkəme wu hay ta ndo neheye ta səkəmiye ha wu hay aye. A pay həlay a tabal i ndo mambədə ha suloy, a mbəzl ha təv m̄andze i ndo masəkəme ha bodobodo hay.† ¹³ Tsa na, a gwadātay: «Mawatsa eye m̄a Derewel i Mbəlom na: “Ta zaleyē a gay ga na, gay i maduwule me. Ane tuk na, nəkurom ka tərūm ha lar i məkāl hay na, kəkay?‡”»

¹⁴ Guluf hay ta ndo matəra eye hay, ti ye ka təv i Yesu a gay i m̄adəslay ha gər a Mbəlom. Yesu a mbəl tay ha. ¹⁵ Bagwar hay i ndo neheye tã vələway wu a Mbəlom aye ta ndo neheye tã dzangawa bazlam i Mbəlom mapala eye tã ŋgatay a masuwayaŋ nakã Yesu a ge aye ta mawude i wawa neheye faya ta wudiye m̄a gay i m̄adəslay ha gər a Mbəlom: «Məzlaḅ m̄a

ndza ka Wawa i Davit» aye na, wu neheye a ndalatay haladzay. ¹⁶ Tã gwadāy a Yesu: «Ka tsəne wu nakã wawa neheye faya ta tsikiye bədaw?»

Yesu a mbədātay faya: «Ayaw, na tsəne. Nəkurom na, ka dzanġum bazlam nakã mawatsa eye m̄a Derewel aye dāda təbədew? “A saka nakã wawa hay ada ta wawa neheye faya ta siye wah mba aye tã zambadaka.Š”»

¹⁷ Tsa na, a gər tay ha, a yaw abəra ma wuzlahgəma, a ye a Betani, a həna m̄a dəma.

*Gurov mawa eye bay
Markus 11.12-14,20-24*

¹⁸ Tədə eye pərik i mekedə, ahəl nakã faya ma maweye a wuzlahgəma aye na, may a wur faya. ¹⁹ A ŋgatay a gurov ka tsakay i tsəved. A ye a bəzay i dərizl i gərdaf niye. Ane tuk na, a ŋgatay na, a slambah dəkdek, mawa eye bay. A gwadāy a gurov niye: «Ka wiye hohway dāda sa bay.» Kwayaŋŋa gurov niye a kula.

²⁰ Gawla ŋgay hay tã ŋgatay andza niye, a gatay masuwayaŋ. Tã gwadāy a Yesu: «Gurov nakay a kula kwayaŋŋa tsa na, kəkay?»

²¹ Yesu a gwadātay: «Neŋ faya na tsikakumeye: Sərūm ha na, tadə ka dzalum ha ka neŋ ada ka gum hay m̄adzal gər kurom gərəŋ gərəŋ bay na, ka slumeye faya m̄age wu nakã na gay a gurov nakay aye. Kwa a mahamba, ka slumeye m̄agwadāy: “Lətse abəra kanaŋ, ta kal ha bo a bəlay”, ada ma giye bo. ²² Tadə ka dzalum ha ka neŋ tã d̄arev kurom peteh na, ka hutumeye wu nakã ka tsətsahumeye tã maduwule me a Mbəlom aye tebiye.»

*Maa vələy gədaŋ a Yesu na, way?
Markus 11.27-33; Luka 20.1-18*

²³ Yesu a ye, a fələkwa a gay i m̄adəslay ha gər a Mbəlom. A ye naha a dazlay a matətikatay. Ahəl nakã faya ma tətikiye na, bagwar hay i ndo neheye tã vələway wu a Mbəlom aye ta madugula i Yahuda hay, ti ye naha ka təv ŋgay. Ta tsətsah faya, tã

* **21:5** Zəba ma Zakari 9.9. † **21:12** Yahuda hay ti yaw ma gəma mekeləŋ eye mata mbədə ha suloy tay. Ma dəba eye, ta sliye masəkəme gənaw hərwi kule ada m̄avəle dala i dzanġal i gay m̄adəslay gər a Mbəlom. ‡ **21:13** Zəba ma Ezay 56.7 ada Zeremi 7.11. § **21:16** Dəmes hay 8.3.

gwad̄ay: «Ka ge wu neheye na, ta gədan waray? Maa vələka gədan aye na, way?»

²⁴ Yesu a mbədatay faya, a gwad̄atay: «Neŋ dərma na tsətsahiye fakuma matsəsehe nəte, tadə ka mbəduməŋew faya na, na ge wu neheye ta gədan waray na, na tsikakumeye. ²⁵ Maa slər ha Yuhana madzəhuḅe ndo a yam na, way? Mbəlom tsukud̄u, ndo hay d̄aw?»

Tə ma ha ka bo bazlam mə walaŋ tay, tə gwad̄: «Ka mbədakweye faya na, kəkay? Tadə ka gwad̄akway, maa slər ha Mbəlom, Yesu ma gwad̄akweye: “Ka dzalum ha bay na, kemey?” ²⁶ Ane tuk na, tadə ka gwad̄akway, maa slər raw Yuhana na, ndo hay, dzədzarakwa ta ndo hay hərwi ndo hay tebiye ta dzala ha Yuhana neŋgeye ndo mədə ha bazlam i Mbəlom.» ²⁷ Hərwi niye ta mbəd̄ay faya a Yesu, tə gwad̄ay: «Nəmaa sər bay.»

Yesu a gwad̄atay: «Neŋ bəbay na ge wu neheye ta gədan i way na, na tsikakumeye bay.»

Dzeke i wawa hay sulo

²⁸ Yesu a gwad̄ sa: «Ka dzalum ka dzeke nakay na, kəkay? Ndowneye andaya wawa ŋgay hay sulo. A gwad̄ay a wawa makurre eye: “Wawa ga, do bəgom ta ge məsler ma guvah.” ²⁹ Wawa ŋgay a mbəd̄ay faya, a gwad̄ay: “Na diye bay.” Məndze tsekweŋ na, a dzala ha ka bazlam ŋgay niye, a ye a guvah. ³⁰ Bəba a ye ka təv i wawa masulo eye a tsikay andza niye sa. Wawa ŋgay a mbəd̄ay faya, a gwad̄ay: “Bəba ga, na diye.” Ane tuk na, ki ye bay. ³¹ Mə walaŋ i wawa neheye sulo aye, maa ge wu nakə a say a bəba ŋgay aye na, waray?»

Ta mbəd̄ay faya, tə gwad̄ay: «Wawa makurre eye.»

Yesu a gwad̄atay: «Neŋ faya na tsikakumeye, sər um ha ndo matsekele dzaŋgal hay ta ŋgwas neheye tə gawa madama aye ta lahakumeye a Bəy i Mbəlom. ³² Yuhana madzəhuḅe ndo a yam ki yaw kə d̄akum ha tsəved̄ dedek eye. Ka dzalum ha faya bay. Duh ndo matsekele dzaŋgal ta ŋgwas neheye tə gawa madama aye ta dzala ha faya. Kwa ka ŋgatumay bəbay na, ka mbəd̄um ha

məd̄zal gər kurom hərwi məd̄zele ha faya bay.»

Dzeke i ndo neheye ta səkəm guvah hərwi məfəte aye

Markus 12.1-12; Luka 20.9-19

³³ Tsənum dzeke mekeleŋ eye sa: «Ndowneye andaya a dəs guvah. A zəv a dəma dərizl i gərdaf haladzay. Dərizl i gərdaf niye hay na, tə wa hohway. A lawara na ta zled̄, a ŋgar a dəma təgwad̄* hərwi madit̄se a dəma hohway ada a d̄əzl a dəma gay i matsəpe wu bagwar eye. Ma dəba eye a səkəmatay ha a ndo hay hərwi məve nəte. Tsa na, a ye a gəma mekeleŋ eye dərəŋ.

³⁴ «Həlay i mən̄gəle hohway i gərdaf ŋgay niye hay a sla na, a slər ndo i məsler ŋgay hay ka təv i ndo neheye ta səkəm guvah ŋgay aye hərwi ada tā vələyaw hohway i gərdaf ŋgay hay. ³⁵ Ane tuk na, ndo niye hay, tə ŋgatay na, tə gəs makurre eye tə ndaḅa na lele. Tə gəs masulo eye, tə kəd̄ na məd̄ahaŋ eye ada tə kəd̄ mamahkar eye tə kwar. ³⁶ Ndo i guvah a slər ndo i məsler mekeleŋ eye hay, nəteye haladzay ta ze neheye kurre aye. Ane tuk na, ndo niye hay tə ge tay andza neheye kurre eye. ³⁷ Ka mandəve ŋgay eye na, a slər wawa ŋgay. A dzala, a gwad̄: “Wawa ga na, ta rəhay ha gər, ta geye wuray bay.” ³⁸ Ane tuk na, ndo niye hay, tə ŋgatay a wawa i ndo i guvah na, tə gwad̄ mə walaŋ tay: “Anaŋ magedze ŋgay nakə ma ta ndiye na guvah ŋgay aye, ki yaw! Takwa, kəd̄akwa na ada guvah nakay ma matsakweye a nəkway!” ³⁹ Ti ye tə gəs wawa niye, ti ye ha dərəŋ ta guvah. Ti ye naha, tə kəd̄ na.»

⁴⁰ Yesu a tsətsah fataya a gwad̄atay: «Ndo i guvah ki yaw na, ma giye tay ha ndo neheye na, kəkay?»

⁴¹ Ta mbəd̄ay faya, tə gwad̄ay: «Ma kədiye ndo məkədə ndo niye hay abəra mə dəma, ma sakatay naha bay tebiye. Ma həliye a dəma ndo mekeleŋ eye hay ada ta vələye hohway i gərdaf ŋgay hay a həlay nakə kə nah aye.»

⁴² Tsa na, Yesu a gwad̄atay: «Dada ka dzaŋgum wu nakə tə watsa a Derewel i Mbəlom aye təbədew? A gwad̄:

* 21:33 Təv madit̄se na, tə ŋgar təv andza təgwad̄ hərwi madit̄se hohway.

“Kwar nakə ndo madəzle gay hay tə kal ha aye na,
matəra kwar lele eye a ze siye i kwar hay na, neŋgeye dūh.

Maa gwadkwar niye matəra kwar nakə lele eye hərwi madəzle gay na, Mbəlom.

Niye na, məsler i Mbəlom hərwi kway.†”»

⁴³ Yesu a gwadatay sa: «Neŋ faya na tsikakumeye, nəkurom na, ta zliye fakuma abəra Bəy i Mbəlom ta vəlay ha a ndo mekelen eye hay neheye faya ta giye wu nakə a say aye. ⁴⁴ Kwa way kə dəd ka kwar niye na, ma toliye. Ada kwar niye kə dəd ka ndoweye na, ma ləgəriye na kərdik kərdik andza merebək.»

⁴⁵ Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta Farisa hay tə tsəne dzeke i Yesu niye hay na, tə sər a tsik ka nəteye. ⁴⁶ Ta pəla tsəved məgəse na. Ane tuk na, ta dzədzaratay a ndo hay hərwi ndo hay tə dzala Yesu na, ndo mədə ha bazlam i Mbəlom.

22

Dzeke i magurlom i məzle dahəlay

Luka 14.15-24

¹ Yesu a tsikatay dzeke mekelen eye sa, a gwadatay: ² «Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo na, anan andza nakay. Bəy a ge magurlom i mabəzləme gər i dahəlay i wawa ŋgay. ³ A slər gawla ŋgay hay, t̄a ye t̄a zalatayaw a ndo hay t̄a yaw t̄a nda daf i mabəzləme gər i dahəlay. Ane tuk na, ndo neheye tə zalatay aye na, ta kərah mede. ⁴ A slər gawla ŋgay mekelen eye hay sa. A gwadatay: “Dum, gwadumatay a ndo neheye na zalatay aye na, t̄a yaw. Na da wu mənday anəke, na kəd gəsən i sla ga hay ta neheye magəla eye hay lele aye na kəd, wu hay maləva bo eye tsiy. Dumara a mənde daf i mabəzləme gər i dahəlay.” ⁵ Ane tuk na, ndo neheye tə zalatay aye na, ta pa zləm ka bazlam tay niye bay. Ti ye ka məge məsler tay hay. Ndo neŋged a ye a guvah, ndo mekelen eye a ye masəkəme ha wu ŋgay hay. ⁶ Ndo siye hay tə gəs tay hay gawla i ndo niye, tə gatay dəretsətseh, tə kəd tay ha mədahan eye hay.

⁷ «Bəy niye a tsəne andza niye na, a ndalay. A slər sidzew hay, ti ye ka

mabəbazl tay ada tə mədzay ako a gəma tay. ⁸ Tsa na, a gwadatay a ndo i məsler ŋgay hay: “Daf i mabəzləme gər i dahəlay mada eye haladzay, ane tuk na, ndo neheye na zalatay aye na, ta sla mənde bay. ⁹ Hərwi niye, dum ka tsəved bagwar eye hay, zalumatayaw a ndo neheye ka ndzumatay a gər aye, t̄a yaw ka mənde daf.” ¹⁰ Ndo i məsler ŋgay hay ti ye. Ti ye naha tə hayay gər a ndo neheye tə ndzatay a gər aye tebiye, ndo ŋgwalak eye hay ta ndo neheye ŋgwalak eye bay aye. Gay i magurlom a rah ta ndo hay.

¹¹ «Bəy a fələkwa a gay hərwi mazəbe ka ndo neheye a zalatay aye tuk. A ye naha a ŋgatay a ndo nəte peteked i magurlom i mabəzləme gər i dahəlay andaya faya bay. ¹² A gwaday: “Dzam ga, peteked i magurlom i mabəzləme gər i dahəlay andaya fakaya bay sa na, ka fələkwaw kanan ma kəkay?” Ane tuk na, ndo niye ka mbəday faya bay. ¹³ Tsa na, bəy a gwadatay a ndo i məsler ŋgay hay: “Dum naha, dzawumay na həlay tə sik, kalum ha abəra a ləvonj. Mə dəma na, ta tuwiye tə mahəpədə zler eye.*”»

¹⁴ Andza niye, Yesu a gwad: «Ndo hay haladzay mazala eye hay, ane tuk na, ndo neheye tə pala tay ha aye na, nəteye haladzay bay.»

Məvəle dzanjal a bəy i Roma

Markus 12.13-17; Luka 20.20-26

¹⁵ Farisa hay ti ye, tə haya gər. Tə ma ha ka bo bazlam mə walaŋ tay hərwi mapəle tsəved ma kəkay nakə ta həliye suwat abəra ka Yesu tə matsətsehe faya abəra bazlam aye. ¹⁶ Ta ndəv ha məhay gər na, tə slər siye i ndo hay mə walaŋ i gawla tay hay ta siye i ndo i Herod ka təv i Yesu. Ti ye naha, tə gwaday: «Miter, nəmaa sər ha nəkar, ka tsik na, dedək. Nəkar faya ka tətikateye a ndo hay dedək ka mede nakə a say a Mbəlom aye. Ka dzədzaray a wu nakə ndo hay ta dzaliye təbey ada ka ŋgəna tay ha ka bo bəra ndo hay təbey. ¹⁷ Hərwi niye, tsikamay wu nakə ka dzala faya aye: Bazlam kway mapala eye kə vəl tsəved məvəle dzanjal a

† 21:42 Dəmes hay 118.22-23. * 22:13 Zəba mə Mata 8.12.

bəy i Roma tsukudu kə vəl tsəved məvələ bay dəw?»

¹⁸ Ane tuk na, Yesu a sər tay naha ka mədzal gər tay nakə ɲgwalak eye bay aye. A gwadətay: «A nəkurom ndo i bəbəkək hay, ka həlumeye fagaya abəra suwat na, hərwi mey? ¹⁹ Ehey bəzumen ɲa suloy nakə tə vələwa dzangal eye təday.» Tə zlayaw kwar suloy nəte, tə vələy. ²⁰ Tsa na, Yesu a gwadətay: «Mandzəkət bo nakay ta məzele nakay faya na, i way?»

²¹ Ta mbədəy faya, tə gwadəy: «I bəy i Roma.»

Yesu a gwadəy: «Aya! Wu i bəy i Roma na, vəlumay ha a bəy i Roma ɲgway. Wu i Mbəlom na, vəlumay ha a Mbəlom ɲgway.»

²² Tə tsəne andza niye na, a matay ha hərbaəkka. Tə gər ha Yesu, ti ye wu tay.

Matsətsehe ka gər i mələtsew i mədahan hay abəra ma bəd

Markus 12.18-27; Luka 20.27-40

²³ Pat eye niye, Saduke hay ti ye ka təv i Yesu. Azlakwa bay Saduke hay na, nəteye tə dzala ha tə gwad: «Ka mət na, mələtsew abəra ma mədahan andaya sa bay.» Ta tsətsah ka Yesu, tə gwadəy: ²⁴ «Miter, Musa a gwad: “Tədə ndoweye a mət ze məwe wawa na, malamar ɲgay mâ zla madakway i ɲgwas niye. Ma zliye na, hərwi ada hulfe i ndo niye a mət aye mâ dze bay.†” ²⁵ Ndo hay andaya nəteye tasəla ta malamar hay. Malamar tay makurre eye a zla dahəlay. A mət ze məwe wawa hay, malamar ɲgay masulo eye a zla ɲgwas niye. ²⁶ Malamar ɲgay masulo eye a mət ze məwe wawa dərmak. Malamar tay mamahkar a ge andza niye, nəteye niye tasəla tebiye tə mət ze məwe wawa. ²⁷ Nəteye tebiye tə mət na, ɲgwas a mət dərmak. ²⁸ Ada pat nakə mədahan hay ta lətseweye abəra ma mədahan aye na, ɲgwas niye ma təriye na, i way? Hərwi nəteye tebiye ta zla ɲgwas niye.»

²⁹ Yesu a mbədəy faya, a gwadəy: «Faya ka vumay gər a bo kurom hərwi ka sərur wu nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye bay ada ka sərur gədan i Mbəlom bay. ³⁰ Andza niye, ahəl nakə

ta lətseweye abəra ma mədahan aye na, hasləka hay ta ɲgwas hay ta zliye bo sa bay. Ane tuk na, ta ndziye na, andza gawla i Mbəlom neheye mə mbəlom aye.

³¹ Ka bazlam i mələtsew abəra ma mədahan na, dāda ka dzangum wu nakə Mbəlom a tsikakum mə Derewel ɲgay aye təbədəw? A gwad: ³² “Nəy na, Mbəlom i Abraham, Mbəlom i Izak, Mbəlom i Zakob.‡” Mbəlom na, nəngeye Mbəlom i mədahan hay bay, nəngeye Mbəlom i ndo neheye ta ndziye huya ta sifa aye.»

³³ Ndo neheye tebiye tə tsəne matətike ɲgay niye a tətikatay aye na, a gatay hərbaəkka.

Bazlam mapala eye nakə a ze siye hay aye

Markus 12.28-34; Luka 10.25-28

³⁴ Farisa hay tə tsəne Yesu a sla ka Saduke hay tə bazlam na, tə haya gər. ³⁵ Ndo nəte mə walaŋ tay na, nəngeye ndo mədzangawa bazlam i Mbəlom mapala eye, a ye ka təv i Yesu, a say məhəle faya abəra suwat. A tsətsah ka Yesu, a gwadəy: ³⁶ «Miter, mə walaŋ i bazlam i Mbəlom mapala eye hay, bagwar eye na, waray?»

³⁷ Yesu a mbədəy faya, a gwadəy: «“Wudā Bəy Maduweŋ Mbəlom yak tə dərev yak tebiye, ta məsəfəre yak tebiye, ada tə metsehe yak tebiye.Š” ³⁸ Bazlam mapala eye bagwar eye ada nakə ɲgwalak eye a ze siye hay aye na, anan. ³⁹ Bazlam mapala eye nakə a ze siye hay aye andza makurre eye anan: “Wudā ndo i maged yak andza ka wudā na gər yak.*” ⁴⁰ Bazlam i Musa mapala eye tebiye ada matətike i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom tebiye a dzapa a hud i bazlam neheye mapala eye sulo aye.»

Kəriste ta Davit

Markus 12.35-37; Luka 20.41-44

⁴¹ Yesu a tsətsah bazlam ka Farisa neheye mahaya gər aye, a gwadəy: ⁴² «Ka dzalum ka Kəriste na, kəkay? Nəngeye wawa i way?»

Tə gwadəy: «Nəngeye Wawa i Davit.»

⁴³ Yesu a gwadəy: «Ada ma kəkay Davit a ma ha bazlam i Məsəfəre Tsədəŋŋa

† 22:24 Zəba ma Madazlay i wu hay 38.8; Bazlam mapala eye masulo eye 25.5-6. ‡ 22:32 Madayaw abəra ma Ezipt 3.6, 15, 16. § 22:37 Bazlam mapala eye masulo eye 6.5. * 22:39 Levitik 19.18.

eye nakə a tsik ahəl niye, a zalay “Bəy Maduweŋ ga” aye daw? Hərwi Davit a gwad:

⁴⁴ “Bəy Maduweŋ Mbəlom a gwaday a Bəy Maduweŋ ga na:

Dara ndza tə həlay i mənday ga

hus a pat nakə neŋ, na piye tay ha ndo mənə dəre hay a huđ i sik yak aye.†”

⁴⁵ «Tadə Davit kə zalay a Kəriste “Bəy Maduweŋ” tuk na, ada Kəriste neŋgeye wawa i Davit na, ma kəkay?»

⁴⁶ Mə walaŋ i Farisa niye hay ndəray kwa nəte ka mbəday ka bazlam ŋgay niye bay. A dazlay pat eye niye, kwa way a dzədzar matsətsehe faya matsətsehe neheye kəriye.

23

Yesu a matay ha mənese a bəy i Yahuda hay

Markus 12.38-39; Luka 11.43,46, 20.45-46

¹ Ma dəba eye na, Yesu a gwadatay a ndo hay mahaya gər eye haladzay ta gawla ŋgay hay: ² «Ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay məsler tay na, mədatay ha bazlam i Musa mapala eye a ndo hay. ³ Rəhumatay ha gər ada gum wu neheye tebiye faya ta tsikakumeye. Ane tuk na, kə gum andza nəteye bay, hərwi faya ta giye wu nakə faya ta tsikiye bay. ⁴ Nəteye faya ta hayeye gər a wu neheye tə mba a zla bo bay, faya ta piye ka gər i ndo hay. Ane tuk na, bo tay eye kwa məlamay ta wur həlay, ta kərah madzəne ndo hay.

⁵ «Məsler tay faya ta giye na, hərwi ada ndo hay tə zəba fataya, tə gwad nəteye ŋgwalak eye hay. Mahodok neheye tə mbəkwawa ada tə ɓarawa ka bo aye na, bagwar aye hay. Ta səkahawa ha me i peteked tay ta zəbol.* ⁶ Ma təv nakə ndo hay tə haya gər ka mənə wu mənday aye na, ta wuda mənəze ka təv nakə ŋgwalak eye ada mə gay i mađuwule me, ta ndziye na, ka təv nakə ndo hay ta ŋgatateye aye. ⁷ A satay ndo hay tə tsikatay me mə walaŋ i ndo hay haladzay ada tə zalatay “Miter” hay.

⁸ «Ane tuk na, nəkurom na, ndəray mə zalakum ndo “Miter” hay təbey. Hərwi, Miter kurom na, nəte tsa. Nəkurom tebiye na, ta malamar hay. ⁹ Kə zalumay a ndəray ka mənəzibəra nakay “Bəba” bay. Hərwi Bəba kurom na, nəte, neŋgeye mə mbəlom. ¹⁰ Kə pəlum tə zalakum “bagwar may hay” bay. Hərwi bagwar kurom na, Kəriste nəte tsa. ¹¹ Ndo nakə bagwar eye mə walaŋ kurom aye na, mə təra ndo i məsler kurom. ¹² Kwa way kə say matəre bagwar eye kame i ndo hay na, Mbəlom ma təriye ha wawa eye duh. Kwa way ka təra ha gər ŋgay wawa eye na, Mbəlom ma təriye ha bagwar eye duh.»

Dəretsətseh ka ndo mədzaŋgawa

bazlam i Musa mapala eye ta Farisa hay

Markus 12.40; Luka 11.39-42,44,47-52, 20.47

¹³ «A nəkurom ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay, nəkurom na, ndo i bəbək hay, dəretsətseh ka gər kurom hərwi faya ka dərzlumatay na tsəved mede a Bəy i Mbəlom a ndo hay. Bo kurom eye a sakum mede bay ada ndo neheye a satay mede aye, a sakum məgəre tay ha tə ye bay.

[¹⁴ «A nəkurom ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay, nəkurom na, ndo i bəbək hay. Dəretsətseh ka gər kurom hərwi faya ka buwumeye wu abəra ka madakway i ŋgwas hay. Ka duwulawum me wədvəd hərwi ada ndo hay tə gwad nəkurom ndo ŋgwalak eye hay. Hərwi niye, ta gakumeye sariya kurom na, ma ziye siye i ndo hay, ta sakakumeye naha bay.]

¹⁵ «A nəkurom ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay, nəkurom na, ndo i bəbək hay. Dəretsətseh ka gər kurom hərwi faya ka həhalumeye ka dala ada ka bəlay hərwi ada ndo hay tə pakum bəzay. Ka hutum ndo nəte na, ka tərumeye ndo nakə ma hutiye sariya i Mbəlom ma ziye kurom madzəga sulo aye.

¹⁶ «A nəkurom neheye ka tərum andza guluf hay faya ka lakumeye tay ha ndo hay

† 22:44 Dəmes hay 110.1. * 23:5 Yahuda hay tə mbəkwawa mahodok, tə paw a dəma təv mədzenge hay mə Derewel i Mbəlom. Tə ɓarawa ka da'ar, ka həlay i gula. Tə mawa ahaya bazlam i Mbəlom mapala a gər na, andza niye.

aye, dāretsətseh ka gər kurom. Faya ka gwadumeye: “Tadə ndoweye kə mbada tə gay i mādəslay ha gər a Mbəlom na, andza kə mbada bay, a tsik bazlam mətəsike tsa. Ane tuk na, tadə ndoweye kə mbada ta gura i gay i mādəslay ha gər a Mbəlom na, kutoŋ ma giye wu nakə a mbada ha aye.”¹⁷ A nəkuroom ndo i matərakahaŋ hay, nəkuroom guluf eye hay. Wu nakə ŋgwalak eye dūh na, mey? Gura tsukudu gay i mādəslay ha gər a Mbəlom nakə ma təriye ha gura tsədaŋŋa eye daw?¹⁸ Faya ka gwadumeye sa: “Tadə ndoweye kə mbada ta təv məvəlay wu a Mbəlom na, andza kə mbada bay, a tsik bazlam mətəsike tsa. Ane tuk na, kə mbada tə wu nakə tə vəlay a Mbəlom mapa eye ka təv məvəlay wu a Mbəlom aye na, kutoŋ ma giye wu nakə a mbada ha aye.”¹⁹ Nəkuroom na, guluf eye hay, ŋgwalak eye dūh na, mey? Wu nakə tə vəlay a Mbəlom aye tsukudu, kəgəbay təv məvəlay wu a Mbəlom nakə ma təriye ha tsədaŋŋa wu nakə tə vəlay kəriye a Mbəlom aye daw?²⁰ Hərwi niye, ndoweye kə mbada ta təv məvəlay wu a Mbəlom na, a mbada ta təv məvəlay wu a Mbəlom ada tə wu neheye faya aye tebiye.²¹ Ndoweye kə mbada tə gay i mādəslay ha gər a Mbəlom na, a mbada ta gay i mādəslay ha gər a Mbəlom ada ta Mbəlom nakə mandza eye mə dāma aye.²² Ndoweye kə mbada ta magərmbəlom na, a mbada ta təv məndze i Mbəlom ada ta ndo nakə mandza eye mə dāma aye.

²³ «A nəkuroom ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay, nəkuroom na, bəbək eye hay. Dəretsətseh ka gər kurom hərwi ka hayumay gər a slambah i ala kurom hay tebiye na, mə kuro na, ka zlawum nətə ka vəlawumay a Mbəlom. Ada ka gərūm ha mäge wu ŋgwalak eye mə bazlam i Mbəlom mapala eye dūh na, kəkay? Andza məgwədə mäge wu nakə a ye ka bo mäge aye, mäge wu ŋgwalak eye a ndo hay, məpe mədzaŋ gər ka Mbəlom. Anaŋ wu nakə a ye ka bo mäge aye, ze məgər ha siye bay.²⁴ Nəkuroom ka tərūm na, andza guluf neheye faya ta lakiye tay ha ndo hay aye. Faya ka palumeye madzendzew hay abəra ma yam kurom nakə faya ka sum aye, ane tuk na,

ka gərūm ha a dāma zləgweme.

²⁵ «A nəkuroom ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay, nəkuroom na, bəbək eye hay. Dəretsətseh ka gər kurom hərwi nəkuroom faya ka tsakadumeye dāba i gəsiyem ta dāba i səra lele. Ane tuk na, huđ eye maraha eye tə wu neheye ka kəlūm aye ada tə wu nakə a say a bor i bo kurom aye.²⁶ A nəkuroom Farisa neheye ka tərūm andza guluf hay aye, tsakadum na huđ i gəsiyem kurom təday ada dāba eye bəbay ma zəbiye lele dərma.

²⁷ «A nəkuroom ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay, nəkuroom bəbək eye hay. Dəretsətseh ka gər kurom hərwi nəkuroom ka ndzakitum bo na, tsəvay neheye ta lambad tay ha dāba eye lele, a zəba kudəkudək. Tə le ka dāre mazəbe fataya haladzay. Ane tuk na, mə huđ eye na, maraha eye ta mətəsl i mədahaŋ hay ada tə wu neheye maza eye tebiye.²⁸ Nəkuroom na, andza niye dərma. Ka dāre i ndo hay na, ka gwadum nəkuroom ndo i dedək hay. Ane tuk na, mə dārev kurom na, nəkuroom maraha eye ta bəbək ada ta mənese.

²⁹ «A nəkuroom ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay, nəkuroom na, bəbək eye hay. Dəretsətseh ka gər kurom hərwi faya ka dəzlumeye tsəvay i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay, ada faya ka lambadumeye tsəvay i ndo neheye tə pay bəzay a Mbəlom ta dedək aye.

³⁰ Ada ka gwadum: “Tadə nəmaa ge andaya a həlay i bəba tətə may neheye tə kədawa ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay aye na, nəmaa dzapiye ta nətəye hərwi məkədə tay ha bay.”³¹ Andza niye, bo kurom eye tə gər kurom ka sərūm ha nəkuroom wawa i ndo neheye tə kəd tay ha ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay aye.³² Lele, ndədikum ka məsler i bəba tətə kurom huya!

³³ «Nəkuroom na, dədə hay, wawa i palas hay! Ka slumeye mətəme abəra ka sariya i ako nakə ma mbatiye bay aye na, kəkay?

³⁴ Hərwi niye, tsənum lele: Na slərakumeye naha ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay, ndo neheye ta tsah aye, ndo neheye ta tətikakumeye. Ka kədumeye tay ha siye hay, ka darumeye tay ha siye ha ka mayako

mazlɛmbadɛ eye, siye ka ndaɓumeye tay ha ta mandalaɓa mɛ gay i maɗuwule me kurom hay ada siye ka hɛharumeye tay ha ka gɛma ka gɛma. ³⁵ Andza niye, ndo neheye ka kɛdum tay ahɛl niye kɛriye ta ge mɛnese bay aye na, mɛnese eye ma dɛdiye na, ka gɛr kurom. A dazlay ka Abel ndo mɛpay naha faya a Mbɛlom hus ka Zakari wawa i Baraki nakɛ ka kɛdum mɛ walaŋ i tɛv mɛvɛlay wu a Mbɛlom ta tɛv nakɛ tsɛdaŋŋa eye. ³⁶ Neŋ faya na gwadakumeye: Sɛrum ha na, wu neheye tɛ ge ahɛl niye tebiye na, sariya i Mbɛlom ma dɛdiye ka ndo neheye anɛke aye.»

*Yesu a tuwa Zerozelem
Luka 13.34-35*

³⁷ Yesu a dazlay mɛtuwe Zerozelem. A gwad: «Nɛkurom ndo i Zerozelem hay, nɛkurom ndo i Zerozelem hay. Nɛkurom neheye ka bɛbazlum tay ha ndo mɛdɛ ha bazlam i Mbɛlom hay ada ka kɛdum tay ha ndo neheye Mbɛlom a slɛrakum naha aye tɛ kwar. Sik nday nakɛ a seŋ mɛhayakum gɛr ka tɛv ga andza mandzekwer nakɛ ma hayatay gɛr a wawa ŋgay hay a huɗ i gwezleviyek ŋgay aye. Ane tuk na, ka wudum bay! ³⁸ Hɛrwi niye, gay kurom ma tɛriye rɛgay. ³⁹ Andza niye, neŋ faya na gwadakumeye: Ma dazleye anɛke ka ŋgatumenɛye sa bay hus ahɛl nakɛ ka gwadumeye: “Mbɛlom mɛ pa ŋgama ka ndo nakɛ faya ma deyeweye tɛ mɛzele i Bɛy Maduweŋ aye!”»

24

*Yesu a da ha ta mbɛzliye ha gay i mɛdɛslay
ha gɛr a Mbɛlom*

Markus 13.1-2; Luka 21.5-6

¹ Yesu a ndohwaw abɛra mɛ gay i mɛdɛslay ha gɛr a Mbɛlom. Ahɛl nakɛ faya ma diye ŋgway aye na, gawla ŋgay hay ti ye naha ka tɛv ŋgay hɛrwi a satay mɛɗay ha ta dɛzl gay i mɛdɛslay ha gɛr a Mbɛlom ada siye i gay hay na, kɛkay. ² Yesu neŋgeye a gwadɗatay: «Faya ka ŋgatumeye a wu neheye tebiye na gwad ba? Sɛrum ha kame na, ka ŋgatumeye a kwar kwa nɛte ka gɛr i kwar ŋged bay. Ta mbɛzliye ha hele hele.»

*Ŋgodgor i mandɛve i mɛndzibɛra
Markus 13.3-13; Luka 21.7-19*

³ Yesu a ye, a tsal a Mahɛmba i Tetɛdɛez. Ahɛl nakɛ neŋgeye mandza eye na, gawla ŋgay hay ti ye ka tɛv ŋgay mahɛteye, ti ye ta tsɛtsah faya, tɛ gwadɗay: «Tsikamay, wu neheye ta ta giye bo na, kɛɗay? Ada ŋgodgor waray nakɛ ma diye ha mazlambar ka maweye ada mɛndzibɛra mazlambar ma ndɛviye aye?»

⁴ Yesu a mbɛɗatay faya, a gwadɗatay: «Gum metsehe! Ndɛray mɛ sɛpat kurom bay. ⁵ Hɛrwi ndo hay haladzay ta deyeweye ta mɛzele ga. Kwa way ma gwadiye: “Neŋ na, Kɛriste!” Ada ta sɛpatiye ndo hay haladzay. ⁶ Ka tsɛnum ndo hay faya ta giye vɛram bɛse tɛ nɛkurom kwa neheye dɛren tɛ nɛkurom aye na, kɛ dzɛdzarum bay. Hɛrwi wu neheye na, kutoŋ ta ndisleyeye. Ane tuk na, mandɛve i mɛndzibɛra zuk bay. ⁷ Slala ŋged ta giye vɛram ta slala nenged, bɛy ta bɛy ta giye vɛram. Mandɛrziɗaŋ ma giye, dala ma ɓɛliye ma gɛma hay wal wal. ⁸ Wu neheye tebiye ta giye bo na, andza mɛwe wawa nakɛ a dazlay a ŋgwas aye.»

*Wu nakɛ ma ndzateye a gɛr a gawla i
Yesu hay aye*

⁹ «Ma dɛba eye na, ndo hay ta gɛsiye kurom hɛrwi ada tɛ gɛkum dɛretsɛtseh, ta kɛdiye kurom. Slala i ndo hay tebiye ta nakumeye dɛre hɛrwi ga. ¹⁰ A hɛlay niye na, ndo hay haladzay ta gɛriye ha mɛpe mɛdzal gɛr abɛra ka neŋ. Ta hɛliye ka bo me ada ta niye a bo dɛre mɛ walaŋ tay nɛte nɛte. ¹¹ Ndo neheye tɛ gwad nɛteye ndo mɛdɛ ha bazlam i Mbɛlom aye haladzay ta deyeweye. Ta sɛpatiye ndo hay haladzay. ¹² Mɛnese ma sɛkahiye haladzay. Hɛrwi niye, mawude bo i ndo hay haladzay ma nɛkidɛye. ¹³ Ane tuk na, ndoweye kɛ sɛmay naha hus ka mandɛve aye na, Mbɛlom ma tɛmiye ha. ¹⁴ Ta diye ha Labara Ŋgwalak eye i Bɛy i Mbɛlom a ndo i mɛndzibɛra hay tebiye hɛrwi ada ndo neheye tɛ sɛr Mbɛlom bay aye tɛ tsɛne. Tsa na, mɛndzibɛra ma ndɛviye.»

Ta mbɛzliye ha Zerozelem

*Markus 13.14-23; Luka 17.23-24,37,
21.20-24*

¹⁵ Yesu a gwadɗatay: «Ka ŋgatumeye a wu-ray maga zluwer eye andza mazɛlatɛŋgo,

ma lætsiye a tæv nakə tsədaŋŋa eye, andza nakə Daniyel* ndo mæde ha bazlam i Mbəlom kə tsik faya. (Ndoweye kə dzaŋga na, mâ tsəne lele.)¹⁶ Ndo neheye ka dala i Yahuda aye, ta ŋgatay a wu niye na, tâ hway a mahamba hay.¹⁷ Ndo nakə neŋgeye ka gər i gay aye na, mâ mbəzlaw ka dala hərwi mede mähəlaw wu ŋgay hay abəra mə gay ŋgay bay.¹⁸ Ndo nakə neŋgeye ma guvah aye na, mâ mbəda gər a mətəgay ŋgay məzlaw peteked ŋgay bay.¹⁹ Pat eye niye na, dəretsətseh wene wene eye na, ka gər i ŋgwas neheye tə bo sulo aye ada ka ŋgwas neheye faya ta vəlateye wah a wawa tay hay aye!²⁰ Duwulumay me a Mbəlom hərwi mahway nakə ka hwayumeye mâ ge a həlay i mətəsl bay kəgəbay pat i mazəzulkw bo bay.²¹ Andza niye, a həlay niye na, ndo hay ta siye dəretsətseh haladzay. Kwa ahəl nakə Mbəlom a ge mändzibəra aye hus anəke na, dāda ndəray kə sa dəretsətseh andza niye bay ada dāda ma giye bo andza niye sa bay.²² Tadə Mbəlom mâ nəkid ha abəra ka pat i dəretsətseh bay na, ndəray kwa nəte ma təmiye bay. Ane tuk na, a nəkid ha hərwi ndo ŋgay neheye a pala aye.

²³ «Tadə ndəray kə gwadəkum: “Zəbum! Kəriste anaŋ!” kəgəbay “Neŋgeye atay!” na, kâ təmum bazlam ŋgay bay.²⁴ Andza niye, ndo masəpete ndo hay ta deyeweye. Ta gwadiye nəteye na, ndo mæde ha bazlam i Mbəlom, kəgəbay ndo mətəme ha ndo nakə Mbəlom a sləraweye. Nəteye na, ta giye masuwayaŋ hay ada tə wu neheye ma giye hərbəbəkka aye hərwi tadə ma giye bo na, masəpete tay ha ndo neheye Mbəlom a pala aye.²⁵ Anaŋ, na tsikakum ka bo abəra kurre. Pum a zləm lele.

²⁶ «Tadə ta gwadəkum: “Kəriste anaŋ mə pesl”, kâ yum bay, kəgəbay ta gwadəkum: “Neŋgeye anaŋ maŋgaha bo eye kanaŋ” na, kâ təmum bay.²⁷ Neŋ Wawa i Ndo, na deyeweye na, andza mawutsede i mbəlom nakə ta ŋgateye kwa tə waray aye.²⁸ Andza niye, tæv nakə wu maməta eye mə dəma aye na, magoduk hay ta hayiye gər a dəma.»

Məməw i Wawa i Ndo
Markus 13.24-27; Luka 21.25-28

²⁹ «Kwayaŋŋa dəretsətseh niye hay ta ye abəra mə dəma na, pat ma giye andaya sa bay ada kiye ma dəviye bay. Wurzla hay dərmak ta kutsaweye abəra ka magərmbəlom, ada wu neheye gədaŋ eye ka magərmbəlom aye ta bəliye haladzay.³⁰ Pat eye niye na, ndo hay ta ŋgateye a wu nakə ma diye ha neŋgeye faya ma deyeweye aye ka magərmbəlom. Ndo i mändzibəra hay tebiye ta tuwiye ka bo. Ta ŋgeteŋeye a neŋ Wawa i Ndo na deyeweye ma pazlay ta gədaŋ ada ta məzlaḅ eye haladzay.³¹ Ta fa tolom bagwar eye na, ma sləraweye gawla i Mbəlom hay, ta hayay gər a ndo neheye a pala tay ha aye abəra ka kokway i mändzibəra tebiye kwa ka waray ka waray.»

Dzeke i gurov

Markus 13.28-31; Luka 21.29-33

³² Yesu a gwadətay: «Tsənum dzeke i gurov təday. Ka ŋgatumay a gurov ka dūda na, ka sərūm ha gwaduvay kə ge, mazlambar yam ma piye bədaw?³³ Andza niye, ka ŋgatumay a wu neheye tebiye ta ndislew na, sərūm ha neŋ Wawa i Ndo mazlambar na deyeweye, neŋ ka maged. ³⁴ Neŋ faya na gwadəkumeye: Sərūm ha na, wu nakay tebiye ma giye bo na, ndo neheye anəke aye ta mət zuk bay.³⁵ Magərmbəlom ta dala ta dziye, bazlam ga na, dāda ma dziye bay.»

Maa sər pat nakə mändzibəra ma ndəviye na, Mbəlom nəte ŋgweŋ

Markus 13.32-37; Luka 17.26-30,34-36

³⁶ Yesu a gwadətay sa: «Ma deyeweye pat waray na, ndəray kwa nəte a sər bay. Ada ma deyeweye ahəl waray na, ndəray a sər həlay eye bay sa. Kwa gawla i Mbəlom hay mə mbəlom, kwa neŋ Wawa ŋgay bəbay, nəmaa sər bay. Maa sər pat eye na, Mbəlom Bəba ga nəte ŋgweŋ.³⁷ Wu nakə a ge bo a həlay i Nuhu aye na, pat nakə neŋ Wawa i Ndo na deyeweye na, ma ta giye bo andza niye dərmak.† ³⁸ Hərwi ahəl nakə yam ka dazlay a məpe zuk bay aye na, ndo hay tə ndayawa wu mənday, tə sawa wu məsay, tə zlawā dahəlay ada tə vələwa dem tay hay a zal hus a pat nakə Nuhu a fələkwa a

* 24:15 Zəba ma Daniyel 9.27; 11.31; 12.11. † 24:37 Madazlay i wu hay 7.17-23.

kwalalanj i yam aye. ³⁹ Ta sər ka bo bay hus a həlay nakə yam a yaw a həl tay ha tebiye. Ahəl nakə neŋ Wawa i Ndo na deyeweye na, ma giye andza niye dərma.

⁴⁰ «A həlay niye na, ndo hay sulo ma guvah na, ta zliye nəte, ta gəriye ha neŋged. ⁴¹ Ngwas hay sulo ta ləgəriye na, ta zliye nəte ta gəriye ha neŋged. ⁴² Hərwi niye, ndzum na, tsezlezleŋne bəna ka sərūm pat nakə Bəy Maduweŋ kurom ma maweye bay.

⁴³ «Tsənum wu nakay lele: Ndo i gay m̄a sər həlay nakə məkal ma deyeweye ma kəliye na aye na, ma ndzahəriye bay. Ma ndziye tsezlezleŋne, ma gəriye ha məkal m̄a fələkwa a gay ŋgay bay. ⁴⁴ Hərwi niye, nəkurom dərma ləvum bo, hərwi neŋ Wawa i Ndo na maweye ahəl waray na, ka sərūmeye bay.»

*Ndo i məsler ŋgwalak eye
Luka 12.41-48*

⁴⁵ Yesu a gwadətay: «Ndo i məsler ŋgwalak eye ada ma giye məsler tə metsehe lele eye na, way? Neŋgeye na, ndo nakə ndo i gay ŋgay a gwadətay “Gatay gər a siye i ndo mäge məsler ga hay. Vəlatay wu mənday tə həlay eye.” ⁴⁶ Məŋgwese ka gər i ndo mäge məsler niye tadə ndo i gay ŋgay ki yaw, kə ndzay a gər neŋgeye faya ma giye məsler andza nakə tə tsikay aye. ⁴⁷ Neŋ faya na gwadəkumeye: Sərūm ha na, ndo i gay ŋgay ma gəray ha zlele ŋgay tebiye m̄a ləvay gər.

⁴⁸ «Ane tuk na, tadə ndo mäge məsler niye ŋgwalak eye bay na, ma gwadəye a gər ŋgay: “Ndo i gay ga faya ma gaweye mahonok, ma deyeweye bəse bay”, ⁴⁹ ma piye bo məndebe siye i ndo neheye faya ta giye məsler dziye. Ma ndiye wu mənday ada ma siye wu məsay ta ndo məkweye hay. ⁵⁰ Ndo i gay ŋgay ma maweye na, ka həlay nakə faya ma həbiye bay aye ada a sər bay aye. ⁵¹ Ki yaw na, ma vəleye dəretsətseh haladzay, ma həhariye na ndo i məsler niye. Ma kaliye ha a təv i ndo i bəberek hay. Mə dəma na, ta tuwiye tə mahəpədə zler eye.†»

† 24:51 Zəba ma Mata 8.12 ada dzanğa wu nakə mawatsa eye ka gər aye.

25

*Dzeke i merehe i dem hay kuro
Luka 12.35-38, 13.25-28*

¹ Yesu a gwadətay: «A həlay niye na, Bəy i Mbəlom ma ndzəkitiye bo na, tə merehe i dem hay kuro. Tə həl lalam tay hay, ti ye hərwi mədzəgər tə zal i dahəlay. ² Mə walaŋ i merehe i dem neheye kuro aye, zlam na, matərakahaŋ eye hay, siye hay zlam na, metsehe tay andaya. ³ Merehe i dem neheye zlam matərakahaŋ aye, tə həl lalam tay na, ta ləva ha bo tə mal bay. ⁴ Merehe i dem neheye zlam metsehe tay andaya aye na, tə həl lalam tay ada kwa way a ləva ha bo tə mal ma dos. ⁵ Zal i dahəlay ki yaw bəse bay. Merehe i dem niye hay tebiye məndzəhəre a gatay, tə ndzahəra.

⁶ «Ta magərhəvad na, mawude a tsəne. “Anaŋ zal i dahəlay kə ndzew! Lətsum ka mbəlom, dum ta dzum gər.” ⁷ Merehe i dem niye hay ta pədəke abəra ka məndzəhəre, ta dazlay mələve bo ta lalam tay hay. ⁸ Merehe i dem neheye matərakahaŋ aye na, ta tsətsah mal ka merehe i dem neheye metsehe tay andaya aye, tə gwadətay: “Mbədumamay mal a lalam may hay tsekweŋ tey hərwi faya ta mbatiye.” ⁹ Merehe i dem neheye metsehe tay andaya aye, ta mbədətay faya, tə gwadətay: “A’ay, andaya haladzay ma sliye a nəmay ada a nəkurom bay. Hwayum naha bəse dūh ka təv i ndo i tsakala, səkamumaw.” ¹⁰ Ahəl nakə ti ye məsəkəməw mal aye na, zal i dahəlay a ndislew. Merehe i dem neheye zlam mələva bo aye na, tə fələkwa ka bo tə neŋgeye a gay i magurlom i məzle dahəlay. A dərəzl a maged. ¹¹ Məndze zərat na, siye i merehe i dem niye hay tə maw. Tə maw na, tə gwad: “Bəy Maduweŋ, Bəy Maduweŋ, həndəkamay abəra ma maged!” ¹² Ane tuk na, zal i dahəlay a gwadətay: “Neŋ faya na gwadəkumeye ta dedek, na sər kurom bay.” ¹³ Hərwi niye, ndzum tsezlezleŋne bəna pat eye kwa həlay eye na, ka sərūm bay.»

*Dzeke i ndo mäge məsler hay mahkar
Luka 19.11-27*

¹⁴ Yesu a gwadatay sa: «Ma giye bo andza ndo i gay nakə a say mede a tsekene aye. A zalatay a ndo i mäsler ngay hay, a gər ha zlele ngay a həlay tay. ¹⁵ A vəlay kwa a way ka gədan ngay. A vəlay a ndo nged kwar i suloy temerre zlam, a ndo nged temerre sulo, a ndo mamahkar eye temerre nəte. Tsa na, a ye ngway.

¹⁶ «Ndo i mäsler nakə tə vəlay kwar i suloy temerre zlam aye na, a ye a mbəda ha həlay kwayanəna. A huta faya kwar i suloy temerre zlam sa. ¹⁷ Ndo nakə tə vəlay kwar i suloy temerre sulo aye na, a ge ha andza niye dərmak. A huta faya kwar i suloy temerre sulo. ¹⁸ Ane tuk na, ndo nakə tə vəlay kwar i suloy temerre nəte aye na, a ye a la bəđ, a ngaha na suloy i ndo i gay ngay niye a dəma.

¹⁹ «Aza a ndzaw məve tsakway na, ndo i gay i ndo i mäsler niye hay a maw. Tsa na, a say məpesle na suloy ngay nakə a vəlatay aye. ²⁰ Ndo nakə a vəlay kwar i suloy temerre zlam aye, a ye ka təv ngay, a gwaday: “Ndo i gay ga, ka vəlenə na, kwar i suloy temerre zlam. Ananə na huta faya kwar i suloy temerre zlam.” ²¹ Ndo i gay ngay a gwaday: “Lele haladzay, nəkar na, ndo i ngwalak ada ndo i dedek. Nəkar ndo i dedek kwa mə wu neheye tsekwenə aye, na pakeye wu haladzay a həlay. Dara ngwasama ka bo tə neñ.” ²² Ndo i mäsler nakə a vəlay kwar i suloy temerre sulo aye, a ye naha, a gwaday: “Ndo i gay ga, ka vəlenə kwar i suloy temerre sulo. Ananə na huta faya kwar i suloy temerre sulo.” ²³ Ndo i gay ngay a gwaday: “Lele, nəkar na, ndo i ngwalak ada ndo i dedek. Nəkar ndo i dedek kwa mə wu neheye tsekwenə aye, na pakeye wu haladzay a həlay. Dara ngwasama ka bo tə neñ.” ²⁴ Ndo nakə tə vəlay kwar i suloy temerre nəte aye, a ye naha a gwaday: “Ndo i gay ga, na sər ha, nəkar na, ndo makula gər eye. Ka dziye wu nakə ka sləga bay aye, ka hayay gər a wu nakə ka zəv bay aye. ²⁵ Na dzədzar, hərwi niye na ye na ngaha kwar i suloy yak a bəđ. Ananə suloy yak.” ²⁶ Ndo i gay ngay a gwaday: “Nəkar na, ndo i mäsler nakə ngwalak eye bay aye ada sœ eye. Ka sər na, na dziye wu

nakə na sləga bay aye ada na hayay gər a wu nakə na zəv bay aye ba? ²⁷ Meeneñ na, peñ na suloy a bank. A həlay i məmaw ga na, na həla ahaya suloy ga ta magogoy eye faya. ²⁸ Həlum faya abəra kwar i suloy niye temerre nəte aye. Vəlumay ha faya a ndo nakə kwar i suloy andaya faya gwezem aye. ²⁹ Hərwi ndo nakə wu ngay andaya aye na, ta səkahay ha sa. Ane tuk na, ndo nakə wu ngay andaya bay aye na, kwa tsekwenə eye nakə andaya faya aye na, ta zliye na faya abəra. ³⁰ Gəsüm na ndo nakay ma giye ngama bay aye. Kalum naha abəra a ləvonə. Mə dəma na, ta tuwiye tə mahəpəde zler eye.*»

Sariya i mandəve i mändzibəra

³¹ Yesu a gwadatay sa: «Ahəl nakə neñ Wawa i Ndo na deyeweye ma məzlađ ga ta gawla i Mbəlom hay tebiye aye na, na ndziye ka dzanəga i bəy ga ta məzlađ. ³² Ndo i mändzibəra hay tebiye ta hayiye gər ka təv ga ada na ngəniye ha ka bo abəra ndo hay ta ndo siye hay andza ndo mətsəkure ma ngəniye tay ha təbanə hay ta wak hay. ³³ Ka ngəna tay ha na, ma piye tay ha təbanə hay a diye i həlay i mənday ngay ada ma piye tay ha wak hay a diye i həlay i gula ngay.

³⁴ «Bəy ma gwadateye a ndo neheye tə həlay i mənday ngay aye: “Dumara, nəkurom neheye Mbəlom Bəba ga a pa fakuma ngama aye, ka ndzumeye ma bəy ga nakə Mbəlom a ləvakum ha bo kwa ahəl nakə kə ge mändzibəra zuk bay aye. ³⁵ Hərwi ahəl niye, may a wur fagaya na, ka vəlumenə wu mənday, yam a geñ na, ka vəlumenə yam məsay, neñ mbəlök eye na, ka təmum ga a gay kurom, ³⁶ peteked andaya fagaya bay na, ka pumenə ka bo peteked, neñ dəvats eye na, ka gumenə gər, neñ ma danəy na, ka yum ka zəbumenəw dəre.”

³⁷ «Ndo neheye tə gawa wu nakə a yay a gər a Mbəlom aye na, ta mbədəye faya, ta gwadəye: “Bəy Maduwenə, nəmaa ngataka may a wur fakaya ada nəmaa vəlaka wu mənday na, kəday? Yam a gaka ada nəmaa vəlaka yam məsay na, kəday? ³⁸ Nəmaa ngataka nəkar mbəlök eye ada nəmaa təma

* **25:30** Zəba ma Mata 8.12 ada dzanəga wu nakə mawatsa eye ka gər aye.

kar a gay may na, kəday? Peteked fakaya bay ada nəmaa paka ka bo peteked na, kəday? ³⁹ Nəmaa ɲgataka nəkar dəvats eye kəgəbay nəkar ma dangay ada nəmaa ye mazəbakaw dərə na, kəday?”

⁴⁰ «Bəy ma mbədateye faya, ma gwadateye: “Neɲ faya na gwadakumeye, sərūm ha, kwa mey ka gumay a ndo wawa eye tsekweɲ mə walaɲ i malamar ga hay na, ka gum niye na, a neɲ.” ⁴¹ Ma dəba eye bəy ma gwadateye a ndo neheye tə həlay i gula ɲgay aye: “Dum abərə ka təv ga, nəkurom neheye Mbəlom a vəlakum mezeleme aye! Dum a ako nakə ma mbatiye dādā bay Mbəlom a ləvatay ha bo a Fakalaw ta gawla ɲgay hay aye. ⁴² Hərwi, ahəl nakə may a wur fagaya na, ka vəlumenɲ wu mənday bay. Yam a geɲ na, ka vəlumenɲ yam bay, ⁴³ Neɲ mbəlök eye na, ka təmum ga a gay kurom bay, peteked andaya fagaya bay na, ka pumenɲ ka bo peteked bay, neɲ dəvats eye ada neɲ ma dangay na, ka gumenɲ gər bay.”

⁴⁴ «Nəteye dərmaɲ ta mbədəye faya, ta gwadəye: “Nəmaa ɲgataka may a wur fakaya, yam a gaka, nəkar mbəlök eye, dəvats eye kəgəbay ma dangay nəmaa gaka gər bay na, kəday?”

⁴⁵ «Bəy ma mbədateye faya, ma gwadateye: “Neɲ faya na gwadakumeye: Sərūm ha na, wu nakə ka slum faya məgay a ndo wawa eye tsekweɲ mə walaɲ i ndo neheye bay na, ka gumenɲ a neɲ bay dərmaɲ.”»

⁴⁶ Yesu a gwadətay: «Nəteye, ta diye ta hutiyə na, dərətsətseh nakə ma ndəviye bay ka tor eye. Ndo neheye tə ge wu nakə a yay a gər a Mbəlom aye na, ta diye a sifa nakə ma ndəviye bay aye.»

26

Ta pəla tsəved məgəse na Yesu

Markus 14.1-2; Luka 22.1-2; Yuhana 11.45-53

¹ Ahəl nakə Yesu a ndəv ha matətike aye na, a gwadətay a gawla ɲgay hay: ² «Ka sərūm ha magurlom i Pak a zəkaw na, məhəne sulo. Neɲ Wawa i Ndo ta gəsiye ga hərwi ada tā dar ga ka mayako mazləmbadā aye.»

* 26:15 Zəba ma Zakari 11.12.

³ A həlay niye na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta madugula i Yahuda hay tə haya gər a gay i Kayif, bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom. ⁴ Tə ma ha ka bo bazlam mə walaɲ tay, a satay məgəse Yesu ta məkal ada məkədə na. ⁵ Ane tuk na, tə gwad: «Kā gəsakwa na tə magurlom nakay bay bəna, ndo hay ta gəriye kway ha bay.»

Ngwas wuray a mbəda mal ka gər i Yesu
Markus 14.3-9; Yuhana 12.1-8

⁶ Yesu neɲgeye ma gəma i Betani, mə gay i ndo wuray tə zalay Simon. Ndoweye niye a ndzawa na, dəvats i madəgwədə a gaway.

⁷ Ahəl nakə faya ta ndiye wu mənday aye na, ɲgwas wuray a ye naha ka təv i Yesu ta dos mə həlay a le haladzay, maraha eye tə mal nakə a ze huɲɲa tsakala eye haladzay aye. A mbədə mal niye ka gər i Yesu. ⁸ Gawla ɲgay hay tə ɲgatay na, a yatay a gər bay, tə gwad: «A nas ha mal nakay na, hərwi mey? ⁹ ɲgama meeneɲ mâ səkəm ha na, ma hutiyə ha suloy haladzay ada ma pateye suloy eye a ndo i mətawak hay.»

¹⁰ Yesu a sərətay naha a gər ka bazlam tay niye, a gwadətay: «Ka kwasumeye gər a ɲgwas nakay na, hərwi mey? Wu nakə a ge hərwi ga aye na, lele haladzay. ¹¹ Ndo i mətawak hay na, nəteye ka təv kurom huya. Ane tuk na, neɲ na, na ndziye tə nəkurom huya bay. ¹² Neɲgeye ka mbədə mal ka bo ga hərwi mələve ha bo i məzle ga a bəd. ¹³ Neɲ faya na gwadakumeye, sərūm ha: Kwa a ɲgay ta diye ha Labara ɲgwalak eye nakay ka məndzibərə tebiye na, ta tsikiye ka ɲgwas nakay hərwi wu nakə a ge aye. Ndo hay ta mətsiye ha gər bay.»

Yudas Iskariyot a pəla tsəved məgə daf ka Yesu

Markus 14.10-11; Luka 22.3-6

¹⁴ Ndo nəte mə walaɲ i gawla i Yesu hay kuro gər eye sulo, məzele ɲgay Yudas Iskariyot, a ye ka təv i bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye. ¹⁵ A ye naha, a gwadətay: «Tadə na pəlakuɲ tsəved məgəse Yesu na, ka vəlumeneye mey?» Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom tə paslay kwar i suloy kuro kuro

mahkar*, tə vəlay. ¹⁶ A dazlay pat eye niye Yudas a pəla həlay nakə lele eye hərwi mäge daf ka Yesu aye.

Yesu a ləva ha bo tə dafi Pak
Markus 14.12-16; Luka 22.7-14

¹⁷ Pat makurre i magurlom nakə tə ndayawa wu mənday nakə gəde faya bay aye na, gawla i Yesu hay ti ye ka təv i Yesu, tə gwadāy: «A saka nəmaa daka daf i magurlom i Pak na, ka waray?»

¹⁸ Yesu a gwadāy: «Dum a wuzlahgəma, a gay i ndoweye andaya, gwadumay: “Miter a gwad: Həlay eye i ga kə slaw. Na ndiye daf i Pak ta gawla ga hay na, mə gay yak.”»

¹⁹ Gawla i Yesu hay ti ye tə ge wu nakə Yesu a tsikatay aye. Tə da wu mənday i Pak mə dəma.

Yesu a da ha gawla ngay nate ma giye faya daf

Markus 14.17-21; Luka 22.21-23; Yuhana 13.21-30

²⁰ Huwa a ge na, Yesu ta gawla ngay hay kuro gər eye sulo ti ye tə ndza, ta dazlay a mənde wu mənday. ²¹ A həlay nakə nəteye faya ta ndiye wu mənday aye na, Yesu a gwadāy: «Nej faya na gwadəkumeye: Sərum ha na, ndo nəte mə walañ kurom ma giye fagaya daf.»

²² A ndalatay a gawla ngay hay tebiye. Tsa na, ta dazlay matsətsehe faya, nəte ta nəte: «Bəy Maduweñ, nej daw?»

²³ Yesu a mbədatay faya, a gwadāy: «Mata ge fagaya daf na, ndo nakə faya nəmaa tələkiye həlay a sərə salamay aye. ²⁴ Nej Wawa i Ndo na mətiye andza nakə Derewel i Mbəlom a tsik aye. Ane tuk na, dəretsətseh ka gər i ndo nakə ma giye daf ka nej Wawa i Ndo aye. Ndo niye na, ngama meeneñ tã wa na bay.»

²⁵ Yudas, ndo nakə ma giye daf ka Yesu aye, a tsətsah faya: «Nej daw, Miter?»

Yesu a mbəday faya, a gwadāy: «Andza nakə ka tsik aye.»

Dafi Bəy Maduweñ
Markus 14.22-26; Luka 22.15-20; 1 Korinthe hay 11.23-25

²⁶ Ahəl nakə faya ta ndiye daf aye na, Yesu a zla peñ, a gay naha sisə a Mbəlom. Ma dəba eye na, a ngəna ha peñ niye, a vəlatay a gawla ngay hay, a gwadāy: «Zlum, ndayum. Nakay na, bo ga.»

²⁷ Ma dəba eye a zla gəvet, a gay naha sisə a Mbəlom. Ma dəba eye a vəlatay, a gwadāy: «Sum nəkurom tebiye. ²⁸ Nakay na, bambaz ga nakə Mbəlom ma bəriye dzam ta ndo hay aye. Ta mbədiye ha na, hərwi məpəse ha mezeleme i ndo hay haladzay. ²⁹ Nej faya na tsikakumeye, na ta siye wu məse nakay sa bay hus a pat nakə ka ta sakweye wedeye ma bəy i Bəba ga Mbəlom aye.»

³⁰ Ma dəba eye, ta zambadāy a Mbəlom ta dəmes† na, ti ye tə tsal a Mahəmba i Tetədəz.

Piyer ma gwadiye: «Na sər Yesu bay»
Markus 14.27-31; Luka 22.31-34; Yuhana 13.36-38

³¹ Ma dəba eye na, Yesu a gwadāy a gawla ngay hay: «Bəgom ta həvad nakay nəkurom tebiye ka gərumeye ga ha. Hərwi mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom, a gwad: «Na ta kədiye na ndo mətsəkure tay, ada təbañ niye hay mahaya gər eye ta ngəniye gər kweye kweye kwa a ngay.‡» ³² Ane tuk na, na mbəlaw abəra ma mədahañ na, na həbiye kurom ma Galile.»

³³ Piyer a mbəday faya, a gwadāy: «Kwa siye i ndo hay ta gər kar ha na, nej na gəriye kar ha dāda təbey.»

³⁴ Yesu a mbəday faya, a gwadāy: «Nej faya na gwadəkeye: Sər ha na, bəgom ta həvad nakay dzagulok ma ta zlahiye na, 6a ka gwad sik mahkar ka sər nej bay.»

³⁵ Piyer a gwadāy: «Na sər kar bay na, na tsikiye dāda bay, kwa tadə ka mətameye ka bo salamay.» Siye i gawla ngay hay tebiye tə tsik andza niye dərmak.

Yesu ma Getsemene
Markus 14.32-42; Luka 22.39-46; Yuhana 18.1

³⁶ Yesu ta gawla ngay hay tə ndisl a təv eye andaya tə zalay Getsemene. Mə dəma na, a gwadāy: «Ndzum kanañ. Na diye, na dūwulay naha me a Mbəlom katadāy.»

† 26:30 Tə ge dəmes ka mandəve i mənde daf i Pak na, mə Dəmes hay 113 ka 118. ‡ 26:31 Zakari 13.7.

³⁷ Tsa na, ti ye ta Piyer ada ta wawa i Dzebede hay sulo. Tə ndisl a dəma na, mevel i Yesu a dazlay məwure faya ada a dzədzar haladzay. ³⁸ A gwadətay: «Dərev ga na, kə rah tə dəretsətseh i mədahan. Nəkurom na, ndzum kanan, ndzakwa na, tsezlezlenje.»

³⁹ A ye abəra ka təv niye izad tsekwen, a ye naha a kal ha bo ka dala bərut da'ar ka dala. A dūwulay naha me a Mbəlom, a gwad: «Bəba ga, tadə ma giye bo na, zla fagaya abəra dəretsətseh nakay na siye tey. Ane tuk na, kə ge andza nakə a seŋ a neŋ aye bay, ge andza nakə a saka a nəkar aye.»

⁴⁰ A maw ka təv i gawla ŋgay neheye mahkar aye na, nəteye mandzahəra eye. A gwadəy a Piyer: «Andza niye, ka slum faya məndze tə neŋ tsezlezlenje tə dərə kwa bəre nəte bay na, kəkay? ⁴¹ Ndzum tə dərə tsezlezlenje ada dūwulumay me a Mbəlom hərwi ada kə dədum a masəpete i Fakalaw bay. Məsəfəre na, a say mäge wu lele eye, ane tuk na, gədan kurom andaya məsəmay naha a masəpete i Fakalaw bay.»

⁴² A ye fataya abəra masulo eye sa, a ye naha a dūwulay me a Mbəlom. A gwad: «Bəba, tadə ka sliye məzle fagaya abəra dəretsətseh nakay na siye bay na, vəlen gədan nā sa andza nakə a saka a nəkar aye.»

⁴³ Tsa na, a maw ka təv i gawla ŋgay neheye sa. A ndzatay a gər na, nəteye mandzahəra eye. Tə mba faya məndze tə dərə kwa tsekwen bay tebiye. ⁴⁴ A gər tay ha, a ye sa. A dūwulay me a Mbəlom andza nakə meeneŋ eye. ⁴⁵ Tsa na, a maw ka təv i gawla ŋgay hay, a gwadətay: «Faya ka ndzahərumeye sa ada faya ka zəzəkumeye bo ba? Gum metsehe, anəke na, həlay eye kə slaw. Neŋ Wawa i Ndo ta vəlay ga ha a həlay i ndo i mezeleme hay tuk. ⁴⁶ Lətsum, takwa ta dzakwa gər! Zəbum, ndo nakə ma giye fagaya daf aye, kə ndzew.»

Tə gəs na Yesu

Markus 14.43-50; Luka 22.47-53; Yuhana 18.2-11

⁴⁷ Ahəl nakə Yesu faya ma tsikiye me mba aye na, pəslan Yudas neŋgeye nakə nəte mə walan i gawla i Yesu hay kuro gər eye sulo

aye, a ye naha. Ti ye naha ta ndo hay haladzay ta maslalam tay hay ada ta sakwal tay hay. Maa slər tay naha na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom ta madugula i Yahuda hay.

⁴⁸ Yudas ndo məgatay daf ka Yesu aye 6a kə datay ha wu nakə ma giye. A gwadətay: «Ndo nakə na ye na gəs na ka bo təmbolok təmbolok aye na, neŋgeye! Gəsum na.»

⁴⁹ Yudas a həndzəd naha kwayanŋa ka təv i Yesu, a gwadəy: «Zay daw, Miter!» Tsa na, a gəs na ka bo təmbolok təmbolok.

⁵⁰ Tsa na, Yesu a mbədəy faya, a gwadəy: «Dzam ga, wu nakə ka yaw mäge na, ge na.» Tsa na, siye i ndo hay ti ye naha, tə wuya kura ka Yesu, tə gəs na.

⁵¹ Ndo nəte mə walan i ndo neheye nəteye tə Yesu aye, a ŋgwadaw maslalam ŋgay mbəhat, a fay ha a ndo i məsler i bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom, a dəsəy na zləm fats ka dala. ⁵² Tsa na, Yesu a gwadəy: «Ma ha maslalam yak a gay ŋgay eye hərwi ndo neheye ta giye vəram ta maslalam aye na, ta bəbazliye tay ha ta maslalam dərma. ⁵³ Neŋ na sliye məzalay a Bəba ga Mbəlom, mā sləreŋew gawla ŋgay hay gwezem haladzay anəke na, ka sər təbədew? ⁵⁴ Ane tuk na, kə ge andza niye na, wu nakə tə watsa a Derewel i Mbəlom ma giye bo na, ma kəkay kəla?»

⁵⁵ Yesu a gwadətay a ndo hay: «Ka yu-maw fagaya ta maslalam kurom hay ada ta sakwal kurom hay andza ta gəsiye ndo i məkal daw? Pat pat neŋ mandza eye mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom, na tətikawa, ka gəsum ga bay! ⁵⁶ Ane tuk na, wu neheye tebiye tə ge bo aye na, hərwi ada wu nakə ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay tə watsa mə Derewel i Mbəlom aye tā ge bo.»

Tsa na, gawla ŋgay hay tə gər ha, ta hway faya abəra.

Yesu kame i bagwar i Yahuda hay

Markus 14.53-65; Luka 22.54-55,63-71; Yuhana 18.12-14,19-23

⁵⁷ Ma dəba eye ndo neheye tə gəs Yesu aye na, ti ye ha Yesu a gay i Kayif bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom. Mə dəma na, ndo mədzanŋawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta madugula i Yahuda hay, nəteye mahaya gər eye. ⁵⁸ Ahəl nakə faya ta diye ha Yesu

aye na, Piyer a pay bəzay ma dəba dərən hus a dalamətagay i gay i bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom. A ye naha a fəlakwa a dalamətagay, a ndza ka təv i ndo niye hay faya ta tsəpiye maged aye. A say mazəbe faya ta giye ha tə Yesu na, kəkay.

⁵⁹ Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta madugula i Yahuda hay tebiye ta pəla ndo hay hərwi maraw faya me hərwi məgay sariya i məkəde na. ⁶⁰ Ndo hay haladzay ti ye naha ta raw faya me. Ane tuk na, ta huta tsəved məkəde na bay. Ka mandəve ŋgay eye na, ndo hay sulo ti ye naha, tə gwad: ⁶¹ «Ndo nakay a gwad: “Na sliye faya mambəzle ha gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ada ma məhəne mahkar na, na dəzliye na wedeye.”»

⁶² Tə tsəne andza niye na, bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom a lətse, a gwad a Yesu. «Ka mbədətay faya a ndo neheye təbədew? Tə tsik fakaya na, mey?» ⁶³ Ane tuk na, Yesu a ndza ŋgway tete. Bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom a gwad: «Neŋ faya na tsətsahiye fakaya tə məzele i Mbəlom nakə ma ndziye ka tor eye, mbədeŋew faya: Nəkar na, Kəriste Wawa i Mbəlom daw?»

⁶⁴ Yesu a gwad faya: «Andza nakə ka tsik aye. Ane tuk na, sərūm ha, ma dazlay anəke, ka ŋgatumeŋeye a neŋ Wawa i Ndo na ndziye tə həlay i mənday i Mbəlom, neŋgeye nakə gədan eye ka gər i wu hay tebiye aye. Ka ŋgatumeŋeye sa na, ma magərmbəlom na deyeweye ma pazlay.»

⁶⁵ Bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom a tsəne andza niye na, a ndalay haladzay. A ŋgurada ha peteked ŋgay, a gwad: «Kə tsalay ka gər a Mbəlom! Ka pəlakweye na, sa mey, na gwad ka tsənum wu nakə a tsik aye. ⁶⁶ Nəkurom ka dzalum na, kəkay?»

Ndo hay ta mbədəy faya, tə gwad: «Neŋgeye ndo mäge mənese, təde məkəde na.»

⁶⁷ Tsa na, ta tufay slesleḅ ka dərə a Yesu, tə fay ta məpede həlay, siye hay tə fay ka maholom. ⁶⁸ Tə gwad: «Kəriste, nəkar ndo mədə ha bazlam i Mbəlom ba! Tsikamay, maa faka na, way?»

Piyer a gwad: «Na sər Yesu bay»
Markus 14.66-72; Luka 22.56-62; Yuhana 18.15-18,25-27

⁶⁹ Piyer na, neŋgeye mandza eye ma dalamətagay ma bəra. Ŋgwas wuray a gawa məsler mə gay i bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom niye, a həndzəd ka təv i Piyer, a gwad: «Nəkar dərma na, ndo i Yesu, ndo i Galile.»

⁷⁰ Ane tuk na, Piyer a dəy bərakəzan a Yesu kame i ndo niye hay tebiye, a gwad: «A'ay, na sər wu nakə a saka mətsiken aye bay.»

⁷¹ Ma dəba eye Piyer a ye a ndza sləp ka həlay maged. Ŋgwas wuray a ye ka təv ŋgay, a gwadətay a ndo neheye ka təv niye aye: «Ndo nakay tə ndzawa tə Yesu ndo i Nazaret!»

⁷² Piyer a dəy bərakəzan a Yesu masulo eye. A mbada, a gwad: «A'ay, na gwadum na sər ndo niye bay tiya!»

⁷³ Ma dəba i məndze tsekweŋ na, ndo neheye ka təv niye aye, ta həndzəd ka təv i Piyer, tə gwad: «Ta dedək, nəkar dərma na, nəte mə walaŋ i gawla i Yesu hay. Hərwi mətsike me nakə faya ka tsikiye na, a da ha təv yak nakə ka yaw abəra mə dəma aye.»

⁷⁴ Tsa na, Piyer a gwad: «Kə ge na raw me na, Mbəlom m̄a geŋ dərətsətseh. Na mbada na, ta dedək na sər na ndo nakay bay.»

Kwayaŋŋa dzagulok a zlahi. ⁷⁵ Bazlam i Yesu nakə a tsik aye a mayaw a gər a Piyer. Yesu a gwad: «Dzagulok ma ta zlahiye na, ḅa ka gwad sik mahkar ka sər neŋ bay.» Tsa na, Piyer a yaw abəra ma dalamətagay, a tuwa tsiduk tsiduk.

27

Ti ye ha Yesu a gay i Pilat
Markus 15.1; Luka 23.1; Yuhana 18.28-32

¹ Pərik i mekedə na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta madugula i Yahuda hay tə ma ha ka bo bazlam tebiye hərwi məkəde na Yesu. ² Tə dzawa na Yesu ada ti ye ha a gay i Pilat ŋgomna i dala i Yahuda, ndo i Roma. Tə vəlay ha a Pilat.

Yudas a kəd bo ŋgay
Məsler hay 1.18-19

³ Yudas, ndo nakə a ge daf ka Yesu aye, a zəba ta gəs na Yesu a sariya na, a dzala ka wu nakə a ge aye na, ngwalak eye bay. A həl kwar i suloy nakə tə vəlay kuro kuro mahkar aye, a matay naha a bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom ta madugula i Yahuda hay. ⁴ A ye naha a gwadətay: «Na ge mənese, hərwi na ge daf ka ndo nakə kə ge mənese bay aye.»

Ta mbəday faya, tə gwadətay: «Bazlam yak bəna, i may mey tey.»

⁵ Yudas a kutsatay naha suloy niye mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Tsa na, a ye a hərwa bo ta ləber, a mət.

⁶ Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom tə həl sulo niye, tə gwad: «Suloy nakay na, bazlam kway mapala eye kə vəlakway tsəved məpe na a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom bay. Suloy nakay na, i məkəde gər i ndo.»

⁷ Ma dəba eye, madugula i Yahuda hay tə ma ha ka bo bazlam mə walaŋ tay hərwi suloy niye na, ta səkəm guvah abəra ka ndo mən gere gərwa. A guvah eye niye na, ta liye a dəma slele hay. ⁸ Hərwi niye, hus ka bəgom tə zalay a guvah eye niye na, Guvah i Bambaz. ⁹ Andza niye, a dā ha na, bazlam i Zeremi ndo mədə ha bazlam i Mbəlom nakə a tsik aye. A gwad: «Tə həl kwar i suloy kuro kuro mahkar, niye na tsakala nakə ndo i Israyel hay tə gwad ta vəliye hərwi ngay aye. ¹⁰ Ada ta səkəm ha guvah abəra ka ndo mən gere gərwa andza nakə Bəy Maduweŋ Mbəlom a gwedəŋ ge aye. * »

Yesu kame i Pilat

Markus 15.2-5; Luka 23.3-5; Yuhana 18.33-38

¹¹ Yesu neŋgeye kame i Pilat. Pilat a tsətsah faya, a gwadətay: «Nəkar na, bəy i Yahuda hay dedek daw?»

Yesu a gwadətay faya: «Nəkar ka tsik segey.»

¹² Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta madugula hay tə dəs parasay ka Yesu haladzay. Ane tuk na, Yesu ka mbədatay faya bay. ¹³ Pilat a gwadətay: «Wu neheye faya ta tsikiye fakaya tebiye aye na, ka tsəne təbədew?»

¹⁴ Ane tuk na, Yesu ka mbəday faya kwa tsekweŋ bay. Niye na, a gay wadəŋ wadəŋ a Pilat.

Tə gay sariya a Yesu i məkəde

Markus 15.6-15; Luka 23.13-25; Yuhana 18.3-19.16

¹⁵ Magurlom i Pak kə ndzew na, ngomna a gərwa ha ndo i dan gay nəte, ndo nakə a satay a ndo hay aye. ¹⁶ A həlay niye na, ndoweeye andaya neŋgeye sewed eye ma dan gay, tə zalay Barabas. ¹⁷ Ndo hay tə haya gər haladzay. Pilat a tsətsah fataya, a gwadətay: «A sakum nā gərakum ha na, way? Barabas tsukudu Yesu nakə tə zalay Kəriste aye daw?» ¹⁸ Pilat a sər ha tə gəsay naha Yesu na, tə ge faya na, sələk kəriye.

¹⁹ Ahəl nakə Pilat mandza eye ka təv mäge sariya aye na, ngwas ngay a slər ndo ka təv ngay, a ye naha a gwadətay: «Kā gay wuray a ndo nakay bay, hərwi kə ge mənese bay. Ta həvad nakay, na sa dəretsətseh haladzay ma məsine hərwi ngay.»

²⁰ Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta madugula hay tə vəlatay gədan a ndo hay, ta tsətsah ka Pilat mā gərətay ha Barabas. Yesu na, mā kəd na. ²¹ Pilat a gwadətay: «Na gərakumeye ha ndo i dan gay nəte. Mə walaŋ tay nəte a sakum nā gərakum ha na, way?»

Ta mbəday faya. «Gəramay ha na, Barabas!»

²² Pilat a tsətsah fataya, a gwadətay: «Ada na geye a Yesu nakə tə zalay Kəriste aye na, mey?»

Nəteye tebiye tə gwadətay: «Dar na ka mayako mazləmbada eye!»

²³ Pilat a gwadətay: «Neŋgeye a ge na, mənese waray?»

Ane tuk na, ta səkah ha mawude haladzay ta gədan, tə gwad: «Dar na ka mayako mazləmbada eye!»

²⁴ Pilat a zəba faya ma sliye mäge wuray kwa tsekweŋ bay ada ndo hay faya ta dazl-eye mawude haladzay na, a təd yam, a bara həlay kame i ndo niye hay, a gwadətay: «Mənese i məkəde ndo nakay na, ka gər ga bay. Mənese eye na, ka gər kurom.»

²⁵ Ndo hay tebiye ta mbəday faya, tə gwadətay: «Ayaw, nəmaa təma. Mənese i

* **27:10** Zəba ma Zakari 11.12-13; Zeremi 18.2-3; 19.1-2; 32.6-15.

məkəde ndo nakay mâ yaw ka gər may ada ka wawa may hay.»

²⁶ Tsa na, Pilat a gəratay ha Barabas. Yesu na, a ndaḅa na ta mandalaḅa, a vəlatay ha a sidzew hay hərwi ada tâ ye tâ dar na ka mayako mazləlmbada eye.

*Sidzew hay tə ḡwasa ka Yesu
Markus 15.16-20; Luka 19.2-3*

²⁷ Ma dəba eye na, sidzew i Pilat hay ti ye ha Yesu a gay i ḡgomna. Ti ye naha, tə haya gər a sidzew hay tebiye. ²⁸ Ta tsəkw faya abəra peteked ḡgay hay. Tə pa faya peteked ndozza eye.† ²⁹ Tə dəsaw dak tə slapa na ka bo, ta pay a gər a Yesu andza dzagwa i bəy. Tə vəlay sakwal‡ a həlay. Ta dəkway gurmets a huvo ada tə ḡwasa faya, tə gwaday: «Zay daw, bəy i Yahuda hay?» ³⁰ Ta tuf faya slesleḅ ada ta buwa faya abəra sakwal nakə mə həlay aye, tə fay ha ka gər. ³¹ Ta ndəv ha mənḡwese faya na, ta tsəkw faya abəra peteked ndozza eye niye, tə ma ha faya peteked ḡgay hay. Ti ye ha hərwi madar na ka mayako mazləlmbada eye.

Ta dar na Yesu ka mayako mazləlmbada eye

Markus 15.21-32; Luka 23.26-43; Yuhana 19.17-27

³² Ahəl nakə sidzew hay faya ta diye ha Yesu, ta tasiye abəra mə walaḡ gay aye na, tə dzəgər ta ndo i Siren, məzele ḡgay Simon. Tə gay kutoḡ ka məzle mayako mazləlmbada eye nakə ta dariye faya Yesu aye. ³³ Tə ndisl a təv eye andaya tə zalay Golgwata, andza məḡwede: «Təv i mətasl i gər». ³⁴ Tə vəlay guzom madzapa eye tə wuye duwekeke eye. Yesu a ndzaka na, a say bay.

³⁵ Ma dəba eye na, ta dar na Yesu ka mayako mazləlmbada eye. Tə ge tsakwal ka peteked ḡgay hərwi məsəre mata hute na, way. Tsa na, ta ḡgəna ha a bo mə walaḡ tay. ³⁶ Tsa na, tə ndza mə dəma hərwi matsəpe na Yesu. ³⁷ Tə watsa gər i bazlam nakə tə kəd na faya Yesu aye, tə gwad: «Nakay na, Yesu bəy i Yahuda hay.» Ta law na zal ka gər ḡgay. ³⁸ Ta dar ndo

i məkal hay sulo ka tsakay i Yesu, nəte tə həlay i mənday, nənḡed tə həlay i gula.

³⁹ Ndo neheye ti yawa ta təv niye na, tə ḅəlawə ha gər tay hay tekəm tekəm tə mətsaday pəleslesle. ⁴⁰ Tə gwadaway: «Hey! Nəkar həḅe a saka mambəzl ha gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ada ka gwad ma məhəne mahkar na, ka dəzl na aye na, təv i wu yak aye na, mənḡay tuk? Nəkar təma ha bo yak eye tey! Kə ge nəkar Wawa i Mbəlom na, mbəzlaw abəra ka mayako nakay mazləlmbada eye.»

⁴¹ Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo mədzaḡgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ada ta madugula i Yahuda hay tə ḡwasa ka Yesu. Tə gwad: ⁴² «Kə təma tay ha siye i ndo hay tuk na, a sla faya mətəme ha gər ḡgay təḅədew? A gwad nənḡeye bəy i Israyel hay sa na, mâ mbəzlaw abəra ka mayako mazləlmbada eye ada nəmaa dzaliye ha. ⁴³ A dzala ha ka Mbəlom sa na, a gwad nənḡeye Wawa i Mbəlom. Kə ge Mbəlom a wuda na na, mâ təma ha anəke.» ⁴⁴ Ndo i məkal neheye sulo ta dar tay naha ka tsakay ḡgay aye, tə tsaday andza niye dərmak.

*Məməte i Yesu
Markus 15.33-41; Luka 23.44-49; Yuhana 19.28-30*

⁴⁵ A dazlay ta magərḅəpat, ləvonḡ a ge ka dala niye tebiye tekədəḡəm. A ge na, hus a ḅəre mahkar i huwa. ⁴⁶ Ma giye ḅəre mahkar i huwa, Yesu a wuda ta magala kələrra, a gwad: «Eli, Eli, lama sabaktani?» Andza məḡwede: «Mbəlom ga, Mbəlom ga, ka gər ga ha na, hərwi mey?Š»

⁴⁷ Siye i ndo neheye ka təv aye niye tə tsəne na, tə gwad: «Faya ma zaleyə a Eliya!»

⁴⁸ Kwayanḡa ndo nəte mə walaḡ tay niye a hway, a ye naha a zla wuye andaya kofkoffa. A tsəhuḅ ha a wuye guyakaka. A hak ka gwavəkw. Tsa na, a pay naha ka bazlam a Yesu hərwi ada mâ dəvətse. ⁴⁹ Ane tuk na, siye i ndo hay tə gwad: «ḡgatay, zəbakwa faya təday, Eliya ma deyeweye ma təmiye ha daw?» ⁵⁰ Ane tuk na, Yesu a wuda ta magala kələrra. Tsa na, a mət.

† 27:28 Peteked ndozza eye: Peteked nakə sidzew i Roma hay tə pawa ka bo andza peteked i bəy aye. ‡ 27:29 Sakwal niye na, a bəram i sakwal i bəy bagwar eye. § 27:46 Dəmes hay 22.2.

⁵¹ A həlay niye kwayanña, peteked nakə a ɲgəna ha gay i mədəslay ha gər a Mbəlom sulo aye, a ta ka bo bəra sulo tsanña kwa abəra mə gəma hus ka dala. Dala a bəl, hotokom hay ta ɲgəma wudəgər wudəgər. ⁵² Tsəvay hay ta həndək, ndo məpe mədzal gər hay ka Mbəlom haladzay neheye tə mət aye tə mbəlaw. ⁵³ Tə ndohwaw abəra ma tsəvay. Ma dəba i mələtsew i Yesu abəra ma mədahan na, ti ye a Zerozelem, gəma tsədanña eye. Mə dəma na, ndo hay haladzay ta ɲgatatay.

⁵⁴ Bagwar i sidzew ta sidzew niye hay faya ta həbiye ka Yesu dziye, tə ɲgatay dala a bəl tə wu neheye a ge bo aye tebiye na, zluwer a gatay haladzay, tə gwad: «Ta dedək, ndo nakay na, Wawa i Mbəlom!» ⁵⁵ ɲgwas hay haladzay nəteye malətsa eye dəreɲ faya ta zəbiye naha faya. Tə payaw bəzay a Yesu kwa abəra ma gəma i Galile, tə gaway məsler. ⁵⁶ Mə walaɲ tay niye hay na, Mari nakə a yaw abəra ma gəma i Magədala aye, Mari maya i Yakuba ta Yusufa ada ta maya i wawa i Dzebede hay.

Tə pa na Yesu a tsəvay

Markus 15.42-47; Luka 23.50-56; Yuhana 19.38-42

⁵⁷ Huwa a ge na, ndo wuray zlele eye a yaw. Neɲgeye ndo i gəma i Arimate, məzele ɲgay Yusufa. Neɲgeye dərmak, gawla i Yesu. ⁵⁸ A ye ka təv i Pilat, a tsətsah faya mədahan i Yesu. Pilat a vəlay tsəved ka məzle mədahan i Yesu. ⁵⁹ Yusufa a ye a zla na mədahan i Yesu abəra ka mayako mazləmbada eye, a zla rəkwa a mbəkwa na. ⁶⁰ A pa na a tsəvay nakə a la ka geseh wedeye hərwi ɲgay eye ɲgway aye. Tsa na, a bədəɲgwal beber bagwar eye hərwi mədəzle faya. A dəreɲl faya na, a ye ɲgway. ⁶¹ Mari i Magədala ta Mari neɲged nəteye andaya mandza eye dəgerger bəse ta tsəvay.

Sidzew ha ta tsəpa na tsəvay

⁶² Tədə eye andza məgwədə pat nakə a mbay naha a pat i mələve bo i mazəzukw bo aye, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta Farisa hay, ti ye dziye a gay i Pilat. ⁶³ Ti ye naha, tə gwaday: «ɲgalaka, nəmaa yaw ka təv yak na, hərwi wu nakə ndo i parasay nakay

a tsik ahəl niye aye na, ka mamayaw a gər. A gwad: «Ma dəba i məhəne məhkar na, na lətseweye abəra ma mədahan.»

⁶⁴ Gwadatay a sidzew hay na, tɑ tsəpa na tsəvay lele hus a məhəne məmahkar eye bəna gawla ɲgay hay ta deyeweeye ta kəliye na. Ma dəba eye ta gwadateye a ndo hay: «Yesu kə lətsew abəra ma mədahan.» Parasay ɲgay ma səkahiye wene wene eye ma ziye nakə kurre aye.»

⁶⁵ Pilat a gwadatay: «Həlum sidzew hay anaɲ dum tay ha ka tsəvay, tɑ tsəpa andza nakə a sakumeye.»

⁶⁶ Tə həl bo ti ye. Ti ye naha tə ləva bo tə matsəpe tsəvay. Tə slərəba na me i tsəvay, tə gəs na əɲgəts lele. Tsa na, tə pa sidzew hay ka matsəpe na.

28

Yesu a lətsew abəra ma mədahan

Markus 16.1-10; Luka 24.1-12; Yuhana 20.1-10

¹ Ma dəba i pat i mazəzukw bo na, pat i luma i sidzew ta mekedə, Mari i Magədala ta Mari neɲged ti ye mazəbe ka tsəvay. ² Tə ndisl naha kwayanña na, dala a bəl haladzay dzeki6 dzeki6 hərwi gawla i Mbəlom a mbəzlaw mə mbəlom, a yaw a bədəɲgwal beber abəra ka tsəvay, toɲ a ndza faya. ³ Gawla i Mbəlom niye na, a dəv andza mawutsədə ada peteked ɲgay a slədə haladzay herre. ⁴ Zluwer a gatay a sidzew neheye faya ta tsəpiye tsəvay aye. Ta dzədzar haladzay, ta təra andza nəteye məməta eye hay tsədək tsədək.

⁵ Gawla i Mbəlom a gwadatay a ɲgwas niye hay: «Kɑ dzədzarum bay. Na sər nəkurom faya ka pələmeye Yesu, ndo nakə ta dar na ka mayako mazləmbada eye aye. ⁶ Neɲgeye andaya kanaɲ bay, kə lətsew abəra ma mədahan andza nakə a tsik aye. Dumara zəbum ka təv nakə tə həna ha faya kwa. ⁷ Dum bəse ta gwadumatay a gawla ɲgay hay na: «Yesu kə lətsew abəra ma mədahan, ma lahakumeye a Galile. Ka ɲgatumeye mə dəma.» Anaɲ wu nakə na tsikakum aye.»

⁸ ɲgwas niye hay ta hway abəra ka tsəvay bəse. Zluwer a gatay, ane tuk na, dərev tay maɲgwasaya eye. Ta hway mədatay ha labara

eye a gawla i Yesu hay. ⁹ Kwayaŋŋa, Yesu a yaw tã dzãgãr ta nãteye, a gwadãtãtã: «Na tsikakum me!» Ngwas niye hay ta hãndzãd naha ka tãv ŋgay, ta dãkway gurmets a huvo. Tã gãs na abãra mã sik ada tã dãslay ha gãr. ¹⁰ Yesu a gwadãtãtã: «Kã dzãdzãrum bay. Dum gwadũmatãtã a malamar ga hay na, tã ye a Galile. Ta ŋgeteŋeye mã dãma.»

ndziye tã nãkurom pat pat hus ka mandãve i mãndzibãra.»

Wu nakã sidzew hay ta tãkãr aye

¹¹ Ahãl nakã ŋgwas hay fãya ta diye abãra ka tsãvãy, nãteye ka tsãvedã aye na, siye i sidzew neheye fãya ta hãbiye ka tsãvãy aye ti ye a walaŋ i gay. Ti ye naha ta tãkãr wu nakã a ge bo aye tebiye a bagwar hay i ndo neheye tã vãlaway wu a Mbãlom aye. ¹² Bã y hay i ndo neheye tã vãlaway wu a Mbãlom aye tã haya gãr ta madugula i Yahuda hay. Tã ma ha ka bo bazlam mã walaŋ tay. Tã vãlatãy suloy haladzãy a sidzew neheye ta tsãpa tsãvãy aye. ¹³ Tã gwadãtãtã: «Wu nakã ka tãkãrumateye a ndo hay aye na, anaŋ: “Ahãl nakã nãmay mandzahãra eye ta hãvadã aye na, gawla i Yesu hay ta yaw, ta kãla na mãdahaŋ i Yesu.” ¹⁴ Tadã ŋgomna kã tsãne na, ma gakumeye wuray bay. Nãmaa sãriye wu nakã nãmaa tsikiye.» ¹⁵ Sidzew hay tã hãl suloy nakã tã vãlatãy aye. Ti ye tã dãs parasãy andza nakã tã tsikatãy aye. Andza niye, bazlam nakãy a dã zlãm a Yahuda hay tebiye hus ka bãgom.

Yesu a bãzatãy ha bo a gawla ŋgay hay

Markus 16.14-18; Luka 24.36-49; Yuhana 20.19-23; Mãsler hay 1.6-8

¹⁶ Ma dãba eye na, gawla i Yesu hay kuro gãr eye nãte ti ye a Galile. Ti ye naha, tã tsãl a mahãmbã nakã Yesu a gwadãtãtã «Tsalum a dãma» aye. ¹⁷ Tã ndisl a dãma na, tã ŋgatãy a Yesu, tã dãslay ha gãr. Ane tuk na, siye mã walaŋ tay ta dzãla ha fãya ta dedek eye bay. ¹⁸ Yesu a hãndzãd ka tãv tay, a gwadãtãtã: «Mbãlom kã vãleŋ gãdaŋ mã mbãlom ada ka mãndzibãra. ¹⁹ Hãrwi niye, dum ha bazlam ga ka tãv i ndo i gãma hay tebiye, tãrum tay ha gawla ga hay. Dzãhuũum tay ha a yãm ta mãzele i Bãba Mbãlom, tã mãzele i Wawa ŋgay ada tã mãzele i Mãsãfãre Tsãdaŋŋa eye. ²⁰ Tãtikumatãy bazlam neheye na tsikakumeye. Tã rãhay ha gãr tebiye, tã dzãla ha fãya. Ada neŋ, na

Ngwalak i bazlam nakə

Markus a watsa aye

Məfələkwe

Markus a dazlay məwetse labara nakay na, a gwad nakay na: «Labara ngwalak eye nakə a tsik ka Yesu Kəriste Wawa i Mbəlom». A da ha Yesu na, ndo mäge məsler, a sla faya mäge wu hay. Ka tətikatay a ndo hay, ka həhar fakalaw abəra mə bo i ndo hay, kə pəsətay ha mezeleme a ndo hay. Yesu a gwad nəngeye Wawa i Ndo, a yaw a vəl ha məsəfəre ngay hərwi mətəme tay ha ndo hay abəra mə mezeleme tay.

Markus a watsa ka məsler i Yesu, i Yuhana madzəhuḅe ndo a yam, ka gər i madzəhuḅe i Yesu tə masəpete nakə a say a Fakalaw masəpat na aye, a da ha məsler i Yesu ta məmbəle tay ha ndo i dəvats hay tə matətike nakə a tətikatay a ndo hay aye. A watsa ka gər i məndze maduk i duk eye ka məndzibəra, ka gər i məməte ngay ka mayako mazləmbada eye, mələtsew ngay abəra ma mədahaŋ.

Madazlay i labara 1.1-13

Məsler i Yesu ma Galile 1.14–9.50

Yesu a lətse abəra ma Galile a ye a Zeroselem 10.1-52

Maduk i duk i məhəne i Yesu 11.1–15.47

Mələtsew i Yesu abəra ma mədahaŋ 16.1-8

Yesu a bəz ha bo ada mede ngay a mbəlom 16.9-20

Yuhana madzəhuḅe ndo a yam

Mata 3.1-12; Luka 3.1-18; Yuhana 1.19-28

¹ Labara ngwalak eye nakə a tsik ka Yesu Kəriste Wawa i Mbəlom aye, a dazlay ² andza nakə mawatsa eye mə dərewel i Ezay ndo mədə ha bazlam i Mbəlom aye, a gwad:

«Nəŋ Mbəlom, na sləriye naha ndo mədə ha bazlam ga kame yak.

Ma lambadakeye na tsəved.

³ Faya ma wudiye mə kəsaf, a gwad:

Lambadumay tsəved a Bəy Maduweŋ,

* 1:3 Ezay 40.3.

lambadumay tsəved hay fehe lele, tā hədzak bay.*»

⁴ Andza niye, Yuhana madzəhuḅe ndo a yam a ndohwaw mə kəsaf. A tsikatay me a ndo hay, a gwadatay: «Mbədum ha mede kurom. Dzəhuḅum bo a yam ada Mbəlom ma pəsakumeye ha mənese kurom hay.»

⁵ Ndo neheye ma Zeroselem ada ka dala i Yahuda ti ye tebiye. Tə yawa ka təv i Yuhana. Tə dawa ha mezeleme tay hay parakka kame i ndo hay ada Yuhana a dzəhuḅawa tay ha a yam mə magayam nakə tə zalay Yurdum aye. ⁶ Yuhana niye na, peteked ngay manğara eye ta məkwets i zləgweme ada a bərawa bəzihuḅ ngay na, ta həzlay. A ndayawa mə kəsaf niye na, heyew ta wum.

⁷ Anaŋ labara nakə a tsik aye sa, a gwad: «Ndo mekelen eye ma deyeweye kame ga, nəngeye na, gədaŋ eye a ze ga. Na sliye mahəndzədə ka təv ngay, məpəlay ha ləber i tahərak ngay bay tebiye. ⁸ Nəŋ na, na dzəhuḅ kurom ha a yam tsa. Nəngeye na, ma dzəhuḅeye kurom ha ta Məsəfəre Tsədaŋna eye.»

Madzəhuḅe i Yesu a yam, a say a Fakalaw masəpete Yesu

Mata 3.13–4.11; Luka 3.21-22, 4.1-13

⁹ Ma məhəne niye na, Yesu a yaw ma Nazaret ka dala i Galile. A ndislew na, Yuhana a dzəhuḅ na a yam mə magayam nakə tə zalay Yurdum aye. ¹⁰ A həlay nakə faya ma tsalaweye abəra ma yam aye na, a ngatay a magərmbəlom a ta ka bo bəra ndzadədəda. Tsa na, Məsəfəre i Mbəlom a mbəzlaw ka Yesu andza bodobodo. ¹¹ Ada mətsike me a tsənew abəra mə mbəlom, a gwad: «Nəkar na, wawa ga. Na wuda kar haladzay. Dərev ga faya ma ngwasiye tə nəkar.»

¹² Kwayaŋna Məsəfəre i Mbəlom a zla na a makulkwandah. ¹³ Yesu a ndza mə kəsaf məve kuro kuro fad. Mə dəma na, a say a Fakalaw masəpete na ada mədəde ha a mezeleme. Mə kəsaf niye na, wu i pesl hay mə dəma haladzay. Gawla i Mbəlom hay ti yaw ka təv i Yesu, tə vəlay wu mənday.

Yesu ma gəma i Kafənahum

Mata 4.18-22; Luka 5.1-11

¹⁴ Ma dāba eye na, tə gəs na Yuhana a danḡay. Tə gəs na Yuhana na, Yesu a ye a Galile. A da ha Labara Nḡwalak eye i Mbəlom mə dāma. ¹⁵ A gwad: «Həlay eye kə ndislew tuk, mbədum ha mede kurom. Təmum Labara Nḡwalak eye i Mbəlom a dārev kurom hərwi Bəy i Mbəlom ka həndzədaw.»

¹⁶ Yesu a zəḡgal me i dəlov i Galile. Ahəl nakə faya ta zəḡgaliye me i dəlov niye aye na, a nḡatay a ndo məgəse kələf hay sulo. Niye hay na, Simon ta malamar nḡay Anḡdərə, faya ta kaliye gadan tay a dəlov. ¹⁷ Tsa na, Yesu a gwadatay: «Dumara, pumeḡ bəzay. Anəke faya ka həlumeye kələf, ane tuk na, na təriye kurom ha ndo məhəlaw ndo hay.» ¹⁸ Tə tsəne na, tə gər ha gadan tay hay, tə pay bəzay a Yesu.

¹⁹ Yesu a ye kame tsekweḡ na, a nḡatay a Yakuba ta malamar nḡay Yuhana. Nəteye na, wawa i Dzebede hay. A nḡatatay na, nəteye mə kwalalaḡ i yam faya ta lambadiye gadan tay hay. ²⁰ Kwayanḡa Yesu a zalatay. Tə tsəne məzele i Yesu na, tə gər ha bəba tay Dzebede mə kwalalaḡ i yam ta ndo i məsler nḡay hay, tə pay bəzay a Yesu.

Yesu a mbəl tay ha ndo hay abəra ma dāvats tay hay wal wal

Mata 8.14-17; Luka 4.31-44

²¹ Yesu ta gawla nḡay hay ti ye a wuzlahgəma i Kafernahum. Pat i mazəzukw bo na, Yesu a ye a gay i maḡuwule me. Mə dāma na, a tətikatay a ndo hay. ²² Ndo hay tə tsəne matətike nḡay nakə a tətikatay aye na, a gatay hərbaḡəkka. Hərwi neḡgeye a tətikatay andza i ndo neheye tə dzanḡawa bazlam i Mbəlom mapala eye bay. Ane tuk na, i nḡay a tətikatay na, ta məzlaḡ eye. Hərwi bazlam niye hay ti yaw na, abəra mə neḡgeye nḡway.

²³ Ahəl nakə faya ma tətikateye a ndo hay aye na, ndo wuray məsəfəre lele bay eye, paf a ye naha a gay i maḡuwule me niye. Tsa na, a wuda ta magala kələrra. ²⁴ A gwad: «Nəkar Yesu ndo i Nazaret, mey yak ka nəmay na, mey? Ka yaw na, mata dze may ha dāw? Nəkar way na, na sər ha lele: Nəkar na, ndo nakə tsədanḡa Mbəlom a sləraw aye.»

²⁵ Tsa na, Yesu a gay me, a gwadāy: «Ndza dīkdīk. Dara abəra mə bo i ndo nakay.»

²⁶ Kwayanḡa məsəfəre lele bay eye a ḡəl ha ndo niye ta gədan tə mawude eye kələrra. Tsa na, a yaw abəra mə bo i ndo niye.

²⁷ Ka təv niye na, a gatay a ndo hay daḡək daḡək, hərbaḡəkka. Tə gwad mə walaḡ tay: «Eh! Eh! Nakay na, wu wuray? Labara nakay a tsik aye na, ta məzlaḡ eye. Nakay na, ndo waray, a gatay me a məsəfəre lele bay eye hay ada tə gəsay me na, ndo waray.»

²⁸ Labara i Yesu a da a zləm kwayanḡa ka dala i Galile tebiye.

²⁹ Ma dāba eye na, Yesu ta gawla nḡay hay ti ye abəra mə gay i maḡuwule me niye, ti ye a gay i Simon ta Anḡdərə. Nəteye ti ye dziye ta Yakuba ada ta Yuhana. ³⁰ Tə ndisl naha na, mese i Simon mahəna eye mə gay, maraḡaraḡ a gay. Tsa na, tə gwadāy a Yesu: «Mese i Simon lele bay.» ³¹ Yesu a ye ka təv nḡay a gay. A ye naha na, a gəs na abəra mə həlay, a lətse ha ka mbəlom. Tsa na, maraḡaraḡ a ndala faya abəra. A ye, a gatay mbəlok.

³² Ta huwa ma dāba i pat mədədə na, ndo hay tə həlaw ndo i dāvats hay haladzay ta ndo neheye fakalaw mə bo tay aye. ³³ Ndo i gəma niye hay tebiye tə haya gər ka məged i gay nakə Yesu mə dāma aye. ³⁴ Ndo neheye dāvats a gatay wal wal aye na, Yesu a mbəl tay ha ada a həhar fakalaw abəra ka ndo hay haladzay dərmaḡ. Ane tuk na, Yesu a nḡərəz fataya, a gwadatay: «Kā tsikum me bay.» Hərwi nəteye na, Yesu neḡgeye way na, tə sər na.

³⁵ Pərik, mbəlomda i dzagulok məzlehe na, Yesu a lətse, a ndohwaw abəra mə gay. Tsa na, a ye dərəḡ abəra ma wuzlahgəma. A ye na, a təv nakə ndərəy andaya mə dāma bay aye. A ye a dāma mata ḡuwule me.

³⁶ Simon ta siye i gawla nḡay hay ta pədeke abəra ka mändzehəre na, ta nḡatay a Yesu bay. Tsa na, ti ye ta pəla na Yesu. ³⁷ Ka təv nakə faya ta pəliye na aye na, ta huta na. Tə gwadāy: «Ndo hay haladzay faya ta pəliye kar.»

³⁸ Yesu a gwadatay: «Kwa ta pəliye ga bəbay na, takwa a təv mekeleḡ. Ka deyekweye na, a gəma neheye bəse bəse aye. Na

diye ha bazlam i Mbəlom mə dəma dərma. Na yaw na, hərwiye.»

³⁹ A ndəv ha mətsike me ngay niye na, a lətse a ye a həhal ka dala i Galile tebiye. A dawa ha bazlam i Mbəlom mə gay i maduwule me ada a həharawa fakalaw abəra ka gər mavuwe hay.

*Yesu a mbəl ha ndo madəgwada eye
Mata 8.1-14; Luka 5.12-16*

⁴⁰ Pat wuray na, ndo wuray madəgwada eye a ye ka təv i Yesu. A ye naha na, a dəkw gurmets kame i Yesu. A tsətsah ka Yesu, a gwadāy: «Kə saka na, ka sliye faya matəre ga ha tsədanja.»

⁴¹ Yesu a zəba faya na, a gay mə bo. A nduda ha həlay ngay, a lamay. Tsa na, a gwadāy: «A seņ na, təra tsədanja!»

⁴² Tsa na, dāvats i madəgwede a ye faya abəra. A mbəl suwud suwud lele.

⁴³ Ane tuk na, Yesu a gay me, ada a gwadāy: ⁴⁴ «Do, ka diye wu yak na, tsəne lele hədzakay zləm.» Tsa na, Yesu a gwadāy: «Tsəne lele: Kā tsik wu nakay a ndəray bay. Ane tuk na, do ta bəzay ha bo a ndo məvəlay wu a Mbəlom ada vəl wu nakə Musa a tsik aye hərwi mədatay ha a ndo hay tebiye na, ka təra tsədanja.»

⁴⁵ Ma dəba eye na, ndo niye a ye. A ye naha dūh na, a pa bo ka matəkəratay wu nakə a təra tə neņgeye aye a ndo hay. Yesu kə sla faya məbəz ha bo ma wuzlahgəma sa bay. A ndzawa na, dərəņ ta wuzlahgəma, ma təv neheye ndo hay mə dəma haladzay bay aye. Ada huya, ndo hay ti yawa ka təv ngay kwa mənğay, kwa mənğay.

2

*Yesu a mbəl ha ndo matəra eye
Mata 9.1-8; Luka 5.17-26*

¹ A ndza məhəne tsakway na, Yesu a mbəda gər a Kafənahum. Ndo hay tə tsəne Yesu kə maw a Kafənahum, neņgeye mə gay nakə a ndzawa mə dəma aye na, ² ndo hay ti ye, tə haya gər haladzay ka təv ngay. Tə rah a gay niye bərits. Kwa ma bəra, ka me i məged bəbay, təv andaya bay hərwi ndo hay. Tə haya gər andza niye na, hərwi Yesu a tətikawatay bazlam i Mbəlom.

³ Ahəl nakə Yesu faya ma tətikateye bazlam i Mbəlom a ndo hay aye na, ndo hay

fad tə zlay naha ndo matəra eye madzawa eye ka sləlah. ⁴ Ta pəla tsəved mede ha ka təv i Yesu na, ta huta tsəved bay, hərwi ndo hay haladzay ka tsəved. Tsa na, tə tsal ka gər i gay niye. Gər i gay niye na, fatata. Tə sləl bəd. Ta dāņgar ha ta təv nakə Yesu mə dəma aye. Tə mbəzla ha ndo matəra eye niye ta ləber ka təv i Yesu ta sləlah ngay niye dzay.

⁵ Yesu a zəba ka mədzal gər tay nakə tə dzala ha faya na, a gwadāy a ndo niye matəra eye: «Wawa ga, na pəsaka ha mezeleme yak hay.»

⁶ Mə gay niye na, ndo mədzanğawa bazlam i Mbəlom mapala eye, nəteye andaya mandza eye dərma. Tə tsəne andza niye na, tə dzala mə gər tay, tə gwad: ⁷ «Ndo nakay a tsik me i ngay andza niye na, kəkay? Nakay na, a tsalay ka gər a Mbəlom. Bəna way nakə da məpəsay ha mezeleme a ndo aye? Maa sla məpəsay ha mezeleme a ndo na, Mbəlom nəte ngweņ bəna, way?»

⁸ Tsa na, Yesu a sər wu nakə tə dzala mə gər tay aye, a gwadāy: «Ka dzalum andza niye mə gər kurom na, hərwi mey?»

⁹ Maa da me məgwadāy a ndo matəra eye: «Mezeleme yak kə pəsa» na, waray, kəgəbay «Lətse zla sləlah yak do» na, maa da me mə dəma na, waray? ¹⁰ A seņ na, sərūm ha neņ Wawa i Ndo na, gədan ga andaya məpəsəy ha mezeleme a ndo hay ka məndzibəra.»

Tsa na, a gwadāy a ndo niye matəra eye: ¹¹ «Faya na gwadakeye, lətse, zla sləlah yak, do a mətagay.» ¹² Yesu a tsikay andza niye na, kwayanja a lətse, a zla sləlah ngay. A ye kame i ndo niye hay mahaya gər eye duwak duwak lele, a yaw abəra. Ndo niye hay məbəzəzza eye tə ngatay na, a gatay hərəbəkkə. Ta zambadāy a Mbəlom tə gwad: «Eh! Eh! Nakay na, gədan i Mbəlom bəna, ka ngatakway a wu andza nakay dāda bay.»

*Yesu a zalay Levi
Mata 9.9-13; Luka 5.27-32*

¹³ Ma dəba eye na, Yesu a mbəda gər, a ye ka me i dəlov nakə tə zalay dəlov i Galile aye. Ndo hay haladzay tə yawa naha ka təv ngay. A tətikawatay bazlam i Mbəlom.

¹⁴ Yesu a ndəv ha matətike, a lətse faya

ma diye ka tsaved na, a ndzay a gər a ndo matsekele dzaŋgal ka tɔv i mɛsler ŋgay. Ndo niye na, tɔ zalay Levi. Nenɣeye na, wawa i Alfe. Yesu a gwaday: «Dara, peŋ bəzay!» Tsa na, Levi a lətse a pay bəzay.

¹⁵ Pat wuray na, Yesu ta gawla ŋgay hay tɔ nda wu mɛnday mɛ gay i Levi. Ndo matsekele dzaŋgal hay ada ta ndo i mezeleme hay tɔ nda wu mɛnday dziye tage Yesu. Nɛteye tebiye tɔ pay bəzay a Yesu.

¹⁶ Mɛ dɛma na, ndo neheye tɔ dzaŋgawa bazlam i Mbɛlom mapala eye a ndo hay aye ta Farisa hay, nɛteye andaya dɛrmak. Tɔ ŋgatay a Yesu faya ma ndiye wu mɛnday ta ndo i mezeleme hay na, tɔ gwadatay a gawla i Yesu hay: «A nda wu mɛnday ka tɔv eye nɛte ta ndo matsekele dzaŋgal hay ada ta ndo i mezeleme hay na, hɛrwi mey?»

¹⁷ Yesu a tsɛne bazlam tay niye na, a gwadatay: «Ndo neheye wuray a gatay bay nɛteye zayzay aye na, ta pɛliye ndo i sidem bay. Mata pɛle ndo i sidem na, ndo neheye dɛvats eye hay aye. Na yaw mɛzalatay a ndo neheye tɔ gwaday a gər tay nɛteye ŋwalak eye hay aye bay, ane tuk na, mɛzalatay a ndo i mezeleme hay dɛh.»

Mɛge daliyam

Mata 9.14-17; Luka 5.33-39

¹⁸ Pat wuray na, gawla i Yuhana hay ta Farisa hay, ta ge daliyam andza nakɛ tɔ gawa ma slala tay aye. Ndo hay tɔ yaw ta tsɛtsah ka Yesu, tɔ gwaday: «Gawla i Yuhana ta Farisa hay nɛteye na, ta ge daliyam. Ada hɛrwi mey gawla yak hay tɔ ge daliyam bay na, kemey?»

¹⁹ Yesu a mbɛdatay faya, a gwadatay: «Nɛteye na, ta giye daliyam bay, hɛrwi nɛteye na, andza mɛ magurlom i mɛzle dahɛlay. Ahɛl nakɛ zal i dahɛlay ka tɔv tay mba aye na, ndo neheye mazala eye a magurlom i mɛzle dahɛlay na, ta giye daliyam dɛw? Ahɛl nakɛ zal i dahɛlay andaya mba na, ta sliye faya mɛge daliyam bay. ²⁰ Ane tuk na, pat eye ma slaweye na, ta gɛsiye fataya abɛra zal i dahɛlay niye. Pat eye niye na, ta giye daliyam tuk.

²¹ «Bazlam nakay na, andza peteked guram eye tɔ wedeye. Ta nasiye ha peteked wedeye mɛtepe ka peteked guram

eye bay. Hɛrwi tadɛ ta tapa peteked wedeye ka guram eye na, peteked wedeye ma ŋgɛrdiye ha peteked guram eye. Tsa na, ma ŋguradiye. Peteked guram eye niye ma sɛkahiye mɛngurede haladzay.

²² «Sa na, ndo ma mbɛdiye guzom lelem eye a gwezem i hɛzlay guram eye bay na, ka sɛrum ha tɛbɛdew. Hɛrwi ta mbɛda a dɛma na, guzom niye lelem eye kɛ kwasa na, hɛzlay niye guram eye ma ndohwiye. Guzom dɛrmak sɛktih ma mbɛdiye ka dala. Ane tuk na, guzom lelem eye ta mbɛdiye na, a gwezem i hɛzlay wedeye dɛrmak.»

Mɛlɔvay gər a pat i mazɛzukw bo na, Yesu Mata 12.1-8; Luka 6.1-5

²³ Pat i mazɛzukw bo na, Yesu ta gawla ŋgay hay ti ye ta guvah wuray. Ma guvah niye tɔ ge a dɛma na, wuye andaya tɔ zalay bɛle. Gawla i Yesu hay tɔ hɛb wu niye, tɔ nda. ²⁴ Farisa hay tɔ ŋgatay na, tɔ gwaday a Yesu: «Zɛba, gawla yak hay ta giye wu nakɛ bazlam i Mbɛlom mapala eye a ge faya me pat i mazɛzukw bo aye na, hɛrwi mey?»

²⁵ Yesu a mbɛdatay faya, a gwadatay: «Dadɛ ka dzaŋgum wu nakɛ Davit a ge ahɛl niye aye tɛbɛdew?»* May a wur faya ta ndo ŋgay hay. ²⁶ Tsa na, a ye a fɛlɛkwa a madzawadzawa i mɛdɛslay ha gər a Mbɛlom. A ye naha, a zla makwala nakɛ tɔ vɛlay a Mbɛlom aye. A nda. A vɛlatay a ndo ŋgay hay dɛrmak, tɔ nda. Bazlam i Mbɛlom mapala eye a vɛl tsaved ka mɛnde na, a ndo mɛvɛlay wu a Mbɛlom dɛkɛk bɛdɛw? Wu nakay a ge bo na, ahɛl nakɛ Abiyatar nenɣeye bagwar eye i ndo mɛvɛlaway wu a Mbɛlom aye.»

²⁷ Yesu a gwadatay sa: «Mbɛlom a vɛl pat i mazɛzukw bo na, ada mɛ dzɛna ndo zezen bɛna, Mbɛlom a ge ndo zezen hɛrwi mɛpay bəzay bay.» ²⁸ A gwadatay: «Maa lɔvay gər a pat i mazɛzukw bo na, nen Wawa i Ndo.»

3

Yesu a mbɛl ha ndo pat i mazɛzukw bo Mata 12.9-14; Luka 6.6-11

¹ Pat eye andaya na, Yesu a ye a gay i maduwule me. Mɛ dɛma na, ndoweye andaya hɛlay ŋgay mamɛta eye.

* 2:25 Zɛba ma 1 Samuyel 21.2-7.

² Ndo mekelenj eye hay andaya mə gay i mađuwule me niye dərma. Tə dzala mə gər tay, tə gwad: «Zəbakwa faya lele, ngatay ma mbəliye ha ndo nakay maməta həlay eye pat i mazəzukw bo daw?» Tə tsik andza niye na, hərwi məhəle faya bəra suwat. ³ Yesu a gwaday a ndo niye həlay ngay maməta eye: «Lətse ka niye kame i ndo hay tebiye.»

⁴ Tsa na, Yesu a tsətsah ka ndo neheye ta zəbiye faya aye. A gwadatay: «Bazlam kway mapala eye a vəl tsəved məge na, mey? A gwad: Gum ngwalak pat i mazəzukw bo tsukudu, gum na, sewed daw? Məmbəle ha ndo tsukudu məgər ha m̄ mət daw?» Ane tuk na, ta mbəday faya bay.

⁵ Yesu a zəba fataya na, a ndalay haladzay, hərwi ta kula ha məzele gər tay. Tsa na, a gwaday a ndo niye həlay maməta eye: «Nduda ha həlay yak.» A nduda ha na, həlay ngay a mbəl suwud suwud. ⁶ Tsa na, Farisa hay ti yaw a bəra mə gay i mađuwule me niye. Tə haya gər ta ndo i Herod hay. Tə haya gər na, hərwi ta hutiyə tsəved ka məkədə Yesu na, kəkay.

Yesu ta ndo hay haladzay

⁷ Yesu ta gawla ngay hay ti yaw abəra mə gay i mađuwule me niye dərma. Ti ye ka me i dəlov nakə tə zalay dəlov i Galile aye. Ndo hay haladzay tə patay bəzay. Ndoweye neheye na, ti yaw abəra ma Galile, ti yaw abəra ka dala i Yahuda ⁸ kwa ndo neheye ma Zerozelem aye dərma. Ti yaw abəra ka dala i Idume ada ta ndo neheye ta diye i magayam i Yurdum aye, ti yaw abəra ma gəma neheye tə mbay naha a Tir ta Sidonj aye. Ndo neheye ti yaw haladzay ka təv i Yesu aye na, hərwi tə tsəne wu nakə Yesu a gawa aye.

⁹ Yesu a ngatatay a ndo neheye haladzay ti ye naha ka təv ngay aye na, a gwadatay a gawla ngay hay: «Ləvum bo ta kwalalanj i yam. Na tsaliye a dəma, hərwi ada ndo hay t̄ dzəgəd ga ha bay.»

¹⁰ Andza nakə Yesu a mbəlawə tay ha ndo i dəvats hay haladzay aye na, ndo i dəvats hay tebiye ta hway ka təv ngay hərwi matətele faya. ¹¹ Ndo neheye fakalaw mə bo tay aye tə ngatay a Yesu na, tə kal ha bo

kame i Yesu. Ta wuda, tə gwad: «Nəkar na, Wawa i Mbəlom.»

¹² Ane tuk na, Yesu a gatay me, a gwadatay: «Nej way na, k̄ tsikumay a ndəray bay.»

Yesu a pala ndo i maslanj ngay hay *Mata 10.1-4; Luka 6.12-16*

¹³ Tsa na, Yesu a zalatay a ndo neheye a say mə dərev ngay aye. Tə tsal a tsaholok. ¹⁴ Ma tsaholok niye na, a pala ndo i maslanj ngay hay kuro gər eye sulo abəra mə walanj tay niye. A pala tay ha na, hərwi ada ta ndziye dziye ada ma sləriye tay ha mata d̄a ha labara i Mbəlom. ¹⁵ Ma vəlatay gədanj ka mahəhere fakalaw abəra ka ndo hay dərma.

¹⁶ Məzele i ndo neheye Yesu a pala tay ha kuro gər eye sulo aye na, ananj: Simonj nakə Yesu a pa faya məzele Piyer, ¹⁷ Yakuba ta malamar ngay Yuhana, nəteye wawa i Dzebede, a pa fataya məzele na, Bowen-erges, andza məgwede wawa i maləve i Mbəlom, ¹⁸ ada Anđəre, Filip, Bartelemi, Mata, Tomas, Yakuba wawa i Alfe, Tade, Simonj ndo məge vərəm hərwi dala ngay, ¹⁹ ada Yudas Iskariyot ndo məge daf ka Yesu.

Yesu: Mbəlom kəgəbay Fakalaw *Mata 12.22-32; Luka 11.14-23, 12.10*

²⁰ Ma dəba eye na, Yesu a maw a gay nakə a ndzawa mə dəma aye. Tsa na, slala i ndo neheye tə yawa naha ka təv ngay haladzay aye na, ti ye naha ka təv ngay haladzay sa. Hərwi niye, Yesu ta gawla ngay hay tə huta həlay i mände daf kwa tsekwenj bay tebiye. ²¹ Ndo ngay hay tə tsəne andza niye na, ti ye mata gəsa ahaya Yesu. Hərwi tə gwad: «Nejgeye na, andza gər mavuwe.»

²² Ndo neheye tə dzanjgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ti yaw abəra ma Zerozelem, tə gwadawa: «Yesu na, Bedzabul mə bo ngay.» Siye hay tə gwadawa: «Maa vəlay gədanj ka mahəhere fakalaw na, bəy i fakalaw hay.»

²³ Yesu a zalatay a ndo niye hay a tsikatay me ta dzeke, a gwadatay: «Bəy i Fakalaw tə Fakalaw ta həhariye bo tay na, ma kəkay?

²⁴ Tadə gəma ka ngəna, faya ta giye mag-azləga mə walanj tay na, gəma niye ma hutiyə gədanj mändze huya daw? ²⁵ Tadə

ndo hay mə gay tay faya ta giye mag-azləga mə walaŋ tay na, ndo neheye mə gay niye na, ta hutiye gədaŋ məndze huya daw? ²⁶ Ka dzalum na, bəy i Fakalaw ma həhariye bo ŋgay daw? Ka həhar bo ŋgay na, gədaŋ ŋgay ma ndziye bay, ma dziye.

²⁷ «Ka sərurum təbədew ndo ma sliye faya məfələkwe a gay i ndo i gədaŋ məhəla ahaya wu ŋgay bay. Ma ta sliye məfələkwe na, ma lahiye mədzewe na təday. Kə dzawa na tuk na, ma sliye faya mede a gay, mahəla ahaya wu ŋgay hay tuk.

²⁸ «Sərurum ha na, Mbəlom ma pəsətay ha mezeleme a ndo hay. Kwa bazlam tay nakə ta tsik lelebay ka Mbəlom aye na, Mbəlom ma pəsətay ha. ²⁹ Ane tuk na, anaŋ ndo kə tsalay ka gər a Məsəfəre Tsədəŋŋa eye na, dāda ma hutiye məpəse me təbey. Mezeleme ŋgay ma ndziye ka tor eye.»

³⁰ Yesu a tsikatay andza niye na, hərwi tə gwadāwa: «Neŋgeye na, gər mavuwe.»

*May i Yesu ta malamar i Yesu hay
Mata 12.46-50; Luka 8.19-21*

³¹ May i Yesu ta malamar i Yesu hay tə ndisl naha tuk. Tə ndisl naha na, tə lətse ma bəra. Tsa na, tə slər ndo məzalay naha a Yesu. ³² Ka təv eye niye na, ndo hay haladzay mandza eye. Tə lawara na Yesu a wuzlah. Ndo nakə tə slər naha aye a gwadāy a Yesu: «Pa zləm təday. May yak ta malamar yak hay faya ta tsətsahiye kar ma bəra.»

³³ Yesu a mbədāy faya, a gwadāy: «May ga ta malamar ga hay na, way hay?» ³⁴ Tsa na, a zəba ka ndo niye hay, a dzaha gər tuwzik ada a gwad: «May ga ta malamar ga hay na, nəteye anaŋ. ³⁵ Hərwi matəra malamar ga ta may ga na, ndo neheye faya ta giye wu nakə a say a Mbəlom aye.»

4

*Dzeke i ndo masləge
Mata 13.1-9; Luka 8.4-8*

¹ Yesu a ye mata dā ha labara i Mbəlom ka me i dəlōv nakə tə zalay dəlōv i Galile aye sa. Ndo hay haladzay tə haya gər ka təv ŋgay. Tsa na, Yesu a tsal a kwalalaŋ i yam ada a ndza a dəma. Kwalalaŋ i yam niye

na, ka gər i dəlōv i Galile niye. Ndo neheye haladzay tə haya gər ka təv ŋgay aye na, nəteye mandza eye ka dala bəse ka pəpəz i dəlōv. ² A tətikawatay wu hay haladzay ta dzeke. Ada matətike ŋgay nakə faya ma tətikateye na, a gwadawatay:

³ «Tsənum! Ndo wuray a ndohwaw abəra mə gay. A həl hulfe ŋgay, a ye ha a pesl mata sləge. ⁴ A ye naha na, a dazlay a masləge.* Ahəl nakə faya ma kutsiye hulfe ŋgay a guvah aye na, siye hay tə kuts ka tsakay i tsəved. Diyeŋ hay ti yaw, tə pala na tebiye. ⁵ Hulfe mekeleŋ eye a dəd ka sik i pələd, təv nakə bətekwew andaya faya haladzay bay aye. Hulfe niye hay tə ndzohwaw bəse tsa. Tə ndzohwaw bəse na, hərwi bətekwew andaya ka sik i pələd niye bay. ⁶ Ane tuk na, pat a tsaraw, a zla faya abəra ŋgulak na, a fəka na hulfe neheye tə ndzohwaw aye. Tə kula heryew heryew hərwi ta huta bəd məpe zləlay haladzay bay. ⁷ Nenged a dəd a gay i dak. Dak niye hay tə gəl. Tsa na, dak niye hay tə ŋgədətsa na hulfe niye a ndzohwaw aye, kwa hulfe niye hay ta ge bo bay ada ta nah bay. ⁸ Siye sa na, tə kuts ka təv lele eye, tə ndzohwaw na, lele. Tə gəl ada tə nah, gər eye həbəts həbəts lele. Mə walaŋ tay niye na, neheye hohway tay hay makwehe nəte na, wur eye kuro kuro mahkar, siye hay a ge kuro kuro məkwa, mekeleŋ eye hay a ge temerre.»

⁹ Yesu a ndəv ha andza niye na, a gwadātay: «Ndo nakə zləm andaya mətsəne aye na, mātə tsəne lele!»

*Yesu a ge məsler ta dzeke na, hərwi mey?
Mata 13.10-17; Luka 8.9-10*

¹⁰ Ahəl nakə Yesu ta ndo neheye tə ndzawa ka təv ŋgay ada ta gawla ŋgay hay ti ye abəra ka təv i ndo niye hay haladzay aye, ka təv nakə nəteye mahəteye na, gawla ŋgay hay ta tsətsah faya tə gwadāy: «Dzeke niye a say məgwede na, mey?»

¹¹ Yesu a mbədātay faya, a gwadātay: «Nəkurom na, Mbəlom kə dākum ha wu nakə maŋgaha eye ma bəy ŋgay aye. Ane tuk na, ndo siye hay ta tsəniye wu hay na, ta dzeke. ¹² Andza niye nəteye na,

* 4:4 Ma gəma niye i tay na, ta sləgawa tə tsəlūv təbey. Tə kutsawa ha na, məkutse məkutse.

“Ta zəbiye faya tə dəre tay ada ta ɲgateye bay.

Ta tsəne tə zləm tay ada ta səriye ha andza məgwede mey na, ta səriye ha bay.

Bəna ta ta maweje ka təv i Mbəlom ada Mbəlom ma ta pəsətay ha mezeleme tay.†”»

*Yesu a datay ha dzeke i ndo masləge
Mata 13.18-23; Luka 8.11-15*

¹³Tsa na, Yesu a gwadətay: «Nəkurom, ka tsənum dzeke nakay a say məgwede mey na, ka tsənum bədaw? Ka tsənum dzeke nakay bay na, ada ka sərumeje siye i dzeke mekelen eye hay na, ma kəkay tuk? ¹⁴A say məgwede na, anaɲ: Ndo masləge a sləga bazlam i Mbəlom. ¹⁵Ndo mekelen eye hay ta ndzəkit bo andza tsakay i tsəved. Bazlam i Mbəlom a dəd ka tsakay i tsəved eye niye. Ndo neheje tə tsəne aye na, Fakalaw a yaw a buwa na bazlam i Mbəlom niye masləga eye ma nəteje.

¹⁶«Siye hay ta ndzəkit bo sik i pələf nakə hulfe a kuts faya aye. Nəteje tə tsəne bazlam i Mbəlom kwayaɲɲa na, ta təma tə məɲgwese. ¹⁷Ane tuk na, ta gəray tsəved a bazlam i Mbəlom ada m̄a pa zləlay a dərev tay bay. Tə dzala ha faya na, tsekwen tsa. Ma dəba eye dəretsətseh kəgəbay madzəgur me a ndzatay a gər hərwi bazlam i Mbəlom. Tsa na, tə gər ha mədzele gər abəra ka Mbəlom ta bəse.

¹⁸«Ndo mekelen eye hay ta ndzəkit bo ta hulfe nakə a dəd a gay i dak aye. Tə tsəne bazlam i Mbəlom, ¹⁹ane tuk na, mədzał gər ka wu i mändzibəra, bor i zlele ada ta bor i wu mekelen eye hay wal wal yuh a ye tay a bo. Wu niye hay tə ɲgədətəsa na bazlam i Mbəlom nakə m̄a dərev tay aye. Tsa na, bazlam i Mbəlom dərmał kə wa hohway m̄a dərev tay bay.

²⁰«Ndo mekelen eye hay ta ndzəkit bo ta dala nakə lele aye. Hulfe a kuts faya na, a ndzohw lele. Nəteje tə tsəne bazlam i Mbəlom na, ta təma a dərev tay lele. Bazlam i Mbəlom a gəl m̄a dərev tay lele ada a nah. Nəɲged, makwehe nəte na, wur eye kuro kuro mahkar, nəɲged sa na, wur eye kuro kuro məkwa ada siye temerre.»

† 4:12 Ezay 6.9-10.

*Dzeke i lalam
Luka 8.16-18*

²¹Tsa na, Yesu a tsikatay dzeke sa, a gwadətay: «Ndo ma zlaweye lalam ɲgay ma piye faya ako ada ma hurəkwiye faya gəse daw? Kəgəbay, ma piye na a dəba i slələh daw? Ma piye na duh na, ka wu məpe lalam bədaw? ²²Ma piye na ka wu məpe lalam na, hərwi ada dəre m̄a zəba dzaydzay ada wu neheje dəre a ɲgatay bay aye na, m̄a zəba lele. Wu neheje maɲgaha eye ta ta zəbiye m̄a dzaydzay. ²³Ndo nakə zləm andaya mətəne aye na, m̄a tsəne lele!»

²⁴Yesu a gwadətay sa: «Gumay metsehe a wu nakə ka tsənum aye! Ndo weje kə pay zləm lele na, Mbəlom ma səkaheje ha mətəne, hərwi ada m̄a tsəne lele. Hərwi Mbəlom ma ləvakumeje wu tə wu nakə ka ləvawumatay wu a ndo hay aye. ²⁵Hərwi ndo nakə wu ɲgay andaya na, ta səkahay ha sa. Ane tuk na, ndo nakə wuray ɲgay andaya bay aye na, kwa tsekwen eye nakə andaya faya aye na, ta buwiye na.»

Dzeke i hulfe

²⁶Yesu a gwadətay sa: «Anaɲ Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo na, andza ndo wuray a həl hulfe a ye a sləga na a guvah ɲgay. ²⁷Ma dəba eye huwa a ge na, ndo niye a ye ɲgway a mətəgay. Ta həvad na, a ndzahərawa ada ta həpat na, a pədəkawa abəra ka mändzehəre, a lətsawa ka mbəlom. Ahəl nakə faya ma giye andza niye na, hulfe nakə masləga aye a ndzohw ada faya ma gəlije. Nəɲgeje na, wu nakə a sləga aye faya ma gəlije ma kəkay na, a sər bay. ²⁸Dala a ndzohwa ahaya wu niye ka gər bo ɲgay. A ndzohw a dazlay na, səmber aye ka me i bəd. Tsa na, a ye tə gər. Ma dəba eye na, a pa wur ada a nah lele. ²⁹A nah tsa na, ndo i guvah a zla bembek ɲgay a ye mata dze na wu ɲgay niye hərwi həlay məpele wu abəra ka dala kə sla.»

*Dzeke i wur i bəzan
Mata 13.31-32,34; Luka 13.18-19*

³⁰Yesu a gwadətay sa: «Ka ndzəkitakway ha Bəy i Mbəlom sa tə mey? Ka dədakwatay ha labara nakay a zləm a ndo hay na, ta dzeke waray? ³¹Anaɲ Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo sa na, andza wur i bəzan. Ahəl

nakə ta sləgiye mba na, mə walaŋ i wur i wu neheye ka mändzibəra tebiye na, neŋgeye tsekweŋ. ³² Ane tuk na, ta sləga na, ma ndzohwiye. Kə ndzohw na, ma gəliye a ze ala neheye tə sləga ka dədaŋ aye tebiye. A təra andza gərdaf, diyeŋ hay ta ŋgariye faya gay tay ada mezek eye ma gateye ŋgama.»

³³ Andza niye, Yesu a tsikawatay labara ŋgay a ndo hay tebiye na, ta dzeke andza nakay anaŋ eye. A tsikawatay na, wu nakə ndo neheye ta sliye faya mətsəne lele aye. ³⁴ Yesu a tsikawatay wu hay na, ze mətsike ta dzeke bay. A tsikawatay na, ta dzeke. Ane tuk na, ahəl nakə nəteye mahəteye ta gawla ŋgay hay aye na, dzeke eye a say məgwede mey na, a dawatay ha tebiye.

Yesu a gay me a vavəray
Mata 8.23-27; Luka 8.22-25

³⁵ Pat eye niye huwa a ge na, Yesu a gwadətay a gawla ŋgay hay: «Lətsakwa! Takwa! Tasakwa a diye i dəlov neŋged.»

³⁶ Tə lətse, tə gər tay ha ndo hay ka niye. Gawla ŋgay hay tə zla na ta kwalalaŋ i yam nakə neŋgeye mə dəma aye. Siye i kwalalaŋ i yam mekeleŋ eye hay andaya bəse ka təv ŋgay sa.

³⁷ Ahəl nakə faya ta diye, ta tasiye a diye i dəlov neŋged aye na, vavəray bagwar eye a ge haladzay. Yam a tsal ka bo daŋgwala wekit wekit ada faya ma viye a kwalalaŋ i yam niye, mazlambar ma rahiye a dəma. ³⁸ Yesu na, neŋgeye ŋgway duk ma dəba, mə huđ i kwalalaŋ niye ada neŋgeye mandzahəra eye. Gər ŋgay mapa eye ka təv gər. Gawla ŋgay hay ta dzədzar haladzay, ta pədeke ha abəra ka mändzehəre tə gwadəy: «Ndo matətike ndo, faya ka mətakweye na, a gaka mə gər təbədəw?»

³⁹ Tsa na, Yesu a pədeke abəra ka mändzehəre. A lətse, a ŋgərəz ka mətasl, a gay me ada a gwadəy a dəlov niye: «Ndza dikdik!» Kwayaŋŋa mətasl a gər ha mäge. Məbəle i wuray kwa tsekweŋ andaya sa bay.

⁴⁰ Tsa na, Yesu a gwadətay a gawla ŋgay hay: «Ka dzədzarum kate na, hərwi mey? Ka dzalum ga ha zuk bədaw?»

⁴¹ Kwayaŋŋa ta dzədzar haladzay, tə gwad a bo mə walaŋ tay: «Nakay i ŋgay ndo

waray nakə a gay me a mətasl ta yam na, tə gəsay me aye?»

5

Yesu a mbəl ha gər mavuwe
Mata 8.28-34; Luka 8.26-39

¹ Ma dəba eye na, Yesu ta gawla ŋgay hay tə ndisl a diye i dəlov niye. Təv eye niye ti ye a dəma aye na, dala i Geraseni hay. Tə ndisl a dəma na, tə mbəzlaw abəra mə kwalalaŋ i yam. ² Yesu a mbəzlaw abəra mə kwalalaŋ i yam na, kwayaŋŋa ndo wuray a ndohwaw abəra mə walaŋ i tsəvay hay, hərwi mede ka təv i Yesu. Ndoweye niye na, məsəfəre lele bay eye mə bo.

³ A ndzawa na, mə walaŋ i tsəvay hay. Ndəray kwa nəte a mba faya məgəse ada mədzewe na bay. Kwa mədzewe tə tsalalaw bəbay na, ndəray a mba faya bay.

⁴ Həbe tə dzawaway na sik tə səselek ada tə paway tsalalaw a həlay. Wu neheye tə dzawa ha aye na, a ŋgəzlah ndərtsətsətse. Ndəray kwa nəte a mba faya məgəse na bay.

⁵ Ta huwa, kwa ta həpat a həhalawa na, mə walaŋ i tsəvay hay ada mə mahəmba. A həhalawa na, tə mawude eye ada a tawa bo ŋgay tə kwar tsurađ tsurađ.

⁶ Gər mavuwe niye a ŋgatay naha a Yesu dərəŋ na, a hway ka təv ŋgay. A hway naha na, a dəkway gurmets a huvo. ⁷ Tsa na, a wuda ta gədaŋ, a gwad: «Nəkar Yesu Wawa i Mbəlom Fetek, ka wuda ka neŋ na, mey? Amboh tə məzele i Mbəlom, ká geŋ wuray bay.»

⁸ A tsik andza niye na, hərwi Yesu a gwadaway: «Nəkar fakalaw, dara abəra mə bo i ndo nakay!»

⁹ Yesu a tsətsah faya, a gwadəy: «Məzele yak way?»

Fakalaw a mbədəy faya a Yesu, a gwadəy: «Məzele ga Haladzay, hərwi nəmay haladzay.»

¹⁰ Tsa na, a gay amboh a Yesu haladzay hərwi ada Yesu mə həhar na dərəŋ abəra ka dala niye bay tey.

¹¹ Azlakwa bay, mə mahəmba wuray ka təv eye niye na, mədərəs hay andaya faya ta tsəkuriye tay ha. ¹² Fakalaw niye hay mə bo i ndo niye tə gay amboh a Yesu, tə gwadəy: «Amboh, gər may ha nəmaā ye a

bo i madəras tafaheye.» ¹³ Yesu a vəlatay tsəved. Tsa na, məsəfəre lele bay eye ti yaw abəra mə bo i ndo niye ti ye tə fələkwa a bo i madəras niye hay. Madəras niye hay haladzay ta giye gwezem sulo ta hwayaw abəra ma tsaholok niye ti ye tə kuts a dəlov, tə dze a dəma.

¹⁴ Ndo mətsəkure madəras neheye tə ngatay andza niye na, ta hway, ti ye a wuzlahgəma mata datay ha labara niye a ndo hay ada a ndo neheye nəteye dərən ta wuzlahgəma aye. Tsa na, ndo hay ti yaw mata zəbe naha ka wu nakə a ge bo aye.

¹⁵ Ndo niye hay tə ndislew ka təv i Yesu na, tə ngatay a ndo nakə fakalaw hay tə ndzawa mə bo ngay haladzay aye. Tə ngatay na, mandza eye, peteked ka bo ada neŋgeye lele bəna andza nakə a ndzawa aye bay. Tə ngatay andza niye na, ta dzədzar. ¹⁶ Ndo neheye labara i gər mavuwe ta madəras hay a ge bo ka dərə tay aye na, nəteye dərma ta təkəratay labara eye a ndo neheye ti ye naha, nəteye ta ngatay təbey aye. ¹⁷ Tə tsəne na, tə gay amboh a Yesu, tə gwaday: «Amboh, do abəra ma gəma may.»

¹⁸ Ahəl nakə Yesu faya ma tsaliye a kwalalan i yam aye na, ndo niye a mbəl hərwi fakalaw hay ti yaw abəra mə bo ngay na, a gwaday a Yesu: «Amboh nā paka bəzay tey?»

¹⁹ Ane tuk na, Yesu kə vəlay tsəved ka məpay bəzay bay. Yesu a gwaday: «Do! Ta bəzay ha bo a ndo yak hay. Təkəratay ngwalak nakə Bəy Maduweŋ a ge hərwi yak aye.» ²⁰ A tsəne andza niye na, a lətse a ye a dala nakə tə zalay Dekapol* aye. A ndisl a dəma na, a dazlay matəkəratay wu nakə Bəy Maduweŋ a ge hərwi ngay aye. Ndo neheye tebiye tə tsəne labara niye na, a gatay masuwayan.

Yesu a mbəl ha dem i Dzayrus abəra ma mədahan

Ngwas wuray dāvats eye məve kuro gər eye sulo

Mata 9.18-26; Luka 8.40-56

²¹ Ma dəba eye na, Yesu ta gawla ngay hay tə maw tə kwalalan i yam ka dəlov niye. Tə maw a diye neŋged. Tə ndisl a dəma na, ndo hay haladzay ti ye ka təv ngay. Ndo hay ti ye

ka təv ngay na, neŋgeye ka me i dəlov niye mba.

²² Bəy i gay i maduwule me wuray tə zalay Dzayrus, a ye naha dərma. A ngatay a Yesu na, a dəkway gurmets a huvo. ²³ A gay amboh a Yesu, a gwaday: «Dem ga wuray hala bay faya ma mətiye. Amboh, dara ta peŋ faya həlay ada mā mbəl tey.» ²⁴ Yesu a tsəne andza niye na, a həl bo, ti ye salamay.

Ahəl nakə faya ma diye na, ndo hay haladzay gədəbille tə pay bəzay ada faya ta ngədətsiye na kwa tə waray, tə waray.

²⁵ Ngwas wuray andaya dərma. Ngwas eye niye na, dāvats eye. Bambaz a mbədawayaw abəra mə hud. Dāvats eye niye kə ndza faya məve kuro gər eye sulo.

²⁶ Ki ye ha a gay i ndo i sidem hay wal wal haladzay. A sa dərətsətseh kəriye bəna, kə huta zay bay. Kə dze ha suloy ngay haladzay ka sidem ada kə gay ngama kwa tsekweŋ bay. Duh dāvats niye a zaka faya.

²⁷⁻²⁸ Ngwas niye a tsəne wu nakə ndo hay faya ta tsikiye ka gər i Yesu aye na, a ye a walan i ndo niye hay Yesu mə dəma aye. A dzala mə gər ngay, a gwad: «Na lamay a peteked ngay na, na mbəliye segey.» Tsa na, a ye tsərid tsərid mə walan i ndo niye hay. A ndisl bəse ka təv i Yesu ta dəba na, a lamay a peteked i Yesu. ²⁹ A ye a lamay nets na, kwayanŋa bambaz niye a mbədawayaw faya abəra a tərəts tsandzan. A sər ha mə bo ngay na, kə mbəl abəra ma dāvats ngay niye.

³⁰ Kwayanŋa Yesu a sər ha gədan ki yaw abəra mə bo ngay. Tsa na, a mbəda me a diye i ndo neheye faya ta pay naha bəzay ma dəba aye. A tsətsah, a gwad: «Maa lamay a peteked ga na, way?»

³¹ Gawla ngay hay ta mbəday faya, tə gwaday: «Ka gwadiye “Maa lemeŋ way” na, ka ngatay a ndo neheye haladzay faya ta ngədətsiye kar təbədew?»

³² Ane tuk na, Yesu a zəba dərə ka təv niye pərwasla hərwi ada mā ngatay a ndo nakə a lamay a peteked ngay aye. ³³ Ngwas niye a lamay a peteked i Yesu aye na, a dzədzar slaḅ slaḅ, hərwi a sər ha wu nakə a ge bo tə neŋgeye. A ye a dəkway gurmets a huvo a Yesu. Tsa na, a day ha wu nakə dedək aye a

* 5:20 Dekapol na, gəma nakə dala mə dəma kuro aye.

Yesu. ³⁴ Yesu a gwaday: «Dem ga, mædzal gær yak kə mbəl kar ha. Do wu yak barbarra. Ka mbəl abəra ma dāvats yak nakay na, ka tor eye.»

³⁵ Ahəl nakə Yesu faya ma tsikeye a ŋwas niye andza niye na, ndo hay ti yaw mə gay i Dzayrus. Ti yaw na, ka təv i Dzayrus. Tə gwaday: «Dem yak kə mət, ka wurdeye me a miter na, sa meriye?»

³⁶ Ane tuk na, Yesu na, kə pa gær ka bazlam tay niye bay. Yesu a gwaday a Dzayrus: «Kâ dzədzar bay, dzala ha ka neŋ tsa na, tsiy.»

³⁷ Tsa na, a lətse, a ye. Ahəl nakə faya ma diye na, a gatay me a ndo hay ada tâ zəŋgal na bay. A vələy tsəved mede ka bo dziye na, a Piyer, a Yakuba ta malamar ŋgay Yuhana.

³⁸ Tə ndisl naha a gay i Dzayrus bəy i gay i maɖuwule me na, Yesu a zəba dāre na, ndo hay faya ta tuwiye taŋgof taŋgof, siye hay faya ta tuwiye tə mawude eye ndəŋndəŋ.

³⁹ Yesu a ŋgatay andza niye na, a fələkwa a gay, a ye naha a gwadatay a ndo neheye mə gay aye: «Mædzəɖay ta mətuway nakay na, kemey? Wawa nakay na, kə mət bay, neŋgeye mandzahəra eye.»

⁴⁰ Ndo hay wuyi tə ŋgwasə faya. Tsa na, a həharataya ahaya abəra. Maa ləkaw ka təv ŋgay mə gay na, bəba ta may i wawa ta gawla ŋgay neheye mahkar ti ye ka bo dziye. Nəteye, ti ye tə fələkwa a gay nakə wawa mahəna eye mə dāma aye. ⁴¹ Tə ndisl naha na, Yesu a gəs dem niye abəra mə həlay ada a gwaday: «*Talita kum!*» (Andza məgwede: «Dem, faya na gwadakeye, lətse!»)

⁴² Tsa na, dem niye kwayaŋŋa hurum a lətse. A ye tə sik ŋgay kuteŋ kuteŋ. Məve i dem niye na, kuro gær eye sulo. Tsa na, ndo niye hay tə ŋgatay a wu niye a ge bo aye na, a gatay masuwayaŋ. ⁴³ Tsa na, Yesu a gwadatay: «Wu nakay na ge aye na, kâ dūmay ha a ndəray bay.» A gwadatay a bəba ta may i dem niye: «Vələmay wu mənday ada mâ nda.»

6

*Yesu ka dala i Nazaret
Mata 13.53-58; Luka 4.16-30*

¹ Ma dəba eye na, Yesu ta gawla ŋgay hay, tə lətse abəra ka təv niye, ti ye a gəma nakə

Yesu a gəl mə dāma aye. ² Pat i mazəzukw bo na, a ye a gay i maɖuwule me. Mə dāma na, ndo hay haladzay. A ɖatay ha bazlam i Mbəlom. Tə tsəne bazlam i Mbəlom nakə a tsikatay aye na, a gatay hərbəbəkka. Tə gwad: «A hutaw labara nakay na, məŋgay? Maa vələy ndaraw nakay na, way? Masuwayaŋ nakay faya ma giye na, a yaw məŋgay? ³ Neŋgeye na, ndo matsətsede mayako bəɖa? Ada neŋgeye na, wawa i Mari bəɖa? Malamar ŋgay hay na, Yakuba, Zozes, Yuda ada Simon bəɖa? Malamar ŋgay dem aye hay dərma kə nətəye ka təv kway kanaŋ, nəkway dziye bəɖaw?» Hərwi wu neheye tebiye ndo i Nazaret hay ta kərah məpe mædzal gær ka Yesu.

⁴ Yesu a gwadatay: «Ndo mæde ha bazlam i Mbəlom na, ndo hay ta təma na ada tə dəslay ha gær kwa məŋgay. Ane tuk na, ma gəma ŋgay mə walaŋ i ndo ŋgay hay ta malamar ŋgay hay na, tə dəslay ha gær bay.»

⁵ Hərwi niye, Yesu kə sla mäge masuwayaŋ i wuray kwa tsekweŋ bay tebiye. Wu nakə a ge aye na, a pa həlay ka ndo wuray hay dāvats eye hay ada tâ mbəl abəra ma dāvats. ⁶ Ka təv eye niye, a gay wadəŋ wadəŋ a Yesu hərwi nakə ta dzala ha bay aye. Tsa na, a lətse a ye a gəma mekeleŋ eye hay bəse ta gəma ŋgay niye. A ye na, mata ɖatay ha bazlam i Mbəlom a ndo hay.

Yesu a slər gawla ŋgay hay kuro gær eye sulo

Mata 10.1,5-15; Luka 9.1-6

⁷ Pat wuray na, Yesu a zalatay a gawla ŋgay hay kuro gær eye sulo, a gwadatay: «Na sləriye kurom ha a gəma hay wal wal. Ka deyumeye na, sulo sulo.» Tsa na, a vələy gədaŋ ka mahəhere məsəfəre neh-eye ŋgwalak eye bay aye abəra ka ndo hay.

⁸ A gwadatay: «Ka deyumeye na, kâ zlum wuray a həlay bay. Sakwal na, ka zlumeye kəla. Ane tuk na, kâ zlum wu mənday bay. Kwa bəboro, kwa suloy kâ pum a gwezem bay. ⁹ Tahərak na, pum a sik, ane tuk na, kâ həlum peteked i məkelkabo kurom hay sulo, sulo bay.»

¹⁰ Yesu a gwadatay sa: «Ka ndislum a gəma nakə ka deyumeye a dāma aye na, ndzum mə gay nakə ta təma kurom tə məŋgwese aye. Kâ yum kurom abəra mə

gay niye bāse tsa bay. Ndzum mā dāma hus a pat nakə ka deyumeye a gəma mekelej eye. ¹¹ Tadə ndo i gəma niye ka deyumeye a dāma, ta təma kurom bay ada agəna ta kərah məpe zləm ka bazlam kurom na, dum kurom abəra ma gəma niye. Ahəl nakə ka yumaw kurom, nəkurom ka tsəved mazlambar ka gərumeje ha tsəved i gəma niye na, tətəkum ha bətekewew i gəma niye abəra ka sik kurom hay. Niye na, ta səriye ha ta təma kurom bay.»

¹² Yesu a ndəvatay ha me ŋgay niye a tsikatay aye na, tə həl bo ti ye. Tə ndisl a gəma niye hay na, ta dazlay a mədə ha bazlam i Mbəlom a ndo hay. Tə gwadətay a ndo i gəma niye hay: «Mbədum ha mede kurom» ¹³ ada ta həhar fakalaw abəra ka ndo hay. Tə fada mal ka ndo neheje dāvats eye hay aye. Tə mbəl tay ha abəra ma dāvats niye. Ndo neheje tə mbəl tay ha aye na, nəteje haladzay.

*Herod ta Yuhana madzəhuḃe ndo a yam
Mata 14.1-12; Luka 3.19-20, 9.7-9*

¹⁴ Yesu a da a zləm haladzay a gəma hay wal wal tebiye. Kwa bəy nakə tə zalay Herod aye kə tsəne labara i Yesu dərma.

Ndo mekelej eye hay tə gwad ka Yesu: «Nəgeje na, Yuhana madzəhuḃe ndo a yam kə lətsew abəra ma mədahan. Hərwi niye nakə a huta gədan ka mäge masuwayan.»

¹⁵ Siye hay na, tə gwad: «Nəgeje na, Eliya ndo mədə ha bazlam i Mbəlom niye ahəl niye.»

Siye hay tə gwad: «Nəgeje na, ndo i maslan i Mbəlom nəte mə walan i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom neheje ahəl niye aye.»

¹⁶ Herod a tsəne andza niye na, a gwad: «Ndo niye na, Yuhana nakə ahəl niye na dəs faya abəra gər eye na, kə lətsew abəra ma tsəvay.»

¹⁷ Herod a tsik andza niye na, hərwi maa vəl tsəved ka məgəse Yuhana na, bo ŋgay eye. Tə gəs na ada tə pa na a danjay. Tə pay səselek a sik. Herod a ge andza niye na, hərwi Yuhana a gay me ka mabuwe Herodiyad ŋgwas i malamar ŋgay nakə tə zalay Filip aye. ¹⁸ A gəs Yuhana a pa na a

danjay na, hərwi Yuhana a gwaday: «Bazlam i Mbəlom a ge me ka mabuwe ŋgwas i malamar yak.»

¹⁹ Yuhana a tsik andza niye na, a ndalay a Herodiyad. A say həbe məkədə Yuhana. Herodiyad a sla məkədə na Yuhana bay na, hərwi Herod. ²⁰ Hərwi me na? Herod na, a dzədzaraway a Yuhana. A dzədzaraway na, a sər ha Yuhana na, nəgeje ndo lele eye, kə ge mənese bay. Herod a ge faya me hərwi ada tə kəd na bay. A tsəne andza niye na, a dzədzar haladzay. Həbe duh a pawa zləm ka bazlam i Yuhana na, lele. Aya ane a sla faya matəme bay.

²¹ Pat eye andaya na, Herodiyad a huta tsəved ka məkədə Yuhana tuk. Pat eye niye na, Herod a ge magurlom i pat i məwe ŋgay. A zalatay a ndo ŋgay neheje bagwar eye ma məsler ka dala ŋgay aye. A zalay a bagwar i sidzew hay ada ta ndo neheje ka dala i Galile məzele tay a da a zləm aye. Ti ye naha tebiye a magurlom niye. ²² Anəke na, dem i Herodiyad niye a ye, a fələkwa ka təv i ndo neheje mahaya gər eye. A ye naha na, a dazlay a məhetse. Məhetse i dem niye a hats eye na, a le ka bəy ta ndo neheje a zalatay a magurlom aye. Bəy a zalay a dem niye a gwaday: «Nəkar na, tsətsah fagaya wu nakə a saka aye, na vəlakeye.» ²³ A mbaday tsad tsad, a gwaday: «Kwa mey mey! Ka tsətsah na, na vəlakeye. Kwa dala, na dəsakeje faya abəra, na vəlakeye ha a nəkar ka ləviye.»

²⁴ Tsa na, dem niye a yaw abəra, a ye ka təv i may ŋgay. A gwaday a may ŋgay: «May ga, bəy a gwedən “Tsətsah wu nakə a saka aye, na vəlakeye” na, na tsətsah faya na, mey?»

May ŋgay a gwaday: «Tsətsah na, mâ dəsaka gər i Yuhana madzəhuḃe ndo a yam.»

²⁵ Dem niye a ma ta bəse ka təv i bəy. A ye naha a tsətsah wu nakə a say aye tuk. A gwaday a bəy: «A seŋ na, vəlen gər i Yuhana madzəhuḃe ndo a yam ka bəgəlam anəke kiyye.»

²⁶ Bəy a tsəne andza niye na, a ndalay haladzay, hərwi a say məkədə na Yuhana bay. Kwa a ndalay bəbay na, a sla makərahay ha bay hərwi ba ka mbərəm məmbede kame i

ndo neheye mazala eye a magurlom aye. ²⁷ A zalay a sidzew ngay nāte, a gwaday: «Do bāse! Tā dāsaw gār i Yuhana madzəhuḅe ndo a yam ada kā pa ahaya ka bəgəlam.» Sidzew niye a ye. A ye naha na, a fələkwa a gay i danḡay, a dās gār i Yuhana. ²⁸ Tsa na, a pa ahaya ka bəgəlam. A zla ahaya a vəlay a dem niye. Dem niye a tēma, a ye ha a vəlay a may ngay dərma. ²⁹ Gawla i Yuhana hay tē tsāne, ta dās gār abəra ka Yuhana na, ti yaw tē zla ahaya mədahanḡ i Yuhana abəra ma danḡay, tē pa na a bəd.

Tapa i dafzlam tē kələf sulo

Mata 14.13-21; Luka 9.10-17; Yuhana 6.1-14

³⁰ Yesu kə slər ndo i maslanḡ ngay hay mata dā ha bazlam i Mbəlom. Anəke na, tē maw tuk. Tē maw ka tēv i Yesu, ta təkəray wu nakə tē gaw aye ada tē matətike nakə ta tətikatayaw a ndo hay aye.

³¹ Azlakwa bay ka tēv nakə nətēye mē dēma aye na, ndo hay haladzay faya ta diye naha ka tēv tay ada siye hay haladzay faya ta mbədīye gār wu tay. Yesu ta gawla ngay hay ta huta həlay i mēnde wu mēnday kwa tsekweḡ bay tebiye. Yesu a zəba faya andza niye na, a gwadətay a gawla ngay hay: «Takwa kway abəra kananḡ, takwa a tēv nakə ndo hay andaya bay aye ta zəzukwakwa bo mē dēma.» ³² Tsa na, tē lətse, tē tsal a kwalalanḡ i yam, ti ye a tēv nakə ndəray andaya mē dēma bay aye.

³³ Ahəl nakə faya ta diye na, ndo hay haladzay ta ngatatay faya ta diye. Tē sər ha faya ta diye wu tay. Tsa na, ndo hay ti yaw abəra ma gəma hay wal wal ta hway tē sik, ka mēndisle a tēv nakə Yesu ta gawla ngay hay ta diye a dēma aye.

³⁴ Yesu ta gawla ngay hay tē ndisl naha na, Yesu a mbəzlaw abəra ma kwalalanḡ i yam. A zəba dāre na, ndo hay mbərzəzza mahaya gār eye. A zəba fataya na, tē gay mē bo haladzay. Hərwi ndo neheye ta ndzəkit bo na, andza tēḅanḡ neheye ndo mətəkure tay andaya bay aye. Tsa na, a dazlay mətəkatay labara hay wal wal haladzay.

³⁵ Mazlambar huwa faya ma giye na, gawla a Yesu ta hēndzəd ka tēv i Yesu tē gwaday: «Anəke huwa kē ge ada tēv nakay kəsaf na, kəkay? Ndo neheye tebiye

ta ndeyeweye wu mēnday na, mēngay? ³⁶ Ngama gwadətay tā ye mata səkəməw wu mēnday ma wuzlahgəma ada mē gay i ndo neheye tē mbay naha a wuzlahgəma aye.»

³⁷ Yesu a mbədətay faya, a gwadətay: «Nəkurom eye vəlumatay wu mēnday!»

Gawla ngay hay ta tsətsah faya, tē gwaday: «Nəmaa hutaweye dala masəkəməw wu mēnday a ndo neheye dā ta rahiye na, mēngay?»

³⁸ Yesu a gwadətay: «Tapa i makwala nakə andaya fakuma aye na, nday? Ehey! Dum, zəbum ahaya tēday!» Tē tsāne andza niye na, ti ye ta zəba ka makwala niye, nətēye tapa nday.

Ta zəbaw faya na, ti yaw tē gwaday a Yesu: «Makwala andaya na, tapa zlam tē kələf sulo.»

³⁹ Ma dəba eye, Yesu a gwadətay: «Dum naha gwadumatay a ndo hay tā ndza ka bərək ka bərək, ka guzer.» Guzer niye na, beremeffe a ndzohwaw mba. ⁴⁰ Gawla i Yesu hay tē tsikatay a ndo niye hay andza niye. Tē ndza ka guzer niye. Ta nar bo na, siye nətēye temerre temerre. Siye hay kuro kuro zlam kuro kuro zlam.

⁴¹ Tē ndza na, Yesu a həl tapa i makwala niye zlam tē kələf niye sulo aye. Tsa na, a zəba dāre a mbəlom, a gay naha sisə a Mbəlom. A ndəv ha mēgay naha sisə a Mbəlom na, a ngəna ha makwala niye. A vəlātay a gawla ngay hay, a gwadətay: «Vəlumatay a ndo hay.» Tsa na, ti ye ta ngənatay a ndo neheye mandza eye tebiye. Yesu a həl kələf neheye sulo aye, a ngənatay ha faya a ndo niye hay mandza eye tebiye sa. ⁴² Kwa way a nda makwala niye tē kələf eye ka mərəhe.

⁴³ Ma dəba eye na, gawla i Yesu hay, ti ye naha, tē hayay gār a siye i makwala tē kələf eye nakə a ləkaw aye. Tē hayay gār na, a rah a gwanḡ kuro gār eye sulo. ⁴⁴ Ndo neheye tebiye tē nda makwala niye aye na, hasləka hay na, gwezem zlam.

Yesu a ye ka gār i yam tē sik

Mata 14.22-33; Yuhana 6.15-21

⁴⁵ Ma dəba eye kwayanḡa na, Yesu a gwadətay a gawla hay ngay: «Tsalum a kwalalanḡ i yam, dum ka gār i dəlöv nakay a diye nenḡed. Ka deyumeye na, a diye i

gəma i Betesayda. Dum kame! Na ndziye kurom naha a dəma.» Tsa na, tə lətse ti ye. Yesu na, a tsikatay me a ndo neheye a ndatay ha wu mənday aye. A gwadatay: «Dum kurom a mətagay kurom hay tuk.»
⁴⁶ Ma dəba eye na, ndo neheye ti ye wu tay na, Yesu a tsal a tsaholok. A ye na, mata duwule me.

⁴⁷ Həvad a ge na, ahəl nakə gawla i Yesu hay faya ta diye, tə ndisl a wuzlah i dəlov. Yesu na, neŋgeye mahəŋgeye ka dala mba, kə həl bo mede zuk bay. ⁴⁸ Gawla ŋgay hay faya ta giye dəretsətseh hərwi mətasl a ge ta gədan ta diye tay, a say məme ha kwalalan i yam ta dəba. Yesu a ŋgatay na, nəteye faya ta siye dəretsətseh. Mbəlomda i dzagulok məzlehe na, Yesu a həl bo a ye ka təv tay tsəpak tsəpak ka gər i yam tə sik. A həndzəd bəse ta nəteye na, a say məlahatay kame.

⁴⁹ Tə ŋgatay a Yesu faya ma diye ka gər i yam tə sik na, tə gwad ma giye na, wu matəre ka ndo. Ta wuda. ⁵⁰ Nəteye niye tebiye tə ŋgatay na, ta dzədzar haladzay.

Ane tuk na, neŋgeye a tsikatay naha me, a gwadatay: «Tete kurom! Kā dzədzarum bay. Nakay na, neŋ!»

⁵¹ Tsa na, a həndzəd ka təv i kwalalan i yam. A tsal ka təv tay a kwalalan i yam na, mətasl a ndza dedik. Tsa na, a gatay hərbaəkka a gawla ŋgay hay. ⁵² A gatay hərbaəkka na, hərwi ta sər ha gədan i Yesu zuk bay. Kwa masuwayan nakə Yesu a ge ta wu mənday aye bəbay na, huya ta pa na a mədzele gər tay bay, hərwi ta kula ha gər tay.

Yesu a mbəl tay ha ndo i dəvats hay ma Genesaret

Mata 14.34-36

⁵³ Ma dəba eye nakə Yesu ta gawla ŋgay hay tə tas abəra ma dəlov niye aye na, tə ndisl a gəma eye andaya tə zalay Genesaret. Tə ndisl a dəma na, tə bar na, kwalalan i yam tay ka pəpəz i dəlov niye. ⁵⁴ Tə mbəzlaw abəra ma kwalalan i yam na, ndo neheye ma gəma niye aye tə sər na Yesu. ⁵⁵ Ta hway məzalatayaw a ndo hay kwa məŋgay kwa məŋgay, ta həlatay ahaya ndo i dəvats hay a Yesu. Kwa ma gəma waray waray Yesu a yawa na, tə həlaway naha ndo i dəvats hay ta sləlah. ⁵⁶ Kwa

Yesu a ye na, a ŋgay, kwa a gəma wawa eye, kwa a gəma bagwar eye, kwa ndo neheye mandza eye ma dəba i gəma aye bəbay na, ndo hay tə haya gər ka təv məhay gər. Tə həlawayaw ndo i dəvats hay. Tə gaway amboh a Yesu hərwi ada mâ vəlatay tsəved a ndo i dəvats hay tâ lamay na, a me i peteked ŋgay tsa. Ndo neheye ta lamay aye na, nəteye tebiye ta mbəl.

7

Farisa hay tə kule tay

Mata 15.1-20

¹ Pat wuray na, Farisa hay ta ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye, tə yaw ma Zerozelem. Tə yaw tə haya gər ka təv i Yesu. ² Tə ŋgatay a siye i gawla i Yesu hay na, tə nda wu mənday andza niye ze məbere həlay. Andza məgwede na, ta bara həlay andza nakə kule i bəba tətə tay hay a tsikatay aye bay.

³ Hərwi mey na, Farisa hay nəteye ta Yahuda hay tebiye na, tə dəslaway ha gər a kule i bəba tətə tay hay. Ta bara həlay lele andza nakə mə kule tay bay na, ta ndiye dəf bay. ⁴ Tadə ta maw mə luma na, ta bariye həlay təday ada ta ndiye dəf. Sa na, tə dəslaway ha gər a siye i kule tay hay wal wal, andza matsekedə gəse, gəzla ta səŋgəle i bəre.

⁵ Anəke na, Farisa hay ta ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta tsətsah ka Yesu, tə gwaday: «Gawla yak hay tə dəslay ha gər a kule i bəba tətə kway təbey na, kemey? Tə nda dəf ze məbere həlay andza i kule i bəba tətə kway hay na, kemey?»

⁶ Yesu a tsəne andza niye na, a mbədatay faya, a gwadatay: «Nəkurom na, ndo i bəberek hay andza nakə Ezay ndo maslan i Mbəlom a watsa ahəl niye! A watsa na, Mbəlom a gwad:

“Ndo neheye ta zembedeŋ na, tə bazlam dekdek tsa,
dərev tay na, dərən tə neŋ.

⁷ Nəteye faya ta zembedeŋeje kəriye,
ane tuk na, kəriye bəna dedek bay.

Wu nakə faya ta tətikateye a ndo hay aye na,
bazlam mapala eye i ndo hay tsa.*»

* 7:7 Ezay 29.13.

⁸ Yesu a gwadatay sa: «Ka gərum ha bazlam i Mbəlom mapala eye hərwi mədəslay ha gər a kule i ndo hay düh na, kəkay!» ⁹ A gwadatay sa: «Asah! Ka gərum ha bazlam i Mbəlom mapala eye na, dərən tə nəkurom, hərwi məgay gər a kule i bəba tətə kurom hay lele düh!» ¹⁰ Musa a gwad: «Rəhay ha gər a bəba yak ta may yak bədaw!†» A gwad sa: «Ndoweye kə tsaday a bəba ŋgay ta may ŋgay na, kuton t̄a kəd na bədaw!‡» ¹¹ Nəkurom na, ka təmum bazlam nakay bay. Nəkurom faya ka tətikumamatay a ndo hay na, kule i *kurban* tə məgwede a bəba kurom ta may kurom na: «Wu nakə na sliye faya məvəlaka ha bə hərwi madzəne kar aye na, *kurban*» (andza məgwede zlele nakə mavəla eye hərwi Mbəlom aye). ¹² Ma dəba eye na, a sakum ndo m̄a dzəna bəba ŋgay ta may ŋgay sa bay. ¹³ Andza niye, faya ka nasumeye ha bazlam i Mbəlom tə kule nakə faya ka tətikumamatay a ndo hay aye. Ada faya ka gumeye wu hay haladzay andza nakay sa.»

¹⁴ Ma dəba eye na, Yesu a zalatay a ndo hay. Ti ye naha ka təv ŋgay. Ti ye naha na, a gwadatay: «Nəkurom tebiye pum zləm ada tsənum wu nakay. ¹⁵ Wu nakə ndo ma ndiye a huđ aye na, ma nasiye ha ndo ka təv i Mbəlom bay. Mata nas ha ndo na, wu nakə a yaw abəra mə dərev i ndo aye. ¹⁶ [Ndo nakə zləm andaya faya na, m̄a tsəne!]»

¹⁷ Yesu a ndəv ha andza niye na, a ye ŋgway a gay. Gawla ŋgay hay ta zəŋgal na a gay. Ti ye naha ta tsətsah tə gwaday: «Dzeke nakə meeneŋ ka tsik aye na, mbədaw bo na, kəkay?»

¹⁸ Yesu a gwadatay: «Nəkurom dərma na, ka sərūm bədaw? Wu mənday nakə ndo ma ndiye a huđ eye na, ma nasiye ha dərev i ndo zezeŋ bay. ¹⁹ Hərwi wu mənday nakə ndo zezeŋ a nda aye na, a ye a dərev bay. A ye na, a kutes tsa ada ma deyeweye abəra mə bo.»

Bazlam i Yesu nakay a dā ha na, kwa wu mənday waray waray na, ndo ma ndiye.

²⁰ Yesu a gwadatay sa na: «Wu nakə ma nasiye ha ndo ka təv i Mbəlom aye na, wu

nakə a yaw abəra mə dərev aye. ²¹ Hərwi mədzał gər lelebay eye a yaw na, abəra mə dərev. Ta diye a mede nakə ŋgwalak eye bay aye, mäge məkəł, məkəde gər i ndo, ²² mäge madama, məwe bor ka wu i ndo, mäge sewed, məvatay gər a ndo hay, mäge zlərwek, mäge sələk, mənğəlay bəzay a ndo hay, mədəslay ha gər a bo, matəre ha bo andza gər mavuwe. ²³ Wu neheye tebiye lelebay aye na, a yaw abəra mə bo i ndo zezeŋ. Wu neheye lelebay aye na, ma nasiye ha ndo ka təv i Mbəlom.»

Ŋgwas Kanan wuray a dzala ha ka Yesu Mata 15.12-28

²⁴ Ma dəba eye na, a lətse a ye abəra ka təv niye. A ye ka dala i Tir ada a Sidon. A ye a gay eye andaya mə dəma. A ye a dəma na, a say ha bə ndəray m̄a sər ha neŋgeye ka niye bay. Ane tuk na, neŋgeye na, a sla məngehe bo bay.

²⁵⁻²⁶ Ŋgwas wuray andaya ka dala i Tir eye niye. Neŋgeye na, slala i Yahuda hay təbey. Tə wa na ma gəma nakə tə zalay Fenisi aye. Fenisi na, neŋgeye ka dala i Siri. Ŋgwas eye niye na, dem ŋgay andaya mahorvov a gay. A tsəne labara i Yesu nakə ndo hay faya ta tsikiye na, a ye ka təv i Yesu ta bəse. A ye naha a dəkway gurmets a Yesu, a gwaday: «Amboh! Fakalaw faya ma giye ha dəretsətseh tə dem ga, həhar faya abəra tey.»

²⁷ Ane tuk na, Yesu a gwaday a ŋgwas niye na, «Gər ga ha! Neŋ na, na dzəniye slala ga təday andza nakə ta vələteye wu mənday a wawa hay aye təday ada t̄a rah. Məzle wu mənday i wawa hay məkəlatay a wawa i kəra hay na, lele bay.»

²⁸ Ŋgwas a mbəday faya, a gwaday: «Andza niye, bəy ga. Kwa neŋ Yahuda hay bay bəbay na, ka sliye faya madzəne ga segey. Hərwi kwa wawa hay faya ta ndiye wu mənday na, nakə a dədaw fataya abəra mə bazlam aye na, wawa i kəra hay ta paliye, ta ndiye bədaw?»

²⁹ Yesu a tsəne andza niye na, a gwaday a ŋgwas: «Bazlam yak nakə ka mbədeŋew faya ye na, lele. Do a mətəgay, fakalaw ki yaw abəra mə bo i dem yak.»

† 7:10 Madayaw abəra ma Ezipt 20.12; Bazlam mapala eye masulo eye 5.16. ‡ 7:10 Madayaw abəra ma Ezipt 21.17; Levitik 20.9.

³⁰ Tsa na, ɲgwas niye a maw a mətəgay na, dem ɲgay mahəna eye ka tɔv məhəne. Fakalaw ki ye faya abəra.

Yesu a mbəl ha ndo wuray madəɲgəzɫak eye

³¹ Ma dəba eye na, Yesu a lətse abəra ma gəma i Tir. A həl bo, a ye ta gəma eye andaya tə zalay Sidon ɲada ta dala nakə tə zalay Dekapol aye. A yaw tə dəma na, hərwi məmaw ka tsakay i dəlov i Galile.

³² A ndislew a dəma na, tə zlay naha ndo wuray mandək aye. Tə gay amboh a Yesu, tə gwadətay: «Amboh! Pa həlay ka ndo may nakay ɲada mā mbəl abəra ma dəvats ɲgay nakay tey.»

³³ Tsa na, Yesu a gay wiyaw a mandək niye mahəɲgeye, ti ye dərəɲ abəra ka tɔv i ndo hay. Ti ye naha na, a pay wur həlay a zɫəm i mandək niye. A pay wur həlay na, a zɫəm sulo sulo. A tuf slesleḅ ka wur həlay a lamay ha a dərneh i ndo niye. ³⁴ Tsa na, a zəba dərə a mbəlom. A ma ha məsəfərə ɲgək a bəzihud. Tsa na, a gwadətay a ndo niye: «*Effata!*» Andza məgwede: «Zɫəm yak mā həndək!» ³⁵ Kwayaɲɲa zɫəm i ndo niye a həndək. A tsəne zɫəm lele tuk. Wu nakə a bəray na dərneh a tsik ha me lelebay eye na, a pəla tuk. A tsik me wulaɲaɲa lele tuk.

³⁶ Ma dəba eye na, Yesu a gatay me a ndo niye hay tebiye, a gwadətay: «Kā dūm ha wu nakə na ge aye a ndəray bay.» Yesu a gatay me məde ha na, nəteye tə zaka ha məde ha wu i Yesu niye a giye dūh.

³⁷ Wu nakə Yesu a ge aye na, a gatay masuwayaɲ a ndo hay. Tə gwad: «Wu nakə Yesu a ge tebiye aye na, lele haladzay. Nəɲgeye na, kwa ndo mandək eye hay, ka həndəkətay na zɫəm, tə tsəne zɫəm lele. Kwa ndo neheye tə tsik me bay aye na, ka lambadətay ha dərneh tay, tə tsik me lele.»

8

Ndo hay gwezem fad Yesu a vələtay wu mənday

Mata 15.32-39

¹ Pat wuray na, ndo hay haladzay tə haya gər ka tɔv i Yesu sa. Yesu a zəba fataya na, may a wur fataya. ɲada wu mənday andaya fataya bay. Yesu a zalətay a gawla ɲgay hay, a gwadətay: ² «Ndo neheye na, tə geɲ mə

bo haladzay, hərwi anaɲ məhəne mahkar na, nəteye ka tɔv ga ɲada wu mənday andaya fataya bay. ³ Na gwadətay: «Dum kurom ze mənde wu mənday» na, may ma kədiye tay ha ka tsəved, ta ndisliye a mətəgay tay hay bay. Hərwi ndo siye hay mə walaɲ tay na, nəteye dərəɲ.»

⁴ Gawla ɲgay hay ta mbədətay faya, tə gwadətay: «Anəke mə kəsaf nakay na, ka hutakweye wu mənday dā məvələtay a ndo neheye na, məɲgay?»

⁵ Yesu a tsətsah ka gawla ɲgay hay, a gwadətay: «Makwala andaya fakuma na, tapa nday?»

Tsa na, ta mbədətay faya, tə gwadətay: «Makwala andaya famaya na, tapa tasəla.»

⁶ Tsa na, Yesu a gwadətay a ndo niye hay t̄a ndza ka dala. A ye, a həlaw makwala neheye tapa tasəla aye. A gay naha sisə a Mbəlom. A gay naha sisə a Mbəlom na, a ɲgəna ha daf niye, a vələtay a gawla ɲgay ɲada t̄a vələtay a ndo hay tebiye. Gawla ɲgay hay tə vələtay makwala niye a ndo hay. ⁷ Kələf andaya ka gawla ɲgay hay tsakway sa. Yesu a həl kələf niye, a gay naha sisə a Mbəlom. A vələtay a gawla ɲgay hay. A gwadətay: «ɲgənumatay a ndo hay dərmaɲ.»

⁸ Makwala tə kələf niye na, kwa way a nda bəh bəh ka mərehe. Gawla i Yesu hay tə hayay gər a bəmalə nakə a ləkaw aye na, kətəh tasəla. ⁹ Ndo neheye tə nda daf aye na, ta giye gwezem fad.

Ma dəba eye na, Yesu a gwadətay: «Dum kurom tuk!» ¹⁰ Tsa na, Yesu a tsal ɲgway a kwalalaɲ i yam ta gawla ɲgay hay. Ti ye a gəma wuray tə zalay Daləmanuta.

Farisa hay ta tsətsah masuwayaɲ ka Yesu

Mata 16.1-12

¹¹ Tə ndisl a Daləmanuta na, Farisa hay ti ye naha ka tɔv tay. Ti ye naha na, ta dazlay mətsike me ta Yesu, hərwi a satay məhəle faya abəra suwat. Ta tsətsah ka Yesu, tə gwadətay: «Gamay masuwayaɲ nakə ma diye ha ka yaw abəra ka tɔv i Mbəlom aye.»

¹² Yesu a tsəne bazlam tay nakə tə tsik aye na, a ma ha məsəfərə ɲgək a bəzihud, a gwadətay: «Nəkurom ndo neheye tə dərə

ka tsətsahumeye masuwayaŋ sa na, kemey? Anaŋ na tsikakumeye ta dedək: Dada ndəray ma gakumeye masuwayaŋ bay!»

¹³ Tsa na, Yesu a gər tay ha. A tsal ŋgway a kwalalaŋ i yam, a ye a tas abəra ma dəlov niye a diye neŋged.

¹⁴ Gawla i Yesu hay ta zəba wu tay hay na, ta mətəsa ha gər tə masəkəme makwala. Andaya fataya mə kwalalaŋ i yam na, tapa nətə tsa. ¹⁵ Ahəl nakə faya ta diye na, Yesu a gatay dəf, a gwadətay: «Gum metsehe! Tsəpum gər kurom abəra ka gəde i Farisa hay tə bəmalə i Herod.»

¹⁶ Gawla ŋgay hay tə tsəne andza niye na, tə ma ha ka bo bazlam mə walaŋ tay. Tə gwad: «A tsikakway na, hərwi nakə makwala andaya fakwaya bay aye!»

¹⁷ Tsa na, Yesu a sərətay naha ka wu nakə faya ta miye ha a bo mə walaŋ tay aye. A gwadətay: «Ka ŋgurumeye bo kurom hərwi makwala nakə andaya fakuma bay aye na, kemey? Ada ka tsənum zuk bədaw? Ka pum a mədzał gər kurom təbədew? Mədzał gər kurom na, madərəzla eye kəla daw?»

¹⁸ «Dəre andaya fakuma ada kə ŋgatamay a dəre bədaw? Zləm andaya fakuma hərwi mətəsaəna ada kə tsənum bədaw?»

«Ada kə makumaw a gər təbədew? ¹⁹ Na ge tə makwala na, kəkay? Na ŋgəna ha makwala tapa zlam na, ndo hay gwezem zlam tə nda bədaw? Ada nakə a ləkaw ka hayumay gər na, gwaŋ nday?»

Ta mbəday faya, tə gwadəy: «Gwaŋ kuro gər eye sulo.»

²⁰ Yesu a gwadətay sa: «Makwala neh-eye tapa tasəla aye na ŋgənatay a ndo hay gwezem fad aye na, nakə a ləkaw a rah na, kətəh nday?»

Ta mbəday faya, tə gwadəy: «Kətəh tasəla.»

²¹ Yesu a gwadətay: «Aya! Ada ka sərūm ha sa bədaw?»

Yesu a mbəl ha guluf

²² Tsa na, tə ndisl a gəma wuray tə zalay Betesayda. Mə dəma na, tə gəsay naha həlay a ndoweye andaya guluf eye ka təv i Yesu. Tə gay amboh a Yesu. Tə gwadəy: «Tətal ka ndo may anaŋ ada mā ŋgatay a dəre tey.»

²³ Yesu a gəs ndo niye guluf eye mə həlay, a ye ha abəra ma wuzlahgəma. Ti ye naha

na, Yesu a tuf slesləb ka dəre i guluf niye. A pa faya həlay, a tsətsah faya a gwadəy: «Ka ŋgatay a wu daw?»

²⁴ Guluf niye a zəba dəre na, a gwadəy a Yesu: «Na ŋgatay a ndo hay. Na ŋgatəy na, andza gər dəf hay, ane tuk na, faya ta diye.»

²⁵ Tsa na, Yesu a pay həlay ka dəre sa. Dəre i guluf niye na, a mbəl lele. A ŋgatay a dəre kulir kulir tuk.

²⁶ Yesu a gwadəy: «Anəke na, do wu yak a mətəgay tuk. Kə ye ta wuzlahgəma bay kəla.»

Piyer a da ha Yesu neŋgeye Kəriste Mata 16.13-20; Luka 9.18-21

²⁷ Ma dəba eye na, Yesu ta gawla ŋgay hay tə lətse, ti ye abəra ma gəma niye. Ti ye a gəma neheye bəse tə mbay naha a gəma i Sezare Filipi aye. Ahəl nakə nətəye ka tsəved faya ta diye na, Yesu a tsətsah ka gawla ŋgay hay, a gwadətay: «Ndo hay tə gwad fagaya neŋ na, way?»

²⁸ Ta mbəday faya tə gwadəy: «Siye hay tə gwad nəkar na, Yuhana madzəhuəbe ndo a yam, ndo mekeləŋ eye hay tə gwad nəkar na, Eliya, siye hay tə gwad nəkar na, nətə mə walaŋ i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay.»

²⁹ Yesu a tsətsah fataya, a gwadətay: «Ada nəkurom ka gwadum i kurom, neŋ na, way?»

Tsa na, Piyer a mbəday faya, a gwadəy: «Nəkar na, Kəriste.»

³⁰ Tsa na, Yesu a gatay me, a gwadətay: «Kə tsikumay a ndəray bay.»

Yesu a da ha məməte ŋgay Mata 16.21-28

³¹ Tsa na, Yesu a pa bo ka mətəsikətay me a zləm. A gwadətay: «Neŋ Wawa i Ndo na, kutoŋ na siye dəretsətəseh haladzay. Bag-war hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom ta ndo neheye tə dzangəwa bazlam i Mbəlom mapala eye ada siye i madugula hay na, nətəye ta wudiye ga bay. Ta kaliye ga ha, ta ta kədiye ga. Ane tuk na, na həniye sulo mamahkar eye na, na lətseweye abəra ma mədahaŋ.» ³² A dətay ha parak parak lele ka həmbər mətəsikətay bay.

Tsa na, Piyer a zalay kətsah mahəŋgeye, a gay me. ³³ Yesu a mbədə me ka təv i gawla ŋgay siye hay. A zəba naha fataya. A gay me

a Piyer, kutik kutik, a gwaday: «Do abəra ka təv ga. Do a dəba, nəkar na, Fakalaw. Ka dzala gər andza Mbəlom bay, ka dzala gər na, andza i ndo zezeŋ.»

³⁴ Tsa na, Yesu a zalatay a ndo hay ta gawla ŋgay hay. A gwadatay a nəteye tebiye: «A say a ndoweŋe məpeŋ bəzay na, mâ gər ha wu nakə a say a dərev ŋgay aye. Mâ zla mayako mazləmbada eye ada mâ peŋ bəzay.* ³⁵ Andza niye, ndo nakə a say mətəme ha məsəfəre ŋgay aye na, ma dziye ha dūh. Ane tuk na, ndo nakə ma dziye ha məsəfəre ŋgay hərwi ga ada hərwi Labara Ŋgwalak eye na, ma təmiye ha dūh. ³⁶ Tadə ndoweŋe kə huta zlele i məndzibəra tebiye a neŋgeye, ane tuk na, kə dze ha məsəfəre ŋgay na, ŋgama ŋgay aye na, mey? ³⁷ Wu andaya nakə ndo zezeŋ ma sliye faya məvəle hərwi mambəda ahaya məsəfəre ŋgay aye daw?»

³⁸ «Nəkurom ndo neheye anəke aye, nəkurom na, mə walaŋ i ndo neheye tə sər Mbəlom bay, faya ta giye mezeleme aye. Tadə ndoweŋe ka kərah ga ada kə datay ha bazlam ga a ndo hay bay na, neŋ dərmak na ta kərahiye na. Na ta kərahiye na na, ahəl nakə neŋ Wawa i Ndo na deyeweŋe ta məzlaḅ i Bəba Mbəlom ada ta gawla i Mbəlom hay aye.»

9

¹ Yesu a gwadatay sa: «Sərum ha na, ndo siye hay mə walaŋ kurom neheye anəke kanaŋ aye, nəteye na, ta mətiye zuk bay. Ta ta mətiye na, ta ŋgateye tə dərə tay a Bəy i Mbəlom nakə ma ləviye bəy ŋgay ta gədaŋ aye təday.»

Bo i Yesu a mbəda

Mata 17.1-13; Luka 9.28-36; 2 Piyer 1.16-

18

² Ma dəba i məhəne məkwa na, Yesu a zalay a Piyer, a Yakuba ta Yuhana, ti ye tə tsal a məhəmba zəbol eye. Ahəl nakə nəteye mə məhəmba niye məhəteye na, bo i Yesu a mbəda ka dərə tay. ³ Peteked ŋgay a mbəda herre kudəkudək. Məsləde i peteked niye na, ndəray kwa nəte ka məndzibəra ma sliye məsləde ha andza niye na, andaya bay.

⁴ Kwayaŋŋa gawla i Yesu neheye məhkar aye tə ŋgatay a Eliya ta Musa nəteye faya ta tsikiye me tə Yesu.

⁵ Tsa na, Piyer a gwaday a Yesu: «Miter ga! Lele na, ndzakwa kanaŋ. Nəmaa kəruwakumeye madzawadzawa məhkar, nəte i yak, nəte i Musa ada nəte i Eliya.»

⁶ Piyer a tsik andza niye na, hərwi a sər wu nakə ma tsikiye bay. Hərwi nəteye neheye məhkar aye na, ta dzədzar haladzay.

⁷ Pazlay a mbəzlaw mə mbəlom, a dərəzl tay ha. Ma pazlay niye na, bazlam a tsənew abəra mə gəma, a gwad: «Nakay na, wawa ga. Na wuda na haladzay. Pumay zləm a wu nakə ma tsikakumeye!»

⁸ Tsa na, gawla i Yesu neheye məhkar aye ta zəba dərə na, ndəray andaya sa bay. Andaya ka təv niye na, Yesu məhəŋgeye.

⁹ Ahəl nakə faya ta mbəzlaweŋe abəra mə məhəmba aye na, Yesu a gwadatay: «Wu nakə ka ŋgatamay aye na, kə təkərumay a ndəray bay hus a pat nakə neŋ, Wawa i Ndo na lətsew abəra ma mədahaŋ aye təday.»

¹⁰ Ta təma bazlam nakə Yesu a tsikatay aye. Anəke na, ta tsətsah mə walaŋ tay, tə gwad: «Mələtsew abəra ma mədahaŋ na, andza məgwede mey?»

¹¹ Tsa na, gawla ŋgay hay ta tsətsah faya, tə gwaday: «Ndo neheye tə dzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye tə gwad na, Eliya ma lahaweŋe madayaw təday na, hərwi mey?»

¹² Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Andza niye, Eliya ma lahaweŋe madayaw. Ma lambadiye tay ha wu hay tebiye təday. Ta watsa ka gər i Wawa i Ndo dərmak. Tə watsa na, tə gwad: “Neŋgeye na, ma siye dərətsətseh haladzay ada ta zəbiye faya andza ndo bay” bədaw? ¹³ Na tsikakumeye parakka: Eliya na, 6a ki yaw tsiy. Ndo hay ta gay wu nakə a satay aye. Bazlam i Mbəlom kə tsik faya andza niye.»

Yesu a mbəl ha wawa

Mata 17.14-21; Luka 9.37-43

¹⁴ Tə ndisl ka təv i siye i gawla ŋgay hay na, tə ndzay naha a gər a ndo hay haladzay tə lawara tay ha a wuzlah. Ndo neheye tə dzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye aye

* **8:34** Məzle mayako mazləmbada eye na, andza məgwede: Məndze maləva bo eye məvəle ha məsəfəre ŋgay andza Yesu.

ta gawla i Yesu hay faya ta kədiye wuway a bo. ¹⁵ Ndo hay tə ɲgatay a Yesu faya ta diye naha ka təv tay ta gawla ɲgay neheye mahkar aye na, a gatay hərbəbəkka. Tsa na, ta hway ka təv ɲgay mata tsikay me. ¹⁶ A gwadətay: «Ka kədum wuway ta nəteye ka wuye mey?»

¹⁷ Tsa na, ndoweye andaya mə walaɲ i ndo niye hay a mbədayaw faya, a gwadətay: «Miter, neɲ na zlakaw wawa ga, hərwi mahorvov a gay. A gay na, a bəraway ka bazlam ɲgəts. ¹⁸ Mahorvov a gəsawa na. A gəsawa na na, kwa ka waray. A kalawa ha ka dala bəra bəra. Makukufay a yawaw faya abəra ada a həpədawa zler ada a sarawa ha. Na tsətsah ka gawla yak neheye ta həhar faya bəra mahorvov tey na, tə mba faya mahəhere bay.»

¹⁹ Yesu a tsikatay parakka a ndo niye hay, a gwadətay: «Nəkurom neheye anəke ka dzalum ha ka Mbəlom bay aye! Na ndziye ka təv kurom na, hadzəgay? Na zliye ɲgatay hərwi kurom na, məndze hadzəgay? Ahe! Zlumenɲ ahaya wawa eye kanaɲ.»

²⁰ Ti ye, tə zlayaw wawa niye.

Fakalaw niye mə bo i wawa niye a ɲgatay a Yesu na, a bəl ha wawa niye ta gədaɲ. Wawa niye a dəd. Tsa na, a tambolom ha ka dala tambolom tambolom. Makukufay a yaw ka bazlam.

²¹ Yesu a gwadətay a bəba i wawa niye: «Wu nakay a gay na, kə ndza faya hadzəgay?»

Bəba i wawa niye a mbəday faya, a gwadətay: «Wu nakay a dazlay na, neɲgeye wawa eye mba. ²² Fakalaw a kalawa ha a ako ada a yam hərwi ada m̄ə mət. Tadə ka sliye faya na, amboh dzəna may tey.»

²³ Yesu a mbəday faya, a gwadətay: «Ka gwad na, “Tadə ka sliye faya na, dzəna may tey” ba! Ane tuk na, hərwi ndo nakə kə dzala ha ka neɲ aye na, wuray andaya ma giye bo hərwi ɲgay bay na, andaya bay.»

²⁴ Tsa na, bəba i wawa niye a wuda ta magala, a gwad: «Na dzala ha! Səkeheɲ ha mədzele ka nəkar.»

²⁵ Ahəl nakə Yesu ta bəba i wawa niye faya ta tsikiye me aye na, ndo hay ta hway naha haladzay ka təv tay. Yesu ka zəba ndo hay faya ta diye naha na, a ɲgərəz ka fakalaw, a gwad: «Nəkar fakalaw nakay

matəra ha ndo mandək eye ada mətsike me bay aye na, faya na gwadakeye dara abəra mə bo i wawa nakay. K̄ə ma faya mede a bo i wawa nakay dādā sa bay!»

²⁶ Fakalaw niye a wuda, a bəl ha wawa niye ta gədaɲ. Tsa na, a ndohwaw abəra mə bo i wawa niye. Wawa niye ma kaleye zləva andza ma mətiye. Ndo hay haladzay ka niye tə gwad: «Wawa nakay na, kə mət.»

²⁷ Yesu a gəs na mə həlay, a lətse ha. Wawa niye a lətse ka mbəlom.

²⁸ Tsa na, Yesu ta gawla ɲgay hay, ti ye abəra ka niye, ti ye a mətəgay. Ahəl nakə nəteye mahəteye mətəgay na, ta tsətsah faya tə gwadətay: «Nəmay, nəmaa mba faya mahəhere fakalaw abəra ka wawa niye təbey na, hərwi mey?»

²⁹ Yesu a mbədatay faya: «Ka dūwulumay me a Mbəlom bay na, ka slumeye faya mahəhere slala i Fakalaw niye bay.»

Yesu a da ha məməte ta mələtsew ɲgay abəra ma tsəvay

Mata 17.22-23; Luka 9.43-45

³⁰ Yesu ta gawla ɲgay hay tə lətse, ti ye abəra ma təv niye. Ti ye a təv mekelenɲ eye ta dala i Galile. Yesu a say na, ndo hay t̄ə sər ha təv nakə neɲgeye mə dəma aye bay. ³¹ A say ndo hay t̄ə sər faya bay na, hərwi faya ma tətikateye a gawla ɲgay hay.

A tətikawatay a gawla ɲgay hay na, a gwadawatay: «Neɲ Wawa i Ndo na, ta gəsiye ga, ta vəlateye ga ha a həlay a ndo hay. Ta kədiye ga mədahaɲ eye, ada ma məhəne mamahkar eye na, na lətseweye abəra ma mədahaɲ.»

³² Ane tuk na, gawla ɲgay hay ta tsəne me ɲgay niye a say məgwede mey na, ta tsəne bay. Ada ta dzədzar matsətsehe faya.

Matəme wawa hay

Mata 18.1-5; Luka 9.46-48

³³ Tsa na, tə ndisl a Kafənahum. Ti ye naha, ti ye a gay nakə tə ndzawa mə dəma aye. Ahəl nakə nəteye mə gay niye na, Yesu a tsətsah fataya, a gwadətay: «Meeneɲ faya ka deyekweye ka tsəved na, ka tsikum mə walaɲ kurom na, ka wuye mey?»

³⁴ Ta mbəday faya a Yesu bay. Hərwi ahəl nakə faya ta diye ka tsəved aye na, ta tsətsah ka bo mə walaɲ tay, tə gwad:

«Ndo nakə neŋgeye bagwar eye a ze ndo mə walaŋ kway nakay aye na, way?»

³⁵ Yesu a ndza ka dala. Tsa na, a hayay gər a gawla ŋgay hay kuro gər eye sulo ka təv ŋgay. A gwadətay: «Ndo nakə a say matəre bagwar eye ka gər i ndo hay aye na, mâ həna ha gər dūh. Sa na, mâ təra ndo məgay məsler a ndo hay tebiye.»

³⁶ Tsa na, Yesu a zla wawa tsekweŋ, a lətse ha a wuzlah tay. A gəs na wawa niye kurup kurup ka bo lele. ³⁷ Tsa na, a gwadətay: «Ndoweje ka təma na wawa nakay lele andza wawa nakay anaŋ eye hərwi nakə a wuda ga aye na, a təma na, neŋ. Ndoweje ka təma ga na, a təma neŋ mahəgeye bay. A təma na, ndo nakə a sləra ga ahaya dərmaŋ.»

Ndo nakə kə neŋ dərə bay aye na, ndo ga Luka 9.49-50

³⁸ Ma dəba eye na, Yuhana a gwadətay a Yesu: «Miter, nəmaa ŋgatay a ndoweje faya ma həhariye fakalaw abəra mə bo i ndo ta məzele yak. A samay haḃe məgay me hərwi neŋgeye na, ndo kway bay.»

³⁹ Yesu a mbədətay faya, a gwadətay: «Kâ gumay me bay. Hərwi ndoweje kə ge masuwayaŋ tə məzele ga na, ma tsikiye fagaya wu nakə lelebay aye bay. ⁴⁰ Hərwi ndo nakə kə nakway dərə bay aye na, neŋgeye ndo kway.»

⁴¹ Yesu a gwadətay sa: «Ndoweje kə vəlakuŋ yam məse hərwi nakə ka pumeŋ bəzay a neŋ Kəriste aye na, sərum ha ta dedək, magogoy ŋgay ma dziye bay.»

Məsəpete

Mata 18.6-9; Luka 17.1-2

⁴² Yesu a gwadətay sa: «Ndoweje ka səpat ndo nəte mə walaŋ i wawa neheje tə dzala ha ka neŋ aye a mezeleme na, ŋgama tâ ɓaray madiz i kwar a dətay ada tâ kal ha a huɗ i bəlay. ⁴³ Tadə həlay yak ma dədəje kar ha a mezeleme na, dəs na. ŋgama huta məsəfəre ka təv i Mbəlom tə həlay yak nəte tə bəmalə nakə ta kaliye kar ha a ako nakə ma mbatiye dədə bay tə həlay yak sulo aye. [⁴⁴ Mə dəma na, mətul neheje tə nda ndo aye na, tə mət bay, ada ako nakə dədə ma mbatiye bay aye.] ⁴⁵ Tadə sik yak ma dədəje kar ha a mezeleme na, dəs na. ŋgama dūh na, fələkwa a Bəy i Mbəlom tə sik yak nəte

tə bəmalə nakə ta kaliye kar ha a ako tə sik yak sulo aye. [⁴⁶ Hərwi mə dəma na, mətul neheje tə nda ndo aye na, tə mət bay, ada ako nakə dədə ma mbatiye bay aye.] ⁴⁷ Ada kə ge tadə dərə yak ma dədəje kar ha a mezeleme na, ŋgwad na. ŋgama dūh na, fələkwa a Bəy i Mbəlom tə dərə yak nəte tə bəmalə nakə ta kaliye kar ha a ako nakə dədə ma mbatiye bay tə dərə yak sulo aye. ⁴⁸ Mə dəma na, mətul neheje tə nda ndo aye na, tə mət bay, ada ako nakə dədə ma mbatiye bay aye.»

⁴⁹ Yesu a gwadətay sa: «Andza ako nakə ndo məvədə ma vədəje ha wu aye na, ndo neheje tə dzala ga ha ta siye dəretsətseh hərwi mede tay. Sluwal dərmaŋ andza niye, ta giye ka ala na, ada mâ vəd. ⁵⁰ Sluwal na, wu nakə lele aye. Ane tuk na, tadə sluwal a tsəhən bay na, ta giye ha sa kəkay ada mâ tsəhən na? Wewer andaya matəra ha lele sa bay. Nəkurom dərmaŋ na, tərūm andza sluwal nakə a tsəhən lele aye. Mə walaŋ kurom na, ndzum barbarra.»

10

Yesu a tsik ka mahəhere ŋgwas Mata 19.1-12; Luka 16.18

¹ Ma dəba eye na, Yesu ta gawla ŋgay hay tə lətse, ti ye abəra ma Kafernahum, ti ye ka dala i Yahuda. Tsa na, tə lətse, ti ye tə tas magayam i Yurdum. Mə dəma na, ndo hay haladzay tə haya gər ka təv ŋgay sa. Tsa na, a tsikatay bazlam i mbəlom andza nakə a tsikawatay aye.

² Farisa hay ti ye naha ka təv ŋgay. Ti ye naha ka təv ŋgay na, hərwi a satay məhəle faya abəra suwat. Ta tsətsah faya tə gwadətay: «Bazlam kway mapala eye kə vəl tsəved a ndo ka mahəhere ŋgwas ŋgay dətay?»

³ Yesu a mbədətay faya na, tə matsətsehe dərmaŋ. A gwadətay: «Bazlam mapala eye waray nakə Musa a vəlakuŋ a tsik ka mahəhere ŋgwas na?»

⁴ Tə gwadətay: «Musa a gwad na, tadə ndoweje a say mahəhere ŋgwas ŋgay na, mâ watsay dərrewel i mahəhere a həlay. Kə watsay na, ada mâ həhar na tuk. Ndo hay ta səriye ha manəŋ ka həhar na ŋgwas ŋgay na, ka dərrewel niye.»

5 Tsa na, Yesu a gwadatay: «Musa a watsakum gər i bazlam mapala eye nakay andza nakay na, hərwi dərev kurom nakə makula eye tonḡwa tonḡwa. 6 Ahəl niye ka madazlay na, andza niye bay. Hərwi mawatsa eye ka madazlay i mäge məndzibəra na: “Mbəlom a ge hasləka ada ngwas. 7 Hərwi niye hasləka ma gəriye ha bəba ngay ta may ngay, ta ndziye ta ngwas ngay. 8 Ada nəteye ta təriye na, bo nəte.”*» Andza niye, nəteye sulo sa bay, ane tuk na, andza ndo nəte.»

9 Yesu a gwadatay sa: «Ndo zezeḡ m̃a ngəna ha wu nakə Mbəlom a dzapa ha aye bay.»

10 Yesu ta gawla ngay hay ti ye wu tay. Ahəl nakə nəteye m̃a gay ta gawla ngay hay aye na, gawla ngay hay ta tsətsah sa, t̃ə gwad̃ay: «Bazlam niye ka tsik eye na, andza m̃agwed̃e mey?»

11 Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Tad̃ə ndoweye ka həhar na ngwas ngay ada k̃ə zla a d̃əma ngwas mekeleḡ eye na, k̃ə ge madama. K̃ə gay m̃ənese a ngwas ngay kurre eye. 12 Tad̃ə ngwas a wud̃a na zal ngay sa bay, a zla zal mekeleḡ eye d̃ərmak na, k̃ə ge madama.»

Yesu a t̃əma wawa hay

Mata 19.13-15; Luka 18.15-17

13 Ma d̃əba aye na, ndo hay t̃ə həl naha wawa hay a Yesu hərwi ada m̃a pa fataya həlay ada t̃a huta ngama. Ane tuk na, gawla ngay hay t̃ə gatay me a ndo niye hay t̃ə həlay naha wawa hay aye. 14 Yesu a ngatay andza niye na, a yay a gər bay. A ndalay. A gwadatay a gawla ngay hay: «Gər̃um tay ha wawa hay t̃a yaw ka t̃əv ga! K̃a həharum tay hay bay, hərwi B̃əy i Mbəlom maṽəla eye na, a slala i ndo neheye andza wawa neheye. 15 S̃ər̃um ha na, ndoweye ka t̃əma B̃əy i Mbəlom andza wawa neheye bay na, ma diye a B̃əy i Mbəlom bay.»

16 Tsa na, a zla wawa niye hay a həlay nəte ta nəte. A pa fataya ngama.

Ndo i zlele ta B̃əy i Mbəlom

Mata 19.16-30; Luka 18.18-30

17 Yesu ta gawla ngay hay t̃ə lətse, ta diye na, ndoweye a yaw ka t̃əv ngay mahway

mahway. A ndisl ka t̃əv ngay na, a d̃əkway gurmets kame ngay, a gwad̃ay: «Miter lele eye, na hut̃iye sifa nak̃ə ma nd̃əviye bay aye na, na giye na, k̃əkay?»

18 Yesu a gwad̃ay: «Ka zeleḡ ndo lele eye na, kemey? Ndo lele eye na, Mbəlom nəte ngweḡ. 19 Ka s̃ər̃ bazlam i Mbəlom mapala eye d̃aw? Bazlam i Mbəlom mapala eye a gwad̃ na: “K̃a k̃əd̃ gər i ndo bay, k̃a ge madama bay, k̃a ge m̃əkal bay, k̃a raw me ka ndo kame i sariya bay, k̃a vay gər a ndo bay, r̃əhatay ha gər a b̃əba yak ta may yak.†”»

20 Ndo niye a gwad̃ay: «Miter, gər i bazlam mapala eye neheye ka paslaweye na, na hənay ha gər kwa ma wawa.»

21 Yesu a ndazl na na, a wud̃a na haladzay. Tsa na, a gwad̃ay: «A l̃əkaw fakaya ab̃əra na, wu nəte. Añəke na, do ta s̃ək̃əm ha zlele yak hay tebiye ada k̃a ng̃ənatay suloy aye a ndo i m̃ətawak hay. Ka ge andza niye na, ka ta hut̃iye zlele m̃ə mbəlom. Tsa na, dara, peḡ b̃əzay.»

22 Ndo niye a ts̃əne bazlam niye na, d̃ərev a həb̃ay. A ye ngway ta mevel eye, hərwi zlele ngay na, haladzay.

23 Yesu a ngatay a ndo niye a ye ngway na, a z̃əba ka gawla ngay niye hay t̃ə lawara na a wuzlah aye. A gwadatay: «Kay! Hərwi ndo i zlele na, mede a B̃əy i Mbəlom i ngay na, mada me eye haladzay.»

24 Gawla ngay hay t̃ə ts̃əne bazlam niye na, a ṽəlatay madzəd̃zere. Ane tuk na, Yesu a gwadatay sa: «Wawa ga hay! Mede a B̃əy i Mbəlom na, mada me eye haladzay! 25 T̃ə b̃əmal̃ə nak̃ə ndo i zlele ma diye a B̃əy i Mbəlom aye na, ngama zl̃əgweme m̃a ye ta b̃əd̃ i l̃əp̃əre.»

26 Tsa na, a gatay wad̃əḡ wad̃əḡ a gawla ngay hay. T̃ə gwad̃ m̃ə walaḡ tay: «Ane tuk na, k̃ə ge andza niye na, mata sle m̃ət̃əme na, way?»

27 Yesu a z̃əba fataya, a gwadatay: «Nd̃əray ma sliye m̃ət̃əme bay. Ane tuk na, Mbəlom ma sliye m̃ət̃əme ha ndo. Hərwi neḡgeye na, wuray a zay g̃ədañ t̃əbey.»

* 10:8 Madazlay i wu hay 1.27, 2.24. † 10:19 Madayaw ab̃əra ma Ezipt 20.12-16; Bazlam mapala eye masulo eye 5.16-20.

²⁸ Tsa na, Piyer a gwad̄ay: «Ts̄ane! N̄amay anan̄, n̄amaa ḡar ha wu hay tebiye h̄arwi m̄apaka b̄azay na, k̄akay?»

²⁹ Yesu a mb̄ad̄atay faya a gwad̄atay: «S̄arum ha! Ndoweye k̄a ḡar ha gay nḡay, malamar nḡay hasl̄aka eye hay ta malamar nḡay dem eye hay, may nḡay, b̄aba nḡay, wawa nḡay hay, guvah nḡay h̄arwi ga ada h̄arwi Labara Ngwalak eye na, ³⁰ an̄ake ah̄al kway nakay ma hut̄iye a d̄ama gay hay, malamar hasl̄aka eye hay, malamar dem eye hay, maya hay, wawa hay, guvah hay na, haladzay a ze nak̄a a ḡar ha aye. K̄ala na, ta geye d̄arets̄atseh haladzay d̄armak. Aza kame na, ma hut̄iye sifa nak̄a ma nd̄aviye bay aye. ³¹ M̄a walan̄ i ndo neheye an̄ake n̄ateye ndo i me hay aye na, haladzay ta t̄ariye ndo i d̄aba ada m̄a walan̄ i ndo neheye an̄ake n̄ateye ndo i d̄aba hay aye na, haladzay ta t̄ariye ndo i me.»

Yesu a da ha m̄amate nḡay

Mata 20.17-19; Luka 18.31-34

³² Yesu ta gawla nḡay hay, t̄a h̄al bo, t̄a l̄atse h̄arwi mede a Zerozelem. An̄ake na, n̄ateye ka ts̄aved̄ faya ta diye. Kame tay na, Yesu. Gawla nḡay niye hay ta dz̄adzar. Ndo neheye t̄a patay b̄azay faya ta diye ka bo dziye ta dz̄adzar haladzay.

Yesu a zalatay a gawla nḡay niye hay kuro ḡar eye sulo aye ab̄ara m̄a walan̄ i ndo niye hay k̄atsah sa. Ka t̄av niye na, a tsikatay wu nak̄a ma ta t̄ariye ka ḡar nḡay aye.

³³ A gwad̄atay: «Ts̄anum, an̄ake na, faya ka deyekweye a Zerozelem. M̄a d̄ama na, neŋ Wawa i Ndo ta v̄alateye ga ha a h̄alay a bagwar i ndo neheye t̄a v̄alaway wu a Mb̄alom aye ada a ndo neheye t̄a dzan̄gawa bazlam i Mb̄alom mapala eye. Ta geŋeye sariya i m̄ak̄ade. Ta v̄alay ga ha a h̄alay i ndo neheye t̄a s̄ar Mb̄alom bay aye. ³⁴ N̄ateye na, ta ngweseneye d̄ala ab̄ara m̄a ḡar. Ta tufeneye sleslēb a d̄are. Ta ndābiye ga ta mandalaba. Tsa na, ada ta k̄adiye ga tuk. Aya ane, ma d̄aba i m̄ah̄ane mahkar na, na l̄atseweye ab̄ara ma m̄adahan̄.»

Ndo bagwar eye ta ndo i m̄asler

Mata 20.20-28; Luka 22.25-27

³⁵ Ma d̄aba aye na, Yakuba ta Yuhana wawa i Dzebede hay ta h̄andz̄ad̄ ka t̄av nḡay,

t̄a gwad̄ay: «B̄ay Maduwen̄ may, a samay na, gamay wu nak̄a a samay mats̄atsehe fakaya aye?»

³⁶ Yesu a gwad̄atay: «A sakum n̄a ge h̄arwi kurom na, wuye mey?»

³⁷ Ta mb̄ad̄ay faya t̄a gwad̄ay: «Wu nak̄a n̄amaa ts̄atsah fakaya aye na, ah̄al nak̄a aza ka ndziye ma b̄ay yak na, v̄alamay ts̄aved̄ n̄amāa ndza ka t̄av yak, n̄ate ta diye i h̄alay i m̄anday ada nen̄ged̄ ta diye i h̄alay i gula yak tey.»

³⁸ Ane tuk na, Yesu a gwad̄atay: «Ka s̄arum wu nak̄a ka ts̄atsahumeye aye bay? Ka slumeye m̄ase d̄arets̄atseh nak̄a na siye aye d̄aw? Ka slumeye faya mat̄ame t̄a dz̄ahūb̄ kurom ha a d̄arets̄atseh nak̄a ta dz̄ahūbiye ga ha a d̄ama aye nḡway d̄aw?»

³⁹ Ta mb̄ad̄ay faya, t̄a gwad̄ay: «N̄amaa sliye faya.»

Yesu a gwad̄atay: «Andza niye dedek, d̄arets̄atseh nak̄a na ta siye na, ka ta sumeye. D̄arets̄atseh nak̄a ta dz̄ahūbiye ga ha a d̄ama aye na, ta dz̄ahūbiye kurom ha a d̄ama. ⁴⁰ Ane tuk na, m̄andze ta diye i h̄alay i m̄anday ga k̄aḡabay ta diye i h̄alay i gula ga na, mata tsike na, neŋ bay. T̄av m̄andze niye na, i ndo neheye Mb̄alom a l̄avatay ha bo aye wu tay.»

⁴¹ Siye i gawla nḡay neheye kuro aye t̄a ts̄ane bazlam niye na, a ndalatay haladzay. T̄a ge mevel ka Yakuba ta Yuhana. ⁴² H̄arwi niye Yesu a zalatay tebiye ka t̄av nḡay, a gwad̄atay: «Ka s̄arum ha na, ndo neheye ta z̄aba fataya andza b̄ay bagwar eye ka m̄andzib̄ara faya ta l̄aviye ndo hay ta ḡadan̄ ada ndo bagwar eye hay ta b̄ar̄akiye ha ḡadan̄ tay ka siye i ndo hay. ⁴³ Ane tuk na, m̄a ge andza niye m̄a walan̄ kurom bay. Duh na, k̄a ge nd̄aray m̄a walan̄ kurom a say mat̄are bagwar eye na, m̄a t̄ara ndo i m̄asler kurom. ⁴⁴ Ada tad̄a ndo m̄a walan̄ kurom a say mat̄are ndo i me na, m̄a t̄ara beke i ndo hay tebiye d̄uh. ⁴⁵ Kwa neŋ Wawa i Ndo na yaw na, h̄arwi ada ndo hay t̄a geŋ m̄asler bay. Na yaw d̄uh na, h̄arwi m̄agatay m̄asler a ndo hay ada m̄av̄ale ha m̄as̄af̄are ga h̄arwi m̄amb̄ale tay ha ndo hay haladzay.»

Yesu a mb̄al ha ndo guluf eye

Mata 20.29-34; Luka 18.35-43

⁴⁶ Yesu ta gawla ngay hay tã ndisl a gãma i Zeriko. Ahãl nakã ti yaw abãra ma gãma niye na, ndo hay haladzay tã patayaw bãzay. Faya ta diye na, tã ndzay a gãr a guluf wuray faya ma rãkiye wu mandza eye ka tsakay i tsãved. Mãzele ngay na, Bartime, andza mægweðe wawa i Time. ⁴⁷ Guluf niye a tsãne tadakay faya ma diye na, Yesu ndo i Nazaret na, a wuda, a gwad: «Yesu, Wawa i Davit, nã gaka mã bo tãbãðew?»

⁴⁸ Ndo hay haladzay tã gay me, tã gwadãay: «Ka bãbãl mey? Ndza ðikðik!»

Neñgeye na, a sãkah ha mawude sa ðuh: «Wawa i Davit, nã gaka mã bo tãbãðew?»

⁴⁹ Tsa na, Yesu a lãtse, a gwadãtay: «Dum zalumenãyaw, mã yaw.»

Ti ye tã zalay a guluf niye, tã gwadãay: «Dãrev mã ye fakaya abãra bay. Lãtse! Dara, faya ta zalakeye.»

⁵⁰ Tsa na, a lãtse hurum, a kal ha peteked i mãtasl ngay ãvez ka dala. A ndapa a mbãlom, tsa na, a ye ka tãv i Yesu.

⁵¹ Yesu a tsãtsah faya, a gwadãay: «A saka nã ge hãrwi yak na, mey?»

Guluf niye a mbãðay faya, a gwadãay: «Miter, a señ na, nã ngatay a ðãre sa tey.»

⁵² Tsa na, Yesu a gwadãay: «Ka pa mãdzal gãr yak ka neñ ta ðedek. Do, ka mbãl!»

Tsa na, guluf niye a ngatay a ðãre kwetseh kwetseh lele. A pay bãzay a Yesu.

11

*Yesu a ndisl a Zerozelem
Mata 21.1-11; Luka 19.28-40; Yuhana 12.12-19*

¹ Anãke na, Yesu ta gawla ngay hay, nãteye bãse ta Zerozelem. Nãteye mã mahãmba nakã tã zalay Mahãmba i Tetãðãez aye. Ka mahãmba eye niye na, gãma i Betifadze ta Betani andaya. Mã ðãma na, Yesu a slãr tay ha gawla ngay hay sulo, a gwadãtay: ² «Dum a gãma nakã kame kurom aye. Ka ndislum naha a ðãma na, ka ndzumeye a gãr a zuñgo wawa eye ðã mãzle ndo mãbara eye. Ndãray kã ndza faya ðãðã zuk bay. Pãlumaw ada kã yumenã ahaya. ³ Ndãray kã gwadãkum: “Ka pãlumeye zuñgo eye mãge ha mey?” na, gwadãmay: “A say a Bãy Maduweñ. Ma ta ma ahaya kananã bãse, ma ndziye bay.”»

⁴ Tsa na, ti ye a gãma niye. Ti ye naha a ðãma na, tã huta zuñgo niye wawa aye mãbara eye ma bãra ka mãged, ka tsakay i tsãved. Tsa na, tã pãla ha zuñgo niye. ⁵ Mã ðãma na, ndo hay andaya mandza eye. Tã gwadãtay: «Ka gumeye ka niye mey? Ka pãlumeye zuñgo eye mãge ha mey?»

⁶ Tsa na, ta mbãðatay faya andza nakã Yesu a tsikatay naha aye. Ndo niye hay tã tsãne andza niye na, tã gãr tay ha. Tsa na, ti ye ha zuñgo niye. ⁷ Ti ye ahaya zuñgo niye a Yesu na, ta fãtal faya peteked tay hay. Tsa na, a ndza ka zuñgo niye. ⁸ Ndo hay haladzay ta fãtal peteked tay hay ka tsãved. Siye hay tã pa hawal i gãrdãf neheye tã ðãsaw ma guvah hay aye hãrwi mãðãslay ha gãr a Yesu ðãrmak. ⁹ Ndo neheye kame i Yesu ta ndo neheye ma ðãba ngay aye na, ta wuda, tã gwad: «Zambãðakway a Mbãlom! Mã pa ngama ka ndo nakã faya ma deyeweye tã mãzele i Bãy Maduweñ aye! ¹⁰ Mbãlom mã pa ngama ka bãy i bãba kway Davit! Zambãðakway a Mbãlom, neñgeye nakã mã mbãlom aye!»

*Yesu a vãlay mezeleme a gãrdãfi gurov
Mata 21.18-19*

¹¹ Tsa na, tã ndisl a Zerozelem. Tã ndisl naha a Zerozelem na, ti ye a gay i mãðãslay ha gãr a Mbãlom. A ndisl naha na, a zãba ka wu nakã ndo hay faya ta giye mã ðãma aye. Ma ðãba eye na, ti ye ta gawla ngay hay a gãma i Betani. Ti ye a ðãma na, hãrwi mazlambar pat faya ma ðãðiye.

¹² Tãðãe eye na, Yesu ta gawla ngay hay tã lãtse abãra ma gãma i Betani, tã ma a Zerozelem. Ka tsãved faya ta diye na, may a wur ka Yesu. ¹³ A ngatay naha a ðãrizl i gãrdãf wuray andza gurov slambah faya haladzay. Tsa na, a ye mata zãbaw faya. A gwad: «Ingedhay na hutieye hohway ngay eye na ndiye.» A ye, a ndisl naha ka tãv i ðãrizl i gãrdãf niye na, kakupkuppa slambah ðekðek bãna, hohway andaya bay. Hãrwi kã ndisl ahãl ngay mãwe bay. ¹⁴ Tsa na, Yesu a gwadãay a ðãrizl i gãrdãf niye: «Ndãray mã nda hohway yak ðãðã sa bay!» Tsa na, gawla ngay hay ta tsãne.

*Yesu mã gay i mãðãslay ha gãr a Mbãlom
Mata 21.12-17; Luka 19.45-48; Yuhana 2.13-22*

¹⁵ Ma dāba eye na, tə ndisl a Zerozelem sa. Yesu a ye naha na, a ye a dalamətagay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. A ye naha na, a dazlay mahəhere tay ha ndo masəkəme wu hay ta ndo neheye ta səkəmiye hay wu hay aye. A pay həlay a tabal i ndo mambəde ha suloy, a mbəzl ha təv məndze i ndo masəkəme ha bodobodo hay. ¹⁶ A gatay me a ndo məzle wu i tsakala kwa waray waray mede ha ta dalamətagay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. ¹⁷ A datay ha lele, a gwadətay: «Mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom na: “Ta zaley a gay ga na, gay i maduwule me i slala i ndo hay wal wal tebiye.*” Ane tuk na, nəkurom ka tərūm ha lar i məkəkal hay na, kəkay?†»

¹⁸ Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom ta ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye, tə tsəne wu nakə Yesu a gawa aye na, ta dzədzar hərwi ndo hay ta wudə bazlam i Yesu niye a tsikatay aye. Ta pəla tsəved ka məkəde na Yesu.

¹⁹ Ta huwa pat pizze na, Yesu ta gawla ŋgay hay tə lətse, ti ye abəra ma Zerozelem.

*Məpe mədzał gər ka Yesu tə maduwule me
Mata 21.20-22*

²⁰ Tədə eye pərik i mekedə na, Yesu ta gawla ŋgay hay tə ma a Zerozelem. Ahəl nakə faya ta diye na, tə ŋgatay a dərizl i gərdaf niye andza gurov aye. Dərizl i gərdaf niye na, makula eye hus ta zləlay eye dzay. ²¹ Piyer a ŋgatay na, bazlam i Yesu nakə a tsikay a dərizl i gərdaf niye a mayaw a gər. Tsa na, a gwadəy a Yesu: «Miter, zəba ka dərizl i gərdaf nakə ka vəlay mezeleme aye na, kə kula.»

²² Yesu a mbədətay faya, a gwadətay: «Gərūmay ha mədzał gər kurom a Mbəlom! ²³ Sərūm ha lele, ndoweye kə gwadəy a mahəmba nakay: “Lətse abəra kanan, ta kal ha bo a bəlay”, kə ge a tsik ta mədzał gər nəte na, Mbəlom ma təmiye na. Ada mā sər ha na, ma giye bo andza nakə a tsətsah aye. ²⁴ Hərwi niye faya na tsikakumeye: Tədə ka dūwulum me, ka tsətsahum wu ka Mbəlom na, dzalum ha na, 6a ka hutum tsiy. Mbəlom ma vəlakumeye. ²⁵ Agəna nəkurom ta magum eye ta ndo na, ka ta dūwulumeye me a Mbəlom na, dum

pəsum ha bo təday. Ada Mbəlom Bəba kurom mə mbəlom ma pəsakumeye ha dərma. [²⁶ Tədə nəkurom mandza eye huya ta magum eye na, Bəba kurom nakə mə mbəlom aye ma pəsakumeye ha bay dərma.]]»

Gədanj i Yesu

Mata 21.23-27; Luka 20.1-8

²⁷ Ma dāba eye na, tə ma a Zerozelem tuk. Yesu a ye a dalamətagay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Ahəl nakə faya ma həhaliye mə dəma aye na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ada ta madugula siye hay, ti ye ka təv i Yesu.

²⁸ Ti ye naha na, ta tsətsah faya, tə gwadəy: «Ka ge wu neheye na, ta gədanj waray? Maa vəlaka gədanj eye na, way?»

²⁹ Yesu a mbədətay faya, a gwadətay: «Nəŋ dərma na tsətsahiye fakuma matsətsehe nəte, tədə ka mbəduməŋew faya na, na ge wu neheye ta gədanj waray na, na tsikakumeye. ³⁰ Maa sləraw Yuhana madzəhuḃe ndo a yam na, way? Maa sləraw na, Mbəlom tsukudu ndo hay daw? Mbəduməŋew faya tey.»

³¹ Tsa na, tə tsik mə walaŋ tay, tə gwad: «Ka mbədakweye faya na, kəkay? Tədə ka gwadəkwa, maa slər ha Mbəlom, Yesu ma gwadəkweye: “Ka dzalum ha ka wu nakə Yuhana a tsik aye bay na, kemey?” ³² Ada ka mbədakweye faya məgweḃe maa sləraw Yuhana na, ndo hay, ka tsikakweye tətə bay.» Tə tsik tətə bay na, hərwi ndo hay tebiye tə sər ta dedək Yuhana na, ndo məde ha bazlam i Mbəlom. Ta dzədzar mətsike andza niye hərwi ndo hay. ³³ Ta mbədəy faya a Yesu, tə gwadəy: «Nəmaa sər bay.»

Yesu a gwadətay: «Nəŋ bəbay na ge wu neheye ta gədanj i way na, na tsikakumeye bay.»

12

*Dzeke i ndo neheye tə həl tay ha a guvah
nəteye sewed eye hay aye*

Mata 21.33-46; Luka 20.9-19

¹ Ma dāba eye na, Yesu a tsikatay me ta dzeke, a gwadətay: «Ndoweye a dəs guvah. A zəv a dəma dərizl i gərdaf haladzay. Dərizl

* 11:17 Ezay 56.7. † 11:17 Zeremi 7.11.

i gərdaf niye hay na, tə wa hohway aye. A ndəv ha mazəve na, a lawara na həndits ta zled. Tsa na, a lambad a dəma təgwad hərwi maditse a dəma hohway i dərizl i gərdaf niye hay. A dəzl a dəma təv matsəpe wu. A ndəv ha malembede guvah ngay niye na, a həlndo i məfəte hay ada tã fətay na. Bo ngay aye a ye a tsekene.

² «Həlay i manğəle hohway i dərizl i gərdaf niye hay kə sla. A slər ndo nəte mə walaŋ i ndo i məsler ngay hay hərwi ada tã vəlayaw faya abəra i ngay. ³ Tsa na, ndo i məsler niye a ye. A ye naha na, ndo neheye faya ta tsəpiye guvah aye tə gəs na. Tə ndaəba na ada ta həhara ahaya həlay kəriye. ⁴ Ndo i guvah a ngatay andza niye na, a slər ndo neŋged. A ye naha na, kurah tə wuya faya məkədə na. Tə kəd na ka gər, tə tsaday pələslesle. ⁵ Ndo i guvah niye a zla ndo i məsler ngay mamahkar eye, a slər na sa. Neŋgeye na, tə kəd na mədahaŋ eye. Ndo i guvah niye a slər ndo wal wal sa. Tə ge tay ha andza niye dərmak. Siye hay tə ndaəba tay ha, siye tə kəd tay mədahaŋ eye hay.

⁶ «Anəke a zəkayaw a ndo i guvah niye na, wawa ngay nəte nakə a wudə na haladzay aye. A slər na wawa ngay niye nəte aye. Hərwi a dzala a gwad: “Wawa ga na, ta rəhay ha gər, ta geye wuray bay.”

⁷ «Wawa niye a ye. Tə ngatay na, tə gwad mə walaŋ tay: “Aya! Anaŋ magedze ngay nakə ma ta ndiye na guvah ngay aye, ki yaw! Takwa, kədəkwa na, ada guvah nakay ma mətsakweye a nəkway!” ⁸ Tsa na, ti ye faya, tə gəs na. Tə kəd na. Tə kal ha mədahaŋ eye dərəŋ abəra ma guvah niye.»

⁹ Tsa na, Yesu a tsətsah fataya a gwadatay: «Ndo i guvah ma giye anəke na, kəkay? Ndo i guvah niye ma deyeweje na, ma gəsiye tay ha ndo niye hay, ma kədiye tay ha. Ada ma həliye a dəma ndo mekeləŋ eye hay. ¹⁰ Ka dzanğum bazlam nakay mə Derewel i Mbəlom bədaw? Mə dəma mawatsa eye na, a gwad:

“Kwar nakə ndo madəzle gay hay tə kal ha aye na,
maa təra kwar lele eye a ze siye kwar hay na, neŋgeye duh.

¹¹ Maa gwad kwar niye m̄a təra kwar nakə lele eye hərwi madəzle gay na, Mbəlom.

Niye na, məsler i Mbəlom hərwi kway.*»

¹² Madugula i Yahuda hay tə sər ha a tsik andza niye na, ka nəteye. Tsa na, ta pəla tsəved məgəse na. Ane tuk na, tə gər ha, ti ye wu tay hərwi ta dzədzar ma ta ndalateye a ndo hay.

Məvəlay dzanğal a bəy i Roma

Mata 22.15-22; Luka 20.20-26

¹³ Ma dəba eye na, tə slər Farisa hay ta ndo hay ngal mə walaŋ i ndo i Herod. Ti ye ka təv i Yesu hərwi məhəle faya abəra suwat. ¹⁴ Ti ye naha tə gwaday: «Miter, nəmaa sər ha nəkar ka tsik na, dedek. Ka dzədzaray a wu nakə ndo hay ta dzaliye təbey ada ka ngəna tay ha ka bo bəra ndo hay təbey. Faya ka tətikateye a ndo hay dedek ka mede nakə a say a Mbəlom aye. Ane tuk na, a samay matsətsehe fakaya: Bazlam kway mapala eye kə vəl tsəved məvəle dzanğal a bəy i Roma tsukudu kə vəl tsəved məvəle bay? Lele məvəle bay tsukudu, lele məvəle daw?»

¹⁵ Yesu a sər ha a satay məhəle faya abəra suwat. Tsa na, a gwadatay: «A sakum məhəle fagaya abəra suwat na ka mey? Ehe zlumenəw kwar i suloy təday, a seŋ mazəbe faya.»

¹⁶ Tə zlay naha kwar i suloy nəte. Tə vəlay.

A təma kwar i suloy niye a zəba faya. Tsa na, a tsətsah, a gwadatay: «Mandzəkit bo nakay ta məzele nakay faya na, i way?»

Tə gwaday: «I bəy i Roma ada mawatsa eye faya na, məzele ngay.»

¹⁷ Tsa na, Yesu a gwadatay: «Aya! Wu i bəy i Roma na, vəlumay ha a bəy i Roma ngway. Wu i Mbəlom na, vəlumay ha a Mbəlom ngway.»

Tə tsəne bazlam i Yesu niye na, a gatay hərəbəkka.

Mələtsew abəra ma mədahaŋ

Mata 22.23-33; Luka 20.27-40

¹⁸ Ma dəba eye na, Saduke hay ti ye ka təv i Yesu. Azlakwa bay Saduke hay na, nəteye tə dzala ha tə gwad: «Ka mət na, mələtsew abəra ma mədahaŋ andaya sa bay.» ¹⁹ Ti

* **12:11** Dəmes hay 118.22-23.

ye ta tsətsah ka Yesu, tə gwadəy: «Miter, bazlam nakə Musa a watsamay a bazlam i Mbəlom mapala eye na, anəŋ. A gwad: “Tadə ndo a mət a gər ha ŋgwas ŋgay, ta wa zuk bay na, mata zle na madakway i ŋgwas niye na, malamar i ndo niye a mət aye bədaw? Ma zliye na, hərwi ada hulfe i ndo niye a mət aye mâ dze bay.†” 20 Aya andaya ahəl niye ndo ta malamar ŋgay hay tasəla. Malamar tay bagwar eye a zla dahəlay. A zla dahəlay na, a mət. A mət na, ta wa ta dahəlay ŋgay niye a zla aye bay. 21 Məmbager ŋgay a zla na madakway i ŋgwas niye. Tsa na, a mət ze məwe wawa ta ŋgwas niye. Malamar tay mamahkar eye a ge ha andza niye dərma. 22 Nəteye niye tasəla tə zla ŋgwas niye na, tə mət tebiye. Ndəray nəte mə walaŋ tay ta wa wawa ta ŋgwas niye bay. Ma dəba eye nəteye niye tebiye tə mət na, ŋgwas a mət dərma. 23 Pat nakə aza ndo hay ta lətseweye abəra ma mədahaŋ aye na, ŋgwas niye ma mətseye na, a way? Hərwi mey na, nəteye niye tasəla aye ta zla na ka ŋgwas!»

24 Yesu a mbədətay faya, a gwadətəy: «Andza niye bay. Kâ vumay gər a mədzał gər kurom bay. Ka tsikum andza niye na, hərwi ka sərūm wu nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye bay ada ka sərūm gədaŋ i Mbəlom bay. 25 Ahəl nakə ta lətseweye abəra ma mədahaŋ aye na, hasləka hay ta ŋgwas hay ta zliye bo sa bay. Ane tuk na, ta ndziye na, andza gawla i Mbəlom neheye mə mbəlom aye. 26 Bazlam nakə a tsik ka mələtsew abəra ma mədahaŋ aye na, ka dzaŋgum dāda mə derewel i Musa təbədew? A dā ha na, bazlam nakə Mbəlom a tsikayaw mə gay i dak niye dzaydzay andza faya ma təmiye na aye. Ka təv eye niye na, Mbəlom a gwadəy a Musa: “Nəŋ na, Mbəlom i Abraham, Mbəlom i Izak, Mbəlom i Zakob.‡” 27 Mbəlom na, nəŋgeye Mbəlom i mədahaŋ hay bay, nəŋgeye Mbəlom i ndo neheye ta ndziye huya ta sifa aye. Nəkurom ka dzum tsəved hərwi nakə ka gwadəm mələtsew abəra ma mədahaŋ andaya bay aye.»

*Bazlam mapala eye bagwar eye
Mata 22.34-40; Luka 10.25-28*

28 Ahəl nakə Yesu ta Saduke hay faya ta tsikiye me aye na, ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye andaya dərma, faya ma piye zləm. A tsik ma mədzele gər ŋgay, a gwad: «Yawa! Yesu a mbədətay faya a Saduke hay na, lele.» Tsa na, a həndzəd ka təv i Yesu. A tsətsah ka Yesu a gwadəy: «Bazlam i Mbəlom mapala eye nakə a ze siye hay aye na, waray?»

29 Yesu a gwadəy: «Bazlam i Mbəlom nakə mapala eye a ze siye hay aye na, anəŋ: “Nəkurom Israyel hay, pum zləm! Bəy Maduweŋ Mbəlom kway na, nəŋgeye Bəy Maduweŋ nəte ŋgweŋ. 30 Wudā Bəy Maduweŋ Mbəlom yak tə dərev yak tebiye, ta məsəfəre yak tebiye, tə metsehe yak tebiye, ada ta gədaŋ yak peteh.§” 31 Bazlam mapala eye masulo eye anəŋ sa: “Wudā ndo i maged yak dərma andza ka wudā na gər yak.*” Bazlam i Mbəlom mapala eye maze neheye sulo aye na, andaya sa bay.»

32 Tsa na, ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye a gwadəy a Yesu: «Lele haladzay ŋgalaka! Wu nakə ka tsik aye na, dedek. Bəy Maduweŋ na, nəŋgeye Mbəlom nəte. Ma dəba ŋgay na, Mbəlom mekeleŋ eye andaya bay. 33 Kwa way mâ wudā Mbəlom tə dərev ŋgay tebiye, ta ndaraw ŋgay tebiye. Ada mâ wudā ndo i maged ŋgay dərma andza a wudā na gər ŋgay. Niye na, a ze məfəkay naha slo i gənaw a Mbəlom tə məvəlay naha siye i wu hay wal wal.»

34 Yesu a ŋgatay ndo niye a mbədətay faya na, tə metsehe lele. Tsa na, a gwadəy a ndo niye: «Nəkar na, bəse tə mede a Bəy i Mbəlom.»

Ma dəba eye na, horoy a gatay a ndo hay matsətsehe faya bazlam.

*Kəriste na, Wawa i Davit daw?
Mata 22.41-46; Luka 20.41-44*

35 Ahəl niye na, Yesu a tətikawatay a ndo hay mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. A tsətsah ka ndo hay, a gwadətəy: «Ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye tə gwad Kəriste nəŋgeye na, Wawa i Davit

† 12:19 Madazlay i wu hay 38.8; Bazlam mapala eye masulo eye 25.5-10. ‡ 12:26 Madayaw abəra ma Ezipt 3.2-4, 6, 15-16. § 12:30 Bazlam mapala eye masulo eye 6.4-5. * 12:31 Levitik 19.18.

na, kəkay? ³⁶ Hərwi kwa Davit na, a tsik ta Məsəfəre Tsədanña eye, a gwad:

“Bəy Maduweñ Mbəlom a gwaday a Bəy Maduweñ ga na:

Dara, ndza tə həlay i mənday ga,
hus a pat nakə neñ, na piye tay ha ndo
məne dəre yak hay a huf i sik yak
aye.†”

³⁷ «Davit tə gər ñgay na, kə zalay a Kəriste
“Bəy Maduweñ” tuk na, Kəriste ma təriye
wawa ñgay na, kəkay?»

Bazlam i Yesu niye a tsik eye na, a yatay
a gər a ndo niye hay faya ta pay zləm aye.

Məgay metsehe a masəpete

Mata 23.1-14; Luka 20.45-47

³⁸ Wu nakə faya ma tətikateye aye
na, anañ. A gwadatay: «Həbum gər
kurom abəra ka ndo mədzañgawa bazlam
i Mbəlom mapala eye hay. Nəteye i tay ta
wudə mahəhele na, ta rəkWat eye. Ka təv
məhay gər na, a satay ndo hay tā tsikatay
me ta mədəslatay ha gər. ³⁹ Kwa mə gay i
maduwule me na, ta pəlawə i tay na, təv
məndze nakə kame i ndo hay aye, ndo hay
ta ñgatateye lele. Mə magurlom, ta wudə
na, təv məndze ñgwalak eye. ⁴⁰ Wu nakə tə
vəlawatay a madakway i ñgwas hay aye na,
tə ndayawa na. Tə duwulawa me na, vədVəd
a ndəv bəse bay hərwi ada ndo hay tā gwad
fataya nəteye ndo ñgwalak eye hay. Slala i
ndo neheye andza nakay aye na, Mbəlom
ma giye fataya sariya na, ma ziye ndo siye
hay!»

Madakway i ñgwas mətawak eye

Luka 21.1-4

⁴¹ Ma dəba eye na, Yesu a ndza bəse ta
təv nakə ndo hay tə pawa a dəma suloy mə
gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Ahəl nakə
ndo hay faya ta piye suloy a wu məpe suloy
aye na, Yesu faya ma zəbiye ka ndo hay
ta piye suloy eye na, kəkay. Ndo i zlele
hay haladzay tə pa a dəma suloy haladzay.

⁴² Madakway i ñgwas wuray mətawak eye
a ye naha dərma. A ye naha a pa a dəma
kəbo sulo. Kəbo ñgay niye na, a sla dala
nəte bay. ⁴³ Yesu a ñgatay a madakway i
ñgwas niye na, a zalatay a gawla ñgay, a
gwadatay: «Sərum ha, madakway i ñgwas

nakay na, maa vəl dala haladzay a ze i ndo
hay na, neñgeye. ⁴⁴ Hərwi ndo mekeleñ eye
hay tə vəl na, abəra ka siye. A gatay mə
gər sa bay. Ane tuk na, madakway i ñgwas
nakay mətawak eye na, a vəl ha tebiye, siye
andaya sa bay.»

13

*Yesu a dā ha ta mbəzliye ha gay i mədəslay
ha gər a Mbəlom*

Mata 24.1-2; Luka 21.5-6

¹ Ahəl nakə Yesu a yaw abəra ma
dalamətagay i gay i mədəslay ha gər a
Mbəlom aye na, ndo nəte mə walañ i gawla
hay a gwadatay: «Miter! Zəba ka gay nakay
tey. Ma dəzliye na, bagwar eye ada kwar
neheye ta dəzl ha aye na, bagwar eye hay
ada tə le haladzay!»

² Yesu a mbəday faya a gwaday: «Zəba gay
nakay na, ka ñgatumeye a kwar kwa nəte ka
gər i kwar ñged bay. Ta mbəzliye ha hele
hele.»

Ñgodgor i mandəve i məndzibəra

Mata 24.3-14; Luka 21.7-19

³ Ma dəba eye na, Yesu a tsal a mahəmba
nakə tə zalay Mahəmba i Tetədəz aye.
A ye naha na, a ndza dəgerger tə gay i
mədəslay ha gər a Mbəlom. A mahəmba
niye ti ye na, tage Piyer, Yakuba, Yuhana,
ta Añdərə tsa bəna ndo hay tebiye bay.
Mə mahəmba niye na, ta tsətsah faya tə
gwaday: ⁴ «Tsikamay, wu neheye ta ta giye
bo na, kəday? Ada ñgodgor waray nakə
nəmaa səriye ha na, wu neheye tebiye ta
ndisleweye aye?»

⁵ Tsa na, a dazlay mətsikatay, a gwadatay:
«Gum metsehe lele! Ndəray mâ səpat
kurom bay. ⁶ Hərwi ndo hay haladzay
ta deyeweeye ta məzele ga. Kwa way
ma gwadiye: “Neñ na, Kəriste!” Ada ta
səpatiye ndo hay haladzay. ⁷ Ka tsənum
ndo hay faya ta giye vərəm bəse tə nəkurom
kwa neheye dərəñ tə nəkurom aye na, kə
dzədzarum bay. Wu neheye na, kutoñ ta
ndisleweye. Ane tuk na, niye na, mandəve
i məndzibəra zuk bay. ⁸ Slala ñged ta giye
vərəm ta slala neñged, bəy ta bəy ta giye
vərəm. Dala ma bəliye ma gəma hay wal
wal, ada mandərzan ma giye. Wu neheye

† 12:36 Dəmes hay 110.1.

ta giye bo na, andza məwe wawa nakə a dazlay a ɲgwas aye.

⁹ «Dəretsətseh neheye ta ndzakum a gər na, gumay metsehe a gər lele. Hərwi mey na, hərwi ndo hay ta gəsiye kurom, ta diye kurom ha a gay i sariya. Ta ndabiye kurom ta mandalaɓa mə gay i maɗuwule me hay. Ta diye kurom kame i ndo mələwe dala hay ada kame i bəy hay, hərwi nakə ka pumenɲ bəzay a neɲ aye. Niye na, ta səriye ha ka pumay bəzay na, a Mbəlom dedək. ¹⁰ Wu neheye ta giye bo andza niye na, hərwi ada ndo i mändzibəra hay tebiye tâ tsəne Labara ɲgwalak eye. ¹¹ Tadə ta gəs kurom, ta diye kurom ha kame i ndo mäge sariya hay na, kâ dzalum nəmaa ta gwadiye kəkay na, kâ dzədzarum bay. Ta ye kurom ha na, tsikum wu nakə a yakumaw a mədzal gər aye. Hərwi ma deyeweye na, abəra mə nəkurom bay. Mata ɗakum ha wu nakə ka tsikumeye na, Məsəfəre Tsəɗaɲɲa eye. ¹² Hələy eye ma slaweye na, ndo hay ta vəliye ha malamar tay hay ada tâ kəɗ tay ha, bəba hay ta giye ta wawa tay hay andza niye dərmak. Wawa hay ta natay ɗəre a bəba tay hay, ta kəɗiye tay ha. ¹³ Ndo hay tebiye ta nakumeye ɗəre hərwi ga. Ane tuk na, ndoweye kə səmay naha hus ka mandəve aye na, Mbəlom ma təmiye ha.»

Ta mbəzliye ha Zerozelem

Mata 24.15-28; Luka 21.20-24

¹⁴ Yesu a gwadatay sa: «Ka ɲgatumeye a wuray maga zluwer eye andza mazəlatonɲo. Wuye niye na, ma ta ndziye ka təv nakə haɓe ma ndziye faya bay aye. (Ndowneye kə dzaɲga na, mâ tsəne lele.) Ndo neheye ka dala i Yahuda aye, ta ɲgatay a wu niye na, tâ hway a mahamba hay. ¹⁵ Ndo nakə neɲgeye ka gər i gay aye na, mâ mbəzlaw hərwi məzlaw wu mə gay bay. Kə mbəzlaw na, mâ hway ɗuh. ¹⁶ Ada ndo nakə neɲgeye ma guvah aye na, mâ mbəɗa gər a mətəgay ɲgay məzlaw peteked ɲgay bay. ¹⁷ Pat eye niye na, ɗəretsətseh wene wene eye na, ka gər i ɲgwas neheye tə bo sulo aye ada ka ɲgwas neheye faya ta vəlatəye wah a wawa tay hay aye! ¹⁸ Gumay amboh a Mbəlom, hərwi ada wu neheye mâ ge bo a həlay i mətəsl bay. ¹⁹ Hərwi mey na, pat eye niye na,

ɗəretsətseh bagwar eye. Slala i ɗəretsətseh niye ma ta deyeweye na, kə ge bo ɗaɗa bay kwa ka gər nakə Mbəlom a ge mändzibəra aye hus anəke. Ada slala i ɗəretsətseh niye na, ɗaɗa ma ta giye andaya sa bay. ²⁰ Tadə Mbəlom mâ zla həlay eye bəna, ndəray kwa nəte ma təmiye bay. Ane tuk na, a nəkid ha hərwi ndo ɲgay neheye a pala aye.

²¹ «Tadə ndəray kə gwadəkum: “Zəbum! Kəriste ananɲ!” kəgəbay “Zəbum! Neɲgeye atay!” na, kâ təmum bazlam ɲgay bay. ²² Andza niye, ndo masəpete ndo hay ta deyeweye. Ta gwadiye nəteye na, ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom, kəgəbay ndo mətəme ha ndo nakə Mbəlom a sləraweye. Nəteye na, ta giye masuwayanɲ hay ada tə wu neheye ma giye hərbaɓəkka aye hərwi tadə ma giye bo na, masəpete tay ha ndo neheye Mbəlom a pala aye. ²³ Nəkurom na, gum metsehe lele! Na tsikakum ka bo abəra kurre.»

Madayaw i Wawa i Ndo

Mata 24.29-35; Luka 21.25-33

²⁴ «Ma ɗəba i ɗəretsətseh neheye na, pat eye niye na, pat ma giye andaya sa bay ada kiye ma ɗəviye bay. ²⁵ Wurzla hay dərmak ta kutsaweye abəra ka magərmbəlom ada wu neheye gəɗan eye ka magərmbəlom aye ta ɓəliye haladzay. ²⁶ Tsa na, ndo hay ta ɲgeteɲeye a neɲ Wawa i Ndo na deyeweye ma pazlay ta gəɗan haladzay ada ta məzlaɓ eye. ²⁷ Kwayanɲa ma sləraweye gawla i Mbəlom hay, ta hayay gər a ndo neheye a pala tay ha aye abəra ka kokway i mändzibəra tebiye kwa ka waray ka waray ka təv ɲgay.»

Dzeke i gurov

²⁸ A gwadatay: «Tsənum dzeke i gurov təday. Ka ɲgatumay a gurov ka ɗuɗa na, ka sərum ha gwaduvay kə ge, mazlambar yam ma piye bəɗaw? ²⁹ Andza niye ahəl nakə ka ɲgatumay a wu neheye ta ndislew na, sərum ha neɲ Wawa i Ndo mazlambar na deyeweye, neɲ ka maged. ³⁰ Neɲ faya na gwadəkumeye: Sərum ha na, wu nakay tebiye ma giye bo na, ndo neheye anəke aye ta mət zuk bay. ³¹ Magərmbəlom ta dala ta dziye, bazlam ga na, ɗaɗa ma dziye bay.»

*Maa sər pat nakə mändzibəra ma ndəviye na,
Mbəlom nəte ngwen*

Mata 24.36-44

³² «Ma deyeweye pat waray na, ndəray kwa nəte a sər bay. Ada ma deyeweye ahəl waray na, ndəray a sər həlay eye bay sa. Kwa gawla i Mbəlom hay mə mbəlom, kwa neŋ wawa ngay bəbay, nəmaa sər bay. Maa sər pat eye na, Mbəlom Bəba ga nəte ngwen. ³³ Gum metsehe bəna, kâ dzədzarum bay, hərwi ka sərurum ma deyeweye kəday na, ka sərurum həlay eye bay. ³⁴ Ma deyeweye na, andza ndo i gay nakə a say mede a tsekene aye. A ye na, a gəratay ha gay ngay a ndo i məsler ngay hay ada tã gay gər a bədgay ngay lele. A vəl məsler kwa a way. A ndo matsəpe maged na, a gwaday: «Tsəpa na lele, kâ ndzahəra bay.» ³⁵ Nəkurom dərma andza niye. Ndzum na, tsezlezleŋne, hərwi ka sərurum ndo i gay ma deyeweye ta huwa, agəna ta magər həvad, agəna ta mbəlom dā, agəna ta mekedə, ndəray a sər bay. ³⁶ Agəna ma deyeweye həf na, ma ndzakum a gər nəkurom mandzahəra eye bay. ³⁷ Wu nakə faya na tsikakumeye na, na tsikateye a ndo hay tebiye. Na gwadateye: Kâ ndzahərurum bay! Ndzum tsezlezleŋne!»

14

Ta pəla tsəved mägəse na Yesu

Mata 26.1-5; Luka 22.1-2; Yuhana 11.45-53

¹ A zəkaw məhəne sulo nakə Yahuda hay ta hatsiye magurlom i Pak ada ta mände wu mənday nakə tə zalay peŋ aye na, gəde faya bay. Ahəl niye na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo mədzangawa bazlam i Mbəlom mapala eye faya ta pəliye tsəved ka mägəse Yesu ta məkal hərwi ada tã kəd na. ² Tə gwad mə walaŋ tay: «Kâ gəsakwa na tə magurlom nakay bay bəna, ndo hay ta gəriye kway ha bay.»

Ngwas wuray a mbəda mal ka Yesu

Mata 26.6-13; Yuhana 12.1-8

³ Ahəl niye na, Yesu ma gəma i Betani, mə gay i ndo wuray tə zalay Simoŋ. Ndowne niye a ndzawa na, dəvats i madəgwede a gaway. Ahəl nakə faya ta ndiye wu mənday

aye na, ngwas wuray a ye a fələkwa ka təv tay dos ngay mə həlay maraha eye tə mal nakə a ze hunŋa aye. Mal niye na, tsakala eye haladzay. A ye naha na, a həb ha me i dos niye mədakw. Tsa na, a mbəda mal niye ka gər i Yesu. ⁴ Ndo neheye ka təv i Yesu aye na, siye hay a ndalatay haladzay. Tə gwad mə walaŋ tay: «Asah! Ngwas nakay a nas ha mal nakay na, kemey? ⁵ Ta səkəm ha na, ta hutiyə dala haladzay segey? Ada dala aye na, ta sliye məvəlatay a ndo i mətawak hay bədaw!» Tə may ha mənese haladzay a ngwas niye.

⁶ Yesu a gwadatay: «Duh bay, gərurum ha ngwas nakay na, səfek. Ka kwasumeye gər a ngwas nakay na, hərwi mey? Wu nakə a ge hərwi ga aye na, lele haladzay. ⁷ Ndo i mətawak hay na, nəteye ka təv kurom huya. Kə sakum məgatay ngwalak a mətawak hay na, ka mbumeye faya məgatay kwa kəday. Ane tuk na, neŋ na, na ndziye tə nəkurom huya bay. ⁸ Ngwas nakay a geŋ na, wu nakə gədaŋ ngay a mba faya mäge aye. Neŋgeye na, kə lah mambəde ka bo ga mal nakə həbe ta giye fagaya pat nakə ta piye ga a bəd aye. ⁹ Neŋ faya na gwadakumeye, sərurum ha: Kwa a ngay ta diye ha Labara Ngwalak eye ka mändzibəra tebiye na, ta tsikiye ka ngwas nakay hərwi wu nakə a ge aye. Ndo hay ta mətisiye ha gər bay.»

Yudas a ge daf ka Yesu

Mata 26.14-16; Luka 22.3-6

¹⁰ Ndo nəte mə walaŋ i gawla i Yesu niye hay kuro gər eye sulo aye, a ye ka təv i bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye. Məzele ngay na, Yudas Iskariyot. A ye hərwi a say mäge daf ka Yesu. ¹¹ Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye tə tsəne labara nakə a tsikatay aye na, a yatay a gər haladzay. Tsa na, tə gwaday: «Nəmaa vəlakeye dala.» Yudas a maw abəra ka təv tay na, a yaw a pəla wewer ada həlay nakə lele eye hərwi mäge daf ka Yesu aye.

Yesu tə ge magurlom i Pak ta gawla ngay hay

Mata 26.17-30; Luka 22.7-23; Yuhana 13.21-30; 1 Korinthe hay 11.23-25

¹² Pat makurre i magurlom nakə tə ndayawa wu mənday nakə gəde faya bay aye na, tə kədəwa təbaŋ hərwi mède wu mənday i Pak. Pat eye niye na, gawla i Yesu hay ta tsətsah, tə gwaday a Yesu: «A saka nəmaâ ye mata daka daf i magurlom i Pak na, ka waray?»

¹³ Yesu a tsəne andza niye na, a slər gawla ŋgay hay sulo ka me, a gwadatay: «Dum a wuzlahgəma! Ka yum naha na, ka ndzum-eye a gər a ndo faya ma zliye yam ta gəzla eye. Ka ŋgatumay na, pumay bəzay. ¹⁴ Gay nakə ma fələkwiye a dəma aye na, fələkum dərma ada kâ tsətsahum ka ndo i gay niye, gwadumay: “Miter a gwadaka: Gay nakə nəmaa ndiye mə dəma wu mənday i magurlom i Pak ta gawla ga hay aye na, mənɣay?” ¹⁵ Ka tsətsahum andza niye na, ma dəkumeye faya ka gay nakə ka gər i gay neŋged aye. Hud i gay niye na, bagwar eye. Wu hay mə dəma maləva bo eye tsiy. Wu neheye ka gakweye ha məsler aye tebiye andaya mə dəma. Ka dumeye wu mənday i magurlom i Pak na, mə dəma.»

¹⁶ Gawla ŋgay niye hay sulo aye tə lətse, ti ye a wuzlahgəma. Ti ye naha na, tə ndzay a gər andza nakə Yesu a tsikatay aye. Tsa na, tə da wu mənday i Pak mə dəma.

¹⁷ Huwa a ge na, Yesu ta gawla ŋgay hay kuro gər eye sulo, ti ye a gay niye tuk. ¹⁸ Ahəl nakə faya ta ndiye wu mənday aye na, Yesu a gwadatay: «Neŋ faya na gwadəkumeye: Sər um ha na, ndo nəte mə walaŋ kway nakay ka ndayakweye wu mənday dziye na, ma giye fagaya daf.»

¹⁹ Gawla ŋgay hay tə tsəne andza niye na, a ndalatay. Tsa na, kwa way a tsətsah faya, tə gwaday: «Neŋ daw? Neŋ daw?»

²⁰ Yesu a mbədatay faya a gwadatay: «Ndo nəte mə walaŋ kurom neheye kuro gər eye sulo aye. Mata ge fagaya daf na, ndo nakə faya ka ndayakweye wu mənday dziye aye. ²¹ Neŋ Wawa i Ndo na mətiye andza nakə Derewel i Mbəlom a tsik aye. Ane tuk na, dəretsətseh ka gər i ndo nakə ma giye daf ka neŋ Wawa i Ndo aye. Ndo niye na, ŋgama meeneŋ tâ wa na bay.»

²² Ahəl nakə faya ta ndiye daf aye na, Yesu a zla peŋ, a gay naha sısəe a Mbəlom.

Ma dəba eye na, a ŋgəna ha peŋ niye, a vəlatay a gawla ŋgay hay, a gwadatay: «Zlum. Nakay na, bo ga.» ²³ A zla gəvet maraha eye tə wu məse, a gay naha sısəe a Mbəlom. Ma dəba eye a vəlatay tə sa tebiye tay eye. ²⁴ Yesu a gwadatay sa: «Nakay na, bambaz ga nakə Mbəlom ma bəriye dzam ta ndo hay aye. Ta mbədiye ha na, hərwi ndo hay haladzay. ²⁵ Neŋ faya na tsikakumeye, na ta siye wu məse nakay sa bay hus a pat nakə na ta siye wedeye ma Bəy i Mbəlom aye.»

²⁶ Ma dəba eye, ta zambaday a Mbəlom ta dəmes na, ti ye tə tsal a Mahəmba i Tetədöz.

Yesu a da ha Piyer ma ta gwadiye: «Na sər Yesu bay»

Mata 26.31-35; Luka 22.31-34; Yuhana 13.36-38

²⁷ Ahəl nakə faya ta diye ka tsəved aye na, Yesu a gwadatay a gawla ŋgay hay: «Nəkurom neheye tebiye ka gər umeye ga ha, ka hwayumeye kurom. Mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom na: “Na ta kədiye na ndo mətsəkure tay ada təbaŋ hay ta ŋgəniye gər kweye kweye kwa a ŋgay.*”» ²⁸ Yesu a gwadatay sa: «Ane tuk na, na mbəlaw abəra ma mədahaŋ na, na həbiye kurom ma Galile.»

²⁹ Piyer neŋgeye na, a gwaday: «Kwa siye i ndo hay ta gər kar ha na, neŋ na, na gəriye kar ha bay.»

³⁰ Tsa na, Yesu a mbəday faya a Piyer a gwaday: «Neŋ faya na gwadəkeye: Sər ha na, bəgom ta həvad nakay, dzagulok ma ta zlahiye sik sulo na, ba ka gwad sik mahkar ka sər neŋ bay.»

³¹ Piyer a mbəday faya sa: «Na sər kar bay na, na tsikiye dāda bay, kwa tadə ka mətameye ka bo salamay.» Siye i gawla ŋgay hay tebiye tə tsik andza niye dərma.

Nəteye ka Mahəmba i Tetədöz

Mata 26.36-46; Luka 22.39-46

³² Tsa na, tə ndisl a təv wuray tə zalay Getsemene. Tə ndisl naha na, Yesu a gwadatay a gawla ŋgay hay: «Ndzum kanaŋ! Neŋ na, na diye na ta dūwuliye me.»

³³ Yesu a ye na, nəteye ti ye dziye tage Piyer, Yakuba ada Yuhana. Tə ndisl naha na, dərev a ye abəra ka Yesu, a dzədzar

* 14:27 Zakari 13.7.

haladzay. ³⁴ A gwadatay: «Dārev ga na, kə rah tə dāretsətseh i mādahaŋ. Nəkurom na, ndzum kanaŋ tsezlezleŋe!»

³⁵ A ye izad abəra ka təv i gawla ŋgay neheye mahkar aye. A ye naha na, a kal bo ka dala bərut tə hud. A duwulay naha me a Mbəlom a gwad: «Tadə ma giye bo na, həlay i dāretsətseh nakay mā ye fagaya abəra vuw tey.» ³⁶ A gwad: «*Abba*, Bəba ga, nəkar na, wuray a wuraka bo təbey. Zla fagaya abəra dāretsətseh nakay na siye tey. Kwa mey na, andza nakə a saka a nəkar aye bəna, andza nakə a seŋ a neŋ aye bay.»

³⁷ Ma dəba eye, a maw ka təv i gawla ŋgay neheye mahkar aye. A maw a ndzatay a gər na, nəteye mandzahəra eye. Tsa na, a zalay a Piyer a gwad: «Simon, ka ndzahəra daw? Nəkar na, ka mba faya məndze tə dāre kwa bəre nəte təbədew?» ³⁸ Ndzum tə dāre tsezlezleŋe ada duwulumay me a Mbəlom hərwi ada kə dəfum a masəpete i Fakalaw bay. Məsəfəre na, a say mäge wu lele eye, ane tuk na, gədaŋ kurom andaya məsəmay naha a masəpete i Fakalaw bay.»

³⁹ Yesu a ndəv ha na, a ye abəra ka təv tay izad sa. A ye mata duwule me. A ye naha a tsik na, bazlam ŋgay neheye a tsik kurre aye. ⁴⁰ Tsa na, a maw ka təv i gawla ŋgay neheye sa. A ndzatay a gər na, nəteye mandzahəra eye. Tə mba faya məndze tə dāre kwa tsekweŋ bay tebiye. Ta pədəke abəra ka məndzehəre na, tə sər wu nakə ta tsikiye bay. Yesu a ye mata duwule me sa.

⁴¹ A maw mamahkar eye na, a gwadatay: «Huya faya ka ndzahərumeye daw? Nəkurom faya ka zəzəkumeye bo kurom ba? Anəke na, ka ndəv tsiy, həlay eye kə ndislew tuk! Neŋ Wawa i Ndo ta vəlay ga ha a həlay i ndo i mezeleme hay tuk. ⁴² Lətsum, takwa, ta dzakwa gər! Zəbum, ndo nakə ma giye fagaya daf aye, kə ndzew.»

Tə gəs na Yesu

Mata 26.47-56; Luka 22.47-53; Yuhana 18.3-12

⁴³ Ahəl nakə Yesu faya ma tsikiye me mba aye na, pəslaŋ Yudas neŋgeye nakə nəte mə walaŋ i gawla i Yesu hay kuro gər eye sulo aye, a ye naha. Ti ye naha ta ndo hay haladzay ta maslalam tay hay ada ta sakwal tay hay. Maa slər tay naha na, bagwar hay i

ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo mədzanğawa bazlam i Mbəlom mapala eye ada ta madugula hay. ⁴⁴ Yudas ndo məgatay daf ka Yesu aye ba kə datay ha wu nakə ma giye. A gwadatay: «Ndo nakə na ye, na gəs na ka bo təmbolok təmbolok aye na, neŋgeye! Gəs na. Ka deyumeye ha na, tsəpum na lele.»

⁴⁵ Yudas a ndisl naha na, a həndzəd kwayaŋŋa ka təv i Yesu, a gwad: «Miter!» Tsa na, a gəs na ka bo təmbolok təmbolok. ⁴⁶ Ndo niye hay tə ŋgatay andza niye na, kwayaŋŋa tə gəs na Yesu.

⁴⁷ Ka təv niye ndo nəte mə walaŋ tay, pəkat a ŋgwadaw maslalam ŋgay. Tsa na, a fay ha a ndo i məsler i bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom, a dəsay na zləm fats ka dala. ⁴⁸ Yesu a gwad: «Ka yu-maw fagaya ta maslalam kurom hay ada ta sakwal kurom andza ta gəsiye ndo i məkal daw?» ⁴⁹ Pat pat na ndzawa ka təv kurom. Na tətikawa mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom na, ka gəs na ga bay. Wu neheye a ge bo na, hərwi ada mā ge bo andza nakə Derewel i Mbəlom a tsik aye.»

⁵⁰ Tə gəs na Yesu na, gawla ŋgay hay ta hway kweye kweye tə gər ha. ⁵¹ Faya ta diye ha Yesu na, ndo wuray gawla aye a zəŋgal na Yesu. Ka bo ŋgay na, gwedere tsa. Ndo neheye faya ta diye ha Yesu aye tə ge andza ta gəsiye na gawla niye na, ⁵² a gər ha gwedere ŋgay ŋgudek, a hway ŋgway bo kəriye.

Yesu kame i bagwar i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye

Mata 26.57-68; Luka 22.54-55,63-71; Yuhana 18.13-14,19-24

⁵³ Ti ye ha Yesu na, a gay i bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom aye. Mə dəma na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom tebiye, madugula hay ta ndo mədzanğawa bazlam i Mbəlom mapala eye tebiye nəteye mahaya gər eye.

⁵⁴ Piyer neŋgeye na, a zəŋgal naha Yesu dərəŋ ma dəba. A ye naha a fələkwa a dalamətagay i bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom niye. Mə dəma na, a ndza ka təv i ndo niye hay faya ta tsəpiye maged aye. A ye naha a ndza ka ako ka təv tay niye.

⁵⁵ Bagwar hay i ndo neheye tã vɛlaway wu a Mbɛlom aye ta madugula i Yahuda hay tebiye ta pɛla ndo hay hɛrwi maraw faya me hɛrwi mɛgay sariya i mɛkɛde na. Ane tuk na, ta huta faya mɛnese bay. ⁵⁶ Ndo hay haladzay ta raw faya me. Ane tuk na, maraw me tay niye ki ye tay faya bay. Kwa way a tsik i ŋgay wal.

⁵⁷ Siye i ndo mekelɛŋ aye hay tã lɛtse, ta raw me ka Yesu, tã gwad: ⁵⁸ «Nɛmaa tsɛne faya abɛra a gwad: “Na mbɛzliye ha gay i mɛdɛslay ha gɛr a Mbɛlom nakay ndo hay ta dɛzl eye ada ma mɛhɛne mahkar na, na dɛzliye a dɛma mekelɛŋ nakɛ tã hɛlay i ndo zezen bay aye.”» ⁵⁹ Kwa tã tsik andza niye bɛbay na, huya bazlam tay niye ki ye tay ka bo bay.

⁶⁰ Tsa na, bagwar i ndo mɛvɛlaway wu a Mbɛlom a lɛtse tsɛkwad kame i ndo hay. A tsɛtsah ka Yesu, a gwadɛy: «Ka mbɛdatay faya a ndo neheye tɛbɛdew? Tã tsik fakaya na, mey?»

⁶¹ Ka bazlam tay niye na, Yesu ka mbɛdatay faya bay. Kɛ tsikatay faya kwa tsekwen bay tebiye.

Bagwar i ndo mɛvɛlaway wu a Mbɛlom niye a tsɛtsah faya sa: «Nɛkar na, Kɛriste Wawa i Mbɛlom nakɛ nɛmay faya nɛmaa zambadɛye daw?»

⁶² Yesu a mbɛday faya a gwadɛy: «Nɛŋ na, nɛŋgeye. Ma dazlay anɛke, ka ŋgatumenɛye a nɛŋ Wawa i Ndo na ndziye tã hɛlay i mɛnday i Mbɛlom, nɛŋgeye nakɛ gɛdan eye ka gɛr i wu hay tebiye aye. Ka ŋgatumenɛye sa na, ma magɛrmbɛlom na deyeweye ma pazlay.»

⁶³ Bagwar i ndo mɛvɛlaway wu a Mbɛlom a tsɛne andza niye na, a ndalay haladzay. A ŋguradɛ ha peteked ŋgay. Tsa na, a gwad: «Ka pɛlakweye na, sa mey? ⁶⁴ Ka tsɛnum wu nakɛ a tsik aye bɛdaw? A tsalay ka gɛr a Mbɛlom. Niye na, ka dzalum na, kɛkay?» Ndo niye hay tebiye tã gay sariya i mɛkɛde na.

⁶⁵ Kwayanŋa siye i ndo mekelɛŋ eye hay tã wuya faya kurah. Ta tufay slesleɔ a dɛre. Tã mbuzay na dɛre ada tã kɛd na. Tã gwadɛy: «Nɛkar ndo mɛde ha bazlam i Mbɛlom ba! Tsikamay, maa faka na, way?» Tsa na, tã vɛlatay ha a hɛlay a ndo matsɛpe gay i bɛy i ndo mɛvɛlaway a

Mbɛlom. Nɛteye tã gɛs na ada tã fay ka maholom pura pura.

Piyer a gwad: «Na sɛr Yesu bay»

Mata 26.69-75; Luka 22.56-62; Yuhana 18.15-18,25-27

⁶⁶ Piyer na, nɛŋgeye andaya huya ma dalamɛtagay ka dala. Ŋgwas nakɛ a gawa mɛsler mɛ gay i bagwar i ndo mɛvɛlaway wu a Mbɛlom aye, a ye naha a ndzay a gɛr a Piyer. ⁶⁷ A ŋgatay a Piyer mandza eye ka ako. A zɛba faya ndzuzle, a gwadɛy: «Nɛkar dɛrmak na, ndo i Yesu, ndo i Nazaret na gwad bɛda?»

⁶⁸ Piyer a tsɛne na, a gwadɛy a ŋgwas niye: «A'ay! Na sɛr wu nakɛ a saka mɛtsike aye bay. Na sɛr bay tebiye.» Tsa na Piyer a ye abɛra ma dalamɛtagay. A ye a lɛtse slɛp ka hɛlay i mɛged madayaw abɛra. [Kwayanŋa dzagulok a zlaha.]

⁶⁹ Piyer a ye a ndza slɛp ka hɛlay i mɛged na, ŋgwas niye kɛ ŋgatay naha. Tsa na, a masay ha slala i bazlam ŋgay nakɛ a tsikay a Piyer kame i ndo neheye mɛ dɛma aye. «Ndo nakay na, nɛte mɛ walan tay.»

⁷⁰ Piyer a tsɛne na, a gwad: «Na sɛr ndo niye bay.»

Mɛndze tsekwen na, ndo neheye ka tɛv eye niye tã gwadɛy sa: «Nɛkar na, mɛ walan tay, nɛkurom dziye. Nɛkar na, ndo i Galile!»

⁷¹ Piyer a mbada a gwad: «Na sɛr ndo nakɛ ka tsikum faya aye bay. Kɛ ge na raw me na, Mbɛlom mɛ gɛŋ dɛretsɛtseh.»

⁷² Kwayanŋa dzagulok a zlaha masulo aye. Tsa na, bazlam i Yesu nakɛ a tsik aye a mayaw a gɛr a Piyer tuk. Yesu a gwadɛy: «Dzagulok ma ta zlahiye sik sulo na, ɓa ka gwad sik mahkar ka sɛr nɛŋ bay.» Piyer a dzala ha ka bazlam i Yesu nakɛ a tsikay aye na, a hwayaw abɛra. A ye a tuwa tsiduk tsiduk.

15

Yesu kame i Pilat

Mata 27.1-2,11-26; Luka 23.1-5,13-25; Yuhana 18.28-19.16

¹ Pɛrik i mekedɛ, bagwar hay i ndo neheye tã vɛlaway wu a Mbɛlom aye ta madugula hay ta ndo mɛdzanɛgawa bazlam i Mbɛlom mapala eye ada ta madugula hay tebiye, tã haya gɛr. Tã haya gɛr na, hɛrwi

mətsike mə walaŋ tay mäge ha Yesu na, kəkay? Ta ndəv ha məhay gər na, tə dzawa na Yesu ada ti ye ha a gay i Pilat. Ti ye naha na, tə vələy ha a Pilat.

² Pilat, neŋgeye na, a tsətsah ka Yesu, a gwadaŋ: «Nəkar na, bəy i Yahuda hay dedək daw?»

Yesu a mbəday faya, a gwadaŋ: «Nəkar ka tsik segey.»

³ Bagwar hay i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom aye tə dəs parasay haladzay ka Yesu.

⁴ Ma dəba eye na, Pilat a tsətsah faya sa, a gwadaŋ: «Nəkar na, ka mbəda faya bay na, kəkay? Ka tsəne wu neheye faya ta tsikiye fakaya haladzay aye təbədew!»

⁵ Ada kwa Yesu ka həndək bazlam ndə mambəday faya sa bay tebiye. Tsa na, a gay wadəŋ wadəŋ a Pilat.

⁶ Ka məve, ta giye magurlom nakə tə zalay Pak aye na, Pilat a gərawa ha ndo i danŋay nəte. A gər ha na, ndo nakə ta tsətsahawa aye. ⁷ Azlakwa ahəl niye na, ndoweeye andaya tə zalay Barabas, neŋgeye ma danŋay. Neŋgeye mə walaŋ i ndo neheye tə nay dərə a bəy i dala i hay aye. Tə gəs tay na, hərwi tə kəd ndo ahəl i magazləga tay niye.

⁸ Anəke na, ndo hay tebiye ti ye a gay i Pilat. Ti ye naha a dəma na, kwa way a tsətsah ka Pilat wu nakə a təmawatay na andza nakə ta tsətsahawa aye. ⁹ Tsa na, Pilat a mbədatay faya a gwadaŋ: «A sakum nā gərakum ha na, bəy i Yahuda hay daw?» ¹⁰ Pilat a sər ha bagwar hay i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom aye tə gəsay naha Yesu na, tə ge faya na, sələk kəriye.

¹¹ Bagwar hay i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom aye, nəteye düh na, tə vələtay gədan a ndo hay ada məgwadaŋ a Pilat mā gərataŋ ha na, Barabas bəna, Yesu bay.

¹² Pilat a gwadaŋ a ndo hay sa: «A sakum nā ge ha ta ndo nakay ka zalumay bəy i Yahuda hay aye na, kəkay?»

¹³ Tsa na, ndo hay ta mbəday faya tə mawude, tə gwadaŋ: «Dar na ka mayako mazləmbada eye!»

¹⁴ Pilat a tsətsah fataya, a gwadaŋ: «Neŋgeye a ge na, mənese waray?»

Ane tuk na, ta səkah ha mawude haladzay ta gədan, tə gwadaŋ: «Dar na ka mayako mazləmbada eye!»

¹⁵ Pilat a say mənŋwasatay ha dərəv a ndo niye hay. Andza niye a gərataŋ ha Barabas. Yesu na, a ndəba na ta mandalaəba, a vələtay ha a sidzew hay hərwi ada tā ye tā dar na ka mayako mazləmbada eye.

*Tə gay sariya a Yesu i məkədə
Mata 27.27-31; Yuhana 19.2-3*

¹⁶ Sidzew hay ti ye ha Yesu a huđ i gay i ŋgomna ada tə zalataŋ a siye i sidzew hay tebiye, ti ye dərma. ¹⁷ Mə dəma na, ta tsəkw faya abəra peteked ŋgay hay. Tə zla peteked ndozza eye, tə kalay ka bo. Tə dəsaw dak tə slapa na ka bo, tə pay a gər a Yesu andza dzagwa i bəy. ¹⁸ Tsa na, ta dazlay mətsikay me. Tə gwadaŋ: «Zay daw? A nəkar bəy i Yahuda hay!» ¹⁹ Tə tsikay andza niye na, ada tə fay ka gər ta sakwal. Ta tufay slesləb a dərə. Ta dəkway gurmets kame ŋgay hərwi mətsikay me andza bəy.

²⁰ Ta ndəv ha mənŋwese faya na, ta tsəkw faya abəra peteked nakə tə kalay ka bo ndozza aye ada tə may ha ka bo peteked ŋgay hay. Tsa na, tə gəs ahaya abəra hərwi mede ha mata dar na ka mayako mazləmbada eye.

Mata 27.33-44; Luka 23.26-43; Yuhana 19.17-27

²¹ Ahəl nakə faya ta diye ha Yesu mata dar na ka mayako mazləmbada eye na, pəsalaŋ ndo wuray məzele ŋgay Simona. Neŋgeye na, ndo i Siren, neŋgeye bəba i Aləgəzandər ta Rufus. Neŋgeye faya ma diye ta təv niye. Neŋgeye a maw abəra mə pesl. Sidzew hay tə ŋgataŋ na, tə gay kutoŋ ka məzle mayako mazləmbada eye nakə ta dariye faya Yesu aye.

²² Tsa na, ti ye ha Yesu a təv eye andaya tə zalay Golgwata, andza məgwede: Təv i mətasl i gər. ²³ Tə ndisl naha a dəma na, a satay a sidzew niye hay məvələy guzom madzapa eye tə wuye andaya tə zalay mir. Ane tuk na, a say a Yesu bay, a kərəh məse.

²⁴ Ma dəba eye na, ta dar na Yesu ka mayako mazləmbada eye. Ta dar na na, tə ge tsakwal ka peteked ŋgay hay. Tə ge andza niye na, məsərə ha mata zle na, way?

²⁵ Ta dar na Yesu ka mayako mazlɛmbada eye na, ta mekedɔ ta bɔre tsid. ²⁶ Tɛ watsa ka palalam eye andaya gɛr i bazlam nakɛ tɛ kɛd na faya Yesu aye. Gɛr i bazlam nakɛ tɛ watsa aye na, anan: «Nɛngɛye na, bɔy i Yahuda hay.»

²⁷ Pat niye na, ta dar mɛkal hay sulo ka mayako mazlɛmbada eye ka tsakay i Yesu dɛrmak. Ta dar tay na, nɛte tɛ hɛlay i mɛnday, nɛnged tɛ hɛlay i gula. [²⁸ Anan andza nakay wu nakɛ bazlam i Mbɛlom a tsik aye na, a gwad: «Nɛngɛye na, tɛ pasla na a walan i ndo i sewed hay.*»]

²⁹ Ndo neheye ti yawa ta tɛv niye na, tɛ bɛlawaya ha gɛr tay hay tekɛm tekɛm tɛ mɛtsadɛy pɛleslesle. Tɛ gwaday: «Hey! Nɛkar haɛe a saka mambɛzl ha gay i mɛdɛslay ha gɛr a Mbɛlom ada ka gwad ma mɛhɛne mahkar na, ka dɛzl na aye na, tɛv i wu yak aye na, mɛngay tuk? ³⁰ Nɛkar tɛma ha bo yak aye tey! Mbɛzlaw abɛra ka mayako nakay mazlɛmbada eye!»

³¹ Bagwar hay i ndo neheye tɛ vɛlaway wu a Mbɛlom aye ta ndo mɛdzanɛgawa bazlam i Mbɛlom mapala eye a ndo hay tɛ nɛgwasa ka Yesu andza niye dɛrmak. Tɛ tsik mɛ walan tay, tɛ gwad: «Kɛ tɛma tay ha siye i ndo hay tuk na, a sla faya mɛtɛme ha gɛr nɛgay tɛbɛdew? ³² Kɛriste, Bɔy i Israyel hay mɛ mbɛzlaw abɛra ka mayako mazlɛmbada eye anɛke! Tadɛ nɛmaa nɛgatay kɛ mbɛzlaw abɛra ka mayako mazlɛmbada eye na, nɛmay nɛmaa dzaliye ha ka nɛngɛye.»

Ndo neheye ta dar tay ka tsakay i Yesu aye tɛ tsada na Yesu dɛrmak.

Mɛmɛte i Yesu

Mata 27.45-56; Luka 23.44-49; Yuhana 19.28-30

³³ Magɛrhɛpat a ge na, lɛvonɛ a ge ka dala niye tebiye tekɛdɛgɛm. A ge na, hus a bɛre mahkar i huwa. ³⁴ Ta bɛre mahkar eye niye na, Yesu a wuda ta magala kɛlɛrra, a gwad: «*Eluya, Eluya, lama sabaktani?*» Andza mɛgwede: «Mbɛlom ga, Mbɛlom ga, ka gɛr ga na, hɛrwi mey?†»

³⁵ Siye i ndo neheye ka tɛv aye niye tɛ tsɛne na, tɛ gwad: «Pum zlɛm tɛday, faya ma zaleye a Eliya!»

³⁶ Tsa na, ndo nɛte mɛ walan tay niye, a hway, a ye a zlaw wuye kofkoffa. A tɛlɛka ha a wuye andaya guyakaka, wu niye a rah a dɛma. Tsa na, a hak na ka gwavɛkw zɛbol eye, a pay naha ka bazlam a Yesu ada mɛ dɛvɛtse abɛra mɛ dɛma wu niye. Ndoweye niye a gwad: «Nɛgatay, zɛbakwa faya tɛday, aza Eliya ma deyeweye mambɛzla ahaya dɛw?»

³⁷ Ane tuk na, Yesu a wuda ta magala kɛlɛrra. Tsa na, a mɛt.

³⁸ A mɛt na, kwayanɛna peteked nakɛ a nɛgɛna ha gay i mɛdɛslay ha gɛr a Mbɛlom sulo aye, a ta ka bo bɛra sulo tsanɛna kwa abɛra mɛ gɛma hus ka dala.

³⁹ Bagwar i sidzew i Roma hay, nɛngɛye andaya malɛtsa eye kame i Yesu, Yesu a mɛt ma kɛkay na, a nɛgatay. Tsa na, a gwad: «Ta dedek, ndo nakay na, Wawa i Mbɛlom!»

⁴⁰ Nɛgwas wuray hay andaya ka tɛv eye niye dɛrmak. Nɛteye dɛrenɛ faya ta zɛbiye naha faya. Mɛ walan tay niye andaya na, Mari nakɛ a yaw ma gɛma i Magɛdala aye, Salome ada ta Mari may i Yakuba nakɛ gawla aye, may tay ta Zozes. ⁴¹ Nɛteye na, ta zɛngalawa na Yesu ada tɛ gaway mɛsler ahɛl nakɛ Yesu, nɛngɛye ka dala i Galile aye. Ka tɛv eye niye na, siye i nɛgwas hay andaya haladzay. Nɛteye, tɛ yaw ka bo dziye tage Yesu abɛra ma Zerozelem.

Tɛ pa na Yesu a tsɛvay

Mata 27.57-61; Luka 23.50-56; Yuhana 19.38-42

⁴² Huwa ɛa ka mbɛrɛm mɛge tsiy. Pat eye niye na, pat mɛlɛve bo i Yahuda hay, andza mɛgwede pat mɛhɛne mɛ gay i pat i mazɛzukw bo. ⁴³ Ta huwa eye niye na, ndo wuray tɛ zalay Yusufa a yaw. Nɛngɛye ndo i gɛma i Arimate. Yusufa na, nɛngɛye nɛte mɛ walan i bagwar i ndo mɛge sariya dɛrmak. Nɛngɛye dɛrmak faya ma hɛbiye Bɔy i Mbɛlom. A gɛs dɛrev ka dzɛdzar bay, a ye a gay i Pilat mata tsɛtsahaw mɛdahanɛ i Yesu. ⁴⁴ Pilat a tsɛne ɛa Yesu kɛ mɛt na, a gay wadɛn wadɛn. Tsa na, a zalay a bagwar i sidzew niye. A tsɛtsah faya abɛra, a gwaday: «Yesu a mɛt na, kɛ ndza haladzay dɛw?» ⁴⁵ Ma dɛba eye bagwar i sidzew niye a mbɛday faya na, tsa na, a vɛlay tsɛved a

* 15:28 Ezay 53.12. † 15:34 Dɛmes hay 22.2.

Yusufa ka mæzle mædahan̄ i Yesu. ⁴⁶Yusufa a ye a sækamaw rækwat. A sækamaw na, a maw a mbæzla ahaya mædahan̄ i Yesu abæra ka mayako mazlæmbada eye. Tsa na, a mbækwa na mædahan̄ a dæma. A zla na a ye, a pa na a tsævay. Tsævay niye na, tæ la ka geseh ka tæv nakæ særpalahha aye. A pa na a dæma na, a bædæŋwalaw faya beber bagwar eye ka madærazl na tsævay niye.

⁴⁷Mari i Magædala ta Mari may i Zozes na, faya ta zæbiye ka tæv nakæ tæ pa na Yesu aye.

16

Yesu a lætsew abæra ma tsævay

Mata 28.1-8; Luka 24.1-12; Yuhana 20.1-

¹⁰

¹Pat i mazæzukw bo a ye abæra mæ dæma na, Mari i Magædala, Mari may i Yakuba ta Salome, ti ye ta sækam mal huŋŋa eye, hærwi a satay mæwetse ka mædahan̄ i Yesu.

²Pat i luma i sidzew i mekedœ ŋgwas neheye ti ye ka me tsævay. Tæ husa na, pat faya ma tsaraweye tærdassa. ³Ahæl nakæ faya ta diye na, ta tsætsah ka bo mæ walaŋ tay, tæ gwad: «Mata bædæŋwalakway na beber abæra ka me i tsævay na, way?» ⁴Tæ ndisl naha na, ta zæba dære. Ta zæba dære na, tæ ŋgatay a beber niye bagwar eye ta dærazl ha ka tsævay aye na, 6a mabædæŋwala eye faya abæra, madzaka eye ka tsakay tsiy.

⁵Ti ye naha na, tæ fælækwa a tsævay niye. Ti ye na tæ ŋgatay a ndo gawla aye. Neŋgeye mandza eye ta diye i hælai i mæday. Ndoweye niye na, tæ peteked kwedek kwedek eye ka bo. Peteked eye niye faya na, zæbol eye tæzl. Ŋgwas niye hay tæ ŋgatay andza niye ta dzædzar sla6 sla6.

⁶Ane tuk na, a gwadatay: «Kâ dzædzarum bay. Faya ka pælumeye na, Yesu ndo i Nazaret, neŋgeye nakæ ta dar na ka mayako mazlæmbada eye. Neŋgeye andaya kanaŋ bay, kæ mbælaw abæra ma mædahan̄. Ehey! Zæbum, tæv nakæ tæ hæna ha faya aye na, anaŋ. ⁷Dum anæke ta tsikumamatay faya a gawla ŋgay hay ada kâ dūmay ha a Piyer lele. Gwadumatay na, ma lahakumeye a Galile. Ka ŋgatumeye mæ dæma andza nakæ a tsikakum eye.»

⁸Tæ tsæne andza niye na, tæ ndohwaw abæra na, ta hway dæreŋ abæra ka tæv i

tsævay niye. Ta hway na, hærwi zluwer a gatay, faya ta dzædzariye. Ta tækæray a ndæray kwa tsekweŋ bay tebiye hærwi zluwer a gatay.

Yesu a bæzatay ha bo a gawla ŋgay hay
Mata 28.9-10,16-20; Luka 24.36-49;
Yuhana 20.11-23; Mæsler hay 1.6-8

⁹Pat i luma i sidzew pærik i mekedœ na, Yesu a lætsew abæra ma mædahan̄. A lætsew na, a bæzay ha bo kurre a Mari nakæ a yaw abæra ma Magædala aye. Neŋgeye na, ŋgwas nakæ Yesu a hæhar faya abæra fakalaw hay tasæla aye. ¹⁰A ye a tækæratay a ndo neheye tæ ndzawa tage Yesu aye. A ye naha na, faya ta tuwiye hærwi mædahan̄ i Yesu. A tækæratay wu nakæ a ge bo tæ neŋgeye. ¹¹Tæ tsæne wu nakæ a tsikatay aye, a gwadatay: «Yesu na, kæ mbælaw abæra ma mædahan̄, neŋ na, na ŋgatay bæna mey na!» Ndo neheye ta tæma bazlam ŋgay niye a tsikatay aye bay.

¹²Ma dæba eye na, Yesu a mbæda ha bo ŋgay wal a bæzatay ha bo a gawla ŋgay hay sulo. A bæzatay ha bo na, ahæl nakæ næteye ka tsæved faya ta diye a gæma aye. ¹³Ndo niye hay sulo aye tæ maw a Zerozelem. Tæ maw na, ta tækæray wu nakæ tæ ŋgatay aye a siye i gawla i Yesu hay. Næteye ta tæmatay na bay ŋgway huya.

¹⁴Ma dæba eye sa na, Yesu a bæzatay ha bo a gawla ŋgay hay kuro gær eye næte. A bæzatay ha bo na, ahæl nakæ næteye faya ta ndiye daf aye. Tsa na, a gatay me hærwi mædzele gær tay nakæ andaya bay aye, ada hærwi ta dzala ha ka wu nakæ ndo neheye tæ tsikatay kurre, tæ gwadatay: «Næmaa ŋgatay a Yesu kæ lætsew abæra ma mædahan̄» aye na, ta dzala ha bay. ¹⁵Tsa na, a gwadatay: «Anæke na, dum ka kokway i mændzibæra tebiye. Dum ha Labara Ŋgwalak eye a ndo zæzeŋ tebiye ka mændzibæra. ¹⁶Ndo nakæ kæ tsæne ada kæ dzala ga ha tæ dærev næte ada ta dzæhu6 ha a yam aye na, ma tæmiye. Ndo nakæ kæ dzala ga ha bay aye na, Mbælom ma ta giye faya sariya ¹⁷Ta ta særiye ha ndo neheye ta dzala ga ha ta dedek na, ma kækay? Næteye na, ta sliye faya mahæhere fakalaw abæra mæ bo i ndo tæ mæzele ga. Ta tsikiye me tæ bazlam i gæma hay wal wal.

¹⁸Kwa tadæ ta gæs dædœ tæ hælai, kwa tæ sa

muwar na, ma gateye wuray kwa tsekwen bay tebiye. Ta piye helay ka ndo i dāvats hay na, ta mbəliye.»

Yesu a tsal a Mbəlom

Luka 24.50-53; Məsler hay 1.9-11

¹⁹ Yesu Bəy Maduwen a tsikatay andza niye na, a tsal ηgway a mbəlom. A ye na, a ndza tə helay i mənday i Mbəlom. ²⁰ Gawla ηgay hay dərma ti ye mata dā ha bazlam ηgwalak eye niye Yesu a tsikatay aye kwa a ηgay. Bəy Maduwen a dzənawa tay ha ada a vəlawatay gədan ka məge wu neheye a ge masuwayan aye. Maa dā ha tə tsik bazlam i Mbəlom ta gədan i Yesu na, masuwayan nakə tə gawa aye.

Ngwalak i bazlam nakə

Luka a watsa aye Məfələkwe

Luka a da ha Yesu na, nenjeyeye ndo mətəme ha ndo nakə Mbəlom ma sləratayaweye a ndo i Israyel hay aye. Ane tuk na, nenjeyeye ndo mətəme ha ndo i məndzibəra hay tebiye. Məsəfəre i Mbəlom a zalay a Yesu hərwi ada mâ datay ha labara i mənɣwese a mətawak hay. Labara eye nakay na, labara i mawude bo hərwi ndo i mezeleme hay wal wal tebiye ada labara i mənɣwese. A dazlay na, a tsik ka məmaw i Yesu, ka mede i Yesu a mbəlom.

Ka ndzay a gər a bazlam i Luka mə Mata, ma Markus ada ma Yuhana. Kə da ha ka gər i məwe Yuhana madzəhuḅe ndo a yam ada ka gər i məwe Yesu.

Madazlay 1.1-4

Məwe ta məgəle i Yuhana tə Yesu 1.5–2.52

Bazlam i Yuhana nakə a tsik aye 3.1-20

Madzəhuḅe i Yesu a yam tə masəpete 3.21-43

Məsler ta labara i Yesu ma Galile 4.14–9.50

Yesu a lətse abəra ma Galile a ye a Zeromezem 9.51–19.27

Maduk i duk i məhəne i Yesu ka məndzibəra 19.28–23.56

Mələtsew, məbəz ha bo tə mede i Yesu a mbəlom 24.1-53

¹ A nəkar Tiyoḃil nɣwalak i ndo, ndo hay haladzay ḃa ta vəl ha gər tay məwetse labara nakə Yesu a ge mə walaŋ may aye.

² Tə watsa na, wu nakə nəteye tə tsəne abəra ka ndo neheye tə da ha bazlam i Mbəlom aye. Nəteye neheye na, ta nɣatay tə dərə tay kwa ka madazlay nɣay aye. ³ Aya! Neŋ dərmaḃ a seŋ məwatsaka naha ka gər i bazlam eye nakay, hərwi na pəla na bəzay i bazlam nakay kwa ka madazlay nɣay eye.

⁴ Anəke na, nəkar dərmaḃ ka sliye faya məsəre ha bazlam nakay ta tətikaka aye na, dedek.

Gawla i Mbəlom a yaw a da ha məwe i Yuhana

⁵ Ahəl nakə Herod nenjeyeye bəy ka dala i Yahuda aye na, ndoweye andaya tə zalay

Zakari. Nenjeyeye na, gwala i Abiya, ndo məvələy wu a Mbəlom aye. Məzele i nɣwas nɣay na, Elizabet. Nenjeyeye dərmaḃ na, gwala i Aron bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom. ⁶ Nəteye salamay tay eye kame i Mbəlom na, ndo lele eye hay. Wu neheye Mbəlom a tsik aye tə bazlam mapala eye na, tə pay bəzay tə metsehe lele. ⁷ Ane tuk na, wawa tay andaya bay. Hərwi Elizabet na, a wa bay. Dəlay eye. Sa na, nəteye guram eye tsiy.

⁸⁻⁹ Anəke na, həlay i ndo neheye tə zalatay Abiya hay aye kə sla hərwi məfəkay naha wu a Mbəlom. Andza nakə ndo neheye tə vələway naha wu a Mbəlom tə pawa faya bo aye na, tə ge duk a way. Duk a way nakə tə ge aye na, a dəd ka Zakari. Mata fəkay naha wu ma təv niye tsədəŋŋa eye mə gay i mədəsəlay ha gər a Mbəlom na, nenjeyeye. Tsa na, a fələkwa a təv niye mata fəkay naha wu a Mbəlom.

¹⁰ Ahəl nakə Zakari faya ma fəkay naha wu a Mbəlom mə gay aye na, ndo hay haladzay ma bəra faya ta duwuliye me.

¹¹ A həlay niye na, gawla i Mbəlom a yaw a bəzay ha bo a Zakari. A lətse tə həlay i mənday i təv nakə tə fəkaway naha faya wu a Mbəlom aye. ¹² Zakari a nɣatay na, a dzədzar haladzay, zluwer a gay. ¹³ Ane tuk na, gawla i Mbəlom niye a gwaday: «Zakari, kâ dzədzar bay. Ba Mbəlom kə tsəne maḃuwule me yak. Elizabet, nɣwas yak ma ta wakeye wawa hasləka eye. Ka ta zaleyə Yuhana. ¹⁴ Dərev yak ma ta nɣwasiye haladzay. Pat i məwe nɣay na, ndo hay haladzay ta nɣwasiye hərwi nɣay. ¹⁵ Nenjeyeye na, ma ta təriye bagwar eye, ndo məgay məsler a Bəy Maduweŋ. Dada ma ta siye guzom bay. Kwa wu nakə makwasa eye na, ma ndzakiye bay. Məsəfəre Tsədəŋŋa eye ma ndziye faya kwa mə huḃi may nɣay. ¹⁶ Ma ta matay ahaya Israyel hay haladzay ka təv i Bəy Maduweŋ tay Mbəlom. ¹⁷ Maa lahayaw madayaw kame a Bəy Maduweŋ na, nenjeyeye. Ma tsikatəye me a ndo hay ta məzlaḃ bagwar eye andza i Eliya hərwi ada bəba hay tā sər bo ta wawa tay hay. Ma matay ahaya ndo neheye ta rəhay ha gər a Mbəlom bay aye ka təv i Mbəlom. Ma təriye tay ha ndo nɣwalak eye hay. Ma ta tsətsaliye

tay ha ndo neheye nateye malova bo eye hārwi Bəy Maduweŋ aye.*»

¹⁸ Ane tuk na, Zakari a gwaɗay a gawla i Mbəlom: «Na səriye ha wu nakay ka tsiken aye dedek na, kəkay? Neŋ na, ɓa guram eye, ŋgwas ga dərmaƙ na, guram eye tuk na, kəkay?»

¹⁹ Gawla i Mbəlom a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Neŋ Gabəriyel. Neŋ na, ka təv i Mbəlom. A sləra ga ahaya mətsikaka bazlam nakay ada nā zlakaw Labara Ŋgwalak eye. ²⁰ Ane tuk na, ka dzala ha ka bazlam nakay bay sa na, wu nakay ma giye bo ka səriye mətsike me bay hus a pat nakə ta wiye na wawa niye aye.»

²¹ Ndo neheye faya ta həbiye Zakari ma bəra aye na, a gatay wadəŋ wadəŋ. Tə gwaɗ: «Zakari kə yaw abəra bay, kwa meeneŋ na, hārwi mey?» ²² Zakari a yaw abəra na, a sla faya mətsike me bay. Tsa na, ndo neheye ma bəra aye tə sər wu ka bəzay ha bo a Zakari mə gay. A tsikatay me na, tə həlay tsa. Neŋgeye huya mandək eye.

²³ Həlay i mäge məsler i Zakari mə gay i Mbəlom a ndəv na, a ye a mətəgay. ²⁴ Ma dəba i kiye tsakway na, wawa a dəɗay a huɗ a Elizabet. Kiye zlam na, a ŋgahawa bo mə gay. A gwaɗ mə dərɛv ŋgay: ²⁵ «Anəke na, Bəy Maduweŋ kə ŋgeteŋ. Kə vələŋ wawa. Ndo hay ta ŋgwasiye fagaya sa bay.»

Gawla i Mbəlom a ɗa ha mawe i Yesu

²⁶ Kiye a yay a Elizabet məkwa na, Mbəlom a slər gawla ŋgay Gabəriyel a gəma wuray tə zalay Nazaret ka dala i Galile. ²⁷ A slər ha na, a gay i dem eye andaya mədel i ndo wuray tə zalay Yusufa gwala i Bəy Davit. Tə zalay a dem eye niye na, Mari.

²⁸ Gawla i Mbəlom niye a fələkwa a gay i Mari, a ye naha a gwaɗay: «Na tsikaka me Mari, Bəy Maduweŋ kə gaka ŋgwalak.»

²⁹ Mari a tsəne andza niye na, a dzəɗzar a gwaɗ mə dərɛv ŋgay: «Mətsike me niye na, andza məgwede mey?»

³⁰ Gawla i Mbəlom a gwaɗay: «Kā dzəɗzar bay Mari, Mbəlom a wuɗa kar. ³¹ Wawa ma dəɗakeye a huɗ. Ka ta wiye wawa niye na, hasləka eye. Ka ta zaleyeye Yesu. ³² Neŋgeye na, ma ta təriye bagwar eye. Ta ta zaleyeye Wawa i Mbəlom Fetek mə

gəma. Bəy Maduweŋ Mbəlom ma təriye ha bəy bagwar eye andza bəba tətə ŋgay Davit:

³³ Neŋgeye ma ta ləviye tay ha Israyel hay ka tor eye. Bəy ŋgay na, ma ndəviye bay.»

³⁴ Mari a gwaɗay a gawla i Mbəlom niye: «Wuye ma ta giye bo na, kəkay? Neŋ na, na sər zal zuk bay tuk na, kəkay!»

³⁵ Gawla i Mbəlom a mbəɗay faya: «Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye ma mbəzlaweye fakaya. Gədaŋ i Mbəlom Fetek ma ndziye fakaya andza mezek. Yawa! Wawa niye ka ta wiye na, ta zaleyeye Tsəɗaŋŋa, Wawa i Mbəlom. ³⁶ Zəba dem i bəba yak Elizabet kwa neŋgeye guram eye bəbay na, anəke kiye kə yay məkwa. ³⁷ Hārwi wuray a zay gədaŋ a Mbəlom təbey.»

³⁸ Tsa na, Mari a gwaɗay a gawla i Mbəlom: «Neŋ ndo i məsler i Bəy Maduweŋ. Mā ge bo andza nakə ka tsik aye.»

Tsa na, gawla i Mbəlom a ye ŋgway.

Mari a ye a gay i Elizabet

³⁹ Ma dəba i məndze tsekweŋ na, Mari a lətse a ye ta bəse a gəma eye andaya mə mahamba i Yahuda. ⁴⁰ A ye na, a gay i Zakari. A ye naha a ndisl na, a fələkwa a gay. A tsikay me a Elizabet.

⁴¹ Elizabet a tsəne mətsike me i Mari na, wawa a hats mə huɗ ŋgay. Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye a mbəzlaw ka Elizabet. ⁴² Tsa na, Elizabet a wuda, a gwaɗ: «Nəkar na, Mbəlom kə pa fakaya ŋgama a ze siye i ŋgwas hay tebiye. Ŋgama mā ndza ka wawa niye ka wiye. ⁴³ May i Bəy Maduweŋ ga a yaw ka təv ga na, kəkay! Neŋ təɗay na, way! ⁴⁴ Na gwaɗ ka ŋgatay ba! Ahəl nakə ka tsiken me aye na, wawa a bəl tə məŋgwese eye mə huɗ ga. ⁴⁵ Nəkar na, dərɛv yak mənɗwasa eye hārwi wu nakə Bəy Maduweŋ a tsik aye na, ka təma, ma giye bo!»

⁴⁶ Tsa na, Mari a gwaɗ:

«Na zambadeye a Bəy Maduweŋ tə dərɛv ga peteh.

⁴⁷ Dərɛv ga kə ŋgwasa haladzay hārwi Mbəlom nakə a təma ga ha aye.

⁴⁸ Ka zəba fagaya tsekweŋ mə walaŋ i ndo neheye neŋ ndo i məsler ŋgay.

Ndo neheye anəke aye ta ndo neheye ta ta wiye tay ha aye na, ta gwedeŋeye «Nəkar na, dərɛv yak mənɗwasa eye.»

* 1:17 Zəba ma Malasi 3.23-24.

49 Hərwi Mbəlom bagwar eye kə ge wu nakə lele aye hərwi ga.

Nenqeje na, Mbəlom tsədanğa eye.

50 Nenqeje na, nğwalak nğay dāda a ndəv təbey.

Ndo neheje ta rəhay ha gər aye na, nğwalak nğay ma ndziye huya ta nəteje.

51 Ka bəz ha gədan nğay, ka həhar tay ha ndo neheje tə dəslyay ha gər a bo tay aye.

52 Ka həhar tay ha bəy hay abəra ka təv məndze i bəy tay hay.

Kə vəlatay gədan a ndo i mətawak hay.

53 Ndo neheje may a gatay aye na, kə vəlatay wu mənday.

Ndo i mezeleme hay na, ka həhar tay ha.

54 Ki yaw madzəne tay hay Israyel hay, ndo i məsler nğay hay.

Mbəlom na, kə mətsa ha gər ta nğwalak nğay bay.

55 Kə ge andza nakə a tsikatay a bəba tətə kway hay ahəl niye aye.

A tsikay a Abraham ada a gwala i Abraham hay tebiye ka tor eye.»

56 Mari a ndza mə gay i Elizabet kiye mahkar. Tsa na, a ye a mətəgay.

Məwe i Yuhana

57 Anəke na, kiye i Elizabet kə sla məwe. A wa wawa hasləka eye. 58 Ndo nğay hay ta ndo i maged nğay hay tə tsəne Mbəlom kə gay nğwalak a Elizabet na, ti ye mata nğwese ka bo dziye.

59 Wawa a həna tsamahkar na, ndo hay ti yaw mata dəsə na wawa niye. A satay həbə məpe faya məzele na, Zakari, tə məzele i Bəba nğay. 60 Ane tuk na, may i wawa niye, a gwadətay: «A'ay! Ta zaleyə na, Yuhana.»

61 Tə gwadətay: «Məzele andaya andza niye ma gwala yak bay tuk na, kəkay!»

62 Tsa na, ta tsətsah ka bəba nğay wulək wulək tə həlay. Tə gwadətay: «A saka məpe məzele ka wawa na, way?»

63 Zakari a tsətsah fataya palalam nakə tə watsawa faya aye. Tə zlyaw. Tsa na, a watsa: «Məzele nğay na, Yuhana.» Tsa na, a gatay wadəy wadəy tebiye tay eye.

64 Kwayanğa bazlam i Zakari a həndək ka mətsike me. Tsa na, a zambadətay a Mbəlom.

65 Ndo i maged hay tebiye ta dzədzar. Ndo i gəma niye hay tebiye hus a mahəmba i Yahuda tə tsikawa faya. 66 Kwa way a tsəne bazlam niye na, tə dzalawa faya mə gər tay, tə gwadətay: «Wawa nakay ma ta təriye na, mey?» Ta dedək, gədan i Bəy Maduwey ka gər nğay.

Zakari a zambadətay a Mbəlom

67 Məsəfəre Tsədanğa eye a mbəzlaw ka Zakari, bəba i wawa niye. Tsa na, a dā ha, a gwadətay:

68 «Zambadəkway a Bəy Maduwey kway Mbəlom i Israyel hay.

Nenqeje kə mbəzlaw a wala nğay kway hərwi məmbəle kway hay.

69 Nenqeje kə slərakwayaw ndo gədan eye hərwi mətəme kway hay.

Nenqeje na, gwala i Davit ndo i məsler i Mbəlom.

70 Bazlam nakay na, Mbəlom bə kə tsikatay a ndo mədə ha bazlam nğay tsədanğa eye hay ahəl niye.

71 A gwadətay na, ma ta təmiye kway ha abəra mə həlay i ndo i vərəm kway hay, ada mə həlay i ndo neheje tebiye tə nakway dərə aye.

72 Kə gatay nğwalak nğay a bəba kway hay. Ma mətsiye ha gər ta dzam nakə a bər eye bay.

73 Mbəlom bə ka mbərəm məmbadətay a bəba tətə kway Abraham.

74 A gwadətay: Ma ta təmiye kway ha abəra mə həlay i ndo i vərəm kway hay na, hərwi ada kə sləkwa faya məgay məsler tə madzədzar eye sa bay.

75 A ge andza niye na, hərwi ada kə tərəkwa ndo nğay hay.

Ka tərəkweye na, ndo nğay tsədanğa eye hay huya ma məndze kway.

76 Nəkar na, wawa ga, ta ta zalakeye na, ndo mədə ha bazlam i Mbəlom Fetek, hərwi nəkar na, ka laheje kame a Bəy Maduwey, ka lambadətay na tsəved.

77 Ka ta tsikateye a ndo nğay hay ma deyew-eye mətəme tay ha.

Ma ta pəsətay ha mənese tay hay.

78 Mbəlom kway na, nğwalak nğay a ndəv bay.

Andza niye, dzaydzay ngay ma dāvakweye andza pat nakə faya ma tsaraweye.

⁷⁹ Tsa na, ma dāvateye dzaydzay a ndo neheye ma mezek i mādahan aye.

Ma lakiye kway ka tsəved i zay.»

⁸⁰ Yawa! Yuhana a gəl na, metsehe ngay a səkah kame kame. A lətse a ye a kəsaf. A ndza mə dəma hus a pat nakə a bəzatay ha bo parakka a Israyel hay aye.

2

Məwe i Yesu Mata 1.18-25

¹ Ahəl niye tə wa Yuhana madzəhuḅe ndo a yam na, Agustus neŋgeye bəy i Roma. Anəke na, a gwadatay a ndo hay tā pasla ndo hay ka dala ngay tebiye. ² Nakay na, makurre i məpesle ndo nakə tə pasla ahəl niye Kiriniyus a ləvawa gəma i Siri ka dala i Roma aye. ³ Kwa way a ye mata wetse məzele ngay na, ma gəma ngay.

⁴ Andza niye, Yusufa neŋgeye ma ndziye ma gəma i Nazaret ka dala i Galile. A tsəne na, a ye ka dala i Yahuda ma gəma nakə tə zalay Betelehem aye. Gəma nakə tə wa mə dəma bəba tətə ngay Davit aye. ⁵ A ye na, ta Mari mədel ngay tə bo sulo eye mata wetse məzele tay.

⁶ Ahəl nakə nəteye ma Betelehem aye na, həlay i məwe wawa i Mari kə sla. ⁷ A wa malkwara ngay niye na, hasləka eye. A mbuza na a peteked, a həna ha a təv mənde wu mənday i gənaw hay hərwi ta huta təv mə gay i mbəlok hay bay.

Gawla i Mbəlom hay ta bəzatay ha bo a ndo mətsəkure gənaw hay

⁸ Ma gəma niye na, ndo mətsəkure gənaw hay andaya tə hənawa mə pesl, tə tsəkurawa gənaw tay hay ta həvad. ⁹ Gawla i Mbəlom a mbəzlaw a bəzatay ha bo. Təv niye nəteye mə dəma aye na, a dāv dzaydzay ta gədan i Bəy Maduweŋ. Tsa na, ndo mətsəkure gənaw niye hay ta dzədzar.

¹⁰ Ane tuk na, Gawla i Mbəlom niye a gwadatay: «Kā dzədzarum bay! Na zlakumaw na, Labara Nŋwalak eye. Ndo hay haladzay ta ngwasiye hərwi bazlam nakay.

¹¹ Bəgom ta həvad nakay ta wakum ndo

mətəme kurom ha ma Betelehem, ma gəma i Davit. Neŋgeye na, Kəriste, Bəy Maduweŋ.

¹² Dum ta zəbumaw faya. Ka ngatumeye a wawa eye. Ka sərumeye ha neŋgeye na, hərwi mambuza eye mə peteked. Ma həniye ma təv mənday wu i gənaw hay.»

¹³ Kwayaŋŋa, gawla i Mbəlom hay haladzay tə yaw ka təv i gawla i Mbəlom niye ta zambaday a Mbəlom tə gwad:

¹⁴ «Ŋgama mâ təra mə mbəlom məgəma, ka gər i ndo hay tebiye.

Zay mâ təra ka məndzibəra mə walaŋ i ndo neheye Mbəlom a wuda tay ha aye.»

¹⁵ Tsa na, gawla i Mbəlom hay ti ye wu tay a mbəlom. Ti ye wu tay na, ndo mətsəkure gənaw hay tə gwad mə walaŋ tay: «Lətsakwa, takwa hus a Betelehem ta zəbakwaw ka wu nakə a ge bo aye, nakə Bəy Maduweŋ a dəkway ha aye.»

¹⁶ Ti ye ta bəse a Betelehem. Tə ndisl naha a dəma na, tə ngatay a Mari ta Yusufa ada ta wawa ndəriz niye mahəna eye ma təv mənday wu i gənaw hay.* ¹⁷ Tə ngatay andza niye na, ta təkəratay wu nakə gawla i Mbəlom a tsikatay ka gər i wawa niye aye. ¹⁸ Kwa way a tsəne wu nakə ndo mətsəkure gənaw hay ta təkər aye na, a gatay hərbaḅəkka. ¹⁹ Mari na, wu neheye tə tsik aye na, a pa na tebiye a gər a dzalawa faya.

²⁰ Tsa na, ndo mətsəkure gənaw hay tə maw wu tay. Tə dəslay ha gər a Mbəlom ta zambaday hərwi wu nakə tə tsəne ada tə ngatay aye na, kə ge bo andza nakə tə tsikatay aye.

²¹ Məhəne tasəla a ge matsamahkar eye na, həlay i mədəse wawa kə sla. A pa faya məzele Yesu. Məzele niye na, məzele nakə gawla i Mbəlom a tsikay a Mari ahəl niye kə huta huḅ zuk bay aye.

Yusufa ta Mari ti ye ha Yesu a Zerozelem

²² Həlay i məbere bo tay ka dəre i Mbəlom kə sla andza bazlam i Mbəlom mapala eye nakə Musa a watsa aye. Andza niye, Yusufa ta Mari tə zla wawa, ti ye ha a Zerozelem mata bəzay ha a Bəy Maduweŋ, ²³ hərwi mawatsa eye mə dərəwel i Musa

* **2:16** Zəba mə Luka 2.7. † **2:23** Madayaw abəra ma Ezipt 13.2, 12.

na: «Malkwara i wawa haslaka eye na, i Mbəlom.†» ²⁴ Ada andza nakə mawatsa eye mə derewel i Musa na, ti ye tə vəlay maydagwar sulo kəgəbay bodobodo sulo a Mbəlom.†

²⁵ Yawa! Ndoweeye andaya ma Zerozelem, məzele ngay Simeyon. Neŋgeye na, ngwalak i ndo, ka təma bazlam i Mbəlom lele. Faya ma həbiye ndo mətəme tay ha Israyel hay. Simeyon na, Məsəfəre Tsədanŋa eye ka neŋgeye. ²⁶ Məsəfəre Tsədanŋa eye ba ka tsikay, a gwaday: «Ka ta mətiye na, ka ngateye a Kəriste nakə Bəy Maduweŋ ma sləraweeye təday.»

²⁷ Anəke na, Simeyon a ye a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ta gədan i Məsəfəre i Mbəlom. Ahəl niye na, bəba i Yesu hay ti ye naha tə fələkwa a gay ta wawa mäge andza nakə bazlam i Musa mapala eye a tsik aye. ²⁸ Tsa na, Simeyon a zla wawa niye a həlay, a zambaday a Mbəlom, a gwad:

²⁹ «Bəy Maduweŋ ga, anəke na, gər ha ndo i məsler yak mâ ye ngway,
mâ mət tə zay, hərwi ka ge wu nakə ka tsik aye.

³⁰ Na ngatay tə dəre ga a ndo mətəme ha ndo yak nakə ka sləraw aye.

³¹ Ka ləva ha bo na, hərwi ndo hay tebiye.

³² Ndo nakə ka sləraweeye na, neŋgeye na, dzaydzay nakə ma dəvateye a ndo hay tebiye ka məndzibəra
ada neŋgeye ma vəlateye məzlaḅ a ndo yak hay Israyel hay.»

³³ Bəba ta may i Yesu na, a gatay hərḅaḅəkka hərwi bazlam i Simeyon niye a tsik aye.

³⁴ Tsa na, Simeyon a pa fataya ngama i Mbəlom. A gwaday a Mari may i wawa niye: «Wawa nakay na, Israyel hay haladzay ta dəḅiye faya. Andza niye, ndo hay haladzay ta maweeye ka təv i Mbəlom hərwi ngay. Ma ta datay ha məsler i Mbəlom na, neŋgeye. Ane tuk na, ndo hay ta kərahiye na. ³⁵ Wu nakə maŋgaha eye ma mədzal gər kwa i way i way na, ma bəziye ha parakka. Nəkar dərmak Mari, dəretsətseh ma ta ngəniye ha ka bo bəra dərev yak andza maslalam.»

† 2:24 Levitik 12.8.

³⁶ Ngwas wuray andaya guram eye ketef ketef, məzele ngay Anna. Neŋgeye na, ndo mədə ha bazlam i Mbəlom. Dem i Fanuwel gwala i Aser. Ahəl nakə neŋgeye dem eye na, a ye a zal. A ndza mə zal məve tasəla na, zal ngay niye a mət. ³⁷ Tsa na, ki ye a zal sa bay, a ndza ngway madəgway i ngwas eye. Məve ngay na, kuro kuro tsamahkar gər eye faḅ. Ma məndze ngay na, a gaway məsler a Mbəlom. A yawa a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ta həvad kwa ta həpat pat pat. A dūwulaway me a Mbəlom. A gawa daliyam. ³⁸ A ye a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom na, ahəl nakə Simeyon faya ma tsikiye me mba aye. A ye naha, a gay naha sisə a Mbəlom. A tsik ka wawa niye a ndo neheye faya ta həbiye madayaw i ndo mətəme ha ndo nakə ma təmiye ha Zerozelem aye.

³⁹ Yusufa ta Mari ta ndəv ha mäge wu nakə mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom mapala eye na, ta mbəda gər a gəma tay a Nazaret ka dala i Galile. ⁴⁰ Wawa niye faya ma gəliye na, gədan tə metsehe ngay a səkah kame kame, ngama i Mbəlom tə neŋgeye.

Yesu ta madugula i Yahuda hay

⁴¹ Ka məve na, Yusufa ta Mari ti yawa a magurlom i Pak a Zerozelem. ⁴² Yesu a ge məve kuro gər eye sulo na, ti ye dziye ta bəba ngay hay andza nakə ti yawa aye.

⁴³ Magurlom a ndəv na, tə maw a mətagay. Yesu na, kə mətəsa ma Zerozelem. Bəba ngay hay ta sər faya bay. ⁴⁴ Nəteye tə dzala mə gər tay na, Yesu neŋgeye ta ndo neheye ti ye ka bo dziye. Tə ndza hwapat ka mede. Ta huwa na, tə pa bo ka mapəle na mə walaŋ i gwala tay hay ada mə walaŋ i dzam tay hay. ⁴⁵ Ta pəla na na, ta huta na bay. Ta mbəda gər a Zerozelem tə mapəle na haladzay.

⁴⁶ Ma dəba i məhəne mahkar, ti ye naha tə huta na mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Neŋgeye ma ndziye mə walaŋ i ndo mədzanḡawa bazlam i Mbəlom mapala eye, faya ma piye zləm ka bazlam ada faya ma tsətsahiye fataya bazlam hay. ⁴⁷ Ndo niye hay tə tsəne wu nakə faya ma tsikiye na, a gatay hərḅaḅəkka hərwi

ndaraw ngay ada tã mambãde ka bazlam nakã a mbãdawataƿ faya aye.

⁴⁸ Bãba ngay hay tã ngatay andza niye na, a gatay hãrãbãkka. May ngay a gwadãƿ: «Wawa ga, ka gamay andza niye na, hãrwi mey? Nãmay ta bãba yak na, faya nãmaa pãliye kar. Mãdzal gãr may ka dzãdza hal-adzay.»

⁴⁹ A gwadãƿ: «Ka pãlumeye ga na, hãrwi mey? Neŋ na, na ndziye mã gay i bãba ga na, ka sãrum tãbãdew.»

⁵⁰ Ane tuk na, ta tsãne wu nakã Yesu a tsikatay aye bay.

⁵¹ Tsa na, Yesu a lãtse ti ye ta bãba ngay hay a Nazaret. Yesu na, a hãnawatay ha gãr lele. May ngay a pa na bazlam niye a gãr ngay.

⁵² Yesu a gãl na, metsehe ngay a sãkah kame kame. A yay a gãr a Mbãlom haladzay ada ndo hay ta zambãdaway haladzay.

3

Yuhana madzãhuãe ndo a yam na, ndo mãde ha bazlam i Mbãlom

Mata 3.1-12; Markus 1.1-8; Yuhana 1.19-28

¹ Ahãl niye na, Tiber neŋgeye bãy i Roma. Kã va ma bãy kuro gãr eye zlam. Poŋos Pilat, bãy nakã ka dala i Yahuda aye. Herod neŋgeye a lãva dala i Galile. Malamar ngay Filip na, a lãva dala i Iture ta Trakonitit, Lisaniyas i ngay na, a lãva dala i Abilen.

² Bagwar i ndo mãvãlaway wu a Mbãlom na, Han ta Kayif. Ahãl niye na, Yuhana wawa i Zakari na, mã makulkwandah. Mbãlom a tsikayaw me a slãr na.

³ Tsa na, Yuhana a dazlay mahãhele gãma neheye tã mbay naha a magayam i Yurdum aye tebiye. A gwadãƿ: «Mbãdum ha mede kurom. Dzãhuãum bo a yam ada Mbãlom ma pãsakumeye ha mãnese kurom hay.»

⁴ Andza niye, nakay na, wu nakã mawatsa eye mã dẽrewel i Ezay ndo mãde ha bazlam i Mbãlom aye, a gwadãƿ: «Ndo faya ma wudiye mã kãsaf, a gwadãƿ:

“Lambãdumay tsãved a Bãy Maduweŋ, lambãdumay tsãved hay fehe lele, tã hãdzak bay!

⁵ Lolon hay tebiye ta ta rahiye fãdãde!

Mahãmba hay ta tsaholok hay ta ta miye ka dala fãdãda!

Tsãved neheye mahãdzaka eye hay ta ta lambãdiye tay hay dandãr dandãr lele!

Tsãved neheye tsãrsloslo tã kwar aye hay ta ta lãviye fehe lele!

⁶ Mbãlom ma tãmiye tay ha ndo hay kãkay na, ndo hay tebiye ta ngateye.*»

⁷ Ndo hay haladzay ti yawa naha ka tãv i Yuhana hãrwi ada mã dzãhuã tay ha a yam. Yuhana a gwadãƿ: «Wawa i palas hay! Maa dãkum ha hwayum abãra ka sariya i Mbãlom nakã bãse kã ndzew aye na, way?

⁸ Anãke na, gum mãsler neheye ngwalak eye ndo hay ta sãriye ha ka mbãdum ha mede kurom aye tuk. Ka dzalum mã gãr kurom “Nãmay na, wawa i Abraham hay sa na, ma ta gamay mey bay!” Sãrum ha na, Mbãlom ma sliye faya mãge tay ha kwar neheye anãŋ aye wawa i Abraham hay!

⁹ Ba hadzaya mãlãva bo eye mãdãse tay ha dãrizl i gãrdãf hay ta zlãlay eye dzay tebiye. Dãrizl i gãrdãf neheye tebiye tã wa hohway ngwalak eye bay aye na, ta dãsiye tay ha ada ta kaliye tay ha ako.»

¹⁰ Ndo hay ta tsãtsah faya, tã gwadãƿ: «Nãmaa giye na, mey?»

¹¹ A mbãdãƿ faya, a gwadãƿ: «Ndo nakã mãkelkabo ngay sulo aye na, mã vãlay nãte a ndo nakã i ngay andaya bay aye. Ndo nakã wu mãnday ngay andaya na, tã ngãna ta ndo nakã i ngay andaya bay aye.»

¹² Ndo matsekele dzãŋgal hay ti ye naha hãrwi madzãhuãe bo a yam dãrmak. Ta tsãtsah ka Yuhana tã gwadãƿ: «Miter, nãmaa giye na, mey!»

¹³ A mbãdãƿ faya a gwadãƿ: «Kã tãmum wu abãra ka ndo mã ze nakã bãy i dala a gwadãkum tãmum aye bay.»

¹⁴ Sidzew hay ta tsãtsah andza niye dãrmak: «Ada nãmay na, nãmaa giye mey tey?»

A gwadãƿ: «Kã buwum suloy abãra ka ndo ta gãdãŋ bay. Kã rawum me ka ndo hãrwi mãtãme faya bãra suloy bay. Duh hãbum na, madãgãr kurom nakã ta vãlakumeye ka kiye aye.»

* 3:6 Ezay 40.3-5.

¹⁵ Ndo hay ta dazlay mädzele ka wu nakə ma giye bo aye, tə dzalawa mə gər tay tə gwad: «Ma giye Yuhana na, Kəriste.»

¹⁶ Yuhana a gwadətay a nəteye niye tebiye: «Nen na, na dzəhuḅiye kurom ha a yam tsa. Ndo mekeleḅ eye ma deyeweeye kame ga, nenḅeye na, gədaḅ eye a ze ga. Na sliye mahəndzəde ka təv ḅgay məpəlay ha ləber i tahərak ḅgay bay tebiye. Nenḅeye, ma dzəhuḅiye kurom ha ta Məsəfəre Tsədaḅḅa eye ada ta ako. ¹⁷ Wu mahəve daw andaya mə həlay. Ma ḅgəniye tay ha daw ta dzəndzar. Daw na, ma hayay gər ma həliye na a de. Ada dzəndzar na, ma dziye a ako nakə ma mbatiye dāda bay aye.»

¹⁸ Yuhana a dawətay ha Labara ḅgwalak eye tə məvəlatay gədaḅ tə bazlam hay wal wal.

¹⁹ Yuhana kə gay me a Herod hərwi a zla Herodiyad ḅgwas i malamar ḅgay. Ada Yuhana kə gay me ka wu hay wal wal. ²⁰ Herod a səkah ha məge mənese sa. A gəs na Yuhana a daḅgay.

Madzəhuḅe i Yesu a yam

Mata 3.13-17; Markus 1.9-11

²¹ Ma dəba aye Yuhana a dzəhuḅ tay hay ndo hay tebiye a yam na, a dzəhuḅ ha Yesu a yam dərmak. A həlay nakə faya ma dūwuliye me aye na, magərmbəlom a həndək tuwaḅ. ²² Tsa na, Məsəfəre Tsədaḅḅa a mbəzlaw faya, dərə a ḅgatay andza bodobodo. Tsa na, mətsike me a tsənew abəra mə mbəlom a gwad: «Nəkar na, wawa ga. Na wuda kar haladzay. Dərev ga faya ma ḅgwasiye tə nəkar.»

Bəba tətə i Yesu hay

Mata 1.1-17

²³ Yesu a dazlay a məge məsler na, məve ḅgay ma giye kuro kuro mahkar. Ndo hay tə dzala tə gwad nenḅeye na, wawa i Yusufa. Yusufa wawa i Heli ²⁴ Heli wawa i Matat, Matat wawa i Levi, Levi wawa i Melki, Melki wawa i Zanay, Zanay wawa i Yusufa, ²⁵ Yusufa wawa i Matatiyas, Matatiyas wawa i Amos, Amos wawa i Nahum, Nahum wawa i Esəli, Esəli wawa i Nagay, ²⁶ Nagay wawa i Maat, Maat wawa i Matatiyas, Matatiyas wawa i Semeyin, Semeyin wawa i Zozek, Zozek wawa i Zoda,

²⁷ Zoda wawa i Yohanan, Yohanan wawa i Resa, Resa wawa i Zorobabel, Zorobabel wawa i Salatiyel, Salatiyel wawa i Neri, ²⁸ Neri wawa i Melki, Melki wawa i Addi, Addi wawa i Kozam, Kozam wawa i Elmadam, Elmadam wawa i Er, ²⁹ Er wawa i Zozowe, Zozowe wawa i Eliyezer, Eliyezer wawa i Zorim, Zorim wawa i Matat, Matat wawa i Levi, ³⁰ Levi wawa i Simeyoḅ, Simeyoḅ wawa i Yahuda, Yahuda wawa i Yusufa, Yusufa wawa i Zonam, Zonam wawa i Eliyakim, ³¹ Eliyakim wawa i Meliya, Meliya wawa i Mena, Mena wawa i Matata, Matata wawa i Natan, Natan wawa i Davit, ³² Davit wawa i Zese, Zese wawa i Obed, Obed wawa i Booz, Booz wawa i Salmon, Salmon wawa i Nason, ³³ Nason wawa i Aminadab, Aminadab wawa i Admin, Admin wawa i Arni, Arni wawa i Hesron, Hesron wawa i Fares, Fares wawa i Yahuda, ³⁴ Yahuda wawa i Zakob, Zakob wawa i Izak, Izak wawa i Abraham, Abraham wawa i Tara, Tara wawa i Nakor, ³⁵ Nakor wawa i Serok, Serok wawa i Ragu, Ragu wawa i Falek, Falek wawa i Eber, Eber wawa i Sala, ³⁶ Sala wawa i Kaynam, Kaynam wawa i Arfadzad, Arfadzad wawa i Sem, Sem wawa i Nuhu, Nuhu wawa i Lamək, ³⁷ Lamək wawa i Matosalem, Matosalem wawa i Henok, Henok wawa i Iyaret, Iyaret wawa i Maleleyel, Maleleyel wawa i Kaynam. ³⁸ Kaynam Wawa i Enos, Enos wawa i Set, Set wawa i Adam, Adam nenḅeye na, Wawa i Mbəlom.

4

A say a Fakalaw masəpete na Yesu

Mata 4.1-11; Markus 1.12-13

¹ Ma dəba eye Məsəfəre Tsədaḅḅa a rahay a bo i Yesu na, a ye abəra ka təv i magayam i Yurdum niye. Tsa na, Məsəfəre Tsədaḅḅa eye a ye ha a makulkwandah. ² Mə dəma na, Yesu kə ndza məhəne kuro kuro faḅ, Fakalaw a say masəpete na. Ma mändze niye na, Yesu kə nda wu mənday kwa tsekweḅ bay tebiye. Ka mandəve i məhəne niye hay na, may a wur faya tuk.

³ Tsa na, Fakalaw a yaw ka təv ḅgay, a gwaday: «Tadə kə ge nəkar Wawa i Mbəlom na, gwaday a kwar nakay mā təraka wu mənday.»

⁴ Yesu a mbəday faya: «Mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom na: “Ndo zezeŋ ma ndziye na, ta wu mənday dekdek bay.*”»

⁵ Fakalaw a ye ha ka gər i gəma. Kwayaŋŋa a bəzay ha bəy i məndzibəra tebiye. ⁶ A bəzay ha na, a gwaday: «Na vələkeye a nəkar hərwi gədaŋ ta zlele neheye ma bəy i dala neheye tebiye mavəla eye a neŋ. Na sliye faya məvəle kwa a way andza nakə a seŋ aye. ⁷ Tadə ka dəkweŋ gurmets na, na vələkeye ha tebiye a nəkar.»

⁸ Yesu a mbəday faya: «Mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom na, a gwad: “Dəslay ha gər a Bəy Maduweŋ yak Mbəlom, ada ka geye məsler na, a neŋgeye nəte ŋgweŋ.†”»

⁹ Fakalaw a ye ha a gəma i Zerozelem, ka gər i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Tə ndisl a dəma na, a gwaday a Yesu: «Tadə kə ge nəkar Wawa i Mbəlom sa na, kal ha bo abəra ka gər i gay nakay ka dala. ¹⁰ Hərwi mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom na, a gwad: “Mbəlom ma gwadateye a gawla ŋgay hay na, t̄a dzəna kar, t̄a tsəpa kar. ¹¹ T̄a kəndawa kar, hərwi ada sik yak m̄a ndzay a kwar bay.‡”»

¹² Yesu a mbəday faya a gwaday: «Mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom na, a gwad: “K̄a dza ha Bəy Maduweŋ yak Mbəlom bay.§”»

¹³ Fakalaw a ndəv ha wewer ŋgay tebiye hərwi masəpete Yesu. Ma dəba eye na, a ye ŋgway abəra ka təv i Yesu hus a pat mekeleŋ eye.

Yesu a ge məsler ma Galile

Mata 4.12-17; Markus 1.14-15

¹⁴ Ma dəba eye na, Yesu a mbəda gər a Galile. A ye na, neŋgeye maraha eye ta gədaŋ i Məsəfəre i Mbəlom. Mə dəma na, məzele ŋgay a d̄a zləm a gəma hay tebiye. ¹⁵ A tətikawatay bazlam i Mbəlom a ndo hay mə gay i mađuwule me. Ndo hay tebiye ta zambadaway.

Ndo i gəma i Nazaret hay ta kərah Yesu

Mata 13.53-58; Markus 6.1-6

¹⁶ Ma dəba eye Yesu a lətse, a ye a gəma i Nazaret. Nazaret na, gəma nakə a gəl mə dəma aye. Pat i mazəzukw bo na, a lətse a

ye a gay i mađuwule me andza nakə a gawa ha aye. Mə dəma na, a lətse hərwi mədzeŋge bazlam i Mbəlom. ¹⁷ Tsa na, ti ye naha tə zlayaw d̄erewel i Ezay ndo məde ha bazlam i Mbəlom, tə vələy. Tsa na, a pəla ha d̄erewel niye. A pəla ha na, a huta təv nakə mawatsa eye, a gwad:

¹⁸ «Məsəfəre i Bəy Maduweŋ ka gər ga.

A zla ga, a sləra ga ahaya na, hərwi məzlatayaw Labara Ŋgwalak eye a ndo i mətawak hay.

A sləra ga ahaya na, hərwi mədatay labara i mətəme a ndo i danğay hay.

A sləra ga ahaya hərwi mahəndəkatay na d̄əre a guluf hay.

A sləra ga ahaya na, mətəme tay ha, ndo neheye faya ta gateye d̄əretsətseh aye.

¹⁹ Məde ha məve nakə Mbəlom ma gat-eye ŋgwalak ŋgay a ndo hay aye na, kə ndislew.*»

²⁰ Yesu a ndəv ha mədzeŋge andza niye na, a pad̄a na d̄erewel niye. A may ha a ndo mäge məsler i gay i mađuwule me niye. Tsa na, a ye a ndza ŋgway. Ndo niye hay tebiye mə gay i mađuwule me aye na, ta zəba ka Yesu.

²¹ Tsa na, Yesu a dazlay mətsikatay, a gwadətay: «Nəkurom neheye faya ka pumay zləm a wu nakə faya na tsikakum-eye na, wu nakə na dzaŋga mə Derewel i Mbəlom aye na, ɓa kə ge bo bəgom tsiy.»

²² Ndo niye hay tebiye tə tsik faya, tə gwad: «Ndo nakay na, lele.» Ada Bazlam i Yesu niye a tsikatay aye na, bazlam niye ŋgwalak eye a gatay hərɓaɓəkk̄a. Tə gwad: «Neŋgeye na, wawa i Yūsufa na gwad bəda?»

²³ Yesu a gwadətay sa: «Ta dedek, nəkurom ka tsikumeneye bazlam i dzeke nakay anaŋ aye. Ka gwedumeneye: “Nəkar ndo mətəme ha ndo, təma ha bo yak aye tey.” Nəmaa tsəne wu neheye ka ge ma Kafernahum aye. Anəke na, ge ma gəma yak andza neheye ka ge ma Kafernahum aye dərmaḱ.»

²⁴ Tsa na, a gwadətay sa: «Sərum ha ndo məde ha bazlam i Mbəlom na, kwa nəte ta təma na ma gəma ŋgay nakə tə wa na mə

* 4:4 Bazlam mapala eye masulo eye 8.3. † 4:8 Bazlam mapala eye masulo eye 6.13. ‡ 4:11 Dəmes hay 91.11-12.

§ 4:12 Bazlam mapala eye masulo eye 6.16. * 4:19 Ezay 61.1-2.

dāma aye bay. ²⁵ Sa tsa na, sərūm ha ahəl i Eliya ndo i maslaŋ i Mbəlom na, madakway i ŋgwas hay haladzay ma Israyel. Ahəl niye na, yam kə pa bay məve mahkar ta kiye məkwa. Mandərzlaŋ bagwar eye a ge ka dala niye tebiye. ²⁶ Madakway i ŋgwas hay andaya ma Israyel, ane tuk na, Mbəlom kə slər Eliya a gay i madakway i ŋgwas hay kwa nəte bay tebiye. Ane tuk na, Mbəlom a slər Eliya na, a gay i madakway i ŋgwas wuray a ndzawa ka dala i Səripta ma gəma i Sidon.† ²⁷ Ahəl i Elize ndo məde ha bazlam i Mbəlom na, ndo madəgwada eye hay haladzay ka dala i Israyel. Mbəlom kə mbəl tay ha ndo niye madəgwada eye hay kwa nəte bay, a mbəl ha na, Namanə ndo i gəma i Siri.‡»

²⁸ Ndo niye hay tebiye mə gay i maduwule me aye tə tsəne bazlam ŋgay niye na, a ndalatay haladzay. ²⁹ Tsa na, tə lətse, tə pay həlay a Yesu. Ti ye ahaya abəra ma wuzlahgəma, ti ye ha a gər i mahəmba i Nazaret. Gəma i Nazaret ma geye na, ka mahəmba eye niye. Tə tsal ha a dāma na, hərwi madzəgəda ahaya a zavay. ³⁰ Ane tuk na, Yesu a ye mə walaŋ tay tsərid tsərid a ye ŋgway.

Yesu a mbəl ha ndo nakə məsəfəre lele bay mə bo aye

Markus 1.21-28

³¹ Ma dəba eye na, Yesu a lətse a ye a Kafernahum. Kafernahum na, wuzlahgəma i Galile. Pat i mazəzukw bo na, pat pat a tətikawatay a ndo hay. ³² Ndo hay tə tsəne matətike ŋgay niye na, a gatay hərbəbəkka. Hərwi matətike ŋgay nakə a tətikatay aye ta məzlaḅ eye.

³³ Azlakwa bay mə gay i maduwule me niye na, ndoweye andaya gər a vuway. A wuda ta gədaŋ kələrri, a gwad: ³⁴ «Nəkar Yesu ndo i Nazaret, mey yak ka nəmay na, mey? Ka yaw na, mata dze may ha daw? Nəkar way na, na sər ha lele: Nəkar na, ndo nakə tsədaŋna Mbəlom a sləraw aye!»

³⁵ Tsa na, Yesu a gay me, a gwad: «Ndza dikdik! Dara abəra mə bo i ndo nakay!»

Tsa na, fakalaw a kal ha ndo niye kame i ndo niye hay bərra. Tsa na, a ndohwaw abəra mə bo i ndo niye. Kə gay wuray a ndo

niye kwa tsekweŋ bay. ³⁶ Ka təv niye na, a gatay a ndo hay dəbək dəbək, hərbəbəkka. Tə gwad mə walaŋ tay: «Eh! Eh! Nakay na, bazlam waray! Nakay i ŋgay na, ndo waray a tsik me ta məzlaḅ eye! A gatay me ta gədaŋ a məsəfəre lele bay eye hay na, tə gəsay me ada tə ndohwaw abəra mə bo ndo nakay aye!»

³⁷ Labara i Yesu a dā a zləm ma gəma niye tebiye.

Yesu a mbəl tay ha ndo hay abəra ma dāvats tay hay wal wal

Mata 8.14-17; Markus 1.29-34

³⁸ Ma dəba eye na, Yesu a yaw abəra mə gay i maduwule me niye. Ahəl bo a ye a gay i Simon. A ye naha na, mese i Simon lele bay. Maraḅaraḅ a gay haladzay. Tsa na, tə gwad a Yesu: «Maraḅaraḅ a gay a mese i Simon, dzəna na tey!» ³⁹ Yesu a lətse, a ye ka təv ŋgay. A ye naha na, a guduk faya. A ŋgəz ka maraḅaraḅ niye ta gədaŋ. Tsa na, maraḅaraḅ niye a ndala abəra ka ŋgwas niye. Kwayaŋna a gatay mbəlok.

⁴⁰ Ma dəba eye pat a dəd na, ndo hay tə həlayaw ndo neheye dāvats mə bo tay tebiye a Yesu. Kwa slala i dāvats waray waray na, tə həlayaw a Yesu. Yesu a pa fataya həlay nəte nəte tay eye. A mbəl tay ha abəra ma dāvats tay niye hay. ⁴¹ A həhar fakalaw hay abəra mə bo i ndo hay haladzay dərma. Fakalaw niye hay ta wuda, tə gwad: «Nəkar na, Wawa i Mbəlom!»

Ane tuk, na, Yesu a ŋgəz fataya. A gwadatay: «Kā tsikum me bay.» Hərwi nəteye na, tə sər ha Yesu na, Kəriste.

Yesu a dā ha bazlam i Mbəlom mə gay i maduwule me

Markus 1.35-39

⁴² Dəre a tsada kwayaŋna na, Yesu a lətse a ndohwaw, a yaw abəra mə gay. A ye dəreŋ abəra ma wuzlahgəma. A ye a təv nakə ndəray andaya mə dāma bay aye. Ndo hay haladzay ta zəba dəre na, ta ŋgatay a Yesu bay. Tsa na, ta pəla na. Tə huta na Yesu na, a satay Yesu mā ye fataya abəra bay, mā ndza ta nəteye huya.

⁴³ Ane tuk na, Yesu a gwadatay: «Na diye a gəma mekeleŋ eye hay, na ta datay ha

† 4:26 1 Bəy hay 17.8-16. ‡ 4:27 2 Bəy hay 5.1-14.

Labara Ngwalak eye i Bøy i Mbəlom dərmaḱ. Mbəlom a sləra ga ahaya na, hərwiye.»

⁴⁴ Tsa na, a lətse, a ye a dawa ha bazlam i Mbəlom mə gay i maduwule me neheye ka dala i Yahuda aye.

5

*Makurre i gawla i Yesu hay
Mata 4.18-22; Markus 1.16-20*

¹ Pat wuray na, Yesu a ye ka me i dəlov i Genesaret. A ye na, a lətse ka me i dəlov i Genesaret niye. Ka təv eye niye na, ndo hay haladzay faya ta lawariye na hərwi mətsəne bazlam i Mbəlom.

² Yesu a ngatay a kwalalaŋ i yam hay sulo ka dəkakal. Ndo məgəse kələf hay tə mbəzlaw abəra mə dəma, faya ta bariye gadaŋ tay hay. ³ Tsa na, Yesu a ye, a tsal a kwalalaŋ i yam neŋged. Kwalalaŋ i yam niye na, i Simon. Tsa na, a gay amboh a Simon, a gwadaŋ: «Amboh, həndzəd ga ha tsekwen a bəra ka dəkakal.» Simon a ge ha andza niye. Yesu a ndza a kwalalaŋ i yam niye na, a pa bo ka matətikatay bazlam i Mbəlom a ndo niye hay.

⁴ A ndəv ha matətikatay a ndo hay na, a gwadaŋ a Simon: «Həndzəd ha kwalalaŋ i yam dərəŋ, a təv nakə sīduk aye, a wuzlah i dəlov. Ka ye ha na, nəkar ta ndo məpaka bəzay yak hay kalum gadaŋ kurom hay a yam hərwi məgəse kələf.»

⁵ Simon a mbədaŋ faya, a gwadaŋ: «Ŋgalaka, nəmaa ye gər haladzay ta həvad hərwi məgəse kələf ada kwa nəte nəmaa gəs bay. Aya ane nəkar ka tsiken, nə ge sa na, na kaliye gadaŋ hay a yam.»

⁶ Tsa na, tə kal gadaŋ tay niye hay a yam. Tə kal a dəma na, kələf hay ti ye a gadaŋ tay niye hay haladzay. Gadaŋ tay niye hay a dazlay a maŋgəzlehe ndərtsətse hərwi kələf kə rah a dəma ka zal naha. ⁷ Tsa na, tə gatay naha wiyaw a mandala tay neheye mə kwalalaŋ i yam neŋged aye hərwi ada tā yaw tā dzəna tay tey. Mandala tay niye hay ti yaw. Tə vaha ahaya gadaŋ niye hay abəra ma yam. Tə rah ha, kwalalaŋ i yam niye hay sulo aye tə kələf. Kwalalaŋ i yam niye hay ta sər masəleme a hud i yam hərwi maraha eye hay haladzay.

⁸ Simon Piyer a ngatay andza niye na, a ye a dəkway gurmets a huvo a Yesu. A gwadaŋ: «Do wu yak abəra ka təv ga Bøy Maduwen, hərwi neŋ na, ndo i mezeleme!»

⁹ Simon a dzədzar haladzay. Ndo niye hay nəteye dziye ta dzədzar andza Simon dərmaḱ. Ta dzədzar na, hərwi kələf niye tə gəs haladzay aye. ¹⁰ Andza niye, ndo məpay bəzay a Simon, ta dzədzar dərmaḱ. Ndo neheye tə paway bəzay a Simon aye na, Yakuba ta Yuhana wawa i Dzebede hay.

Ane tuk na, Yesu a gwadaŋ a Simon: «Kā dzədzar bay. Nəkar na, ka ta həlaweye ndo hay ka təv ga.»

¹¹ Tsa na, tə ma tay ahaya kwalalaŋ i yam tay hay ka dəkakal. Tə gər ha wu tay niye hay tebiye tə pay bəzay a Yesu.

Yesu a mbəl tay ha ndo i dəvats hay ada a pəsataŋ ha mezeleme

Mata 8.1-4; Markus 1.40-45

¹² Pat wuray na, Yesu a ye a wuzlahgəma wuray. Ahəl nakə neŋgeye mə dəma aye na, paf ndo wuray madəgwada eye a ye naha. A ngatay a Yesu na, a kal ha bo kame ngay. Dəbuz da'ar ka dala, a gay amboh a Yesu, a gwadaŋ: «Ŋgalaka, tadə kə saka na, ka sliye faya matəre ga ha tsədaŋŋa.»

¹³ Yesu a tsəne andza niye na, a nduda ha həlay ngay, a lamay. Tsa na, a gwadaŋ: «A seŋ na, təra tsədaŋŋa!» Kwayaŋŋa dəvats i madəgwede a ndala abəra ka ndo niye.

¹⁴ Yesu a gwadaŋ: «Tsəne lele: Kā tsik wu nakay a ndəray bay. Ane tuk na, do ta bəzay ha bo a ndo məvəlaway wu a Mbəlom ada vəl wu nakə Musa a tsik aye hərwi mədatay ha a ndo hay tebiye na, ka təra tsədaŋŋa.»

¹⁵ Kwa andza niye bəbay na, labara i Yesu a da a zləm haladzay. Ndo hay haladzay tə hayawa gər ka təv ngay hərwi məpay zləm a bazlam ngay. Siye hay ti yawa ka təv ngay hərwi ada mā mbəl tay ha abəra ma dəvats tay hay.

¹⁶ Ane tuk na, Yesu na, a yawa a təv neheye dərəŋ aye. A yawa a dəma mata duwule me.

Yesu a mbəl ha ndo matəra eye

Mata 9.1-8; Markus 2.1-12

¹⁷ Pat wuray na, Yesu faya ma tətikateye a ndo hay. Farisa hay ta ndo mədzaŋgawa

bazlam i Mbəlom mapala eye, nəteye andaya dərmak. Ti yaw na, ma gəma neheye ka dala i Galile aye tebiye, ma Zerozelem ada abəra ma Yahuda. Yesu a mbəlawə tay ha ndo i dəvats hay ta gədan i Bəy Maduweŋ Mbəlom.

18 Ahəl nakə Yesu faya ma tətikateye a ndo hay aye na, ndo hay, tə zlay naha ndo wuray matəra eye madzawa eye ka sləlah. Ta pəla tsəved mede ha məpe kame i Yesu. 19 Ane tuk na, ta huta tsəved mede məfələkwa ha a gay bay, hərwi ndo hay haladzay ka tsəved. Tsa na, tə tsal ka gər i gay niye. Tə sləl bədf dəggerger tə Yesu. Tə mbəzla ha ndo niye ta sləlah eye dzay tə walaŋ i ndo niye hay kame i Yesu. 20 Yesu a ŋgatay a mədzał gər i ndo niye hay na, a gwadəay a ndo matəra eye niye: «Dzam ga, na pəsaka ha mezeleme yak hay.»

21 Ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay tə tsəne bazlam i Yesu niye na, tə tsik mə walaŋ tay, tə gwad: «Nakay na, ndo waray i ŋgay a tsalay ka gər a Mbəlom aye! Way nakə da məpəsay ha mezeleme a ndo na, way. Maa sla məpəsay ha mezeleme a ndo na, Mbəlom nəte ŋgweŋ bəna, way?»

22 Tsa na, Yesu a sər wu nakə tə dzala mə gər tay aye, a gwadəatay: «Ka dzalum andza niye mə gər kurom na, hərwi mey? 23 Maa da me məgwede: “Mezeleme yak kə pəsa” na, waray, kəgəbay “Lətse, do” na, maa da me mə dəma na, waray? 24 A seŋ na, sərūm ha neŋ Wawa i Ndo na, gədan ga andaya məpəsətay ha mezeleme a ndo hay ka məndzibəra.»

Tsa na, a gwadəay a ndo matəra eye: «Faya na gwadəakeye, lətse, zla sləlah yak do a mətəgay!»

25 Kwayaŋŋa ndo niye a lətse hurum kame i ndo niye hay tebiye. A zla sləlah ŋgay niye tə zla ahaya. A ye kame i ndo niye hay duwak duwak tə mazambadəay a Mbəlom. A ye a mətəgay.

26 Ndo niye hay mbərzəzza aye tə ŋgatay andza niye na, a gatay hərbaḅəkka. Ta zambadəay a Mbəlom. Tə dzədzar haladzay ada tə gwad: «Bəgom na, ka ŋgatakway a wu məge masuwayaŋ eye!»

Yesu a zalay a Levi

Mata 9.9-13; Markus 2.13-17

27 Ma dəba eye na, Yesu a lətse a yaw abəra mə gay niye. Yesu faya ma diye na, a ŋgatay a ndo matsekele dzəŋgal mandza eye ka təv i məsler ŋgay. Ndo niye na, tə zalay Levi. Yesu a gwadəay: «Dara, peŋ bəzay!» 28 Tsa na, Levi a lətse, a gər ha wu ŋgay hay tebiye, a pay bəzay a Yesu.

29 Ma dəba eye ti ye a gay i Levi. Ti ye naha na, Levi a datay wu mənday. Tə nda wu mənday niye na, nəteye haladzay tə ndo matsekele dzəŋgal ha ada tə siye i ndo hay haladzay.

30 Farisa hay ta ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye tə ŋgatay a Yesu faya ma ndiye dəf ta ndo i mezeleme hay na, tə tsik faya wu nakə lelebay aye. Tə gwadəatay a gawla i Yesu hay: «Ka ndayum wu mənday ada ka sum wu ka təv manəte eye ta ndo matsekele dzəŋgal hay ada ta ndo i mezeleme hay na, hərwi mey?»

31 Yesu a tsəne bazlam tay niye na, a mbədətatay faya, a gwadəatay: «Ndo neheye wuray a gatay bay nəteye zayzay aye na, ta pəliye ndo i sidem bay. Mata pəle ndo i sidem na, ndo neheye dəvats eye hay aye. 32 Na yaw məzalatay a ndo neheye tə gwadəay a gər nəteye ŋgwalak eye hay aye bay, ane tuk na, məzalatay a ndo i mezeleme hay dūh, hərwi ada tā mbədə ha mede tay.»

Wu wədeye ta wu guram eye

Mata 9.14-17; Markus 2.18-22

33 Ta tsətsah ka Yesu, tə gwadəay: «Gawla i Yuhana ta gawla i Farisa hay tə gawa daliyam ada ta duwulawa. Ane tuk na, gawla yak hay i tay tə ndayawa wu mənday ada tə sawa wu məse na, kəkay?»

34 Yesu a mbədətatay faya: «Ka dzalum na, nəteye na, ta giye daliyam daw? Ta giye bay hərwi nəteye na, andza mə magurlom i məzle dahəlay. Ahəl nakə zal i dahəlay ka təv tay mba aye na, ndo neheye mazala eye a magurlom i məzle dahəlay na, ta giye daliyam bay. 35 Ane tuk na, pat eye ma slaweye na, ta gəsiye fataya abəra zal i dahəlay niye. Pat eye niye na, ta giye daliyam tuk.»

³⁶ Yesu a tsikatay dzeke nakay sa. A gwadatay: «Dada ndaray ma dasiye peteked wedeye matepe ka peteked guram eye bay. Hərwi tadə ta tapa peteked wedeye ka guram eye na, peteked wedeye ma ngərđiye ha peteked guram eye niye. Ta nasiye ha peteked wedeye. Peteked wedeye ta guram eye ta diye ka bo bay. ³⁷ Sa na, ndo ma mbəđiye guzom lelem eye a gwezem i həzlay guram eye bay na, ka sərūm təbədew? Hərwi ta mbəda a dāma na, guzom niye lelem eye kə kwasa na, həzlay guram eye ma ndohwiye. Guzom dərma səkthi ma mbəđiye ka dala ada gwezem ma nasiye. ³⁸ Ane tuk na, guzom lelem eye ta mbəđiye na, a gwezem i həzlay wedeye dərma. ³⁹ Sərūm ha ndo kə sa guzom makwasa eye na, ma dəba eye na, ma siye lelem eye sa bay. Hərwi tə gwad: “Guzom makwasa eye na, lele.”»

6

Yesu na, a ləvay gər a pat i mazəzukw bo Mata 12.1-8; Markus 2.23-28

¹ Pat i mazəzukw bo na, Yesu ta gawla ngay hay ti ye ta guvah wuray. Ma guvah eye niye tə ge a dāma na, wuye andaya tə zalay bəle. Gawla i Yesu hay tə həb wu niye. Ta gugwah na wu niye ada tə nda.

² Siye i Farisa hay ta ngatatay. Tsa na, tə gwadatay: «Ka gum wu nakə bazlam i Mbəlom mapala eye a ge faya me pat i mazəzukw bo aye na, hərwi mey?»

³ Yesu a mbədatay faya a gwadatay: «Dada ka dzanğum wu nakə Davit a ge ahəl niye aye təbədew?» May a wur faya ta ndo ngay hay. ⁴ Tsa na, a ye, a fələkwa a madzawadzawa i mədəslay ha gər a Mbəlom. A ye naha, a zla makwala nakə tə vəlay a Mbəlom aye. A nda. A vəlatay a ndo ngay hay dərma, tə nda. Bazlam i Mbəlom mapala eye a vəl tsəved ka mənde na, a ndo məvələway wu a Mbəlom dekdek bədaw?»

⁵ Yesu a gwadatay sa: «Maa ləvay gər a pat i mazəzukw bo na, Wawa i Ndo.»

Yesu a mbəl ha ndo wuray maməta həlay eye Mata 12.9-14; Markus 3.1-6

⁶ Pat eye andaya pat i mazəzukw bo na, Yesu a ye a gay i mađuwule me. A ye naha a pa bo ka matətikatay a ndo hay. Mə dāma na, ndoweye andaya həlay i mənday ngay maməta eye. ⁷ Mə gay i mađuwule me niye na, ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay nəteye andaya. Faya ta zəbiye ka Yesu. Tə dzala mə gər tay, tə gwad: «Zəbakwa faya lele, ngatay ma mbəliye ha ndo nakay maməta həlay eye pat i mazəzukw bo dāw?» Tə tsik andza niye na, hərwi məhəle faya bəra suwat.

⁸ Ane tuk na, Yesu a sər ha mədzał gər tay. A gwad a ndo niye həlay ngay maməta eye: «Lətse, do, lətse ka niye, kame i ndo hay tebiye.» Ndo niye a lətse ka niye.

⁹ Tsa na, Yesu a gwadatay: «Na tsətsahiye fakuma: Bazlam kway mapala eye a vəl tsəved məge na, mey? A gwad: Gum ngwalak pat i mazəzukw bo tsukuđu, gum na, sewed dāw? Məmbəle ha ndo pat i mazəzukw bo tsukuđu məgər ha mā mət dāw?» Ane tuk na, ta mbəday faya bay.

¹⁰ Yesu a zəba fataya. Tsa na, a gwad a ndo niye həlay maməta eye «Nduda ha həlay yak.»

A nduda ha na, həlay ngay a mbəl a təra lele suwud suwud.

¹¹ Tsa na, a ndalatay a ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay. Tə tsik ma walaŋ tay ta hutaye tsəved ka məkəde Yesu na, kəkay.

Yesu a pala ndo i maslaŋ ngay hay Mata 10.1-4; Markus 3.13-19

¹² Ahəl niye Yesu a ye, a tsal a tsaholok hərwi mađuwule me. A ndza ma tsaholok niye huyup ka mađuwulay naha me a Mbəlom.

¹³ Dəre a tsada na, a zalatay a gawla ngay hay ka təv ngay. Ti ye naha. Tsa na, a pala mə walaŋ tay niye ndo kuro gər eye sulo. A zalatay ndo i maslaŋ hay.

¹⁴ Nəteye na: Simoŋ nakə a pa faya məzele Piyer aye, ta malamar ngay Anđəre, Yakuba ta Yuhana, Filip ta Bartelemi, ¹⁵ Mata ta Tomas, Yakuba wawa i Alfe, Simoŋ ndo məge vərām hərwi dala ngay, ¹⁶ Yuda wawa i Yakuba, Yudas Iskariyot ndo məge daf ka Yesu.

* 6:3 1 Samuyel 21.2-7.

*Yesu ta ndo hay haladzay**Mata 4.23-25*

¹⁷ Yesu ta gawla ngay niye hay, tã mbãzlaw abãra ma tsaholok niye. Ti yaw tã ndza ka tãv eye andaya barbara eye fatata. Gawla ngay hay ka tãv eye niye haladzay. Ndo hay haladzay mbãrzãzza andaya ka tãv eye niye dãrmak. Ndo niye hay na, ti yaw abãra kwa ma Zerozelem ka dala i Yahuda ada mã Tir ta Sidonj gãma neheye tã mbay naha a bãlay aye.

¹⁸ Ndo niye hay ti yaw ka tãv ngay na, mata pay zlam a bazlam ngay ada hãrwi mã mbãl tay ha abãra ma dãvats tay hay wal wal. Ndo neheye mãsãfare lele bay eye hay mã bo tay aye na, kã mbãl tay hay. ¹⁹ Kwa way a pãla tsãved mãlamay nets tsa hãrwi gãdanj a yaw abãra mã bo ngay. Ndo neheye ta lamay aye na, a mbãl tay ha tebiye.

*Ngama ta marava**Mata 5.1-12*

²⁰ Yesu a zãba ka gawla ngay hay na, a gwadatay:

«A nãkurom ndo i mãtawak hay, ngwasum hãrwi Bãy i Mbãlom na, i kurom.

²¹ A nãkurom neheye may a wur fakuma anãke aye, ngwasum hãrwi Mbãlom ma vãlakumeye wu nakã a sakum aye.

A nãkurom neheye faya ka tuwumeye anãke aye, ngwasum hãrwi ka ta ngwasumeye.

²² Nãkurom neheye ndo hay faya ta gakum eye dãretsãtseh aye, kwa ta kal kurom ha, kwa ta tsãdãkum, kwa ta tsik fakuma wu nakã lelebay eye hãrwi nakã ka dzalum ha Wawa i Ndo aye na, ngwasum.

²³ Aza pat nakã wu neheye ta ndzakum a gãr aye na, mbãrzlum tã mãngwese eye hãrwi Mbãlom ma ta vãlakumeye magogoy kurom bagwar eye mã mbãlom.

Aya ane, sãrum ha na, bãba tãte tay hay tã gatay a ndo mãde ha bazlam i Mbãlom hay na, andza niye.

²⁴ A nãkurom ndo i zlele hay, dãretsãtseh ka gãr kurom

hãrwi 6a ka hutum magogoy kurom tsiy.

²⁵ A nãkurom neheye hawa i wu a gakum bay aye wu kurom andaya anãke haladzay aye, dãretsãtseh ka gãr kurom hãrwi may ma ta wuriye fakuma.

A nãkurom neheye faya ka ngwasumeye anãke aye, dãretsãtseh ka gãr kurom hãrwi ka ta ndzumeye ta mãdzal gãr aye ada ka tuwumeye.

²⁶ A nãkurom neheye ndo hay tã gwãd fakuma nãkurom ngwalak i ndo hay aye, dãretsãtseh ka gãr kurom.

Hãrwi bãba tãte tay hay tã gwãdãwa ka ndo neheye tã gwãd nãteye ndo mãde ha bazlam i Mbãlom aye ta sãpatãwa ndo hay ahãl niye na, andza niye.»

*Wudum ndo mãne dãre kurom hay**Mata 5.38-48, 7.12*

²⁷ «Ane tuk na, na tsikakumeye a nãkurom neheye faya ka pumẽjeye zlam aye: Wudum ndo mãne dãre kurom hay. Gumatay ngwalak a ndo neheye tã nakum dãre aye. ²⁸ Pum ngama ka ndo neheye faya ta vãlakumeye mezeleme aye. Duwulumay me a Mbãlom hãrwi ndo neheye faya ta gakumeye dãretsãtseh aye.

²⁹ «Tãdã ndoweye kã faka ka maholom na, mãbãday ha maholom i diye nenjẽd. Ndowneye ka buwa faka abãra kãlãmedze yak na, gãr ha mã zla na faya mãkelkabo yak i hudã aye.

³⁰ «Ndo ka tsãtsãh fakaya wu na, vãlay ada tãdã ndoweye kã zla faka abãra wu yak na, kã tsãtsãh faya bay.

³¹ «Ka gwãdum ndo hay tã gakum ngwalak na, gumatay ngwalak a ndo hay dãrmak.

³² «Kã wudum ndo neheye ta wudã kurom aye dẽkdeẽk bay. Tãdã ka wudum ndo neheye ta wudã kurom aye dẽkdeẽk na, ka dzalum na, ka hutumeye merãbe kurom dãw? Kwa ndo i mezeleme hay ta wudã ndo neheye ta wudã tay ha aye dãrmak!

³³ Ada tãdã ka gumatay ngwalak a ndo neheye faya ta gakumeye ngwalak aye dẽkdeẽk na, ka dzalum na, ka hutumeye merãbe kurom dãw? Kwa ndo i mezeleme hay na, tã ge andza niye.

³⁴ «Tãdã ka vãlumateye wu a ndo neheye ka sãrum ha nãteye ta sliye mãmakum

ha aye na, ka dzalum na, ka hutumeye merəbe kurom daw? Kwa ndo i mezeleme hay tə vəlawə wu na, a ndo i mezeleme hay andza nəteye hərwi ada t̄a matay ha andza nakə tə vəlatay aye! ³⁵ Duh bay, wudum ndo mənə dəre kurom hay! Gumatay ɲgwalak. Ka vəlumətatay wu na, k̄a gwadum t̄a makum ha a d̄ama bay. Mbəlom ma ta vəlakumeye a d̄ama magogoy kurom na, haladzay. Nəkurom ka ta t̄arumeye wawa i Mbəlom Fetek. Hərwi nənɣeye na, a wudā ndo i həzay hay ta ndo i sewed hay d̄ermak. ³⁶ T̄arum ndo m̄age ɲgwalak hay andza Bəba kurom Mbəlom, nənɣeye ndo i ɲgwalak.

K̄a gumatay sariya a ndo hay bay
Mata 7.1-5

³⁷ «K̄a gum sariya ka ndo bay. Mbəlom d̄ermak ma gakumeye sariya bay. K̄a rawum me ka ndo hay bay. Mbəlom bəbay ma rawiye fakuma me bay. P̄əsumatay ha mənese a ndo hay, Mbəlom d̄ermak ma p̄əsakumeye ha mənese kurom.

³⁸ «Vəlumətatay wu a ndo hay, Mbəlom d̄ermak ma vəlakumeye. Mbəlom ma vəlakumeye na, ma rahakumeye ha lele. Ma dzədzakakumeye ha a gwezem kurom hay na, madzədzeke madzədzeke. Mbəlom ma ləvakumeye wu tə wu nakə ka ləvawumatay ha wu a ndo hay aye d̄ermak.»

³⁹ Yesu a tsikatay ta dzeke mekeleɲ eye sa, a gwadətay: «Guluf ma sliye m̄əgəsay həlay a guluf nənɣed daw? Nəteye salamay tay eye ta d̄adiye a bəd. ⁴⁰ Ndo nakə faya ma t̄ətikiye wu aye na, ma ziye ndo mat̄ətikay wu bay. Ane tuk na, ndo nakə faya ta t̄ətikay wu kə sər tsiy na, ma t̄əriye andza ndo mat̄ətikay wu.»

⁴¹ A gwadətay sa: «Nəkar na, ka ɲgatay a tsakwal m̄ə dəre i malamar yak. Ane tuk na, mayako nakə m̄ə dəre yak aye ka ɲgatay bay na, hərwi mey? ⁴² Kəkay, ka sliye m̄əgwede: “Malamar ga, ehey n̄a zlaka ahaya tsakwal abəra m̄ə dəre yak” na, duh i yak aye mayako gəlawwa ka ɲgatay bay na, kəkay? Nəkar ndo i bəbərək, lah faya m̄əzle ahaya mayako abəra m̄ə dəre yak

təday ada ka ɲgateye a dəre kwetseh kwetseh. Ka zlaya ahaya tsakwal abəra m̄ə dəre i malamar yak tuk.»

D̄arizl i ḡərdaf ta hohway ɲgay eye hay
Mata 7.16-20, 12.33-35

⁴³ Yesu a gwadətay sa: «Sərum ha na, d̄arizl i ḡərdaf lele eye na, ma wiye hohway i d̄arizl i ḡərdaf nakə lele bay aye bay, andza niye d̄arizl i ḡərdaf lele bay eye ma wiye hohway i ḡərdaf nakə lele eye bay aye. ⁴⁴ Ka s̄ərakwa ka bo abəra d̄arizl i ḡərdaf hay ta hohway tay hay. Ka slumeye faya m̄əngəle hohway i gurov abəra ka wuradak bay ada ka slumeye m̄əngəle hohway i t̄əroz abəra ka dzəgew bay. ⁴⁵ Sərum ha na, ndo nakə ɲgwalak eye na, ma giye wu ɲgwalak eye hay hərwi m̄ə d̄ərev ɲgay na, wu neheye ɲgwalak eye d̄ermak. Ndo nakə sewed eye na, ma giye wu neheye sewed eye hərwi d̄ərev ɲgay maraha eye tə wu neheye sewed eye. Hərwi kwa way a ndohwa ahaya na, wu nakə maraha eye m̄ə d̄ərev ɲgay aye.»

Gay hay sulo
Mata 7.24-27

⁴⁶ Yesu a gwadətay sa: «Ka zalumenɲ a neɲ “B̄əy Maduwenɲ, B̄əy Maduwenɲ” na, hərwi mey? Ada wal faya ka gumeye wu nakə na tsikakum aye bay sa tuk na, kəkay? ⁴⁷ Tsənum, na d̄akumeye ha ndo nakə a peɲ b̄əzay ta d̄edik aye. Nənɣeye na, a pay zləm a bazlam ga lele. Kə pay zləm na, a ge ha m̄əsler tə bazlam nakə a tsəne aye. ⁴⁸ Nənɣeye a ndzəkit bo na, ta ndo nakə a say mad̄əzle gay aye. A dazlay na, a la na m̄ədok i gay siduk lele. A ndəv ha m̄əle na, a d̄əzla ahaya m̄ədok i gay ɲgay niye ma bəd tə kwar lele. Tsa na, a ɲgar na gay niye tuk. Yam a pa na, mazaw a yaw ɲgəf ka gay ɲgay niye na, d̄ada a mba faya mambəzle ha bay, hərwi mad̄əzla eye lele. ⁴⁹ Aya ane tuk na, ndo nakə a tsəne bazlam ga ada kə ge ha m̄əsler bay na aye, nənɣeye d̄ermak a ndzəkit bo ndo nakə a say m̄əge gay aye. Ane tuk na, a dazlay kwayaɲɲa ze m̄əle na m̄ədok eye. A pa na m̄ədok eye təhas ka dala tsa. A ndəv na, yam a pa. Mazaw i magayam hay ɲgəf ti yaw ka gay niye na, kwayaɲɲa b̄ərem a mbəzl, tsekək yam a həl na gay niye. A mbəzl na, liyeh liyeh kwa tsekwenɲ ka ləkaw bay.»

7

Gadaŋ i Yesu a ze mādahaŋ
Mata 8.5-13

¹ Yesu a ndəv ha mətsikatay a ndo niye hay ka təv ŋgay aye na, a həl bo a ye a Kafernahum.

² Ma Kafernahum na, ndo i Roma wuray andaya neŋgeye bagwar i sidzew. Ndo i məsler ŋgay andaya a wuda na haladzay. Ndowe ye niye na, bo a wur faya haladzay.

³ Bagwar i sidzew niye a tsəne ndo hay faya ta tsikiye ka Yesu na, a slər ndo hay mə walaŋ i madugula i Yahuda hay. A slər tay ha na, hərwi ada t̄a zalayaw m̄a yaw m̄a mbəl ha ndo i məsler ŋgay niye.

⁴ Ndo niye hay ti ye, tə ndisl ka təv i Yesu na, ta dazlay məgay amboh haladzay. Tə gwadaŋ: «Bagwar i sidzew may a gwadaka: “Dara mbələŋ ha ndo i məsler ga tey.” Ka ye, ka dzəna na ndowe ye niye na, lele.

⁵ Neŋgeye na, ndo lele eye. A wuda slala kway haladzay. Ada maa d̄əzlakway gay i maduwule me na, neŋgeye.»

⁶ Yesu a tsəne andza niye na, a lətse, ti ye ka bo dziye. Mazlambar nəteye bəse tə gay i bagwar i sidzew. Bagwar i sidzew niye a slərəw ndo hay ka təv i Yesu. Ti yaw tə gwadaŋ: «Bəy Maduweŋ, tə gwadaka na, k̄a ye gər madayaw sa bay. Neŋ na sla d̄a, nəkar k̄a ye a gay ga bay. ⁷ Hərwi niye, neŋ həreŋ na sla mede naha ka təv yak bay. Ane tuk na, ka tsik bazlam yak nəte na, ndo i məsler ga ma mbəliye segey. ⁸ Neŋ na, faya na rəhay ha gər a bagwar ga ada sidzew ga hay ta rəheŋ ha gər dərma. Na gwadaŋ a ndo nəte mə walaŋ tay “Do!” na, ma diye. Na gwadaŋ a ndo neŋged “Dara!” na, ma deyewe ye. Na gwadaŋ a beke ga “Ge nakay!” na, ma giye.»

⁹ Yesu a tsəne bazlam i bagwar i sidzew niye na, a yay a gər lele. A mbədə me a diye i ndo nehe ye ta zəŋgal naha aye. A gwadaŋ: «Sərūm ha na, d̄ada neŋ na huta slala i m̄ədzal gər nakay bay, kwa ma Israyel.»

¹⁰ Tsa na, ndo nehe ye tə slərə tay ahaya aye ta mbədə gər a gay i bagwar i sidzew niye. Ti ye naha na, ndo i məsler i sidzew niye kə mbəl tsiy. Neŋgeye zay zay!

¹¹ Ma d̄əba eye na, Yesu a ye a gəma eye andaya tə zalay Nay. Gawla ŋgay hay tə ndo hay haladzay tə pay bəzay. ¹² Ahəl nakə mazlambar ta ndisliye ta fələkwiye a wuzlahgəma niye na, tə dzəgər ta ndo hay faya ta zliye mādahaŋ ta diye ha ka me tsəvay. Maa mət na, wawa i madakway i ŋgwas wuray. Wawa ŋgay na, nəte eye niye. Ndo i gəma niye haladzay tə laka na ŋgwas niye ka d̄a tsəvay.

¹³ Yesu a ŋgatay na, madakway i ŋgwas niye a gay mə bo, a gwadaŋ: «K̄a tuwa sa bay.» ¹⁴ Tsa na, a ye a lamay a hubok niye faya ta zliye ha mādahaŋ aye. Ndo məzle mādahaŋ hay tə lətse. Yesu a gwad: «Gawla, faya na gwadakeye, lətse!»

¹⁵ Mādahaŋ niye a lətse, a ndza. Tsa na, a dazlay a mətsike me. Yesu a zla na a vəlay a may ŋgay.

¹⁶ Ndo niye hay tebiye ka təv eye niye ta dzədzar. Nəteye tebiye ta zambadaŋ a Mbəlom, tə gwad: «Ndo m̄əde ha bazlam i Mbəlom bagwar eye ki yaw a walaŋ kway! Mbəlom ki yaw madzəne ndo ŋgay hay.»

¹⁷ Wu niye Yesu a ge aye a d̄a zləm ka dala i Yahuda tebiye ta dala nehe ye a mbay naha aye.

Yesu ta Yuhana
Mata 11.2-19

¹⁸ Gawla i Yuhana hay ta təkər wu nehe ye Yesu a ge aye a Yuhana. Yuhana a tsəne na, a zal ndo hay mə walaŋ i gawla ŋgay niye hay sulo. ¹⁹ Tsa na, a slər tay ha ka təv i Bəy Maduweŋ Yesu. A slər tay ha na, t̄a ye t̄a tsətsah faya, t̄a gwadaŋ: «Nəkar na, Kəriste nakə ma deyewe ye aye d̄aw? Kəgəbay nəmā h̄əba ndo mekeleŋ d̄aw?»

²⁰ Gawla i Yuhana niye sulo eye ti ye. Tə ndisl ka təv i Yesu na, tə gwadaŋ: «Yuhana madzəhuḅe ndo a yam a sləramaya ahaya ka təv yak matsətsehe fakaya, a gwad nəmā gwadaka: Nəkar na, Kəriste nakə ma deyewe ye aye d̄aw? Kəgəbay nəmā h̄əba ndo mekeleŋ d̄aw?»

²¹ Ahəl eye niye, Yesu faya ma mbəliye tay ha ndo hay haladzay abəra ma d̄əvats ada tə bo nakə a wurawa fataya aye. A mbəl tay ha gər mavuwe hay, a həndəkataŋ na d̄əre a guluf hay.

²² Tsa na, Yesu a mbədatay ka bazlam i ndo niye hay Yuhana a slər tay naha ka təv ŋgay aye tuk, a gwadatay: «Gwadumay na, guluf hay tə ŋgatay a däre, ndo matəra eye hay ti ye lele, ndo madəgwada eye ta mbəl suwud suwud, mandək hay tə tsəne zləm, mədahaŋ hay ta lətsew a sifa, ndo i mətawak ta tsəne Labara Ŋgwalak eye.»

²³ Yesu a gwadatay sa: «Məŋgwese ka gər i ndo nakə kə gər ha mədzał gər abəra ka neŋ bay aye!»

²⁴ Gawla i Yuhana hay ti ye wu tay na, Yesu a dazlay mətsike ka gər i Yuhana. A tsikatay a ndo hay haladzay, a gwadatay: «Ka yum a kəsaf mata zəbaw na, ka mey? Ka zəbumaw ka guzer nakə mətasł faya ma bəliye ha aye daw? A'ay andza niye bay.

²⁵ Aya ane kəla ka yum ka zəbumaw na, ka mey? Ka zəbumaw na, ka ndo malambada bo eye tə peteked lele eye daw? Tsukudu kəkay? Ane tuk na, ndo neheye tə pa ka bo peteked lele eye ada wu tay hay lele eye na, nəteye mandza eye na, mə gay i bəy hay. ²⁶ Ka yum mata zəbaw na, ka wuye mey? Ka zəbumaw na, ka ndo mədə ha bazlam i Mbəlom daw? Ayaw, neŋgeye ndo mədə ha bazlam i Mbəlom ada neŋ faya na gwadəkumeye, neŋgeye a ze ndo mədə ha bazlam i Mbəlom. ²⁷ Yuhana na, ndo nakə tə watsa a Derewel aye, Mbəlom a gwad:

«Neŋ na sləriye naha ndo mədə ha bazlam ga kame yak.

Ma lambadakeye na tsaved.*»

²⁸ Yesu a gwadatay sa: «Sərum ha na, mə walaŋ i ndo zezeŋ hay tebiye ndo nakə a ze Yuhana aye na, andaya bay. Ane tuk na, ndo nakə neŋgeye tsekweŋ makətsa eye ma Bəy i Mbəlom aye na, a ze Yuhana.»

²⁹ Ndo hay tebiye tə pa zləm ka bazlam ŋgay, kwa ndo matsekele dzaŋgal hay. Hərwi tə sər wu nakə a tsik aye na, bazlam i Mbəlom dedək. Ada Yuhana ka dzəhuḅ tay ha a yam dedək. ³⁰ Ane tuk na, Farisa hay ta ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta kal ha wu nakə a say a Mbəlom haḅe mäge hərwi tay aye ada ta kərah Yuhana madzəhuḅe tay hay a yam.

³¹ Yesu a gwadatay sa: «Na ndzəkitiye tay hay ndo neheye bəgom aye na, tə mey?

Na ndzəkitiye tay ha bo na, tə mey? ³² Ta ndzəkət bo na, ta wawa neheye mandza eye ka pələd nakə ndo hay tə hayawa faya gər aye. Siye hay faya ta wudatay naha a siye hay, tə gwadatay: «Nəmaa fakum naha fagam i məhetse, ka hatsum bay, nəmaa gakum naha dəmes i mədahaŋ na, ka tuwum bay.» ³³ Andza niye, Yuhana madzəhuḅe ndo a yam, a ndayawa wu mənday bay, a sawa guzom bay. Nəkurom ka gwadum: «Neŋgeye na, məsəfəre nakə ŋgwalak eye bay aye mə bo ŋgay.» ³⁴ Neŋ Wawa i Ndo na yaw, na nda wu mənday ada na sa wu məse, ka gwadum: «Zəbum ka ndo nakay. A dzala i ŋgay na, ka wu mənday ada ka məse guzom. Neŋgeye na, dzam i ndo matsekele dzaŋgal hay ta ndo i mezeleme hay.» ³⁵ Ane tuk na, wawa i Mbəlom hay tebiye tə sər ha, metsehe i Mbəlom na, dedək.»

Mawudə bo na, hohway i məpəse mezeleme

³⁶ Farisa wuray a zalay a Yesu mata nde wu mənday mə gay ŋgay. Yesu a ye a gay i ndo niye. Ti ye naha na, ta dazlay a mənde wu mənday.

³⁷ Ma gəma niye na, ŋgwas wuray andaya mezeleme aye. A tsəne Yesu andaya mə gay i Farisa niye faya ta ndiye wu mənday na, a ye a gay i ndo niye. Dos ŋgay mə həlay maraha eye tə mal nakə a ze huŋŋa aye. ³⁸ A ye naha, a lətse a dəba i Yesu bəse tə sik ŋgay hay. Tsa na, a tuwa ta yam däre. A bara na sik i Yesu ta yam däre ŋgay niye. Tsa na, a takad na ta məkwets i gər ŋgay. A gəs na ka bo sik niye ada a mbədə faya mal ŋgay niye tuk.

³⁹ Farisa niye a zalay a Yesu ka wu mənday aye a ŋgatay andza niye na, a tsik ma mədzele gər ŋgay, a gwad: «Ndo nakay na, ndo mədə ha bazlam i Mbəlom bay! Ŋgwas nakay faya ma tətaliye faya aye na, mezeleme eye. Ada ŋgwas nakay mezeleme eye na, a sər ha bədaw!»

⁴⁰ Tsa na, Yesu a sər wu nakə Farisa niye a dzala aye. A gwaday a Farisa niye: «Simon, a seŋ mətsikaka wu andaya.»

Simon a mbəday faya: «Tsik me, Miter.»

* 7:27 Malasi 3.1, Madayaw abəra ma Ezipt 23.20.

⁴¹ Yesu a gwad̄ay: «Ndoweje hay andaya sulo. Ndoweje niye hay sulo aye na, gwedere i ndo fataya. Ndo nen̄ged̄ na, ma hamiye kwar i suloy temerre zlam. I ndo nen̄ged̄ ma hamiye suloy kuro kuro zlam.

⁴² Ane tuk na, ndo neheje sulo aye na, t̄ sla m̄eheme gwedere i ndo niye bay. Ndo niye a ḡaratay ha gwedere n̄gay a n̄teje neheje sulo aye tebiye.» Yesu a t̄k̄aray andza niye na, a gwad̄ay: «M̄a walañ tay neheje sulo aye mata wude ndo niye ka zal na, way?»

⁴³ Simon̄ a mb̄ad̄ay, a gwad̄ay: «Na dzala maa wuda ndo niye ka zal na, ndo nak̄a kwar i suloy faya temerre zlam aye.»

Yesu a gwad̄ay faya: «Dedek, ka mb̄ad̄a faya na, lele.»

⁴⁴ Tsa na, Yesu a mb̄ad̄a me a diye i n̄gwas. A gwad̄ay a Simon̄: «Simon̄ ka n̄gatay a n̄gwas nakay ba? Na yaw na, a gay yak d̄uh b̄ad̄aw? Ada n̄kar ka t̄den̄ew yam h̄arwi m̄abere ha sik ga bay. Aya ane, n̄gwas nakay na, k̄a beren̄ na sik ga ta yam d̄are n̄gay ada ka takad̄ na ta m̄akwets i ḡar n̄gay b̄ad̄aw? ⁴⁵ N̄kar, ka t̄ma ga a gay yak t̄ m̄aḡase ga ka bo bay. Ane tuk na, nen̄geje na, kwa i mad̄ayaw ga kanañ na, faya ma ḡasiye ka bo sik ga. ⁴⁶ N̄kar na, ka mb̄aden̄ mal ka ḡar bay. Ane tuk na, nen̄geje na, ka mb̄aden̄ mal ka sik. ⁴⁷ H̄arwi niye s̄ar ha na, mawude bo n̄gay nak̄a a wuda ga haladzay aye. A d̄a ha na, mezeleme n̄gay neheje a ge haladzay aye na, na p̄asay ha tebiye. Ane tuk na, i ndo nak̄a t̄ p̄asay ha mezeleme n̄gay tsekwen̄ aye na, nen̄geje d̄ermak a wuda ndo na, tsekwen̄ d̄ermak.»

⁴⁸ Tsa na, Yesu a gwad̄ay a n̄gwas niye: «n̄gwas, mezeleme yak k̄a p̄asa.»

⁴⁹ Ndo niye hay faya ta ndiye wu m̄anday dziye, t̄ tsik m̄a walañ tay, t̄ gwad̄: «Nakay i n̄gay ndo wuray a dza bo ka m̄ap̄asay ha m̄anese a ndo aye?»

⁵⁰ Aya ane, Yesu a gwad̄ay a n̄gwas niye: «M̄adzal ḡar yak k̄a mb̄al kar ha. Do wu yak barbarra.»

8

Ndo neheje t̄ pay b̄azay a Yesu aye

¹ Ma d̄aba eye na, Yesu a ye a walañ i gay hay ta ḡama hay. A ye a h̄ahal m̄a d̄ama na,

* **8:10** Ezay 6.9.

a d̄a ha Labara N̄gwalak eye i B̄ay i Mb̄alom m̄a d̄ama tebiye. Gawla n̄gay hay kuro ḡar eye sulo t̄ paway b̄azay. ² N̄gwas neheje Yesu a h̄ahar fataya ab̄ara fakalaw aye ta neheje a mb̄al tay ha ab̄ara ma d̄avats aye ta z̄an̄gal na d̄ermak. N̄teje na: Mari nak̄a t̄ zalay Mari Maḡadala eye, Yesu a h̄ahar faya ab̄ara Fakalaw hay tas̄ala aye; ³ Zan n̄gwas i Kuza nen̄geje ndo m̄aḡase dala i Herod; Suzan; ada ta n̄gwas hay wal wal neheje ta dz̄anawa Yesu ta gawla n̄gay hay t̄ wu tay hay aye.

Dzeke i ndo masl̄age

Mata 13.1-9; Markus 4.1-9

⁴ Ndo hay haladzay ti ye naha ma ḡama hay wal wal. Yesu a n̄gatay a ndo niye hay ti ye naha haladzay t̄ haya ḡar ka t̄v̄ n̄gay na, a tsikatay me ta dzeke a gwad̄atay: ⁵ «Ndo wuray a ndohwaw ab̄ara m̄a gay. A h̄al hulfe n̄gay a ye ha a pesl mata sl̄age. A ye naha na, a dazlay a masl̄age. Ah̄al nak̄a faya ma kutsiye hulfe n̄gay a guvah aye na, siye hay t̄ kuts ka tsakay i ts̄aved̄. Hulfe niye na, ndo hay ta mb̄arasla na, diyen̄ hay t̄ pala na tebiye. ⁶ Siye a d̄ad̄ ka sik i p̄lad̄. T̄ ndzohwaw na, kwayan̄ña t̄ kula heryew heryew. T̄ kula na, h̄arwi ta huta yam ma b̄ad̄ bay. ⁷ Nen̄ged̄ a d̄ad̄ a gay i dak. Dak niye hay t̄ ḡal. Tsa na, dak niye hay t̄ n̄ḡad̄tsa na hulfe niye a ndzohwaw aye, kwa hulfe niye hay ta ge bo bay ada ta nah bay. ⁸ Ane tuk na, siye hay t̄ kuts ka t̄v̄ lele eye. T̄ ndzohwaw ada t̄ ḡal. T̄ ḡal na, t̄ nah lele. Makwehe n̄te na, wur eye faya temerre.»

Yesu a gwad̄atay sa: «Ndo nak̄a zl̄am andaya faya m̄ats̄ane aye na, m̄a ts̄ane lele!»

Yesu a ge m̄asler ta dzeke na, h̄arwi mey?

Mata 13.10-17; Markus 4.10-12

⁹ Ma d̄aba eye na, gawla n̄gay hay ta ts̄atsah faya, t̄ gwad̄ay: «Dzeke nak̄a ka tsik aye na, a say m̄agwed̄e mey?»

¹⁰ Yesu a mb̄ad̄atay faya, a gwad̄atay: «N̄kurōm na, Mb̄alom k̄a d̄akum ha wu nak̄a man̄gaha eye ma b̄ay n̄gay aye. Ane tuk na, ndo siye hay ta ts̄aniye wu hay na, ta dzeke. Andza niye:

“Ta sliye maz̄abe faya, ane tuk na, ta n̄gateje bay.

Ta sliye faya mætsæne, ane tuk na, andza mægweðe mey na, ta tsæniye bay.*»»

*Yesu a ða ha dzeke i ndo maslæge
Mata 13.18-23; Markus 4.13-20*

¹¹ Yesu a gwadatay sa: «Dzeke nakay a say mægweðe na, anan: Hulfe na, bazlam i Mbælom ¹² Ndo siye hay ta ndzakit bo ta tsakay i tsæved nakæ hulfe a kuts faya aye. Næteye na, tæ tsæne bazlam i Mbælom. Tsa na, Fakalaw a yaw a buwa na bazlam i Mbælom niye tæ tsæne aye abæra mæ ðærev tay. A buwa na na, hærwi ada tâ dzala ha faya bay ada tâ tæma bay. ¹³ Siye hay ta ndzakit bo ta tæv nakæ bætekwew andaya faya haladzay bay aye. Tæ tsæne bazlam i Mbælom ada ta tæma tæ mængwese eye lele. Ane tuk na, ta huta mæpe zlalay mæ bazlam i Mbælom bay. Dæretsætseh tæ masæpete i Fakalaw a ndzatay a gær na, tæ gær ha mædzele gær abæra ka Mbælom. ¹⁴ Hulfe neheye tæ kuts a gay i dak hay aye na, ta ndzakit bo ta ndo neheye tæ tsæne bazlam i Mbælom aye. Ane tuk na, bor i mændzibæra, bor i zlele, ta bor i wu mekeleñ eye hay wal wal a ye tay a bo. Wu niye hay tæ ngæðætta na bazlam i Mbælom nakæ mæ ðærev tay aye. Bazlam i Mbælom ðærmak kæ huta mævæle hohway bay. ¹⁵ Hulfe nakæ a kuts ka tæv lele eye na, ta ndzakit bo ta ndo neheye tæ tsæne bazlam i Mbælom aye na, tæ pa na a ðærev tay lele. Tæ gay metsehe lele. Bazlam i Mbælom a gæl mæ ðærev tay, tæ nah lele.»

*Dzeke i lalam
Mata 4.21-25*

¹⁶ Yesu a tsikatay dzeke sa, a gwadatay: «Dada ndo ma zlaweye lalam ngay ma piye faya ako ada ma hurækwiye faya gæse ðaw? Kægæbay ma piye na a dæba i slalah ðaw? Duh ma piye na na, ka wu mæpe lalam hærwi ada ndo neheye ta fælækwiye a gay aye mâ ðævatay dzaydzay. ¹⁷ Særum ha na, wu neheye mañgaha eye hay aye na, ta zæbiye ngæray ngæray ta hæpat. Ada wu neheye ndo hay tæ sær bay aye na, ndo hay ta ta særiye mæ dzaydzay.»

¹⁸ A gwadatay sa: «Gumay metsehe a mætsæne wu nakæ ka pawumay zlæm aye. Hærwi ndoweye kæ pay zlæm lele na, Mbælom ma sækahiye ha mætsæne ada mâ

tsæne lele. Ane tuk na, ndo nakæ a say mætsæne bay aye na, kwa tsekweñ eye nakæ a tsæne aye na, ta buwiye na.»

*Ndo i Yesu hay
Mata 12.46-50; Markus 3.31-35*

¹⁹ May i Yesu ta malamar i Yesu hay ta pæla na Yesu. Ta pæla na na, ta huta na Yesu. Ane tuk na, ta ndisl ka tæv ngay bay hærwi ndo hay haladzay ka tsæved. ²⁰ Tæ gwaday a Yesu: «May yak ta malamar yak hay, næteye ma bæra faya ta tsætsahiye kar. A satay mængataka.»

²¹ Ane tuk na, Yesu a mbædatay faya, a gwadatay: «May ga ta malamar ga hay na, ndo neheye faya ta pay zlæm a bazlam i Mbælom ada faya ta giye wu nakæ bazlam i Mbælom a tsik aye.»

*Gædan i Yesu na, a ze mætasl
Mata 8.23-27; Markus 4.35-41*

²² Pat wuray na, Yesu a gwadatay a gawla ngay hay: «Tsalakwa a kwalalan i yam takwa a diye i dælov nenjed.» Tsa na, tæ tsal a kwalalan i yam, ti ye.

²³ Ahæl nakæ faya ta diye ka gær i yam aye na, Yesu a ndzahæra. A ndzahæra na, kwayanña mætasl a væzl ka gær i dælov niye ta gædan. Tsa na, kwalalan i yam a rah ta yam mazlambar ta kutsiye a yam.

²⁴ Gawla ngay hay ta hændzæð ka tæv ngay. Ta wuda ka bo, ta pæðeke ha Yesu abæra ka mændzæhære. Tæ gwaday: «Bøy may, Bøy may, ka mætakweye!»

Tsa na, Yesu a pæðeke, a gay me a mætasl ada a yam. Kwayanña mætasl a ndza ðedik. Mæbæle i wuray kwa tsekweñ andaya sa bay.

²⁵ Yesu a gwadatay a gawla ngay hay: «Ka yum ha mædzal gær kurom aye a ngay!»

Ane tuk na, ta dzædzar haladzay. A gatay hærbaæakka. Tæ gwad mæ walan tay: «Nakay na, ndo wuray? A gatay me a mætasl ta yam na, tæ gæsay me aye!»

*Gædan i Yesu na, a ze i Fakalaw
Mata 8.28-34; Markus 5.1-20*

²⁶ Yesu ta gawla ngay hay tæ ndisl a gæma i Geraseni nakæ ta diye i dælov niye tæ zalay dælov i Galile aye. Niye na, bæse kame i dala i Galile.

²⁷ Yesu a mbəzlaw abəra mə kwalalaŋ i yam na, ndo wuray a ndzawa ma wuzlahgəma, a ŋgatay a Yesu na, a yaw ka təv ŋgay. Ndoweŋe niye na, gər a vuway. Kə ndza haladzay a pawa ka bo peteked sa bay ada a hənawa mə gay bay sa tsa. Ane tuk na, a hənawa mə walaŋ i tsəvay hay.

²⁸ A ŋgatay a Yesu na, kwayaŋŋa a wuda ta gədaŋ. A kal ha bo kame i Yesu. Tsa na, a gwadaŋ: «Nəkar na, Yesu Wawa i Bəy Mbəlom Fetek. Ka wuda ka neŋ na, mey? Amboh kə geŋ wuray bay tey.» ²⁹ A tsik andza niye na, hərwi Yesu a gwadaway a fakalaw: «Dara abəra mə bo i ndo nakay.»

Tə dzawaway na sik tə səselek ada tə paway tsalalaw a həlay. Ane tuk na, a ŋgəzlahawa ha wu niye hay tə dzawawa na aye ndərtsətsətse ada fakalaw a yawa ha a təv dərəŋ aye hay abəra mə walaŋ i gay, a kəsaf.

³⁰ Yesu a tsətsah faya, a gwadaŋ: «Məzele yak na, way?»

Fakalaw niye a mbədaŋ faya a gwadaŋ: «Məzele ga na, Haladzay.» A tsikay a Yesu andza niye na, hərwi nəteŋe haladzay mə bo i ndo niye. ³¹ Fakalaw niye hay tə gay amboh a Yesu hərwi ada mə kuts tay a bəd nakə kutsik bagwar eye aye bay. ³² Ka təv eye niye na, madəras hay andaya faya ta pəliye wu məndaŋ tay hay ma tsaholok wuray. Fakalaw niye hay mə bo i ndo niye tə gay amboh a Yesu hərwi ada mə vəlatay tsəved məfələkwe a bo i madəras niye hay. Yesu a vəlatay tsəved mede a bo i madəras niye hay. ³³ Tsa na, fakalaw niye hay ti yaw abəra mə bo i ndo niye ti ye, tə fələkwa a bo i madəras hay. Madəras niye haladzay aye ta hwayaw abəra ka mahəmba niye. Ti yaw tə kuts a dəlov niye tebiye, tə dze a dəma.

³⁴ Ndo mətsəkure madəras niye hay tə ŋgatay andza niye na, ta hway, ti ye a wuzlahgəma mata datay ha labara niye a ndo hay ada a ndo neheŋe nəteŋe dərəŋ ta wuzlahgəma aye hay. ³⁵ Tsa na, ndo hay tə tsəne na, ti yaw mata zəbe naha ka wu nakə a ge bo aye. Ti yaw tə ndislew ka təv i Yesu na, tə ŋgatay a ndo niye fakalaw hay ti yaw abəra mə bo ŋgay aye mandza eye ka təv i Yesu. Anəke na, peteked ka bo ada neŋgeŋe lele, andza nakə a ndzawa aye sa

bay. Tə ŋgatay andza niye na, ta dzədzar. ³⁶ Ndo neheŋe labara i gər mavuwe a ge bo ka dərə tay aye nəteŋe dərmaŋ ta təkəratay labara eye a ndo niye hay ti ye naha, nəteŋe ta ŋgatay təbeŋe aye. Gər mavuwe niye a mbəl kəkay na, ta təkəratay. ³⁷ Tə tsəne na, ndo i dala i Geraseni niye tebiye ta tsətsah ka Yesu tə gwadaŋ: «Do abəra ka dala may» hərwi ta dzədzar haladzay. Tsa na, Yesu a tsal a kwalalaŋ i yam hərwi mede abəra ka dala niye.

³⁸ Ndo nakə fakalaw hay ti yaw abəra mə bo ŋgay aye, a gay amboh a Yesu ada Yesu mə vəlay tsəved mə zəŋgal na. Ane tuk na, Yesu kə vəlay tsəved ka məpay bəzay bay. A gwadaŋ: ³⁹ «Do a mətagay yak! Təkəratay a ndo hay wu nakə Mbəlom a ge hərwi yak aye, kwa tsekweŋ ka gər ha faya abəra bay.» Tsa na, ndo niye a ye a təkər wu nakə Yesu a ge hərwi ŋgay aye ma wuzlah gay tebiye.

Gədaŋ i Yesu na, a ze dəvats hay ada a ze mədahaŋ

Mata 9.18-26; Markus 5.21-43

⁴⁰ Yesu a maw ma diye i dəlov a diye neŋged na, ndo hay haladzay faya ta həbiye na. Ndo niye hay tə ŋgatay a Yesu na, ta təma na lele.

⁴¹ Tsa na, ndo wuray tə zalay Dzayrus a ye naha dərmaŋ. Neŋgeŋe na, bəy i gay i maduwule me. A ye naha a dəkway gurmets a huvo a Yesu. A gay amboh a Yesu, a gwadaŋ: «Amboh kə ma a gay ga tey.» ⁴² A say Yesu mə ye a gay ŋgay na, hərwi dem ŋgay andaya nəte məve ŋgay ma giye kuro gər eye sulo. Dem eye niye na, bo a wur faya ma mətiye.

Ahəl nakə Yesu faya ma diye na, ndo hay haladzay faya ta ŋgədətsiye na kwa tə waray kwa tə waray.

⁴³ ŋgwas wuray andaya dərmaŋ. ŋgwas eye niye na, dəvats eye. Bambaz a mbədəwayaw abəra mə huđ. Dəvats eye niye kə ndza faya məve kuro gər eye sulo. Kə dze ha zlele ŋgay haladzay a gay i ndo i sidem hay. Ane tuk na, ndəray nəte kə sla faya məmbəle ha bay.

⁴⁴ A ye a walaŋ i ndo niye hay. Tsa na, a həndzəd ka təv i Yesu ta dəba, a lamay a me i peteked i Yesu. Kwayaŋŋa bambaz nakə

a mbədawayaw faya abəra aye a tərəts. A huta zay.

⁴⁵ Yesu a tsətsah, a gwad: «Maa lemeŋ, way?» Nəteye tebiye tə sər maa lamay way na, tə sər bay.

Piyer a gwaday: «Bəy ga, ka gwadiye “Maa lemeŋ way” na, ka ŋgatay tə lawara kar ada faya ta ŋgədətsiye kar kwa tə waray kwa tə waray təbədew.»

⁴⁶ Aya ane tuk na, Yesu a gwad: «Ndəray kə lemeŋ, hərwi na sər ha gədan ki yaw abəra mə bo ga.»

⁴⁷ Ŋgwas niye a sər ta huta na na, a ye ka təv i Yesu tə madzədzere eye. A ye a dəkway gurmets a huvo a Yesu. A təkəray, a lamay hərwi mey ada a mbəl kwayaŋŋa na, a təkəray kame i ndo niye hay tebiye.

⁴⁸ Yesu a gwaday: «Dem ga, mədzal gər yak kə mbəl kar ha. Do wu yak barbarra.»

⁴⁹ Ahəl nakə Yesu faya ma tsikeye a ŋgwas niye andza niye na, ta sləraw ndo abəra mə gay i bəy i gay i maduwule me niye tə zalay Dzayrus aye. A yaw a gwaday: «Dem yak kə mət. Kâ wurdəy me a Miter sa bay.»

⁵⁰ Ane tuk na, Yesu kə tsəne, a gwaday a Dzayrus: «Kâ dzədzar bay, dzala ha ka neŋ tsa na tsiy, dem yak ma mbəliye.»

⁵¹ Tə ndisl naha a gay i Dzayrus na, kə vələtay tsəved a ndo hay məfələkwe a gay bay. Ti ye na, ta Piyer, Yuhana ta Yakuba dekdek tsa ta bəba ada ta may i wawa. ⁵² Mə gay i mədahaŋ niye na, ndo hay tebiye taŋgof taŋgof, siye faya ta ndəviye kudə hərwi wawa niye a mət aye. Yesu a ye naha na, a gwaday: «Kâ tuwum bay. Dem nakay na, kə mət bay, neŋgeye mandzahəra eye.»

⁵³ Ane tuk na, ndo niye hay tə ŋgwasay dəla mə gər, tə sər lele dem niye na, kə mət.

⁵⁴ Yesu a ye naha na, a gəs na dem niye mə həlay ada a gwaday ta gədan: «Wawa, lətse!»

⁵⁵ Dem niye a mbəl. Kwayaŋŋa a lətse tsəkwađ. Yesu a gwaday: «Vələmay wu mənday.»

⁵⁶ Tsa na, bəba ta may i wawa a gatay hərbaəkkə. Ane tuk na, Yesu a gwaday: «Wu nakay a təra aye na, kâ tsikumay a ndəray bay.»

9

Yesu a slər gawla ŋgay hay kuro gər eye sulo

Mata 10.5-15; Markus 6.7-13

¹ Pat wuray na, Yesu a zalatay a gawla ŋgay hay kuro gər eye sulo, a hayatay gər. A vələtay gədan ta məzlaə ka mahəhere fakalaw hay abəra ka ndo hay tebiye ada məmbəle tay ha abəra ma dəvats tay hay. ² Ma sləriye tay ha na, mata də ha Bəy i Mbəlom ada məmbəle tay ha ndo hay.

³ A tsikatay me a zləm, a gwaday: «Ka deyumeye na, kâ zlum wuray a həlay bay tebiye. Kwa sakwal, kwa gwezem, kwa wu mənday, kwa suloy ada kwa way mâ zla peteked i məkelkabo sulo bay. ⁴ Ka ndislum a gəma nakə ka deyumeye a dəma aye na, ndzum mə gay nakə ta təma kurom tə məŋgwese aye. Kâ yum kurom abəra mə gay niye bəse tsa bay. Ndzum mə dəma hus a pat nakə ka deyumeye a gəma mekeleŋ eye. ⁵ Ada ma gəma nakə ta wuda matəme kurom təbey aye na, dum abəra ma gəma tay. Ahəl nakə nəkurom ka tsəved mazlambar ka gərumeye ha tsəved i gəma niye na, tətəkum ha bətekwew i gəma tay abəra ka sik kurom hay. Niye na, ta səriye ha ta təma kurom bay.»

⁶ Yesu a ndəvatay ha bazlam ŋgay niye na, tə həl bo ti ye tuk. Ti ye na, ta həhal ma gəma hay tebiye. Tə də ha Labara Ŋgwalak eye. Tə mbəl tay ha ndo i dəvats hay kwa məŋgay məŋgay.

Herod a dzədzar

Mata 14.1-12; Markus 6.14-16

⁷ Azlakwa bay, Herod neŋgeye bəy ka dala i Galile, a tsəne wu nakə faya ma giye bo aye na, a vələy mədzal gər haladzay. Hərwi ndo hay tə gwad: «Yuhana madzəhuəbe ndo a yam kə mbələw abəra ma mədahaŋ.»

⁸ Siye hay tə gwad: «Ma giye maa yaw na, Eliya.»

Siye hay tə gwad sa: «Neŋgeye na, ndo məde ha bazlam i Mbəlom nəte mə walaŋ i ndo məde ha bazlam i Mbəlom niye hay ahəl niye a lətsew abəra ma mədahaŋ.»

⁹ Ane tuk na, Herod a gwad: «Yuhana na, maa dəs faya abəra gər na, neŋ. Ada ndo

nakay na tsāne ndo hay faya ta tsikiye faya na, way?»

Tsa na, a pēla tsāved mēngatay a Yesu.

Tapa i daf zlam tē kələf sulo

Mata 14.13-20; Markus 6.30-44; Yuhana 6.1-14

¹⁰ Anāke na, ndo i maslan hay tē maw tuk. Tē maw ka tēv i Yesu ta tākəray wu nakē tē gaw aye. Ma dēba aye na, Yesu ta ndo i maslan ngay hay ti ye abəra ka tēv niye. Ti ye a tēv aye andaya bəse ta gəma nakē tē zalay Betesayda aye.

¹¹ Ane tuk na, ndo hay ta sər fataya. Tsa na, tē patay bəzay. Yesu a ngatatay na, a tēma tay ha. A dātay ha Bəy i Mbəlom ada a mbəl tay ha ndo i dāvats hay.

¹² Mazlambar huwa faya ma giye na, gawla i Yesu hay ta hāndzəd ka tēv i Yesu. Ti ye naha tē gwadāy: «Gwadātay a ndo neheye na, tē ye a wuzlahgəma ada a gay i ndo neheye tē mbay naha a wuzlahgəma aye. Tē ye mata hāne mē dēma ada mata nde wu mēnday bəna, kəkay? Hərwi nəkway anan na, ma tēv nakē dərən aye.»

¹³ Ane tuk na, Yesu a gwadātay: «Nəkurom eye vəlumatay wu mēnday!»

Ta mbədāy faya, tē gwadāy: «Tapa i makwala andaya na, zlam ada kələf hay sulo tsa. A saka na, nēmaā ye mata səkəməw wu mēnday hərwi ndo neheye tebiye dāw?»

¹⁴ Ndo neheye tebiye ka tēv i Yesu aye na, hasləka hay ta giye gwezem zlam.

Yesu a gwadātay a gawla ngay hay: «Dum gwadūmatay a ndo hay tē ndza ka dala. Tē ndza bərək i ndo kuro kuro zlam, kuro kuro zlam.»

¹⁵ Tsa na, gawla ngay hay ta tēma wu nakē a tsikatay aye. Ti ye tē tsikatay a ndo niye hay andza niye. Tē ndza bərək kuro kuro zlam, kuro kuro zlam.

¹⁶ Tsa na, Yesu a həl tapa i makwala zlam tē kələf niye hay sulo aye. A zəba dərə a mbəlom ada a gay naha sisə a Mbəlom hərwi wu mēnday niye. A ngəna ha ada a vəlātay a gawla ngay hay hərwi ada nətēye dərək tē ngənātay a ndo hay.

¹⁷ Gawla i Yesu hay ta ngənātay wu mēnday niye a ndo hay. Kwa way a nda wu mēnday niye ka mərəhe. Tē hayay gər a bəmalə nakē a zəkaw aye na, a rah gwān hay kuro gər eye sulo.

Dedek eye Yesu na, way?

Mata 16.13-19; Markus 8.27-29

¹⁸ Pat wuray na, Yesu faya ma dūwuliye me mahəngēye. Gawla ngay hay ti ye ka tēv ngay. Tē ndisl naha na, Yesu a tsətsah fataya, a gwadātay: «Ndo hay tē gwad fagaya, neŋ na, way?»

¹⁹ Ta mbədāy faya, tē gwadāy: «Siye hay tē gwad nəkar na, Yuhana madzəhuḃe ndo a yam. Ndo mekeleŋ eye hay tē gwad nəkar na, Eliya. Siye hay tē gwad nəkar na, nətē mē walaŋ i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom niye hay ahəl niye a lətsew abəra ma mədahaŋ.»

²⁰ Yesu a tsətsah fataya, a gwadātay: «Ada nəkurom ka gwadūm i kurom, neŋ na, way?»

Tsa na, Piyer a gwadāy: «Nəkar na, Kəriste, ndo nakē Mbəlom a sləraw aye.»

²¹ Tsa na, Yesu a gatay me, a gwadātay: «Kā dūmay ha a ndəray bay.» ²² A gwadātay sa: «Neŋ Wawa i Ndo na, kutoŋ na siye dərətsətseh haladzay. Madugula i Yahuda hay, bagwar hay i ndo neheye tē vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo mēdzangawa bazlam i Mbəlom mapala eye na, nətēye ta wudīye ga bay. Ta kaliye ga ha, ta ta kədīye ga. Ane tuk na, na hənīye sulo mamahkar eye na, na lətseweye abəra ma mədahaŋ.»

Məpay bəzay a Yesu na, kəkay?

Mata 16.20-28; Markus 8.30-9.1

²³ Tsa na, Yesu a zalātay a ndo hay ta gawla ngay hay ka tēv ngay. A gwadātay a nətēye tebiye: «A say a ndoweye məpeŋ bəzay na, mē gər ha wu nakē a say a dərəv ngay aye. Mē zla mayako mazləmbada eye ada mē peŋ bəzay pat pat. ²⁴ Andza niye, ndo nakē a say mətəme ha məsəfərə ngay aye na, ma dziye ha dūh. Ane tuk na, ndo nakē ma dziye ha məsəfərə ngay hərwi ga aye na, ma tēmiye ha dūh. ²⁵ Tadə ndoweye kə huta zlele i mēndzibəra tebiye a neŋgeye, ane tuk na, kə dze ha məsəfərə ngay na, ngama ngay aye na, mey?»

²⁶ «Tadə ndoweye ka kərah ga ada kə dātay ha bazlam ga a ndo hay bay na, neŋ dərək na ta kərahiye na. Na ta kərahiye na na, ahəl nakē neŋ Wawa i Ndo na deyeweye ta mēzlaḃ ga ada ta mēzlaḃ i

Bəba Mbəlom ada ta gawla i Mbəlom hay aye.»

²⁷ Yesu a gwadatay sa: «Sərum ha na, ndo siye hay mə walaŋ kurom neheye anəke kanaŋ aye, nəteye na, ta mətiye zuk bay. Ta ta mətiye na, ta ŋgateye tə dəre tay a Bəy i Mbəlom nakə ma ləviye bəy ŋgay ta gədaŋ aye təday.»

Bo i Yesu a mbəda

Mata 17.1-8; Markus 9.2-8

²⁸ Ma dəba i bazlam ŋgay niye a tsik aye a ndza məhəne tsamahkar na, a zalay a Piyer, a Yuhana, ada a Yakuba, ti ye tə tsal a mahəmba. Ti ye a dəma na, mata dūwule me.

²⁹ Ahəl nakə Yesu faya ma dūwuliye me aye na, dəre ŋgay a mbəda. Peteked ŋgay a mbəda herre kudəkudək, a sləda haladzay.

³⁰ Kwayaŋŋa, ndo hay sulo ti yaw ka təv ŋgay. Nəteye faya ta tsikiye me. Ndowne niye hay na, Musa ta Eliya. ³¹ Ti yaw na, tə dzaydzay i Mbəlom. Tə tsik ka məsler i Yesu nakə ma ta ndəviye ha ta mədahaŋ ŋgay ma Zerozelem aye.

³² Ahəl nakə ndo niye hay sulo aye faya ta tsikiye me ta Yesu aye na, Piyer ta ndo neheye nəteye dziye na, nəteye mandzahəra eye. Ane tuk na, ta pədeke abəra ka məndzehəre. Ta pədeke na, tə ŋgatay a dzaydzay i Yesu ada tə ndo niye hay sulo malətsa eye hay ka təv i Yesu aye.

³³ Ka təv nakə ndo niye hay ta diye wu tay abəra ka təv i Yesu aye na, Piyer a gwadəy a Yesu: «Bəy ga! Lele na, ndzakwa kanaŋ. Nəmaa kəruwakumeye madzawadzawa mahkar, nəte i yak, nəte i Musa ada nəte i Eliya.» Piyer a tsik andza niye na, a sər wu nakə ma tsikiye bay.

³⁴ Ahəl nakə faya ma tsikiye andza niye na, pazlay a mbəzlaw a dərəzl tay ha dezəgələm. Gawla i Yesu niye hay mahkar eye tə ŋgatay a pazlay niye a dərəzl tay ha aye na, ta dzədzar haladzay.

³⁵ Ma pazlay niye na, mətsike me a tsənew abəra mə dəma, a gwad: «Nakay na, wawa ga. Na zla na, neŋgeye. Pumay zləm a wu nakə ma tsikakumeye!»

³⁶ Ma dəba i bazlam niye, tə ŋgatay na, a Yesu mahəŋgeye. Gawla i Yesu niye mahkar aye wu nakə tə ŋgatay aye na, ta təkəray a ndəray zuk bay. Tə ndza wu tay tete.

Yesu a mbəl ha wawa wuray mahorvov a gay

Mata 17.14-18; Markus 9.14-27

³⁷ Tədəcə eye na, Yesu ta gawla ŋgay niye hay mahkar aye, tə mbəzlaw abəra mə mahəmba. Faya ta mbəzlaweeye na, ndo hay haladzay ti yaw mədze gər tə Yesu.

³⁸ Mə walaŋ i ndo niye haladzay aye na, ndoweeye andaya a pa bo ka mawude. A gwad: «Miter! Amboh zəba ka wawa ga nakay tey! Wawa ga mekeleŋ eye andaya bay. Neŋgeye nəte ŋgweŋ. ³⁹ Fakalaw a gəsawa na. A gəsawa na na, ta gədaŋ. A wudawa ka bo ada a kalawa ha ka dala bəra bəra. Makukufay a yawaw ka bazlam. A gawa ha dəretsətseh haladzay ada a yawa faya abəra bəse bay. ⁴⁰ Na gatay amboh a gawla yak hay t̄a həhar faya abəra fakalaw tey na, tə mba faya bay.»

⁴¹ Yesu a tsəne andza niye na, a wuda, a gwad: «Nəkurom neheye anəke, ka dzalum ha ka Mbəlom bay aye. Na zliye ŋgatay hərwi kurom na, məndze hadzəgay. Ahe! Do, zla ahaya wawa yak eye kanaŋ!»

⁴² Tsa na, Bəba i wawa a ye a zla ahaya wawa niye. Ahəl nakə wawa niye ma ta husiye naha ka təv i Yesu kədiyya na, mahorvov a kal ha ka dala bəra. A tambolom ha ka dala ta gədaŋ.

Kwayaŋŋa Yesu a ŋgərəz ka mahorvov niye. A mbəl ha wawa ada a vəlay ha a bəba ŋgay. ⁴³ Ndo niye hay tebiye ka təv niye a gatay hərbaḅəkka. Tə gwad: «Ta dedək Mbəlom na, gədaŋ eye.»

Yesu a da ha mədahaŋ ŋgay

Mata 17.22-23; Markus 9.30-32

Nəteye tebiye a gatay hərbaḅəkka. Yesu a gwadatay a gawla ŋgay hay: ⁴⁴ «Wu nakə na dəkumeye ha anəke aye na, pum na a wuzlah i mədzal gər kurom lele: Neŋ Wawa i Ndo na, ta gəsiye ga, ta vəlateye ga ha a həlay a ndo hay.»

⁴⁵ Ane tuk na, gawla ŋgay hay ta tsəne bazlam ŋgay niye bay. Mətsəne ŋgay eye andza məgweḅe kəkay na, maŋgaha eye hərwi ada t̄a tsəne bay. Ada zluwer a gatay matsətsehe ka Yesu ka gər i bazlam eye niye.

Matəme wawa hay

Mata 18.1-5; Markus 9.33-37

⁴⁶ Gawla i Yesu hay ta dazlay məkəde wuway mə walaŋ tay. Tə kəd wuway na, məsər ha bagwar eye mə walaŋ tay na, way? ⁴⁷ Ane tuk na, Yesu a sərətay naha ka wu nakə tə dzala aye. Tsa na, a zla wawa. A lətse ha ka təv ŋgay. ⁴⁸ A gwadatay: «Ndoweye ka təma na wawa nakay lele hərwi nakə a wudə ga aye na, a təma na, neŋ. Ndoweye ka təma ga na, a təma na, ndo nakə a sləra ga ahaya aye. Hərwi ndo nakə wawa eye mə walaŋ kurom aye, maa təra bagwar eye na, neŋgeye duh.»

Ndo nakə kə neŋ dərə bay aye na, ndo ga Markus 9.38-40

⁴⁹ Ma dəba eye na, Yuhana a gwaday: «Bəy Maduweŋ, nəmaa ŋgatay a ndoweye faya ma həhariye fakalaw abəra ka ndo ta məzele yak. A samay ha be məgay me hərwi neŋgeye na, mə walaŋ kway bay.»

⁵⁰ Ane tuk na, Yesu a mbəday faya a gwaday: «Kā gumay me bay. Hərwi ndo nakə kə nakum dərə bay aye na, neŋgeye ndo kurom.»

Yesu a ye a Zerozelem

⁵¹ Həlay nakə kutoŋ Yesu ma diye abəra ka məndzibəra aye mazlambar kə ndislew. Tsa na, a həl bo ta dedek eye mede a Zerozelem. ⁵² A slər ndo i məsler ŋgay hay kame. Ti ye naha tə fələkwa a gəma i Samari hərwi mede mələve ha bo tə mede i Yesu nakə ma diye a dəma aye. ⁵³ Ane tuk na, ndo i gəma niye hay ta wudə m̄a ye naha a gəma tay bay. Ta wudə bay na, hərwi nakə faya ma diye ta diye i Zerozelem aye.

⁵⁴ Yakuba ta Yuhana tə tsəne andza niye na, tə gwaday a Yesu: «Bəy Maduweŋ! A saka na, nəmaā tsətsahaw ako mə mbəlom m̄a mbəzlaw fataya matəma tay ha abəra mə dəma dāw?»

⁵⁵ Yesu a tsəne me tay niye na, a mbədə me ka təv tay a gatay me. ⁵⁶ Tsa na, ti ye a gəma mekelen eye.

Gawla i Yesu hay tə vəl bo tay peteh ka məpay bəzay a Yesu

Mata 8.19-22

⁵⁷ Ahəl nakə nəteye ka tsəved faya ta diye na, ndo wuray a yaw ka təv i Yesu, a gwaday: «Kwa a ŋgay ka diye na, na pakeye bəzay.»

⁵⁸ Yesu a gwaday: «Mezerew hay na, bəd tay andaya hərwi məhəne mə dəma, dīyen hay dərmağ gay tay andaya. Ane tuk na, neŋ Wawa i Ndo na, təv ga andaya nakə na həniye mə dəma hərwi mazəzukwe bo aye bay.»

⁵⁹ Yesu a gwaday a ndo mekelen eye: «Peŋ bəzay.»

Ane tuk na, ndo niye a gwaday a Yesu: «Bəy ga! Vəlen tsəved n̄a ye, n̄a la na bəba ga təday.»

⁶⁰ Yesu a mbəday faya a gwaday: «Gər ha mədahan hay tā la bo tay. Nəkar, do ta dā ha Bəy i Mbəlom.»

⁶¹ Ndo mekelen eye a yaw ka təv i Yesu sa a gwaday: «Bəy Maduweŋ, neŋ na, na pakeye bəzay. Aya ane, vəlen tsəved n̄a ye, n̄a tsikatayaw me a ndo i gay ga hay təday.»

⁶² Yesu a dā ha parakka, a gwaday: «Ndoweye faya ma fətiye tə sla hay na, ma sliye faya mazəbe dərə ta dəba bay. Andza niye ndoweye niye na, ma sliye faya məge məsler i Bəy i Mbəlom bay.»

10

Yesu a slər tay ha gawla ŋgay hay kuro kuro tasəla gər eye sulo

¹ Ma dəba eye na, Yesu a pala gawla ŋgay mekelen eye hay kuro kuro tasəla gər eye sulo hərwi məsləre tay ha. A slər tay ha na, sulo sulo kame ŋgay, a wuzlahgəma hay tebiye ada a təv neheye bo ŋgay eye a say mede a dəma aye dərmağ.

² A pala tay ha na, a gwadatay: «Wu mənday andaya haladzay məpele ka dala. Ane tuk na, ndo məpele na abəra ka dala na, nəteye haladzay bay. Hərwi niye, gumay amboh a ndo i guvah m̄a səkah ha ndo i məsler hay hərwi məpele wu mənday abəra ka dala.

³ «Dum! Na sləriye kurom ha na, nəkurom ka tərūm andza wawa i təbaŋ hay a wuzlah i ndo neheye nəteye andza kəra i pesl hay aye. ⁴ Ka deyumeye na, k̄a həlum suloy a həlay bay, k̄a zlum bəbōro bay, k̄a həlum tahərak kurom hay a sik bay, k̄a lətsum ka tsəved hərwi mətsikay me a ndo bay.

⁵ «A gay nakə ka deyumeye a dəma aye na, lahum məgwede: “Zay m̄a ndza ka gay

nakay.” ⁶ Tadə ndəray ka təma kurom mə gay niye lele na, zay kurom ma ndziye ka gay niye. Tadə ka təma zay kurom bay na, mum ha zay kurom. ⁷ Ndo nakə ka təma kurom aye na, ndzum mə gay ngay. Wu nakə ta vəlakumeye na, ndayum, ada sum wu məse nakə ta vəlakumeye, hərwi ndo məge məsler na, kutoŋ ma hutiyə merəbe ngay.

⁸ «Tadə ka ndislum a wuzlahgəma waray waray ta təma kurom na, ndayum wu nakə ta vəlakumeye. ⁹ Mbəlum tay ha ndo i dəvats niye hay ma gəma niye ada kâ gwadumatay a ndo i gəma niye hay: “Bəy i Mbəlom ka həndzədaw fakuma.” ¹⁰ Ane tuk na, kâ yum kwa a gəma waray, waray, ta təma kurom bay na, dum kurom abəra ma gəma niye. Dum ka tsəved ada gwadumatay a ndo hay tebiye: ¹¹ “Burhway i gəma kurom nakay a mətsamay ka sik aye na, nəmaa tətəkwakum na kurom. Duh bay! Sərum ha na, Bəy i Mbəlom ka həndzədaw fakuma.” ¹² Sərum ha pat i sariya i Mbəlom na, sariya i ndo i gəma niye na, ma ziye i gəma i Sodom.*»

Dəretsətseh ka gəma neheye ta təma Yesu bay aye

Mata 11.20-24

¹³ Yesu a gwad sa: «A nəkurom ndo i gəma i Koraziŋ hay, tuwum bo kurom, hərwi dəretsətseh ka gər kurom! A nəkurom ndo i gəma i Betesayda hay, tuwum bo kurom hərwi dəretsətseh ka gər kurom. Hərwi tadə masuwayaŋ neheye na ge mə gay kurom aye nâ ge ma gəma i Tir ta gəma i Sidon na, atay na, ndo i gəma niye hay ta dzaliye bo tay ta tuwiye, ta pa ka bo taḃay manasa eye ada ta kutsiyə bətekwew maləməts a gər hərwi məde ha na, ta gər ha mezeleme tay. ¹⁴ Hərwi niye, pat nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay aye na, sariya kurom ma diye me ma ziye i ndo i gəma i Tir ta Sidon.

¹⁵ «Nəkurom ndo i gəma i Kafernahum hay, ka dzalum nəkurom na, Mbəlom ma ta həliye kurom a mbəlom wal daw? A'ay! Nəkurom duh na, Mbəlom ma ta mbəzliye kurom ha na, a təv mändze i mədahaŋ hay.»

* **10:12** Madazlay i wu hay 19.1-29.

¹⁶ Yesu a gwadətay a gawla ngay sa: «Ndoweye kə pa zləm ka bazlam kurom ada ka təma na, a təma na, neŋ. Ndoweye ka təma kurom bay na, a təma bay na, neŋ. Ndoweye ka təma ga bay na, a təma bay na, ndo nakə a sləra ga ahaya aye.» Ndoweye neheye kuro kuro tasəla gər eye sulo aye ti ye.

Gawla i Yesu neheye kuro kuro tasəla gər eye sulo aye tə maw

¹⁷ Anəke na, gawla i Yesu niye hay kuro kuro tasəla gər eye sulo aye tə maw tuk. Tə maw na, tə mənŋwese eye mə dərev tay lele. Tə gwadətay a Yesu: «Bəy Maduweŋ, kwa fakalaw hay ta rəhamay ha gər tə məzele yak.»

¹⁸ Yesu a mbədətay faya a gwadətay: «Na ngatay a Fakalaw a dədaw mə gəma andza mawutsede i Mbəlom. ¹⁹ Anaŋ tsənum! Na vəlakum gədaŋ ka mandəresle tay ha dədə hay ta hərdədə hay ada ka mandəresle na gədaŋ i ndo mənə dəre kurom tebiye. Wuraŋ kwa tsekweŋ ma gakumeye bay. ²⁰ Ane tuk na, kâ ngwasum hərwi nakə fakalaw hay ta rəhakum ha gər aye bay. Ngwasum duh na, hərwi məzele kurom hay mawatsa eye mə mbəlom.»

Yesu a ngwasa

Mata 11.25-27, 13.16-17

²¹ Kwayaŋŋa Məsəfəre Tsədaŋŋa eye a rahay a bo a Yesu. Tsa na, a wuda tə mənŋwese eye, a gwad: «A nəkar Bəba Mbəlom, ndo mələve magərmbəlom ta dala, na gaka sisce hərwi nəkar ka datay ha wu nakə manŋaha eye a ndo neheye tə sər wuray bay aye, ada ka ngaha abəra ka ndo i ndaraw hay ta ndo neheye nəteye tə sər wu aye. Ayaw, Bəba Mbəlom, a yaka a gər a nəkar hərwi mā ge bo andza niye.»

²² Yesu a gwad sa: «Bəba ga kə vəleŋ wu hay tebiye. Wawa i Mbəlom way na, ndəray a sər bay. Maa sər na, Bəba Mbəlom nəte ngweŋ. Ada Bəba way na, ndəray a sər bay. Maa sər na, neŋ wawa ngay ada maa sər na ndo neheye a seŋ mədatay ha aye.»

²³ Tsa na, Yesu a mbəda me ka təv i gawla ngay hay, a gwadətay a nəteye mahəteye: «Ngwasum hərwi wu nakə faya ka ngatamay aye! ²⁴ Hərwi sərum ha na, ndo məde ha

bazlam i Mbəlom hay ta bəy hay haladzay a satay habə mənġatay a wu nakə faya ka nġatumeye, ane tuk na, ta nġatay bay. A satay mətəne wu nakə faya ka tsənumeye, ane tuk na, ta tsəne bay.»

Dzeke i ndo i Samari

²⁵ Ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye andaya ka təv eye niye dərma. A lətse a tsətsah ka Yesu, a gwađay: «Miter, na giye na mey, nakə ada nā huta sifa nakə ma ndəviye bay aye? A tsikay andza niye na, hərwi mähəle faya abəra suwat.»

²⁶ Yesu a gwađay: «Ka dzaŋga mə dərəwel i Musa, a gwađ na, kəkay?»

²⁷ Ndo niye a mbəđay faya: «A gwađ na: “Wuđa na Bəy Maduweŋ Mbəlom yak tə dərəv yak tebiye, ta məsəfəre yak tebiye, ta gədaŋ yak peteh, ada tə metsehe yak tebiye.†” Ada: “Wuđa ndo i maged yak dərma andza ka wuđa na gər yak.‡”»

²⁸ Yesu a gwađay: «Tədə! Ka mbəđa faya lele. Ge andza niye ada ka hutiyə məsəfəre.»

²⁹ Ane tuk na, ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye niye a say məgwađay a gər nġay na, neŋgeye ndo i dedək. A tsətsah ka Yesu a gwađay: «Ada matəra ndo nakə na wuđiyə andza neŋ aye na, way?»

³⁰ Yesu a mbəđay faya a gwađay: «Ndo wuray a yaw abəra ma Zerozelem ma diye a Zeriko. Məkal hay tə mbəzla faya. Ta buwa faya abəra wu nġay hay tebiye. Tə kəđ na lehhe. Tsa na, ta hway wu tay. Tə gər ha ndo niye məbərzla eye.

³¹ «Ndo məvəlay wu a Mbəlom wuray andaya a mbəzlaw ta tsəved eye niye. A nġatay a ndo niye na, a nġəđay tsəŋgəhha dərəŋ. A ye ta tsəved mekeleŋ eye.

³² «Andza niye, ndo i Levit wuray a ndisl ka təv eye niye, a nġatay a ndo niye na, a nġəđay dərəŋ. A ye nġway ta tsəved mekeleŋ eye.

³³ «Ane tuk na, ndo i Samari wuray a ye naha. Faya ma diye a mahəhele, a ndisl ka təv niye. A nġatay a ndo niye na, a gay mə bo haladzay. ³⁴ A həndzəd naha ka təv i ndo niye lele. A pəla ha gwezem nġay. A zlaw guzom a baray na abəra ka mbəlak. A mbəđa faya mal ada a bəray faya lele. A

ndəv ha na, a zla na ka gər i zuŋgo nġay a ye ha a gay i mbəlok hay. A gay gər mə dəma lele.

³⁵ «Tədə eye ma ta diye nġway na, a tələka həlay a gwezem, a zlaw kwar i suloy sulo. A vəlay a ndo mäge məsler mə gay i mbəlok niye hay. A gwađay: “Gay gər a ndo nakay lele. Aza na maweye tə fanaŋ na, na mak-eye ha wu nakə ka dze ha haladzay hərwi nġay aye.”»

³⁶ Yesu a gwađay sa: «Ka nəkar na, mə walaŋ i ndo neheye mahkar aye, matəra ndo i maged i ndo nakay məkal hay tə kəđ na aye na, way?»

³⁷ Ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye niye a mbəđa faya a Yesu a gwađay: «Ndo nakə a gay nġwalak aye.»

Yesu a gwađay: «Aya! Nəkar dərma do ge andza niye.»

Wu lele eye nakə ndo ma hutiyə aye

³⁸ Yesu ta gawla nġay hay tə həl bo, ti ye a gəma mekeleŋ eye. Ahəl nakə nəteye ka tsəved faya ta diye na, a ye a gəma wuray. Mə dəma na, nġwas eye andaya tə zalay Marta a təma na a gay nġay.

³⁹ Nġwas niye na, malamar nġay andaya tə zalay Mari. Neŋgeye na, a ndza ka təv i Yesu faya ma piye zləm ka matətike i Yesu. ⁴⁰ Azlakwa bay Marta i nġay na, faya ma giye məsler hay wal wal ma ləver. A yaw ka təv i Yesu. A yaw na, a gwađay: «Bəy Maduweŋ, na gaka mə bo təbədew? Malamar ga a gər ga ha mahəgeye ka mäge məsler hay wal wal tebiye na, kəkay. Gwađay mā yaw, mā dzəna ga.»

⁴¹ Bəy Maduweŋ a mbəđay faya a gwađay: «Marta, Marta nəkar na, ka vəlay ha mədzal gər ada ka hatsay đuh a məsler haladzay na, kəkay? ⁴² Ane tuk na, wu nəte ka nəkar na, kə mətəsa fakaya abəra. Mari đuh na, kə zla wu nakə lele aye. Dada ndəray ma sliye məzle faya abəra bay.»

11

Mađuwulay me a Mbəlom na, kəkay?

Mata 6.9-13, 7.7-11

¹ Pat wuray na, Yesu a đuwulay me ma təv eye andaya. A ndəv ha mađuwule me na, ndo nəte mə walaŋ i gawla nġay hay

† 10:27 Bazlam mapala eye masulo eye 6.5. ‡ 10:27 Levitik 19.18.

a tsətsah faya, a gwadāy: «Bəy Maduweŋ, tətikamay mađuwule me a Mbəlom andza i Yuhana nakə a tətikatay a gawla ŋgay hay ahəl niye.»

² Yesu a gwadātay: «Ka đuwulumay me na, ka gwadumeye: Bəba may,

kwa way mâ sər ha, məzele yak na, tsədaŋŋa.

Ndo hay tebiye tâ zambadaka.

Bəy yak mə gəma mâ ge bo ka təv may dərmaŋ,

³ vələmay wu mənday nakə ma slameye pat pat aye,

⁴ Pəsamay ha mənese may,

hərwi nəmay dərmaŋ nəmaa pəsātay ha a ndo neheye tə gamay mənese aye.

Tsəpa may hərwi ada Fakalaw mâ səpat may bay.»

⁵ Yesu a gwadātay sa: «Agəla ndo nətə mə walaŋ kurom dzam ŋgay andaya. Ane tuk na, a ye ka təv i dzam ŋgay niye ta magər həvad. A ye naha a tsətsah a gwadāy: “Dzam ga amboh vələŋ tapa i đaf mahkar tey. ⁶ Hərwi ndo nətə mə walaŋ i dzam ga hay a yaw a mahəhele. A ndislew anəke a gay ga. Ane tuk na, wuray andaya məvələy bay.” ⁷ Ndo niye mə gay aye a mbədayaw faya, a gwadāy: “Gər ga ha, kâ wurdeŋ me bay! Na dərəzl na maged ga tsiy. Neŋ ta wawa ga hay nəmaa həna tsiy. Na sliye faya mələtse məvələka đaf sa bay.”»

⁸ Yesu a gwadātay sa: «Sərūm ha na, kwa tadə a say mələtse bay bəbay na, ma lətsiye ma vələye wu nakə a say aye. Ma vələye na, hərwi a gay amboh haladzay bəna hərwi dzam bay.

⁹ «Neŋ faya na tsikakumeye: Tsətsahum, ta vələkumeye, pəlum, ka hutumeye, fumay a maged, ta həndəkakumeye abəra ma maged. ¹⁰ Hərwi kwa way ka tsətsah na, ta vələye, kwa way ka pəla na, ma hutiyə, ada kwa way kə fay a maged na, ta həndəkeye abəra ma maged.

¹¹ «Way mə walaŋ kurom tadə wawa ŋgay ka tsətsah faya kələf na, ma vələye dədə dāw? ¹² Kəgəbay ka tsətsah faya dəsle na, ma vələye hərdədə dāw? ¹³ Nəkurom neheye sadzək ŋgwalak eye hay bay aye ka sərūm məvələ wu ŋgwalak eye hay a wawa

kurom hay đuh tuk na, ada Bəba kurom mə mbəlom ma ziye kurom ha ta məvələ Məsəfəre Tsədaŋŋa eye a ndo neheye ta tsətsah faya aye bədaw!»

Mbəlom kəgəbay Fakalaw

Mata 12.22-30; Markus 3.20-27

¹⁴ Pat wuray na, Yesu faya ma həhariye fakalaw abəra mə bo i ndoweye andaya a təra ha mandək eye. Fakalaw a yaw abəra mə bo i ndo niye na, ndo niye a tsik me lele. A gatay a ndo niye hay mahaya gər eye hərbaəkkka. ¹⁵ Ndo mekeleŋ eye hay mə walaŋ tay niye na, tə gwad: «Maa vələy gədaŋ ka mahəhere fakalaw hay na, Bedzabul bəy i fakalaw hay.» ¹⁶ Ndo mekeleŋ eye hay na, a satay məhəle faya abəra suwat. Ta tsətsah faya tə gwadāy: «Gamay masuwayaŋ nakə ma điye ha ka yaw abəra ka təv i Mbəlom aye.»

Ŋgama Mbəlom

¹⁷ Ane tuk na, Yesu a sərātay naha ka mədzal gər tay. A gwadātay: «Tadə ndo i gəma hay ta ŋgəna, faya ta giye vərəm mə walaŋ tay na, gəma niye ma dziye. Gəma mekeleŋ eye ma dufiye na. Tadə ndo hay mə gay tay faya ta giye magazləga mə walaŋ tay na, ndo niye hay mə gay niye ta hutiyə gədaŋ məndze huya bay. ¹⁸ Tadə Fakalaw tə Fakalaw ma giye magazləga ka bo ŋgay na, ka dzalum na, bəy ŋgay ma ndziye huya na, ma kəkay? Sa na, ka gwadum maa vələŋ gədaŋ ka mahəhere fakalaw na, Bedzabul. ¹⁹ Ka gwadum maa vələŋ gədaŋ ka mahəhere fakalaw na, Bedzabul. Ane tuk na, a dzam kurom hay na, maa vələtəy gədaŋ ka mahəhere fakalaw hay na, way? Andza niye, dzam kurom hay faya ta điye ha na, dedək andaya mə nəkurom bay. ²⁰ Maa vələŋ gədaŋ a neŋ ka mahəhere fakalaw na, gədaŋ i Mbəlom. Andza məgwədə na, Bəy i Mbəlom 6a ki yaw tsiy hus ka təv kurom.»

²¹ Yesu a gwadātay sa: «Ndo gədaŋ eye tə wu həlay ŋgay na, ma tsəpiye gay ŋgay lele wuray ma tətaliye ka zelele ŋgay kwa tsekweŋ bay. ²² Ane tuk na, tadə ndo mekeleŋ eye a ze neŋgeye ta gədaŋ ki yaw na, ma buwiye faya abəra wu həlay ŋgay niye hay a

samawa ha ka bo aye. Ada ma haliye zlele i ndo niye ma nganatay ha a ndo hay tebiye.»

²³ Yesu a gwadatay sa: «Ndo nakə neŋgeye tə neŋ bay aye na, neŋgeye ndo mənəŋ dərə. Ndo nakə ka dzəna ga bay aye na, neŋgeye duh ndo mənəseŋ ha məsler.»

*Məməw i məsəfərə nakə lele bay aye
Mata 12.43-45*

²⁴ Yesu a gwadatay sa: «Fakalaw ki yaw abəra mə bo i ndo na, ma diye ma dzədziye mə kəsaf ma pəliye təv mazəzukw bo. Kə huta bay na, ma gwadəye a gər ŋgay: “Na mbədiye gər a gay ga nakə na yaw abəra mə dəma aye.” ²⁵ Ma mbədiye gər, kə ye naha kə ŋgatay a gay mafadā eye lele ada malambadā eye. ²⁶ Tsa na, ma diye ma həlaweye siye i məsəfərə neheye sewed eye hay wene wene ta ze neŋgeye aye tasəla. Ta fələkwiye a gay, ta ndziye mə dəma. Ka mandəve eye na, wu niye ma miye ka ndo niye ma ziye nakə kurre aye.»

²⁷ Ahəl nakə faya ma tsikiye andza niye na, ŋgwas wuray mə walaŋ i ndo niye hay haladzay aye, a wuda a gwad: «Məŋgwese ka gər i ŋgwas nakə a wa kar aye ada ka sa wah ŋgay aye.»

²⁸ Ane tuk na, Yesu a mbəday faya a gwaday: «Məŋgwese duh na, ka gər i ndo neheye faya ta pay zləm a bazlam i Mbəlom ada faya ta giye andza nakə a tsik aye.»

*Masuwayaŋ tə dzaydzay
Mata 12.38-42; 5.15, 6.22-23*

²⁹ Ka təv nakə ndo hay faya ta səka hiye naha haladzay ka təv i Yesu aye na, Yesu a pa bo ka mətsike, a gwad: «Ndo neh-eye anəke aye na, lele eye hay bay. Ta tsətsahiye nā gatay masuwayaŋ na, kəkay! Asah! Ma dəba i masuwayaŋ i Zonas ndo mədə ha bazlam i Mbəlom nakə tə ŋgatay aye na, ta ŋgateye a masuwayaŋ mekeleŋ eye bay. ³⁰ Hərwi Zonas a təra na, masuwayaŋ ka gər i ndo i gəma i Ninive hay.* Andza niye neŋ Wawa i Ndo na təriye masuwayaŋ a ndo neheye anəke aye dərma. ³¹ ŋgwas wuray andaya neŋgeye bəy bagwar eye, a yaw abəra ma diye i tsakay. A yaw mətsəne bazlam i Salomon neheye maraha eye ta metsehe aye.† Ndo

andaya kanaŋ a ze ha Salomon. Hərwi niye, ahəl nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay aye na, ŋgwas nakay bəy bagwar eye ma deyeweye abəra ma diye i tsakay, ma lətsiye kame i ndo neheye mamatay ha mənese. ³² Pat i sariya i Mbəlom na, ndo i gəma i Ninive hay ta deyeweye. Ta lətsiye kame i ndo neheye anəke aye ta matay ha mənese. Hərwi ndo i gəma i Ninive hay tə tsəne bazlam i Mbəlom nakə Zonas a tsikatay aye na, ta gər ha mezeleme. Ndo andaya kanaŋ a ze Zonas bədaw?»

³³ Yesu a gwadatay sa: «Dadā ndo ma zlaweye lalam ŋgay ma piye faya ako ma ŋgahiye na kəgəbay ma hurəkwiye faya gəse daw? Ma piye na duh na, ka wu məpe lalam hərwi ada ndo neheye ta fələkwiye a gay aye mā dəvatay dzaydzay.

³⁴ «Dəre yak na, andza lalam ma dəviye dzaydzay a bo yak tebiye. Tadə dərə yak a zəba kwetseh kwetseh lele na, bo yak kətsek mə dzaydzay. Ane tuk na, tadə dərə magulufa eye na, bo yak mə ləvon. ³⁵ Ge metsehe lele bəna, wu nakə ma vələkeye dzaydzay aye mā təra ləvon bay. ³⁶ Tadə bo yak kətsek mə dzaydzay, təv kwa tsekweŋ ma ləvon bəna, niye na bo yak tebiye mə dzaydzay. Niye na, andza lalam nakə dzaydzay ŋgay aye faya ma dəvakeye dzaydzay aye.»

*Yesu a matay ha mənese a Farisa hay
ta ndo mədzanğawa bazlam i Mbəlom ma-
pala eye*

Mata 23.1-36; Markus 12.38-40

³⁷ Yesu a ndəv ha mətsike me na, Farisa wuray a zalay ka mənəde wu mənəday a gay ŋgay. Ti ye ta dazlay a mənəde wu mənəday. ³⁸ Farisa niye a zəba ka Yesu na, a gay wadəŋ wadəŋ. A gay wadəŋ wadəŋ na, hərwi Yesu kə bara həlay andza i kule tay nakə a tsik aye bay.

³⁹ Bəy Maduweŋ a gwaday: «Nəkurom Farisa hay na, ka tsakadum na, dəba i gəsiyem ta dəba i bəgəlam, ane tuk na, nəkurom maraha eye ta mədzele ka makəle, ka məge sewed. ⁴⁰ Nəkurom na, matərakahaŋ eye hay. Sərum ha na, Mbəlom nakə a ge dəba i wu hay aye na, maa ge huđ eye na, neŋgeye dərma

* 11:30 Zonas 1-4. † 11:31 1 Bəy hay 10.1-13.

bəḍaw? ⁴¹ Duh na, wu neheye ma gəse ada neheye ka bəgəlam kurom hay na, vəlumətay a mətawak hay ada wu hay tebiye ma təriye hərwi kurom tsəḍaŋŋa.

⁴² «Ane tuk na, nəkurom Farisa hay na, dəretsətseh ka gər kurom. Hərwi ka hayumay gər a slambah i ala kurom hay tebiye na, mə kuro na, ka zlawum nəte ka vəlawumay a Mbəlom. Azlakwa düh faya ka gərume ye ha dedək tə mawuḍe bo i Mbəlom eye. Anaŋ gum wu nakə a ye ka bo mäge aye, ze məgər ha siye bay.

⁴³ «Nəkurom Farisa hay, dəretsətseh ka gər kurom. Hərwi mə gay i maḍuwule me na, ka wuḍum məndze ka təv məndze nakə ŋgwalak aye. Ada ka wuḍum tā tsikakum me ta məḍəslakum ha gər ka təv məhay gər i ndo hay tebiye.

⁴⁴ «Nəkurom na, dəretsətseh ka gər kurom. Nəkurom na, ka ndzəkitem bo andza tsəvay neheye ndo hay faya ta həhaliye faya tə ŋgatay bay aye!»

⁴⁵ Ndo nəte mə walaŋ i ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye hay a gwadəy a Yesu: «Miter, ka tsik andza niye na, ka tsada nəmay dərmak.»

⁴⁶ Yesu a mbəḍay faya a gwadəy: «Nəkurom ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye hay dərmak, dəretsətseh ka gər kurom! Nəkurom na, faya ka pumeye wu mamba eye ka ndo hay. Nəkurom eye kwa ta wur həlay nets ka lamumay madzəne tay ha bay.

⁴⁷ «Dəretsətseh ka gər kurom! Hərwi nəkurom faya ka dəzlumeye tsəvay male eye hay. Tsəvay niye hay na, i ndo məḍe ha bazlam i Mbəlom niye hay ahəl niye bəba tətə kurom hay tə kəḍ tay ha aye.

⁴⁸ Andza niye, ka bəzum ha na, nəkurom ma məsler i bəba tətə kurom niye ahəl niye. Nəteye ta kəḍ tay hay ndo məḍe ha bazlam i Mbəlom. Nəkurom i kurom na, faya ka dəzlumeye ka tsəvay tay aye hay. ⁴⁹ Hərwi niye Mbəlom ta ndaraw ŋgay kə tsik ahəl niye, a gwad: “Neŋ Mbəlom na sləratay naha ndo məḍe ha bazlam ga hay ta ndo i maslaŋ ga hay. Na slər tay naha na, ta kəḍiye tay hay siye mə walaŋ tay, ada siye hay ta gateye dəretsətseh.” ⁵⁰ A nəkurom

ndo neheye bəgom aye, Mbəlom ma ta tsətsahiye fakuma ndo məḍe ha bazlam ŋgay neheye ka kəḍum tay ha zla anəke bay, kwa ka gər nakə Mbəlom a ge məndzibəra aye. ⁵¹ Mbəlom ma tsətsahiye na, kwa ka məkəḍe i Abel† hus ka Zakari nakə tə kəḍ na mə walaŋ i təv məvəlay wu a Mbəlom tə gay i məḍəslay ha gər a Mbəlom aye. §

⁵² «Nəkurom ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye, dəretsətseh ka gər kurom. Nəkurom na, ka dərazlumətay na maged i məsəre wu a ndo hay. Nəkurom eye na, ka deyumeye a dəma bay. Ada ndo neheye a satay məfələkwe a dəma aye na, faya ka kərahumatay eye tsəved məfələkwe a dəma.»

⁵³ Yesu a ndəv ha mətsike me na, a yaw abəra mə gay niye. Ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay ta payaw bəzay abəra. Ti yaw na, tə wuya ka Yesu tə bazlam i terəŋgez hay wal wal. Ta tsətsah faya gər i bazlam hay wal wal tebiye. ⁵⁴ Ta tsətsah faya andza niye na, hərwi ada māt tsik bazlam nakə ŋgwalak eye bay aye. Ada a satay məhəle faya abəra suwat.

12

Məvəlay ha bo tebiye a Yesu

Mata 10.26-33, 12.32; 10.19-20

¹ Ahəl niye na, ndo hay haladzay ta haya gər. Nəteye ta giye gwezem wiye. Faya ta mbərasliye bo ka sik tay hay. Ka təv eye niye na, Yesu a lah mətsikatay me a gawla ŋgay hay təḍay. A gwadatay: «Tsəpum gər kurom abəra ka gəḍe i Farisa hay. Andza məgwəḍe bəbək tay nakə faya ta giye aye.

² Wu nakə tebiye maŋgaha eye na, ta ḍiye ha, ada wu nakə tə tsikawa ta məkal aye na, ta ḍiye ha. ³ Hərwi niye wu nakə ka tsikum ma ləvoŋ aye na, ma ta ḍiye a zləm mə dzaydzay. Wu nakə ka tsikumay a zləm a ndo ta suksuk mə gay aye na, ndo hay ta ta tsəniye ka zavay.

⁴ «Malamar ga hay, neŋ faya na gwadəkumeye: Kā dzədzarumay a ndo neheye ta ḍiye ha slo i bo aye bay. Nəteye na, ta sliye faya mäge wu mekeleŋ ma ziye nakay bay. ⁵ Ndo nakə ka dzədzarumeye

† 11:51 Madazlay i wu hay 4.8. § 11:51 2 Labara hay 24.20-22.

na, na ďakumeye ha: Dzədzarumay na, a Mbəlom. Ma dəba i mədahaŋ na, neŋgeye đuh ma kaliye kurom ha a ako nakə ma mbatiye đada bay aye. Ayaw! Sərum ha lele! Dzədzarumay na, a neŋgeye.

⁶ «Ka sərum təbədew, sisi hay zlam na, ta səkəm ta dala sulo bədaw? Mbəlom na, kwa nəte a mətəsa ha gər bay. ⁷ Nəkurom na, ka zum tay ha diyeŋ hay. Kwa məkwets i gər kurom na, Mbəlom kə pasla na. Aya ane kə dzədzarum bay.

⁸ «Sərum ha na, ndoweye kə da ha kame i do hay kə gwad: “Neŋ gawla i Yesu” na, neŋ Wawa i Ndo na ta diye ha neŋgeye gawla ga kame i gawla i Mbəlom hay dərma. ⁹ Ane tuk na, tadə ndoweye kə da ha kame i ndo hay parakka a sər ga ha bay na, neŋ na tsikiye kame i gawla i Mbəlom hay, na sər na bay dərma.

¹⁰ «Kwa kə tsik wu nakə lelebay aye ka neŋ Wawa i Ndo na, Mbəlom ma pəseye ha. Ane tuk na, ndoweye kə tsalay ka gər a Məsəfəre Tsədaŋŋa eye na, ma hutiyə məpəse me bay.

¹¹ «Tadə ta diye kurom ha a gay i mađuwule me ada kame i ndo mələve dala hərwi məge sariya na, kə dzalum “Nəmaa ta giye kəkay” bay, kəgəbay “Nəmaa ta gwadiye mey” bay. ¹² Mata ďakum ha wu nakə ka tsikumeye na, Məsəfəre Tsədaŋŋa eye.»

*Zlele eye hay tə zlele eye bay aye hay
Mata 6.25-34, 6.19-21*

¹³ Tsa na, ndoweye mə walaŋ i ndo niye hay a yaw ka təv i Yesu a gwaday: «Miter, gwaday a malamar ga na, nəmaâ ŋəna zlele nakə bəba may a gəramay ha aye.»

¹⁴ Yesu a mbəday faya a gwaday: «Dzam ga, maa pa ga məkakum na sariya i wu kurom hay kəgəbay maŋənakum ha zlele kurom na, maa pa ga way?»

¹⁵ Tsa na, a gwadətay a ndo hay tebiye: «Gum metsehe! Həbum gər kurom abəra ka bor i zlele. Hərwi kwa ndo neŋgeye zlele eye bəbay na, sifa ŋgay mə zlele ŋgay niye bay.»

¹⁶ Yesu a təkəratay dzeke, a gwadətay: «Ndowneye andaya zlele eye, wu ŋgay məpele abəra ka dala na, haladzay. ¹⁷ A dzala ada a tsətsahay a gər ŋgay, a gwad: “Na giye

kəkay? Təv andaya hərwi məhayay gər a wu ga hay bay.”

¹⁸ «A gwad sa: “Wu nakə na giye na, anaŋ: Na mbəzliye ha de ga hay. Na ŋgariye a dəma bagwar eye hay neheye ta sliye da məhayay gər a dəma a wu mənday ga hay tə siye i wu ga hay aye. ¹⁹ Na ge andza niye na, na gwadeye a bo ga: Bo ga! Wu ga na, haladzay. Ma ndziye məve weđe weđe. Anəke na, zəzukw bo tuk! Nda wu mənday, sa wu məsay ada ŋgwasa.”

²⁰ «Ane tuk na, Mbəlom a gwaday a ndo niye: “Nəkə na, matərakahaŋ eye! Bəgom ta həvad nakay na, ka mətiye. Ada wu neheye tebiye ka hayay gər aye na, i way tuk!”»

²¹ Yesu a gwadətay sa: «Andza niye, hərwi ndo nakə a hayay gər a zlele a bo ŋgay eye ŋgway aye. Ane tuk na, ka dəre i Mbəlom na, zlele eye bay.»

²² Yesu a gwadətay a gawla ŋgay hay: «Hərwi niye neŋ faya na tsikakumeye: Kə dzalum gər hərwi wu mənday kəgəbay hərwi peteked bay. ²³ Hərwi məsəfəre na, a ze wu mənday ada bo kurom na, a ze peteked segey. ²⁴ Zəbum ka maŋəhak hay təday: Nəteye na, ta sləga bay, tə pala wu tay tə hayay gər andaya bay. De tay andaya məpe a dəma wu tay hay bay. Kwa ada sewene tay andaya bay. Ane tuk na, Mbəlom faya ma vəlateye wu mənday. Nəkurom na, ka zum diyeŋ hay bədaw?»

²⁵ «Way nakə mə walaŋ kurom ma sliye faya masəkah ha məndze ŋgay ka məndzibəra ta mədzele gər ŋgay nakə faya ma dzaliye aye na, way? ²⁶ Aya! Ka wu nakə tsekweŋ aye na, ka slum faya məge đuh bay tuk na, ka dzalumeye ka wu siye na hərwi mey? ²⁷ Ehey zəbum ka guzer neheye mavurza eye təday! Nəteye na, tə ge məsler i wuray bay, tə ŋgar peteked bay. Faya na gwadəkumeye, kwa Salomon nakə zlele eye haladzay aye, đada kə pa ka bo peteked andza məvurze i guzer neheye bay. ²⁸ Andza niye Mbəlom na, faya ma pateye ka bo peteked a guzer hay ka bəgom nakay. Tədə na, guzer niye ta kuliye. Ta kula na, ta kaliye tay ha ako. Kə ge andza niye na, nəkurom đuh Mbəlom ma pakumeye peteked ka bo ma ziye i

guzer hay bəḏaw? Kwa a nəkurom neheye mədzal gər tsekweŋ aye bəḏaw!

²⁹ «Ka ndədikum gər huya ka mədzele ka wu nakə ka ta ndayumeye tə wu məse aye bay. ³⁰ Maa pəla wu neheye na, ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye. Nəteye na, ta zəzukway bo a mapəle bay tebiye. Ane tuk na, Bəba kurom mə mbəlom a sər wu nakə a sakum aye. ³¹ Lahum mapəle na, Bəy i Mbəlom ada wu siye hay na, Mbəlom ma vəlakumeye. ³² Nəkurom neheye haladzay bay aye, kâ dzədzarum bay! Hərwi ki yay a gər a Mbəlom Bəba kurom kə vəlakum təv məndze ma bəy ŋgay.»

³³ «Nəkurom dūh səkəmmum ha wu kurom hay ada vəlumatay suloy eye a ndo i mətawak hay. Ngarum gwezem neheye ta nasiye bay aye. Ada ka hayumay gər a dəma a zlele kurom nakə mə mbəlom aye. Mə dəma na, məkal ma sliye mede faya bay. Kwa mətul ma ndisliye faya bay. ³⁴ Hərwi dərev kurom mandza eye na, ma təv nakə zlele kurom mə dəma aye.»

Ndzum tsezlezleŋje mahəbe məmaw i Yesu
Mata 24.45-51

³⁵ «Barum na bəzihud kurom hərwi mäge məsler. Pum ako ka lalam kurom hay mâ mbata bay. ³⁶ Tərum na, andza ndo mäge məsler neheye ndo i gay a gəratay ha gay ŋgay, a ye məzle dahəlay aye. Nəteye na, ta həbiye na hus ahəl nakə ma maweye abəra ma məzle dahəlay aye. Kə maw kə fay a maged na, ta həndəkeye na maged. ³⁷ Məŋgwese ka gər i ndo i məsler niye hay ndo i gay tay kə ndislew na, ma ndzateye a gər nəteye mandzahəra eye bay. Sərum ha lele! Ndo i gay niye ma bəriye bəzihud ŋgay ta wu i məbere bəzihud. Ma zalateye a ndo i məsler ŋgay hay. Ma ndziye tay ha ka təv məndzay. Ma vəlateye wu mənday. ³⁸ Kwa tadə a maw na, ta magərhəvad kwa kə gaw mahonok ka zay magərhəvad, ki yaw kə ndislew fataya faya ta həbiye na ta ndzahəra bay na, məŋgwese ka gər tay.»

³⁹ Yesu a gwadətay sa: «Tsənum wu nakay lele: Ndo i gay mâ sər həlay nakə məkal ma deyeweye ma kəliye na aye na, ma gəriye ha gay ŋgay məkal mâ yaw mâ sləlay na bay. ⁴⁰ Nəkurom dərma kə ləvum

bo, hərwi neŋ Wawa i Ndo na maweye ahəl waray na, ka sərume ye bay.»

⁴¹ Tsa na, Piyer a tsətsah faya a gwadətay: «Bəy Maduweŋ, dzeke nakay ka ndzəkət ha bo na, hərwi may dekdek tsukudu hərwi ndo hay tebiye dāw?»

⁴² Bəy Maduweŋ a mbəḏay faya, a gwadətay: «Ndo i məsler ŋwalak eye ada ma giye məsler tə metsehe lele eye na, way? Neŋgeye na, ndo nakə ndo i gay ŋgay a gwadətay: “Gatay gər a siye i ndo mäge məsler ga hay. Vəlatay wu mənday tə həlay eye.” ⁴³ Məŋgwese ka gər i ndo mäge məsler niye tadə ndo i gay ŋgay ki yaw, kə ndzay a gər neŋgeye faya ma giye məsler andza nakə tə tsikay aye. ⁴⁴ Neŋ faya na gwadəkumeye: Sərum ha na, ndo i gay ŋgay ma gəray ha zlele ŋgay tebiye mâ ləvay gər.»

⁴⁵ «Ane tuk na, ndo i məsler kə gwadətay a gər ŋgay: “Maka! Ndo i gay ga ma maweye bəse bay.” Tsa na, a pa bo ka məndəbe ndo i məsler hasləka eye siye hay ta ndo i məsler ŋgwas eye hay. Tadə a nda wu mənday, a sa wu məsay ada a kwaya, ⁴⁶ ndo i gay ŋgay ma maweye na, ka həlay nakə faya ma həbiye bay aye ada a sər bay aye. Ki yaw na, ma vəleye dərətsətseh haladzay, ma həhariye na ndo i məsler niye. Ma kaliye ha a təv i ndo neheye ta təma bazlam i Mbəlom bay aye.»

⁴⁷ «Tadə ndo i məsler a sər ha wu nakə ndo i gay ŋgay a say mâ gay aye, ane tuk na, ndo i məsler kə ləva ha bo bay kəgəbay kə ge andza nakə a say a ndo i gay ŋgay aye bay na, ta geyeye dərətsətseh haladzay. ⁴⁸ Aya ane tuk na, ndo i məsler nakə a sər wu nakə a say a ndo i gay ŋgay mâ gay na bay na, ada kə ge wu nakə dā i məndəbe na na, ta ndəbiye na haladzay bay. Ndo nakə tə vəlay haladzay aye na, ta tsətsahiye faya haladzay dərma kə. Ndo nakə tə gəray ha wu a həlay haladzay aye na, ta tsətsahiye faya haladzay wene wene aye.»

Məŋgəne ta sariya
Mata 10.34-36

⁴⁹ «Neŋ na yaw na, na zlaw ako məkele ka dala. A seŋ na, mâ vat anəke. ⁵⁰ Ane tuk na, ta dzəhuḏiye ga ha a dərətsətseh təday, a seŋ mə dərev ga na, kə ge bo tsiy. ⁵¹ Ka dzalum na zlaw ka məndzibəra na,

zay daw? Na gwadakumeye a'ay! Na zlaw na, manɔane. ⁵² Ma dazleye anake, ndo hay zlam ma gay na, ta nganiye ndo mahkar ta kaɗiye bo ta ndo neheye sulo aye. Ndo hay sulo ta kaɗiye bo ta ndo neheye mahkar aye. ⁵³ Baba ta wawa ngay ta sariye bo bay, wawa ta baba ngay ta sariye bo bay. Maya ta dem ngay ta sariye bo bay ada dem ta may ngay ta sariye bo bay. Maya i zal ta dahalay i wawa ngay ta sariye bo bay ada dahalay i wawa ta may i zal ngay ta sariye bo bay.»

*Masare ha ka bo abara wu
Mata 16.2-3, 5.25-26*

⁵⁴ Yesu a gwadawatay a ndo niye hay tebiye darmak sa: «Nakurom na, ka ngatumay a pazlay ka latsew ta magama na, ka gwadam base tsa, yam ma piye ada yam ma piye dedek. ⁵⁵ Tadɔ ka ngatumay a matasl ka vɔzlaw ta diye i Salawa na, ka gwadam merabe ma giye. Ada merabe ma giye dedek. ⁵⁶ Nakurom na, ndo mavay gar a ndo hay. Ka sarum manɔane tay ha wu i dala ta wu i magarmbelom na, ta waray. Ada halay nakɔ anake aye ka sarum bay na, kakay?»

⁵⁷ «Harwi mey, nakurom na, ka sarum manɔane ha ka bo abara wu nakɔ lele bay aye ta wu nakɔ dedek aye bay na, ka mey? ⁵⁸ Tadɔ ndo ka wuda fakaya, faya ka deyumeye kame i ndo mage sariya na, lambadam ha bazlam eye ka tsaved ahel nakɔ faya ka deyumeye mba aye. Ka ge andza niye bay na, ndo niye ki ye kar ha ka tav i ndo mage sariya na, ndo mage sariya ma valiye kar ha a halay i sidzew. Sidzew ma kaliye kar ha a dangay. ⁵⁹ Sar ha na, kwa a lakaw fakaya dala nate ka hama na bay na, ka deyeweye abara ma dangay bay.»

13

Mambade tsalok

¹ Ahel niye na, ndo hay ti yaw ka tav i Yesu. Ti ye naha ta takaray ta gwaday: «Ahel niye na, Pilat ka kad siye i ndo i Galile hay. A kad tay ha ahel nakɔ faya ta valay wu a Mbalom aye. A dzapa ha bambaz tay ta bambaz i ganaw neheye ta kaday a Mbalom aye.»

² Yesu a mbadatay faya a gwadatay: «Ka dzalum na, Galile neheye ta babazl

tay ha aye na, ta ze siye i Galile hay ta mezeleme daw? ³ Neɗ faya na tsikakumeye, a'ay andza niye bay! Ane tuk na, tadɔ ka garum ha mezeleme kurom bay na, nakurom tebiye ka matumeye andza nateye darmak. ⁴ Tsukudu ndo niye hay kuro gar eye tsamahkar aye gay zabol eye a mbazl fataya ma Silowe ka dala i Zerzelem aye na, ka dzalum na, ta ze tay ha siye i ndo i dala i Zerzelem ta mezeleme daw? ⁵ Neɗ faya na tsikakumeye andza niye bay. Ane tuk na, tadɔ ka garum ha mezeleme kurom bay na, nakurom tebiye ka matumeye andza nateye.»

⁶ Tsa na, Yesu a tsikatay dzeke, a gwadatay: «Ndoweye andaya a zav darizl i gardaf wuray andza gurov a guvah ngay. Pat wuray na, a ye mata ngelaw hohway i gardaf niye. A ye naha na, darizl i gardaf niye ka wa bay. ⁷ Ndo i guvah niye a gwaday a ndo matsapay na guvah niye: “Zaba! Ka ge anake mave mahkar na yawaw mata pale naha hohway i darizl gardaf nakay. Ane tuk na, na huta faya hohway bay. Ma neseɗeye ha tav ma guvah kariye na, harwi mey? Das na abara ma dama!” ⁸ Ane tuk na, ndo matsapay na guvah niye a mbaday faya a gwaday: “Ndo i gay ga, biyen na, gar ha. Na leye bad ka tsakay eye tuwwe. Na lay na, na peye barbur. ⁹ Na ge ha andza niye na, agana ka viye nenged na, ma wiye. Ka wa bay na, ka dasiye na tuk.”»

Yesu a mbal ha ndo abara ma davats pat i mazazukw bo

¹⁰ Yesu faya ma tatikatay a ndo hay ma gay i maduwule me pat i mazazukw bo. ¹¹ Ngwas wuray andaya davats eye ma dama darmak. Davats niye ka ndza faya mave kuro gar eye tsamahkar. Fakalaw a tara ha. A guduk ha a mba faya malatse dzik bay. ¹² Yesu a ngatay a ngwas niye na, a zalay. Tsa na, a gwaday: «Ka mbal abara ma davats yak.» ¹³ Yesu a pa faya halay. A pa faya halay na, kwayanɗa a latse dziklele. Tsa na, ngwas niye a zambaday a Mbalom.

¹⁴ Ane tuk na, wu nakɔ Yesu a ge, a mbal ha ndo pat i mazazukw bo aye na, a ndalay a bay i gay i maduwule me. A tsikatay a ndo hay a gwadatay: «Pat andaya makwa harwi

mäge mäsler. Kâ mbëlamay ha ndo na, pat niye hay bëna, pat i mazëzükw bo bay!»

¹⁵ Bëy Maduweñ a mbëday faya a gwadäy: «Nëkurom tebiye na, ndo neheye ta mëvay gër a ndo aye! Pat i mazëzükw bo na, kwa way a päla ha sla ñgay këgëbay zunjo ñgay mede ha ka mëse yam bëdaw?»

¹⁶ Nğwas nakay gwala i Abraham, Fakalaw a dzawa na na, nëngëye mëve kuro gër eye tsamahkar. A ye ka bo mëpäle ha abëra ma mëdzewe pat i mazëzükw bo bëdaw?»

¹⁷ Bazlam i Yesu niye a mbëdatay faya andza niye na, horoy a gatay a ndo mëne dëre ñgay niye hay tebiye. Ane tuk na, ndo hay tebiye na, mëslër i Yesu niye a gawa aye, a ye tay a gër haladzay.

Dzeke i wur i bëzanj ta gëde

Mata 13.31-33; Markus 4.30-32

¹⁸ Yesu a gwadä: «Bëy i Mbëlom a ndzëkit bo na, wuye mey? ¹⁹ Bëy i Mbëlom a ndzëkit bo na, andza wur i bëzanj nakë ndo a zla a slëga ka dëdanj aye. A slëga na na, a ndzohw. A gël, a tëra andza gërdäf, diyëñ hay të ñgar gay tay hay ka hawal eye hay.»

²⁰ Yesu a gwadätay sa: «Na ndzëkit ha Bëy i Mbëlom sa na, ta wuye mey? ²¹ Bëy i Mbëlom a ndzëkit bo na, gëde nakë nğwas a hël tsekweñ a dzapa ha ta gufa aye. Gufa niye na, haladzay. A hëlaë tay ha ka bo na, gufa niye mahëlaëba eye a kwasa a hëmbot.»

Mede a Bëy i Mbëlom

Mata 7.13-14, 21-23

²² Yesu a hël bo ma diye a Zerozelem na, a ye ta wuzlahgëma ada ta gëma hay. Faya ma diye na, a dawa ha bazlam i Mbëlom.

²³ Ahël nakë faya ma tsikateye bazlam i Mbëlom aye na, ndoweye a tsëtsah faya a gwadäy: «Bëy Maduweñ, mata tëme na, ndo ma i ñgal eye daw?»

Yesu a mbëda faya a tsikatay a ndo niye hay tebiye, a gwadätay: ²⁴ «Gum gëdanj mëfëlëkwe ta tsäved nakë manjgëdätse aye. Faya na gwadäkumeye ndo hay haladzay ta päliye tsäved mëfëlëkwe ada ta hutiyë tsäved sa bay. ²⁵ Hërwi ndo i gay kë lätse ka dërëzl a mëged na, ka ndzumeye ma bëra. Ka fumeye a mëged ñgay. Ka gwadümeye naha: “Bëy Maduweñ, hëndëkamay na mëged tey.”

«Ma mbëdakumaweye faya, ma gwadäkumeye: “Ka yumaw mëñgay, na sër kurom ha bay.”

²⁶ «Aya! Ka gwadümeye: “Ka ndayakwa wu mënday ada ka sakwa wu mësay dziye të näkar. Ka tëtikamay bazlam i Mbëlom ka tëv neheye ma gëma may aye.”

²⁷ «Ma gwadäkumeye sa: “Ka yumaw mëñgay na, na sër kurom ha bay, a nëkurom ndo mëge mezeleme hay. Dum abëra ka tëv ga!”

²⁸ «Më dëma na, ta tuwiye të mahëpëde zler eye. Ka ñgatumeye a Abraham, a İzak, a Zakob ta ndo mëde ha bazlam i Mbëlom hay ma Bëy i Mbëlom. Nëkurom na, ta dërëzliye fakuma abëra. ²⁹ Ndo hay ta deyeweye abëra më bëzay, ma mëgëma ta deyeweye ma diye i yam ada ta deyeweye ma diye i tsakay. Nätëye tebiye ta diye a Bëy i Mbëlom. Ta ndziye ta ndiye wu mënday më dëma. ³⁰ Ane tuk na, ndo neh-eye näteye ndo i dëba hay anëke aye na, ta tëriye ndo i me hay, ndo i me hay ta tëriye ndo i dëba hay.»

Yesu nëngëye ka tsäved faya ma diye a Zerozelem

Mata 23.37-39

³¹ Yesu a ndäv ha mëtsike me na, kwayanña Farisa wuray ta hëndzäd naha ka tëv ñgay, të gwadäy: «Lätse do a bëra kananj! Do a tëv mekeleñ eye bëna, a say a Herod mëkëde kar.»

³² Yesu a mbëdatay faya a gwadätay: «Dum gwadümay a mezerew niye na, na hëhariye fakalaw abëra ka ndo hay ada na mbëliye tay ha ndo hay abëra ma dëvats bëgom të tädë tädäy. Ka pat mamahkar eye na, na ndëviye ha mëslër ga. ³³ Ane tuk na, na ndisliye ha mede ga bëgom, tädë ada tädë tadäy tädäy. Hërwi ta këdiye ndo mëde ha bazlam i Mbëlom ma tëv mekeleñ na, a ye ka bo bay. A ye ka bo ta këdiye na ma Zerozelem.»

³⁴ Yesu a dazlay mëtuwe Zerozelem. A gwadä: «Nëkurom ndo i Zerozelem hay, nëkurom ndo i Zerozelem hay. Nëkurom neheye ka bëbazlum tay ha ndo mëde ha bazlam i Mbëlom hay ada ka këdüm tay ha ndo neheye Mbëlom a slërakum naha aye të kwar! Sik nday nakë a sëñ

məhayakum gər ka təv ga andza mandzekwer nakə ma hayatay gər a wawa ŋgay hay a huđ i gwezleviyek ŋgay aye. Ane tuk na, ka wudum bay! ³⁵ Andza niye, neŋ faya na gwadəkumeye: Ma dazleye anəke ka ŋgatumeŋeye sa bay hus ahəl nakə ka gwadumeye: “Mbəlom mâ pa ŋgama ka ndo nakə faya ma deyeweye ta məzele i Bəy Maduweŋ aye!”»

14

Yesu a mbəl ha ndo pat i mazəzukw bo sa

¹ Pat i mazəzukw bo na, Yesu a ye a gay i bəy i Farisa wuray hay mata ndayaw wu mənday. Ndo hay niye tebiye mə dəma aye faya ta zəzuriye na Yesu.

² Ndo wuray andaya dāvats eye, bo ŋgay mazlambara eye. Neŋgeye malətse eye kame i Yesu. ³ Yesu a dazlay a mətsike me, a tsətsah ka ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye hay ta Farisa hay. A gwadətay: «Bazlam kway mapala eye kə vəl tsəved məmbəle ha ndo pat i mazəzukw bo tsukudu kə vəl bəđaw?»

⁴ Ane tuk na, a satay mambəđay faya bay.

Yesu a gəs ndo niye dāvats eye mə həlay. Tsa na, a mbəl ha. A gwadəy: «Do wu yak a mətagay.»

⁵ Tsa na, a gwadətay a ndo niye hay: «Tadə ndo mə walaŋ kurom, wawa ŋgay kəgəbay sla ŋgay kə dəđ a bəđiyem pat i mazəzukw bo na, ma diye kwayaŋna ma zla ahaya abəra mə dəma bəđaw?»

⁶ Ndo niye hay ta mba faya mambəđay faya bay.

Məhəne ha gər

⁷ Yesu a ge ŋgodgor ka ndo neheye tə zalatay ka wu mənday aye. A ge fataya ŋgodgor na, hərwi tə lah ka təv məndzay lele eye. Hərwi niye a tsikatay a ndo niye hay tebiye ta dzeke. ⁸ A gwadətay: «Tadə ndo kə zalaka a magurlom i məzle dahəlay na, kə ye kə ndza ka təv məndzay lele eye bay. Ka ndza ka təv məndzay lele eye na, agəna ta zalay a ndo nakə a ze kar aye dərma. ⁹ Ada ndo nakə a zalakum ta ndo niye, ki yaw na, ma gwadəkeye: “Lətse! Gəray ha təv məndzay a ndo nakay.” Ka lətsiye, ka diye ka təv məndze nakə duk

aye na, horoy ma gəkeye. ¹⁰ Duh bay, tadə ta zalaka na, do ndza ka təv məndzay nakə lelebay duk ma dəba aye, hərwi ada ahəl nakə ndo nakə a zalaka ki yaw na, ma gwadəkeye: “Dzam ga, dara ndza ka təv məndzay lele eye. Andza niye, nəkar, ka təriye kame i ndo niye mazala eye hay tebiye na, ndo bagwar eye.” ¹¹ Hərwi ndoweye ka səgər ha bo ŋgay na, ta təriye ha wawa eye. Ndowneye kə həna ha gər, a təra ha bo ŋgay wawa eye na, ta səgəriye ha bagwar eye.»

¹² Tsa na, Yesu a gwadəy a ndo nakə a zalay aye: «Tadə ka vəliye wu mənday a ndo hay na, kə zalatay a dzam yak, a malamar yak hay, a gwala yak hay, a ndo i zlele hay bay, hərwi nəteye na, ta sliye faya məzalaka. Ta haməkeye wu mənday nakə ka vəlatay aye. ¹³ Ane tuk na, tadə ka vəlateye wu mənday i magurlom a ndo hay na, zalatay a ndo i mətawak hay, a ndo videl eye hay, a ndo matəra eye hay, ada a guluf hay. ¹⁴ Ka ge andza niye na, ka ta hutiyə məŋgwese pat nakə ndo i ŋgwalak hay ta lətseweye abəra ma mədahaŋ aye. Nəteye na, wu tay andaya məvəlatay a dəma bay. Mata vəlatay a dəma na, Mbəlom.»

Dzeke i ndo mazala eye hay

Mata 22.1-10

¹⁵ Ndo niye hay tebiye tə tsəne bazlam i Yesu niye na, ndo nəte mə walaŋ tay a gwadəy a Yesu: «Məŋgwese ka ndo nakə ma ta ndiye wu mənday ma Bəy i Mbəlom aye.»

¹⁶ Yesu a mbəđay faya a gwadəy: «Pat wu-ray na, ndoweye andaya a da wu mənday haladzay. A da wu mənday niye na, a zalatay a ndo hay haladzay ka mənde. ¹⁷ Həlay i mənde wu mənday a sla na, a slər ndo i məsler ŋgay mata zalatayaw a ndo hay. Mâ gwadətay tâ yaw anəke hərwi wu mənday maləva bo eye tsiy.

¹⁸ «Ndo i məsler a həl bo a ye a gwadətay dumara. Ane tuk na, kwa way a may ha me. Ndo makurre eye a gwadəy a ndo i məsler: “Na slay mede naha bay. Na səkəm guvah anəke na zəbaweye faya təday. Pəsa ga ha, mâ ndalaka bay.”

* 13:35 Dəmes hay 118.26.

¹⁹ «Ndo nenjeda a gwadaya: “Na sakam sla hay anake sulo sulo zlām, na diye na ta dziye tay ha taday. Amboh pōsa ga ha, na slay naha bay. Mā ndalaka bay.”

²⁰ «Ndo mekenen eye a gwadaya sa: “Na zla dahalay anake hārwi niye na slay naha mede naha bay.”

²¹ «Ndo i māsler niye a maw a mōtagay. A ye ka tōv i ndo i gay ngay. A tākōray bazlam i ndo niye hay a ndo i gay ngay. Ndo i gay ngay a tsāne andza niye na, a ndalay haladzay. A gwadaya a ndo i māsler ngay: “Do bāse ka tōv mōhay gār hay, ka tsāved i walaŋ i gay hay. Zalatayaw a ndo i mōtawak hay, a ndo videl eye hay, a guluf hay, a ndo matōra eye hay, tā yaw kanaŋ.”

²² «Ndo i māsler a ye a zalatayaw a slala i ndo niye hay. A maw a gwadaya a ndo i gay ngay: “Ndo i gay ga na ge māsler nakā ka tsiken eye, ane tuk na, tōv andaya ndo hay ta rah a dōma bay.”

²³ «Tsa na, ndo i gay ngay a gwadaya: “Do ka tsāved neheye a ye a gōma wawa eye hay ada ka tsāved neheye a ye ta tsakay i dzal aye. Gatay kutoŋ tā yaw ada gay ga mā rah ta ndo hay birtsitse. ²⁴ Nen faya na gwadākum eye: Ndo neheye tō lah mōzalatay kurre ta yaw bay aye na, ndōray kwa nōte mō walaŋ tay ta ndzakiye daf ga bay.”»

*Matōre gawla i Yesu ta dedek eye
Mata 10.37-38, 5.13; Markus 9.50*

²⁵ Ndo hay haladzay tō paway bōzay a Yesu. Ahāl nakā faya ta diye ka tsāved aye na, Yesu a mbōda me ka tōv i ndo niye hay faya ta pay bōzay aye, a gwadātay a nōteye niye tebiye: ²⁶ «Ndo nakā a say matōre gawla ga aye na, mā wudā bōba ngay, may ngay, ngwas ngay, wawa ngay hay, malamar ngay haslōka eye hay kwa malamar ngay dem eye hay, mā wudā tay ha mā ze nen bay, kwa mōgwadaya a gār ngay nen eye mā ze nen bay, bōna, ma sliye faya matōre gawla ga bay. ²⁷ Ndōweye kō zla mayako mazlōmbadā eye kō pen bōzay bay na, ma sliye faya matōre gawla ga bay.

²⁸ «Tadō ndo mō walaŋ kurom a say mōge gay na, ma ndziye ada ma pasliye sulōy nakā ma dziye ha ka mōge gay, ma zōbiye faya ma sleye dā mandōve ha māsler dāw.

²⁹ Andza niye tadō kō dzala faya dze bay. A pa naha mōdok eye dēkdēk tsa, ka ndōv ha madōzle bay na, ndo hay ta ngatay na, ta ngwasiye faya. ³⁰ Ta gwadiye: “Ndo nakay a dazlay a madōzle gay tuk na, kō mba faya mandōv ha māsler eye bay!”

³¹ «Andza niye bōy nakā sidzew ngay hay gwezem kuro aye na, ma diye mata ge vōram ta bōy nakā sidzew ngay hay gwezem kuro kuro sulo aye dāw? Ma ta diye madazlay a vōram na, ma ndziye ma dzaliye gār lele taday. Ma tsātsahiye a gār ngay: “Anōke na, ta sidzew ga hay gwezem kuro na, na sliye faya mōge vōram ta bōy nakā sidzew ngay hay gwezem kuro kuro sulo aye dāw?”

³² Tadō ma sliye faya bay na, ma slōriye ndo hay ka tōv i bōy niye ahāl nakā nenjeye dōren mba aye. Ma tsātsahiye naha faya mōndze zay.»

³³ Yesu a gwadātay sa: «Andza niye mō walaŋ kurom dōrmak, tadō ndōweye kō gār ha wu ngay tebiye bay na, ma sliye faya matōre gawla ga bay.»

³⁴ Yesu a tsikatay dzeke mekenen eye sa, a gwadātay: «Ayaw sluwal na, wu nakā lele aye. Ane tuk na, tadō sluwal a vōd sa bay na, ta sliye matōre ha mā vōd hōrābōba sa na, ma kōkay? ³⁵ Ta sliye faya mōge ha māsler sa bay. Kwa mōkutse a guvah andza bōrbur bōbay na, ma giye ngama bay. Ta kutsiye ha a bōra. Ndo nakā zlām andaya faya mōtsāne aye na, mā tsāne lele!»

15

*Dzeke i tōbaŋ nakā a dze aye
Mata 18.12-14*

¹ Pat wuray na, ndo matsekele dzangal hay ta siye i ndo i mezeleme hay tebiye ti ye ka tōv i Yesu. Nōteye niye tebiye ti ye na, mata pay zlām a bazlam i Yesu. ² Farisa hay ta ndo mōdzangawa bazlam i Mbōlom mapala eye tō ngatay a Yesu ta ndo niye hay na, tō may ha mōnese a Yesu, tō gwad: «Ndo nakay i ngay a tōma tay ha ndo i mezeleme hay ada ta ndiye ka bo wu mōnday ka tōv manōte eye na, kōkay?»

³ Yesu a sōratay naha ka wu nakā faya ta tsikiye. A mbōdatay faya ta dzeke, a gwadātay:

⁴ «Tadə ndəray mə walaŋ kurom təbaŋ ŋgay hay andaya temerre ada a dze faya abəra nəte mə walaŋ i təbaŋ ŋgay niye hay na, ma gəriye ha kuro kuro tsid gər eye tsid eye niye hay, ma diye mapəla ahaya nəte eye niye a dze aye ma huta ahaya təday bədaw? ⁵ Tadə kə huta na na, dərev ŋgay ma ŋgwasiye haladzay. Ma pa ahaya təbaŋ ŋgay niye ka dzegwem, ⁶ ma zla ahaya a mətagay. Kə zla ahaya na, ma zalateye a dzam ŋgay hay ta ndo i maged ŋgay hay ada ma gwadateye: “Dumara ŋgwasakwa ka bo dziye hərwi təbaŋ ga nakə a dze aye na, na huta na.”»

⁷ Yesu a gwadatay sa: «Tadə ndo nəte kə gər ha mezeleme ŋgay na, sərur ha na, mənqwese ma giye andaya ka təv i Mbəlom mə mbəlom andza niye dərmak, a ze ndo neheye kuro kuro tsid gər eye tsid ta zəba ka bo tay andza mezeleme andaya fataya təbey, a satay məgəre ha mezeleme tay bay aye.»

Dzeke i kwar i suloy nakə a dze aye

⁸ Yesu a gwadatay sa: «Kəgəbay, ŋgwas waray nakə kwar i suloy andaya kuro ada a dze faya abəra nəte na, ma piye ako ka lalam, ma fadiye na gay ŋgay ada ma pəliye na tə marəzlay a gər eye lele ma hutiyə na təday. ⁹ Kə huta na na, ma zalateye a dzam ŋgay hay ta ndo i maged ŋgay hay. Ma gwadateye: “Dumara, ŋgwasakwa ka bo dziye hərwi na huta na kwar i suloy ga nakə a dze aye.”»

¹⁰ Yesu a gwadatay sa: «Sərur ha, tadə ndo nəte kə gər ha mezeleme ŋgay na, mənqwese andaya mə walaŋ i gawla i Mbəlom hay.»

Dzeke i bəba nakə a pəsay ha mənese a wawa ŋgay aye

¹¹ Yesu a gwadatay sa: «Ndoweye andaya na, wawa ŋgay hay sulo. ¹² Pat wuray na, bo wawa eye nakə a tsətsah ka bəba ŋgay, a gwaday: “Bəba ga, zlele yak nakə ka ŋgənamay ha aza ta malamar ga aye na, vəleŋ faya abəra i ga anəke.” Bəba tay a tsəne andza niye na, a ŋgənatay ha zlele ŋgay a wawa ŋgay niye hay sulo aye.

¹³ «A ndza məhəne tsekwen na, wawa niye bo wawa eye a həl zlele nakə bəba ŋgay a vəlay aye, a səkəm ha. Ma dəba eye na, a

həl bo a ye ha ka bo ta suloy niye a gəma dəreŋ eye. A ndisl a gəma niye na, a dazlay a məge wu nakə lelebay aye. A nas ha suloy niye tebiye.

¹⁴ «Suloy niye a ndəv faya abəra tebiye na, mandərzlaŋ bagwar eye a ge ma gəma eye niye. Wawa niye a huta wu mənday sa bay. ¹⁵ Tsa na, a ye mata pəle məsler. A huta məsler niye na, mə gay i ndo wuray ma gəma eye niye. Ndo niye a slər ha a pəsl mata tsəkure madəras hay. ¹⁶ Ahəl nakə neŋgeye faya ma tsəkuriye madəras hay aye na, may a wur faya. A say həbe mənde wu mənday nakə tə vəlawatay a madəras hay aye na, ndəray kə vəlay bay.

¹⁷ «Tsa na, a dazlay mədzele ka dəretsətseh ŋgay. A dzala ka məndze ŋgay nakə mə gay i bəba ŋgay aye, a gwad: “Mə gay i bəba na, ndo i məsler ŋgay hay faya ta ndiye wu mənday lele ada a ze naha fataya abəra. Ada neŋ tuk na, na mətiye tə may kanaŋ na, kəkay! ¹⁸ ŋgama anəke na, na həliye bo na miye ka təv i bəba ga. Na ye na, na gwadeye: Bəba ga, na ge mənese kame i Bəba Mbəlom ada kame yak. ¹⁹ Anəke na, na sla tā zeleŋ wawa yak sa bay. Təra ga ha andza ndo i məsler yak tsa.” ²⁰ A dzala andza niye na, a həl bo a mbəda gər a gay i bəba ŋgay.

«Mazlambar ma ndisliye a gay i bəba ŋgay na, bəba ŋgay a ŋgatay naha dəreŋ. A ŋgatay naha na, a gay mə bo haladzay. Tsa na, a hway ka təv ŋgay. A ye naha a gəs na ka bo təmbolok təmbolok tə mənqwese eye lele. ²¹ Yawa! Wawa niye a gwaday: “Bəba ga, neŋ na, na ge mənese kame i Mbəlom ada kame yak. Neŋ na, na sla tā zeleŋ wawa yak sa bay.”

²² «Ane tuk na, bəba ŋgay a zalatay a ndo i məsler ŋgay hay, a gwadatay: “A niye bəse! Dum naha, zlumaw rəkəwat nakə a le haladzay aye ada kalumay ka bo. Dum naha, zlumaw matsərad, pumay a wur i həlay ada həlumaw tahərak, pumay a sik. ²³ Gəsumaw sla niye magəla eye, kədu. Ndayakwa ada ka hatsakweye. ²⁴ Hərwi wawa ga nakay na, həbe na gwad kə mət, anəke na, neŋgeye andaya tə dəre. Həbe kə dze, anəke na, na huta na. Anəke na, dərev

ga kə ɲgwasa.” Tsa na, ta dazlay a məhetse tuk.

²⁵ «Ahəl nakə faya ta hatsiye aye na, wawa ɲgay bagwar eye mə pesl ma guvah. Həlay i madayaw ɲgay a mətagay a sla na, a həlaw bo abəra ma guvah. A yaw mazlambar bəse tə gay i bəba ɲgay na, a tsəne məhetse ta ganḡan eye dəbtsim dəbtsim.

²⁶ Tsa na, a zalay a ndo nəte mə walaŋ i ndo i məsler i bəba ɲgay hay, a tsətsah faya a gwad̄ay: “Maa ge mə gay kway bəgom na, mey?” ²⁷ Ndo i məsler i bəba ɲgay niye a mbəd̄ay faya a gwad̄ay: “Faya ta hatsiye hərwi malamar yak kə maw ma təv eye. Ada bəba yak a kəd̄ sla niye magəla eye hərwi kə huta na wawa ɲgay, neŋgeye andaya zayzay lele, wuray kə gay bay.”

²⁸ «Wawa bagwar eye a tsəne andza niye na, a ndalay haladzay. A kərah mede a mətagay. Bəba ɲgay a yaw ka təv ɲgay, a gay amboh. A gwad̄ay: “Dara a mətagay.”

²⁹ Ane tuk na, wawa ɲgay a mbəd̄ay faya a gwad̄ay: “Tsəne wu nakə na tsikakeye təday. Kwa anəke bay, na gaka məsler na, məve haladzay ada dāda na kərah bazlam yak dāw? Ka vələŋ wawa i vō’ar ada nā ge ha magurlom ta dzam ga hay tey na, ka vələŋ dāw? ³⁰ Ane tuk na, anəŋ wawa yak nakay a nasaka ha zlele ka ɲgwas hay aye na, anəke a maw na, ka kəd̄ay sla sa na, kəkay?”

³¹ «Bəba ɲgay a mbəd̄ay faya a gwad̄ay: “Wawa ga, mâ ndalaka bay. Nəkar mandza eye na, huya ka təv ga ada zlele ga hay tebiye na, i yak bəd̄aw? ³² A ye ka bo təde məge magurlom tə mənḡwese eye na, lele ɲgway. Hərwi malamar yak nakay na gwad̄ na, kə mət. Anəke na, neŋgeye andaya tə dəre. Həbe kə dze, anəke na, na huta na!”»

16

Mbəlom ta suloy

Mata 6.24, 11.12-13, 5.31-32; Markus 10.11-12

¹ Ma dəba eye na, Yesu a gwad̄atay a gawla ɲgay hay sa: «Ndoweeye andaya zlele eye, ndo məpesle suloy ɲgay andaya. Ti ye naha tə gwad̄ay a ndo i zlele niye: “Ndo məpaslaka na suloy yak na, faya ma nasak-eye ha zlele yak.”

² «Ndo i zlele niye a tsəne andza niye na, a zalay a ndo məpesle suloy ɲgay niye a gwad̄ay: “Na tsəne ndo hay tə tsik ka nəkar na, mey? Suloy nday na, pesleŋ na ka ge ha na, wu waray wu waray, hərwi nəkar na, ka sliye faya matəre ndo i məsler ga sa bay.”

³ «Ndo məpesle suloy niye a tsik mə gər ɲgay, a gwad̄: “Ndo i gay ga ma həhariye ga abəra ma məsler ɲgay ada na giye na, kəkay? Ada kwa gədaŋ ga andaya məfəte sa bay tuk na, kəkay? Na gwad̄ na rəkiye na, horoy ma geŋeye. ⁴ Ah! Na sər na giye hərwi ada ndo hay ta təmiye ga a gay tay tadə ta kal ga ha abəra ma məsler na!”

⁵ «A ye a zalatay a ndo neheye gwedere i ndo i gay ɲgay andaya fataya aye nəte ta nəte. Ti ye naha. Tsa na, a gwad̄ay a ndo kurre eye: “Gwedere i ndo i gay ga fakaya na, nday?”

⁶ «Ndo niye a mbəd̄ay faya a gwad̄ay: “Dos i mal temerre.” Ndo məpesle suloy niye a gwad̄ay: “Derewel i gwedere yak anəŋ. A niye ndza bəse, watsa a dəma na, dos i mal kuro kuro zləm tsa.”

⁷ «Tsa na, a gwad̄ay a ndo neŋged: “Ada nəkar na, gwedere i ndo i gay ga fakaya na, nday?” Ndo niye a mbəd̄ay faya a gwad̄ay: “Tabay i bəle temerre.”

«Ndo məpesle suloy niye a gwad̄ay: “Derewel i gwedere yak anəŋ. A niye ndza bəse, watsa a dəma tabay i bəle kuro kuro tsamahkar tsa.”

⁸ «Ndo i gay ɲgay a ɲgatay andza niye na, a zambad̄ay a ndo məpesle suloy ɲgay hərwi a ge məsler ta bəbək. Andza niye, ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye na, tə dzala ka wu nakə ma ta giye bo kame aye. Ta wudā bo mə walaŋ tay. Nəteye bəbək eye hay ta ze ha ndo i Mbəlom hay.»

⁹ Yesu a səkah ha me ɲgay niye, a gwad̄atay: «Neŋ faya na gwad̄umeye sa: Gum ɲgwalak tə zlele i mändzibəra nakay lele. Hərwi tadə ka ndəv fakuma abəra na, ka ta hutumeye sifa nakə ma ndəviye bay aye.

¹⁰ «Ndo nakə a ge wu wawa eye hay ta tsəved eye na, ma giye wu bagwar eye hay ta tsəved eye dərmak. Ndo nakə kwa wu wawa eye hay a ge na ta tsəved eye bay aye na, wu bagwar eye hay dərmak ma giye

na ta tsäved eye bay. ¹¹ Ada tadä ka mbum faya mäge mäslar ta tsäved eye lele tä zlele i mändzibära nakay bay na, mata vëlakum zlele lele eye na, way? ¹² Tadä ka sërüm mägay gër a wu i ndo hay bay na, mata vëlakum wu kurom neheye ka lëvumay gër aye na, way?

¹³ «Ndëray ma sliye mäge mäslar a ndo i gay ngay hay sulo bay. Hërwi pat nënged na, ma geye sewed a ndo i gay ngay nënged, ma wudïye na nënged lele. Këgëbay ma gëseye me a ndo nënged, a ndo nënged na, ma gëseye me bay tebiye. Nëkurom bëbay ka slumeye faya mäge mäslar a Mbëlom ada a suloy sulo sulo bay.»

¹⁴ Farisa hay tä tsänë bazlam i Yesu neheye a tsik aye tebiye. Tä ngwasa ka Yesu hërwi näteye na, ta wuda suloy haladzay.

¹⁵ Yesu a gwadatay a Farisa niye hay: «Nëkurom ka täv däre i ndo hay na, ka gwadüm nëkurom ndo lele eye hay. Ane tuk na, Mbëlom na, a sër däre v kurom hay. Hërwi wu nakë ndo hay tä gwad bagwar eye na, ka täv däre i Mbëlom na, lele bay tebiye. ¹⁶ Hëlay i bazlam i Musa mapala eye tä dërewel i ndo mäde ha bazlam i Mbëlom hay kë ndza hus a hëlay i Yuhana madzëhuë ndo a yam. Kwa abëra ahël niye na, tä dawa ha Labara Ngwalak eye i Bëy i Mbëlom. Hëlay nakay na, kwa way a ge gëdan hërwi mäfëlakwe a Bëy i Mbëlom. ¹⁷ Magërbëlom ta dala na, ta ndëviye. Ane tuk na, kwa wu tsekweñ ma dziye abëra më bazlam ga mapala eye bay.

¹⁸ «Ndoweye ka hëhar na ngwas ngay ada kë zla a dëma ngwas mekeleñ eye na, kë ge madama. Ada ndoweye kë zla ngwas nakë zal ngay a hëhar na aye na, kë ge madama dërmak.»

Ndo i zlele ta Lazar

¹⁹ Yesu a gwadatay sa: «Ndoweye andaya zlele eye. Nëngeye a pawä ka bö peteked nakë a le haladzay aye ada masëkëme ngay eye na, suloy haladzay. Nëngeye mandza eye pat pat ma wiya ada wu mänday ngay na, lele. ²⁰ Ndoweye andaya dërmak mëzele ngay Lazar. Nëngeye na, mëtawak eye, wuray ngay andaya bay. Bö ngay tebiye na, mbëlak eye dëkdëk. A yaw ka mëged i ndo i zlele niye. A hënawa

më dëma. ²¹ A say häfe mände batatuk i wu mänday nakë a kutsawa abëra ka täv mände wu mänday i ndo i zlele niye. Ane tuk na, këra hay tä yawa naha ka täv ngay mandekede mbëlak ngay niye düh.

²² «Ma dëba eye na, Lazar a mët. Gawla i Mbëlom hay tä zla na ka täv i Abraham. Ndo niye zlele eye a mët dërmak. Tsa na, tä la na. ²³ Ndo niye zlele eye na, a sawa dëretsätseh haladzay ma täv mändze i mëdahan hay. A zëba däre, a ma ha däre a gëma na, a ngatay naha a Abraham ta Lazar näteye ka täv manäte eye däreñ tä nëngeye. ²⁴ A zalay naha a Abraham, a gwadäy: “Bëba ga Abraham, na gaka më bö tëbädew? Amboh slër Lazar na, më tälëka wur hëlay ngay a yam ada më tækweñew ka dërneh magen zayya tey. Hërwi nëñ faya na siye dëretsätseh haladzay ma ako nakay.”

²⁵ «Ane tuk na, Abraham a gwadäy naha: “Wawa ga, sër ha na, ka huta ka mändzibära na, haladzay. Lazar nëngeye na, kë sa dëretsätseh haladzay. Anëke na, nëngeye mandza eye barbarra, ma ndiye i ngay tey. Anëke nëkar na, ka siye dëretsätseh dërmak tey. ²⁶ Ada sa tsa na, bäd zëbol eye më walan kway. Andza niye ndo neheye a satay mede naha a diye kurom aye na, ta sliye faya mede naha bay. Ada madayaw abëra ka täv kurom a täv may bëbay na, ma tasiye bö bay.”

²⁷ «Ndo i zlele niye a gwadäy naha a Abraham: “Amboh, slër Lazar a gay i bëba ga, ²⁸ malamar ga hay andaya zlam. Mä ye më gatay daf na, tä yaw a täv i dëretsätseh nakay bay.”

²⁹ «Abraham a mbädäy faya, a gwadäy: “Malamar yak hay na, Musa ta ndo mäde ha bazlam i Mbëlom hay andaya ta datay ha. Tä pay zläm a bazlam tay.”

³⁰ «Ndo i zlele niye a gwadäy a Abraham: “Niye na, ma sliye dä bay, bëba ga Abraham. Ane tuk na, tadë ndëray a maw abëra ma bäd, a ye ka täv tay na, ta mbädïye ha mede tay.”

³¹ «Abraham a gwadäy: “Tadë ta pay zläm a Musa ta ndo mäde ha bazlam i Mbëlom hay bay na, kwa ndo më lätsew abëra ma

mədəhan, mâ ye ka tæv tay bəbay na, ta tsəniye bay.»»

17

Mezeleme

Mata 18.6-7,21-22; Markus 9.42

¹ Yesu a gwadətay a gawla ŋgay hay: «Wu hay andaya haladzay ta səpatiye tay ha ndo hay ka mäge mezeleme. Kutoŋ ma giye bo andza niye. Ane tuk na, dəretsətseh ka gər i ndo nakə ma səpatiye ndo hay ka mäge mezeleme aye. ² Ŋgama tâ bəray madiz i kwar a dāy ada tâ kal ha a hud i bəlay tə bəmalə nakə ma səpatiye nəte mə walaŋ i wawa neheye tsekweŋ tsekweŋ ka mäge mezeleme aye. ³ Anəke na, gum metsehe lele, həbum gər kurom.

«Tadə malamar yak kə gaka mənese na, tsikay faya ta tsəfetsəfe aye. Ada tadə kə gər ha mezeleme ŋgay na, pəsay ha mezeleme ŋgay. ⁴ Tadə a gaka mənese mə walaŋ i məhəne nəte sik tasəla ada faya ma deyeweye ka tæv yak məgwadaka: “Na nasaka, amboh pəsa ga ha” na, pəsa ha.»

Məgəle ha mədzal gər

Mata 17.20

⁵ Ndo i maslaŋ i Yesu hay ta tsətsah, tə gwadəy a Yesu: «Bəy Maduweŋ, səkahamay ha mədzal gər ka nəkar tey.»

⁶ Bəy Maduweŋ a mbədətay faya a gwadətay: «Tadə ta dedek mədzal gər kurom mâ ge andaya tsekweŋ andza wur i bəzaŋ na, ka slumeye faya məgwadəy a dərizl i gərđaf i kuvoray nakay: “Ŋgwad abəra kanaŋ, do ta zəv bo a bəlay” na, ma gəsakumeye me.»

Ndo mäge məsler neheye ta hutiyə magogoy bay aye

⁷ Yesu a gwadətay sa: «Way nakə mə walaŋ kurom, ndo i məsler ŋgay faya ma fəteye ma guvah agəna ma tsəkureye na gənaw ŋgay hay, kə maw a mətəgay na, ndo i gay ŋgay ma gwadəye: “Dara bəse, nda daf” dāw? ⁸ Ane tuk na, ma gwadəye dūh na: “Do naha, deŋew daf ga. Mbədaw ka bo peteked mekeleŋ hərwi məhəleŋew daf ga. Ahəl nakə neŋ faya na ndiye ada na siye wu məse aye na, ma dəba eye nəkar dərma kə sliye faya mände wu mənday ada ka siye wu məse.” Ndo i gay ŋgay ma tsikeye andza

niye bədaw? ⁹ Ka dzalum na, ma geye sisə a ndo i məsler ŋgay niye hərwi kə gay na wu nakə a tsikay ge aye dāw?

¹⁰ «Nəkurom dərma andza niye, tadə ka gum məsler nakə Mbəlom a gwadəkum “gum” aye na, gwadum dūh na: “Nəmay ndo mäge məsler tsa hərwi nəmay, nəmaa ge na, məsler nakə tadə a ye ka bo nəmaa giye.»»

Yesu a mbəl tay ha ndo madəgwada eye hay kuro

¹¹ Yesu faya ma diye a Zerozelem na, a ye tə kokway nakə a ŋgəna ha dala i Samari ta dala i Galile aye. ¹² Mazlambar ma ta ndisliye a gəma wuray na, ndo madəgwada eye hay kuro ta hway naha a satay mədzəgər tage Yesu. Tə lətse dərəŋ. ¹³ Tsa na, ta wuda ta gədaŋ, tə zalay naha a Yesu, tə gwad: «Yesu, Bəy! Nəmaā gaka mə bo təbədew!»

¹⁴ Yesu a ŋgatəy, a gwadətay naha: «Dum ta bəzumay ha bo a ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom aye.» Nəteye faya ta diye mata bəzatay ha bo a ndo məvələway wu a Mbəlom na, tə mbəl suwud suwud.

¹⁵ Ndo nəte mə walaŋ tay a zəba ka bo ŋgay na, kə mbəl suwud suwud. A mbədə gər ka tæv i Yesu pəlasl. A ye tə mazambadəy naha a Mbəlom ta magala. ¹⁶ A ye naha na, a kal ha bo kame i Yesu ta da’ar luz ka dala. A gay sisə haladzay a Yesu. Ndowneye niye na, ndo i Samari hay.

¹⁷ Yesu a gwad: «Na gwad tə mbəl na, kuro tebiye bədaw? Neheye tsid eye na, nəteye məŋgay? ¹⁸ Ndərəy kə dzala mə walaŋ tay madayaw məgay naha sisə a Mbəlom bay. Duh mayaw na, bərakəzaŋ nakay dāw?»

¹⁹ Tsa na, Yesu a gwadəy a bərakəzaŋ niye: «Lətse! Do wu yak, mədzal gər yak nakə ka dzala ha ka neŋ aye kə mbəl kar ha.»

Maa sər pat i mandəve i məndzibəra na, Mbəlom nəte ŋweŋ

Mata 24.23-28,37-41

²⁰ Pat wuray na, Farisa hay ta tsətsah ka Yesu, tə gwadəy: «Bəy i Mbəlom ma ta deyeweye na, kədəy?»

Yesu a mbədətay faya a gwadətay: «Bəy i Mbəlom ma deyeweye na, ndo hay ta ŋgateye bay. ²¹ Ta gwadiye: “Zəbum neŋgeye anaŋ kanaŋ” kəgəbay “Neŋgeye

atay” bay. Hərwi sərüm ha Bəy i Mbəlom na, neŋgeye mə walaŋ kurom.»

²² Tsa na, a gwadatay a gawla ŋgay hay: «Həlay eye ma deyeweye ma sakumeye mənqatay a Wawa i Ndo kwa pat eye nəte tsa, ane tuk na, ka ŋgatumeye bay. ²³ Ta gwadumeye: “Zəbum atay!” Kəgəbay “Zəbum neŋgeye anaŋ!” Ane tuk na, kâ yum bay, kâ hwayum faya bay. ²⁴ Pat eye ma deyeweye neŋ Wawa i Ndo na deyeweye na, andza mawutsede i mbəlom nakə a wutsede na, dzaydzay ŋgay eye a dəv kwa abəra mə bəzay i mbəlom hus a məgəma aye. Na deyeweye na, andza niye. ²⁵ Ane tuk na, na siye dəretsətseh haladzay təday ada ndo neheye anəke aye ta kaliye ga ha.»

²⁶ «Wu nakə a ge bo a həlay i Nuhu aye na, pat nakə neŋ Wawa i Ndo na deyeweye na, ma ta giye bo andza niye dərmak.* ²⁷ Ahəl niye na, ndo hay tə ndayawa wu mənday ada tə sawa wu məsay, tə zlawə dahəlay hay ada tə vələwa dem tay hay a zal hus a pat nakə Nuhu a fələkwa a kwalalaŋ i yam aye. Yam bagwar eye a rah ka məndzibəra a dze tay ha siye i ndo hay tebiye.

²⁸ «Sa na, ma ta təriye andza a həlay i Lot: Ndo hay tə ndayawa wu mənday ada tə sawa wu məsay. Ta səkəmawa wu hay ada ta səməkawa ha. Ta zəvawa dərizl i gərdaf hay ada ta dəzlawa gay tay hay. ²⁹ Ane tuk na, pat nakə Lot a lətse a yaw abəra mə gəma i Sodom aye na, ako a paw abəra mə mbəlom andza yam ada tə wuye andaya a təma wafafafa, a dze tay ha ndo i gəma niye hay tebiye.† ³⁰ Pat nakə neŋ Wawa i Ndo na deyeweye na, ma ta təriye andza niye dərmak.

³¹ «Pat eye niye na, ndo nakə ka gər i gay ada wu ŋgay hay mə gay aye na, mâ mbəzlaw hərwi məzlaw wu mə gay bay. Andza niye ndo nakə ma guvah aye na, mâ maw a mətagay bay. ³² Wu nakə a ge bo ta ŋgwas i Lot aye na, mâ mət sakum gər bay!‡ ³³ Ndo nakə ka pəla mətəme ha məsəfəre ŋgay aye na, ma ta dziye ha đuh. Ane tuk na, ndo nakə ma dziye ha məsəfəre ŋgay hərwi ga aye na, ma təmiye ha đuh.

³⁴ «Sərüm ha pat eye niye ta həvad na, ndo hay sulo mahəna eye ka sləlah na, ta zliye nəte, ta gəriye ha neŋged. ³⁵ ŋgwas hay sulo ta ləgəriye salamay ka ber, ta zliye nəte, ta gəriye ha neŋged. [³⁶ Hasləka hay sulo ma guvah ta fətiye, ta zliye nəte, ta gəriye ha neŋged.]»

³⁷ Gawla ŋgay hay ta tsətsah faya tə gwaday: «Wu niye ma ta giye bo andza niye na, ka waray Bəy Maduweŋ.»

Yesu a mbədatay faya a gwadatay: «Təv nakə wu maməta eye mə dəma aye na, magoduk hay ta hayiye gər a dəma.»

18

Maduwulay me a Mbəlom tə marəzlay a gər

¹ Ma dəba eye, Yesu a tsikatay dzeke hərwi mədə tay ha na, tâ duwulay me a Mbəlom huya tâ ye gər maduwule me bay.

² A gwadatay:

«Ndo mäge sariya wuray ma gəma eye andaya. Ndoweye niye na, madzədzerə i Mbəlom mə dərev ŋgay təbey, ada ndo a gay mə gər bay sa. ³ Madakway i ŋgwas andaya ma gəma eye niye dərmak. Madakway i ŋgwas niye a yawa ka təv ŋgay pat pat hərwi mâ gay na sariya ŋgay tey. A gwaday a ndo mäge sariya niye: “Gamay na sariya ta ndo mənə dəre ga anaŋ tey.”

⁴ «Kə ndza haladzay ndo mäge sariya a kəma mäge sariya i madakway i ŋgwas niye bay. A dzala mə gər ŋgay a gwad: “Ayaw! Neŋ na dzala gər ka Mbəlom bay ada kwa ndo a geŋ mə gər bay, ⁵ ane tuk na, madakway i ŋgwas nakay faya ma wurdəneye me, ŋgama na geye na sariya ŋgay təday bəna, ma gəriye ha madayaw ka təv ga bay.»

⁶ Bəy Maduweŋ a gwadatay sa: «Tsənum wu nakə ndo mäge sariya niye ŋgwalak eye bay a tsik aye! ⁷ Ada Mbəlom neŋgeye na, ma dzəniye ndo ŋgay hay bədaw? Tadə faya ta tuway naha bo na, ma giye mahonok madzəne tay daw? ⁸ Sərüm ha na, ma dzəniye tay ta bəse. Ane tuk na, aza neŋ Wawa i Ndo na deyeweye na, na hutiyə ndo mədzal gər hay ka neŋ ŋgway daw?»

Ndo i Farisa ta ndo matsekele dzanqal

* **17:26** Madazlay i wu hay 6.5-12, 7.6-23. † **17:29** Madazlay i wu hay 19.24-25. ‡ **17:32** Madazlay i wu hay 19.26.

⁹ Yesu a tsikatay dzeke mekelenj eye sa. Dzeke niye na, hərwi ndo neheye tə dzala tə gwad nətəye ka dərə i Mbəlom na, ɲgwalak eye hay ada nətəye ta zəba ka siye i ndo hay na, andza ndo hay bay. ¹⁰ A gwadatay:

«Ndoweye hay andaya sulo, ti ye a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom mata dıwulay me a Mbəlom. Ndo neɲged na, ndo Farisa, neɲged na, ndo matsekele dzaɲgal.

¹¹ «Ti ye naha na, ndo Farisa niye a lətse təv ɲgay wal. A gwad mə dərev ɲgay: «A! A! Mbəlom ga, na gaka naha sısə hərwi neɲ na, andza siye i ndo hay təbey. Nətəye na, məkal eye hay, ndo ɲgwalak eye hay bay. Tə gawa madama. Neɲ na, na gaka naha sısə hərwi neɲ andza ndo matsekele dzaɲgal nakay təbey. ¹² Mə luma nətə na, na gawa daliyam sik sulo. Wu ga kuro na, na vəlawa nətə.»»

¹³ «Ndo matsekele dzaɲgal neɲgeye na, a lətse dərəɲ. Kwa kə lətse ha gər mazəbe dərə a mbəlom bay tebiye. Ane tuk na, a gwad: «Mbəlom! Na gaka mə bo tey hərwi neɲ na, ndo i mezeleme.»»

¹⁴ Yesu a gwadatay: «Sərüm ha na, ndo matsekele dzaɲgal nakay a ye a ɲgway a mətagay na, neɲgeye ka təv i Mbəlom na, lele. Ane tuk na, ndo Farisa niye neɲgeye na, andza niye təbey. Hərwi ndo nakə a say tã gwad neɲgeye bagwar eye na, Mbəlom ma təriye ha wawa eye dıh. Ndo nakə a təra ha bo ɲgay wawa eye kame i ndo hay aye na, Mbəlom ma təriye ha bagwar eye dıh.»

Yesu a təma wawa hay

Mata 19.13-15; Markus 10.13-16

¹⁵ Ma dəba eye na, ndo hay tə həl naha wawa tsekweɲ tsekweɲ eye hay a Yesu hərwi ada mə pa fataya həlay ada tã huta ɲgama. Ane tuk na, gawla ɲgay hay tə gatay me a ndo niye hay tə həlay naha wawa hay aye.

¹⁶ Yesu a gwadatay a wawa hay: «Həndzədumaw ka təv ga.» A gwadatay a gawla ɲgay hay: «Gərüm tay ha wawa hay, tã yaw ka təv ga! Kã həharum tay ha bay, hərwi Bəy i Mbəlom mavəla eye na, a slala i ndo neheye andza wawa neheye. ¹⁷ Sərüm ha na, ndoweye ka təma Bəy i

Mbəlom andza wawa neheye bay na, ma diye a Bəy i Mbəlom bay.»

Ndo i zlele ta Bəy i Mbəlom

Mata 19.16-30; Markus 10.17-31

¹⁸ Bəy i Yahuda wuray a tsətsah ka Yesu, a gwaday: «Miter lele eye, na hutiyə sifa nakə ma ndəviye bay aye na, na giye na, kəkay?»

¹⁹ Yesu a gwaday: «Ka zelenj ndo lele eye na kemey? Ndo lele eye na, Mbəlom nətə ɲgweɲ. ²⁰ Ka sər bazlam i Mbəlom mapala eye daw? Bazlam i Mbəlom mapala eye a gwad na: Kã ge madama bay, kã kəd gər i ndo bay, kã ge məkal bay, kã raw me ka ndo kame i sariya bay, rəhatay ha gər a bəba yak ta may yak.*»

²¹ Ndo niye a mbəday faya a gwaday: «Gər i bazlam mapala eye neheye ka paslaw aye na, na hənay ha gər kwa ma wawa.»

²² Yesu a tsəne andza niye na, a gwaday: «A zəkaw fakaya abəra wu nətə sa: Anəke na, do ta səkəm ha zlele yak hay tebiye ada kã ɲgənatay suloy eye a ndo i mətawak hay. Ka ge andza niye na, ka ta hutiyə zlele mə mbəlom. Tsa na, dara, peɲ bəzay.»

²³ Ane tuk na, ndo niye a tsəne bazlam niye na, a ndalay haladzay hərwi zlele ɲgay na, haladzay.

²⁴ Yesu a zəba faya na, a ndalay, a gwad: «Hərwi ndo i zlele na, mede a Bəy i Mbəlom i ɲgay na, mada me eye haladzay. ²⁵ Tə bəmalə nakə ndo i zlele ma diye a Bəy i Mbəlom aye na, ɲgama zləgweme mə ye ta bəd i ləpəre.»

²⁶ Ndo neheye tə tsəne bazlam i Yesu nakə a tsik aye na, tə gwad: «Ane tuk na, kə ge andza niye na, mata sle mətəme na, way?»

²⁷ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Ndəray ma sliye mətəme bay. Ane tuk na, Mbəlom ma sliye mətəme ha ndo.»

²⁸ Tsa na, Piyer a gwaday: «Tsəne! Nəmay anan, nəmaa gər ha gay may hərwi məpaka bəzay na, kəkay?»

²⁹ Yesu a gwadatay: «Sərüm ha, ndoweye kə gər ha gay ɲgay, ɲgwas ɲgay, malamar ɲgay hasləka eye hay ta malamar ɲgay dem eye hay, bəba ɲgay ta may ɲgay, wawa ɲgay hay hərwi Bəy i Mbəlom na, ³⁰ anəke ahəl

* 18:20 Madayaw abəra ma Ezipt 20.12-16; Levitik 5.16-20.

kway nakay ma hutiye a dāma haladzay ada kame na, ma hutiye sifa nakə ma ndəviye bay aye.»

Yesu a da ha məmāte ngay

Mata 20.17-19; Markus 10.32-34

³¹ Yesu a zalatay a gawla ngay niye hay kuro gər eye sulo aye abəra mə walaŋ i ndo hay kətsah. Tsa na, a gwadatay: «Tsənum! Anəke na, ka tsalakweye a Zerozelem. Mə dāma na, wu nakə ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay tə watsa ahəl niye ka gər i neŋ Wawa i Ndo aye na, ma giye bo tuk. ³² Ta vələteye ga ha a ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye. Ta ngwasiye fagaya, ta tsedeŋeye, ta tufeŋeye slesleḅ a dāre. ³³ Ta ndabiye ga ta mandalaḅa ada ta kədiye ga. Ane tuk na, ma mähəne mamahkar eye na, na lətseweye abəra ma mədəhaŋ.»

³⁴ Ane tuk na, gawla ngay hay ta tsəne wu nakə a tsik aye bay. A ge fataya bazlam nakə Yesu a tsik aye a say məgwede mey na, maŋgaha eye. A tsik na, ka gər i wu waray na, tə sər bay.

Yesu a mbəl ha ndo wuray guluf eye ma gəma i Zeriko

Mata 20.29-34; Markus 10.46-52

³⁵ Mazlambar Yesu ma ndisliye a Zeriko na, guluf wuray andaya mandza eye ka tsakay i tsəved, a rəkawa wu ka ndo hay.

³⁶ A tsəne ndo hay faya ta diye ka tsəved na, a gwadatay: «Labara i mey?»

³⁷ Ta mbəday faya, tə gwaday: «Yesu ndo i Nazaret ma diye tə fa'anaŋ.»

³⁸ Guluf niye a tsəne andza niye na, a wuda ta magala, a gwad: «Yesu, Wawa i Davit, nā gaka mə bo təbədəw?»

³⁹ Ndo neheye tə lah naha kame aye na, tə gay me a guluf niye hərwi ada mā bəbəl wuray bay, mā ndza dīkdīk.

Duh a zaka ha mawude haladzay ta magala, a gwad: «Wawa i Davit, nā gaka mə bo təbədəw!»

⁴⁰ Yesu a ndisl naha na, a lətse, a gwadatay: «Dum gəsumayaw həlay kanaŋ.» Tsa na, ti ye tə gəsayaw həlay. A ndisl naha ka təv i Yesu na, Yesu a tsətsah faya, a gwaday: ⁴¹ «A saka nā ge hərwi yak na, mey?»

Guluf niye a mbəday faya, a gwaday: «Bəy ga, a seŋ na, nā ngatay a dāre sa tey.»

⁴² Tsa na, Yesu a gwaday: «Yawa lele, mədzał gər yak nakə ka dzala ga ha aye na, kə mbəl kar ha.»

⁴³ Kwayaŋŋa guluf niye a ngatay a dāre. A pay bəzay a Yesu. A zambaday a Mbəlom. Ndo niye hay haladzay aye tə ngatay a wu nakə a ge bo aye na, nəteye tebiye ta zambaday a Mbəlom.

19

Yesu ta Zase

¹ Yesu a ndisl a Zeriko na, a ye ta wu-zlahgəma i Zeriko niye.

² Ahəl nakə faya ma diye na, ndow-eye andaya tə zalay Zase, neŋgeye andaya dərma. Neŋgeye na, zlele eye. Neŋgeye bagwar i ndo matsekele dzaŋgal hay. ³ A pala tsəved məngatay a Yesu na, way. Ane tuk na, kə ngatay bay hərwi ndo hay haladzay ada neŋgeye na, dakwel eye. ⁴ A hway ka me, a ye naha a tsal a gərdaf i kuvoray. A tsal a gərdaf na, hərwi məngatay a Yesu nakə ma diye ta tsəved niye aye.

⁵ Yesu a ndisl naha a bəzay i gərdaf i kuvoray niye na, a zla gər ka mbəlom, a zəba dāre a gərdaf niye. A ngatay naha a Zase. Tsa na, a gwaday naha: «Zase, mbəzlaw bəse. Bəgom na diye na ta ndziye mə gay yak.»

⁶ Zase a tsəne andza niye na, a mbəzlaw bəse. Tsa na, ti ye ka bo a gay ngay. Ti ye naha na, a təma tay ha tə məngwese lele.

⁷ Ndo hay tə ngatay andza niye na, a ndalatay. Ta ngəlay bəzay a Yesu. Tə gwad: «Ndo nakay a ye mata ndze mə gay i ndo i mezeleme daw!»

⁸ Zase neŋgeye a lətse kame i Bəy Maduweŋ a gwaday: «Tsəne Bəy Maduweŋ ga! Anəke na, na ngəniye ha zlele ga wudak, na ngənatay ha a mətawak hay. Ada tadə na zla suloy abəra ka ndoweye ka zal na, na may ha ngway a dāma madzəga fad.»

⁹ Yesu a tsəne andza niye na, a gwaday: «Bəgom mətəme ki yaw a gay yak hərwi nəkar na, wawa i Abraham dərma.

¹⁰ Hərwi neŋ Wawa i Ndo na yaw na, mapəle ndo neheye madza eye hay ada mətəme tay ha.»

Dzeke i suloy nakə ndo a ɲɔnatay a ndo i mäsler ɲgay hay aye

Mata 25.14-30

¹¹ Ndo niye hay faya ta pay zlam a bazlam ɲgay niye hay na, Yesu a tsikatay dzeke sa. A tsik dzeke niye na, mazlambar ma ndisliye a Zerozelem. Ndo hay tɔ dzala na, tɔ gwad: «Mazlambar Bəy i Mbəlom ma deyewe ye tuk.» ¹² Wu nakə Yesu a tsikatay aye na, anan, a gwadatay:

«Ndowe ye andaya neɲgeye na, gwala i bəy hay. A ye a gəma dərən eye hərwi ada tɔ pa ahaya a bəy. Ta pa na a bəy na, ma mawe ye ma ləviye ndo ɲgay hay. ¹³ Ma ta həliye bo ma diye na, a zalatay a ndo i mäsler ɲgay hay kuro. Nəte ye niye kuro aye ti ye naha. Ti ye naha na, a ɲɔnatay kwar i suloy. A vəlatay kwar i suloy nəte nəte tay aye. Kwar i suloy niye nəte na, suloy mə dəma haladzay. A gwadatay: “Mbədum ha həlay hus a pat nakə na maw aye.”

¹⁴ «Ane tuk na, ndowe ye niye a say bəy aye na, ndo i gəma ɲgay hay ta wuda na bay. Tə slər ndo hay ma dəba ɲgay hərwi tɔ ye tɔ gwadatay na: “A samay ndo nakay mɔ tərə bəy may bay.”

¹⁵ «Ada dɔh huya ta pa na a bəy. Tə pa na a bəy na, a maw a gəma ɲgay tuk. A maw na, a zalatay a ndo i mäsler ɲgay niye hay a ɲɔnatay kwar i suloy aye hərwi məsərə ha magogoy nakə tɔ huta faya aye.

¹⁶ «Ndo makurre eye a ye naha, a gwaday: “Ndo i gay ga, kwar i suloy nakə ka vəlen aye na, na huta faya kuro.”

¹⁷ «Bəy niye a gwaday: “Nəkar na, ndo i mäsler lele eye dedək. Anəke na, na piye kar a bəy, ka ləviye gəma kuro hərwi mäsler nakə tsekwen aye ka ge na ta tsəved eye.”

¹⁸ «Ndo masulo eye a ye naha a gwaday: “Ndo i gay ga, suloy niye ka vəlen aye na, na huta faya zlam.”

¹⁹ «Bəy a gwaday a ndo niye: “Nəkar na, na piye kar bəy eye, ka ləviye gəma zlam.”

²⁰ «Ma dəba eye na, ndo neɲged a ye naha a gwaday: “Ndo i gay ga, kwar i suloy yak nakə ka vəlen aye anan. Na ləva faya bo lele na mbuza na a peteked, na ɲgaha na lele.

²¹ Na dzədzaraka haladzay, hərwi nəkar na, ndo makula gər eye. Wu yak bay na, ka zliye tsa, ka sləga bay na, ka dziye tsa.”

²² «Bəy niye a mbəday faya a gwaday: “Nəkar na, ndo i mäsler nakə ɲgwalak eye bay aye. Maa gəs kar a sariya na, bazlam yak eye wu yak. Ka sər ha kurre neɲ na, ndo makula gər eye, ada kwa wu ga bay na, na zliye, na sləga bay na, na dziye tsa na, ²³ ada ka mey, meeneɲ na, peɲ na suloy a gay nakə tɔ pawa a dəma suloy aye. Atay ka məmaw ga na, na diye na həlawe ye abərə mə dəma na, na hutie ye faya magogoy.”

²⁴ «Tsa na, a gwadatay a ndo nehe ye ka təv aye niye: “A niye zlum faya abərə kwar i suloy niye. Vəlumay faya a ndo nakə kwar i suloy andaya faya kuro aye.”

²⁵ «Ndo niye hay ta mbəday faya tɔ gwaday: “Bəy may, neɲgeye na, kwar i suloy ɲgay andaya kuro segey!”

²⁶ «Bəy niye a gwadatay: “Sərüm ha na, ndo nakə wu ɲgay andaya na, ta səkahay ha sa. Ane tuk na, ndo nakə wu ɲgay andaya bay aye na, kwa tsekwen eye nakə andaya faya aye na, ta zliye na faya abərə. ²⁷ Ane tuk na, ndo nehe ye a satay nɔ tərə bəy tay bay aye na, dum naha, gəsumatay ahaya ada kɔ kədum tay ha ka dərə ga kanan.”»

Məfələkwe i Yesu a Zerozelem

Mata 21.1-11; Markus 11.1-11; Yuhana 12.12-19

²⁸ Yesu a ndəv ha mətsike me niye andza niye na, a ye a ndzatay kame a ndo hay mede a Zerozelem. ²⁹ Mazlambar ta husiye a gəma i Betifadze ta Betani bəse ta mahəmba nakə tɔ zalay Mahəmba i Tetədöz aye na, a slər gawla ɲgay hay kame sulo. ³⁰ A gwadatay: «Dum a gəma nakə kame kurom aye. Ka ndislum naha na, ka ndzumeye a gər a zunɲo wawa eye məbara eye ndəray kə ndza faya dɔdɔ zuk bay. Pəlumaw ada kɔ yumeɲ ahaya kanan. ³¹ Tadə ndəray ka tsətsah fakuma: “Ka pəlume ye na zunɲo eye a ɲgay” na, gwadumay: “A say a Bəy Maduweɲ.”»

³² Ndo i mäsler niye hay sulo aye tɔ həl bo ti ye. Ti ye naha na, tɔ ndzay a gər andza nakə Yesu a tsikatay aye. ³³ Tsa na, ta dazlay a məpəle zunɲo niye. Ahəl nakə nəte ye faya ta pəliye zunɲo niye na, ndo i zunɲo niye a gwadatay: «Ka pəlume ye na zunɲo eye hərwi mey?»

³⁴ Ta mbəday faya tə gwaday: «A say a Bəy Maduweŋ.»

³⁵ Gawla i Yesu neheye sulo aye, ti ye ahaya zunŋo niye a Yesu. Ti ye ahaya na, ta fətəl faya peteked tay hay. Tsa na, tə tsal ha faya Yesu.

³⁶ Faya ta diye na, ndo hay ta fətəl peteked tay hay ka tsəved nakə Yesu faya ma diye tə dəma aye. ³⁷ Mazlambar faya ta ndisliye a Zerozelem ta tsəved nakə ma mbəzlaw ta Mahəmba i Tetədoez aye na, gawla ŋgay hay tebiye ta dazlay a mazambadəy a Mbəlom tə mənŋwese eye lele ada tə mawude ta magala ŋgəlakaka hərwi masuwayaŋ nakə tə ŋgatay Yesu a ge aye.

³⁸ Tə gwadawa: «Mbəlom mâ pa ŋgama ka Bəy nakə faya ma deyeweye tə məzele i Bəy Maduweŋ aye!*

«Zay mə mbəlom, ada zambadəkway a Mbəlom, neŋgeye nakə mə mbəlom aye!»

³⁹ Mə walaŋ i ndo niye hay haladzay aye na, Farisa hay andaya. Tə gwaday a Yesu: «Miter, gwadatay a gawla yak hay tâ gər ha mabəbəle wuray.»

⁴⁰ Yesu a mbədatay faya a gwadatay: «Sərum ha na, kwa nəteye ta ndza dīkdīk bəbay na, kwar hay ta wudiye!»

Yesu a tuwa dəretsətseh i Zerozelem

⁴¹ Ahəl nakə Yesu a ndisl neŋgeye bəse tə wuzlahgəma i Zerozelem aye na, a ŋgatay na, a tuwa. ⁴² A gwad: «A nəkar Zerozelem, tadə bəgom ka sər wu nakə ma sliye faya məvəlaka zay aye na, haḃe ka təmiye abəra mə dəretsətseh. Ane tuk na, anəke na, maŋgaha eye faka abəra, ka sliye faya mənŋgatay bay! ⁴³ Pat i dəretsətseh hay ta deyeweye fakaya. Ndo mənə dərə yak hay ta deyeweye tə wu həlay tay ta lawariye kar tuwzik, ta dərəzliye kar. Ta ŋgədətsiye kar kwa tə waray tə waray. ⁴⁴ Ta bəbazliye kurom ta ndo yak hay tebiye. Kwa kwar ka gər i kwar ta gəriye ha bay, ta mbəzliye ha tebiye hele hele. Hərwi mey andza niye na? Hərwi nəkar na, pat nakə Mbəlom ma yaw mata dzəne kar aye na, ka sər ha bay!»

Yesu a tsikatay bazlam i Mbəlom a ndo hay

Mata 21.12-17; Markus 11.15-19; Yuhana 2.13-22

⁴⁵ Yesu a ndisl a Zerozelem na, a ye a dalamətagay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. A ye naha na, a dazlay mahəhere ndo mäge tsakala hay abəra ma dalamətagay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom niye. A gwadatay: ⁴⁶ «Mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom na: “Gay ga ma ta təriye na, gay i maduwule me.†” Ane tuk na, nəkurom ka tərūm ha lar i məkal hay na, kəkay?‡»

⁴⁷ Yesu a tsikawatay bazlam i Mbəlom a ndo hay pat pat mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye hay ada ta madugula hay, ta pəla tsəved ka məkədə na Yesu. ⁴⁸ Ane tuk na, ta gəsiye na ma kəkay na, tə sər bay. Ta huta faya tsəved məgəse na bay. Hərwi ndo hay tebiye faya ta pay zləm a wu nakə faya ma tətikateye na, tə metsehe eye lele.

20

Gədaŋ i Yesu

Mata 21.23-27; Markus 11.27-33

¹ Pat wuray na, Yesu faya ma tətikateye a ndo hay ada faya ma dətəye ha Labara ŋgwalak eye ma dalamətagay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Ahəl nakə faya ma tətikateye na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye hay ada ta madugula hay ti ye ka təv i Yesu.

² Ti ye naha ta tsətsah faya tə gwaday: «Ka ge wu neheye na, ta gədaŋ waray? Maa vəlaka gədaŋ aye na, way, tsikamay?»

³ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Neŋ dərmaḃ na tsətsahiye fakuma: ⁴ Maa slərāw Yuhana madzəhuḃe ndo a yam na, way? Maa slərāw na, Mbəlom tsukuḃu ndo hay daw?»

⁵ Ane tuk na, tə tsik mə walaŋ tay tə gwad: «Ka mbədəkweye faya na, kəkay? Tadə ka gwadəkwa, maa slər ha Mbəlom, Yesu ma gwadəkweye: “Ka dzalum ha ka wu nakə

* 19:38 Dəmes hay 118.26. † 19:46 Ezay 56.7. ‡ 19:46 Zeremi 7.11.

Yuhana a tsik aye bay na, kemey?”⁶ Ada tadə ka gwadakwa maa sləraw Yuhana na, ndo hay, ndo hay tebiye ta kaliye kway tə kwar, ta kədiye kway. Hərwi tə sər ha ta dedək Yuhana na, ndo mədə ha bazlam i Mbəlom.»

⁷ Ta mbəday faya a Yesu, tə gwaday: «Maa sləra ahaya Yuhana ndo madzəhuḅe ndo a yam way na, nəmaa sər bay.»

⁸ Yesu a gwadatay: «Neṅ bəbay na ge wu neheye ta gədan i way na, na tsikakumeye bay.»

Dzeke i ndo wuray a zəv dərizl i gərdaf a guvah ṅgay

Mata 21.33-46; Markus 12.1-12

⁹ Ma dəba eye na, Yesu a tsikatay me a ndo hay ta dzeke, a gwadatay: «Ndoweye andaya a dəs guvah. A zəv a dəma gərdaf hay haladzay. Dərizl i gərdaf niye hay na, tə wa hohway. A ndəv ha mazəve na, a həl ndo i məfəte hay ada t̄a fətay na. Bo ṅgay aye a ye a tsekene. A ye na, ma ndzaweye haladzay.

¹⁰ «Həlay i maṅgəle hohway i gərdaf niye hay kə sla. A slər ndo nəte mə walaṅ i ndo i məsler ṅgay hay hərwi ada t̄a vəlayaw faya abəra i ṅgay. Ndo i məsler ṅgay a həl bo a ye. A ye naha na, ndo neheye faya ta tsəpiye guvah aye, tə gəs na. Tə ndaḅa na ada ta həhar na həlay kəriye.

¹¹ «Ndo i guvah a ṅgatay andza niye na, a slər ndo neṅged sa. Ndo niye a həl bo a ye. A ye naha na, tə gəs na ada tə ndaḅa na dərmaḅ. Tə tsaday pələslesle, ta həhar na. Ta vəlay wuray kwa tsekweṅ bay. ¹² Ndo i guvah a slər ndo mamahkar eye sa. Ndo niye a ye na, tə gay mbəlak. Tsa na, tə kala ahaya abəra ma guvah niye.

¹³ «Ndo i guvah niye a gwad: “Na giye anəke na, kəkay? Na sləriye wawa ga nakay nəte na wuda na haladzay aye təday. Agəla neṅgeye na, ta rəhay ha gər, ta geye wuray bay.”

¹⁴ «Ane tuk na, tə ṅgatay a wawa niye na, tə tsik mə walaṅ tay tə gwad: “Aya! Anaṅ magedze ṅgay nakə ma ta ndiye na guvah ṅgay aye, ki yaw! Kədəkwa na, ada guvah nakay ma mətsakweye a nəkway!” ¹⁵ Tsa

na, ti ye faya, tə gəs na. Tə kəd na. Tə kal ha mədahaṅ eye abəra ma guvah niye.»

Tsa na, Yesu a tsətsah fataya a gwadatay: «Ndo i guvah ma giye tay ha anəke na, kəkay? ¹⁶ Ndo i guvah niye ma deyeweye ma gəsiye tay ha ndo niye hay, ma kədiye tay ha. Kə kəd tay ha na, ma həliye a dəma ndo mekeleṅ eye hay.»

Ndo hay tə tsəne wu niye hay a tsik aye na, tə gwad: «Wu niye andza niye na, ma giye bo bay.»

¹⁷ Ane tuk na, Yesu a zəba fataya a gwadatay: «Dzeke nakay mə Derewel i Mbəlom aye a say məgwede na, kəkay?

“Kwar nakə ndo madəzle gay hay tə kal ha aye na,

matəra kwar lele eye a ze siye i kwar hay na, neṅgeye dūh.*”

¹⁸ «Kwa way kə dəd ka kwar niye na, ma toliye. Ada kwar niye kə dəd ka ndoweye na, ma ləgəriye na kərdik kərdik andza mereḅek.»

¹⁹ Ndo mədzanṅawa bazlam i Mbəlom mapala eye hay ta bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye hay ta pəla tsəved kwayanṅa ka məgəse na Yesu hərwi tə sər ha Yesu a tsik dzeke niye na, ka nəteye. Ane tuk a, ta dzədzaratay a ndo hay.

Məvəle dzanṅal a bəy i Roma

Mata 22.15-22; Markus 12.13-17

²⁰ Ma dəba eye na, ta dazlay a matsəpe na Yesu. Tə slər ndo ka təv ṅgay. Ndo niye hay tə slər tay ha aye na, tə ge ha gər tay andza nəteye ndo lele eye hay kame i Mbəlom. Ndo niye hay na, a satay mapəle mənese abəra ka Yesu mə bazlam ṅgay neheye ma tsikiye aye. Tadə ta huta faya abəra mənese na, ta sliye faya məvəlay a həlay a ndo məvəle dala tuk. Hərwi bəy i Roma na, neṅgeye gədan eye ada maa ləva dala i Roma na, neṅgeye.

²¹ Ndo neheye tə slər tay ha aye na, ti ye ka təv i Yesu. Ti ye naha ta tsətsah faya andza nakay, tə gwaday: «Miter, nəmaa sər ha nəkar ka tsik na, dedək. Ka ṅgəna tay ha ka bo bəra ndo hay təbey. Ka gwad ada faya ka tətikateye a ndo hay na, wu neheye dedək aye. ²² Ane tuk na, a samay

* 20:17 Dəmes hay 118.22.

matsətsehe fakaya, bazlam kway mapala eye kə vəl tsəved məvəle dzaŋgal a bəy i Roma tsukudu kə vəl tsəved məvəle bay daw?»

²³ Ane tuk na, Yesu a sər ha, a sətay məhəle faya abəra suwat. Tsa na, a gwadətay: ²⁴ «Ehey bəzumen ahaya kwar i suloy təday.» Ta bəzay ha kwar i suloy niye. A gwadətay: «Mandzəkit bo nakay ta məzele nakay faya na, i way?»

Ta mbəday faya, tə gwadətay: «I bəy i Roma.»

²⁵ Tsa na, Yesu a gwadətay: «Aya! Wu i bəy i Roma na, vəlumay ha a bəy i Roma ŋgway. Wu i Mbəlom na, vəlumay ha a Mbəlom ŋgway.»

²⁶ Ka gər i bazlam niye Yesu a tsikatay kame i ndo hay tebiye na, ta huta faya abəra mənese bay tebiye. Duh bazlam ŋgay nakə a tsikatay aye na, a gatay hərəbəkka, a dərəzlatay ka bazlam.

Tə tsik ka gər i mələtsew abəra ma mədahan

Mata 22.23-33; Markus 12.18-27

²⁷ Ma dəba eye na, siye i Saduke hay ti ye ka təv i Yesu. Saduke hay na, ndo neheye tə gwad: «Ka mət na, mələtsew abəra ma mədahan andaya sa bay» aye. ²⁸ Ti ye naha, ta tsətsah ka Yesu, tə gwadətay: «Miter, bazlam nakə Musa a watsamay a bazlam i Mbəlom mapala eye na, anan. A gwad: “Tədə ndo a mət a gər ha ŋgwas ŋgay ta wa zuk bay na, mata zle na madakway i ŋgwas niye na, malamar i ndo niye a mət aye†” bədaw? Ma zliye na, hərwi ada hulfe i ndo niye a mət aye mâ dze bay. ²⁹ Yaw! Andaya ahəl niye ndo ta malamar ŋgay hay tasəla. Malamar tay makurre eye a zla dahəlay. A zla dahəlay na, a mət. A mət na, ta wa ta dahəlay ŋgay niye a zla aye bay. ³⁰ Məmbager ŋgay a zla na madakway i ŋgwas niye. A zla na, a mət. ³¹ Malamar tay mamahkar eye a zla. A zla na, a mət. Siye hay tebiye tə ge andza niye dərma. Nəteye neheye tasəla aye tə zla ŋgwas niye na, tə mət tebiye. Nəray kwa nəte mə walaŋ tay ta wa ta ŋgwas niye bay. ³² Ka mandəve ŋgay eye na, ŋgwas niye a mət

dərma. ³³ Pat nakə aza mədahan hay ta lətseweye abəra ma mədahan aye na, ŋgwas niye ma mətseye na, a way? Hərwi nəteye niye tasəla eye ta zla na ka ŋgwas!»

³⁴ Yesu a mbədatay faya, a gwadətay: «Hasləka ta ŋgwas neheye ka mändzibəra nakay anan aye na, ta zliye bo. ³⁵ Ane tuk na, ndo neheye Mbəlom a pala tay ha, nəteye ta ndziye ka mändzibəra nakə wedeye na, ta lətseweye abəra ma mədahan na, ta zliye bo nakay na, zal kəgəbay, ŋgwas na, ta zliye bo sa bay. ³⁶ Nəteye na, ta mətseye sa bay. Ta ndziye na, andza gawla i Mbəlom hay. Nəteye wawa i Mbəlom hay, hərwi ta lətsew abəra ma mədahan a məsəfəre.

³⁷ «Mələtsew abəra ma mədahan na, ka sərakwa ha mədahan hay ta lətseweye abəra ma bəd na, hərwi bazlam i Musa nakə a tsik ahəl niye aye. A da ha na, bazlam nakə Mbəlom a tsikayaw mə gay i dak niye dzaydzay andza faya ma təmiye na aye. A zalay a Bəy Maduweŋ na, “Mbəlom i Abraham, Mbəlom i Izak, Mbəlom i Zakob.‡” ³⁸ A tsik andza niye na, hərwi Mbəlom na, nengeye Mbəlom i mədahan hay bay, nengeye Mbəlom i ndo neheye ta ndziye huya ta sifa aye. Ta ndziye ma sifa na, hərwi Mbəlom.»

³⁹ Siye i ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye tə tsəne andza niye na, tə gwad: «Miter, bazlam yak niye ka tsik aye na, təde.» ⁴⁰ Tə tsikay andza niye na, hərwi horoy a gatay matsətsehe faya wu hay.

Yesu a yaw na, ma gwala i way?

Mata 22.41-46; Markus 12.35-37

⁴¹ Yesu a gwadətay: «Ndo hay tə gwad ka Kəriste na, nengeye Wawa i Davit na, kəkay? ⁴² Duh Davit tə gər ŋgay a gwad ma dərəwel i Dəmes hay na:

“Bəy Maduweŋ Mbəlom a gwadətay a Bəy Maduweŋ ga na:

Dara, ndza tə həlay i mənday ga,

⁴³ hus a pat nakə na piye tay ha ndo mənə dəre yak hay a hud i sik yak aye.Š”

† 20:28 Bazlam mapala eye masulo eye 25.5-6. ‡ 20:37 Madayaw abəra ma Ezipt 3.6. § 20:43 Dəmes hay 110.1.

⁴⁴ «Ane tuk na, Davit na, kə zalay a Kəriste “Bəy Maduweŋ” tuk na, ada ndo hay ta gwadiye wawa ŋgay na, ma kəkay?»

Sariya ka gər i ndo mədzanŋawa bazlam i Mbəlom mapala eye hay

Mata 23.1-36; Markus 12.38-40

⁴⁵ Ahəl nakə ndo hay faya ta pay zləm a bazlam ŋgay nakə faya ma tsikateye na, Yesu a gwadatay a gawla ŋgay hay: ⁴⁶ «Həbum gər kurom abəra ka ndo mədzanŋawa bazlam i Mbəlom mapala eye hay. Nəteye i tay ta wuda mahəhele na, ta rəkwaŋ eye. Ka təv məhay gər na, ta wuda ndo hay tā tsikatay me ta mədəslatay ha gər. Mə gay i maɖuwule me na, ta pəlawə i tay na, təv məndze nakə kame i ndo hay aye, ndo hay ta ŋgatateye lele. Mə magurlom, ta wuda na, təv məndze ŋgwalak eye. ⁴⁷ Wu nakə tə vələwatay a madakway i gwas hay aye na, tə ndayawa na. Tə duwulaway me a Mbəlom na, vədṽəd a ndəv bəse bay hərwi ada ndo hay tā gwad fataya nəteye ndo ŋgwalak eye hay. Slala i ndo neheye andza nakay aye na, Mbəlom ma giye fataya sariya na, ma ziye i ndo siye hay.»

21

Məvalay wu a Mbəlom tə dərev nate eye

Mata 12.41-44

¹ Ma dəba eye, Yesu a zəba ka bo bəra dəre na, a ŋgatay a ndo i zlele hay ta piye suloy a wu məpe suloy mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. ² Yesu a ŋgatay a madakway i ŋgwas wuray mətawak eye, a ye naha a pa a dəma kobo sulo dərma.

³ Yesu a gwadatay: «Sərum ha madakway i ŋgwas nakay na, kə vəl dala haladzay a ze i ndo hay tebiye. ⁴ Hərwi ndo mekeleŋ eye hay tə vəl na, abəra ka siye. A gatay mə gər sa bay. Ane tuk na, madakway i ŋgwas nakay mətawak eye na, a vəl ha tebiye, siye andaya sa bay.»

Yesu a da ha ta mbəzliye gay i mədəslay ha gər a Mbəlom

Mata 24.1-2; Markus 13.1-2

⁵ Ndo mekeleŋ eye hay tə tsik ka gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Tə gwad: «Gay nakay na, a le. Kwar neheye ta dəzl ha aye na, tə le. Ada wu neheye tə vələy a Mbəlom aye, tə le.»

Ane tuk na, Yesu a gwadatay: ⁶ «Wu nakə faya ka zəbumeye faya aye na, pat mekeleŋ eye na, ka ŋgatumeye a kwar kwa nəte ka gər i kwar ŋged bay. Ta mbəzliye ha hele hele.»

Ŋgodgor i mandəve i məndzibəra

Mata 24.3-14; Markus 13.3-13

⁷ Ndo niye hay ka təv eye niye ta tsətsah faya, tə gwad: «Miter, wu neheye ka tsik aye ta giye bo na, kəday? Ŋgodgor waray nakə nəmaa səriye ha na, wu neheye tebiye ta ndisleweye aye?»

⁸ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Gum metsehe lele! Ndəray m̄ə səpat kurom bay. Hərwi ndo hay haladzay ta deyeweye ta məzele ga. Kwa way ma gwadiye: “Neŋ na, Kəriste, həlay eye kə ndislew!” Ane tuk na, k̄ə pumatay bəzay bay. ⁹ Ka tsənum ndo hay faya ta giye vərəm ta ndo neheye ta niye dəre a bo aye na, k̄ə dzədzarum bay. Wu neheye na, kutoŋ ta ndisleweye təday. Ane tuk na, niye na, mandəve i məndzibəra zuk bay.»

¹⁰ Yesu a gwadatay sa: «Slala ŋged ta giye vərəm ta slala neŋged, bəy ta bəy ta giye vərəm. ¹¹ Dala ma bəliye, ada mändərzlan ma giye, dəvats i magədama haladzay ma gateye a ndo hay ma gəma hay wal wal. Wu neheye a ge masuwayaŋ eye tə wu mekeleŋ eye hay wal wal ma dzədzariye tay ha ndo hay, ta ta deyeweye mə mbəlom.

¹² «Ane tuk na, wu niye hay ta deyeweye na, ta gakumeye dəretsətseh. Ta gəsiye kurom a gay i maɖuwule me, ta gakumeye sariya ada ta dərəzliye fakuma a gay i danŋay. Ta gəsiye kurom, ta diye kurom ha kame i bəy hay ada kame i ndo mələve dala hay hərwi ga. ¹³ Niye na, həlay eye i kurom məhəle mbal i gər ga tuk. ¹⁴ Pat eye kə ndislew na, gəsəm dərev lele. K̄ə dzədzarum mə dərev kurom anəke na: “Mata mbəde famaya abəra me way?” na, k̄ə dzalum bay. ¹⁵ Neŋ eye na dākumeye ha bazlam nakə ka tsikumeye ada ndaraw nakə kwa ndo mənə dəre kurom hay ta sliye faya mədəde kurom ha ta sariya bay aye.

¹⁶ «Kwa bəba kurom hay ta may kurom hay ta giye fakuma daf. Malamar kurom hay, wurəba kurom hay ta dzam kurom

hay ta giye fakuma daf. Ta gəsiye kurom ada ta gakumeye sariya i mādahan a siye hay haladzay mə walaŋ kurom. ¹⁷ Ndo hay tebiye ta nakumeye dāre hārwi ga. ¹⁸ Ane tuk na, sərūm ha na, məkwets i gər kurom kwa nāte ma dziye bay. ¹⁹ Gum gədaŋ lele. Ka ta mbəlumeye ha məsəfəre kurom hay na, andza niye.»

Ta mbəzliye ha Zerozelem

Mata 24.15-21; Markus 13.14-19

²⁰ «Tadə ka ŋgatumay a vərəm kə lətsew, ta lawara Zerozelem na, sərūm ha mazlambar ta mbəzliye ha bəse tuk. ²¹ Ndo neheye ka dala i Yahuda aye, ta ŋgatay a wu niye na, t̄a hway a mahamba hay. Ndo neheye nətēye ma wuzlah gay i Zerozelem aye na, t̄a hwayaw abəra mə dāma dərəŋ ada ndo neheye mə gəma aye na, t̄a hway a wuzlah gay bay.

²² «Hərwi pat eye niye na, pat nakə Mbəlom ma giye sariya ŋgay aye tuk. Niye na, andza nakə ndo i maslaŋ hay t̄a tsik faya mə Derewel i Mbəlom ma ta giye bo aye. ²³ Pat eye niye na, dāretsətseh wene wene eye na, ka gər i ŋgwas neheye t̄a bo sulo aye ada ka ŋgwas neheye faya ta vələteye wah a wawa tay hay aye! Ayaw! Ndo i gəma neheye ta ta siye dāretsətseh haladzay hārwi Mbəlom ma ta gateye dāretsətseh. ²⁴ Ndo niye hay t̄a sər Mbəlom bay aye siye hay ta kədiye tay ha ta maslalam. Siye hay ta gəsiye tay ha beke eye hay, ta diye tay ha a gəma hay wal wal. Ndo neheye t̄a sər Mbəlom bay aye ta deyeweye, ta mbəzliye ha Zerozelem hele hele. Ta ndziye mə dāma na, hus ahəl tay nakə ka ndəv aye.»

Madayaw i Wawa i Ndo

Mata 24.29-31; Markus 13.24-27

²⁵ Yesu a gwadatay sa: «Pat eye niye wu niye hay ta dazlay na, ka pat, ka kiye, ka wurzla hay, wu mäge masuwayaŋ wal wal ta bəziye ha bo. Ma ta giye na, andza mətasl nakə a vəzl haladzay vəvəva a bəl ha dəlov i yam wekit wekit aye. Ndo i mändzibəra hay tebiye ta dzədzariye, ma vələteye mədzał gər. ²⁶ Ndo hay haladzay ta ta mətiye t̄a zluwer i wu niye hay. Andza niye wu neheye gədaŋ eye ka magərmbəlom aye ta bəliye haladzay.

²⁷ «Ma dāba eye na, ndo hay ta ŋgeteŋeye a neŋ Wawa i Ndo na deyeweye ma pazlay ta gədaŋ ada ta məzlaḅ eye haladzay. ²⁸ Aza ka ŋgatumay a wu niye hay ta dazlay mändislew na, ləvum bo lele ada zlum gər kurom ka mbəlom, hārwi Mbəlom ma ta tēmiye kurom ha bəse tuk.»

Dzeke i gurov

Mata 24.32-35; Markus 13.28-31

²⁹ Yesu a tsikatay dzeke sa, a gwadatay: «Zəbum ka gurov ada ka dərizl i gərdaŋ hay tebiye kwa! ³⁰ Ka ŋgatumatay ta gəgar ha ka bo abəra slambah hay ada ta dazlay a maḍude na, ka sərūm ha gwaduvay kə ge, mazlambar yam ma piye bədaŋ! ³¹ Andza niye ka ŋgatumay a wu neheye ta ndislew na, sərūm ha Bəy i Mbəlom neŋgeye bəse t̄a nəkurom.

³² «Neŋ faya na gwadakumeye: Sərūm ha na, wu nakay tebiye ma giye bo na, ndo neheye anəke aye ta mət zuk bay. ³³ Magərmbəlom ta dala ta dziye, bazlam ga na, dāda ma dziye bay.»

Gumay metsehe a bo kurom

³⁴ «Gumay metsehe a bo kurom. Kā gərūmay ha dārev kurom a wu məse bay, k̄a kwayum bay ada k̄a vələmay ha mədzał gər kurom a wu i mändzibəra bay. Ka gumeye metsehe a bo kurom na, hārwi ada sariya i Mbəlom m̄a ndzakum a gər həf bay. ³⁵ Hārwi pat eye ma deyeweye na, ndo hay tebiye ka mändzibəra ta səriye ka bo bay. Ma mbəzliye tay ha t̄əbət̄s andza bəlay nakə a mbəzl wu aye. ³⁶ Ndzum tsezlezleŋŋe, dūwulumay me a Mbəlom pat pat. Ka gum andza niye na, ka hutumeye gədaŋ ka məsəmay naha a wu neheye tebiye ta ndzakumeye a gər aye. Andza niye ka mbumeye faya mələtse ka t̄əv ga, neŋ Wawa i Ndo.»

³⁷ Ta həpat na, Yesu a tətikawa tay ha ndo hay ma dalaŋtagay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom, ta huwa na, a yawa mata həne ma tsaholok nakə t̄a zalay Mahamba i Tetədöz aye. ³⁸ Pərik i mekedə na, ndo hay ti yawa a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom mata pay zləm a matətike i Yesu.

22

Yudas a ge daf ka Yesu

Mata 26.1-5,14-16; Markus 14.1-2,10-11; Yuhana 11.45-53

¹ Magurlom nakə tə zalay magurlom i Pak aye na, mazlambar ta hatsiye. Ahəl i magurlom tay niye na, tə ndayawa wu mənday tay nakə tə zalay «peŋ» aye na, gəde faya bay. ² A həlay i magurlom eye niye na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo neheye tə dzangawa bazlam i Mbəlom mapala eye aye ta pəla tsəved ka məkəde na Yesu. Ane tuk na, ta dzədzar ta ndo hay.

³ Fakalaw a fəlakway a bo a Yudas nakə tə zalay Iskariyot aye. Neŋgeye na, nəte mə walaŋ i gawla i Yesu niye hay kuro gər eye sulo, aye. ⁴ Yudas a həl bo a ye ka təv i bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ada ka təv i bagwar i sidzew neheye ta tsəpawa gay i mədəslay ha gər a Mbəlom aye. A ye na, hərwi mapəle tsəved ka mäge daf ka Yesu. ⁵ A yatay a gər a ndo niye hay haladzay, tə gwaday: «Nəmaa vəlakeye dala.» ⁶ Yudas a tsəne andza niye na, a təma bazlam tay niye. Tsa na, a maw abəra ka təv tay, a ye a pəla wewer ada həlay nakə lele eye hərwi mäge daf ka Yesu ndo hay ta səriye faya bay aye.

Yesu ta gawla ŋgay hay, tə ge magurlom i Pak

Mata 26.17-25; Markus 14.12-21; Yuhana 13.21-30

⁷ Yaw! Ahəl nakə tə ndayawa wu mənday nakə gəde faya bay aye na, pat i məkəde təbaŋ hərwi məde wu mənday i Pak aye kə husaw tuk. ⁸ Yesu a slər Piyer ta Yuhana, a gwadatay: «Dum ta dumakway wu mənday i magurlom i Pak nakə ka ndayakweye.»

⁹ Piyer ta Yuhana ta tsətsah faya, tə gwaday: «A saka nəmaâ daka daf na, ka waray?»

¹⁰ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Tsənum lele! Tadə faya ka deyumeye, ka ndislum a wuzlahgəma na, ka ndzumeye a gər a ndo faya ma zliye yam ta gəzla aye. Pumay bəzay hus a gay nakə ma fəlakwiye a dəma aye, ¹¹ ada gwadumay a ndo i gay niye: “Miter a tsətsah fakaya, a gwadaka: Gay nakə nəmaa ndiye wu

mənday i magurlom i Pak ta gawla ga hay aye na, məŋgay?» ¹² Ka tsətsahum andza niye na, ma dəkumeye faya ka gay nakə ka gər i gay neŋged aye. Hud i gay niye na, bagwar eye. Wu hay maləva bo eye mə dəma. Ka dumeye wu mənday i magurlom i Pak na, mə dəma.»

¹³ Gawla i Yesu niye hay sulo eye tə həl bo ti ye. Ti ye naha na, tə ndzay a gər andza nakə Yesu a tsikatay aye. Tsa na, tə da wu mənday i Pak mə dəma.

Wu mənday i Bəy Maduweŋ

Mata 26.26-30; Markus 14.22-26; 1 Korinje hay 11.23-25

¹⁴ Həlay i mənde wu mənday niye a sla na, Yesu ta ndo i maslaŋ ŋgay hay ti ye naha, tə ndza hərwi mənde wu mənday.

¹⁵ A gwadatay: «Na ta giye dəretsətseh na, a seŋ haladzay mənde wu mənday i magurlom i Pak nakay tage nəkurom təday.

¹⁶ Ayaw! Neŋ faya na tsikakumeye, dāda na ta ndiye wu mənday nakay sa bay hus a pat nakə dedek ŋgay eye ma giye bo ma Bəy i Mbəlom aye.»

¹⁷ Ma dəba eye na, a zla gəvet, a rah ha ta wu məsay. A gay naha sisə a Mbəlom. Tsa na, a gwad: «Zlum gəvet nakay ada kâ sum wu məsay nakay mə dəma aye. ¹⁸ Neŋ faya na tsikakumeye, na ta siye wu məse nakay sa bay ka madazlay anəke hus a pat nakə Bəy i Mbəlom ma deyeweye aye.»

¹⁹ Tsa na, a zla peŋ, a gay naha sisə a Mbəlom. Ma dəba eye na, a ŋgəna ha peŋ niye, a vəlatay a gawla ŋgay hay, a gwadatay: «Nakay na, bo ga, mavəla eye hərwi kurom. Gum ha andza nakay huya hərwi ada kâ dzalum ha ka neŋ.»

²⁰ Ma dəba i mənde wu mənday niye na, a zla gəvet, a gwadatay: «Wu məse nakay na, bambaz ga nakə Mbəlom ma bəriye dzam ta ndo hay aye. Ta mbədiye ha na, hərwi kurom. ²¹ Ane tuk na, zəbum ndo nakə ma giye fagaya daf aye na, faya ka ndayakweye wu mənday dziye. ²² Neŋ Wawa i Ndo na mətiye andza nakə Derewel i Mbəlom a tsik aye. Ane tuk na, dəretsətseh ka gər i ndo nakə ma giye fagaya daf aye.»

²³ Gawla ŋgay hay tə tsəne andza niye na, ta dazlay a matsətsehe ka bo mə walaŋ tay,

tə gwad: «Way nakə mata ge andza niye mə walaŋ kway na, way?»

Bagwar eye na, way?

²⁴ Ma dəba eye na, gawla i Yesu hay ta dazlay məkədə wuway mə walaŋ tay haladzay, tə gwad: «Way nakə mə walaŋ kway nakay neŋgeye bagwar eye na, way?»

²⁵ Yesu a gwadatay: «Bəy bagwar eye i gəma hay faya ta ləviye bəy hay. Ndo neheye gədaŋ tay andaya aye na, a satay dzam ta ndo hay. ²⁶ Ane tuk na, nəkurom na, kâ gum andza nəteye təbey! Duh na, ndo nakə bagwar eye na, mâ təra andza wawa eye tsekweŋ ada ndo nakə ma ləviye ndo hay aye na, mâ təra ndo i məsler.

²⁷ «Ayaw! Bagwar eye na, way tuk? Ndo nakə neŋgeye mandza eye ta geye məsler ka həlay aye tsukudu ndo məge məsler ba? Bagwar eye na, ndo nakə ta geye məsler aye bədaw? Andza niye, neŋ nakay anaŋ mə walaŋ kurom anəke aye, neŋ na, andza ndo i məsler.

²⁸ «Nəkurom na, ka ndzum ka təv ga. Ka zlum ŋgatay ma wuzlah i dəretsətseh nakə tə geŋ aye haladzay. ²⁹ Neŋ bəbay na, na vəlakumeye Bəy i Mbəlom andza bəba ga Mbəlom nakə a vəleŋ aye. ³⁰ Ka ndayumeye ada ka sumeye wu məsay tage neŋ ma Bəy ga, ada ka ta ndzumeye ka təv məndze i bəy hərwi məge sariya ka gwala i Israyel neheye kuro gər eye sulo aye.»

Piyer ma gwadiye: «Na sər Yesu bay»

Mata 26.31-35; Markus 14.27-31; Yuhana 13.36-38

³¹ Yesu a gwaday a Simon Piyer: «Simon, Simon tsəne! Fakalaw kə huta gədaŋ məbəle kurom ha, ma həviye kurom andza mahəve daw nakə ta həvawa hərwi maŋgəne tay ha ka bo abəra ta dzəndzar aye. ³² Ane tuk na, neŋ na duwulay me a Mbəlom hərwi yak. Na duwulay me a Mbəlom na, hərwi ada mədzal gər yak ka neŋ mâ ge bəle bay. Ka tsətsah məpəse me na, vəlatay gədaŋ a malamar yak hay.»

³³ Piyer a gwaday: «Bəy Maduweŋ, neŋ na, maləva bo eye kwa mede a daŋgay ka deyemeye salamay. Kwa məməte, ka mətameye salamay!»

* **22:37** Ezay 53.12.

³⁴ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Ka tsik na, dedek ŋgway daw Piyer. Tsəne! Na tsikakeye, bəgom nakay dzagulok ma ta zlahiye na, ba ka gwad sik mahkar ka sər neŋ bay.»

Mələve bo ta suloy ada ta maslalam

³⁵ Yesu a gwadatay a gawla ŋgay hay sa: «Ahəl niye na slər kurom ha ze dala, ze gwezem, ze tahərak mə sik na, wuray kə kətsakum daw?»

Ta mbəday faya: «Wuray kwa tsekweŋ kə kətsamay bay.»

³⁶ Yesu a gwadatay: «Anəke duh na, ndo nakə suloy ŋgay andaya aye na, mâ həl. Ndo nakə gwezem ŋgay andaya aye na, mâ zla dərmak. Ada ndo nakə maslalam ŋgay andaya bay aye na, mâ səkəm ha rəkwat ŋgay ada mâ səkəm maslalam. ³⁷ Hərwi mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad: “Neŋgeye na, ndo hay tə pasla na a walaŋ i ndo i məkədə ndo hay.*” Na tsikakumeye: Wu nakə Derewel i Mbəlom a tsik aye na, ma giye bo tebiye.»

³⁸ Gawla ŋgay hay tə gwaday: «Bəy Maduweŋ, maslalam hay anaŋ sulo.»

Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Niye na, da kə sla.»

Yesu aye mata duwulay me a Mbəlom ma tsaholok i tetədöz

Mata 26.36-46; Markus 14.32-42

³⁹ Ma dəba aye na, Yesu a ye abəra ka təv niye, a ye a tsal a Mahəmba i Tetədöz andza nakə a gawa ha aye. Gawla ŋgay hay tə pay bəzay. ⁴⁰ Tə ndisl naha a dəma na, Yesu a gwadatay: «Duwulumay me a Mbəlom hərwi ada kâ dədum a masəpete i Fakalaw bay.»

⁴¹ Tsa na, a gər tay ha gawla ŋgay hay. A ye abəra ka təv tay əzad dəreŋ tsekweŋ tsa. A ye naha a dəkw gurmets ka dala, a duwulay me a Mbəlom, ⁴² a gwad: «Bəba, tadə ka wuda na, zla fagaya abəra dəretsətseh nakay na siye tey! Ane tuk na, ge na, andza nakə a saka aye bəna, andza nakə a seŋ a neŋ aye bay.»

[⁴³ Tsa na, gawla i Mbəlom a mbəzlaw mə mbəlom, a yaw a bəzay ha bo hərwi məvəlay gədaŋ. ⁴⁴ Yesu a dzədzar, mədzal gər ŋgay a mbəda haladzay. A duwulay me a Mbəlom ta gədaŋ sa. Merəbe nakə faya

aye na, a t̄ara andza bambaz nak̄a a t̄akw ka dala t̄aluk t̄aluk aye.]

⁴⁵ A nd̄av ha maduwulay me a Mb̄alom na, a mb̄ada ḡar ka t̄av i gawla ngay hay. A ye naha a ndzatay a ḡar na, n̄ateye mandzah̄ara eye. Madaḡar a gatay h̄arwi d̄arev a ndalatay. ⁴⁶ A gwadatay: «L̄atsum, d̄uwulumay me a Mb̄alom h̄arwi ada k̄a d̄ad̄um a mas̄epete i Fakalaw bay.»

T̄a ḡas na Yesu

Mata 26.47-56; Markus 14.43-50; Yuhana 18.3-11

⁴⁷ Ah̄el nak̄a Yesu faya ma tsikiye me mba aye na, ndo hay haladzay ti ye naha. Maa ndzatay naha kame na, Yudas nen̄geye nak̄a n̄ate m̄a walaŋ i gawla i Yesu hay kuro ḡar eye sulo aye. A ye naha b̄ase ka t̄av i Yesu h̄arwi m̄aḡase na ka bo t̄ambolok t̄ambolok. ⁴⁸ Ane tuk na, Yesu a gwaday: «Yudas, ka giye d̄af ka nen̄ Wawa i Ndo na, ta m̄aḡase ga ka bo t̄ambolok t̄ambolok d̄aw?»

⁴⁹ Gawla i Yesu hay t̄a ngatay a wu niye hay faya ma giye bo andza niye na, ta ts̄atsah faya, t̄a gwaday: «B̄ay Maduwen̄, n̄amaa watsa tay ta maslalam d̄aw?»

⁵⁰ Tsa na, ndo n̄ate m̄a walaŋ tay a fay a ndo i m̄asler i bagwar i ndo m̄av̄elaway wu a Mb̄alom, a d̄asay na zl̄am i h̄alay i m̄anday fats ka dala.

⁵¹ Ane tuk na, Yesu a gwadatay a gawla ngay hay: «Ḡarum tay ha, niye na, d̄a.»

Tsa na, a lamay a zl̄am i ndo niye, a paha suwud̄ suwud̄.

⁵² Tsa na, Yesu a tsikatay a bagwar i ndo neheye t̄a v̄elaway wu a Mb̄alom aye, a bagwar hay i ndo mats̄ape gay i m̄ad̄eslay ha ḡar a Mb̄alom hay ada a madugula i Yahuda niye hay ti ye naha faya mata ḡase na aye, a gwadatay: «Ka yumaw fagaya ta maslalam kurom hay ada ta sakwal kurom andza ta ḡasiye ndo i m̄akal d̄aw? ⁵³ Ada pat pat ka ndzawakwa ka bo dziye m̄a gay i m̄ad̄eslay ha ḡar a Mb̄alom na, ka p̄alum ts̄aved̄ m̄aḡase ga bay. Ane tuk na, i kurom na, h̄alay eye k̄a sla tuk, ada h̄alay i ndo nak̄a ma l̄avon̄ aye ma b̄aziye ha ḡadaŋ ngay.»

Piyer a gwad̄: «Na s̄ar Yesu bay»

Mata 26.57-58,69-75; Markus 14.53-54,66-72; Yuhana 18.12-18,25-27

⁵⁴ T̄a ḡas na Yesu, ti ye ha a gay i bagwar i ndo m̄av̄elaway wu a Mb̄alom. Piyer na, a patay naha b̄azay ma d̄aba d̄aren̄. ⁵⁵ Ma dalam̄atagay i gay niye na, ta vat ako ma wuzlah eye. Ndo hay n̄ateye mandza eye ka ako eye niye. Piyer a ye naha a ndza ka t̄av tay d̄armak.

⁵⁶ Ngwas wuray andaya a gawa m̄asler m̄a gay eye niye a ngatay a Piyer mandza eye ka ako. A z̄aba faya, a ndazl na Piyer lele. Tsa na, a gwad̄: «N̄akar d̄armak na, ndo i Yesu.»

⁵⁷ Ane tuk na, Piyer a mb̄aday faya a ngwas niye, a gwaday: «A'ay! Na s̄ar na bay!»

⁵⁸ M̄andze tsekwen̄ na, ndo mekelen̄ eye a ngatay a Piyer, a gwaday: «N̄akar d̄armak na, n̄ate m̄a walaŋ i gawla i Yesu hay!»

Piyer a gwaday a ndo niye: «A'ay! Nen̄ na m̄a walaŋ tay bay.»

⁵⁹ A ndza ma d̄aba eye tsekwen̄ mazlam-bar b̄are n̄ate na, ndo mekelen̄ eye a tsik sa, a gwad̄: «Ta dedek ndo nakay na, t̄a ndzawa t̄a Yesu d̄armak! Sa tsa na, nen̄geye ndo i Galile hay.»

⁶⁰ Ane tuk na, Piyer a mb̄aday faya, a gwaday: «A saka m̄agwed̄e mey na, na s̄ar bay.»

Kwayan̄ŋa ah̄el nak̄a faya ma tsikiye me mba aye na, dzagulok a zlah̄a. ⁶¹ B̄ay Maduwen̄ a mb̄ada bo, a ndazl naha Piyer ndzuzle a d̄are. Tsa na, wu nak̄a Yesu a tsikay a Piyer aye na, a mayaw a ḡar tuk. A gwaday na: «B̄agom dzagulok ma ta zlahiye na, 6a ka gwad̄ sik mahkar ka s̄ar nen̄ bay.» ⁶² Tsa na, Piyer a yaw ab̄era ma dalam̄atagay, a tuwa tsid̄uk tsid̄uk.

Ndo hay t̄a ngwasa ka Yesu

Mata 26.67-68; Markus 14.65

⁶³ Ndo neheye ta ts̄apawa Yesu aye, t̄a ngwasawa ka Yesu ada t̄a k̄adawa na.

⁶⁴ T̄a mbuzaway na d̄are ada ta ts̄atsahawa faya, t̄a gwadaway: «N̄akar na, K̄ariste ba! Tsikamay, maa faka na, way?» ⁶⁵ Ada t̄a tsikaway wu siye hay haladzay h̄arwi m̄atsad̄ay a Yesu.

Yesu kame i madugula i Yahuda hay

Mata 26.59-66; Markus 14.55-64; Yuhana 18.19-24

⁶⁶ D̄are a tsada na, madugula i Yahuda hay, bagwar hay i ndo neheye t̄a v̄elaway

wu a Mbəlom aye ta ndo mɛdzanɔgawa bazlam i Mbəlom mapala eye hay tɛ haya gɛr. Tsa na, ti ye ha Yesu kame i sariya tay.

⁶⁷ Ti ye naha ta tsɛtsah faya, tɛ gwadɛy: «Nɛkar na, Kɛriste daw? Tsikamay tey!»

Yesu a mbɛdatay faya, a gwadɛy: «Kwa tadɛ na tsikakum bɛbay na, ka tɛmumeye bay, ⁶⁸ ada tadɛ na tsɛtsah fakuma na, ka mbɛdumɛɔeye faya bay. ⁶⁹ Ane tuk na, sɛrum ha kwa anɛke Wawa i Ndo ma ndziye tɛ hɛlay i mɛnday i Mbəlom gɛdan eye.»

⁷⁰ Tsa na, nɛteye niye tebiye tɛ gwadɛy: «Azlakwa nɛkar na, Wawa i Mbəlom daw?»

Yesu a mbɛdatay faya, a gwadɛy: «Bo kurom eye ka gwadum nɛɔ nɛɔɔeye.»

⁷¹ Tɛ tsɛne andza niye na, tɛ gwadɛy: «Ka pɛlakweye na, sa mey. Ba bo kway eye ka tsɛnakwa wu neheye a tsik tɛ bazlam nɔɔay aye.»

23

Ti ye ha Yesu kame i Pilat ada kame i Herod

Mata 27.1-2,11-14; Markus 15.1-5; Yuhana 18.28-38

¹ Ma dɛba eye na, ndo niye hay tebiye tɛ lɛtse, ti ye ha Yesu a gay i Pilat. ² Tɛ ndisl naha a dɛma na, ta dazlay a mɛdɛse parasay ka Yesu haladzay, tɛ gwadɛy: «Nɛmaa ndzay a gɛr a ndo nakay na, faya ma tsɛviye tay ha ndo may hay a pesl. A gwadɛy na: “Kɛ vɛlumay dzanɔgal a bɛy i Roma bay” ada a gwadɛ nɛɔɔeye Kɛriste, bɛy bagwar eye.»

³ Pilat a tsɛtsah ka Yesu, a gwadɛy: «Nɛkar na, bɛy i Yahuda hay dedek daw?»

Yesu a mbɛday faya, a gwadɛy: «Nɛkar ka tsik segey.»

⁴ Pilat a gwadɛy a bagwar hay i ndo neheye tɛ vɛlaway wu a Mbəlom aye ada a ndo hay tebiye: «Nɛɔ na, na huta mɛnese nakɛ ma gɛsiye na ndo nakay a sariya aye na, na huta bay.»

⁵ Ane tuk na, ndo hay tebiye tɛ gwadɛy ta magala: «Faya ma tsɛviye tay ha ndo hay tɛ matɛtike nɔɔay nakɛ a tɛtikawatay aye. A dazlay mɛge andza niye na, ka dala i Galile. A hɛhal ha ka dala i Yahuda tebiye ada kɛ ya ahaya kananɔ anɛke a Zerozelem sa.»

⁶ Pilat a tsɛne bazlam tay niye na, a tsɛtsah, a gwadɛy: «Ndo nakay na, ndo i Galile daw?»

⁷ Tɛ gwadɛy faya: «Yesu na, ndo i Galile.»

Azlamakwa maa lɛva Galile na, bɛy nakɛ tɛ zalay Herod aye. Pat eye niye na, nɛɔɔeye andaya ma Zerozelem. Tsa na, Pilat a gwadɛy: «Dum ha Yesu ka tɛv i Herod.»

⁸ Herod a nɔɔatay a Yesu na, dɛrev nɔɔay a nɔɔwasa haladzay. Kɛ tsɛne ndo hay tɛ tsikawa ka Yesu ada a say mɛnɔɔatay a Yesu na, kwa anɛke bay. A say na, Yesu mɛ gay masuwayanɔ ka tɛv nɔɔay.

⁹ A tsɛtsah wu hay haladzay ka Yesu. Ane tuk na, Yesu ka mbɛday faya wuray kwa tsekwenɔ bay.

¹⁰ Bagwar hay i ndo neheye tɛ vɛlaway wu a Mbəlom ta ndo mɛdzanɔgawa bazlam i Mbəlom mapala eye, ta ye naha dɛrmak. Tɛ dɛs parasay ka Yesu haladzay ta gɛdanɔ.

¹¹ Herod ta sidzew nɔɔay hay tɛ tsɛne andza niye na, tɛ tsadɛy a Yesu ada tɛ nɔɔwasa faya haladzay. Tɛ pa faya peteked nakɛ a le haladzay aye. Tsa na, tɛ ma ha a gay i Pilat.

¹² Kurre na, Herod ta Pilat na, ta wuda bo bay, tɛ nay dɛre a bo. Pat eye niye na, ta tɛra ta dzam eye tuk.

Mata 27.15–26; Markus 15.6–15; Yuhana 18.39–19.16

¹³ Ma dɛba eye na, Pilat a zalatay a bagwar hay i ndo neheye tɛ vɛlaway wu a Mbəlom aye, a bɛy i dala hay ta ndo i gɛma hay tebiye. ¹⁴ A gwadɛy: «Ka gɛsumɛnɛw ndo nakay ka gwadum na, faya ma tsɛviye tay ha ndo hay a pesl ba! Ada na tsɛtsah faya bazlam, ane tuk na, na huta faya mɛnese nakɛ ma gɛsiye na ta sariya aye bay. Ka dɛsum faya parasay. ¹⁵ Herod Anɔɔtipas bɛbay kɛ huta faya mɛnese bay, hɛrwi niye kɛ makwaya ahaya kway. Ndo nakay na, kɛ ge wuray kwa tsekwenɔ nakɛ mɛkɛde na aye bay. ¹⁶ Hɛrwi niye, na ndabiye na ta mandalaɔa ada na gɛriye ha.»

[¹⁷ Ka viye ka viye na, Pilat a gɛrawatay ha ndo abɛra ma danɔɔay nɛte hɛrwi magur-lom i Pak.]

¹⁸ Andza niye ndo hay tɛ tsɛne bazlam i Pilat niye na, tɛ pa bo ka mawude ta gɛdanɔ,

nəteye tebiye tə gwad: «Kəf na ndo nakay, gəramay ha na, Barabas!»

¹⁹ Barabas na, tə gəs na hərwi a kəf ndo ahəl nakə tə ge magazləga ma wuzlahgəma aye.

²⁰ A say a Pilat məgər ha Yesu. A tsikatay a ndo niye hay sa. ²¹ Ndo niye hay tebiye ta wuda, tə gwad: «Dar na ka mayako mazləmbada eye! Dar na ka mayako mazləmbada eye!»

²² Pilat a gwadatay mamahkar eye sa: «Nenğeye a ge na, mənese waray? Nen na, na huta faya mənese nakə məkəde na aye na, na huta bay. Hərwi niye, na ndabiye na ta mandalağa na, ada na gəriye ha.»

²³ Ane tuk na, ndo hay tə tsəne andza niye na, ta səkah ha mawude haladzay ta gədan, tə gwad: «Dar na ka mayako mazləmbada eye!» Tsiy mawude tay niye a gay zləm a Pilat.

²⁴ Tsa na, a təma andza i ndo hay nakə a satay aye. ²⁵ A gəratay ha Barabas andza nakə a satay aye. Azlakwa duh Barabas tə gəs na a dangay na, hərwi a kəf ndo ahəl nakə tə ge magazləga ta ndo i Roma hay aye.

Yesu na, Pilat a vəlatay ha a ndo hay, a gwadatay: «Gumay wu nakə andza a sakum məgay aye!»

Ti ye ha Yesu mata kəde na

Mata 27.32-44; Markus 15.21-32; Yuhana 19.17-27

²⁶ Ahəl nakə faya ta diye ha Yesu ka təv nakə ta kədiye na mə dəma aye na, tə dza gər ka tsəved ta ndoweye andaya tə zalay Simon a maw abəra mə pesl. Nenğeye na, ndo i gəma i Siren. Sidzew hay tə gəs na tə gay kutoŋ ka məzle mayako niye mazləmbada eye hərwi ada mâ zla naha ma dəba i Yesu.

²⁷ Ndo hay haladzay tə pay bəzay a Yesu. Ngwas hay haladzay faya ta tuwiye hərwi ngay. ²⁸ Yesu a mbəda bo ka təv i ngwas niye hay faya ta tuwiye, a gwadatay: «A nəkurom ngwas i Zerozelem hay, kâ tuwum hərwi ga bay. Duh na, tuwum hərwi bo kurom ada hərwi wawa kurom hay. ²⁹ Hərwi həlay eye ma deyeweye, ta gwadiye: “Məngwese ka gər i ngwas neh-eye dāda ta wa bay aye ada neheye dāda

wawa kə sa wah tay bay aye!” ³⁰ Ndo hay ta gwadeye a mahəmba hay: “Amboh mbəzlaw famaya tey!” Ada ta gwadeye a tsaholok hay: “Amboh ngaha may tey!”*

³¹ Ayaw! Ta gay wu nakay andza nakay a mayako ngədiz eye na, ada mayako makula eye na, ma giye na, kəkay?»

³² Ti ye ha Yesu ka təv nakə ta kədiye na aye na, ta gəs naha ndo wuray hay sulo tə ge mənese hərwi madar tay ha ka mayako tage Yesu dziye. ³³ Tə ndisl naha ka təv niye tə zalay Təv i Mətasl i Gər aye. Sidzew hay ta dar na Yesu ka mayako mazləmbada eye na, ka təv eye niye. Ta dar tay ha ndo niye hay sulo tə ge mənese aye dərmak, nəte tə həlay i mənday, nenğed tə həlay i gula.

³⁴ Yesu a gwad: «Bəba ga, pəsətay ha mənese tay hərwi wu nakə ta giye na, tə sər bay.»

Sidzew hay tə ge tsakwal ka peteked ngay hərwi məsəre ha peteked mamətsa eye na, a way. Tsa na, ta ngəna ha a bo peteked niye.

³⁵ Ndo hay tebiye nəteye ka təv eye niye faya ta zəbiye ka Yesu. Bagwar i madugula i Yahuda hay tə ngwasa ka Yesu, tə gwad: «Nenğeye na, kə təma tay ha siye i ndo hay sa na, mâ təma ha bo ngay tey. Tadə kə ge nenğeye na, Kəriste, nenğeye nakə Mbəlom a zla na aye na, mâ təma ha gər ngay tey.»

³⁶ Sidzew hay tə ngwasa ka Yesu dərmak, ta həndzəd naha ka təv ngay tə vəlay wuyeye andaya guyakaka. ³⁷ Tə gwaday: «Kə ge nəkar bəy i Yahuda hay na, təma ha bo yak aye tey!»

³⁸ Ka mayako niye mazləmbada eye na, ta law naha faya palalam wuray zal ka gər i Yesu, tə watsa: «Nakay na, bəy i Yahuda hay.»

³⁹ Ndo nəte mə walaŋ i ndo niye sulo tə ge mənese, ta dar tay ka bo dziye tage Yesu aye a tsaday a Yesu. A gwaday: «Ka gwad nəkar na, Kəriste sa na, təma ha gər yak ada kâ təma may ha tey!»

⁴⁰ Ane tuk na, ndo nenğed a may ha mənese a gwaday: «Ka sər Mbəlom təbədew? Nəkar anəke ta kədiye kar andza nenğeye dərmak. ⁴¹ Ane tuk na, i may ta kəf may na, təde bəna, ta kədiye may ka wu

* 23:30 Oze 10.8.

nakə ka gama lele bay aye. Nenɣeye na, kə ge mənese kwa tsekwen bay.»

⁴² Tsa na, a gwaday a Yesu: «Pat nakə ka deyeweeye andza bəy bagwar eye na, kə mətisa ga ha gər bay, dzala fagaya tey.»

⁴³ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Nenɣ faya na tsikakeeye: Sər ha na, bəgom nakay ka ta ndzameye tə nəkər mə mbəlom.»

*Məmāte i Yesu
Mata 27.45-46; Markus 15.33-41;
Yuhana 19.28-30*

⁴⁴ Ma giye mazlambar magər həpat, ləvonɣ a ge ka dala niye tebiye tekədəgəm. A ge na, hus a bəre mahkar i huwa. ⁴⁵ Pat a ndərmada a təv eye. Tsa na, peteked nakə a nɣəna ha ka bo abəra gay i mədəslay ha gər a Mbəlom sulo aye a nɣuradā tsanɣa ma wuzlah.

⁴⁶ Yesu a wuda ta magala kələrri, a gwad: «Bəba, na gər ha məsəfəre ga a həlay yak.†»

A tsik andza niye na, a mət tuk.

⁴⁷ Bagwar i sidzew i Roma hay a nɣatay a wu niye a ge bo aye na, a zambaday a Mbəlom, a gwad: «Ta dedək ndo nakay na, ndo lele eye.»

⁴⁸ Ndo neheye haladzay ti ye mata zəbaw faya aye, tə nɣatay a wu nakə a ge bo aye na, a ndalatay haladzay, ti ye wu tay a mətəgay. ⁴⁹ Dzam i Yesu hay ta nɣwas neheye tə payaw bəzay kwa abəra ma Galile aye nətəye malətsa eye dərənɣ faya ta zəbiye ka wu nakə ma giye bo aye.

*Tə pa na mədahanɣ i Yesu a tsəvay
Mata 27.57-61; Markus 15.42-47;
Yuhana 19.38-42*

⁵⁰ Ndo weye andaya tə zalay Yusufa. Nenɣeye nɣwalak i ndo. Nenɣeye nətə mə walaɣ i ndo mäge sariya hay dərma. ⁵¹ Nenɣeye na, kə ndza ta nətəye ka mäge bəbək tay ada ka məsler tay niye tə ge aye na, kə ndza ta nətəye bay. Nenɣeye na, ndo i gəma i Arimate. Gəma eye niye mə dəma na, Yahuda hay. Nenɣeye faya ma həbiye Bəy i Mbəlom.

⁵² A ye a gay i Pilat. A ye naha a tsətsah faya tsəved ka məzle mədahanɣ i Yesu. ⁵³ Pilat a vəlay tsəved ka mədahanɣ i Yesu. Tsa na, a ye a mbəzla ahaya mədahanɣ i Yesu abəra ka mayako mazləmbada eye.

† 23:46 Dəmes hay 31.6.

A mbəkwa na mədahanɣ niye ta rəkwa. A zla na a ye ha, a pa na a tsəvay nakə mala eye ka geseh aye. Tsəvay eye niye na, ta pa a dəma mədahanɣ dāda zuk bay. ⁵⁴ Pat eye niye na, pat i luma i dezele. Andza məgwede pat i mələve bo i pat i mazəzukw bo ada pat i mazəzukw bo ma dazleye.

⁵⁵ Nɣwas neheye tə pay naha bəzay a Yesu kwa abəra ma Galile aye, ti ye ka bo dziye ta Yusufa. Ta zəba ka tsəvay ada ta zəba faya Yusufa a pa na mədahanɣ i Yesu na, kəkay. ⁵⁶ Tsa na, tə maw a mətəgay. Tə maw na, tə ləva ha bo tə mal ada tə wurde hərwi mambədə ka mədahanɣ i Yesu. Ane tuk na, pat i mazəzukw bo na, ta zəzukw bo. Hərwi bazlam i Mbəlom mapala eye a ge me mäge məsler pat i mazəzukw bo.

24

*Yesu a lətsew abəra ma tsəvay
Mata 28.1-10; Markus 16.1-8; Yuhana 20.1-10*

¹ Pat i luma i sidzew pərik i mekedə na, nɣwas niye hay ti ye ka me tsəvay. Tə zla mal tay niye hay tə ləva ha bo aye ka həlay. ² Tə ndisl naha na, tə nɣatay a beber nakə ta dərəzl ha ka tsəvay aye mabədənɣwala eye faya abəra, madzaka eye dzakka ka tsakay aye. ³ Tə fələkwa a dəma na, ta nɣatay a mədahanɣ i Bəy Maduwenɣ Yesu bay. ⁴ Tə sər wu nakə ta dzaliye bay.

Kwayanɣa ndo hay sulo ti yaw dzərik kame tay ta bəzatay ha bo. Peteked tay hay ka bo na, a dəv haladzay. ⁵ Tə nɣatay a ndo niye hay sulo aye na, ta dzədzar haladzay. Ta rəh gər tay hay ka dala rəhe rəhe.

Ndo niye hay sulo aye tə gwadətay: «Ka pəlumeeye ndo nakə nenɣeye andaya tə dərə mə walaɣ i mədahanɣ hay na, hərwi mey? ⁶ Nenɣeye andaya kənanɣ bay, kə lətsew abəra ma mədahanɣ. Wu nakə a tsikakum ahəl niye nenɣeye ma Galile mba aye na, mâ makumaw a mədzał gər. ⁷ A gwad na: “Kutonɣ nenɣ Wawa i Ndo na, tâ vəlay ga ha a həlay i ndo i mezeleme hay. Ta dariye ga na, ka mayako mazləmbada eye, ada kə həna sulo ma mamahkar eye na, na lətseweye abəra ma mədahanɣ.”»

⁸ Tə tsəne andza niye na, bazlam i Yesu niye a tsikawatay aye a matayaw a gər tuk.

⁹ Tsa na, ti ye abəra ka me tsəvay niye. Ti ye ta təkəratay labara niye a gawla i Yesu niye hay ta zəkaw kuro gər eye nəte aye ada a siye i ndo neheye tə paway bəzay a Yesu aye dərmak. ¹⁰ Mə walaŋ i ŋgwas niye hay na, Mari nakə a yaw ma gəma i Magədala aye, Zan ta Mari may i Yakuba ada ŋgwas neheye nəteye ka bo dziye ta təkəratay labara i bazlam aye niye a ndo i maslaŋ i Yesu hay.

¹¹ Ane tuk na, ndo niye tə tsəne bazlam tay niye hay ta təkəratay aye na, ta təma bay, ta zəba faya andza bazlam i matərakahaŋ.

¹² Ane tuk na, Piyer a lətse a hway ka me tsəvay mata zəbaw. A ndisl naha ka me tsəvay na, a zəba dərə a tsəvay niye zərəd. A ŋgatay naha na, a rəkwat nakə tə mbəkwa ha Yesu aye dəkdək. Tsa na, a mbəda gər a mətəgay. Wu niye a ge bo aye na, a gay hərbaəbəkka.

*Yesu a bəzatay ha bo a gawla ŋgay hay
Markus 16.12-13*

¹³ Pat eye niye gawla i Yesu hay sulo mə walaŋ tay niye hay, tə həl bo ti ye a gəma nakə tə zalay Imayus aye. Gəma niye na, dərəŋ tsəfa ta Zerozelem. Tadə ka diye tə sik abəra ma Zerozelem na, ka giye ka tsəved bəre sulo. ¹⁴ Ahəl nakə faya ta diye na, faya ta tsikiye ka wu nakə a ge bo aye tebiye.

¹⁵ Ahəl nakə nəteye faya ta tsikiye me ada faya ta kədiye wuway ka gər i wu nakə a ge bo aye na, Yesu a yaw a həndzəd ka təv tay. Ti ye ka tsəved eye nəte. ¹⁶ Faya ta ŋgateye a Yesu ane tuk na, tə sər na bay hərwi wuye a gwadatay ta sər na bay.

¹⁷ Yesu a tsətsah fataya, a gwadatay: «Ka tsikum na, ka gər i bazlam i mey?»

Tə tsəne andza niye na, tə lətse. Dərev a ndalatay haladzay. ¹⁸ Ndo nəte mə walaŋ tay niye sulo aye na, məzele ŋgay Kəleyopas, a gwaday: «Wu nakə a ge bo ma məhəne neheye ka sər bay na, nəkar mbəlok eye ma Zerozelem kəla daw?»

¹⁹ A mbəday faya, a gwaday: «Maa ge mey?»

Ta mbəday faya, tə gwaday: «Wu nakə a ge tə Yesu ndo i Nazaret aye na, ka tsəne

təbədew? Neŋgeye na, ndo mədə ha bazlam i Mbəlom. Məsler nakə a gawa aye tə bazlam nakə a tsikawa kame i Mbəlom ada kame i ndo aye hay na, ta gədaŋ eye ²⁰ Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta bagwar kway hay tə gəs na. Tə vəlay ha a Pilat, a gay sariya i məkədə. Ma dəba aye na, ta dar na ka mayako mazləlmbada eye. ²¹ Nəmaa dzala həbe mə gər may na, nəmaa gwad mata təma tay ha Israyel hay na, neŋgeye. Ane tuk na, zle ka wu neheye a ge bo aye, kə ge məhəne mahkar bəgom. ²² Sa tsa na, siye i ŋgwas neheye mə walaŋ may ta vəlamay madzədzer. Kə ma may ha hərbaəbəkka. Hərwi ta wula pərek i mekedə ka me tsəvay, ²³ ane tuk na, ta huta na mədahaŋ i Yesu bay. Ta mbədaw gər, tə maw ka təv may na, ta təkəramay, tə gwad gawla i Mbəlom hay ta bəzatay ha bo ada gawla i Mbəlom niye hay tə gwadatay na, Yesu andaya tə dərə. ²⁴ Nəmaa tsəne andza niye na, siye i ndo mə walaŋ may hay ti ye ka me tsəvay sa. Ti ye, tə huta na, andza i ŋgwas niye hay ta təkəramay aye. Ane tuk na, ta ŋgatay a Yesu bay.»

²⁵ Yesu a gwadatay: «Nəkurom ndo neheye metsehe andaya fakuma bay aye. Wu neheye ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay tə də ha kurre na, a mbakum a mədzal gər kurom təbədew? ²⁶ Ka sərūm təbədew, Kəriste ma diye a bəy ŋgay na, ma giye dərətsətseh haladzay təday.»

²⁷ Tsa na, a datay ha wu nakə tə tsik ka neŋgeye mə Derewel i Mbəlom aye tebiye. Ma dazlay mə dərewel i Musa ada mede ha hus a dərewel i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay.

²⁸ Ahəl nakə faya ta diye, tə ndisl bəse ta gəma nakə faya ta diye a dəma aye na, Yesu a ge andza ma zliye tsəved ŋgay. ²⁹ Ane tuk na, ndo niye hay tə gwaday: «Kā ye a təv eye bay, ndza tə nəmay. Hərwi dərə faya ma gəsiye ada mazlambar həvad segey.» Tsa na, tə fələkwa a gay wuray, a ndza ta nəteye.

³⁰ Yesu a pa bo ka mənde wu mənday ta nəteye. A zla peŋ, a gay naha sisə a Mbəlom. Tsa na, a ŋgənatay ha peŋ niye ada a vəlatay. ³¹ Kwayaŋŋa dərə tay a həndək, tə sər na tuk. Ane tuk na, ta zəba

dāre na, neŋgeye andaya ka t̄əv tay sa bay k̄ə ḡər tay ha. ³² T̄ə gwad̄ mə walaŋ tay: «Ahəl nak̄ə faya ma d̄akway ha Derewel i Mb̄əlom ka ts̄əved̄ aye na, wuye mə d̄ərev may andza ako!»

³³ Ndo niye sulo aye t̄ə l̄ətse kwayaŋŋa ta mb̄əda ḡər a Zerozelem. T̄ə ndisl̄ naha a wuzlah gay na, t̄ə ndzay a ḡər a gawla i Yesu neheye kuro ḡər eye n̄əte aye t̄ə siye i ndo mekelen̄ eye hay n̄əteye mahaya ḡər eye.

³⁴ Ndo niye hay t̄ə ŋgatay a ndo neh-eye sulo aye na, t̄ə gwadatay: «Ta dedek̄ B̄əy Maduweŋ kway k̄ə l̄ətsew ab̄əra ma m̄ədaħaŋ, Simoŋ k̄ə ŋgatay!»

³⁵ N̄əteye d̄ərmak ta t̄ək̄əratay wu nak̄ə a ge bo ta n̄əteye ka ts̄əved̄ aye. T̄ə gwadatay: «N̄əmaa ŋgatay a Yesu ada n̄əmaa s̄ər na na, ahəl nak̄ə a ŋḡənamay peŋ aye.»

Yesu a b̄əzatay ha bo a gawla ŋgay hay kuro ḡər eye sulo

Mata 28.16-20; Markus 16.14-18; Yuhana 20.19-23; M̄əsl̄er hay 1.6-8

³⁶ Ahəl nak̄ə n̄əteye faya ta tsikiye me mba aye na, Yesu a yaw a walaŋ tay slek̄ərtik. Tsa na, a gwadatay: «Zay m̄ə ndza fakuma!»

³⁷ Gawla ŋgay niye hay ta dz̄ədzar, zluwer a gatay haladzay. H̄ərwi t̄ə dzala ma giye na, manakasla.

³⁸ Ane tuk na, Yesu a gwadatay: «Ka dz̄ədzarum andza niye na, h̄ərwi mey? Ada ka dzalum mə ḡər kurom andza niye na, kemey? ³⁹ Z̄əbum ka h̄əlay ga t̄ə sik ga. Na gwad̄ neŋ dedek̄ ŋgway b̄ədaw? T̄ətalum fagaya ada z̄əbum fagaya lele. H̄ərwi s̄ərum ha manakasla na, slo faya bay ada m̄ətasl̄ mə d̄əma andza neŋ nak̄ə faya ka z̄əbumeye fagaya aye bay.»

⁴⁰ A tsikatay andza niye na, a b̄əzatay ha vavay nak̄ə ka h̄əlay ŋgay hay ada ka sik ŋgay hay. ⁴¹ M̄əŋgwese a rah a d̄ərev i gawla ŋgay niye hay ada a gatay h̄ərbāəkk̄a. Ada huya ta dzala ha faya zuk bay. Tsa na, Yesu a ts̄ətsah fataya, a gwadatay: «Wu m̄ənday andaya fakuma d̄aw?» ⁴² Ti ye naha t̄ə zlayaw siye i k̄əlef maf̄əka eye n̄əte, t̄ə v̄əlay. ⁴³ Yesu a t̄əma k̄əlef niye ada a h̄əp̄əd̄ kame tay.

Tsa na, a gwadatay: ⁴⁴ «Ahəl niye neŋ t̄ə n̄əkurom mba aye na, na tsikakum, na

gwad̄awakum: Wu nak̄ə t̄ə watsa ka ḡər ga mə d̄ərewel i Musa, mə d̄ərewel i ndo m̄əde ha bazlam i Mb̄əlom hay ada mə d̄ərewel i D̄əmes hay aye na, kutoŋ wu niye ma giye bo.»

⁴⁵ Tsa na, Yesu a h̄ənd̄əkatay ha met-sehe h̄ərwi ada t̄ə s̄ər Derewel i Mb̄əlom.

⁴⁶ A gwadatay sa: «Wu nak̄ə t̄ə watsa mə Derewel i Mb̄əlom aye na, anaŋ: K̄əriste na, ma ta giye d̄ərets̄ətseh, ada m̄əh̄əne sulo mamahkar eye na, ma l̄ətseweye ab̄əra ma m̄ədaħaŋ. ⁴⁷ Ada ma sl̄əriye ndo hay ka m̄ədatay ha bazlam i Mb̄əlom a slala i ndo i m̄əndzib̄əra hay tebiye t̄ə ḡər ha mezeleme h̄ərwi ada Mb̄əlom m̄ə p̄əsatay ha m̄ənese tay hay. T̄ə dazlay na, ma Zerozelem. ⁴⁸ Maa t̄əra ndo i m̄əh̄əle mbal i wu nakay ma giye bo tebiye na, n̄əkurom. ⁴⁹ Ada neŋ eye na sl̄əraweye fakuma wu nak̄ə B̄əba a gwad̄ ma v̄əlakumeye. N̄əkurom na, ndzum ma wuzlah gay. H̄əbum ḡədaŋ i Mb̄əlom nak̄ə ma v̄əlakumeye mə mb̄əlom aye.»

Yesu a tsal a mb̄əlom
Markus 16.19-20; M̄əsl̄er hay 1.9-11

⁵⁰ Ma d̄əba eye na, Yesu a h̄əl gawla ŋgay hay ab̄əra ma ḡəma niye, a ye tay ha a t̄əv nak̄ə b̄əse ta ḡəma i Betani aye. M̄ə d̄əma na, a zla h̄əlay ka mb̄əlom. Tsa na, a pa fataya ŋgama. ⁵¹ Ahəl nak̄ə faya ma piye fataya ŋgama aye na, a ye fataya ab̄əra, a tsal ka t̄əv i Mb̄əlom. ⁵² N̄əteye na, t̄ə d̄əslay ha ḡər ada ta mb̄əda ḡər a Zerozelem ta m̄əŋgwese eye haladzay mə d̄ərev tay. ⁵³ Ti yawa a gay i m̄əd̄əslay ha ḡər a Mb̄əlom pat pat, ta zambadaway a Mb̄əlom.

Ngwalak i bazlam nakə Yuhana a watsa aye Məfələkwe

Ngwalak i bazlam nakay Yuhana a watsa na, hərwi ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye mandza eye ma Siri kəgəbay ma Azi, ma Turki nakə anəke aye.

Wu nakə mawatsa eye mə dəma aye na, wal abəra ka Mata, ka Markus ada ka Luka. A vəlay məzlaḅ haladzay a bazlam neheye matsika eye ta dzeke ada a məsler i Yesu.

Madədo 1 ka 12 faya ma tsikiye ka məsler neheye a ge masuwayaᅇ a ge aye.

Madədo 13 ka 21 faya ma ləviye ha bo ada faya ma tsikiye ka həlay nakə Yesu ma diye ka təv i Bəba ᅇgay aye.

Labara i məməte i Yesu aye (madədo 18 ada 19) ta ndzəkit bo tə wu neheye mə Mata, ma Markus, ada mə Luka aye, tə tsik ka wu eye nəte ᅇgweᅇ.

Pat i Magurlom i Pak na, Yesu a bəzatay ha a gawla ᅇgay (madədo 20 ada 21).

Ngwalak i bazlam i Yuhana na, kə tsik ka məwe i Yesu bay. Ane tuk na, ka madazlay na, a da ha Yesu Kəriste na, neᅇgeye bazlam i Mbəlom, neᅇgeye andaya huya ta Mbəlom (1.1-18). Yesu neᅇgeye bazlam i Mbəlom, a yaw məndze ta ndo zezeᅇ hay.

Bazlam i Mbəlom a təra ndo

¹ Ahəl nakə Mbəlom kə ge məndzibəra zuk bay aye na, ndo nakə tə zalay bazlam i Mbəlom aye na, neᅇgeye andaya. Neᅇgeye na, ta Mbəlom ada neᅇgeye na, Mbəlom.

² Ahəl nakə Mbəlom kə ge məndzibəra zuk bay aye na, neᅇgeye andaya ta Mbəlom

³ Mbəlom a ge wu hay tebiye na, tə həlay ᅇgay. Wu kwa nəte nakə Mbəlom a ge ze neᅇgeye na, andaya bay. ⁴ Maa vəl sifa a ndo hay na, neᅇgeye. Sifa niye na, a vəlatay dzaydzay a ndo hay. ⁵ Dzaydzay niye ma dəviye ma ləvoᅇ ada ləvoᅇ kə mbata ha bay.

⁶ Ahəl niye na, Mbəlom a sləraw ndoweye andaya tə zalay Yuhana. ⁷ A yaw na, mədatay ha dzaydzay eye niye a ndo hay hərwi ada ndo hay tebiye t̄a tsəne bazlam ᅇgay ada t̄a dzala ha ka bazlam ᅇgay.

⁸ Yuhana neᅇgeye na, dzaydzay niye ma dəvateye a ndo hay aye bay. Neᅇgeye a yaw na, mata datay ha a ndo hay tsa. ⁹ Dzaydzay niye na, dzaydzay dedek eye ma deyeweye ka məndzibəra, ma dəvateye dzaydzay a ndo hay tebiye.

¹⁰ Ndo nakə tə zalay bazlam i Mbəlom aye na, ki yaw ka məndzibəra. Kwa tadə Mbəlom a ge məndzibəra tə həlay ᅇgay bəbay na, ndo hay ta sər na bay. ¹¹ A yaw na, a təv ᅇgay, ane tuk na, ndo ᅇgay hay ta təma na bay. ¹² Ane tuk na, ndo mekeleᅇ eye hay na, ta təma na ada ta dzala ha. Nəteye na, kə vəlatay tsəved matəre wawa i Mbəlom hay. ¹³ Ta təra wawa i Mbəlom hay na, andza nakə ndo hay faya ta wiye bo ka məndzibəra aye bay ada hərwi nakə a satay a ndo hay aye bay. Ane tuk na, ta təra wawa i Mbəlom hay na, hərwi Mbəlom eye ᅇgway a vəlatay məsəfəre wedeye.

¹⁴ Neᅇgeye nakə tə zalay bazlam i Mbəlom aye na, ka təra ndo zezeᅇ ada ki yaw kə ndza mə walaᅇ kway. Neᅇgeye na, a gatay ᅇgwalak a ndo hay haladzay. Ka bəzakway ha dedek i Mbəlom. Nəmaa ᅇgatay a məzlaḅ ᅇgay. Maa vəlay məzlaḅ niye na, Mbəlom Bəba ᅇgay. A vəlay na, a wawa ᅇgay niye nəte aye.

¹⁵ Yuhana faya ma datay ha a ndo hay, a wuda kələrri a gwad: «Ndo nakə na tsik faya aye na, neᅇgeye anaᅇ. Ahəl niye na gwad na: “Ndoweye andaya ma deyeweye ma dəba ga a ze ga, hərwi neᅇgeye na, andaya kwa ahəl nakə ta wa ga zuk bay aye.”»

¹⁶ Andza niye nəkway tebiye ka hutakwa ᅇgwalak ᅇgay, kə pa fakwaya ᅇgama ada ma piye fakwaya ᅇgama ᅇgay huya. ¹⁷ Mbəlom a vəlakway bazlam ᅇgay mapala eye na, tə həlay i Musa. Ane tuk na, ᅇgwalak ᅇgay ta dedek ᅇgay a vəlakway na, tə həlay i Yesu Kəriste. ¹⁸ Ndəray dādā kə ᅇgatay a Mbəlom bay. Ane tuk na, wawa ᅇgay niye nəte aye mandza eye ka təv i bəba ᅇgay aye, neᅇgeye na, Mbəlom. Mbəlom neᅇgeye kəkay na, ka bəzakway ha.

Bazlam nakə Yuhana madzəhuᅇ ndo a yam a tsik aye

Mata 3.1-12; Markus 1.1-8; Luka 3.1-18

¹⁹ Pat wuray na, bagwar i Yahuda neheye ma Zerozelem aye tã slãr ndo mävälây wu a Mbälom hay ta Levit hay ka tãv i Yuhana mata tsãtsehe faya: «Nãkar tãday na, way?»

²⁰ Ti ye ta tsãtsah faya na, ka kãrah mambãdatay faya bay. Ane tuk na, a tsikatay parakka kame i ndo hay tebiye. A gwãdatay: «Nen na, Kãriste bay.»

²¹ Ta tsãtsah faya, tã gwãday: «Ada nãkar na way? Nãkar na, Eliya ndo mãde ha bazlam i Mbälom niye ahãl niye dãw?»

Yuhana a mbãdatay faya, a gwãdatay: «A'ay.»

Ta tsãtsah faya sa, tã gwãday: «Nãkar na, ndo mãde ha bazlam i Mbälom nakã faya nãmaa hãbiye dãw?*

Yuhana a mbãdatay faya, a gwãdatay: «A'ay.»

²² Tã gwãday: «Ada tebiye nãkar kãla na, way? Damay ha tey hãrwi nãmaa ta tsikat-eye a ndo neheye tã slãra may ahaya aye. Bo yak eye ka gwãd nãkar na, way?»

²³ Yuhana a gwãdatay: «Nen na, ndo nakã Ezay ndo mãde ha bazlam i Mbälom a tsik faya ahãl niye, a gwãd ka nen na:

“Ndo nakã faya ma wudiye mã kãsaf a gwãd:

Lambãdumay tsãved a Bãy Maduwen fehe lele,

mã hãdzak bay.†”»

²⁴ Mã walañ i ndo neheye tã slãr tay naha ka tãv i Yuhana aye na, Farisa hay andaya mã walañ tay. ²⁵ Ti ye naha tã gwãday: «Tãdã nãkar na, Kãriste bay, nãkar Eliya bay, nãkar ndo mãde ha bazlam i Mbälom nakã faya nãmaa hãbiye bay na, ada faya ka dzãhuãbiye tay ha ndo hay a yam na, hãrwi mey?»

²⁶ Yuhana a mbãdatay faya, a gwãdatay: «Nen na, na dzãhuãbiye ndo hay na, a yam tsa, aya ane ndo andaya mã walañ kurom ka sãrum na bay. ²⁷ Nen ge na, ma deyew-eye kame ga. Na sliye mahãndzãde ka tãv ngay mãpãlay ha lãber i tahãrak ngay bay tebiye.»

²⁸ Wu niye a ge bo tebiye na, ma gãma i Betani, ma diye i magayam i Yurdum ka tãv nakã Yuhana a dzãhuãawa a dãma ndo hay a yam aye.

Yesu na, wawa i tãban i Mbälom

²⁹ Tãdã eye na, Yuhana a ngatay a Yesu faya ma deyeweye ka tãv ngay. Tsa na, a gwãd: «Wawa i tãban nakã Mbälom ma vãliye hãrwi mãpãsatay ha mezeleme i ndo hay aye na, atay ma deyeweye. ³⁰ Na gwãd: “Ndo ma deyeweye ma dãba ga, nen ge a ze ga, hãrwi nen ge na, kwa ahãl nakã ta ge mãndzibãra zuk bay aye na, nen ge andaya.” Na tsik na, ka nen ge. ³¹ Nen kurre na, nen ge way na, na sãr na bay. Ane tuk na, nen na yaw na, madzãhuãe tay ha ndo hay a yam tsa, ada mãdatay ha a Israyel hay hãrwi ada tã sãr na.»

³² Yuhana a datay ha, a gwãdatay sa: «Na ngatay a Mãsãfãre i Mbälom faya ma mbãzlaweye abãra mã mbälom andza bodobodo. A yaw a ndza ka gãr ngay.

³³ Ahãl niye na, nen ge way na, na sãr ha zuk bay. Ane tuk na, Mbälom nakã a slãra ga ahaya madzãhuãe ndo hay a yam aye na, a gwãden: “Ka ta ngateye a Mãsãfãre ma mbãzlaweye abãra mã mbälom ma ndziye ka gãr i ndo. Mata dzãhuãe tay ha ndo hay ta Mãsãfãre Tsãdanña eye na, nen ge.”

³⁴ Ada nen na, na ngatay, na dã ha. Ta dedek nen ge na, Wawa i Mbälom.»

Gawla i Yesu kurre eye hay

³⁵ Tãdã eye na, Yuhana ta gawla ngay hay sulo ti ye ka tãv eye niye sa. ³⁶ A ngatay a Yesu faya ma diye na, a gwãd: «Nakay na, wawa i tãban i Mbälom nakã a vãl aye.»

³⁷ Gawla i Yuhana niye hay sulo aye tã tsãne andza niye na, tã pay bãyay a Yesu. ³⁸ Faya ta diye na, Yesu a zãba dãre a dãba, a ngatay faya ta pay bãyay. A tsãtsah fataya, a gwãdatay: «Ka pãlum mey?»

Tã gwãday: «*Rabi*, tãv yak nakã ka ndzawa mã dãma aye na, ka waray?» (*Rabi* na, andza mãgwãde «Miter»).

³⁹ Yesu a mbãdatay faya, a gwãdatay: «Dumara, takwa, ka ngatumeye a tãv ga nakã nen na ndzawa mã dãma aye.»

Tsa na, ti ye. Ti ye naha tã ngatay a tãv nakã nen ge mandza eye mã dãma aye. Ti ye na, ma giye bãre fãd. Tã ndza ka bo dziye hus a hãvad.

* **1:21** Bazlam mapala eye masulo eye 18.15. † **1:23** Ezay 40.3.

⁴⁰ Ndo nāte mā walaŋ tay niye tē tsāne bazlam i Yuhana niye a tsik aye ada tē pay bēzay a Yesu aye na, mēzele ŋgay Anđāre. Neŋgeye malamar i Simoŋ Piyer. ⁴¹ Anđāre a ndzay a gār kurre na, a malamar ŋgay Simoŋ. A gwadāy: «Nāmaa ŋgatay a ndo nakē Mbēlom a pay dzagwa i bēy a gār aye.» Andza mēgwede, Kēriste.

⁴² A laka ha Simoŋ ka tēv i Yesu. Tsa na, Yesu a zēba faya, a gwadāy: «Nēkar na, Simoŋ, wawa i Yuhana. Ta ta zalakeye na, Sefas.» Andza mēgwede Piyer†.

Yesu a zal Filip ta Nataniyel

⁴³ Tēdōe eye na, a say a Yesu mede a Galile. Ahēl nakē faya ma diye na, a ndzay a gār a Filip, a gwadāy: «Dara, peŋ bēzay!» ⁴⁴ Filip neŋgeye na, ndo i gēma i Betesayda, gēma nakē Anđāre ta Piyer ti yaw abēra mē dēma aye dērmak.

⁴⁵ Ma dēba aye na, Filip a ye a ndzay a gār a Nataniyel, a gwadāy: «Ndo nakē Musa a watsa faya mē dērewel ŋgay ada ndo mēde ha bazlam i Mbēlom hay tē watsa faya ahēl niye aye nāmaa ŋgatay. Neŋgeye na, Yesu, ndo i gēma i Nazaret wawa i Yusufa.»

⁴⁶ Nataniyel a gwadāy faya: «Ka dzala na, wu lele eye ma sliye faya madayaw abēra ma gēma i Nazaret dāw?»

Filip a mbēdāy faya, a gwadāy: «Dara, ka ŋgateye.»

⁴⁷ Yesu a ŋgatay a Nataniyel faya ma diye naha ka tēv ŋgay na, a tsik ka Nataniyel, a gwadāy: «Ndo i Israyel nakē dēdēŋ eye na, anaŋ. Neŋgeye na, maraw me andaya faya kwa tsekweŋ bay.»

⁴⁸ Nataniyel a tsētsah faya, a gwadāy: «Ka sār ga ha na, ma kēkay?»

Yesu a mbēdāy faya a gwadāy: «Ahēl nakē Filip kē zalakaw zuk bay aye na, na ŋgataka, nēkar mē bēzay i gurov.»

⁴⁹ Tsa na, Nataniyel a gwadāy: «Miter, nēkar na, Wawa i Mbēlom, nēkar Bēy bagwar eye i Israyel hay!»

⁵⁰ Yesu a mbēdāy faya, a gwadāy: «Andza niye, ka dzala ha ka neŋ na, hērwi na gwadāka na ŋgataka naha mē bēzay i gurov aye dāw? Nēkar na, ka ta ŋgateye a wu bagwar eye hay ta ziye nakay anaŋ aye!»

⁵¹ Yesu a gwadāy sa: «Sērum ha na, ka

ŋgatumeye a magērmbēlom ma hēndēkiye tuwaŋ. Gawla i Mbēlom hay ta tsaliye ada ta mbēzlaweye ka gār ga, neŋ Wawa i Ndo!»

2

Mabēzlāme gār i dahālay ma gēma i Kana

¹ Māhāne sulo ma dēba i mēdzēgār i Yesu ta Nataniyel na, mabēzlāme gār i dahālay a ge bo ma gēma i Kana, ka dala i Galile. May i Yesu andaya mē dēma. ² Ta zalay a Yesu ta gawla ŋgay hay dērmak.

³ Faya magurlom ma giye na, guzom a ndēv fataya abēra. May i Yesu a gwadāy a wawa ŋgay Yesu: «Guzom andaya sa bay. Ka ndēv na, kēkay?»

⁴ Yesu a mbēdāy faya, a gwadāy: «May ga, wu nakē neŋ na giye na, mata tsikeŋ na, nēkar dāw? Hēlay ga kē slaw zuk bay.»

⁵ May i Yesu a tsāne andza niye na, a ye a gwadāy a ndo i mēsler hay: «Gum wu nakē ma tsikakumeye tebiye.»

⁶ Ka tēv eye niye na, gah hay andaya mēkwa. Gah niye hay mēkwa aye na, Yahuda hay ta mbēdāwa a dēma yam ka mēbere wu hay ada tē hēlay andza nakē bazlam tay mapala eye a tsik aye. Gah niye hay na, yam ma diye a dēma ma giye kalawah zlam, zlam.

⁷ Yesu a gwadāy a ndo i mēsler hay: «Dum naha tēdūmaw yam, rahum ha a gah neheye tselēslē tselēslē.» Ndo i mēsler niye hay ti ye tē tēdāw yam. Tē rah ha a gah niye hay tselēslē tselēslē. ⁸ Yesu a gwadāy: «Anēke na, tēdūm yam nakay, zlumay naha a ndo mēlāvay gār a magurlom, mā ndzaka na.» Ndo i mēsler hay tē zlay naha yam niye.

⁹ Ndo mēlāvay gār a magurlom niye a ndzaka na, yam niye a tēra guzom aye. A ndzaka na, guzom eye a yaw mēŋgay na, a sār bay. Ane tuk na, ndo i mēsler neheye tē tēd yam aye na, nēteye tē sār ha. Yesu a zalay a zal i dahālay, ¹⁰ a gwadāy: «Kwa way kē zalatay a ndo hay na, ma vēlateye guzom nakē a tsēhān aye tēday. Ta sa haladzay na, ma vēlateye nakē a tsēhān bay aye tuk. Ane tuk na, nēkar na, ka pa na nakē lele eye wu yak hus anēke na, kēkay!»

† 1:42 Piyer: Tē bazlam i Mere na, pēlad.

¹¹ Nakay na, makurre i masuwayan nakə Yesu a lah mäge aye. A ge na, ma Kana ka dala i Galile. Andza niye Yesu a bəz ha məzlaḅ ṅgay. Hərwi niye gawla ṅgay hay tə dzala ha ka Yesu.

¹² Ma dəba aye na, Yesu a ye a Kafer-nahum ta may ṅgay, ta malamar ṅgay hay ada ta gawla ṅgay hay. Tə ndza mə dəma məhəne tsakway.

Yesu a həhar ndo hay abəra mə gay məvəlay wu a Mbəlom

Mata 21.12-13; Markus 11.15-17; Luka 19.45-46

¹³ Magurlom i Yahuda hay nakə tə zalay Pak aye na, mazlambar kə ndzew bəse. Hərwi niye, Yesu a həl bo a ye a Zerozelem. ¹⁴ A ndisl a Zerozelem na, a ye a dalamətagay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. A ye naha a dəma na, a ndzay a gər a ndo masəkəme ha sla hay, ta təbaṅ, ta maydagwar hay. A ndzay naha a gər a ndo mambəde suloy hay mandza eye hay ka wu məpe wu tay hay dərma.

¹⁵ Tsa na, a zla ləber, a slapa ha ka bo, a təra ha mandalaḅa. A ye a həhar tay ha ndo niye hay abəra dərəṅ, tə sla tay hay, ta təbaṅ tay hay tebiye abəra mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. A kwats ha suloy i ndo mambəde suloy ka dala, a pay həlay a wu məpe wu tay niye hay. ¹⁶ A gwadətay a ndo masəkəme ha maydagwar hay: «Həlum wu kurom neheye abəra kanan! Kā tərūm ha gay i Bəba ga, gay i mäge tsakala mə dəma bay.»

¹⁷ Gawla ṅgay hay tə ṅgatay andza niye na, wu nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye a matayaw a gər. Tə watsa na, tə gwad: «Gay yak nakay na, na wudə na haladzay. Mədzal gər ga peteh, na pa na a dəma.*»

¹⁸ Bagwar i Yahuda hay ta tsətsah faya, tə gwad: «Ka sliye faya mäge na, masuwayan waray nakə ada nəmay nəmaa səriye ha ta vəlaka tsəved ka mäge wu andza nakay aye?»

¹⁹ Yesu a mbədətay faya, a gwadətay: «Mbəzlum ha gay i mədəslay ha gər a Mbəlom nakay. Ma məhəne mahkar na, na lətsiye ha ka mbəlom.»

* 2:17 Dəmes hay 69.10.

²⁰ Tə gwad: «Gay nakay nəmaa ndza faya ka madəzle na, məve kuro kuro fad gər eye məkwa tuk na, ada nəkar i yak na, ma məhəne mahkar tsa na, ka dəzl na, kəkay?»

²¹ Ane tuk na, gay i mədəslay ha gər a Mbəlom niye Yesu a tsik faya aye na, a tsik dzeke ka bo ṅgay. ²² Ahəl nakə Yesu a mət ada a lətsew abəra ma mədahan aye na, bazlam ṅgay niye a tsik aye a matayaw a gər a gawla ṅgay hay. Pat eye niye na, tə dzala ha ka wu nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye ada ka bazlam ṅgay nakə a tsik aye.

²³ Ahəl nakə Yesu nengeye ma Zerozelem ada nengeye mə magurlom i Pak aye na, kə ge wu neheye a ge masuwayan haladzay aye. Andza niye, ndo hay haladzay ta ṅgatay a masuwayan niye hay ada ta dzala ha ka Yesu. ²⁴ Ane tuk na, Yesu na, kə pa mədzal gər ṅgay ka nəteye bay hərwi nengeye a sər tay ha tebiye, ²⁵ ada nengeye na, ndo məday ha wu nakə mə bo i ndo zezeṅ aye ka həlay təbey hərwi bo ṅgay eye a sər ha wu nakə mə dərev i ndo zezeṅ aye.

3

Yesu ta Nikodem

¹ Ndowne andaya məzele ṅgay Nikodem. Nengeye na, bagwar eye mə walaṅ i ndo neheye tə ləwawa Yahuda hay aye. Nengeye na, Farisa hay. ² Pat wuray na, a ye ka təv i Yesu ta həvad. A ye naha, a gwad: «Miter, nəmaa sər ha Mbəlom a sləra kar ahaya na, ka matətikamay wu hay dedek, hərwi ndəray ma sliye faya mäge masuwayan andza nakə ka ge aye bay tadə gədan i Mbəlom andaya faya bay na, ma sliye faya bay.»

³ Yesu a mbəday faya, a gwad: «Sər ha na, ndowne kə wa bo wedeye bay na, ma sliye faya mede a Bəy i Mbəlom bay.»

⁴ Nikodem a tsətsah faya a gwad: «Ndo guram eye tsiy tuk na, ma wiye bo wedeye sa na, kəkay? Ma sliye faya məme a hud i may ṅgay ada ta wiye na masulo eye sa daw?»

⁵ Yesu a mbəday faya, a gwad: «Sər ha na, ta dzəhuḅ kar ha a yam ada ta Məsəfəre i Mbəlom bay na, ka sliye faya mede a

Bəy i Mbəlom bay. ⁶ Ndo nakə ndo zezeŋ a wa aye na, ndo zezeŋ ŋgway. Ada ndo nakə tə wa na ta Məsəfəre i Mbəlom aye na, məsəfəre ŋgway. ⁷ Bazlam nakə na gwadaka “wum bo masulo” aye na, mâ gaka wadəŋ wadəŋ bay. ⁸ Mətasl a vəzl a təv nakə a say aye. Ka tsəne mavəzle ŋgay eye, ane tuk na, a yaw mənŋay ada ma diye a ŋgay na, ka sər bay. Ma giye bo ta ndo nakə tə wa na ta Məsəfəre i Mbəlom aye na, andza nakay.»

⁹ Nikodem a gwaday: «Ada tebiye wuye ma giye bo na, kəkay?»

¹⁰ Yesu a mbəday faya a gwaday: «Nəkar ndo matətikay wu a ndo hay nakə bagwar eye ma gwala i İsrayel aye. Ane tuk na, ka sər wu neheye bay na, kəkay?» ¹¹ Sər ha na, nəmaa tsikakum na, wu nakə nəmaa sər aye ada ka gər i wu nakə nəmaa ŋgatay aye. Ane tuk na, a sakum matəme wu nakə nəmaa dəkum ha aye bay. ¹² Na tsikakum ka wu nakay ka məndzibəra aye ka təmum bay. Ada kəkay tadə na tsikakum ka wu nakə mə mbəlom aye na, ka təmumeye dāw?

¹³ «Ndəray dāda kə tsal a mbəlom bay. Ndo nakə neŋ Wawa i Ndo aye nəte ŋgweŋ. ¹⁴ Andza nakə ahəl niye Musa a lətse ha bəre nakə tə vəd na andza dədəe ka mayako mə makulkwandah aye na, andza niye neŋ Wawa i Ndo kutoŋ ta lətsiye ga ha ka mayako dərma*, ¹⁵ hərwi ada kwa way kə dzala ha ka neŋ Wawa i Ndo na, ma hutiyə sifa nakə ma ndəviye bay aye. ¹⁶ Hərwi Mbəlom a wudə məndzibəra na, haladzay. Hərwi niye a sləraw Wawa ŋgay felik eye hərwi ada kwa way kə dzala ha faya na, ma dziye sa bay. Ane tuk na, ma hutiyə sifa nakə ma ndəviye bay aye. ¹⁷ Mbəlom a sləraw Wawa ŋgay ka məndzibəra na, hərwi ada mâ ge sariya ka ndo hay bay. A sləra ahaya na, hərwi ada ndo hay tâ təma dūh.

¹⁸ «Ndo nakə kə dzala ha ka Wawa i Mbəlom aye na, sariya ma ta gəsiye na bay. Ane tuk na, ndo nakə kə dzala ha bay aye na, 6a sariya kə gəs na, hərwi kə dzala ha ka felik i Wawa i Mbəlom bay. ¹⁹ Sariya ma ta gəsiye ndo hay ta tsəved waray na, ma ta gəsiye tay ha na, andza nakay: Dzaydzay ki yaw ka məndzibəra. Ane tuk na, ndo

hay ta wudə dzaydzay niye bay. Nəteye ta wudə dūh na, ləvoŋ, hərwi tə gawa na, wu neheye lele bay aye hay. ²⁰ Kwa way kə ge mənese na, a ma nay dəre a dzaydzay. Ma həndzədiye ta təv i dzaydzay bay, hərwi a say wu ŋgay neheye a gawa lele bay aye na, mâ zəba bay, a dzədzar. ²¹ Ane tuk na, ndo nakə a gawa wu lele eye hay aye na, neŋgeye ma zəbiye mə dzaydzay hərwi ada ndo hay tâ ŋgatay a wu neheye lele a ge aye, ada tâ sər ha maa ge məsler mə neŋgeye na, Mbəlom.»

Yesu ta Yuhana madzəhubə ndo a yam

²² Ma dəba aye na, Yesu ta gawla ŋgay hay tə lətse ti ye ka dala i Yahuda. Tə ndza mə dəma ada ta dzəhubəwə ndo hay a yam. ²³ Ahəl niye na, Yuhana a dzəhubəwə ndo hay a yam dərma. A dzəhubəwə tay ha ndo hay na, ma gəma i Enon bəse ta gəma i Salim hərwi dəlov andaya haladzay ma təv eye niye. Ndo hay ti yawa naha ka təv ŋgay ada a dzəhubəwə tay ha a yam. ²⁴ Ahəl niye na, ta gəs na Yuhana a danŋay zuk bay.

²⁵ Pat wuray na, siye i gawla i Yuhana hay ta dazlay a məkədə wuway ta ndo i Yahuda wuray ka məbere wu hay ta məndze tsədəŋŋa. ²⁶ Gawla i Yuhana niye hay ti ye ka təv i Yuhana, ti ye naha tə gwaday: «Miter, ndo niye ahəl niye ka dzum gər ma diye i magayam i Yurdum ka tsik faya aye na, faya ma dzəhubədiye tay ha ndo hay a yam ada ndo hay tebiye faya ta diye ka təv ŋgay tuk na, kəkay?»

²⁷ Yuhana a mbədatay faya a gwadatay: «Tadə Mbəlom kə vəlay bay na, ndəray ma sliye məhute bay tebiye. ²⁸ Bo kurom eye ka slumeye faya məhəle mbəl ga, na gwadəkum: “Neŋ na, Kəriste bay. Ane tuk na, Mbəlom a sləra ga ahaya, nâ lahayaw kame tsa.” ²⁹ Ndo nakə a zla dahəlay aye na, dahəlay niye na, i ŋgay ŋgway. Ane tuk na, dzam i zal i dahəlay niye na, ma lətsiye sləp ka tsakay ŋgay ada ma piye zləm ka bazlam ŋgay. Kə tsəne bazlam ŋgay niye faya ma piye faya zləm aye na, ma ŋgwasiye haladzay. Andza niye mənŋwese niye anəke na, i ga haladzay dərma. ³⁰ Neŋgeye na, mâ səkah kame kame, neŋ na, na nəkid.

* 3:14 Məpesle 21.

³¹ «Ndo nakə a yaw abəra mə mbəlom aye na, neŋgeye ka gər i ndo hay tebiye. Ndo nakə neŋgeye ka məndzibəra aye na, neŋgeye ndo i məndzibəra ŋgway ada ma tsikiye na, ka wu i məndzibəra hay. Ane tuk na, ndo nakə a yaw abəra ka təv i Mbəlom aye na, neŋgeye ka gər i ndo hay tebiye. ³² Ma tsikiye na, ka wu nakə a ŋgatay ada a tsəne aye. Ane tuk na, wu nakə a tsik aye na, ndəray ma təmiye bay. ³³ Ndoweje ka təma bazlam ŋgay nakə a tsik aye na, niye na, faya ma diye ha wu nakə Mbəlom a tsik aye na, dedək. ³⁴ Ndo nakə Mbəlom a sləraw aye na, faya ma tsikiye na, bazlam i Mbəlom, hərwi Mbəlom kə rah ha ta Məsəfəre ŋgay. ³⁵ Bəba ŋgay a wudə na wawa ŋgay ada kə vəlay mələve i bəy ŋgay. ³⁶ Ndo nakə kə dzala ha ka Wawa i Mbəlom aye na, ma hutiyə sifa nakə ma ndəviye bay aye. Ndo nakə a kərah mədzala ha ka Wawa i Mbəlom aye na, ma hutiyə sifa niye təbey. Mevel i Mbəlom ma ta ndziye faya.»

4

Yesu ta ŋgwas i Samari wuray

¹ Farisa hay tə tsəne, ndo hay tə pay bəzay a Yesu ada a dzəhuḅawa tay ha ndo hay a yam na, haladzay a ze i Yuhana. ² Azlakwa ta dedək eye na, Yesu a dzəhuḅawa tay ha ndo hay a yam bay. Maa dzəhuḅawa tay ha ndo hay a yam na, gawla ŋgay hay bəna, bo ŋgay eye bay.

³ Ahəl nakə Yesu a tsəne wu nakə Farisa hay tə tsik faya na, a həl bo abəra ka dala i Yahuda a ye ka dala i Galile. ⁴ Tsəved mede a Galile na, ta dala i Samari. ⁵ Ahəl nakə faya ma diye na, a ndisl a təv aye andaya ka dala i Samari tə zalay Sikar. Təv niye na, bəse ta guvah nakə Zakob a vəlay a wawa ŋgay Yusufa ahəl niye aye.* ⁶ Ada bədiyem nakə Zakob a la ahəl niye andaya ka təv aye niye.

Yesu a ndisl ka bədiyem niye na, ki ye gər, a ndza ka tsakay i bədiyem niye. Məndisle nakə Yesu a ndisl naha ka təv aye niye na, ma giye magərḅəpat. ⁷⁻⁸ Ahəl nakə gawla i Yesu hay ti ye mata səkəməw wu mənday mə walaŋ gay na, ŋgwas i Samari wuray a

ye naha mata təde yam. A yaw na, Yesu a gwadəy: «Tədəŋew yam nā sa tey.»

⁹ Ŋgwas i Samari niye a gwadəy a Yesu: «Na gwad nəkar na, Yahuda hay bəda! Ada ka tsətsahiye yam ka neŋ ŋgwas i Samari na, kəkay?» Ŋgwas niye a tsik andza niye na, hərwi Yahuda hay tə dzawa gər a bo ta Samari hay bay.

¹⁰ Yesu a mbəday faya, a gwadəy: «Tədə ka sər wu nakə Mbəlom ma vəliye ada ka sər neŋ nakə na tsətsah fakaya yam aye na, nəkar dūh ka tsətsahiye fagaya yam nakə ma vəliye sifa aye ada na vəlakeye.»

¹¹ Ŋgwas niye a gwadəy faya: «Bəy ga, wu mətəde yam andaya fakaya bay ada bədiyem eye na, siḅuk tuk na, ka hutiyə yam nakə ma vəliye sifa a ndo aye na, ma kəkay? ¹² Maa lamay bədiyem nakay na, bəba tətə kway Zakob. Bo ŋgay eye kə sa yam ma bədiyem nakay. Wawa ŋgay hay ta gənaw ŋgay hay ta sa yam ma bədiyem nakay dərma. Ada nəkar ka dzala na, ka ze na Zakob daw?»

¹³ Yesu a mbəday faya, a gwadəy: «Kwa way kə sa yam nakay na, yam ma geye sa.

¹⁴ Ane tuk na, ndoweje kə sa yam nakə neŋ na vəleye na, dāda yam ma geye sa bay. Yam nakə na vəleye na, ma təriye andza bədiyem nakə a ŋgəz wad wad aye ada ma vəleye sifa nakə ma ndəviye bay aye.»

¹⁵ Ŋgwas niye a gwadəy: «Bəy ga, vəlen yam eye niye tey hərwi ada yam mē geŋ sa bay ada nā yaw dāda mətəde naha yam kənaŋ sa bay.»

¹⁶ Yesu a gwadəy: «Do, pəla ahaya zal yak ada kə yumaw kənaŋ.»

¹⁷ Ŋgwas niye a mbəday faya, a gwadəy: «Zal ga andaya bay.»

Yesu a gwadəy: «Ka gwad zal yak andaya bay na, ka tsik na, dedək. ¹⁸ Hərwi zal yak hay na, zlam ada ndo nakə anəke nəkurom mandza eye salamay aye na, zal yak bay. Ka tsik na, dedək.»

¹⁹ Tsa na, ŋgwas niye a gwadəy: «Ah! Bəy ga, na sər ha nəkar na, ndo mətəde ha bazlam i Mbəlom. ²⁰ Bəba tətə may Samari hay tə dəslaway ha gər a Mbəlom na, mə gər i gəma nakay. Ane tuk na, nəkurom Yahuda hay

* 4:5 Madazlay i wu hay 33.19.

na, ka gwadum i kurom tɔv mɔdɔslay ha gɛr a Mbɛlom na, ma Zerozelem.»

²¹ Yesu a gwaday: «Ŋgwas nakay, dzala ha ka wu nakɛ na tsikakeye, hɛlay eye ma deyeweye na, ndo hay ta dɔslay ha gɛr a Bɛba Mbɛlom na, mɛ gɛr i gɛma nakay dɛkdɛk kɛgɛbay ma Zerozelem dɛkdɛk tsa bay. ²² Nɛkurom Samari hay ka sɛrum wu nakɛ ka dɛslumay ha gɛr aye bay. Nɛmay Yahuda hay na, nɛmaa sɛr, hɛrwi Mbɛlom a bɛzatay ha tsɛved i mɛtɛme a ndo hay na, ta Yahuda hay. ²³ Ane tuk na, hɛlay eye ma deyeweye ɛa hɛlay eye anan tsiy, Mɛsɛfɛre i Mbɛlom ma vɛliye gɛdan a ndo neheye a satay mɔdɔslay ha gɛr a Bɛba Mbɛlom ta dedek eye na, ta dɔslay ha gɛr ta dedek Mbɛlom ma pɛliye na, slala i ndo niye hay. ²⁴ Mbɛlom na, mɛsɛfɛre. Hɛrwi niye ndo neheye ta dɔslay ha gɛr aye na, tɔ dɔslay ha gɛr na, ta dedek ada ta gɛdan i mɛsɛfɛre.»

²⁵ Ŋgwas niye a gwaday: «Na sɛr ha na, ndo nakɛ Mbɛlom a pay dzagwa i bɛy a gɛr aye ma deyeweye (andza mɛgwede Kɛriste). Aza ki yaw na, ma dɛkway ha wu hay tebiye.»

²⁶ Yesu a mbɛday faya, a gwaday: «Nɛŋ nakɛ faya na tsikakeye me anɛke, nɛŋ eye.»

²⁷ Ahɛl nakɛ Yesu ta ŋgwas niye faya ta tsikiye me na, gawla i Yesu hay tɛ maw tuk. Tɛ ŋgatay a Yesu faya ta tsikiye me ta ŋgwas niye na, a gatay hɛrɛabɛkka. Ane tuk na, ndɛray kwa nɛte mɛ walaŋ tay ka tsɛtsah ka Yesu, kɛ gwaday: «Ka pɛla abɛra ka ŋgwas eye mey?» kɛgɛbay «Ka tsikumeye me ta ŋgwas eye na, hɛrwi mey?» na, ndɛray ka tsɛtsah faya bay.

²⁸ Ŋgwas niye a gɛr ha kalawah ŋgay ka bɛdiyem, a mbɛda gɛr a walaŋ gay. A ye naha a gwadatay a ndo hay: ²⁹ «Dumara, zɛbum ka ndo wuray anan eye tɛday, a peslɛn na wu nakɛ na gawa ahɛl niye aye tebiye. Ma giye na, Kɛriste nakɛ Mbɛlom a gwad ma slɛraweye aye.»

³⁰ Ndo hay tɛ tsɛne bazlam i ŋgwas niye a tsikatay aye na, ti yaw abɛra mɛ walaŋ gay, ti yaw ka tɔv i Yesu.

³¹ Ahɛl nakɛ ŋgwas niye a ye a walaŋ gay aye, gawla i Yesu hay nɛteye faya ta geye amboh a Yesu mɔ nda wu mɛnday, tɛ gwaday: «Miter may, nda wu mɛnday!»

³² Ane tuk na, Yesu a mbɛdatay faya a gwadatay: «Wu mɛnday ga andaya nakɛ na ndiye, nɛkurom ka sɛrum bay.»

³³ Gawla ŋgay hay tɛ tsɛne andza niye na, tɛ tsik mɛ walaŋ tay, tɛ gwad: «Ma giye na, ndɛray kɛ zlayaw wu mɛnday kɛla dɛw?»

³⁴ Yesu a gwadatay: «Wu mɛnday ga na, mɛge wu nakɛ a say a ndo nakɛ a slɛra ga ahaya aye ada mɛndɛve ha mɛsler nakɛ a vɛlɛŋ a gwedeŋ ge aye. Matɛra wu mɛnday ga na, nɛŋgeye.» ³⁵ Yesu a gwadatay sa: «Dzeke andaya, a gwad: “A lɛkaw kiye fad na, ta dziye wu mɛnday abɛra ka dala.” Ane tuk na, nɛŋ dɛh na gwadakumeye: Ehey, zɛbum ka guvah hay lele, tɛday. Wu hay na, ta nah tsiy. Kɛ sla mɛdze. ³⁶ Ndo nakɛ ma dziye na wu mɛnday abɛra ka dala aye na, ma hutiyɛ merɛbe ŋgay ada ma hayay gɛr a wu mɛnday niye. Wu mɛnday na, andza mɛgwede ndo neheye ta huta sifa nakɛ ma ndɛviye bay ka tor aye. Andza niye ndo mɛslɛge ta ndo mɛdze wu abɛra ka dala na, ta ŋgwasiye salamay. ³⁷ Hɛrwi dzeke nakɛ a gwad: “Ndo nɛŋged ma slɛgiye, ndo nɛŋged na, ma dziye na abɛra ka dala”, a tsik na, dedek. ³⁸ Na slɛr kurom a guvah mata dze na wu mɛnday nakɛ ka fɛtumay bay aye, ka tɛmumay a hɛlay a ndo hay tsa.»

³⁹ Ndo i dala i Samari niye hay haladzay tɛ dzala ha ka Yesu. Tɛ dzala ha na, hɛrwi ŋgwas niye a datay ha parakka a gwadatay: «A peslɛn wu nakɛ na gawa ahɛl niye tebiye.»

⁴⁰ Samari niye hay tɛ ndisl naha ka tɔv i Yesu na, ta tsɛtsah ka Yesu, tɛ gwaday: «Ndza ka tɔv may tey.» Yesu a tɛma bazlam tay niye, a ndza ka tɔv tay mɛhɛne sulo. ⁴¹ Yesu a tsikawatay bazlam i Mbɛlom. Tɛ tsɛne na, ndo siye hay haladzay tɛ dzala ha ka Yesu sa. ⁴² Ndo niye hay tɛ gwaday a ŋgwas niye: «Anɛke nɛmaa dzala ka Yesu na, hɛrwi wu nakɛ ka tɛkɛramay aye sa bay. Nɛmaa dzala ha na, hɛrwi nakɛ nɛmaa tsɛne wu nakɛ bo ŋgay eye a tsik aye. Ada nɛmaa sɛr ha nɛŋgeye na, ndo mɛtɛme ha ndo i mɛndzibɛra hay dedek.»

Yesu a mbɛl ha wawa i ndo mɛge mɛsler i bɛy bagwar eye

⁴³ Yesu a ndza ka tɔv niye mɔhɔne sulo na, a hɛl bo a ye abɛra ka tɔv niye, a ye a Galile. ⁴⁴ Bo i Yesu eye a tsik, tɔ gɛr ɲgay, a gwad: «Ndo mɔde ha bazlam i Mbɛlom na, ta rɛhay ha gɛr ma gɛma ɲgay bay.»

⁴⁵ Azlakwa duh Yesu a ndisl a Galile na, ndo i dala niye hay ta tɛma na lele tɔ mɔngwese eye hɛrwi nɛteye dɛrmak ta ye a magurlom i Pak niye ma Zerozelem aye ada a hɛlay i magurlom niye na, ta ɲgatay a wu nakɛ Yesu a ge aye.

⁴⁶ Andza niye, Yesu a mbɛda gɛr a Kana ka dala i Galile sa, gɛma nakɛ a tɛra ha yam guzom eye. Ndo mɔge mɛsler i bɛy bagwar eye wuray andaya, wawa ɲgay dɛvats eye ma gɛma i Kafernahum.

⁴⁷ A tsɛne Yesu kɛ maw abɛra ma Yahuda nenɲeye ka dala i Galile na, a hɛl bo a ye ka tɔv i Yesu. A ye naha a gay amboh a Yesu, a gwaday: «Amboh tama a Kafernahum, ta mbɛlen ahaya wawa ga andaya dɛvats eye faya ma mɛtiye tey.»

⁴⁸ Yesu a gwaday: «Nɛkurom na, tadɛ na ge masuwayan eye bay na, ka dzalumeye ha bay na, kɛkay?»

⁴⁹ Ndo mɔge mɛsler niye a mbɛday faya, a gwaday: «Bɛy ga, tama bɛse bɛna wawa ga ma ta mɛtiye.»

⁵⁰ Yesu a gwaday: «Mbɛda gɛr a mɛtagay, wawa yak ma mbɛliye.»

Ndo niye a dzala ha ka bazlam i Yesu niye a tsikay aye. A ma a mɛtagay.

⁵¹ Ahɛl nakɛ ndo niye faya ma diye a mɛtagay, nenɲeye ka tsɛved mba na, ndo i mɛsler ɲgay hay ti yaw, tɔ ɲgɛlayaw gɛr hɛf ka tsɛved tɔ gwaday: «Wawa yak kɛ mbɛl!»

⁵² A tsɛtsah fataya, a gwadatay: «Wuye a gay ɲgama na, kɛday?»

Ta mbɛday faya, tɔ gwaday: «A gay ɲgama na, mɛvenɛn ta bɛre nɛte i huwa.»

⁵³ A sɛr ha hɛlay niye na, tits hɛlay nakɛ Yesu a gwaday: «Wawa yak ma mbɛliye» aye. Tsa na, nenɲeye ta ndo i gay ɲgay hay tebiye tɔ dzala ha ka Yesu.

⁵⁴ Nakay na, masuwayan masulo eye nakɛ a ge ma Galile aye. A ge na, ahɛl nakɛ a maw abɛra ma Yahuda aye.

5

Yesu a mbɛl ha ndo wuray matɛra eye ma Zerozelem

¹ Ma dɛba eye na, magurlom i Yahuda hay andaya ma Zerozelem. Hɛrwi niye, Yesu a ye a magurlom i Yahuda niye hay ma Zerozelem aye. ² Ma Zerozelem niye na, dɛlov wuray andaya bɛse ta Mɛged i Tɛban hay nakɛ ti yawa tay ha tɔ dɛma a walan gay aye. Tɔ zalay a dɛlov eye niye tɔ bazlam i Yahuda hay na, Baytidzata. Ka tsakay i dɛlov niye na, galak andaya manɲana eye zlam. ³ Ndo i dɛvats hay haladzay tɔ hɛnawa mɛ dɛma: Guluf hay, ndo matɛra eye, ndo neheye sik tay mamɛta eye hay. [Ta hɛbawa yam nakɛ ma bɛliye wekit wekit aye. ⁴ Hɛrwi hɛlay eye andaya gawla i Mbɛlom a mbɛzlawaw, a bɛlawaw ha. Kɛ bɛl ha na, ndo nakɛ kɛ lah kurre mɛkal ha bo a yam niye gawla i Mbɛlom a bɛl ha aye na, kɛ mbɛl abɛra ma dɛvats ɲgay. Kwa dɛvats eye na, kɛkay kɛkay, ma mbɛliye.]

⁵ Mɛ walan i ndo i dɛvats niye hay na, ndoweye andaya kɛ ndza ma dɛvats mɛve kuro kuro mahkar gɛr eye tsamahkar.

⁶ Yesu a ndisl a tɔv i ndo i dɛvats niye hay na, a ɲgatay a ndo niye mahɛna eye ada a tsɛne na, ndo niye kɛ ndza ma dɛvats mɛve haladzay. A tsɛtsah faya, a gwaday: «A saka mɛmbɛle daw?»

⁷ Ndo niye dɛvats eye a gwaday: «Ahɛl nakɛ yam faya ma bɛliye na, ndɛray andaya mɛzle ga, mɛkele ga ha a dɛma bay. Na gwad na dziye faya bo mɛkele ha bo a dɛma na, ndo mekenɛn eye a lehenɛn a dɛma.»

⁸ Yesu a tsɛne andza niye na, a gwaday: «Lɛtse, zla tɔv mɛhɛne yak, do wu yak!»

⁹ Kwayanɲa ndo niye a mbɛl. A zla tɔv mɛhɛne ɲgay ada a pa bo ka mede.

Azlakwa bay, wu niye a ge bo na, pat i mazɛzukw bo. ¹⁰ Bɛy i Yahuda hay tɔ ɲgatay a ndo niye a mbɛl eye faya ma zliye tɔv mɛhɛne na, tɔ gwaday: «Bɛgom na, pat i mazɛzukw bo sa na, tsɛved andaya mɛzle hubok pat i mazɛzukwe bay.»

¹¹ A mbɛdatay faya, a gwadatay: «Ndo nakɛ a mbɛl ga ha aye, a gweden: “Zla tɔv mɛhɛne yak do wu yak.”»

¹² Ndo niye hay ta tsɛtsah faya: «Ndoweye i ɲgay way nakɛ ma gwadakeye: “Zla tɔv

məhəne yak ada kâ ye ha” pat i mazəzukw bo na, way?»

¹³ Ane tuk na, ndo niye a sər ndo nakə a mbəl ha aye bay, hərwi Yesu ki ye ɲgway abəra ka təv niye, kə gər tay ha ndo niye hay haladzay aye.

¹⁴ Ma dəba aye na, Yesu tə dza gər ta ndo nakə a mbəl ha aye mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom, a gwadəy: «Anəke na, ka mbəl tuk. Kâ ge mənese sa bay. Ka ge mənese na, wu ma ta gakeye ma ziye nakə a gaka aye.»

¹⁵ Ma dəba eye ndo niye a ye, a gwadətay a bəy i Yahuda hay: «Maa mbəl ga ha na, Yesu.» ¹⁶ Tsa na, bəy i Yahuda niye hay ta dazlay məgay sewed a Yesu hərwi nakə a mbəl ha ndo pat i mazəzukw bo aye.

¹⁷ Ane tuk na, Yesu a mbədətay faya, a gwadətay: «Bəba ga faya ma giye məsler na, pat pat ada neɲ na giye andza niye dərma.»

¹⁸ Bəy i Yahuda hay tə tsəne bazlam i Yesu niye na, ta səkah ha mapəle tsəved məkədə na. A satay məkədə na Yesu na, hərwi a rəhay ha gər a pat i mazəzukw bo bay, dəkdək bay. Ane tuk na, hərwi nakə a gwad Mbəlom na, bəba ɲgay aye. Andza məgwede a ləva ha gər ɲgay ta Mbəlom.

Bəba Mbəlom kə vəlay gədan a wawa ɲgay tebiye

¹⁹ Yesu a mbədətay faya, a gwadətay: «Sərüm ha na, neɲ na sliye faya ka məge wu tə həlay ga aye tsa bay. Na giye na, wu nakə na ɲgatay Bəba ga a gawa aye. Wu nakə Bəba ga a gawa aye na, neɲ wawa ɲgay na giye dərma. ²⁰ Bəba ga a wuda neɲ wawa ɲgay, ada ma deɲeye ha wu nakə a gawa aye tebiye. Ma deɲeye ha məsler bagwar eye sa a ze wu neheye ada aza ma gakumeye hərɟabəkka.

²¹ «Andza nakə Bəba Mbəlom a mbəl ha ndo hay abəra ma mədahan ada faya ma vəlateye sifa aye na, andza niye neɲ wawa ɲgay na vəliye sifa a ndo neheye a seɲ aye.

²² «Ada sa na, Bəba ma giye sariya tə həlay ɲgay aye bay. Kə vəleɲ gədan a həlay ga ka məge sariya. ²³ A ge ha andza niye na, hərwi ada ndo hay tebiye tā dəsleɲ ha gər andza nakə ndo hay faya ta dəsleɲ ha gər a neɲgeye Bəba Mbəlom aye. Tadə ndoweye kə dəsleɲ ha gər a neɲ wawa ɲgay bay na,

kə dəsleɲ ha gər a Bəba ga nakə a sləra ga ahaya bay dərma.»

²⁴ Yesu a gwadətay sa: «Sərüm ha na, ndoweye kə pay zləm a bazlam ga neheye na tsik aye ada kə dzala ha ka Mbəlom nakə a sləra ga ahaya aye na, kə huta sifa nakə ma ndəviye bay aye. Mbəlom ma ta geye sariya bay. Neɲgeye na, ɟa ki ye abəra ka tsəved i məməte. Ka dazlay a mändze ma sifa nakə ka tor eye.

²⁵ «Ayaw! Sərüm ha na, pat eye ma deyeweye, ɟa duh pat eye anan ki yaw tsiy, ahəl nakə ndo neheye nəteye andza mədahan hay ta tsəniye wu nakə Wawa i Mbəlom a tsik aye. Ndo neheye ta pay zləm ada ta dzala ha ka wu nakə na tsik aye na, ta mbəliye. ²⁶ Mbəlom na, gədan ɲgay andaya ma vəliye sifa a ndo. Andza niye kə vəleɲ gədan a neɲ wawa ɲgay ma vəliye sifa a ndo dərma. ²⁷ Ada kə vəleɲ gədan a neɲ wawa ɲgay məge sariya ka ndo hay. A vəleɲ gədan məge sariya ka ndo hay na, hərwi neɲ Wawa i Ndo.

²⁸ «Mâ gakum masuwayan bay, hərwi pat eye ma deyeweye na, mədahan neheye ma bəd ta tsəniye bədiday ga. ²⁹ Ta tsəne na, ta lətseweye abəra ma mədahan. Ndo neheye ahəl niye tə gawa wu ɲgwalak eye na, ta lətseweye abəra ma mədahan, ta hutiyeye sifa nakə ma ndəviye bay aye. Ada ndo neheye tə gawa wu ɲgwalak eye bay aye na, ta lətseweye abəra ma mədahan i tay na, ta gəsiye tay a sariya. ³⁰ Neɲ na, na sliye faya məge wuray ka gər bo ga bay. Na giye sariya na, andza nakə Mbəlom a tsiken aye ada sariya ga nakə na giye na, dedək hərwi na pəla na, wu nakə a yeɲ a gər a neɲ eye bay. Ane tuk na, na giye na, wu nakə a yay a gər a ndo nakə a sləra ga ahaya aye.»

Ndo neheye ta həliye mbal i Yesu aye

³¹ Yesu a gwadətay sa: «Tadə na ta mbal i gər ga na, ndo hay ta gwadiye dedək bay.»

³² Ane tuk na, mata həle mbal i gər ga na, ndo mekeleɲ eye ada na sər ha ndo məhəle mbal ga na, ma həliye, ta dedək.

³³ Ka slərüm ndo hay ka təv i Yuhana ada kə tsikakum wu nakə dedək eye. ³⁴ Neɲ na, na pa gər ka məhəle mbal i ndo təbey. Duh na tsikakum andza niye na, hərwi ada kâ hutum mətəme. ³⁵ Ahəl niye, Yuhana

na, a t̄ara andza lalam nak̄a ta piye faya ako h̄arwi ada m̄a đakum ha dedek aye. Ma m̄andze tsakway na, ka t̄amum bazlam ŋgay ada ka ŋgwasum h̄arwi dzaydzay ŋgay niye.

³⁶ «Ane tuk na, i ga na, wu mekelenj eye neheye a ze bazlam i Yuhana nak̄a a tsik ta h̄aliye mbal i ḡar ga aye na, anan̄. Nen̄ faya na tsikiye ka m̄asler nak̄a B̄aba ga a v̄alenj a gwedenj “ge” aye. Wu neheye faya ta b̄aziye ha masl̄era ga ahaya na, Mb̄alom dedek.

³⁷ «Ada B̄aba ga nak̄a a sl̄era ga ahaya na, ma h̄aliye mbal ga. Ane tuk na, ka ts̄enum b̄ad̄id̄ay ŋgay đad̄a bay ada ka ŋgatumay đad̄a bay. ³⁸ Ka t̄amum bazlam ŋgay hay, ta ndza m̄a đ̄arev kurom bay h̄arwi ka dzalum ha ka nen̄ wawa ŋgay nak̄a a sl̄eraw aye bay.

³⁹ «Ada n̄akurom na, faya ka dzan̄gumeye Derewel i Mb̄alom pat pat h̄arwi ka pum m̄adzal ḡar kurom na, ka gwad̄um ka hutumeye m̄a đ̄ama sifa nak̄a ma nd̄aviye bay aye. Bazlam i Mb̄alom neheye t̄a h̄al mbal na, i ḡar ga. ⁴⁰ Azlakwa đuh a sakum madayaw ka t̄av ga m̄ahute sifa nak̄a dedek aye bay na, k̄akay?»

⁴¹ Yesu a gwad̄atay: «Ka dzalum na, a sen̄ ndo hay t̄a zembedenj đaw? A’ay! Nen̄ na, m̄adzal ḡar ga a ye ka mazembede nak̄a ndo hay ta zambadawatay a siye i ndo hay aye t̄abey. ⁴² Ane tuk na, n̄akurom na, andza nen̄ t̄abey. Na s̄ar ha ta dedek, ka wud̄um Mb̄alom bay. ⁴³ Na yaw na, maa sl̄era ga ahaya na, B̄aba ga Mb̄alom ada ka wud̄um mat̄ame ga bay. Ane tuk na, tad̄a ndo mekelenj eye m̄a yaw ta ḡedan̄ ŋgay na, ka t̄amumeye na. ⁴⁴ A sakum na, ndo hay t̄a zambadakum. Đuh Mb̄alom nak̄a dedek eye na, ka wud̄um mazambaday bay. Ada tad̄a n̄akurom andza niye dedek na, ka dzalumeye ha fagaya ma k̄akay?

⁴⁵ «Ane tuk na, k̄a dzalum na, na ta makumeye ha m̄anese kame i B̄aba ga bay. Mata makum ha m̄anese na, Musa nen̄geye nak̄a ka pum faya m̄adzal ḡar kurom aye. ⁴⁶ Tad̄a ka dzalum ha ka Musa ta dedek na, hađe ka dzalum ha ka nen̄, h̄arwi Musa a watsa na, ka nen̄. ⁴⁷ Tad̄a ka dzalum ha ka wu nak̄a Musa a watsa aye bay na, ka

dzalumeye ka wu nak̄a faya na tsikiye na, ma k̄akay?»

6

Yesu a v̄alatay wu m̄anday a ndo hay ta giye gwezem zlam

Mata 14.13-21; Markus 6.30-44; Luka 9.10-17

¹ Ma đ̄aba aye na, Yesu a l̄atse, a ye a tas a diye i đ̄alov i Galile. Đ̄alov niye na, t̄a zalay đ̄alov i Tiber đ̄armak. ² Ndo hay haladzay t̄a paway b̄azay. T̄a paway b̄azay na, h̄arwi nak̄a t̄a ŋgataway a masuwayan̄ neheye a gawa aye. Masuwayan̄ niye a gawa aye na, a mb̄alawa tay ha ndo i đ̄avats hay.

³ Yesu ta gawla ŋgay hay t̄a tsal a mah̄amba, ti ye t̄a ndza m̄a đ̄ama. ⁴ Magurlom i Yahuda hay nak̄a t̄a zalay Pak aye na, mazlambar k̄a ndzew. ⁵ Yesu a z̄aba đ̄are na, a ŋgatay a ndo hay haladzay ta diye naha ka t̄av ŋgay. Tsa na, a ts̄atsah ka Filip, a gwad̄ay: «Ka hutakwaweye m̄as̄ak̄amaw wu m̄anday đ̄a m̄av̄alatay a ndo neheye tebiye na, m̄an̄gay?»

⁶ Yesu a tsikay a Filip andza niye na, maz̄abe ka m̄adzal ḡar i Filip. H̄arwi Yesu na, a s̄ar wu nak̄a ma giye.

⁷ Filip a mb̄aday faya a gwad̄ay: «Kwa tad̄a ka s̄ak̄amakwaw wu m̄anday ta *dinar** sulo, kwa way ada m̄a huta tsekwen̄ tsekwen̄ b̄abay na, ma slateye bay.»

⁸ Ndo mekelenj eye m̄a walan̄ i gawla ŋgay hay, m̄ezele ŋgay An̄đ̄are malamar i Simon̄ Piyer, a gwad̄ay: ⁹ «Wawa wuray anan̄ kanan̄ na, tapa i makwala andaya faya zlam t̄a k̄alef hay sulo. Ane tuk na, h̄arwi ndo neheye haladzay aye na, ma sliye mey?»

¹⁰ Tsa na, Yesu a gwad̄atay a gawla ŋgay hay: «Dum gwad̄umatay a ndo hay t̄a ndza tebiye ka dala.»

Ka t̄av eye niye na, guzer andaya haladzay beremeffe a ndzohwaw mba. Gawla ŋgay hay ti ye, t̄a gwad̄atay a ndo hay, ndzum ka dala. Ndo niye hay tebiye t̄a ndza ka dala. Hasl̄aka hay đ̄ekđ̄ek ta giye gwezem zlam.

* 6:7 Dinar: Kwar i suloy temerre sulo, ma hamiye mer̄ađe i ndo m̄age m̄asler pat n̄ate. Z̄aba m̄a Mata 20.2.

11 Ndo niye hay tebiye tã ndza na, Yesu a zla makwala niye, a gay naha sısœ a Mbêlom, a ngãna ha. A ngãna ha na, a vêlatay a ndo niye hay mandza eye. A hêl kâlef niye hay, a ge ha andza niye sa. Tã nda makwala niye tã kâlef aye ka mærehe tay.

12 Tã nda makwala niye tã rah lele na, Yesu a gwadâtay a gawla ngay hay: «Hayu-may gær a siye nakã a zaw aye kwa tsekwen mâ dze bay.» 13 Tsa na, tã hayay gær a makwala nakã a zaw abêra ka ndo neheye tã nda aye. Tã hayay gær na, a rah a gwan kuro gær eye sulo.

14 Ndo hay tã ngatay a masuwayan niye Yesu a ge nakã a báz ha gëdan i Yesu aye na, tã gwad: «Ndo nakay na, ndo mæde ha bazlam i Mbêlom dedek. Nengeye na, ndo mæde ha bazlam i Mbêlom nakã tã tsik faya ahêl niye tã gwad ma deyeweye ka mândzibêra aye.»

15 Yesu a sær ha ndo niye hay ta deyeweye ta piye na a bãy ta gëdan na, a mbêda gær, a tsal ngway a tsaholok niye sa. A tsal na, mahengeye.

*Yesu a ye ka gær i yam tã sik
Mata 14.22-33; Markus 6.45-52*

16 Huwa a ge na, gawla i Yesu hay tã mbázla ka me i dâlov. 17 Ti ye naha na, tã tsal a kwalalan i yam, ta dazlay mætese a diye nengeđ mede a gãma i Kafernahum. Ahêl nakã faya ta diye na, hêvad kã ge fataya tsiy, ada Yesu kã husa ka tãv tay zuk bay. 18 Dâlov niye a dazlay mæbæle haladzay wekit wekit hærwi mætasl a ge ta gëdan. 19 Ta ye ma giye kilomiter zlam kægabay mækwa na, tã ngatay a Yesu faya ma diye naha ka tãv i kwalalan yam tay, ka gær i yam tã sik. Tã ngatay na, ta dzædzar haladzay.

20 Ane tuk na, Yesu a gwadâtay: «Kâ dzædzarum bay. Nakay na, neñ!»

21 Gawla ngay hay a satay mægêsay naha mæ hêlay a kwalalan i yam. Kwayanña kwalalan i yam niye a husa dãnuts ka me i dâlov ka dala, ka tãv nakã a satay mede a dãma aye.

Wu mânday nakã ma vâliye sifa aye

22 Tãdœ eye na, ndo niye hay haladzay eye tã ze naha ma diye i dâlov niye ta pæla Yesu. Ta sær ha na, kwalalan i yam ka tãv eye niye na, nãte. Tã sær ha na, Yesu kã tsal a kwalalan i yam niye bay. Ane tuk na, gawla ngay hay ti ye na, mahêtay eye. 23 Siye i ndo hay ti yaw tã kwalalan i yam tay hay abêra ma gãma i Tiber, tã ndislew tã ndzay a gær a ndo hay ka me i dâlov niye bæse ta tãv nakã ndo hay tã nda wu mânday mæ dãma aye, wu mânday nakã Yesu a zla a gay naha sısœ a Mbêlom ada a vêlatay a ndo niye hay aye. 24 Ndo hay ta zæba dære na, Yesu andaya bay ada gawla ngay hay bøbay nãteye andaya ka tãv niye bay na, tã tsal a kwalalan i yam niye hay, ti ye a Kafernahum mata pæle na Yesu.

25 Ti ye tã huta na Yesu ka me i dâlov niye ta diye nengeđ. Ti ye tã gwadây: «Miter, ka ndislew kanan na, sa kädây?»

26 Yesu a mbêdâtay faya, a gwadâtay: «Ayaw! Særum ha na, ka pælum ga na, hærwi nakã ka ndayum wu mânday ka rahum bäh bäh lele aye bãna, hærwi nakã ka tsænum masuwayan nakã na giye a say mægweđe mey na, ka tsænum bay. 27 Kâ gum mæsler hærwi wu mânday nakã ma nasiye aye bay. Duh gum mæsler na, hærwi wu mânday nakã ma nasiye bay ma ndziye huya ada ma vâliye sifa nakã ma ndãviye bay ka tor eye. Wu mânday niye na, neñ Wawa i Ndo na vâlakumeye. Na vâlakumeye na, hærwi Bæba Mbêlom kã vâleñ gëdan ka mæge.»

28 Ta tsætsah faya tã gwadây: «Nãmaa giye na, mæsler waray nakã ma deyeye a gær a Mbêlom aye?»

29 Yesu a mbêdâtay faya, a gwadâtay: «Mæsler nakã a yay a gær a Mbêlom ka gum-eye na, dzalum ha ka neñ ndo nakã a slæra ga ahaya aye.»

30 Tã gwadây: «Kã ge andza niye na, nãmaa ta dzaliye ha fakaya na, ka bæzamay ha masuwayan waray? Kægabay ka giye na, mæsler waray? 31 Hærwi ahêl niye bæba tãte kway hay ti yaw abêra mæ Ezipt, nãteye mæ makulkwandah na, tã nda wu mânday nakã a yaw mæ mbêlom tã zalay *man* aye†. Andza nakã tã watsa mæ Derewel i Mbêlom aye na, tã gwad: “Mbêlom kã vêlatay wu

† 6:31 Madayaw abêra ma Ezipt 16.13-15, 31. ‡ 6:31 Madayaw abêra ma Ezipt 16.4.

mənday nakə a yaw mə Mbəlom aye, tə nda.†»»

³² Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Sərum ha na, wu mənday nakə ahəl niye Musa a vəlakum mə makulkwandah aye na, wu mənday nakə a yaw abəra mə mbəlom aye ta dedək bay. Ane tuk na, wu mənday nakə bəba ga Mbəlom ma vəlakumaweये abəra mə mbəlom aye na, nakə ta dedək aye. ³³ Hərwi wu mənday niye Mbəlom ma vəlakumeye na, neñ ndo nakə na mbəzlaw abəra mə mbəlom aye, ada wu mənday niye na, ma vəlateye sifa a ndo i məndzibəra hay.»

³⁴ Tə gwad: «Bəy may, vəlamay wu mənday niye huya tey.»

³⁵ Yesu a tsikatay parakka, a gwadatay: «Wu mənday nakə ma vəliye sifa a ndo hay aye na, neñ. Ndowneye ki yaw ka təv ga ada kə dzala ha ka neñ na, may ma wuriye faya dāda bay, yam ma geye dāda sa bay. ³⁶ Ane tuk na, 6a na tsikakum ka ngatumeñ ada ka dzalum ga ha wal bay. ³⁷ Ndo neheye Bəba ga a vəleñ tay ha aye na, ta deyeweये ka təv ga. Ada ndo nakə ki yaw ka təv ga aye na, dāda na kaliye ha bay. ³⁸ Hərwi na mbəzlaw abəra mə mbəlom na, ka mäge wu nakə a yeñ a gər a neñ aye bay, ane tuk na, mäge məsler nakə a yay a gər a ndo nakə a sləra ga ahaya aye. ³⁹ Məsler nakə a say a ndo nakə a sləra ga ahaya aye na, waray? Ndo neheye a vəleñ tay ha a həlay aye na, kwa nəte na dziye tay ha bay tebiye. Ane tuk na, na ta mbəliye tay ha abəra ma mədahañ pat i sariya. ⁴⁰ Wu nakə a say a Bəba ga na, anañ: Ndo neheye ta zəba ka neñ wawa ngay ada ta dzala ha fagaya aye na, tã huta sifa nakə ma ndəviye bay ka tor eye. Pat i sariya na, neñ na ta mbəliye tay ha abəra ma mədahañ.»

⁴¹ Yahuda niye hay ta dazlay məse bazlam ka Yesu, hərwi nakə a gwadatay: «Neñ na, wu mənday nakə a mbəzlaw abəra mə mbəlom aye.»

⁴² Tə gwad: «Na gwad Yesu neñgeye na, wawa i Yusufa bədaw? Ka sərakwa bəba ngay ta may ngay lele tuk na, ada ma sliye faya anəke məgwede neñgeye na, a mbəzlaw abəra mə mbəlom na, kəkay?»

⁴³ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Gərum ha məse fagaya bazlam mə walañ kurom! ⁴⁴ Tadə Bəba ga ki ye ahaya ndoweye ka təv ga bay na, ma sliye faya ma-dayaw ka təv ga bay. Bəba ga nakə a sləra ga ahaya aye ki ye ahaya ndoweye ka təv ga na, neñ na ta mbəliye ha abəra ma mədahañ pat i sariya. ⁴⁵ Ahəl niye ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay tə watsa mə Derewel i Mbəlom, tə gwad: “Mbəlom neñgeye ma ta datay ha bazlam ngay a ndo hay.‡” Ndowneye kə tsəne bazlam i Mbəlom Bəba ga ada ka tətik na, ma deyeweये ka təv ga. ⁴⁶ Azlakwa andza məgwede ndəray dāda kə ngatay a Bəba ga bay, maa ngatay na, neñ ndo nakə na yaw abəra ka təv ngay aye nəte ngweñ.»

⁴⁷ «Sərum ha na, ndo nakə kə dzala ha ka neñ aye na, kə huta sifa nakə ma ndəviye bay ka tor eye. ⁴⁸ Neñ na, wu mənday nakə ma vəliye sifa a ndo hay aye. ⁴⁹ Ahəl niye na, bəba təte kurom hay tə nda wu mənday nakə tə zalay *man* aye mə makulkwandah*, ada huya tə mət ngway. ⁵⁰ Ane tuk na, ndoweye kə nda wu mənday nakə a yaw abəra mə mbəlom aye na, ma ta mətiye bay. ⁵¹ Neñ na, wu mənday nakə ma vəliye sifa, a mbəzlaw abəra mə mbəlom aye. Ndowneye kə nda wu mənday nakay na, ma mətiye bay, ma ndziye ka tor eye. Wu mənday nakə na vəliye na, bo ga. Na vəliye na, hərwi ada ndo i məndzibəra hay tã huta sifa.»

⁵² Yahuda hay tə kəd faya wuway mə walañ tay haladzay hərwi bazlam i Yesu niye a tsik aye. Ta tsətsah tə gwad: «Ndo nakay ma vəlakweये bo ngay ada ka ndayakweये na, ma kəkay?»

⁵³ Yesu a gwadatay: «Ayaw! Sərum ha na, tadə ka ndayum bo ga, neñ Wawa i Ndo, bay ada ka sum bambaz ga bay na, ka hutum sifa bay. ⁵⁴ Ndowneye kə nda bo ga ada kə sa bambaz ga na, kə huta sifa nakə ma ndəviye bay aye ada pat i sariya na, na ta mbəliye ha abəra ma mədahañ. ⁵⁵ Hərwi bo ga na, wu mənday nakə dedək aye ada bambaz ga na, wu məse nakə dedək aye. ⁵⁶ Ndowneye ma ndiye bo ga ada ma siye bambaz ga na, ma ndziye huya mə neñ ada

‡ 6:45 Ezay 54.13. * 6:49 Zəba ma Madayaw abəra ma Ezipt 16.

nej na ndziye mə neŋgeye. ⁵⁷ Bəba ga nakə a sləra ga ahaya na, neŋgeye ma ndziye huya ada nej na ndziye huya na, hərwi neŋgeye. Andza niye ndoweye kə nda bo ga na, neŋgeye dərmak ma ndziye huya hərwi nej.

⁵⁸ «Wu mənday nakə a mbəzlaw mə mbəlom aye na, anan: Neŋgeye andza nakə bəba tətə kurom hay tə nda ahəl niye mə makulkwandah aye təbey. Tə nda wu mənday niye na, huya tə mət ŋgway. Ane tuk na, ndoweye kə nda wu mənday nakay na, ma ndziye ka tor eye.»

⁵⁹ Yesu a tsik bazlam neheye na, ahəl nakə neŋgeye faya ma tətikateye a ndo hay mə gay i mađuwule me ma gəma i Kafer-nahum aye.

⁶⁰ Gawla i Yesu niye hay tə tsəne bazlam i Yesu niye a tsik aye na, siye hay haladzay mə walaŋ tay tə gwad: «Bazlam nakay na, mawura bo eye. Mata mbe faya məpay zləm na, way?»

⁶¹ Yesu a sərətay naha faya ka wu nakə faya ta tsikiye ka gər ŋgay aye. Hərwi niye a gwadətay: «Bazlam ga nakə na tsik aye na, a ndalakum daw? ⁶² Tadə ka ŋgatumay a nej Wawa i Ndo faya na tsaliye a təv ga nakə na mbəzlaw abəra mə dəma aye na, ada ka gwadumeye kəkay? ⁶³ Mata vəle sifa a ndo hay na, Məsəfəre i Mbəlom. Ndo hay na, ta sliye faya məhute sifa niye ta gədan tay bay. Bazlam neheye na tsikakum aye maa vəleŋ na, Məsəfəre i Mbəlom ada bazlam neheye ta vəliye sifa a ndo hay aye. ⁶⁴ Ane tuk na, siye hay mə walaŋ kurom na, ta dzala ha ka nej bay.»

Ayaw! Ba kwa ka madazlay na, Yesu a sər ha neheye ta dzaliye ha faya bay aye ada a sər ha ndo nakə ma ta giye faya daf aye.

⁶⁵ Yesu a gwadətay sa: «Hərwi niye na gwadəkum: Tadə Bəba ga kə vəlay tsəved bay na, ndəray ma sliye faya madayaw ka təv ga bay.»

⁶⁶ Ma dəba eye na, gawla ŋgay hay haladzay tə gər ha ti ye wu tay. Ta pay bəzay sa bay.

⁶⁷ Tsa na, Yesu a tsətsah ka ndo i maslaŋ ŋgay hay kuro gər eye sulo, a gwadətay: «Nəkurom dərmak a sakum mede wu kurom daw?»

⁶⁸ Simoŋ Piyer a gwadətay: «Bəy ga, bazlam yak nakə faya ka tsikiye na, ma vəlameye sifa nakə ma ndəviye bay aye. Nəmaa pay bəzay na, a way sa way? ⁶⁹ Nəmay nəmaa dzala kar ha ada nəmaa sər ha nəkar na, ndo nakə tsədanŋa Mbəlom a sləraw aye.»

⁷⁰ Yesu a mbədətay faya, a gwadətay: «Na gwad mapala kurom kuro gər eye sulo na, nej bədaw? Ada azlakwa ndo nəte mə walaŋ kurom neŋgeye na, Fakalaw.»

⁷¹ A tsik andza niye na, ka Yudas wawa i Simoŋ Iskariyot. Hərwi Yudas na, kwa neŋgeye nəte mə walaŋ i ndo i maslaŋ i Yesu hay kuro gər eye sulo bəbay na, ma ta giye daf ka Yesu na, neŋgeye.

7

Magurlom i madzawadzawa

¹ Ma dəba aye na, Yesu a həhal ka dala i Galile tebiye a say mede ka dala i Yuda bay hərwi a satay a bagwar i Yahuda hay məkədə na.

² Ahəl niye na, magurlom i Yahuda hay nakə tə zalay Magurlom i Madzawadzawa aye kə ndzew mazlambar. ³ Hərwi niye malamar ŋgay hay tə gwadətay: «Do abəra kanaan do a dala i Yahuda hərwi ada gawla yak hay nəteye tā ŋgatay a məsler nakə ka giye dərmak. ⁴ Tadə a say a ndoweye ndo hay tā sər na na, ma sliye faya məngehe na wu nakə ma giye bay. Faya ka giye məsler neheye andza nakay sa na, ge wu neheye, ada ndo hay tebiye tā sər kar ha.»

⁵ Malamar ŋgay niye hay tə tsikay andza niye na, kwa bo tay eye bəbay ta dzala ha ka Yesu bay.

⁶ Yesu a gwadətay: «I ga na, həlay eye kə slaw zuk bay. Ane tuk na, i kurom na, kwa həlay waray waray, lele tsa. ⁷ Nəkurom na, ndo i məndzibəra hay ta sliye faya mənəkum dərə təbey. Ane tuk na, nej na, ta neŋeye dərə hərwi na gwadawa məsler tay nakə faya ta giye na, lele bay. ⁸ Nəkurom eye, dum a magurlom niye. Nej na, na diye bay, hərwi ga na, həlay eye kə ndislew zuk bay.»

⁹ A tsikatay ka bo abəra bazlam niye andza niye na, a ndza ŋgway ma Galile. ¹⁰ Malamar ŋgay hay ti ye a magurlom i madzawadzawa niye na, Yesu a ye

dərmak. A zəŋgal tay naha ma dəba. Ane tuk na, a ndisl naha a dəma na, ka bəz ha bo parakka bay. A ŋgaha bo.

¹¹ Bagwar i Yahuda hay mə magurlom niye, ta pəla na Yesu, ta tsətsah ka ndo hay, tə gwad: «Nenḡeye i ŋgay tebiye na, mənḡay?»

¹² Ndo hay haladzay tə kəḡ faya wuway haladzay. Siye hay tə gwad: «Ndo nakay na, nenḡeye ndo lele eye.» Siye hay tə gwad: «A'ay! Nenḡeye na, faya ma səpatiye tay ha ndo hay.» ¹³ Ane tuk na, ndəray kwa nəte a sla faya mətsike bazlam niye parakka bay hərwi ndo hay tebiye ta dzədzar ta bagwar i Yahuda hay.

¹⁴ Magurlom niye məzaw ŋgay eye mazlambar ka ndəv na, Yesu a ye a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. A ye naha a pa bo ka matətikatay a ndo hay. ¹⁵ Bazlam ŋgay niye faya ma tətikateye a ndo hay aye na, a gatay a bagwar i Yahuda hay hərbaḡəkka, tə gwad: «Ndo nakay kə dzanḡa bay tuk na, ada a sər wu haladzay na, kəkay?»

¹⁶ Yesu a mbəḡatay faya a gwadətay: «Bazlam nakay faya na tsikakumeye na, a yaw mə neḡ bay. A yaw mə Mbəlom nenḡeye nakə a sləra ga ahaya aye. ¹⁷ Ndoweye kə say məḡe wu nakə a yay a gər a Mbəlom aye na, ma səriye bazlam ga nakə na tsik aye a yaw abəra mə Mbəlom kəḡəbay a yaw ma mədzal gər ga. ¹⁸ Ndo nakə a tsik bazlam nakə a yaw ma mədzal gər ŋgay aye na, a say ndo hay tā dəslay ha gər. Ane tuk na, ndo nakə faya ma tətikateye a ndo hay hərwi ada ndo hay tā dəslay ha gər a ndo nakə a sləra ahaya na, nenḡeye ndo i dedək. Nenḡeye na, maraw me andaya mə nenḡeye bay. ¹⁹ Na gwad maa vəlakum bazlam i Mbəlom mapala eye na, Musa bəḡaw? Ada ndəray kwa nəte mə walaḡ kurom ka rəhay ha gər bay. Ada a sakum məkəḡe ga na, hərwi mey?»

²⁰ Ndo hay ta mbəḡay faya a Yesu, tə gwadətay: «Nəkar na, fakalaw mə bo yak kəla ḡaw? Mapəla tsəved məkəḡe kar na, way?»

²¹ Yesu a gwadətay: «Na ge masuwayaḡ nəte pat i mazəzukuw bo na, a gakum hərbaḡəkka a nəkurom tebiye. ²² Sərum ha, Musa kə tsikakum dəsum tay ha wawa

kurom hay. Maa dazlay məḡe andza niye na, bəba təte kurom hay bəna Musa bay. Andza niye na, ka dəsum wawa kurom hay pat i mazəzukuw bo. ²³ Ka dəsum wawa pat i mazəzukuw bo na, hərwi ada marəhay gər a bazlam i Mbəlom mapala eye nakə Musa a vəlakum aye. Ada na mbəl ha ndo abəra ma dəvats pat i mazəzukuw bo ḡuh na, ka gum faḡaya mevel na, hərwi mey? ²⁴ Kə gum sariya ka ndo tə wu nakə ka ŋgatumay tə ḡəre aye tsa bay. ḡuh gum na, ta tsəved dedək eye.»

²⁵ Siye i ndo i Zerozelem hay, tə gwad: «Ndo nakə ta pəla məkəḡe na aye na, nenḡeye bəḡaw? ²⁶ Zəbum faya tey: Faya ma tsikiye me parakka mə walaḡ i ndo hay tebiye, ada ta gwadətay wuray kwa tsekweḡ bay tebiye. Ma giye na, bəy kway hay tə sər nenḡeye Kəriste nakə Mbəlom a gwad ma sləraweye kəla ḡaw? ²⁷ Ane tuk na, ma giye na, andza niye bay bəna Kəriste ma deyeweye na, a yaw mənḡay na, ndəray ma səriye bay. Ndo nakay a yaw mənḡay na, ka sərakwa.»

²⁸ Andza niye, Yesu faya ma tətikateye a ndo hay mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom mba, a tsik me ta magala, a gwad: «Ka sərum ga ha azlakwa ḡaw? Neḡ na yaw mənḡay na, ka sərum ha. Ane tuk na, na yaw na, ka gər bo ga bay. Ndo nakə a sləra ga ahaya na, nenḡeye ndo i dedək. Nəkurom ka sərum na bay. ²⁹ Neḡ na, na sər na hərwi na yaw na, abəra ka təv ŋgay ada maa sləra ga ahaya na, nenḡeye.»

³⁰ Andza niye, ta pəla tsəved məḡəse na Yesu. Ane tuk na, ndəray kə ḡəs na bay hərwi həlay ŋgay aye kə ndisl a dəma zuk bay. ³¹ Ndo hay haladzay tə dzala ha ka Yesu. Tə gwad: «Ndo nakay ma giye na, Kəriste. Ndo mekeleḡ eye ma deyeweye ma giye masuwayaḡ ma ziye i ndo nakay ḡaw?»

A satay a Farisa hay məḡəse na Yesu

³² Farisa hay tə tsəne wu neheye ndo hay faya ta tsikiye ka Yesu tə masəsəkwe aye. Nəteye ta bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom hay tə haya gər, tə slər sidzew neheye ta tsəpawa gay i mədəslay ha gər a Mbəlom aye hərwi ada tā ye, tā ḡəsaw Yesu.

³³ Yesu a ngatay andza niye na, a gwad: «Nej andaya ka tøv kurom ma mändze tsekweñ mba. Tsa na, na miye gwa ka tøv i ndo nakə a sləra ga ahaya aye. ³⁴ Ka ta pəlumeye ga ada ka ta hutumeye ga bay hərwi ka slumeye faya mede a tøv nakə nej na diye a dəma aye bay.»

³⁵ Tsa na, Yahuda hay ta tsətsah mə walañ tay, tə gwad: «Ma diye na, a ngay nakə ada ka slakweye faya məhute na bay aye. Ma diye na, a walañ i Yahuda neheye nəteye mandza eye mə walañ i Gərek hay aye kəla daw? Ada ma ta tətikateye a Gərek hay kəla daw? ³⁶ Bazlam ngay niye a gwad: “Ka ta pəlumeye ga, ada ka ta hutumeye ga bay hərwi ka slumeye faya mede a tøv nakə nej na diye a dəma aye bay.” A tsik andza niye na, andza məgwede mey?»

Yam nakə ma vəliye sifa a ndo hay aye

³⁷ Pat i mandəve i magurlom na, pat nakə bagwar aye. Pat eye niye Yesu a lətse, a tsik me ta magala, a gwad: «Tadə ndoweye yam a gay na, mâ yaw ka tøv ga mâ sa. ³⁸ Ndoweye kə dzala ha ka nej na, “yam nakə ma vəliye sifa aye ma ngəziye wad wad mə dərev ngay” andza nakə tə watsa ahəl niye mə Derewel i Mbəlom.»

³⁹ Yesu a tsik andza niye na ka Məsəfəre i Mbəlom. Ndo neheye ta dzala ha ka Yesu aye na, ta hutiyə Məsəfəre niye. Ahəl nakə Yesu a tsik andza niye na, Məsəfəre ki yaw zuk bay hərwi Yesu kə tsal a tøv nakə Mbəlom ma dəslay ha gər aye zuk bay.

Bazlam ki ye tay ka bo a ndo hay bay

⁴⁰ Ndo hay tə tsəne bazlam i Yesu nakə a tsik aye na, siye i ndo hay tə gwad: «Ta dedək ndo nakay na, ndo mədə ha bazlam i Mbəlom nakə faya ka həbakweye aye!»

⁴¹ Siye hay tə gwad: «Neñgeye na, Kəriste!» Ane tuk na, siye hay tə gwad sa: «Kəriste na, ma deyeweye abəra ka dala i Galile daw? ⁴² Tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad Kəriste ma deyeweye na, abəra ma gwala i Davit ada ma Betelehem, gəma nakə Davit a ndzawa mə dəma aye.*»

⁴³ Andza niye, bazlam a ye tay ka bo a ndo hay bay hərwi Yesu. ⁴⁴ Ndo siye hay a

satay məgəse na Yesu. Ane tuk na, ndəray kwa nəte kə lamay bay.

Bagwar i Yahuda hay ta təma Yesu bay

⁴⁵ Sidzew neheye ta tsəpawa gay i mədəslyay ha gər a Mbəlom hay, tə maw ka tøv i bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta Farisa hay. Anəke tə maw na, ndo neheye ta tsətsah fataya, tə gwadatay: «Ka gəsumaw Yesu bay na, hərwi mey?»

⁴⁶ Sidzew matsəpe gay i mədəslyay ha gər a Mbəlom niye hay ta mbədatay faya, tə gwadatay: «Ndəray kə tsik me dāda andza ndo nakay bay!»

⁴⁷ Farisa hay tə gwadatay: «Nəkurom dərma ka səpat kurom daw? ⁴⁸ Ka ngatumay a ndəray mə walañ may bəy i Farisa hay ada mə walañ i bəy hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye hay kə dzala ha ka ndo niye daw? ⁴⁹ Ane tuk na, maa dzala ha ka Yesu eye na, ndo kəriye hay, tə sər bazlam i Musa mapala eye bay. Nəteye na, Mbəlom kə vəlatay mezeleme.»

⁵⁰ Nikodem neñgeye nəte mə walañ i Farisa niye hay dərma. Neñgeye ndo nakə a ye ka tøv i Yesu ahəl niye aye. A gwadatay a siye i Farisa niye hay: ⁵¹ «Bazlam kway mapala eye kə vəlakway tsəved məgay sariya a ndo andza niye kəriye tsa bay. Tsənakwa wu nakə ma tsikiye ada wu nakə a ge aye təday.»

⁵² Ta mbəday faya, tə gwaday: «Nəkar na, ndo i Galile dərma daw? Dzanğa bazlam i Mbəlom lele təday ada ka səriye ha na, ndo mədə ha bazlam i Mbəlom kwa nəte ma deyeweye abəra ma Galile bay.»

[⁵³ Kwa way a tsəne andza niye na, a ye ngway a mətəgay.

8

Ngwas nakə a ge madama aye

¹ Yesu a tsal a Mahəmba i Tetədəz. ² Ta mekedə pərik na, a mbədawa gər a gay i mədəslyay ha gər a Mbəlom. A ye naha a ndza ka dzanğa. Ndo hay haladzay ti ye naha ka tøv ngay. Tsa na, a dazlay a matətikatay.

³ Ahəl nakə faya ma tətikateye a ndo hay aye na, ndo mədzanğawa bazlam i Mbəlom

* 7:42 Zəba ma 2 Samuyel 7.12; Dəmes hay 89.4-5; Zeremi 23.5; Mise 5.1.

mapala eye ta Farisa hay tã gäsay naha ñgwas wuray tã tatsa na ka mäge madama. Tã gäs naha, tã lätse ha kame i ndo hay tebiye. ⁴ Tã gwaday a Yesu: «Miter, ñgwas nakay tã tatsa na na, neñgeye faya ma giye madama. ⁵ Bazlam i Musa mapala eye a gwad na, ka ndzumay a gær a slala i ñgwas andza nakay na, kädum na tã kwar. Ada nãkar ka gwad faya na, kækay?»

⁶ Tã tsikay andza niye na, mähäle faya abära suwat hærwi ada mähute faya mænese.

Ane tuk na, Yesu a tsäne andza niye na, a räh gær ñgay ka dala. A pa bo ka mæzehe ka dala ta wur hälai. ⁷ Ndo neheye na, näteye ta tsätsahiye faya huya. Hærwi niye Yesu a lätse, a gwadatay: «Mä walañ kurom nakay ndo nakä däda kã ge mezeleme bay aye mä lahay ha mækalay kwar tädai.»

⁸ Tsa na, Yesu a räh gær ka dala sa. A ma ka mæzehe ka dala.

⁹ Tã tsäne bazlam i Yesu niye a tsikatay aye na, tã gäd näte ta näte. Maa lah mede na, madugula hay.

Yesu ta ñgwas niye tã ze naha sulo tsii. Ñgwas niye malätse eye huya kame i Yesu.

¹⁰ Yesu a lätse, a gwaday: «Ñgwas nakay, ndo neheye tã gäsa kar ahaya na, näteye mængay? Ndäray kã gäs kar ta sariya bay sadzak daw?»

¹¹ Ñgwas niye a mbädai faya, a gwaday: «A'ay bãy.»

Yesu a gwaday: «Neñ bãyay na, sariya ga ma gäsiye kar bay. Do wu yak, ane tuk na, kã ge mezeleme sa bay.»]

Yesu na, dzaydzay nakä ma däviye ka mändzibära aye

¹² Ma däba eye na, Yesu a tsikatay a ndo hay, a gwadatay: «Neñ na, dzaydzay nakä ma däviye ka mändzibära aye. Ndoweye kã peñ bãyay na, ma ndziye ma lävön sa bay, ma hutiiye dzaydzay, dzaydzay nakä ma väliye sifa a ndo hay aye.»

¹³ Farisa hay tã gwaday: «Nãkar na, bo yak eye ka hæl mbal i gær yak eye tsa daw? Bazlam yak nakä ka tsik aye na, dedek bay.»

¹⁴ Yesu a mbädai faya, a gwadatay: «Kwa neñ eye na hæl mbal i gær na, wu

nakä na tsik aye na, dedek. Hærwi na sær tæv nakä na yaw abära mä däma aye ada tæv nakä na diye a däma aye. Ane tuk na, näkurom na, tæv ga nakä na yaw abära mä däma aye ada tæv nakä na diye a däma aye na, ka sërüm bay. ¹⁵ Näkurom na, faya ka gumateye sariya a ndo hay na, andza i ndo i mändzibära hay. Neñ na, na giye sariya a ndäray tãbey. ¹⁶ Kwa tadä na giye sariya bãyay na, sariya ga na giye ta tsäved eye. Hærwi na giye sariya na, mahägeye bay. Nãmaa giye na, ta Bäba ga. Maa slära ga ahaya na, neñgeye. ¹⁷ Mawatsa eye mä bazlam kurom mapala eye na, a gwad: «Tadä ndo hay sulo bazlam tay kã ge näte na, wu niye na, dedek.*» ¹⁸ Andza niye, neñ na, na tsikiye ka bo ñgway ada Bäba nakä a slära ga ahaya ma tsikiye ka neñ.»

¹⁹ Ta tsätsah faya, tã gwaday: «Bäba yak eye na, mængay?»

Yesu a mbädai faya, a gwadatay: «Ka sërüm ga ha bay ada ka sërüm Bäba ga bay. Tadä ka sërüm neñ na, ka sërümeye Bäba ga.»

²⁰ Yesu a tsik bazlam niye hay na, ahæl nakä faya ma tätikatete bazlam ñgay a ndo hay mä gay i mädäslay ha gær a Mbälom aye. Neñgeye mandza eye ta tæv nakä tã pawä a däma wu käriye a Mbälom aye. Ndäray kã gäs na bay hærwi hälai ñgay eye kã sla zuk bay.

²¹ Yesu a gwadatay sa: «Na diye gwa. Na ye na, ka pälumeye ga. Ane tuk na, ka mätümeye mä mezeleme kurom. Ka slumeye faya mede a tæv nakä neñ na diye a däma aye bay.»

²² Yahuda hay tã gwad mä walañ tay: «A gwad ka slakweye mede a tæv nakä ma diye a däma aye bay na, ma kädiye bo ñgay këla daw?»

²³ Yesu a gwadatay: «Näkurom ka wum bo na, ka mändzibära. Neñ na yaw na, mä mbälom. Näkurom na, ndo i mändzibära hay. Ane tuk na, neñ na, ndo i mändzibära tãbey. ²⁴ Hærwi niye na gwadakum na: «Ka mätümeye mä mezeleme kurom.» Kã ge ka dzalum ha neñ ndo nakä neñgeye aye bay na, ta dedek ka mätümeye mä mezeleme kurom.»

* **8:17** Zäba mä Bazlam mapala eye masulo eye 17.6; 19.15.

²⁵ Ta tsətsah faya, tə gwadāy: «Nəkar na, way?»

Yesu a mbədatay faya, a gwadāy: «Neŋ na, ndo nakə na tsikakum kwa ahəl nakə na dazlay mətsikakum bazlam ga aye. ²⁶ Wu andaya haladzay mətsike ka gər kurom ada sariya ma gəsiye kurom tə wu niye hay. Ane tuk na, ndo nakə a sləra ga ahaya na, neŋgeye ndo i dedek ada wu nakə na tsikateye a ndo hay aye, maa tsikenŋ na, neŋgeye.»

²⁷ Yesu a tsikatay ka Bəba Mbəlom na, nəteye ta tsəne bay. ²⁸ Yesu a gwadāy sa: «Ka lətsum ga ha, ka kəđum neŋ Wawa i Ndo na, neŋ ndo nakə neŋgeye aye ka sərumeye ha. Ka sərumeye ha wu nakə na ge aye na, ka gər bo ga tsa bay. Na tsik na, wu nakə Bəba a tsikenŋ aye dəkdek tsa. ²⁹ Ndo nakə a sləra ga ahaya na, neŋgeye tə neŋ. Kə gər ga ha mahəgeye bay hərwi faya na giye na, wu nakə a yay a gər aye.»

³⁰ Kwayaŋŋa ndo hay haladzay tə dzala ha ka Yesu hərwi bazlam ŋgay niye a tsik aye.

³¹ Yesu a gwadāy a Yahuda neheye tə dzala ha faya: «Ka pumay bəzay a bazlam ga na, ka tərumeye gawla ga hay ta dedek. ³² Andza niye ka sərumeye dedek. Ada ma təma kurom ahaya abəra ma beke dedek.»

³³ Tə tsəne andza niye, ta mbəday faya, tə gwadāy: «Nəmay na, gwala i Abraham hay ada dāda nəmaa təra beke hay bay. Ane tuk na, ka gwad nəmaa təmaweye abəra ma beke na, kəkay?»

³⁴ Yesu a mbədatay faya, a gwadāy: «Ayaw! Sərūm ha na, ndo nakə faya ma giye mezeleme aye na, neŋgeye ka təra beke i mezeleme. ³⁵ Beke na, ma ndziye huya mə gay i ndo i gay ŋgay bay. Wawa, neŋgeye na, ma ndziye huya mə gay i bəba ŋgay. ³⁶ Andza niye, neŋ wawa Mbəlom na təma kurom ahaya abəra ma beke na, ka tərumeye beke hay sa bay. ³⁷ Na sər ha nəkurom na, gwala i Abraham hay. Ane tuk na, faya ka pəlumeye tsəved ka məkəde ga hərwi ka kərahum bazlam ga. ³⁸ Neŋ, na tsik na, wu nakə na ŋgatayaw abəra ka təv i Bəba aye. Nəkurom ka gum na, wu nakə bəba kurom a tsikakum aye.»

³⁹ Ta mbəday faya, tə gwadāy: «Bəba may na, Abraham.»

Yesu a gwadāy: «Tədə nəkurom wawa i Abraham hay na, ka gumeye andza Abraham bədaw? ⁴⁰ Neŋ, na tsikawakum na, dedek nakə na tsənew ka Mbəlom aye. Kwa mâ ge andza niye bəbay na, nəkurom faya ka pəlumeye tsəved məkəde ga. Abraham na, neŋgeye kə ge andza niye təbey. ⁴¹ Nəkurom na, faya ka gumeye wu nakə bəba kurom a gawa aye.»

Tə gwadāy: «Nəmay na, madazla hay bay. Wawa neheye madazla aye hay na, ndəray a sər bəba tay hay bay. Bəba may na, Mbəlom nəte ŋgweŋ.»

⁴² Yesu a gwadāy: «Tədə Mbəlom Bəba kurom na, ka wudumeye ga. Hərwi neŋ na, na yaw mə Mbəlom ada neŋ kənaŋ na, hərwi ŋgay. Na yaw ka gər bo ga bay, maa sləra ga ahaya na, neŋgeye. ⁴³ Wu nakə faya na tsikiye ka tsənum bay na, hərwi mey? Ka tsənum bay na, hərwi ka slum faya matəme bazlam ga bay.

⁴⁴ «Bəba kurom na, Fakalaw ada a yakum a gər məge na, wu nakə bəba kurom a wudə aye. Neŋgeye ndo məkəde ndo kwa anəke bay. Neŋgeye na, a say dedek təbey hərwi dedek andaya mə neŋgeye bay. Maraw me na, wu ŋgay hərwi neŋgeye ndo i maraw me. Maraw me waray waray na, a yaw abəra na, ma neŋgeye.

⁴⁵ «Ane tuk na, neŋ na, na tsik dedek. A sakum mədzele ha ka neŋ bay na, hərwi nakə na tsik dedek aye. ⁴⁶ Way nakə mə walaŋ kurom ma gwadiye ka neŋ, na ge mənese na, way? Na tsikakum dedek na, ka dzalum ha faya bay na, hərwi mey? ⁴⁷ Kə ge ndoweye wawa i Mbəlom na, ma pay zləm a bazlam i Mbəlom. Nəkurom ka pumay zləm a bazlam ga bay na, hərwi nakə nəkurom wawa i Mbəlom hay bay aye.»

Yesu tə Abraham

⁴⁸ Bagwar i Yahuda hay tə gwadāy a Yesu: «Nəmaa gwad nəkar ndo i Samari ada fakalaw mə bo yak na, nəmaa tsik na, dedek.»

⁴⁹ Yesu a mbədatay faya, a gwadāy: «Fakalaw andaya mə bo ga bay. Neŋ faya na dəslay ha gər a Bəba ga. Nəkurom na, ka

wudum mädäsleñ ha gər bay. ⁵⁰ Neñ na, na däsleñ gər a bo ga bay. Duh ndo nakə a say mädäsleñ ha gər aye na, andaya. Mata ge sariya eye na, neñgeye. ⁵¹ Ayaw! Sərum ha na, tadə ndoweje ka rəhay ha gər a bazlam ga na, ma mətiye dāda bay.»

⁵² Yahuda hay tə gwadāy: «Anəke nəmaa sər ha tuk. Fakalaw andaya mə bo yak. Abraham kə mət, ada ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay ta mət tuk na, ada nəkar ka gwad ndoweje ka rəhay ha gər a bazlam yak na, ma mətiye dāda bay na, kəkay? ⁵³ Nəkar na, ka ze bəba may Abraham daw? Neñgeye na, kə mət ada ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay ta mət dərmak. Nəkar na, way?»

⁵⁴ Yesu a mbədātay faya, a gwadātay: «Tadə neñ na dəsleñ ha gər a bo ga na, ma geñeye ŋgama bay. Maa dəsleñ ha gər na, Bəba ga. Neñgeye na, ndo nakə ka gwadum Mbəlom kurom aye. ⁵⁵ Ane tuk na, ka sərüm na bay. Neñ na, na sər na. Tadə na gwadawa na sər na bay na, neñ ndo i maraw me andza nəkurom. Ane tuk na, na sər na ada neñ faya na rəhay ha gər a bazlam ŋgay. ⁵⁶ Mbəlom kə tsikay a bəba tətə kurom Abraham ma ŋgateye a pat i madayaw ga ada Abraham na, dārev ŋgay kə ŋgwasə. Abraham a ŋgatay a pat eye na, mənḡwese kə rah a dārev ŋgay.»

⁵⁷ Yahuda hay tə gwadāy: «Nəkar məve kə husa məve kuro kuro zlam zuk bay tuk na, ka ŋgatayaw a Abraham aye na, mənḡgay?»

⁵⁸ Yesu a mbədātay faya, a gwadātay: «Ayaw! Sərum ha na, kwa ahəl nakə ta wa na Abraham zuk bay aye na, neñ andaya.»

⁵⁹ Tə tsəne andza niye na, tə pala kwar, a satay məkele na Yesu. Ane tuk na, Yesu a ŋgaha bo, ada a gədaw abəra mə gay i mädəsleñ ha gər a Mbəlom.

9

Yesu a mbəl ha ndo wuray guluf eye

¹ Pat wuray Yesu faya ma diye ka tsəved na, a ŋgatay a ndo wuray guluf eye. Tə wa na na, guluf eye. ² Gawla i Yesu hay tə ŋgatay a guluf niye na, ta tsətsah ka Yesu, tə gwadāy: «Miter, tə wa na ndo nakay guluf eye na, hərwi mezeleme ŋgay ŋgway

tsukufu hərwi mezeleme i bəba ŋgay hay daw?»

³ Yesu a mbədātay faya, a gwadātay: «Tə wa na guluf eye na, hərwi mezeleme ŋgay bay, ada hərwi mezeleme i bəba hay ŋgay wal bay. Neñgeye guluf eye na, hərwi ada ndo hay tā ŋgatay a gədan i Mbəlom nakə ma giye bo tə neñgeye aye. ⁴ Anəke pat andaya mba na, kutoñ ka gəkweye məsler i ndo nakə a sləra ga ahaya aye. Mazlambar həvad ma giye. Həvad kə ge na, ndəray ma sliye faya məge məsler sa bay. ⁵ Ahəl nakə neñ andaya ka mändzibəra mba aye na, neñ na, dzaydzay nakə ma dəviye ka mändzibəra aye.»

⁶ Yesu a ndəv ha mətsike me na, a tuf slesleḡ ka dala, a həlaḡ bətekwew tsekweñ ta slesleḡ ŋgay niye. Tsa na, a ndad, a fadāy ka dāre i guluf niye. ⁷ A gwadāy: «Do ta bara dāre a dəlov nakə tə zalay Silowe aye.» Silowe na, andza məḡwede «Masləra eye.»

Guluf niye a ye. A ye naha a bara dāre ŋgay. A maw na, a ŋgatay a dāre tuk.

⁸ Ndo i məged ŋgay hay ta ndo neheye tə ŋgataway ka tsəved faya ma rəkiye na, tə gwad: «Nakay na, ndo niye a ndzawa ka tsəved a rəkawa aye bədaw?»

⁹ Ndo siye hay tə gwad: «Dedek, neñgeye.» Ndo mekeleñ eye hay tə gwad: «A'ay! Neñgeye bay. Ane tuk na, a ndzakit bo neñgeye.»

Ndo niye a gwadātay: «Neñ eye dedek ŋgway.»

¹⁰ Ta tsətsah faya, tə gwadāy: «Dāre yak a həndək na, ma kəkay?»

¹¹ A mbədātay faya, a gwadātay: «Ndo nakə tə zalay Yesu aye a həlaḡ bətekwew tsekweñ, a fedəñ ka dāre ada a gwedəñ: “Do a dəlov i Silowe ta bara dāre mə dəma.” Tsa na, na həl bo na ye. Na ye naha, na bara dāre ga na, dāre ga a həndək, na ŋgatay a dāre!»

¹² Ta tsətsah faya sa, tə gwadāy: «Ndowneje niye anəke neñgeye mənḡgay?»

A mbədātay faya, a gwadātay: «Neñgeye ka waray na, na sər bay.»

¹³ Ma dəba aye na, ti ye ha ndo niye dāre ŋgay a həndək aye ka təv i Farisa hay. ¹⁴ Azlakwa Yesu a həlaḡ bətekwew ada a həndəkay na dāre a guluf niye na, pat i mazəzukw bo i Yahuda hay. ¹⁵ Hərwi niye

Farisa hay, n̄teye d̄ermak ta ts̄atsah faya, t̄ə gwad̄ay: «D̄ere yak a h̄əndək sadzək na, ma k̄əkay?»

Ndo niye a gwad̄atay: «Yesu a fed̄eñ b̄etekwew ka d̄ere ada na bara d̄ere. Tsa na, na ŋgatay a d̄ere tuk.»

¹⁶ Siye hay m̄ə walañ i Farisa hay, t̄ə gwad̄: «Ndo niye a ge wu niye na, a yaw ab̄era ka t̄əv i Mb̄əlom bay. Bazlam kway mapala eye a gwad̄ nak̄ə a ge m̄əsler pat i maz̄əzukw bo aye. Ka r̄əhay ha ḡər t̄əbey.»

Ane tuk na, ndo mekelen̄ eye hay m̄ə walañ tay t̄ə gwad̄: «Ndo i mezeleme ma s̄liye faya m̄əge slala i masuwayañ nakay na, ma k̄əkay?»

M̄ə walañ tay niye na, bazlam a ye tay ka bo bay, n̄teye mawuna eye.

¹⁷ Farisa niye hay ta ts̄atsah ka ndo niye d̄ere ŋgay a h̄əndək aye sa, t̄ə gwad̄ay: «Ada n̄əkar ka gwad̄ ka ndo niye a h̄əndəkaka ha d̄ere aye, neñgeye na, way?»

A mb̄ədatay faya, a gwad̄atay: «Neñgeye na, ndo m̄əde ha bazlam i Mb̄əlom.»

¹⁸ Ndo niye a ndzawa ah̄əl niye guluf eye ada an̄əke d̄ere ŋgay ka h̄əndək na, bagwar i Yahuda hay ta dzala ha dedek bay. H̄ərwi niye t̄ə zalay a b̄əba ŋgay ta may ŋgay h̄ərwi mats̄əsehe fataya. ¹⁹ Ta ts̄atsah fataya, t̄ə gwad̄atay: «Nakay na, wawa kurom dedek d̄aw? Ka gwad̄um ka wum na guluf eye na, dedek d̄aw? Ada an̄əke a ŋgatay a d̄ere na, ma k̄əkay?»

²⁰ B̄əba ta may i ndo niye ta mb̄ədatay faya, t̄ə gwad̄atay: «N̄əmaa s̄ər ha ta dedek neñgeye na, wawa may ada n̄əmaa wa na guluf eye. ²¹ Ane tuk na, wu nak̄ə a t̄əra t̄ə neñgeye ada an̄əke a ŋgatay a d̄ere tuk aye na, n̄əmaa s̄ər bay. Ndo nak̄ə a h̄əndəkay na d̄ere aye na, n̄əmaa s̄ər wal bay. Ts̄atsahum ka bo ŋgay eye. Neñgeye na, wawa eye sa bay, ma s̄liye faya mamb̄ədakum ka bazlam nak̄ə ka ts̄atsahumeye faya aye.»

²² T̄ə tsik andza niye na, h̄ərwi ta dz̄ədzar ta bagwar i Yahuda hay. H̄ərwi b̄a bagwar i Yahuda hay ta b̄ar bazlam n̄əte. Ndo nak̄ə k̄ə gwad̄ Yesu na, neñgeye K̄əriste na, t̄ə h̄əhara ahaya ab̄era m̄ə gay i mad̄uwule me tay. ²³ H̄ərwi niye ta mb̄əday faya bay. Ane tuk na, t̄ə gwad̄: «Neñgeye wawa eye sa bay, ts̄atsahum ka bo ŋgay eye.»

²⁴ Farisa hay t̄ə zalay a ndo niye d̄ere ŋgay a h̄əndək aye masulo eye sa, t̄ə gwad̄ay: «Tsikamay dedek kame i Mb̄əlom, h̄ərwi n̄əmaa s̄ər ha ndo niye na, ndo i mezeleme.»

²⁵ A mb̄ədatay faya, a gwad̄atay: «Neñgeye ndo i mezeleme, na s̄ər bay, ndo i mezeleme bay na s̄ər bay. Ane tuk na, wu nak̄ə na s̄ər aye na, h̄əbe na ndzawa na, guluf eye, an̄əke na, na ŋgatay a d̄ere.»

²⁶ Ta ts̄atsah faya, t̄ə gwad̄ay: «Ka ŋgatay a d̄ere na, a ge ka n̄əkar na, k̄əkay? A h̄əndəkaka ha d̄ere yak na, k̄əkay?»

²⁷ A mb̄ədatay faya, a gwad̄atay: «Ba na t̄ək̄arakum tsiy, ka wud̄um m̄əpay z̄ləm bay. A sakum m̄əts̄əne sa na, h̄ərwi mey? A sakum mat̄ere gawla ŋgay hay d̄ermak k̄əla d̄aw?»

²⁸ T̄ə ts̄əne andza niye na, t̄ə tsad̄ay p̄əleslele. T̄ə gwad̄ay: «Gawla i ndo niye na, n̄əkar! N̄əmay na gawla i Musa hay.

²⁹ N̄əmaa s̄ər Mb̄əlom a tsikay me ah̄əl niye na, a Musa. Ane tuk na, ndo niye d̄uh a yaw m̄əngay na, n̄əmaa s̄ər na bay.»

³⁰ Ndo niye a mb̄ədatay faya, a gwad̄atay: «Wu nak̄ə na ts̄əne aye na, a geñ h̄ər̄əb̄əb̄əkkā! Ndo nak̄ə a h̄ənd̄əken̄ na d̄ere aye ka gwad̄um ka s̄ərum t̄əv ŋgay nak̄ə a yaw ab̄era m̄ə d̄əma aye bay na, k̄əkay!

³¹ Ka s̄ərakwa ha Mb̄əlom na, ma pay z̄ləm a bazlam i ndo i mezeleme hay bay. Ane tuk na, faya ma pay z̄ləm kwa a way ka r̄əhay ha ḡər ada faya ma giye wu nak̄ə a say aye. ³² Dada nd̄əray k̄ə ts̄əne ta h̄ənd̄əkay na d̄ere a ndo nak̄ə t̄ə wa na guluf eye bay. ³³ Tada ndo nakay a yaw na, ab̄era ka t̄əv i Mb̄əlom bay na, ma s̄liye faya m̄əge wuray bay.»

³⁴ Ta mb̄əday faya, t̄ə gwad̄ay: «N̄əkar kwa ah̄əl nak̄ə t̄ə wa kar aye na, n̄əkar m̄ə mezeleme. A saka mat̄ətikamay d̄ermak d̄aw?»

Tsa na, ta h̄əhar na ab̄era m̄ə gay i mad̄uwule me.

³⁵ Yesu a ts̄əne ta h̄əhar na ndo niye a h̄ənd̄əkay na d̄ere aye ab̄era m̄ə gay i mad̄uwule me na, a pa bo ka map̄əle na. A huta na ndo niye na, a gwad̄ay: «Ka dzala ha neñ Wawa i Ndo d̄aw?»

³⁶ Ndo niye a mb̄əday faya a Yesu, a gwad̄ay: «B̄əy Maduweñ ga, Wawa i Ndo

nakə a seŋ na dzaliye ha faya aye na, way. Deŋ ha tey.»

³⁷ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Nəkar ka ŋgatay. Neŋgeye nakə faya ma tsikakeye me anəke aye.»

³⁸ Ndo niye a gwaday: «Bəy Maduweŋ, na dzala kar ha.» Tsa na, a dəkway gurmets a huvo a Yesu.

³⁹ Yesu a gwad: «Na yaw ka məndzibəra na, hərwi maŋgəne tay ha ndo neheye faya ta pay bəzay a Mbəlom abəra ta ndo neheye tə pay bəzay a Mbəlom bay aye. Ada ndo neheye tə ŋgatay a dərə bay aye na, ta ŋgateye a dərə, ndo neheye tə ŋgatay aye na, ta təriye guluf eye hay.»

⁴⁰ Farisa niye hay ka təv ŋgay aye tə tsəne na, ta tsətsah faya, tə gwaday: «Nəkar ka gwad nəmay na, guluf eye hay dərma daw?»

⁴¹ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Tadə nəkurom guluf eye hay na, haḅe ka gumeye mezeleme bay. Aya ane ka gwadam dūh na, nəkurom guluf eye hay bay sa na, hərwi niye ka ndzumeye huya mə mezeleme.»

10

Ndo mətəkure təbaŋ lele eye

¹ Yesu a gwadatay sa: «Sərum ha na, ndoweye kə fələkwa a gay i təbaŋ ta maged bay, a fələkwa ta təv mekeleŋ eye wal na, neŋgeye məkal ada ndo mabuwe tay ha təbaŋ hay. ² Ane tuk na, ndo nakə ma fələkwiye ta maged aye na, neŋgeye ndo mətəkure təbaŋ hay.

³ «Ndo matsəpe maged i gay i təbaŋ hay ka həndək na maged a ndo mətəkure təbaŋ hay na, ma fələkwiye a dəma. Kə fələkwa a dəma na, ma zaliye a təbaŋ ŋgay hay ta məzele. Ta tsəne məzele tay na, ma pəla tay ahaya abəra. ⁴ Kə pəla tay ahaya abəra tebiye na, ma ndzateye kame. Kə ndzatay kame na, ta pay bəzay hərwi tə sər bədiday ŋgay. ⁵ Ane tuk na, ndo nakə tə sər na bay aye na, ta pay bəzay bay. Ta pay bəzay bay na, hərwi tə sər bədiday ŋgay bay.»

⁶ Yesu a tsikatay bazlam niye ta dzeke. Ane tuk na, wu nakə Yesu a say mətəsike aye na, ta tsəne bay.

⁷ Hərwi niye Yesu a gwadatay sa: «Sərum ha na, maged i gay i təbaŋ hay na, neŋ. ⁸ Ndo neheye tə leheŋew madayaw aye nəteye na, məkal hay, ndo mabuwe ndo hay. Təbaŋ hay ta piye zləm ka bazlam tay bay. ⁹ Neŋ na, maged. Ndoweye kə fələkwa tə neŋ na, na ta təmiye ha. Neŋgeye na, ma sliye faya məfələkwe a gay ada ma deyeweeye abəra andza nakə a say aye. Ma ndziye na, barbarra, ma hutiyeye wu mənday. ¹⁰ Məkal ma deyeweeye i ŋgay na, hərwi makəle təbaŋ hay, məkəde tay ha ada hərwi mənese tay dekdek tsa. Neŋ na yaw na, hərwi ada ndo hay tā huta sifa. Sifa niye ta hutiyeye na, ma ndəviye bay ka tor eye.

¹¹ «Neŋ na, ndo mətəkure təbaŋ hay ta lele eye. Ndo mətəkure təbaŋ ta lele eye na, neŋgeye maləva bo eye məvəle məsəfəre ŋgay hərwi təbaŋ ŋgay hay. ¹² Ndo nakə a ge məsler hərwi suloy aye na, neŋgeye ndo mətəkure wu ta lele eye bay. Kə ŋgatay a kəra i pesl faya ma deyeweeye ka təbaŋ hay na, ma huye ma gəriye tay ha təbaŋ hay. Kəra i pesl niye ma həhariye tay ha təbaŋ niye hay ma gəsiye tay ha, siye hay ta hwiye kweye kweye a təv eye. A ge andza niye na, hərwi təbaŋ niye na, i ŋgay bay. ¹³ Andza niye, ndo nakə a ge məsler hərwi suloy aye na, ma gateye gər a təbaŋ hay lele bay.

¹⁴ «Neŋ na, ndo mətəkure təbaŋ hay ta lele eye. Na sər tay ha təbaŋ ga hay, nəteye dərma tə sər ga ha. ¹⁵ Andza nakə Bəba ga a sər ga ha andza neŋ na sər Bəba ga aye. Ada na vəliye məsəfəre ga hərwi təbaŋ ga hay. ¹⁶ Təbaŋ ga mekeleŋ eye hay nəteye andaya ma zləget nakay bay, nəteye ma təv eye. Ane tuk na, kutoŋ na hayateye gər ka təv ga dərma. Ta tsəniye na, bədiday ga. Ta dzapiye ka təv ma nəte eye, ndo mətəkure tay ha na, nəte dərma.

¹⁷ «Bəba ga a wuda ga. A wuda ga na, hərwi nakə neŋ na vəliye ha məsəfəre ga aye. Ada na sər ha na hutiyeye na məsəfəre ga sa. ¹⁸ Ndəray ma sliye faya məzle fagaya abəra məsəfəre ga ta gədaŋ bay. Mata vəle ha na, neŋ eye. Neŋ na, gədaŋ andaya məvəle ha məsəfəre ga ada gədaŋ andaya məhute na. Nakay na, wu nakə bəba ga a gwedeŋ ge aye.»

¹⁹ Bagwar i Yahuda hay tə tsəne bazlam i Yesu niye a tsik andza niye na, ta ɲgəna.

²⁰ Ndo siye hay haladzay mə walaɲ tay tə gwad: «Ma giye na, fakalaw mə bo ɲgay! Ka pakweye zləm a bazlam i gər mavuwe na, hərwi mey?»

²¹ Ndo mekeleɲ eye hay tə gwad: «Ndo nakə fakalaw mə bo ɲgay aye na, ma tsikiye me andza niye bay. Ada fakalaw na, ma sliye faya mahəndəkay na dərə a guluf daw?»

Bagwar i Yahuda hay ta təma Yesu bay

²² Ahəl niye na, Yahuda hay tə pa magurlom i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom nakə tə ma ha ka mbəlom ma Zerozelem aye sa. Tə hatsawa magurlom niye na, ka məve. Tə hatsawa na, ahəl i mətasl. Anəke na, həlay i məhetse magurlom niye kə sla tuk. ²³ Pat wuray na, Yesu andaya mə magurlom niye dərmaƙ faya ma həhaliye. Faya ma həhaliye na, mə mazambal i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom nakə tə zalay mazambal i Salomon aye.

²⁴ Bagwar i Yahuda hay tə lawara na Yesu, tə gwaday: «Tadə nəkar Kəriste na, tsikamay parakka. Nəmaa həbiye nakə ada ka tsikameye na, hus kəday?»

²⁵ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Ba na tsikakum tsiy, ane tuk na, ka dzalum ha bay. Məsler nakə faya na giye na, na ge na, ta gədan i Bəba ga. Mata bəzakum ha neɲ way na, məsler nakə faya na giye. ²⁶ Ane tuk na, nəkurom ka dzalum ha bay, hərwi nəkurom na, ndo ga hay bay.

²⁷ «Ndo ga hay na, ta pay zləm a bazlam ga andza təbaɲ neheye ta pay zləm a ndo mətsəkure tay ha aye. Na sər tay ha ada nəteye ta peɲeye bəzay dərmaƙ. ²⁸ Na vəlateye sifa nakə ma ndəviye bay aye. Nəteye na, dāda ta mətiye bay ada ndəray ma sliye faya mabuwe tay ha abəra mə həlay ga bay. ²⁹ Bəba ga a vəleɲ tay ha a həlay ga, neɲgeye na, bagwar eye a ze wu hay tebiye. Ada ndəray ma sliye faya mabuwe wuray abəra mə həlay i Bəba ga bay. ³⁰ Bəba tə neɲ na, nəmay nəte.»

³¹ Bagwar i Yahuda hay tə tsəne bazlam ɲgay niye na, tə həl kwar a həlay, a satay məkədə na tə kwar sa. ³² Yesu a gwadatay:

«Na ge wu lele eye hay haladzay ta gədan i Bəba ga ada ka ɲgatumay tə dərə kurom. Mə walaɲ i wu neheye na ge aye, a sakum məkele ga tə kwar faya aye na, wu waray?»

³³ Bagwar i Yahuda niye hay ta mbəday faya tə gwaday: «Nəmaa kədiye kar tə kwar dūh na, hərwi məsler lele eye nakə ka giye aye bay. Nəmaa kədiye kar tə kwar na, hərwi ka tsalay ka gər a Mbəlom. Nəkar na, ndo zezeɲ tuk na, ka gwad nəkar Mbəlom na, ma kəkay?»

³⁴ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Mawatsa eye mə dərrewel kurom na, Mbəlom a gwad: “Nəkurom mbəlom hay.*”

³⁵ Ka sərakwa ha na, wu nakə mawatsa eye mə Dərrewel i Mbəlom aye na, ma ndziye andza niye huya. Ndo neheye a tsikatay bazlam aye tadə Mbəlom a zalatay mbəlom hay aye na, ³⁶ neɲ nakə Mbəlom a zla ga ada a sləra ga ahaya ka məndzibəra aye na, na ze tay ha bədaw? Neɲ na gwad neɲ Wawa i Mbəlom. Nəkurom ka gwadum faya na tsaleye ka gər a Mbəlom, na tsalay ka gər na, ma kəkay? ³⁷ Tadə faya na giye məsler i Bəba ga bay na, ka dzalum ha ka bazlam ga nakə na tsikakumeye bay. ³⁸ Ane tuk na, tadə faya na giye məsler ɲgay na, kwa ka təmum bazlam ga bay bəbay na, dzalum ha ka neɲ hərwi məsler nakə faya na giye aye hərwi ada ka sərumeye ha parakka neɲ ta Bəba ga na, nəmay nəte.»

³⁹ Tə tsəne bazlam i Yesu niye na, kwayaɲɲa ta pəla tsəved məgəse na sa. Ane tuk na, kə təma fataya abəra.

⁴⁰ Ma dəba aye na, Yesu a həl bo, a ma a diye i magayam i Yurdum, magayam nakə Yuhana madzəhuḅe ndo a yam a dzəhuḅawa ndo hay a dəma aye. Yesu a ndza ɲgway mə dəma. ⁴¹ Ndo hay ti ye naha ka təv ɲgay haladzay. Ti ye naha na, tə gwadawa: «Yuhana kə ge masuwayaɲ kwa nəte bay. Ane tuk na, wu nakə a tsik tebiye ka ndo nakay aye na, dedek.» ⁴² Ndo hay haladzay tə dzala ha ka Yesu.

11

Lazar a mət

¹⁻² Ndoweeye andaya tə zalay Lazar. A ndzawa na, ma gəma i Betani. Malamar

* 10:34 Dəmes hay 82.6.

ngay hay Marta ta Mari tã ndzawa ma gãma eye niye. Mari na, ngwas nakã ma ta mbãdiye mal ka sik i Yesu ada ma ta takãdiye na ta mãkwets i gãr ngay aye. Pat wuray na, Lazar a dãd a dãvats.

³ Hãrwi niye malamar ngay niye hay sulo eye tã slãr ndo ka Yesu. Ndo niye a ye a gwãday: «Bã Maduweñ, dzam yak nakã ka wuda na haladzay aye na, dãvats a gay.»

⁴ Yesu a tsãne andza niye na, a gwãd: «Lazar ma mãtiye ta dãvats niye bay. Dãvats niye a gay na, hãrwi ada ndo hay tã ngatay a mãzlaã i Mbãlom ada ta zembedeñeye a neñ Wawa i Mbãlom dãrmak.»

⁵ Yesu na, a wuda Marta ta malamar ngay Mari ada a wuda Lazar. ⁶ Yesu a tsãne Lazar neñgeye dãvats eye na, ki ye bãse bay. A ndza ma tãv ngay niye neñgeye mã dãma aye mãhãne sulo.

⁷ Ma dãba i mãhãne niye sulo eye na, a gwãdatay a gawla ngay hay: «Takwa abãra kanan, makwa ka dala i Yahuda.»

⁸ Gawla ngay hay ta mbãday faya, tã gwãday: «Eh! Miter may, kã ndza haladzay bay nakã ndo niye hay mã dãma aye a satay mãkãde kar tã kwar tuk na, ada ka makweye a dãma sa na, kãkay?»

⁹ Yesu a gwãdatay: «A dazlay ka mekedãe hus a huwa na, pat a dãv dzaydzay bãdaw? Tadã ndoweye ma hãhaliye ta hãpat na, ma ndãfiye sik bay hãrwi dzaydzay i mãndzibãra faya ma dãviye ka tãv ngay. ¹⁰ Ane tuk na, tadã ndoweye ma hãhaliye ta hãvad na, ma ndãfiye sik hãrwi lãvonj zãnjãnj, dzaydzay andaya ka tãv ngay bay.»

¹¹ Yesu a tsikatay bazlam niye hay na, ma dãba aye a gwãdatay sa: «Dzam kway Lazar na, kã ndzahãra. Ane tuk na, na diye na ta pãdekiye abãra ka mãndzehãre.»

¹² Gawla ngay hay ta mbãday faya, tã gwãday: «Bã Maduweñ, kã ge neñgeye mãndzehãre eye na, ma mbãliye.»

¹³ Yesu neñgeye a say mãgwede ðuh na, Lazar kã mät. Ane tuk na, nãteye tã dzala na, tã gwãd Yesu a tsik ka mãndzehãre nakã dedek aye.

¹⁴ Andza niye Yesu a tsikatay parakka, a gwãdatay: «Lazar kã mät bay. ¹⁵ Ane tuk na, dãvats a gãs Lazar na, neñ andaya ka tãv ngay bay. Na ye bay na, hãrwi kurom. A ge bo andza niye na, hãrwi ada

nãkurom kã dzalum ha ka neñ. Hãrwi niye dãrev ga mãngwasa eye. Lãtsakwa, takwa ta zãbakwaw faya.»

¹⁶ Tomas ndo nakã tã zalay Mawsa aye, a gwãdatay a siye i gawla i Yesu hay: «Takwa, mãtakwa ka bo ta Bã Maduweñ kway.»

¹⁷ Yesu ta gawla ngay hay tã husa a gãma niye na, ðã Lazar kã ge mãhãne fãd ma tsãvay. ¹⁸ Gãma i Betani na, bãse ta Zerzelem. Ka diye abãra ma Betani a Zerzelem na, a sla kilomiter mahkar bay. ¹⁹ Yahuda hay haladzay ta ye naha mata gatayaw azekw a Marta ta Mari i mãdahan i malamar tay Lazar.

²⁰ Marta a tsãne Yesu kã ndzew, neñgeye bãse ka tsãved faya ma deyeweye na, a lãtse, a ye mata dzãgãr tã Yesu. Mari neñgeye na, mandza eye mãtagay. ²¹ Marta a ye naha tã dzãgãr tã Yesu na, a gwãday a Yesu: «Bã Maduweñ ga, tadã ka ge andaya kanan na, hãbe malamar ga ma mãtiye bay. ²² Na sãr ha kwa anãke bãbay na, wu nakã ka tsãtsah aye na, Mbãlom ma vãlakeye.»

²³ Yesu a mbãday faya, a gwãday: «Malamar yak ma lãtseweye abãra ma mãdahan.»

²⁴ Marta a mbãday faya, a gwãday: «Na sãr, ahãl nakã aza mãndzibãra ma ndãviye, ndo hay tebiye ta lãtseweye abãra ma mãdahan aye na, neñgeye dãrmak ma lãtseweye abãra ma mãdahan.»

²⁵ Yesu a gwãday: «Neñ na, ndo mätãme ha ndo abãra ma mãdahan ada ndo mãvãle sifa a ndo hay. Ndowneye kã dzala ha ka neñ na, kwa kã mät bãbay na, ma hutiyeye a dãma sifa nakã ma ndãviye bay aye. ²⁶ Ndo kã dzala ha ka neñ na, mãsãfãre ngay ma dziye bay. Ma ndziye ka tor eye. Ka dzala ha bãdaw Marta?»

²⁷ Marta a gwãday faya: «Ayaw Bã Maduweñ, na dzala nãkar na, Kãriste. Nãkar na, Wawa i Mbãlom niye tã gwãd ma deyeweye ka mãndzibãra aye.»

Yesu a tuwa

²⁸ Marta a tsik ka bo abãra andza niye na, a mbãdã gãr a mãtagay mata zalayaw a malamar ngay Mari. A ye naha a tsikay me ta suksuk eye, a gwãday: «Bã Maduweñ ki yaw, faya ma zalakeye. A gwãdãka dara.»

²⁹ Mari a tsãne andza niye na, kwayanña a lãtse, a ye bãse ka tãv i Yesu.

³⁰ Azlakwa Yesu na, kə husa a gəma niye zuk bay. Neŋgeye huya ka təv nakə tə dzəgər ta Marta aye.

³¹ Ndo neheye ti ye naha a gay i Mari mata gatay azekw aye, tə ŋgatay a Mari a lətse, a yaw abəra na, tə payaw bəzay. Tə gwad ma giye na, ma diye ka tsəvay mata tuwe.

³² Mari a ye na, ka təv i Yesu. A husa ka təv nakə Yesu mə dəma aye. A ŋgatay a Yesu na, a dək w gurmets kame ŋgay, a gwad ay: «Bəy Maduweŋ, tadə ka ge andaya kanan na, ha be malamar ga ma mətiye bay.»

³³ Yesu a zəba ka Mari na, faya ma tuwiye ada ndo neheye ti ye naha dziye faya ta tuwiye dərma k. Tsa na, dərev a ndalay haladzay, a mbəday ha mədzal gər.

³⁴ A tsətsah fataya, a gwad atay: «Ka lum na na, ka waray?»

Ta mbəday faya, tə gwad ay: «Bəy Maduweŋ, dara nəmaa dəkeye faya.»

³⁵ Yesu a tuwa.

³⁶ Ndo niye hay tə gwad: «Zəbum faya tey, a wudə Lazar haladzay!»

³⁷ Ane tuk na, ndo siye hay mə walaŋ tay, tə gwad: «Ka həndəkay ha dərə a guluf, Lazar mə mət bay na, a sla faya məge təbədew?»

Yesu a mbəl ha Lazar abəra ma mədahaŋ

³⁸ Dərev a ndalay a Yesu sa. A ye ka tsəvay. Tsəvay niye na, andza lar. Tə pa na mədahaŋ i Lazar na, a lar niye. Ta dərəzl me i tsəvay niye na, ta beber bagwar eye.

³⁹ Yesu a gwad atay: «Həndəkum faya abəra beber nakay.»

Marta malamar i mədahaŋ niye a gwad ay: «Bəy Maduweŋ, kə ge ma tsəvay məhəne fad tuk na, anəke na, ma ziye bədaw?»

⁴⁰ Yesu a mbəday faya, a gwad ay: «Na tsikaka bədaw? Ka dzala ha ka neŋ na, ka ŋgateye a məzlaḅ i Mbəlom.»

⁴¹ Ta həndək faya abəra beber niye. Ta həndək faya abəra na, Yesu a zəba dərə a mbəlom. A gwad: «Bəba ga na gaka naha sisə haladzay hərwi wu nakə na tsətsah naha fakaya na, ka tsəneŋ na. ⁴² Na sər ha wu nakə na tsətsahiye naha fakaya aye na, ka tsəneŋeye na huya. Na tsik wene wene aye na, hərwi ndo neheye kanan ka

təv ga aye, tə dzala ha maa sləra ga ahaya na, nəkar.»

⁴³ A tsikay naha a Mbəlom andza niye na, a zalay a Lazar ta magala, a gwad: «Ndohwaw abəra.»

⁴⁴ Tsa na, Lazar a ndohwaw abəra. A ndohway na, tə peteked niye tə pa na ka bo a tsəvay aye tebiye. Həlay tə sik ŋgay hay mambəkwa eye ada gər ŋgay mambəkwa eye dərma k.

Yesu a gwad atay: «Pəlum faya abəra peteked niye ada kə gər um ha mə ye ŋway.»

Bagwar i Yahuda hay ta pəla tsəved ka məkədə na Yesu

Mata 26.1-5; Markus 14.1-2; Luka 22.1-2

⁴⁵ Ndo neheye ta ye mata gayaw azekw a Mari ada ta ŋgatay a masuwayaŋ niye Yesu a ge aye na, ndo hay haladzay ta dzala ha ka Yesu. ⁴⁶ Ane tuk na, ndo siye hay ti ye ka təv i Farisa hay. Ti ye naha ta təkəratay wu nakə Yesu a ge aye.

⁴⁷ Bagwar hay i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom hay ta Farisa hay tə hayay gər a bagwar i Yahuda hay tebiye. Tə haya gər na, tə gwad: «Ndo nakay na, faya ma giye masuwayaŋ hay haladzay huya. Ka gakweye ha na, kəkay? ⁴⁸ Tadə ka gərakwa ha andza niye na, ndo hay tebiye ta dzaliye ha faya. Ndo hay tebiye ta pay bəzay na, ndo i Roma hay ta deyewe ye ta mbəzliye ha gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ada ta bəbazliye tay ha ndo kway hay.»

⁴⁹ Ndowe ye andaya mə walaŋ tay, məzele ŋgay Kayif. Bəy i bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom ka viye aye niye na, neŋgeye. A gwad atay: «Ka sər um wuray kwa tsekweŋ bay. ⁵⁰ Ŋgama ndo nəte mə mət hərwi ndo hay tebiye tə bəmalə nakə ndo kway hay tebiye ta dziye aye.»

⁵¹ Wu nakə a tsik aye na, a yaw abəra ma mədzal gər ŋgay bay. Ka viye eye niye na, neŋgeye bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom. Hərwi niye Mbəlom a vələy gədaŋ mətsike ka wu nakə ma giye bo kame aye, Yesu ma mətiye hərwi Yahuda hay tebiye. ⁵² Ane tuk na, ma mətiye na, hərwi Yahuda hay dəkdek bay. Ma mətiye hərwi ndo i Mbəlom neheye kweye kweye ka məndzibəra tebiye dərma k aye, hərwi ada mə həla tay ahaya tebiye tə ndza ka təv eye nəte.

⁵³ Hərwi bazlam i Kayif niye a tsik aye na, pat eye niye ta dazlay mapəle tsəved ka məkəde na Yesu. ⁵⁴ Hərwi niye Yesu a həhalawa na, a bəzawa ha bo parakka mə walaŋ i Yahuda hay sa bay. Ane tuk na, a ye ŋgway dərenj a gəma wuray tə zalay Efrayim. Gəma niye na, bəse tə kəsaf. Tə ndza mə dəma ta gawla ŋgay hay.

⁵⁵ Magurlom i Yahuda hay nakə tə zalay Pak aye mazlambar kə ndzew. Ndo hay haladzay ti yaw abəra ma gəma hay wal wal, ti ye a Zerozelem. Ti ye na, magurlom niye kə sla zuk bay. Ti ye hərwi ada tã bara bo andza i kule tay nakə a tsik aye. ⁵⁶ Ahəl nakə nəteye mə dəma aye na, ta pəla Yesu. Ta tsətsah ka bo mə walaŋ tay ma gay i mədəslay ha gər a Mbəlom niye, tə gwad: «Ma deyeweye a magurlom bədaw? Ka dzalum na, kəkay?»

⁵⁷ Tə tsik andza niye na, hərwi bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta Farisa hay tə gwad: «Ndoweye kə sər təv i Yesu nakə neŋgeye mə dəma aye na, mã datay ha hərwi ada ta diye faya ta gəsiye na.»

12

Mari a mbəda mal ka sik i Yesu Mata 26.6-13; Markus 14.3-9

¹ Məhetse i magurlom i Pak a zəkaw məhəne məkwa na, Yesu a mbəda gər, a ye a gəma i Betani. Betani na, gəma nakə Lazar mandza eye mə dəma aye. Lazar na, ndo nakə Yesu a mbəl ha abəra ma mədahaŋ aye. ² Yesu a husa naha a Betani na, tə day wu mənday. Marta na, neŋgeye faya ma vəleye wu mənday a Yesu. Lazar na, neŋgeye mə walaŋ i ndo neheye tə nda wu mənday dziye tə Yesu aye.

³ Ahəl nakə faya ta ndiye wu mənday aye na, Mari a zla dos maraha eye tə mal nakə a ze huŋŋa aye. Mal niye na, tsakala eye haladzay. Mal niye na, tə ge ta dərizl i gərdaf aye andaya tə zalay *nardi*. A zla mal niye, a mbəda ka sik i Yesu. A takad na mal niye ta məkweŋ i gər ŋgay. Məze i mal niye huŋŋa eye a rah a gay niye nəteye mə dəma aye.

⁴ Yudas Iskariyot na, neŋgeye nəte mə walaŋ i gawla i Yesu hay, neŋgeye ma ta

giye daf ka Yesu. A ŋgatay a mal niye Mari a mbəda ka sik i Yesu aye na, a gwad: ⁵ «Ass! Ta səkəm ha mal niye bay na, hərwi mey? Həbe ta səkəm ha na, ka hutakweye ha suloy haladzay segey? Ada dala eye na, ta sliye məvəlatay a mətawak hay bədaw!» ⁶ A tsik andza niye na, hərwi neŋgeye məkal. Maa gəsa ha dala na, neŋgeye. Ane tuk na, a həlawə faya abəra ka dala aye niye. A dzala andza niye na, ka mətawak hay dəkdek bay.

⁷ Yesu a gwaday: «Gər ha ŋgwas nakay na, səfek. A ge andza niye na, hərwi neŋgeye a ge fagaya na, wu nakə ta zliye ga ha a bəd aye. ⁸ Ndo i mətawak hay na, nəteye ka təv kurom huya. Ane tuk na, neŋ na, na ndziye tə nəkurom huya bay.»

A satay a bagwar i Yahuda hay məkəde Lazar

⁹ Yahuda hay haladzay tə tsəne Yesu neŋgeye ma Betani na, tə həl bo ti ye. Ti ye na, ka təv i Yesu dəkdek bay. Ti ye na, a satay məŋgatay a Lazar nakə Yesu a mbəl abəra ma mədahaŋ aye. ¹⁰ Hərwi niye bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye tə haya gər hərwi a satay məkəde na Lazar dərmak. ¹¹ A satay məkəde na Lazar na, hərwi ndo hay haladzay tə patay bəzay sa bay, tə dzala ha ka Yesu hərwi ŋgay.

Yesu a ye a Zerozelem

Mata 21.1-11; Markus 11.1-11; Luka 19.28-40

¹² Tədœ eye na, ndo neheye haladzay ti ye naha a magurlom i Pak aye na, tə tsəne Yesu faya ma diye naha a Zerozelem dərmak. ¹³ Ti ye tə dəsaw hawal i gərdaf wuray a ndzakit bo təbah mægəse ha mə həlay. Ti ye mata dzəgər tə Yesu ka tsəved. Ahəl nakə faya ta diye na, ta wuda, tə gwad: «Zambadakway a Mbəlom! Mbəlom mã pa ŋgama ka ndo nakə faya ma deyeweye ta məzele i Bəy Maduweŋ aye! Mbəlom mã pa ŋgama ka Bəy i Israyel hay!»

¹⁴ Yesu a ŋgatay a zuŋgo wuray na, a ndza faya andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom, Mbəlom a gwad:

¹⁵ «Nəkar gəma i Zerozelem, kã dzədzar bay!

* 12:15 Zakari 9.9.

Zəba, bəy yak faya ma diye naha
mandza eye ka zunḡo wawa eye.*»

¹⁶ Ahəl niye na, gawla i Yesu hay tə sər bazlam niye a tsik ka Yesu na, tə sər zuk bay. Ahəl nakə Mbəlom a bəz ha məzlaḡ i Yesu, a matayaw a gər aye na, bazlam i Mbəlom kə tsik faya andza niye dedək ada ndo hay tə ge andza niye dərmaḡ.

¹⁷ Ahəl nakə Yesu a zalay naha a Lazar a tsəvay, a mbəl ha abəra ma mədahaḡ aye na, ndo hay andaya haladzay ka təv eye niye. Ndo niye hay ta təkər wu nakə tə ḡgatay Yesu a ge aye a ndo hay. ¹⁸ Hərwi niye ndo hay haladzay ti ye mata dzəgər tə Yesu. Ndo niye hay tə tsəne Yesu na, kə ge masuwayaḡ niye.

¹⁹ Farisa hay tə ḡgatay andza niye na, tə tsik mə walaḡ tay, tə gwad: «Zəbum kwa, wu nakə faya ka gəkweye tebiye na, ma gəkweye ḡgama bay! Ndo hay tebiye ta pay bəzay.»

Gərek wuray hay ta pəla Yesu

²⁰ Ahəl nakə ndo hay ti ye a magurlom i Pak mata dəslay ha gər a Mbəlom aye na, Gərek hay andaya mə walaḡ tay. ²¹ Gərek niye hay ti ye ka təv i Filip. Filip neḡgeye ndo i gəma i Betesayda ka dala i Galile. Ti ye naha tə gwaday a Filip: «ḡgalaka, a samay mənḡatay a Yesu tey.»

²² Filip a tsəne na, a ye a tsikay a Anḡdərə. Tsa na, ti ye tə tsikay a Yesu. ²³ Yesu a gwadətay: «Həlay eye kə sla anəke tuk, Mbəlom ma dətay ha məzlaḡ ga i neḡ Wawa i Ndo, a ndo hay.» ²⁴ Yesu a gwadətay sa: «Sərūm ha na, ta sləga hulfe i wu nəte a bəd bay na, ma ndziye andza niye ma səkahiye bay. Tadə ta sləga na, ma ndzohwiye. Nakay a ndzohwaw abəra aye na, ma gəliye ada ma giye wur haladzay. ²⁵ Ndoweye ka wudə sifa ḡgay na, ma dziye ha dūh. Ndoweye ka kərah məgay gər a sifa ḡgay hərwi ga na, ma hutiyə sifa nakə ma ndəviye bay aye. ²⁶ Tadə kə say a ndoweye məgeḡ məsler na, m̄a peḡ bəzay. Andza niye ndo i məsler ga na, ma ndziye ka təv nakə neḡ na ndziye mə dəma aye dərmaḡ. Ndo nakə ma geḡeye məsler aye na, Bəba ga ma dəslay ha gər.»

Yesu a da ha məməte ḡgay

²⁷ Yesu a gwadətay sa: «Anəke na, dərəv ki ye fagaya abəra. Ada na gwadiye na, kəkay? Na gwadeye a Bəba: “Bəba ga, zla fagaya abəra dərətsətseh nakay tey” na, na tsikiye dāw? A’ay! Na tsikiye andza niye bay, hərwi na yaw ka məndzibəra na, hərwi ada n̄a sa dərətsətseh nakay. ²⁸ Na gwadiye dūh na, Bəba, ge wu nakə ndo hay ta səriye na na, nəkar bagwar eye.»

A tsik andza niye na, mətsike me a tsənew abəra mə mbəlom, a gwad: «Ba na mbərəm məda ha məzlaḡ ga nakə ndo hay ta dəsleḡeye ha gər aye ada na dətay ha məzlaḡ ga sa.»

²⁹ Ndo neheye nəteye haladzay ka təv eye niye, tə tsəne mətsike me niye a tsənew mə mbəlom aye, tə gwad: «Maa ləv na, maləve i mbəlom.»

Siye hay tə gwad: «Maa tsikayaw me na, gawla i Mbəlom!»

³⁰ Ane tuk na, Yesu a mbədətay faya, a gwadətay: «Mətsike me nakay a tsənew mə mbəlom aye na, hərwi kurom bəna hərwi ga bay. ³¹ Nakay na, həlay nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay aye tuk. Anəke na, Mbəlom ma həhariye na bəy i məndzibəra nakay. ³² Neḡ na, ta gəsiye ga, ta dariye ga ka mayako mazləmbada eye, ta lətsiye ga ha ka bo ka mbəlom. Ta lətse ga ha na, na zalateye a ndo hay tebiye tā yaw ka təv ga.» ³³ Yesu a tsik andza niye na, ka məməte ḡgay. Ma ta mətiye kəkay na, a da ha neḡgeye.

³⁴ Ndo hay tə gwaday: «Mə dərəwel i Mbəlom na, tə watsa, tə gwad: “Kəriste na, ma ndziye na, huya.” Ada ka gwadiye Wawa i Ndo na, ta ta dariye na ka mayako na, ma kəkay? Wawa i Ndo na, way?»

³⁵ Yesu a gwadətay: «Anəke na, dzaydzay andaya mə walaḡ kurom. Ane tuk na, ma ndziye na, tsekweḡ tsa. Ahəl nakə dzaydzay andaya mba aye na, dum kame hərwi ada ləvoḡ m̄a ndzakum a gər həf bay. Hərwi ndo nakə faya ma diye ma ləvoḡ aye na, a sər təv nakə ma diye a dəma aye bay. ³⁶ Ahəl nakə dzaydzay niye faya ma dəviye na, dzalum ha faya hərwi ada k̄a tərūm ndo i dzaydzay hay.»

Yesu a tsik bazlam niye andza niye na, a ye a ḡgaha bo abəra ka nəteye.

Yahuda hay haladzay ta dzala ha ka Yesu bay

³⁷ Kwa tadə kə ge masuwayəŋ haladzay ka dərə tay bəbay na, Yahuda hay haladzay ta dzala ha faya bay. ³⁸ Wu nakay a ge andza niye na, hərwi ada wu nakə Ezay ndo mədə ha bazlam i Mbəlom a tsik ahəl niye mâ ge bo. A gwad:

«Bəy Maduweŋ, maa təma bazlam yak nakə nəmaa da ha aye na, way?

Bəy Maduweŋ, ka bəzay ha gədaŋ yak na, a way?†»

³⁹ Hərwi niye ndo hay tə dzala ha ka Yesu bay na, hərwi mey? Ezay a gwad:

⁴⁰ «Mbəlom ka təra tay ha guluf eye hay, ka dərəzlatay ka metsehe tay.

A satay mənqatay tə dərə bay, a satay məsərə tə metsehe tay bay.

Tadə a satay mambədə ha mede tay na, na təmiye tay ha dərma.‡»

⁴¹ Ezay a tsik wu niye na, hərwi neŋgeye kə ŋgatay a məzlaḅ i Yesu ada a tsikawa faya.§

⁴² Kwa Ezay kə tsik andza niye bəbay na, bagwar i Yahuda hay haladzay ta dzala ha ka Yesu. Ane tuk na, tə dzala ha ka Yesu na, ta məkal. Ta da ha bay hərwi ta dzədzaray a Farisa hay. Ta dzədzar na, hərwi ta həhariye tay abəra mə gay i maduwule me tay. ⁴³ A satay na, ndo tã zambadatay, duh Mbəlom mâ zambadatay bay.

Wu nakə Yesu a tsik aye na, ma gəsiye ndo hay a sariya

⁴⁴ Ma dəba eye na, Yesu a wuda kələrri, a gwad:

«Ndoweje kə dzala ha ka neŋ na, ta dedək a dzala ha ka neŋ bay. Ane tuk na, a dzala ha na, ka ndo nakə a sləra ga ahaya aye.

⁴⁵ Ndoweje kə ŋgeteŋ na, a ŋgatay a ndo nakə a sləra ga ahaya aye. ⁴⁶ Neŋ na, na yaw ka mändzibəra andza dzaydzay nakə a däv aye, hərwi ada kwa way kə dzala ha ka neŋ na, ma ndziye ma ləvoŋ sa bay.

⁴⁷ «Tadə ndoweje kə tsəne bazlam nakay ada kə pay bəzay bay na, mata gay sariya na, neŋ bay. Hərwi neŋ na yaw ka mändzibəra na, mata gatay sariya a ndo hay bay, ane tuk na, hərwi mətəme tay

ha. ⁴⁸ Tadə ndoweje ka təma ga bay ada ka kərah bazlam ga na, sariya ma ta gəsiye na. Sariya ma ta gəsiye na pat nakə mändzibəra ma ndəviye na, hərwi a kərah bazlam ga.

⁴⁹ «Andza niye, bazlam nakay na tsik aye na, na tsik ta mädzal gər ga bay. Ane tuk na, maa gwedeŋ tsik nakay na, Bəba ga nakə a sləra ga ahaya aye. ⁵⁰ Ada na sər wu nakə a gwedeŋ aye na, ma vəliye sifa nakə ma ndəviye bay a ndo hay. Andza niye wu nakə na tsikiye aye na, na tsik na, andza nakə Bəba ga a gwedeŋ tsik aye.»

13

Yesu a bara sik i gawla ŋgay hay

¹ Həlay i magurlom i Pak mazlambar kə husaw a dəma. Yawa! Yesu a sər həlay ŋgay nakə ma diye abəra ka mändzibəra aye kə sla. Ma miye ŋgway ka təv i Bəba ŋgay. Yesu a wuda ndo ŋgay neheye ka mändzibəra aye huya. Anəke Yesu ka bəzatay ha na, a wuda tay ha tə dərəv ŋgay peteh.

² Pat eye niye ta huwa na, Yesu ta gawla ŋgay faya ta ndiye daf. Ba Fakalaw ka mbəram məvəlay bazlam a Yudas wawa i Simoŋ Iskariyot hərwi ada mâ ge daf ka Yesu.

³ Yesu a sər ha Bəba ŋgay kə vəlay gədaŋ ka mələve wu hay tebiye. Yesu a sər ha neŋgeye a yaw abəra ka təv i Mbəlom ada ma miye na, ka təv i Mbəlom. ⁴ Hərwi niye Yesu a gər ha mände wu mənday, a lətse. A tsəkw ka bo abəra peteked. A ye naha a zla peteked i matekede yam abəra ka bo, a bar ha bəzay i hud. ⁵ Ma dəba aye na, a mbədə yam a gandayah. Tsa na, a dazlay məbere tay na sik a gawla ŋgay hay. A ndəv ha məbere tay na sik na, a pəla haya peteked matekede yam niye abəra mə bəzay i hud, a takad yam abəra ka sik.

⁶ A ndisl ka təv i Simoŋ Piyer na, Simoŋ Piyer a gwaday: «Bəy Maduweŋ, mata berəŋ na sik duh na, nəkar daw?»

⁷ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Wu nakə faya na giye anəke aye na, ka səriye bay, ane tuk na, ka səriye mba.»

⁸ Piyer a gwaday: «A'ay! Ka ta berəŋeye na sik dafə bay.»

† 12:38 Ezay 53.1. ‡ 12:40 Ezay 6.9-10. § 12:41 Ezay 6.1.

Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Tadə na baraka na sik bay na, ka dzapameye nəte tə nəkar sa bay.»

⁹ Simon Piyer a tsəne andza niye na, a gwaday: «Bəy Maduweŋ, kâ beren na sik dekdek tsa bay. Beren na həlay ga hay ta gər ga dərmaŋ.»

¹⁰ Yesu a gwaday: «Ndo nakə kə bara na bo ŋgay aye na, ndəluḅ andaya ka bo ŋgay bay. Ma bariye bo sa bay. Ma bariye na, sik dekdek tsa. Nəkurom, ndəluḅ andaya fakuma bay, nəkurom tsədaŋŋa. Ane tuk na, ndo nəte na, ndəluḅ faya.»

¹¹ Yesu a sər ndo nakə ma ta giye faya daf aye. Hərwi niye a gwad nətəye tebiye mabara eye hay bay.

¹² A ndəv ha məbaratay na sik na, a zla peteked ŋgay a ma ha ka bo. A ye, a ma ka təv mənḁe daf tay niye, a ndza. Tsa na, a gwadatay: «Ka sərūm wu nakə na gakum aye daw? ¹³ Nəkurom faya ka zalumeŋeye “ndo mədzeŋge ndo” ada “Bəy Maduweŋ”. Ka tsikum andza niye na, lele dedek. Neŋ na, andza niye dedek. ¹⁴ Neŋ duh ndo mədzeŋge ndo ada Bəy Maduweŋ, na barakum na sik, nəkurom dərmaŋ kutoŋ barum sik kurom hay a bo nəte nəte mə walaŋ kurom. ¹⁵ Na bəzakum ha wu nakə ka gumeye hərwi ada nəkurom dərmaŋ kâ gum a bo mə walaŋ kurom andza nakə neŋ na ge aye. ¹⁶ Ayaw! Sərūm ha na, ndo i məsler ma ziye ha ndo i gay ŋgay bay, ada ndo i məsler na, ma ziye ha ndo nakə a slər na aye bay. ¹⁷ Anəke na, ka sərūmeye ha tuk. Tadə ka gum ha məsler tə wu neheye na, ka hutumeye məŋgwese.

¹⁸ «Na tsik na, ka nəkurom tebiye kurom aye bay. Neŋ na, na sər ndo neheye na pala tay aye. Ane tuk na, bazlam nakə tə watsa mə Derewel i Mbəlom aye na, ma giye bo andza nakə tə watsa aye. Mawatsa eye na, a gwad: “Ndo nakə nəmaa nda daf salamay aye na, ka tərā ndo mənḁe dərə ga.*” ¹⁹ Na tsikakum ka bo abəra anəke na, hərwi ada wu nakay aza kə husaw na, ka dzalumeye ha neŋ na, neŋ.

²⁰ «Neŋ faya na tsikakumeye parakka: Sərūm ha, ndoweye ka təma ndo nakə neŋ na slər ha aye na, a təma na, neŋ dərmaŋ.

Ada ndo nakə ka təma ga aye na, a təma na, ndo nakə a sləra ga ahaya aye.»

Ndo mäge daf ka Yesu

Mata 26.20-25; Markus 14.17-21; Luka 22.21-23

²¹ Ma dəba i bazlam niye Yesu a tsik aye na, dərəv ŋgay a ye faya abəra. A tsikatay parakka, a gwadatay: «Neŋ faya na gwadəkumeye: Sərūm ha na, ndo nəte mə walaŋ kurom ma giye fagaya daf.»

²² Gawla ŋgay hay tə tsəne andza niye na, tə ma ha ka bo dərə mə walaŋ tay tebiye. Ane tuk na, Yesu a tsik ka way na, tə sər kwa tsekweŋ bay tebiye. ²³ Ndo nəte mə walaŋ i gawla i Yesu hay, ndo nakə Yesu a wuda na haladzay aye, neŋgeye mandza eye ka təv i Yesu. ²⁴ Simon Piyer a gay naha mbətsekw tə dərə hərwi ada mā tsətsah ka Yesu, a tsik andza niye na, ka way. ²⁵ Mandərkwasla i Yesu niye a həndzəd naha gər ka təv i Yesu, a tsətsah faya, a gwaday: «Bəy Maduweŋ, ka tsik na, ka way?»

²⁶ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Na dəsiye peŋ ada na giye faya ala. Ndo nakə na vəlay aye na, mata ge fagaya daf na, neŋgeye.» Tsa na, Yesu a dəs peŋ, a ge faya ala, a vəlay a Yudas wawa i Simon Iskariyot.

²⁷ Yudas a təma peŋ niye na, kwayaŋŋa Fakalaw a yay a mədzaŋ gər. Yesu a gwaday: «Wu nakə ka giye na, ge na anəke bəse!»

²⁸ Ndo neheye nətəye mandza eye tage Yesu aye, Yesu a tsik andza niye hərwi mey na, ndəray kwa nətə mə walaŋ tay niye a sər bay. ²⁹ Yudas na, neŋgeye ndo məgəse suloy. Hərwi niye siye i gawla i Yesu hay tə dzala na, Yesu a gwaday mā ye mata səkamakwayaw wu mənḁay hərwi magur-lom i Pak. Kəgəbay a gwaday mā ye mā vəlatay wu a mətawak hay.

³⁰ Ahəl nakə Yudas a təma peŋ niye na, kwayaŋŋa a yaw abəra. Niye na, ta həvad.

Bazlam mapala eye wedeye

³¹ Ma dəba eye Yudas a yaw abəra na, Yesu a gwad: «Anəke na, məzlaḅ ga i Wawa i Ndo ma bəziye parakka ada ndo hay ta ŋgateye a məzlaḅ i Mbəlom hərwi ga dərmaŋ. ³² Na bəzatay ha məzlaḅ i Mbəlom a ndo hay, Mbəlom dərmaŋ ma

* 13:18 Dəmes hay 41.10.

bəzatay ha məzlaḅ i wawa ḡgay a ndo hay tə wu nakə faya ma giye aye. Ma giye mahonok məbəzatay ha bay. ³³ Wawa ga hay, na ndziye tə nəkurom haladzay sa bay. Na ye fakuma abəra na, ka pəlumeye ga. Ane tuk na, wu nakə na tsikatay a bagwar i Yahuda hay aye na, na tsikakumeye anəke. “Təv nakə neḡ na diye a dəma aye na, ka slumeye faya mede a dəma bay.” ³⁴ Na tsikakumeye bazlam mapala eye wedeye. Bazlam mapala eye wedeye na, waray? Wudum bo nəte nəte mə walaḡ kurom. Andza neḡ nakə na wuda kurom aye na, kutoḡ wudum bo nəte nəte mə walaḡ kurom dərmaḡ. ³⁵ Tadə ka wudum bo nəte nəte mə walaḡ kurom na, ndo hay tebiye ta səriye ha nəkurom gawla ga hay.»

Piyer ma gwadiye: «Na sər Yesu bay»

Mata 26.31-35; Markus 14.27-31; Luka 22.31-34

³⁶ Simon Piyer a tsətsah faya, a gwaday: «Bəy Maduweḡ, ka diye na, a ḡgay?»

Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Anəke na, ka sliye faya məpeḡ bəzay a təv nakə na diye a dəma aye bay. Ane tuk na, həlay eye ma slaweye aza ka peḡeye bəzay.»

³⁷ Piyer a gwaday: «Bəy Maduweḡ, na sliye faya məpaka bəzay anəke bay na, hərwi meḡ? Neḡ maləva bo eye məvəle ha məsəfəre ga hərwi yak.»

³⁸ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Nəkar maləva bo məvəle ha məsəfəre yak hərwi ga ta dedək ḡgway dāw? Na tsikakeye parakka, sər ha na, dzagulok ma ta zlahiye na, ḡa ka gwad sik mahkar ka sər neḡ bay.»

14

Yesu na, tsəved i ndo hay mede a Mbəlom

¹ Yesu a gwadatay a gawla ḡgay hay: «Dərev mâ ye fakuma abəra bay. Dzalum ha ka Mbəlom ada dzalum ha ka neḡ dərmaḡ. ² Gay hay andaya haladzay mə gay i Bəba ga. Tadə təv andaya bay na, haḡe na gwadəkumeye bəḡaw? Na diye na ta lambadəkumeye təv nakə ka ta ndzumeye mə dəma aye. ³ Na ye, na lambadəkumaw təv na, na maweye mata həle kurom ka təv ga, hərwi ada nəkurom dərmaḡ ka ndzumeye ma təv nakə neḡ mə dəma aye.

⁴ Nəkurom na, ka sərurum tsəved nakə a ye a təv nakə na diye a dəma aye.»

⁵ Tomas a gwaday: «Bəy ga, təv nakə ka diye a dəma aye na, nəmaa sər bay. Nəmaa sliye faya məsəre tsəved niye na, ma kəkay?»

⁶ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Neḡ na, tsəved, dedək ada sifa. Ndoweye ki yaw ta təv ga bay na, ma sliye faya mede ka təv i Bəba ga bay. ⁷ Tadə ka sərurum neḡ na, ka sərurumeye Bəba ga dərmaḡ. Kwa anəke ka sərurum na ka ḡgatumay.»

⁸ Filip a gwaday: «Bəy ga, damay ka Bəba yak tsa na, tsiy dā may.»

⁹ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Na ndza ka təv kurom na, haladzay ada ka sər ga ha bay ḡgway huya dāw Filip? Ndoweye kə ḡgeteḡ a neḡ na, a ḡgatay na, a Bəba ga. Ada ka gwad: “Damay ka Bəba yak” na, hərwi meḡ? ¹⁰ Neḡ ta Bəba ga, nəmay mandza eye nəte na, ka dzala ha təbədew? Bazlam neheye na tsikawakum a nəkurom tebiye na, ti yaw abəra mə neḡ dekdek bay. Na tsik na, i Bəba ga nakə nəmay mandza eye nəte aye. Maa ge məsler mə neḡ na, neḡgeye. ¹¹ Tadə na gwadəkum: “Neḡ ta Bəba, Bəba ga tə neḡ, nəmay nəte” na, dzalum ha faya. Dzalum ha ka məsler neheye na gawa aye kwa.

¹² «Ayaw! Neḡ faya na gwadəkumeye: Sərurum ha na, ndoweye kə dzala ha ka neḡ na, ma giye məsler neheye neḡ faya na giye dərmaḡ. Ma ta giye na, ma ziye neheye anəke aye, hərwi neḡ na, na diye ka təv i Bəba ga. ¹³ Ka tsətsahum kwa meḡ ta məzele ga na, na gakumeye na tebiye, hərwi ada neḡ Wawa i Mbəlom nā bəz ha məzlaḅ i Bəba. ¹⁴ Ka tsətsahum kwa meḡ ta məzele ga na, na vələkumeye.»

Yesu a gwad ma sləraweye Məsəfəre Tsədanḡa eye

¹⁵ Yesu a gwadatay sa: «Tadə ka wudum ga na, ka rəhumeye ha ḡər a bazlam ga mapala eye. ¹⁶ Neḡ, na geye amboh a Bəba ga mâ slərakumaw ndo mekeleḡ mâ dzəna kurom hərwi ada mâ ndza huya ka təv kurom. ¹⁷ Ma slərakumaweye na, Məsəfəre nakə ma dəkumeye ha dedək aye. Məndzibəra na, ma sliye faya məhute təbey hərwi kə ḡgatay bay, ma səriye na bay

sa. Nəkurom na, ka sərume ye hərwi ma ndziye na, ka təv kurom ada ma ndziye huya mə nəkurom. ¹⁸ Hərwi niye, na gəriye kurom ha mahəkurome ye andza wur mətawak hay bay. Na maweye ka təv kurom. ¹⁹ Ma məndze tsekweŋ na, ndo i məndzibəra hay ta ŋgeteŋeye sa bay. Nəkurom na, ka ta ŋgatumeŋeye hərwi neŋ na ndziye ta sifa ga huya ada nəkurom dərma k ka ndzume ye ma sifa huya. ²⁰ Pat eye niye na, ka sərume ye neŋ madzapa eye ta Bəba ga, nəkurom madzapa eye tə neŋ ada neŋ madzapa eye tə nəkurom.

²¹ «Ndowe ye kə pa na bazlam ga mapala eye a gər, ada ka rəhay ha gər na, neŋge ye na, a wuda ga. Bəba ga ma wudīye na ndo nakə a wuda ga aye, neŋ dərma k na wudīye na ada na bəzay ha bo ga.»

²² Gawla i Yesu andaya məzele ŋgay Yuda. Neŋge ye na, Yudas Iskariyot bay. A gwada y a Yesu: «Bəy ga, ka bəziye ha bo a nəmay dekdek, ka bəziye ha bo a ndo i məndzibəra hay bay na, ma giye bo ma kəkay?»

²³ Yesu a mbəda y faya, a gwada y: «Ndowe ye ka wuda ga na, ma rəhe ye ha gər a bazlam ga. Bəba ga ma wudīye na. Nəmaa deyewe ye ka təv ŋgay. Neŋ ta Bəba nəmaa ndziye mə gay ŋgay. ²⁴ Ndo nakə a wuda ga bay aye na, ma rəhe ye ha gər a bazlam ga bay. Kā mətsum ha gər tə wu nakə na tsik aye bay. Wu nakə ka tsənum na tsik aye na, a yaw mə neŋ bay. A yaw na, ka təv i Bəba ga neŋge ye nakə a sləra ga ahaya aye. ²⁵ Na tsikakum ka bo abəra bazlam nakay anəke na, hərwi neŋ andaya ka təv kurom mba. ²⁶ Mazlambar Bəba ga ma slərawe ye Məsəfəre Tsədaŋŋa eye a bəram ga, ma dzəniye kurom. Neŋge ye na, ma tətikakume ye wu hay tebiye ada bazlam ga nehe ye na tsikawakum aye na, mâ makum ahaya a gər tebiye.

²⁷ «Anəke na diye gwa na, na vələkume ye məndze zay a dərev kurom. Məndze nakə dərev kurom ma ndziye zay aye na, na vələkume ye andza i məndzibəra bay. Dərev mâ ye fakuma abəra bay. Kā dzədzarum bay. ²⁸ Ba ka tsənum, na gwada kum: Na diye gwa. Ane tuk na, na maweye ka təv kurom. Tada ka wudum ga

na, ka ŋgwasume ye hərwi na diye na, ka təv i Bəba ga. Bəba ga, neŋge ye na, bagwar eye a ze ga.

²⁹ «Wu nehe ye ta ndislew zuk bay. Na tsikakum ka bo abəra anəke na, hərwi ada aza ta ndislew na, kâ dzalum ha ka wu nehe ye na tsikakum aye. ³⁰ Na ta tsikakume ye wuray andaya haladzay sa bay. Na tsikakume ye wuray haladzay sa bay na, hərwi mey? Hərwi bəy i ndo i məndzibəra hay faya ma deyewe ye. Ane tuk na, gədaŋ ŋgay andaya kwa tsekweŋ mələve ga bay. ³¹ Ane tuk na, ndo i məndzibəra hay tâ sər ha na, na wuda Bəba ga ada neŋ faya na giye andza nakə Bəba a gwedeŋ ge aye.

«Anəke na, lətsum takwa abəra kanaŋ!»

15

Yesu na, dərizl i gərda f

¹ Yesu a gwada tay a gawla ŋgay hay sa: «Neŋ na, andza dərizl i gərda f dedek eye. Bəba ga na, a təra andza ndo i guvah.

² Hawal nehe ye tə wa bay aye na, ma dəsiye tay ha. Hawal nehe ye tə wa aye na, ma kəkaliye fataya abəra hərwi ada tâ wa hohway haladzay. ³ Wu nehe ye na tətikakum aye na, ka təra kurom ha tsədaŋŋa, andza dərizl i gərda f nakə ta kəkəl na aye. ⁴ Ndzum na, madzapa eye ka neŋ andza neŋ nakə madzapa eye tə nəkurom aye. Hawal kə ge neŋge ye ka dərizl ŋgay eye bay na, ma sliye faya məwe ka gər bo ŋgay bay, mâ ndza ka dərizl ŋgay. Andza niye, nəkurom ka dzapum tə neŋ bay na, ka mbume ye faya məge wuray lele eye bay.»

⁵ Yesu a gwada tay sa: Neŋ na, andza dərizl i gərda f, nəkurom hawal eye hay. Ndowe ye kə dzapa tə neŋ ada na dzapa ta neŋge ye na, ma wiye hohway haladzay andza dərizl i gərda f. Hərwi ze neŋ na, ka slume ye məge wuray lele eye bay. ⁶ Ndowe ye kə dzapa tə neŋ bay na, Mbəlom ma kərahiye na. Ma təriye andza hawal i dərizl i gərda f nakə tə dəs faya abəra aye. Ta kaliye ha ada ma kuliye. Kə kula na, ta hayay gər ada ta dziye a ako, ma təmiye.

⁷ «Tada ka ndzum nəkurom madzapa eye ka neŋ ada ka pum na bazlam ga a dərev na, tsətsahum wu nakə a sakum aye, ka hutume ye. ⁸ Tada faya ka gume ye ŋgwalak

huya na, faya ka bəzumatay ha a ndo hay, nəkurom gawla ga hay. Kə ge andza niye na, ndo hay ta zambadeye a Bəba ga.

⁹ «Na wuda kurom andza nakə Bəba a wuda ga aye. Ndzum huya madzapa eye ka neŋ ada ka sərumeŋe ha na, na wuda kurom. ¹⁰Tadə ka rəhumay ha gər a bazlam ga mapala eye na, ka ndzumeye nəkurom madzapa eye ka neŋ ada ka sərumeŋe ha na wuda kurom huya, andza neŋ nakə na rəhay ha gər a bazlam i Bəba ga mapala eye ada neŋ madzapa eye tə neŋgeye ada na sər ha a wuda ga huya. ¹¹Na tsikakum wu neheye na, hərwi ada dərev kurom mâ ŋgwasə andza neŋ nakə dərev ga maŋgwasə eye dərmaŋ. Andza niye maŋgwesə ma rahiye a dərev kurom lele.

¹² «Bazlam ga nakə na tsikakumeye na, waray? Bazlam nakə na tsikakumeye na, wudum bo nəte nəte mə walaŋ kurom andza neŋ nakə na wuda kurom aye. ¹³Ndoweŋe kə dze ha məsəfəre ŋgay hərwi dzam ŋgay hay na, mawudə bo maze niye na, andaya sa bay. ¹⁴Tadə ka gum wu nakə na gwadum gum aye na, nəkurom dzam ga hay. ¹⁵Na zalakumeye ndo i məsler ga hay sa bay hərwi ndo i məsler na, a sər wu nakə ndo i gay ŋgay ma giye bay. Duh na zalakumeye dzam ga hay hərwi na dəkum ha wu nakə Bəba a dərŋ ha aye tebiye. ¹⁶Nəkurom ka zlum ga bay. Duh maa pala kurom na, neŋ hərwi ada kə pumeŋ bəzay. Na slər kurom ha dərmaŋ, kə yum mata ge wu nakə lele eye ada wu niye lele eye ma ndziye huya. Andza niye, ka tsətsahum wu hay tebiye ta məzele ga na, Bəba ga ma vəlakumeye. ¹⁷Wu nakə na tsikakumeye anəke aye na, wudum bo nəte nəte mə walaŋ kurom.»

Ndo i mändzibəra hay ta nateye dərə a gawla i Yesu hay

¹⁸ Yesu a gwadatay sa: «Tadə ndo i mändzibəra ta nakum dərə na, sərumeŋ ha bə kurre tə nay dərə na, a neŋ. ¹⁹Tadə nəkurom ndo i mändzibəra hay na, ta wudiye kurom hərwi nəkurom ndo tay hay. Ane tuk na, ka tərə andza niye bay. Na pala kurom abəra mə walaŋ tay. Nəkurom ka tərumeŋ ndo tay hay sa bay. Tə nakum

dərə na, hərwi nakə nəkurom ndo tay hay sa bay aye.

²⁰ «Kə mətsum ha gər tə bazlam nakə na tsikakum aye bay. Na gwad ndo i məsler na, a ze ndo i gay ŋgay bay. A seŋ məgwadəkum na, tadə ta geŋ dərətsətseŋ na, ta gəkumeye dərətsətseŋ a nəkurom dərmaŋ. Ndo neheye ta rəhay ha gər a bazlam ga aye na, ta dzaliye i kurom dərmaŋ. ²¹Dərətsətseŋ nakə ta gəkumeye na, hərwi nakə nəkurom gawla ga hay aye. Tə ge andza niye na, hərwi tə sər ndo nakə a slərə ga ahaya aye bay.

²² «Tadə na yaw na tsikatay bazlam i Mbəlom bay na, sariya ma gəsiye tay ha hərwi mezeleme tay bay. Ane tuk na, anəke na yaw, na tsikatay. Anəke ta sliye faya mətsike “nəmaa sər mezeleme bay” na, ta sliye faya bay. ²³Ndoweŋe kə neŋ dərə na, a nay dərə a Bəba ga dərmaŋ. ²⁴Tadə bə na mbərəm məge məsler neheye ndərəy dədə kə ge bay aye na, həbe Mbəlom ma gəsiye tay ha a sariya ŋgay bay. Azlakwa anəke na, ta ŋgatay a məsler ga hay ada faya ta namay dərə ta bəba ga. ²⁵Ane tuk na, a ge andza niye na, hərwi ada mâ tərə andza nakə ndo tay hay ta watsa mə Derewel i Mbəlom aye. Tə watsa, tə gwad: “Tə neŋ dərə na, kəriye bəna na ge mənese bay.*”»

²⁶ Yesu a gwadatay sa: «Ndo nakə ma deyeweŋe madzəne kurom aye na, ma deyeweŋe. Ma deyeweŋe na, mə həlay i Bəba ga. Na ye ka təv i Bəba ga na, na slərəkumaweŋe. Ndoweŋe niye na, Məsəfəre Tsədəŋŋa aye. Neŋgeŋe ma dətəye ha dedək a ndo hay. Ki yaw na, ma tsikiye ka neŋ. ²⁷Nəkurom dərmaŋ ka ta tsikumeye ka neŋ hərwi ahəl nakə na dazlay a məsler aye na, nəkurom tə neŋ hus bəgom.»

16

¹ «Na tsikakum wu neheye ka bo abəra anəke na, hərwi ada kə gərumeŋ ha mədzele ka neŋ bay. ²Ta ta həhara kurom ahaya abəra mə gay i mađuwule me. Həlay eye ma deyeweŋe, ndo hay ta kədəŋe kurom, ada ta dzaliye mə gər tay na: “Nəmaa ge na, wu nakə a yay a gər a Mbəlom aye.” ³Ta giye andza niye na, hərwi nətəye tə sər Bəba ga

* 15:25 Dəmes hay 35.19; 69.5.

bay ada tə sər neŋ bay. ⁴ Na tsikakum ka bo abəra anəke na, hərwi ada ahəl nakə faya ta gakumeye andza niye na, bazlam nakə na tsikakum aye mâ makumaw a gər.»

Məsler nakə Məsəfəre Tsədarŋa ma giye

Yesu a gwadətay sa: «Na tsikakum kurre bay na, hərwi neŋ ka təv kurom mba. ⁵ Anəke na, na miye gwa ka təv i ndo nakə a sləra ga ahaya aye. Ndəray kwa nətə mə walaŋ kurom ma tsətsahiye təv ga nakə na diye a dəma aye bay. ⁶ Ane tuk na, ma ndalakumeye haladzay hərwi nakə na gwadəkum na, na diye gwa aye. ⁷ Ayaw! Sərum ha lele, na ye fakuma abəra dūh i kurom na, lele. Andza niye tadə na ye gwa bay na, ndo nakə ma deyeweye mata dzəne kurom aye na, ma deyeweye sa bay. Ane tuk na, na ye na, na sləra ahaya.

⁸ «Ki yaw na, ma bəzatay ha a ndo i məndzibəra hay na, nətəye faya ta giye mezeleme, ma bəzatay ha tsəved nakə dedək aye, ada ma bəzatay ha sariya i Mbəlom nakə ma ta giye. ⁹ Mezeleme nakə ma bəzatay ha aye, a dā ha na, nətəye ta dzala ga ha bay. ¹⁰ Ta səriye ha tsəved nakə dedək eye na, tsəved məpeŋ bəzay a neŋ hərwi na miye ka təv i Bəba ga. Ka ta ŋgatumeŋeye sa bay. ¹¹ A bəzatay ha sariya na, hərwi 6a Mbəlom kə gəs bəy i məndzibəra nakay a sariya.»

¹² Yesu a gwadətay sa: «Wu neheye na tsikakum zuk bay aye na, andaya haladzay. Ane tuk na, na tsikakum anəke na, ka slumeye faya mətsəne bay. ¹³ Məsəfəre niye ma datay ha tsəved i dedək a ndo hay. Ki yaw na, ma dəkumeye ha tsəved niye dedək eye tebiye. Ma ta tsikiye na, ka gər bo ŋgay bay. Ane tuk na, ma ta tsikiye na, wu nakə a tsənew ka Mbəlom aye. Ma dəkumeye ha wu nakə ma giye bo kame aye. ¹⁴ Ndo hay ta dəsleŋeye ha gər hərwi ŋgay. Hərwi wu neheye ma dəkumeye ha aye na, ti yaw abəra mə neŋ. ¹⁵ Wu neheye mə həlay i Bəba ga tebiye na, i ga dərma. Hərwi niye na gwadəkum na, wu nakə Məsəfəre ma ta dəkumeye ha aye na, ma deyeweye abəra na, mə neŋ.»

Gawla i Yesu hay ta ŋgwasiye haladzay

¹⁶ Yesu a gwadətay: «Məndze tsekweŋ na, ka ŋgatumeŋeye sa bay. Ada məndze tsekweŋ na, ka ŋgatumeŋeye sa.»

¹⁷ Siye hay mə walaŋ i gawla ŋgay hay tə tsəne andza niye na, tə gwad mə walaŋ tay: «A say məgwede na, kəkay? A gwad: “Məndze tsekweŋ na, ka ŋgatumeŋeye sa bay ada məndze tsekweŋ na, ka ŋgatumeŋeye sa.” Ada a gwadəkway sa na: “Ka ŋgatumeŋeye sa bay, hərwi na miye ka təv i Bəba” na, hərwi mey? ¹⁸ “Məndze tsekweŋ” niye a tsik aye na, andza məgwede mey? Ka sərakwa wu nakə a say mətsike aye bay.»

¹⁹ Yesu a sər ha a satay a gawla ŋgay hay matsətsehe faya bazlam. A gwadətay: «Ka tsikum mə walaŋ kurom na, ka bazlam nakə na gwad “məndze tsekweŋ na, ka ŋgatumeŋeye sa bay ada məndze tsekweŋ na, ka ŋgatumeŋeye sa” dāw?»

²⁰ «Ayaw! Sərum ha na, ka ta tuwumeye, ka wudumeye ka bo haladzay. Ndo i məndzibəra hay na, ta ŋgwasiye. Dərev ma ndalakumeye haladzay, ane tuk na, dərətsətseh kurom ma təriye məŋgwese. ²¹ Ma giye na, andza məwe wawa nakə a dazlay a ŋgwas aye. Ahəl nakə wawa a dazlay a ŋgwas aye na, dərev a ndalay hərwi dərətsətseh. Ane tuk na, kə wa na wawa tsiy na, ma mətsiye ha gər tə dərətsətseh. Ma ŋgwasiye hərwi wawa nakə a wa, a yaw ka məndzibəra aye. ²² Andza niye nəkurom mə dərətsətseh anəke dərma. Ane tuk na, na ta ŋgatakumeye, ka ta ŋgwasumeye haladzay, ndəray ma sliye faya mabuwe fakuma abəra məŋgwese niye bay.

²³ «Pat eye niye na, ka ta tsətsahumeye fagaya sa bay. Sərum ha na, kwa mey ka tsətsahum ta məzele ga na, Bəba ma vələkumeye. ²⁴ Hus anəke ka tsətsahum wuray ta məzele ga zuk bay. Tsətsahum, ka hutumeye ada məŋgwese ma rahiye a dərev kurom lele.»

Yesu a ŋgwasa ka məndzibəra

²⁵ Yesu a gwadətay: «Na tsikakum wu neheye tebiye na, ta dzeke. Həlay eye ma deyeweye, na tsikakumeye ta dzeke sa bay. Ane tuk na, na ta tsikakumeye ka gər i Bəba ga parakka. ²⁶ Pat eye niye na, ka tsətsahumeye wu hay ka Bəba ga

ta məzele ga. Agəla ka gwadumeye na, na ta tsətsahiye faya wu hərwi kurom. A'ay! Bo kurom eye ka tsətsahumeye tə bazlam kurom. ²⁷ Bəba, bo ɲgay eye a wudə kurom. A wudə kurom na, hərwi nəkurom ka wudum ga ada ka dzalum ha neɲ na yaw na, abəra ka təv i Mbəlom. ²⁸ Na yaw na, ma təv i Bəba ga ada na yaw ka məndzibəra. Anəke na, na gəriye ha məndzibəra, na miye ka təv i Bəba ga.»

²⁹ Gawla ɲgay hay tə gwadəy: «Yawa! Anəke faya ka tsik me na, parakka tuk. Ka tsik ta dzeke sa bay. ³⁰ Anəke nəmaa sər ha, ka sər wu hay tebiye. Ndo ma ta tsətsahiye fakaya bazlam na, ɓa ka sər tsiy. Hərwi niye nəmaa dzala kar ha, nəmaa sər ka yaw na, abəra ka təv i Mbəlom dedək.»

³¹ Yesu a mbədətay faya, a gwadəy: «Ka dzalum ha na, anəke daw? ³² Pat eye ma deyeweye, ɓa ka mbərəm madayaw tsiy. Pat eye niye na, ka ɲgənumeye gər kweye kweye kwa way ma miye a mətəgay ɲgay. Ka gərumeye ga ha mahəgeye. A'ay! Ta dedək na, neɲ mahəgeye bay. Bəba ga, neɲgeye tə neɲ.»

³³ «Na tsikakum wu neheye kurre ada nəkurom neheye madzapa eye tə neɲ aye na, hərwi ada kâ ndzum zay. Ka məndzibəra na, ka gumeye dəretsətseh. Ane tuk na, dərev mâ ye fakuma abəra bay, hərwi neɲ na, na ɲgwasə ka məndzibəra.»

17

Yesu a duwulay me a Mbəlom hərwi gawla ɲgay hay

¹ Yesu a tsikatay ka bo abəra bazlam niye na, a zəba dərə a mbəlom, a gwad: «Bəba ga, i ga na, həlay eye kə husaw tuk. Bəzatay ha məzlaɓ ga a ndo hay ada neɲ wawa yak nâ bəzatay ha məzlaɓ yak dərma. ² Nəkar na, ka vələɲ gədaɲ ka gər i ndo hay tebiye hərwi ada nâ vələtay sifa nakə ma ndəviye bay aye a ndo neheye ka vələɲ tay naha a həlay aye. ³ Sifa niye ma ndəviye bay aye na, andza məgwede ta sər kar ha, nəkar na, Mbəlom dedək eye nətə ɲgweɲ, ada ta sər neɲ Yesu Kəriste nakə ka sləratayaw aye.

⁴ «Ahəl nakə neɲ ka məndzibəra aye na, na dā ha məzlaɓ yak a ndo hay, hərwi na ndəv ha məsler nakə ka sləra ga ahaya

faya məge aye. ⁵ Anəke na, Bəba ga, vələɲ məzlaɓ ka dərə yak andza məzlaɓ ga ahəl nakə nəmay salamay, məndzibəra andaya zuk bay aye.

⁶ «Ndo neheye ka pala tay ha abəra ka məndzibəra aye ada ka vələɲ tay ha a həlay ga aye, tə sər kar ha na, hərwi ga. Nətəye tebiye na, i yak hay ada ka vələɲ tay ha a həlay ga. Nətəye faya ta rəhay ha gər a bazlam yak. ⁷ Tə sər ha wu neheye ka vələɲ tebiye aye na, a yaw mə nəkar. ⁸ Bəna na tsikatay bazlam nakə ka gwedeɲ tsikatay aye. Ta təma lele. Ta sər ha ta dedək na yaw na, abəra ma nəkar. Ada ta dzala ha maa sləra ga ahaya na, nəkar.

⁹ «Na duwulakeye naha me hərwi tay, bəna hərwi ndo i məndzibəra hay bay. Na duwulakeye naha me na, hərwi ndo neheye ka vələɲ tay ha aye. Nətəye na, ndo yak hay. ¹⁰ Ndo ga hay na, ndo yak hay dərma, ada ndo yak hay na, ndo ga hay. Nətəye ta dətay ha məzlaɓ ga a ndo hay. ¹¹ Anəke na, na miye naha ka təv yak. Na gəriye ha məndzibəra, nətəye ta ndziye ka məndzibəra. Bəba ga, nəkar nakə tsədəɲɲa eye, tsəpa tay ha ta gədaɲ yak nakə ka vələɲ aye. Tsəpa tay ha hərwi ada tâ təra madzapa eye nətəye andza nəkar tə neɲ, nəmay madzapa eye nətə. ¹² Ahəl nakə nəmaa ndzawa huya dziye na, neɲ na tsəpawa tay ha. Na tsəpawa tay ha ta gədaɲ yak nakə ka vələɲ aye. Na tsəpa tay lele, ndəray kwa nətə kə dze bay. Maa dze na, ndo nakə tə watsa faya mə Derewel i Mbəlom tə gwad ma ta dziye a ako nakə ma mbatiye bay aye.

¹³ «Anəke na, na diye naha ka təv yak. Na tsik andza niye na, ahəl nakə neɲ ka məndzibəra mba aye hərwi ada məɲgwese ga mâ rah a dərəv tay. ¹⁴ Na tsikatay bazlam yak nakə ka gwedeɲ tsikatay aye. Ane tuk na, ndo i məndzibəra hay faya ta natay dərə hərwi nətəye na, ndo tay hay bay andza neɲ nakə neɲ ndo tay bay aye. ¹⁵ Na duwulakeye naha me na, hərwi nakə kâ həl tay naha abəra ka məndzibəra aye bay. Duh na duwulakeye naha me na, tsəpa tay ha hərwi ada Fakalaw mâ gatay wuray bay. ¹⁶ Hərwi nətəye na, ndo i məndzibəra hay bay andza neɲ nakə ndo i məndzibəra

bay aye.

¹⁷ «Bəzatay ha dedək hərwi ada tã tãra kətsek tebiye i yak hay. Hərwi bazlam yak na, dedək. ¹⁸ Andza nəkar nakə ka sləra ga ahaya ka mändzibəra aye na, neñ kanəñ dərmaƒ faya na sləriye tay ka mändzibəra ka mäge məsler. ¹⁹ Na vəlaka ha bo ga tebiye hərwi tay hərwi ada nəteye tebiye tã tãra ndo yak hay.

²⁰ «Na duwulakeye naha me na, hərwi nəteye dekdek tsa bay. Na duwulakeye naha me hərwi ndo neheye ta piye zləm ka bazlam tay ada aza ta dzaliye ha ka neñ. ²¹ Na duwulakeye naha me hərwi ada nəteye tebiye tã tãra nəte. Bəba, tã ndza madzapa eye tã nəmay andza nəkar nakə madzapa eye tã neñ aye ada neñ madzapa eye tã nəkar aye. Tã tãra na, nəte madzapa eye tã nəmay hərwi ada ndo i mändzibəra hay tã dzala ha maa sləra ga ahaya na, nəkar. ²² Na vəlatay məzlaḅ nakə ka vəleñ aye hərwi ada tã tãra nəte andza nəkar tã neñ, nəmay nəte. ²³ Neñ madzapa eye ta nəteye andza nəkar nakə madzapa eye tã neñ aye hərwi ada tã tãra nəte, ada ndo i mändzibəra hay tã sər na, nəkar ka sləra ga ahaya ada ka wudá tay ha andza nakə ka wudá neñ aye.

²⁴ «Bəba, a señ na, ndo neheye ka vəleñ tay ha a həlay aye na, ta ndziye ma tæv nakə na ta ndziye mə dəma aye dərmaƒ hərwi ada tã ngatay a məzlaḅ ga. Ka wudá ga na, kwa ahəl nakə mändzibəra andaya zuk bay aye ada hərwi niye ka vəleñ məzlaḅ aye.

²⁵ «Bəba ga nəkar na, ndo i dedək. Ndo i mändzibəra hay tã sər kar ha bay. Ane tuk na, neñ na sər kar ha ada ndo neheye mə həlay ga aye tã sər maa sləra ga ahaya na, nəkar. ²⁶ Tã sər kar ha na, hərwi ga ada ta səriye kar ha hərwi ga dərmaƒ hərwi ada tã wudá siye i ndo mekeleñ eye hay andza nakə ka wudá ga aye ada neñ dərmaƒ nã ndza mə dərev tay.»

18

Tə gəs na Yesu

Mata 26.47-56; Markus 14.43-50; Luka 22.47-53

¹ Yesu a ndəv ha mađuwulay naha me a Mbəlom na, a həl bo ta gawla hay, ti ye a

diye i magayam wuray tã zalay Sedron. Ka tæv aye niye na, dədañ andaya ta zəv a dəma gərdaf hay. Tsa na, ti ye a dəma ta gawla ngay hay. ² Yudas ndo nakə a ge daf ka Yesu aye a sər tæv eye niye. A sər na, hərwi Yesu ta gawla ngay hay ti yawa a dəma.

³ Yudas a ye a dədañ niye ta sidzew i Roma hay, tã siye i sidzew neheye ta tsəpawa gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Maa slər tay naha na, bagwar hay i ndo neheye tã vəlaway wu a Mbəlom aye ada ta Farisa hay. Ti ye na, tã wu i həlay hay, ta lalam tay hay ada siye ta dəv ako. Maa həl tay naha na, Yudas.

⁴ Azlakwa bay Yesu na, 6a kə sər wu nakə ma ta giye bo tã neñgeye. Mazlambar faya ta ndisliye naha ka tæv tay na, Yesu a həndzəd naha ka tæv tay. A tsətsah fataya, a gwadətay: «Ka pəlum way?»

⁵ Ta mbəday faya, tã gwadəy: «Nəmaa pəla Yesu ndo i Nazaret.»

Yesu a gwadətay: «Yesu na, neñ eye.»

Yudas ndo nakə a gatay daf ka Yesu aye malətsa eye ka tæv i sidzew niye hay.

⁶ Tã tsəne i Yesu nakə a gwadətay: «Yesu na, neñ eye» ta ma ta dəba, tã dəd ka dala tolololo.

⁷ Yesu a tsətsah fataya sa, a gwadətay: «Ka pəlum way?»

Tə gwad: «Yesu ndo i Nazaret.»

⁸ Yesu a mbədatay faya, a gwadətay: «Ba na gwadəkum Yesu na, neñ tsiy. Tadə ka pəlum neñ na, gərurum tay ha siye i ndo hay, tã ye wu tay.»

⁹ Andza niye, wu nakə Yesu a tsik aye na, ma giye bo andza nakə a tsik aye. A gwad: «Bəba, ndo neheye ka vəleñ tay ha a həlay aye na, kwa nəte kə dze fagaya abəra bay.»

¹⁰ Simon Piyer na, maslalam andaya faya. A ngwadaw maslalam ngay niye a fay ha a ndo i məsler i bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom. A dəsay na zləm i həlay i mənday fats ka dala. Ndo i məsler niye tã zalay na, Malkus.

¹¹ Ane tuk na, Yesu a gwadəy a Piyer: «Ma ha maslalam yak a gay ngay eye. Dəretsətseh nakə Bəba a vəleñ aye na, na siye bədaw?»

¹² Sidzew niye hay ta bəy tay ada ta ndo neheye ta tsəpawa gay i mədəslay ha gər

a Mbəlom aye, tə gəs na Yesu. Tsa na, tə dzawa na.

Sidzew hay ti ye ha Yesu a gay i Han

¹³ Tə lah mede ha Yesu na, a gay i Han təday. Han na, nəngeye mese i Kayif. Anəke ka viye niye na, Kayif nəngeye bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom. ¹⁴ Kayif na, ndo nakə a gwadətay a bagwar i Yahuda hay: «Tə bəmalə nakə ndo hay tebiye ta dziye na, ŋgama ndo nəte m̄a m̄ət.»

Piyer a day bərakəzan a Yesu

Mata 26.69-70; Markus 14.66-68; Luka 22.55-57

¹⁵ Simon Piyer ta gawla i Yesu nəngeɗ nəte ta zəŋgal na Yesu. Bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom a sər na gawla i Yesu niye nəngeɗ eye. Hərwi niye nəngeye na, ti ye a dalamətagay i bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom tə Yesu salamay. ¹⁶ Ane tuk na, Piyer nəngeye na, a ndza ma bəra, sləp ka həlay i m̄aged i dalamətagay niye. Gawla i Yesu niye bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom a sər na aye na, a maw. A yaw ka t̄əv i dem nakə faya ma tsəpiye m̄aged aye a tsikay me a dem niye hərwi ada m̄a v̄alay tsəved a Piyer. Piyer a fələkwa a dalamətagay tuk.

¹⁷ Ahəl nakə faya ta diye na, ŋgwas nakə a gawa m̄əsler m̄ə gay i ndo məvəlaway wu a Mbəlom aye, a gwadətay a Piyer: «Nəkar na, gawla i ndo nakay dərma ba?»

Piyer a mbədətay faya a gwadətay: «A'ay nən na, gawla ŋgay bay!»

¹⁸ Mətasl a ge haladzay. Hərwi niye ndo i m̄əsler hay ta ndo neheye ta tsəpawa gay i m̄ədəslay ha gər a Mbəlom ta vat ako. Nəteye mandza eye faya. Piyer nəngeye mandza eye ka ako niye dərma ta nəteye dziye.

Bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom a tsətsah ka Yesu

Mata 26.59-66; Markus 14.55-64; Luka 22.66-71

¹⁹ Ma d̄əba aye na, bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom a tsətsah ka Yesu ka gər i gawla ŋgay hay ada ka matətike ŋgay nakə a tətikawa aye.

²⁰ Yesu a mbədətay faya a gwadətay: «Na tsikawatay bazlam parakka kame i ndo hay tebiye. Na tətikawatay a ndo hay

na, m̄ə gay i m̄əduwule me ada m̄ə gay i m̄ədəslay ha gər a Mbəlom ma t̄əv nakə Yahuda hay t̄ə hayawa gər a d̄əma aye. Na tsik wuray d̄ada ta m̄əkal bay. ²¹ Ada ka tsətsahiye fagaya bazlam na, hərwi mey? Wu nakə na tsikawa aye na, tsətsah ka ndo neheye t̄ə tsəne aye. Nəteye na, t̄ə sər wu nakə na tsik aye.»

²² Yesu a tsik andza niye na, kwayaŋŋa ndo nəte m̄ə walaŋ i ndo matsəpe gay i m̄ədəslay ha gər a Mbəlom a fay a Yesu. A gwadətay: «Ta mbədətay ka bazlam a bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom na, andza niye d̄aw?»

²³ Yesu a gwadətay a ndo niye: «Kə ge na tsik wu nakə lele bay aye na, d̄a ha wu nakə na tsik lele bay aye. Tad̄ə na tsik lele na, ka k̄ad̄ ga hərwi mey?»

²⁴ Tsa na, Han a slər ha Yesu a gay i Kayif bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom. Ti ye ha Yesu na, madzawa eye huya.

Piyer a day bərakəzan a Yesu sa

Mata 26.71-75; Markus 14.69-72; Luka 22.58-62

²⁵ Ahəl nakə ti ye ha Yesu a gay i Kayif aye na, Piyer nəngeye ma dalamətagay, mandza eye ka ako. Ta tsətsah faya, t̄ə gwadətay: «Nəkar na, gawla i ndo nakay dərma bədaw?»

Piyer a day bərakəzan a Yesu, a gwadətay: «A'ay, nən gawla ŋgay bay!»

²⁶ Ndo m̄ə walaŋ i ndo i m̄əsler i bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom andaya ka t̄əv eye niye. Ndoweye niye na, gwala i ndo nakə Piyer a d̄əs faya abəra zləm ahəl nakə t̄ə gəs na Yesu aye. A gwadətay: «Nəkar na, gawla ŋgay. Na ŋgataka nəkurom t̄ə Yesu ma d̄ədan bədaw?»

²⁷ Ane tuk na, Piyer a day bərakəzan a Yesu sa, a gwadətay: «A'ay, nən bay!»

Piyer a ndəv ha m̄ətsike andza niye na, kwayaŋŋa dzagulok a zlah.

Yesu kame i Pilat

Mata 27.1-2,11-14; Markus 15.1-5; Luka 23.1-5

²⁸ D̄əre a tsada p̄ərik i meked̄ə na, t̄ə ma ahaya Yesu abəra m̄ə gay i Kayif. Ti ye ha a gay i Pilat ndo i sik i b̄əy i Roma hay. Ane tuk na, b̄əy i Yahuda hay ta fələkwa a gay i Pilat bay. Ti ye a d̄əma bay na, hərwi a satay

məndze tsəfan̄a ada ta sliye faya mən̄de wu mən̄day i Pak.

²⁹ Hərwi niye Pilat ndo i sik i bəy i Roma hay, a yaw abəra mə gay. A yaw ka təv tay, a tsətsah fataya, a gwadətay: «Ka gəsüm ahaya ndo nakay na, a gakum mey?»

³⁰ Ta mbəday faya, tə gwadəy: «Tadə kə ge mən̄ese bay na, nəmaa gəsaka ahaya daw?»

³¹ Hərwi niye Pilat a mbədatay faya, a gwadətay: «Kə ge andza niye na, bo kurom eye dum ha ta gumay sariya andza nakə bazlam kurom mapala eye a tsikakum aye.»

Ta mbəday faya, tə gwadəy: «Nəmay na, tsəved may andaya məge sariya i məkədə ndo bay.»

³² Andza nakay bazlam nakə Yesu a tsik ahəl niye a ge bo aye. Ba kə da ha məməte ŋgay nakə ma ta mətīye.

³³ Pilat a mbəda gər a gay. A ye naha a zalayaw a Yesu, a tsətsah faya, a gwadəy: «Nəkar na, bəy i Yahuda hay dedek daw?»

³⁴ Yesu a mbəday faya, a gwadəy: «Ka tsik andza niye na, bo yak eye ka dzala tsukudu, siye i ndo hay tə tsikaka daw?»

³⁵ Pilat a gwadəy: «Ka tsiken̄ andza niye na, neŋ Yahuda hay tədew? Maa gəsa kar ahaya na, ndo yak hay ta bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye bəna neŋ tədew? Tə gəsa kar ahaya na, ka ge na, mey?»

³⁶ Yesu a mbəday faya, a gwadəy: «Bəy ga na, ka mən̄dzibəra nakay bay. Tadə bəy ga ka mən̄dzibəra nakay na, ndo i məsler ga hay ta giye vəram hərwi ada ndəray mâ gəs ga məvəlay ga ha a bəy i Yahuda hay bay. Ane tuk na, bəy ga na, ka mən̄dzibəra nakay bay.»

³⁷ Pilat a gwadəy: «Azlakwa nəkar na, bəy daw?»

Yesu a gwadəy: «Maa tsik na, nəkar. Neŋ bəy dedek. Tə wa ga, na yaw ka mən̄dzibəra na, ka mədə ha dedek. Ndo neheye tə sər dedek aye na, ta təmiye bazlam ga.»

³⁸ Pilat a gwadəy a Yesu: «Dedek na, wuye mey?»

Tə gay sariya a Yesu i məkədə

Mata 27.15-31; Markus 15.6-20; Luka 23.13-25

Pilat a tsik bazlam ŋgay niye na, a yaw abəra mə gay sa. A ye ka təv i bəy i Yahuda

niye hay ma bəra aye. A gwadətay: «Neŋ na, na huta faya abəra mən̄ese bay. ³⁹ Ane tuk na, a say a kule kurom, nâ gərakum ha ndo i dangay n̄te hərwi magurlom i Pak. A sakum nâ gərakum ha na, bəy i Yahuda hay daw?»

⁴⁰ Tə tsəne andza niye na, ta wuda ta magala, tə gwad: «Gəramay ha na, Barabas bəna neŋgeye bay!»

Azlakwa Barabas na, ndo i galak duh.

19

¹ Pilat a vəlatay tsəved a sidzew hay tâ gəs na Yesu ada tâ ndaḅa na ta mandalaḅa.

² Sidzew hay tə dəsaw dak tə slapa na ka bo, ta pay a gər a Yesu andza dzagwa i bəy. Tə kalay ka bo peteked ndozza eye. ³ Tsa na, ta hən̄dzəd naha ka təv ŋgay, tə gwadəy: «Zay daw, bəy i Yahuda hay!» Tə fay ka maholom.

⁴ Pilat a yaw abəra mə gay sa, a gwadətay a ndo hay: «Tsənum təday! Na gəsakuma ahaya Yesu abəra. Sərum ha neŋ na, na huta faya abəra mən̄ese bay.»

⁵ Tə gəsa ahaya Yesu abəra tuk. Dzagwa i dak mə gər ada peteked ka bo ndozza. Pilat a gwadətay: «Ndo nakay na, anan!»

⁶ Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo matsəpe gay i mədəslay ha gər a Mbəlom hay tə ŋgatay a Yesu na, tə pa bo ka mawude ta magala. Tə gwad: «Dar na ka mayako mazləlmbada eye! Dar na ka mayako mazləlmbada eye!»

Ane tuk na, Pilat a gwadətay: «Bo kurom eye gəsüm na ada kâ yum kâ darum na ka mayako mazləlmbada eye. Neŋ na, na huta faya mən̄ese bay.»

⁷ Bəy i Yahuda hay ta mbəday naha faya, tə gwadəy: «Nəmay na, bazlam may mapala eye andaya, ada andza bazlam may mapala eye a tsik na, kutoŋ məkədə na, hərwi a gwad: «Neŋ na, Wawa i Mbəlom.»»

⁸ Pilat a tsəne bazlam tay neheye faya ta tsikiye na, a dzədzar haladzay. ⁹ A fələkwa a gay sa, a ye naha a tsətsah ka Yesu, a gwadəy: «Ka yaw na, mən̄gay?»

Ane tuk na, Yesu ka mbəday faya bay.

¹⁰ Andza niye Pilat a gwadəy: «A saka mət̄siken̄ me a neŋ bədaw? Neŋ na, gədan

ga andaya mægər kar ha ada gədan ga andaya madere kar ka mayako mazləlmbada eye na, ka sər təbədew?»

¹¹ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Kə ge Mbəlom kə vəlaka ga ha a həlay bay na, ka sliye faya mægen wuray kwa tsekwen bay tebiye. Hərwi niye ndo mægəsa ga ahaya məvəlaka ga ha a həlay na, mənese ngay a ze i yak.»

¹² Ka təv eye niye kwayanña na, Pilat a pəla tsəved mægər ha Yesu. Ane tuk na, bəy i Yahuda hay ta wuda ta magala, tə gwad: «Ka gər ha ndo nakay na, nəkar dzam i bəy i Roma sa bay. Ndoweye kə gwad nengeye bəy na, nengeye ndo mənə dərə i bəy i Roma.»

¹³ Pilat a tsəne bazlam tay niye hay na, a ye ahaya Yesu abəra. A ye ka təv nakə dala eye madəzla eye tə beleler aye. Tə bazlam i Yahuda hay na, Gabata. A ndza ka təv niye hərwi mæge sariya. ¹⁴ Pat niye na, pat i luma i dezele, mazlambar magərhapat. Ada həlay i magurlom i Pak.

Pilat a gwadatay a Yahuda hay: «Bəy kurom anan.»

¹⁵ Ane tuk na, tə tsəne bazlam i Pilat niye na, tə pa bo ka mawude, tə gwaday: «Kəd! Kəd! Dar na ka mayako mazləlmbada eye!»

Pilat a gwadatay: «Nā dar na bəy kurom ka mayako mazləlmbada eye daw?»

Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta mbəday faya: «Bəy may na, bəy i Roma nətə ngwen.»

¹⁶ Andza niye, Pilat a vəlatay ha Yesu a həlay a sidzew hay hərwi ada t̄a ye t̄a dar na ka mayako mazləlmbada eye.

Ta dar na Yesu ka mayako mazləlmbada eye

Mata 27.32-44; Markus 15.21-32; Luka 23.26-43

Sidzew hay ti ye ha Yesu mata kədə na. ¹⁷ Yesu a zla mayako mazləlmbada eye niye ta ta dariye na faya aye, a ye ahaya abəra ma wuzlah gay. A ye ha a təv nakə tə zalay Təv i Mətasl i Gər aye. Tə zalay tə bazlam i Yahuda hay na, Golgwata. ¹⁸ Mə dəma na, sidzew hay ta dar na Yesu ka mayako mazləlmbada eye. Ta dar naha ndo hay sulo ka mayako mazləlmbada eye

ka tsakay i Yesu, nətə tə həlay i mənday, nenjed tə həlay i gula, Yesu ma wuzlah.

¹⁹ Pilat a watsa bazlam ngay nakə tə kəd na faya ka palalam. A law zal ka gər i Yesu. A watsa na, a gwad: «Yesu ndo i Nazaret, bəy i Yahuda hay.»

²⁰ Yahuda hay haladzay tə dzaŋgawa bazlam niye mawatsa eye, hərwi təv nakə ta dar faya Yesu aye na, bəse ta wuzlah gay. Ada wu niye tə watsa aye na, tə bazlam i gəma hay wal wal mahkar: Tə bazlam i Yahuda hay, i Roma hay ada ta Gərek hay.

²¹ Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye tə dzaŋga bazlam niye na, ti ye ka təv i Pilat, tə gwaday: «Ka watsa faya “Bəy i Yahuda hay” meriye. Watsa faya na: “Ndo nakay a gwad: Neŋ na, bəy i Yahuda hay.”»

²² Pilat a gwadatay: «Wu nakə neŋ na watsa aye na, ma ndziye andza niye.»

²³ Sidzew hay ta dar na Yesu ka mayako mazləlmbada eye na, tə zla peteked ngay aye. Ta ngəna ha fad, kwa way a zla nətə. Tə zla məkelkabo ngay nakə maŋgara eye andza niye məmbele andaya faya bay aye sa. ²⁴ Tə tsik mə walaŋ tay, tə gwad: «Peteked nakay na, k̄a nguradakwa ha bay. Ane tuk na, gakwa faya tsakwal hərwi məsəre ha mata zle na, way.»

Andza niye, wu nakay a ge bo aye na, andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye, tə gwad:

«Ta ngəna ha peteked ga mə walaŋ tay ada tə ge faya tsakwal ka məkelkabo ga.*»

Wu nakə sidzew hay tə ge aye na, anan.

²⁵ Bəse ta təv i mayako niye mazləlmbada eye ta dar faya Yesu aye na, may i Yesu ta malamar i may ngay, Mari ngwas i Kəlopas ada ta Mari nakə a yaw ma gəma i Magədala aye, nətəye malətsa eye ka təv eye niye.

²⁶ Yesu a ngatay a may ngay ta gawla ngay nakə a wuda na haladzay aye. A gwaday a may ngay: «May ga, wawa yak anan.»

²⁷ Ma dəba aye a gwaday a gawla ngay niye a wuda na haladzay aye: «May yak anan.» Pat eye niye gawla i Yesu niye a wuda na haladzay aye a zla na Mari a gay ngay.

* 19:24 Dəmes hay 22.19.

Məmate i Yesu
Mata 27.45-56; Markus 15.33-41; Luka
23.44-49

²⁸ Ma dāba eye na, Yesu a sər ha wu nakə Mbəlom a sləra ahaya faya mäge aye na, ka ndəv tebiye tuk. Yesu a gwad: «Yam a geŋ.» A tsik andza niye hərwi ada wu nakə tə dzaŋgawa mə Derewel i Mbəlom aye mā ge bo.†

²⁹ Gəzla wuray andaya maraha eye tə wuye andaya guyakaka. Sidzew niye hay tə zla wuye kofkoffa, tə tələka a wu niye. Tsa na, ta hak na a mayako. Tə pay naha ka bazlam a Yesu.

³⁰ Yesu a dəvətse wu niye na, a gwad: «Wu tebiye ka ndəv!»

Gər ŋgay a kal gəzük. Tsa na, a mət.

Sidzew nəte a gay naha suwal a Yesu a dzəham

³¹ Tə kəd na Yesu na, pat i məhəne mə gay i mazəzükw bo. Pat i mazəzükw bo eye niye na, a ze ha siye hay, hərwi magurlom andaya pat eye niye. Hərwi niye a satay a bəy i Yahuda hay mədahaŋ mā ndza ka mayako mazləmbada eye pat i mazəzükw bo bay. Ti ye ta tsətsah ka Pilat mā vəlatay tsəved ka məhəbe sik i ndo niye hay ada məzla ahaya abəra ka mayako.

³² Tsa na, sidzew hay ti yaw ka təv i ndo neheye ta dar ka mayako mazləmbada eye tage Yesu aye. Tə həbəy ha sik a ndo makurre eye. Tsa na, tə həbəy ha a ndo neŋged. ³³ Tə ndisl ka təv i Yesu na, ta zəba faya na, kə mət tsiy. Neŋgeye na, ta həbəy ha sik ŋgay hay təbey. ³⁴ Ane tuk na, ndo nəte mə walaŋ i sidzew hay a ye naha a təz na dzəham i Yesu ta suwal. Kwayaŋŋa bambaz ta yam ta mbədəw.

³⁵ Neŋ nakə na watsa na bazlam neheye na, na ŋgatay tə dərə ga ada wu nakə na watsa aye na, dedek eye. Na ŋgatay tə dərə ga, na sər ha na tsik na, dedek. Na watsa na, hərwi ada nəkurom dərma kâ dzalum ha faya.

³⁶ Wu neheye a ge bo na, hərwi ada wu nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye mā ge bo, a gwad: «Mətasl ŋgay hay na, kwa nəte ta həbiye ha bay.‡» ³⁷ Tə watsa mə

Derewel i Mbəlom sa, tə gwad: «Ta ta zəbiye na, ka ndo nakə ta təzay na aye.§»

Yusufa ta Nikodem tə pa Yesu a bəd
Mata 27.57-61; Markus 15.42-47; Luka
23.50-56

³⁸ Ndoweeye andaya tə zalay Yusufa, neŋgeye ndo i gəma i Arimate. Neŋgeye gawla i Yesu, ane tuk na, ta məkal, hərwi a dzədzar ta bəy i Yahuda hay. A ye a tsətsah tsəved məzle mədahaŋ i Yesu ka Pilat. A ye a tsətsah na, Pilat a gwaday faya ayaw. Yusufa a maw, a zla na mədahaŋ i Yesu.

³⁹ Nikodem ndo nakə a ye ka təv i Yesu ta həvad aye, a ye naha dərma. Neŋgeye a zla naha mal madzapa eye a ze huŋŋa. Wuye niye hay tebiye ma giye kilo kuro kuro mahkar.

⁴⁰ Yusufa ta Nikodem nəteye salamay tə zla mədahaŋ i Yesu. Tə mbəkwa ta rəkwat ada ta wats faya mal niye hay huŋŋa eye andza nakə Yahuda hay tə gawa ahəl nakə tə lawa mədahaŋ hay aye.

⁴¹ Ma təv niye ta dar na Yesu ka mayako mazləmbada eye na, guvah andaya. Ma guvah niye na, tsəvay wedeye mala eye mə dəma. Ta pa a dəma mədahaŋ dāda zuk bay.

⁴² Pat eye niye na, pat i mələve bo i pat i mazəzükw bo i Yahuda hay ada tsəvay niye na, bəse. Hərwi niye Yusufa ta Nikodem tə zla Yesu tə pa na a tsəvay.

20

Tsəvay kəriye

Mata 28.1-8; Markus 16.1-8; Luka 24.1-12

¹ Pərik i mekedə pat i luma i sidzew na, Mari i Magədala a ye ka me tsəvay. A ye na, həvad mə dəma mba, dərə a zəba bay. Ta dərəzl ka tsəvay niye na, tə beber bagwar eye. Mari a ye naha na, beber madərəzla eye ka tsəvay sa bay, ta həndək faya abəra.

² Mari a ŋgatay andza niye na, a hway ka təv i Simoŋ Piyer ta gawla nakə Yesu a wuda na haladzay aye. A ye naha a gwadətay: «Bəy Maduweŋ andaya ma tsəvay sa bay, ta zla na. Ada nəmaa sər təv nakə tə pa na a dəma aye bay.»

³ Tsa na, Piyer ta gawla i Yesu niye neŋged eye tə lətse, ti ye ka tsəvay niye.

† 19:28 Dəmes hay 22.16, 69.22. ‡ 19:36 Madayaw abəra ma Ezipt 12.46, Məpesle 9.12. § 19:37 Zakari 12.10.

⁴ Nəteye salamay ta hway ka me tsəvay. Ane tuk na, gawla i Yesu niye neŋged eye a hway bəse a ze Piyer. Neŋgeye a lah məndisle ka tsəvay. ⁵ A ndisl ka tsəvay na, a zəba dərə a dəma zərəd. A ŋgatay na, a peteked neheye tə mbəkwa na Yesu aye mə dəma. Ane tuk na, kə fələkwa a dəma bay.

⁶ Simon Piyer na, a ndisl naha ma dəba. A ye naha a fələkwa a tsəvay, a zəba ka peteked neheye tə mbəkwa na Yesu aye na, mə dəma. ⁷ Piyer a zəba ka peteked nakə ta nduday ha gər a Yesu aye dərma. Peteked niye na, madzapa eye tə siye hay bay. Mapada eye, təv ŋgay wal.

⁸ Tsa na, gawla i Yesu neŋged eye, ndo nakə a lah naha kurre, a fələkwa a tsəvay dərma. A zəba faya andza niye na, a dzala ha. ⁹ Gawla i Yesu hay na, wu nakə mə Derewel i Mbəlom a tsik, a gwad Yesu na, kutoŋ ma lətseweye abəra ma mədahan aye na, ta sər zuk bay.

¹⁰ Tsa na, gawla i Yesu niye sulo eye ta mbədə gər a mətagay.

*Yesu a bəzay ha bo a Mari i Magədala
Mata 28.9-10; Markus 16.9-11*

¹¹ Mari neŋgeye na, malətse eye ma bəra bəse ka təv i tsəvay faya ma tuwiye. Faya ma tuwiye na, a rəh ha gər a tsəvay, a zəba dərə a dəma. ¹² A ŋgatay naha a gawla i Mbəlom hay sulo tə peteked ka bo kudəkudek. Nəteye mandza eye ka təv nakə tə pa faya mədahan i Yesu aye. Neŋged ta diye i gər ada neŋged ta diye i sik. ¹³ Gawla i Mbəlom niye hay sulo aye ta tsətsah ka Mari, tə gwaday: «Ŋgwas niye, ka tuwa mey?»

Mari a mbədatay faya, a gwadatay: «Na tuwa na, hərwi ta zla na Bəy Maduweŋ ga ada na sər təv nakə tə pa na a dəma aye bay.»

¹⁴ Mari a ndəv ha mətsike andza niye na, a mbədə bo, a ŋgatay a Yesu malətse eye ka təv niye. Mari a sər ha neŋgeye bay.

¹⁵ Yesu a tsətsah faya, a gwaday: «Ŋgwas ka tuwa mey? Ka pəla way?»

Mari a dzala mə gər ŋgay na, ma giye na, ndo i guvah. Hərwi niye a gwaday: «Sadzək bay, kə ge maa zla na nəkar na, deŋ ha təv nakə ka pa na a dəma aye. Na diye na ta zla ahaya.»

¹⁶ Yesu a gwaday: «Mari!»

Mari a mbədə me ka təv ŋgay, a gwaday tə bazlam i Yahuda hay: «*Raboni!*» Andza məgwede: «Miter ga!»

¹⁷ Yesu a gwaday: «Kâ lemeŋ bay, hərwi na tsal ka təv i Bəba ga zuk bay. Ane tuk na, do gwadatay a malamar ga hay na, na tsaliye ka təv i Bəba ga, neŋgeye Bəba kurom dərma, Mbəlom ga, neŋgeye Mbəlom kurom dərma.»

¹⁸ Tsa na, Mari i Magədala a ye ka təv i gawla i Yesu hay. A ye a gwadatay: «Na ŋgatay a Bəy Maduweŋ kway!» A təkəratay wu nakə Yesu a tsikay aye.

*Yesu a bəzay ha bo a gawla ŋgay hay
Mata 28.16-20; Markus 16.14-18; Luka 24.36-49*

¹⁹ Ta huwa eye niye pat i luma i sidzew, gawla i Yesu hay nəteye mahaya gər eye mə gay. Ta dərəzl ka bo a gay lele hərwi ta dzədzar ta bəy i Yahuda hay.

Tsa na, Yesu a ye naha slekərtik a wuzlah tay. A gwadatay: «Zay mâ ndza fakuma!»

²⁰ A tsikatay andza niye na, a bəzay ha vavay nakə ka həlay ŋgay hay ada ka dzəham ŋgay aye. Gawla ŋgay hay tə ŋgatay andza niye na, dərəv tay a ŋgwas haladzay hərwi tə ŋgatay a Bəy Maduweŋ.

²¹ Yesu a gwadatay sa: «Zay mâ ndza fakuma! Andza nakə Bəba a sləra ga ahaya aye na, neŋ na sləriye kurom dərma.»

²² Ma dəba i bazlam ŋgay niye na, a vəzl fataya, a gwadatay: «Təmum Məsəfəre Tsədəŋŋa eye! ²³ Ndo neheye ka pəsumatay ha mezeleme tay hay aye na, Mbəlom ma pəsateye ha mezeleme tay hay. Ndo neheye ta kərah məpəse ha mezeleme aye na, Mbəlom ma kərahiye məpəsətay ha mezeleme tay dərma.»

Yesu a bəzay ha bo a Tomas

²⁴ Tomas nakə tə zalay Mawsa neŋgeye nətə mə walaŋ i gawla i Yesu. Azlakwa bay ahəl nakə Yesu a ye a bəzay ha bo a gawla ŋgay aye na, neŋgeye andaya bay. ²⁵ Siye i gawla i Yesu hay tə gwaday: «Nəmaa ŋgatay a Bəy Maduweŋ.»

Ane tuk na, Tomas a mbədatay faya, a gwadatay: «Na ŋgatay a vavay i mbəlak i poŋte ka həlay ŋgay bay, na pa wur həlay ga a bəd i poŋte bay ada na pa wur həlay ga a

bəḍ i suwal nakə ka dzəham ŋgay aye bay na, na dzaliye ha faya bay.»

²⁶ A ndza ma dəba eye luma nəte na, gawla i Yesu hay tə haya gər sa. Pat eye niye na, Tomas andaya ta nəteye tuk. Ta dərəzl na məgeḍ lele. Yesu a ye naha a lətse a wuzlah tay, a gwad: «Zay mâ ndza fakuma!»

²⁷ Tsa na, a gwadāy a Tomas: «Tələkaw wur həlay kanaŋ ada zəba ka həlay ga hay. Zlaw həlay yak ada tələkaw a dzəham ga. Gər ha mədzele gər sulo sulo, dzala ha ka neŋ nəte ŋgweŋ.»

²⁸ Tomas a mbəḍāy faya, a gwadāy: «Ta dedək, nəkar na, Bəy Maduweŋ ga ada Mbəlom ga.»

²⁹ Yesu a gwadāy: «Ka dzala ha ka neŋ na, hərwi nakə ka ŋgeteŋ aye. Məŋgwese ka ndo neheye tə dzala ha ka neŋ ze məŋgeteŋ aye.»

³⁰ Yesu a ge masuwayaŋ siye hay haladzay kame i gawla ŋgay hay. Ane tuk na, na watsa tay ha a dərəwel nakay bay. ³¹ Na watsa wu neheye na, hərwi ada kâ dzalum ha Yesu neŋgeye na, Kəriste, neŋgeye Wawa i Mbəlom, ada ka hutumeye sifa ma neŋgeye hərwi ka pum mədzał gər ka neŋgeye.

21

Yesu ka me i dəlov i Tiber

¹ Ma dəba aye na, Yesu a bəzatay ha bo a gawla ŋgay hay sa. A bəzatay ha bo na, ka me i dəlov i Tiber*. A bəzatay bo na, kəkay?

² Pat eye niye siye i gawla i Yesu hay nəteye ka təv manəte eye. Nəteye na, Simoŋ Piyer, Tomas nakə tə zalay Mawsa aye, Nataniyel ndo i gəma i Kana ka dala i Galile, wawa i Dzebede hay ada tə siye i gawla i Yesu hay sulo.

³ Simoŋ Piyer a gwadāy: «Na diye na ta gəsiye kələf.»

Siye hay tə gwadāy: «Nəmay dərmał nəmaa diye, takwa dziye.»

Tsa na, tə həl bo ti ye, tə tsal a kwalalaŋ i yam. Ta dazlay a məgəse kələf. Ane tuk na, ta həvaḍ eye niye na, ta gəs kələf kwa nəte bay tebiye.

⁴ Dəre a dazlay a mətsede na, Yesu a ye naha a lətse ka me i dəlov niye. Ane tuk na, gawla ŋgay hay ta sər ha Yesu bay. ⁵ Tsa na, Yesu a gwadāy: «Ka gəsüm kələf daw, wawa ga hay?»

Ta mbəḍāy faya, tə gwadāy: «A'ay!»

⁶ Yesu a gwadāy: «Kalum gadaŋ ta diye i həlay i mənday kurom təday, ka gəsümaweye.»

Tə kal gadaŋ a yam na, tə gəs kələf haladzay. Tə mba faya məvahaw gadaŋ abəra ma yam bay.

⁷ Tsa na, gawla i Yesu nakə Yesu a wuda na haladzay aye a gwadāy a Piyer: «Nakay na, Bəy Maduweŋ!»

Simoŋ Piyer a tsəne andza niye: «Nakay na, Bəy Maduweŋ» na, a zla peteked ŋgay a kal ka bo hərwi 6a ka tsoloka ka bo abəra. Tsa na, a kal ha bo a yam. ⁸ Gawla i Yesu siye hay tə maw ta kwalalaŋ i yam ta məvaha ahaya gadaŋ niye maraha eye tə kələf aye. Nəteye həbe na, dərəŋ tə dəkakal bay. Ta ze ka bo abəra na, dal tsa.

⁹ Tə ndislew, tə mbəzlaw ka dala na, tə ŋgatay a ako ka təv eye niye kələf faya ada peŋ andaya dərmał. ¹⁰ Yesu a gwadāy: «Hələmaw abəra ka kələf kurom niye hay ka gəsümaw aye, fəkakwa.»

¹¹ Simoŋ Piyer a tsal a kwalalaŋ i yam. A ye naha, a vaha ahaya gadaŋ niye maraha eye tə kələf bagwar eye hay. Kələf neheye na, nəteye temerre tə kuro kuro zlam gər eye mahkar. Gadaŋ niye kwa tsekweŋ ka ŋgəzlah bay, ada azlakwa kələf mə dəma maraha eye haladzay.

¹² Yesu a gwadāy a gawla ŋgay hay: «Dumara ndayakwa!» Ndo kwa nəte mə walaŋ tay ka tsətsah faya, kə gwadāy: «Nəkar way?» na, ka tsətsah bay. Hərwi tə sər ha neŋgeye na, Bəy Maduweŋ.

¹³ Yesu a həndzəd naha ka təv tay, a zla a vəlatay a gawla ŋgay hay. A zla kələf dərmał a vəlatay.

¹⁴ Kwa ahəl nakə Yesu a lətsew abəra ma mədahaŋ aye, a bəzatay ha bo a gawla ŋgay hay aye na, nakay na, mamahkar eye.

Yesu ta Piyer

* **21:1** Tiber: Məzele mekeleŋ eye i dəlov i Galile.

¹⁵ Ma dāba i mēnde daf na, Yesu a gwadāy a Simoŋ Piyer: «Simoŋ wawa i Yuhana, ka wudā ga a ze i ndo neheye dāw?»

Simoŋ Piyer a mbədāy faya, a gwadāy: «Ayaw Bəy Maduweŋ! Ka sər ha na wudā kar segey.»

Yesu a gwadāy: «Gatay gər a wawa i təbaŋ ga hay lele.»

¹⁶ Yesu a tsətsah faya masulo eye sa, a gwadāy: «Simoŋ wawa i Yuhana, ka wudā ga dāw?»

Simoŋ Piyer a mbədāy faya, a gwadāy: «Ayaw Bəy Maduweŋ, ka sər ha na wudā kar segey.»

Yesu a gwadāy: «Gatay gər a təbaŋ ga hay.»

¹⁷ Tsa na, a tsətsah mamahkar eye sa: «Simoŋ wawa i Yuhana ka wudā ga dāw?»

Yesu a masay ha a Piyer mamahkar eye: «Ka wudā ga dāw?» aye na, a ndalay. A mbədāy faya, a gwadāy: «Bəy Maduweŋ, nəkar na, ka sər wu tebiye. Ka sər ha na wudā kar!»

Yesu a gwadāy: «Gatay gər a təbaŋ ga hay. ¹⁸ Neŋ faya na gwadakeye: Sər ha na, ahəl niye nəkar gawla eye na, ka barawa bəzihud tə həlay yak eye ada ka yawa na, a təv nakə a saka aye. Ahəl nakə ka ge guram aye na, ka gəsiye na həlay ka mbəlom, ada ndo mekeleŋ eye ma barakeye na bəzihud ada ma diye kar ha a təv nakə a saka bay aye.»

¹⁹ Yesu a tsik bazlam neheye na, a dāy ha məməte nakə Piyer ma ta mətiye na, kəkay. Məməte ŋgay niye na, ma bəziye ha məzlaḡ i Mbəlom.

Tsa na, Yesu a gwadāy a Piyer: «Peŋ bəzay.»

Yesu ta gawla ŋgay nakə a wudā na aye

²⁰ Piyer a mbədə bo a zəba dāre a dāba na, a ŋgatay a gawla i Yesu nakə Yesu a wudā na haladzay aye. Ahəl niye, ahəl nakə faya ta ndiye daf aye, maa həndzəd ka təv i Yesu ada maa tsətsah: «Bəy Maduweŋ mata ge fakaya daf way?» na, neŋgeye.

²¹ Piyer a ŋgatay na, a tsətsah ka Yesu, a gwadāy: «Bəy Maduweŋ, mata gay a neŋgeye mey?»

²² Yesu a mbədāy faya, a gwadāy: «Tadə a seŋ mā ndza ka bəra hus ahəl nakə na

maweye na, me yak faya mey tey? Nəkar na, peŋ bəzay!»

²³ Labara nakay a dədātay a zləm a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, gawla i Yesu niye Yesu a tsik faya andza niye na, ma mətiye bay. Azlakwa Yesu kə gwadāy a Piyer ma mətiye bay na, kə tsikay bay. Ane tuk na, a gwadāy na: «Tadə a seŋ mā ndza ka bəra hus ahəl nakə na maweye na, me yak faya mey tey?»

²⁴ Wu neheye tebiye Yesu a ge aye na, maa dā ha ada maa watsa na, gawla i Yesu niye Yesu a wudā na haladzay aye. Ada nəmaa sər ha na, wu neheye a dā ha aye na, dedek.

²⁵ Siye i wu neheye Yesu a ge na, nəteye haladzay. Tadə ta watsa tebiye ka dərewel nəte ta nəte na, dərewel niye hay təv ma slateye ka məndzibəra bay.

Derewel i məsler i ndo i maslañ hay

Məfələkwe

Ka Luka na, Derewel i məsler i ndo i maslañ hay a tsik na, huya ka Labara Nğwalak eye. Faya ma tsikiye Yesu a slər tay ha ndo i maslañ hay kəkay, tə dā ha bazlam ngay kwa a ngay. Tə dā ha təday na, ma Zerozelem ada ma gəma neheye tə mbay naha aye, ada a dala neheye tə lawara na bəlay nakə tə zalay Mediterane aye. Ta ge na məsler nakə Yesu a vəlatay aye (Luka 24.47-48; Derewel i ndo i maslañ hay 1.8).

Ka madazlay i dərewel nakay na, Yesu a tsal ka təv i Mbəlom (1.9). Anəke na, neñgeye andaya ka təv tay sa bay, ane tuk na, a sləraw Məsəfəre Tsədanña eye a ndo i maslañ hay (Məsler hay 2). Məsəfəre niye a vəlatay tsəved məde ha wu neheye bagwar eye Mbəlom faya ma giye, ada Məsəfəre Tsədanña eye faya ma həlaweye ndo wedeye hay ka məpe mədzal gər ka Yesu.

Hus ka madədo 12 na, Piyer ndo i maslañ i Yesu neñgeye ndo nakə dərewel nakay a tsik faya haladzay aye.

Gawla i Yesu hay tə hutawa dəretsətseh ta təv i bagwar i Yahuda hay andza Yesu (Madədo 3 hus ka 8).

Tə dā ha Labara Nğwalak eye a ndo neheye Yahuda hay bay aye (Madədo 8 hus ka 12).

A dazlay ka madədo 13 na, Pol ndo i maslañ i Yesu a zəvay naha faya a Piyer. Yesu Kəriste a zalay a Pol (madədo 9). Madədo 13 hus ka 28 faya ma tsikiye ka mahəhele i Pol nakə a dāwa ha Labara Nğwalak eye aye.

¹ A nəkar Tiyofil, mə dərewel ga nakə kurre na watsaka naha aye na, məsler i Yesu nakə a ge, tə matətike nakə a tətik tay ha ndo hay aye tebiye, na pasla a dəma, kwa ka madazlay i məsler ngay, ² hus ka mede ngay a mbəlom. Ahəl nakə ki ye ngway a mbəlom zuk bay aye na, kə dātay ha wu hay ta gədan i Məsəfəre Tsədanña eye a ndo neheye a pala tay andza ndo i maslañ hay aye.

Yesu a gwad ma sləraweye Məsəfəre Tsədanña eye

³ Ma dəba i məməte ngay na, kə lətsa abəra ma mədahan ka bəzatay ha bo a ndo i maslañ ngay hay lele, a dātay ha na, neñgeye andaya. Kə ndza ka təv i gawla ngay hay məhəne kuro kuro fađ. Ma məhəne niye kuro kuro fađ eye na, a tsikawatay bazlam i Bəy i Mbəlom nakə ma ta ləviye.

⁴ Pat eye andaya Yesu faya ta ndiye wu mənday ta gawla ngay hay na, a gwadātay: «Kā yum abəra ma Zerozelem zuk bay. Həbum wu nakə na gwadəkum Bəba Mbəlom a gwad ma vəlakumeye. ⁵ Yuhana neñgeye a dzəhuḃawa tay ha ndo hay na, a yam. Ane tuk na, nəkurom na, ma məndze aza mba tsekweñ na, nəkurom ta dzəhuḃiye kurom ha a Məsəfəre Tsədanña eye.»

Yesu a tsal a mbəlom

⁶ Ndo neheye ka təv i Yesu aye, ta tsətsah faya, tə gwaday: «Bəy Maduweñ, ka ta matay ha bəy a ndo i Israyel hay na, pat eye niye dāw?»

⁷ Yesu a mbədatay faya, a gwadātay: «Pat eye kəday na, mata səre na, nəkurom bay. Mata tsike na, Bəba ga, neñgeye nəte ngweñ gədan ngay andaya məge. ⁸ Ane tuk na, ka ta hutumeye gədan ahəl nakə Məsəfəre Tsədanña eye ma mbəzlaweye fakuma aye. Ka ta tərume ye ndo məde ha labara ga ma Zerozelem, ka dala i Yahuda, ka dala i Samari ada ka kokway i məndzibəra tebiye.»

⁹ Ma dəba i bazlam ngay niye hay na, a tsal ha a mbəlom. Ahəl nakə gawla ngay hay faya ta zəbiye faya na, pazlay a ngaha na abəra ka dəre tay.

¹⁰ Yesu faya ma tsaliye na, nəteye faya ta zəbiye naha faya huya. Tsa na, ndo hay sulo tə peteked kweđek kweđek eye hay ti yaw ka təv tay, ¹¹ tə gwadātay: «A nəkurom Galile hay, faya ka mətsumeye mazəbe dəre a magərmbəlom na, hərwi mey? Yesu na, ki ye fakuma abəra a mbəlom. Ma ta maweye na, andza nakə ka ngatumay, a ye fakuma abəra aye.»

Bərük i ndo i maslañ hay

12 Ndo i maslañ i Yesu hay tə tsəne andza niye na, tə mbəzlaw abəra ma tsaholok niye tə zalay Mahəmba i Tetədoez aye, ta mbəda gər a Zerozelem. Tsaholok niye na, bəse ta wuzlah gay. Mede abəra ma Zerozelem a dəma na, ma sliye bəre nətə bay. 13 Ahəl nakə tə ndisl a Zerozelem aye na, ti ye naha tə tsal a gay nakə ka gər i gay neñged aye. Tə ndzawa pat pat na, mə dəma. Məzele i ndo neheye tə ndzawa mə gay niye na, Piyer, Yuhana, Yakuba ta Anđare, Filip ta Tomas, Bartelemi tə Mata, Yuda wawa i Alfe, Simon ndo mäge vərəm hərwi dala ngay* ada Yahuda wawa i Yakuba. 14 Nətəye tebiye tə hayawa gər pat pat, ta ngwas hay, ta Mari may i Yesu ada ta malamar i Yesu. Tə hayawa gər hərwi mađuwulay naha me a Mbəlom.

Tə pa Matiyas a bəram i Yudas

15 Pat wuray na, ndo məpe mədzal gər hay ka Mbəlom tə haya gər. Nətəye tebiye ta giye na, temerre tə kuro kuro sulo. Piyer a lətse a wuzlah tay, a gwadatay: 16 «Malamar ga hay, wu nakə Məsəfəre Tsədañña eye a tsik mə Derewel i Mbəlom aye na, kə ge bo. A tsik tə bazlam i Davit. A tsik kurre ka Yudas nakə a təra ndo mədatay tsəved a ndo neheye tə gəs Yesu aye. 17 Yudas na, neñgeye nətə mə walañ may, kə huta məsler andza nəmay.»

18 Suloy nakə tə vəlay hərwi məkəde gər i ndo aye na, Yudas a səkəm ha guvah. Mə dəma na, a dəd tə huđ. Huđ ngay a nduzl, dende ngay hay ti yaw a bəra tebiye. 19 Ndo i gəma i Zerozelem hay tə tsəne labara niye na, tə zalay a guvah niye tə me i gəma tay guvah i Hakeldama, andza məgwede: Guvah i Bambaz.

20 Piyer a gwadatay sa: «Azlakwa mawatsa eye mə derewel i Dəmes hay na, a gwad:

“Gay ngay mâ təra na, rəgay,
ndəray mâ ndza mə gay ngay bay.†”
«Mawatsa eye sa na, a gwad:
“Ndo mekeleñ eye
mâ zla məsler ngay.‡”

21 «Anəke na, a ye ka bo nakə ka zlakweye ndo nətə mə walañ i ndo neheye ta zəngalawa kway ahəl nakə Bəy Maduweñ tə nəkway ka həhalawakwa ka gəma ka gəma aye. 22 Kwa ahəl nakə Yuhana madzəhuβe ndo a yam a dzəhuβ Yesu a yam aye hus ahəl ngay nakə a ye abəra mə walañ kway a tsal a mbəlom aye na, nətəye tə nəkway. Ndo weye niye ka zlakweye na, ma ndziye tə nəkway. Ma diye ha labara i mələtsew i Yesu abəra ma mədaħañ.»

23 Mə walañ i ndo niye hay na, tə pala ndo hay sulo. Ndo niye hay sulo eye na, neñged məzele ngay Yusufa nakə tə zalay Barsabas aye. Tə pa faya məzele mamahkar eye sa, tə zalay Zustus. Ada ndo neñged tə zalay Matiyas. 24 Tsa na, ndo niye hay mahaya gər eye ta duwulay me a Mbəlom, tə gwad: «Bəy Maduweñ, nəkar nakə ka sər dərev i ndo zezeñ aye na, dəmay ha way nakə mə walañ i ndo neheye sulo ka zla, 25 hərwi mäge məsler yak aye, a bəram i Yudas nakə a gər ha, a ye a təv nakə a say a neñgeye aye.»

26 Ta ndəv ha mađuwule me na, tə ge tsakwal. Tsakwal a zla Matiyas, Matiyas a təra makuro gər eye sulo i ndo i maslañ hay.

2

Məsəfəre i Mbəlom a yaw

1 Magurlom i Peñtekot* a slaw na, gawla i Yesu hay nətəye mahaya gər eye ka təv manəte eye. 2 Ahəl nakə nətəye mahaya gər eye na, kwayañña maləve i wuye a tsənew ma magərmbəlom. Maləve i wuye niye na, andza mətasl bagwar eye. A ye fataya, mavəzle ngay eye a rah a gay nakə nətəye mandza eye mə dəma aye. 3 Kwayañña tə ngatay andza dərneh i ako a yaw, a ngəna bo, ti ye tə ndza ka gər i ndo niye hay nətə nətə tebiye. 4 Nətəye tebiye tə rah ta Məsəfəre Tsədañña eye ada ta dazlay a mətsike me tə me hay wal wal. Kwa way a tsik andza nakə Məsəfəre Tsədañña eye a gwaday tsik aye.

* 1:13 A həlay i Yesu na, Yahuda hay tə gəsawatay me a Roma hay bay, a satay mələve gər tay. Roma ma ləva dala tay bay. † 1:20 Dəmes hay 69.26. ‡ 1:20 Dəmes hay 109.8. * 2:1 Peñtekot na, tə me i Gərek. Magurlom i gər i ndzuhosl. Tə ge magurlom eye na, məhəne 50 ma dəba i Pak. I ndo məpe mədzal gər ka Yesu magurlom i məhute Məsəfəre Tsədañña eye.

⁵ Azlakwa pat eye niye na, Yahuda neheye tə paway bəzay a Mbəlom ta tsəved eye, nəteye andaya. Ti yaw ma gəma neh-eye wal wal ka məndzibəra aye mata ndze naha məhəne tsekweŋ ma Zerozelem. ⁶ Tə tsəne maləve i wu niye na, tə haya gər tebiye. Nəteye niye tebiye a gatay wadəŋ wadəŋ. Ti ye naha na, tə ŋgatay a ndo niye hay mə gay aye. Kwa way a tsəne mətsike me i ndo məpe mədzal gər niye hay faya a tsik me tə me ŋgay ŋgway. ⁷ Nəteye neheye ti ye naha tebiye aye faya ta zəbiye fataya, ada a gatay hərbaḅəkka. Tə gwad: «Ndo neheye faya ta tsikiye me aye nəteye tebiye na, Galile hay bəḅaw? ⁸ Ada kwa way kway eye ka tsənakwa nəteye faya ta tsikiye me tə me kway na, ma kəkay? ⁹ Mə walaŋ kway na, siye hay ti yaw ma dala i Partiya, ma Madiya ada ma Elam. Siye hay ti yaw ma dala i Mizapotami, ma Yahuda ta Kapados ada ma dala i Pontus, ma dala i Azi, ¹⁰ ma dala i Firigiya, ma dala i Pamfeli, ma dala i Ezipt, ta dala Libiya nakə bəse ta gəma i Siren aye. Siye hay ti yaw ma Roma, ¹¹ ma dala i Kəret ta Arabi. Mə walaŋ tay niye hay na, siye hay tə wa tay nəteye Yahuda hay, siye hay madurloŋ hay ta təra Yahuda hay matəre. Ada azlakwa ka tsənakwa nəteye faya ta diye tə bazlam i gəma kway hay wu neheye bagwar eye Mbəlom a ge aye.»

¹² Nəteye tebiye a gatay wadəŋ wadəŋ, tə sər wu nakə ta dzaliye bay. Tə tsik mə walaŋ tay, tə gwad: «Wu nakay na, andza məgwede mey?»

¹³ Siye hay tə ŋgwasa ka ndo məpe gər niye hay ka Yesu aye, tə gwad: «Ndo neheye na, ta kwaya.»

Piyer a tsik me

¹⁴ Piyer a tsəne bazlam niye na, a lətse. Tə lətse tə siye i ndo i maslaŋ i Yesu niye hay kuro gər eye nəte aye tebiye. Piyer a lətse na, a tsik ta magala, a gwadatay a ndo niye hay: «Nəkurom Yahuda hay ada tə nəkurom neheye tebiye mandza eye ma Zerozelem aye, pumay zləm a bazlam ga neheye na tsikakumeye ada tsənum wu nakə a ge bo aye lele təday. ¹⁵ Andza nakə ka dzalum aye na, ndo neheye ta kwaya bay. Hərwi anəke na, mekedə mba zlezle

ta kwaya tsa ḅaw? ¹⁶ Ane tuk na, wu nakə Zowel ndo məde ha bazlam i Mbəlom a tsik ahəl niye mə Derewel i Mbəlom aye na, ma giye bo anəke tuk.

¹⁷ «Mbəlom a gwad:

Mata dayaw ka mandəve i məndzibəra na, wuye mey?

Na vəlateye Məsəfəre ga a ndo hay tebiye.

Wawa kurom hasləka eye hay tə dem kurom hay ta təriye ndo i maslaŋ ga hay.

Na ta bəzatay ha wu wedeye a gawla kurom hay.

Məsine ma ta gateye a bagwar kurom hay, na tsikiye me ma nəteye.

¹⁸ Ayaw! Pat eye niye na, na sləratayaweye Məsəfəre ga a ndo i məsler ga hay, ta təriye ndo i maslaŋ ga hay.

¹⁹ Na ta giye masuwayaŋ mə mbəlom, ada wu neheye ta gateye hərbaḅəkka a ndo hay aye ka məndzibəra.

Ndo hay ta ŋgateye a bambaz, ta ŋgateye a ako ta gəŋgis eye tərḅəleŋŋa.

²⁰ Pat ma ta dəviye sa bay ada kiye ma təriye ndozza andza bambaz.

Pat eye niye na, pat bagwar eye, pat məḅəslay ha gər.

Wu neheye kə ge bo tebiye na, Bəy Maduweŋ ma deyeweye tuk.

²¹ Kwa way ka ḅuwulay me a Bəy Maduweŋ mā təma ha na,

Bəy Maduweŋ ma təmiye ha.†»

²² «A nəkurom Israyel hay, pumay zləm a wu nakə na tsikakumeye: Yesu ndo i Nazaret na, ndo nakə Mbəlom a ḅakum ha gədaŋ ŋgay tə neŋgeye. Kə ge masuwayaŋ hay wal wal mə walaŋ kurom, kə ḅakum ha neŋgeye way na, ka sərur.

²³ Yesu, neŋgeye Mbəlom a vəlakum ha a həlay na, andza nakə a say aye. Wu nakə ka gum ta neŋgeye na, ḅa Mbəlom a sər kurre. Nəkurom ka vəlumay ha a ndo neheye lele bay aye hay hərwi ada tā dar na ka mayako mazləmbada eye, ada kə mət. ²⁴ Ane tuk na, Mbəlom kə lətse ahaya abəra na mədahaŋ. Kə mbəla ahaya abəra mə ḅəretsətseh i mədahaŋ. A ndza ma mədahaŋ huya bay na, hərwi mədahaŋ a

† 2:21 Zowel 3.1-5.

sla faya bay. ²⁵ Hərwi Davit kə tsik faya ahəl niye, a gwad:

“Na ɲgataway a Bəy Maduweɲ ga huya kame ga.

Nenɲeɲe ka tsakay ga
hərwi ada nâ dzədzar bay.

²⁶ Hərwi niye dərev ga kə rah ta mənɲwese, ada bazlam ga faya ma giye dəmes ta mənɲwese.

Bo ga ma zəzukwiye bo lele, na dzaliye wuray sa bay.

²⁷ Bəy Maduweɲ, ka gəriye ga ha ma təv məndze i mədahaɲ hay bay.

Ka gəriye ha neɲ ndo məpe mədzal gər ka nəkar nâ ze ma tsəvay bay.

²⁸ Ka dən ha tsəved nakə na zənɲaliye, ma diye ga ha a sifa aye,

Ka təra ga ha ndo mənɲwasa eye hərwi nəkar tə neɲ.†”»

²⁹ Piyer a gwadətay sa: «Malar ga hay, ka bəba tətə kway Davit na, na sliye faya mətsikakum parakka lele. Nenɲeɲe na, kə mət. Ta la na ada ka sərakwa ha tsəvay ɲgay andaya bəgom ma təv kway. ³⁰ Ane tuk na, ahəl niye na, nenɲeɲe ndo məde ha bazlam i Mbəlom. A sər ha 6a Mbəlom kə tsikay kurre, a gwadətay: “Aza ma dəba yak na, na ta vəliye bəy yak a ndo nəte mə walaɲ i wawa yak hay.Ş”

³¹ «Nenɲeɲe na, 6a kə sər ha kurre Kəriste na, ma lətseweye abəra ma mədahaɲ.

“Mbəlom ma gəriye ha ma təv məndze i mədahaɲ hay bay,

ada bo ɲgay ma ziye ma tsəvay bay.*”»

³² Piyer a gwadətay sa: «Yesu nakə na tsik faya aye na, Mbəlom kə lətse ahaya abəra ma mədahaɲ. Nəmay tebiye nəmaa həliye na mbal ɲgay. ³³ Ma dəba eye na, Mbəlom kə zla na Yesu, a pa na tə həlay i mənday ɲgay. Mbəlom kə vəlay Məsəfəre Tsədəɲɲa eye nakə Mbəlom a tsik kurre a gwadətay ma ta vəleye aye. Nenɲeɲe dərmak kə vəlamayaw wu nakə anəke ka ɲgatumay ada ka tsənum aye. ³⁴ Davit na, nenɲeɲe kə tsal a mbəlom təbey, ane tuk na, a gwadətay:

“Bəy Maduweɲ Mbəlom a gwadətay a Bəy Maduweɲ ga na:

Dara, ndza tə həlay i mənday ga,

³⁵ hus a pat nakə neɲ, na piye ndo mənə dəre yak hay a huɖ i sik yak hay andza wu məpe faya sik aye təday.†”»

Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta səkah

³⁶ «Nəkurom Israyel hay tebiye sərum ha ta dedək, Yesu nakə ka darum na ka mayako mazləmbada eye na, Mbəlom a təra ha Bəy Maduweɲ ada ndo mətəme ha ndo hay na, nenɲeɲe.»

³⁷ Ndo niye hay tebiye tə tsəne bazlam niye na, dərev a ye fataya abəra. Ta tsətsah ka Piyer ada ka siye i ndo i maslaɲ hay, tə gwadətay: «Malar ga hay, anəke nəmaa giye na, kəkay?»

³⁸ Piyer a mbədətay faya, a gwadətay: «Gərum ha mezeleme kurom ada tã dzəhuɖ kurom ha a yam ta məzele i Yesu Kəriste hərwi ada Yesu ma pəsakumeye ha mezeleme kurom hay. Ka gum andza niye na, Mbəlom ma vəlakumeye Məsəfəre ɲgay Tsədəɲɲa eye. ³⁹ Hərwi Mbəlom kə tsik kurre, a gwadətay: Ma vəlakumeye a nəkurom ada a wawa kurom hay. A gwadətay ma vəliye a ndo neheye nəteye mandza eye dənɲ aye dərmak. Ayaw! Bəy Maduweɲ kway Mbəlom ma vəliye Məsəfəre ɲgay a ndo neheye ma zalateye hərwi ada tã pay bəzay aye.»

⁴⁰ Piyer a tsikatay bazlam mekeleɲ eye hay haladzay hərwi məmatay naha dərev ada tã dzala ha. A gwadətay: «Dumara abəra mə walaɲ i ndo neheye sewed eye hay. Gərumay ha bo kurom a Mbəlom mã təma kurom ha.»

⁴¹ Ndo hay haladzay mə walaɲ i ndo niye hay ta təma bazlam i Piyer. Tsa na, ta dzəhuɖ tay ha a yam. Pat eye niye na, ndo hay ta giye gwezem mahkar tə pa mədzal gər ka Yesu, ta səkah tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu.

Məndze i ndo məpe mədzal gər ka Yesu

⁴² Nəteye niye tebiye tə paway zləm a matətike i ndo i maslaɲ i Yesu neheye ta tətikawatay aye tə metsehe lele. Tə ndzawa ka təv manəte eye, tə ndayawa wu mənday ka təv manəte eye ada ta dūwulaway me a Mbəlom ka təv manəte eye. ⁴³ Kwa way

† 2:28 Dəmes hay 16.8-11. § 2:30 Dəmes hay 132.11.

* 2:31 Dəmes hay 16.10. † 2:35 Dəmes hay 110.1.

a ndzawa na, tə madzədzere eye hərwi Mbəlom a gawa masuwayaŋ wal wal tə həlay i ndo i maslaŋ i Yesu hay. ⁴⁴ Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye, nəteye madzapa eye nəte, wu tay hay tebiye ta ŋgənawa ha a bo mə walaŋ tay. ⁴⁵ Ta səkəmawa ha wu tay hay ada ta ŋgənawa ha a bo suloy eye kwa a way da ka məge wu ŋgay nakə a say aye. ⁴⁶ Tə hayawa gər pat pat a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom, kwa tsekweŋ ta tərətsawa ha bay. Tə ndayawa wu mənday ka təv manəte eye mə gay tay hay. Tə ndayawa wu mənday niye na, ta mənğwese eye, maguŋguze kwa tsekweŋ andaya bay. ⁴⁷ Ta zambadaway a Mbəlom ada nəteye niye hay tebiye tə yatay a gər a ndo hay. Andza niye, Bəy Maduweŋ a təmawa tay ha ndo hay pat pat, a səkah tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta ndo neheye faya ma təmiye tay ha aye.

3

Piyer ta Yuhana tə mbəl ha ndo matəra eye

¹ Pat wuray Piyer ta Yuhana ti ye a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom mata dūwulay me a Mbəlom. Ti ye ta bəre mahkar i huwa. Ndo hay ti yawa ta dūwulaway naha me a Mbəlom na, ta bəre mahkar eye niye. ² Ndowneye andaya bəse ta məged i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom niye. Məged nakə tə zalay məged nakə a le aye. Ndowneye niye na, matəra eye kwa abəra ka məwe ŋgay. Tə zlawa naha, tə hənawa ha bəse ta məged niye pat pat. A tsətsahawa dala ka ndo neheye ti yawa naha a gay i məvəlay wu a Mbəlom aye. ³ Pat eye niye na, a ŋgatay a Piyer ta Yuhana ta diye, ta fələkwiye a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Tsa na, a tsətsah fataya dala.

⁴ Piyer ta Yuhana ta ndazl na lele. Tsa na, Piyer a gwadəy: «Zəba famaya lele.»

⁵ Tsa na, ndo niye a zəba fataya, a zəzur tay ha tə metsehe lele. Neŋgeye a dzala na, ta vələneye wu. ⁶ Piyer a gwadəy: «Dala andaya fagaya bay tebiye, ane tuk na, na vələkeye na, wu nakə andaya fagaya aye. Neŋ faya na gwadəakeye ta gədaŋ i Yesu Kəriste i Nazaret lətse, do!»

⁷ Tsa na, Piyer a gəs na abəra mə həlay i mənday hərwi madzəne na ka mələtse ha ka mbəlom. Kwayaŋŋa sik ŋgay hay tə mandərkukwasl ŋgay hay tə huta gədaŋ. ⁸ A ndapa a mbəlom tə sik ŋgay hay lele. Tsa na, a pa bo ka mede. A ye, tə fələkwa ka bo dziye ta ndo i maslaŋ i Yesu niye hay a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Ndo niye na, a ye lele ta mandepe a mbəlom tsadəw tsadəw ada tə mazambadaya a Mbəlom.

⁹ Ndo hay tebiye tə ŋgatay faya ma diye kuteŋ kuteŋ lele ada faya ma zambadəye a Mbəlom. ¹⁰ Tə sər ha, neŋgeye ndo nakə a rəkawa bəse ta məged nakə a le haladzay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom aye na, nəteye niye tebiye ta dzədzar ada a gatay hərəbəəkka hərwi wu nakə a ge bo ta ndo niye aye.

¹¹ Piyer ta Yuhana nəteye mə mazambal i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom nakə tə zalay Mazambal i Salomon aye. Ndo nakə a mbəl abəra mə matəre aye na, a wuda məgəre tay ha sa bay. Ndo hay haladzay ti ye naha mahway mahway hərwi nəteye tebiye a gatay hərəbəəkka. ¹² Piyer a ŋgatay a ndo neheye ti ye naha haladzay aye na, a gwadətay andza nakay: «Nəkurom ndo i İsrayel hay, ndo nakay a mbəl na, a gakum hərəbəəkka na, hərwi mey? Nəkurom faya ka zəbumeye famaya andza niye na, hərwi mey? Nəkurom faya ka dzalumeye mə gər kurom na, maa mbəl ha ndo nakay na, Piyer ta Yuhana hərwi bo tay eye gədaŋ eye. Tə mbəl ha na, nəteye tə pay bəzay a Mbəlom lele. Ane tuk na, a'ay andza niye bay. ¹³ Mbəlom i Abraham, Mbəlom i İzak ada Mbəlom i Zakob nakə nəteye neheye ta dūwulay me aye, a bəz ha məzlaḅ i ndo i məsler ŋgay Yesu. Nəkurom eye, ka vələmay ha a həlay i Roma hay hərwi ada tâ kəd na ada ka kalum ha kame i Pilat. Pilat na, haḅe a say məgəre ha. ¹⁴ Nəkurom ka kalum ha ndo nakə dādə neŋgeye kə ge mənese bay. Neŋgeye ndo dedək eye. A yakum a gər dūh matsətsehe tâ gərakum ha na, ndo məkəde ndo. ¹⁵ Andza niye, ka kədum na, ndo nakə ma vəliye sifa a ndo hay aye. Ane tuk na, Mbəlom kə lətse ahaya abəra mə walaŋ i mədahaŋ hay. Nəkway tebiye ka sərəkwa ha. ¹⁶ Ndo nakay anan

ka ɲgatumay, ka sərũm ha aye na, maa vələy gədan na, məzele i Yesu hərwi nakə nəmaa pa mədzal gər may ka Yesu aye. Ayaw! Ndo nakay a mbəl lele ka ɲgatumay tə dərə kurom aye na, hərwi nakə nəmaa pa mədzal gər ka Yesu aye.

¹⁷ «Malamar ga hay, ahəl nakə nəkurom ta bəy kurom hay ka kalum ha Yesu aye na, neɲ na sər ha wu nakə ka gum aye na, ka sərũm bay. ¹⁸ Ane tuk na, Mbəlom a ge na, wu nakə a tsik ahəl niye tə bazlam i ndo mədə ha bazlam ɲgay aye. A gwad: Kəriste na, ma ta giye dərətsətseh. ¹⁹ Anəke na, mbədũm ha mede kurom, mbədũmaw me ka təv i Mbəlom hərwi ada m̄a mbat-akum ha mənese kurom hay. ²⁰ Ka gum andza niye na, Bəy Maduweɲ Mbəlom ma vələkumeye zay ada ma ta slərakumaweYe Yesu ndo mətəme ha ndo nakə a zla na kurre hərwi kurom aye. ²¹ Anəke na, kuton Yesu Kəriste ma ndziye mə mbəlom təmad hus a pat nakə Mbəlom ka təra ha wu hay tebiye andza nakə a da ha ahəl niye tə bazlam i ndo mədə ha bazlam ɲgay hay aye. ²² Musa, neɲgeye a gwadatay a bəba tətə kway hay: “Bəy Maduweɲ kurom Mbəlom ma ta slərakumaweYe ndo mədə ha bazlam ɲgay andza neɲ na gwad bədaw? Neɲgeye na, slala kurom. Ka ta pumay zləm a wu nakə ma ta tsikakumeye tebiye. ²³ NdoweYe kə pay zləm a bazlam i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom niye bay na, ma ndziye mə walaɲ i ndo i Mbəlom hay bay. Ta kədiye na mədahaɲ eye.*”

²⁴ «Siye i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay dərmaK ta tsik andza i Musa. Ta tsik ka wu nakə ma giye bo ahəl kway nakay anaɲ aye. Kwa Samuyel ada kwa siye i ndo maslaɲ i Mbəlom neheye ti yaw ma dəba ɲgay aye. ²⁵ Malamar ga hay, Mbəlom a tsik wu neheye tə bazlam i ndo mədə ha bazlam ɲgay hay na, a nəkurom. Andza niye dərmaK, ahəl nakə Mbəlom a ɓar dzam ta bəba tətə kurom hay aye na, a gwaday a Abraham: “Na ta piye ɲgama ka ndo i məndzibəra hay tebiye tə həlay i wawa i huɗ yak hay. Dzam nakə Mbəlom a ɓar aye na, i kurom.†” ²⁶ Andza niye, Mbəlom a sləraw ndo i məsler ɲgay na, hərwi kurom

təday. A sləraw na, hərwi məpe fakuma ɲgama, ada mətsoya kurom ahaya abəra ka tsəved i mənese.»

4

Piyer ta Yuhana kame i bagwar i Yahuda hay

¹ Ahəl nakə Piyer ta Yuhana, nəteye faya ta tsikateye me a ndo hay mba aye na, ndo məvələy wu a Mbəlom hay, bəy i ndo matsəpe gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ada ta Saduke hay ti ye naha ka təv tay. ² Ti ye naha na, tə ge dərəv haladzay ka Piyer ta Yuhana hərwi nəteye faya ta tətikiye tay ha ndo hay, tə gwadatay: «Yesu kə lətsew abəra ma mədahaɲ ada mələtsew i Yesu niye a lətsew aye na, ndo hay ta sliye faya mələtsew abəra ma mədahaɲ.» ³ Ndo niye hay tə gəs tay ha Piyer ta Yuhana, ta dərəzl fataya a daɲgay. Ta dərəzl fataya na, ta gatay sariya zuk bay, hərwi həvad kə ge tsiy. ⁴ Mə walaɲ i ndo neheye tə tsəne matətike i Piyer ta Yuhana aye na, ndo hay haladzay ta dzala ha ka Yesu. Ndo məpe mədzal gər ka Yesu ta səkah, ndo hay tebiye ma giye gwezem zlam.

⁵ Tədə eye i mekedə na, bəy i Yahuda hay, madugula i Yahuda hay ta ndo mədzanɲawa bazlam i Mbəlom mapala eye tə haya gər a Zerozelem. ⁶ Mə walaɲ tay niye hay tə haya gər aye na, bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom nakə tə zalay Han aye andaya, Kayif, Yuhana, Aləgəzandər ada tə siye i ndo neheye ma bədgay i bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom tebiye nəteye andaya. ⁷ Tə həlataya ahaya ndo i maslaɲ i Yesu niye hay sulo eye kame tay. Tsa na, ta tsətsah fataya, tə gwadatay: «Ka mbəlum ha ndo nakay na, ma kəkay? Ka hutumaw gədan eye na, məɲgay? Ada ka mbəlum ha na, ta məzele i way?»

⁸ Ta tsətsah fataya andza niye na, kwayaɲɲa Piyer a rah ta Məsəfəre Tsədəɲɲa eye, a gwadatay: «Nəkurom bəy mələve ndo hay ta madugula hay, ⁹ ka tsətsahumeye famaya bazlam bəgom na, hərwi nakə nəmaa gay ɲgwalak a ndo matəra eye, a mbəl ma kəkay ka tsətsahum famaya andza niye na gwad ba? ¹⁰ Ayaw lele!

* 3:23 Madayaw abəra ma Ezipt 18.15, 18-19. † 3:25 Madazlay i wu hay 22.18; 26.4.

Kə ge andza niye na, nəkurom sərüm ha, nəkurom tebiye tə siye i ndo i İsrayel hay, sərüm ha na, ndo nakə a lətse kame kurom neŋgeye zay lele aye na, ta məzele i Yesu Kəriste nakə a yaw abəra na Nazaret aye. Neŋgeye ndo nakə ka darum na ka mayako mazləmbada eye ada Mbəlom a lətse ahaya abəra ma mədahan aye na, neŋgeye. ¹¹ Derewel i Mbəlom a tsik faya, a gwad:

“Kwar nakə nəkurom ndo madəzle gay hay ka kalum ha aye na, ka təra kwar nakə ma vəleye gədan a gay aye düh.*”

¹² «Ka mbakweye faya mətəme na, tə neŋgeye nəte ŋgweŋ. Hərwi ka məndzibəra tebiye Mbəlom kə vəl ndo mekeleŋ eye nakə ma təmiye kway ha aye na, andaya bay.»

¹³ Ndo niye hay tə haya gər aye na, a gatay wadəŋ wadəŋ. Hərwi ta zəba ka Piyer ta Yuhana na, ta dzədzar bay, tə tsik me parakka. A gatay wadəŋ wadəŋ wene wene eye na, hərwi nəteye ta tətik wuray kwa tsekweŋ bay tebiye. Tə sər ha nəteye na, ndo məpay bəzay a Yesu tsa. ¹⁴ Ane tuk na, nəteye faya ta ŋgateye a ndo nakə a mbəl aye dərmak, neŋgeye malətsa eye ka təv tay. Tə sər wu nakə ta mbədatay faya a Piyer ta Yuhana aye bay. ¹⁵ Tsa na, tə gwadətay: «Dum abəra mə gay.» Piyer ta Yuhana ti yaw wu tay abəra mə dəma na, nəteye tə mətsa mə gay tə ma ha ka bo bazlam. ¹⁶ Tə gwad a bo mə walaŋ tay: «Ndo neheye ka gakweye tay ha na, kəkay? Ndo i Zerozelem hay tebiye tə sər ha masuwayaŋ nakə tə ŋgatay aye parakka, maa ge na, Piyer ta Yuhana. Ka slakweye faya məmbede bay. ¹⁷ Ane tuk na, gakwatay me ada pakwa fataya zluwer na, tã tətikatay bazlam nakay a ndo hay tə məzele i Yesu Kəriste bay hərwi ada siye i ndo hay tã tsəne labara i masuwayaŋ nakə tə ge aye bay.» ¹⁸ Ti ye tə zalatayaw. Piyer ta Yuhana ta mbəda naha gər ka təv tay. Ti ye naha na, tə gatay me, tə gwadətay: «Kâ tsikumataŋ kəgəbay kâ tətikumataŋ a ndo hay tə məzele i Yesu sa bay.»

¹⁹ Ane tuk na, Piyer ta Yuhana ta mbədatay faya, tə gwadətay: «Nəkurom na, dzalum ha wu nakə dedek eye kame i Mbəlom aye təday. Lele marəhay ha gər na, a nəkurom tsukudu a Mbəlom daw? ²⁰ Nəmaa sliye faya məgər ha matətike wu nakə nəmaa ŋgatay ada nəmaa tsəne aye bay. Nəmaa tsikiye huya.»

²¹ Ndo niye hay mahaya gər eye tə tsəne andza niye na, tə pa fataya zluwer haladzay sa. Tsa na, tə gər tay hay, ti ye wu tay. Tə gər tay ha na, ta huta fataya mənese nakə dā məgatay dəretsətseh aye bay, hərwi siye i ndo hay nəteye tebiye faya ta zambadəye a Mbəlom hərwi wu nakə Piyer ta Yuhana tə ge aye. ²² Ndo niye tə mbəl ha ta masuwayaŋ aye na, məve ŋgay ma ziye məve kuro kuro fad.

Maduwule me i ndo məpe mədzal gər hay

²³ Tə gər tay ha Piyer ta Yuhana. Tə gər tay ha na, ta mbəda gər, ti ye ka təv i ndo məpe mədzal hay ka Yesu. Ti ye naha na, ta təkəratay wu nakə bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta madugula hay i Yahuda hay tə tsik aye. ²⁴ Tə tsəne bazlam niye na, kwayaŋna nəteye tebiye tə dzapa nəte, tə pa bo ka maduwulay me a Mbəlom. Tə gwaday naha a Mbəlom: «Bəy Maduweŋ, maa ge magərmbəlom ta dala, ta bəlay ada tə wu neheye mə dəma tebiye aye na, nəkar. ²⁵ Maa tsik me tə bazlam i bəba tate may Davit ndo i məsler i yak na, nəkar. Neŋgeye a tsik ta gədan i Məsəfəre Tsədəŋna eye, a gwad:

“Ndo hay tebiye tə ge mevel na, kemey?

Tə ma ha ka bo bazlam na, hərwi mey?

²⁶ Bagwar i bəy i dala i məndzibəra hay ta ləva bo məge vərəm.

Bəy hay ta haya gər məge vərəm ta Bəy Maduweŋ Mbəlom

ada ta ndo nakə a pay dzagwa i bəy a gər aye.†”

²⁷ «Andza niye dedek, ta haya gər ma gəma nakay. Herod tə Poŋos Pilat ta gəma hay ada ndo i İsrayel hay ta haya gər məge vərəm ka Yesu ndo i məsler yak tsədəŋna eye. Neŋgeye nakə ka pay dzagwa i bəy

* 4:11 Dəmes hay 118.22. Kwar eye niye na, Yesu. † 4:26 Dəmes hay 2.1-2.

a gər aye. ²⁸ Wu nakə tə ge andza nakay aye na, andza i yak nakə ka tsik kurre a saka mäge ta gədan yak aye. ²⁹ Anəke na, Bəy Maduweŋ may, dzəna may abəra ka təv i sewed tay neheye tə gamay aye tey. Vəlamay gədan yak ada nəmaâ dā ha bazlam yak ta dedək. ³⁰ Vəlamay gədan hərwi ada nəmaâ mbəl tay ha ndo hay, hərwi ada nəmaâ ge masuwayaŋ hay wal wal ta məzele i Yesu, ndo i məsler yak tsədanŋa eye.»

³¹ Ta ndəv ha maduwulay me a Mbəlom na, təv nakə nəteye mahaya gər eye mə dəma aye a bəl haladzay dzeki6 dzeki6. Nəteye niye tebiye, Məsəfəre Tsədanŋa eye a rahatay a bo. Kwayaŋŋa tə pa bo ka mədə ha bazlam i Mbəlom ze madzədzere.

Məndze nate i ndo məpe mədzal gər hay ka Mbəlom

³² Ndo neheye ta təra ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye na, nəteye tebiye tə ndzawa na, nəte, ta wuda bo lele ada mədzal gər tay nəte. Ndəray kwa nəte mə walaŋ tay mətsike nakay na, wu ga na, andaya bay. Mə walaŋ tay wu tay hay tebiye ta ŋənawa ha a bo mə walaŋ tay. ³³ Ndo i maslaŋ i Yesu hay tə dawa ha bazlam i mələtsew i Bəy Maduweŋ Yesu abəra ma mədahaŋ ta gədan haladzay. Tə gwadawa: «Nəmaa ŋgatay kə lətsew abəra ma mədahaŋ.» Ada Mbəlom a pa ŋgama haladzay ka ndo məpe mədzal gər hay. ³⁴ Ndəray mə walaŋ tay kwa tsekweŋ wu a kətsay bay. Ndo neheye guvah tay hay kəgəbay gay tay andaya na, ta səkəmawa ha. Suloy i wu nakə ta səkəm ha aye na, ti yawa ahaya ³⁵ ada tə vəlawatay a ndo i maslaŋ i Yesu hay. Ma dəba eye na, ta ŋənawa ha suloy eye kwa a way dā andza nakə a say aye.

³⁶ Andza niye ndoweeye andaya tə zalay Yusufa. Ndo i maslaŋ i Yesu hay tə pa faya məzele na, Barnabas, andza məgwədə: Ndo nakə ma gwadiye tete a siye i ndo hay aye. Neŋgeye slala ŋgay na, Levit hay. Tə wa na ma gəma nakə tə zalay Sipəre aye. ³⁷ Neŋgeye a ye, a səkəm ha guvah ŋgay. Tsa na, a zla ahaya suloy eye, a vəlatay a ndo i maslaŋ i Yesu hay.

5

Maraw me i Ananiyas ta Safira

¹ Ane tuk na, ndoweeye andaya tə zalay Ananiyas. Tə zalay a ŋgwas ŋgay Safira. Pat wuray na, ta səkəm ha guvah tay tə gwad ayaw mə walaŋ tay. ² Ananiyas a həl faya abəra ka suloy i guvah niye, a ye ha siye a vəlatay a ndo i maslaŋ i Yesu hay. Suloy nakə a həl faya abəra aye na, ŋgwas ŋgay a sər faya lele. ³ A ye naha na, Piyer a gwaday: «Ananiyas, ka gəray ha dərev yak a Fakalaw na, hərwi mey? Ka gər ha siye i suloy i guvah yak a mətagay, ka zlaw tsekweŋ, ka raway me a Məsəfəre Tsədanŋa eye na, hərwi mey? ⁴ Ahəl nakə ka səkəm zuk bay aye na, guvah yak wu yak bəna i ndəray dāw? Ada suloy i guvah nakə ka səkəm ha aye na, i yak bədaw? Ka dzala mə gər yak mäge wu andza nakay na, ma kəkay? Ka raway me na, a Mbəlom bəna, a ndo hay bay.»

⁵ Ananiyas a tsəne bazlam niye hay na, a dəd abəra ka mbəlom. Kwayaŋŋa a mət tsədək tsədək. Ndo neheye tə tsəne labara niye aye na, nəteye tebiye ta dzədzar haladzay. ⁶ A mət na, gawla hay ti yaw tə mbəkwa na mədahaŋ. Tsa na, tə zla na, ti ye tə la na.

⁷ Mazlambar ma giye bəre mahkar na, ŋgwas i Ananiyas a yaw a fələkwa a gay. A yaw na, kə sər ka wu nakə a ge bo aye bay. ⁸ A fələkwa naha a gay na, Piyer a tsətsah faya, a gwaday: «Tsiken, suloy i guvah kurom nakə ka səkəmum ha ta zal yak aye na, andza nakay dāw?»

Ŋgwas niye a mbəday faya, a gwaday: «Ayaw! Nəmaa səkəm ha na, suloy eye andza nakay.»

⁹ Piyer a gwaday: «Ka mum ha ka bo bazlam mə walaŋ kurom hərwi madzəgur me ka Məsəfəre i Bəy Maduweŋ na, kəkay? Tsəne, ndo neheye tə la zal yak aye, nəteye andaya malətsa eye ka məged tsiy ada ta deyeweeye ta zliye kar dərmaç.»

¹⁰ Piyer a tsikay andza niye na, kwayaŋŋa a dəd ka sik i ndo i maslaŋ i Yesu niye hay. Tsa na, a mət. Gawla hay ti yaw, tə fələkwa naha a gay. Ti ye naha na, kə mət. Tə zla na, ti ye ha tə la na ka tsakay i zal ŋgay.

¹¹ Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste

tebiye ada tə siye i ndo neheye tə tsəne labara niye aye na, ta dzədzar haladzay.

Ndo i maslañ hay tə gawa masuwayañ wal wal haladzay

¹² Ndo i maslañ hay tə gawa masuwayañ wal wal haladzay mə walañ i ndo hay. Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə hayawa gər a dalamətagay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom, mə Mazambal i Salomon. ¹³ Ndo neheye tə pa mədzal gər ka Yesu təbey aye na, zluwer a gatay mede ka təv tay. Ane tuk na, ndo hay tebiye tə dəslatay ha gər. ¹⁴ Ndo hay haladzay faya ta səkahiye, haslaka hay ta ŋwas hay tə dzala ha ka Bəy Maduweñ. Ndo məpe mədzal gər hay ta səkah haladzay. ¹⁵ Hərwi masuwayañ neheye ndo i maslañ hay tə ge aye na, ndo hay tə həlawa naha ndo i dəvats hay. Tə həlawa tay naha ka sləlah kəgəbay ka hubok. Tə pawa tay ha ka tsakay i tsəved hərwi ada ahəl nakə Piyer ma diye tə dəma aye na, kwa kəkay mezek ŋgay kə husa ka ndo nətə mə walañ tay ma mbəliye. ¹⁶ Ndo hay haladzay ti yawaw abəra ma gəma neheye tə mbay naha a Zerozelem aye. Tə həlawa naha ndo i dəvats ta ndo neheye məsəfəre lele bay eye hay mə bo tay aye. Ndo i maslañ hay tə mbəl tay ha tebiye.

Tə gəs tay ha ndo i maslañ hay

¹⁷ Bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom ta ndo neheye tə paway bəzay aye, andza məgwede ta Saduke hay, tə tsəne ndo i maslañ hay faya ta giye masuwayañ haladzay na, a ndalatay, dərev tay a rah ta sələk. Tə ma ha ka bo bazlam, tə gwad: «Gəsakwa tay ha!» ¹⁸ Tsa na, ti ye tə gəs tay ha. Ti ye tə pa tay a dañgay. ¹⁹ Ane tuk na, ta həvad ahəl nakə ndo i maslañ hay nətəye ma dañgay aye na, gawla i Mbəlom a ye, a həndəkətay na məged i gay i dañgay niye. A həlatay ahaya ndo i maslañ niye hay abəra mə dəma, a gwadətay: ²⁰ «Dum ta dumatay ha labara i sifa wedeye a ndo hay ma dalamətagay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom!»

²¹ Ndo i maslañ hay ta təma bazlam i gawla i Mbəlom nakə a tsikatay aye. Pərik i mekedə na, tə həl bo ti ye a dalamətagay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Ti ye naha tə pa bo ka matətikatay a ndo hay.

Bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom ta ndo neheye nətəye dziye, tə zalatay a madugula i Yahuda hay, tə haya gər. Tə ma ha ka bo bazlam mə walañ tay. Tsa na, tə slər ndo hay ka ndo i maslañ hay a gay i dañgay, tā ye tā həlatay ahaya. ²² Ane tuk na, ndo neheye ti ye, tə husa a dəma na, ta huta tay ha mə gay i dañgay bay. Tə maw ka təv i ndo neheye tə slər tay naha aye, tə matay ha labara eye. ²³ Tə gwadətay: «Nəmaa ye naha, nəmaa ndzay a gər a gay i dañgay na, mədərəzla eye lele ada ndo matsəpe məged hay nətəye andaya faya ta tsəpiye. Ane tuk na, nəmaa həndək na məged na, nəmaa huta ndəray kwa nətə bay!»

²⁴ Tə tsəne labara niye andza niye na, bəy i ndo matsəpe gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ta bagwar hay i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom aye tə sər wu nakə ta dzaliye bay. Ta tsətsahay a gər tay, tə gwad: «Matəra ta ndo i məsler niye hay na, wuye mey?»

²⁵ Ahəl nakə nətəye faya ta dzaliye andza niye na, ndoweye a yaw ka təv tay, a gwadətay: «Tsənum! Ndo neheye ka pum tay a dañgay aye na, nətəye faya ta tətikətəye a ndo hay mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom!»

²⁶ Tə tsəne andza niye na, kwayañña bəy i ndo matsəpe gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ta ndo ŋgay hay, ti ye mata ma tay ahaya ndo i maslañ niye hay. Ane tuk na, ti ye tə ma tay ahaya na, ta gatay dəretsətseh bay hərwi ta dzədzar ta ndo hay, ta ta kaliye tay ha tə kwar.

Ndo i maslañ hay kame i sariya

²⁷ Ti ye tə həlatay ahaya na, ti ye tay ha kame i madugula i Yahuda hay. Bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom a pa bo ka matsətsehe fataya abəra bazlam.

²⁸ A gwadətay: «Nəmaa gakum me ka matətikatay a ndo hay ta məzele i Yesu bədaw? Ada ka gum na, mey? Nəkurom na, tsəkam matətikatay a ndo hay ma wuzlahgəma i Zerozelem tebiye na, kəkay? Ada a sakum məgwede maa kəd na ndo niye na, nəmay daw?»

²⁹ Piyer tə siye i ndo i maslañ hay ta mbədətay faya, tə gwadətay: «Marəhay ha

gər na, a Mbəlom bəna a ndo hay bay. ³⁰ Ka darum na Yesu ka mayako mazləmbada eye hərwi ada mâ mət. Ane tuk na, Mbəlom i bəba tətə kway hay kə lətse ahaya abəra ma mədahan. ³¹ Mbəlom kə lətse ahaya abəra ma mədahan ta gədan ɲgay. Kə pa na a bəy, neɲgeye ndo mətəme ha ndo hərwi ada İsrayel hay tâ mbəda ha mede tay. Ta huta, Mbəlom ma pəsətay ha mezeleme tay hay. ³² Nəmay na, ndo məhəle mbal i wu neheye a ge bo aye, nəmay ta Məsəfəre Tsədanɲa eye nakə Mbəlom a vəlatay a ndo neheye ta rəhay ha gər aye.»

³³ Tə tsəne bazlam niye na, a ndalatay haladzay. A satay mədəke tay ha ndo i maslan hay. ³⁴ Ane tuk na, Farisa wuray andaya məzele ɲgay Gamaliyel. Neɲgeye na, ndo mədzaɲgawa bazlam i Mbəlom mapala eye. Ndo hay tebiye ta təmwawa bazlam ɲgay. A lətse mə walaɲ i ndo niye hay mahaya gər eye, a gwadatay: «Ndo neheye tâ ye abəra kanan tsekwen təday.»

³⁵ Ndo i maslan hay ti yaw abəra mə dəma na, a gwadatay: «İsrayel hay, gum metsehe hərwi wu nakə a sakum məgatay a ndo neheye. ³⁶ Ndo niye məzele ɲgay Tiyodas aye na, mâ makumaw a gər. A yaw ahəl niye a gwad neɲgeye na, bagwar i ndo. Ndo hay ta giye temerre fad ta pay bəzay. Ane tuk na, ta kəd na. Ndo neheye tə pay bəzay aye ta ɲgəna gər tebiye. Kwa ndəray ka ləkaw bay.

³⁷ «Ma dəba ɲgay na, ndoweye andaya dərma, məzele ɲgay Yudas. Neɲgeye ndo i Galile. Neɲgeye a ndohwaw ahəl i məpesle ndo, kə zalatay a ndo hay haladzay ka məpay bəzay. Neɲgeye dərma ta kəd na ada ndo neheye tə pay bəzay aye ta ɲgəna gər tebiye kweye kweye. ³⁸ Neɲ faya na tsikakumeye anəke, kə mətsum ka ndo neheye bay, gərum tay ha tâ ye wu tay. Hərwi kə ge mədzaɲ gər tay, ta məsler tay, ti yaw ma ndo hay na, ta ndziye bay. Ta dziye. ³⁹ Ane tuk na, kə ge məsler tay a yaw abəra mə həlay i Mbəlom na, ka slumeye faya məmbete ha bay. Gum metsehe lele, faya ka gumeye vərəm na, ka Mbəlom duh!»

⁴⁰ Ndo niye hay mahaya gər eye ta təma bazlam i Gamaliyel. Tə zalatay a ndo i maslan hay sa. Ti ye naha, tə ndaəa tay

ha. Tə gwadatay: «Dada kə tsikumay me a ndəray tə məzele i Yesu sa bay.» Tsa na, tə gər tay ha.

⁴¹ Ndo i maslan i Yesu niye hay ti yaw abəra mə walaɲ i məhay gər tay niye tə məɲgwese hərwi dəretsətseh nakə tə gatay hərwi məzele i Yesu aye. ⁴² Duh ta tətikawa ada tə dawa ha mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ada mə gay tay hay pat pat tə gərawa ha bay, Yesu na, Kəriste.

6

Tə pala ndo hay tasəla hərwi madzəne ndo i maslan i Yesu hay

¹ Ahəl niye na, ndo məpe mədzaɲ gər hay ka Yesu faya ta səkahiye haladzay. Ane tuk na, ndo məpe mədzaɲ gər neheye tə tsik me i Gərek aye na, tə ge dərev ka ndo məpe mədzaɲ gər neheye nəteye tə tsik bazlam i Yahuda hay aye. Tə ge dərev na, hərwi ahəl nakə ta ɲgənatay wu mənday a madakway i ɲgwas hay aye na, tə vələwatay a madakway i ɲgwas tay hay təbey.

² Ndo i maslan neheye kuro gər eye sulo aye, tə hayatay gər a ndo məpe mədzaɲ gər hay ka Yesu, tə gwadatay: «Nəmaa gəriye ha mədə ha bazlam i Mbəlom hərwi məmətse məɲgəne wu mənday bay. ³ Hərwi niye malamar hay, pələm ndo hay tasəla mə walaɲ kurom. Ka pələmeye na, ndo i ɲgwalak hay, ndo neheye nəteye maraha eye ta Məsəfəre Tsədanɲa eye ada tə sər gər lele aye. Nəmaa vəliye məsler i məɲgəne wu mənday na, a həlay tay. ⁴ Nəmay, nəmaa duwulay me a Mbəlom ada ta mədə ha bazlam ɲgay a ndo hay.»

⁵ Bazlam tay niye a yatay a gər a ndo hay tebiye. Tsa na, tə pala ndo hay tasəla. Ndo makurre eye na, Etiyen, ndo nakə ta mədzaɲ gər lele ada maraha eye ta Məsəfəre Tsədanɲa eye, Filip, Pərakor, Nikanor, Timon, Parmenas ada Nikolas ndo i gəma i Anɲiyos neɲgeye a gawa kule, ane tuk na, ahəl niye na, ka dazlay a məpay bəzay a kule i Yahuda hay. ⁶ Tsa na, ti ye tay ha ka təv i ndo i maslan i Yesu hay. Ndo i maslan i Yesu hay tə pa fataya həlay ada ta duwulay me a Mbəlom.

⁷ Bazlam i Mbəlom a dā a zləm haladzay. Ndo məpe mədzal gər hay ta səkah haladzay ma Zerozelem ada ndo məvəlay wu a Mbəlom hay haladzay tə dzala ha ka Yesu.

Tə gəs na Etiyen

⁸ Etiyen na, ndo nakə nəte mə walañ i ndo neheye tə pala tay tasəla aye. Neñgeye na, Mbəlom kə pa faya ñgama haladzay. Ka tsəved i Mbəlom na, neñgeye gədañ eye haladzay. A gawa masuwayañ hay mə walañ i ndo hay. ⁹ Siye i Yahuda hay nəteye andaya, tə haya gər a gay i maduwule me nakə tə zalay gay i maduwule me i beke neheye tə gər tay ha aye. Ti yaw ma gəma i Siren ada ma gəma i Aləgəzandəri, ti yaw ma dala i Silisi ada ma dala i Azi. Nəteye niye tebiye ta təma bazlam i Etiyen bay, faya ta kədiye wuway ta neñgeye. ¹⁰ Ane tuk na, ndo niye hay tə mba ka Etiyen tə bazlam bay, hərwi maa vəlay ndaraw ka mətsike me na, Məsəfəre i Mbəlom.

¹¹ Tə vəlatay wu a ndo hay, hərwi ada ndo niye hay tə raw me tə gwad na: «Nəmaa tsəne faya abəra bazlam, faya ma tsaleye ka gər a Musa ada faya ma tsaleye ka gər a Mbəlom.»

¹² Tə suta faya ndo hay, madugula hay ada ta ndo mədzañgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ka Etiyen. Tsa na, tə wuya kurah ka Etiyen, tə gəs na. Ti ye ha kame i madugula i Yahuda hay. ¹³ Tə həl naha ndo mədəse faya parasay hay, tə gwad: «Ndo nakay na, faya ma tsikiye wu lele bay eye ka gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ada ka bazlam i Musa mapala eye. ¹⁴ Nəmaa tsəne faya abəra a gwad: Yesu ndo i Nazaret ma deyeweye, ma mbəzliye ha gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ada ma mbədiye ha kule kway nakə Musa a vəlakway aye.»

¹⁵ Ndo niye hay tebiye nəteye mandza eye mə gay i məhay gər aye, tə ma ha dərə ka Etiyen. Ta zəba faya, tə ñgatay na, da'ar ñgay a dəv andza i gawla i Mbəlom.

7

Bazlam i Etiyen

¹ Bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom a tsətsah ka Etiyen, a gwaday: «Wu nakə tə tsik fakaya na, dedək dāw?»

² Etiyen a mbəday faya, a gwaday: «Malamar ga hay ta bəba ga hay, tsənum wu nakə na tsikakumeye təday. Mbəlom nakə a ze wu hay tebiye ta məzlaḅ aye a bəzay ha bo a bəba tətə kway Abraham ka dala i Mizapotami kurre ahəl nakə ki ye a Harañ zuk bay aye, ³ ada a gwaday: “Lətse abəra ma gəma yak ada gər ha ndo yak hay, do a gəma nakə na dakeye faya aye.*”

⁴ «Yaw! Abraham a tsəne bazlam i Mbəlom na, a lətse abəra ma Kaladeyen hay, a ye mata ndze ma Harañ. Ma dəba eye bəba ñgay a mət na, Mbəlom a zla na abəra ma Harañ, a ye ha a gəma nakay anañ nəkway mandza eye mə dəma aye. ⁵ Mə dəma na, Mbəlom kə vəlay guvah i məda ñgay kwa tsekweñ bay, kwa dala tsekweñ bəbay na, kə dəsay bay. Ba Mbəlom kə tsikay kurre, a gwaday: “Gəma nakay na, na ta vəlakeye ha tebiye. Aza nəkar andaya sa bay na, wawa i huḍ yak hay ta ndziye mə dəma, ma təriye i tay.” Ahəl niye Mbəlom a tsikay a Abraham na, wawa ñgay andaya kwa nəte zuk bay. ⁶ Wu nakə Mbəlom a tsikay aye na, a gwaday: “Wawa i huḍ yak hay ta diye, ta ndziye ma gəma i ndo hay. Mə dəma na, ta təriye tay beke eye hay. Ta gateye dərətsətseh. Ta ndziye məve temerre fad mə dərətsətseh. ⁷ Ane tuk na, na ta giye sariya ka ndo i gəma niye hay tə gatay dərətsətseh aye. Ma dəba eye na, ta diye abəra ma gəma nakay, ta diye ta dəsleñ ha gər ma təv nakə ta ndziye mə dəma aye.†” ⁸ Mbəlom a ḅar dzam ta Abraham, a dāy ha na, ta mədəse bo. Ma dəba eye, Abraham a wa Izak, a ge məhəne tsamahkar na, a dəs na. Izak a wa Zakob, Izak a dəs na. Zakob dərmaḅ a wa wawa hay kuro gər eye sulo. Nəteye neheye ta təra bəba tətə kway hay na, Zakob a dəs tay ha dərmaḅ.

⁹ «Bəba tətə kway hay tə nay dərə a malamar tay nakə nəte mə walañ tay tə zalay Yusufa aye. Tə gəs na ta səkəm ha beke eye a gəma i Ezipt. Ane tuk na, Mbəlom ka tsəpa na. ¹⁰ Mbəlom kə təma ahaya Yusufa abəra

* 7:3 Madazlay i wu hay 12.1. † 7:7 Zəba mə Madazlay i wu hay 15.13-14 ada mə Madayaw abəra ma Ezipt 3.12.

mə dəretsətseh hay tebiye. A vəlay metsehe ta ngwalak i bo ka dəre i bəy nakə a ləva Ezipt tebiye, tə zalay Farawon aye. Nəngeye a pa na bəy eye ka dala i Ezipt ada a ləvay gər a ndo neheye mə gay ngay aye tebiye.

¹¹ «Ma dəba eye na, mandərzlan a ge ka dala i Ezipt tebiye ada ka dala i Kanan. Mandərzlan niye a ge na, mandərzlan bagwar eye. Ndo hay ta sa dəretsətseh haladzay. Bəba tətə kway hay tə huta wu mənday kwa tsekwen bay tebiye. ¹² Zakob a tsəne wu mənday andaya ma Ezipt na, a slər wawa ngay niye hay ta tərə bəba tətə kway aye. A slər tay ha makurre eye. ¹³ Ta mbəda gər masulo eye na, Yusufa a dətay ha bo ada Farawon bəy bagwar eye a sər ha nəteye na, gwala i Yusufa hay. ¹⁴ Tsa na, Yusufa a slər ndo hay ka bəba ngay Zakob ta ndo i gay ngay hay tebiye. Nəteye tebiye na, kuro kuro tasəla gər eye zləm. ¹⁵ Zakob tə həl bo, ti ye a Ezipt ta ndo i gay ngay hay. Zakob a mət mə dəma ada bəba tətə kway hay dərma tə mət mə dəma. ¹⁶ Mədahan tay na, tə həlawa a gəma nakə tə zalay Sisem aye. Tə pawa a tsəvay nakə Abraham a səkəm abəra ka wawa i Hamor ma gəma i Sisem ta suloy aye.

¹⁷ «Wu nakə Mbəlom a tsikay kurre a Abraham aye na, mazlambar həlay eye kə ndislew. Gwala kway hay tə wa bo. Ta səkah məwe bo haladzay ma Ezipt. ¹⁸ Bəy nakə a sər Yusufa aye na, andaya sa bay. Tə pa na bəy wedeye nakə faya ma ləviye dala i Ezipt aye. Nəngeye na, a sər Yusufa bay. ¹⁹ Bəy niye bagwar eye a vatay gər a bəba tətə kway hay. A gawatay dəretsətseh haladzay ada a gawatay kuton ka məkwetse wawa tay a pesl ada tə mət. ²⁰ Həlay niye na, tə wa na Musa. Musa a le haladzay ada a yay a gər a Mbəlom. Tə wa na na, tə gəl na kiye mahkar mə gay i bəba ngay. ²¹ Ma dəba eye na, tə gər ha. Dem i Farawon a ndzay a gər, a zla na. A ye ha a gəl na andza wawa ngay. ²² Andza niye, Musa a gəl bo na, a zla metsehe ta ndaraw i Ezipt hay. A tərə ndo ta məzlaḅ eye hərwi bazlam ngay neheye a tsikawa aye ta məsler neheye a gawa aye.

²³ «Musa a ge məve kuro kuro fad na, a say mede mata dzəne tay ha gwala ngay

Israyel hay. ²⁴ A ye na, a ngatay a ndo i Ezipt faya ma geye dəretsətseh a ndo nəte mə walan i Israyel hay. Tsa na, a ye naha a dzəna na ndo niye faya ta geye dəretsətseh aye. A kəd na ndo i Ezipt niye mədahan eye. ²⁵ Musa a dzala na, Israyel malamar ngay hay tə sər ha Mbəlom ma ta təmiye tay ha abəra mə dəretsətseh tə həlay ngay. Ane tuk na, tə sər bay. ²⁶ Tədə eye Musa a ndzatay a gər a Israyel hay sulo faya ta kədiye bo. A say a Musa mənḡəne tay ha ada tə ndza zay mə walan tay. A gwaday: «Dzam ga, nəkurom ta malamar tuk na, ada ka gumeye dəretsətseh a bo kurom ta məkədə bo na, hərwi mey?» ²⁷ Ane tuk na, ndo nakə faya ma geye dəretsətseh a malamar ngay aye na, a pay həlay a Musa, a gwaday: «Maa pa kar bəy ada ndo məge may sariya na, way? ²⁸ A saka məkədə ga andza nakə ka kəd ndo i Ezipt məvenen aye sa daw?» ²⁹ Musa a tsəne andza niye na, a hway, a ye ngway ka dala i Madiyan. Mə dəma na, a zla ngwas. Tə wa wawa hasləka eye hay sulo.

³⁰ «Ma dəba i məve kuro kuro fad na, Musa nəngeye huya ma gəma niye mə makulkwandah aye. Pat wuray na, nəngeye bəse ta mahəmba i Sinay. Gawla i Mbəlom a yaw, a bəzay ha bo. Musa a ngatay na, ma ako ka gay i dak nakə faya ma təmiye aye. ³¹ Musa a ngatay andza niye na, a gay hərḅaḅəkka. Ane tuk na, ahəl nakə nəngeye faya ma həndzədiye naha faya bəse mazəbe faya na, a tsəne mətsike me i Bəy Maduwen, a gwadayaw: ³² «Nen Mbəlom i bəba tətə yak hay, Mbəlom i Abraham, Mbəlom i Izak, ada Mbəlom i Zakob.» Musa a tsəne andza niye na, a dzədzar, zluwer a gay. Tsa na, a say mazəbe dəre ka ako niye sa bay. ³³ Mbəlom a gwadayaw sa: «Musa, tsok na tahərak abəra mə sik, hərwi təv nakay nəkar mə dəma aye na, təv tsədanḡa eye. ³⁴ Faya ta gateye dəretsətseh a ndo ga hay ma Ezipt kəkay na, na ngatay. Na tsəne mətuwe tay ada na yaw na, mata mbəle tay ha. Na sləriye kar ha, do anəke a Ezipt.†»

³⁵ «Musa nəngeye nakə Israyel hay tə kal ha, tə gwaday: «Maa pa kar bəy ada ndo

† 7:34 Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 2.14–3.10.

mäge may sariya na, way?” aye. Ane tuk na, Mbəlom a slər ka təv tay hərwi ada mâ təra bəy tay ada ndo mətəme tay ha abəra mə dəretsətseh na, neŋgeye. Mata sləre na ka məsler niye na, gawla i Mbəlom nakə a bəzay ha bo ma ako ka gay i dak aye. ³⁶ Maa ndzatay kame a Israyel hay məndohwaw abəra ma Ezipt na, neŋgeye. Kə ge masuwayaŋ hay wal wal mə dəma. Kə ge kame i Bəlay Ndozza eye ada mə makulkwandah dərma hus a məve kuro kuro fad.

³⁷ «Maa gwadatay a Israyel hay: “Mbəlom ma ta slərakumaweeye ndo mədə ha bazlam ŋgay andza neŋ. Ma zliye na, abəra ma gwala kuromŞ” na, Musa. ³⁸ Sa na, ahəl nakə Israyel hay nəteye mahaya gər eye mə makulkwandah aye na, maa lətse mə walaŋ i bəba tətə kway ta gawla nakə a tsikawatayaw me mə mahəmba i Sinay aye na, Musa. Gawla i Mbəlom ma tsikataweye bazlam nakə ma vəliye sifa aye ada neŋgeye ma makweye ha.

³⁹ «Ane tuk na, bəba tətə kway hay ta kərah matəme bazlam ŋgay. Ta kal na a pesl. A satay mambədə gər ka dala i Ezipt. ⁴⁰ Tə gwaday a Aron: “Lambadamay mbəlom hay hərwi məzle kame kway. Hərwi ka sərakwa wu nakə a ndzay a gər a Musa, ndo məhəlakway ahaya abəra mə Ezipt na, ka sərakwa bay.*” ⁴¹ Tsa na, ta lambad kule andza sla wawa eye andza mbəlom tay. Tə vəlay wu a kule tay niye. Tə ge magurlom tə məŋgwese eye lele hərwi wu nakə bo tay eye ta lambad aye. ⁴² Ane tuk na, Mbəlom a mbədatay dəba. Ma dəba eye tə dəslay ha gər a wurzla hay. Mbəlom a vəlay tsəved andza nakə mawatsa eye mə dərewel i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay, Mbəlom a gwad:

“A nəkurom Israyel hay,
wu neheye hay ka vəlawum wal wal
ada ta gənwaw hay
məve kuro kuro fad aye na, a neŋ
bədaw?”

⁴³ Ka zlum madzawadzawa i gay i mbəlom kurom Molok,

ka zlum mandzəkit bo i wurzla i mbəlom kurom Refam.
Kule kurom neheye ka gum aye na,
hərwi mədəslay ha gər.

Hərwi niye na həliye kurom abəra ma gəma nakay,
na diye kurom ha dəreŋ abəra ta gəma i Babilon.†”»

⁴⁴ Etiyen a gwadatay sa: «Ahəl niye bəba tətə kway hay nəteye mə makulkwandah na, madzawadzawa i mədəslay ha gər a Mbəlom andaya fataya hərwi ada tâ sər ha Mbəlom andaya ta nəteye. Gay niye mapa eye na, andza nakə Mbəlom a tsikay a Musa aye. Mbəlom a gwaday a Musa tâ ge na gay niye na, andza nakə a ŋgatay aye.

⁴⁵ Ma dəba eye na, bəba tətə kway hay ta vəlatay ha madzawadzawa i mədəslay ha gər a Mbəlom niye a wawa i huđ tay hay. Ndo məndzatay kame a wawa i huđ tay niye hay na, Zozowe. Ti ye a gəma niye na, ta zla na gay i madzawadzawa niye. Mbəlom ka həhar tay ha ndo i gəma niye abəra kame tay. Ta sla fataya. Andza niye gay i madzawadzawa a ndza ma gəma niye hus a həlay i bəy Davit. ⁴⁶ Davit na, a yay a gər a Mbəlom haladzay. A tsətsah tsəved ka Mbəlom ka mədəzlay gay nakə wawa i huđ i Zakob hay ta sliye faya mədəslay ha gər a Mbəlom mə dəma aye. ⁴⁷ Maa dəzlay gay na, Salomon.

⁴⁸ «Ane tuk na, Mbəlom Fetek ma ndziye mə gay neheye ndo hay ta dəzl aye bay. Andza nakə mawatsa eye mə dərewel i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom aye na, Mbəlom a gwad:

⁴⁹ “Təv məndze i bəy ga na, mbəlom,
ada məndzibəra na, təv sik ga.
Gay nakə ka dəzlumenəye na, slala i gay waray?

Təv nakə ma sliye məndze mə dəma aye na, waray?”

⁵⁰ Maa ge wu neheye tebiye na, neŋ bədaw?‡”»

⁵¹ Etiyen a gwadatay sa: «A nəkurom neheye sewed eye hay. Ka dərzlum na dərev kurom ta zləm kurom hay a məzele i Mbəlom nakə faya ma zalakumeye. A

§ 7:37 Bazlam mapala eye masulo eye 18.15. * 7:40 Madayaw abəra ma Ezipt 32.1, 23. † 7:43 Amos 5.25-27. Molok, tə zalay Molek ma Dzam Guram, mbəlom i Kanan hay. Tə dzala, məvəlay a mbəlom tay niye na, ndo zezeŋ. Refam mbəlom zlezle eye i Babilon hay. ‡ 7:50 Ezay 66.1-2.

sakum mahəndəkay na dərev kurom a Məsəfəre Tsədənna eye bay. Nəkurom na, andza bəba tətə kurom hay. ⁵² Ndo mədə ha bazlam i Mbəlom waray nakə bəba tətə kurom hay ta gay dəretsətseh bay aye? Kwa məkədə ta kəd tay ha ndo neheye tə da ha madayaw i ndo nakə neŋgeye ndo i dedek nətə nŋwen aye. Ndo nakə anəke ka gum faya daf ada ka kədum na aye na, neŋgeye. ⁵³ Mbəlom kə vəlakurom bazlam nŋgay mapala eye tə həlay i gawla nŋgay hayŞ, ane tuk na, ka rəhumay ha gər bay.»

Tə kəd na Etiyen

⁵⁴ Ndo niye hay mahaya gər eye tə tsəne bazlam i Etiyen niye na, a ndalatay haladzay, ta həpədf zler ka Etiyen kəraw kəraw. ⁵⁵ Ane tuk na, Etiyen na, a rah ta Məsəfəre Tsədənna eye. Tsa na, a zəba dəre a mbəlom. A nŋgatay naha a dzaydzay i Mbəlom ada a nŋgatay naha a Yesu malətsa eye tə həlay i mənday i Mbəlom. ⁵⁶ A gwadatay a ndo niye hay: «Tsənum! Neŋ faya na nŋgateye a mbəlom mahəndəka eye ada Wawa i Ndo neŋgeye malətsa eye tə həlay i mənday i Mbəlom.»

⁵⁷ Tə tsəne andza niye na, nətəye tebiye ta wuda haladzay ada ta dərəzl na zləm tay hay. Nətəye tebiye ka manətə eye tə mbəzla ka Etiyen məgəse. ⁵⁸ Tə gəs na, tə vaha na abəra mə wuzlah gay. Ti ye naha, tə pa bo ka məkəle na tə kwar hərwi məkədə na. Ndo məhəle mbal hay ta tsok na peteked tay hay, tə gər ha ka təv i gawla eye andaya tə zalay Sol.

⁵⁹ Ahəl nakə nətəye faya ta kaliye Etiyen tə kwar aye na, Etiyen neŋgeye faya ma dūwuleye me a Mbəlom. Mə madūwule me niye faya ma dūwuliye na, a gwad: «Bəy Maduwen ga Yesu, zla na məsəfəre ga.» ⁶⁰ Tsa na, a dəkw gurmets, a wuda ta magala, a gwad: «Bəy Maduwen ga, mezeleme nakay tə ge aye na, kâ matay ha mənese bay.» A tsik andza niye na, ma dəba eye a mət.

8

¹ Məkədə Etiyen nakə tə kəd aye na, a yay a gər a Sol.

Pat eye niye na, kwayanŋa ta dazlay a məgatay dəretsətseh a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste neheye ma Zerozelem aye. Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta nŋgəna gər, ta hway tebiye. Ta hway a gəma i Yahuda ada siye hay a Samari. Maa ze naha na, ndo i maslan hay. ² Siye neheye tə pa mədzal gər tay dedek ka Yesu aye, ti ye tə zla na mədahan i Etiyen, tə la na. Tə tuwa na haladzay. ³ Sol na, a zaka ha mabəbezle tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. A yawa ka gay ka gay, a gəsawa ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, hasləka hay kwa nŋwas. A pawa tay ha a gay i danŋay.

Filip a da ha labara wedeye ma Samari

⁴ Ndo neheye ta hway, ta nŋgəna gər aye na, ta həhal ka gəma ka gəma. Tə dawa ha bazlam i Mbəlom. ⁵ Filip neŋgeye na, a ye a wuzlah i dala i Samari. A ye naha, a da ha Yesu ndo mətəme ha ndo nakə Mbəlom a sləraweye. ⁶ Ndo i gəma niye hay tebiye tə tsəne bazlam i Filip ada tə nŋgatay a masuwayan neheye a ge aye na, tə pay zləm a bazlam nŋgay ta səkeffe eye lele. ⁷ Fakalaw hay tə yawaw abəra mə bo i ndo i dəvats hay. Tə yawaw abəra mə bo tay na, ta wudawa ka bo haladzay. Ndo neheye vərəzl i bo tay maməta eye hay ta ndo neheye ta dzəgədasla sik tay matəra eye hay aye, ta mbəl. ⁸ Andza niye mənŋwese bagwar eye a ge ma gəma niye.

⁹ Ahəl niye na, ndoweye andaya ka dala i Samari eye niye. Ndowneye niye na, tə zalay Simon. Neŋgeye na, a gawa maharam zla anəke bay ada maharam nŋgay nakə a gawa aye na, a gawatay a ndo i gəma niye hay hərbaəkka. Ma mədzal gər nŋgay na, a gwad neŋgeye nŋwalak i ndo. ¹⁰ Ndo hay tebiye, gawla hay ta bagwar hay, tə pa zləm na, ka neŋgeye. Tə gwad: «Ndo nakay na, gədan i Mbəlom bagwar eye nakə tə zalay Gədan Bagwar eye.»

¹¹ Tə pawa zləm ka wu nŋgay nakə a gawa aye na, lele. Hərwi maharam nŋgay nakə a gawatay masuwayan a ndo hay aye na, kə ndza haladzay.

¹² Ane tuk na, Filip a ye naha mata da ha Labara Nŋwalak eye ka Bəy i Mbəlom

Ş 7:53 Andza nakə kule i Yahuda a tsik aye na, Mbəlom a day ha bazlam mapala eye a Musa tə həlay i gawla nŋgay hay.

ada ka Yesu Kəriste na, tə dzala ha ka Yesu. Hasləka hay, ɲgwas hay, Filip a dzəhuḅ tay ha a yam. ¹³ Simon ɲenɲeye dərmaḅ a dzala ha ka Yesu, ta dzəhuḅ ha a yam. Nənɲeye na, a ndzawa ka təv i Filip. A ɲgataway a masuwayaɲ tə wu hay wal wal neheye Filip a gawa aye na, a gay hərbaḅəkka.

¹⁴ Ndo i maslaɲ neheye nəteye ma Zerozelem aye tə tsəne ndo i gəma i Samari hay ta pa mədzal gər tay ka bazlam i Mbəlom na, tə sləratay naha Piyer ta Yuhana. ¹⁵ Tə həl bo, ti ye. Tə ndisl naha a dəma na, ta dūwulay me a Mbəlom hərwi ada ndo i gəma i Samari niye hay tə pa gər ka bazlam i Mbəlom aye tā huta Məsəfəre Tsədaɲɲa eye. ¹⁶ Ahəl nakə ta dzəhuḅ tay ha a yam aye na, ta dzəhuḅ tay ha tə məzele i Yesu Bəy Maduweɲ. Ndo kwa nəte mə walaɲ tay Məsəfəre Tsədaɲɲa eye kə mbəzlaw faya zuk bay. ¹⁷ Hərwi niye, Piyer ta Yuhana tə pa fataya həlay, ta dūwulay me a Mbəlom. Tsa na, tə huta Məsəfəre Tsədaɲɲa eye.

¹⁸ Simon a ɲgatay a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə huta Məsəfəre Tsədaɲɲa eye hərwi nakə ndo i maslaɲ hay tə pa fataya həlay aye na, a vəlatay suloy a Piyer ta Yuhana. ¹⁹ A gwadətay: «Vəlumen ɲədaɲ eye dərmaḅ hərwi ada ndo neheye na piye fataya həlay aye na, tā huta Məsəfəre Tsədaɲɲa eye.»

²⁰ Ane tuk na, Piyer a mbəday faya, a gwadətay: «Dze ta suloy yak tebiye, hərwi nəkar ka dzala mə gər yak masəkəme ɲədaɲ i Mbəlom na, ta suloy! ²¹ Ka məsler nakay nəmay faya nəmaa giye na, ka sliye faya mədzepe tə nəmay bay hərwi dərev yak tsədaɲɲa kame i Mbəlom bay. ²² Da ha mezeleme yak, dūwulay me a Bəy Maduweɲ ada agəna ma pəsakeye ha mədzal gər yak neheye lele bay eye. ²³ Na zəba faya na, dərev yak maraha eye ta bor i bo ada mezeleme kə pa kar a daɲgay.»

²⁴ Simon a tsəne bazlam niye hay na, a gwadətay a Piyer ta Yuhana: «Bo kurom eye, dūwulumay me a Bəy Maduweɲ hərwi ga hərwi ada wu nakay ka tsikum aye mâ təra tə neɲ bay tey.»

²⁵ Ma dəba eye na, Piyer ta Yuhana tə da ha Yesu ada tə da ha bazlam ɲgay a ndo hay.

Tsa na, tə həl bo, ta mbəda gər a Zerozelem. Nəteye ka tsəved faya ta diye na, tə da ha Labara ɲgwalak eye ma gəma hay wal wal ka dala i Samari.

Filip ta ndo i Etiyopi wuray

²⁶ Ma dəba eye na, gawla i Mbəlom a gwadətay a Filip: «Do, ka diye na, ka zəɲgaliye tsəved nakə a ye ta diye i tsakay aye, ta tsəved nakə a yaw abəra ma Zerozelem a ye a gəma i Gaza aye. Tsəved eye niye na, a ye tə kəsaf.» ²⁷ Filip a tsəne na, kwayaɲɲa a həl bo, a ye. A husa ka tsəved, faya ma diye na, a ɲgatay a ndo wuray, nənɲeye bagwar i ndo məge məsler i Bəy i Etiyopi Kandəs. Məsler ɲgay na, mələvay gər a suloy i bəy. Bəy i Etiyopi niye na, ɲgwas eye. A ye a Zerozelem mata dəslay ha gər a Mbəlom. ²⁸ Anəke na, faya ma maweye abəra ma Zerozelem, ma diye a mətagay. Nənɲeye mandza eye mə muta i pəles ɲgay faya ma diye ha. Nənɲeye faya ma dzaɲgiye dərrewel i Ezay ndo məde ha bazlam i Mbəlom.

²⁹ Filip a ɲgatay a ndo niye na, Məsəfəre Tsədaɲɲa eye a gwadətay: «Hway bəse ka tsakay i muta i pəles tadətay faya ma diye aye.»

³⁰ Filip a tsəne andza niye na, a hway, a ye a həndzəd naha faya. Nəteye faya ta diye na, a tsəne ndo i Etiyopi niye faya ma dzaɲgiye dərrewel i Ezay ndo məde ha bazlam i Mbəlom. Filip a tsətsah faya, a gwadətay: «Wu nakə faya ka dzaɲgiye na, ka tsəne ɲgway dāw?»

³¹ Ndo niye a mbəday faya, a gwadətay: «Kə ge ndəray kə deɲ ha bay na, na sliye faya mətsəne na, ma kəkay?» Tsa na, a gwadətay a Filip: «Tsalaw a muta i pəles ada ndza ka tsakay ga.» ³² Ndo niye faya ma dzaɲgiye mə dərrewel niye na, wuye mey? Təv nakə faya ma dzaɲgiye mə dəma aye na, a gwadətay: «Nənɲeye a təra andza təbaɲ nakə tə gəs, ta diye ha ka təv nakə tə kədawa wu mə dəma aye.

Nənɲeye a təra andza təbaɲ nakə ta dəsiye faya abəra məkwets na, a tuwa bay aye.

Ka həndək abəra ka bazlam bay tebiye.

³³ Tə pasla na a walaɲ i ndo hay na, kəriye ada ta gay sariya i dedək bay.

Mata tsike me ka wawa ɲgay hay na, way?

Ndəray kwa nəte andaya bay!
Nenğeye ta dze ha məsəfəre nğay abəra ka
məndzibəra.*»

³⁴Ndo mäge məsler niye a tsətsah ka Filip
a gwađay: «Amboh, tsikenj tey, ndo mæde ha
bazlam i Mbəlom a tsik niye na, ka way?
A tsik na, ka bo nğay eye nğway tsukuđu ka
ndo mekelen dāw?»

³⁵Yawa! Filip a dazlay a mæday ha ka tæv
nakə a dzaŋga aye. A dāy ha Labara Nğwalak
eye i Yesu. ³⁶Ahəl nakə nəteye faya ta diye
aye na, tə ndisl a tæv eye andaya yam mə
dəma. Ndo mäge məsler niye a gwađay a
Filip: «Yam anan, anəke mata gen nğatay
abəra ka madzəhuđe bo a yam na, mey sa
mey?»

[³⁷Filip a gwađay: «Tadə ka pa mædzal gər
yak ka Yesu na, ka sliye faya madzəhuđe bo
a yam.»

Ndo niye a mbəday faya, a gwađay: «Na
pa mædzal gər ka Yesu Kəriste. Nenğeye na,
Wawa i Mbəlom.»]

³⁸Tsa na, a lətse ha muta i pəles nğay niye,
tə mbəzlaw abəra mə dəma ta Filip. Filip ta
nenğeye salamay tə mbəzla a yam, Filip a
dzəhuđ ha a yam.

³⁹Tə tsalaw abəra ma yam na, Məsəfəre
i Bəy Maduwenj a zla na Filip. Ndo mäge
məsler niye kə nğatay a Filip sa bay. Ane
tuk na, nenğeye a ye nğway tə mənğwese eye.
⁴⁰Filip a zəba dərə na, nenğeye ma gəma
i Azot. Tsa na, ahəl bo ma diye a Sezare.
Faya ma diye na, a dā ha Labara Nğwalak
eye ka gəma, ka gəma hus a həlay nakə a
ndisl ka dala i Sezare aye.

9

Bəy Maduwenj a zalay a Sol

¹Ahəl niye na, Sol nenğeye a dzala huya
ka məzlatay zay a ndo məpe mædzal gər
hay ka Yesu huya hərwi məkəde tay ha. A
ye ka tæv i bagwar i ndo mævəlaway wu
a Mbəlom. ²A ye naha a tsətsah faya
dərewel nakə ma diye ha ka tæv i bagwar i
gay i mađuwule me neheye ma Damas aye
hərwi ada tadə ndo hay andaya faya ta pay
bəzay a tsəved i Bəy Maduwenj, hasləka hay
kwa nğwas hay na, ma gəsiye tay ha ada ma
diye tay ha a Zerozelem.

* **8:33** Ezay 53.7-8.

³Tə watsay dərəwel niye tə vəlay na, a həl
bo a ye a Damas.

Pol faya ma ndisliye bəse ta Damas na,
dzaydzay a mbəzlaw abəra mə mbəlom, a
dæv ka tæv nğay niye. A lawara na a wuzlah.

⁴A dəd ka dala. Tsa na, a tsəne mətsike me,
a gwađay: «Sol, Sol, nəkar faya ka genye
dəretsətseh andza niye na, hərwi mey?»

⁵Sol a mbəday faya, a gwađay faya:
«Nəkar eye na, way, Bəy Maduwenj?»

Mətsike me niye a mbədayaw faya, a
gwađay: «Nen na, Yesu nakə faya ka geye
dəretsətseh aye. ⁶Ane tuk na, lətse do a
walaŋ gay. Ka ye a dəma na, ta tsikakeye
wu nakə ka giye.»

⁷Ndo neheye ti ye naha ka bo dziye tə Sol
aye, tə lətse ka tæv niye. Kwa mətsike me,
ta sla faya mətsike bay tebiye. Mətsike me
nakə a tsənew mə mbəlom aye na, tə tsəne.
Ane tuk na, nəteye ta nğatay a ndəray bay.

⁸Sol a lətse abəra ka dala. A həndək abəra
ka dərə na, a nğatay a dərə bay tebiye. Tə
gəsay həlay, ti ye ha a Damas. ⁹A ye naha a
dəma na, məhəne mahkar nenğeye mandza
eye guluf eye, a nğatay a dərə kwa tsekwen
bay. Məhəne mahkar eye niye na, kə nda
wu mənday bay ada kə sa yam bay.

¹⁰Ndo məpe mædzal gər wuray ka Yesu
andaya ma Damas, məzele nğay Ananiyas.
Bəy Maduwenj a zalay ma məsine, a
gwađay: «Ananiyas, Ananiyas!»

Ananiyas a mbəday faya, a gwađay: «Nen
anan!»

¹¹Bəy Maduwenj a gwađay: «Do anəke ka
tsəved nakə tə zalay “Mahədzaka eye bay”
aye ada kə ye a gay i Yudas. Ka ye naha
na, tsətsah ndo i gəma i Tarsis wuray, tə
zalay Sol. Nenğeye faya ma duwuleye me
a Mbəlom, ¹²ada a nğatay a Ananiyas ma
məsine faya ma diye naha ka tæv nğay ada
ma piye faya həlay hərwi ada mā nğatay a
dərə.»

¹³Ananiyas a mbəday faya, a gwađay:
«Bəy Maduwenj, ndo niye na, ndo haladzay
ta təkərenj dərətsətseh nakə faya ma gateye
a ndo yak hay ma Zerozelem aye tebiye.

¹⁴Ada a yaw kənan na, bagwar hay i ndo
neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta
vəlay tsəved ka məgəse ndo neheye faya ta

pakeye bəzay kanan aye tebiye dərmak. A yaw na, hərwi niye.»

¹⁵ Ane tuk na, Bəy Maduweŋ a gwadaŋ: «Do, hərwi na zla na ndo niye hərwi mäge məsler ga. Neŋgeye na, ma diye ha məzele ga a siye i gəma hay ada a bəy tay hay. Ada ma ta dəteye ha a ndo i Israyel hay dərmak.

¹⁶ Bo ga eye na ta dəteye ha wu nakə ma giye dəretsətseh hərwi ga aye tebiye.»

¹⁷ Ananiyas a tsəne andza niye na, a həl bo a ye. A ye naha a fələkwa a gay nakə Sol mə dəma aye. A ye naha a pa həlay ka Sol, a gwadaŋ: «Sol malamar ga, maa sləra ga ahaya ka təv yak na, Bəy Maduweŋ Yesu. Maa bəzaka ha bo ka tsəved nakə faya ka diye ahaya aye na, neŋgeye. A sləra ga ahaya hərwi ada kâ ŋgatay a dəre andza nakə kurre aye ada kâ rah ta Məsəfəre Tsədaŋŋa eye.»

¹⁸ Kwayaŋŋa wuye hay tə kutsayaw abəra ka dəre i Sol andza dəba i kələf, a ŋgatay a dəre tuk. Tsa na a lətse, a ye ta dzəhuḅ ha a yam. ¹⁹ Ma dəba eye, a nda wu mənday ada gədaŋ ŋgay a maw tuk.

Sol a ndza məhəne tsakway ta ndo məpay bəzay a Yesu neheye ma Damas aye. ²⁰ Kwayaŋŋa a dazlay a məde ha bazlam i Mbəlom mə gay i maḏuwule me hay. A da ha parakka Yesu na, Wawa i Mbəlom. ²¹ Ndo neheye tebiye tə tsəne bazlam ŋgay niye na, a gatay hərbaḅəkka. Ta tsətsah, tə gwad: «Maa gatay dəretsətseh haladzay a ndo məpay bəzay a Yesu hay ma Zerozelem na, ndo nakay bədaŋ? Ada a yaw kanan na, hərwi məgəse tay ha ada mede tay naha a bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ba?»

²² Sol neŋgeye duh gədaŋ ŋgay a səkah ka məde ha bazlam i Mbəlom pat pat. A datay ha a Yahuda neheye ma gəma i Damas aye parakka Yesu na, Kəriste. Nəteye niye tə sər wu nakə ta tsikeye faya aye sa bay.

²³ Ma dəba i məhəne tsakway na, Yahuda hay tə ma ha ka bo bazlam ka təv manəte eye hərwi məkəde na Sol. ²⁴ Ane tuk na, Sol a sər tay naha ka wu tay nakə a satay mäge aye. Ta tsəpawa na məged i walaŋ i gay ta həpat kwa ta həvad hərwi ada tadə ta gəs na na, ta kədiye na. ²⁵ Sol ta gawla ŋgay hay ti ye ta həvad ka bəf i mavavar i zled i walaŋ

gay niye. Tə zla na Sol tə pa na a kəteh. Tə mbəzla ahaya tə mavavar niye dəreŋ tə walaŋ gay.

Sol ma Zerozelem

²⁶ Sol a ye a Zerozelem. A ndisl naha a dəma na, a say mədzepe ta ndo məpe mədzal gər ka Yesu hay. Ane tuk na, ndo hay tebiye ta dzədzaray, hərwi tə dzala na, tə gwad neŋgeye ka təra ndo məpe mədzal gər ka Yesu ta dedek bay. ²⁷ Ane tuk na, Barnabas, neŋgeye a zla na, a ye ha ka təv i ndo i maslaŋ i Yesu hay. Ti ye naha na, a təkəratay kəkay nakə Sol a ŋgatay a Bəy Maduweŋ ka tsəved i mede a Damas ada kəkay nakə Bəy Maduweŋ a tsikay me aye, ada Sol a da ha bazlam i Yesu kwa ka dzədzar bay ma Damas na, kə tsikatay dərmak.

²⁸ Pat eye niye kwayaŋŋa Sol a ndza ka təv tay. A yawa ta nəteye a Zerozelem ada tə mawa ka bo dziye, a dawa ha bazlam i Bəy Maduweŋ parakka lele. ²⁹ A tsikawatay bazlam i Yesu a Yahuda neheye tə tsik me i Gərek aye dərmak. Tə kədawa wuway haladzay. Ane tuk na, ta pəla tsəved a satay məkəde na. ³⁰ Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta təra malamar hay, tə tsəne na, tə zla na Sol abəra ka təv niye. Ti ye ha a gəma i Sezare. Ma dəba eye na, ti ye ha a gəma i Tarsis.

³¹ Yawa! Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma gəma i Yahuda, ma Galile, ada ma Samari, nəteye tebiye mandza eye zay lele. Nəteye faya ta hutaye gədaŋ pat pat. Ta rəhay ha gər a Bəy Maduweŋ lele. Məsəfəre Tsədaŋŋa eye a vəlawatay gədaŋ, a səkahawa tay ha haladzay.

Piyer a mbəl ha Ene

³² A həlay niye na, Piyer a yawa a gəma hay tebiye. Pat wuray na, a ye a gəma i Lida. ³³ Mə dəma na, ndoweye andaya tə zalay Ene, neŋgeye matəra eye. Məve tsamahkar neŋgeye məhəna eye. Ahəl nakə Piyer a ye naha aye na, a ŋgatay. ³⁴ Piyer a gwadaŋ: «Ene! Yesu Kəriste ma mbəliye kar ha, lətse, zla slələh yak.» Kwayaŋŋa Ene a lətse. ³⁵ Ndo i gəma i Lida hay ta ndo neheye ka barrbar i Saron aye tebiye tə ŋgatay andza niye na, ta mbəda ha mədzal gər tay. Tə pa mədzal gər tay ka Bəy Maduweŋ.

Piyer a mbəl ahaya Tabita abəra ma mədahaŋ

³⁶ Nğwas məpe mədzal gər ka Yesu andaya məzele ŋgay Tabita. Tə zalay tə bazlam i Gərek na, Dorkas. Andza məgwede: Mawene. A ndzawa i ŋgay na, ma gəma i Zope. Neŋgeye a gawa ŋwalak a ndo hay huya ada a dzənawa tay ha mətawak hay. ³⁷ A həlay niye na, a dəd a dəvats ada a mət. A mət na, tə bara na. Tsa na, tə tsal ha a gay nakə ka gər i gay niye aye.

³⁸ Gəma i Lida na, bəse ta gəma i Zope. Ndo məpe mədzal gər ka Yesu neheye ma Zope aye tə tsəne Piyer neŋgeye ma Lida na, tə slər ndo hay sulo ka təv i Piyer, mâ yaw. Tə gwadəy naha: «Nəmaa gaka naha amboh, dara bəse təday.» Ndo neheye sulo aye ti ye ka təv i Piyer. ³⁹ Piyer a tsəne bazlam tay niye na, kwayaŋŋa a həlaw bo, ti yaw ta ndo niye hay.

Piyer a husaw na, tə laka ha a gay nakə ka gər i gay neŋged mədahaŋ mə dəma aye. Madakway i nğwas hay tə ŋgatay na, ta həndzəd naha ka təv ŋgay ta mətuwe eye. Ta bəzay ha peteked neheye Tabita a ŋgarawa ahəl nakə neŋgeye andaya tə dərə mba aye. ⁴⁰ Tsa na, Piyer a həhar tay ahaya ndo hay tebiye abəra. A dəkw gurmets, a dūwulay naha me a Mbəlom. A mbədə me ka təv i mədahaŋ. A gwad: «Tabita lətse!» Tabita a həndək abəra ka dərə. A ŋgatay a Piyer na, a lətse, a ndza. ⁴¹ Piyer a gəs na abəra mə həlay, a dzəna na mələtse ha ka mbəlom. Tsa na, a zalatay a madakway i nğwas niye hay ta siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye. Ta mā naha ka təv ŋgay a gay. Ti ye naha na, a gwadətatay: «Anaŋ ndo kurom kə mbəl.»

⁴² Masuwayaŋ nakə a ge bo aye na, a da a zləm ma gəma i Zope tebiye. Ndo hay haladzay tə dzala ha ka Bəy Maduweŋ. ⁴³ Piyer a ndza haladzay ma Zope. A ndza na, mə gay i ndo wuray a lambadawa mbal, məzele ŋgay Simon.

10

Gawla i Mbəlom a bəzay ha bo a Korney

¹ Ndo wuray ma gəma i Sezare, məzele ŋgay Korney. Neŋgeye na, bagwar i sidzew

i Roma hay. Sidzew niye hay na, tə zalatay Sidzew i Itali hay. ² Ndo niye na, a paway bəzay a Mbəlom ada a rəhaway naha gər a Mbəlom ta ndo i gay ŋgay hay tebiye. A dzənawa tay ha Yahuda neheye mətawak eye hay aye ada a dūwulaway me a Mbəlom pat pat.

³ Pat wuray ta huwa ma giye bəre mahkar na, məsine a gay. Ane tuk na, neŋgeye tə dərə. A ŋgatay a gawla i Mbəlom parakka lele faya ma diye naha a gay ka təv ŋgay. A ye naha a zalay, a gwadəy: «Korney!»

⁴ Korney a zəba ka gawla i Mbəlom niye tə madzədzero eye, a gwadəy: «Ka yaw na, labara i mey Bəy Maduweŋ ga?»

Gawla i Mbəlom a mbədəy faya, a gwadəy: «Mbəlom kə tsəne madūwule me yak hay. Wu nakə ka vəlay a mətawak hay aye na, a yay a gər haladzay. Neŋgeye faya ma dzaliye ka nəkar, ma mətsiye kar ha gər bay. ⁵ Anəke na, slər ndo hay a gəma i Zope, tâ ye tâ zalayaw a ndoweye andaya məzele ŋgay Simon nakə tə zalay Piyer aye. ⁶ Neŋgeye mə gay i ndoweye andaya məzele ŋgay Simon, a lambadawa mbal. Gay ŋgay na, ka me i dəlov.»

⁷ Gawla i Mbəlom niye a tsikay ka bo abəra na, a ye ŋgway. Korney a zalatay a ndo i məsler ŋgay hay sulo ada a zalay a sidzew nəte mə walaŋ i sidzew neheye tə gaway məsler aye. Sidzew eye niye na, ndo məpay naha faya a Mbəlom. ⁸ A ye naha a təkəratay wu nakə a ge bo tebiye aye. Tsa na, a slər tay ha a Zope.

Piyer a ŋgatay a wuye andza ma məsine

⁹ Yaw! Ndo niye hay tə həl bo, ti ye. Tədö eye na, nəteye huya ka tsəved faya ta diye. Magərhapat na, nəteye faya mazlambar ta ndisliye a Zope. Ta magərhapat eye niye Piyer neŋgeye dərma a tsal ka gər i gay wuray fatata mata dūwulay me a Mbəlom. ¹⁰ Tsa na, may a wur faya, a say mände wu mənday. Ahəl nakə faya ta deye wu mənday aye na, wuye a gay andza məsine. ¹¹ A ŋgatay a mbəlom mahəndəka eye ada wuye faya ma mbəzlaweye abəra mə dəma. Wuye niye na, andza peteked mafətəla eye, bagwar eye, magəsa eye ka me eye wal wal təv fad, faya ma mbəzlaweye ka dala. ¹² Mə

dəma na, wu hay haladzay. Wu i pesl hay, gənaw hay, wu neheye tə va tə hud aye, ada tə diyen hay.

¹³ Piyer a tsəne mətsike me, a gwadəy: «Lətse Piyer, kəf wu neheye ada kâ həpəd!»

¹⁴ Ane tuk na, wu niye hay na, Yahuda hay tə ge faya me mənde. Hərwi niye Piyer a mbəday faya, a gwadəy: «Ah! A'ay Bəy Maduweŋ ga, wu nakə tə ge faya me, ka təra tsədaŋŋa bay aye na, na nda dāda bay. A seŋ bay.»

¹⁵ Mətsike me niye a tsikayaw sa, a gwadəy: «Wu nakə Mbəlom a gwad tsədaŋŋa eye na, kâ zəba faya andza mandzadak bay.»

¹⁶ A ma ahaya bazlam niye sik mahkar. Ma dəba eye na, kwayaŋŋa wu niye a ma ŋgway a mbəlom.

¹⁷ Piyer a tsətsahay a gər ŋgay, a gwad: «Wu nakay na ŋgatay aye na, a say məgwede mey?»

Azlakwa ahəl nakə Piyer faya ma dzaliye andza niye na, ndo neheye Korney a slər tay naha aye ɓa ta tsətsah gay i Simon ada nəteye anəke ka maged i məfələkwe. ¹⁸ Tə zal ta gədaŋ, ta tsətsah hərwi məsəre ha ta dedək Simon ndo nakə tə zalay Piyer aye neŋgeye andaya kanaŋ daw.

¹⁹ Ane tuk na, Piyer neŋgeye faya ma dzaliye ka wu nakə a ŋgatay aye. Ahəl nakə neŋgeye faya ma dzaliye aye na, Məsəfəre i Mbəlom a gwadəy: «Piyer, tsəne! Ndo hay anaŋ mahkar faya ta pəliye kar. ²⁰ Lətse, mbəzla ka təv tay. Do ta nəteye. Kâ dzala faya gər sulo sulo bay, hərwi maa slərataya ahaya na, neŋ.»

²¹ Piyer a tsəne andza niye na, a mbəzlaw ka təv i ndo niye hay. A gwadəy: «Neŋ na, ndo nakə faya ka pəlumeye aye. Ka yumaw na, hərwi mey?»

²² Ta mbəday faya, tə gwadəy: «Nəmaa yaw, maa sləramaya ahaya na, bəy i sidzew, məzele ŋgay Korney. Neŋgeye na, ndo mədəslay ha gər a Mbəlom. Neŋgeye ndo i dedək ada Yahuda hay tebiye tə gwad faya neŋgeye na, lele. Gawla i Mbəlom a gwadəy: «Slər ndo hay ka təv i Piyer hərwi ada mâ yaw a gay yak. Ki yaw na, pay zləm a wu nakə ma tsikiye aye.» ²³ Tsa na,

Piyer a ye tay ha a gay, a vəlatay təv məhəne hərwi həvad kə ge.

Tədəcə eye na, tə həl bo ti ye ka bo dziye. Siye i ndo neheye ta təra ta malamar hay ma məpe mədzal gər ka Yesu aye, tə laka tay ha. ²⁴ Tədəcə taday eye na, tə ndisl a gəma i Sezare. Korney neŋgeye na, kə haya tay gər a ndo ŋgay hay, ta dzam ŋgay, nəteye faya ta həbiye. ²⁵ Ahəl nakə tə ndisl, Piyer faya ta fələkwiye a gay i Korney aye na, Korney a yaw ka təv tay. A guduk ka dala kame i Piyer ta mədəslay ha gər. ²⁶ Ane tuk na, Piyer a lətse ha ka mbəlom, a gwadəy: «Lətse, hərwi neŋ na, ndo zezeŋ andza nəkar dərmak.»

²⁷ Tsa na, ti ye ka bo a gay ta Korney nəteye faya ta tsikiye me. Ti ye naha na, ndo hay mahaya gər eye haladzay. ²⁸ A gwadəy: «Sərum ha na, i may Yahuda hay mede a gay i slala mekeleŋ eye hay wal kəgəbay məndze ka təv manəte aye na, lele bay a wesl. Ane tuk na, Mbəlom kə deŋ ha mazəbe ka ndo neŋgeye tsədaŋŋa təbey kəgəbay mede a gay ŋgay lele bay na, kə deŋ ha andza niye bay. ²⁹ Hərwi niye, ahəl nakə ka zalumeŋ aye na, na kərah madayaw bay. Na yaw bəse. A seŋ məsəre ha, ka zalumeŋew na, hərwi mey?»

³⁰ Korney a mbəday faya, a gwadəy: «Neŋ nakə na zalaka naha aye, anəke kə ge məhəne mahkar ta ɓəre mahkar andza nakay, faya na dūwuleye me a Mbəlom kanaŋ mə gay ga. Neŋ faya na dūwuliye me na, kwayaŋŋa ndo tə peteked eye ka bo herre a yaw kame ga. ³¹ Tsa na, a gwədəy: «Korney, Mbəlom kə tsəne madūwule me yak ada kə mətsa ha gər tə madzəne yak nakə ka dzənawa tay ha mətawak hay aye bay. ³² A gwədəy slər ndo hay a gəma i Zope mata zalayaw a Simon nakə tə zalay Piyer aye. Neŋgeye mandza eye mə gay i ndo wuray a lambadawa mbal, məzele ŋgay Simon. Gay ŋgay na, ka me i dəlov.»

³³ Hərwi niye, na slər naha fakaya ndo hay kwayaŋŋa ada kâ yaw. Sısə yak, ka təma ka yaw bəse. Anəke nəkway tebiye kanaŋ kame i Mbəlom hərwi məpay zləm a bazlam i Bəy Maduweŋ nakə a vəlaka, a gwadəy tsik aye.»

Piyer a da ha bazlam i Mbəlom

³⁴ Piyer a dazlay a mətsike me, a gwaday: «Anəke na, na sər tuk. Ndo hay tebiye kame i Mbəlom na, nəte, ka ɲgəna tay ha ka bo bəra bay. ³⁵ Ndo zezeɲ tebiye, kwa neɲgeye na, ndo i gəma wuray wuray ka rəhay ha gər a Mbəlom ada kə ge wu nakə dedək aye na, neɲgeye ka təv i Mbəlom na, lele. ³⁶ Ka sərur ha Mbəlom a slərav bazlam ɲgay na, a Israyel hay ada t̄a huta zay i Mbəlom tə həlay i Yesu Kəriste. Neɲgeye na, Bəy Maduweɲ i ndo hay tebiye. ³⁷ Bazlam nakay a dazlay ma Galile ahəl nakə Yuhana madzəhuḅe ndo a yam a dzəhuḅawa tay ha ndo hay a yam aye. A gwadawatay a ndo hay: «Dzəhuḅum bo a yam.» Wu nakə a ge bo ma dəba eye, ma Yahuda ada ma təv mekeleɲ eye tebiye na, ka sərur. ³⁸ Ka sərur ha labara i Yesu ndo i Nazaret. Mbəlom ka dzərif ha faya gədaɲ i Məsəfəre Tsədəɲɲa eye. Ada sa na, Yesu ka həhal gəma ha, kə ge ɲgwalak ada kə mbəl tay ha ndo neheye Fakalaw a dzawa tay ha aye. A ge andza niye na, hərwi Mbəlom andaya tə neɲgeye.

³⁹ «Nəmay na, nəmaa təra ndo məhəle mbəl i wu neheye a ge aye tebiye ma gəma i Yahuda ada ka dala i Zerozelem aye. Ta kəf na, ka mayako mazləlmbada eye. ⁴⁰ Ane tuk na, a ge məhəne sulo, mamahkar eye na, Mbəlom kə lətse ahaya abəra ma bəd. Kə vəlay tsəved m̄a bəzamay ha bo a nəmay ndo i maslaɲ ɲgay hay, ⁴¹ bəna ka bəzatay ha bo a ndo neheye tebiye ta ɲgatay aye bay. Ane tuk na, a bəz ha bo na, a nəmay neheye Mbəlom a pala may kurre andza ndo məhəle mbəl ɲgay hay aye. Ma dəba eye nakə Mbəlom a lətse ahaya abəra ma mədahaɲ aye na, nəmaa nda wu mənday ada nəmaa sa wu məse ta neɲgeye ka təv manəte eye. ⁴² Neɲgeye a gwadamay: «Dum dumatay ha bazlam ga a ndo hay ada dumatay ha neɲ na, ndo nakə Mbəlom a pa na hərwi məgatay sariya a ndo neheye nəteye andaya tə dəre ada a ndo neheye ta mət aye hay.» ⁴³ Ndo məde ha bazlam i Mbəlom tebiye ta tsik faya. Tadə ndoweye kə dzala ha ka Yesu na, Mbəlom ma pəsay ha mezeleme ɲgay hay hərwi wu nakə Yesu a ge aye.»

Məsəfəre Tsədəɲɲa eye mavəla eye a ndo

neheye Yahuda hay bay aye

⁴⁴ Ahəl nakə Piyer faya ma tsikiye me mba aye na, Məsəfəre Tsədəɲɲa eye a mbəzlaw ka ndo neheye nəteye faya ta pay zləm a bazlam ɲgay aye tebiye. ⁴⁵ Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, neheye nəteye Yahuda hay ti yaw tage Piyer aye a gatay wadəɲ wadəɲ hərwi nakə tə ɲgatay a Məsəfəre Tsədəɲɲa eye a mbəzlaw ka ndo neheye nəteye Yahuda hay təbey aye. ⁴⁶ Hərwi niye tə tsəne nəteye faya ta tsikiye me tə bazlam neheye nəteye tə tsəne bay aye ada faya ta zambadəye a Mbəlom bagwar eye.

Tsa na, Piyer a gwad: ⁴⁷ «Mata sle faya məge me ka madzəhuḅe tay ha ndo neheye anəke tə huta Məsəfəre Tsədəɲɲa eye andza nəkway na, wuye mey?» ⁴⁸ Tsa na, a gwadatay: «Dzəhuḅum tay ha a yam ta məzele i Yesu Kəriste.» Ndo niye hay ta tsətsah faya m̄a ndza ka təv tay məhəne tsakway tey.

11

Piyer a datay ha wu nakə a ge bo aye a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma Zerozelem

¹ Ndo i maslaɲ i Yesu hay ta malamar tay neheye ma Yuda aye tə tsəne na, ndo neheye nəteye Yahuda hay təbey aye ta təma bazlam i Mbəlom dərmak. ² Piyer a maw a Zerozelem na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu nəteye neheye Yahuda hay aye tə gay me a Piyer. ³ Tə gwaday: «Ka ye ka təv i ndo neheye nəteye Yahuda hay təbey aye ada ka nda wu mənday ta nəteye na, hərwi mey?»

⁴ Piyer a tsəne andza niye na, a təkəratay wu nakə a ge bo aye ka madazlay hus ka mandəve aye. A gwadatay: ⁵ «Kurre eye na, neɲ ma gəma i Zope. Ahəl nakə neɲ faya na dūwuliye me aye na, wuye a geɲ andza məsine. Na ɲgatay a wuye faya ma mbəzlaweye ta təv ga. Wu niye na, andza petekəd mafətəla eye, bagwar eye, magəsa eye ka me eye wal wal təv fad, faya ma mbəzlaweye abəra mə mbəlom. A yaw na, bəse ta təv ga. ⁶ Na zəba dəre a dəma ada na ɲgatay a wu i pesl hay, a gənaw hay, wu neheye tə va tə hud aye, ada diyeɲ hay.

⁷ «Tsa na, na tsəne mətsike me, a gwedeŋ: «Lətse Piyer, kəf wu neheye ada kâ həpəd!»

⁸ «Na mbəday faya, na gwaday: «Ah! A'ay Bəy Maduweŋ, dāda na həpəd wu nakə tə ge faya me aye kəgəbay wu nakə tsədaŋŋa bay aye na, na həpəd dāda bay.»

⁹ «Na tsəne mətsike me sa, a gwedeŋ: «Wu nakə Mbəlom a gwad tsədaŋŋa aye na, kâ zəba faya andza mandzadək bay.» ¹⁰ A mesen ha bazlam sik mahkar. Tsa na, wu niye a ma a mbəlom tebiye.

¹¹ «Azlakwa bay ndo hay mahkar ti ye naha kwayaŋŋa a həlay niye a gay nakə nəmay mə dəma aye. Tə slərataya ahaya abəra ma Sezare. ¹² Məsəfəre Tsədaŋŋa eye a gwedeŋ: «Ka ge mahonok bay, do bəse.» Malamar neheye məkwa na həlataya ahaya kanaŋ aye na, tə laka ga ahaya a Sezare ada nəmaa ye a gay i Korney ta nəteye tebiye. ¹³ Tsa na, a təkəramay kəkay nakə a ŋgatay a gawla i Mbəlom aye. Gawla i Mbəlom a gwaday: «Slər ndo a Zope, t̄a ye t̄a zalayaw a Simon nakə tə pa faya məzele Piyer aye. ¹⁴ Ki yaw na, ma tsikakeye bazlam i mətəme ada a ndo yak hay tebiye.»

¹⁵ «Na dazlay a mətsike me na, Məsəfəre Tsədaŋŋa eye a mbəzlaw fataya andza nakə a mbəzlaw fakwaya ahəl niye aye. ¹⁶ Wu nakə Bəy Maduweŋ a tsik ahəl niye na, a meŋaw a gər: «Yuhana a dzəhuḍ tay ha ndo hay na, a yam dəkdək tsa. Ane tuk na, nəkurom na, ta dzəhuḍiye kurom a Məsəfəre Tsədaŋŋa eye.» ¹⁷ Ta dedək, Mbəlom kə vəlatay Məsəfəre ŋgay, andza nakə a vəlakway ahəl nakə ka dzalakwa ha ka Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste aye. Neŋ dā məgay me a Mbəlom na, neŋ way?»

¹⁸ Tə tsəne bazlam niye na, ta may ha maŋgok a Piyer sa bay. Ta zambaday a Mbəlom, tə gwad: «Mbəlom kə vəlatay tsəved a ndo neheye nəteye Yahuda hay təbey aye mambəde ha mede tay ada t̄a huta sifa nakə dedək aye.»

Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma Anṭiyos

¹⁹ Ahəl nakə tə kəf Etiyen aye na, ta dazlay məgatay dərətsətseh a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Nəteye, ta dazlay mahway a gəma mekelen eye hay. Siye

hay mə walaŋ tay, ti ye a Fenisi, a Sipəre, siye hay a gəma i Anṭiyos. Ane tuk na, nəteye niye hay tə dawatay ha bazlam i Mbəlom a Yahuda hay dəkdək. ²⁰ Siye i ndo məpe mədzal gər neheye ma gəma i Sipəre ta Siren aye ti ye a Anṭiyos. Ti ye tə datay ha labara i Bəy Maduweŋ Yesu a ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye dərma. ²¹ Gədaŋ i Bəy Maduweŋ andaya fataya. Hərwi niye ndo hay haladzay ta dzala ha ka Bəy Maduweŋ.

²² Ndo məpe mədzal gər ka Yesu neheye ma Zerozelem aye tə tsəne labara i malamar neheye ma Anṭiyos aye na, tə slər Barnabas ka təv tay. ²³ Barnabas a həl bo, a ye a dəma, a ye naha a ŋgatay ma kəkay nakə Mbəlom a pa ŋgama ka ndo məpe mədzal gər aye na, a yay a gər haladzay. Tsa na, a vəlatay gədaŋ a nəteye niye hay tebiye ta ndza huya ka tsəved i Bəy Maduweŋ. ²⁴ Andza niye, Barnabas na, ndo lele eye. Neŋgeye maraha eye ta Məsəfəre Tsədaŋŋa eye ada kə pa mədzal gər peteh ka Yesu. Ndo hay haladzay ta səkah, tə pa mədzal gər ka Bəy Maduweŋ.

²⁵ Ma dəba eye na, Barnabas a həl bo a ye a gəma i Tarsis mata pəlaw Sol. ²⁶ A ndisl naha a dəma na, a huta Sol. Ti yaw ka bo salamay a Anṭiyos. Nəteye salamay tə ndza ma Anṭiyos məve nəte ta ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Ta tətik tay ha ndo hay haladzay ka məpe mədzal gər ka Yesu. Tə lah məzele a ndo məpay bəzay a Yesu hay ndo i Kəriste hay na, ma Anṭiyos.

²⁷ Pat wuray na, ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay tə həl bo abəra ma Zerozelem, ti ye a Anṭiyos. ²⁸ Ndo nəte mə walaŋ tay məzele ŋgay Agabus, a dā ha ta gədaŋ i Məsəfəre Tsədaŋŋa eye, a gwad: «Mandərzlaŋ ma giye ka məndzibəra tebiye.» Slala i mandərzlaŋ niye na, kə ge ahəl nakə Kələd neŋgeye bəy i Roma aye. ²⁹ A tsik andza niye na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, tə gwad: «Kwa way m̄a vəl wu nakə ma sliye faya məvəle aye hərwi məsləre tay naha madzəne a malamar neheye ma Yahuda aye.» ³⁰ Tsa na, ta tsakal wu, tə sləratay naha a madugula neheye ma Yahuda aye tə həlay i Barnabas tə Sol.

12

Tə kəf na Yakuba ada tə gəs Piyer

¹ A həlay niye na, bəy nakə tə zalay Herod aye a pa bo ka məgatay dəretsətseh a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. ² A kəf na Yakuba malamar i Yuhana ta maslalam. ³ A zəba faya ka məkəde Yakuba nakə a kəf na aye, a yay a gər a Yahuda hay. A gəs na Piyer a həlay i magurlom nakə tə zalay magurlom i peñ nakə tə kwasa ha bay aye. ⁴ Herod a gəs na Piyer na, a pa na a danğay. A həl sidzew hay fad fad madzəga fad matsəpe na. A dzala mə gər ngay na, aza mə gəsə ahaya kame i ndo hay ma dəba i magurlom ada ma geye sariya. ⁵ Sidzew hay faya ta tsəpiye na Piyer ma danğay. Ane tuk na, ndo məpe mədzal gər hay ka Mbəlom nəteye faya ta duwuleye me a Mbəlom pat pat hərwi Piyer.

Gawla i Mbəlom a təma ahaya Piyer abəra ma danğay

⁶ Ta həvad eye niye dəre ma ta tsadiye na, Herod ma ta geye sariya a Piyer kame i ndo hay. Piyer mandzahəra eye ma wuzlah i sidzew hay sulo. Nənğeye madzawa eye tə tsalalaw hay sulo ada sidzew mekeleñ eye hay sulo faya ta tsəpiye məged i gay i danğay niye. ⁷ Kwayanğa gawla i Mbəlom a yaw a gay nakə Piyer mə dəma aye, wuye a dəv dzaydzay mə gay niye. Gawla i Mbəlom a lamay a Piyer, a danğwazla ha, a pədeke ha. A gwaday: «Lətse bəse!» Tsa na, tsalalaw hay ta ngəzlah ndəruts ndəruts abəra mə həlay. ⁸ Tsa na, gawla i Mbəlom a gwaday: «Pa wu i bəzay i huđ yak ada bar tahərak yak a sik.» Piyer a ge andza nakə gawla i Mbəlom a tsikay aye. Gawla i Mbəlom a gwaday sa: «Pa ka bo məkelkabo yak ada dara peñ bəzay.»

⁹ Piyer a zəngal ahaya gawla i Mbəlom, ti yaw abəra mə gay i danğay. Kə dzala ha wu nakə gawla i Mbəlom faya ma giye dedək na, kə dzala ha bay. A dzala ha mə gər ngay na, məsine a gay. ¹⁰ Tə tawadaw abəra ka sidzew neheye ka məged makurre aye, tə ndislew ka masulo eye. Tsa na, tə ndislew ka məged i bəre nakə madayaw a walañ gay aye. Tə ndisl naha faya na, məged niye a

həndək bo mahənğeye bətañ kame tay. Tsa na, tə ndohwaw abəra. Ti ye ka tsəved na, kwayanğa gawla i Mbəlom a gər ha Piyer.

¹¹ Wu nakə a ge bo aye na, Piyer a sər tuk. Tsa na, a gwad: «Anəke na, na sər ta dedək Mbəlom kə sləraw gawla ngay ka təv ga, kə təma ga ahaya abəra mə həlay i bəy Herod ada mə dəretsətseh i Yahuda neheye tə dzala məgen aye.»

¹² Ahəl nakə Piyer a sər ha wu nakə a ge bo aye lele tuk na, a ye a gay i Mari maya i Yuhana nakə tə zalay Markus aye. Mə dəma na, ndo hay mahaya gər eye haladzay, nəteye faya ta duwuleye me a Mbəlom. ¹³ Tsa na, Piyer a ye naha a fay a məged. Ndo i məsler dem eye, məzele ngay Rodi a tsəne, a həndzəd naha ka məged hərwi mahəndəke abəra ma məged. ¹⁴ A tsəne mətsike me i Piyer na, a sər ha bədiday ngay. Dərev ngay a ngwasa haladzay. Ka həndək abəra mə gay sa bay. Duh a hway mata datay ha a ndo hay, Piyer ma bəra.

¹⁵ Tə gwaday: «Gər a vuwaka daw?»

Ane tuk na, a gwadatay sa: «Ta dedək Piyer ma bəra, maraw me bay.»

Tə gwad: «Agəla ma giye na, gawla i Mbəlom nakə a həbawa na aye.»

¹⁶ Piyer na, nənğeye faya ma feye a məged huya. Ta həndək abəra ma məged na, tə ngatay a Piyer. Tsa na, a gatay hərbaəkka. ¹⁷ A gatay kət kət tə həlay, tə bəbəl wuray bay, tə ndza dıkdik. Tsa na, a təkəratay ma kəkay nakə Bəy Maduweñ a laka ahaya abəra mə gay i danğay aye. A gwadatay sa: «Dumay ha a Yakuba* ada a siye i malamar hay.» Tsa na, a yaw abəra mə gay, a ye a təv eye.

¹⁸ Dəre a tsada na, sidzew hay ta ngatay a Piyer bay. Wadəñ wadəñ a ge mə walañ tay haladzay. Ta tsətsah ka bo mə walañ tay, tə gwad: «Piyer a təra mey?»

¹⁹ Herod a tsəne Piyer kə təmaw abəra ma danğay na, a gwadatay a ndo hay: «Dum ta pəlum ahaya.» Ndo hay ti ye ta pəla na, ta huta na bay. A zalatay a ndo matsəpe niye hay, a tsətsah fataya abəra, a gwadatay a ndo hay: «Kəđum tay ha sidzew neheye abəra mə dəma.»

* **12:17** Kanañ a tsik na, ka bəy i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Zerozelem aye.

Ma dəba eye na, Herod a lətse abəra ma Yahuda, a ye a Sezare. A ndza mə dəma tsakway.

Məməte i Herod

²⁰ Ndo i wuzlahgəma i Tir ta Sidonj tə ndza ta dala i Herod. Tə huta wu mənday tay na, mə dəma. Ahəl niye na, wu a ndalay a Herod ka ndo i gəma i Tir ta Sidonj. Ndo hay tə ma ha ka bo bazlam. Tsa na, ti yaw ka təv i ndoweye andaya məzele ŋgay Bəlastus, neŋgeye ndo i sik i bəy. Tə slər na ka təv i Herod, m̄a ye m̄a gwad̄ay: «Barakwa məndze zay mə walaŋ kway.»

²¹ Herod a tsəne bazlam tay niye na, a patay pat hərwi məma ha ka bo bazlam mə walaŋ tay lele. Məpesle həlay tay kə ndisl a dəma tuk. Pat eye niye na, Herod a pa ka bo peteked i mələve bəy ŋgay. A ndza ka təv məndze i bəy ŋgay, kame i ndo hay tebiye. A tsikatay bazlam neheye a ləva ha bo aye.

²² Tsa na, ndo hay ta wuda haladzay, tə gwad̄: «Maa tsik me na, mbəlom bəna ndo zezeŋ bay!» ²³ Herod a tsəne andza niye na, a dəslay ha gər a bo, kə dəslay ha gər a Mbəlom bay. Kwayaŋŋa gawla i Mbəlom a yaw a fay a Herod, səŋ hay tə way a hud. Tsa na, a mət.

²⁴ Azlakwa d̄uh, bazlam i Mbəlom a d̄a a zləm kame kame haladzay.

²⁵ Barnabas tə Sol ta ndəv ha məslərə tay nakə tə slər tay ha a Zerozelem aye na, ta mbəda gər a Aŋtiyos. Tə zla ahaya Yuhana nakə tə zalay Markus aye ka həlay.

13

Məsəfərə Tsədəŋŋa eye a zla Barnabas tə Sol

¹ Ahəl niye mə walaŋ i ndo məpe mədzal gər ka Yesu neheye ma gəma i Aŋtiyos aye na, ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay ta ndo matətikawatay bazlam i Mbəlom a ndo hay andaya. Ndo i maslaŋ eye niye hay na, Barnabas, Simeyən nakə tə zalay Zezeŋ eye aye, Lukiyus ndo i Siren, Manayən ndo nakə ta həhalawa ta Herod bəy i Galile ahəl nakə nəteye wawa eye hay mba aye, ada Sol. Herod a ləwawa na, gəma i Galile.

² Pat wuray nəteye faya ta dəsleye ha gər a Bəy Maduweŋ ada faya ta giye daliyam na, Məsəfərə Tsədəŋŋa eye a gwadatay: «Pum

tay ha Barnabas tə Sol təv tay wal hərwi məge məsler ga nakə na zalatay faya aye.» ³ Ta ndəv ha daliyam tə mađuwule me na, tə pa həlay ka Barnabas tə Sol. Tsa na, tə gər tay ha, ti ye mata ge məsler i Mbəlom tuk.

Barnabas tə Sol mə Sipərə

⁴ Andza nakə Məsəfərə Tsədəŋŋa eye a slər tay ha Barnabas tə Sol aye na, tə həl bo ti ye a gəma i Selosi. Mə dəma na, tə tsal a kwalalaŋ i yam, ti ye ha a gəma i Sipərə gəma nakə ma wuzlah i dəlöv aye. ⁵ Tə ndisl a gəma wuray tə zalay Salamin na, tə pa bo ka məde ha bazlam i Mbəlom mə gay i mađuwule me i Yahuda hay. Nəteye dziye ta Yuhana Markus, a dzənawa tay ha.

⁶ Tə tas abəra ma gəma niye ma wuzlah i yam aye na, tə husa a gəma i Pafos. Mə dəma na, tə ndzay a gər a maharam wuray tə zalay Bar-Yesu. Ndowneye niye na, neŋgeye ndo i Yahuda, ndo nakə a gwad̄ neŋgeye ndo məde ha bazlam i Mbəlom aye.

⁷ A ndzawa na, ka təv i bəy i gəma niye ma wuzlah i dəlöv nakə tə zalay Sipərə aye. Bəy niye tə zalay na, Sergiyos Polus. Neŋgeye na, a tsah lele, a sər wu. Barnabas tə Sol tə ndisl naha na, a zalatay hərwi a say t̄a tsikay bazlam i Mbəlom.

⁸ Ane tuk na, Bar-Yesu maharam nakə tə zalay Elenas dərma aye, a ye a gaw mələved ka təv i bəy. A say bəy m̄a t̄əra ndo məpe mədzal gər ka Yesu bay. ⁹ Məsəfərə Tsədəŋŋa eye a yaw a rah a bo i Sol nakə tə zalay Pol aye dərma. A ndazl na maharam niye. ¹⁰ Tsa na, a gwad̄ay: «Nəkar ndo nakə bəbək mə bo yak haladzay aye ada nəkar sewed eye haladzay. Nəkar na, wawa i Fakalaw. Wu nakə lele aye na, ka nay d̄əre tebiye. Nəkar na, a saka matəra ha bazlam i Bəy Maduweŋ maraw me na, hərwi mey? ¹¹ Tsəne, anəkə! Bəy Maduweŋ ma giye fakaya mevel. Ma t̄əriye kar ha guluf eye, ka ndziye tsakway ka ŋgateye a pat sa bay.»

Tsa na, kwayaŋŋa Elanas a ge guluf dedek tətərgam həvad̄. A ŋgatay a d̄əre bay. A mbəda bo tewelegele məpələ ndo məgəsay həlay.

¹² Bəy niye a ŋgatay a wu nakə a ge bo aye na, a dzala ha ka Yesu hərwi matətike

i Pol nakə a tətik ka Bəy Maduweŋ aye kə gay hərbaḅəkka.

Barnabas tə Pol ma Aŋtiyos i Pizidi

¹³ Pol ta ndo ŋgay hay, tə həl bo abəra ma Pafos. Tə tsal a kwalalaŋ i yam, ti ye a gəma i Perge ka dala i Pamfeli. Mə dəma na, Yuhana Markus a gər tay ha, a mbəda gər a Zerozelem. ¹⁴ Barnabas tə Pol na, ti ye kame kame. Ti ye abəra mə Perge, ti ye a Aŋtiyos ka dala i Pizidi ta tsəved. Pat i mazəzükw bo na, ti ye a gay i maḁuwule me. Ti ye naha tə ndza ka dala. ¹⁵ Ti ye naha na, faya ta dzaŋgateye mə dərəwel i Musa ada mə dərəwel i ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay. Ma dəba eye ta ndəv ha mədzeŋge na, bəy hay i gay i maḁuwule me niye tə gwaḁatay: «Malamar ga hay, tadə bazlam kurom andaya mətsikatay a ndo hay hərwi məvəlatay gədaŋ na, ka slumeye faya mətsike me anəke tuk.»

¹⁶ Pol a lətse, a zla həlay ka mbəlom, a gatay həlay kət kət, andza məgwede: «Ndzum dikdik.» A gwaḁatay: «Nəkurom ndo i Israyel hay ada ta nəkurom siye i ndo neheye ka dzədzarumay a Mbəlom aye dərək. Pumay zləm a bazlam nakə na tsikakumeye.

¹⁷ «Mbəlom kway nəkway ndo i Israyel hay kə pala bəba tətə kway hay ahəl niye. Ahəl nakə nəteye tə ndzawa ma gəma i Ezipt aye na, Mbəlom ka səkah tay ha haladzay. Ma dəba eye na, kə həlatay ahaya ta gədaŋ i həlay ŋgay. ¹⁸ Mbəlom kə gatay gər ma kəsaf məve kuro kuro fad. ¹⁹ Ma dəba eye na, ka bəbazl tay ha gəma hay tasəla abəra ka dala i Kanan. A vəlatay dala niye a ndo ŋgay Israyel hay andza i tay wu tay. ²⁰ Wu niye tebiye kə ndza ma giye məve kuro kuro fad gər eye zlam. Ma dəba eye na, kə pa tay ndo məge sariya hay a bəba tətə kway hay. A ge andza niye na, hus a həlay nakə Samuyel neŋgeye ndo məde ha bazlam i Mbəlom aye.

²¹ «Ma dəba eye na, ta tsətsah bəy ka Mbəlom. Mbəlom a vəlatay Sayul, wawa i Kis, ma ləver i Bendzameŋ. Sayul a ndza ma bəy məve kuro kuro fad.

²² «Tsa na, Mbəlom a kal ha Sayul, a patay Davit andza bəy. Mbəlom a gwaḁ: “Na sər

ha Davit wawa i Zese, neŋgeye na, a yeŋ a gər. Ma giye na, wu nakə a seŋ aye tebiye.”»

²³ Pol a gwaḁatay sa: «Ndo nəte mə walaŋ i gwala i Davit hay Mbəlom a pa na ndo mətəme tay ha Israyel hay na, Yesu. Ba kə tsik kurre, a gwaḁ ma vəliye. ²⁴ Ahəl nakə Yesu ki yaw zuk bay aye na, Yuhana madzəhuḅe ndo a yam kə da ha bazlam i Mbəlom. Kə zalatay a ndo i Israyel hay tebiye tā mbəda ha mede tay ada tā dzəhuḅ bo a yam. ²⁵ A ndisl a həlay nakə Yuhana madzəhuḅe ndo a yam ma ndəviye ha məsler ŋgay aye na, a gwaḁawa: “Ka dzalum mə gər kurom, neŋ na, way? Neŋ na, ndo nakə nəkurom faya ka həbumeye bay. Ane tuk na, tsənum: Neŋgeye na, ma deyeweye kame ga. Neŋ na sla da kwa məpəlay ha ləber i tahərak ŋgay bay.”

²⁶ «A nəkurom malamar ga hay, nəkurom wawa i Abraham hay ada a nəkurom siye neheye ka dzədzarumay a Mbəlom aye, Mbəlom a sləraw labara nakay na, a nəkway, kəkay nakə a təma kway ha aye. ²⁷ Andza niye, ndo i Zerozelem hay ta bəy tay hay, Yesu neŋgeye way na, ta sər ha bay. Bazlam i ndo məde ha bazlam i Mbəlom neheye tə dzaŋgawa pat i mazəzükw bo aye na, ta tsəne bay. Ahəl nakə təkəḁ Yesu aye na, bazlam i ndo i məde ha bazlam i Mbəlom hay kə ge bo tuk. ²⁸ Kwa tadə ta huta faya abəra mənese nakə da məkəde aye bay bəbay na, ta tsətsah ka Pilat m̄a kəḁ na ka mayako mazləlmbada eye. ²⁹ Tə ge wu nakə Dərəwel i Mbəlom a da ha ka gər ŋgay aye. Ma dəba na, ti ye tə mbəzla ahaya mədahaŋ i Yesu abəra ka mayako mazləlmbada eye. Ti ye ha, tə pa na a tsəvay. ³⁰ Ane tuk na, Mbəlom kə mbəla ahaya abəra ma mədahaŋ. ³¹ Ma məhəne haladzay, ka bəzatay ha bo a ndo neheye ti yaw ka bo ma Galile, ti ye ka bo a Zerozelem aye. Anəke nəteye niye ta həhal ka bo dziye na, nəteye ta təra ndo məhəle mbal ŋgay hay kame i ndo i Israyel hay.

³² «Nəmay eye, nəmaa yakum ahaya Labara ŋgwalak eye. Wu nakə Mbəlom a tsik kurre a gwaḁ ma vəlateye a bəba tətə kway hay aye na, ³³ kə ge na hərwi kway. A ge na, a lətse ahaya Yesu abəra

ma mədahañ. Mawatsa eye mə Derewel i Dəmes hay 2, a gwad:

“Nəkar wawa ga.

Bəgom neñ na təra Bəba yak.*”

³⁴ «Mbəlom a lətse ahaya Yesu abəra ma mədahañ. A da ha kurre, a gwad ma ziye ma tsəvay bay. Kə tsik andza nakay, a gwad:

“Na ta vəlakumeye wu nakə tsədañña eye ada dedək eye andza nakə na tsikay a Davit, na gwaday na vəlakeye aye.†”

³⁵ «Hərwi niye, kə tsik ma Dəmes hay sa, a gwad:

“Nəkar Mbəlom na, ka gəriye ha ndo i məsler yak mâ ze ma tsəvay bay.‡”

³⁶ «Davit a həlay i mändze ñgay na, kə ge wu nakə a yay a gər a Mbəlom aye. Ma dəba eye Davit a mət. Ta la na ka təv i bəba tətə ñgay hay ada kə ze ma tsəvay. ³⁷ Ane tuk na, ndo nakə Mbəlom a lətse ahaya abəra ma mədahañ aye na, kə ze ma tsəvay təbey.

³⁸ «Malamar hay, sərüm na, nəmay faya nəmaa dəkumeye ha Mbəlom a pəsətay ha mezeleme i ndo hay na, hərwi Yesu. ³⁹ Ndoweye kə dzala ha ka Yesu na, Mbəlom ma pəseye ha mənese ñgay tebiye. Bazlam i Musa mapala eye, neñgeye na, gədañ ñgay andaya məpəsakum ha mənese bay.

⁴⁰ «Gum metsehe, wu nakə ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay tə watsa ahəl niye na, mâ ndzakum a gər bay. Tə watsa na, tə gwad:

⁴¹ “A həlay kurom nakay, na giye məsler nakə ka dzalumeye ha faya bay kwa tadə ndəray mâ təkərakum aye.

Zəbum, nəkurom neheye ka zəbum ka bazlam ga andza wu lele aye bay aye, mâ gakum hərbaəkka, dum mətüm.Ş”»

⁴² Pol ta Barnabas ta ndəv ha bazlam tay na, ti yaw abəra mə gay i maduwule me. Ti yaw abəra na, ta tsətsah fataya, tə gwadatay: «Mumaw pat i mazəzukw bo mekelen eye sa ada ka tsikumameye ka gər i labara nakay sa.» ⁴³ Ahəl nakə ndo hay faya ta ñgəniye gər aye na, Yahuda hay

haladzay ta ndo neheye tə dəslaway ha gər a kule i Yahuda hay aye, tə patay bəzay a Pol ta Barnabas. Pol ta Barnabas tə vəlatay gədañ hərwi ada tâ gər ha ñgwalak i Mbəlom sa bay.

⁴⁴ Pat i mazəzukw bo mekelen eye a slaw na, həlay a vay a ndo i gəma niye hay tebiye tə haya gər hərwi mətsəne bazlam i Bəy Maduweñ. ⁴⁵ Siye i Yahuda hay tə ñgatay a ndo neheye hay haladzay tə haya gər aye na, a ndalatay haladzay. Tə ge fataya sələk. Ta dazlay mətsike wu nakə lele bay aye ka Pol ada tə tsadəy pələslesle.

⁴⁶ Pol ta Barnabas tə tsik me tə zluwer eye bay tebiye, tə gwadatay: «Həbe nəmaa dəkumeye ha bazlam i Mbəlom na, a nəkurom təday. Ane tuk na, ka dzalum na, lele bay nakə kâ hutum sifa nakə ma ndəviye bay aye. Anəke na, nəmaa diye wu may, nəmaa ta dəteye ha a ndo neheye Yahuda hay bay aye. ⁴⁷ Bəy Maduweñ a gwadamay na, kəkay? A gwad:

“Nəkar na, na pa kar andza dzaydzay ma dəvateye a ndo i mändzibəra hay tebiye,

hərwi ada kâ ye ka təv neheye dəreñ eye ka tsikatay a ndo hay,

neñ Bəy Maduweñ na mbəliye* tay ha na, kəkay?”»

⁴⁸ Ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye, tə tsəne bazlam niye na, dərev tay a ñgwasa haladzay, a yatay a gər. Ta dazlay a mazambadəy a bazlam i Bəy Maduweñ. Ndo neheye Mbəlom a pala tay ha hərwi məhute sifa nakə ma ndəviye bay aye na, nəteye tebiye tə dzala ha ka Mbəlom.

⁴⁹ Andza niye, bazlam i Mbəlom a ñgəna gər ka gəma niye tebiye. ⁵⁰ Ane tuk na, Yahuda hay tə patay me a ñgwas zlele eye neheye tə dəslaway ha gər a Mbəlom aye ta ndo neheye bagwar eye, tə gatay dəretsətseh a Pol ta Barnabas. Ta həhar tay ha abəra ka dala niye. ⁵¹ Pol ta Barnabas ta tətək w ha burhway i gəma tay abəra ka sik tay.† Ti ye a gəma wuray tə zalay İkoniyom.

⁵² Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye

* 13:33 Dəmes hay 2.7. † 13:34 Ezay 55.3. ‡ 13:35 Dəmes hay 16.10. § 13:41 Habakuk 1.5. * 13:47 Ezay 49.6. † 13:51 Matətək w ha burhway abəra ka sik andza mägweđe Pol ta Barnabas ta giye wuray hərwi ndo i wuzlahgəma nakay sa bay. Wu i wuzlahgəma niye ma mətsa fataya bay kwa burhway nakə ka sik aye.

tə zaw ma Anıtyos aye na, dərev tay a rah ta mənğwese ada ta Məsəfəre Tsədañña eye.

14

Pol ta Barnabas ma Ikoniyyom

¹ Pol ta Barnabas tə husa a Ikoniyyom na, ti ye tə fəlakwa a gay i maduwule me i Yahuda hay andza nakə ma Anıtyos aye dərmak. Ta tətikatay bazlam i Yesu a ndo hay. Yahuda hay haladzay ta ndo neheye Yahuda hay bay aye tə dzala ha ka Yesu. ² Ane tuk na, Yahuda neheye ta təma bazlam i Yesu bay aye na, tə patay me a ndo neheye Yahuda hay bay aye hərwi ada tə dzala wu nakə lele bay aye ka ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu. ³ Duh Pol ta Barnabas tə ndza ma Ikoniyyom haladzay. Tə tsikatay me tə zluwer eye bay ka gər i Bəy Maduweñ. Tə dawa ha ngwalak ngay ada bəy Maduweñ na, a vəlawatay gədañ ka mäge masuwayañ hay hərwi məde ha bazlam tay nakə faya ta tsikiye na, dedek. ⁴ Ndo i gəma niye hay ta ngəna sulo. Ndo siye hay nəteye ta diye i Yahuda hay, siye hay ta diye i ndo i maslañ i Yesu hay.

⁵ Tsa na, Yahuda siye hay ta ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye, tə ləva bo hərwi mäge dəretsətseh a Pol ta Barnabas ada məkəde tay ha abəra mə dəma tə kwar. ⁶ Pol ta Barnabas tə sər, ta kədiye tay ha na, ta hway. Tə zla tsəved nakə a ye a gəma i Listəre ada a ye a gəma i Derbe. Gəma neheye sulo aye na, ka dala i Likawni salamay. ⁷ Tə dawa ha Labara Ngwalak eye ka dala eye niye.

Pol ta Barnabas mə Listəre

⁸ Ma gəma i Listəre na, ndoweye andaya matəra eye mə sik. Nengeye matəra eye kwa ka məwe ngay. Kə lətse, ki ye dada tə sik ngay bay. ⁹ Pat wuray na, nengeye faya ma pay zləm a bazlam i Pol, Pol a zəba faya. Kwayañña Pol a sər nengeye na, tsəved andaya məmbəle ha hərwi kə pa mədzał gər ka Yesu. ¹⁰ Pol a tsikay me ta magala, a gwaday: «Lətse tə sik yak dzək lele.» Tsa na, a lətse tsəkwađ, a mbərəzla tə sik ngay. A pa bo ka mede duwak duwak.

¹¹ Ndo hay tə ngatay a wu nakə Pol a ge aye na, ta wuda tə bazlam i gəma tay Likawni, tə gwad: «Mbəlom hay ta təra andza ndo zezeñ, ta mbəzlaw ka təv kway.» ¹² Tə pa məzele ka Barnabas «Zeus», mbəlom tay ada ka Pol «Hermes»* hərwi nengeye na, ndo i maslañ. ¹³ Gay i məvəlay wu a mbəlom nakə Zeus aye bəse ka tsəved məfələkwe a gəma niye. Tsa na, ndo məvəlay wu a Zeus tay niye a ye a gəsaw sla bagwar eye hay, a pa fataya məvurze i wu neheye lele haladzay aye. A gəsa tay ahaya ka məged i gay i məvəlay wu a mbəlom tay niye. A say na, ndo hay tə vəlatay a Pol ta Barnabas andza wu nakə tə vəlawə kəriye a mbəlom tay aye. ¹⁴ Ane tuk na, Pol ta Barnabas tə tsəne na, a ndalatay haladzay. Ta ngurada ha peteked tay, ti ye a walañ i ndo niye hay, ta wuda, tə gwadətay: ¹⁵ «Ndo neheye, ka gum wu nakay na, hərwi mey? Nəmay na, ndo zezeñ hay andza nəkurom dərmak. Nəmaa yaw na, nəmaa zlakumaw Labara Ngwalak eye ada mədəkum ha na, gərüm ha kule kurom neheye ngəma andaya mə dəma bay aye. Ada mbədumaw me ka təv i Mbəlom ma ndziye ka tor eye. Nengeye nakə a ge magərmbəlom, dala, dəlov ada tə wu neheye mə dəma aye tebiye. ¹⁶ Ahəl niye na, kə gər tay ha ndo hay tə pay bəzay a wu tay neheye faya ta paway bəzay aye. ¹⁷ Ane tuk na, kə datay ha a ndo hay na, nengeye andaya ta nəteye. A datay ha na, ta ngwalak ngay nakə faya ma gateye aye. A pakumaw yam ada kə palakumaw wu mənday abəra ma guvah tə həlay eye. Ka hutum wu mənday ada a ngwasakum ha dərev kurom.» ¹⁸ Kwa Pol ta Barnabas tə tsikatay andza niye bəbay na, ta təma bay. A satay məkəde tay sla niye huya.

¹⁹ A həlay niye na, Yahuda hay ti yaw abəra ma Anıtyos i Pizidi, siye hay ti yaw ma Ikoniyyom, tə ndislew a gəma i Listəre. Tsa na, tə patay me a ndo hay. Tə kal na Pol tə kwar hərwi mədəke na. Tə vaha na dəreñ abəra mə walañ gay. Tə dzala na, tə gwad ma giye kə mət. ²⁰ Ane tuk na, ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu tə haya faya gər, tə

* **14:12** Mə kule i Gərek hay na, Zeus nengeye bəy i mbəlom tay hay ada Hermes na, ndo i maslañ.

lawara na a wuzlah. Pol a lətse, a mbəda gər a walañ gay. Tədœ eye na, a həl bo, ti ye ta Barnabas a gəma i Derbe.

Pol ta Barnabas tə ma a Anṭiyos

²¹ Pol ta Barnabas tə ndisl naha a dəma na, tə da ha Labara Nğwalak eye mə walañ i gəma i Derbe. Ndo hay haladzay tə pa mədzał gər ka Yesu. Ma dəba eye na, ta mbəda gər a Listəre, ti ye abəra ma Listəre, ti ye a Ikoniom. Ti ye abəra ma Ikoniom, ti ye a Anṭiyos i Pizidi. ²² A gəma nakə ta ndisl a dəma aye na, tə vələwatay gədañ a dərev a ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu ka mədzele ha huya ka Yesu. Tə gwadawatay: «Ka deyekweye a Bəy i Mbəlom na, kutoñ ka sakweye dəretsətseh haladzay.» ²³ Tə pala ndo hay mə walañ tay, ta təra tay ha madugula hay. Tsa na, tə ndza, tə ge daliyam, ta duwulay me a Mbəlom hərwi ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu tebiye. Tə pa tay ha a həlay i Bəy Maduweñ nakə tə dzala ha faya aye. Tsa na, ti ye wu tay.

²⁴ Ti ye, tə tas abəra ma gəma i Pizidi, tə ndisl a gəma i Pamfeli. ²⁵ Ti ye naha tə da ha bazlam i Mbəlom ma Perge. Tsa na, ti ye a gəma i Ataliya. ²⁶ Tə tsal a kwalalañ i yam, ti ye a Anṭiyos. Anṭiyos na, gəma nakə tə pa tay a həlay i Mbəlom mə dəma aye hərwi ada mâ vələtatay nğwalak ka mäge məsler nğay. Anəke tə ge na, məsler eye niye tuk.

²⁷ Tə ndisl naha a Anṭiyos na, tə hay-atay gər a ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu. Ta təkəratay wu nakə Mbəlom a ge hərwi tay aye tebiye, ada ma kəkay nakə a həndəkətatay tsəved a ndo neheye Yahuda hay bay aye ka məpe mədzał gər ka Yesu aye dərma. ²⁸ Pol ta Barnabas tə ndza haladzay ta ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu ma Anṭiyos.

15

Məkəde wuway ka madəse bo

¹ Ma dəba eye na, ndo hay ti yaw abəra ma Yahuda a Anṭiyos. Ti yaw na, ta dazlay a matətikatay a malamar hay. Tə gwadətay: «Ka dəsüm bo andza i bazlam i Musa mapala eye nakə a tsik aye bay na, ka slum-eye faya mətəme bay.» ² Pol ta Barnabas, tə gwadətay: «Ka tsikum andza niye na,

ka rawum me.» Bazlam niye a zlatayaw məkəde wuway haladzay ta nəteye. Tə ma ha ka bo bazlam mə walañ tay, tə gwad: «Anəke na, slərakwa Pol ta Barnabas ada ta siye i ndo i Anṭiyos hay a Zerozelem hərwi mətsikaw ka wu nakay ta ndo i maslañ hay ada ta madugula hay.»

³ Tsa na, məhay gər i ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu ta dzəna tay ha hərwi mede tay. Tə həl bo, ti ye. Tə tas abəra ma gəma i Fenisi, tə tas a bəra ma Samari. Nəteye faya ta diye na, ta təkəratay a ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu ma kəkay nakə ndo neheye Yahuda hay bay ta təma bazlam i Bəy Maduweñ aye. Ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu tə tsəne labara niye na, dərev tay a nğwasa, a yatay a gər haladzay.

⁴ Tə ndisl a Zerozelem na, ndo məpe mədzał gər ka Yesu, ndo i maslañ hay ta madugula hay ta təma tay lele. Tsa na, ta təkəratay wu nakə Mbəlom a ge ta nəteye aye. ⁵ Ane tuk na, siye i ndo neheye ta təra nəteye ma bərük i Farisa hay ta təra ndo məpe mədzał gər ka Yesu aye na, tə zla bazlam, tə gwad: «Kutoñ ndo neheye Yahuda hay bay aye, ta təra ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu aye na, tâ dəs bo ada tâ rəhay ha gər a bazlam i Musa mapala eye.»

⁶ Ndo i maslañ hay ta madugula hay tə haya gər hərwi mazəbe ka bazlam eye niye. ⁷ Tə kəd wuway ka bazlam eye niye haladzay. Piyer a lətse, a gwadətay: «Malamar ga hay, ka sərüm ha Mbəlom a zla ga na, hərwi ada nâ dətay ha Labara Nğwalak eye a ndo neheye Yahuda hay bay aye, hərwi ada tâ tsəne. Ta tsəne na, ta dzaliye ha ka Yesu bədaw? ⁸ Mbəlom nakə a sər dərev i ndo zezeñ aye kə dətay ha na, ka təma tay ha. Na gwad kə vələtatay Məsəfəre Tsədəñña eye andza nakə a vələkway ahəl niye aye bədaw? ⁹ Ka nğəna ha ka bo abəra nəteye tə nəkway bay. A təra ha dərev tay tsədəñña na, hərwi nakə tə dzala ha aye. ¹⁰ Anəke a sakum məgatay kutoñ a ndo məpe mədzał gər neheye tə pa mədzał gər ka Yesu marəhay ha gər a bazlam i Musa mapala eye na, hərwi mey? Kwa bəba tətə kway, kwa bo kway eye ka slakwa faya marəhay gər a bazlam i Musa mapala bay tuk na, kəkay? Kâ dzum ha Mbəlom bay.

11 Dzalakwa ha düh na, Bəy Maduweñ a təma kway ha na, ta ɲgwalak ɲgay andza nakə a təma tay nəteye.»

12 Ndo hay tebiye tə ndza dıkdık. Tsa na, Barnabas tə Pol ta təkəratay masuwayañ ta wu neheye Mbəlom a ge ta nəteye mə walañ i ndo neheye Yahuda hay bay aye.

13 Ta ndəv ha mətsike me na, Yakuba a zla bazlam, a gwadatay: «Malar gay hay, tsənum wu nakə na tsikakumeye təday.

14 Piyer ka təkər ma kəkay nakə Mbəlom a gatay gər a ndo neheye Yahuda hay bay aye. Ahəl nakə bərək kway a dazlay mba aye na, ɓa tsiy a say a Mbəlom məpele siye i ndo hay hərwi ada t̄a t̄əra ndo ɲgay hay.

15 Bazlam i ndo məde ha bazlam i Mbəlom neheye tə tsik aye na, a ye ka bo tə wu nakə a ge bo aye:

16 «Aza kame na, gay i Davit ma mbəzliye.

Ane tuk na, aza kame, na ta dəzliye na. Kwa kə nas bəbay na, na lambadiye na.

17 Hərwi ada siye i ndo hay tebiye t̄a pəla ga, ada ndo i gəma hay tebiye dərmak.

Nakay na, wu nakə Bəy Maduweñ a tsik aye.*

18 A d̄a ha wu neheye na, kurre.»»

19 Hərwi niye, Yakuba a gwadatay sa: «Na dzala na, k̄a kwasakwatay gər a ndo neheye Yahuda hay bay aye ta təma Mbəlom aye bay.

20 Watsakwatay naha hərwi məgwede tay na, k̄a həpədum slo nakə ndo hay tə kəday a kule aye bay. Hərwi slo niye na, tsədəñña bay. T̄a ge mezeleme bay. Wu nakə ta mburod mamburode aye na, t̄a həpəd slo eye bay, k̄a ndayum bambaz bay.†

21 Hərwi bazlam i Musa mapala eye na, zla anəke bay, ndo hay faya ta diye ha mə walañ i gay ada mə gay i maduwule me i Yahuda hay pat i mazəzukw bo pat pat.»

Derewel i məvəle gədan

22 Ndo i maslañ hay ta madugula hay ta məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə ma ha ka bo bazlam, tə gwad: «Palakwa ndo hay mə walañ tay ada k̄a slərakwa tay ha a Anṭiyos tə Pol ada ta Barnabas.» Tsa na, tə zla Yuda nakə tə zalay Barsabas aye ada ta Silas. Ndo neheye sulo aye nəteye bagwar eye hay mə walañ

i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. 23 Tə watsa dərewel, tə vəlatay a həlay. Tə watsa dərewel eye niye na, tə gwad:

«Nəmay ndo i maslañ hay ta madugula hay, nəmay na, malar kurom hay. Nəmaa tsikakum naha me a nəkurom ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, ma slala mekeleñ eye hay ma Anṭiyos ada ma gəma i Siri ta Silisi.

24 «Nəmaa tsəne ndo siye hay mə walañ may ta ye naha ka təv kurom, ta kwasakum ha mədzal gər tə bazlam hay ada bazlam tay niye na, a gakum hiyem hiyem. Kwa tsekweñ nəmaa vəlatay naha tsəved bay.

25 Hərwi niye, nəmaa dzapa ha mədzal gər may ka təv manəte eye, nəmaa pala ndo hay ada məsləre tay naha. Ta lakiye naha dzam kurom hay, Pol ta Barnabas.

26 Nəteye neheye ta səkəm ha məsəfəre tay hərwi məsler i Bəy Maduweñ Yesu Kəriste aye. 27 Nəmaa sləriye naha Yuda ta Silas, bo tay eye ta tsikakumeye wu nakə nəmaa watsa a dərewel nakay aye.

28 «Məsəfəre Tsədəñña eye ta nəmay, nəmaa ma ha ka bo bazlam na, nəmaa gwad: Nəmaa piye fakuma wu mamba eye bay. A samay na, pumay bəzay a wu neheye dəkdek tsa. 29 K̄a həpədum slo neheye ta təzay a kule aye bay, k̄a ndayum bambaz bay, k̄a həpədum slo i wu neheye ta mburod mamburode aye bay, k̄a gum mezeleme bay.‡. Ka gum wu neheye bay na, niye na, ka gum lele.

«Nəmay malar kurom hay, nəmaa tsikakum naha me.»

30 Tə vəlatay dərewel niye a ndo neheye tə slər tay ha aye. Ti ye, tə ndisl a Anṭiyos na, tə hayatay gər a ndo məpe mədzal gər hay. Tsa na, tə vəlatay dərewel niye. 31 Tə dzanğa na dərewel niye na, a vəlatay gədan haladzay, dərev tay a ɲgwas.

32 Yuda ta Silas, nəteye neheye ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay aye, tə pa bo ka mətsike bazlam i məvəlatay gədan a malar hay məndze haladzay. Tə vəlatay gədan məndze huya ka məpe mədzal gər ka Yesu.

33 Tə ndza ma Anṭiyos məndze tsakway na, tə ləva bo mede wu tay, malar hay tə

* 15:17 Amos 9.11-12. † 15:20 Zəba ma Levitik 18.6-18 ada 17.10-16. ‡ 15:29 Zəba mə Məsler hay 15.20 ada zəba wu nakə tə watsa ka gər i bazlam eye nakay aye.

tsikatay me, tə gwadətay: «Dum tə zay hərwi ada tâ maw ka təv i ndo neheye tə slər tay naha aye.» [³⁴ Ane tuk na Silas na, a gwad ma ndziye mə dəma.]

³⁵ Pol ta Barnabas tə ndza ma Anıtyos. Nəteye ta siye i ndo hay haladzay ta tətikawatay a ndo hay ada tə dawa ha Labara Nıgwalak eye i Bəy Maduweñ a ndo hay.

Pol ta Barnabas ta nıgəna gər

³⁶ Ma dəba eye na, Pol a gwaday a Barnabas: «Anəke na, mbədəma gər ta zəbamətay dərə a malamar hay ma gəma neheye ka dəma ha bazlam i Bəy Maduweñ mə dəma aye hərwi məsərə nəteye andaya zay bəbay dāv?» ³⁷ Barnabas a gwaday faya ayaw a Pol, ada a say məzle Yuhana-Markus ka həlay.

³⁸ Ane tuk na, a say a Pol Barnabas mâ zla Yuhana-Markus bay, hərwi kə gər tay ha ahəl niye ma Pamfeli. Mə mahəhele tay neheye faya ta həhaliye na, kə ge məsler ta nəteye sa bay. ³⁹ Tə kəd wuway haladzay. Tsa na, Pol ta Barnabas ta nıgəna gər. Barnabas a zla Markus, tə həl bo ti ye a Sipərə. ⁴⁰ Pol na, neñgeye a zla Silas. Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta dıwulay me a Mbəlom hərwi ada Mbəlom mâ gatay nıgwalak huya. Tsa na, Pol ta Silas tə həl bo, ti ye. ⁴¹ Ti ye, tə tas ta Siri ada ta Silisi. Tə vələtay gədan a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu.

16

Timote a laka ha Pol ta Silas

¹ Pol ta Silas tə ndisl a Derbe ada a Listərə. Mə dəma na, ndoweye andaya kə pa mədzal gər ka Yesu, məzele nıgay Timote. May nıgay na, dem i Yahuda hay, ka tərə ndo məpay bəzay a Kərıste. Ane tuk na, zal nıgay, bəba i Timote na, Gərek hay. ² Timote na, malamar neheye ma Listərə aye ada ma İkonıyom aye na, tə tsikawa faya wu lele eye haladzay. ³ A say a Pol məzle na ta diye ka bo dıziye. A zla na, a dəs na hərwi Yahuda neheye hay ma gəma niye hay aye. Ndo haladzay tə sər ha bəba i Timote na, Gərek hay. ⁴ Ahəl nakə ta diye na, ti ye ka gəma ka gəma. Tə datay ha bazlam neheye ndo i maslañ i Yesu hay ta madugula hay ma

Zerozelem tə tsik aye. Ta tsətsah fataya, tə gwadətay: «Rəhumay ha gər lele.» ⁵ Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta huta gədan ada ndo hay ta səkah pat pat tə dzala ha ka Yesu.

Ndo i Masedowan

⁶ Ma dəba eye na, a satay mede mata dā ha bazlam i Mbəlom ka dala i Azi. Ane tuk na, Məsəfərə Tsədəñña eye a gwadətay: «Kā yum bay.» Tsa na, tə tas abəra ma gəma i Firıgiya ada Galat. ⁷ Ahəl nakə tə ndisl a gəma i Mizi aye na, tə dzala mə gər tay mede a Bitini. Ane tuk na, Məsəfərə i Yesu kə vələtay tsəved mede a dəma bay. ⁸ Tsa na, tə tas abəra ma Mizi ada ti ye a wuzlahgəma i Tərowas.

⁹ Ta həvad na, məsine a gay a Pol. A nıgatay a ndo i Masedowan, malətsa eye. Ndo i Masedowan niye a gay amboh, a gwaday: «Tasaw a Masedowan, ta məmay bo tey!» ¹⁰ Ma dəba i məsine niye na, kwayanñña nəmaa pəla tsəved mede a Masedowan. Hərwi nəmaa sər ta dedek Mbəlom a zalamay mata dā ha Labara Nıgwalak eye a ndo i gəma niye hay.

Lidiya a pa mədzal gər ka Bəy Maduweñ

¹¹ Tsa na, nəmaa həl bo abəra ma Tərowas, nəmaa ye kwayanñña a Samotəras ta wuzlah i yam. Tədəcə eye na, nəmaa həndzəd a Neyapoli. ¹² Abəra mə dəma na, nəmaa həl bo nəmaa ye a gəma i Filip, wuzlahgəma nakə a ze siye hay ka dala i Masedowan aye. Maa ndzawa ma gəma eye niye na, Roma hay. Nəmaa ndza məhəne haladzay mə walañ gay niye. ¹³ Pat i mazəzıkw bo na, nəmaa yaw abəra mə walañ gay, nəmaa ye ka me i magayam. Nəmaa dzala na, nəmaa hutıye təv mađuwulay me a Mbəlom i Yahuda hay. Nıgwas wuray hay andaya mahaya gər eye ka təv niye. Nəmaa ndisl naha a dəma na, nəmaa ndza ka dala hərwi mətsikatay me.

¹⁴ Mə walañ i nıgwas niye hay na, nıgwas eye andaya tə zalay Lidiya. A yaw abəra ma gəma i Tıyatir. A səkəməwa peteked lele eye hay, ndozza mə luma. Neñgeye na, a dəs laway ha gər a Mbəlom. Bəy Maduweñ a həndəkay ha dərəv hərwi ada mâ pay zləm a bazlam i Pol. Tsa na, a dzala ha. ¹⁵ Pol a dzəhuđ ha a yam ta ndo neheye mə gay nıgay aye tebiye. Lidiya a gwadətay: «Tadə ka

dzalum, nəmaa dzala ha ka Bəy Maduweŋ ta dedək na, dumara ta ndzum mə gay ga.» A gatay kutoŋ, ta təma məndze mə gay ŋgay.

Tə gəs Pol ta Silas a daŋgay

¹⁶ Pat wuray nəmay faya nəmaa diye a təv i mađuwule me na, dem wuray a yaw mata dzəgər ta nəmay. Məsəfəre nakə lele bay eye mə bo ŋgay, a tsikawa wu nakə ma deyeweeye kame aye. Ndo neheye a gawatay məsler aye na, tə hutawa suloy haladzay tə wu ŋgay nakə a tsikawa aye.

¹⁷ A dazlay məpamay bəzay a Pol ta nəmay. A gwadaŋa: «Ndo neheye na, ndo i məsler i Mbəlom nakə bagwar eye mə gər eye. Nəteye na, faya ta dəkumeye ha tsəved nakə Mbəlom ma təmiye kurom ha aye.» ¹⁸ A pamay bəzay ma giye məhəne haladzay.

Ka mandəve eye na, a ndalay a Pol. A mbəda bo ta təv i dem niye, a ŋgərəz ka məsəfəre niye lele bay eye, a gwadaŋa: «Ta məzele i Yesu Kəriste, dara abəra mə bo i dem nakay bəse.» Kwayaŋŋa məsəfəre niye a yaw abəra mə bo i dem niye.

¹⁹ Ndo i gay ŋgay niye hay tə ŋgatay, məsəfəre niye tə hutawa ha suloy andaya sa bay na, tə gəs tay ha Pol ta Silas, ti ye tay ha kame i bəy i dala hay. ²⁰ Ti ye tay ha kame i sariya. Ti ye naha, tə gwadaŋa: «Ndo neheye na, nəteye faya ta zlamayaweeye mawesewes a gəma. Nəteye na, Yahuda hay, ²¹ ada nəteye faya ta tətikiye kule tay nakə nəkway Roma hay tə vələkway faya tsəved məpay bəzay bay aye.»

²² Ndo hay tebiye ta mbəda fataya me tə bazlam. Bagwar tay hay ta buwa petekəd abəra ka Pol ta Silas, tə gwadaŋa: «Ndaḅum tay ha ta mandalaḅa.» ²³ Tə ndaḅa tay ha ledede. Ma dəba eye na, tə gəs tay ha, ti ye tay ha a daŋgay. Tə gwadaŋa a ndo matsəpe gay i daŋgay: «Tsəpa tay ha lele.» ²⁴ Ndo matsəpe gay i daŋgay a tsəne andza niye na, kwayaŋŋa a ye a pa tay ha a huđ i gay i daŋgay. A tələkatay ha sik tay hay a səselek hay.

²⁵ Magərḅəvad a ge na, Pol ta Silas tə duwulawa me ada tə gawa dəmes hərwi mazambadaŋ a Mbəlom. Siye i ndo neheye ma daŋgay aye nəteye faya ta piye fataya zləm. ²⁶ Ahəl nakə nəteye faya ta giye

dəmes aye na, kwayaŋŋa dala a ḅəl. A ḅəl ha gay i daŋgay niye hus ka mədok eye. Məged i gay i daŋgay ta həndək tebiye ada tsalalaw i ndo neheye ma daŋgay aye ta ŋgəzlah abəra mə sik tebiye.

²⁷ Tsa na, ndo matsəpe gay i daŋgay niye a pədeke abəra ka məndzehəre. A ŋgatay a məged i gay i daŋgay hay mahəndəka eye hay tebiye na, a zla maslalam ŋgay a say məkədə bo ŋgay abəra mə dəma, hərwi a dzala a gwad ma giye na, ndo neheye mə gay i daŋgay aye ta hway. ²⁸ Pol a ŋgatay na, a wuda ta gədaŋ ŋgay peteh, a gwadaŋa: «Kə kəd bo yak bay. Nəmay andaya tebiye kənaŋ, ndəray ka hway bay.»

²⁹ A tsəne bazlam i Pol niye na, a tsətsah ako. Tsa na, a ye ha a huđ i gay i daŋgay tə madzədzere eye haladzay, zluwer a gay. A ye naha, a kal ha bo kame i Pol ta Silas.

³⁰ Tsa na, a həlatay ahaya abəra mə gay i daŋgay, a tsətsah fataya, a gwadaŋa: «A nəkurom, na ta təmiye na, na giye kəkay?»

³¹ Ta mbədaŋ faya, tə gwadaŋa: «Dzala ha ka Bəy Maduweŋ Yesu ada ka təmiye ta ndo i gay yak hay tebiye.» ³² Tə tsikay bazlam i Bəy Maduweŋ ada a ndo neheye mə gay ŋgay aye tebiye. ³³ Tsa na, ndo matsəpe gay i daŋgay niye a həl Pol ta Silas ta həvad eye niye, a ye a baratay na mbəlak i məndeḅe tay nakə tə ndaḅa tay ha aye. Pol ta Silas ta dzəhuḅ ha ndo niye a yam ta ndo i gay ŋgay hay tebiye. ³⁴ Ma dəba eye a həl Pol ta Silas a gay ŋgay. A vələtay wu məndaŋ, tə nda. Ndo niye ta ndo i gay ŋgay hay tebiye, dərev tay a rah ta məŋgwese hərwi nakə tə dzala ha ka Mbəlom aye.

³⁵ Dəre a tsada na, bagwar i Roma hay tə slər ndo hay ka təv i ndo matsəpe gay i daŋgay, ta gwadaŋa na, m̄ gər tay ha Pol ta Silas abəra ma daŋgay. ³⁶ Ndo matsəpe gay i daŋgay niye, a ye a tsikay a Pol, a gwadaŋa: «Bagwar i Roma hay ta slər raw ndo hay, tə gwədəŋ na, nə gər kurom ha. Anəke na, ka slumeye madayaw abəra ada dum kurom tə zay.»

³⁷ Ane tuk na, Pol a gwadaŋa a ndo neheye tə slər tay naha aye: «Ta ndaḅa may kame i ndo hay tebiye, ta gamay sariya bay. Ada nəmay na, Roma hay dərmak tuk na, ta gəriye may ta məkal na, kəkay? Andza niye

na, nəmaa wuda bay. Bo tay eye tâ yaw tâ gər may ha.»

³⁸ Ndo neheye tə slər tay naha aye, ta mbəda gər ka təv i bagwar i Roma hay. Ti ye, ta təkəratay wu nakə Pol a tsik aye. Tə tsəne Pol ta Silas nəteye Roma hay na, ta dzədzar haladzay. ³⁹ Tsa na, ti ye tə gatay amboh. Tə həlatay ahaya abəra mə gay i danğay, tə gwadətay: «Amboh, dum kurom abəra ma walañ i gay.» ⁴⁰ Pol ta Silas ti yaw abəra ma danğay na, ti ye a gay i Lidiya. Ti ye naha, tə ndzatay a gər a malamar hay. Tə vəlatay gədan. Tsa na, ti ye wu tay.

17

Pol ta Silas ma Tesalonik

¹ Ma dəba eye na, Pol ta Silas ti ye ta gəma i Amfipolis ada ta gəma i Apoloni. Tə ndisl a gəma i Tesalonik. Mə dəma na, gay i maduwule me i Yahuda hay andaya. ² Pol a ye a dəma andza nakə a gawa aye. Pol a yawa, a mba ha ka bo pat i mazəzukuw bo sik mahkar. Tə kədəwa wuway ka Derewel i Mbəlom ta ndo neheye mə dəma aye. ³ A dəwa tay ha, a gwadawatay: «Kəriste na, kutoñ ma siye dəretsətseh, ta kədiye na. Ma lətseweye abəra ma mədahañ. Yesu nakə neñ faya na dəkumeye ha anəke aye na, Kəriste.» ⁴ Tə tsəne bazlam niye na, siye mə walañ i Yahuda hay ta təma bazlam i Pol ta Silas. Tə patay bəzay. Siye i Gərek hay haladzay neheye tə dəsławay ha gər a Mbəlom aye ta ngwas neheye tə da a zləm aye, nəteye haladzay ta təma bazlam niye dərmaç.

⁵ Ane tuk na, siye i Yahuda neheye ta təma təbey aye na, tə ge sələk ka Pol ta Silas. Ti ye ta pəlaw ndo neheye tə sər wuray bay nəteye faya ta həhaliye ka tsəved kəriye, tə hayatay gər. Tə ma ha ka bo bazlam ka gər i Pol ta Silas. Ta ngəna ha bazlam niye a wuzlahgəma tebiye. Tsa na, ndo hay ti ye tə lawara na gay i Zason. Ta pəla Pol ta Silas hərwi məhəla tay ahaya kame i ndo hay. ⁶ Ta pəla tay na, ta huta tay ha bay. Tsa na, tə gəsətay ahaya Zason ta malamar neheye tə pa mədzal gər ka Yesu aye. Tə həlatay ahaya kame i ndo i sariya hay. Tə ndislew ka təv tay na, ta wuda, tə gwad: «Ndo neheye na, nəteye faya ta kwasatay gər a ndo

hay tebiye ka məndzibəra, ada anəke na, ta ndislew kanañ na, kəkay! ⁷ Zason a təma tay ha ada ndo neheye tebiye faya ta tsikiye na, wu nakə wal tə bazlam i bəy i Roma aye a gay ngay. Nəteye tə gwad: Bəy bagwar eye andaya mekelen eye, tə zalay Yesu.» ⁸ Siye i ndo hay ta ndo məge sariya hay tə tsəne bazlam niye hay na, a ndalatay haladzay. ⁹ Zason tə siye i ndo hay tə hamatay a ndo i sariya hay təday ada tə gər tay ha.

Pol ta Silas ma Bere

¹⁰ Həvad a ge na, malamar neheye tə pa mədzal gər ka Yesu aye, tə laka tay ha Pol ta Silas a gəma i Bere. Tə ndisl a dəma na, ti ye a gay i maduwule me i Yahuda hay. ¹¹ Ndo i gəma i Bere hay na, nəteye ngwalak i ndo hay abəra ka Yahuda neheye mə gəma i Tesalonik aye. Ta təma bazlam i Mbəlom tə dərev tay peteh. Tə dzañgawa Derewel i Mbəlom pat pat hərwi məsəre ha wu nakə Pol a tsik aye na, dedek dəw? ¹² Ndo hay haladzay mə walañ tay tə dzala ha ka Yesu ada mə walañ i Gərek hay ta ngwas neheye məzele tay a da a zləm haladzay aye nəteye haladzay tə dzala ha ka Yesu dərmaç.

¹³ Ane tuk na, Yahuda neheye ma Tesalonik aye tə tsəne Pol faya ma diye ha bazlam i Mbəlom ma Bere na, tə həl bo, ti ye mata kwasatay gər a ndo hay ka Pol. ¹⁴ Malamar neheye nəteye mapa mədzal gər eye ka Yesu aye ta zəba faya andza niye na, kwayañña, ti ye ha Pol ta diye i dəlov. Silas ta Timote na, tə ndza ma Bere. ¹⁵ Ndo neheye tə laka ha Pol aye, tə tsal a kwalalañ i yam. Ti ye a gəma i Aten. Tsa na, Pol a gwadətay: «Ka mbədum gər a Bere na, gwadumatay a Silas ta Timote na, tâ yaw, tâ ndza ga ahaya a kanañ bəse.» Tsa na, ndo neheye ta mbəda gər a Bere.

Pol ta Silas ma Aten

¹⁶ Ahəl nakə Pol faya ma həbiye Silas ta Timote aye na, a zəba ka gəma i Aten na, a ndalay haladzay hərwi maraha eye tə kule hay. ¹⁷ Tə kədəwa wuway mə gay i maduwule me ta Yahuda hay ada ta ndo neheye Yahuda hay bay, nəteye tə dəsławay ha gər a Mbəlom aye. Ada ka təv məhay gər nakə tə hayawa gər a dəma aye na, tə kədəwa wuway pat pat ta ndo neheye ta diye ta təv eye niye aye.

¹⁸ Ndoweye hay andaya tə pawa bəzay a matətike i Epikuriyen hay ta Sətosiyen hay. Pat wuray tə tsik me tə Pol. Siye hay mə walañ tay, tə gwad: «Ndo nakay faya ma bəbəliye wu andza nakay na, mbədaw bo na, kəkay?» Siye hay tə tsəne Pol faya ma diye ha labara i Yesu ada mədahañ hay ta lətseweye abəra ma mədahañ na, tə gwad: «Ma giye faya ma diye ha na, mbəlom i bərakəzañ hay kəla dāw?» ¹⁹ Ma dəba eye na, ti ye ha kame i madugula hay ka təv nakə tə zalay Ayəropaz aye. Ti ye naha na, ta tsətsah faya, tə gwadāy: «Damay ha matətike nakay wedeye nəkar faya ka tsikiye tey. ²⁰ Nəkar faya ka tsikameye wu neheye dāda nəmaa tsəne bay aye. A say məgwədə kəkay na, a samay nəmaā sər tey.» ²¹ Ndo i Aten hay ta madurlon hay tə dzawa ha həlay i məndze tay tebiye ka məpay zləm a wu neheye wedeye tsa ada ka matəkəre wu wedeye hay.

²² Pol a lətse kame i ndo niye hay, a gwadətay: «Nəkurom Aten hay, na zəba faya nəkurom na, a sakum məpay bəzay a mbəlom hay wal wal haladzay. ²³ Hərwi na həhal ma wuzlahgəma kurom na, na ŋgatay a təv neheye ka tawalawum kule kurom hay mə dəma aye. Na ŋgatay a təv eye andaya nəte tə watsa faya: «Təv nakay na, hərwi mbəlom nakə ndo hay tə sər bay aye.» Ayaw! Mbəlom nakə nəkurom faya ka dəslumay ha gər ka sərüm bay aye na, neñ na yaw anañ mata dākum ha.

²⁴ «Maa ge məndzibəra tə wu neheye mə dəma aye na, neñgeye. Neñgeye bəy i magərmbəlom ta dala. Neñgeye na, ma ndziye mə gay neheye ndo hay ta dəzl aye bay. ²⁵ Ada neñgeye na, a say ndo zezeñ mā rəzlay a gər məvəlay wuray bay. Hərwi maa vəl sifa, məsəfəre ada tə siye i wu hay tebiye a ndo hay na, neñgeye.

²⁶ «Ta ndo nəte na, a ge slala hay tebiye hərwi ada tā ndza ka məndzibəra tebiye. Ahəl nakə kə ge məndzibəra zuk bay aye na, bə kə pa na kokway i həlay i təv məndze tay, kə pa na kokway i gəma neheye ta ndziye mə dəma aye. ²⁷ A ge andza niye na, hərwi ada ndo hay tā pəla na. A say tā bəzay naha həlay ada ta hutiyə na. Ta dedək Mbəlom

na, neñgeye dərəñ ta nəkway bay. ²⁸ Andza ndoweye andaya a gwad:

«Maa vəlakway sifa na, neñgeye.

Nəkway kənañ, wu nakə faya ka gəkw-eye na, hərwi ŋgay.»

«Siye i ndo məvədə bazlam kurom hay bə ta tsik:

«Ayaw, nəmay wawa ŋgay hay.»

²⁹ «Tədə nəkway tebiye wawa i Mbəlom hay na, kə dzalakwa mə gər kway, Mbəlom na, a ndzəkət bo i kule i gura, i bəre kəgəbay i kwar bay. Wu neheye ndo zezeñ a lambad tə metsehe ŋgay hərwi matəre ha kule hay. Ane tuk na, wu neheye na, Mbəlom bay. ³⁰ Mbəlom na, kə pa mezeleme niye hay ahəl niye ka məda bay hərwi ahəl niye ndo hay tə sər wuray bay. Ane tuk na, anəke na, neñgeye faya ma zalateye kwa məñgay tā yaw, tā mbəda ha mede tay. ³¹ Bə Mbəlom ka mbərəm məpe pat i sariya nakə ma giye. Sariya nakə ma giye na, sariya i dedək. Ndo nakə ma gateye sariya a ndo hay aye na, Yesu. A dā ha na, ahəl nakə a lətse ahaya abəra ma mədahañ aye.»

³² Tə tsəne bazlam i Pol nakə a tsik ma mələtsew abəra ma mədahañ aye na, siye hay tə ŋgwasa faya ada siye hay tə gwadāy: «A samay na, ka tsikameye wu nakay nəmaa piye faya zləm pat mekeleñ eye sa.»

³³ Tsa na, Pol a yaw abəra mə walañ tay, a ye ŋgway. ³⁴ Siye i ndo mekeleñ eye hay ta dzala ha ka bazlam i Pol, tə pay bəzay. Mə walañ tay niye na, Dəniz ndo məgawa sariya ka təv i məge sariya tay nakə tə zalay Ayəropaz aye, ŋgwas eye andaya tə zalay Damaris ada siye i ndo mekeleñ eye hay sa.

18

Pol ma gəma i Korinje

¹ Ma dəba eye na, Pol a lətse abəra ma gəma i Aten, a ye a gəma i Korinje. ² A ye naha a dəma na, a ndzay a gər a Yahuda wuray məzele ŋgay Akelas. Neñgeye tə wa na ka dala i Pəñtus. A yaw abəra ma gəma i Itali ta ŋgwas ŋgay Pərisil hərwi Kələd bəy i Roma a gwad: «Yahuda hay tebiye tā lətse, tā ye abəra ka dala i Roma.» Pol a ye ka təv tay mata tsikatay me. ³ Pol na, a ŋgarawa petekəd i məge ha madzawadzawa. Məsler i Akelas ta ŋgwas ŋgay na,

mənğere peteked eye niye dərmaq. Hərwi niye Pol a ndza mə gay tay, tə ge məsler dziye. ⁴ Pat i mazəzukw bo na, Pol a yawa a gay i mađuwule me i Yahuda hay. A tsikawatay a Yahuda hay kwa a Gərek hay dərmaq tã dzala ha ka Yesu.

⁵ Ane tuk na, ahəl nakə Silas ta Timote ti yaw abəra ka dala i Masedowan aye na, Pol kə ge məsler i wuray sa bay. A đawa ha bazlam i Mbəlom dekdek tsa. A đawatay ha a Yahuda hay Yesu na, Kəriste. ⁶ Ane tuk na, Yahuda hay ta təma bazlam nğay bay. Tə tsaday pələslesle. Tsa na, Pol a yaw abəra mə walañ tay. A bəzlum ha burhway i gəma tay abəra ka peteked nğay, a gwadatay: «Tadə ka dzum na, mənese ga sa bay. Mənese eye ka gər kurom. Anəke kwayanña na diye na ta đatay ha bazlam i Yesu a ndo neheye Yahuda hay bay aye.»

⁷ A lətse, a ye abəra ma təv niye. A ye a gay i ndo wuray tə zalay Titus Zustus. Nənğeye na, a dəsławay ha gər a Mbəlom ada gay nğay na, ka tsakay i gay i mađuwule me i Yahuda hay. ⁸ Kərispus na, nənğeye bəy i gay i mađuwule me niye. A dzala ha ka Bəy Maduweñ ta ndo i gay nğay hay tebiye. Korințe hay haladzay, neheye tə pawa zləm ka bazlam i Pol aye tə dzala ha ka Yesu dərmaq. Pol a dzəhuđ tay ha a yam.

⁹ Pat wuray ta həvad na, Bəy Maduweñ a tsikay me a Pol ma məsine, a gwaday: «Pol kã dzədzar bay, đa ha bazlam ga huya, kã ndza tete bay. ¹⁰ Neñ andaya tə nəkar, ndəray ma sliye faya məgaka wuray kwa tsekweñ bay, hərwi ma gəma nakay na, ndo ga hay haladzay mə đəma.» ¹¹ Tsa na, Pol a ndza ma Korințe məve nəte ta məzaw. A tətikawatay bazlam i Mbəlom a ndo hay tebiye.

¹² A həlay wuray Gayoñ nənğeye a ləva dala i Akay eye na, Yahuda hay tə haya gər ka Pol. Tə gəs na ti ye ha kame i Sariya. ¹³ Tə gwaday a bəy niye: «Ndo nakay na, faya ma tsəviye tay ha ndo hay a pesl tə matətikatay mədəsłay ha gər a Mbəlom ta tsəved wədeye wal. Wu nakə faya ma tsikateye na, a ye ka bo tə bazlam mapala eye bay.»

¹⁴ A say həbe a Pol məsike me, Gayoñ a mbədatay naha faya a Yahuda hay, a gwadatay: «Tadə ndo nakay kə tsik wuray

ka bəy i dala kəgəbay a ge mənese nakə ka zal naha aye na, nəkurom Yahuda hay na sliye faya məzle həlay eye mətsənakum na. ¹⁵ Ane tuk na, ka kəđum wuway na, ka wu hay, ka məzele hay kəriye ada ka bazlam kurom mapala eye hay. Wu neheye a zəbakum naha dəre aye na, a nəkurom eye kurom bəna, neñ na giye sariya i wu neheye andza nakay aye bay. A señ bay, bazlam ga mə đəma bay.» ¹⁶ Tsa na, a həhar tay ahaya abəra ma təv məge sariya. ¹⁷ Ti yaw abəra na, tə gəs Sosten bəy i gay i mađuwule me, tə ndəba na kame i sariya. Ane tuk na, a gay mə gər kəset a Gayoñ bay.

Pol a ma a Anıtiyos

¹⁸ Pol a ndza məhəne haladzay ma Korințe. Ma dəba eye, a lətse abəra ma Korințe, a gər ha malamar hay. A ye a gəma i Señkəre ta Pərisil ada ta Akelas. Mə đəma na, Pol a həz na gər hərwi ba kə gwad kurre: «Na vəl ha bo ka məge məsler i Mbəlom.» Tsa na, tə lətse abəra ma Señkəre, tə tsal a kwalalañ i yam ti ye ta Akelas ada ta Pərisil a Anıtiyos ka dala i Siri.

¹⁹ Tə ndisl a Efez na, Pol a gər ha Pərisil ta Akelas. Nənğeye a ye a gay i mađuwule me mata kəde wuway ta Yahuda hay. ²⁰ Mə đəma na, Yahuda hay ta tsətsah faya, tə gwaday: «Ndza ka təv may məhəne haladzay.» Pol a wudə məndze bay.

²¹ A lətse, a gər tay ha, a gwadatay: «Tadə kə say a Mbəlom na, na maweye ka təv kurom mba.» A tsal a kwalalañ i yam ma Efez a ye a Sezare.

²² A lətsew abəra ma Sezare na, a ye a Zerozelem təday. A ye a tsikatayaw me a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Tsa na, a ye a Anıtiyos. ²³ A ndza mə đəma məhəne tsakway. A mbəda gər ta dəba, a ye a tas ta Galat ada ta Firigiya. A vəlatay gədañ a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye mə đəma.

Apolos a đa ha bazlam i Mbəlom ma Efez

²⁴ A həlay niye na, Yahuda wuray andaya məzele nğay Apolos, tə wa na ka dala i Aləgəzandəri. Nənğeye kə ndislew a Efez. Ndowne niye na, a sər matətike wu a ndo hay lele. A sər Derewel i Mbəlom lele. ²⁵ Nənğeye ka tətik bazlam i Yesu. A

dawatay ha a ndo hay ada a tətikawatay na, ta tsətsuḅ tsətsuḅ eye lele. A dawa ha na, wu nakə a tsik ka Yesu ta dedek aye. Ane tuk na, a sər na, madzəhuḅe nakə Yuhana a dzəhuḅawa ha ndo hay a yam aye tsa. ²⁶ A dazlay a mətsike me parakka mə gay i maḁuwule me i Yahuda hay, zluwer a gay bay. Pərisil tə zal ḡgay Akelas tə tsəne bazlam ḡgay niye na, tə zla na ka təv tay. Tə ḁay ha tsəved i Mbəlom peteh.

²⁷ Ma ḁəba eye na, a say a Apolos mede a ḡəma i Akay.* Ndo məpe mədzal ḡər hay ka Yesu tə vəlay ḡədan ada tə watsay ḁerewel a həlay hərwi ada ndo məpe mədzal ḡər hay ka Yesu neheye ma Akay aye tā təma na lele. Tə watsa a ndo məpe mədzal ḡər hay ka Yesu neheye ma Akay aye hərwi məḡwəḁatay naha: «Apolos ki ye naha na, təmum na lele.» Tsa na, Apolos a ye a Akay. A ye naha na, a dzəna tay ha ndo məpe mədzal ḡər hay ka Yesu ta ḡḡwalak i Mbəlom. ²⁸ Hərwi niye, a dzəḡawətatay Derewel i Mbəlom a Yahuda hay, a ḁawatay ha parakka Yesu na, Kəriste. Andza niye a ḁərəzlawətatay ka bazlam i Yahuda kame i ndo hay tebiye.

19

Pol ma Efez

¹ Ahəl nakə Apolos ma Korinḡe aye na, Pol a ye a Efez. A ye ta mahəmba i dala i Galat. A ye naha na, a ndzatay a ḡər a ndo neheye tə pa mədzal ḡər ka Yesu aye. ² A ye naha a tsətsah fataya, a ḡwəḁatay: «Ahəl nakə ka dzalum ha ka Yesu aye na, ka hutum Məsəfəre Tsəḁəḡḡa eye ḁaw?»

Ta mbəḁay faya, tə ḡwəḁay: «Nəmaa tsəne ḁəḁa ndəray kə tsikamay ka Məsəfəre Tsəḁəḡḡa eye bay.»

³ Pol a tsətsah, a ḡwəḁatay: «Ka hutum na, madzəhuḅe waray?»

Ta mbəḁay faya, tə ḡwəḁay: «Madzəhuḅe nakə Yuhana a ḁatay ha a ndo hay aye.»

⁴ Pol a ḡwəḁatay sa: «Yuhana a dzəhuḅawa na, ndo neheye a satay mambəḁe ha mede tay aye. A ḡwəḁatay a Israyel hay na: “Dzalum ha ka ndo nakə ma deyeweye kame ga aye”, andza məḡwəḁe, Yesu.»

* 18:27 Məsler hay 18.12.

⁵ Tə tsəne bazlam ḡgay na, Pol a dzəhuḅ tay ha yam ta məzele i Bəy Maduweḡ Yesu. ⁶ Pol a pa fataya həlay. Kwayəḡḡa kwa way a huta Məsəfəre Tsəḁəḡḡa eye. Tsa na, tə pa bo ka mətsike me tə bazlam i ḡəma hay wal wal, tə ḁa ha bazlam i Mbəlom. ⁷ Nḁoweye neheye na, ta ḡiye kuro ḡər eye sulo.

⁸ Ahəl nakə Pol nənḡeye ma Efez aye na, a yawa a gay i maḁuwule me i Yahuda hay. Kiye mahkar na, a tsikawa me mə ḁəma, zluwer a gay bay. A tsikawatay a ndo hay ka ḡər i Bəy i Mbəlom. A say na, ndo neheye faya ta pay zləm aye tā təma bazlam ḡgay. ⁹ Ane tuk na, siye i Yahuda hay haladzay ta kula ha ḁərev tay. Ta təma bazlam i Pol bay. Tə tsik wu nakə lele bay aye ka tsəved i məpay bəzay a Bəy Maduweḡ kame i ndo niye hay tebiye. Tsa na, Pol a ḡər tay ha, a həl ndo məpe mədzal ḡər hay ka Yesu a lekwal i ndoweye andaya tə zalay Tiranus. Nəteye niye tebiye, tə kəḁawa wuway ta ndo hay pat pat. ¹⁰ Niye na, kə ndza məve sulo. Ndo neheye nəteye mandza eye ka dala i Azi niye, Yahuda hay ada Ḡərek hay tə tsəne bazlam i Bəy Maduweḡ Yesu.

Wawa i Seva hay

¹¹ Mbəlom a ḡawa masuwayəḡ neheye a ḡatay hərḁəḁəkkə a ndo hay aye tə həlay i Pol. ¹² Tə zlawətatay naha a ndo i ḁəvats petekeḁ neheye ta lamay a bo i Pol aye. Tə laməwatay ha a ndo i ḁəvats hay. Ndo i ḁəvats hay tə mbəlawə ada ndo neheye məsəfəre lele bay eye hay mə bo tay aye, ti yawa abəra mə bo tay.

¹³ Siye i Yahuda hay andaya ta həhalawa ka ḡəma ka ḡəma hərwi mahəhere fakalaw abəra ka ndo hay. Nəteye ḁərmak tə dze ha mahəhere fakalaw tə məzele i Bəy Maduweḡ Yesu. Tə ḡwəḁəwatay a məsəfəre neheye lele bay aye: «Nḁohumaw abəra mə bo i ndo nakay tə məzele i Yesu nakə Pol faya ma ḁiye ha bazlam ḡgay aye.» ¹⁴ Tə ḡawa wu niye na, nəteye tasəla. Nəteye wawa i bagwar i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye, tə zalay Seva.

¹⁵ Pat wuray tə tsikay a məsəfəre nakə lele bay eye andza niye, a ḡwəḁatay: «Nəḡ na, na sər Yesu, ada Pol nənḡeye way na, na sər. Nəkurom na, məhey tey?» ¹⁶ Tsa na,

ndo niye fakalaw mə bo ɲgay aye a mbəzla fataya dədavdav ta gədaɲ. A ze tay ha ta gədaɲ, a gatay mbəlak ada a buwa fataya abəra peteked tay hay. Ta hway bo kəriye.

¹⁷ Yahuda hay ta Gərek neheye ma gəma i Efez aye tebiye tə tsəne wu nakə a ge bo aye na, ta dzədzar haladzay. Tə dəslay ha gər a məzele i Bəy Maduweɲ Yesu haladzay. ¹⁸ Ndo hay haladzay ta təra ndo məpe mədzal gər hay. Ti yawa, tə dawa ha mənese tay neheye tə gawa aye kame i ndo hay tebiye. ¹⁹ Ndo hay haladzay, nəteye neheye tə gawa maharam aye tə həlaw dərəwel i maharam tay, tə fəka tay ha kame i ndo hay tebiye. Tə pasla na andza ta səkam ha na, suloy eye ma giye kwar i suloy gwezem kuro kuro zlam. ²⁰ Andza niye bazlam i Bəy Maduweɲ a ye kame kame, a səkah ta gədaɲ.

Magazləga ma Efez

²¹ Ma dəba i wu neheye a ge bo aye na, Pol a dzala mə gər ɲgay mede a Zerozelem. Ma diye ta Masedowan ada ta dala i Akay.* A gwad: «Na ye a Zerozelem na, na diye a Roma dərma.» ²² Tsa na, a slər ndo madzəne ɲgay hay, Timote ta Erast a Masedowan. Ane tuk na, bo ɲgay eye a ndza ka dala i Azi tsakway sa.

²³ A həlay niye na, magazləga a lətse haladzay ma gəma i Efez hərwi bazlam i Yesu Bəy Maduweɲ. ²⁴ Ndowne andaya a lambadawa wu hay ka suloy. Məzele ɲgay na, Demetəriyos. Wu neheye a lambadawa aye na, wawa i gay hay tsekweɲ tsekweɲ neheye a ndzəkkit bo gay bagwar eye nakə ndo hay ta dūwulaway me a mbəlom tay nakə a ndzəkkit bo ɲgwas, tə zalay Artemis aye. Andza niye neɲgeye ta ndo i məsler ɲgay hay tə hutawa ha suloy haladzay. ²⁵ A ye, a hayatay gər a ndo i məsler ɲgay hay ta ndo neheye tə gawa slala i məsler niye aye, a gwadətay: «Dzam ga hay sərūm ha, ka hutakweye zlele haladzay na, hərwi məsler nakay. ²⁶ Ane tuk na, nəkurom faya ka ɲgatumeye ada faya ka tsənumeye wu nakə faya ma giye bo aye. Pol faya ma tsikatəye a ndo hay na, kule neheye nəkway faya ka ɲgarakweye

aye nəteye mbəlom hay bay. Ndo hay haladzay ta təma bazlam ɲgay. Kanaɲ ma gəma i Efez dəkdek bay, ka dala i Azi tebiye. ²⁷ Tadə kə ge andza niye na, ndo hay ta tsikiye wu nakə lele bay eye ka məsler kway. Ada ta tsikiye na, ka məsler kway dəkdek bay. Ta tsikiye wu nakə lele bay aye ka gay i maduwule me i bagwar i mbəlom kway Artemis. Kwa neɲgeye na, ndo hay ta zəbiye faya bagwar eye sa bay. Azlakwa ndo hay tebiye ka dala i Azi ada ka məndzibəra tə dəslay ha gər na, a neɲgeye dūh.»

²⁸ Ndo hay tebiye tə tsəne andza niye na, a ndalatay haladzay. Ta wuda, tə gwad: «Bagwar eye na, Artemis mbəlom i Efez hay.» ²⁹ Gəma a ndza na, huɓuya, huɓuya. Ndo hay tə gəs Gayus ta Aristark. Nəteye neheye sulo aye na, Masedowan hay, tə lakawa ha Pol. Ti ye tay ha a təv i həbad tay nakə tə gawa mə dəma aye. ³⁰ A say a Pol mede a təv i ndo niye hay. Ane tuk na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə gay me, ta vəlay tsəved mede bay. ³¹ Siye i ndo neheye nəteye ma məsler bagwar eye ka dala i Azi ta təra dzam i Pol aye, tə slər ndo ka təv i Pol, tə gwad m̄a ye a təv i həbad tay niye bay.

³² Nəteye niye hay tebiye mahaya gər eye na, nəteye mə wadəɲ wadəɲ hərwi siye hay faya ta wudiye wu mekeleɲ, siye hay ta wuda hərwi wu neɲged. Siye haladzay mə walaɲ tay niye tə haya gər hərwi mey na, tə sər bay. ³³ Ndo Yahuda wuray andaya ka təv eye niye. Məzele ɲgay Aləgəzandər. Siye i Yahuda hay ti ye ha Aləgəzandər kame. Ta təkəray bazlam eye niye. Tsa na, a zla həlay ka mbəlom, a say mətsike me ada mədatay ha. ³⁴ Ane tuk na, ndo niye hay ta zəba faya neɲgeye ndo i Yahuda na, ta wuda tebiye tay eye, tə gwad: «Bagwar eye na, Artemis i Efez hay.» Tə ndza faya ka mətsike andza niye bəre sulo.

³⁵ Ka mandəve ɲgay eye na, ndo mələve gəma niye kə sla faya məgwadətay t̄a ndza tete. Ndo niye hay tebiye tə ndza tete. Tsa na, a gwadətay: «A nəkurom Efez hay, Efez na, gəma i mbəlom bagwar eye Artemis, maa sər bay na, way? Ada kwa way ma dəslay ha gər a mandzəkkit bo ɲgay nakə a

* 19:21 Məsler hay 18.12.

kalaw mə mbəlom aye. ³⁶ Kwa way na, a sər. Nəkurom ndzum dıkdık. Kâ gum wu neheye lele bay aye bay. ³⁷ Ndo neheye ka gəsumatay ahaya kənañ aye na, tə gaw məkal mə gay i mbəlom kway bay ada ta tsadəy a mbəlom kway wal bay tuk na, kəkay? ³⁸ Tadə Demetəriyos ta ndo i məsler ngay hay bazlam tay andaya mətsike ka ndo na, tâ ge ta tsəved eye. Ndo məge sariya hay andaya, tâ ye tâ wuda ka təv tay. ³⁹ Tadə wu mekelenj eye hay andaya a sakum bəbay na, bagwar neheye anəke kənañ aye tâ ngənakum ha bazlam eye. ⁴⁰ Ka gakwa metsehe bay na, Roma hay ta makway ha mənese, ta gwadəkweye “Ka dazlumay na, a vərəm.” Ka hutəkweye gər i bazlam kwa tsekwenj mədatay ha nəmay haya gər hərwi wu nakay na, ka sləkweye faya mətsikatay bay.» Tsa na, a gwadatay a ndo hay: «Ngənum gər.» Ndo hay ta ngəna gər, ti ye wu tay tuk.

20

Pol ma Masedowan ada ma Akay

¹ Haya haya i bazlam niye hay a ndəv na, Pol a hayatay gər a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. A vələtay gədanj tə məmatay naha dərev. A gwadatay na: «Ndze gwa.» Tsa na, a ye ngway ka dala i Masedowan. ² A həhal ma gəma niye, a vələtay gədanj a ndo məpe mədzal gər hay ta məmatay naha dərev. Ma dəba eye, a ye a gəma i Gərek. ³ Mə dəma na, a ndza kiye mahkar. Həbe a say a Pol mede a gəma i Siri. Ane tuk na, a tsəne a satay a Yahuda hay məkəde na. Hərwi niye a ma ngway ta Masedowan. ⁴ Ndo neheye tə laka ha aye na, Sopater wawa i Pirrus, neŋgeye ndo i gəma i Bere, Aristark ta Sekondus, nəteye ndo i gəma i Tesalonik hay, Gayus neŋgeye a yaw abəra ma Derbe, Timote ada Tisik ta Tərofime nəteye ka dala i Azi. ⁵ Nəteye neheye na, tə lahamay kame, ti ye a Tərowas mata həbe may mə dəma. ⁶ Ma dəba i magurlom i Pak, nəmay nəmaa tsal a kwalalanj i yam, nəmaa ye abəra ma Filipi. Nəmaa ge məhəne zləm ka tsəved na, nəmaa ndisl a gəma i Tərowas tuk. Nəmaa ndza mə dəma luma nəte.

Awtis a lətsew abəra ma mədahanj

* **20:7** Məsler hay 2.42. † **20:16** Məsler hay 2.1.

⁷ Pat i luma i manğəzla ta huwa na, nəmaa haya gər hərwi mənde daf i matəkəre məməte i Yesu.* Tədəcə eye na, Pol ma gəriye tay ha, ma diye ngway. Hərwi niye, a tsikatay bazlam i Mbəlom hus a magər həvad. ⁸ Nəmay mahaya gər eye na, ka gər i gay neŋged. Gay nakə nəmay mə dəma aye na, lalam hay haladzay mavata eye. ⁹ Mə gay eye niye na, wawa eye andaya gawla eye, məzele ngay Awtis. Neŋgeye mandza eye ka mavavar faya ma piye zləm ka bazlam i Pol niye a tərəts ha bay, faya ma tsikiye huya aye. Tsa na, məndzəhəre a gəs na, a bərəzl a məndzəhəre. A sər ka bo sa bay, səkwat a dədəw abəra mə gay ka gər i gay mamahkar eye ka dala. Ndo hay tə mbəzlaw tə lətse ha ka mbəlom na, kə mət tsiy. ¹⁰ Pol a mbəzlaw, a ye ka təv ngay. A guduk naha faya, a zla na a həlay, a gwadatay: «Dərev mâ ye fakuma abəra bay, kə mət bay.» ¹¹ Tsa na, Pol a tsal a gay niye sa. A ye naha a zla makwala, a ngəna ha. Tsa na, tə nda. A ma ka mətsike me haladzay sa hus a mekedəcə, a ye ngway. ¹² Ndo hay tə laka ahaya gawla nakə meenej aye a mətagay. Ndo hay tebiye dərev tay a ngwasa.

¹³ Nəmaa ye, nəmaa tsal a kwalalanj i yam hərwi məhəle may a Asos. Pol neŋgeye, a say mede tə sik. Nəmay, nəmaa gwad na, nəmaa zliye na ka me i dəlov mə dəma. ¹⁴ A ndzamay naha a gər ma Asos na, a tsal a kwalalanj i yam, nəmaa zla na ka me i dəlov. Nəmaa ye a gəma i Metilen. ¹⁵ Tədəcə eye na, nəmaa ndisl a Siyo. Tədəcə tədəy eye na, nəmaa ndisl a Samos. Tədəcə tədəkay eye na, nəmaa ndisl a gəma i Melet. ¹⁶ Niye andza məgwede na, a say a Pol məndze ma Efez bay hərwi ma ta mətsiye ka dala i Azi, ma ndisliye a Zerozelem bəse bay. Tadə ma giye bo na, a say məndisle a Zerozelem pat i Penjtekot.†

Pol a tsikatay me a ndo i Efez hay

¹⁷ Ahəl nakə nəmaa ndisl a Melet aye na, Pol a slər ndo ka madugula neheye tə ndzatay kame a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma Efez aye ada tâ yaw ka təv ngay. Ndo niye a ye, a zalatayaw. ¹⁸ Ndo

niye hay tə həlaw bo, tə ndislew ka təv ɲgay na, a gwadatay: «Kwa i mede naha ga a gay kurom ka dala i Azi na, ka sərüm ha mändze ga mə walaɲ kurom. ¹⁹ Na gay məsler a Bəy Maduweɲ tə marəhay ha gər, tə mädzal gər eye ada na sa dəretsətseh haladzay hərwi Yahuda hay a satay məkədə ga. ²⁰ Ka sərüm ha, wu nakə ma gakumeye ɲgama aye na, na ɲgaha na bay. Na dākum ha tebiye. Na tətikakum kame i ndo hay ada mə gay kurom hay. ²¹ Na tsikatay a Yahuda hay ada a ndo neheye Yahuda hay bay aye, t̄a gər ha mezeleme tay, t̄a yaw ka təv i Mbəlom. T̄a yaw, t̄a pa mädzal gər tay ka Bəy Maduweɲ kway Yesu Kəriste.

²² «Anəke na, na diye a Zerozelem. Maa geɲ kutoɲ mede a dəma na, Məsəfəre Tsədəɲɲa eye ada na sər wu nakə ma ta ndzeɲeye a gər mə dəma aye bay. ²³ Wu nakə na sər aye na, gəma nakə na ye a dəma aye na, Məsəfəre Tsədəɲɲa eye faya ma deɲeye ha. A gwedeɲ: “Məgəse kar a daɲgay tə dəretsətseh faya ma həbiye kar.” ²⁴ Ane i ga na, na ndziye ma bəra mba, a’ay düh na mətiye na, wuray andaya a yeɲ a gər ka zal bay. Wu nakə a seɲ aye na, na ndəviye ha məsler i bəy Maduweɲ Yesu nakə a vəleɲ aye hus ka mandəve ɲgay eye. Məsler nakə a vəleɲ aye na, mədə ha Labara ɲgwalak eye i ɲgama i Mbəlom.

²⁵ «Mändze ga nakə na ndza mə walaɲ kurom aye, na tsikawakum na, labara i Bəy i Mbəlom. Na sər ha anəke na, ka ta ɲgatumeɲeye dədə sa bay. ²⁶ Hərwi niye, na tiye mbal abəra ka gər kurom. Tadə ndəray nəte kə dze abəra mə walaɲ kurom na, mənese ga sa bay. ²⁷ Hərwi na dākum ha wu nakə a say a Mbəlom məge aye tebiye. Na ɲgaha fakuma abəra wuray kwa tsekweɲ bay tebiye. ²⁸ Tsəpum gər kurom, ada wene wene eye na, tsəpum ndo məpe mädzal gər hay ka Yesu neheye Məsəfəre Tsədəɲɲa eye a gwadākum tsəpum aye. Gumatay gər a ndo məpe mädzal gər hay ka Yesu. Wawa i Mbəlom, bo ɲgay eye a mət na, hərwi ada t̄a t̄əra ndo məpe mädzal gər hay ka Yesu. ²⁹ Hərwi, na sər ha, na ye gwa na, ndo hay ta deyeweye a walaɲ kurom. Nəteye ta ndzəkit bo na, andza kəra i pesl hay, ta gəriye ha ndo məpe mädzal gər hay

ka Yesu bay. ³⁰ Ada kwa mə walaɲ kurom ndo hay ta dazleye a maraw me hərwi məsəpete tay ha ndo məpe mädzal gər hay ka Yesu ka məpatay bəzay. ³¹ Gum metsehe lele, sərüm ha na, məve məhkar, ta həvad ta həpat neɲ faya na dəy ha metsehe kwa a way nəte ta nəte ta mətuwe eye.

³² «Anəke na, na gəriye ha a həlay i Mbəlom. Neɲgeye ma gakumeye ɲgwalak andza nakə a tsik aye. Neɲgeye na, ma səkahakumeye ha mädzele ka Yesu kame kame ta gədəɲ ɲgay ada ma vəlakumeye wu neheye a ləva ha bo ma ta vəlateye a ndo neheye ta t̄əra i ɲgay hay aye. ³³ Neɲ na, dədə na tsətsah suloy, gura kəgəbay peteked ka ndəray bay. ³⁴ Bo kurom eye ka sərüm ha, na ge məsler na, tə həlay ga eye hərwi məhute wu mänday may a neɲ ta ndo neheye tə lakawa ga ha aye. ³⁵ Na dākum ha na, ada k̄a gum məsler nakə ma dzəniye ndo i mətawak hay aye. Bazlam i Bəy Maduweɲ kway Yesu nakə a tsik aye na, m̄a makumaw a gər. A gwad: “Ka vəlay wu a ndo na, ka hutiyə məɲgwese a ze ndo nakə a təma aye.”»

³⁶ Pol a ndəv ha bazlam niye na, a dəkw gurmets, a dūwulay naha me a Mbəlom ta nəteye tebiye. ³⁷ Ta ndəv ha maɲuwule me na, nəteye tebiye tə pa bo ka mətuwe haladzay. Ti ye naha, tə gəs na ka bo təmbolok təmbolok, tə tsikay me ta mətuwe eye, tə gwaday: «Do tə zay.» ³⁸ Wu nakə a ndalatay wene wene aye na, Pol a gwadatay: «Dədə ka ta ɲgatumeɲeye sa bay» aye. Tsa na, tə laka ha Pol hus ka təv i kwalalaɲ i yam.

21

Pol ma diye a Zerozelem

¹ Nəmaa ɲgəna gər na, nəmaa ye, nəmaa tsal a kwalalaɲ i yam. Nəmaa ye kwayaɲɲa a gəma i Kos. Tədəcə eye na, nəmaa ndisl a Rodes. Nəmaa lətse abəra ma Rodes, nəmaa ye a Patara. ² Nəmaa ye naha a dəma na, nəmaa huta kwalalaɲ i yam nakə ma diye a gəma i Fenisi aye. Tsa na, nəmaa tsal a dəma, nəmaa ye ha. ³ Ahəl nakə nəmay ma wuzlah i dəlov aye na, nəmaa ɲgatay a gəma i Sipəre tə həlay i gula. Nəmaa ye a gəma i Siri. Nəmaa ndisl a gəma i Tir. Mə dəma na, tə mbəzla ahaya wu hay abəra

mə kwalalaŋ i yam. ⁴ Nəmaa ndzatay a gər a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu mə dəma. Nəmaa ndza ka bo dziye luma nəte. Məsəfəre Tsədaŋŋa eye a dətay ha wu nakə ma ta ndzay a gər a Pol aye. Tsa na, tə gwadāy: «Pol, kâ ye a Zerozelem bay.»

⁵ Ane tuk na, məhəne tasəla ka ndəv tsiy, nəmaa həl bo, nəmaa ye. Tə laka may ha tebiye tay eye, ŋgwas tay hay, ta wawa hay hus ka me i bəlay dərəŋ tə walaŋ gay. Nəmaa ndisl ka me i bəlay na, nəmaa dəkw gurmets, nəmaa dūwulay me a Mbəlom. ⁶ Tsa na, nəmaa tsik me a bo nəte nəte. Nəmay nəmaa tsal a kwalalaŋ i yam, nəteye na, ta mbəda gər a mətagay tay hay.

⁷ Nəmaa ye abəra mə Tir tə kwalalaŋ i yam, nəmaa ye a Pətolmayis. Mə dəma na, nəmaa tsikatay me a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, nəmaa ndza mə dəma məhəne nəte ta nəteye. ⁸ Tədœ eye na, nəmaa həl bo, nəmaa ye ada nəmaa ndisl a Sezare. Mə dəma na, nəmaa ye a gay i Filip. Nəŋgeye ndo mətətikawa bazlam i Mbəlom. Nəŋgeye na, nəte mə walaŋ i ndo neheye tasəla tə pala tay ha ahəl niye mə Zerozelem aye.* ⁹ Dem ŋgay hay andaya fađ, ta ye a zal zuk bay. Tə dawa ha bazlam i Mbəlom a ndo hay. ¹⁰ Nəmaa ndza məhəne haladzay na, ndo məde ha bazlam i Mbəlom wuray tə zalay Agabus a yaw abəra ma Yahuda, a ye naha ka təv may. ¹¹ Tsa na, a zla wu məbere bəzay i huđ i Pol. A dzawa ha sik tə həlay ŋgay. Tsa na, a gwad: «Məsəfəre Tsədaŋŋa eye a gwad na, kəkay? A gwad na: “Ndo nakə na zla wu i bəzay i huđ ŋgay aye na, bəy i Yahuda hay ta dzawiye na andza nakay ma Zerozelem. Ta dzawa na na, ta vəlateye ha a həlay a ndo neheye Yahuda hay bay aye.”»

¹² Bo may eye ta malamar neheye ma Sezare aye nəmaa tsəne bazlam niye na, nəmaa gay amboh a Pol. Nəmaa gwadāy: «Kâ ye a Zerozelem bay.»

¹³ Ane tuk na, a mbədəmay faya, a gwadāmay: «Ka tuwumeye ada faya ka dədəmeneye ha dərev na, hərwi mey? Neŋ na, neŋ maləva bo eye tâ gəs ga a daŋgay kə ge düh bay tâ kəd ga, nâ mət hərwi Bəy Maduweŋ Yesu ma Zerozelem.»

¹⁴ Nəmaa zəba faya na, ma gəsiye bazlam may bay. Nəmaa rəzlay a gər mətsikay sa bay. Nəmaa gwad: «Bəy Maduweŋ mâ ge wu nakə a say aye.»

¹⁵ Nəmaa ndza məhəne tsakway ma Sezare na, nəmaa həl bo, nəmaa ye a Zerozelem tuk. ¹⁶ Siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə lakamay ha. Nəmaa ye a gay i ndoweye andaya məzele ŋgay Mənasəŋ. Nəŋgeye ndo i gəma i Sipəre, a pa mədzal gər ka Yesu na, kurre. Nəmaa ndziye na, mə gay ŋgay.

Pol ta Yakuba

¹⁷ Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta təma may tə mənŋwese eye lele.

¹⁸ Tədœ eye na, Pol ta nəmay, nəmaa ye a gay i Yakuba. Mə dəma na, madugula neheye tə ndzatay kame a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye tə haya gər tebiye. ¹⁹ Pol a tsikatay me ada a təkəratay wu nakə Mbəlom a ge tə nəŋgeye ma məsler ŋgay nakə a ge mə walaŋ i ndo neheye Yahuda hay bay aye tebiye.

²⁰ Tə tsəne andza niye na, ta zambadāy a Mbəlom. Tsa na, tə gwadāy a Pol: «Pol, malamar, zəba Yahuda hay haladzay ma pasliye bo bay, ta dzala ha ka Yesu, nəteye huya faya ta pay bəzay a bazlam i Musa mapala eye nakə Mbəlom a vəlay a Musa aye. ²¹ Azlakwa bay, ta tsəne nəkar na, ka tətikateye a Yahuda neheye tebiye nəteye mandza eye mə walaŋ i bərakəzaŋ hay ta gər ha bazlam mapala eye nakə Mbəlom a vəlay a Musa aye. Ka gwadateye: “Kâ dəsüm tay ha wawa kurom hay bay ada kâ pumay bəzay a kule i Yahuda hay bay sa.” ²² Ada məge kəkay? Ta səriye ha ta dedək nəkar andaya ka ndislew kanaŋ. ²³ Ge wu nakə nəmaa tsikaka anəke aye. Ndo hay anaŋ fađ, ta vəl ha bo tay hərwi məsler i Mbəlom. ²⁴ Həlay tay mede hərwi məbere bo tsədaŋŋa ada mahəze gər andza nakə tə gawa aye mazlambar kə sla. Dum ka bo dziye a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom hərwi məbere bo yak dərma. Səkəmumatay wu hay a həlay. Ka ge andza niye na, wu nakə ndo hay ta təkər ka nəkar aye na, andza dedək andaya mə bazlam tay niye ta təkər aye bay. Ada ta gwadiye

* **21:8** Məsler hay 6.5 ada 8.5-40.

nəkar dərmak faya ka rəhay ha gər a bazlam i Musa mapala eye. ²⁵ Ndo neheye Yahuda hay bay aye ada ta təra ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye na, 6a nəmaa watsa tay naha bədaw? Nəmaa watsa tay naha, nəmaa gwadətay: «Tâ həpəđ slo nakə tə kəđay a kule aye bay. Tâ nda bambaz bay kwa gənaw nakə a mət məməte aye tâ həpəđ slo eye bay. Tâ tsəpa bo tay abəra ka mezeleme.†»»

²⁶ Təđə eye na, Pol a ye ta ndo neheye fəđ aye, ti ye mata bere bo tsəđan̄na. Tsa na, Pol a ye a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom, a gwadəy a ndo məvəlay wu a Mbəlom: «Məhəne tasəla ka ndəv abəra mə dəma na, məbere bo kway ma ndəviye, nəmaa maweye hərwi ada kwa way mâ vəlay wu a Mbəlom.»

Tə gəs na Pol

²⁷ Məhəne niye tasəla eye ma ta ndəviye kəđayya na, Yahuda neheye ti yaw abəra ka dala i Azi aye tə ngatay a Pol mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Tə patay me a ndo hay ada tâ ye tâ gəs na. Ti ye faya tə gəs na. ²⁸ Ta wuda, tə gwad: «İsrayel hay, hwayumaw! Ndo nakə a tsikawa wu nakə lele bay ka İsrayel hay, ka bazlam i Musa mapala eye ada ka gay i mədəslay ha gər a Mbəlom aye na, neŋgeye anan̄. Anəke na, neŋgeye faya ma zakiye ha wene wene eye na, kə həlaw ndo neheye Yahuda hay bay aye a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Kə nas ha təv nakə tsəđan̄na eye.» ²⁹ Tə tsik andza niye na, tə ngatay a Tərofime ndo i Efez tə Pol mə walan̄ gay. Tə dzala mə gər tay ma giye Pol kə zla ahaya a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom.

³⁰ Ndo hay tebiye mə walan̄ gay tə tsəne labara niye. Ndo hay ta hwayaw kwa mən̄gay mən̄gay. Tə gəs na Pol, tə vaha na abəra dərəŋ tə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Tsa na, kwayan̄na ta dərəzl na məged. ³¹ Ahəl nakə ta pəla tsəved a satay məkəde na Pol aye na, bagwar i bəy i sidzew i Roma a tsəne ndo hay tebiye ma Zerozelem mə wadəŋ wadəŋ. ³² Kwayan̄na, a ye ta bagwar i sidzew ada sidzew siye hay ta hway ka təv i ndo niye hay. Ndo hay tə

ngatay a bagwar i bəy i sidzew ta sidzew siye hay na, tə gər ha məkəde Pol.

³³ Bagwar i bəy i sidzew niye a həndzəd naha ka təv i Pol, a gəs na. Tsa na, a gwadətay: «Dzawum na lele tə tsalalaw sulo.» Tsa na, a tsətsah ka ndo hay, a gwadətay: «Ndo nakay neŋgeye na, way? A ge na, mey?» ³⁴ Ane tuk na, ndo niye hay tebiye faya ta wudiye ta gədan̄. Siye hay ta wuda, tə tsik wal, ada siye hay ta wuda, tə tsik wu mekelən̄. Bagwar i bəy i sidzew niye a sla faya mətsəne wuray dedek eye bay, hərwi faya ta wudiye haladzay. Tsa na, a gwadətay a sidzew hay: «Dum ha Pol a təv kway nakə ka ndzawakwa mə dəma aye.» Tsa na, ti ye ha Pol a dəma.

³⁵ Ahəl nakə faya ta diye na, Pol a ndisl ka təv nakə maga madədo aye na, sidzew hay tə zla na hərwi ndo hay faya ta ngədətsiye na ka zal. ³⁶ Hərwi ndo hay tebiye faya ta pay bəzay tə mawude eye, tə gwad: «Kədum na!»

Pol a tsikatay me a ndo hay

³⁷ Ahəl nakə faya ta fələkwiye ha Pol a gay tay niye na, Pol a gwadəy a bagwar i bəy i sidzew niye tə bazlam i Gərek: «Ka vələŋeye tsəved ka mətsikaka wu ga andaya tədəw?»

Bagwar i bəy i sidzew niye a tsətsah faya, a gwadəy: «Nəkar na, ka sər bazlam i Gərek dəw? ³⁸ Na gwad nəkar ndo i Ezipt wuray patakay a zlaw mawesewes a hudgay aye ada a həlaw ndo hay gwezem fəđ tə wu həlay a patay ha a kəsaf hərwi məbəbazl tay ha ndo hay aye bədaw?»

³⁹ Pol a mbəđay faya, a gwadəy: «Neŋ na, ndo i Yahuda. Tə wa ga ma gəma i Tarsis ka dala i Silisi. Neŋ ta dedek wawa i gəma niye lele eye. Amboh vələŋ tsəved ka mətsike me, na tsikateye me a ndo hay.»

⁴⁰ Bagwar i bəy i sidzew niye a vəlay tsəved ka mətsike me. Pol a lətse ka dakakal i gay, a gatay tə həlay kət kət ada ndo hay tebiye tâ ndza tete. Tsa na, ndo hay tebiye tə ndza tete. Pol a dazlay mətsikatay me tə bazlam i Yahuda hay.

† 21:25 Məsler hay 15.20.

22

¹ «Malamar ga hay ta bəba ga hay, bazlam ga nakə anəke na tsikakumeye, na mbədiye ha ka bo abəra me aye na, tsənum təday.»

² Ndo niye hay tə tsəne Pol faya ma tsikat-eye me tə bazlam i Yahuda hay na, ta səkah ha məndze tete sa.

Tsa na, Pol a gwadətay: ³ «Nəj na, ndo i Yahuda. Tə wa ga ma gəma i Tarsis ka dala i Silisi. Na gəl na, kanəj ma Zerozelem. Ndo nakə a dzengej aye na, Gamaliyel. Maa tətikenj məpay bəzay a bazlam mapala eye i bəba tətə kway hay kəkay na, neŋgeye. Na vəlay ha bo peteh a Mbəlom andza nəkurom neheye anəj bəgom aye. ⁴ Na gatay dəretsətseh a ndo neheye tə pay bəzay a Bəy Maduweŋ Yesu aye hus ka məkədə tay ha mədahaŋ eye. Na gəs tay ha haladzay. Kwa ŋgwas hay, na ye tay ha a daŋgay. ⁵ Bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom ta madugula hay ta sliye faya məhəle mbal ga, na tsik na, dedek. Ta watsa dərewel hay, ta vəlenj a həlay hərwi mede ha ka təv i malamar neheye nəteye Yahuda hay ma gəma i Damas aye. Ada na ye a dəma na, mata gəse ndo neheye faya ta pay bəzay a Yesu aye hərwi ada nā həlatay ahaya kanəj a Zerozelem məgatay dəretsətseh.

⁶ «Ahəl nakə neŋ faya na diye, neŋ bəse na ndisliye a Damas aye na, mazlambar magərhapat. Kwayaŋŋa dzaydzay bagwar eye a mbəzlaw abəra mə mbəlom. A lawara ga a wuzlah tuwzik, a dəv dzaydzay haladzay. ⁷ Tsa na, na dəd ka dala. Na tsəne mətsike me, a ləvaw mə mbəlom, a gwedeŋew: “Sol, Sol, nəkar faya ka geŋeye dəretsətseh andza niye na, hərwi mey?”

⁸ «Na tsətsah: “Nəkar way, Bəy Maduweŋ?”

«Mətsike me niye a mbədeŋew faya, a gwad: “Nəj na, Yesu ndo i Nazaret nakə faya ka geye dəretsətseh aye.” ⁹ Ndo neheye faya ta lakiye ga ha aye ta ŋgatay a dzaydzay niye, ane tuk na, ta tsəne mətsike me i ndo nakə a tsikenew me aye bay.

¹⁰ «Na tsətsah naha faya, na gwadəy: “Na giye na, kəkay, Bəy Maduweŋ?”

«Bəy Maduweŋ a gwedeŋew faya: “Lətse, do a Damas. Ka ndisl naha a dəma na, ta tsikakeye wu nakə Mbəlom ma gwadakeye ge aye.” ¹¹ Na lətse ka mbəlom na, na

ŋgatay a dəre bay, hərwi dzaydzay nakə a dəv haladzay aye ka gulufeŋ ha dəre. Ndo neheye faya ta lakiye ga ha aye, tə gəseŋ həlay, ti ye ga ha a Damas.

¹² «Ma Damas na, ndoweje andaya məzele ŋgay Ananiyas. Neŋgeye ndo məpay naha faya a Mbəlom lele ada a rəhay ha gər a bazlam kway mapala eye lele. Yahuda neheye ma Damas aye ta rəhay ha gər lele.

¹³ A ye naha ka təv ga, a gwedeŋ: “Sol malamar ga, dəre yak mâ händək!” A tsik andza niye na, kwayaŋŋa dəre ga a händək. Na ŋgatay a bo ŋgay eye tuk. ¹⁴ A gwedeŋ sa: “Mbəlom i bəba tətə kway hay kə zla kar kurre hərwi ada kâ sər wu nakə a say ka giye aye ada kâ ŋgatay a ndo nakə mənese andaya faya təbey aye ada kâ tsəne mətsike me i ŋgay eye ŋgway andza nakə anəke kə ge bo tsiy aye. ¹⁵ Anəke nəkar ka təra na, ndo məhəle mbal ŋgay. Mbəlom kə slər kar ha mədətay ha a ndo hay wu nakə ka tsəne aye tə wu nakə ka ŋgatay aye. ¹⁶ Anəke ka həba na, sa mey? Lətse ka mbəlom ta dzəhuḅ kar ha a yam ada tsətsah faya mâ dzəna kar hərwi ada Mbəlom mâ bara fakaya abəra mezeleme.”

¹⁷ «Ma dəba eye na, na mbədə gər a Zerozelem. Na yawa a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom, na dūwulaway me a Mbəlom. Pat wuray na, na ye a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Neŋ faya na dūwuleye me na, məsine a geŋ. ¹⁸ Ma məsine ga niye na, na ŋgatay a Bəy Maduweŋ, a gwedeŋ: “Lətse, do abəra ma Zerozelem hərwi ndo neheye na, ta tsəniye bazlam yak nakə ka neŋ aye bay.”

¹⁹ «Na mbədəy faya a Bəy Maduweŋ, na gwadəy: “Dedek Bəy Maduweŋ, tə sər ha lele na yawa a gay i madūwule me hərwi məgəse tay ha ndo neheye tə dzala ha ka nəkar aye a daŋgay ada məndəbe tay ha. ²⁰ Ahəl nakə tə kəd na Etiyen, ndo məde ha bazlam yak aye na, neŋ andaya dərmak, a yeŋ a gər. Na həba ka peteked i ndo neheye tə kəd na Etiyen aye.”

²¹ «Ane tuk na, Bəy Maduweŋ a gwedeŋ: “Do, na sləriye kar ha a gəma dəreŋ eye hay, ka təv i ndo neheye Yahuda hay bay aye.”»

Pol kame i bagwar i sidzew i Roma

²² Ndo niye hay tə pay zləm a bazlam i Pol nakə faya ma tsikateye hus a ndisl ka bazlam nakə a gwad «Na sləriye kar ka təv i ndo neheye Yahuda hay bay» aye. Tsa na, ta wuda ta magala, tə gwad: «Dzum ha ndo nakay abəra mə dəma! Kədum na abəra mə dəma mədahan eye! Neŋgeye na, a ye ka bo ma ndziye ka bəra bay.»

²³ Ta wuda haladzay, ta kal ha peteked tay a magərmbəlom. Tə həl bətekewew məkutse a magərmbəlom dadukdukwe.

²⁴ Bəy i sidzew a zəba faya andza niye na, a gwadətay a sidzew hay: «Gəsum na, ada kâ yum ha a gay.» Tə gəs Pol, tə fələkwa ha a gay. Ti ye naha na, a satay məndəbe na Pol hərwi məgay kutoŋ ka mətsike me, mâ datay ha Yahuda hay ta wuda na, hərwi mey?

²⁵ Tə dzawa Pol mata ndebe tuk na, Pol a gwadətay a bagwar i sidzew niye: «Nəkar na, tsəved yak andaya məndəbe ndo i Roma nakə ta gay sariya zuk bay aye ta mandalağa dāw?»

²⁶ Bagwar i sidzew a tsəne bazlam i Pol na, a ye ka təv i bəy bagwar eye i sidzew hay, a ye a dāy ha bazlam i Pol nakə a tsik aye. A gwadətay: «Ka giye tebiye na, kəkay? Ndo nakay na, ndo i Roma.»

²⁷ Tsa na, bagwar i bəy i sidzew niye a ye ka təv i Pol. A ye naha a tsətsah faya, a gwadətay: «Tsiken ta dedək, nəkar na, ndo i Roma dāw?»

Pol a mbədətay faya, a gwadətay: «Ayaw! Neŋ ndo i Roma.»

²⁸ Bəy i bagwar i sidzew niye a gwad: «Neŋ na təra ndo i Roma na, na vəl suloy haladzay.»

Pol a mbədətay faya, a gwadətay: «Neŋ tə wa ga na, ndo i Roma ŋgway bəna na səkam ta suloy andza nəkar bay.»

²⁹ Kwayanŋa ndo neheye maləva bo eye ta ndəbiye Pol məgay kutoŋ ka mətsike me aye, ta həndzəd faya abəra. Bo i bagwar i bəy i sidzew eye a sər ha Pol neŋgeye ndo, a pay tsalalaw a ndo i Roma na, a dzədzar haladzay.

Pol kame i madugula i Yahuda hay

³⁰ Bagwar i bəy i sidzew niye a say məsəre ha Yahuda hay tə may ha mənese hərwi

mey. Hərwi niye, tədəcə eye na, a pəla ahaya tsalalaw abəra mə həlay a Pol. Tsa na, a zalatay a bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye tebiye. A hayatay gər. Tsa na, tə zla ahaya Pol, a lətse ha kame tay.

23

¹ Pol a ndazl tay ha bagwar i Yahuda hay. Tsa na, a gwadətay: «Malamar ga hay, neŋ na sər ha məndze ga ka tsəved i Mbəlom na, lele. Mədzal gər ga mapa eye na, ka neŋgeye.»

² Bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom məzele ŋgay Ananiyas, a tsəne na, a gwadətay a ndo neheye nəteye bəse ka təv i Pol aye: «Fumay ka bazlam.»

³ Pol a gwadətay: «Mbəlom ma fakeye na, a nəkar. Ka ndza kanəŋ məgeŋ sariya na, andza nakə bazlam mapala eye a tsikaka aye. Ane tuk na, nəkar eye dūh faya ka nasiye ha bazlam i Mbəlom mapala eye hərwi ka vəlateye tsəved a ndo hay tā kəd ga.»

⁴ Ndo neheye nəteye bəse ka təv i Pol aye, tə gwadətay a Pol: «Ka tsadətay a bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom na, kəkay!»

⁵ Pol a mbədətay faya, a gwadətay: «Malamar ga hay, na sər ha neŋgeye bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom bay. Hərwi mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad: “Dada ka tsikiye wuray manasa eye ka bəy i gəma yak bay.*”»

⁶ Pol a sər ha, ndo neheye mahaya gər aye na, siye hay Saduke hay, siye hay Farisa hay. Hərwi niye a wuda kələrri kame tay, a gwadətay: «Malamar ga hay, neŋ na, ndo Farisa ada gwala ga hay na, Farisa hay. Ka gumeŋeye sariya anəke na, hərwi nakə na dzala ha ta dedək mədahan hay ta lətseweye abəra ma mədahan aye.»

⁷ Pol a ndəv ha bazlam ŋgay niye na, kwayanŋa Saduke hay ta Farisa hay tə pa bo ka məma ha ka bo manğok mə walaŋ tay. Ma məhay gər tay niye na, mədzal gər tay a ŋgəna. ⁸ Saduke hay nəteye tə gwad na, mədahan hay ta lətseweye abəra ma mədahan sa bay, gawla i Mbəlom hay andaya bay ada kwa məsəfəre andaya bay. Farisa hay i tay na, ta pa faya mədzal gər tay. Tə gwad wu neheye tebiye andaya.

* 23:5 Madayaw abəra ma Ezipt 22.27.

⁹ Ta səkah ha mawude haladzay sa. Tsa na, siye i ndo mədzanğawa bazlam i Mbəlom mapala eye, nəteye ma bəruk i Farisa hay dərmak, hərəm tə lətse, tə gwad: «Nəmay na, nəmaa huta mənese kwa tsekweŋ ka ndo nakay təbey. Ma giye maa tsikay me na, ağəna gawla i Mbəlom kəgəbay məsəfəre.»

¹⁰ Ta səkah hay məbetse me huwwa mə walaŋ tay sa. Bagwar i Bəy i sidzew a zəba faya na, ta kədiye na Pol, a vəlay madzədzere haladzay. Tsa na, a gatay wiyaw a sidzew hay, a gwadətay: «Dum, gəsum ahaya Pol abəra ma wuzlah tay ada kâ yum ha a gay nakə a ndzawa mə dəma aye.»

¹¹ Ta həvad eye niye na, Bəy Maduweŋ a yaw a bəzay ha bo a Pol, a gwadətay: «Dərev mâ ye fakaya abəra bay, tete yak. Ka həl mbal ga ma Zerozelem. A seŋ kâ həl mbal ga ma Rəma dərmak.»

A satay a Yahuda hay məkədə Pol

¹² Tədœ eye na, siye i Yahuda hay tə haya gər, tə ma ha ka bo bazlam. Tə mbada, tə gwad: «Nəmaa kəd na Pol bay na, nəmaa ndiye dəf bay, nəmaa siye yam bay. Kutoŋ nəmaa kədiye na təday.» ¹³ Ndo neheye tə haya gər, tə ma ha ka bo bazlam aye na, ta ziye kuro kuro fad. ¹⁴ Tə həl bo, ti ye ka təv i bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta madugula hay. Ti ye naha, tə gwadətay: «Nəmay na, nəmaa mbadaka kame i ndo hay. Nəmaa ndiye dəf bay, nəmaa siye yam bay. Kutoŋ nəmaa kədiye na Pol təday ada nəmaa ndiye dəf, nəmaa siye yam. ¹⁵ Nəkurom ta bagwar i ndo mələve dala kway na, dum tsətsahum ka bagwar i bəy i sidzew, mâ zlakuma ahaya Pol a bəra. Gwadumay na, a samay mazəbe ada mətsəne bazlam nakə a tsikawa aye lele. Nəmay na, nəmaa ləviye bo lele, ta zla ahaya, ma ta ndisleweye kənaŋ na, nəmaa kəd na.»

¹⁶ Ane tuk na, bazlam niye faya ta tsikiye na, wawa i malamar i Pol kə tsəne. A ye a gay i bagwar i bəy i sidzew nakə tə pa a dəma Pol aye. A ye naha, a dəy ha a Pol.

¹⁷ Pol a tsəne andza niye na, a zalay a bəy i sidzew, a gwadətay: «Laka ha wawa nakay

ka təv i bagwar i bəy i sidzew hərwi bazlam ŋgay andaya a say mədəy ha.»

¹⁸ Bəy i sidzew ti ye ta wawa niye. A laka ha ka təv i bagwar i bəy i sidzew. A ye naha a gwadətay: «Nəmaa yaw ka təv yak na, Pol i danğay a zeleŋ. Na ye ka təv ŋgay na, a gwedeŋ nâ lakaka ahaya wawa nakay hərwi wu andaya a say mədəka ha.»

¹⁹ Tsa na, bagwar i bəy i sidzew niye hay a gəs na wawa niye abəra mə həlay. A ye ha kətsah abəra ka təv i ndo hay. A tsətsah faya, a gwadətay: «Ka gwedeŋ na, kəkay?»

²⁰ Wawa niye a gwadətay: «Yahuda hay ta haya gər, tə ma ha ka bo bazlam, tə gwad ta deyeweje, ta tsətsahiye naha fakaya Pol. Ka zlatay naha tədœ kame i məhay gər i bagwar i ndo mələve dala tay andza ağəna ta zəbiye ka bazlam ŋgay nakə a tsikawa aye. ²¹ Ane tuk na, ta yaw, ta tsətsah na, kâ təma tay na bay. Hərwi ndo hay mə walaŋ tay, ta ziye kuro kuro fad ta pay bo a gošo. Nəteye na, ta mbada tsiy. Tə gwad ta ndiye dəf bay, ta siye yam bay. Kutoŋ ta kədiye na Pol təday. Anəke na, nəteye mahaya gər eye tsiy, ta həba na, bazlam yak nəte ŋgweŋ.»

²² Bagwar i bəy i sidzew niye hay, a gwadətay: «Kâ təkəray bazlam nakay a ndəray sa bay.» Tsa na, a gwadətay: «Do wu yak.»

Tə slər ha Pol ka təv i Felikus

²³ Ma dəba eye na, bagwar i bəy i sidzew niye a zalatay a bəy i sidzew hay sulo, a gwadətay: «Hayumay gər a sidzew hay temerre sulo, ndo makukure pəles hay kuro kuro tasəla ada hasləka hay temerre sulo, ta həl suwal tay a həlay. Nəkurom tebiye ləvum bo lele ka mede a Sezare. Ka həlumeye bo ta bəre tsid i həvad. ²⁴ Ləvum ha bo tə pəles neheye ka zlumeye ha Pol aye. Ka deyumeye na, mâ ndisl ka təv i Felikus ndo mələve dala i Sezare na, wuray kwa tsekweŋ mâ gay bay.»

²⁵ Tsa na, bagwar i bəy i sidzew niye hay a watsatay dərewel a həlay, a gwad:

²⁶ «Neŋ Kələd Lisiyas, na tsikaka naha me a nəkar Felikus.

²⁷ «Ndo nakay na sləraka naha na, Yahuda hay tə gəs na a satay məkədə na. Neŋ na tsəne neŋgeye ndo i Rəma na, na zla na bazlam eye ka gər ga nəmay ta sidzew ga

hay. Nəmaa təma ha, nəmaa gəs na nəmaa ye ha a gay may. ²⁸ Hərwi məsəre ha wu nakə ta kədiye na faya aye na, na zla, na ye ha kame i məhay gər i ndo mələve dala tay hay. ²⁹ Na ye ha, na pay zləm a bazlam tay eye na, tə tsik ka bazlam tay mapala eye. Gər i bazlam eye nakə də məgwede kə nas ada məkəde na faya aye kəgəbay məgəse na a daŋgay aye na, andaya bay. ³⁰ Ma dəba eye na, tə gwedeŋ Yahuda hay ta haya gər, ta ma ha ka bo bazlam. Hərwi niye, na ge mahonok bay, na sləraka naha bəse. Na gwadətay a ndo neheye tə may ha mənese aye na, tā ye naha tā wuda ka təv yak.»

³¹ Sidzew hay tə ge andza nakə tə tsikatay aye. Tə zla Pol, ti ye ha ta həvadhus a gəma i Anŋipataris. ³² Tədə eye na, sidzew neheye tə laka tay tə sik aye, tə gər tay ha. Ta mbəda gər a dəba, tə ma a təv nakə tə ndzawa mə dəma aye. Ndo makukure tə pələs ti ye ha Pol. ³³ Tə husa a Sezare na, ndo makukure pələs hay tə vəlay dərrewel nakə tə vəlatay naha a həlay a Felikus ada tə vəlay ha Pol a həlay.

³⁴ Bəy a təma dərrewel niye a dzanğa. Tsa na, a tsətsah ka Pol, a gwadəy: «Nəkar na, ndo i dala waray?»

Pol a dəy ha, a gwadəy: «Nəŋ ndo i dala i Silisi.»

³⁵ Bəy a tsəne andza niye na, a gwadəy: «Na gakeye na sariya yak na, ndo neheye tə maka ha mənese aye tā yaw təday.» Tsa na, a gwadətay a sidzew hay: «Dum ha Pol a gay nakə bəy Herod, bəy bagwar eye a ŋgar ahəl niye aye.»

24

Pol kame i Felikus

¹ Ma dəba i məhəne zlam na, Ananiyas bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom ta siye i madugula i Yahuda hay ada ndoweye andaya tə zalay Tertulus, ndo məsəre gər i bazlam i sariya i bəy i Roma, ti ye a Sezare. Ti ye ka təv i bəy niye tə zalay Felikus aye, ta wuda ka Pol. ² Bəy a slər ndo ka Pol. Ti ye, tə zalay naha. Pol a yaw na, Tertulus a dazlay mənğay naha bazlam a gər a Pol. A gwadəy a bəy: «Bəy bagwar eye, zay andaya məndze haladzay ka dala kway na,

hərwi yak. Mələve i bəy yak nakə faya ka ləviye na, tə metsehe lele. Ka lambad tay ha wu hay lele hərwi madzəne dala kway.

³ Hərwi wu neheye tebiye nəmaa huta aye na, nəmaa gaka sisəe kwa ahəl waray ada kwa kəday. Nəmaa gaka sisəe haladzay.

⁴ «A seŋ məmətse kar ha haladzay bay. Ane tuk na, amboh hərwi ŋgwalak yak, pa-may zləm ka bazlam may məndze tsekweŋ tey. ⁵ Nəmaa sər ha, ndo nakay na, ndo mənese ha dala kway. Nəŋgeye na, bəy i ndo neheye faya ta pay bəzay a parasay i ndo neheye tə zalatay Nazaret hay aye. Nəŋgeye faya makwasatay ha gər a Yahuda hay tebiye ka məndzibəra.* ⁶ Ka pəla tsəved ka mənese ha gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Hərwi niye, nəmaa gəs na. [A samay məgay sariya andza bazlam may mapala eye, ⁷ ane tuk na, Lisiyas bəy i sidzew a buwa famaya abəra ta gədaŋ a ŋgaha na. ⁸ Tsa na, Lisiyas a gwadamay: “Dum ta wudum faya ka təv i bəy Felikus.” Nəmaa yaw ka təv yak na, hərwi mawude faya.] Tədə ka tsətsah faya bazlam na, nəkar tə gər yak ka səriye wu nakə nəmaa wuda ha faya aye na, dedek.»

⁹ Yahuda hay dərmaq tə gwad: «Bazlam niye na, dedek andza niye. Wu neheye tə tsik ka Pol aye na, nəte.»

¹⁰ Ta ndəv ha bazlam tay na, bəy a vəlay tsəved a Pol ka mətsike me. A gay naha a Pol wiyaw tə həlay. Tsa na, Pol a dazlay a mətsike me, a gwad: «Na sər ha, nəkar na, ndo məge sariya ka dala kway kə ndza məve haladzay. Hərwi niye dərrev ga kə ŋgwasa haladzay hərwi na huta tsəved məge sariya kame yak. ¹¹ Bəy, nəkar tə gər yak ka sliye faya matsətsehe məndze ga ka ndo hay. Kə ge anəke na, ma ziye məhəne kuro gər eye sulo bay nakə na yaw a Zerolelem mata dəslay naha gər a Mbəlom aye. ¹² Ahəl nakə na ye a dəma aye na, nəmaa ge məhəmba kwa ta ndo hay bay ada kwa na pay me a ndo hay mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom bay. Ada kwa mə gay i maduwule me, kwa ma wuzlahgəma na pay me a ndo hay bay. ¹³ Ndo neheye anəke nəteye faya ta ndərbakiye na, wuray kəriye. Ta sla faya mətsike wu nakə ta

* 24:5 Mata 2.23.

dədiye ga ha ta sariya aye bay. ¹⁴ Neñ na, na dəkeye ha wu nakə na sər aye. Ta dedək, na pay bəzay a tsəved nakə nəteye tə gwad lele bay aye. Ane tuk na, neñ faya na gay məsler na, a Mbəlom i bəba tətə may hay. Ada na dzala ha ka wu nakə mawatsa eye mə dərewel i Musa ada nakə mawatsa eye mə dərewel i ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay aye. ¹⁵ Hərwi na sər ha ta dedək andza nəteye neheye tə sər ta dedək ndo neheye mənese andaya fataya bay aye ta ndo i mezeleme hay ta lətseweye abəra ma mədahañ. ¹⁶ Hərwi niye, neñ na vəliye ha bo ga məndze tsədañña kame i Mbəlom ada kame i ndo hay pat pat.

¹⁷ «Na ndza mə slele məve haladzay, na ye a Zerozelem bay. Na ye a Zerozelem na, na zla madzəne a ndo ga hay ada hərwi məvəlay wu a Mbəlom. ¹⁸ Tə ndzeñ a gər mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom na, na ndəv ha məsler i məbere bo tsədañña tsiy. Ndo hay andaya bay ada magazləga andaya bay. ¹⁹ Ane tuk na, siye i Yahuda neheye ka dala i Azi aye, nəteye andaya. Həbe tadə ta huta fagaya mənese na, mata dayaw mawude fagaya ka təv yak na, nəteye. ²⁰ Kəgəbay mənese nakə na ge tə gəs ga faya, ti ye ga ha kame i bagwar i Yahuda hay aye na, ta tsikaka. ²¹ Ma giye na, hərwi nakə na gwad ta magala kame tay: “Ka gəsuma ga ahaya kame kurom bəgom na, hərwi nakə neñ na dzala ha ta dedək mədahañ hay ta lətseweye abəra ma mədahañ aye.”»

²² Bəy Felikus na, a sər ha tsəved i məpay bəzay a Yesu lele. Hərwi niye, ka ndəv ha sariya bay, a gwadətay: «Lisiyas bəy i sidzew ki yaw na, na ndəviye ha sariya aye.» ²³ A gwadətay a bagwar i sidzew: «Pa na Pol a dañgay, kə gay dəretsətseh bay, gəray tsəved a dzam ñgay hay tə zəbay dəre.»

²⁴ A ndza məhəne tsekweñ na, Felikus ta ñgwas ñgay Duruzel tə ndisl naha. Ñgwas ñgay na, dem i Yahuda hay. A slər ndo ka Pol, mə zalayaw ada mə yaw ka təv tay. Ki yaw, ka təkəratay ka məpe mədzal gər ka Yesu Kəriste, ta pay zləm. ²⁵ Tsa na, a dazlay mətsikatay ka məndze nakə ta ndziye mənese andaya fataya bay, ka məgay metsehe a bo ada ka sariya nakə Mbəlom ma gateye a ndo hay aye. Felikus

a tsəne andza niye na, zluwer a gay. Tsa na, a gwadətay a Pol: «Anəke na, do wu yak, aza na huta həlay eye na, na zalakeye sa.»

²⁶ Felikus a dzala mə gər ñgay agəna Pol ma vəleye suloy. Hərwi niye a zalaway a Pol mətsike me.

²⁷ Tə ndza ka bo məve sulo na, ta mbədə ha Felikus ta Porsiyos Festus. Felikus na, neñgeye a say mayatay a gər a Yahuda hay. Hərwi niye a gər ha Pol ma dañgay.

25

Pol kame i bəy Festus

¹ Ahəl nakə tə pa na Festus a bəy, a dazlay a məsler, a ge məhəne mahkar na, a həl bo abəra ma gəma i Sezare, a ye a Zerozelem.

² A ndisl a Zerozelem na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta bagwar i Yahuda hay ti ye ka təv ñgay hərwi mawude ka Pol. Ta tsətsah faya, tə gwadətay:

³ «Amboh, zlamay ahaya Pol a Zerozelem ka məge sariya may kənañ.» Tə tsikay andza niye na, bə ta nda faya me ada a satay mata kədə na ka tsəved.

⁴ Ane tuk na, Festus a mbədətatay faya, a gwadətay: «Pol na, neñgeye ma dañgay mə gay ma Sezare. Anəke na, na giye mahonok bay, na ndziye məhəne tsekweñ na, na mbədəiye gər a mətagay.» ⁵ A gwadətay sa: «Kə sakum na, bəy kurom hay tə peñ bəzay a Sezare. Tadə ndo nakay kə ge wu nakə lele bay aye na, tə ye naha, tə ge faya sariya.»

⁶ Festus a ndza ma Zerozelem na, məhəne tsamahkar hus a məhəne kuro tsa. Tsa na, a mbədə gər a Sezare. Bəy i Yahuda hay tə pay bəzay. Tədə eye na, a ye a təv məge sariya. A gwadətay: «Dum, zlumenjew Pol.»

⁷ Pol a ye ka təv məge sariya na, kwayañña Yahuda neheye ti yaw ma Zerozelem aye tə lawara na. Ta raw faya me ka mənese neheye a say a zləm mətsəne bay aye wal wal haladzay, ane tuk na, tə sla faya mətsike dedək ñgay eye bay. ⁸ Ta ndəv ha mətsike bazlam tay niye hay na, Pol a ge ka bo abəra me, a gwadətay: «Na ge mənese kwa tsekweñ bay tebiye, kwa ka bazlam mapala eye i Yahuda hay, kwa ka gay i mədəslay ha gər a Mbəlom, kwa ka bəy i Roma eye, na ge mənese bay.»

⁹ Festus a say nəngeye mâ yatay a gər a Yahuda hay. Hərwi niye, a tsətsah ka Pol, a gwadāy: «Ka deyekweye a Zerozelem na ta gakeye sariya yak mə dəma na, a saka dāw?»

¹⁰ Pol a mbəday faya, a gwadāy: «Nən kame i sariya i bəy i Roma, tâ nğənen ha sariya ga na, kənan. Kwa nəkar tə gər yak ka sər lele, na gatay mənese a Yahuda hay bay. ¹¹ Tadə na ge mənese nakə dā məkədə ga faya aye na, na may ha me a məməte wal bay. Ane tuk na, tadə maraw me i ndo neheye ta raw fagaya me andaya mə dəma bay na, ndəray ma sliye faya məvəlatay ga ha bay. Mata ge sariya ga na, bəy i Roma!»

¹² Festus a tsəne bazlam nğay niye na, tə ma ha ka bo bazlam mə walañ tay ta ndo nğay hay. Ma dəba eye, Festus a gwadāy: «Ka gwad mata gaka sariya yak na, bəy i Roma ba! Ka diye ka təv nğay dedək.»

¹³ Ma dəba eye andza tsekwen na, bəy bagwar eye nakə tə zalay Agərīpa aye nəngeye ta malamar nğay nğwas eye, tə zalay Berenis, ti ye a Sezare mata zəbayaw dərə a Festus. ¹⁴ Tə ndza mə dəma məhəne haladzay. Hərwi niye Festus a huta həlay eye məday ha labara i Pol a bəy bagwar eye. A gwadāy: «Ndo wuray andaya kənan Felikus a gər ha a danğay, na yaw na ndzay a gər. ¹⁵ Na ye a Zerozelem na, bagwar hay i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom aye ta madugula i Yahuda hay ti ye naha ka təv ga, ta wuda faya, tə gwedən: “Gəs na ta sariya.” ¹⁶ Ane tuk na, na mbəday faya, na gwadāy: “Dadā Roma hay ta kədiye ndo ze mədzatay ha gər a ndo neheye ta wuda faya aye bay. Tə dzatay ha gər ta ndo neheye ta raw faya me aye ada nəngeye dərmağ tadə dedək, dedək bay na, ma tiye mbal i gər nğay.” ¹⁷ Tsa na, nəmaa yaw ka bo dziye. Nəmaa yaw na, na mətsa ka wuray bay. Tədəcə eye na, na ye ka təv mäge sariya. Tsa na, na slər ndo hay, na gwadāy: “Zalumay naha a Pol mâ yaw.” ¹⁸ Pol a yaw na, ndo neheye ta wuda faya aye ti ye naha. Ndo neheye ta wuda faya aye na, tə tsik faya wuray andza nakə na dzala aye bay. ¹⁹ Wu nakə na tsəne aye, tə kəd wuway na, ka kule tay nakə tə paway bəzay aye. Ada sa na, ka ndo nakə tə za-

lay Yesu a mət aye na, Pol a gwadāwa kə lətsew abəra ma mədahañ aye. ²⁰ Nən na, a geñ wadəñ wadəñ, na sər mäge kəkay bay. Hərwi niye, na gwadāy a Pol: “A saka na, takwa mata ge sariya i bazlam nakay ma Zerozelem kəla dāw?” ²¹ Ane tuk na, Pol a wuda andza niye bay. A gwad: “Mata nğənen ha sariya ga na, bəy i Roma.” Aya ane, na gwadāy a sidzew hay: “Pum na a gay i danğay, tsəpum na hus a pat nakə na sləriye ha ka təv i bəy i Roma aye.”»

²² Agərīpa a tsəne andza niye na, a gwadāy a Festus: «Nən dərmağ a señ mətsəne bazlam i ndo niye tə zləm ga.»

Festus a mbəday faya, a gwadāy: «Tədəcə na, ka tsəniye bazlam nğay.»

²³ Tədəcə eye na, Agərīpa ta malamar nğay Berenis ti ye naha ta ndo neheye tə patay naha bəzay aye. Bəy i sidzew hay, ndo neheye bagwar eye ma gəma niye aye tə patay naha bəzay. Ti ye naha tə fələkwa a gay i mäge sariya. Ti ye naha na, Festus a gwadāy a ndo nğay hay: «Dum, zalumayaw a Pol, mâ yaw.» Ndo niye hay ti ye, tə zalayaw a Pol. Pol a yaw ka təv tay. ²⁴ Tsa na, Festus a gwad: «A nəkar Agərīpa, bəy bagwar eye ada a nəkurom neheye tebiye kənan aye. Ndo nakə Yahuda neheye ma Zerozelem aye ta Yahuda neheye kənan aye ta wuda faya ka təv ga. Ta wuda faya, tə gwad nəngeye na, mâ ndza sa bay, məkədə na. ²⁵ Nən na, na huta faya mənese nakə dā məkədə na aye bay. Ane tuk na, bo nğay eye tə gər nğay a gwad: “Bəy i Roma mâ nğənen ha sariya ga.” Hərwi niye, na dzala na, na sləriye naha. ²⁶ Nən na, gər i bazlam eye nakə dā na watsay naha a bəy i Roma na, na sər bay. Hərwi niye na slər naha kame kurom tebiye ada wene wene eye kame yak Agərīpa bəy bagwar eye. Tsətsah faya gər i bazlam eye. Ka tsətsah na, agəna nən dərmağ na hutıye gər i bazlam nakə na tsikiye aye hərwi ada nā huta wu nakə na watsay naha a bəy i Roma aye. ²⁷ Na zəba faya məslərə ha ndo i danğay ka təv i bəy i Roma ze məsərə mənese nğay eye na, lele bay.»

26

Pol kame i Agərīpa

¹ Agərripa a gwadəy a Pol: «Anəke na, na vəlaka tsəved ka mətsike me abəra ka bo yak.»

Tsa na, Pol a zla həlay a mbəlom, andza mægweđe a say ma tsikiye me. A dazlay a mətsike me abəra ka bo ŋgay. A gwadəy a bəy Agərripa: ² «A nəkar bəy Agərripa, dərev ga kə ŋgwasa haladzay, hərwi na huta tsəved mətsike me abəra ka bo ga bəgom kame yak hərwi bazlam neheye tebiye Yahuda hay tə ŋgeŋ naha a gər aye. ³ Dərev ga a ŋgwasa wene wene eye na, hərwi nəkar ka sər məndze i Yahuda hay ada ta məkəde wuway nakə tə kədəwa ka kule tay nakə tə paway bəzay tebiye aye na, ka sər. Neŋ faya na gakeye amboh, bazlam ga nakə na tsikiye na, pay zləm tey.

⁴ «Yahuda hay tebiye tə sər məndze ga lele, kwa abəra ma wawa. Məndze ga mə walaŋ i gwala ga hay ma Tarsis ada ma Zerozelem, na ndza mə walaŋ tay ahəl niye kəkay na, tə sər. ⁵ Nəteye tə sər ga ha zla anəke bay, ta sliye faya məte mbal i gər ga. Tadə a satay na, ta sliye faya mətsike dedək. Na pay bəzay a kule i Farisa nakə mawura bo aye. ⁶ Ada anəke faya ta geŋeye sariya na, hərwi nakə na pa mədzal gər ga ka wu nakə Mbəlom a tsik ahəl niye, a gwad ma vəlateye a bəba tətə hay həlay ŋgwalak eye. ⁷ Slala may hay kuro gər eye sulo ta pa mədzal gər tay ka wu nakə Mbəlom a gwad ma vəliye aye na, ta məgay məsler a Mbəlom tsekerkerre həvad ta həpat tebiye. Bəy Agərripa, Yahuda hay ta raw fagaya me na, hərwi nakə na pa faya mədzal gər aye dərmak. ⁸ Nəkurom Yahuda hay, Mbəlom ma ta təmiye tay ha ndo hay abəra ma mədahaŋ na, a sakum mədzele ha faya bay na, hərwi mey?

⁹ «Neŋ tə gər ga, na dzala məge vərəm ka bazlam i Yesu ndo i Nazaret andza nəkurom neheye ka dzalum aye dərmak. ¹⁰ Wu neheye tebiye na ge na, ma Zerozelem. Na huta gədaŋ na, abəra ka təv i bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye. Na gəs ndo neheye tə paway bəzay a Yesu aye haladzay a daŋgay. Ahəl nakə tə gawatay sariya i məkəde tay ha aye na, na gwadəwa faya yawa dərmak. ¹¹ Na yawa a gay i mađuwule me hay wal wal, na gawatay dəretsətseh ada a seweŋ məgatay

kutoŋ ada tā gər ha məpe mədzal gər ka Yesu. A ndeleŋ fataya turtur haladzay. Na pəlawə tay ha, kwa ma gəma neheye dəreŋ aye. Na yawa fataya mata gatay dəretsətseh.

¹² «Andza niye, na həl bo na ye a Damas ta gədaŋ ada ta məsler nakə bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye tə slər ga ha aye. ¹³ Bəy bagwar eye, ma giye magərhapat, neŋ faya na diye a Damas nakə na ŋgatay a dzaydzay faya ma mbəzlaweye abəra mə mbəlom aye. A dəv na, a ze madəve i pat. Dzaydzay niye a lawara may ta ndo ga neheye faya ta lakiye ga ha aye. ¹⁴ Nəmay tebiye nəmaa dəd ka dala. Tsa na, na tsəne mətsike me, a tsik tə bazlam i Yahuda hay. A gwad: “Sol, Sol, nəkar faya ka geŋeye dəretsətseh andza niye na, hərwi mey? Nəkar faya ka giye gədaŋ kurtsətsa andza sla nakə faya ma giye gədaŋ ka sakwal i ndo nakə faya ma kədiye na aye.”

¹⁵ «Na mbədəy faya, na gwadəy: “Nəkar eye na, way, Bəy Maduweŋ?”

«Tsa na, Bəy Maduweŋ a gwədəŋ: “Neŋ na, Yesu nakə faya ka geye dəretsətseh aye. ¹⁶ Ane tuk na, lətse. Lətse dzək tə sik yak lele. Na bəzaka ha bo na, hərwi matəre kar ha ndo i məsler ga ada ka diye ha wu neheye ka ŋgatay aye ada neheye ka ta ŋgateye aye. ¹⁷ Na tsəpiye kar abəra ka Yahuda hay ada ndo neheye Yahuda hay bay aye. Na sləriye kar ha ka təv i ndo neheye Yahuda hay bay aye. ¹⁸ Ka diye ka həndəkətay na dəre tay hay hərwi ada tā yaw abəra ma ləvoŋ, tā ye a dzaydzay, tā təmaw abəra ma gədaŋ i Fakalaw, tā maw ka təv i Mbəlom hərwi tā təma məpəse ha mənese tay ada ta hutiyə təv məndze ka təv i Mbəlom andza ndo neheye tə pa mədzal gər tay ka neŋ aye.”

¹⁹ «Hərwi niye, Agərripa bəy bagwar eye, na kərah wu nakə na ŋgatay a yaw mə mbəlom aye bay. ²⁰ Na da ha bazlam i Bəy Maduweŋ ma Damas təday, ma dəba eye ma Zerozelem, ka dala i Yahuda tebiye, ada a ndo neheye Yahuda hay bay aye. Na tsikatay, tā gər ha mezeleme, tā yaw ka təv i Mbəlom, tā ge məsler nakə ma diye ha ta dedək ta gər ha mezeleme tay aye. ²¹ Anaŋ, hərwi niye Yahuda hay tə gəs ga

mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ada a satay məkədə ga. ²² Na gay sisə a Mbəlom ka matsəpe ga, hus ka bəgom neñ andaya faya na diye ha bazlam ŋgay kame i ndo makətsa eye hay kwa kame i ndo bagwar eye hay. Wu neheye Musa ta ndo mədə ha bazlam i Mbəlom siye hay tə da ha parakka, ka wu nakə ma giye bo aye, neñ na gər ha faya abəra kwa tsekweñ bay. ²³ Tə da ha, tə gwad: «Kəriste ma ta siye dəretsətseh, ma mətiye ada neñgeye ma təriye makurre i ndo mələtsew abəra ma mədahañ. Ma datay ha dzaydzay i bazlam ŋgay a İsrayel hay ada a ndo neheye nəteye Yahuda hay təbey aye.»

²⁴ Pol faya ma tsikiye andza niye na, Festus a tsik ta magala, a gwaday: «Gər a vuwaka daw Pol? Məsəre wu yak nakə ka sər haladzay aye ka sər ha mətsike me ta tsəved eye sa bay daw?»

²⁵ Pol a gwaday: «Gər a vuweñ bay ŋgalaka Festus. Na tsik duh na, bazlam neheye dedek aye ada bazlam neheye a tsəne bo aye. ²⁶ Wu neheye na, bəy bagwar eye kə tsəne ada na tsikəye parakka, hərwi na sər ha ta dedek wu nakə neñgeye a sər bay aye ada kə tsəne bay aye na, andaya bay. Hərwi wu neheye tebiye a ge bo aye na, ta məkal bay. ²⁷ Nəkar, Agərripa bəy bagwar eye, ndo mədə ha bazlam i Mbəlom neheye ahəl niye tə da ha bazlam i Mbəlom aye na, ka dzala ha ka bazlam tay niye tə da ha aye bədaw? Na sər ha, ka dzala ha.»

²⁸ Agərripa a gwaday a Pol: «Ka dzala na, na təriye ndo məpe mədzal gər ka Yesu hərwi bazlam nakay anəke aye tsa daw?»

²⁹ Pol a mbəday faya, a gwaday: «Anəke bəse, kwa aza bay. Faya na duwulay me a Mbəlom hərwi yak ada ta ndo neheye bəgom faya ta peñeye zləm tebiye aye kə tərüm andza neñ. Ane tuk na, a señ na, tə dzawa kurom a danğay andza neñ bay tey.»

³⁰ Bəy Agərripa, Festus, Berenis ada ta ndo neheye mandza eye ka təv tay aye tebiye tə lətse. ³¹ Ahəl nakə nəteye faya ta deyeweye wu tay aye na, tə gwad nəte nəte mə walañ tay: «Ndo nakay na, kə ge wuray nakə da məkədə na kəgəbay məgəse na a danğay aye bay.»

³² Tsa na, Agərripa a gwaday a Festus: «Ndo nakay tadə da ka tsətsah a say bəy i Roma mə ŋənanay ha sariya bəna, haəe na, məgər ha.»

27

Tə slər ha Pol a Roma

¹ Ma dəba eye na, bəy a pamay pat mede ka dala i Itali ta kwalalañ i yam. Ahəl nakə pat eye a ndisl a dəma aye na, tə vəlay ha Pol ta ndo i danğay siye hay a həlay i bəy i sidzew wuray ada mə ye tay ha a Roma. Məzele i bəy i sidzew niye na, Zuliyus. Neñgeye nəte mə walañ i sidzew neheye ta tsəpawa bəy i Roma aye dərma. ² Nəmaa tsal a kwalalañ i yam nakə a yaw abəra ma gəma i Adramite aye. Sləlah i yam faya ma diye ta wuzlahgəma i Azi neheye ka me i bəlay aye. Tsa na, nəmaa ye tuk. Nəmay ka bo dziye ta ndoweeye andaya tə zalay Aristark, ndo i gəma i Tesalonik ka dala i Masedowan.

³ Tədə eye na, nəmaa ndisl a gəma i Sidon. Nəmaa ndisl naha na, bəy i sidzew niye tə zalay Zuliyus, neñgeye a gay gər a Pol lele. A vəlay tsəved a Pol mə ye, mə zəbatay dəre a dzam ŋgay hay ada tə vəlay wu hay, tə gay gər lele. ⁴ Nəmaa həl bo abəra ka təv niye na, tə kwalalañ i yam sa. Nəmaa ye tə həlay i gula i Sipəre. Haəe nəmaa ye tə həlay i mənday, aya ane mətasl a vəlamay tsəved bay. ⁵ Nəmaa tas ta dəlov nakə bəse ta gəma i Silisi ada ta gəma i Pamfeli aye ada nəmaa ndisl a gəma i Mira ka dala i Lisiya. ⁶ Nəmaa ndisl naha a dəma na, bəy i sidzew niye a huta kwalalañ i yam nakə a yaw abəra ma Aləgəzandəri aye. Ma diye ka dala i Itali. Nəmaa mbəzlaw abəra ma neñged, nəmaa tsal a dəma. Tsa na, nəmaa ye kwayaŋŋa.

⁷ Nəmaa ndza ka tsəved məhəne haladzay. Nəmaa ye tsəfetsəfe, nəmaa ndisl a wuzlahgəma i Kinidus na, ta gər eye. Nəmaa sla faya mede deder sa bay, mətasl a ma may ha a diye i həlay i gula. Nəmaa ye tə həlay i gula i Kəret nəmaa ndisle bəse ta gəma i Salmone. Kəret na, malawara eye ta yam. ⁸ Mede kame na, mawura bo eye haladzay. Tsa na, nəmaa ndisl a təv eye andaya tə zalay Təv Nğwalak Eye Hay neheye

ndo hay tə lətsawa ha a dəma kwalalaŋ i yam hay aye, bəse ta wuzlahgəma i Lase.

⁹ Nəmaa ndza ka tsəved haladzay. Ahəl i mede may nakə faya nəmaa diye na, pat i daliyam i Yahuda hay ka mbərəm mede abəra mə dəma. Hərwi kə ndisl ka kiye niye andza niye na, ndəray ma diye tə kwalalaŋ i yam sa bay. Ta bəriye kwalalaŋ i yam tay hay ka dəkəl hərwi mətasl nakə a gawa haladzay yam a tsalawa ka bo dənqgwalə aye. Ta həbiye ka təv eye niye haladzay bəna ta dədiye a yam. Ane tuk na, Pol a zəba ka ndo niye hay a satay mələtse bay, ta diye kame na, a gatay dəf. ¹⁰ A gwadətay: «Dzam ga hay, na zəba faya na, mede kway nakay faya ka deyekweye tə kwalalaŋ i yam aye na, mədze andaya mə dəma. Kwalalaŋ i yam tə wu neheye mə dəma tebiye aye na, ta nasiye. Ada nəkway dərma na, ağəna ka təmakweye bay, ka dzakweye.»

¹¹ Ahəl nakə tə həl bo, ndo məbəle kwalalaŋ i yam ta ndo i kwalalaŋ i yam, tə gwad: «Takwa ha ka bo kame.» Bəy i sidzew niye a tsəne bazlam i Pol nakə a tsik aye na, kwa ka təma bay. A təma na, i ndo neheye tə gwad «Takwa ha ka bo» aye. ¹² Ada sa na, təv niye məndze mə dəma a həlay i mətasl na, lele bay, hərwi mətasl a gawa haladzay. Hərwi niye matsəla ndo hay tebiye na, a satay mede kame. A satay tadə ma giye bo na, ta ndisliye a Fenikis təv məpe bo i kwalalaŋ i yam nakə ma Kəret aye. Bəlay andaya na, ta diye i məgəma dəkdek tsa. Ta ndziye mə dəma təmad.

Mətasl bagwar eye

¹³ Mətasl a dazlay a mavəzle farfar. Mətasl nakə a yaw ma diye i Salawa aye. Tə dzala mə gər tay na, ta sliye faya məndisle a təv nakə ta ndisliye a dəma aye. Tə lətse ha bəre eye andaya mə kwalalaŋ i yam. Ti ye bəse ta tsakay i gəma i Kəret. ¹⁴ Ane tuk na, kwayaŋna mətsal bagwar eye a vəzl haladzay. Mətasl niye tə zalay na, mətasl nakə a yaw ma bəzay i gəma aye. ¹⁵ A zla na kwalalaŋ i yam. Tə dza bo ka məmay ahaya gər a kwalalaŋ i yam a diye i mətasl nakə a yaw aye na, tə sla faya bay. Nəmaa gər ha, mətasl mə ye may ha. ¹⁶ Nəmaa ye ta diye i Salawa i gəma wuray tə zalay Koda ma wuzlah i yam. Nəmaa zəzukw bo tsekweŋ

abəra ka mətasl. Andza niye, nəmaa bər na, kwalalaŋ nakə wawa eye ta gər eye, merəbe gwetsek hərwi mə dze bay. ¹⁷ Tə zla ahaya kwalalaŋ i yam niye tsekweŋ eye tə pa na ka gər i kwalalaŋ i yam bagwar eye. Tsa na, ləber andaya maləva bo eye, ta ndewed ka kwalalaŋ i yam bagwar eye. Ta dzədzar haladzay hərwi hewiyen andaya bəse ka tsakay i Libiya, kwalalaŋ i yam ma ta ndəfiye faya sik. Ka ndəf faya sik na, ma dziye a yam. Hərwi niye tə kal ha tənqel wuray məbara eye ka kwalalaŋ i yam hərwi ada kwalalaŋ i yam mə ŋgərzla faya.

¹⁸ Huya, mətasl niye na, kə gər ha mavəzle bay, faya ma bəliye may ha ta gədaŋ haladzay. Tədce eye na, tə pa bo ka məkutse tay ha wu hay abəra mə kwalalaŋ i yam a bəlay. ¹⁹ Tədce eye sa na, tə kuts ha ləber, peteked nakə faya ma diye ha kwalalaŋ i yam. Tə kuts ahaya tə həlay tay eye. ²⁰ Məhəne haladzay nəmaa ŋgatay a pat bay, a wurzla bay. Mətasl faya ma vəzliye ta gədaŋ huya. Nəmaa təmiye na, nəmaa pa faya mədzal gər may sa bay.

²¹ Ta nda wu mənday bay məhəne haladzay. Pol a lətse kame tay, a gwadətay: «Dzam ga hay, ka tsənumen na bazlam ga, ada ka yakwaw abəra ma Kəret bay na, ka sakweye dəretsətseh bay, wu kway hay ta dziye bay. ²² Ane tuk na, anəke na, faya na gwadəkumeye dərev mə ye fakuma abəra bay. Ndəray kwa nəte ma mətiye bay. Kwalalaŋ i yam kway na, ma dziye. ²³ Ta həvad nakay, gawla i Mbəlom ga nakə faya na geye məsler aye, ki yaw ka təv ga. ²⁴ A gweden: “Pol, kə dzədzar bay! Bəy i Roma ma gakeye sariya yak. Mbəlom ma təmiye tay ha ndo neheye faya ka deyumeye ka bo dziye hərwi yak.” ²⁵ Dzam ga hay, dərev mə ye fakuma abəra bay. Na sər ha ta dedek wu nakə Mbəlom a tsiken aye na, ma giye bo. ²⁶ Ka təmakweye na, a dala eye andaya malawara eye ta yam.»

²⁷ Məhəne kuro gər eye fad, mətasl niye faya ma diye may ha huya ka gər i bəlay i Mediterane. Ta magər həvad na, ndo məbəle kwalalaŋ i yam, tə sər ha nəteye faya ta həndzədiye bəse ta dala. ²⁸ Tə kal bəre məbara eye ka ləber a yam mələve

ha zəbol i yam. Ta zəba faya na, zəbol ɲgay eye miter 40. Ti ye kame tsekweɲ sa na, ta dazlay a mələve. Ta zəba faya kwetsetsik yam niye na, miter 30. ²⁹ Ta dzədzar haladzay, tə gwad kwalalaɲ i yam ka ndəf sik ka hotokom na, ka dzakweye. Hərwi niye tə həl ləber hay fad, tə bar ka təngel hay fad, tə kal tay ha ta dəba. Tsa na, ta dıwulay me a mbəlom tay hay hərwi ada dərə mə tsada. ³⁰ Ndo məbəle kwalalaɲ hay a satay mətəmaw abəra mə kwalalaɲ i yam. Ta pəla tsəved ka məzla ha kwalalaɲ niye wawa eye a yam ada tə gwad na, ta pəliye ha təngel hay, ane tuk ta raw me ka məhute gər i bazlam hərwi məzlaw abəra mə kwalalaɲ ada mətəme. ³¹ Pol a gwaday a bagwar i sidzew i Roma ta sidzew hay: «Tadə ndo neheye ta ndza ma kwalalaɲ i yam bay na, ka slumeye faya mətəme bay.»

³² Tsa na, sidzew hay ta tərəts ha ləber neheye tə bar ha kwalalaɲ i yam nakə wawa aye, tə gər ha a ye ka gər i yam.

³³ Mazlambar dərə mə tsadiye na, Pol a zalatay a ndo hay tebiye ka mənde wu mənday, a gwadatay: «Bəgom, kə ge məhəne kuro gər eye fad, faya ka həbumeye ze mənde wu mənday. ³⁴ Neɲ faya na gwadakumeye, ndayum wu mənday hərwi kwa way a say mətəme. Andza niye, ndəray kwa nəte mə walaɲ kurom ma dziye bay, kwa məkwets i gər ɲgay ma dziye bay.»

³⁵ Ma dəba i bazlam niye hay na, Pol a zla wu mənday, a gay naha sisə a Mbəlom kame i ndo hay tebiye. Tsa na, a ɲgənatay wu mənday* niye a dazlay a mənde wu mənday. ³⁶ Nəteye tebiye tə ma ha a bo dərəv, tə nda wu mənday. ³⁷ Nəmay tebiye mə kwalalaɲ i yam na, temerre sulo tə kuro kuro tasəla gər eye məkwa. ³⁸ Ahəl nakə kwa way a nda wu mənday ka mərehe aye na, tə kuts ha siye i wu mənday a yam hərwi kwalalaɲ mə mba ka gər i yam sa bay.

Kwalalaɲ i yam a həb

³⁹ Dərə a tsada na, ndo madzərweɲe kwalalaɲ i yam ta sər ha nəteye ka waray bay. Ane tuk na, tə ɲgatay a təv lalaɲ eye ta hewiyen eye. Tə gwad: «Tadə ma giye bo na, takwa ha a dəma, kwalalaɲ i yam mə

gərzla a dəma.» ⁴⁰ Tə pəla ha ləber neheye tə bar ka bərə mə hud i yam aye. Tə gər ha bərə niye a yam. Ti ye naha tə pəla ləber neheye mazəva eye ka mayako nakə a may bo a kwalalaɲ i yam ka məday ha tsəved aye. Tə bar peteked ka mbəlom kame ɲgay eye ada mətasl mə təhay lele. Ahəl nakə faya ta diye na, mətasl a təhatay ta gədaɲ, a ye tay ha ka hewiyen niye. ⁴¹ Ane tuk na, tə ndisl na, kwalalaɲ i yam a husa dənuts ka hewiyen. Kwalalaɲ i yam a sla faya məbəle sa bay. Me ɲgay eye a ye mbəzək a hewiyen, a sla faya madayaw abəra mə dəma sa bay. Tsa na, yam nakə a tsal ka bo aye, a bəl haladzay a həb ha dəba i kwalalaɲ niye.

⁴² A satay həbe a sidzew hay məkədə ndo i danɲay hay hərwi ada ndəray mə təma ha bo tə mahuzluve bay. ⁴³ Ane tuk na, a say a bəy i sidzew i Roma mətəme ha Pol. A gatay me a sidzew hay ka məge wu nakə tə dzala aye. A gwadatay a ndo neheye tə sər mahuzluve aye, tə lah mambəzle a yam ada tə tas ka dala. ⁴⁴ A gwadatay a siye hay, tə gəs həlay ka mayako kəgəbay ka wu neheye a həbaw abəra ka kwalalaɲ i yam aye, tə patay bəzay. Kwa way a təmaw abəra mə bəlay na, andza nakay.

28

Pol ka dala nakə tə zalay Malta

¹ Nəmaa təmaw abəra mə yam niye na, nəmaa tsal ka dəkəl na, nəmaa tsəne məzele i dala niye malawara eye ta yam. Tə zalay Malta. ² Ndo neheye mə dəma aye ta təma may lele. Ma dəba eye na, yam a pa, mətasl a ge tsiyiḃeḃe haladzay. Tsa na, tə vat ako əngəh. Tə gwadamay: «Dumara, ndzum ka ako.» ³ Pol a ye, a həlaw mayako, a pa ka ako. Azlakwa mə mayako niye na, palas mə dəma. Ako a vəday na, a mbərzlaw abəra mə ako tsakwalak ka həlay i Pol, a naz na. ⁴ Ndo i dala niye hay tə ɲgatay a palas niye məbala eye ka həlay i Pol aye na, tə gwad mə walaɲ tay: «Ndo nakay na, ta dedək ndo məkədə ndo hay. Kə təmaw abəra mə bəlay, ane tuk na, mə təmiye abəra ka sariya i Mbəlom bay.»

⁵ Pol a gwatsaka ha palas niye abəra ka həlay a ako. Kwa tsekweɲ wuray kə wur

* 27:35 Məsler hay 2.42.

faya bay tebiye. ⁶ Ndo hay tə dzala na, həlay i Pol ma dəsliye kəgəbay ma dəfiye abəra ka mbəlom, ma mətiye. Ta həba məndze haladzay na, wuray a gay a Pol bay. Tsa na, ta mbəda ha mədzal gər tay, tə gwad: «Ndo nakay na, mbəlom!»

⁷ Bagwar tay eye andaya ka dala eye niye, məzele ngay Publiyus. Gay ngay ta guvah ngay andaya bəse ta təv nakə nəmay mə dəma aye. Ndo niye a təma may tə mənğwese eye a gay ngay. Nəmaa həna mə gay ngay məhəne mahkar. ⁸ Bəba i Publiyus andaya, neñgeye ngwalak eye bay, maraḅaraḅ ada zay a lohay. Pol a ye ka təv ngay, a pay həlay ka gər ada a duwulay me a Mbəlom. Tsa na, a mbəl. ⁹ Ndo i dəvats neheye ka dala niye tə tsəne na, ti ye ka təv i Pol. Pol a mbəl tay ha. ¹⁰ Ndo hay tebiye ta bəzamay ha ta dedek ta rəhamay ha gər. Ahəl nakə nəmaa diye may aye na, tə vəlamay wu neheye ta gamay ngama ka tsəved aye.

Pol a ndisl a Roma

¹¹ Nəmaa ndza mə dəma kiye mahkar na, nəmaa həl bo, nəmaa ye tə kwalalañ i yam nakə a yaw abəra ka dala i Aləgəzandəri aye. Məzele i kwalalañ i yam niye na, Diyoskur. Kwalalañ i yam nakay kə ndza kiye haladzay hərwi həlay niye həlay nakə ngwalak eye bay mətasl a gawa haladzay aye. ¹² Nəmaa ndisl a gəma i Sirakus na, nəmaa ndza mə dəma məhəne mahkar. ¹³ Nəmaa lətse abəra mə dəma, nəmaa ye ta tsakay i dəlov, nəmaa ye a gəma i Regiyo. Tədə eye na, nəmaa həl bo, nəmaa ndisl a gəma i Pozoles. Nəmaa ndza ka tsəved na, məhəne sulo tsa, mətasl a təhamay. ¹⁴ Ma gəma niye na, nəmaa ndzay a gər a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Tə zalamay, nəmaâ ndza mə gay tay luma nəte. Ada nəmaa ye a Roma na, andza nakay. ¹⁵ Malamar neheye ma Roma aye tə tsəne faya nəmaa diye naha na, ti yaw mədze gər tə nəmay. Ti ye hus a luma i Appiyus ada a təv nakə tə zalay Gay i Mbəlok Mahkar aye. Pol a ngatatay na, a gay sisə a Mbəlom ada dərev a may naha.

¹⁶ Nəmaa ndisl naha a Roma na, tə vəlay tsəved a Pol mâ ndza mə gay ngay wal tə sidzew nakə ma tsəpiye na aye.

Pol a da ha bazlam i Mbəlom

¹⁷ Ma dəba i məhəne mahkar na, Pol a zalatay a madugula i Yahuda neheye ma Roma aye tə ye ka təv ngay. Ti ye, tə haya gər ka təv ngay na, a gwadətay: «Malamar ga hay, tə gəs ga ma Zerozelem, tə vəlatay ga ha a həlay a Roma hay. Tə gəs ga na, na tsik wuray nakə ngwalak eye bay aye ka slala kway kəgəbay ka bazlam i bəba tətə kway hay mapala eye, na tsik faya wuray bay. ¹⁸ Ndo neheye ti ye ga ha ka təv tay aye ta tsətsah fagaya bazlam na, a satay həbe məgər ga ha. Hərwi ta huta fagaya mənese nakə da məkədə ga faya aye bay. ¹⁹ Ane tuk na, a satay a bəy i Yahuda hay bay. Hərwi niye, na gwad kuton na diye ka təv i bəy i Roma. Neñgeye ma geñeye na sariya ga. Wal a señ məme tay ha mənese a gwala ga hay bay. ²⁰ Hərwi niye na zalakum na, a señ mənğatakum ada mətsike me tə nəkurom. Ka sərüm ha neñ madzawa eye tə tsalalaw na, hərwi wu nakə Israyel hay tə pa faya mədzal gər aye.»

²¹ Madugula i Yahuda hay ta mbəday faya, tə gwaday: «Nəmaa huta dərəwel nakə a yaw ma Yahuda a tsik ka nəkar aye bay. Ndəray nəte mə walañ i malamar kway hay ki yaw, kə tsikamay labara i wuray kəgəbay wu nakə ngwalak eye bay aye ka nəkar bay. ²² Ane tuk na, a samay na, bo yak eye dəmay ha wu nakə ka dzala aye. Andza niye, nəmaa sər ha ndo hay kwa mənğay andaya faya ta tsikiye wu nakə ngwalak eye bay aye ka ndo i Yesu neheye.»

²³ Madugula i Yahuda hay tə pay pat nakə ta dziye gər tə Pol aye, pat eye niye ta maweeye a gay ngay. Pat eye a slaw na, ndo hay haladzay ti ye a gay ngay. Pol a ndza hway ka mədatay ha Bəy i Mbəlom ta gədañ ada a pəla tsəved tə təma bazlam nakə ma tsikateye ka gər i Yesu aye mə dərəwel i Musa ada mə dərəwel i ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay. ²⁴ Siye i ndo hay na, ta təma bazlam i Pol nakə a tsik aye, ane tuk na, ndo mekeleñ eye ta kərah mədzal ha. ²⁵ Ta kəd wuway haladzay mə walañ tay. A həlay nakə ta diye na, Pol a tsikatay bazlam nəte tsa, a gwadətay: «Wu nakə Məsəfəre Tsədañña eye a tsikatay a bəba tətə kurom hay tə bazlam i Ezay ndo

məde ha bazlam i Mbəlom aye na, dedek.

²⁶ Mbəlom a gwad:

“Do zəbaw ka ndo neheye ada gwadatay:

Ka tsənumeye lele,

ane tuk na, ka sərumeye bay.

Ka zəbumeye faya lele,

ane tuk na, ka ɲgatumeye bay.

²⁷ Ndo neheye ta kula ha gər, a satay

mətsəne bay.

Ta dərəzl na zləm,

ta dərəzl na dərə tay.

A satay mənɲgatay tə dərə tay bay,

a satay mətsəne tə zləm tay bay,

a satay məsərə tə gər tay bay.

A satay məmaw ka təv ga bay.

Hərwi niye, na mbəliye tay ha bay.*”»

²⁸ Pol a gwadatay sa: «Sərur ha na, Mbəlom a sləraw Labara ɲgwalak eye i mətəme ha ndo neheye Yahuda hay bay aye. Nəteye na, ta tsəniye na bazlam ɲgay.»

[²⁹ Ma dəba i bazlam neheye na, Yahuda hay ti ye wu tay. Ahəl nakə faya ta diye na, faya ta kədiye wuway mə walaɲ tay.]

³⁰ Pol a ndza məve sulo mə gay nakə a vəlawa faya suloy aye. A təmawa tay ha ndo neheye ti yawa ka təv ɲgay aye tebiye.

³¹ A da ha labara i Bəy i Mbəlom ada a da ha bazlam i Bəy Maduwerɲ Yesu Kəriste a ndo hay. A tsikatay ta gədaɲ tə tsəbtsəb eye, ndəray kə gay faya me bay.

* **28:27** Ezay 6.9-10.

Derewel nakə Pol a watsatay naha a Roma hay aye Məfələkwe

Ahəl nakə Pol a watsatay naha a ndo mæpe mædzal gər hay ka Yesu ma Roma aye na, a ndəv ha mamahkar i mahəhele ŋgay. A say mede hus a Roma, təv nakə ki ye a dəma zuk bay aye. A say mede dərəŋ a mægəma hus a Espayon hərwi mæde ha Labara Ŋgwalak eye i Yesu (15.22-24). A watsa derewel ŋgay hərwi mələve ha bo tə mede ŋgay a Roma ada ta mæde ha matətike ŋgay a ndo mæpe mædzal gər neheye ma wuzlahgəma aye.

Derewel nakay na, gər i bazlam hay tebiye matsətsala eye ta labara i Pol nakə ma diye ha aye. Gər a gər i bazlam eye na, anarj: «Ndo nakə kə dzala ha ka Mbəlom aye na, Mbəlom ma təriye ha ŋgwalak eye ka dərə ŋgay, ada ma hutiye sifa» (1.17).

Pol a səkah ha labara nakay ta tsəved wal wal mahkar:

Madədo 1 ka 8 faya ma tsikiye ka mædzepe mə walaŋ i marəhay ha gər a bazlam mapala eye ada mæpe mædzal gər ka Mbəlom nakə Yesu Kəriste a təra tsəved eye mawura bo eye bay.

Madədo 9 ka 11 a tsik ka mædzepe mə walaŋ i Israyel hay slala nakə Mbəlom a zla aye, ada ndo mæpe mædzal gər hay ka Yesu.

Madədo 12 ka 15 faya ma tsikiye ka pendzeŋ i mændze mə walaŋ i məhay gər i ndo mæpe mædzal gər hay ka Yesu Kəriste.

Derewel nakay a ndəv ta mətsike me haladzay (madədo 16).

¹ Maa watsa derewel nakay na, neŋ Pol, ndo mæge məsler i Yesu Kəriste. Mbəlom a zeleŋ, a təra ga ha ndo i maslaŋ ŋgay, a zla ga, a pa ga wal hərwi ada nā dā ha labara ŋgay ŋgwalak eye a ndo hay.

² Labara nakay ŋgwalak eye na, 6a Mbəlom kə tsik ahəl niye kurre tə bazlam i ndo mæde ha bazlam ŋgay hay, a gwad ma slərakwaweye ada ta watsa faya mə

Derewel i Mbəlom. ³ Labara nakay ŋgwalak eye a tsik na, ka wawa ŋgay, ahəl nakə a təra ndo zezeŋ, tə wa na ma gwala i Davit aye. ⁴ Ahəl nakə a lətsew abəra ma mədahaŋ aye na, Mbəlom a dā ha neŋgeye wawa ŋgay ta gədaŋ, neŋgeye Yesu Kəriste Bəy Maduweŋ kway ada a rah ta gədaŋ i Məsəfəre Tsədaŋŋa eye tebiye. ⁵ Mbəlom a pa ga ndo i maslaŋ ŋgay na, tə həlay i Yesu Kəriste. A ge andza niye na, ta ŋgwalak ŋgay hərwi ada nā ye, nā dā ha bazlam ŋgay a ndo i gəma hay wal wal tebiye hərwi ada tā təra ndo ŋgay hay ada tā rəhay ha gər. Andza niye, tā dəslay ha gər a məzele i Yesu Kəriste.

⁶ Nəkurom ndo i Roma hay, nəkurom mə walaŋ i ndo neheye dərma, hərwi Mbəlom kə zalakum hərwi ada kə pumay bəzay a Yesu Kəriste. ⁷ Na watsa naha derewel nakay na, a nəkurom neheye ma Roma aye tebiye. Mbəlom a wuda kurom haladzay. A zalakum na, hərwi ada kə tərur ndo ŋgay hay.

Mbəlom Bəba kway ada Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste tā pa fakuma ŋgama ada tā vəlakum zay.

A say a Pol mede a Roma

⁸ Makurre eye na, neŋ faya na gay naha sişə a Mbəlom ga hərwi kurom tebiye. Maa vəleŋ tsəved mægay naha sişə na, Yesu Kəriste hərwi mæpe mædzal gər kurom nakə ka dzalum ha ka Yesu Kəriste aye na, kə dā a zləm ka məndzibəra tebiye. ⁹ Huya ahəl nakə faya na dūwulaway naha me a Mbəlom aye na, na dūwulaway naha me hərwi kurom. Wu nakə na tsik aye na, Mbəlom a sər ha na tsik dedek, neŋgeye nakə faya na giye məsler ŋgay tə dərəv ga peteh, faya na diye ha Labara Ŋgwalak eye ka wawa ŋgay aye.

¹⁰ Faya na dūwulay naha me huya mā vəleŋ tsəved anəke ta gədaŋ ŋgay hərwi ada nā ye naha a gay kurom tuk. ¹¹ Hərwi a seŋ haladzay məŋgatakum. A seŋ mədəfakum ha wu nakə Məsəfəre a vəleŋ aye hərwi ada kə hutum gədaŋ ka tsəved i Mbəlom. ¹² Kəgəbay nəkway tebiye ka vəlakweye a bo gədaŋ nəte nəte mə walaŋ kway. Ka vəlumenjeye gədaŋ hərwi ka pum mædzal

gər ka Kəriste ada na vəlakumeye gədan hərwi na pa mədzal gər ka Yesu dərmak.

¹³ Malamar ga hay, sərüm ha na, madzəga haladzay na dzala mede naha a gay kurom. Ane tuk na, hus anəke na huta tsəved bay. A seŋ na diye naha madzəne kurom mede kame kame ada kâ gəlüm andza faya na giye ta ndo neheye ma gəma siye hay aye. ¹⁴ Mbəlom kə vəleŋ məsler. Andza niye, kutoŋ na diye ha Labara Nğwalak eye kwa a way tebiye. Na dateye ha a ndo neheye ma wuzlahgəma aye ada a ndo neheye ma wuzlahgəma bay aye, na dateye ha a ndo neheye tə sər wu aye ada a ndo neheye tə sər wu bay aye. ¹⁵ Hərwi niye a yeŋ a gər mede naha məde ha Labara Nğwalak eye a nəkurom Roma hay tebiye dərmak.

¹⁶ Hərwi neŋ faya na diye ha Labara Nğwalak eye ta məŋgwese lele. Labara nakay na, gədan i Mbəlom mə dəma mətəme tay ha ndo neheye tə dzala ha ka Yesu Kəriste aye. A vəl tsəved i mətəme na, hərwi Yahuda hay təday ada hərwi slala mekeleŋ eye hay dərmak. ¹⁷ Labara nakay nğwalak eye a dəkway ha na, ma kəkay nakə Mbəlom a tərə ha ndo hay nğwalak eye ka dəre nğay aye. Ndo hay ta dzala ha ka Yesu Kəriste dəkdek tsa, tsəved mekeleŋ eye andaya bay. Andza nakə tə watsa mə Derewel i Mbəlom aye, tə gwad: «Ndo nakə kə dzala ha ka Mbəlom aye na, Mbəlom ma təriye ha nğwalak eye ka dəre nğay, ada ma hutıye sifa.*»

Kwa way mezeleme eye

¹⁸ Andza niye, Mbəlom faya ma da ahaya abəra mə mbəlom, neŋgeye ta mevel eye ka ndo neheye tebiye faya ta giye mezeleme ada tə dəslay ha gər bay aye. Ma gateye sariya hərwi wu tay neheye lele bay faya ta giye aye, ma dərəzlatay na tsəved a ndo hay ka məsəre dedek. ¹⁹ Sariya ma gəsiye tay ha hərwi tsəved nakə ta sliye faya məsəre Mbəlom aye na, parakka maŋgaha eye bay, bo i Mbəlom eye kə dətay ha. Ane tuk na, ta pay bəzay a tsəved eye nakay bay. ²⁰ Ndəray kə nğatay a Mbəlom kwa nəte bay. Ane tuk na, kwa a həlay nakə a ge mändzibəra aye hus anəke na, wu neheye a ge tebiye faya

ta dateye ha a ndo hay Mbəlom neŋgeye na, kəkay. Ta nğatay a wu neheye na, a sər bo parakka gədan nğay ma ndəviye dāda bay ada Mbəlom na, neŋgeye nəte nğweŋ. Ta sliye faya məgwede «Nəmaa sər bay» na, ta sliye faya mətsike bay.

²¹ Kwa tadə tə sər Mbəlom andaya bəbay na, tə dəslay ha gər bay ada tə gay sisce andza nakə həbe ta dəslay ha gər ada ta geye sisce aye na, ta ge andza niye bay. Faya ta dzaliye dūh na, ka wu nakə kəriye, nəteye mandza eye ma ləvoŋ, tə sər wu lele eye hay sa bay. ²² Tə dzala mə gər tay na, ta tsah. Duh gər a vuwatay na, tə sər bay. ²³ Mbəlom nakə ta məzlaḅ eye ada ma mətiye dāda bay aye na, tə rəhay ha gər bay, tə gər ha. Duh ta rəhay ha gər na, a kule hay, a wu neheye tə nğar andza ndo zezeŋ aye kwa tadə ndo hay ta mətiye. Siye hay andza diyeŋ hay, siye hay andza wu i pesl hay, mekeleŋ eye hay sa andza wu neheye tə va tə huḅ aye.

²⁴ Hərwi niye Mbəlom a gər tay ha hərwi ada t̄a ge wu neheye lele bay aye andza nakə a yatay a gər məge haladzay aye. Andza niye faya ta giye wu neheye a ge horoy aye nəte nəte mə walaŋ tay. ²⁵ Ta gər ha Mbəlom nakə dedek eye, tə pay bəzay a maraw me. I tay na, faya ta dəslay ha gər a Mbəlom nakə a ge wu hay tebiye aye bay, faya ta dəslay ha gər a wu neheye neŋgeye a ge aye ada ta geye məsler. Həbe ta dəslay ha gər dūh na, a Mbəlom, neŋgeye nakə həbe ta zambadeye huya aye. M̄a ge bo andza niye.

²⁶ Hərwi niye Mbəlom a gər tay ha hərwi ada t̄a ge wu neheye a ge horoy andza nakə a yatay a gər məge haladzay aye. Nğwas hay ta gər ha mändze ta hasləka hay, tə hənawa tə siye i nğwas hay. Niye na, wu nakə a yay a gər a Mbəlom bay aye. ²⁷ Hasləka hay dərmak faya ta giye andza niye, tə gər ha nğwas hay, a yatay a gər haladzay məhəne ta hasləka siye hay. Hasləka hay ta hasləka hay faya ta giye wu neheye a ge horoy aye. Faya ta vahıye ka bo tay dərətsətseh da ka mənese tay nakə faya ta giye.

²⁸ Ndo neheye ta kərah Mbəlom aye na, a satay məsəre na bay. Andza niye, Mbəlom a gər tay ha hərwi ada t̄a dzala andza nakə

* 1:17 Habakuk 2.4.

a ye ka bo aye sa bay. Ta dzala swa. Andza niye ta giye wu neheye haɓe mäge bay aye. ²⁹ Nəteye maraha eye tə wu neheye ɲɔwalak eye bay aye, tə gawa dāre ka wu i ndo hay, ta dzəgurawa me ka ndo hay, tə gawa dāre a ndo hay, tə kədəwa ndo hay, tə gawa magazlāga mə walaŋ tay, tə vawatay gər a ndo hay ta bəbək, tə gawa sewed a ndo hay, ta ɲələwatay bəzay a siye i ndo hay. ³⁰ Nəteye tə tsikawa wu neheye ɲɔwalak eye bay aye ka ndo hay, nəteye tə naway dāre a Mbəlom, tə tsadawatay a siye i ndo hay, tə dāslaway ha gər a bo, tə gawa zlapay. Nəteye pat pat tə dzalawa tsəved wedeye hay ka mäge mezeleme, ta rəhawatay ha gər a bəba tay ta may tay hay bay. ³¹ Wu nakə ɲɔwalak eye na, tə sər sa bay, dərneh mə bazlam tay sulo, tə sər mawude ndo hay bay, ta sakateye naha a ndo hay bay. ³² Duh nəteye na, tə sər bazlam i Mbəlom mapala eye. Bazlam i Mbəlom mapala eye a gwad: Ndo neheye faya ta giye slala i wu neheye ɲɔwalak eye bay aye huya na, ta vahaweeye ka bo mədahaŋ ka gər tay. Kwa andza niye bəbay na, huya faya ta giye wu neheye ɲɔwalak eye bay aye. Sa tsa na, faya ta giye wu nakə a ze neheye aye. Nəteye faya ta zambadateye a ndo neheye faya ta giye wu neheye ɲɔwalak eye bay andza nəteye aye. Faya ta vəlateye gədaŋ ka mäge huya!

2

Mbəlom ma giye sariya ɲgay ta tsəved eye

¹ Ndo nakə a gwad nəkar ndo məmay ha mənese a ndo hay aye, nəkar eye na, way? Sər ha nəkar eye ka təmiye abəra ka sariya i Mbəlom bay. Tadə faya ka matay ha mənese a ndo hay na, bo yak eye faya ka may ha mənese a gər yak, hərwi wu neheye ɲɔwalak eye bay faya ta giye na, nəkar faya ka giye andza nəteye. ² Nəkway ka sərakwa ha Mbəlom ma gəsiye tay ha a sariya ndo neheye faya ta giye wu neheye ɲɔwalak eye bay aye ada sariya ɲgay na, ta dedek. ³ Nəkar nakə faya ka matay ha mənese a ndo hay hərwi wu neheye ɲɔwalak eye bay faya ta giye ada bo yak eye faya ka giye andza nəteye na, ka gwad na, ka təmiye abəra ka sariya i Mbəlom

wal dāw? ⁴ Mbəlom nəngeye ɲɔwalak eye, faya ma zliye ɲgatay, a sər mahəbe. Faya ka ɲɔwaseye dāla mə gər a Mbəlom tsukudu? A səmay naha a mezeleme yak na, hərwi məvəlaka tsəved ka mägəre ha mezeleme yak na, ka sər təbədew?

⁵ Nəkar na, faya ka kuliye ha gər yak, ka kərah mambəde ha dārev yak. Andza niye bo yak eye tə gər yak faya ka vahaweeye ka bo sariya i Mbəlom. Sariya ma gəsiye kar pat nakə Mbəlom ma diye ha, kə ge mevel ka ndo hay ada ma gateye sariya a ndo hay tebiye ta lele eye. ⁶ «Kwa a way ma vəleye wu i merəbe ɲgay.*» ⁷ Zəba, ndo neheye faya ta pəliye mäge ɲɔwalak aye na, a satay Mbəlom mə zambadətay, a satay Mbəlom mə tsik fataya wu ɲɔwalak eye, a satay Mbəlom mə vəlatay sifa nakə ma ndəviye bay aye. Mbəlom ma vəliye sifa nakə ma ndəviye bay aye na, a nəteye. ⁸ Ane tuk na, siye i ndo hay na, ta rəhay gər a Mbəlom bay, a satay məpay bəzay a tsəved dedek eye bay, tə pay bəzay duh na, a wu nakə ɲɔwalak eye bay aye. Nəteye na, Mbəlom ma giye fataya mevel, ma gateye dāretsətseh. ⁹ Ndo neheye tebiye tə gawa mənese aye na, ta siye dāretsətseh, Mbəlom ma gateye dāretsətseh haladzay. Ma lahiye məgatay dāretsətseh na, a Yahuda hay təday ada ma dəba eye a slala i ndo siye hay dərma. ¹⁰ Ane tuk na, ndo neheye tebiye faya ta giye ɲɔwalak eye na, Mbəlom ma vəlateye məzlab, ma tsikiye fataya wu ɲɔwalak eye, ma vəlateye zay. Ma vəlateye a ndo neheye tebiye, ane tuk na, ma lahiye ha na, a Yahuda hay təday ada ma dəba eye a slala i ndo siye hay dərma. ¹¹ Andza niye Mbəlom na, a ɲəna tay ha ka bo abəra ndo hay bay.

¹² Ndo neheye Yahuda hay bay aye, nəteye neheye tə sər bazlam i Musa mapala eye bay aye, faya ta giye mənese kəriye tsa. Ta mətiye kəriye andza niye tsa dərma ze bazlam i Musa mapala eye. Yahuda hay, nəteye na, tə sər bazlam i Musa mapala eye. Ndo neheye faya ta nasiye ha bazlam i Musa mapala eye na, Mbəlom ma gateye sariya tə bazlam i Musa mapala eye. ¹³ Mbəlom ma təriye ha ndo hay ɲɔwalak

* 2:6 Zəba mə Dəmes hay 62.13; Dzeke hay 24.12.

eye hay kame ŋgay na, hārwi nakə faya ta pay zləm a bazlam i Musa dekdek aye tsa bay. Ane tuk na, ma təriye tay ha ŋgwalak eye hay kame ŋgay na, ndo neheye faya ta rəhay ha gər a wu nakə bazlam i Musa mapala eye a tsik aye. ¹⁴ Hərwi ndo neheye nətəye Yahuda hay bay aye na, tə sər bazlam i Musa mapala eye bay. Azlakwa bay, siye hay tə gawa tə gər tay wu nakə bazlam mapala eye a tsik aye. Faya ta giye andza niye kwa tadəy tə sər bazlam i Musa mapala eye bay bəbay na, faya ta diye ha, tə sər mäge wu ŋgwalak eye hay. ¹⁵ Ahəl nakə faya ta giye andza niye na, faya ta diye ha na, Mbəlom kə watsa ada kə patay na bazlam i Musa mapala eye a dərev tay hərwi ta giye wu waray na, ta sər ha. Mədzal gər tay faya ta diye ha andza niye dərmak. Pat mekeleŋ eye hay na, tə sərəwa ta ge wu ŋgwalak eye. A həlay mekeleŋ eye na, tə sər ta ge mənese. ¹⁶ Wu neheye na tsik faya kənaŋ aye na, ta zəbiye parakka pat nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay tə həlay i Yesu Kərīste. Ma giye sariya a ndo hay hərwi wu neheye maŋgaha eye mə dərev tay aye. Wu nakə na tsik kənaŋ aye na, Labara ŋgwalak eye nakə faya na diye ha aye.

Yahuda hay ta rəhay gər a bazlam mapala eye bay

¹⁷ Nəkurom Yahuda hay, ka sərūm nəkurom Yahuda hay, ka dzalum na, kwa mey faya ma diye lele hərwi nakə ka sərūm bazlam i Musa mapala eye, faya ka gumeye zlapay, tə məgwədə ka sərūm Mbəlom. ¹⁸ Ka sərūm wu nakə a say a Mbəlom ndo hay tə ge aye, bazlam i Musa mapala eye kə dākum ha wu nakə ŋgwalak eye ta wu nakə ŋgwalak eye bay aye. ¹⁹ Ka dzalum na, dəre andaya fakuma ba! Faya ka dumatəye ha tsəved a guluf hay. Ka dzalum na, nəkurom ka tərūm andza dzaydzay hərwi ndo neheye nətəye ma ləvon aye hərwi ada tə ŋgatay a dəre. ²⁰ Nəkurom ka dzalum na, ka dumatay ha wu a ndo neheye tə sər wuray bay bədaw? Ka dzalum sa na, faya ka tətikumateye a ndo neheye ta gəl ka tsəved i Mbəlom zuk bay aye. Ka dzalum andza niye na, hərwi nakə ka

sərūm bazlam i Mbəlom mapala eye ba? Ka gwadum na, bazlam mapala eye kə dākum ha dedək hərwi ada kə sərūm.

²¹ Faya ka tətikumateye wu hay a ndo hay, bo kurom eye ka tətikumay a gər kurom bay na, hərwi mey? Faya ka tsikumateye a ndo hay «Kā kəlum bay», bo kurom eye faya ka kəlumeye na, sa kəkay? ²² Nəkurom faya ka gumateye me a ndo hay ka mäge madama, bo kurom eye faya ka gumeye! Faya ka gwadumateye a ndo hay «Kā gum kule bay». Ada faya ka kəlumeye wu neheye ndo hay tə vəlay a kule aye na, ma kəkay? ²³ Faya ka zlapumeye haladzay hərwi nakə ka sərūm bazlam i Mbəlom mapala eye aye, ane tuk na, faya ka nasumeye ha bazlam i Mbəlom mapala eye ada ndo hay ta tsikiye wu nakə ŋgwalak eye bay aye ka Mbəlom hərwi kurom sa na, ma kəkay? ²⁴ Andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom, a gwad: «Ndo neheye Yahuda hay bay aye faya ta tsaleye ka gər a Mbəlom hərwi kurom Yahuda hay.†»

²⁵ Nəkway Yahuda hay faya ka dəsakweye bo hərwi məde ha na, nəkway ndo i Mbəlom hay. Faya na gwadiye: Tadə faya ka pumay bəzay a bazlam i Musa mapala eye lele na, mədəse bo nakə faya ka dəsəmeye na, ma dzəniye kurom. Ane tuk na, tadə faya ka pumay bəzay a bazlam i Musa mapala eye bay na, mədəse bo nakə faya ka dəsəmeye na, andza faya ka dəsəmeye bay, ma dzəniye kurom sa bay. ²⁶ Tadə ndo neheye nətəye Yahuda hay bay aye tə dəs bo təbey, faya ta pay bəzay a bazlam i Musa mapala eye na, nətəye ka dəre i Mbəlom na, andza nətəye mədəsa bo eye. ²⁷ Nəkurom Yahuda hay, ta vəlakum bazlam mapala eye a həlay. Ane tuk na, ka rəhumay ha gər bay ada ka gum mədəse bo. Ndo neheye nətəye Yahuda hay bay aye, kwa tadə nətəye mədəsa bo eye bay bəbay, ta pay bəzay a bazlam mapala eye na, ta gəsiye kurom a sariya.

²⁸ Yahuda nakə dedək eye na, way? Ndo nakə a da ha neŋgeye Yahuda hay tə slo i bo dekdek aye daw? A'ay! Mədəse bo dedək eye na, wuye mey tuk? Mədəse bo nakə ndo hay ta ŋgateye tə dəre aye dekdek

† 2:24 Ezay 52.5.

tsa bay. ²⁹ Duh Yahuda dedek eye na, ndo nakə Mbəlom ka mbəday ha dərev ŋgay aye. Mədəse bo dedek eye na, nakə Məsəfəre i Mbəlom faya ma giye mə dərev i ndo aye, bəna məsler i bazlam mapala eye andaya mə dāma bay. Slala i ndo nakay, maa zambaday na, Mbəlom bəna ndo hay bay.

3

¹ Kə ge andza niye na, ndo nakə Yahuda aye na, a ze ndo nakə Yahuda bay aye na, tə mey? Tadə ndoweye kə dəs bo na, ŋgama eye mə dāma na, mey? ² Faya na gwadəkumeye: «Ma giye ŋgama haladzay ta tsəved mekelen eye hay wal wal.» Mbəlom a vəl bazlam ŋgay na, a Yahuda hay təday.

³ Ane tuk na, tadə siye i Yahuda hay ta kula ha gər tay na, niye na, ma sliye məgay me a Mbəlom ka mäge wu nakə a tsik aye daw? ⁴ A'ay, andza niye bay tebiye, kwa tadə ndo hay tebiye maraw me eye hay na, Mbəlom ma giye wu nakə a tsik aye huya. Andza nakə tə watsa a Derewel i Mbəlom aye, tə gwad:

«Nəkar Mbəlom, ka tsik me na, ndo hay tebiye tə sər ha ka tsik na, dedek.

Tadə ta maka ha mənese na, ndəray ma sliye məgəse kar a sariya bay.*»

⁵ Agəla siye hay ta gwadiye, mənese nakə faya ka gakweye ma dzəniye tay ha ndo hay ka məsəre ha Mbəlom na, neŋgeye a ge mənese bay. Wu nakə ka mbədaykwateye faya na, wuye mey? Kə ge andza niye na, ka gwadəkweye Mbəlom faya ma giye mənese bəna faya ma sakweye dərətsətseh bəday? Wu nakə na tsik aye na, na tsik bazlam i ndo hay. ⁶ A'ay, andza niye bay, Mbəlom neŋgeye ŋgwalak eye. Tadə neŋgeye ŋgwalak eye bay na, ma giye sariya a ndo i mändzibəra hay na, ma kəkay?

⁷ Agəla siye hay ta gwadiye sa: «Tadə maraw me ga hay faya ta dzəniye ndo hay ka məsəre Mbəlom neŋgeye a tsik dedek na, ta zambadeye hərwiye. Kə ge andza niye na, nəkway ndo mäge mezeleme hay Mbəlom ma gəsiye kway a sariya na, hərwi mey?» ⁸ Siye hay faya ta gwadiye: «Gakwa mənese hərwi ada tā ŋgatay parakka

Mbəlom na, ŋgwalak eye, ma giye wuray daw?» Siye hay faya ta tsikiye wu nakə ŋgwalak eye bay aye fagaya, tə gwad neŋ eye na tsik andza niye. Nəteye da nakə Mbəlom mâ gəs tay ha a sariya aye.

Ndo hay tebiye mezeleme eye hay

⁹ Andza niye, nəkway Yahuda hay na, ka zakwa tay ha siye i ndo hay daw? A'ay, kwa tsekwen bay. Ba na tsik tsiy, Yahuda hay ta siye i ndo hay tebiye mezeleme faya ma ləviye kway. ¹⁰ Andza nakə tə watsa a Derewel i Mbəlom aye na, tə gwad:

«Ndəray nakə neŋgeye ŋgwalak eye kame i Mbəlom aye na, andaya bay, kwa nəte.

¹¹ Ndəray nakə a sər dedek aye na, andaya bay,

ndəray nakə faya ma pəliye Mbəlom aye na, andaya bay.

¹² Nəteye tebiye ta mbəday dəba a tsəved i Mbəlom, ta dze tebiye,

ndəray nakə faya ma giye ŋgwalak aye na, andaya bay, kwa nəte.†

¹³ Wu nakə ma ndahwaweye abəra mə bazlam tay aye na, ŋgwalak eye bay andza wu nakə a zaw ma tsəvay nakə ta həndək faya abəra aye.

Ta dərneh tay na, faya ta vateye ha gər a ndo hay.‡

Ka təbəlem tay na, muwar i dədcə.§

¹⁴ Faya ta vəlateye mezeleme a ndo hay huya,

ta tsikiye wu ŋgwalak eye bay huya.*

¹⁵ Tə sik tay hay na,

ta hwiye ha ka məkədə ndo hay.

¹⁶ Tsəved tay nakə ta ye tə dāma aye na, ta nasiye ha wu hay tebiye,

ada ta sateye dərətsətseh a ndo hay.

¹⁷ Tsəved i zay na, tə sər bay.†

¹⁸ Ta dzədzaray a Mbəlom bay tebiye.‡»

¹⁹ Na gwad ka sərakwa ha wu neheye tebiye bazlam i Mbəlom mapala eye faya ma tsikiye aye na, a tsik ka ndo neheye faya ta rəhay ha gər aye. Andza niye, ndəray ma sliye mambədə me abəra ka bo bay. Kwa way kə ge mənese kame i Mbəlom.

²⁰ Hərwi niye ka dəre i Mbəlom na, ndəray

* 3:4 Dəmes hay 51.6. † 3:12 Dəmes hay 14.1-3, 53.2-4; Ekəliziyaŋst 7.20. ‡ 3:13 Dəmes hay 5.10. § 3:13 Dəmes hay 140.4. * 3:14 Dəmes hay 10.7. † 3:17 Ezay 59.7-8. ‡ 3:18 Dəmes hay 36.2.

nakə ɲɟwalak eye hərwi bazlam i Mbəlom mapala eye andaya bay. Bazlam i Mbəlom mapala eye faya ma diye ha mezeleme i ndo hay hərwi ada tã sər ha.

Ndo hay ta ndziye dedek eye hay kame i Mbəlom na, kəkay?

²¹ Anəke na, tsəved i ndo hay ta təriye ɲɟwalak eye kame i Mbəlom aye na, kə ndo-hwaw parakka. Tsəved eye a ndohwaw na, abəra mə dərəwel i Musa bay. Ane tuk na, dərəwel i Musa ada ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay ta tsik faya kurre. ²² Tsəved eye na, andza nakay: Ndo neheye tã dzala ha ka Yesu Kəriste, Mbəlom a təra tay ha dedek eye hay ka däre ɲɟay aye na, nəteye. Mbəlom a həndək tsəved nakay na, a ndo neheye tã dzala ha ka Yesu Kəriste aye tebiye bəna a Yahuda hay dəkdek bay. Mbəlom a ɲɟəna tay ha ka bo abəra ndo hay bay. ²³ Hərwi ndo hay tebiye ta ge mezeleme, ta sliye məndze ma məzlaḅ i Mbəlom bay. ²⁴ Ane tuk na, Mbəlom kə gatay ɲɟwalak kəriye, ka təra tay ha dedek eye kame ɲɟay. A ge andza niye na, tã həlay i Yesu Kəriste nakə ma mbəliye tay ha abəra mə mezeleme aye. ²⁵ Neɲgeye na, Mbəlom a zla na ada mǎ mət hərwi ndo hay hərwi ada mǎ zla fataya abəra mezeleme tay tã bambaz ɲɟay. Tsəved eye nakay Mbəlom a həndək na, hərwi ndo neheye tebiye ta dzaliye ha ka Yesu Kəriste aye. A ge andza niye na, hərwi ada ndo hay tã zəba neɲgeye na, dedek. Mezeleme neheye ahəl niye ndo hay tã gawa aye na, Mbəlom a gawa ha andza a ɲɟataway bay. ²⁶ A tsikawa faya bay, a dəmawa. Ane tuk na, anəke na, faya ma dətay ha a ndo hay, neɲgeye na, dedek. Neɲgeye a say mäge na, wu nakə dedek eye ada a say matəre tay ha ndo neheye tã pa mǎdzal gər tay ka Yesu Kəriste aye ndo dedek eye hay.

²⁷ Kə ge andza niye na, wuray andaya nakə ka gəkweye ha zlapay aye daw? A'ay, andaya bay! Mbəlom a təra kway ha dedek eye hay kame ɲɟay na, hərwi nakə faya ka dzalakweye ha ka Yesu Kəriste aye bəna hərwi nakə ka pakway bəzay a bazlam mapala eye bay. Andza niye, wuray andaya nakə ka gəkweye ha zlapay aye bay.

²⁸ Andza niye, Mbəlom a təra tay ha ndo hay dedek eye hay kame ɲɟay na, hərwi nakə faya ta dzaliye ha ka Yesu Kəriste aye dəkdek tsa bəna hərwi nakə tã pay bəzay a bazlam i Musa mapala eye aye bay. ²⁹ Mbəlom na, neɲgeye Mbəlom i Yahuda hay dəkdek bay, neɲgeye Mbəlom i ndo hay tebiye, kwa i Yahuda hay ada kwa i siye i ndo hay, ³⁰ hərwi Mbəlom na, nəte ɲɟweɲ. Tadə Yahuda hay ta dzala ha ka Yesu Kəriste na, ma təriye tay ha dedek eye hay kame ɲɟay. Hərwi ndo siye hay na, andza niye dərək, tadə ta dzala ha ka Yesu Kəriste na, ma təriye tay ha ndo i dedek eye hay kame ɲɟay dərək. ³¹ Məɟwedə na, Mbəlom a təra tay ha ndo dedek eye hay na, hərwi nakə tã dzala ha ka Yesu Kəriste aye, niye a say məɟwedə na, ndo hay tã pay bəzay a bazlam i Mbəlom mapala eye sa bay daw? A'ay, andza niye bay. Duh bazlam i Mbəlom mapala eye na, ka təməkweye na lele andza nakə a ye ka bo aye.

4

Mbəlom a təra ha Abraham ndo i dedek kame ɲɟay

¹ Dzalakwa ka Abraham bəba tətə kway təday. Ka gwadəkweye ka neɲgeye na, mey? A huta ka təv i Mbəlom na, mey? ² Tadə Mbəlom a təra ha ndo i dedek kame ɲɟay hərwi nakə a gawa məsler ɲɟwalak eye hay aye na, Abraham ma sliye faya mäge zlapay. Ane tuk na, Abraham kə sla faya məzlepe kame i Mbəlom bay. ³ Andza nakə tã watsa a Derəwel i Mbəlom aye na, tã gwad: «Abraham a dzala ha ka Mbəlom, hərwi niye Mbəlom a təra ha ndo i dedek kame ɲɟay.*»

⁴ Sərūm ha na, tadə ndoweye kə ge məsler na, ta vəleye wu hərwi məsler ɲɟay. Wu nakə ta vəleye na, merəḅe ɲɟay bəna ta vəleye kəriye bay. ⁵ Tadə duh ndoweye kə dzala ha ka Mbəlom ada ma dzaliye mə gər ɲɟay a gawa məsler neheye ɲɟwalak eye bay aye na, Mbəlom a təra ha ndo i dedek kame ɲɟay. Andza niye tsəved i Mbəlom andaya matəre ha ndo hay dedek eye kame ɲɟay na, kəriye.

* 4:3 Madazlay i wu hay 15.6.

⁶ Davit kə tsik andza niye dərmaḱ. A gwad ka ndo nakə Mbəlom a təra ha ndo i dedek kame ŋgay aye na, ka zəba ka məsler ŋgay hay bay. A gwad ndo neheye na, Mbəlom kə vəlatay mənḡwese. ⁷ A gwad:

«Ndo neheye Mbəlom a pəsətay ha mezeleme tay na,
maa huta mənḡwese na, nəteye.

Ndo neheye Mbəlom a mbatatay ha mənese tay aye na,

maa huta mənḡwese na, nəteye.

⁸ Ndo neheye Bəy Maduweŋ Mbəlom a pasla mənese tay bay aye na,

maa huta mənḡwese na, nəteye.†»

⁹ Ahəl nakə Davit a tsik andza niye na, andza məḡwedə maa huta mənḡwese na, ndo neheye tə dəs bo aye deḱdeḱ tsa daw? A'ay, ndo neheye ta dəs bo bay aye ta hutiyə mənḡwese dərmaḱ. Ta dedek ka tsənakwa na, Mbəlom a təra ha Abraham ndo i dedek kame ŋgay na, hərwi nakə Abraham a pa mədzal gər ka neŋgeye, na gwad bədaw?

¹⁰ Mbəlom a təra ha Abraham ndo i dedek kame ŋgay na, kəday? Neŋgeye madəsa bo eye tsukudū neŋgeye madəsa bo eye zuk bay daw? A həlay niye na, neŋgeye madəsa bo eye zuk bay! ¹¹ Mbəlom a təra ha ndo i dedek kame ŋgay na, ahəl nakə kə dəs bo zuk bay aye hərwi kə dzala ha ka Mbəlom. Ma dəba eye na, Mbəlom a gwaday «dəs bo». Madəse bo nakə a dəs aye na, ŋgodgor nakə neŋgeye ndo i dedek kame i Mbəlom aye. Andza niye, Abraham neŋgeye bəba i ndo neheye ta dəs bo bay ada ta dzala ha ka Mbəlom aye. Mbəlom a pa tay ha nəteye dedek eye hay kame ŋgay andza nakə a pa Abraham ndo i dedek kame ŋgay aye. ¹² Sa na, Abraham neŋgeye bəba i ndo neheye madəsa bo aye. Ane tuk na, kutoŋ t̄a ge andza Abraham hərwi mədzal ha ka Mbəlom andza nakə neŋgeye a dzala ha kwa ahəl nakə kə dəs bo zuk bay aye.

Wu nakə Mbəlom a gwad ma vəliye aye

¹³ Mbəlom a gwaday ahəl niye a Abraham ada a hulfe ŋgay na, ma vəlateye məndzibəra. Mbəlom a tsik andza niye na, hərwi nakə Abraham a pay bəzay a bazlam mapala eye bay, a tsikay andza niye na,

hərwi Abraham a dzala ha ka Mbəlom aye ada a təra ndo i dedek kame ŋgay na, andza niye.‡ ¹⁴ Tadə ahəl niye ndo neheye tə paway bəzay a bazlam mapala eye aye ta hutiyə wu nakə Mbəlom a gwad ma vəliye na, ndo neheye tə dzala ka Mbəlom aye na, tə dzala ha hərwi mey? Wu nakə Mbəlom a gwad ma vəliye na, ma təriye wu kəriye.

¹⁵ Andza niye, hərwi bazlam mapala eye a zlaw mevel i Mbəlom ka ndo hay hərwi ta pay bəzay bay. Tadə bazlam mapala eye andaya bay na, ndəray andaya ma nasiye ha bazlam mapala eye bay.

¹⁶ Wu nakə Mbəlom a gwad ma vəliye, ma vəliye a ndo neheye tə dzala ha ka neŋgeye aye. A ge andza niye na, hərwi mədə ha ŋgwalak ŋgay ta məvəle wu kəriye. A say məvəle a hulfe i Abraham, a nəteye tebiye. A vəl na, a ndo mədzal gər neheye tə pay bəzay a bazlam i Mbəlom mapala eye deḱdeḱ bay, ane tuk na, a siye i ndo neheye tə dzala ha ka Mbəlom andza Abraham nakə a dzala ha aye dərmaḱ, hərwi Abraham na, bəba kway tebiye ma mədzal gər ka Mbəlom. ¹⁷ Andza nakə tə watsa a Derewel i Mbəlom aye na, Mbəlom a gwaday a Abraham: «Na pa kar bəba i slala hay haladzay.» Neŋgeye bəba kway kame i Mbəlom hərwi nakə a dzala ha aye. Mbəlom nakə a mbəl ha ndo hay abəra ma mədahan aye ada neŋgeye nakə a ge wu hay a dazlay ka kəriye, a tsik me na, wuye hay tə ndohwaw.§ ¹⁸ Abraham neŋgeye na, a dzalawa ha huya ka Mbəlom. Kwa m̄a ge andza tsəved eye nakay ada Mbəlom m̄a ge wu nakə a gwad ma vəliye andaya sa bay bəbay na, Abraham a pa faya mədzal gər ŋgay ka Mbəlom huya. A təra bəba i slala hay haladzay na, andza niye.* Andza nakə Mbəlom a tsikay, a gwaday: «Hulfe yak hay ta giye haladzay.» ¹⁹ Ahəl nakə Mbəlom a tsikay andza niye na, məve i Abraham ma giye temerre. A sər bo ŋgay na, ʒa andza maməta eye tsiy, Sara ŋgwas ŋgay ma sliye faya məwe sa bay. Ane tuk na, a dzalawa ha ka Mbəlom huya, kə ye gər bay.

²⁰ A sər ha lele ma hutiyə wu nakə Mbəlom a gwad ma vəleye. Ka dzədzə

† 4:8 Dəmes hay 32.1-2. ‡ 4:13 Zəba mə Madazlay i wu hay 12.2-3; 17.4-6; 22.15-18. § 4:17 Madazlay i wu hay 17.5. * 4:18 Madazlay i wu hay 15.5.

ha mædzal gær ɲgay bay. Duh mædzal gær nakə a dzala ha ka Mbəlom aye na, a vəlay gədaŋ bəŋbəŋ ka tsəved i Mbəlom ada a zambadaway a mæzlaɓ i Mbəlom. ²¹ A sər ha lele gədaŋ i Mbəlom andaya ka mæge wu nakə a gwad ma giye aye. ²² Hərwi niye Mbəlom a təra ha Abraham ndo i dedək kame ɲgay.† ²³ Wu nakə tə watsa a Derewel i Mbəlom aye na: «Mbəlom ka zəba faya neŋgeye ndo i dedək kame ɲgay.» Tə watsa na, hərwi ɲgay dekdek bay, ²⁴ tə watsa hərwi kway dərma. Tadə ka dzalakwa ha ka Mbəlom nakə a lətse ahaya Yesu Bəy Maduweŋ kway abəra mə walaŋ i mədahaŋ hay aye na, ma zəbiye fakwaya dedək eye hay kame ɲgay dərma. ²⁵ Yesu, neŋgeye Mbəlom a vəl a həlay i ndo hay hərwi ada mə mət hərwi mezeleme kway. Ma dəba eye Mbəlom a lətse ahaya abəra ma mədahaŋ hərwi ada mə pa kway dedək eye hay kame ɲgay.

5

Yesu kə vəlakway məsəre bo ta Mbəlom

¹ Andza niye, Mbəlom ka təra kway ha dedək eye hay kame ɲgay hərwi faya ka dzalakweye ha ka neŋgeye. Anəke tuk na, nəkway mandza eye ta Mbəlom tə zay hərwi Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste. ² Maa həndəkakway na tsəved eye na, Yesu Kəriste hərwi ada Mbəlom mə gakway ɲgwalak ɲgay hərwi faya ka dzalakweye ha ka neŋgeye. Ka lətsakwa duwirre bəŋbəŋ na, ka ɲgwalak ɲgay eye nakay ada ka ɲgalakakweye hərwi ka sərakwa ha Mbəlom ma ta vəlakweye mæzlaɓ andza neŋgeye. ³ Sa na, faya ka sakweye dərətsətseh na, dərəv kway faya ma ɲgwasiye hərwi ka sərakwa ha dərətsətseh ma dzəniye kway ka mæzle ɲgatay. ⁴ Ka zlakwa ɲgatay na, ka hutakweye gədaŋ. Tadə ka hutakwa gədaŋ na, ka pakweye mædzal gær ka Mbəlom, ma giye wu nakə a gwad ma giye. ⁵ Tadə ka pa faya mædzal gær andza niye na, ma təriye wu kəriye bay hərwi ɓa Mbəlom kə dəkway ha parakka a wudə kway haladzay. A dəkway ha na, tə həlay i Məsəfəre ɲgay Tsədaŋna eye nakə a vəlakway aye.

† 4:22 Zəba mə Madazlay i wu hay 15.6.

⁶ Ayaw, ahəl niye gədaŋ kway andaya mətəme ha gær kway bay. Ane tuk na, həlay eye nakə Mbəlom a pa aye, Kəriste a yaw a mət hərwi mezeleme kway. ⁷ Ka sərakwa ha na, mawura bo eye haladzay nakə ndo ma təmiye məməte hərwi ndo nakə dedək eye, mawura bo eye. Tadə ndoweye faya ma giye wu ɲgwalak eye na, agəna ma təmiye məməte hərwi ɲgay. ⁸ Ane tuk na, Kəriste, neŋgeye kə mət hərwi kway. A mət na, ahəl nakə nəkway huya mə mezeleme aye. Andza niye Mbəlom a dəkway ha ma kəkay nakə a wudə kway aye. ⁹ Ma məməte i Kəriste nakə a mət hərwi kway aye na, Mbəlom ka təra kway ha dedək eye hay tə bambaz ɲgay. Kə ge andza niye na, ka sərakwa ha dedək Kəriste ma təmiye kway ha hərwi ada Mbəlom mə gəs kway ta sariya bay. ¹⁰ Ahəl niye nəkway ndo mane dərə i Mbəlom na, neŋgeye kə sər kway ha ka bo ta neŋgeye tə məməte i wawa ɲgay. Kə ge andza niye na, ka sərakwa ha ta dedək ma təmiye kway ka tor eye hərwi wawa ɲgay kə lətsew abəra ma mədahaŋ. ¹¹ Neŋgeye niye dekdek tsa bay. Sa na, faya ka ɲgalakakweye ta Mbəlom hərwi maa ye kway ha məsəre kway ha ka bo ta Mbəlom na, neŋgeye. Wu nakə a ge aye na, hərwi Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste.

Adam tə Yesu Kəriste

¹² Maa zlaw mezeleme ka məndzibəra na, ndo nəte ɲgweŋ, Adam. Hərwi mezeleme, ndo hay faya ta mətiye. Andza niye, mədahaŋ a zəvay a ndo zezəŋ ka məndzibəra tebiye, hərwi ndo hay tebiye ta ge mezeleme. ¹³ Mezeleme andaya ka məndzibəra na, kurre kwa ahəl nakə Mbəlom kə vəlay bazlam mapala eye a Musa zuk bay aye. A həlay niye bazlam mapala eye andaya zuk bay na, Mbəlom kə pasla mezeleme i ndo hay bay. ¹⁴ Ane tuk na, kwa kə ge bo andza niye bəbay na, madazlay ka Adam hus a həlay i Musa na, mədahaŋ a kədawa ndo hay tebiye. Kwa tadə ta gəsay me a Mbəlom andza Adam nakə kə ge bay aye na, tə mətawa huya.

Adam na, andza Yesu, ndo nakə ma deyeweye kame aye. ¹⁵ Ane tuk na, nəteye niye sulo aye na, məsler tay wal wal.

Mezeleme nakə Adam a ge aye na, wal andza ɲgama nakə Mbəlom a vəl aye bay. Dedək, ndo hay haladzay ta mət hərwi Adam nakə neŋgeye nəte a ge mezeleme aye. Ane tuk na, ɲgwalak i Mbəlom gədaŋ eye a ze kwa mey. Kə pa ɲgama haladzay ka ndo hay haladzay kəriye, kə gatay ɲgwalak tə həlay i ndo nəte, Yesu Kəriste. ¹⁶ Wu nakə Mbəlom a vəl aye na, hohway ɲgay eye wal dərmak. Andza i mezeleme bay. Mezeleme nakə Adam a ge aye na, Mbəlom kə gəs na faya a sariya. Ane tuk na, Mbəlom faya ma vəliye ɲgwalak ɲgay a ndo hay, kwa tadə ta ge mezeleme haladzay bəbay na, faya ma təriye tay ha dedək eye hay kame ɲgay ada sariya ma gəsiye tay ha bay. ¹⁷ Dedək, ndo nəte kə ge mezeleme ada mədahaŋ ka zəvatay a ndo hay tebiye hərwi ndo nakay nəte eye. Ane tuk na, ndo neŋged, Yesu Kəriste, neŋgeye a ge məsler mekelen. Hərwi ɲgay, Mbəlom kə vəl ɲgwalak ɲgay haladzay ada kə vəl məsəre bo, ndo hay ta sər bo ta neŋgeye. Andza niye, ta hutiyə sifa ka tor eye ada ta giye bəy tə Yesu Kəriste.

¹⁸ Andza niye, sariya kə gəs ndo hay tebiye hərwi mezeleme i Adam. Yesu Kəriste, neŋgeye ndo nəte a ge ɲgwalak, andza niye a təma ahaya ndo hay tebiye abəra ma sariya, a vəlatay sifa. ¹⁹ Zəbum, ndo hay haladzay tə ge mezeleme na, hərwi ndo nəte a kərah marəhay ha gər a Mbəlom. I ndo neŋged, andza niye. Ndo hay haladzay ta təriye dedək eye hay kame i Mbəlom na, hərwi nakə neŋgeye a rəhay ha gər a Mbəlom aye.

²⁰ Bazlam i Musa mapala eye a yaw na, hərwi ada mezeleme m̄ səkah. Ane tuk na, mezeleme a səkah mazəbe na, ɲgwalak i Mbəlom a səkah kame kame. ²¹ Ahəl niye na, mezeleme a kədawa ndo hay ta gədaŋ. Anəke na, ɲgwalak i Mbəlom andaya ta gədaŋ eye matəre ha ndo hay dedək eye hay kame i Mbəlom. Mbəlom a vəlakway ɲgwalak ɲgay niye na, hərwi mede kway ha a sifa nakə ma ndəviye bay aye tə həlay i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste.

6

Ndo neheye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye nateye ma sifa

¹ Ayaw, ka gwadəkweye na, mey tuk? Niye na, andza məgwede «Gakwa mezeleme hərwi ada Mbəlom m̄ səkah ha məvəle ɲgwalak kame kame» tsukudu, kəkay? ² Andza niye bay tebiye! Nəkway na, andza ka mətakwa, mezeleme ma sliye faya mələvakway gər sa bay. Ka ndzakweye mə mezeleme sa na, ma kəkay? ³ Ahəl nakə ta dzəhuḅ kway ha a yam aye na, nəkway ka dzapakwa tə Yesu Kəriste. Andza məgwede na, ka mətakwa ka bo tə neŋgeye. Ka sərūm təbədew? ⁴ Ahəl nakə ta dzəhuḅ kway ha a yam aye na, ka tərakwa maməta eye hay tə neŋgeye ada ta tələka kway ha a mədahaŋ andza neŋgeye hərwi ada Bəba Mbəlom m̄ lətsakway ahaya abəra ma mədahaŋ andza nakə a lətse ahaya Kəriste abəra ma mədahaŋ ta məzlaḅ i gədaŋ ɲgay aye. Məmbəle kway ahaya nakə a mbəl kway ha aye na, a say k̄a hutakwa məndze nakə wedeye aye.

⁵ Ayaw, ka tərakwa maməta eye hay andza neŋgeye mə madzəhuḅe nakə ta dzəhuḅ kway ha a yam aye. Andza niye nəkway ka dzapakwa tə neŋgeye. Kə ge andza niye na, ka lətsakwaweye abəra ma mədahaŋ andza neŋgeye nakə a lətsew aye dərmak hərwi məndze ma məndze wedeye.

⁶ Sərakwa ha na, ahəl nakə Kəriste a mət ka mayako mazləlmbada eye na, Mbəlom ka dar mede kway nakə guram eye ka mayako mazləlmbada eye dərmak, hərwi ada Mbəlom m̄ dze ha bo nakə a saway məge mezeleme aye ada k̄a tərakwa beke i mezeleme sa bay. ⁷ Hərwi ndo nakə kə mət aye na, gədaŋ i mezeleme andaya faya sa bay.

⁸ Ahəl nakə Kəriste a mət aye na, nəkway dərmak ka mətakwa. Kə ge andza niye na, ka dzalakwa ha nəkway tə neŋgeye ka ndzakweye ma sifa dərmak.

⁹ Ka sərakwa ha Yesu Kəriste kə lətsew abəra ma mədahaŋ, ma mətiye sa bay. Gədaŋ i mədahaŋ andaya faya sa bay.

¹⁰ A mət na, a mət mə mezeleme i ndo hay, sik nəte ka ndəv. Anəke neŋgeye mandza eye tə dəre na, neŋgeye mandza eye hərwi Mbəlom. ¹¹ Tə nəkurom na, andza niye dərmak. Sərūm ha na, ka mətum, gədaŋ i mezeleme andaya fakuma sa bay. Anəke nəkurom mandza eye i Mbəlom hərwi nəkurom madzapa eye tə Yesu Kəriste.

¹² Kə ge andza niye na, ka təmum mezeleme mâ ge fakuma gədan̄ sa bay. Wu neheye ɲgwalak eye bay, a say a bor i bo kurom aye na, kâ pumay bəzay bay. Sərum ha na, bo ma ndziye bay, ma mət̄iye. ¹³ Ka vəlumay ha bo kurom a mezeleme mâ gakum wu nakə ɲgwalak eye bay aye sa bay. Vəlumay ha bo kurom d̄uh na, a Mbəlom andza ndo neheye tə lətsew abəra ma mədahaɲ aye. Vəlumay ha bo kurom peteh hərwi ada mâ ge kurom ha məsler ka tsəved̄ ɲgwalak eye. ¹⁴ Andza niye, gədan̄ i mezeleme andaya fakuma sa bay hərwi ka pumay bəzay a bazlam i Musa mapala eye sa bay. Faya ka pumeye bəzay a ɲgwalak i Mbəlom nakə a gakum aye hərwi ada kâ tərūm dedək eye hay kame ɲgay.

Nəkway na, beke i way?

¹⁵ Agəla ndəray ma gwadiye, nəmay faya nəmaa pay bəzay a bazlam mapala eye sa bay, nəmaa pay bəzay a ɲgwalak i Mbəlom. Kə ge andza niye na, tsəved̄ kway andaya ka mäge mezeleme sa d̄aw? A'ay, andaya kwa tsekweɲ sa bay tebiye. ¹⁶ Na gwad̄ ka sərum ha tadə ka vəlumay ha bo kurom a ndoweye, ka gwad̄um ka rəhumay ha gər na, ka tərūm beke ɲgay. Tadə gədan̄ i mezeleme fakuma na, nəkurom ka tərūm beke i mezeleme faya ka vahumaw-eye məməte ka gər kurom. Tadə d̄uh ka rəhumay ha gər a Mbəlom na, ka tərūm beke ɲgay hay ada ma təriye kurom ha dedək eye hay kame ɲgay. ¹⁷ Na gwad̄ ahəl niye na, nəkurom beke i mezeleme bəda? Sisə a Mbəlom, anəke d̄uh na, ka rəhumay ha gər a Mbəlom. Ka təmum bazlam neheye ta tətikakum aye. ¹⁸ Mbəlom kə təma kurom ahaya abəra ma beke i mezeleme, ka tərūm beke i Mbəlom d̄uh hərwi ada kâ pumay bəzay a tsəved̄ ɲgwalak eye. ¹⁹ Na tsikakum ka beke hay na, hərwi ada kâ tsənum lele hərwi wu neheye a wur bo aye ka slum faya mət̄səne bay. Ahəl niye ka vəlawum ha bo kurom peteh ka mäge mənese, ka səkahawum ha mäge mezeleme hay wal wal haladzay. Andza nakə ka gawum ahəl niye aye na, anəke vəlumay ha bo kurom peteh a Mbəlom hərwi ada kâ gum wu nakə dedək eye.

Andza niye mede kurom ma deyeye a gər a Mbəlom.

²⁰ Ahəl nakə nəkurom beke i mezeleme aye na, wuray a gakum kutoɲ ka mäge wu nakə a say a Mbəlom aye bay. ²¹ A həlay niye ka gawum wu neheye ɲgwalak eye bay a gakum horoy anəke aye na, wu nakə ka hutum mə dəma ma dzəniye kurom aye na, wu waray? Wu neheye d̄uh na, ta diye ha ndo a mədahaɲ. ²² Anəke na, Mbəlom kə təma kurom ahaya abəra ma beke i mezeleme, ka tərūm beke i Mbəlom d̄uh. Magogoy kurom nakə ka hutumeye na, məndze kurom ma təriye tsədan̄ɲa ada ka hutumeye sifa nakə ma ndəviye bay aye. ²³ Tadə ndoweye kə ge mezeleme na, mezeleme ma diye ha a məməte hərwi magogoy i mezeleme na, məməte. Ane tuk na, Mbəlom neɲgeye ma vəliye sifa nakə ma ndəviye bay aye na, kəriye. Ma vəlakweye hərwi nəkway madzapa eye ta Bəy Maduweɲ kway Yesu Kəriste.

7

Gədan̄ i bazlam mapala eye andaya fakwaya sa bay

¹ Malamar ga hay, faya na tsikiye ka bazlam mapala eye. Na gwad̄ nəkurom na, ka sərum bazlam mapala eye bəda? Ka sərum ha bazlam mapala eye a ləvay gər a ndo na, ahəl nakə ndoweye tə d̄əre huya aye d̄ekd̄ek tsa. ² Na d̄akum ha ta ɲgwas nakə neɲgeye tə zal ɲgay aye. Ahəl nakə zal ɲgay andaya tə d̄əre mba aye na, tsəved̄ ɲgay andaya məgər ha zal ɲgay, məzle zal mekeləɲ eye bay, hərwi bazlam mapala eye a ge me. Tadə zal ɲgay kə mət na, tsəved̄ ɲgay andaya mede a gay i ndo mekeləɲ eye tuk, maga me eye sa bay. ³ Tadə zal ɲgay kə mət zuk bay, a gər ha, a ye a zal mekeləɲ na, kə ge madama. Ane tuk na, tadə zal ɲgay kə mət na, neɲgeye tsiy barbarra. Kwa tadə ki ye a zal mekeləɲ bəbay na, kə nas ha bazlam mapala eye bay, kə ge madama bay.

⁴ Malamar ga hay, i kurom bəbay andza niye dərma. Bazlam mapala eye a ləva kurom sa bay, nəkurom kame ɲgay andza maməta eye hay, hərwi ahəl nakə Kəriste a mət aye na, ka mətum dərma. Andza niye, nəkurom na, i ɲgay, neɲgeye nakə Mbəlom

a lətse ahaya abəra ma mədahaŋ aye. Nəkurom i ŋgay hay hərwi ada kâ gakwa wu ŋgwalak eye hay a neŋgeye. ⁵ Andza mægweđe, ahəl niye ka gawakwa wu neh-eye a yakway a gər aye mba na, bazlam mapala eye a gwadawakway: «Wu nakay na, mezeleme.» Kə dakway ha mezeleme andza niye na, nəkway a sawakway mäge wu niye düh. Wu neheye ŋgwalak eye bay aye a yawa kway ha kame kame ada a yawa kway ha a məməte. ⁶ Ahəl niye na, bazlam mapala eye a təra kway ha beke ŋgay hay, anəke na, nəkway kame ŋgay andza maməta eye hay. Mbəlom kə təma kway ahaya abəra mə həlay ŋgay. Anəke faya ka gakweye məsler i Mbəlom na, ta tsəved wədeye nakə Məsəfəre i Mbəlom a dakway ha aye. Faya ka gakweye məsler ŋgay ta tsəved guram eye tə watsa mə bazlam mapala eye sa bay.

Bazlam mapala eye tə mezeleme

⁷ Nakay na, a say mægweđe mey? Bazlam i Musa mapala eye na, wu nakə ŋgwalak eye bay aye daw? A'ay, andza niye bay. Tadə bazlam mapala eye andaya bay na, na səriye mezeleme bay. Tadə bazlam mapala eye mâ gwad: «Kâ ge däre ka wu i ndo bay*» na, na səriye mezeleme niye bay. ⁸ Ane tuk na, ahəl nakə bazlam mapala eye a deŋ ha mäge däre ka mezeleme nakay aye na, mezeleme a huta fagaya tsəved, na dazlay mäge däre ka wu hay wal wal tebiye. Tadə bazlam mapala eye andaya bay na, mezeleme maməta eye. ⁹ Ahəl niye na sər bazlam mapala eye zuk bay na, ka däre ga na, neŋ mandza eye tə däre. Ane tuk na, ahəl nakə na sər wu nakə a say a bazlam mapala eye ndo mâ ge aye na, mezeleme a mbəl, ¹⁰ ada ka däre i Mbəlom na, na mət. Mbəlom a vəl bazlam mapala eye na, hərwi ada mâ vəlatay sifa a ndo hay. Ane tuk na, neŋ na mət na, neŋgeye a mət ga ha. ¹¹ Ahəl nakə na tsəne bazlam mapala eye na, mezeleme a huta fagaya tsəved, a veŋ gər hərwi ada nâ ge mənese ada andza niye nâ mət hərwi mezeleme a kəd ga.

¹² Andza niye bazlam mapala eye a yaw na, mə həlay i Mbəlom ada bazlam ŋgay hay

tebiye na, tsədaŋŋa. Wu nakə ŋgwalak eye bay aye na, andaya mə dəma bay. ¹³ Yaw! Andza mægweđe na, wu ŋgwalak eye kə kəd ga mədahaŋ eye daw? A'ay, maa kəd ga na, bazlam mapala eye bay. Maa kəd ga düh na, mezeleme. Mezeleme a gəs ga tə wu nakay ŋgwalak eye a kəd ga ha mədahaŋ eye. Andza niye hərwi ta sər ha mezeleme na, mezeleme dedək. Mezeleme neŋgeye ŋgwalak eye bay na, ka zəba parakka hərwi bazlam mapala eye.

Lele ta lele bay eye salamay ma ndo

¹⁴ Ka sərakwa ha bazlam mapala eye a yaw abəra ka təv i Mbəlom. Ane tuk na, neŋ na, ndo zezeŋ tsa, na təra andza beke i mezeleme. ¹⁵ Wu nakə faya na giye na, na sər bay. Wu nakə a seŋ mäge aye na, na ge bay, faya na giye düh na, wu nakə a seŋ bay aye. ¹⁶ Azlakwa tadə na wudə wu nakə na giye aye bay na, faya ma diye ha na sər bazlam mapala eye neŋgeye ŋgwalak eye. ¹⁷ Mənese nakə faya na giye na, maa ge na, neŋ bay. Maa ge na, mezeleme nakə mə neŋ aye. ¹⁸ Na sər ha wu ŋgwalak eye andaya mə neŋ bay. Na tsik na, mə bo ga nakə a saway mäge mezeleme aye. A seŋ ta dedək mäge wu lele eye, ane tuk na, na sla faya mäge bay. ¹⁹ Wu ŋgwalak eye nakə a seŋ mäge aye a seŋ na giye bay. Faya na giye düh na, wu ŋgwalak eye bay nakə a seŋ mäge bay aye. ²⁰ Tadə na ge wu nakə a seŋ mäge bay aye na, andza mægweđe maa ge na, neŋ bay. Maa ge na, mezeleme nakə mə neŋ aye.

²¹ Andza niye, wu nakə neŋ faya na tsəniye mə bo ga aye na, andza nakay: A seŋ mäge ŋgwalak, ane tuk na, na sla faya mäge na, mənese dekdek. ²² Andza mægweđe bazlam i Mbəlom mapala eye a yeŋ a gər ta dedək mə dərev ga. ²³ Ane tuk na, na zəba faya na, gədaŋ mekeleŋ eye andaya mə neŋ ada faya ma giye vəram tə wu neheye ŋgwalak eye mə neŋ aye. Wu nakay ŋgwalak eye bay aye na, a təra ga ha beke i mezeleme. ²⁴ I ga na, dəretsətseh waray! Na mətiye, hərwi nakə bo ga mezeleme aye. Mata buwa ga ahaya abəra ka tsəved nakay ma diye ga ha a məməte aye na,

* 7:7 Madayaw abəra ma Ezipt 20.17; Bazlam mapala eye masulo eye 5.21.

way? ²⁵ Mata buwa ga ahaya na, Mbəlom tə həlay i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste. Na gay sisə tə dārev ga peteh.

Andza niye, ta mədzał gər ga na, faya na rəhay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala eye. Ane tuk na, bo ga a say nā pay bəzay dūh na, a mezeleme.

8

Məndze ta gədaŋ i Məsəfəre Tsədəŋŋa eye

¹ Andza niye, ndo neheye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye na, Mbəlom ma gəsiye tay ha a sariya dāda bay. ² Andza niye hərwi gədaŋ i Məsəfəre Tsədəŋŋa eye nakə a vəl sifa dedək eye tə həlay i Yesu Kəriste kə təma ga ahaya abəra ma gədaŋ i mezeleme nakə ma diye ga ha a mədahaŋ aye. ³ Bazlam i Musa mapala eye na, kə sla faya məvəle sifa bay hərwi nəkway ndo zezeŋ, nəkway bəle eye hay, ka slakwa faya marəhay ha gər a bazlam mapala eye bay. Ane tuk na, wu nakə bazlam mapala eye a sla faya bay aye na, Mbəlom kə ge na. A ge na, a sləraw wawa ŋgay ka məndzibəra ada a təra ha andza ndo, a ndzəkkit bo ta nəkway ndo i mezeleme hay, hərwi ada mā mət hərwi mezeleme kway. Andza niye, Mbəlom a gəs na mezeleme nakə ndo hay faya ta giye a sariya. ⁴ A ge andza niye na, hərwi ada kə tərakwa ŋwalak eye tebiye andza i bazlam mapala eye nakə a gwad haḅe ka tərakweye aye. Niye na, ka gəkw-eye tə mede ka tsəved i Məsəfəre Tsədəŋŋa eye bəna ka tsəved nakə a yay a gər a bo kway aye bay. ⁵ Ndo neheye faya ta giye andza niye na, a yay a gər a bo tay. Tə dzala na, huya ka wu nakə a yatay a gər aye. Ndo neheye faya ta ndziye andza nakə Məsəfəre Tsədəŋŋa eye a tətikatay aye na, nəteye faya ta dzaliye huya ka wu nakə a yay a gər a Məsəfəre Tsədəŋŋa eye. ⁶ Ndo neheye faya ta dzaliye huya ka wu nakə a yay a gər a bo tay aye na, tsəved eye niye ma diye tay ha a məməte. Ane tuk na, ndo neheye faya ta dzaliye huya ka wu nakə a yay a gər a Məsəfəre Tsədəŋŋa eye na, Mbəlom ma vələteye sifa nakə ma ndəviye bay ka tor eye ada ta məndze zay. ⁷ Hərwi niye, ndo neheye faya ta dzaliye huya ka wu nakə a yay a gər a bo tay aye na, nəteye

tə nay dāre a Mbəlom. Faya ta giye wu nakə bazlam i Mbəlom mapala eye a tsik aye bay. Ta sliye faya kwa tsekweŋ marəhay ha gər bay. ⁸ Ndo neheye faya ta giye wu nakə a yay a gər a bo tay aye huya na, ta sliye faya madayay a gər a Mbəlom bay.

⁹ Nəkurom na, faya ka gumeye wu nakə a yay a gər a bo kurom aye bay. Nəkurom faya ka ndzumeye dūh na, ka tsəved i Məsəfəre i Mbəlom, hərwi Məsəfəre i Mbəlom andaya mə nəkurom. Tadə ndow-eye, Məsəfəre i Yesu Kəriste andaya mə neŋgeye bay na, neŋgeye ndo i Kəriste bay. ¹⁰ Tadə Yesu Kəriste andaya mə nəkurom na, Məsəfəre ŋgay ma vələkumeye sifa nakə ma ndəviye bay hərwi ka tərūm ŋwalak eye hay ka dāre i Mbəlom. Andza niye, kwa bo kurom hay ta mətiye hərwi mezeleme. ¹¹ Mbəlom, neŋgeye kə lətse ahaya Yesu Kəriste abəra ma mədahaŋ. Tadə Məsəfəre ŋgay andaya mə nəkurom na, ta dedək ma mbəla kurom ahaya abəra ma mədahaŋ dərma. Ma giye wu niye na, ta Məsəfəre ŋgay nakay mə nəkurom aye.

¹² Kə ge andza niye na, malamar ga hay, gwedere andaya fakwaya. Slala i gwedere nakay na, məge məsler andza nakə a say a Məsəfəre Tsədəŋŋa eye, bəna məge wu nakə a say a bo kway aye bay. ¹³ Tadə faya ka pumay bəzay a tsəved nakə a yakum a gər aye na, ta dedək ka mətumeye. Duh ka vələmay ha bo a həlay i Məsəfəre Tsədəŋŋa eye hərwi ada mā mbatakum ha mezeleme nakə mə nəkurom aye na, ka ndzumeye ma sifa dedək eye. ¹⁴ Ndo neheye tebiye Məsəfəre i Mbəlom faya ma lakiye tay ha aye na, nəteye wawa i Mbəlom hay. ¹⁵ Məsəfəre niye Mbəlom a vələkum aye na, neŋgeye ma təriye kurom ha beke hay bay, ka dzədzarumeye sa bay. Məsəfəre niye ma təriye kurom ha wawa i Mbəlom hay dūh. Ada ta Məsəfəre niye na, ka wudakweye, ka gwadəkweye: «*Abba! Bəba!*» ¹⁶ Məsəfəre Tsədəŋŋa eye, bo ŋgay eye faya ma tsikiye mə dārev kway na, ta dedək nəkway wawa i Mbəlom hay. ¹⁷ Kə ge nəkway wawa ŋgay hay na, ka hutakweye wu ŋwalak eye hay neheye a gwad ma vələteye a ndo ŋgay hay aye dərma. Mata hute na, nəkway tə Kəriste tadə ka sakwa dāretsətseh andza

nengeye dərmaḱ. Andza niye, nəḱway ta nengeye ka ndzakweye ma təv i məzlaḱ ḱgay.

Məzlaḱ nakə kame aye

¹⁸ Na sər ha na, dərətsətseh nakə faya ka sakweye a həlay nakay anaḱ aye na, nengeye andza wu tsekweḱ eye kəriye. Nengeye andza məzlaḱ nakə Mbəlom ma vələḱweye aye bay. ¹⁹ Wu neheye tebiye Mbəlom a ge aye faya ta həbiye ndokndok. A satay haladzay mənḱatay a pat eye nakə Mbəlom ma bəziye ha wawa ḱgay hay mə dzaydzay aye. ²⁰ Mbəlom ka təra tay ha wu neheye a ge aye wu kəriye. Wu neheye bo tay aye na, a satay andza niye bay. Mbəlom eye a say makəte tay ha. Ane tuk na, faya ma həbiye wu nakə ma giye bo aye huya.* ²¹ A sər ha na, pat mekeleḱ eye ma təmiye wu neheye a ge aye tebiye. Wu neheye ta təriye andza beke hay sa bay, ta ziye sa bay, ta hutiyə məzlaḱ andza Wawa i Mbəlom hay, ta ndziye barbarra. ²² Ka sərakwa ka madazlay hus anəke, wu neheye tebiye Mbəlom a ge aye na, faya ta siye dərətsətseh. A wur fataya andza ḱḱwas nakə ma wiye wawa aye. ²³ Faya ma siye dərətsətseh na, wu neheye dekdek bay. Nəḱway dərmaḱ, nəḱway neheye Mbəlom a lah məvələḱway Məsəfəre ḱgay ada ma vələḱweye məzlaḱ sa aye na, faya ka sakweye dərətsətseh mə dərəv ḱway hay. Faya ka həbakweye ndokndok Mbəlom m̄a təra ḱway ha wawa ḱgay hay, andza məḱwede m̄a mbəl ḱway ha abəra mə dərətsətseh. ²⁴ Mbəlom kə təma ḱway ha. A təma ḱway ha na, ka dazlakway a məpe mədzal ḱgər ka wu nakə ma vələḱweye kame aye. Tadə ndoweye kə dzala nəḱway faya ka ḱḱgatakweye tə dərə ḱway wu neheye ka pakwa faya mədzal ḱgər aye na, niye na, məpe faya mədzal ḱgər sa bay ḱa wu neheye andaya mə həlay ḱway tsiy. Way nakə faya ma piye mədzal ḱgər ka wu nakə kə huta tsiy aye? Ndəray andaya bay. ²⁵ Ane tuk na, faya ka ḱḱgatakway a wu nakə ka pakwa faya mədzal ḱgər aye bay. Andza niye, ka səmaḱway naha, ka həbakweye ndokndok!

* **8:20** Zəba mə Madazlay i wu hay 3.17.

²⁶ Andza niye, Məsəfəre Tsədəḱḱḱa eye ma deyeweye ma dzəniye ḱway dərmaḱ, hərwi nəḱway bəle eye hay ka tsəved i Mbəlom. Ka sərakwa maduwulay me a Mbəlom ta tsəved aye bay. Məsəfəre tə ḱgər ḱgay eye faya ma duwuleye me a Mbəlom a bəram ḱway, faya ma duwuleye me a Mbəlom tə dərəv ḱgay peteh andza faya ma siye dərətsətseh, a ze ha wu nakə mətsike tə bazlam aye. ²⁷ Mbəlom a sər wu nakə mə dərəv i ndo hay aye. A sər wu nakə Məsəfəre ma tsətsahiye faya aye dərmaḱ hərwi Məsəfəre faya ma duwulay me a bəram i ndo ḱgay hay ada wu neheye a yay a ḱgər a Mbəlom aye nakə faya ma duwuleye me aye.

²⁸ Ndo neheye ta wuda Mbəlom aye na, Mbəlom kə zalatay hərwi ada tā ge wu nakə a yay a ḱgər aye. Ka sərakwa ha na, Mbəlom a ge məsler ta nəteye hərwi ada wu hay tebiye kə ndzatay a ḱgər na, m̄a ge ḱḱḱwalak eye. ²⁹ Ndo neheye Mbəlom a pala tay ha ahəl niye aye na, kə pa tay ha wal hərwi ada tā ndzəkit bo andza wawa ḱgay Yesu, hərwi ada Wawa ḱgay Yesu m̄a təra malkwara mə walaḱ i wawa ḱgay neheye haladzay aye. ³⁰ A pa tay ha wal dekdek tsa bay, kə zalatay dərmaḱ hərwi ada tā təra ndo ḱgay hay. A zalatay dekdek tsa bay, ka təra ha ḱḱḱwalak eye hay ka dərə ḱgay. Nengeye niye dekdek tsa bay, kə vələḱway məzlaḱ dərmaḱ.

Mbəlom ma wudiye ḱway kame kame

³¹ Andza niye na, ka ḱḱwadakweye faya sa mey? Kə ge Mbəlom nengeye tə nəḱway na, ndəray ma sliye fakwaya bay! ³² Mbəlom, nengeye kə təma ha wawa ḱgay dedəḱ eye bay. A sləra ahaya hərwi ada m̄a yaw m̄a mət hərwi ḱway tebiye. Mbəlom kə vələḱway wawa niye tuk na, ka dzalum na, ma vələḱweye wu hay tebiye bay daw? Ta dedek, ma vələḱweye siye i wu hay tebiye dərmaḱ. ³³ Way nakə ma sliye məmatay ha mənese a ndo neheye Mbəlom a pala tay ha, a pa tay ha wal aye na, way? Ndəray andaya bay. Mbəlom eye tə ḱgər ḱgay ka təra ḱway ha ḱḱḱwalak eye hay ka dərə ḱgay. ³⁴ Way nakə ma sliye məḱəse tay a sariya na, way? Ndəray andaya bay. Yesu Kəriste tə ḱgər ḱgay eye kə mət

hərwi kway, sa na, Mbəlom kə lətse ahaya abəra ma mədahaŋ, neŋgeye mandza eye tə həlay i mənday i Mbəlom. Neŋgeye, faya ma dūwuleye me a Mbəlom hərwi kway. ³⁵ Way nakə ma ŋgəniye kway ha ka bo abəra tə Kəriste hərwi ada mâ wudəkway sa bay na, way? Dəretsətseh dāw, mədzal gər dāw, madzəgur me nakə ta dzəguriye fakwaya me tsukudu, may dāw, mətawak dāw, məkədə nakə ta kədiye kway mədahaŋ eye dāw? ³⁶ Andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye, a gwad:

«Hərwi yak Mbəlom, nakə faya ta pəliye tsəved məkədə may kwa a həlay waray aye.

Ka dərə i ndo hay nəmay na, andza təbaŋ neheye ta zlatay dāy aye.†»

³⁷ Duh nəmaa ŋgwas a ka dərətsətseh neheye tebiye ta gədaŋ i ndo nakə a wudə may aye. ³⁸ Na sər ha ta dedək wuray andaya nakə ma ŋgəniye kway ha tə neŋgeye hərwi ada mâ wudə kway sa bay aye na, andaya bay. Kwa mədahaŋ, kwa sifa, kwa gawla i Mbəlom hay ada kwa wu neheye ta gədaŋ eye mə mbəlom aye, kwa wu neheye anəke aye, ada kwa wu neheye ta deyeweye kame aye, kwa ndo neheye ta gədaŋ eye ka məndzibəra aye, ³⁹ kwa gədaŋ neheye ka magərmbəlom aye, kwa wu neheye ma bəd aye, kwa wu neheye tebiye Mbəlom a ge aye na, ta sliye faya maŋgəne kway ha ka bo abəra ta Mbəlom hərwi ada mâ wudə kway sa bay aye na, ta sliye faya bay. Ka sərakwa ha niye na, hərwi Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste.

9

Yahuda hay

¹ Wu nakə na tsikiye aye na, dedək, hərwi neŋ i Yesu Kəriste, na rawiye me bay. Məsəfəre Tsədəŋŋa eye faya ma dənəye ha bazlam ga na, dedək ada mədzal gər ga bəbay andza niye. ² Mevel a wur fagaya haladzay, faya ma geŋeye dərətsətseh huya, ³ hərwi gwala ga Yahuda hay. Nəteye na, malamar ga hay. Tadə tsəved andaya na, Mbəlom mâ vələŋ mezeleme ada mâ mbəl tay ha dūh. A seŋ na, mâ vələŋ mezeleme,

mâ ŋgəna ga ha ka bo abəra tə Yesu Kəriste hərwi madzəne tay. ⁴ Nəteye Israyel hay, Mbəlom a pala tay hərwi ada tâ təra wawa ŋgay hay. Ka bəzatay ha məzla6 ŋgay. Kə bər dzam ta nəteye, kə vələtay bazlam ma-pala eye, kə datay ha tsəved i mədəslyay ha gər, kə tsikatay wu nakə ma giye hərwi tay aye. ⁵ Nəteye ti yaw ma hulfe i Abraham ta wawa ŋgay hay. Kəriste dərmaç ahəl nakə a təra ndo aye na, neŋgeye slala tay. Kəriste neŋgeye Mbəlom, a ləva wu tebiye. Zambadəkway ka tor eye! Mâ ge bo andza niye.*

⁶ Na gwad na, wu nakə Mbəlom a gwad ma giye hərwi ndo neheye ka təra kəriye na, na tsik bay. Wu nakə a tsik aye na, kə ge bo. Ane tuk na, siye i ndo i Israyel hay nəteye ndo i Mbəlom hay bay.

⁷ Wawa i Abraham hay na, haladzay, ane tuk na, nəteye tebiye wawa ŋgay hay dedək eye andza nakə a Mbəlom a tsik aye bay. Mbəlom a gwad a Abraham ahəl niye: «Hulfe yak dedək eye ma deyeweye na, ma hulfe i wawa yak Izak.†» ⁸ Andza məgwede: Wawa i Abraham hay ta təra wawa i Mbəlom hay hərwi bəba tətə tay bay. Ta təra wawa i Mbəlom hay hərwi wu nakə Mbəlom a gwad ma vəliye aye dəkdek. ⁹ Wu nakə Mbəlom a gwad ma vəleye aye na: «Aza həlay eye nakə na pa aye kə sla, na diye naha na, Sara kə wa wawa. Ma wiye wawa hasləka eye.‡»

¹⁰ Neŋgeye niye dəkdek bay. Rebeka andaya dərmaç. Neŋgeye ŋgwas i bəba tətə kway Izak. Kə wa mawsa hay. ¹¹⁻¹² Mbəlom a gwad aye: «Wawa bagwar eye ma geye məsler a malamar ŋgay wawa eye.» Ahəl nakə Mbəlom a tsik andza niye na, ta ge ŋgwalak bay, ta ge mənese bay. Rebeka kə wa tay zuk bay. Mbəlom a ge andza niye hərwi mədə ha, a gawa wu na, andza nakə a say aye. Ma zliye ndo ŋgay mə walaŋ i ndo hay na, ma zliye hərwi məsler tay ŋgwalak eye bay.§ ¹³ Andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom, Mbəlom a gwad: «Na wudə Zakob, ane tuk na, na kal ha Ezayu.*»

† 8:36 Dəmes hay 44.23. * 9:5 Bəba tətə niye hay na, Abraham, Izak, Zakob ada wawa tay hay. † 9:7 Madazlay i wu hay 21.12. ‡ 9:9 Zəba mə Madazlay i wu hay 18.10-14. § 9:11-12 Zəba mə Madazlay i wu hay 25.23. * 9:13 Malasi 1.2-3.

14 Niye na, andza mægweđe: Mbəlom a ge wu hay ta tsəved eye bay daw? A'ay, andza niye bay. 15 A gwaday a Musa ahəl niye:

«Na geye ɲgwalak a ndo nakə a seɲ məgay ɲgwalak aye.

Na sakay naha a ndo nakə a geɲ mə bo aye.†»

16 Mbəlom a zla ndo na, a zla na hərwi nakə a say məgay ɲgwalak aye dekdek bəna hərwi nakə a say a ndoweye kəgəbay hərwi məsler ɲgay bay. 17 Mbəlom kə tsikay a Farawon dərmak ada mawatsa eye mə Derewel ɲgay, a gwad: «Na təra kar ha bəy na, hərwi ada ahəl nakə ka rəheɲ ha gər bay aye na, na bəziye ha gədaɲ ga a ndo hay tebiye ka nəkar ada məzele ga mâ da a zləm kwa ka waray ka məndzibəra.‡» 18 Andza niye Mbəlom na, ma giye ɲgwalak a ndo nakə a say aye. Ma kulay ha dərev a ndo nakə a say aye.

Mbəlom na, andza ndo məɲgere gərwa

19 Agəla ndəray ma gwadiye: «Tadə kə ge andza niye na, Mbəlom faya ma matay ha maɲgok a ndo hay na, hərwi mey? Nəteye faya ta giye na, wu nakə bo ɲgay eye a pa hərwi tay aye.» 20 Nəkar ndo zezeɲ kəriye! Nəkar nakə faya ka tsətsahiye andza niye, ka may ha maɲgok a Mbəlom andza niye na, nəkar eye na, way? Səɲgəle i dođo ma sliye faya məgwaday a ndo nakə a ɲgar na aye: «Ka ɲgar ga andza niye hərwi mey?» na, ma tsikiye tətə daw? 21 Ndo nakə a ɲgar səɲgəle na, gədaɲ ɲgay andaya mäge wu nakə a say aye ta dođo. Ma sliye faya maɲgəna ha dođo sulo, ma zliye neɲged, ma ɲgariye ha səɲgəle nakə ta giye ha məsler na, pat i magurlom aye. Neɲged na, ma ɲgariye ha səɲgəle nakə ta giye ha məsler pat pat aye.

22 Ayaw, tadə kə say a Mbəlom mäge andza ndo məɲgere gərwa na me yak andaya mədəma daw? A say na, ndo hay tâ sər ha neɲgeye ta mevel eye ada neɲgeye gədaɲ eye. Hərwi niye, ma zliye ɲgatay hərwi ndo neheye neɲgeye ta mevel eye fataya neheye hađe da mədze tay ha abəra mədəma aye. 23 Mbəlom a ge andza niye na,

hərwi ada ndo hay tâ sər ha neɲgeye məzlaḅ eye haladzay ada ma ɲgəniye məzlaḅ ɲgay niye a nəteye, a say məgatay ɲgwalak. Ba kə ləva ha bo kurre hərwi ada tâ huta məzlaḅ ɲgay. 24 Nəkway tebiye ndo neheye Mbəlom a pala matəre kway ha i ɲgay aye. A pala na, Yahuda hay dekdek tsa bay. A pala nəteye ta siye i ndo hay dərmak. 25 Andza nakə Mbəlom a tsik mə dərrewel i Oze nakə a watsa, a gwad:

«Ndo neheye ahəl niye ndo ga hay bay aye na,

na gwadateye: Nəkurom ndo ga hay, Slala nakə ahəl niye na wuda bay aye, na gwadəye: Na wuda kar.»

26 Ada

«Ma təv nakə tə gwadətay a ndo hay:

“Nəkurom ndo ga hay bay”,

ta zalateye Wawa i Mbəlom nakə ta sifa aye.§»

27 Ezay ndo məde ha bazlam i Mbəlom kə tsik ka gər tay dərmak, kə tsik ta magala, a gwad:

«Tadə Israyel hay kwa ta ge haladzay andza hewiyen ka me i bəlay na, sərur ha ndo neheye Mbəlom ma təmiye tay ha aye na, nəteye haladzay bay.

28 Bəy Maduweɲ Mbəlom ma giye ma-honok bay, ma deyeweye ka məndzibəra ma giye wu nakə a tsik aye.*»

29 Andza Ezay nakay eye ḅa kə tsik faya, a gwad:

«Tadə Bəy Maduweɲ Mbəlom Gədaɲ eye, mâ gər ha siye i gwala kway hay bay na,

ka dzakweye andza ndo i Sodom hay ta Gomora hay.†»

Yahuda hay tə sər tsəved dedək eye bay

30 Andza mægweđe mey? Andza mægweđe na, ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye na, nəteye ta pəla tsəved matəre ɲgwalak eye ka dəre i Mbəlom bay, ane tuk na, anəke ta təra ɲgwalak eye ka dəre ɲgay. Andza niye hərwi ta dzala ha ka neɲgeye. 31 Ane tuk na, Yahuda hay nəteye ta pəla bazlam i Musa mapala eye məpay

† 9:15 Madayaw abəra ma Ezipt 33.19. ‡ 9:17 Madayaw abəra ma Ezipt 9.16. § 9:26 Oze 2.1-3; 2.25. * 9:28 Ezay 10.22-23. † 9:29 Madazlay i wu hay 19.23-28.

bəzay hərwi ada tâ təra ɲɟwalak eye hay ka dərə i Mbəlom andza niye, ane tuk na, ta dədə ka tsəved. ³² Tə dədə ka tsəved na, hərwi mey? Hərwi tə dzala na, ta təriye ɲɟwalak eye hay ka dərə i Mbəlom tə wu nakə bo tay eye tə gawa aye ada tə dzala ha ka Mbəlom bay. Hərwi niye ta kərah Yesu neɲgeye nakə andza kwar nakə ndo hay ta ndəfiye faya sik ta dədiye, ³³ tə tsik faya mə Derewel i Mbəlom aye. Mə derewel niye na, Mbəlom a gwad:

«Zəbum! Na piye kwar a wuzlahgəma i Zerozelem.

Ndo hay ta ndəfiye faya sik.

Hotokom nakə ndo hay ta dədiye hərwi ɲɟay aye.

Ane tuk na, ndo nakə kə pa faya mədzal gər ɲɟay aye na,

wuray ma dzəmiye na dədə sa bay.†»

10

¹ Malamar ga hay, a seɲ tə dərəv ga pe-teh, ndo ga hay tâ yaw hərwi ada Mbəlom mâ mbəl tay ha. Hərwi niye neɲ faya na dūwuleye me a Mbəlom haladzay. ² Na sər ha ta dedək a satay məpay bəzay a Mbəlom peteh. Ane tuk na, tsəved nakə dedək eye məpay bəzay a Mbəlom aye na, tə sər bay. ³ Tsəved nakə Mbəlom ma təriye ha ndo ɲɟwalak eye kame ɲɟay aye na, tə sər bay. Ta pəla tsəved tay wal. Andza niye, tsəved nakə Mbəlom ma təriye tay ha ndo hay ɲɟwalak eye kame ɲɟay aye na, a satay bay. ⁴ Na tsik andza niye na, hərwi ahəl nakə Kəriste a yaw aye na, ka ndəv ha bazlam mapala eye tebiye. A ge andza niye na, hərwi ada kwa way kə dzala ha ka neɲgeye na nəteye na, Mbəlom ma təriye tay ha ɲɟwalak eye hay kame ɲɟay.

Mbəlom ma təmiye tay ha ndo neheye tə dzala ha ka neɲgeye aye

⁵ Musa tə gər ɲɟay kə watsa ka tsəved i məpay bəzay a bazlam mapala eye, ta tsəved eye nakay ndo ma təriye ɲɟwalak eye kame i Mbəlom. A watsa, a gwad: «Ndo nakə kə pay bəzay tebiye a bazlam mapala eye na, ma hutiyə sifa dedək eye tə neɲgeye.*» ⁶ Tsəved nakə ndo hay ta

təra ɲɟwalak eye hay kame i Mbəlom hərwi nakə tə dzala ha ka neɲgeye aye na, wal. Mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom, a gwad ka tsəved eye niye: «Ka tsətsah mə dərəv: “Mata tsele a mbəlom way?” bay.†» Andza məgwede: Mata tsele məzalay naha a Yesu Kəriste hərwi ada mâ mbəzlaw na, way? ⁷ «Kâ tsik mə dərəv yak: “Mata mbəzle a təv i mədahan hay ka dala way?” sa bay.‡» Andza məgwede: Mata zalayaw a Yesu Kəriste hərwi ada mâ yaw na, way? Ba kə lətsew abəra ma mədahan tsiy. ⁸ Derewel i Mbəlom a gwad dūh na: «Bazlam i Mbəlom neɲgeye bəse tə nəkar, neɲgeye dərən bay, neɲgeye mə bazlam yak, neɲgeye mə dərəv yak.§» Bazlam eye neɲgeye nəte nakə faya nəmay nəmaa dətay ha a ndo hay aye, nəmay faya nəmaa gwadiye: «Dzalum ha ka Mbəlom.» ⁹ Tadə ka tsik tə bazlam yak «Yesu Kəriste na, Bəy Maduweɲ» ada ka təma a dərəv yak Mbəlom kə lətse ahaya abəra ma mədahan na, Mbəlom ma təmiye kar ha. ¹⁰ Tadə ka dzalakwa ha ka Yesu tə dərəv kway na, ka tərakweye ɲɟwalak eye hay kame i Mbəlom. Tadə ka gwadakwa tə bazlam kway Yesu Kəriste Bəy Maduweɲ na, Mbəlom ma təmiye kway ha. ¹¹ Andza tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad: «Ndo nakə kə pa faya mədzal gər ɲɟay aye na, wuray ma dzəmiye na dədə sa bay.*» ¹² Mbəlom a tsikatay wu niye a nəteye tebiye. Wuray ka ɲɟəna tay ha ka bo abəra Yahuda hay ta ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye bay. Bəy Maduweɲ neɲgeye Bəy Maduweɲ i ndo hay tebiye. Faya ma giye ɲɟwalak a ndo neheye faya ta dūwuleye me aye tebiye. ¹³ Andza mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad: «Kwa way ka dūwulay me a Bəy Maduweɲ mâ təma ha na, Bəy Maduweɲ ma təmiye ha.†»

¹⁴ Ane tuk na, ta dzala ha ka neɲgeye bay tuk na, ta dūwulay me na, kəkay? Ta tsəne labara ɲɟay bay tuk na, ta dzaliye ha ka neɲgeye na, kəkay? Ndəray kə tsikatay bazlam ɲɟay bay tuk na, ta tsəniye labara ɲɟay na, kəkay? ¹⁵ Ada tə slər ndo i maslan

† 9:33 Ezay 28.6. * 10:5 Levitik 18.5. † 10:6 Bazlam mapala eye masulo eye 30.12. ‡ 10:7 Bazlam mapala eye masulo eye 30.14. § 10:8 Bazlam mapala eye masulo eye 30.14. * 10:11 Ezay 28.16. † 10:13 Zowel 3.5.

hay bay tuk na, ndo i maslan hay ta diye ta tsikateye na, kəkay? Andza mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom na, a gwad: «Zəbum ma kəkay nakə ndo hay faya ta ngwasiye ta ndo neheye ti yaw mədə ha Labara Ngwalak eye.†»

¹⁶ Ane tuk na, maa təma Labara Ngwalak eye na, ndo hay tsekwen tsa. Ezay ndo mədə ha bazlam i Mbəlom a gwad: «Bəy Maduwen, maa təma bazlam yak nakə nəmaa dā ha aye na, way? Ndo hay haladzay bay.§» ¹⁷ Andza niye, ndoweye kə dzala ha na, kə tsəne təday. Ndoweye kə tsəne labara i Yesu Kəriste na, andza məgwede ndəray kə tsikay təday.

¹⁸ Kə ge andza niye na, na tsətsahiye: Ta dedek ndo i Israyel hay ta tsəne labara nakay bədaw? Ta tsəne. Andza mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom, a gwad:

«Ta tsəne bazlam tay ka məndzibəra tebiye, ada bazlam tay kə ndisl ka kokway i məndzibəra?*»

¹⁹ Na tsətsahiye sa: Ta dedek ndo i Israyel hay ta sər ha bədaw? A satay məsəre ha bay. Maa tsik ahəl niye təday na, Musa, a gwad: «Mbəlom a gwad:

Nəkurom Israyel hay, na təriye kurom ha kə gum dāre ka slala nakə kəriye a dəd dala bay aye.

Ka gumeye mevel, hərwi slala i ndo neheye tə sər wuray bay aye.†»

²⁰ Ma dəba eye, Ezay ndo mədə ha bazlam i Mbəlom kə tsik parakka, a gwad, Mbəlom a gwad:

«Ndo neheye ta pəlawə ga bay aye, ta huta ga.

Na dā tay ha bo a ndo neheye, ta tsətsahawa ga bay aye.†»

²¹ Ka gər i Israyel hay na, Mbəlom a gwad: «Na bəza ha həlay ga.

Hwapat neḡ faya na gateye wiyaw a ndo ga hay hərwi ada tā yaw.

Ane tuk na, ta rəheḡ ha gər bay, ta kərah ga.§»

11

Mbəlom ma gəriye tay ha Yahuda hay bay

¹ Yaw, faya na tsikakumeye: Kə ge andza niye na, andza məgwede Mbəlom kə kal tay ha ndo ngay hay daw? A'ay, kə kal tay ha bay. Neḡ tə gər ga, neḡ ndo i Israyel, na yaw abəra ma hulfe i Bendzameḡ. Neḡ slala i Abraham. ² Mbəlom kə gər tay ha ndo ngay hay bay tebiye. A pala tay ha na, zla anəke bay hərwi ada tā təra ndo ngay hay. Ka sərūm wu nakə tə watsa ka Eliya ndo mədə ha bazlam i Mbəlom mə Derewel i Mbəlom aye bədaw? Eliya faya ma wudiye ka Israyel hay kame i Mbəlom. A gwad: ³ «Bəy Maduwen, ndo neheye na, ta kəd ndo mədə ha bazlam yak hay, ta mbəzl ha təv məvəlaka wu hay. Maa zəkaw na, neḡ nətə ngwen ada a satay məkədə ga dərma*.» ⁴ Mbəlom, neḡgeye a mbəday faya na, kəkay? A gwaday: «A'ay, nəkar mehiyekeye bay. Na ləva ha bo ta ndo hay gwezem tasəla neheye ta peḡeye bəzay aye. Ta rəhay ha gər a kule i Ba'al təbey.†» ⁵ Kwa ahəl kway nakə anəke aye na, andza niye dərma. Mbəlom a pala mə walaḡ i Israyel hay siye i ngal tsa. A pala tay na, hərwi a gatay ngwalak a ndo hay. ⁶ Kə ge Mbəlom a gatay ngwalak hərwi məpele tay ha na, andza məgwede a pala tay ha hərwi məsler tay nakə tə ge aye bay. Kə ge Mbəlom a palawa ndo hay hərwi məsler tay na, ngwalak ngay ka təra ngwalak sa bay.

⁷ Niye andza məgwede na, Israyel hay ta huta wu nakə faya ta pəliye bay. Mə walaḡ tay na, ndo ma ngal eye nakə Mbəlom a pala tay aye, nətəye na, ta huta na. Siye hay na, Mbəlom kə kula tay ha gər tay tōḡwa tōḡwa. ⁸ Andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye na, a gwad: «Mbəlom ka təra tay hay ada tā sər wuray bay.

Ka dərəzlatay ka dāre, kə dəkətatay na zləm hus ka bəgom ta ndziye andza niye.†»

⁹ Davit dərma a gwad:

«Wu mənday tay nakə ta ndiye mā gəs tay

† 10:15 Ezay 52.7. § 10:16 Ezay 53.1. * 10:18 Dəmes hay 19.5. † 10:19 Bazlam mapala eye masulo eye 32.21. † 10:20 Ezay 65.1. § 10:21 Ezay 65.2. * 11:3 1 Bəy hay 19.10, 14. † 11:4 1 Bəy hay 19.18. † 11:8 Bazlam mapala eye masulo eye 29.3; Ezay 6.10.

andza balay nakə a mbəzl wu aye,
tâ dəđ a dəma,
Mbəlom mâ satay dəretsətseh.

¹⁰ Tâ ge guluf,
ada tâ ngatay a dəre sa bay!

Tâ huta dəretsətseh huya

hərwi ada dərev mâ ye fataya abəra!S»

¹¹ Yaw! Na tsətsahiye sa: Ahəl nakə matəđakweŋ a ndzatay a Yahuda hay aye na, ta dəđ mambəŋ dāw? A'ay, ta dəđ mambəŋ bay! Ane tuk na, Mbəlom a mbəl tay ha slala mekeleŋ eye hay na, hərwi nakə nəteye tə ge mezeleme aye. Mbəlom a ge andza niye na, hərwi ada Yahuda hay tâ ge sələk ka siye i slala mekeleŋ eye hay ada tâ pəla tsəved hərwi gər tay. ¹² Ahəl nakə Israyel hay tə ge mezeleme aye na, Mbəlom a gatay ngwalak a siye i ndo hay ka məndzibəra. Ndo siye hay ta huta ngama haladzay mə həlay i Mbəlom hərwi Yahuda hay nəteye mətawak eye hay ka tsəved i Mbəlom. Kə ge Mbəlom a ge ngwalak a siye i slala mekeleŋ eye hay a həlay nakə Yahuda hay ta kərah marəhay ha gər a Mbəlom aye na, ahəl nakə aza Yahuda hay tebiye ta maweye ka təv ngay aye ta dedək ma piye fataya ngama, ma ziye.

Bazlam nakə Pol a tsikatay a ndo neheye Yahuda hay bay aye

¹³ Na tsikiye anəke na, a nəkurom neheye Yahuda hay bay aye. Neŋ na, ndo i maslaŋ i Yesu. A sləra ga ahaya na, a nəkurom neheye Yahuda hay bay aye. Yaw, hərwi niye neŋ faya na ngalakiye ha ta məsler nakə a vəleŋ aye. ¹⁴ A seŋ tadə ma giye bo na, gwala ga hay tâ zəba faya andza niye, siye hay mə walaŋ tay tâ ge sələk ka ndo neheye Yahuda hay bay aye, tâ yaw hərwi ada Mbəlom mâ təma tay ha ta məsler ga dərma. ¹⁵ Ahəl nakə Mbəlom a gər tay ha Yahuda hay aye na, kə ma ha ka bo ndo i məndzibəra hay tə neŋgeye. Kə ge andza niye na, ahəl nakə aza Mbəlom ma ma tay ahaya Yahuda hay ka təv ngay sa aye na, wu eye ma giye na, kəkay? Niye ma vəliye sifa a ndo neheye ta mət aye.

§ 11:10 Dəmes hay 69.23-24. * 11:16 Məpesle 15.19-21. † 11:17 Tə bazlam i Sara «greffer» na, mətepe hawal i dərizl i gərdaf mekeleŋ eye ka dərizl i gərdaf neŋged. Dərizl nakə tə tapa faya hawal i dərizl i gərdaf neŋged aye ma wiye hohway ngwalak eye.

¹⁶ Tadə tə dəs peŋ, tə vəlay a Mbəlom na, andza məgwede peŋ eye tebiye i ngay dərma.* Tadə zləlay i dərizl i gərdaf i ngay na, hawal eye hay i ngay dərma. ¹⁷ Israyel na, andza dərizl i gərdaf i tetəđöz nakə Mbəlom a dəs faya abəra hawal eye hay aye. A dəs tay faya abəra na, a tapa† faya nəkar nakə Yahuda bay aye. Andza hawal i dərizl i gərdaf i kəsaf. Anəke faya ka ngasliye ha bo ta məse yam eye nakə a tsalaw ma zləlay i dərizl i gərdaf i tetəđöz aye. ¹⁸ Kə ge andza niye na, kâ kəts tay ha bay. Ka dəsrumay ha gər a bo kurom na, hərwi meŋ? Nəkurom na, hawal hay tsa. Gədaŋ i hawal hay a yaw na, abəra ma zləlay, bəna gədaŋ i zləlay a yaw abəra ma hawal hay bay.

¹⁹ Agəla nəkar ka gwadiye: «Ayaw, Mbəlom kə dəs siye i hawal hay hərwi ada mâ tapa ga a dəma.» ²⁰ Ka tsik na, dedək. Mbəlom a dəs tay ha na, hərwi nakə ta dzala ka neŋgeye bay aye. I yak na, hərwi nakə nəkar ka dzala ha ka neŋgeye nakə a vəlaka təv niye aye. Kâ ge ha zlapay bay, dzədzaray dūh a Mbəlom. ²¹ Tadə Mbəlom ka həhar tay ha Yahuda hay kwa nəteye andza hawal dedək eye bəbay, ka dzala mə gər yak na, ma həhariye kar nəkar nakə a tapa kar mətepe mətepe aye bay na, hərwi meŋ?

²² Tsəne! Mbəlom neŋgeye ngwalak eye ada neŋgeye mevel eye dərma. A ge mevel ka ndo neheye tə dəđ abəra ka tsəved aye. Ane tuk na, nəkar na, ma giye ngwalak tadə huya faya ka pay bəzay hərwi nakə a gaka ngwalak aye dəkdek. Tadə ka gum andza niye bay na, ma dəsiye kar dərma. ²³ Yahuda hay na, tadə ta ma ka tsəved, ta yaw ta dzala ha na, Mbəlom ma miye tay ha, ma tapiye tay ha. Faya na tsikakumeye ta dedək, gədaŋ ngay andaya məme tay ha. ²⁴ Nəkurom neheye Yahuda hay bay aye na, nəkurom hawal i dərizl i gərdaf i kəsaf hay neheye tə dəs tay ha abəra ka təv tay aye ada ti ye kurom ha mətepe ka dərizl i gərdaf ngwalak eye i guvah nakə a ndzawa ka təv tay bay aye. Tadə Mbəlom kə sla

faya mæge wu mawura bo eye andza niye na, ka dzalum na, ma miye tay ha Yahuda hay a tæv tay nakə ahəl niye aye bay kəkay? Nəteye neheye hawal dedek eye hay aye.

Yahuda hay ta maweye ka tsæved i Mbəlom

²⁵ Andza niye, malamar ga hay, a seŋ na, sərūm ha bazlam nakay bagwar eye nakə Mbəlom a dā ha parakka, hərwi ada kâ dzalumay a gər kurom nəkurom ka tsahum bay. Siye hay mə walaŋ i Israyel hay ta kula ha gər tay ka Mbəlom. Ayaw! Andza niye, ane tuk na, ta ndziye huya andza niye bay. Ndo neheye Yahuda hay bay aye Mbəlom a pala tay ha aye tâ dzala ha təday ada ndo i Israyel hay ta dzaliye ha. ²⁶ A həlay niye na, ndo i Israyel hay tebiye ta təmiye, andza nakə mawatsa eye mə Derewel aye na, Mbəlom a gwad:

«Ndo nakə ma təmiye tay ha ndo hay aye na, ma deyeweye abəra ma gəma i Zeromezem.

Ma mbatiye ha mezeleme i gwala i Zakob.

²⁷ Nakay na, dzam nakə na bariye ta nəteye a həlay niye na pəsətay ha mezeleme tay aye.†»

²⁸ Yahuda hay ta kərah Labara Nğwalak eye, ta təra ndo mənə dəre i Mbəlom. Andza niye hərwi ada Mbəlom mâ mbəl kurom ha, nəkurom neheye Yahuda hay bay aye. Ane tuk na, Mbəlom a pala tay ha na, hərwi tâ təra i ŋgay ada a wudā tay ha hərwi bā kə tsikatay a bəba tətə tay hay andza niye.

²⁹ Mbəlom kə zla ndoweye na, ada kə pa faya ŋgama na, ma mbədəye həlay a mədzal gər ŋgay bay. ³⁰ Nəkurom neheye Yahuda hay bay aye, ahəl niye na, nəkurom ka rəhumay ha gər a Mbəlom bay. Ane tuk na, anəke na, ka gumay mə bo a Mbəlom, hərwi Yahuda hay ta rəhay ha gər bay. ³¹ I tay na, andza niye dərma. A həlay nakay anaŋ eye, ta rəhay ha gər a Mbəlom bay ada ma gateye ŋgwalak dūh. Ane tuk na, andza niye hərwi ada nəteye dərma tâ mbəda gər ka tæv i Mbəlom ada tâ gay mə bo a Mbəlom.

³² Andza niye, Mbəlom kə gər ha kwa way tebiye hərwi ada tâ rəhay ha gər bay. A ge andza niye na, hərwi ada nəteye tâ gay mə bo tebiye.

Zambadəkway a Mbəlom

³³ Ayaw! Mbəlom na, zlele eye mə wu hay tebiye! Metsehe ŋgay a ze kwa mey tebiye, a sər wu hay tebiye. Wu nakə a dzala mə dərev ŋgay aye na, a say mægweđe mey na, ndəray ma sliye məme ahaya abəra mə dəma bay, ndəray ma sliye məsəre wu nakə faya ma giye bay. Andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye, a gwad:

³⁴ «Wu nakə Mbəlom a dzala aye na, maa sər na, way?

Maa dāy ha wu ka həlay a Mbəlom na, way?§»

³⁵ «Maa vəlay wu a Mbəlom nəte hərwi ada Mbəlom ma vəleye a dəma na, way?*»

³⁶ Ndəray andaya bay hərwi maa ge wu hay tebiye na, Mbəlom.

Nenğeye a tsəpa wu hay tebiye ada wu hay tebiye andaya na, hərwi ada tâ təra i ŋgay.

Zambadəkway ka tor eye. Mâ təra andza niye!

12

Mede i ndo məgay məsler a Mbəlom

¹ Malamar ga hay, na dākum ha hadzəgay nakə Mbəlom a gakway ŋgwalak aye. Hərwi niye, faya na gakumeye amboh: Vəlumay ha bo kurom peteh a Mbəlom andza vo'ar nakə tə kədaway a Mbəlom aye ada ka dayumeye a gər. Ane tuk na, nəkurom ka ndzumeye tə dəre. Nakay na, wu nakə a ye ka bo mədəslay naha gər a Mbəlom aye. ² Kâ pumay bəzay a ndo i məndzibəra hay bay. Mbəlom mâ vəlakum mədzal gər wedəye hərwi ada mâ mbəda ha dərev kurom. Tadə ka gum andza niye na, ka sərume ye wu nakə a say a Mbəlom aye. Andza mægweđe: Ka sərume ye wu nakə ŋgwalak eye, wu nakə a yay a gər aye, ada wu nakə a ye ka bo aye.

³ Mbəlom kə geŋ ŋgwalak ŋgay kəriye, ka pa ga a məsler ŋgay. Hərwi niye neŋ faya na gwadəkumeye a nəkurom tebiye: Kâ dəslumay ha gər a bo kurom bay, sərūm ha dūh nəkurom ta dedek na, kəkay. Zəbum ka gədaŋ neheye Mbəlom a vəlakum aye,

† 11:27 Ezay 59.20-21. § 11:34 Ezay 40.13. * 11:35 Zob 41.11.

hərwi ada kwa way mâ gay sariya a gər
ngay ta tsəved eye.

⁴ Kwa way bo ngay na, nəte, ane tuk
na, vərəzl hay faya wal wal haladzay ada
vərəzl eye niye hay kwa way ta məsler ngay
wal. ⁵ Nəkway neheye madzapa eye tə
Yesu Kəriste aye na, andza niye. Nəkway
haladzay, ane tuk na, nəkway madzapa
eye nəte andza bo nəte. Nəkway tebiye
madzapa eye ka bo i ndo nəte andza bo
nəte andza vərəzl neheye mazəva eye ka bo
i ndo aye.

⁶ Mbəlom kə vəlakway gədan wal wal,
andza nakə a say məvəlakway aye. Kə
ge andza niye na, kwa way mâ ge məsler
ta gədan nakə Mbəlom a vəlay aye. Tadə
Mbəlom a vəlaka gədan mədə ha bazlam
ngay na, dā ha andza nakə ka sər Mbəlom a
vəlaka gədan aye. ⁷ Tadə Mbəlom a vəlaka
gədan ka madzəne ndo hay na, dzəna
andza nakə a ye ka bo aye. Tadə Mbəlom a
vəlaka gədan ka matətikatay wu a ndo hay
na, tətikatay. ⁸ Tadə Mbəlom a vəlaka gədan
məmatay naha dərev a ndo hay na, matay
naha dərev. Tadə Mbəlom a vəlaka gədan
ka vəlataw wu a mətawak hay na, vəlataw
tə dərev yak peteh. Tadə Mbəlom a vəlaka
gədan ka məndzatay kame a ndo hay na,
ge na məsler eye tə dərev yak peteh. Tadə
Mbəlom a vəlaka gədan məgatay ngwalak a
ndo hay na, gatay ta mənəgwese.

⁹ Wudum ndo hay tə dərev kurom peteh,
ka wudum tay ha tə bazlam dəkdək tsa bay.
Numay dərə a wu nakə ngwalak eye bay aye.
Wudum wu nakə ngwalak eye. ¹⁰ Wudum
bo mə walaŋ kurom nəte nəte, andza nakə
malamar hay ta wudā bo mə walaŋ tay aye.
Rəhumay ha gər a siye i ndo hay mâ ze
bo kurom eye. ¹¹ Vəlum ha bo kurom ka
məge məsler. Kā gum sə bay. Vəlumay
ha bo kurom peteh ka məge məsler i Bəy
Maduweŋ. ¹² Ngwasum hərwi məpe mədzał
gər nakə ka pum ka wu nakə Mbəlom a
gwad ma vəlakumeye aye. Ahəl nakə faya
ka sumeye dərətsətseh aye na, zlum ngatay.
Duwulumay me a Mbəlom huya, kə gər
um ha bay. ¹³ Dzənum tay ha ndo məpe
mədzał gər hay ka Yesu neheye mətawak
aye hay tə

zlele kurom. Ndo neheye ti ye naha a gay
kurom aye na, təmum tay ha lele.

¹⁴ Tsətsahum ka Mbəlom, mâ pa
ngama ka ndo neheye faya ta sakumeye
dərətsətseh aye, kə vəlumatay mezeleme
bay. ¹⁵ Ngwasum ka bo ta ndo neheye faya
ta ngwasiye. Tuwum ka bo ta ndo neheye
faya ta tuwiye. ¹⁶ Ndzum ayaw tə ayaw mə
walaŋ kurom. Kā dəslumay gər a bo kurom
bay, kwa məsler eye tsekweŋ bəbay na, kə
kərahum bay. Kā dzalum mə gər kurom ka
sər um wu hay tebiye bay.

¹⁷ Kə mumay ha mənese a ndəray
mənese ta mənese bay, pəlum dūh na,
gum wu nakə kwa way a sər ngwalak eye
aye. ¹⁸ Tadə ka slumeye məge wu nakə
ka slumeye aye na, ndzum zay ta ndo
hay tebiye. ¹⁹ A nəkurom neheye na
wudā kurom haladzay aye, ndo kə gakum
mənese na, kə məmumay ha a dəma bay.
Gər um ha Mbəlom mâ gay sariya. Andza
niye, mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom
na, Bəy Maduweŋ Mbəlom a gwad: «Mata
ma ha mənese a ndo na, neŋ!*» ²⁰ Ane tuk
na, bazlam i Mbəlom a gwad: «Tadə may
a wur ka ndo mənə dərə yak na, vəlay wu
mənday, tadə yam a gay na, vəlay yam. Tadə
ka ge andza niye na, andza faya ka hayiye
zler i ako ka gər ngay.†» ²¹ Ka gər um ha
mənese mâ ngwasa fakuma bay. Ngwasum
ka mənese tə məge wu ngwalak eye hay dūh.

13

Rəhumatay ha gər a bəy i dala hay

¹ Kwa way mâ rəhay ha gər a bəy i dala
hay hərwi ndo neheye tebiye ma bəy aye
na, maa vəlataw na, Mbəlom ada maa pa
tay ha a bəy na, neŋgeye. ² Yaw, ndoweye
kə ge vərəm ka bəy i dala hay na, a ge
vərəm ka wu nakə Mbəlom a bər aye. Ndo
neheye faya ta giye andza niye na, faya ta
vahaweye sariya ka gər tay. ³ Ndo neheye
faya ta giye wu ngwalak eye, ta dzədzariye
ta bəy i dala hay bay. Mata dzədzere dūh
na, ndo neheye faya ta giye wu ngwalak
eye bay aye. Tadə a saka madzədzaratay a
bəy i dala hay bay na, ge wu nakə ngwalak
eye hərwi ada kə yatay a gər lele. ⁴ Andza

* **12:19** Bazlam mapala eye masulo eye 32.35. † **12:20** Dzeke hay 25.21-22.

niye, hərwi bəy i dala hay faya ta giye na, məsler i Mbəlom hərwi ada tâ dzəna kurom ka mäge ɲgwalak. Tadə dūh ka ge lele bay na, dzədzaratay a bəy i dala hay hərwi gədan nakə Mbəlom a vələtay na, a vələtay kəriye bay. A vələtay hərwi mabəz ha mevel i Mbəlom hərwi ada mâ gatay dəretsətseh a ndo neheye faya ta giye mənese aye. ⁵ Hərwi niye rəhumatay ha gər a bəy i dala hay. Ka rəhumatay ha gər na, hərwi nakə faya ta gakumeye dəretsətseh aye dekdek aye bay. Rəhumatay ha gər hərwi ka sərūm ha mə dərev kurom niye na, tsəved ɲgwalak eye.

⁶ Ka vələmeye dzaɲgal na, hərwi niye dərma, Mbəlom a pa ndo i bəy i dala hay hərwi ada tâ ge məsler nakay lele. ⁷ Vələmay a bəy i dala hay wu nakə tədə məvələtay a nəteye aye. Vələmatay dzaɲgal a ndo neheye faya ta tsakaliye. Wu nakə ta tsətsah fakuma məvələ aye na, vələmatay. Rəhumatay ha gər lele hərwi nəteye na, tədə ka rəhumatay ha gər.

Mawudə siye i ndo hay na, marəhay gər a Mbəlom

⁸ Gwedere i ndo fakuma na, hamumay. Gwedere nakə ma mətsiye fakuma aye na, nəte. Gwedere niye na, wudum ndo hay huya. Ndo nakə a wudə ndo hay aye na, ka rəhay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala eye tebiye. ⁹ Ka sərūm bazlam i Mbəlom mapala eye a gwad: «Kâ ge madama bay, kâ kəd ndo bay, kâ kəla bay, kâ ge dərə ka wu i ndo hay bay.» Bazlam neheye mapala eye ada ta siye hay tebiye nəteye mə bazlam mapala eye nəte. A gwad: «Wudə ndo i maged yak dərma andza ka wudə na gər yak.*» ¹⁰ Ndo nakə a wudə ndo aye na, ma geye mənese bay. Yaw, tadə ka wudə ndo hay na, ka pay bəzay a bazlam i Mbəlom mapala eye tebiye.

¹¹ Gum andza niye, hərwi ka sərūm həlay nakay nəkway mə dəma aye. Anəke na, həlay nakə ka pədəkumeye abəra ka məndzəhərə aye. Həlay nakə Mbəlom ma vələkweye mətəme aye ka həndzədaw. Nəngəye dərəɲ andza a həlay nakə ka dazlakway mədzal ha ka Yesu Kəriste aye sa bay. ¹² Mazlambar həvad ma ndəviye,

dərə ma tsadiye, dzaydzay ma deyew-eye. Mbədəkway dəba a məsler i həvad. Hələkwa wu həlay neheye a ye ka bo mäge ha məsler ta həpat aye. ¹³ Mede kway mâ ge ɲgwalak eye andza i ndo neheye faya ta diye mə dzaydzay aye. Kâ gakwa magur-lom nakə ɲgwalak eye bay aye bay ada kâ kwayakwa bay. Madama tə wu neheye ɲgwalak eye bay aye na, kâ gakwa bay, gərakwa ha magazləga ta mäge sələk. ¹⁴ Bəy Maduweɲ Yesu Kəriste mâ təra andza wu həlay kurom. Kâ pumay bəzay a wu neheye ɲgwalak eye bay a sawakum hərwi mâ yay a gər a bo kurom aye sa bay.

14

Kâ may ha mənese a ndo bay

¹ Təmum ndo nakə gədan eye bay ka tsəved i Mbəlom aye, ada kâ kədum wuway ka wu nakə a dzala mə dərev ɲgay aye bay. ² Ağəna ndo mekeleɲ eye a dzala na, tsəved andaya mənde wu hay tebiye. Ane tuk na, ndo nakə gədan ɲgay andaya ka tsəved i Mbəlom bay aye na, a nda ala i slambah tsa. ³ Ndo nakə a nda wu hay tebiye aye na, mâ may ha mənese a ndo nakə a nda siye i wu hay bay aye bay. Ada ndo nakə a nda wu hay tebiye bay aye na, mâ may ha mənese a ndo nakə a nda wu hay tebiye aye bay hərwi Mbəlom ka təma na. ⁴ Nəkar way nakə ka may ha mənese a ndo i məsler i ndo aye? Tadə kə ge mənese na, mata tsikay faya na, ndo nakə a ləvay gər aye, ada kə ge lele na, mata tsikay faya na, huya ndo nakə a ləva na aye. Ma dadiye bay hərwi ndo nakə a ləva na aye ma sliye faya matsəpe na hərwi ada mâ dəd bay.

⁵ Ndo mekeleɲ eye hay tə dzala na, pat siye hay a ze pat siye. Ane tuk na, ndo siye hay i tay na, pat hay nəte tə ləva. Kwa way mâ sər wu nakə a dzala mə dərev ɲgay aye lele. ⁶ Ndo nakə a dzala pat nəte a ze ha siye i pat mekeleɲ eye hay na, a ge andza niye hərwi ada mâ dəslyay ha gər a Bəy Maduweɲ Yesu. Ndo nakə a nda wu hay tebiye aye na, a say mədəslyay ha gər a Bəy Maduweɲ Yesu hərwi a gay naha sisə a Mbəlom. Ndo nakə a kərah mənde siye i wu hay aye na, a

* **13:9** Zəba mə Madayaw abəra mə Ezipt 20.13-17; Bazlam mapala eye masulo eye 5.17-21; Levitik 19.18.

ge andza niye hærwi ada mâ dæslay ha gær a Bøy Maduweñ dærmak ada hærwi mægay naha sisœ a Mbælom.

⁷ Ndæray kwa næte a ndza hærwi mændze ngay bay ada ndæray kwa næte ma mætiye hærwi tæ gær ngay eye bay. ⁸ Ahæl nakæ nækway tæ dære aye na, nækway tæ dære hærwi mædæslay hay gær a Bøy Maduweñ. Ahæl nakæ ka mætakweye na, ka mætakweye hærwi mædæslay ha gær a Bøy Maduweñ. Andza niye, kwa ma mændze tæ dære, kwa ma mæmæte na, nækway i bøy Maduweñ. ⁹ Hærwi Yesu Kæriste kæ mæt ada kæ lætsew abæra ma mædahan hærwi ada mâ tæra Bøy Maduweñ i mædahan hay ada i ndo neheye tæ dære aye.

¹⁰ Nækær, ka may ha mænese a malamar yak na, hærwi mey? Ada nækær ka zæba ka malamar yak andza ndo bay na, hærwi mey? Nækway tebiye ka deyekweye kame i Mbælom, ma gakweye sariya. ¹¹ Andza nakæ mawatsa eye mæ Derewel i Mbælom aye na, Bøy Maduweñ Mbælom a gwad:

«Ta dedek neñ faya na tsikakumeye, ndo hay tebiye ta deyeweye ta dækweñeye gurmets. Kwa way ma tsikiye tæ bazlam ka neñ, neñ Mbælom.*»

¹² Andza niye, kwa way ma diye ha wu nakæ a ge aye. Bo ngay eye tæ gær ngay eye ma diye ha kame i Mbælom.

Kâ kal ha malamar yak a mezeleme bay

¹³ Kæ ge andza niye na, kâ makwa ha mænese mæ walañ kway bay. Wu neheye ka pum ka bo tærzlekeñ aye düh na, anañ: Kâ pa wuray ka tsæved nakæ malamar ma væleye madæfe sik aye, kægæbay ma dædiye ha a mezeleme aye bay. ¹⁴ Neñ madzapa eye tæ Yesu Kæriste, hærwi niye na sær ha ta dedek wu nakæ ngwalak eye bay aye na, andaya bay. Ane tuk na, tadæ ndoweye kæ dzala, wu nakay ngwalak eye bay aye na, mâ nda bay. Wu neheye i ngay na, ta dedek ngwalak eye hay bay. ¹⁵ Tadæ ka dziye ha malamar yak tæ wu nakæ faya ka ndiye na, niye na, ka wudæ ndo bay. Yesu Kæriste kæ mæt hærwi malamar yak. Hærwi niye kâ dzægæd ha malamar abæra ka tsæved i Mbælom hærwi wu yak nakæ ka ndiye bay.

* **14:11** Ezay 45.23.

¹⁶ Ka dære yak na, wu ngwalak eye. Ane tuk na, tadæ ka sær ha ndo hay ta tsikiye fakaya wu nakæ lele bay aye na, kâ ge sa bay. ¹⁷ Bøy i Mbælom na, wu mænday ta wu mæse bay. Bøy i Mbælom düh na, wu nakæ Mæsæfære Tsædanña eye faya ma giye mæ nækway aye. Faya ma dzæniye kway ka mæge wu ngwalak eye, faya ma vælakweye zay mæ walañ kway, faya ma vælakweye mængwese. ¹⁸ Ndo nakæ faya ma geye mæsler andza niye a Yesu Kæriste aye na, a yay a gær a Mbælom ada ndo hay ta ræhay ha gær dærmak.

¹⁹ Kæ ge andza niye na, gakwa gædan mæge wu nakæ ma dzæniye ndo hay ka mændze zay mæ walañ kway aye. Ka gakweye wu nakæ ma dzæniye tay siye i ndo ka mægæle ka tsæved i Mbælom aye dærmak. ²⁰ Kâ nas ha mæsler i Mbælom tæ wu nakæ faya ka ndiye aye bay. Ayaw, dedek tsæved andaya ka mænde wu hay tebiye, ane tuk na, tadæ siye i ndo hay ta dædiye abæra ka tsæved i Mbælom hærwi yak na, kâ nda bay.

²¹ Wu nakæ ngwalak aye na, kwa mahæpæde slo, kwa mæse guzom, kwa mey nakæ ma diye ha malamar yak a mænese aye na, kâ ge bay. ²² Tadæ ka dzala ka sliye faya mænde wu hay tebiye, kægæbay tadæ ka dzala ka sliye faya bay na, mâ ndza mæ dærev yak. Mata sære ha na, nækær ta Mbælom dækdek tsa. Ndo nakæ a ge wu ada a ge tæ mædzal gær eye sulo sulo bay na, dærev ngay mangwasa eye. ²³ Ndo nakæ mædzal gær ngay sulo sulo, kæ gwad wu nakay mænde bay ka nda na, Mbælom ma geye sariya hærwi kæ pa na mædzal gær ngay peteh ka wu nakæ ma giye aye bay. Wu nakæ ndo a sær ha lele bay mædzal gær faya sulo sulo, kæ ge ha ka bo na, kæ ge mezeleme.

15

Ge wu nakæ ma deyete a gær a siye i ndo hay aye

¹ Nækway neheye gædan eye ka tsæved i Mbælom aye na, kutoñ dzænakwa ndo neh-eye bæle eye hay aye. Kâ gakwa wu neheye a yay a gær a bo kway aye dækdek bay. ² Kwa way mâ ge wu nakæ ma deyete a gær a siye i ndo hay aye hærwi madzæne

tay ha hərwi ada tâ gəl ka tsæved i Mbəlom.
³ Yesu Kəriste, neŋgeye tə gər ŋgay ka pəla madayay a gər a bo ŋgay eye bay. Duh na, andza nakə tə watsa faya mə Derewel i Mbəlom aye, tə gwad: «Ndo hay ta tsada kar Mbəlom, ane tuk na, mətsedə tay a dəd na, ka neŋ.*»
⁴ Wu nakə tebiye tə watsa ahəl niye mə Derewel i Mbəlom aye, tə watsa na, hərwi ada mâ dəkway ha dedək, hərwi ada kâ pakwa mədzał gər ka wu nakə Mbəlom a gwad ma vələkweye aye. Ka pakweye mədzał gər ka neŋgeye hərwi bazlam neheye mə Derewel i Mbəlom aye faya ma vələkweye gədan ada faya ma dzəniye ka məzle ŋgatay.
⁵ Maa vəl gədan ta məzle ŋgatay a ndo hay na, Mbəlom. Mâ vələkum mədzał gər kurom nəte ada gum andza i Yesu Kəriste nakə a tətikakum aye,
⁶ hərwi ada nəkurom tebiye kâ zambadumay a Mbəlom Bəba i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste tə dərev kurom peteh ada tə bazlam kurom nəte.

Təmum bo nəte nəte mə walaŋ kurom

⁷ Təmum bo nəte nəte mə walaŋ kurom andza i Yesu Kəriste nakə a təma kurom aye. Gum andza niye, hərwi ada ndo hay tâ zambaday a Mbəlom.
⁸ Faya na tsikakum-eye dedək, Yesu Kəriste a təra ndo i məsler i Yahuda hay na, hərwi mədatay ha Mbəlom a raw me bay. A yaw na, hərwi ada wu neheye Mbəlom a gwad ma vələteye a bəba tətə ŋgay hay aye na, mâ ge bo.
⁹ A yaw sa na, hərwi ada ndo neheye Yahuda hay bay aye tâ zambaday a Mbəlom hərwi ŋwalak ŋgay nakə a gatay aye. Andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye, a gwad:

«Hərwi niye, na zambadakeye mə walaŋ i ndo neheye Yahuda hay bay aye, na zambadakeye ta dəmes.†»

¹⁰ Bazlam i Mbəlom a gwad sa: «Nəkurom neheye Yahuda hay bay aye, ŋgwasum ta ndo i Mbəlom hay.‡»

¹¹ Ma təv mekeleŋ eye a gwad sa: «Nəkurom neheye tebiye Yahuda hay bay, zambadumay a Bəy Maduweŋ Mbəlom. Nəkurom ndo hay tebiye,

zambadumay.§»

¹² Ezay ndo mədə ha bazlam i Mbəlom a gwad dərmał:

«Ndəray ma deyeweye abəra ma hulfe i Zese.

Ma deyeweye ma təriye bəy i ndo neheye Yahuda hay bay aye.

Ndo neheye Yahuda hay bay aye ta piye mədzał gər tay ka neŋgeye.*»

¹³ Mbəlom a vələwatay gədan a ndo hay tə dzala ha ka neŋgeye. Mâ rah kurom ha ta mənŋwese ada tə zay hərwi ka dzalum ha ka neŋgeye. Andza niye, kâ dzalakwa ha ka neŋgeye peteh ta gədan i Məsəfəre Tsədanŋa eye.

Pol a tsik ka məsler ŋgay

¹⁴ Malamar ga hay, neŋ tə gər ga na sər ta dedək faya ka gumeye wu nakə ŋwalak eye, ka sərmał dedək lele ada ka slumeye faya mətsikatay me a zləm a siye i ndo hay,
¹⁵ ane tuk na, bazlam mekeleŋ eye na, na tsikakum naha ta məge me eye hərwi ada kâ mətsum ha gər bay. Na tsikakum naha andza niye na, hərwi ŋwalak nakə Mbəlom a geŋ aye.
¹⁶ A zla ga, a pa ga ndo i məsler i Yesu Kəriste a walaŋ i ndo neheye Yahuda hay bay aye. A pa ga wal hərwi mədə ha Labara ŋwalak eye nakə a yaw abəra ka təv i Mbəlom aye. Na datay ha a ndo neheye Yahuda hay bay hərwi ada tâ dzala ha ka neŋgeye ada tâ vəl ha bo tay peteh a Mbəlom andza vo'ar nakə tə kədaway a Mbəlom a yaway a gər aye. Məsəfəre Tsədanŋa eye a pa tay ha i Mbəlom.

¹⁷ Kə ge andza niye na, na sliye faya manŋgeleke ta məsler i Mbəlom nakə faya na giye ma mədzepe tə Yesu Kəriste.
¹⁸ Tadə bazlam andaya mətsike na, na tsikiye ka wu nakə Yesu Kəriste a ge tə neŋ aye dəkdek tsa, hərwi ada nâ həlatay ahaya ndo neheye Yahuda hay bay aye kame i Mbəlom, ada tâ rəhay ha gər. A ge andza niye na, tə bazlam neheye na tsik aye ada tə wu neheye na ge aye.
¹⁹ Kə ge masuwayaŋ hay wal wal ada Məsəfəre i Mbəlom kə da ha gədan ŋgay. Andza niye, na da ha kwa a ŋgay Labara ŋwalak eye i Yesu Kəriste a

* 15:3 Dəmes hay 69.10. † 15:9 2 Samuyel 22.50; Dəmes hay 18.50. ‡ 15:10 Bazlam mapala eye masulo eye 32.43. § 15:11 Dəmes hay 117.1. * 15:12 Ezay 11.10. † 15:19 Iliyiri: Neŋgeye dala ta diye i tsakay i Gəres.

ndo hay. Na dazlay ma Zerozelem hus a gəma i Iiyiri.† ²⁰ A seŋ məde ha Labara Nğwalak eye a təv neheye ndo hay ta sər Yesu Kəriste zuk bay aye. Na ge andza niye na, hərwi a seŋ madəzle gay ka mədok i ndo mekelen eye bay. ²¹ A seŋ düh na, andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye, a gwad:

«Ndo neheye ta tsikatay dāda ka neŋgeye bay aye na, nətəye ta nğateye.

Ndo neheye ta tsəne zuk bay aye na, nətəye ta tsəniye Labara Nğwalak eye.‡»

A say a Pol mede a Roma

²² Hərwi niye, a seweŋ haladzay mede naha a təv kurom, aya ane na ye naha bay. ²³ Kə ndza məve haladzay nakə a seŋ mede naha mazəbakumaw dərə aye. Na huta həlay eye bay hərwi məsler. Anəke na, ma gəma neheye na, məsler ga ka ndəv. ²⁴ Na diye naha, na ndziye ka təv kurom tsekweŋ hərwi ada kâ vəlumen gədaŋ. Ma dəba eye na, na diye a gəma i Espayon ada a seŋ na, ka dzənumeye ga hərwi mede a dəma.

²⁵ Ane tuk na, anəke na, na diye a Zerozelem, na zlatay naha madzəne i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu təday, ²⁶ hərwi ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ka dala i Masedowan ta AkayŞ aye, kə yatay a gər matsekele suloy hərwi madzəne tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye mətawak eye ma Zerozelem aye. ²⁷ Bo tay eye tə dzala lele ada dedək lele nakə tə ge andza niye aye. Yahuda hay ta nğəna tə siye i ndo hay wu neheye nğwalak eye Mbəlom a gwad ma vəlateye aye. Andza niye, ndo neheye Yahuda hay bay aye ta dzəna Yahuda hay tə wu nakə andaya fataya bay aye. ²⁸ Ahəl nakə na ndəv ha məsler nakay ada na ye məvəlatay wu nakə məsləratay naha aye tebiye na, na diye a Espayon. Na diye a dəma na, na diye naha a təv kurom təday. ²⁹ Na sər ahəl nakə na diye naha aye na, Yesu Kəriste ma rahiye kway ha tsisl tə nğama hərwi mede naha ga nakə na zəbakumaweye dərə aye.

³⁰ Malamar ga hay hərwi Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste, ada hərwi wu nakə Məsəfəre Tsədaŋŋa eye a ge ada ka wudəkwa bo nətə nətə mə walaŋ kway aye na, neŋ faya na gakumeye amboh: Duwulumay me a Mbəlom hərwi ga, duwulumay me tə dərəv kurom peteh ³¹ hərwi ada ndo i Yahuda neheye tə sər Mbəlom bay aye tã seŋ dərətsətseh bay. Duwulumay me a Mbəlom sa hərwi ada ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Zerozelem aye tã təma wu nakə na zlatay naha aye ta məŋgwese. ³² Andza niye, tadə kə yay a gər a Mbəlom na, na diye ta məŋgwese eye. Ka ndzakweye dziye hərwi ada nã zəzək w bo.

³³ Mbəlom, neŋgeye nakə a vəl zay a ndo hay aye, mâ ndza tə nəkurom. Mâ ge bo andza niye.

16

Mətsike me i Pol a ndo hay

¹ Anaŋ, neŋ faya na tsikakumeye naha ka malamar kway nğwas eye Fowebe faya ma diye naha. Neŋgeye faya ma giye məsler i Mbəlom mə walaŋ i məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Seŋkəre aye. ² Kə ndisl naha a təv kurom na, təmum na lele hərwi neŋgeye i Bəy Maduweŋ dərma. Təmum na andza nakə ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu hađe ta giye aye. Dzənum na tə wu nakə hawa eye ma geye tebiye hərwi neŋgeye ka dzəna ndo hay haladzay, ka dzəna ga dərma.

³ Tsikumataŋ ha me a Pərisil tə zal nğay Akelas. Nətəye tə neŋ, nəmay faya nəmaa giye məsler i Yesu Kəriste aye. ⁴ Ahəl niye nətəye na, ta sər mədze ha məsəfəre tay hərwi ga. Na gatay sisə haladzay ada maa gatay sisə na, neŋ mahəgeye bay. Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye neheye Yahuda hay bay aye ta gatay sisə. ⁵ Na tsikatay naha me a ndo neheye tə hayawa gər a gay tay hərwi maduwulay me a Mbəlom aye.

Na tsikay naha me a dzam ga Epenete. Maa lah mədzal ha ka Yesu Kəriste ka dala i Azi* na, neŋgeye. ⁶ Na tsikay naha me a

† 15:21 Ezay 52.15. § 15:26 Akay: Məzele guram eye i diye i Salawa i Gəres. * 16:5 Dala i Azi, anəke na, ma Turki.

Mari, neŋgeye a ge mäsler haladzay hærwi kurom aye.

⁷ Na tsikatay naha me a Andronikos ta Zuniyas. Näteye na, ndo ga hay. Neŋ ta näteye ta gäs may a daŋgay. Ndo hay tä sär näteye neheye sulo mä walaŋ i ndo i maslaŋ hay aye na, ta mäzlaḅ eye. Maa lah mäpe mädzal gær ka Yesu Käriste na, näteye bəna neŋ bay.

⁸ Na tsikay naha me a Ampəliyatōs, dzam ga, nəmay salamay mä həlay i Bəy Maduweŋ.

⁹ Na tsikay naha me a Urban. Nəkway tä neŋgeye, faya ka gakweye mäsler i Yesu Käriste.

Na tsikay naha me a dzam ga Sitakis.

¹⁰ Na tsikay naha me a Apelles. Neŋgeye kə sa dəretsətseh hærwi Yesu Käriste ada kə ndza ḅəŋḅəŋ.

Na tsikatay naha me a ndo i gay i Aristobul.

¹¹ Na tsikay naha me a Herodiyōŋ, ndo ga.

Na tsikatay naha me a ndo i gay i Narkise hay, näteye i Bəy Maduweŋ.

¹² Tsikumenətatay ha me a Tirifene ta Tirifoz, näteye malamar kway ŋgwas eye hay neheye faya ta giye mäsler i Mbəlom aye.

Na tsikay naha me a Perisid malamar kway ŋgwas eye nakə na wuda na aye. Faya ma giye mäsler haladzay hærwi Bəy Maduweŋ.

¹³ Tsikumenəjay ha me a Rufus, ndo ŋgwalak eye ka tsəved i Bəy Maduweŋ.

Na tsikay ha me a may ŋgay dərmak, neŋgeye andza may ga.

¹⁴ Tsikumenətatay ha me a Asinəkərit ta Fəlegōŋ ada a Hermes, a Patrobas ada Hermas ada a ndo mädzal gær neheye ta näteye aye.

¹⁵ Tsikumenəjay ha me a Filologe ada a Zuli, ada a Nere ta malamar ŋgay dem eye.

Na tsikay naha me a Olimpās ada a siye i ndo mäpe mädzal gær hay ka Yesu tebiye neheye ta näteye aye.

¹⁶ Tsikum a bo me näte näte lele mä walaŋ kurom. Məhay gær i ndo mäpe mädzal gær hay ka Yesu Käriste ta tsikakum naha me tebiye.

Mandəve i bazlam i Pol

¹⁷ Malamar ga hay, neŋ faya na gakum-eye amboh: Gumay metsehe a ndo neheye faya ta tsikiye wu ŋgwalak eye bay aye ka wu nakə ka tətikum aye. Andza niye, faya ta ŋgəniye tay ha ndo hay ada faya ta diye tay ha ka tsəved nakə ŋgwalak eye bay aye. Ka ndzum ta näteye bay. ¹⁸ Slala i ndo neheye andza niye tä ge na, ndo i maslaŋ i Bəy Maduweŋ kway Yesu Käriste bay, faya ta giye düh na, wu nakə a yatay a gær aye. Faya ta səpatiye ndo hay tä bazlam tay neheye läfedədə aye. Andza niye, faya ta vatay gær a ndo neheye tä sär mənese bay aye. ¹⁹ Nəkurom na, ndo mädzal gær hay ka Yesu Käriste tä sär ma kəkay nakə ka rəhumay ha gær a Bəy Maduweŋ aye. Dərev ga ka ŋgwasa haladzay hærwi kurom ada a seŋ na, tərūm metsehe eye hay hærwi ada kə gum wu ŋgwalak eye ada kə gum mənese bay.

²⁰ Mbəlom faya ma vəliye zay huya a ndo hay. Mazlambar ma ndərasliye na gədaŋ i Fakalaw, ma piye na a hud i sik kurom.

Bəy Maduweŋ kway Yesu Käriste mä pa fakuma ŋgama.

²¹ Timote nakə faya ma giye mäsler tä neŋ aye kə tsikakum naha me. Ndo gay hay Lukiyus, Zason, ada Sosipater ta tsikakum naha me dərmak.

²² Maa watsa dərewel nakay na, neŋ Ter-tiyus† ndo məwetse wu nakə a say a Pol aye. Na tsikakum naha me ta məzele i Bəy Maduweŋ.

²³ Neŋ Pol faya na gwadəkumeye, Gayus kə tsikakum naha me dərmak. Neŋ mandza eye mä gay ŋgay ada ndo mäpe mädzal gær hay ka Yesu tebiye tä yawaw maduwulay naha me a Mbəlom mä gay ŋgay. Erast ndo məgay gær a suloy i wuzlahgəma ada malamar kway Kartus ta tsikakum naha me.

[²⁴ Bəy Maduweŋ kway Yesu Käriste mä pa fakuma ŋgama ka nəkurom tebiye.]

²⁵ Zambadəkway a Mbəlom! Neŋgeye näte ŋgweŋ ta gədaŋ hærwi ma vəlakumeye gədaŋ ḅəŋḅəŋ ka tsəved ŋgay andza Labara ŋgwalak eye nakə faya na dətay ha a ndo hay ka gær i Yesu Käriste aye. Labara

† 16:22 Tertiyus na, ndo məwetse dərewel i Pol.

Ngwalak eye nakay kə ɗa ha parakka bazlam nakay maŋgaha eye ahəl niye aye. ²⁶ Ane tuk na, anəke na, Mbəlom kə ɗa ha parakka ada faya ta ɗiye ha ka gər i wu nakə ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay tə watsa ka gər i Kəriste aye. Andza niye, bazlam nakay kə ɗa a zləm a slala hay tebiye andza i Mbəlom neŋgeye ma ndziye ka tor eye a gwad t̄a tsəne hərwi ndo hay t̄a dzala ha ada t̄a rəhay ha gər aye. ²⁷ Mbəlom na, neŋgeye Mbəlom nəte ŋwen. Neŋgeye tə gər ŋgay a tsah. Zambadəkway hərwi wu neheye a ge tə həlay i Yesu Kəriste aye. M̄a ge bo andza niye!

Makurre i derewel i Pol nakə a watsatay naha a Korinthe hay aye Məfələkwe

Pol a pa məhay gər i ndo mədzal gər hay ka Yesu ma Korinthe ahəl i mahəhele ngay masulo eye. Korinthe na, wuzlahgəma nakə ka dala i Gəres zlele eye aye, zlele eye hərwi təv mələtse i kwalalaŋ i yam hay sulo. Beke hay mə dəma haladzay ada ndo i mətawak hay. Ndo haladzay məndze tay na, swa tsa.

Ahəl niye na, Korinthe hay tə pay bəzay a kule kwa waray waray.

Pol a tsəne labara tay (zəba 1.11 ta 7.11). Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma Korinthe, mədzal gər tay madzədzə eye tə gər i bazlam hay wal wal.

Mə madədo 1 ka 4, Pol a tsik ka ndo məpe mədzal gər neheye ma Korinthe aye ada ka ndo neheye a datay ha Labara Ngwalak eye i Yesu Kəriste aye.

Ma madədo 5.1 ka 11.16, Pol a datay naha ka gər i bazlam hay

Ka 11.17 ka 14.40, Pol faya ma tsikiye ka məndze mə walaŋ i məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu.

Madədo 15 faya ma tsikiye na, Mbəlom a lətse ahaya Yesu abəra ma mədahaŋ, ada pat mekeleŋ eye mədahaŋ hay ta lətseweye abəra ma mədahaŋ dərmak.

Andza derewel siye neheye Pol a watsa aye, nakay anaŋ eye a ndəv ta labara hay ada ta mətsike me a ndo hay (madədo 16).

Pol a tsikatay naha me a ndo neheye ma Korinthe aye

¹ Maa watsakum naha derewel nakay na, neŋ Pol nakə Mbəlom a zla ga hərwi ada nā təra ndo i maslaŋ i Yesu Kəriste aye. A zla ga na, hərwi a yay a gər. Nəmay ta malamar kway Sosten, nəmaa tsikakum naha me.

² Nəmaa watsakum naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste neheye ma gəma i Korinthe aye. Nəkurom na, Mbəlom kə pala kurom, kə pa kurom a həlay i Yesu Kəriste. A zalakum na, hərwi

ada kâ tərūm ndo ngay hay, andza a zalatay a ndo neheye tebiye mandza eye kwa ka waray ka waray faya ka duwulumeye me a Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste aye. Neŋgeye na, Bəy Maduweŋ kway tebiye.

³ Mbəlom Bəba kway ta Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste tâ pa fakuma ngama ada tâ vələkum zay.

Wu neheye lele Yesu a vələtəy aye

⁴ Neŋ faya na gay naha sisə a Mbəlom huya hərwi kurom, hərwi kə pa fakuma ngama hərwi nakə nəkurom madzapa eye tə Yesu Kəriste aye. ⁵ Ayaw dedək! Ahəl nakə ka dzapum ta neŋgeye na, Mbəlom kə vələkum wu neheye ngwalak eye hay tebiye. Andza niye, Mbəlom kə vələkum tsəved ka məsəre wu neheye dedək eye ada

ka slum faya mədā ha wu neheye a ndo hay. ⁶ Andza niye hərwi ahəl nakə nəmaa dākum ha bazlam i Yesu Kəriste aye na, ka təmum tə dərev kurom bəŋbəŋ lele. ⁷ Hərwi niye wu neheye Mbəlom faya ma vələteye a ndo ngay hay aye na, wuray kwa tsekweŋ a kətsakum bay, a nəkurom neheye faya ka həbum pat nakə Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste ma maweye aye. ⁸ Mbəlom neŋgeye, ma dzəniye kurom ta gədaŋ bəŋbəŋ hus ka mandəve eye, hərwi ada pat nakə Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste ma maweye na, wuray kwa tsekweŋ ma dədiye kurom ha a sariya bay. ⁹ Kâ dzədzarum bay, maa zalakum na, bo i Mbəlom eye ngway hərwi ada kâ tərūm nəkurom madzapa eye ta wawa ngay Yesu Kəriste Bəy Maduweŋ kway. Ada tadə Mbəlom kə tsik, kə gwaf ma giye na, ma giye ta dedək andza nakə a tsik aye.

⁶ Andza niye hərwi ahəl nakə nəmaa dākum ha bazlam i Yesu Kəriste aye na, ka təmum tə dərev kurom bəŋbəŋ lele. ⁷ Hərwi niye wu neheye Mbəlom faya ma vələteye a ndo ngay hay aye na, wuray kwa tsekweŋ a kətsakum bay, a nəkurom neheye faya ka həbum pat nakə Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste ma maweye aye. ⁸ Mbəlom neŋgeye, ma dzəniye kurom ta gədaŋ bəŋbəŋ hus ka mandəve eye, hərwi ada pat nakə Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste ma maweye na, wuray kwa tsekweŋ ma dədiye kurom ha a sariya bay. ⁹ Kâ dzədzarum bay, maa zalakum na, bo i Mbəlom eye ngway hərwi ada kâ tərūm nəkurom madzapa eye ta wawa ngay Yesu Kəriste Bəy Maduweŋ kway. Ada tadə Mbəlom kə tsik, kə gwaf ma giye na, ma giye ta dedək andza nakə a tsik aye.

⁸ Mbəlom neŋgeye, ma dzəniye kurom ta gədaŋ bəŋbəŋ hus ka mandəve eye, hərwi ada pat nakə Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste ma maweye na, wuray kwa tsekweŋ ma dədiye kurom ha a sariya bay. ⁹ Kâ dzədzarum bay, maa zalakum na, bo i Mbəlom eye ngway hərwi ada kâ tərūm nəkurom madzapa eye ta wawa ngay Yesu Kəriste Bəy Maduweŋ kway. Ada tadə Mbəlom kə tsik, kə gwaf ma giye na, ma giye ta dedək andza nakə a tsik aye.

⁹ Kâ dzədzarum bay, maa zalakum na, bo i Mbəlom eye ngway hərwi ada kâ tərūm nəkurom madzapa eye ta wawa ngay Yesu Kəriste Bəy Maduweŋ kway. Ada tadə Mbəlom kə tsik, kə gwaf ma giye na, ma giye ta dedək andza nakə a tsik aye.

Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma Korinthe ta ngəna

¹⁰ Malamar ga hay, neŋ faya na gakum-eye naha amboh ta gədaŋ i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste, bazlam kurom mâ təra na, nəte. Kâ ngənum ha bo mə walaŋ kurom bay. Dərev kurom mâ təra nəte ada mədzal gər kurom mâ təra nəte dərmak.

¹¹ Malamar ga hay, na tsik andza niye na, hərwi ndo neheye mə gay i Kəlowe aye ta yaw ka təv ga. Ti yaw tə gwedeŋ na, məkədə wuway andaya mə walaŋ kurom

haladzay. ¹² A seņ mægwadakum na, mey? A seņ mægwadakum na, kwa way mə walaņ kurom faya ma tsikiye wu mekeleņ eye hay wal wal. Siye hay tə gwad: «Nəmay na, ndo məpay bəzay a Pol.» Siye hay tə gwad: «Nəmay ndo məpay bəzay a Apolos.» Siye hay tə gwad: «Nəmay na, ndo məpay bəzay a Piyer.» Ndo mekeleņ eye tə gwad: «Nəmay na, ndo məpay bəzay a Kəriste.» ¹³ Tə tsik andza niye na, Kəriste maņgəna eye wal wal daw? Ta dar ka mayako mazləmbada eye hərwi kurom na, neņ Pol bay na gwad bədaw? Ta dzəhuḅ kurom ha a yam na, ta məzele ga bay na gwad bədaw?

¹⁴ Na gay sisce a Mbəlom hərwi na dzəhuḅ ndəray a yam kwa nəte mə walaņ kurom bay. Ane tuk na, na dzəhuḅ a yam na, Kərispus ta Gayus dekdek tsa. ¹⁵ Andza niye ndəray mə walaņ kurom ma sliye faya mətsike ta dzəhuḅ ha a yam ta məzele ga na, andaya bay. ¹⁶ Ayaw dedek ηgway! Na dzəhuḅ Sitefanas a yam ta ndo i gay ηgay hay dərma. Tadə ndo mekeleņ eye andaya na dzəhuḅ ha a yam na, na sər sa bay. ¹⁷ Kəriste kə sləra ga ahaya madzəhuḅe tay ha ndo hay a yam bay. A gwedeņ: «Do datay ha Labara Nηwalak eye a ndo hay.» A gwedeņ sa: «Kā tsik tə metsehe i ndo zezeņ bay.» Tadə na tsikawa tə metsehe i ndo zezeņ na, məməte ηgay nakə a mət ka mayako mazləmbada eye na, ma təriye wu kəriye. Ma giye ηgama bay.

Gədaņ tə metsehe i Mbəlom

¹⁸ Labara i məməte i Yesu nakə ta dar na ka mayako mazləmbada eye a təra ka ndo neheye faya ta dziye na, wu kəriye. Ma giye ηgama bay. Ane tuk na, nəkway neheye Mbəlom ma təmiye kway ha aye na, ka sərakwa bazlam niye na, gədaņ i Mbəlom. ¹⁹ Andza nakə tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, Mbəlom a gwad:

«Na ta dziye ha metsehe i ndo neheye ta tsah aye.

Na ta kərahiye ndo neheye tə gwad nəteye ndaraw eye hay aye.*»

²⁰ Kə ge andza niye na, ndo i mändzibəra neheye tə gwad: «Ta tsah aye na, metsehe tay eye maņgay tuk? Ndo neheye tə

dzaņgawa bazlam mapala eye i Yahuda hay aye na, wu tay neheye tə sər aye na, ma dzəniye tay ha kame i Mbəlom daw? Ndo neheye tə sər mətsike me haladzay aye na, məsəre mətsike me tay ma dzəniye tay ha kame i Mbəlom daw?» Mbəlom kə da ha, məsəre wu i ndo i mändzibəra hay na, wu nakə kəriye. Ma giye ηgama bay.

²¹ Ndo i mändzibəra hay ta ηgatay a wu nakə Mbəlom a ge tə metsehe ηgay aye. Ane tuk na, ta sər na bay. Hərwi niye, neņgeye na, faya ma giye məsler tə bazlam neheye faya nəmaa diye ha aye. Nəteye na, tə gwad: «Bazlam neheye na, wu kəriye. Ma giye ηgama bay.» Ane tuk na, a yay a gər a Mbəlom mətəme tay ha ndo neheye tə dzala ha ka bazlam niye hay. ²² Yahuda hay, nəteye a satay maņgatay a masuwayaņ hərwi ada nakə ta səriye ha bazlam neheye na, dedek aye. Gərek hay na, a satay məsəre Mbəlom tə metsehe tay eye wu tay. ²³ Ane tuk na, nəmay faya nəmaa diye ha na, Yesu Kəriste. Nəmaa daw ha, nəmaa gwadawa: «Kəriste na, ta dar na ka mayako mazləmbada eye.» Yahuda hay tə tsəne na, ta təma bay, a ndalatay, ada ndo neheye Yahuda hay bay aye tə gwad: «Bazlam niye na, bazlam nakə kəriye. Ma giye ηgama bay.» ²⁴ Ane tuk na, ndo neheye Mbəlom a zalatay, a təra tay ha ndo ηgay hay, kwa Yahuda hay, kwa ndo neheye Yahuda hay bay aye na, ta zəba faya andza wu kəriye təbey. Tə sər ha Yesu Kəriste na, neņgeye gədaņ i Mbəlom ada neņgeye faya ma diye ha metsehe i Mbəlom. ²⁵ Tadə ndo hay ta dzala, ta gwad: «Wu nakə Mbəlom a ge aye, wu kəriye» na, ta sər ha wu nakə tə gwad: «Wu kəriye na, a ze metsehe tay duh.» Tadə tə dzala ta gwad: «Mbəlom na, gədaņ ηgay andaya bay» na, ta sər ha məsler ηgay nakə tə gwad gədaņ eye bay aye na, a ze gədaņ tay duh.

²⁶ Malamar ga hay, nəkurom neheye Mbəlom a zalakum aye na, nəkurom wu hay tey? Ka dərə i ndo i mändzibəra hay na, ndo i metsehe andaya mə walaņ kurom haladzay bay. Ndo i gədaņ andaya haladzay mə walaņ kurom bay ada ndo neheye tə da a zləm aye andaya mə walaņ kurom

* 1:19 Ezay 29.14.

haladzay bay sa. ²⁷ Mbəlom a pala dūh na, ndo neheye ndo i mändzibəra hay tə gwad fataya ta tsah bay aye hərwi ada tā təra ndo ngay hay. A pala tay ha na, hərwi məpatay horoy a däre a ndo neheye tə gwad ta tsah aye. Ada Mbəlom a pala ndo neheye ndo i mändzibəra hay tə gwad fataya nəteye bəle eye hay na, hərwi məpatay horoy a däre a ndo i gədanj hay. ²⁸ Mbəlom a pala na, ndo kəriye hay tsa, ta zəba fataya andza wu kəriye madəva zləm tay andaya bay. A ge andza niye na, hərwi ada mədze tay ha ndo neheye lele tə dā a zləm aye. ²⁹ Mbəlom a pala slala i ndo neheye andza niye na, hərwi ada ndəray mā dəslyay ha gər a bo kame ngay bay. ³⁰ Maa dzapa kway ha tə Yesu Kəriste na, Mbəlom nəte ngwej. Hərwi niye Mbəlom a dəkway ha metsehe ngay tə həlay i Yesu. Andza məgwede na, Mbəlom a təra kway ha ndo ngwalak eye hay na, tə həlay i Yesu Kəriste. Ada a təməkway ahaya abəra mə mezeleme na, tə həlay i Yesu Kəriste ada ka tərakwa ndo ngay hay. ³¹ Andza nakə tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad: «Ndo nakə a say mäge zlapay aye na, mā ge zlapay tə wu nakə Bəy Maduwej a ge aye.†»

2

Pol a dā ha Yesu Kəriste

¹ Malamar ga hay, nej eye ahəl niye na ye naha a gay kurom mədəkum ha wu i Mbəlom nakə maŋgaha eye na, na tsik bazlam neheye a da me aye bay ada na tsik wuray tə metsehe i ndo hay bay. ² Ahəl nakə na ye naha a gay kurom zuk bay aye na, na gwad: «Na ye naha na tsikiye na, ka Yesu Kəriste dəkdek. Na tsikiye wuray mekelenj eye bay. Na tsikiye wene wene eye na, ka məməte ngay nakə tə dar na ka mayako mazləmbada eye.» ³ Ahəl nakə nej ka təv kurom aye na, gədanj ga andaya bay, zluwer a gej ada na dzədzar haladzay. ⁴ Ahəl nakə na dəkum ha bazlam i Mbəlom aye na, na tsikakum tə metsehe i ndo neheye tə gwad ta tsah aye hərwi məvakum gər bay. Ane tuk na, Məsəfəre i Mbəlom a dəkum ha ta gədanj i Mbəlom bazlam ga nakə na tsikakum aye na, dedək. ⁵ Hərwi

niye, ka pum mədzał gər kurom ka Yesu Kəriste na, hərwi ka ngatumay a gədanj i Mbəlom bəna, a metsehe i ndo hay bay.

⁶ Ndo neheye ta sara ka tsəved i Mbəlom aye na, nəmaa tətikatay metsehe i Mbəlom. Ane tuk na, metsehe i ndo i mändzibəra hay bay ada metsehe i bəy tay neheye faya ta ləviye mändzibəra aye bay. Nəteye na ta dziye. ⁷ Sadzək bay, metsehe nakə na dəkum ha aye na, metsehe i Mbəlom. Ahəl niye na, maŋgaha eye, ndo hay tə sər bay. Ahəl nakə kə ge mändzibəra zuk bay aye na, bə kə ləva ha bo hərwi mətəme kway ha hərwi ada kə yakwa a təv mändze ngay nakə ta dəslyay ha gər aye. ⁸ Metsehe niye na, ndəray kwa nəte məwalaŋ i ndo neheye tə ləva mändzibəra aye ta sər metsehe niye bay. Tadə ta sər na, ta dariye Bəy Maduwej kway ka mayako mazləmbada eye bay. Neŋgeye na, məzlaḅ ngay a ze kwa mey tebiye. ⁹ Wu niye Mbəlom a ge na, andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye, a gwad:

«Wu nakə Mbəlom a ləva ha bo hərwi ndo neheye ta wuda Mbəlom aye na*, a ze wu neheye ndo hay ta ngatay bay aye tebiye ada nakə ta tsəne bay kwa wu nakə ta dzala faya bay aye.»

¹⁰ Mbəlom a dā ha metsehe niye na, a nəmay ta gədanj i Məsəfəre ngay. Məsəfəre na, a sər wu hay tebiye. Kwa wu nakə Mbəlom a dzala mə gər ngay aye na, a sər. ¹¹ Maa sər mədzał gər i ndo mekelenj eye na, way? Ndo məsəre na andaya bay. Maa sər na, məsəfəre ngay eye ngway. I Mbəlom na, andza niye dərmał. Maa sər mədzał gər i Mbəlom na, Məsəfəre ngay eye ngway, ndo mekelenj eye a sər bay. ¹² Məsəfəre nakə Mbəlom a vəlakway a nəkway aye na, a yaw abəra ma ndo i mändzibəra hay bay. Məsəfəre na, i Mbəlom eye ngway. Mbəlom a vəlakway na, hərwi ada kə sərakwa wu neheye a vəlakway ta ngwalak ngay aye tebiye. ¹³ Nəmay, nəmaa tsikawa wu neheye na, nəmaa tsikawa tə metsehe i ndo zezej bay. Bazlam may hay ti yaw na, ma Məsəfəre. Andza niye, nəmaa dāwa ha na, wu neheye a tsik ka Məsəfəre aye a ndo neheye

† 1:31 Zəba ma Zeremi 9.22-23. * 2:9 Ezay 64.3.

Məsəfəre niye andaya mə dərev tay aye.

¹⁴ Ndo nakə Məsəfəre i Mbəlom andaya mə dərev ŋgay bay aye na, ma sliye faya matəme dedək neheye Məsəfəre faya ma datay ha a ndo hay aye bay. A tsəne bay, a dzala mə gər ŋgay na, wu kəriye hay, neheye ma giye ŋgama bay aye, bəna tadə ndoweye Məsəfəre andaya mə dərev ŋgay bay na, ma sliye faya mətsəne bay. ¹⁵ Ndo nakə Məsəfəre i Mbəlom mə dərev ŋgay aye na, a sər tay ha ka bo abəra wu hay tebiye. Tadə ŋgwalak eye hay kwa ŋgwalak eye bay na, a sər. Ane tuk na, ndo hay na, ta sliye faya məsəray naha ka wu nakə ma dzaliye aye bay. ¹⁶ Niye na, andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye, a gwad:

«Wu nakə Mbəlom a dzala aye na, maa sər na, way?
Maa dəy ha wu ka həlay a Mbəlom na, way?†»

Ane tuk na, nəmay neheye Məsəfəre i Mbəlom mə dərev may aye na, nəmaa dzalawa gər na, andza i Yesu Kəriste nakə ma dzaliye dərmak.

3

Ndo mədzal gər hay na, i Yesu

¹ Malamar ga hay ahəl nakə neŋ tə nəkurom aye na, na tsikawakum wu andza nakə na tsikateye a ndo neheye Məsəfəre i Mbəlom mə dərev tay aye bay. Na tsikawakum na, andza a ndo i məndzibəra hay hərwi nəkurom ka tsəved i Yesu Kəriste na, andza wawa ndəriz hay. ² Na tətikakum wu neheye a wur bo bay aye bəna, na tətikakum wu neheye a wur bo aye bay. Nəkurom ka tərüm na, andza wawa ndəriz neheye ta vəlateye wah dəkdək, ta sliye faya mənde dəf zuk bay aye. ³ Hərwi nəkurom na, huya andza ndo neheye faya ta dzaliye ka wu i məndzibəra aye. Nəkurom faya ka gumeye sələk ka ndo mekeleŋ eye hay. Nəkurom faya ka gumeye məkədə wuway mə walaŋ kurom. Kə ge faya ka gumeye andza niye na, nəkurom ndo i məndzibəra hay mba huya bədaw? Ta dedək nəkurom na, andza nəteye. ⁴ Siye hay tə gwad tə peŋ bəzay na, a neŋ Pol, siye hay tə gwad tə pay bəzay na,

a Apolos. Kə ge faya ka tsikumeye andza niye na, nəkurom ka tərüm andza ndo i məndzibəra hay!

⁵ Apolos na, way? Ada neŋ na, way tey? Nəmay na, ndo i məsler i Mbəlom tsa. A slər naha may ka təv kurom hərwi mədəkum ha bazlam ŋgay hərwi ada kâ dzalum ha ka Kəriste. Kwa way ma giye na, məsler nakə Mbəlom a dəy ha mäge aye. ⁶ Neŋ na, na zəv. Apolos neŋgeye a mbəday yam. Ane tuk na, ndo mägele ha na, bo i Mbəlom eye ŋgway. ⁷ Andza niye, ndo nakə a zəv wu aye ta ndo nakə a mbəday yam aye na, nəteye salamay tə sla wuray bay. Mbəlom nəte ŋgweŋ neŋgeye a sla mäge wu, hərwi neŋgeye a sla faya mägele ha wu. ⁸ Ndo nakə a zəv wu aye ta ndo nakə a mbəday yam aye na, wuray ka ŋəna tay ha ka bo abəra bay. Ane tuk na, Mbəlom ma vəliye kwa a way merəbe ŋgay andza nakə ma hutiyeye aye. ⁹ Neŋ ta Apolos na, nəmay madzapa eye nəte ma məsler i Mbəlom.

Nəkurom na, ka tərüm andza guvah i Mbəlom. Nəkurom andza gay i Mbəlom dərmak. ¹⁰ Mbəlom kə vəleŋ tsəved ta ŋgwalak ŋgay hərwi madazlay a məsler ŋgay tə nəkurom. Neŋ na təra andza ndo nakə a sər mədəzle gay, a sər məsler ŋgay lele aye. Ahəl nakə na dazlay a mäge məsler i Mbəlom mə gay kurom aye na, na pa naha mədok aye andza nakə Mbəlom a vəleŋ faya tsəved nâ ge aye. Anəke ndo siye ha faya ta dəzliye faya. Kwa way mâ ge metsehe, mâ dəzl faya gay na, lele. ¹¹ Mədok i gay niye na, Yesu Kəriste. Mbəlom a pa na andza mədok. Ndəray ma sliye faya məpe naha mədok mekeleŋ eye sa bay. ¹² Ka mədok niye na, ndo siye hay ta dəzliye faya gay ta gura, siye hay ta dəzliye ta bəre, ndo siye hay ta dəzliye tə kwar neheye tsakala eye haladzay aye. Ndo siye hay na, ta dəzliye faya ta mayako, siye hay ta guzer ada siye hay ta dəzliye ta gwavəkw. ¹³ Pat nakə Mbəlom ma gateye sariya ŋgay a ndo hay aye na, kwa way məsler ŋgay ma bəziye parakka lele hərwi pat eye niye na, ako ma bəziye ha məsler kwa i way. Kwa way ma ŋgateye a məsler ŋgay, kwa lele kwa lele bay, ma ŋgateye. ¹⁴ Gay i ndo nakə a dəzl aye, ako

† 2:16 Ezay 40.13.

ka tãma na bay na, ma hutiyey merãbe ngay. ¹⁵ Ane tuk na, ndo nakã ako ka tãma na gay nakã a dãzl aye na, ma hutiyey merãbe ngay bay. Mbãlom ma tãmiyey ha. Ane tuk na, nenjeyey ma tãmiyey andza ndo nakã a tãmaw abãra ma ako i gay aye.

¹⁶ Nãkurom tebiyey na, gay i mãdãslay ha gãr a Mbãlom, ada Mãsãfãre ngay mandza eye mã nãkurom na, ka sãrum tãbãdew?

¹⁷ Tadã ndoweyey kã nas ha gay i mãdãslay ha gãr a Mbãlom na, Mbãlom ma kãdiyey na ndoweyey dãrmak hãrwi gay i mãdãslay ha gãr a Mbãlom na, tsãdãrãña. Gay eye niyey Mbãlom mandza eye mã dãma aye na, nãkurom.

¹⁸ Ndãray mã vay gãr a bo ngay bay. Tadã ndoweyey mã walañ kurom kã dzala nenjeyey a tsah andza ndo i mãndzibãra hay na, mã gãr ha. Mã tãra ka dãre i ndo hay ðuh na, andza a tsah bay tebiyey. Kã ge andza niyey na, ma hutiyey metsehe lele eye. ¹⁹ Na tsik andza niyey na, hãrwi wu neheyyey ndo i mãndzibãra hay tã dzala, tã gwad nãteyyey ta tsah aye na, ka dãre i Mbãlom na, wu kãriyey. Andza nakã mawatsa eye mã Derewel i Mbãlom aye na, tã gwad: «Mbãlom ma gãsiyey tay ha ndo i metsehe hay ma ßalay i wewer tay nakã tã nga ka bo aye.*» ²⁰ Ma tãv mekelenj eye tã gwad sa: «Bãyy Maduweenj a sãr mãdzal gãr i ndo i metsehe hay. A sãr ha nãteyyey na, wu kãriyey.†» ²¹ Hãrwi niyey nenj faya na tsikakumeyey, ndãray mã zlapa tã wu nakã ndo mekelenj eye a ge aye bay. Sãrum ha na, wu hay tebiyey na, i kurom ðuh. ²² Nenj Pol, Apolos ada Piyer, nãmay na, i kurom hay tebiyey. Kwa mãndzibãra, sifa, mãmãte i kurom tebiyey. Wu neheyyey anãke ta wu neheyyey kame aye na, i kurom tebiyey dãrmak. ²³ Nãkurom na, ndo i Yesu Kãristey hay ada Kãristey, nenjeyey i Mbãlom.

4

Ndo i maslañ i Kãristey hay

¹ Sãrum ha, nãmay na, ndo mãge mãsler i Yesu Kãristey hay. Mbãlom a vãl wu ngay neheyyey mañgaha eye ahãl niyey na, a nãmay hãrwi ada nãmaã ðatay ha a ndo hay. ² Ndo nakã ndo i gay ngay a gãray ha wu ngay hay,

wu kurre a say ka nenjeyey mã tãra na, ndo i dedek. ³ Nenj na, tadã faya ka ngãlumenjeyey bãzay ka wu na, kwa tsekweenj wuray a genj mã bo haladzay bay. Kwa tadã siyey i ndo hay faya ta ngãlenjeyey bãzay nenj ndo i dedek tsukudũ nenj ndo i dedek bãdãw na, niyey na, wuray a genj mã bo bay dãrmak. Kwa nenj eyey na geyey sariyya a gãr bay. ⁴ Nenj na, na sãr wuray nakã mã nenj na may ha mãnesey a gãr ga aye bay. Ane tuk na, andza mãgwedey mãnesey andaya fagaya tãbey aye bay. Mata ge sariyya i gãr ga na, Mbãlom bãna ndo hay bay. ⁵ Hãrwi niyey hãlay eyey kã ndislew zuk bay na, kã gum sariyya ka siyey i ndo bay. Pat nakã Bãyy Maduweenj Yesu ma maweyey na, ma bãziyey ha wu neheyyey anãke ma lãvonj ayyey parakka mã dzaydzay. Wu nakã ndo hay tã dzala mã gãr tay aye na, ma bãziyey dãrmak. Pat eyey niyey na, Mbãlom ma zambãdeyyey kwa a way hãrwi mãsler nakã a ge aye. Tadã a ge haladzay na, Mbãlom ma zambãdeyyey haladzay. Tadã a ge tsekweenj na, Mbãlom ma zambãdeyyey tsekweenj.

⁶ Malamar ga hay, na ðakum ha wu neheyyey ka nenj ta Apolos ayyey na, hãrwi madzãney kurom hãrwi ada kã tãtikum wu nakã mã dãma ayyey. A senj na, pumay bãzay a bazlam i Mbãlom lele. Andza niyey, kã gum zlapay ta ndo siyey hay bay ada kã kãtsum tay ha ndo siyey hay bay. ⁷ Nãkar nakã ka dzala mã gãr yak, ka ze siyey i ndo hay ayyey na, nãkar way? Maa vãlaka wu hay tebiyey na, Mbãlom bãdãw? Tadã maa vãlaka Mbãlom na, ka giyey ha zlapay andza ka huta wu niyey hay ta gãdãñ yak na, hãrwi meyyey?

⁸ A'ãhãñ! Nãkurom na, ka hutum wu hay tebiyey ba! Ka tãrum ndo neheyyey zlele eyey tsyyey ka tsãved i Mbãlom ayyey na gwad! Ka gwadum nãkurom na, bãyy hay. Nãmay na, bãyy eyey hay tãbey. Tadã nãkurom bãyy eyey hay ka dãre i Mbãlom ta dedek na, haãbe lele hãrwi ada nãmay ndo i maslañ i Kãristey hay nãmaa sliyyey faya matãre bãyy hay dãrmak. ⁹ Nãmay na, ndo i maslañ i Yesu Kãristey hay, ane tuk na, a ge fagaya ka dãre ga na, andza nãmay ma dãba i siyey i ndo hay duk ma tãv nakã lele bay ayyey. Nãmay na, ndo

* 3:19 Zob 5.13. † 3:20 Dãmes hay 94.11.

neheye tã gãs tay ha tã gatay sariya, ta diye tay hay mata kãde tay ha kame i ndo hay aye. Na tsik andza niye na, hãrwi nãmay ka dãre i ndo i mãndzibãra hay ada kwa ka dãre i gawla i Mbãlom hay tebiye na, andza ndo mãge dãretsãtseh hay hãrwi ada ndo i mãndzibãra ada kwa gawla i Mbãlom hay tã zãba famaya andza wu mãge hãbad. ¹⁰ Andza niye nãmay na, andza ndo i matãrakahan hay. Nãkurom ka dzalum na, ka tsahum hãrwi nãkurom madzapa eye tã Kãriste. Ndo hay tã dzala na, nãmay bãle eye hay, ane tuk na, nãkurom ka gwadum nãkurom gãdan eye hay. Nãmay na, ndo hay tã kãts may, nãkurom na, faya ta rãhakumeye ha gãr. ¹¹ Hus anãke bãgom, may a wur famaya, yam a gamay dãrmak. Peteked may manasa eye hay. Faya ta gameye dãretsãtseh haladzay, gay may andaya mãhãne mã dãma bay, nãmaa tãra ndo madzãdza eye hay. ¹² Nãmaa ge mãsler ta gãdan may hãrwi mãhute wu mãnday.* Ndo hay faya ta tsadãmeye na, nãmaa duwulay me a Mbãlom hãrwi ada mã pa fataya ñgama. Ahãl nakã ndo hay faya ta gameye dãretsãtseh aye na, nãmaa ndza tete, nãmaa matay ha a dãma bay. ¹³ Ndo hay faya ta tsikiye famaya wu lele bay eye na, nãmaa tsikatay bazlam lãfedede eye duh. Ndo hay tã dzala nãmay ka dãre i ndo i mãndzibãra hay na, andza kwasukwalay kãriye. Hus bãgom tã dzala na, nãmay nãmaa tãra andza wu neheye ndãluó eye ndo hay ta fãdiye, ta kutsiye ha a pesl aye.

Pol a tsikatay me a wawa ñgay hay

¹⁴ Wu nakã na watsa kãnan aye na, na watsakum hãrwi mãpakum horoy a dãre ka wu nakã ka gumeye bay. Na watsa andza nakay na, hãrwi nãkurom wawa ga neheye na wuda kurom haladzay aye. A senj mãdãkum ha metsehe. ¹⁵ Kwa tadã ndo hay wal wal haladzay ta dãkum ha mãpay bãzay a Yesu Kãriste bãbay na, bãba kurom hay haladzay bay. Bãba kurom na, nãte. Neñ na tãra bãba kurom na, hãrwi maa dãkum ha Labara Ñgwalak eye na, neñ ada nãkurom ka pum mãdzal gãr ka Yesu Kãriste. ¹⁶ Bãba kurom na, neñ sa, faya na

gakumeye amboh, tãrum andza neñ. ¹⁷ A senj na, gum andza niye. Hãrwi niye na slãriye naha Timote ka tãv kurom hãrwi ada mã ye naha mã makum ahaya a gãr mede ga ka tsãved i Yesu Kãriste. Wu nakã ma diye naha ma tãtikakumeye na, wu nakã na tãtikawatay a ndo hay kwa ka waray aye. Tsãnum! Timote na, neñgeye wawa ga, na wuda na haladzay. Ada neñgeye na, ma giye mãsler i Bãy Maduweñ Yesu ta tsãved eye lele.

¹⁸ Na sãr ha, siye i ndo hay ta zãba faya na ye naha ka tãv kurom zuk bay na, tã dzala na, na diye naha sa bay, hãrwi niye faya ta dãslay gãr a bo tay. ¹⁹ Ane tuk na, tadã Bãy Maduweñ kway kã vãleñ tsãved na, na diye naha bãse. Na ndisl naha na, na sãriye ha ndo neheye faya ta giye zlapay aye na, na zãbiye fataya tãday. Na sãriye ha ta tsikawa na, bazlam kãriye tsa tsukudu ta huta gãdan i Mbãlom dãw? ²⁰ Na tsik andza niye na, hãrwi mãlãve i Bãy i Mbãlom nakã ma lãviye. A sãr bo na, ma gãdan bãna mã bazlam hay kãriye dẽkdek tsa bay. ²¹ A sakum na, wuye mey? Ahãl nakã aza na diye naha aye na, a sakum nã zla naha mandalaóka ka hãlay hãrwi makãte kurom ha dãw? Kãgãbay ka mbãdumeye ha dãrev kurom ada neñ na diye naha tã bazlam lãfedede eye hãrwi mãdãkum ha na, na wuda kurom dãw?

5

Wu nakã a ge horoy mã walan i ndo mãpe mãdzal gãr hay ka Yesu aye

¹ Na tsãnawa wu hay ka nãkurom. Ndo hay tã gwad na, faya ka gumeye wu nakã lele bay aye. Kwa ndo neheye tã sãr Mbãlom bay aye na, faya ta giye slala i wu niye bay. Tã gweden na, ndo ta hãna ta ñgwas i bãba ñgay.* ² Ada ka dãslumay ha gãr a bo duh na, kãkay? Tuwum duh hãrwi mãnese kurom. Ndo nakã faya ma giye andza niye ka gãrum ha na, kãkay? ³ Neñ na, na ge na sariya eye tsiy andza nãkway ka bo dziye. Neñ mã walan kurom bay, ane tuk na, dãrev ga mandza eye tã nãkurom. ⁴ Na ge sariya nakay ta gãdan i Bãy Maduweñ kway Yesu. Wu nakã na

* **4:12** Mãsler hay 18.3. * **5:1** Levitik 18.8; Bazlam mapala eye masulo eye 23.1.

tsikakumeye naha aye na, hayum gər ada dārev ga ma ndziye tə nəkumom. Gədaŋ i Bəy Maduweŋ kway Yesu ma ndziye tə nəkumom dərma. ⁵ Ahəl nakə ka hayum gər aye vəlumay ha ndo niye a həlay i Fakalaw hərwi ada Fakalaw mâ nas ha slo i bo ŋgay. Mâ nas ha slo i bo ŋgay na, hərwi ada Mbəlom mâ təma ha pat nakə Bəy Maduweŋ kway Yesu ma maweye.

⁶ Ka dəsłumay ha gər a bo na, hərwi mey? Mədəslay ha gər a bo na, lele bay. «Gədə tsekweŋ a kwasa ha wu tebiye» na, ka sərüm təbədew? Andza niye mezeleme tsekweŋ na, ma nasiye wu na, ka sərüm təbədew? ⁷ Zlum na mezeleme niye andza gədə abəra mə walaŋ kurom hərwi ada kâ tərüm tsədəŋŋa andza wu nakə gədə faya bay aye. Na sər ha ta dedek, Mbəlom ka təra kurom ha tsədəŋŋa hərwi kə kəd təbaŋ hərwi ada kâ hatsakwa magurlom i Pak ta neŋgeye. Təbaŋ eye niye na, Yesu Kəriste nakə a mət hərwi kway aye.† ⁸ Hatsakwa magurlom lele. Ane tuk na, hatsakwa magurlom tə makwala wedeye, gədə mâ ge mə dəma bay. Tərakwa ndo neheye tsədəŋŋa eye. Pakway bəzay a tsəved i Mbəlom tə dārev kway peteh‡. Gərakwa ha mäge wu neheye lele bay tebiye. Wu niye hay na, andza gədə niye.

⁹ Mə dərəwel ga nakə na watsakum naha ahəl niye na, na gwadəkum: «Kâ ndzum dziye ta ndo neheye faya ta giye madama aye bay.» ¹⁰ Na tsik andza niye na, ka ndo i mändzibəra hay bay. Hərwi ndo mäge madama hay, ndo i bor hay, məkal hay ada ndo mäge kule hay, nəteye ndo i mändzibəra hay. Məŋgədatay hərwi mədzepe ta nəteye bay na, haḅe ka deyum-eye abəra ma mändzibəra. ¹¹ A'ay! Wu nakə na watsa aye na, na watsa düh na, ka ndo məpay bəzay a Yesu Kəriste. Tadə ndoweye kə gwad neŋgeye ndo məpay bəzay a Yesu Kəriste ada faya ma giye madama, faya ma giye bor ka wu i ndo, faya ma giye kule, faya ma tsikiye wu lele bay eye ka ndo hay, faya ma kwayiye ta guzom, faya ma kəliye wu hay na, kâ ndzum ka təv manəte aye ta neŋgeye bay. A həlay

nakə nəkumom mandza eye ka mändzibəra mba aye na, tsəved andaya ka ŋgənumeye ta nəteye aye bay.

¹² Mata ge sariya i ndo neheye tə pay bəzay a Yesu Kəriste bay aye na, neŋ tədew? Nəkumom dərma na, ka gumateye sariya na, a ndo neheye ka hayawum gər dziye. ¹³ Mata ge sariya a ndo neheye tə pay bəzay a Yesu Kəriste bay aye na, Mbəlom. Gum andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom na, a gwad: «Həharum na ndo nakə faya ma giye wu nakə lele bay aye abəra mə walaŋ kurom.Š»

6

Ndo məpay bəzay a Yesu Kəriste hay ta wuda ka bo bay

¹ Tadə faya ka tərümeye mə walaŋ kurom na, ka yawum ka təv i ndo mäge sariya neheye tə sər Mbəlom bay aye na, ka gum andza niye hərwi mey? Mata ŋgənakum ha sariya düh na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. ² Mata gatay sariya a ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, ka sərüm təbədew? Kə ge düh mata gatay sariya a ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye nəkumom tuk na, ada ka sərüm mäge sariya i wu neheye tsekweŋ tsekweŋ aye bay na, kəkay? ³ Mata gatay sariya kwa a gawla i Mbəlom hay nəkway na, ka sərüm təbədew? Kə ge andza niye na, ka ŋgənakweye ha sariya a bo ka mändzibəra bəna kemey? ⁴ Tadə ka tərüm mə walaŋ kurom na, ka diyumeye ha ka təv i ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye na, kəkay? Nəteye na, wuray kə dzapa kurom ha kwa tsekweŋ bay. Ane tuk na, a sakum tâ ŋgənakum ha sariya na, ma kəkay? ⁵ Horoy a gakum təbədew? Ndo nakə a tsah ma tsikakumeye me a zləm aye na, andaya mə walaŋ kurom ndo məpay bəzay a Yesu Kəriste hay təbədew? ⁶ Ndo məpay bəzay a Yesu ma wudiye ka mala-mar nakə faya ma pay bəzay a Yesu andza neŋgeye na, lele bay. Ada kwa ka təv i ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye ka wudawum.

† **5:7** Madayaw abəra ma Ezipt 13.7; 12.21. ‡ **5:8** Madayaw abəra ma Ezipt 12.15-20; Bazlam mapala eye masulo eye 16.3. § **5:13** Bazlam mapala eye masulo eye 17.7.

⁷ Ka wudumeye ka bo mə walaŋ kurom na, lele bay. Ka wudum ka bo mə walaŋ kurom na, ka dədəm abəra ka tsəved i Mbəlom. Ka sakumay naha a ndo neheye faya ta gakumeye mənese aye. Tadə ta kəlakum na wu kurom na, gəsüm dərev, kâ wudum fataya bay. ⁸ Ane tuk na, ka gəsüm dərev bay, faya ka gumateye wu lele bay eye a siye ndo hay duh. Faya ka kələmeye wu i ndo hay, kwa nəteye malamar kurom hay ka tsəved i Mbəlom bəbay na, faya ka kələmeye tay ha. ⁹ Ndo neheye faya ta giye lele bay eye ta diye a Bəy i Mbəlom bay na, ka sərüm təbədəw? Kâ vumay gər a bo kurom bay. Sərüm ha na, ndo neheye faya ta giye madama, ta giye kule, faya ta həniye ta ŋgwas i ndo hay ada ndo neheye tə zla hasləka ta təra ha andza ŋgwas eye, ¹⁰ ndo makəle wu i ndo hay, ndo mäge dəre ka wu i ndo, ndo məkway eye hay, ndo mətsədətəy a ndo hay, ndo mabuwe siye i ndo hay ta gədaŋ, slala i ndo neheye tebiye na, ta diye a Bəy i Mbəlom bay. ¹¹ Ahəl niye na, siye i ndo hay mə walaŋ kurom tə gawa wu neheye lele bay aye. Ane tuk na, Məsəfəre i Mbəlom nakə faya ka dəslakweye ha gər aye kə pəsakum ha mezeleme kurom ada kə bara kurom. Kə pala kurom hərwi ada kâ tərüm ndo i Mbəlom hay. Ka təra kurom hay tsədəŋŋa kame i Mbəlom. A ge andza niye na, hərwi ka pum mədzal gər ka Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste.

Bo na, hərwi mazambadəy a Mbəlom

¹² Ndo siye hay mə walaŋ kurom tə dzala mə gər tay na: «Tsəved andaya ka mäge wu hay tebiye.» Ane tuk na, wu tebiye lele hərwi kurom bay. «Tsəved andaya ka mäge wu hay tebiye.» Ane tuk na, a seŋ matəre beke i wu bay. ¹³ Ka gwadum sa: «Mbəlom a ge wu mənday na, hərwi hud, a ge hud hərwi wu mənday dərmak.» Ayaw dedək, ane tuk na, Mbəlom ma dziye tay ha sulo tay eye tebiye. Mbəlom a lambad bo na, hərwi mäge ha madama bay. A lambad na, hərwi ada kâ dəslakway ha gər a Bəy Maduweŋ kway duh, hərwi neŋgeye faya ma tsəpiye bo kway. ¹⁴ Mbəlom kə lətse ahaya Bəy Maduweŋ kway Yesu abəra ma mədahaŋ. Mâ lətsakway ahaya abəra

ma mədahaŋ ta gədaŋ ŋgay dərmak. Ka lətsakweye abəra ma mədahaŋ tə slo i bo kway tebiye. ¹⁵ Nəkurom siye i bo i Yesu Kəriste na, ka sərüm təbədəw? Na sliye faya mabuwe siye i bo i Yesu məvəlay ha a ŋgwas mäge madama daw? A'ay, ma giye bo andza niye bay! ¹⁶ Ka sərüm bədəw? Nduweye kə vəlay ha bo ŋgay a ŋgwas mäge madama na, nəteye sulo ta təra bo nəte. Andza nakə tə watsa mə Derewel i Mbəlom, Mbəlom a gwad: «Ndo hay sulo na, ta təriye bo nəte.*» ¹⁷ Ane tuk na, ndo nakə kə vəlay ha bo ŋgay a Bəy Maduweŋ Yesu aye na, neŋgeye ta Bəy Maduweŋ, dərev tay nəte.

¹⁸ Hərwi niye, kâ gum madama bay. Siye i wu neheye ndo hay faya ta giye na, bo tay madzapa eye tə wu niye hay bay. Ane tuk na, ndo nakə faya ma giye madama aye na, a gay wu nakə lele bay aye a bo ŋgay. ¹⁹ Bo kurom na, gay i mədəslay ha gər a Məsəfəre Tsədəŋŋa eye na, ka sərüm bədəw? Mbəlom a vələkum Məsəfəre Tsədəŋŋa eye ada ma ndziye mə dərev kurom. Maa ləvay gər a bo kurom hay na, bo kurom eye bay. Maa ləvay gər na, Mbəlom. ²⁰ Mbəlom a mbədə kurom ahaya tə wu nakə tsakala eye haladzay aye. Hərwi niye dəslumay ha gər a Mbəlom tə bo kurom.

7

Bazlam i mæzle bo

¹ Anəke na, na mbədəkumeye naha ka bazlam kurom nakə ka watsuməŋew a dərewel aye. Ayaw! Tadə hasləka kə zla ŋgwas bay na, kə ge lele. ² Ane tuk na, lele eye na, hasləka mâ zla ŋgwas ada ŋgwas mâ ye a zal hərwi ada tâ ge madama bay. ³ Hasləka mâ kərah məhəne ta ŋgwas ŋgay bay, ŋgwas dərmak mâ kərah məhəne tə zal ŋgay bay. ⁴ Bo i ŋgwas na, i ŋgay eye ŋgway bay. Bo ŋgay na, i zal ŋgay dərmak. Bo i hasləka bəbay na, i ŋgay eye ŋgway bay. Bo ŋgay na, i ŋgwas ŋgay dərmak. ⁵ Andza niye, hasləka ta ŋgwas ŋgay na, tâ kərah ha a bo məhəne bay. Tadə agəna nəteye salamay ta gwad ayaw na, ta sliye faya məhəne bay məndze tsekweŋ tsa hərwi mađuwulay me a Mbəlom. Kâ ndzum wal wal məndze haladzay bay, Fakalaw ma ta vakumeye

* 6:16 Madazlay i wu hay 2.24.

gər hərwi nakə ka gumay metsehe a bo kurom bay aye.

⁶ Wu nakə na tsikakum ka məzle bo aye na, na tsikakum na, gum təkuton bay. Tadə ka gum andza nakay na, ka gum mənese bay. ⁷ Tadə neñ na, na gwadiye ñgama ndo hay tebiye tã ndza andza neñ ze ñgwas. Ane tuk na, ta dedek ma giye lele bay hərwi Mbəlom a vəl ñgwalak kwa a way andza nakə a say mäge aye. Ndo siye hay a vəlatay gədan məpay bəzay ta ñgwas. Ndo mekeleñ eye hay tə sər mändze ze ñgwas ta gədan i Mbəlom.

⁸ Anəke, neñ faya na tsikakumeye a nəkurom madakway i ñgwas ta nəkurom neheye ka zlum ñgwas zuk bay aye. Neñ faya na gwadəkumeye: Lele na, ndzum andza neñ. Kã zlum ñgwas bay, nəkurom ñgwas hay bəbay kã yum a zal bay. ⁹ Ane tuk na, kə ge ka mbumeye faya mändze tətə bay na, hasləka mã zla ñgwas, ñgwas mã ye a zal. Ñgama hasləka mã zla ñgwas, ñgwas dərma kã mã zla zal tə bəmalə nakə bor i bo ma gəsiye kurom aye.

¹⁰ Anəke faya na tsikateye a ndo neheye nəteye ta ñgwas tay hay aye, kəgəbay nəteye tə zal tay hay aye. Maa tsik bazlam nakay na, neñ mahəgeye bay. Maa tsik na, Bəy Maduweñ Yesu Kəriste. A gwad: Ñgwas mã gər ha zal ñgay bay. ¹¹ Kə ge ñgwas eye kə gər ha zal ñgay na, mã zla zal mekeleñ eye bay. Tadə kə ge a say zal sa na, mã ma ta dəba ka təv i zal kurre eye tã ma ka bo. Hasləka dərma kã həhar na ñgwas ñgay bay.

¹² Anəke na tsikateye naha a ndo mekeleñ eye hay nakə agəna ñgwas kə dzala ha ka Yesu bay nəteye mandza eye aye. Maa tsik na, neñ bəna Bəy Maduweñ Yesu bay. Faya na tsikiye: Tadə ndoweye ñgwas ñgay kə dzala ha ka Yesu zuk bay na, tadə ka təma mändze tə neñgeye na, mã həhar na bay. ¹³ Hərwi ñgwas nakə kə dzala ha ka Yesu aye na, andza niye dərma kã. Tadə zal ñgay kə dzala ha ka Yesu bay ada tadə a say mändze ta ñgwas ñgay na, ñgwas mã kərah mändze mə gay ñgay bay. ¹⁴ Na tsik andza niye na, hərwi zal ñgay nakə kə dzala ha ka Yesu zuk bay aye na, neñgeye i Mbəlom hərwi ñgwas nakə a dzala ha ka Yesu aye. Hərwi ñgwas nakə kə dzala ha ka Yesu zuk

bay aye na, andza niye dərma kã. Kə ge zal mapa gər eye ka Yesu na, ñgwas ñgay na, i Mbəlom dərma kã. Tadə kə ge andza niye bay na, wawa tay ta təriye andza ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye. Ane tuk na, wawa tay hay nəteye ta təra andza niye bay, Mbəlom kə pa tay hay a walañ i ndo ñgay hay.

¹⁵ Kə ge ndoweye kə dzala ha ka Yesu bay, tadə a say məgər ha ndo neñged na, mã ye. Tadə kə gər ha, ki ye ñgway na, hasləka kəgəbay ñgwas, mã dzala wuray bay. Hərwi ñgay na, mənese andaya bay. A yay a gər a Mbəlom hərwi ada kã ndzum zay. ¹⁶ A nəkar ñgwas mapa gər eye ka Yesu, tadə Mbəlom ma təmiye ha zal yak hərwi yak na, ka sər dāw? A nəkar zal mapa gər eye ka Yesu, tadə Mbəlom ma təmiye ha ñgwas yak hərwi yak na, ka sər dāw? Ka sər bay tebiye.

Ndzum andza nakə Mbəlom a zalakum aye

¹⁷ Ane tuk na, kwa way mã pay bəzay a tsəved nakə Bəy Maduweñ a vəlay aye ada mã ndza andza nakə ahəl niye a zalayaw hərwi ada mã pay bəzay aye. Wu nakay na tsikakum aye na, wu nakə neñ faya na tətikateye a ndo hay ma məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye.

¹⁸ Tadə Mbəlom a zalaka nəkar madəsa bo eye na, ndza madəsa bo eye. Kə ge tadə Mbəlom a zalaka nəkar madəsa bo eye bay na, kã gwad «Na dəsiye bo» bay. ¹⁹ Agəna nəkar madəsa bo eye, kəgəbay agəna nəkar madəsa bo eye bay na, kame i Mbəlom na, nəte. Wu nakə ma giye ñgama mə dəma aye na, andaya bay. Wu nakə ma dzəniye kame i Mbəlom aye na, marəhay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala eye. ²⁰ Kwa nəkar kəkay, kəkay na, Mbəlom a zalaka ka mändze andza niye.

²¹ Agəna Mbəlom a zalaka ahəl niye nəkar beke eye na, mã dzəma kar bay. Ane tuk na, tadə ka hutiyə tsəved matəre ndo barbarra eye ka ləviye gər yak aye na, lele dərma kã sa tsa. ²² Na gwad tadə nəkar beke eye kã dzəma wuray bay na, hərwi tadə ahəl niye Bəy Maduweñ Yesu Kəriste a zalaka nəkar beke eye na, sər ha Bəy Maduweñ Yesu Kəriste kə təma kar ahaya abəra ma beke i mezeleme. Sa na, ndo nakə

beke eye bay Bøy Maduweñ Yesu Kəriste a zalay ka məpay bəzay aye na, ka təra beke i Kəriste. ²³ Nəkurom tebiye, kwa beke kwa beke eye hay bay, Mbəlom a mbəda kurom ahaya na, tə wu nakə tsakala eye haladzay aye. Nəkurom na, ndo ɲgay hay. Hərwi niye kâ pumay bəzay a mədzal gər i ndo hay andza nakə beke hay faya ta pay bəzay a ndo i gay tay hay aye bay. ²⁴ Malamar ga hay, neñ faya na tsikakumeye. Kwa way mâ ndza andza nakə ahəl niye Mbəlom a zalay aye. Mâ ndza kame i Mbəlom na, andza niye.

Ndo neheye ta zla bo zuk bay aye

²⁵ Anəke na, neñ faya na tsikiye ka hasləka neheye ta zla ɲgwas zuk bay ada tə dem neheye ta ye a zal zuk bay aye. Wu nakə na tsikiye aye na, Bøy Maduweñ Yesu a tsiken bay. Na tsikiye na, wu nakə na dzala mə gər ga aye tsa. Ane tuk na, ka slumeye məpe faya mədzal gər hərwi neñ na, ndo dedek eye kame i Mbəlom ta gədañ i Bøy Maduweñ Yesu.

²⁶ Na zəba ka dəretsətseh nakə faya ka sakweye a həlay nakay anəke aye, na dzala na, lele mändze andza nakə tə ndzawa aye. ²⁷ Kə ge ka zla ɲgwas tsiy na, kâ həhar na bay. Tadə ka zla ɲgwas zuk bay na, ndza andza niye, kâ pəla tsəved ka məzle ɲgwas bay. ²⁸ Ane tuk na, kwa tadə hasləka kə zla ɲgwas bəbay na, kə ge mənese bay. Tadə dem kə zla zal na, kə ge mənese bay dərmak. Ane tuk na, sərüm ha na, ndo neheye ta ɲgwas tay hay aye kəgəbay tə zal tay hay aye na, faya ta siye dəretsətseh haladzay ka mändzibəra. Hərwi niye na gwad lele mändze ze məzle ɲgwas kəgəbay ze məzle zal hərwi ada kâ hutakwa dəretsətseh bay.

²⁹ Malamar ga hay, gər i bazlam nakə a señ mətsikakum aye na, anañ: Həlay nakə Mbəlom a vəlakway aye na, mazlambar ma slaweye. Hərwi ma dazlay anəke hus mede kame na, ndo neheye ta zla ɲgwas aye ta ndza ka tsəved i Mbəlom andza i ndo neheye ta zla ɲgwas bay aye. ³⁰ Ndo neheye faya ta tuwiye na, tâ gay məsler a Mbəlom andza nəteye faya ta tuwiye bay aye. Ndo neheye faya ta ɲgwasiye na, tâ gay məsler a Mbəlom andza nakə nəteye faya ta ɲgwasiye

bay aye. Ada ndo neheye faya ta səkəmiye wu hay aye na, tâ zəba faya ka wu nakə ta səkəm aye andza wu kəriye. ³¹ Ndo neheye faya ta giye məsler tə wu i mändzibəra aye na, tâ ndza andza nakə nəteye faya ta giye ha məsler tə wu niye hay bay aye, hərwi mändzibəra nakay anañ mandza eye anəke na, ma ndəviye.

³² A señ na, kâ dzalum wuray bay. Ndo nakə ɲgwas andaya faya bay aye na, ma piye mədzal gər ɲgay tebiye ka məsler i Bøy Maduweñ Yesu. Ma giye andza niye na, hərwi neñgeye mâ yay a gər a Bøy Maduweñ Yesu. ³³ Ndo nakə ta ɲgwas aye neñgeye, ma dzaliye na, ka wu i mändzibəra. A say məge na, wu nakə a yay a gər a ɲgwas ɲgay aye. ³⁴ Andza niye mədzal gər ɲgay na, sulo. ɲgwas na, andza niye dərmak. ɲgwas nakə zal ɲgay andaya bay aye tə dem nakə ki ye a zla zal zuk bay ta pa mədzal gər tay ka məsler i Bøy Maduweñ Yesu. A satay məvəlay ha dərev tay tə bo tay a Mbəlom. ɲgwas nakə zal ɲgay andaya neñgeye a dzala na, ka wu i mändzibəra, a say məge wu nakə a yay a gər a zal ɲgay aye.

³⁵ Na tsikakum andza niye hərwi madzəne kurom düh bəna hərwi məgakum me bay. A señ düh na, mede kurom mâ ge lele ada kâ pumay bəzay a Bøy Maduweñ tə dərev kurom peteh.

³⁶ Anəke na tsikiye na, ka gawla ta mədel ɲgay. Tadə gawla a zəba faya a say mədel ɲgay ka zal ada ma geye mənese na, tâ zla bo. Tâ ge mənese bay. ³⁷ Ane tuk na, tadə gawla kə dzala ta dedek düh ma zliye mədel ɲgay bay na, ada tadə a dzala tə dərev ɲgay peteh ndəray a gay me ka məzle bay, bo ɲgay eye a dzala ɲgway ada ma sliye mändze tətə na, a ge niye na, lele. ³⁸ Andza niye, ndo nakə kə zla dahəlay aye na, kə ge lele. Ndo nakə kə zla dahəlay bay aye na, kə ge lele haladzay sa tsa.

³⁹ ɲgwas tə zal ɲgay ta ndziye na, huya. Tadə zal ɲgay kə mət na, ma sliye faya məzle zal mekeleñ eye andza nakə a say aye. Ane tuk na, lele eye ma zliye na, ndo məpa gər eye ka Yesu. ⁴⁰ Neñ na dzala, mâ ndza mahəñgeye, hərwi ma ta ndziye ma sifa ta mənəgwese eye ma ziye nakə neñgeye tə zal

aye düh. Wu nakə na tsik aye na, sər ha maa deŋ ha na, Məsəfəre i Mbəlom.

8

Wu nakə makəday a kule aye

¹ Matsətsehe kurom nakə ka tsətsahum hərwi slo nakə ta tawal ha kule aye na, ta dedək nəmaa sər ha tebiye andza nakə ka tsikum aye. Ane tuk na, məsəre wu na, ndo hay ta dəslay ha gər a bo. Duh wu nakə ma dzəniye ndo hay hərwi ada kâ yakwa kame kame aye na, mawudə bo nakə ka wudakweye bo nəte nəte mə walaŋ kway aye. ² Tadə ndoweye kə dəslay ha gər a bo ada a dzala mə gər ŋgay neŋgeye, a sər wu hay na, niye a bəz ha na, a sər wu hay andza nakə a say a Mbəlom aye zuk bay. ³ Ane tuk na, ndo nakə ma dəslay ha gər bo ŋgay andza niye təbey aye na, a wuda Mbəlom düh. Mbəlom a sər ha, a gwad: «Ndo nakay na, ndo ga.»

⁴ Slo nakə ta tawal ha kule aye na, ka həpədakweye bay tsukudu ka həpədakweye daw? Wu nakə neŋ na dzala aye na, anan: Ka sərakwa ha kule na, wu dedək eye bay. Ka sərakwa ha Mbəlom na, nəte ŋwen bəna siye hay andaya bay. ⁵ Dedək, siye i ndo hay tə gwad na, mbəlom hay andaya haladzay ma magərmbəlom ada ka məndzibəra. Ka nəteye na, dedək mbəlom hay andaya haladzay ada bəy maduweŋ hay andaya haladzay. ⁶ Ane tuk na, kwa andza niye bəbay na, nəkway ka sərakwa Mbəlom na, nəte ŋwen tsa. Neŋgeye Bəba kway. Wu neheye ka məndzibəra aye tebiye a yaw na, mə həlay ŋgay. A ge kway na, hərwi ada kâ tərakwa ndo ŋgay hay. Bəy kway na, nəte tsa dərma. Neŋgeye na, Yesu Kəriste. Wu hay tebiye ti yaw na, mə həlay ŋgay, ka hutakwa sifa wedəye na, tə həlay ŋgay.

⁷ Ane tuk na, siye i ndo məpe mədza gər hay ka Yesu ta sər ha, sifa andaya mə kule hay bay na, ta sər ha bay. Ahəl nakə nəteye faya ta həpədiye slo i kule aye, tə dzala mə gər tay andza huya kule na, mbəlom dedək. Ta huta gədaŋ ka tsəved i Mbəlom zuk bay. Tə dzala mə gər tay, tadə ta həpəd slo i kule na, ta ge mənese. ⁸ Azlakwa bay, ka sərakwa ha wu mənday na, ma təriye kway

ha ndo ŋwalak eye hay kame i Mbəlom bay. Kwa tadə ka ndayakwa, ma dzəniye kway bay. Kwa tadə ka ndayakwa bay, ma giye wuray kwa tsekweŋ bay dərma.

⁹ Nəkurom, ka sərüm ha ka slumeye faya mənde wu nakə a sakum aye tebiye. Ane tuk na, gum metsehe, bəna ndo neheye ta huta gədaŋ ka tsəved i Mbəlom zuk bay aye na, ta dziye abəra ka tsəved hərwi kurom. ¹⁰ Zəbum təday, nəkar nakə ka sər dedək aye, tadə ndo nakə gədaŋ ŋgay andaya zuk bay kə ŋgataka nəkar mandza eye mə gay i matewele kule faya ka həpədiye slo nakə ta tawal ha kule aye, nəkar ka dzala na, ma həpədiye dərma bədaw? ¹¹ Hərwi niye wu nakə ka ge hərwi ka sər aye na, ma nasiye ha ndo niye gədaŋ andaya bay aye. Ane tuk na, sər ha neŋgeye na, malamar yak nakə Yesu Kəriste a mət hərwi ŋgay aye. ¹² Tadə ka ge andza niye na, ka nasay a malamar yak nakə bəle eye, ka nasay ha mədza gər ŋgay. Ka nasay na, a malamar yak dekdek bay, sər ha mənese nakə ka ge aye na, ka bo i Kəriste eye ŋgway. ¹³ Hərwi niye tadə slo nakə na həpədiye ma diye ha malamar ga a mənese na, na həpədiye slo dāda sa bay, hərwi a seŋ malamar mā dəd abəra ka tsəved bay.

9

Pol a da ha məndze ŋgay

¹ Zəbum ka məndze ga təday, neŋ na, na ləva gər ga! Neŋ, ndo i maslaŋ i Yesu na, ka sərüm bədaw? Neŋ na ŋgatay a Yesu Bəy Maduweŋ kway tə dərə ga! Nəkurom tebiye ka pum mədza gər ka Bəy Maduweŋ na, hərwi nakə na ge məsler ŋgay mə walaŋ kurom aye bədaw? ² Kwa tadə ka dərə i ndo mekeleŋ eye hay neŋ ndo i maslaŋ i Yesu bay bəbay na, nəkurom ka sərüm ha. Ka pum mədza gər ka Yesu Kəriste na, hərwi nakə na dākum ha Labara ŋwalak eye bədaw? Maa bəz ha neŋ ndo i maslaŋ i Bəy Maduweŋ kway na, nəkurom.

³ Hərwi ndo neheye ta meŋeye ha mənese aye na, na gwadateye faya kəkay? Na tsikateye faya, ⁴ neŋ na sla da nəkurom ka vəlumeŋeye wu mənday hərwi məsler nakə faya na giye bədaw? ⁵ Neŋ na sla məzle ŋgwas nakə mapa gər aye ka Yesu, neŋ ta

ngwas ga nămaa hăhaliye salamay andza i Piyer tă siye i ndo i maslanj i Yesu hay ada andza i malamar i Yesu Kăriste hay tăbădew? ⁶ Sa na, năkurom ka dzalum mata ge măsler hărwi măhute ha wu mănday a găr may na, nămay ta Barnabas dăkdăk dăw? ⁷ Tădă ndoweye nenjeye ma sidzew na, ma păliye wu mănday a găr ngay dăw? A'ay! Andza niye bay. Ndo măfăte kă făt, hohway eye kă nah na, ma ndiye. Ndo mătsăkure gănaw na, ma dătsiye wah eye ma siye bădăw?

⁸ Wu neheye na tsik aye na, mădzal găr i ndo zezenj dăkdăk tsa bay. Kwa bazlam i Musa mapala eye a tsik faya na, andza niye dărmak. ⁹ Mawatsa eye mă dărewel i Musa na, a gwad: «Ahəl nakă sla ma giye măsler ma guvah aye na, kă pay wu ka bazlam bay, găr ha mă hăpăd wu mănday.*» Ka dzalum, Mbəlom a tsik na, ka sla dăkdăk dădăk dăw? ¹⁰ Mbəlom a tsik nakay na, ka nămay. Ayaw, tă watsa bazlam neheye ahəl niye na, hărwi may. Ndo nakă faya ma fătiye na, mă pa mădzal găr ta dădăk ma hutiyeye madagăr ngay. Ndo nakă faya ma kăzliye dăw aye, mă pa mădzal găr ta dădăk ma hutiyeye wu mănday. ¹¹ Ah lele! Nămay na, nămaa dăkum ha bazlam i Mbəlom andza nakă ta slăga hulfe a guvah aye. Ka dzalum tădă nămaa hutiyeye wu neheye ka măndzibăra aye abăra mă hălaj kurom na, lele bădăw? ¹² Tădă ta dădăk siye i ndo hay faya ta tsătsahiye fakuma wu neheye ta ndiye na, ka dzalum nămay nămaa tsătsah na, lele dărmak bădăw? Kwa tădă andza niye bəbay na, nămaa tsătsah wuray abăra mă hălaj kurom bay. Dăretsătseh neheye a ndzamay a găr tebiye nămaa dăma hărwi a say măge wu nakă ma ngărəzliye na Labara Ngwalak eye i Yesu Kăriste bay.

¹³ Sărur ha na, ndo neheye faya ta giye măsler mă gay i mădăslay ha găr a Mbəlom aye na, faya ta hutiyeye wu mănday tay mă dăma. Ndo neheye tă kădăway naha wu a Mbəlom ma tăv măvălaj wu a Mbəlom aye na, tă hutawa wu mănday tay mă dăma dărmak. ¹⁴ Ndo neheye faya ta diye ha Labara Ngwalak eye na, andza niye dărmak. Bəy Maduwej kway Yesu a gwad ndo hay

ta vălatelye wu a ndo neheye faya ta diye labara ngay aye.†

¹⁵ Kwa tădă andza niye bəbay na, nenj na tsătsah fakuma wuray bay. Wu nakă na watsa aye na, na watsa hărwi ada kă slărurmenjey wu bay. Tă bəmalə nakă na tsătsahiye fakuma wu aye na, ngama nă măt. Ndăray mă nesenj ha mănġwese ga bay. ¹⁶ Labara ngwalak eye nakă faya na diye ha aye na, ma vălənġeye tsăved măge ha zlapay bay. Maa genj faya kutonj na, Yesu. Na dă ha bay na, dăretsătseh ka găr ga. ¹⁷ Tădă nenj eye na dzalay a găr ga na dătay ha labara wedeye a ndo hay na, hăbe ta vălənġeye merəbe ga. Ane tuk na, andza niye bay! Măsler eye nakay na, nenj na zla tă găr ga bay. Na giye na, hărwi Mbəlom a vălənġ hărwi ada nă ge. ¹⁸ Kă ge andza niye na, merəbe ga na, wuyeye mey? Merəbe ga na, faya na diye ha Labara Ngwalak eye kăriye, faya na tsătsahiye tă vălənġ faya wu bay. Na sliye faya matsătsehe ndo tă vălənġ wu hărwi Labara Ngwalak eye nakă faya na diye ha aye. Ane tuk na, a senj bay.

¹⁹ Na ndziye na, na ləva găr ga, ndăray ma sliye faya măləvenj găr bay. Ane tuk na, na tăra beke hărwi ndo hay tebiye na, tă găr ga eye hărwi ada tă yaw tă pa mădzal găr ka Bəy Maduwej Yesu. ²⁰ Nenj mă walanj i Yahuda hay na, na ndziye andza năteye hărwi ada nă hălata ahaya ka tăv i Bəy Maduwej Yesu. Bazlam i Musa mapala eye na, gădanj ngay andaya fagaya bay. Ane tuk na, nenj mă walanj i ndo neheye ta rəhay ha găr a bazlam mapala eye na, na giye andza năteye hărwi ada nă hălata ahaya ka tăv i Bəy Maduwej. ²¹ Ahəl nakă nenj mă walanj i ndo neheye tă săr bazlam i Musa mapala eye bay na, na ndziye andza năteye hărwi ada nă hălata ahaya ka tăv i Bəy Maduwej dărmak. Andza măgwedə nenj na, na rəhay ha găr a bazlam i Mbəlom mapala eye tăbey. A'ay! Nenj faya na rəhay găr hărwi faya na rəhay ha găr a Kăriste. ²² Ahəl nakă nenj ta ndo neheye ta huta gădanj ka tsăved i Mbəlom zuk bay aye na, na ndziye andza năteye hărwi ada na dzăniye tay ha tă huta gădanj ka tăv i Bəy Maduwej. Ahəl nakă nenj

* 9:9 Bazlam mapala eye masulo eye 25.4. † 9:14 Zăba mă Mata 10.10; Luka 10.7.

ta ndo hay tebiye aye na, na ndziye andza nateye. Na giye wu nakə na sər aye tebiye hərwi ada nā təma tay ha siye hay. ²³ Wu neheye na ge tebiye aye hərwi ada Labara Ngwalak eye mâ ye kame kame. Mbəlom mâ pa fagaya ngama, ka neŋ ta ndo ngay siye hay.

Matətike i ndo mahway hay

²⁴ Sərūm ha na, ahəl nakə ndo hay ta hwiye na, ndo mahway nateye haladzay ta hwiye. Ane tuk na, mata ze ndo siye hay na, ndo nate tsa, ma hutiyē merəbe i mahway ngay. Neŋ faya na gwadəkumeye: Gum gədaŋ andza ndo mahway hay hərwi ada kâ hutum merəbe kurom dərma. ²⁵ Ndo neheye a satay mahway lele aye na, ta gəriye ha wu hay wal wal haladzay. Ta tətikiye, ta nduđiye ha mbəle tay hay lele nakə ada ndo ma sliye faya mazay a ndo neŋged aye ada ma hutiyē merəbe ngay aye. Ane tuk na, merəbe ngay niye ta vəleye ma ndziye bay, ma nasiye bəse. Nəkway na, nəkway ka tətikakweye mahway kame i Mbəlom hərwi ada kâ hutakwa merəbe nakə ma nasiye dāda bay aye. ²⁶ Hərwi niye neŋ na, na hwiye andza ndo nakə ma hwiye so tsa bay aye. Neŋ bəbay na, andza ndo nakə faya matətikiye məgay duzl a ndo nakə faya ta tətikiye salamay, həlay ngay a ma a zay bay aye. Neŋ na, andza ndo nakə ma feye a mətasl kafats kəriye bay. ²⁷ Neŋ eye na geye dərətsətseh a bo ga tə həlay ga eye ada ma gəseŋeye me hərwi ada pat nakə Mbəlom ma ndəviye ha məndzibəra aye na, neŋ ndo məde ha bazlam ngay a ndo hay nā tərā ndo i dəba bay.

10

Israyel hay mə makukulek

¹ Malamar ga hay, wu nakə a ge bo ahəl niye ta bəba tətē kway hay aye, a seŋ na, mâ makumaw a gər. Mbəlom kə dərəzl tay ha nateye tebiye tə makukulek. Nateye tebiye ta tas ta bəlay nakə tə zalay Bəlay Ndozza aye.* ² Nateye tebiye Mbəlom ka dzəhuḅ tay ha mə makukulek ada ma dəlov hərwi ada tā tərā nateye madzapa eye tə Musa.

* **10:1** Madayaw abəra ma Ezipt 13.21-22, 14.22-29. † **10:3** Madayaw abəra ma Ezipt 16.4-35. ‡ **10:4** Məpesle 20.8-11. § **10:5** Məpesle 14.16, 23, 29-30. * **10:6** Məpesle 11.4, 34. † **10:7** Madayaw abəra ma Ezipt 32.6. ‡ **10:8** Zəba mə Məpesle 25.1-9.

³ Nateye tebiye ta nda wu mənday eye nate nakə a yaw mə mbəlom aye†, ⁴ ada nateye tebiye ta sa yam eye nate nakə Mbəlom a vəlatay aye dərma. Yam nakay na, yam nakə a gəzaw abəra ma hotokom aye.‡ Maa vəlatay hotokom niye na, Mbəlom. Hotokom eye niye na, Kəriste ada a laka tay ha. ⁵ Kwa tadə ta ngatay a masuwayaŋ nakə Mbəlom a ge aye bəbay na, həlay a vay a ndo hay tə gawa wu nakə a yay a gər a Mbəlom bay aye. Hərwi niye ndo hay ta mət tolololo mə kəsaf kwa ka waray.§

⁶ Wu neheye na, ta gəkweye daf. Ta vəlakweye matətike hərwi ada bor i bo kway mâ ye kway ha ka məge mənese andza nateye bay.* ⁷ Siye hay mə walaŋ tay tə dəslay ha gər a kule. Andza niye, tə watsa a dərəweli Mbəlom na, tə gwad: «Ndo hay tə ndza, tə nda wu mənday ada tə sa wu məsay. Tsa na, tə lətse hərwi məge həbad ta mədəslay ha gər a kule.†» Nəkurom na, kâ tərūm ndo i kule hay andza nateye təbey. ⁸ Kâ gəkwa madama andza siye i ndo neheye mə walaŋ tay aye bay. Nateye ta mət ada Mbəlom a kəd tay ha pat eye nate gwezem kuro kuro sulo gər eye mahkar hərwi nakə tə ge madama aye.‡ ⁹ Nəkway na, kâ dzakwa ha Mbəlom andza siye i ndo neheye mə walaŋ tay tə dza ha Mbəlom aye bay. Dədə a dza tay ha ada ta mət hərwi nakə tə ge andza niye aye. ¹⁰ Kâ guŋguzum ka Mbəlom andza siye i ndo neheye mə walaŋ tay, ta guŋguzay a Mbəlom aye bay. Nateye niye na, gawla i Mbəlom nakə a kədawa ndo hay aye kə kəd tay ha hərwi nakə ta guŋguz aye.

¹¹ Wu neheye tebiye a ge bo aye na, məgatay daf a ndo hay hərwi ada tā ge metsehe. Tə watsa na wu neheye a Dərəweli i Mbəlom na, hərwi ada kâ tətikakwa wu neheye, nəkway neheye mandza eye mə həlay nakə mazlambar məndzibəra ma ndəviye aye. ¹² Hərwi niye, ndo nakə a dzala mə gər ngay neŋgeye malətsa eye duwirre lele aye na, mâ ge metsehe bəna ma ta dədiye. ¹³ Wu neheye Fakalaw ma

dziye kurom ha aye na, wu neheye faya a dzawa tay ha ndo hay aye huya. Mbəlom na, ma dzəniye kway andza nakə a tsik aye. Tadə Fakalaw kə say ma dziye kurom ha na, tə wu nakə ma ziye gədan kurom aye na, Mbəlom ma vəleye tsəved bay. Mbəlom ma vəlakumeye gədan məsəmay naha a mədze i fakalaw nakə ma dziye kurom ha aye.

¹⁴ Malamar ga neheye na wuda kurom haladzay aye, hərwi niye neŋ faya na gwadəkumeye: Mbədu may dəba a mədəslay ha gər a kule. ¹⁵ Na tsik niye na, a nəkurom ndo neheye ka dzalum gər lele aye. Dzalum gər ka wu nakə na tsikakum aye na, dedək tsukudu dedək bədaw? ¹⁶ Ahəl nakə nəkway faya ka ndayakweye wu mənday i Bəy Maduweŋ ka təv manəte eye ada ahəl nakə ka gawakway naha sisə a Mbəlom hərwi məse wu nakə ka sawakwa ma gəvet aye na, nəkway tə Yesu Kəriste madzapa eye hərwi bambaz ŋgay bədaw? Ahəl nakə ka ŋgənakweye peŋ ada faya ka ndayakweye aye na, nəkway madzapa eye tə bo i Yesu Kəriste bədaw? ¹⁷ Nəkway haladzay, ane tuk na, ka tərakwa andza bo nəte hərwi ka ŋgənakwa peŋ eye nəte.

¹⁸ Mum ahaya mədzal gər kurom ka Israyel hay təday. Tə kədawa wu hay ka təv məvəlay wu a Mbəlom. Ndo neheye ta həpədawa slo niye na, nəteye madzapa eye ta Mbəlom.

¹⁹ A seŋ məgwede na, mey? Andza məgwede kule tə slo ŋgay niye na, wu lele eye hay daw? ²⁰ A'ay, andza niye bay! Ane tuk na, sərūm ha ndo neheye tə sər Mbəlom bay tə kəd aye na, tə kədatay a fakalaw hay bəna a Mbəlom bay. A seŋ na, nəkurom ka dzapum tə fakalaw hay dūh bay!

²¹ Ka zlumeye gəvet i Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste ka sumeye ha wu məsay ada ka mbədu maye bo vərələh ka zlumeye gəvet i fakalaw hay ka sumeye. Sulo sulo na, ma giye bo bay. Ka ndayumeye wu mənday i Bəy Maduweŋ i Yesu Kəriste ada ka mbədu maye bo vərələh ka ndayumeye i fakalaw hay dərma na, ma giye bo bay. ²² Ka gakwa andza niye bay bəna mandala eye fakwaya a Bəy Maduweŋ kway. Ka

dzalum na, ka zakwa ha neŋgeye ta gədan daw?

Gum wu nakə ma dzəniye siye i ndo hay aye

²³ Ndo siye hay mə walaŋ kurom tə dzala mə gər tay na: «Tsəved andaya ka məge wu hay tebiye.» Andza niye, ane tuk na, wu siye hay ma dzəniye kurom bay. Ndo neheye tə dzala na: «Tsəved andaya ka məge wu hay tebiye.» Ane tuk na, wu siye hay ma dzəniye kway mede kame kame ka tsəved i Mbəlom bay. ²⁴ Kwa way m̄a pəla na, wu nakə ma dzəniye ndo hay aye. K̄a pəlum wu nakə ma dzəniye bo kurom eye dekdek tsa bay. Pəlum wu nakə ma dzəniye ndo hay aye. ²⁵ Tadə a sakum masəkəme slo mə luma na, wuray kwa tsekweŋ m̄a gakum faya me bay, səkənum, həpədum. ²⁶ Sərūm ha na, tə watsa a Derewel i Mbəlom tə gwad: «Məndzibəra tə wu nakə mə dəma tebiye aye na, i Mbəlom Bəy Maduweŋ.*»

²⁷ Tadə ndo nakə kə dzala ha ka Yesu Kəriste bay aye, kə zalaka a gay ŋgay ka mənde wu mənday, kə yaka a gər mede na, do. Ka ye naha ta vəlaka wu mənday na, nda. Ka ndiye wu mənday nakay na, faya ka giye mənese tsukudu faya ka giye lele du na, m̄a dzəma kar bay. ²⁸ Ane tuk na, tadə kə tsikaka, a gwadaka «Nakay slo i kule» na, k̄a həpəd bay. Ka həpəd na, ka nasay ha mədzal gər i ndo niye. ²⁹ Na tsik niye na, ka wu nakə neŋgeye ma dzaliye mə gər ŋgay aye bəna hərwi mədzal gər yak bay.

Agəna ndoweye ma gwadiye: «Neŋ na, tsəved ga andaya mənde wu tebiye. Ka gwedeŋeye: «K̄a nda bay, ka ta nasay ha mədzal gər i ndo mekeleŋ eye» na, hərwi mey? ³⁰ Tadə na gay naha sisə a Mbəlom hərwi wu mənday na, na ndiye. Ka meŋeye ha mənese na, hərwi mey?»

³¹ Wu nakə a seŋ mətsikakum aye na, anaŋ: Tadə faya ka ndayumeye wu mənday kwa tadə ka sumeye wu məsay, tadə ka gumeye kwa wu waray na, gum wu nakə ndo hay ta zambaday ha a Mbəlom aye.

³² K̄a gum wu nakə ma dədiye tay ha siye i ndo hay abəra ka tsəved aye bay. Kwa Yahuda hay, kwa ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye, kwa siye i məhay gər

i ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu, kâ dædum ha ndaray kwa næte abæra ka tsæved bay. ³³ Gum andza neŋ nakæ faya na giye aye. Wu nakæ faya na giye tebiye a seŋ na, mâ yatay a gær a ndo hay tebiye. Na dzala ka wu nakæ ma dzæniye neŋ eye bay. Duh na dzala ka wu nakæ ma dzæniye ndo hay aye tæday hærwi ada Mbælom mâ tæma tay ha.

11

¹ Tærum andza neŋ nakæ na tæra andza Yesu Kæriste aye.

Haslæka hay ta ŋgwas hay kame i Mbælom

² Neŋ faya na zambadækumeye naha hærwi faya ka dzalumeye ka bazlam ga kwa a hælai waray, ada faya ka pumeye bæzay na, andza nakæ na tætikakum aye. ³ A seŋ na, særum ha dærmak. Yesu Kæriste na, ka gær i haslæka hay tebiye. Haslæka na, ka gær i ŋgwas ada Mbælom na, ka gær i Yesu Kæriste.

⁴ Tadæ haslæka ma dæwuleye me a Mbælom agæna ma tsikiye kame i ndo hay bazlam neheye Mbælom a dæy ha aye, kæ zla dzagwa abæra mæ gær bay na, kæ tsadæy a Yesu Kæriste nakæ bæy ŋgay aye. ⁵ I ŋgwas na, ahæl nakæ faya ma dæwuleye me a Mbælom agæna ma tsikiye kame i ndo hay bazlam neheye Mbælom a dæy ha aye, kæ ndza kæriye ze mæbere dærkæd a gær na, ka tsadæy a haslæka nakæ bæy ŋgay aye. A ge horoy andza i ŋgwas nakæ mahæza gær eye. ⁶ ŋgwas nakæ a say mæbere dærkæd a gær bay aye na, wal wal tæ mædæse abæra ka mækwetse bay. Tadæ ŋgwas kæ dæs abæra ka mækwets ŋgay kægæbay a hæz na gær na, ka særakwa niye na, wu nakæ ma geye horoy aye. Kæ ge andza niye na, mâ gær ha gær kæriye bay, mâ þar a dæma dærkæd. ⁷ Tadæ haslæka ma dæwulay me a Mbælom na, mâ zla dzagwa abæra mæ gær hærwi Mbælom a ge na na, ka mandzækæt bo ŋgay. Ma bæziye ha mæzlaþ i Mbælom nakæ a ze wu hay tebiye aye. Ane tuk na, ŋgwas ma bæziye gædaŋ i haslæka. ⁸ Særum ha, Mbælom a ge haslæka na, a ge tæ bo i ŋgwas bay. A ge ŋgwas dæh na, tæ bo i haslæka. ⁹ Sa na, Mbælom a ge haslæka hærwi ŋgwas bay. A ge ŋgwas dæh na, hærwi

haslæka. ¹⁰ Kæ ge andza niye na, ŋgwas hay tâ þar dærkæd a gær hærwi mæde ha na, faya ta ræhay ha gær a zal tay hærwi ada mâ ndalatay a gawla i Mbælom ha bay dærmak.

¹¹ Kwa ka tæra andza niye bæbay na, nækway neheye madzapa eye ta Bæy Maduweŋ Yesu Kæriste aye na, ka særakwa ha ŋgwas na, a ndzay ka hælai na, a haslæka. Haslæka bæbay na, a ndzay ka hælai na, a ŋgwas. ¹² Mbælom a ge ŋgwas na, tæ bo i haslæka. ŋgwas nakæ Mbælom a ge aye bæbay a wa haslæka. Kâ mætsakwa ha gær bay, maa væl wu tebiye na Mbælom.*

¹³ Wu nakay na, bo kurom eye tsikumen tey. Tadæ ŋgwas ma diye a mæhay gær mata dæwulay me a Mbælom gær kæriye na, lele dæw? Kæ ge lele na, tsikumen. ¹⁴ Ndo hay tebiye kwa ka waray tæ sær tadæ haslæka kæ gær ha mækwets ŋgay ndzævawwa, i ŋgay na, horoy. ¹⁵ ŋgwas na, tadæ kæ gær ha mækwets ŋgay zæbol eye na, lele haladzay dæh. Mbælom a vælai mækwets ŋgay mâ ge zæbol eye na, hærwi ada mâ ŋgahay na gær, mâ ndza ndozlayzlayya bay.

¹⁶ Tadæ a say a ndoweye mækæde wuway ka bazlam nakay sa na, særum ha næmay næmaa sær na, andza nakay ada siye i ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu tæ sær tsæved mekelen eye wal bay.

Dafi Bæy Maduweŋ Yesu

Mata 26.26-29; Markus 14.22-25; Luka 22.15-20

¹⁷ Wu mekelen eye andaya nakæ na dækumeye ha aye. Neŋgeye na, na gækumeye naha faya sisæ bay. Tadæ na makum ha maŋgok na, hærwi ahæl nakæ ka hayum gær mædæslay ha gær a Mbælom aye na, wu nakæ lele eye na, ka gawum bay. Duh ka gawum na, wu nakæ lele bay aye. ¹⁸ Hærwi wu nakæ kurre na tsæne, tæ tsiken aye na, wuye mey? Tæ gweden: Ka hayum gær hærwi mædæslay ha gær a Mbælom na, ka ŋgænawum bo mæ walaŋ kurom tæv wal wal. Na dzala na, ma giye andza niye dedek tsukuduf? ¹⁹ Maŋgæne bo niye na, mâ ge andaya dedek ŋgway hærwi ada ndo hay tâ ŋgatay a ndo neheye næteye faya ta pay bæzay a Yesu tæ dærev tay peteh aye.

* **11:12** Zæba mæ Madazlay i wu hay 1.26-27 ada 2.18-23. ada Korinthe manæte eye 10.16.

† **11:20** Dafi Bæy Maduweŋ: Zæba ka mede 23 hus ka 26,

²⁰ Ane tuk na, ahəl nakə ka hayum gər aye, ka ndayawum na, dafi Bəy Maduweŋ bay. ²¹ Kwa way a dzalawa na, ka wu mənday ŋgay dekdek tsa, a hway faya bəse ka mände. Hərwi niye ndo siye hay tə ndzawa tə may ada siye hay nəteye tə kwayawa. ²² Tadə faya ka gumeye andza niye na, ka ndayum wu mənday kurom eye mətagay kurom eye hay bədaw? A sakum matəre ha siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu wu kəriye na, hərwi mey? Ka gumeye tay ha ndo i mətawak hay andza niye na lele daw? Na gwadəkumeye naha tebiye na, mey? Ka dzalum na, na zambadəkumeye daw? A'ay! Duh na zambadəkumeye bay.

²³ Bazlam neheye na tətikakum aye na, maa tətiken na Bəy Maduweŋ Yesu ada na dəkum ha. Ahəl niye ta həvad, ta ta giye faya daf na, a zla peŋ, ²⁴ a gay naha sisə a Mbəlom. Ma dəba eye na, a ŋəna ha peŋ niye, a gwad: «Nakay na, bo ga, mavəla eye hərwi kurom. Gum ha andza nakay huya hərwi ada kə dzalum ha ka neŋ.» ²⁵ Andza niye dərma, ta ndəv ha mände wu mənday na, a zla gəvet, a gwad: «Wu məse nakay na, bambaz ga nakə Mbəlom ma bəriye Dzam Wedeye ta ndo hay aye. Ahəl nakə ka sumeye na, gum ha andza nakay anəke aye hərwi ada kə dzalum ha ka neŋ.» ²⁶ Bazlam i Bəy Maduweŋ neheye tə da ha na, pat pat ahəl nakə faya ka ndayum peŋ andza nakay ada faya ka sumeye wu məse na, nəkurom faya ka dumatay ha a ndo hay parakka, Bəy Maduweŋ kə mət hərwi mətəme kway ha.

²⁷ Hərwi niye ndo nakə kə nda peŋ i Bəy Maduweŋ i Yesu ada kə sa wu məse i Bəy Maduweŋ ka rəhay ha gər bay na, niye na, andza məgwədə kə ge mənese ka slo i bo ada ka bambaz i Bəy Maduweŋ Yesu. ²⁸ Andza niye kwa way kə say mände peŋ ada məse wu məse na, m̄ tsətsahay a mədzal gər ŋgay lele təday. Tadə wuray andaya bay na, m̄ nda ada m̄ sa. ²⁹ Hərwi ndo nakə kə nda peŋ ada kə sa wu məse i Bəy Maduweŋ, tadə ka rəhay ha gər a bo i Bəy Maduweŋ bay, kə ge mənese ada sariya ma gəsiye na. ³⁰ Hərwi niye ndo kurom hay haladzay nəteye dāvats eye hay, siye

hay ta ge bəle, ada siye hay ta mət. ³¹ Tadə ka tsətsahakwa ka mədzal gər kway təday na, ha bə Mbəlom ma gəsiye kway a sariya bay. ³² Ane tuk na, Bəy Maduweŋ Mbəlom ma gakweye sariya ada faya ma vələkweye dəretsətseh na, hərwi ada pat i sariya nakə ma ta giye sariya ka ndo i məndzibəra hay aye na, nəkway kə dədəkwa a sariya andza siye i ndo hay bay.

³³ Malamar ga hay, ahəl nakə ka hayum-eye gər hərwi mände wu mənday i Bəy Maduweŋ aye na, həbum siye i ndo kurom hay t̄ yaw təday. ³⁴ Tadə ndoweye may a wur faya na, m̄ ndayaw wu mənday mətagay təday bəna, ahəl nakə ka hayum gər ka təv manəte eye na, Mbəlom ma gəsiye kurom a sariya hərwi wu neheye faya ka gumeye aye.

Wu siye hay na, ahəl nakə na ye naha aye na, na tsikakumeye.

12

Gədan neheye Məsəfəre Tsədanŋa eye ma vələteye a ndo hay aye

¹ Malamar ga hay, anəke na, na tsikakumeye naha ka gədan neheye wal wal Məsəfəre Tsədanŋa eye ma vələteye a ndo hay aye. A seŋ na, sərūm ha lele.

² Sərūm ha, ahəl niye ka pum mədzal gər ka Yesu Kəriste zuk bay aye na, ka dəsławumay ha gər a kule mandək eye hay. Gədan i fakalaw a yawa kurom ha ka matewele kule hay. ³ Hərwi niye a seŋ na, sərūm ha ndo nakə a tsik me ta gədan i Məsəfəre i Mbəlom aye na, neŋgeye ma sliye faya məgwədə: «Mbəlom m̄ vələy mezeleme a Yesu» na, ma tsikiye bay. Kə ge ta gədan i Məsəfəre Tsədanŋa bay na, ndəray ma sliye faya məgwədə: «Yesu neŋgeye Bəy Maduweŋ kway» na, ma tsikiye tətə bay.

⁴ Məsəfəre Tsədanŋa eye na, nəte ŋgweŋ, ane tuk na, faya ma vəliye gədan hay a ndo hay wal wal hərwi məge wu hay. ⁵ Məsler neheye Bəy Maduweŋ a vələteye a ndo hay hərwi ada t̄ ge aye na, məsler eye niye hay wal wal haladzay dərma, ane tuk na, Bəy Maduweŋ Yesu neŋgeye na, nəte ŋgweŋ. ⁶ Tsəved andaya hərwi məge ha məsler hay wal wal haladzay dərma, ane tuk na, maa

vəl gədan eye a ndo hay na, Mbəlom nəte ɲgwen. ⁷ Mbəlom faya ma bəziye ha gədan i Məsəfəre ɲgay kwa mə way tebiye. Faya ma bəziye ha na, ta tsəved wal wal hərwi ada kwa way mâ dzəna ndo siye hay.

⁸ Ndo siye hay Məsəfəre a vəlatay gədan ka mətəsike bazlam i metsehe. Ndo siye hay, Məsəfəre a dətay wu hay ada a vəlatay gədan mətəsike parakka. Nəteye tebiye, maa ge məsler mə nəteye na, Məsəfəre eye nəte. ⁹ Ndo mekeləɲ eye na, Məsəfəre a vəlay gədan ka məpe mədzal gər ka Yesu Kəriste ta dedek eye. Ndo neɲged na, Məsəfəre a vəlay gədan məmbəle ha ndo hay abəra ma dəvats. Maa vəl gədan niye na, Məsəfəre eye nəte ɲgwen. ¹⁰ A vəlatay a ndo siye hay gədan i məge masuwayan. Siye a vəlatay gədan mədə ha bazlam i Mbəlom nakə a tsikatay aye. Siye hay a vəlatay gədan məsəre ha ka bo abəra Məsəfəre Tsədanɲa eye ta məsəfəre ɲgwalak eye bay aye. Ndo siye hay a vəlatay gədan mətəsike bazlam i gəma neheye tə sər bay aye. Ndo mekeləɲ eye hay a vəlatay gədan məma ha bazlam neheye ndo mekeləɲ eye tə tsik aye. ¹¹ Maa ge məsler niye na, Məsəfəre eye nəte. Neɲgeye nəte ɲgwen nakə a vəl wu neheye tebiye aye. A ɲgəna gədan hay wal wal kwa a way andza nakə a say aye.

Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, andza bo i ndo nəte

¹² Zlakwa mandzəkit bo eye tə bo i ndo. Ka sərakwa ha bo i ndo na, nəte. Ane tuk na, wu siye hay wal wal andaya ka bo ɲgay. Kwa hawal hay haladzay ka bo i ndo bəbay na, bo ɲgay na, nəte ɲgwen. I Yesu Kəriste bəbay na, andza niye dərma. ¹³ Nəkway tebiye Mbəlom ka dzəhuɔ kway ha na, ta gədan i Məsəfəre ɲgay hərwi matəre kway ha bo nəte. Kwa Yahuda hay, kwa neheye nəteye Yahuda bay aye, kwa beke hay, kwa neheye nəteye beke hay bay aye. Ada nəkway tebiye ka hutakwa na, Məsəfəre eye nəte, a rah kway ha andza ka sakwa wu məse.

¹⁴ Hawal hay ka bo i ndo na, nəte tsa bay. Nəteye haladzay. ¹⁵ Kwa sik mâ gwad: «Neɲ wal abəra ka bo hərwi neɲ na, həlay bay.» Kwa kə tsik andza niye bəbay na, neɲgeye huya ka bo. ¹⁶ Tadə kwa zləm mâ gwad:

«Neɲ wal abəra ka bo hərwi neɲ na, dərə bay.» Kwa kə tsik andza niye bəbay na, neɲgeye huya ka bo. ¹⁷ Tadə bo i ndo na, dərə dekdek tsa na, ma tsəniye wu hay ma kəkay? Tadə bo i ndo na, zləm dekdek tsa na, wu ma zeye ma kəkay? ¹⁸ Ane tuk na, Mbəlom a ge bo i ndo na, andza niye bay. Duh a ge wu neheye ka bo aye tebiye ada a pa na ka membre ka membre andza nakə a say aye. ¹⁹ Tadə Mbəlom mâ ge ndo sədok nəte tsa, kə ge faya wu mekeləɲ eye bay na, niye na, ka təra bo dāw? ²⁰ Ane tuk na, andza niye bay. Hawal hay andaya ka bo haladzay, ane tuk na, bo na, nəte ɲgwen.

²¹ Tadə kə ge andza niye na, dərə ma sliye faya məgwaday a həlay: «A seɲ kar bay» na, ma sliye faya mətəsike bay! Gər dərma ma sliye faya məgwaday a sik: «A seɲ kar bay» na, ma sliye faya mətəsike bay! ²² Duh wu nakə ka bo ka dzala mə gər yak bəle eye na, azlakwa bay kutoɲ nəteye andaya. ²³ Hawal neheye fakwaya ka dəsłakwatay ha gər bay aye na, nəkway faya ka gakwat-eye gər lele dūh. Hawal neheye faya ka ɲgahakweye abəra ka dərə i ndo hay aye na, nəteye na, faya ka gakwateye metsehe haladzay. ²⁴ Hawal neheye ka bo kway dərə a ɲgatay aye na, ɲgama andaya məngehe tay ha aye bay. Mbəlom eye tə gər ɲgay a ge bo i ndo hay na, tâ dəsłay ha gər a hawal neheye tə dəsławay ha gər bay aye. ²⁵ A ge andza niye na, hərwi ada bo mâ ɲgəna wal wal bay. A say dūh na, hawal neheye ka bo aye tâ dzəna bo nəte nəte mə walaɲ tay. ²⁶ Tadə hawal nəte ka bo kway faya ma giye dərətsətəseh na, neɲgeye tə siye hay tebiye faya ta giye dərətsətəseh dərma. Tadə faya ka dəsłakway ha gər a hawal neɲged nəte na, neɲgeye tə siye hay tebiye dərma ta ɲgwasiye.

²⁷ Nəkurom na, nəkurom tebiye ka manəte eye bo i Yesu Kəriste. Kwa way neɲgeye hawal i bo i Yesu Kəriste. ²⁸ Mə walaɲ i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, Mbəlom a pa tay ha ndo hay hərwi ada tâ ge məsler ɲgay hay wal wal. A lah məpele təday na, ndo i maslaɲ hay. Masulo eye a pala ndo mədə ha bazlam ɲgay hay. Mamahkar eye a pala siye hay hərwi ada tâ tətikatay bazlam ɲgay a ndo hay. A pala

ndo mekelenj eye hay dərmaḱ hərwi ada tâ ge masuwayaṅ. Siye hay ndo məmbəle tay ha ndo hay. Siye hay a vəlatay gədaṅ ka madzəne ndo hay. Siye hay a vəlatay gədaṅ məndze tay kame a ndo hay. Siye hay sa na, mətsike bazlam i gəma hay wal wal neheye tə sər bay aye. ²⁹ Andza nakə ka ngatumay aye na, Mbəlom a pa tay ha tebiye nəteye ndo i maslaṅ i Yesu daw? Tebiye ndo məde ha bazlam i Mbəlom daw? Tebiye ndo matətikatay bazlam i Mbəlom a ndo hay daw? Tebiye ta giye masuwayaṅ daw? ³⁰ Tebiye ta mbəliye ha ndo hay abəra ma dəvats daw? Tebiye ta tsikiye me tə bazlam i gəma neheye ndo hay tə sər bay daw? Tebiye ta miye ha bazlam daw? A'ay! Ma giye bo andza niye bay. ³¹ Ane tuk na, pəlum wu neheye ngwalak eye hay Məsəfəre ma vəlateye a ndo aye hərwi ada kâ hutum.

Anəke na, na dakumeye ha tsəved lele eye sa, nakə a ze siye hay haladzay hərwi ada kâ yum tə dəma.

13

Mawude bo a ze kwa mey

¹ Kwa tadə na sər mətsike me tə bazlam i gəma hay tebiye, kwa bazlam i gawla i Mbəlom hay, na wuda ndo hay bay na, na təra andza bəre nakə ta fay na, a ləve ndoy ndoy kəriye tsa aye, kəgəbay andza mendelenj nakə a gatay zləm a ndo hay aye. ² Tadə kwa gədaṅ ga andaya məde ha bazlam i Mbəlom, tadə kwa na sər wu hay tebiye, tadə kwa gədaṅ ga andaya mətsəne wu i Mbəlom neheye maṅgaha eye, kwa ta mədzal gər ga nakə na dzala ha ka Mbəlom aye na gwadaṅ ha a mahəmba «Lətse, do abəra kanaṅ» ada kə lətse, ki ye, ane tuk na, tadə na wuda ndo hay bay na, neṅ na, wuray kəriye. ³ Kwa tadə na ngənatay wu ga hay a ndo i mətawak hay, kwa tadə na təma tâ kal ga ha a ako na dul a dəma hərwi mədzal gər, tadə na wuda ndo hay bay na, wuray ma geṅeye ngama kwa tsekweṅ bay tebiye.

⁴ Ndo nakə a wuda ndo hay aye na, ma giye ngatay, ma gateye ngwalak a ndo hay, ma giye sələk bay, ma giye zlapay bay, ma dəslay ha gər a bo bay. ⁵ Ndo nakə a wuda ndo hay aye na, ma giye wu nakə a ge horoy

aye bay, a pəlay wu a gər ngay dəkdək bay, wu a ndalay bay, a ge zəgəle ta ndo hay bay.

⁶ Ndo nakə a wuda ndo hay aye na, mənese a yay a gər bay, ane tuk na, dərev ngay a ngwasa düh na, tə wu neheye ngwalak eye.

⁷ Ndo nakə a wuda ndo hay aye na, a səmay naha a dəretsətseh kwa a həlay waray, kwa kədəy a dzala ha ka Mbəlom huya, pat pat a pa mədzal gər ngay na, ka təv i Mbəlom. Neṅgeye mandza eye pat pat bəṅbəṅ.

⁸ Mawude bo na, a dze təbey. Bazlam i Mbəlom neheye ndo hay tə dawataṅ ha a ndo hay aye na, ta ndəviye. Həlay eye ma slaweye, bazlam i gəma neheye faya ka tsikakweye ta ndəviye. Məsəre wu hay neheye ka sərakwa anəke aye ta ndəviye dərmaḱ. ⁹ Ma ta giye andza niye hərwi ka sərakwa wu hay tebiye bay. Bazlam i Mbəlom nakə ka dawakwa tay ha a ndo hay aye bəbay na, ka sərakwa tebiye zuk bay. ¹⁰ Ane tuk na, aza ahəl nakə Mbəlom ma dakway ha wu neheye ngwalak eye dedək aye na, wu neheye ka sərakwa tebiye bay aye ta dziye.

¹¹ Tsənum! Ahəl niye neṅ wawa eye mba na, na tsikawa me andza wawa hay. Na tsənawa wu andza wawa hay. Anəke na təra ndo bagwar eye na, məndze ga andza i wawa hay sa bay. ¹² Anəke na, ka ngatakway a wu hay lele zuk bay andza ka zəbakwa dəre a malam. Pat eye ma slaweye ka ngatakweye parakka tə dəre kway. Anəke na sər wu hay tebiye zuk bay. Pat eye niye na, na səriye wu kwetseh kwetseh andza nakə Mbəlom a sər ga ha kwetseh kwetseh aye dərmaḱ.

¹³ Wu neheye ta ndəviye bay aye na, anəṅ nəteye mahkar: Mədzal gər nakə ka dzalakwa ha Mbəlom aye, məpe mədzal gər ka wu nakə ka ta hutakweye ka təv ngay aye ada mawude bo nakə ka wudakwa ndo hay aye. Ane tuk na, maa ze wu neheye tebiye na, mawude bo.

14

Siye i bazlam neheye a tsik ka gədaṅ neheye Məsəfəre ma vəlateye a ndo hay aye

¹ Rəzlumay a gər matəre təday na, ndo mawude ndo hay. Pəlum tə dərev kurom peteh gədaṅ neheye Məsəfəre ma vəlateye

a ndo hay aye hərwi ada kâ hutum. Gədañ nakə kâ pəlum aye a ze siye hay tebiye aye na, mədə ha bazlam i Mbəlom nakə a tsikakum aye. ² Tadə ndoweye a tsik bazlam i gəma neheye a sər bay aye na, a tsikatay na, a ndo hay bay. A tsikay na, a Mbəlom hərwi ndo hay tə tsənay na bay. A tsik ta gədañ i Məsəfəre, wu i Mbəlom neheye maŋgaha eye. ³ Ane tuk na, ndo nakə a dətay ha bazlam i Mbəlom tə bazlam i gəma ŋgay aye na, neŋgeye a tsikatay a ndo ŋgay hay. Bazlam ŋgay niye hay na, ma vəlateye gədañ. Wu nakə faya ma tsikateye, ma mateye naha dərev hərwi ada t̄a gəl, t̄a ye kame kame. ⁴ Ndo nakə a tsik bazlam i gəma neheye ndo hay tə sər bay aye na, a dzəna na, bo ŋgay eye ŋgway. Ndo nakə a d̄a ha bazlam i Mbəlom tə bazlam i gəma ŋgay aye na, neŋgeye d̄uh faya ma vəlateye gədañ a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu mahaya gər eye tebiye.

⁵ A seŋ nəkurom tebiye kâ tsikum me tə bazlam i gəma hay. Ane tuk na, kutoŋ ndo məma ha mâ ge andaya tə bazlam i gəma ŋgay hərwi ada ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye t̄a gəl ada t̄a ye kame kame. Kə ge andza niye bay na, ndo nakə ma diye ha bazlam aye a ze ndo nakə ma tsikiye bazlam i gəma neheye a sər bay aye.

⁶ Malamar ga hay, tadə na ye naha a gay kurom, na tsikakum me tə bazlam i gəma neheye ka sər bay aye na, na gakumeye ŋgama na, ma kəkay? Tadə na d̄akum ha wu i Mbəlom nakə maŋgaha eye bay, na d̄akum hay siye i wu hay bay, na d̄akumeye ha bazlam i Mbəlom bay ada na tətikiye kurom ha bay na, na dzəna kurom ka wuray kwa tsekweŋ bay tebiye!

⁷ Dzalum ka wu i məhetse hay təday, andza ndərloy ta gandzaval. Tadə ndo məfe ta fa tədə tədə bay na, ndo hay ta səriye məpaka naha faya bay. ⁸ Məfe fagam bəbay na, andza niye dərma. Tadə agəna gəma ta gəma neŋged ta giye vərəm ada tadə ndo məfe fagam i mede a vərəm kə fa na tə d̄ama bay na, ndəray ma diye a vərəm niye bay. ⁹ I kurom dərma na, andza niye. Tadə faya ka tsikumeye bazlam i gəma neheye ndəray a sər bay aye na, ndo hay ta tsəniye wu nakə ka tsikum aye na,

ma kəkay? ¹⁰ Bazlam i gəma hay wal wal andaya ka məndzibəra. Bazlam i gəma hay tebiye a satay məgwədə wu andaya. ¹¹ Ane tuk na, tadə ndoweye kə tsiken me tə bazlam i gəma nakə na sər bay aye na, neŋgeye mbəzlew kame ga ada neŋ dərma andza mbəzlew kame ŋgay. ¹² Andza niye, neŋ faya na gwadakumeye pəlum tə d̄ərev kurom peteh gədañ neheye Məsəfəre ma vəlateye a ndo hay aye hərwi ada kâ hutum haladzay. Ane tuk na, wu nəte na, wudum wene wene eye na, wu nakə ma dzəniye tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu məgəle ada ma ye kame kame aye.

¹³ Hərwi niye ndo nakə a sər mətsike bazlam i gəma aye na, mâ d̄uwulay me a Mbəlom hərwi ada Məsəfəre mâ vəlay gədañ məmatay ha a ndo hay tə bazlam nakə ndo hay tə tsəniye aye. ¹⁴ Tadə faya na d̄uwulay me a Mbəlom tə bazlam i gəma nakə na sər bay aye na, məsəfəre ga neŋgeye faya ma d̄uwuliye me a Mbəlom. Dədək, ane tuk na, metsehe ga andaya mə d̄ama bay. ¹⁵ Kə ge andza niye na, na giye na, kəkay? Na d̄uwulay me a Mbəlom ta məsəfəre ga tə bazlam i gəma neheye na sər bay aye. Ane tuk na, na d̄uwulay me a Mbəlom tə metsehe ga tə bazlam neheye na tsəne aye hərwi ada n̄a tsəne. A seŋ məge d̄ames ta məsəfəre ga tə bazlam neheye na tsəne bay aye ada a seŋ məge d̄ames tə metsehe ga d̄ames neheye na tsəne aye.

¹⁶ Tadə kə ge andza niye bay, nəkar i yak faya ka gay naha sisə a Mbəlom tə bazlam neheye ka sər bay aye tuk na, ada ndo neheye tə sər wu niye hay bay aye na, ta mbədiye faya «amen» na, ma kəkay? Nəteye tə tsəne wu nakə ka tsik aye bay. ¹⁷ Məgay naha sisə yak niye ka gay naha a Mbəlom aye na, lele, ane tuk na, ma giye ŋgama a ndo neŋged bay.

¹⁸ Neŋ faya na gay naha sisə a Mbəlom hərwi na tsik bazlam neheye na sər bay aye na, na ze kurom ha tebiye. ¹⁹ Ane tuk na, ahəl nakə neŋ ta ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu mahaya gər eye na, ŋgama na tsikatay gər i bazlam hay zlam neheye ta tsəniye andza niye na, na tətikiye tay ha ndo hay tə bəmalə nakə na tsikateye gər i

bazlam hay gwezem kuro vādvāf haladzay tē bazlam neheye tē sār bay aye.

²⁰ Malamar ga hay, ka dzalum gār ka wu hay andza wawa ndāriz hay bay. Duh dzalum gār na, andza nākurom bagwar eye hay. Ta tēv i mēnese na, tērum andza wawa ndāriz hay. Nāteye na, tē sār mēge mēnese bay. ²¹ Tē watsa mē Derewel i Mbēlom na, Bāy Maduweŋ a gwad:

«Nēŋ na slēriye naha ndo i gēma nēŋged hay ka tēv i ndo ga hay.

Ta tsikateye bazlam ga tē bazlam i gēma mekeleŋ eye.

Kwa na ge andza niye bēbay na,

ndo hay ta peŋeye faya zlēm wal bay.*»

²² Hārwi niye mētsike me tē bazlam neheye tē sār bay aye na, faya ma bēzatay ha wu a ndo neheye tē pa mēdzal gār ka Yesu Kāriste bay aye. Ndo neheye faya ta diye ha bazlam i Mbēlom aye na, faya ma bēzatay ha wu a ndo neheye ta dzala ha ka Yesu aye na, Mbēlom andaya ta nāteye bēna a ndo neheye ta pa mēdzal gār ka Mbēlom bay aye bay. ²³ Andza niye, ahēl nakē ndo mēpe mēdzal gār hay ka Yesu tebiye mahaya gār eye, tadē nākurom tebiye faya ka tsikumeye tē bazlam i gēma neheye ndo hay tē sār bay aye, ndo mēpe mēdzal gār ka Yesu neheye tē sār wuray bay aye kēgēbay ndo neheye ta dzala ha ka Yesu bay aye, ta ye naha na, ta gwadiye gār a vuwakum.

²⁴ Ane tuk na, tadē duh nākurom tebiye faya ka dūmeye ha bazlam i Mbēlom tē bazlam i gēma nakē ndo hay tē sār aye na, ndo neheye ta dzala ha ka Yesu zuk bay aye ada ndo neheye ta dzala ha ka Yesu tē sār wuray bay aye, ta ye naha na, ta sārriye ka mēnese tay. Wu nakē ta tsāniye tebiye aye na, ma gateye hiyew mē dārev tay. ²⁵ Wu neheye māŋgaha eye tē dzala mē gār tay aye na, ma ndohwaweye parakka. Tsa na, ta dākweye gurmets a Mbēlom, ta dāslyay ha gār ada ta tsikiye parakka tē bazlam tay, ta gwadiye Mbēlom andaya mē walaŋ kurom ta dedek.

²⁶ Malamar ga hay, ka gakweye na, kākay? Ka hayum gār na, ndoweye ma giye dāmes, ndo nēŋged ma tētikateye bazlam i Mbēlom a ndo hay, ndo nēŋged ma tsikiye wu nakē māŋgaha eye Mbēlom a dāy ha aye,

ndo nēŋged nēŋgeye na, ma tsikiye me tē bazlam i gēma neheye ndo hay tē sār bay aye, ada ndo nēŋged ma miye ha parakka wu nakē a tsik tē bazlam i gēma nakē ndo hay tē sār bay aye. Wu nakē faya ka gumeye tebiye na, gum hārwi ada ndo mēpe mēdzal gār hay ka Yesu tā gāl.

²⁷ Tadē ndo hay andaya a satay mētsike me tē bazlam i gēma neheye ndo a sār bay aye na, ndo sulo kēgēbay mahkar ta tsik tsa, mē ze ndo hay mahkar bay, ada tā tsik na, nāte ta nāte. Ada ndoweye mē ma ha wu nakē tē tsik aye. ²⁸ Tadē ndāray andaya mēma ha bay na, tā ndza tēte. Tā dzala mē gār tay ada tā tsikay a Mbēlom.

²⁹ Ndo mēde ha bazlam i Mbēlom hay na, ndo hay sulo kēgēbay mahkar tā tsik me tsa. Ndo siye hay tā pay zlēm a wu nakē ta tsikiye aye, a yaw abēra ka tēv i Mbēlom dedek tsukuđu dedek bēdaw?

³⁰ Tadē ndoweye faya ma diye ha bazlam i Mbēlom, tsa na, Mbēlom a dā ha wu wedeye a ndo nēŋged mē walaŋ kurom na, ndo nakē kurre faya ma tsikiye me aye mē gār ha mētsike hārwi ada ndo nēŋged mē tsik me. ³¹ Nākurom tebiye ka slumeye mēde ha bazlam i Mbēlom, ane tuk na, tsikum me nāte ta nāte hārwi ada nākurom tebiye kē tētikum wu ada kē vālumatay gēdaŋ a ndo siye hay. ³² Ndo nakē gēdaŋ i Mēsāfere andaya faya mēde ha bazlam i Mbēlom aye na, a sār mēgay metsehe a gēdaŋ eye niye dārmak. ³³ Andza niye hārwi wu nakē ma diye ta tsāved eye bay na, a yay a gār a Mbēlom bay. Nēŋgeye a say dūh na, ndza-kwa ta tsāved eye lele tē zay.

Ŋgwas hay tā ge na, andza ŋgwas neheye ma māhay gār i ndo mēpe mēdzal gār hay ka Yesu aye tebiye. ³⁴ Ka hayum gār ka tēv mānāte eye na, tā ndza tēte, tā tsik me bay. Nāteye na, tsāved tay andaya mētsike me bay. Ŋgwas hay na, tā rēhay gār a haslēka hay andza nakē māwatsa eye mē Derewel i Mbēlom aye. ³⁵ Tadē wu andaya nakē ta tsāne bay aye ada a satay matsātsēhe aye na, tā tsātsah ma māhay gār bay, tā tsātsah ka zal tay hay mētagay. Ŋgwas ma tsikiye me ma māhay gār i ndo mēpe mēdzal gār hay ka Yesu na, lele bay.†

* **14:21** Zēba ma Ezay 28.11-12. † **14:35** 1 Korinje hay 11.5.

³⁶ Ah! Ka dzalum na, bazlam i Mbəlom a yaw abəra mə gay kurom ba! Kəgəbay ka dzalum na, maa tsəne bazlam nakay na, nəkurom dekdək ba! ³⁷ Tadə ndoweye kə dzala mə gər ŋgay kə huta gədan i mədə ha bazlam i Mbəlom kəgəbay gədan mekelen i Məsəfəre, mā sər ha wu nakə na watsa kanan aye na, maa tsik gum andza niye na, Bəy Maduwen kway. ³⁸ Tadə ndoweye kə sər wu nakə na watsa aye, bazlam i Bəy Maduwen bay na, nəmay dərma nəmaa təma na bay.

³⁹ Malamar ga hay vəlumay ha dərev kurom ka mapəle mədə ha bazlam i Mbəlom ada ká gumatay me a ndo hay mətəsike me tə bazlam i gəma hay bay. ⁴⁰ Ane tuk na, gum wu hay tebiye ta lele eye. Gum ta tsəved eye dərma.

15

Yesu Kəriste kə lətsew abəra ma mədahan

¹ Malamar ga hay, anəke a seŋ na, məmakum ahaya a gər Labara Ŋwalak eye nakə na dəkum ha ahəl niye aye. Ka təmum a dərev kurom, ka dzalum ha faya lele. ² Labara niye ŋwalak eye na, nakə Mbəlom ma təmiye kurom ha aye tadə faya ka dzalumeye huya andza nakə na tsikakum aye. Tadə faya ka gumeye andza niye bay na, ka dzalum ha faya ta dedək bay.

³ Na tətikakum na, wu nakə Yesu Kəriste a tətiken aye. Wu nakə a ze kwa me tebiye na lah matətikakum aye na, Yesu Kəriste kə mət hərwi mezeleme kway andza nakə tə watsa mə Derewel i Mbəlom aye. ⁴ A mət na, tə pa na a tsəvay. Məhəne sulo mamahkar eye na, kə lətsew abəra ma mədahan andza nakə tə watsa mə Derewel i Mbəlom aye. ⁵ Ahəl nakə a lətsew abəra ma mədahan aye na, a bəzay ha bo a Piyer ada a bəzatay ha bo a siye i gawla ŋgay neheye kuro gər eye sulo aye. ⁶ Ada ka bəzatay ha bo a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta ziye temerre zləm, nəteye tebiye tə ŋgatay a həlay manəte eye. Siye hay ta mət tsiy, ane tuk na, siye hay haladzay nəteye andaya tə dərə. ⁷ Ma dəba eye a bəzay ha bo a Yakuba ada a bəzay ha bo a ndo i maslan siye hay tebiye dərma.

⁸ Tsa na, maduk i duk eye a bəzeŋ ha bo a neŋ dərma. Pat eye niye neŋ na təra na, andza wawa nakə tə wa na kə ndisl a kiye i məwe ŋgay bay aye. ⁹ Neŋ na, wawa eye tsekwededen mə walaŋ i ndo i maslan i Yesu hay. Neŋ na sla dā tā zelen ndo i maslan i Yesu bay hərwi na gatay dəretsətseh a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. ¹⁰ Ane tuk na, Mbəlom kə geŋ ŋwalak ŋgay nakə na təra ndo i maslan ŋgay andza nakay anaŋ ka ŋgatumen anəke aye. Ŋwalak i wu nakə a geŋ aye na, ka təra kəriye bay. Duh na ge ha məsler haladzay a ze siye i ndo i maslan i Yesu hay. Ane tuk na, gədan nakə na ge ha məsler aye na, i ga bay. Maa pa fagaya ŋgama na, Mbəlom. Maa ge məsler mə neŋ na, neŋgeye. ¹¹ Andza niye, kwa tadə maa tsikakum Labara Ŋwalak eye niye na, neŋ, kwa maa tsik na, siye i ndo i maslan i Yesu hay, nəmay tebiye nəmaa tsikiye labara Ŋwalak eye andza nakə na tsikakum aye ada nakə ka dzalum ha aye.

Mbəlom ma ta lətsiye tay ahaya ndo hay abəra ma mədahan

¹² Labara Ŋwalak eye nakə nəmaa a tsik aye na, Yesu Kəriste kə lətsew abəra ma mədahan. Kə ge andza niye tuk na, ada ndo siye hay mə walaŋ kurom tə gwad, ndo hay ta lətseweye abəra ma mədahan bay na, ma kəkay? ¹³ Tadə ta dedək ndo hay ta lətseweye abəra ma mədahan bay na, andza məgwede Yesu Kəriste bəbay kə lətsew abəra ma mədahan bay bəna mey? ¹⁴ Tadə neŋgeye kə lətsew abəra ma mədahan bay na, andza məgwede bazlam i Mbəlom nakə nəmaa dā ha aye na, ka təra wu kəriye. Ada mədzal gər kurom nakə ka dzalum ha Yesu aye na, ma giye ŋgama bay. ¹⁵ Tadə kə ge andza niye na, andza məgwede nəmay faya nəmaa rawiye me ka Mbəlom hərwi nəmay faya nəmaa tsikat-eye a ndo hay na, Mbəlom kə lətse ahaya Yesu Kəriste abəra ma mədahan. Ane tuk na, tadə ndo hay ta lətseweye abəra ma mədahan bay na, Mbəlom neŋgeye kə lətse ahaya Yesu Kəriste abəra ma mədahan bay. ¹⁶ Tadə Mbəlom ma lətsa tay ahaya ndo hay abəra ma mədahan bay na, Yesu Kəriste dərma, Mbəlom kə lətse ahaya abəra ma

mədahañ bay. ¹⁷ Tadə Yesu Kəriste kə lətsew abəra ma mədahañ bay na, mədzal gər kurom nakə ka dzalum ha aye, ma giye ɲgama bay ada nəkurom na, huya mə mezeleme. ¹⁸ Andza məgwede ndo neheye ahəl niye tə mət ta dzala ha ka Kəriste aye na, ta dze hele hele. ¹⁹ Tadə ka pakwa mədzal gər kway ka Yesu Kəriste hərwi ada mâ dzəna kway ka məndzibəra dekdək tsa ada wuray andaya kame bay na, ndo hay ta tuwiye fakwaya haladzay ma ziye ha i ndo siye hay.

²⁰ Ane tuk na, ta dedək Kəriste kə lətsew abəra ma mədahañ. Maa lah mələtsew abəra ma mədahañ na, neŋgeye. A da ha na, siye i ndo neheye tə mət aye, ta lətseweye abəra ma mədahañ dərma. ²¹ Maa zlaw məməte ka məndzibəra na, ndo nəte. Andza niye, maa həndəkətay tsəved a ndo hay mələtsew abəra ma mədahañ na, ndo nəte dərma. ²² Ndo hay tebiye ta mətiye hərwi nətəye gwala i Adam hay. Andza niye, ndo neheye nətəye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye na, ta ta hutiyə sifa. ²³ Ane tuk na, ma giye bo na, ka membre ka membre. Maa lah mələtsew kurre na, Yesu Kəriste. Pat nakə kə maw aye na, ndo ɲgay hay ta lətseweye abəra ma mədahañ tuk. ²⁴ Ma dəba eye na, Yesu Kəriste ma bəbazliye tay ha gədañ i məsəfəre neheye lele bay eye tebiye ada ta bəy tay hay tebiye ada ta gədañ i bəy i dala hay tebiye. Tsa na, məndzibəra ma ndəviye. Ma dəba eye ma vəlay ha bəy a həlay i Bəba Mbəlom.

²⁵ Andza məgwede na, Kəriste ma ləviye təmad hus a pat nakə Mbəlom ma piye tay ha ndo mənə dəre ɲgay a həlay ɲgay aye. ²⁶ Maduk i duk i ndo mənə dəre nakə Mbəlom ma dziye ha aye na, məməte. ²⁷ Ka sər kwa ha na, hərwi tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad: «Mbəlom kə pa wu hay tebiye a həlay i Wawa ɲgay.*» Mbəlom a tsik bazlam niye hay na, bo i Mbəlom eye neŋgeye ma ndziye mə həlay i Wawa ɲgay bay hərwi maa pa siye i wu hay a həlay i Wawa ɲgay na, bo ɲgay eye. ²⁸ Mbəlom kə pa wu hay tebiye a həlay i wawa ɲgay na, Wawa ma rəhay ha gər a Mbəlom nakə a pa wu hay a həlay ɲgay tebiye aye. Andza niye

Bəba Mbəlom ma ləviye wu hay tebiye ada ndo zezeñ tebiye.

²⁹ Dzalum ka ndo neheye faya ta dzəhuḅiye bo a yam hərwi ndo neheye ta mət tsiy aye. Maa gatay ɲgama mə dəma na, wuye mey? Tadə ta dedək ndo hay ta lətseweye abəra ma mədahañ bay na, ndo niye hay ta dzəhuḅawa bo a yam a bəram tay na, hərwi mey? ³⁰ Tadə ndo hay ta lətseweye abəra ma mədahañ bay na, nəmay nəmaa siye dəretsətseh pat pat na, hərwi mey? ³¹ Malamar ga hay, pat pat neñ na, na mawa veket veket abəra ma məməte. Wu nakə faya na tsikakumeye dedək. Na tsikakum na, ta dedək, neñ faya na ɲgwasiye hərwi kurom. Məngwese ga na, hərwi nəkurom ta nəmay tebiye, nəkway madzapa eye ta Bəy Maduweñ kway Yesu Kəriste. ³² Ma gəma i Efez na, nəmaa ge magazləga ta ndo hay haladzay andza ta wu i pesl neheye sewed hay haladzay aye. Tadə na dzala ka wu i məndzibəra na, dəretsətseh nakay ma giye ɲgama daw? Tadə ndo hay ta lətseweye abəra ma mədahañ bay na, na tsikiye andza ndo wuray a gwad: «Ndayakwa wu mənday haladzay ada sakwa wu məse haladzay hərwi mazlambar ka mətakweye.†»

³³ Kâ vumay gər a bo kurom bay. Sərum ha, tadə faya ka həhalumeye ta ndo neh-eye faya ta giye mənese aye na, nəkurom dərma ka gumeye mənese. ³⁴ Kâ tərur ndo i matərakahañ hay bay. Kâ gum mənese bay. Na zəba faya na, siye i ndo hay mə walañ kurom tə sər Mbəlom bay. Na tsik andza niye na, hərwi ada horoy mâ gakum.

Bo nakə ma lətseweye abəra ma mədahañ aye

³⁵ Agəla ndoweye ma tsətsahiye, ma gwadiye: «Ndo hay ta lətseweye abəra ma mədahañ na, ma kəkay? Ndoweye kə lətsew na, bo ɲgay ma təriye na, kəkay?» ³⁶ Ndoweye ka tsətsah andza niye na, neŋgeye matərakahañ eye. Dzala təday! Ka sləga hulfe a guvah ma mətiye ada ma ndzohwiye. ³⁷ Ada ka sləga na, wuye mey? Ka pa a bəd na, wu mandzohwa eye tsiy

* 15:27 Dəmes hay 110.1. † 15:32 Zəba ma Ezay 22.13.

ta slambah eye bay. Ka släga na, wur eye, agäna daw, agäna hulfe i wu mekelen. ³⁸ Därizl i gärdaf ma ndzohwiye andza nakä a say a Mbälom aye. Därizl i gärdaf i hulfe kwa waray waray na, wal wal.

³⁹ I wu neheye tē säfära eye na, andza niye därmak. Mbälom a ge bo tay na, wal wal. Bo i ndo zezen na, wal, bo i wu i pesl hay wal, bo i diyen hay wal, ada bo i kälef hay wal därmak.

⁴⁰ Wu neheye ka magärmälom aye ta wu neheye ka mändzibära aye, näteye na, wal wal därmak. Mäle tay nakä tē le aye na, wal wal, näte bay. ⁴¹ Madäve i pat na, wal abära ka madäve i kiye därmak. Ada madäve i kiye wal abära ka madäve i wurzla. Kwa mä walañ i wurzla hay bäbay na, madäve tay na, wal wal.

⁴² Ahäl nakä Mbälom mata lätsē ahaya ndo abära ma mädaħañ aye na, ma giye na, andza niye därmak. Bo i ndo na, andza hulfe därmak. Ta pa mädaħañ a tsävay na, ma ziye. Mbälom kä lätsē ahaya ndo niye abära ma mädaħañ na, bo ŋgay ma ndziye ka tor eye. ⁴³ Tē la na mädaħañ a bäd na, gädañ mä döma bay, a le bay. Ahäl nakä ma lätsēweye na, ma tēriye gädañ eye, ma liye haladzay. ⁴⁴ Bo nakä tē pa na a bäd andza hulfe aye na, wu i mändzibära. Ane tuk na, ahäl nakä ma lätsēweye abära ma mädaħañ aye na, ma hutiyē bo nakä Mäsäfäre maväla eye.

Bo i mändzibära andaya na gwad ba! Särum ha na, ka ta hutakweye bo nakä Mäsäfäre ma väliye därmak. ⁴⁵ Tē watsa mä Derewel i Mbälom na, tē gwad: «Adam na, ndo nakä kurre Mbälom a välay mäsfäre aye.» Ndo nakä a yaw duk ma däba aye na, Käriste. Neñgeye na, ndo nakä ma väliye sifa a ndo hay tē hälay i Mäsäfäre.†

⁴⁶ Wu nakä Mäsäfäre a väl aye na, makurre eye nakä ndo hay tē ŋgatay aye bay. Tē ŋgatay täday na, a bo i mändzibära ada ma däba eye ta ŋgateye a bämälä nakä Mäsäfäre a väl aye. ⁴⁷ Makurre i ndo na, Adam, neñgeye i mändzibära. Mbälom a ge neñgeye na, ta bätēkwew. Ndo neñged na, Mäsäfäre. A yaw abära mä mbälom. ⁴⁸ Ndo i mändzibära hay bo tay na, andza

i Adam nakä Mbälom a ge na ta bätēkwew aye. Andza niye därmak, ndo neheye ta ndziye mä mbälom aye, ta tēriye andza ndo nakä a mbäzlaw mä mbälom aye. ⁴⁹ Anäke na, ka ndzäkitakwa bo ta ndo nakä Mbälom a ge ta bätēkwew aye. Kame mba na, ka ndzäkitakweye bo ta ndo nakä a mbäzlaw mä mbälom aye därmak.

⁵⁰ Malamar ga hay, neñ faya na tsikakumeye, ndo zezen ma sliye faya mede a Bäy i Mbälom tē slo i bo ŋgay bay. Härwi wu nakä ma ziye na, ma sliye faya mändze tē wu nakä ma ndziye ka tor eye bay.

⁵¹ Tsänüm! Na tsikakumeye wu nakä mäñgaha eye Mbälom a döñ ha aye. Ka mätaḱweye tebiye kway eye bay. Ane tuk na, näkway bo kway ma mbädäye. ⁵² Ka mändäve i mändzibära na, ta fiye tolom. Ta fa na, kwayaŋña ka mätsike me niye na, bo kway ka mbäda. Ta fa tolom na, ndo neheye ta mäť tsiy aye ta lätsēweye abära ma mädaħañ tē bo nakä ma ziye bay aye. Näkway neheye tē däre aye, Mbälom ma välakweye bo wedäye därmak. ⁵³ Andza mägwede, bo kway nakä ma mätiye ada ma ziye na, kutoñ ma tēriye bo nakä ma mätiye bay ada ma ziye bay aye. ⁵⁴ Ahäl nakä bo nakä ma mätiye ada ma ziye ka tära bo nakä ma mätiye sa bay ada ma ziye sa bay aye na, wu nakä tē watsa mä Derewel i Mbälom aye ma bäziye tuk. Tē watsa na: «Mämäte andaya sa bay. Mbälom kä dze ha tebiye.»

⁵⁵ «Näkar mämate, ehey! Gädañ yak eye mäñgay tuk?

Sämber yak eye nakä ka mbälawa tay ha ndo hay aye na, mäñgay tuk?S»

⁵⁶ Mämäte na, a huta gädañ mägay wu nakä lele bay aye a ndo hay härwi mezeleme. Mezeleme a huta gädañ na, härwi bazlam i Mbälom mapala eye. ⁵⁷ Ane tuk na, gakway säsoe a Mbälom härwi kä välakway gädañ mäñgwese ka mezeleme kwa ka mämate ta gädañ i Bäy Maduweñ kway Yesu Käriste.

⁵⁸ Malamar ga hay neheye na wuda kurom haladzay aye, härwi niye ndzum böñböñ lele, kä yum gär bay. Räzlumay a gär a mäslər i Bäy Maduweñ Yesu pat pat tē däreŵ kurom peteh. Ka särum ha mäslər

† 15:45 Madazlay i wu hay 2.7. § 15:55 Zäba ma Ezay 25.8; Oze 13.14.

nakə ka gumeye ta gədan ɲgay aye na, ma təriye kəriye bay.

16

Ta tsakal suloy hərwi madzəne tay ha ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu

¹ Anəke na, na tsikakumeye naha ka suloy nakə ka tsakalumeye hərwi madzəne tay ha ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu neheye ma Zerozelem aye. Gum andza nakə na tsikatay a ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu neheye ma Galat aye. ² Pat i luma i sidzew hay na, kwa way way tsakalum dala andza nakə ka hutum, Mbəlom a vələkum aye. Pum na hərwi ada pat nakə na ye naha aye na, ka tsakalumeye sa bay. ³ Na ye naha na, ka tsikumenəye ndo neheye ka palum tay ha hərwi ada t̄a ye ha suloy nakə ka tsakalum, ta diye ha a Zerozelem aye na, na watsateye d̄erewel a həlay. ⁴ Tadə kə ge lele neɲ n̄a ye d̄ərmak na, nəmaa diye dziye.

Pol ma diye a Korinje

⁵ Na diye naha ka t̄əv kurom na, na diye ta Masedowan. ⁶ Agəna na ye naha na, na ndziye tsekwen ɲ ka t̄əv kurom, agəna a həlay i mətasl na, na ndziye ka t̄əv kurom. Ma d̄əba eye na diye ab̄əra ka t̄əv kurom, na diye kwa ka waray na, ka dzənumeye ga. ⁷ Na diye naha ka t̄əv kurom na ndziye tsekwen tsa, na diye gwa na, a seɲ andza niye bay. Tadə kə yay a gər a B̄əy Maduwen na, a seɲ ka ndzakweye ka t̄əv man̄əte eye m̄əndze haladzay. ⁸ Ane tuk na, na ndziye kənaɲ ma Efez t̄əmad hus a magurlom i Peɲtekot*, ⁹ hərwi Mbəlom ka h̄əndekeɲ na ts̄əved lele ka m̄əge m̄əsler bagwar eye kənaɲ. Ada ndo m̄əne d̄əre ga hay andaya haladzay.

¹⁰ Timote ki ye naha ka t̄əv kurom na, t̄əmum na t̄ə həlay sulo sulo hərwi ada m̄a ndza ta m̄əɲgwese eye lele m̄ə walaɲ kurom. Hərwi neɲgeye ndo m̄əge m̄əsler i B̄əy Maduwen andza neɲ nakə faya na giye. ¹¹ Nd̄əray m̄a gay wuray bay. Dzənum na d̄uh hərwi ada m̄a gər kurom ha t̄ə zay

ada m̄a maw ka t̄əv ga. Neɲ ta ndo siye hay faya nəmaa həbiye na kənaɲ.

¹² Malamar kway Apolos na, na tsikay madzəga haladzay, na gwad̄ay na, neɲgeye t̄ə siye i malamar hay t̄a ye naha ka t̄əv kurom tey. Ane tuk na, a say mede naha anəke zuk bay. Aza kə huta həlay eye kame mba na, ma diye naha.

Mandəve i bazlam

¹³ Ndzum tsezlezleɲne t̄ə metsehe lele. T̄ərum ndo gədan eye ka ts̄əved i Mbəlom b̄əɲb̄əɲ lele. K̄a dzədzarum bay. D̄ərev kurom m̄a ndza ta gədan eye. ¹⁴ Wu nakə ka gumeye tebiye aye na, gum t̄ə mawude bo nakə ka wud̄umeye ha ndo hay aye.

¹⁵ Malamar ga hay, ka s̄ərum Sitefanas ta ndo i gay ɲgay hay tebiye. S̄ərum ha, maa lah m̄əpe mədzał gər ka Yesu K̄əriste ma ḡəma i Akay† na, nəteye. Ta v̄əl ha gər tay ka m̄əge m̄əsler i Mbəlom hərwi madzəne tay ha ndo m̄əpe mədzał gər hay ka Yesu. Neɲ faya na gakumeye naha amboh, ¹⁶ slala i ndo neheye faya ta giye m̄əsler i Mbəlom m̄ə walaɲ kurom aye na, r̄əhumatay ha gər. R̄əhumatay ha gər a ndo neheye faya ta r̄əzleye a gər m̄əge m̄əsler i Mbəlom dziye aye d̄ərmak.

¹⁷ D̄ərev ga kə ɲgwasa haladzay hərwi nakə Sitefanas ta Fortunatus ada ta Akayəkus ti yaw ka t̄əv ga aye. Na ɲgatataɲ na, andza na ɲgatakum a nəkurom tebiye. ¹⁸ Ta meɲ naha d̄ərev andza t̄ə makum naha d̄ərev a nəkurom aye d̄ərmak. Slala i ndo neheye andza nakay aye na, r̄əhawumatay ha gər.

¹⁹ Ndo m̄əpe mədzał gər hay ka Yesu neheye t̄ə hayawa gər ka t̄əv ga kənaɲ ka dala i Azi‡ aye ta tsikakum naha me. Akelas ta P̄ərisil t̄ə siye i ndo m̄əpe mədzał gər hay ka Yesu neheye t̄ə hayawa gər a gay tay aye, ta tsikakum naha me lele ta m̄əzele i Yesu K̄əriste. ²⁰ Siye i ndo m̄əpe mədzał gər hay ka Yesu neheye kənaɲ aye tebiye ta tsikakum naha me d̄ərmak.

Tsikum me a bo nəte nəte m̄ə walaɲ kurom ta m̄əgəse bo kurop kurop lele.

* **16:8** Peɲtekot na, t̄ə bazlam i Ḡərek. Magurlom i ḡərndzahosl. T̄ə gawa magurlom eye na, m̄əh̄əne 50 ma d̄əba i Pak. I ndo m̄əpe mədzał gər hay ka Yesu na, magurlom i m̄əhute Məsəfəre Tsədan̄ɲa eye. † **16:15** Akay na, m̄əzele guram i diye i Salawa i Ḡəres. ‡ **16:19** Dala i Azi anəke na, Turki.

²¹ Neŋ Pol na tsikakum naha me dərmaŋ. Nakay na, neŋ na watsakum naha tə həlay gay eye.

²² Ndo nakə a wuɗa Bəy Maduweŋ kway Yesu bay aye na, Mbəlom mâ vələy mezeleme. *Maranata*Š, andza məgwede Bəy Maduweŋ may, dara!

²³ Bəy Maduweŋ kway Yesu mâ pa fakuma ŋgama.

²⁴ Nəkurom tebiye na wuɗa kurom huya hərwi nakə nəkway tebiye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye.

Š 16:22 Maranata: Məzele i wu tə bazlam i Gərek. Yesu ta ndo neheye tə pa mədzaŋ gər kurre eye tə ndzawa ma gəma i Yahuda hay tə tsikawa bazlam eye nakay.

Masulo i derewel i Pol nakə a watsatay naha a Korinthe hay aye Məfələkwe

A gəsaw abəra ka makurre i derewel i Pol nakə a watsatay naha a Korinthe hay aye na, labara hay ti yaw abəra ma Korinthe ada ta watsayaw derewel hay a Pol ada Pol dərma kə watsatay naha (2.3). Məndze i Pol ta ndo i Korinthe hay ɲgwalak eye sa bay. Ma ta diye a dəma na, a watsatay naha hərwi malembede ha wu nakə a ye bay aye.

Mə madədo 1 ka 7 na, Pol faya ma tsikiye me abəra ka bo ɲgay,

Mə madədo 8 ka 9, Pol a tsətsah wu hərwi ndo məpe mədzal gər neheye mətawak eye hay ma Zerozelem aye.

Mə madədo (10 ka 13) na, Pol a tsik ka matəre ndo i maslan i Yesu Kəriste na, kəkay wal wal sulo. Ndo hay andaya faya ta diye ha labara mekelen eye wal abəra ka bəmalə i Pol (11.3-4).

Pol a həna ha gər tsekwen hərwi faya ma həbiye, ma hutieye gədan ɲgay na, mə həlay i Mbəlom. Pol ka tsətsah t̄a dəslay gər bay, t̄a vəlay wu na, ka tsətsah bay. A d̄a ha Labara ɲgwalak eye i Yesu na, kəriye.

Pol a tsikatay naha me

¹Maa watsakum naha derewel nakay na, neɲ Pol. Neɲ ndo i maslan i Yesu Kəriste hərwi a say a Mbəlom. Neɲ ta Timote malamar kway nəmaa tsikakum naha me a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma gəma i Korinthe aye ada a siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ka dala i Akay* aye. ²Mbəlom Bəba kway ta Bəy Maduwen kway Yesu Kəriste t̄a pa fakuma ɲgama ada t̄a vəlakum zay.

Mbəlom ma matay naha d̄ərev a ndo neheye faya ta siye d̄əretsətseh aye

³Zambadəkway a Mbəlom Bəba i Bəy Maduwen kway Yesu Kəriste. Neɲgeye faya ma gateye ɲgwalak a ndo hay huya, ma matay naha d̄ərev pat pat aye. ⁴Kwa

kədəy ahəl nakə nəmay mə d̄əretsətseh aye na, a vəlawamay gədan hərwi ada nəmay nəmaa sliye faya məmatay naha d̄ərev a siye i ndo neheye faya ta siye d̄əretsətseh aye andza nakə Mbəlom a dzəna may aye dərma k. ⁵Andza niye, Yesu Kəriste kə sa d̄əretsətseh haladzay ada nəmay dərma k nəmaa siye d̄əretsətseh haladzay. Mbəlom bəbay ma vəlameye gədan haladzay dərma k hərwi nəmay madzapa eye t̄ə Yesu Kəriste. ⁶Tadə nəmay faya nəmaa siye d̄əretsətseh kəgəbay tadə Mbəlom faya ma vəlameye gədan na, hərwi ada k̄a tərūm gədan eye hay ada Mbəlom m̄a t̄əma kurom ha. Andza niye ka slumeye faya məsəmay naha a d̄əretsətseh nakə nəmay faya nəmaa səmay naha aye dərma k. ⁷Nəmaa sər ha ta dedək ka ndzumeye bəɲbəɲ ka tsəved i Mbəlom. Nəmaa sər ha Mbəlom ma makumeye naha d̄ərev andza nakə neɲgeye faya ma mameye naha d̄ərev aye, hərwi faya ka sumeye d̄əretsətseh andza nəmay neheye faya nəmaa siye d̄əretsətseh aye dərma k.

⁸Ayaw, malamar may hay, a samay na, sərūm ha d̄əretsətseh nakə nəmaa sa ka dala i Azi aye. Nəmaa sa d̄əretsətseh haladzay, a ze may gədan. Nəmaa dzala na, tsiy nəmaa mətiye. ⁹Ayaw, ta dedək nəmaa dzala mə d̄ərev may na, nəmaa mətiye. Azlakwa Mbəlom a ge andza niye na, hərwi ada nəmaā pa mədzal gər may ka gədan may bay, d̄uh nəmaā pa mədzal gər may na, ka Mbəlom nəte ɲgwen. Neɲgeye na, ma mbəla tay ahaya ndo hay abəra ma mədahan. ¹⁰Ada ma buwa may ahaya abəra mə d̄əretsətseh i mədahan nakə haladzay nəmaa mətiye ha həbe aye, ada ma buwa may ahaya abəra mə d̄əretsətseh siye hay dərma k. Nəmaa piye mədzal gər may, nəmaa sər ha ma buwa may ahaya abəra mə d̄əretsətseh siye hay sa. ¹¹Nəkurom dərma k d̄uwulumay me a Mbəlom. Andza niye, tadə ndo hay haladzay faya ta d̄uwuliye me a Mbəlom hərwi may na, ndo hay haladzay ta gay naha sisə dərma k hərwi ɲgwalak ɲgay nakə ma ta gamay aye.

Pol ka mbəda ha wu nakə həbe a say məge

* **1:1** Akay na, məzele guram eye i diye i Salawa i Gəres.

aye

¹² Wu nakə nəmaa ŋgalakiye ha aye na, anarj: Nəmaa sər ha mə dərev mede may kame i ndo hay tebiye na, dedek, nəmay ndo i dedek hay andza nakə a say a Mbəlom aye. Mede may niye lele wene wene eye na, kame kurom. Gədanj may nakə nəmaa ndza ha andza niye aye na, a yaw abəra mə metsehe i ndo i mändzibəra hay bay. Ane tuk na, Mbəlom a dzəna may ta ŋgwalak ŋgay. ¹³ Wu nakə nəmaa watsakum naha aye na, a wur bo bay, ka slumeye faya mətəne. ¹⁴ Wu andaya nakə ka tsənum i ŋgal aye. Ane tuk na, ka ta tsənumeye tebiye. Wu eye na, anarj: Ka ta ŋgalakumeye may ha andza nəmay dərma kə nəmaa ta ŋgalakiye kurom ha pat i Bəy Maduweŋ Yesu nakə ma maweye aye.

¹⁵ Na sər ha ta dedek, hərwi niye na gwad haḅe a seŋ na diye naha a gay kurom təday ada na həndzədiye kame. Na maweye na, ta təv kurom dərma kə hərwi ada nā dzəna kurom masulo eye. ¹⁶ Andza məgwede, na dzala na, na diye naha a gay kurom təday ada na diye ka dala i Masedowan ada na maweye ta təv kurom. Ada aza na mbədiye gər, nakə na diye ka dala i Yahuda aye na, haḅe ka dzənumeye ga. ¹⁷ Ahəl nakə na gwadakum na giye andza niye aye na, na tsikakum ta dərneh sulo daw? A'ay, tadə na gwad na giye wu nakə na həl faya bo mäge aye na, na giye andza i ndo i mändzibəra hay daw? Na gwadiye ayaw ada a'ay sulo sulo bay.

¹⁸ Mbəlom, neŋgeye ndo məhəle mbal ga. Wu nakə nəmaa tsikakum aye na, ayaw ada a'ay sulo sulo bay. ¹⁹ Hərwi neŋ, Silas ta Timote nəmay nəmaa da ha mə walaŋ kurom na, Wawa i Mbəlom Yesu Kəriste. Ayaw ta a'ay sulo sulo mə neŋgeye bay. Mə neŋgeye na, ayaw dekdek huya. ²⁰ Ada wu nakə tebiye Mbəlom a gwad ma vəkweye, maa tsikakway ta dedek na, neŋgeye. Hərwi niye ka gwadəkwa «amen» na, ta neŋgeye hərwi ada ndo hay t̄a dəsly ha gər a Mbəlom. ²¹ Sa na, maa vəkamay gədanj na, Mbəlom eye tə gər ŋgay tə həlay i Yesu Kəriste ada ma vəkakumeye gədanj dərma kə. Maa pala kway na, neŋgeye. ²² Kə pakway Məsəfəre ŋgay a dərev kway hərwi

məde ha na, nəkway ndo ŋgay hay. Andza niye a da ha na, ma ta vəkweye siye i wu neheye a gwad ma vəliye aye.

²³ Kə ge na raw me na, Mbəlom m̄a kəd ga. Na ye naha a gay kurom a Korinthe sa bay na, hərwi a seŋ dərev m̄a wur fakuma bay. ²⁴ Nəmay na, nəmaa gəkumeye kutoŋ ka məpe mədzal gər bay. Nəmaa sər ha ka pum mədzal gər bəŋbəŋ ka Yesu Kəriste tsiy. Duh na, nəmaa giye məsler ka təv manəte eye tə nəkurom hərwi ada dərev kurom m̄a ŋgwasa.

2

¹ Andza niye, na diye naha ka təv kurom zuk bay hərwi na dzala na, na ta wurakumeye ha dərev sa tsa. ² Tadə na wurakum ha dərev na, neŋ dərma kə dərev ma wuriye fagaya. Ndəray andaya ma ŋgwesəŋeye ha dərev bay, hərwi nəkurom tebiye dərev ma wuriye fakuma. ³ Hərwi niye nakə na watsakum naha dərwele neŋged niye aye na, ada na ye naha ka təv kurom sa bay aye. Na watsakum naha na, hərwi ada nā ndisl naha na, ka wuruməŋeye ha dərev bay. Hərwi mata ŋgwesəŋ ha dərev na, nəkurom. Azlakwa duh na sər kurom ha tebiye, na sər tadə dərev ga maŋgwasa eye na, nəkurom dərma kə dərev kurom maŋgwasa eye. ⁴ Ahəl nakə neŋ na watsakum naha dərwele niye na, ta mətuwe eye haladzay. Na watsa ta mədzal gər eye hərwi dərev a wur fagaya dəkək haladzay. Na watsakum naha na, hərwi məwurakum ha dərev bay. Ane tuk na, na watsakum naha na, hərwi ada k̄a sərur ha, na wudə kurom haladzay.

Pol a pəsay mənese a ndo nakə a nasay aye

⁵ Ndowneye kə wurakum ha dərev na, a wureŋ ha dərev a neŋ bay, a nəkurom tebiye, siye hay kə ndalatay haladzay, siye hay tsekweŋ. Ane tuk na, a seŋ mətsike faya ka zal bay. ⁶ Matsəla ndo hay haladzay ta kəta na ndo niye, kə sla da andza niye. ⁷ Anəke duh na, pəsəmay ha mənese ŋgay ada vəkumay gədanj ta məmay naha dərev, bəna ma ta mətiye ta mevel. ⁸ Hərwi niye neŋ faya na gwadakumeye naha amboh, pəsəmay ha mənese ŋgay hərwi ada m̄a sər

na, ka wudum na. ⁹ Derewel niye na watsakum naha aye na, hærwi a seŋ mæsære ha faya ka ræhumay ha gær a bazlam ga ŋgway daw? ¹⁰ Ka pæsümay ha mænese a ndo niye na, neŋ dærmak na pæsay ha. Neŋ na, kæ ge wu andaya mæpæsay ha na, na pæsay ha. Na pæsay ha na, hærwi kurom, kame i Kæriste. ¹¹ Na ge andza niye na, hærwi ada Fakalaw mâ ŋgwasä fakwaya bay. Hærwi wu nakæ a say mæge aye na, ka særakwa ha lele.

Pol ma gæma i Tærowas

¹² Na hæl bo, na ye a gæma i Tærowas mata dā ha Labara Ŋgwalak eye nakæ a tsik ka Kæriste aye mæ dæma. Na ndisl naha a dæma, na zæba faya na, Bæy Maduweŋ Yesu kæ hændekeŋ na tsæved vototo lele. ¹³ Ane tuk na, mædzal gær ga mandza eye wadæŋ wadæŋ hærwi na huta na malamar kway Titus mæ dæma bay. Hærwi niye, na gær tay ha ndo mæpe mædzal gær neheye ma gæma i Tærowas aye, na ye ka dala i Masedowan.

Yesu a vælakway gædan̄ ada kâ mbakwa ka wu hay

¹⁴ Ane tuk na, zambadækway a Mbælom! Maa ye may ha kame kame mæsle ka wu hay huya na, neŋgeye, hærwi næmay madzapa eye tæ Kæriste. Andza niye faya ma diye ha Kæriste a ndo hay kwa ka waray ka waray tebiye tæ næmay, ma zatay a ndo hay andza mal nakæ a ze huŋŋa aye. ¹⁵ Næmay na, andza mal nakæ a ze huŋŋa lele Kæriste ma vælāy naha a Mbælom aye. Mal eye niye a zatay a ndo neheye Mbælom ma tæmiye tay ha aye ada ndo neheye ta dziye aye. ¹⁶ Hærwi ndo neheye faya Mbælom ma tæmiye tay ha na, a zatay lele ada Mbælom ma vælateye sifa. Hærwi ndo neheye faya ta dziye, mal niye a zatay i tay na, mæmæte ada faya ta mætiye hærwiye kame i Mbælom. Mata sle faya mæge mæsler nakay na, way? ¹⁷ Næmay na, ndo neheye Mbælom a slær may ha mata ge mæsler aye. Næmay na, andza ndo neheye ta tæra ha bazlam i Mbælom andza wu i tsakala aye bay. Maa slær may ha na, Mbælom. Næmaa dā ha bazlam ŋgay ta dedek kame ŋgay hærwi næmay madzapa eye tæ Yesu Kæriste.

3

Mæsler i ndo i Dzam Wedeye hay

¹ Næmay faya næmaa dazleye a mædæslay ha gær a bo may daw? Kægæbay tå watsamay dærewel a hælāy hærwi mabæzakum ha na, næmay ndo i maslaŋ i Yesu Kæriste hay daw? Kægæbay næmaa tsætsah fakuma dærewel hærwi mabæzatay ha a ndo mekeleŋ eye hay daw? Ndo siye hay na, tæ gawa andza niye. Ane tuk na, næmay andza næteye tæbey. ² Derewel may na, nækurom nakæ Kæriste a watsa a dærev kurom aye. Kwa way ma sliye mæsære ada mædzeŋge. ³ Ta dedek nækurom na, dærewel nakæ Kæriste a watsa ada a slær tæ hælāy may aye. A watsa na, ta yam i wu nakæ tæ watsawa ha wu aye bay. A watsa na, ta Mæsæfære i Mbælom neŋgeye nakæ ta sifa aye. A watsa na, ka beleler i kwar bay, a watsa a dærev i ndo zezeŋ.*

⁴ Næmaa gwad nækurom dærewel i Kæriste na, hærwi Yesu Kæriste kæ dā may ha kame i Mbælom maa ge mæsler tæ hælāy may na, neŋgeye. ⁵ Næmaa sær ha, næmay tæ gær may næmaa sla mæge mæsler ta gædan̄ may bay. Maa vælamay gædan̄ ka mæge na, Mbælom. ⁶ Maa vælamay gædan̄ matære ndo mæge mæsler, hærwi mædatay ha bazlam i Dzam Wedeye na, neŋgeye. Dzam nakay wedeye na, andza bazlam mapala eye nakæ tæ watsa ahæl niye aye bay. Ane tuk na, ka ræhakway ha gær na, a Mæsæfære Tsædan̄ŋa eye. Bazlam mapala eye nakæ tæ watsa ahæl niye na, ma diye tay ha ndo hay a mædahan̄. Mæsæfære Tsædan̄ŋa eye na, ma væliye sifa ka tor eye.

⁷ Ahæl niye Mbælom a watsa bazlam ŋgay mapala eye ka beleler i kwar ada ahæl nakæ a gawa aye wu niye na, ndo hay ta ŋgatay a mæzlaḅ ŋgay.† Da'ar i Musa ka wuzl dære hærwi mæzlaḅ ŋgay. Israyel hay ta sla faya mazæbe ka da'ar ŋgay bay, a dæv haladzay. Ada azlakwa dzaydzay niye na, ma ndziye huya bay. Ada tadæ bazlam mapala eye nakæ ma diye tay ha ndo hay a mædahan̄ ka bæz ha mæzlaḅ i Mbælom a ndo hay ahæl nakæ a yaw aye duh tuk na, ⁸ ada mæsler i Mæsæfære Tsædan̄ŋa eye ma bæziye

* **3:3** Zæba mæ Madayaw abæra ma Ezipt 24.12; Zeremi 31.29-35; Ezekiyl 11.19; 36.26-27. † **3:7** Zæba mæ Madayaw abæra ma Ezipt 34.29-35.

ha mæzlaḅ i Mbəlom ma ziye ha tebiye dūh!
⁹ Bazlam mapala eye kə gəs tay ha ndo hay a sariya. Ada tadə bazlam mapala eye ma gəsiye kway a sariya, faya ma bəzakway ha mæzlaḅ i Mbəlom tuk na, ada Dzam Wedeye nakə ma təriye kway ha ndo i dedek kame i Mbəlom aye, ma bəzakway ha mæzlaḅ, ma ziye ha dūh. ¹⁰ Ka slakweye faya mægweḁe na, wu nakə a bəzawa ha mæzlaḅ i Mbəlom ahəl niye faya ma mbatiye hərwi Dzam Wedeye a ze Dzam Guram eye haladzay ta mæzlaḅ. ¹¹ Ta dedek Dzam Guram eye nakə Mbəlom a vəl hərwi mändze tsekweḅ, ka bəzakway ha mæzlaḅ. Ada tadə andza niye na, Dzam Wedeye nakə ma ndziye huya aye a ze na dūh.

¹² Nəmaa tsik parakka kame i ndo hay tebiye na, hərwi nəmaa pa mədzaḅ gər ka wu neheye. ¹³ Musa ahəl niye na, ka tək na däre ḅgay tə peteked hərwi mæzlaḅ i Mbəlom nakə ka da'ar ḅgay aye ada a say na, Israyel hay tã ḅgatay a mæzlaḅ nakay ma ndziye bay, ma mbatiye aye. Ane tuk na, nəmay nəmaa giye andza neḅgeye təbey. ¹⁴ I Israyel hay ahəl niye na, tə sla faya mətsəne wu neheye a say mægweḁe mey na, tə tsəne bay. Bəgom kwa gwala hay tay bəbay andza niye dərmaḅ. Faya ta dzaḅgiye dərrewel i Dzam Guram eye na, tə tsəne bay andza ta mbuza na metsehe tay tə peteked nakə Musa a mbuzawa ha däre ḅgay aye. Peteked niye andaya ka däre huya. Say ndo nakə neḅgeye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye. ¹⁵ Ayaw, kwa bəgom, ta dzaḅgiye dərrewel i Musa na, ta tsəniye bay, andza peteked kə mbuzatay na mədzaḅ gər. ¹⁶ Ane tuk na, kwa kəḁay tadə ndoweḅe ka mbəḁa bo ka təv i Bəy Maduweḅ na, peteked niye ma dziye.† ¹⁷ Andza niye hərwi Bəy Maduweḅ ta Məsəfəre Tsəḁaḅḅa eye nəteye madzapa eye. Təv nakə Məsəfəre i Bəy Maduweḅ mə dəma aye na, ndo hay ta təmaw abəra ma beke. Nəteye beke i bazlam mapala eye sa bay. ¹⁸ Andza niye nəkway neheye ka dzalakwa ka neḅgeye na, peteked ka mbuzakway na däre sa bay, faya ka ḅgatakweye a mæzlaḅ i Bəy Maduweḅ Yesu ada faya ka tərakweye andza neḅgeye kame kame. Andza niye mæzlaḅ ḅgay faya

ma səkahiye mə nəkway kame kame. Anar məsler nakə Məsəfəre i Bəy Maduweḅ faya ma giye aye.

4

Nəkway bəle eye hay, Mbəlom neḅgeye gəḁaḅ eye

¹ Mbəlom kə gamay ḅgwalak haladzay. A vələmay məsler nakay a həlay. Hərwi niye nəmaa zliye faya abəra mədzaḅ gər may bay tebiye. ² Nəmaa kərah məsler neheye ndo hay tə ḅgahawa faya bo, a ge horoy aye. Nəmaa səpatiye ndo hay bay, nəmaa dzapiye ha bazlam i Mbəlom tə maraw me bay. Duh nəmay faya nəmaa diye ha dedek parakka kame i Mbəlom. A samay na, ndo hay tebiye tã sər ha, bazlam nakə faya nəmaa tsikiye na, dedek. ³ Siye hay na, tə tsəne Labara ḅgwalak eye nakə faya nəmaa tsikateye a ndo hay aye bay. A təra fataya na, andza däre tay mambuza eye tə peteked. Kwa andza niye bəbay, sərūm na, hərwi ndo neheye nəteye faya ta dziye dəkdek tsa. ⁴ Tə dzala ha bay na, hərwi Fakalaw neḅgeye ndo mələve mändzibəra ka guluf tay ha mədzaḅ gər hərwi ada tã dzala ha ka Labara ḅgwalak eye bay. Hərwi a say tã ḅgatay a dzaydzay niye faya ma dəviye ka nəteye bay. Dzaydzay niye a yaw na, abəra ma Labara ḅgwalak eye ada Labara ḅgwalak eye faya ma dəkweye ha mæzlaḅ i Kəriste. Neḅgeye, ka ḅgatay na, ka ḅgatay a Mbəlom.

⁵ Ahəl nakə nəmay faya nəmaa diye ha Labara ḅgwalak eye na, nəmaa tsik ka bo may eye bay, nəmaa ḁa ha Yesu Kəriste neḅgeye Bəy Maduweḅ. Nəmay na, nəmay ndo məgakum məsler hərwi Yesu. ⁶ Ahəl niye Mbəlom a ge mändzibəra na, a gwad: «Dzaydzay mâ dāv ma ləvoḅ.*» Maa vəl dzaydzay nakə ma dəviye mə dərev may aye na, Mbəlom eye nəte. A ge andza niye na, hərwi ada nəmaā ḅgatay a mæzlaḅ ḅgay nakə a dāv dzaydzay ka däre Yesu Kəriste aye.

⁷ Nəmay bəle eye hay andza gah i doḁo. Ane tuk na, Mbəlom a pa zlele nakay ḅgwalak eye na, a dərev may. Mbəlom a ge andza niye na, hərwi ada ndo hay tã ḅgatay

† 3:16 Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 34.34. * 4:6 Madazlay i wu hay 1.3.

a gədan̄ bagwar eye i Labara N̄gwalak eye a yaw abəra ma neŋgeye bəna, ma nəmay bay. ⁸ Nəmaa sa d̄aretsətseh hay wal wal. Ane tuk na, ta ndəvamay ha məsəfəre bay. Nəmaa dzala gər ka bo, ane tuk na, həlay kə kədəmay bay. ⁹ Ndo hay ta həhar may, ane tuk na, Mbəlom kə gər may ha bay. Ta kal may ha ka dala, ane tuk na, nəmaa mət bay. ¹⁰ Ta pəla tsəved̄ məkədə may mədahaŋ eye andza Yesu nakə tə kəd̄ na aye. Ane tuk na, nəmay andaya ta sifa ada niye a d̄a ha na, Yesu neŋgeye andaya ta sifa. ¹¹ Pat pat ahəl nakə nəkway ka mändzibəra mba aye, ta pəliye tsəved̄ məkədə kway hərwi faya ka pakweye bəzay a Yesu. Andza niye ta sliye faya mən̄gatay a sifa i Yesu mə bo may. ¹² Andza niye, nəmay na, mə d̄aretsətseh i mədahaŋ huya. Ada hərwi niye nakə ka hutum sifa nakə ma ndəviye bay aye.

¹³ Tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad̄: «Na dzala ha ka Mbəlom, hərwi niye faya na tsikiye.†» Nəmay dərmaḱ nəmaa dzala ha ka Mbəlom, hərwi niye nəmay dərmaḱ nəmaa tsikiye. ¹⁴ Maa lətse ahaya Yesu abəra ma tsəvay na, Mbəlom. Ka sərakwa ha ma ta lətsakway ahaya abəra ma tsəvay dərmaḱ hərwi mata ndze tə neŋgeye. ¹⁵ Mbəlom a vəlamay məsler nakay na, hərwi madzəne kurom hərwi ada Mbəlom m̄a təma tay ha ndo hay haladzay ta ŋgwalak ŋgay kame kame. Andza niye ndo hay ta səkahiye haladzay hərwi məgay naha sisə a Mbəlom ada mazambad̄ay.

Həbakwa wu nakə ndəray kwa nətə kə ŋgatay d̄ada bay aye

¹⁶ Hərwi niye, mədzal gər na, faya huya. Ka sərakwa bo kway faya ma giye bəle tsekweŋ tsekweŋ. Ane tuk na, gədan̄ andaya mə d̄arev kway. Pat pat Mbəlom faya ma vəlakweye gədan̄ wedeye hərwi məpay bəzay a tsəved̄ ŋgay. ¹⁷ A seŋ məgwed̄e d̄aretsətseh neheye faya ka sakweye anəke aye na, ta ndəviye. Hərwi d̄aretsətseh neheye na, ka hutakweye məzlaḅ bagwar eye. Məzlaḅ niye na, a ze wu hay tebiye ada ma ndziye ka tor eye. Ka sərakwa ha d̄aretsətseh neheye na, tsekweŋ tsa. ¹⁸ Andza niye, ka pakwa mədzal

gər kway na, ka wu i Mbəlom bəna ka wu i mändzibəra bay, hərwi wu i mändzibəra hay na, ta ndziye huya bay. Wu neheye ta ndziye huya aye na, wu neheye mə mbəlom ka ŋgatakway bay aye.

5

¹ Ka sərakwa ha bo kway ma ndziye huya bay. Bo kway na, andza madzawadzawa nakə ma nasiye bəse aye. Sa na, kwa tadə madzawadzawa kway nakə kanaŋ aye kə nas bəbay na, Mbəlom ma vəlakweye a d̄əma mekeleŋ eye mə mbəlom. Na tsik na, ka bo kway. Ka mətakwa na, Mbəlom ma vəlakweye bo mekeleŋ eye mə mbəlom, ma ndziye ka tor eye. ² Bo kway nakə wedeye mə mbəlom aye a yakway a gər haladzay, d̄arev a ndalakway d̄okd̄ok, a sakway Mbəlom m̄a pakway ka bo neŋgeye niye wedeye. ³ Tadə ka fələkwakwa a d̄əma na, ka ndzakweye mə bo niye wedeye ka tor eye, məsəfəre ma həhaliye kəriye ze bo bay. ⁴ Anəke nəkway huya mə madzawadzawa na, faya ka sakweye d̄aretsətseh ada faya ka tuwakweye. Niye na, a sakway Mbəlom m̄a zla fakwaya abəra wal bay. Ane tuk na, a sakway m̄a kalakway nakə bo wedeye ka gər aye. Andza niye sifa wedeye ma mbədiye kway ha ka mətakwa sa bay. ⁵ Maa ge məsler mə nəkway hərwi ada k̄a hutakwa bo wedeye na, Mbəlom. Kə vəlakway Məsəfəre ŋgay. Andza niye ka sərakwa ha ma giye wu mekeleŋ eye hərwi kway dərmaḱ.

⁶ Hərwi niye kwa kəd̄ay ka gəsakweye d̄arev bəŋbəŋ lele. Ane tuk na, ka sərakwa ha, ahəl nakə nəkway huya tə bo nakay aye na, nəkway mandza eye d̄areŋ tə Yesu Bəy Maduweŋ. ⁷ Andza məgwed̄e ka ŋgatakway tə d̄are kway zuk bay. Ane tuk na, ka ndzakweye andza niye na, hərwi ka dzalakwa ha ka neŋgeye. ⁸ Ta dedek, ka gəsakweye d̄arev bəŋbəŋ lele. A sakway na, k̄a gərakway ha bo nakay ada k̄a deyekweye ka təv i Bəy Maduweŋ.

⁹ Ada kwa tadə nəkway mandza eye ka təv ŋgay zuk bay, kwa tadə ka deyekweye mata ndze ka təv ŋgay bəbay, a sakway na, mäge wu nakə a yay a gər

† 4:13 Dəmes hay 116.10.

aye. ¹⁰ Hərwi nəkway tebiye ka deyekweye kame i Yesu Kəriste hərwi ada mâ ngənakway ha sariya. Ma vəlakweye magogoy a nəkway tebiye, kwa way ma hutiyə ka məsler ngay nakə a ge ka məndzibəra aye. Tadə ka gakwa wu ngwalak eye na, ma vəlakweye magogoy kway. Tadə ka gakwa wu lele eye bay na, ma vəlakweye magogoy lele bay aye.

A say a Mbəlom məme kway ha ka bo tə neŋgeye tə həlay i Yesu

¹¹ Hərwi niye nəmaa rəhay ha gər haladzay a Bəy Maduweŋ. Nəmay faya nəmaa giye məsler hərwi ada ndo hay tâ təma bazlam i Mbəlom. Mbəlom na, a sər may ha lele ada na dzala na, nəkurom ka səruga ha mə dərev kurom. ¹² A samay mäge zlapay kame kurom bay. Duh nəmay faya nəmaa dəkumeyə ha tsəved nakə ka ngalakumeyə may ha aye, hərwi ada tadə ndo hay faya ta mamay ha maŋgok na, ka sərumeyə mambədatay faya. Nəteyə ta ngalakiyə na, tə wu neheyə dəre a ngatay aye. Ta zəba dəre a dərev tay bay. ¹³ Ka dzalum mə gər kurom na, gər a vuwamay daw? Kə ge ka dəre kurom gər a vuwamay na, hərwi nəmaa vəlay ha bo may a Mbəlom peteh. Tadə kə ge nəmay tə metsehe may na, səruga ha niye na, hərwi madzəne kurom.

¹⁴ Məsler neheyə tebiyə nəmaa ge aye na, hərwi nəmaa sər ha Kəriste a wudə may. Mawudə bo ngay nakə a wudə may aye na, a gamay kutoŋ mede kame. Nəmaa sər ha ta dedek neŋgeyə kə mət hərwi ndo gədem. Ka dəre i Mbəlom na, ndo hay gədem ta mət tə neŋgeyə. ¹⁵ Kə mət hərwi ndo hay gədem hərwi ada ndo neheyə ta sifa aye tâ ge wu nakə a satay a nəteyə bay, ane tuk na, tâ ge wu nakə a say aye. A mət na, hərwi tay ada Mbəlom a lətse ahaya abəra ma tsəvay hərwi tay.

¹⁶ Hərwi niye, anəke na, nəmay nəmaa zəbiyə ka ndo hay andza ndo zezeŋ tsa bay. Ahəl niye kwa tadə nəmaa zəba ka Yesu Kəriste andza niye bəbay na, anəke nəmaa giye andza niye sa bay. ¹⁷ Kwa way kə dzapa tə Yesu Kəriste na, ka təra bo wedeyə. Ndo guram eye kə dze, andaya sa bay, ka təra ndo wedeyə. ¹⁸ Maa ge məsler niye

tebiyə na, Mbəlom. A sləraw Yesu Kəriste na, hərwi ada mâ makway ha ka bo tə neŋgeyə. Mbəlom a vəlamay məsler mede məhəlatay ahaya ndo hay ada tâ ma ka bo tage neŋgeyə. ¹⁹ Andza məgwədə Mbəlom a ge məsler tə həlay i Yesu Kəriste hərwi a say ndo hay gədem tâ ma ka bo tə neŋgeyə. Ma paslatay na mənese tay sa bay, ada nəmay a slər may ha hərwi məhəlaw ndo hay ada tâ ma ka bo tə neŋgeyə.

²⁰ Maa slər may ha na, Yesu Kəriste ka mədə ha bazlam ngay. Maa zalakum tə bazlam may na, Mbəlom eye tə gər ngay. Faya nəmaa gakumeyə amboh hərwi Yesu Kəriste, təmum məme ka təv i Mbəlom. ²¹ Yesu Kəriste kə ge mezeleme dədə bay, ane tuk na, Mbəlom a zla mezeleme kway a pa faya. Mbəlom a ge andza niye na, hərwi kway hərwi ada ka dzapakwa tə Kəriste na, ma təriyə kway ha ndo ngwalak eye ka dəre ngay.

6

Polə dā ha neŋgeyə ndo i maslaŋ i Mbəlom

¹ Anəke nəmay faya nəmaa ge ka bo məsler ta Mbəlom ka təv manəte eye. Andza niye faya nəmaa gakumeyə amboh na, Mbəlom kə pa fakuma ngama haladzay, kə nasum ha ngama niye kəriyə bay.

² Mbəlom a gwad na:

«Ahəl nakə həlay i mäge ngwalak ada həlay i mətəme tay ha ndo hay aye na, na tsəne amboh yak ada na dzəna kar.*»

Malamar ga hay tsənum! Anəke na, həlay nakə a say Mbəlom məgakway ngwalak aye, ada a say mətəme tay ha ndo hay anəke.

³ A samay mäge wu kəriyə nakə ma dzəgədiyə tay ha ndo hay abəra ka tsəved i Mbəlom aye bay, hərwi a samay tâ tsaday a məsler may bay. ⁴ Duh mə wu neheyə faya nəmaa giye tebiyə na, faya nəmaa diyə ha nəmay ndo mäge məsler i Mbəlom hay. Kwa tadə faya nəmaa siyə dəretsətseh waray waray, kwa tadə faya ta ngədətsiyə may, nəmaa dəma andza niye. ⁵ Tə ndaḡawa may, tə gəsawa may a daŋgay, tə sutawa famaya ndo hay, madagər a gawamay haladzay, nəmaa hutawa

* 6:2 Ezay 49.8.

məndzəhəre bay, marəzle a gawamay, nəmaa ndzawa hwapat ze wu mənday dərmak. ⁶ Nəmaa ndzawa ma məndze may na, tsədanja, nəmaa sər dedək, nəmaa zlawə ŋgatay, dərev may lele kame i ndo hay, Məsəfəre Tsədanja eye mə dərev may, nəmaa wudə tay ha ndo hay tə dərev may peteh. ⁷ Nəmaa dawətatay ha a ndo hay na, bazlam dedək eye, Mbəlom a vəlamay gədanj. Andza niye nakə nəmaa də ha nəmay ndo i məsler i Mbəlom aye. Nəmay ndo i dedək hay, ada niye andza wu həlay hərwi məge vəram ta ndo mənə dəre may ada hərwi məge ka bo abəra dərmak. ⁸ Ndo siye hay faya ta rəhamay gər, siye hay faya ta tsikiye famaya wu nakə lele bay aye. Ndo mekeleŋ eye faya ta zambadəmeyer, siye faya ta tsadəmeyer. Ta zəba famaya andza ndo i maraw me hay, nəmay ndo i dedək hay dūh. ⁹ Ta zəba famaya andza ndəray a sər may ha bay, azlakwa ndo hay tebiye tə sər may ha. Tə dzala mə gər tə gwad faya nəmaa ndziye huya bay, nəmaa mətiye. Ane tuk na, zəba! Nəmay ta sifa may lele. Tə gawamay dəretsətseh, ane tuk na, nəmaa mət bay. ¹⁰ Mə wu neheye a ndalawamay aye bəbay na, dərev may faya ma ŋwasiye huya. Ka dəre i ndo hay na, nəmay mətawak eye hay, ane tuk na, nəmay faya nəmaa təriye tay ha ndo hay zlele eye hay ka tsəved i Mbəlom. Andza nəmay na, wuray andaya kwa tsekweŋ təbey, dūh ta dedək eye wu hay tebiye na, i may.

¹¹ A nəkurom Korinthe hay, nəmaa tsikawakum wu na, parakka. Wu nakə mə dərev may aye na, nəmaa ŋgaha na bay. ¹² Nəmay na, nəmaa wudə kurom lele. Maa wudə may bay na, nəkurom. ¹³ Faya na tsikakumeyer me na, andza na tsikatay me a wawa ga hay. Neŋ faya na gwadəkumeyer: Tsikumamay wu nakə mə dərev kurom aye. Wudum may andza nakə nəmaa wudə kurom aye.

Ndo məpe mədzal gər ka Yesu na, mā rəhay ha gər a Mbəlom

¹⁴ Kā dzapum ta ndo neheye ta dzala ha ka Yesu bay aye bay. Wu nakə tsədanja ta

wu nakə tsədanja bay aye ta dzapiye na, ma kəkay? Dzaydzay ta ləvonj ta dzapiye na, ma kəkay? ¹⁵ Yesu Kəriste ta Fakalaw ta dzapiye na, ma kəkay? Ndo neheye ta dzala ha ka Yesu aye ta ndo neheye ta dzala ha ka Yesu bay aye, ta dzapiye na, ma kəkay? ¹⁶ Mata dzepe tay ha gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ta kule na, wuye mey? Gay i məvəlay wu a Mbəlom na, nəkway. Mbəlom neŋgeye ma ndziye ka tor eye. Andza nakə a gwad:

«Na ndziye mə walaŋ i ndo ga hay,
na həhaliye mə walaŋ tay,
ta dəsleŋeye ha gər a neŋ,
ta təriye ndo ga hay.†»

¹⁷ Hərwi niye Bəy Maduweŋ a gwadətay a ndo ŋgay hay:

«Dumara abəra mə walaŋ tay,
kâ ndzum ka təv manəte eye bay.

Wu nakə tsədanja bay aye na,
kâ tətalum faya bay.

Ka gum andza niye na,
neŋ na təmiye kurom.‡»

¹⁸ «Na təriye bəba kurom
ada nəkurom ka tərumeye wawa ga
hasləka eye hay ada wawa ga dem
eye hay.

Maa tsik na, Bəy Maduweŋ Mbəlom bag-
war eye.§»

7

¹ Dzam ga neheye na wudə kurom haladzay aye, wu neheye Mbəlom a tsik ahəl niye a gwad ma giye na, i kway. Kə ge andza niye na, bo kway mâ ndza tsədanja ka dəre i Mbəlom. Gərakwa ha wu neheye mə dərev kway lele bay aye. Mede kway mâ ge lele, rəhakway ha gər a Mbəlom lele.

Məŋgwese i Pol

² Kâ kərahum mawudə may sa bay. Nəmaa gay mənese a ndəray bay, ndəray kə dze abəra ka tsəved i Mbəlom hərwi may bay, nəmaa zla wu i ndəray tə məvay gər bay. ³ Kâ dzalum mə gər kurom na tsik niye na, hərwi məpakum horoy a dəre bay. Niye na, andza nakə na lah mətsike aye, nəmaa wudə kurom haladzay. Wu-ray andaya nakə ma sliye məŋgəne may

† 6:16 Levitik 26.12; Ezekiyel 37.27. ‡ 6:17 Ezay 52.11.

§ 6:18 2 Samuyel 7.14; Ezay 43.6; Zeremi 31.9; Oze 2.1.

ha abəra ta nəkurom aye bay. Kwa tadə mədahan, nəkway dziye, kwa tadə sifa, nəkway dziye. ⁴ Na sər ha nəkurom ndo i dedek hay, dərev ga maŋgwasə eye haladzay hərwi kurom. Na sa dəretsətseh haladzay ane tuk na, dərev kə ye fagaya abəra bay. Dərev ga a ŋgwasə dūh, dərev ga maraha eye ta məŋgwese.

⁵ Ayaw nəmaa sa dəretsətseh na, haladzay. Kwa ahəl nakə nəmaa ndislew kanan a Masedowan aye na, nəmaa huta tsəved ka mazəzukwe bo kwa tsekweŋ bay tebiye. Wu mawura bo eye a ndzawamay ka tsəved wal wal haladzay. Ndo hay tə wiyawa famaya wu tə magazləga. Mə dərev may bəbay nəmay mandza eye tə mədzał gər eye, nəmaa dzədzar. ⁶ Ane tuk na, ahəl nakə ndo hay ta ge bəle aye na, maa matay naha dərev na, Mbəlom. A mamay naha dərev na, tə madayaw i Titus nakə a yaw aye. ⁷ Maa mamay naha dərev na, madayaw i Titus dekdek tsa bay. A mamay ha dərev na, tə wu nakə Titus a tsikamay aye. A gwadamay na, ka mumay naha dərev. A gwadamay sa na, a sakum məngeteŋ, mevel a wur fakuma hərwi wu neheye lele bay ka gum aye. Ada sa faya ka dzənumeye ga haladzay ta mäge fagaya abəra me ka təv i ndo mane dəre ga hay. Na tsəne andza niye na, dərev ga a səkah ta məŋgwese.

⁸ Na sər ha dərəwel nakə na lah məwatsakum naha aye na, kə vələkum mədzał gər.* Ane tuk na, na watsa andza niye kemey na, kə ndeleŋ bay. Dedek ŋgway, haḅe na, ma ndeleŋeye hərwi na sər ha, na vələkum mäge mevel tsakway tə dərəwel ga nakə na watsakum naha aye. ⁹ Anəke dūh na, dərev ga kə ŋgwasə hərwi dərəwel nakay na watsakum naha aye. Dərev ga a ŋgwasə na, hərwi nakə na vələkum mäge mevel aye bay. Dərev ga a ŋgwasə na, hərwi wu kurom neheye ka gawum lele bay aye a ndalakum ada nakə ka gərūm ha mezeleme kurom aye. Wu nakə a ndalakum aye, ka dəre i Mbəlom na, lele hərwi ada kə gərūm ha mezeleme kurom. Andza niye, tə dərəwel nakə nəmaa watsakum naha aye na, nəmaa gakum wuray kwa tsekweŋ bay tebiye.

* 7:8 Zəba ma 2 Korinje hay 2.3.

¹⁰ Ndoweye kə ge mevel hərwi nakə a say a Mbəlom aye na, mäge mevel ŋgay niye ma mbədiye ha mədzał gər ŋgay ka wu ŋgwalak eye ada andza niye Mbəlom ma təmiye ha abəra ma mənese. Slala i mäge mevel niye na, ma vələkweye madzədzere bay! Slala i mäge mevel nakə ndo i məndzibəra hay ta giye na, ma kədiye ndo. ¹¹ Dedek, mevel kurom nakə ka gum aye na, a yay a gər a Mbəlom. Anəke na, zəbum faya ma kəkay nakə a mbəda aye! Anəke na, ka vələm ha bo kurom ka mədzał ha andza nakə a ye ka bo aye. Faya ka dūmeye ha na, ka wudum mənese bay, ka gum mevel ka bo kurom eye hərwi wu niye. Ka dzədzarum hərwi wu nakə ma ta ndzakumeye a gər aye. A sakum mə dərev kurom məngeteŋ haladzay. A sakum mäge wu nakə a say a Mbəlom aye ada tə məpəray a ndo nakə a ge mənese aye. Ka dūm ha ta tsəved wal wal parakka hərwi nakə həlay kurom andaya mə wu niye sa bay aye.

¹² Andza niye, dərəwel nakay na watsa naha aye na, na watsa naha hərwi ndo nakə a ge mənese aye dekdek tsa bay. Na watsa naha hərwi ndo nakə tə gay mənese aye bay. Ane tuk na, na watsakum naha na, hərwi ada kə sərūm ha lele kame i Mbəlom na, ka wudum may tə dərev kurom peteh. ¹³ Hərwi niye anəke na, dərev kə mamay naha.

Dərev kə mamay naha dedek. Wu mekeleŋ eye ma ze nakay na, andaya sa. Dərev may a ŋgwasə haladzay na, hərwi Titus nakə dərev ŋgay maŋgwasə eye hərwi nəkurom tebiye kurom eye ka mumay naha dərev aye. ¹⁴ Dərev ga a ŋgwasə na, hərwi na ŋgalak kurom ha kame ŋgay. Na ŋgalak na, kəriye tsa bay. Wu nakə nəmaa tsikawakum aye na, dedek huya. Andza niye məngeleke nakə nəmaa ŋgalak kurom ha kame i Titus aye bəbay na, dedek. A ge bo a dəma andza nakə nəmaa tsikakum aye. ¹⁵ Ahəl nakə a ye naha ka təv kurom aye na, ka təmum na tə marəhay ha gər tə madzədzaray haladzay. Nəkurom tebiye ka rəhumay ha gər. A sər ha faya, faya ma səkahiyə ha mawudə kurom. ¹⁶ Dərev ga kə ŋgwasə haladzay hərwi na sər ha, nəkurom

ndo i dedek hay.

8

Madzane hərwi ndo neheye tə pa mədzal gər ka Yesu ma Zerozelem aye

¹ Malamar ga hay, a samay na, sərüm ha wu nakə ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə ge ka dala i Masedowan aye. Tə ge wu niye hərwi nakə Mbəlom a ge məsler ma nəteye aye. ² Ta sa dəretsətseh haladzay. Ane tuk na, kwa nəteye mə dəretsətseh ada kwa nəteye mətawak eye hay bəbay na, dərev tay mənğwasa eye haladzay. Ta vəl suloy haladzay hərwi məsler i Mbəlom düh. ³ Neñ faya na gwadəkumeye, ta vəl haladzay andza nakə tə sla faya məvəle aye. Tə vəl na, haladzay a ze gədan tay tebiye. Ndəray ka tsətsah fataya bay, ane tuk na, ti yaw ⁴ ta tsətsah ta amboh. Tə gwadamay: «Vəlumamay tsəved hərwi ada nəmaâ dzəna ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Zerozelem aye.» ⁵ Wu nakə tə ge aye na, a ze wu nakə nəmaa dzala fataya aye. Təday na, ta vəl ha bo tay a Bəy Maduweñ Yesu ada ta vəl ha bo tay hərwi may andza nakə a say a Mbəlom aye.

⁶ Hərwi niye nəmaa tsətsah ka Titus, nəmaa gwaday mâ mbəda naha gər ka təv kurom hərwi ada məsler i məvəle wu nakə a dazlay mə walañ kurom aye na, mâ ye naha mâ ndəv ha. ⁷ Nəkurom ka tsəved i Mbəlom na, zlele eye hay haladzay. Ka pum mədzal gər kurom ka Kəriste peteh, ka sərüm dedek i Mbəlom, ka vəlumay ha bo a Mbəlom tebiye, ka wudum may haladzay, faya ka dume ye ha labara i Yesu lele. Hərwi niye gum məsler niye lele eye tə dərev kurom peteh mâ ze i siye ndo hay.

⁸ Wu nakə na tsikakum aye na, na gakum kutoñ ka məvəle suloy bay. Andza niye bay, na gwadəkum na, ndo siye hay a satay haladzay məvəle. Na tsikakum andza niye na, hərwi a señ məsəre ha nəkurom tə gər kurom ka wudum siye i ndo hay ta dedek nğway daw. ⁹ Nəkurom ka sərüm ha nğwalak i Bəy Maduweñ kway Yesu Kəriste nakə a ge hərwi kurom aye. Neñgeye na, zlele eye, ane tuk na, kə gər ha zlele, ka təra ndo i mətawak hərwi kurom. Ka tərüm zlele eye

hay mə dərev kurom na, hərwi nakə a təra ha bo ndo i mətawak aye.

¹⁰ Na tsikakumeye wu nakə na dzala hərwi suloy aye, niye lele hərwi kurom. Dəz na, nəkurom ka lahum, a sakum matsekele suloy niye ada maa dazlay a məsler niye kurre na, nəkurom. ¹¹ Anəke hərwi kurom na, lele nakə ka ndəvumeye ha məsler niye aye. Gum tə gər kurom andza nakə ka gum ahəl niye ka dazlumay aye ada ndəvum ha mäge. Vəlum andza nakə ka slum faya məvəle aye. ¹² Hərwi tadə ka vəlumeye wu a Mbəlom ta mənğwese andza nakə ka hutum aye na, Mbəlom ma təmiye. Wu nakə andaya fakuma bay aye na, ma tsətsahiye fakuma bay. ¹³ Kâ dzalum mə gər kurom na, na zliye dəretsətseh abəra ka ndo siye hay ada na piye fakuma nğiyats hərwi ada nəteye zay zay ada nəkurom ka sumeye dəretsətseh na, andza niye bay. A señ na, ləvum hərdədə. ¹⁴ Anəke na, wu kurom andaya haladzay. Lele na, vəlumatay a ndo neheye i tay andaya bay aye. Tadə pat mekeleñ eye i kurom kə ge andaya bay na, i tay kə ge andaya haladzay na, nəteye ta vəlakumeye. Andza niye ka ləvumeye hərdədə. ¹⁵ Ma təriye na, andza nakə tə watsa a Derewel i Mbəlom, tə gwad: «Ndo neheye tə həl ka zal aye na, andaya fataya ka zal bay. Ndo neheye tə həl tsekweñ aye na, wuray a kətsay bay.*»

Titus tə siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ti ye a Korinje

¹⁶ Titus na, kə vəl ha bo nğay hərwi madzəne kurom andza nəmay neheye a samay madzəne kurom aye. Maa ge andza niye mə dərev nğay na, Mbəlom. Hərwi niye nəmaa gay naha sisə haladzay a Mbəlom. ¹⁷ Titus ka təma matsətsehe may nakə nəmaa gwaday mâ mbəda naha gər a təv kurom aye. Ma mbədiye naha gər na, hərwi nakə nəmaa gwaday mâ ye naha aye dekdek tsa bay. Bo nğay eye tə gər nğay a dzala mede naha a təv kurom hərwi a say madzəne kurom haladzay.

¹⁸ Nəmaa sləriye tay naha nəteye sulo ta ndo neñged. Ndoweye niye na, ndo məpe mədzal gər ka Yesu Kəriste ta zambadaway

* 8:15 Madayaw abəra ma Ezipt 16.18.

ha haladzay hərwi a dawa ha Labara Ngwalak eye i Yesu a ndo hay lele. ¹⁹ Nəmaa slər naha neŋgeye na, hərwi niye dekdek tsa bay. Məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste tə zla neŋgeye hərwi ada nəmaâ həhal salamay. Ma dzəniye may ka matsekele suloy nakə hərwi madzəne ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye. Ngwalak i məsler nakay na, ma səka hiye mədəslay ha gər a Bəy Maduweŋ nakə ta dəslyay ha gər aye ada ma diye ha na, a samay madzəne ndo hay. ²⁰ Madzəne niye ka tsakalakweye na, haladzay ada nəmaa giye metsehe a gər bəna agəna ndo hay ta ta mamay ha mənese, ta gwadiye nəmaa gay gər lele bay. ²¹ A samay mäge wu nakə lele ka dərə i Bəy Maduweŋ dekdek tsa bay. Nəmaa giye lele ka dərə i ndo hay dərma k.

²² Nəmaa sləriye naha malamar mekeleŋ eye ta diye naha dziye sa. Neŋgeye na, nəmaa zəba ka məndze ŋgay madzəga haladzay. Kə vəl ha bo ŋgay peteh ka məsler i Mbəlom. Anəke na, kə vəl ha bo ŋgay sa tsa, hərwi a sər ha mede kurom ka tsəved i Mbəlom na, lele. ²³ Titus na, nəmaa həhalawa salamay, nəmaa gawa məsler salamay hərwi madzəne kurom. Malamar neheye siye sulo aye na, məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste tə slər tay naha ka təv kurom. Ndo hay ta dəslyay ha gər a Kəriste hərwi tay. ²⁴ Dumatay ha a ndo neheye na, ka wudum tay ha. Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste neheye tə slər tay naha ta tsəniye. Ta tsəne andza niye na, ta səriye ha bazlam neheye ŋgwalak eye nəmaa tsik fakuma aye na, dedek.

9

A say a Pol tâ hayay gər a madzəne hərwi malamar hay

¹ Hərwi madzəne nakə məsləratay naha a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Zerozelem aye na, ma giye ŋgama bay nakə na watsakumeye naha dərewel aye. ² Hərwi na sər ha, a sakum madzəne tay ha. Na ŋgalak kurom ha ka təv i Masedowan hay, na gwadatay: «Ndo neheye ka dala i Akay* na, nəteye maləva bo eye

ka məvəle zla dəz dzəy. A satay madzəne ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ka dala i Yahuda aye.» Ndo i Masedowan hay tə tsəne na, ndo siye hay haladzay mə walaŋ tay ta səkah ha tsuḅtsuḅ a dərəv tay madzəne tay ha dərma k. ³ Na sləriye malamar neheye mahkar aye ka təv kurom hərwi ada kâ ləvum ha bo tə madzəne andza nakə na tsik, na gwad ka gumeye. Ahəl nakə nəmaa ndisl naha ka təv kurom aye na, wu nakə na ŋgalak kurom hay aye ma təriye dedek, nəmaa ndzay naha a gər nəkurom maləva bo eye məvəle. ⁴ Bəna tadə na ye naha ta ndo neheye ka dala i Masedowan aye nəmaa ndzay a gər a madzəne niye ka ləvum ha bo bay na, horoy ma geŋeye kame tay haladzay. Hərwi na mbərəm mängeleke kurom ha, na gwadatay na, na sər ha ta dedek ta hayay gər a madzəne niye, azlakwa bay. Ane tuk na, horoy ma ta giye wene wene kame tay na, a nəkurom. ⁵ Hərwi niye na dzala na, na gwad lele na tsətsahiye ka Titus tə siye i malamar neheye sulo aye tâ leheŋ kame mede naha ka təv kurom. A seŋ na, tâ ye naha, tâ dzəna kurom ka mäge wu nakay ŋgwalak eye ka gwadum ka vəlumeye. Andza niye, ahəl nakə na ndisl naha aye na, ba nəkurom maləva bo eye tsiy. Niye ma diye ha na, ndəray kə gakum kutoŋ ka məvəle bay. Ka vəlum na, tə dərəv kurom peteh. ⁶ Sərum ha na, tadə ndoweye kə gay dərə a hulfe ŋgay, ka sləga tsekweŋ na, ma ta dziye tsekweŋ dərma k. Tadə ndoweye ka sləga hulfe ŋgay haladzay na, ma ta dziye haladzay dərma k.

⁷ Kwa way mâ vəl andza nakə a dzala məvəle mə dərəv ŋgay aye. Kâ vəlum tə mədzal gər sulo sulo eye bay ada ndəray mâ gakum faya kutoŋ ka məvəle bay. Ane tuk na, vəlum tə məŋgwese, hərwi Mbəlom a wuda na, ndo nakə ma vəliye ta məŋgwese aye. ⁸ Hərwi Mbəlom neŋgeye na, ma sliye faya məpe fakuma ŋgama ta tsəved mekeleŋ eye wal wal haladzay hərwi ada wuray kwa tsekweŋ mâ kətsakum bay. Wu ma giye andaya fakuma haladzay hərwi mäge ha məsler ŋgwalak eye tebiye. ⁹ Ka tərume ye na, andza nakə tə watsa mə

* 9:2 Zəba ma 2 Korinje hay 1.1 ada ka bazlam nakə tə watsa faya aye.

Derewel i Mbəlom aye, tə gwad:

«Ndo nakə a vəl həlay lele a ndo i mətawak hay aye na,

ngwalak ma ndziye faya ka tor eye.†»

¹⁰ Maa vəl hulfe a ndo hay ada maa vəlatay wu mənday hərwi ada tã nda na, Mbəlom. Ma vəlakumeye hulfe dərma, ma səkahakumeye ha haladzay hərwi ada ndo siye hay ta hutiyə haladzay abəra mə həlay kurom. Wu nakə ka vəlumeye na, Mbəlom ma tələkiye a dəma həlay ngay hərwi ada ngwalak i məsler kurom mã vəl hohway haladzay ka tsəved ngay. ¹¹ Ma piye fakuma ngama haladzay hərwi ada kã vəlum həlay a ndo siye hay. Andza niye, ndo hay haladzay ta gay naha sisə a Mbəlom haladzay hərwi wu nakə ka vəlumeye na, nəmaa zla tay naha aye. ¹² Sərum ha suloy nakə ka tsakalumeye, ka dzalum mə gər kurom ma dzəniye na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu dəkdek daw? A'ay! Ma vəlateye gədan a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ka məgay naha sisə a Mbəlom haladzay hərwiye. ¹³ Məvəle wu kurom nakə ka vəlumeye kəriye aye ma diye ha ta dedək nəkurom na, ka təmum Labara Ngwalak eye i Kəriste ada ka rəhumay ha gər. Ndo hay ta zambadəye a Mbəlom dərma hərwi nakə ka vəlumatay wu kurom tə dərev kurom peteh ada ka vəlumatay a ndo siye hay dərma. ¹⁴ Madzəne kurom nakə ka slərumatay naha aye na, ma diye ha Mbəlom kə gakum ngwalak ngay haladzay. Ndo hay ta ngatay andza niye na, ta wudiyə kurom haladzay, ta duwulay me a Mbəlom hərwi kurom. ¹⁵ Zambadəkway a Mbəlom hərwi wu nakə a vəlakway aye na, andza niye andaya bay, a ze wu hay tebiye.

10

Pol a tsik ka ndo neheye ta ngəlaway bəzay a məsler ngay aye

¹ Neñ Pol, a señ mətsikakum naha ka bo ga. Faya na gwadəkumeye naha amboh hərwi ndo siye hay mə walañ kurom nəteye faya ta gwadiye: «Ahəl nakə neñgeye mandza eye mə walañ kway aye na, a hənawa ha gər. Ane tuk na, ahəl nakə ki ye

abəra ka təv kway aye na, ma ngərazəweye fakwaya tuk, andza a dzədzar tə nəkway sa bay.» Neñ na, a señ na geye ngwalak a ndo duh, na tsikiye me ləfedede andza Kəriste.

² Na gakumeye naha amboh, mbədum ha mede kurom hərwi ada ahəl nakə na ye naha ka təv kurom aye, kã gumenə kutəñ ka matərakum bay. Ndo hay andaya mə walañ kurom ta gwadiye famaya na, nəmay faya nəmaa giye məsler andza ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye. Slala i ndo niye hay na, na sliye faya mədatay ha gədan ga. ³ Dedək, nəmay na, ndo zezeñ hay. Ane tuk na, vərəm nakə nəmaa giye na, andza i ndo i məndzibəra hay bay. ⁴ Wu i həlay neheye nəmaa giye ha vərəm aye na, wu i həlay i ndo i məndzibəra hay bay. Duh maa vələmay wu i həlay niye hay na, Mbəlom hərwi mambəzl ha lar i ndo mane dəre i Mbəlom neheye tə pawə bo a dəma aye. Wu i həlay niye hay na, gədan eye hay. Nəmaa nasiye ha mədzal gər tay neheye tə dzalawa lele bay aye. ⁵ Nəmaa mbatiye ha bazlam i ndo neheye tə dəsławay ha gər a bo tay aye, faya ta dərəzlatay na tsəved a ndo hay hərwi ada tã sər Mbəlom sa bay aye. A samay mambədə ha wu nakə ndo hay faya ta dzaliye mə dərev tay aye hərwi ada tã rəhay ha gər a Kəriste. ⁶ Ka dımamay ha, nəkurom ka rəhumamay ha gər na, nəmay maləva bo eye məpəratay a siye i ndo neheye tebiye ta rəhamay ha gər bay aye.

⁷ Zəbum na, ka wu nakə parakka aye. Tadə ndoweye kə dzala ta dedək neñgeye ndo i Kəriste na, mã sər ha nəmay dərma nəmay ndo i Kəriste hay. ⁸ Gədan nakə Bəy Maduweñ a vələñ aye, kwa faya na ngalakiye ha ka zal na, horoy ma geñeye bay, hərwi Bəy Maduweñ a vələñ hərwi ada nã dzəna kurom bəna, nã nas kurom ha bay. ⁹ Ndəray mã dzala na, a señ məpe naha fakuma zluwer tə dərewel nakə na watsakum naha aye. A'ay, andza niye bay. ¹⁰ Hərwi ndo siye tə gwad: «Pol a watsakway dərewel hay na, wu neheye a watsa a dəma aye a wur bo haladzay ada a tsik ta gədan. Ane tuk na, ahəl nakə neñgeye mə walañ kway aye na, neñgeye bəle eye, bazlam ngay neheye ma tsikiye bəbay na,

† 9:9 Dəmes hay 112.9.

bazlam kəriye.» ¹¹ Ndo neheye faya ta tsikiye andza niye aye tâ sər na, wu nakə nəmaa watsa a derewel may hay, ahəl nakə aza nəmay mə walaŋ kurom aye nəmaa tsikiye andza nakə nəmaa watsakum naha aye.

¹² Ndo neheye tə gwaday a gər tay na, nəteye bagwar eye hay, nəmay na, nəmaa sla məgwede nəmaa ləva ta nəteye bay. Nəmaa ləviye ha bo may ta nəteye bay. Ta zəba ka bo tay na, andza ndəray andaya ma dəba tay sa bay. Tə ləva ha bo tay na, ka bo tay eye wu tay. Nəteye matərakahan eye hay. ¹³ Gəma nakə Mbəlom kə vəlamay bay aye na, nəmaa ŋgalakiye ha bay. Nəmay na, nəmaa ŋgalakiye ta gəma nakə Mbəlom a vəlamay aye. Ada nəkurom eye na, ma gəma eye nakə Mbəlom a vəlamay aye. ¹⁴ Ahəl nakə nəmaa ye naha ka təv kurom aye na, nəmaa zay ha a təv i məsler nakə Mbəlom a vəlamay aye bay. Maa lah mede naha hus a gay kurom mədakum ha Labara Ŋgwalak eye i Kəriste na, nəmay. ¹⁵ Nəmay na, nəmaa giye zlapay ta məsler nakə ndo siye hay tə ge aye bay. Məsler i ndo niye hay na, nəmay andaya mə dəma bay. Ane tuk na, nəmaa pa mədzal gər may na, ka nəkurom. A samay na, mədzal gər kurom mâ səkah kame kame hərwi ada nəmaâ sla faya masəkah ha məsler may mə walaŋ kurom. Ane tuk na, nəmaa zay ha tə gər a təv i məsler nakə Mbəlom a gwadamay gum aye bay.* ¹⁶ Ma dəba eye na, nəmaa sliye faya məhute tsəved mede məde ha Labara Ŋgwalak eye a ndo neheye ta tsəne bay aye, a gəma dərəŋ eye abəra ka gəma i Korinthe. Nəmay na, a samay mäge zlapay ta təv i məsler nakə Mbəlom a vəlatay a ndo siye hay ada nəteye ta giye aye bay. ¹⁷ Ane tuk na, tə watsa mə Derewel i Mbəlom, tə gwad: «Ndo nakə a say mäge zlapay aye na, mâ ge zlapay tə wu nakə Bəy Maduweŋ a ge aye.†» ¹⁸ Hərwi ndo neheye tə dəslay ha gər a bo tay aye na, Mbəlom ma təmiye tay bay. Mbəlom ma təmiye na, ndo neheye bo ŋgay eye faya ma dəslatay ha gər aye.

11

Pol ta ndo neheye tə dəwa ha bazlam i

Mbəlom tə maraw me aye

¹ Anəke na, zlum ŋgatay, na tsikiye me andza gər mavuwe. Ta dedək zlumen ŋgatay. ² Neŋ faya na giye sələk hərwi kurom andza nakə Mbəlom a ge sələk hərwi kurom neheye a wuda kurom aye. Nəkurom ka tərūm na, andza dem nakə a seŋ na vəliye na, a ndo nəte aye. Andza məgwede a Yesu Kəriste. A seŋ na, mâ ndza tsədaŋŋa nakə na vəleye. ³ Neŋ faya na dzədzariye haladzay hərwi agəna ndəray ma vakumeye gər hərwi ada kâ pumay bəzay a Yesu Kəriste tə dərəv kurom peteh sa bay. Hərwi nəkurom ka sərūm dədə a yaw a səpat na Hawa ta bəbəkək ŋgay. ⁴ Na tsik andza niye na, hərwi ndo məde ha bazlam i Mbəlom tə maraw me eye ta ye naha a gay kurom, ka vəlumateye tsəved tə tətikakum. Bazlam nakə ta tsikiye ka Yesu aye na, wal wal abəra ka bəmalə may. Məsəfəre nakə tə tsik faya aye, Məsəfəre Tsədaŋŋa eye nakə ka hutakwa ahəl niye aye bay, ada faya ta diye ha Labara Ŋgwalak eye nakə nəkurom ka dzalum ha aye bay. Kwa andza niye bəbay na, faya ka zlumeye ŋgatay.

⁵ Ka dzalum na, ndo neheye nəteye bagwar i ndo i maslaŋ hay ta dedək. Azlakwa duh neŋ na ze tay ha. ⁶ Dedək, neŋ na, na sər mətsike me lele nakə ma deyeteye a gər a ndo hay andza nəteye təbey. Ane tuk na, məsəre wu i Mbəlom na, nəmaa dākum ha parakka sik haladzay.

⁷ Ahəl niye na dākum ha Labara Ŋgwalak eye i Mbəlom na, na tsətsah fakuma suloy bay. Na həna ha gər ga ka dala na, hərwi kurom hərwi ada nâ dzəna kurom ka tsəved i Mbəlom. Duh na ge andza niye na, mənese dəw? ⁸ Ahəl nakə neŋ faya na giye məsler mə gay kurom aye, na təma ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste tə slərəŋew suloy. Na təra tay ha nəteye duh mətawak eye hay hərwi ada nâ dzəna kurom. ⁹ Ahəl nakə neŋ mə gay kurom aye na, kwa hawa i wu hay a geŋ bəbay, na tsətsah fakuma wuray bay. Kə ge wu andaya fagaya bay na, ndo məpe mədzal gər neheye ka dala i Masedowan ti yaw tə vəleŋ. A həlay nakə hawa i wu a geŋ

* 10:15 Zəba ma Roma hay 15.17-21. † 10:17 Zəba ma 1 Korinthe hay 1.31.

aye na, na gakum dāretsətseh bay tebiye ada dāda ma seņeye matsətsehe fakuma wu bay. ¹⁰ Na giye zlapay hārwi na tēma fakuma abēra suloy dāda bay, ndāray ma sliye faya madārəzleņ ka bazlam bay. Na giye ha zlapay kwa ka waray ka dala i Akay.* Wu nakə na tsik aye, na tsik na, dedek ta mēzele i Yesu Kəriste nakə mē neņ aye. ¹¹ Na ge andza niye na, hārwi nakə na wuda kurom bay aye daw? A'ay, Mbəlom a sər ha na wuda kurom.

¹² Wu nakə faya na giye na, na giye andza niye huya hārwi ada ndo i maslaņ i Mbəlom neheye tē dawa ha bazlam i Mbəlom tē maraw me aye tē huta tsəved ka mēge zlapay ta mēsler tay nakə tē gwad faya ta giye andza nēmay aye bay. ¹³ Ndo niye hay na, nətēye ndo i maslaņ hay ta dedek eye bay. Nətēye faya ta vateye gər a ndo hay ta mēsler tay niye, ta mbəda ha bo tay andza ndo i maslaņ i Kəriste. ¹⁴ Wu niye na, mā gakum wadəņ wadəņ bay. Kwa Fakalaw bəbay a mbəda wa ha bo andza gawla i Mbəlom nakə a dāv dzaydzay aye. ¹⁵ Tadə Fakalaw faya ma giye andza niye na, mā gakum wadəņ wadəņ bay. Ndo i mēsler ŋgay hay ta mbəda ha bo hārwi ada tē ndzakit bo ta ndo neheye faya ta tətikateye tsəved nakə dedek eye a ndo hay aye. Pat nakə mēndzibəra ma ndəviye aye na, Mbəlom ma pərətēye ka wu tay nakə tē ge aye.

Pol a zlapa tē dāretsətseh ŋgay neheye a sa aye

¹⁶ Na masiye ha, na tsikakumeye sa, ndāray mā dzala neņ na, gər mavuwe bay. Tadə ka dzalum mē gər kurom gər a vuweņ na, tēmum andza niye hārwi ada neņ nā sla faya mēge zlapay dərmaķ andza nakə ka vələumatay tsəved a gər mavuwe hay aye. ¹⁷ Wu nakə na tsikiye na, na tsikiye andza nakə a say a Bəy Maduweņ aye bay. Ahəl nakə na giye zlapay aye na, ta dedek na tsikiye me andza gər mavuwe. ¹⁸ Na zəba faya na, ndo hay haladzay faya ta giye zlapay andza ndo neheye tē sər Mbəlom bay aye. Neņ dərmaķ na giye andza nətēye. ¹⁹ Ka gwadum nəkurom na, ka tsahum ba? Ka zalumatay a gər

mavuwe hay ta mədzaļ gər kurom. ²⁰ Ka vələumatay tsəved a ndo hay tē tēra kurom ha andza beke hay, ta səpatiye fakuma abēra wu kurom hay ta bəbək, tē vakum gər, tē zəba fakuma andza wu kəriye ada tē fakum. Ka vələumatay tsəved andza niye. ²¹ Ah! Neņ na, horoy a geņ haladzay. Neņ bəle eye, na gakum andza niye təbey.

Anəke na tsikiye me andza gər mavuwe. Na giye zlapay tē wu nakə ndo siye hay faya ta giye ha zlapay aye dərmaķ. ²² Tē gwad nətēye na, Hebrə hay. Neņ dərmaķ ndo i Hebrə. Tē gwad nətēye Israyel hay. Neņ dərmaķ ndo i Israyel. Nətēye slala i Abraham. Neņ dərmaķ slala ŋgay. ²³ Nətēye ndo mēge mēsler i Yesu Kəriste. Neņ na ze tay ha. Na tsikiye andza neņ ndo i matərakahaņ. Na ge mēsler tē mawura bo eye a ze i tay. Tē gəsawa ga a danğay madzəga haladzay, a ze i tay, ta ndaba ga madzəga haladzay, a ze i tay, na sər məmətē madzəga haladzay, a ze i tay. ²⁴ Madzəga zləm Yahuda hay ta ndaba ga ta mandala ba, tē ndabawa ga na, kuro kuro mahkar gər eye tsid.† ²⁵ Madzəga mahkar, Roma hay ta kəd ga, sik nətē ta kal ga tē kwar hārwi məkədə gay. Madzəga mahkar kwalalaņ i yam ka bətuk may ha a huđ i yam. Sik nətē ta həpat kwa ta həvad, na həna mē huđ i yam. ²⁶ Sik haladzay ahəl nakə faya na həhaliye na, na sa dāretsətseh hārwi mazaw nakə ma zliye ga aye, na sa dāretsətseh hārwi məkəl hay ta zleņ zay haladzay, na sa dāretsətseh hārwi ndo neheye nətēye Yahuda hay bay kwa tē həlay i Yahuda gwala ga hay, ta pərēņ haladzay. Na sa dāretsətseh haladzay kwa ma wuzlahgəma, kwa mē kəsaf, kwa ka gər i bəlay. Ndo neheye tē gwaday a gər tay nətēye ndo məpay bəzay a Yesu Kəriste ta geņ dāretsətseh haladzay. ²⁷ Na ge mēsler haladzay ta gədaņ ada na sa dāretsətseh, madzəga haladzay na hutawa tsəved ka mēndzəhəre bay, madzəga haladzay na ndzawa ze mēnde wu mēnday ada ze mēse yam, mətasl a gawēņ ada na hutawa pe-teked məpe ka bo bay. ²⁸ Dāretsətseh siye hay andaya, ane tuk na, na tsikiye sa bay. Na tsikiye ka wu mekeleņ eye dekdek. Ma

* 11:10 Zəba ma 2 Korinthe hay 1.1. † 11:24 Zəba mē Bazlam mapala eye masulo eye 25.3.

mədzal gər na, na dzalawa ka ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste huya. Na dzalawa fataya pat pat. ²⁹Tadə ndoweye kə ge bəle ka tsəved i Mbəlom na, a wur fagaya haladzay andza maa ge bəle na, neŋ. Tadə ndoweye kə dəf a mezeleme na, a wur fagaya haladzay andza faya ta fəkiye ga ta ako.

³⁰Tadə na giye zlapay na, na giye zlapay tə bəle ga. ³¹Mbəlom Bəba i Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste, mazembede nakə ndo hay ta zambadəye, tā zambadəy. Neŋgeye a sər ha na raw me bay. ³²Ahəl niye ahəl nakə neŋ ma Damas aye na, bəy bagwar eye i gəma niye tə zalay Aretas. A pa bəy hərwi mələve wuzlahgəma. Bəy a pay ndo hay ka tsəved hərwi mægəse ga. Gəma niye na, malawara eye ta zled. ³³Ane tuk na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə pa ga a kəteh, tə ɓar faya ləber. Tə zla ga ahaya abəra tə mavavar. Tə mbəzla ga ahaya sərəhəhə abəra ma wuzlahgəma niye. Na təmaw abəra mə həlay i bəy niye.†

12

Pol a sər ha gədan i Yesu Kəriste

¹Kuton na giye zlapay huya. Na sər ha ma giye ŋgama kwa tsekweŋ bay tebiye. Ane tuk na, anəke na tsikiye ka wu nakə Yesu Kəriste a bəzeŋ ha ma məsine aye. ²Na sər ndoweye andaya madzapa eye tə Yesu Kəriste. Kə ndza ma giye məve kuro gər eye faɗ, Mbəlom a zla na a mbəlom ka təv ŋgay. Agəna Mbəlom a bəzay ha ma məsine, agəna ki ye tə slo i bo ŋgay ta dedək, Mbəlom nəte ŋgweŋ a sər. ³Ayaw! Mbəlom kə zla na ndo niye a mbəlom ka təv ŋgay. Agəna məsine a gay, agəna ki ye ta dedək, maa sər na, Mbəlom. ⁴Ahəl nakə neŋgeye mə dəma aye na, kə tsəne wu nakə ndo zezeŋ ma sliye mətsike bay aye. Ta vəl faya tsəved a ndo hay ka mətsike bay. ⁵Na giye zlapay na, ta ndo niye, ane tuk na, ka wu neheye tebiye a zəbeŋ dərə a neŋ aye na, na giye zlapay tə bəle ga dəkdək tsa. ⁶Tadə a seŋ mäge zlapay na, na tsikiye me andza gər mavuwe bay, wu nakə na tsikiye na, ma təriye dedək. Ane tuk na, na giye zlapay bay hərwi a seŋ bay nakə ndo ta

rəheŋeye ha gər hərwi wu neheye na giye ha zlapay aye. A seŋ tā rəheŋ ha gər duh na, hərwi bazlam neheye ŋgwalak eye hay tə tsəne abəra mə bazlam ga aye ada tə ŋgatay a mede ga.

⁷Haɓe na, na giye zlapay hərwi wu nakə Mbəlom a bəzeŋ ha aye. Ane tuk na, Mbəlom a vəleŋ nakə ma wuriye fagaya mə bo aye hərwi ada nā ge zlapay sa bay. Mbəlom a geŋ wu niye na, tə həlay i ndo i maslaŋ i Fakalaw nakə a sləraw hərwi mənɗeɓe ga hərwi ada nā ge zlapay bay. ⁸Madzəga mahkar na duwulay naha me a Bəy Maduweŋ hərwi ada mā zla fagaya abəra dərətsətseh nakay. ⁹Ane tuk na, Bəy Maduweŋ a gwedeŋ: «ŋgwalak ga na, ɗa kar. Hərwi gədan ga ma zəbiye na, ahəl nakə nəkar bəle aye.» Kə ge andza niye na, dərəv ga maŋwasa eye haladzay. Neŋ faya na ŋgalakiye hərwi gədan i Kəriste mandza eye mə neŋ. ¹⁰Hərwi niye dərəv ga maŋwasa eye hərwi nakə neŋ bəle eye. Kwa tadə faya ta tsedeŋeye, kwa tadə faya ta pəreŋeye, kwa tadə dərətsətseh siye hay faya ta ndzeŋeye a gər, kwa tadə wu hay ta zeŋ gədan, na sər ha faya na giye dərətsətseh hərwi Kəriste ada dərəv ga maŋwasa eye hərwi ahəl nakə neŋ bəle eye na, Kəriste ma vəleŋeye gədan ŋgay.

Pol a dzala ka ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Korinje aye

¹¹Na tsik me andza gər mavuwe, ane tuk na, maa geŋ kuton na, nəkurom. Na zambadəy a bo ga na, hərwi nəkurom ka zambadəy ga ha bay. Haɓe mata zembede ga ha na, nəkurom na gwad bəɗaw? Neŋ wuray kəriye, ane tuk na, ndo i maslaŋ kurom neheye ka gwadum nəteye bagwar eye hay haladzay aye na, ta ze ga ha bay. ¹²Nəkurom ka sərūm ahəl nakə neŋ mə gay kurom aye na, na ge məsler ta məzle ŋgatay mə dərətsətseh ada Mbəlom kə ge masuwayaŋ wal wal haladzay tə həlay ga. Masuwayaŋ neheye a ɗa ha na, neŋ ndo i maslaŋ ŋgay ta dedək. ¹³Na ge wu hay mə gay i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste siye hay ada na ge mə gay kurom bay na, andaya ɗaw? Wu andaya nəte tsa nakə na ge mə gay kurom bay aye. Na tsətsah fakuma: «Ndayum ga ha wu

† 11:33 Zəba mə Məsler hay 9.23-25.

mənday» bay. Kə ge na gakum lele bay na, pəsum ga ha!

¹⁴ Anəke na, mazlambar na diye naha a gay kurom mamahkar eye. Na ye naha na, na təmiye ka vəlumen wu wal bay. Wu nakə a seŋ aye na, dərev kurom bəna wu kurom hay bay. Andza i wawa hay ta bəba tay hay. Maa vəlatay wu a bəba hay na, wawa tay hay bay. Duh maa vəlatay wu a wawa hay na, bəba tay hay. ¹⁵ Kwa tadə na dziye ha wu ga tebiye, kwa tadə na vəliye ha məsəfəre ga peteh hərwi madzəne kurom na, a yeŋ a gər haladzay. Ass! Ka wudum ga sa bay na, hərwi nakə na wudə kurom ka zal aye daw?

¹⁶ Na gwad ka sərūm ha na tsətsah fakuma vəlumen wu bay! Ane tuk na, ndo siye hay mə walaŋ kurom tə gwad: «Pol neŋgeye bəbək eye, faya ma vakw-eye gər.» ¹⁷ Na vakum gər na, ma kəkay? Na vakum gər na, ta ndo nəte mə walaŋ i ndo neheye na slər tay naha a gay kurom aye tsukudu, ma kəkay? ¹⁸ Na tsətsah ka Titus mā ye naha a gay kurom. Na slər naha malamar mekeləŋ eye nakə ka sərūm na aye tā ye naha salamay.* Ti ye naha na, Titus kə vakum gər hərwi məzle suloy kurom daw? Titus tə neŋ, nəmay salamay mədzal gər may nəte bədaw ada faya nəmaa zəŋgaliye tsəved eye nəte bədaw?

¹⁹ Wu nakə nəmaa watsa a dərəwel nakay aye na, agəna ka dzalumeye na watsakum naha hərwi məge me abəra ka bo may kame kurom. Nəmaa tsik na, kame i Mbəlom hərwi nəmay ndo i Kəriste hay. Nəkurom malamar may neheye nəmaa wudə kurom haladzay aye, nəmaa tsikakum wu neheye tebiye na, hərwi a samay madzəne kurom hərwi ada kə gəlum ka tsəved i Mbəlom. ²⁰ Dərev faya ma diye fagaya abəra hərwi na dzala agəna ahəl nakə na ye naha a gay kurom aye, na ndzakumeye a gər nəkurom ka tsəved nakə lele bay aye. Mede kurom ma deyeŋeye a gər bay. Tadə kə ge andza niye na, mede ga ma deyakumeye a gər bay. Agəla na ndzakumeye a gər na, faya ka tərūmeye mə walaŋ kurom, faya ka gumeye ka bo

sələk mə walaŋ kurom, faya ka gumeye ka bo mevel, faya ka ŋgənumeye bo, faya ka tsikumeye wu nakə lele bay aye ka ndo hay, faya ka nasumeye ha məzele i ndo siye hay, faya ka dəslumeye ha gər a bo kurom ada faya ka gumeye wu neheye a ye ta tsəved nakə ŋgwalak eye bay aye. ²¹ Agəna ahəl nakə na ye naha a gay kurom sa aye na, dərev ga ma ŋgwasiye kame i Mbəlom sa bay. Na dzədzar hərwi na ye naha na, agəna na ndzeeye a gər a ndo i mezeleme hay haladzay mə walaŋ kurom ta gər ha mezeleme bay. Agəla nəteye huya ta giye wu nakə lele bay aye, nəteye faya ta giye madama, faya ta giye wu neheye lele bay aye tebiye. Kə ge andza niye na, na ta tuwiye hərwi tay.

13

Mandəve i bazlam

¹ Aza na diye naha a gay kurom na, mamahkar eye. Nəmaa giye sariya ka ndo neheye faya ta giye mənese aye ada nəmaa giye andza nakə tə watsa mə Dərəwel i Mbəlom, tə gwad: «Ta ŋgəniye sariya i wu hay tebiye na, ndo məhəle mbal hay sulo kəgəbay mahkar tā ge andaya bəna sariya ma ŋgəniye bay.*» ² Mede nakə na ye naha masulo aye na, ba na tsikatay a ndo neheye faya ta giye mənese ada a ndo siye hay tebiye dərək. Anəke na, na ye naha zuk bay. Na masakumeye naha mətsike wu nakə na tsikakum aye. Aza na ye naha na gəriye ndəray kwa nəte bay tebiye. ³ Maa tsik me tə bazlam ga Kəriste daw na, na gwad a sakum məsəre ha bədaw? Ka ta sərūmeye ha! Neŋgeye na bəle eye kame kurom bay, ma giye məsler mə walaŋ kurom ta gədaŋ. ⁴ Ahəl nakə ta dar na ka mayako mazləmbada eye na, dedek neŋgeye bəle eye. Ane tuk na, kə lətsəw abəra ma mədahaŋ, neŋgeye andaya ta gədaŋ i Mbəlom. Nəmay na, nəmay madzapa eye tə neŋgeye. Nəmaa həniye ha gər hərwi matəre bəle eye hay. Ane tuk na, aza nəmaa ye naha a gay kurom na, nəmaa bəziye ha nəmay ta məsəfəre ta sifa ŋgay, nəmaa giye məsler ta gədaŋ i Mbəlom.

* **12:18** Pol kə tsik ka malamar niye tsiy. Zəba 2 Korinje hay 8.22. **12:19** Mata 18.16; 1 Timote 5.19; Hebrə 10.28.

* **13:1** Zəba mə Bazlam mapala eye masulo eye

⁵ Tsətsahumay a gər kurom, zəbum ka məndze kurom, nəkurom mandza eye andza ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ŋway daw? Yesu Kəriste andaya mə nəkurom na, ka sərūm ha bədaw? Kə ge andza niye bay na, ka dəfūmeye abəra ka tsəved. ⁶ Ane tuk na, kwa kəkay kəkay bəbay na, ka sərūmeye ha ta dedək nəmay na, nəmaa dəf abəra ka tsəved bay. Nəmay na, ndo i maslan i Yesu hay ta dedək. ⁷ A samay ndo hay tā gwad famaya, nəmaa ge məsler lele mə gay kurom bay. Wu nakə a samay aye na, nəmaa dūwulay naha me a Mbəlom hərwi ada kâ gum mənese sa bay. Kwa tadə ndo hay tə gwad nəmaa ge məsler lele mə gay kurom bay na, wu nakə a samay aye na, kâ gum ŋwalak. ⁸ Nəmaa tsik andza niye na, hərwi nəmaa sliye faya mənese ha bazlam dedək eye bay. Nəmaa sliye faya məge na, wu nakə dedək eye dekdek. ⁹ Tadə nəkurom gədan eye ka tsəved i Mbəlom, kwa tadə nəmay bəle eye hay na, dərev may faya ma ŋwasiye huya. Nəmaa dūwulay naha me a Mbəlom hərwi ada mâ dzəna kurom ka mägəle ka tsəved ŋgay.

¹⁰ Hərwi niye na watsakum naha dərēwel nakay ka bo abəra anəke na, hərwi ada nā ye naha ba ka tsətsahum məpəse me tsiy na, na tərakumeye sa bay. Ta dedək Mbəlom kə vələŋ tsəved ka matərakum hərwi ada nā nas kurom ha dūh bay, ane tuk na, hərwi ada nā dzəna kurom ka mägəle kame kame.

¹¹ Malamar ga hay, anəke na, na ndəv ha bazlam ga kənan! Pəlum mägəle ka tsəved i Mbəlom, vəlum gədan a bo mə walaŋ kurom nəte nəte, ndzum ayaw ayaw mə walaŋ kurom, ndzum ka təv manəte eye tə zay. Ada Mbəlom, neŋgeye nakə a wudā ndo hay aye ada faya ma vələteye zay a ndo hay aye, ma gakumeye gər.

¹² Tsikum me a bo lele mə walaŋ kurom nəte nəte andza malamar hay. Ndo məpay bəzay a Mbəlom hay tebiye kənan ta tsikakum naha me.

¹³ Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste mâ pa fakuma ŋgama. Mbəlom mâ rahakum ha dərev kurom tə mawudə bo ŋgay. Məsəfəre Tsədanŋa eye mâ dzapakum ha dərev kurom hay nəte nəte.

Derewel nakə Pol a watsatay naha a Galat hay aye Məfələkwe

Derewel i Pol nakə a watsatay naha a Galat hay aye na, a tsikatay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ta diye i tsakay i Turki nakə anəke aye. Pol a pa gay i mađuwule me a həlay mahəhele ŋgay masulo eye ta mahkar eye. Ma dəba ŋgay na, ndo mekelenj eye hay ti yaw tə labara wal abəra ka bəmalə i Pol.

Ma Galat na, slala i ndo hay wal wal: Yahuda neheye ta təra ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye tə siye i ndo neheye ti yaw abəra mə kule mekelenj eye mə dəma andza ma təv siye hay dərma.

Pol faya ma gwadateye na, ka ta ndziye ta Mbəlom na, məndze yak mâ ge lele ada ŋgwalak eye. A tsik niye na, tə gər i bazlam hay wal wal mahkar.

Ka madədo 1 ta 2 na, a təkər wu nakə a ge bo ka gər ŋgay aye.

Ka madədo 3 ta 4, Pol a ge me abəra ka labara ŋgay ta mətsike wu nakə a tsik ma Dzam Guram eye aye.

Ka madədo 5 ta 6. Pol a dā ha ma kəkay nakə ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste, nəteye ta təmaw abəra ma beke i bazlam mapala eye.

¹ Maa watsakum naha derewel nakay na, neŋ Pol. Neŋ ndo i maslanj i Yesu. Neŋ ndo i maslanj i ndo hay bay, maa slər ga ha na, ndo hay bay. Maa slər ga ha na, Yesu Kəriste eye tə gər ŋgay ta Mbəlom Bəba kway nakə a lətse ahaya abəra ma mədahanj aye. ² Malamar siye hay tə neŋ kananj tebiye nəmaa tsikakum naha me a nəkurom ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste neheye mahaya gər eye ka dala i Galat aye. ³ Mbəlom Bəba kway ta Bəy Maduwej kway Yesu Kəriste tâ pa fakuma ŋgama ada tâ vələkum zay. ⁴ Bəy Maduwej Yesu Kəriste kə vəl ha gər ŋgay, a mət na, hərwi ada Mbəlom mâ

pəsakway ha mezeleme kway hərwi ada wu i məndzibəra neheye lele bay aye tâ ge bəy ka gər kway sa bay. A ge na, andza nakə a say a Mbəlom Bəba kway mâ ge aye. ⁵ Zambadəkway a Mbəlom ka tor eye. Mâ ge bo andza niye!

Labara ŋgwalak eye na, nəte ŋgwej

⁶ Wu nakə nəkurom faya ka gumeye na, a geŋ hərəabəkka! Mbəlom kə zalakum hərwi kâ tərūm ndo ŋgay hay ada kə gakum ŋgwalak kəriye tə həlay i Yesu Kəriste. Ane tuk na, nəkurom faya ka mbədumeye dəba ta bəse tsa, ka pumeye bəzay a labara mekelenj eye nakə ka dzalum mə gər kurom ŋgwalak eye, ane tuk na, ŋgwalak eye bay. ⁷ Labara ŋgwalak eye na, nakə na tsikakum aye bəna, mekelenj eye nakə a yaw abəra ka təv i Mbəlom sa aye na, andaya bay. Na tsikakum andza niye na, hərwi ndo hay andaya faya ta kwasakumeye ha mədzal gər, a satay mənese ha ada mambəda ha Labara ŋgwalak eye i Kəriste. ⁸ Tadə ndoweye a tsikakum labara mekelenj eye wal abəra ka bəmalə nakə nəmaa tsikakum aye, kwa tadə nəmay, kwa tadə gawla i Mbəlom na, Mbəlom mâ vələy mezeleme. ⁹ Ba nəmaa tsikakum tsiy, ada anəke na maseye mətsikakum naha sa. Tadə ndoweye kə tsikakum labara mekelenj eye wal abəra ka bəmalə nakə ka tsənum aye na, Mbəlom mâ vələy mezeleme. ¹⁰ Ka dzalum mə gər kurom na tsik andza niye na, hərwi ada ndo hay tâ dəslenj ha gər dāw? A'ay! Andza niye bay. A seŋ na, Mbəlom neŋgeye mâ dəslenj ha gər. Ka dzalum mə gər kurom na, a seŋ neŋ nâ yatay a gər a ndo hay dāw? A'ay! Tadə a seŋ nâ yatay a gər a ndo hay sa na, na sliye faya matəre ndo i məsler i Kəriste bay.

Pol a dā ha ma kəkay nakə a təra ndo i maslanj i Yesu Kəriste aye

¹¹ Malamar ga hay, sərūm ha na, Labara ŋgwalak eye nakə faya na diye ha aye, a yaw abəra mə bazlam i ndo hay bay. ¹² Na tsəne abəra ka ndo hay bay, ada maa tətikenj na, ndo hay wal bay sa tsa. Yesu Kəriste eye tə gər ŋgay a dən ha.* ¹³ Mede ga nakə ahəl niye aye na paway bəzay a kule i Yahuda

* 1:12 Zəba mə Məsler hay 9.3-6.

ma kəkay na, ka tsənum. A həlay niye na, na gawatay dəretsətseh a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ka zal naha haladzay. Na pələwa tsəved ka mədze tay ha. ¹⁴ Mə walaŋ i ndo neheye məve may nəte aye na, na ze tay ha siye i ndo may hay tə məpay bəzay a kule may Yahuda hay. Na vəlaway ha bo ga peteh a kule i bəba tətə may hay.

¹⁵ Ane tuk na, Mbəlom kə zla ga. A zla ga na, kwa ahəl nakə ta wa ga zuk bay aye. Kə geŋ ŋgwalak ŋgay, a zeleŋ hərwi ada nā ge məsler ŋgay a həlay nakə a yay a gər aye. ¹⁶ A bəzeŋ ha wawa ŋgay mə neŋ hərwi ada nā dā ha Labara ŋgwalak eye nakə a tsik ka neŋgeye a ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye. Ahəl nakə a bəzeŋ ha aye na, nəmaa ge faya mahəmba ta ndəray bay. ¹⁷ Na ye a Zerozelem mata tsike me ta ndo neheye nəteye tə leheŋ matəre ndo i maslaŋ i Yesu hay aye na, na ye ka təv tay bay. Na ye dūh kwayaŋŋa, na ye ka dala i Arabi. Ma dəba aye, na maw na ye a Damas.

¹⁸ Məve mahkar a ye abəra mə dəma na, na ye a Zerozelem hərwi ada nā ŋgatay a Piyer. Nəmaa ndza ta neŋgeye na, məhəne kuro gər eye zlam tsa.† ¹⁹ Na ŋgatay na, a Yakuba malamar i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste bəna, na ŋgatay a ndo i maslaŋ i Yesu mekeleŋ eye bay. ²⁰ Mbəlom a sər wu nakə na tsik aye na, dedek, na raw me bay. ²¹ Ma dəba eye na ye ka dala i Siri ada a Silisi. ²² Ahəl niye na, məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste neheye ka dala i Yahuda aye na, tə sər ga ha zuk bay. ²³ Tə tsənawa wu neheye siye i ndo hay tə tsikawa fagaya, tə gwadawa: «Ndo nakə ahəl niye a gawa kway dəretsətseh aye na, ka mbədə. Duh anəke faya ma diye ha Labara ŋgwalak eye a ndo hay tuk. Ahəl niye na, a pələwa tsəved ka mədze ha ndo neheye tə dzala ha ka Yesu aye.» ²⁴ Ta zambadāy a Mbəlom hərwi ga.

2

Ta təma Pol ma Zerozelem

¹ Ma dəba i məve kuro gər eye faf na, neŋ ta Barnabas, nəmaa ye a Zerozelem

sa. Na zla na Titus ka həlay dərma. ² Na mbədə gər a dəma na, hərwi Mbəlom ka bəzeŋ ha, a gwedeŋ «do». Na ndisl naha a dəma na, nəmaa haya gər ta bagwar i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu əzad abəra ka ndo hay mahəmeye. Na dātay ha Labara ŋgwalak eye nakə faya na dātay ha a ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye. Ağəna ta dzaliye na, məsler ga nakə ahəl niye ta məsler ga nakə faya na giye a təra kəriye. ³ Titus nakə nəmaa ye salamay aye na, neŋgeye ndo i Gərek, ane tuk na, ta gay kutoŋ ka mədase bo hərwi məpay bəzay a bazlam i Musa mapala eye na, ta gay bay. ⁴ Ane tuk na, ndo i maraw me hay tə yaw a walaŋ may ta bəbəkək tay, a satay mā dəs bo. Tə fələkwaw ta məkal hərwi mazəbe ka tsəved kway nakə ka ləvakwa gər kway hərwi nəkway madzapa eye tə Yesu Kəriste aye. A satay na, kā tərakwa beke i bazlam i Musa mapala eye sa. ⁵ Ane tuk na, nəmaa vəlatay tsəved kwa tsekweŋ bay tebiye. A samay na, Labara ŋgwalak eye mā ye kame huya ta dedek nakə ada ka tsənumeye dərma. aye.

⁶ Ndo neheye tə gwad nəteye bagwar eye hay aye, kwa tadə nəteye bagwar eye hay, kwa tadə nəteye bagwar eye hay bay, məndəre ga mey tey. Ka dəre i Mbəlom ndo hay na, tə ləva nəte. Ahəl nakə faya na tsikiye wu nakə na dawa ha a ndo hay aye na, ndo neheye bagwar eye ta səkeheŋ ha faya wuray ka bazlam ga nakə na dawa ha aye bay. ⁷ Azlakwa bay tə sər ha dūh na, Mbəlom kə vəleŋ Labara ŋgwalak eye, a gwedeŋ do ta dātay ha a ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye andza nakə a tsikay ahəl niye a Piyer, a gwadāy do ta dātay ha a Yahuda hay aye. ⁸ Tə sər ha Mbəlom nakə a vəlay gədaŋ a Piyer ada a təra ha ndo i maslaŋ i Yahuda hay aye na, neŋgeye Mbəlom nakə a vəleŋ gədaŋ ada a slər ga ha ka təv i ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye na, huya neŋgeye. ⁹ Yakuba ta Piyer ta Yuhana na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə sər ha nəteye ndo məndzatay kame, tə sər ha ta dedek Mbəlom kə vəleŋ məsler nakay a həlay. Hərwi niye tə gəsəŋ həlay a neŋ ada a Barnabas. Andza məgwede

† 1:18 Sefas na, məzele i Piyer ndo i maslaŋ i Yesu Kəriste.

nəmay tebiye bazlam may nəte. Andza niye nakə nəmay tebiye bazlam may a ye ka bo ta nəteye aye. Nəmay nəmaa diye ka təv i ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye ada nəteye na, ta giye məsler mə walaŋ i Yahuda hay. ¹⁰ Wu nakə ta tsətsah famaya nəmaa giye na, nəte tsa. Wu niye na, na vəl ha bo ga ka məge dərmak. Tə gwadamay nəmaâ dzəna ndo i mətawak neheye mə walaŋ i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma Zerozelem aye.

Pol a may ha maŋgok a Piyer ma Anġtiyos

¹¹ Ma dəba eye na, Piyer a yaw a Anġtiyos, na gay me kame i ndo hay hərwi a ge wu nakə lele bay aye. ¹² Kurre na, neŋgeye ta ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye nəteye Yahuda hay bay aye tə ndayawa wu mənday ka təv manəte eye. Aza ma dəba eye na, Yakuba a sləraw ndo hay a təv may. Ahəl nakə tə ndislew, Piyer a ŋgatataŋ na, a dazlay madayaw abəra mə walaŋ tay, kə nda wu mənday ta nəteye sa bay. A dzədzar ta ndo neheye tə gwad ndo hay tebiye tâ dəs bo aye. ¹³ Siye i Yahuda neheye tə pa mədzal gər ka Yesu andza Piyer aye dərmak. Kwa bo i Barnabas eye tə gər ŋgay a ge andza niye dərmak. Tə ge ta məvatay gər. ¹⁴ Na zəba faya na, tə pay bəzay a dedək i tsəved i Labara Ŋgwalak eye bay na, na tsikay a Piyer kame tay tebiye, na gwaday: «Nəkar ndo i Yahuda, ane tuk na, məndze yak nakə ka ndza kanaŋ aye na, andza ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye. Ka ndza andza nəkar Yahuda hay bay. Kə ge andza niye na, a saka ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye tâ ndza andza nəteye Yahuda hay na, hərwi mey?»

Ka təmakweye na, ta məpe mədzal gər kway ka Yesu Kəriste

¹⁵ Nəkway na, tə wa kway Yahuda hay bəna nəkway ndo i slala i siye i ndo neheye tə sər bazlam i Mbəlom mapala eye bay aye bay. ¹⁶ Ane tuk na, kwa andza niye bəbay na, ka sərakwa ha ndəray ma sliye matəre tsədəŋŋa kame i Mbəlom bay, say ndo nakə kə pa mədzal gər ŋgay ka Yesu

Kəriste aye. Bəna ndo nakə faya ma pay bəzay a bazlam i Musa mapala eye na, ma təriye tsədəŋŋa bay. Nəkway bəbay ka dzalakwa ha ka Yesu Kəriste nakə ada Mbəlom a təma kway andza ndo neheye nəteye ŋgwalak eye kame ŋgay aye. Bəna hərwi nakə ka pakway bəzay a bazlam i Musa mapala eye bay. Ndəray ma sliye faya matəre ŋgwalak eye kame i Mbəlom hərwi nakə faya ma pay bəzay a bazlam i Musa mapala eye bay.*

¹⁷ Andza niye, nəmay Yahuda hay a samay matəre ŋgwalak eye hay kame i Mbəlom na, hərwi nakə nəmaa pa mədzal gər may ka Yesu Kəriste aye. Kə ge nəmay andza niye na, nəmaa təra andza ndo neheye ka zalakway ndo i mezeleme hay hərwi faya ta pay bəzay a bazlam i Musa mapala eye sa bay aye. Niye na, andza məgwede Kəriste faya ma diye may ha a mezeleme daw? Kwa tsekweŋ andza niye duh bay!

¹⁸ Maga eye na, andza nakay duh: Tadə ndoweye kə gər ha məpay bəzay a bazlam i Musa mapala eye hərwi nakə ma təriye ha ŋgwalak eye bay aye, ada ma dəba eye a mbədə gər məpay bəzay sa, a zəba faya andza wu nakə ŋgwalak eye sa. Niye a ge na, wu nakə a yay a gər a Mbəlom bay aye. ¹⁹ Neŋ na mət na, hərwi bazlam i Musa mapala eye. Neŋ kame ŋgay na, andza ndo nakə maməta eye aye. A ge bo andza niye na, hərwi ada nā ge andaya ta sifa kame i Mbəlom. Ahəl nakə ta dar na Kəriste ka mayako mazləlmbada eye na, neŋ madzapa eye tə neŋgeye, nəmaa mət ka bo salamay.† ²⁰ Neŋ na, sifa nakə anəke na ndziye ha aye na, i ga bay, mandza eye mə neŋ na, Kəriste. Məndze ga nakə na ndziye ka məndzibəra anəke aye na, na ndziye hərwi nakə na dzala ha ka neŋgeye Wawa i Mbəlom nakə a wudā ga aye ada a vəl ha gər ŋgay hərwi ga aye. ²¹ Neŋ na, dāda na kərahiye ŋgwalak i Mbəlom nakə a geŋ aye ta məme a bazlam i Musa mapala eye bay. Tadə ta dedək ndoweye ma təriye tsədəŋŋa kame i Mbəlom hərwi faya ma pay bəzay a bazlam i Musa mapala eye na, niye na,

* **2:16** Dəmes hay 143.2; Roma hay 3.20, 23. † **2:19** Ahəl niye hərwi madayay a gər a Mbəlom ada matəre ŋgwalak eye kame ŋgay na, Pol a paway bəzay a bazlam i Musa mapala eye. A pa mədzal gər ka Yesu Kəriste na, a zəba faya bazlam i Musa mapala eye ma təriye ha ndo ŋgwalak eye bay. Hərwi niye a gər ha məpay bəzay a bazlam i Musa mapala eye.

Kərıste a mət kəriye, kə ge ɲgama bay. Duh andza niye bay!

3

Bazlam i Musa mapala eye ta mæpe mædzal gər ka Yesu

¹ Nəkurom Galat hay, maa zla fakuma abəra metsehe na, mey? Maa ndzək kurom way? Na dākum ha parakka lele hərwi ada kâ tsənum ma kəkay nakə Yesu Kərıste a mət ka mayako mazləmbada eye. ² Na tsətsahiye fakuma wu nəte. Məsəfəre Tsədəŋŋa eye nakə Mbəlom a vəlakum aye na, a vəlakum na, hərwi nakə faya ka pumay bəzay a bazlam i Yahuda hay mapala eye daw? A'ay, Mbəlom a vəlakum Məsəfəre Tsədəŋŋa eye na, hərwi nakə ka tsənum Labara Ɲgwalak eye ada ka dzalum ha faya aye, na gwad'ba? ³ Metsehe andaya fakuma bay na, hərwi mey? Ka dazlumay ahəl niye na, ta gədan i Məsəfəre Tsədəŋŋa eye. Anəke a sakum mandəv ha ta gədan kurom eye na, ma kəkay? ⁴ Wu neheye tebiye a ndzakum a gər aye ka dzalum na, kəriye tsa daw? Ta dedək ma təriye kəriye tsa bay. ⁵ Mbəlom a vəlakum Məsəfəre ɲgay ada a ge masuwayaŋ hay mə walaŋ kurom na, hərwi nakə ka pumay bəzay a bazlam i Yahuda hay mapala eye daw? A'ay, a ge na, hərwi nakə ka pumay zləm a Labara Ɲgwalak eye ada ka pum mædzal gər kurom ka Kərıste aye.

⁶ Wu nakə bazlam i Mbəlom a tsik ka Abraham aye na, məmum ahaya a gər, a gwad: «Abraham a dzala ha ka Mbəlom, hərwi niye Mbəlom a təra ha ndo i dedək kame ɲgay.*» ⁷ Niye na, andza mægweđe, wawa i Abraham dedək eye hay na, ndo neheye tə dzala ha ka Mbəlom aye. ⁸ Tə watsa kurre mə Derewel i Mbəlom, a gwad: «Mbəlom ma təmiye ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye, ma piye tay ha nəteye ɲgwalak eye hay kame ɲgay. Niye na, hərwi ta dzala ha ka neŋgeye.» Abraham a tsəne Labara Ɲgwalak eye nakay na, kurre. Mbəlom a gwad: «Na piye ɲgama ka ndo i mändzibəra hay tebiye hərwi yak.†»

⁹ Andza nakə ahəl niye Mbəlom a pa ɲgama ka Abraham hərwi nakə a dzala ha ka Mbəlom aye na, Mbəlom ma piye ɲgama ka ndo neheye tebiye tə dzala ha ka neŋgeye andza niye dərma.

¹⁰ Ndo neheye tə dzala, tə gwad ta təriye ɲgwalak eye hay kame i Mbəlom ta mæge wu nakə bazlam i Musa mapala eye a tsik aye na, Mbəlom ma vəlateye mezeleme. Andza niye, tə watsa a Derewel i Mbəlom na, a gwad: «Ndoweeye kə pay bəzay a wu neheye mawatsa eye mə Derewel i Musa aye pat pat bay na, Mbəlom ma vəleye mezeleme.‡» ¹¹ Ka sərakwa ha bazlam i Musa mapala eye ma sliye matəre ha ndo ɲgwalak eye kame i Mbəlom bay. Ka sərakwa ha na, hərwi tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad: «Ndo nakə kə dzala ha ka Mbəlom aye na, Mbəlom ma təriye ha ɲgwalak eye ka dərə ɲgay, ada ma hutıye sifa.§» ¹² Ane tuk na, məpay bəzay a bazlam i Musa mapala eye na, wal ta mæpe mædzal gər ka Mbəlom. Duh andza nakə tə watsa a Derewel i Mbəlom aye na, tə gwad: «Ndo nakə kə pay bəzay tebiye a bazlam mapala eye na, ma hutıye sifa dedək eye tə neŋgeye.*» ¹³ Andza niye Mbəlom a vəlakway mezeleme na, hərwi nakə ka pakway bəzay a bazlam i Musa mapala eye peteh bay aye. Ane tuk na, Kərıste a yaw, a zla təv mändze kway hərwi ada Mbəlom mâ vəlay mezeleme a neŋgeye a bəram kway. A ge andza niye na, a səkəma kway ahaya hərwi ada Mbəlom mâ vəlakway mezeleme sa bay. Andza nakə tə watsa a Derewel i Mbəlom aye, tə gwad: «Ndo nakə ta dar na ka mayako aye na, Mbəlom kə vəlay mezeleme.†» ¹⁴ Yesu Kərıste a ge andza niye na, hərwi ɲgama nakə Mbəlom a tsikay a Abraham kurre a gwaday «na ta vəlakeye» na, ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye ta hutıye tə həlay i Yesu Kərıste dərma. A ge andza niye na, hərwi ada nəkway kâ hutakwa Məsəfəre nakə Mbəlom a tsik kurre a gwad ma vəlakweye hərwi nakə ka pakwa mædzal gər kway ka neŋgeye aye.

* 3:6 Madazlay i wu hay 15.6. † 3:8 Madazlay i wu hay 12.3. ‡ 3:10 Bazlam mapala eye masulo eye 27.26. § 3:11 Habakuk 2.4. * 3:12 Levitik 18.5; Roma hay 10.5. † 3:13 Bazlam mapala eye masulo eye 21.23.

Bazlam i Musa mapala eye ma nasiye ha wu nakə Mbəlom a gwad ma vəliye aye bay

¹⁵ Malamar ga hay, na dākumeye ha wu nakay tə wu neheye ka ngatawakway pat pat aye. Tadə ndo hay sulo tə ndza ka təv manəte eye, tə ma ha ka bo bazlam ada tə ɓar dzam mə walaŋ tay na, ndo andaya ma sliye faya məpəla tay ha daw? Ndəray ma sliye faya masəkah ha faya wuray bay dərma. ¹⁶ Dzam nakə Mbəlom a ɓar aye dərma andza niye. Mbəlom a tsik kurre, a gwad ma vəliye wu neheye na, a Abraham. Kə tsik, a gwad ma vəliye a hulfe ŋgay dərma. Ta watsa mə Derewel i Mbəlom, Mbəlom ma vəliye wu neheye a Abraham ada a hulfe ŋgay hay na, andza niye bay. Tə tsik bazlam niye na, ka hulfe nəte tsa. Hulfe niye na, Kəriste.† ¹⁷ Wu nakə a seŋ mətsike aye na, anaŋ: Mbəlom a ɓar dzam ta Abraham kurre. Ma dəba i məve temerre fad tə kuro kuro mahkar na, Mbəlom a vəl bazlam mapala eye a Musa. Andza niye, bazlam i Musa mapala eye ma sliye məpəle ha dzam nakə Mbəlom a ɓar ta Abraham kurre aye bay, wu nakə a tsik, a gwad ma vəliye na, ma sliye faya mənese ha bay. ¹⁸ Tadə Mbəlom ma vəliye wu a ndo hay hərwi nakə faya ta pay bəzay a bazlam i Musa mapala eye na, andza məgwede ma vəliye hərwi kə gwad ma vəliye sa bay. Ane tuk na, Mbəlom a pa ŋgama ka Abraham na, hərwi nakə a tsikay kurre a gwaday ma ta giye andza niye aye.

Mbəlom a vəlakway bazlam mapala eye na, hərwi mey

¹⁹ Tadə kə ge andza niye na, Mbəlom a vəl bazlam mapala eye a Yahuda hay na, hərwi mey? Mbəlom a vəlamay na, hərwi ada kə sarakwa ha wu neheye lele bay kame ŋgay aye. A vəl na, ka təmad eye hus ahəl nakə hulfe i Abraham ki yaw aye, ndo nakə Mbəlom a gwad ma ta vəleye wu niye aye. Ma dəba eye na, gədaŋ i bazlam mapala eye andaya sa bay. Mbəlom a vəl bazlam mapala eye a gwala ŋgay hay na, hərwi ada tə yaw, tə day ha a Musa ada Musa mə datay ha a Yahuda hay.§ ²⁰ Ndo məma ha

bazlam neŋgeye na, mə walaŋ i bəruk hay sulo huya, ane tuk na, ahəl nakə Mbəlom a gwaday a Abraham na ta vəlakeye wu aye na, a ge neŋgeye mahəŋgeye bəna ndəray andaya mə walaŋ tay bay.*

²¹ Andza məgwede na, wu nakə Mbəlom a gwad ma vəliye na, a say a bazlam mapala eye bədaw? A'ay, andza niye bay. Tadə kə ge bazlam mapala eye nakə Mbəlom a vəl aye ma vəliye sifa a ndo hay na, haɓe ma sliye məge tay ha ndo hay ŋgwalak eye hay kame i Mbəlom, ane tuk na, bazlam mapala eye andaya andza niye bay. ²² Azlakwa duh tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad: Ndo i məndzibəra hay tebiye nəteye mə həlay i mezeleme. A ge andza niye na, hərwi ada Mbəlom mə vəl wu nakə a gwad ma vəlateye a ndo neheye tə pa mədzal gər tay ka Yesu Kəriste aye. A vəlatay na, hərwi nakə tə dzala ha ka Yesu Kəriste aye tsa.

²³ Ahəl niye na, tsəved andaya hərwi ada ndo hay tə dzala ha ka Yesu zuk bay, bazlam i Musa mapala eye a ləva kway. Bazlam i Musa mapala eye a ləva kway hus a həlay nakə Mbəlom a dākway ka tsəved i mədzal ha ka Kəriste aye. ²⁴ Andza niye, bazlam i Musa mapala eye a təra andza ndo matsəpe kway hus a həlay nakə Kəriste ma deyeweye aye. Bazlam mapala eye a təra ahəl niye na, andza niye, hərwi ada Kəriste ki yaw na, ka tərakweye ŋgwalak eye hay kame i Mbəlom. Niye na, hərwi ka dzalakwa ha ka neŋgeye. ²⁵ Anəke na, Mbəlom ka həndəkakway tsəved i mədzal ha ka Kəriste, bazlam i Musa mapala eye ma tsəpiye kway sa bay. ²⁶ Anəke na, nəkurom madzapa eye tə Yesu Kəriste, nəkurom tebiye wawa i Mbəlom hay hərwi ka dzalum ha ka neŋgeye. ²⁷ Neheye tebiye tə dzapa tə Kəriste mə madzəhuɓe tay ha nakə ta dzəhuɓ tay ha aye na, ta mbədə, məndze tay a ndzakit bo i Kəriste. ²⁸ Tadə agəna nəkar Yahuda, kəgəbay nəkar Yahuda bay na, ma giye wuray bay. Tadə nəkar beke, kəgəbay beke bay na, ma giye wuray bay. Kwa tadə nəkar hasləka eye, kwa tadə nəkar

† 3:16 Madazlay i wu hay 12.7. § 3:19 Ka kule i Yahuda hay na, Mbəlom a day ha bazlam ŋgay mapala eye a Musa tə həlay i gawla ŋgay hay. Musa neŋgeye ndo məme ha mə walaŋ i gawla i Mbəlom hay ta Yahuda hay. * 3:20 Zəba mə Bazlam mapala eye masulo eye 6.4.

ngwas eye, ma giye wuray bay. Nəkurom tebiye nəte hərwi nəkurom madzapa eye tə Yesu Kəriste. ²⁹ Kə ge nəkurom madzapa eye tə Kəriste na, andza məgwede nəkurom dərmak ma hulfe i Abraham. Ka ta hutumeye wu neheye tebiye Mbəlom a tsik ahəl niye a gwad ma vəleye a Abraham ada a hulfe ngay hay aye.

4

¹ Wu nakə a seŋ mətsikakum aye na, anaŋ: Maga eye na, andza wawa nakə ma ndiye gay i bəba ngay aye. Ahəl nakə neŋgeye wawa eye mba kwa tadə wu i bəba ngay tebiye i ngay bəbay na, neŋgeye andza beke. ² Ahəl nakə neŋgeye wawa eye mba aye na, ndo hay ta geye gər, ta geye gər a wu ngay hay dərmak hus a məpesle həlay i bəba ngay nakə ma ndisliye a dəma aye. ³ I kway andza niye dərmak. Ahəl nakə nəkway andza wawa hay mba aye na, nəkway beke i məsəfəre neheye ngwalak eye bay neheye faya ta ləviye mändzibəra aye. ⁴ Ane tuk na, ahəl nakə məpesle i həlay i Mbəlom a ndisl a dəma aye na, a sləraw wawa ngay. Ngwas a wa na. A pay bəzay a bazlam i Musa mapala eye lele, ⁵ hərwi ada mâ təma tay ha ndo neheye nətəye beke i bazlam i Musa mapala eye ada kâ tərakwa wawa i Mbəlom hay. ⁶ Wu nakə ka sərakweye ha ta dedek nəkway wawa ngay hay aye na, anaŋ: Mbəlom a sləraw Məsəfəre i wawa ngay a dərev kway. Məsəfəre niye faya ma zaley a Mbəlom mə dərev kway, «Abba, Bəba ga.» ⁷ Andza niye, nəkurom beke i fakalaw hay sa bay, nəkurom wawa i Mbəlom hay duh. Sa tsa na, ka hutumeye wu neheye ma vəlateye a wawa ngay hay aye dərmak hərwi nəkurom wawa ngay hay.

A say a Pol na, Galat hay tâ ma ka tsəved ngwalak eye

⁸ Ahəl niye Mbəlom neŋgeye way ta dəkum ha zuk bay na, nəkurom beke i wu hay wal wal ada wu niye hay na, Mbəlom nakə dedek aye bay. ⁹ Anəke na, ka sərūm Mbəlom, a seŋ məgwede duh na, Mbəlom a sər kurom. Ass! Ka mbədumeye gər məpay bəzay a wu neheye kəriye gədaŋ andaya mə dəma bay aye sa na, ma kəkay?

A sakum matəre beke i wu neheye sa na, hərwi mey? ¹⁰ Ka pum mədzał gər kurom na, ka məhəne hay, ka kiye hay, məve hay, neheye tebiye həlay eye kə sla a dəma na, ka gawum magurlom. ¹¹ Məndze kurom na, a dzədzar ga ha. Agəna məsler ga nakə na ge mə walaŋ kurom aye na, a təra kəriye.

¹² Malamar ga hay, neŋ na təra andza nəkurom neheye Yahuda hay bay aye. Neŋ faya na gəkumeye amboh, tərūm andza neŋ. Ka gumeŋ mənese kwa tsekwen bay. ¹³ Nəkurom ka sərūm ha makurre eye bo a geŋ nakə na ndza mə walaŋ kurom hərwi mədəkum ha Labara Ngwalak eye aye. ¹⁴ Dəvats ga kə sakum dəretsətseh haladzay. Ane tuk na, kwa andza niye bəbay na, ka zəbum fagaya andza wu kəriye wal bay, ka həharum ga bay. Duh ka təmum ga lele andza neŋ na, gawla i Mbəlom, ada ka təmum ga sa na, andza neŋ na, Yesu Kəriste eye tə gər ngay. ¹⁵ A həlay niye na, dərev kurom kə ngwasa haladzay. Ada dərev kurom a ngwasa anəke sa bay na, hərwi mey? Ahəl niye neŋ tə gər ga na sər ha tadə tsəved andaya məngwede na dəre kurom na, atay na, ka ngwadum ka vəlumen. ¹⁶ Anəke ka zlum ga andza ndo mənə dəre kurom na, hərwi nakə na tsikakum dedek aye dāw?

¹⁷ Ndo neheye tə tsik me ada ta mbəda ha Labara Ngwalak eye na, tə ge məsler ta tsəbtsəb eye mə walaŋ kurom. Ane tuk na, wu nakə tə dzala faya məge aye na, lele bay. Faya ta giye andza niye na, hərwi ada kâ gərūm ga ha ada kâ gum tsəbtsəb ka məpatay bəzay a nətəye. ¹⁸ Lele haladzay nakə ndo hay ta giye tsəbtsəb hərwi ndo siye hay aye. Tadə ta giye andza niye huya na, lele. Tadə nəkway dziye kəgəbay neŋ dərən tə nəkurom na, a seŋ ndzum tə neŋ huya. ¹⁹ Nəkurom na, wawa ga neheye na wuda kurom haladzay aye. Neŋ andza ngwas nakə faya ma wiye wawa aye. Faya na siye dəretsətseh ada ma wuriye fagaya andza niye hus ka təv nakə mədzał gər kurom ka təra andza i Kəriste aye. ²⁰ A seŋ tə dərev ga peteh mede naha ka təv kurom anəke hərwi ada nâ sər mətsikakum wu neheye. Dərev faya ma diye fagaya abəra hərwi kurom.

Agar ta Sara

²¹ A nakurom neheye a sakum mapay bəzay a bazlam i Musa mapala eye, tsikumenj: Ka tsənum wu nakə Derewel i Musa a tsik aye təbədew. ²² Tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad: Abraham na, wawa ŋgay hay sulo. Neŋged na, beke a wa, wawa neŋged ŋgwas nakə beke eye bay aye a wa. Ŋgwas nakə beke eye aye na, tə zalay Agar. Ŋgwas nakə beke eye bay aye na, tə zalay Sara.* ²³ Wawa i beke na, tə wa ta mədzal gər i slo i bo tay, ane tuk na, wawa i ŋgwas nakə beke eye bay aye a wa na, hərwi wu nakə Mbəlom a tsikay a Abraham kurre, a gwaday na vəlakeye aye.† ²⁴ Bazlam nakay na, a say mədakway ha wu andaya. Ŋgwas neheye sulo aye na, a ndzəkit ha bo ta dzam neheye Mbəlom a bər aye. Agar, ŋgwas beke eye na, a ndzəkit bo ta dzam nakə Mbəlom a bər tə Musa mə mahəmba i Sinay aye. Wawa neheye ta wiye tay ma dzam niye na, nəteye beke i bazlam i Musa mapala eye. ²⁵ Agar na, neŋgeye andza mahəmba i Sinay nakə ka dala i Arabi aye. Neŋgeye na, andza gəma i Zerozelem nakə anəke aye dərma hərwi gəma niye ta ndo neheye tebiye nəteye mə dəma aye na, nəteye beke i bazlam i Musa mapala eye.‡ ²⁶ Ane tuk na, Zerozelem nakə mə mbəlom aye na, neŋgeye andza ŋgwas nakə beke eye bay aye. Maa tərā andza may kway na, neŋgeye. ²⁷ Maga eye na, andza nakə tə watsa mə Derewel i Mbəlom aye, tə gwad:

«Nəkar ŋgwas dəlay eye,
ka wa wawa nəte bay aye,
dərev yak mâ ŋgwas,
nəkar nakə dərətsetseh i məwe wawa kə
zlakazay nəte bay aye,
wuda ta məŋgwese eye,
hərwi ŋgwas nakə zal ŋgay a gər ha aye na,
ma ta hutiyə wawa hay haladzay
abəra ka ŋgwas nakə mandza eye tə zal
ŋgay aye.»

²⁸ Malamar ga hay, nakurom na, wawa dedek eye hay andza i Mbəlom nakə a tsik kurre aye. Neŋgeye na, andza nakə Mbəlom a tsikay a Abraham kurre a gwaday nakə Sara ma ta wiye Izak aye.§ ²⁹ A həlay niye

na, wawa nakə tə wa ta mədzal gər i slo i bo aye na, a saway dərətsetseh a wawa nakə tə wa ta gədanj i Məsəfəre Tsədanŋa eye. A həlay nakay anəke eye na, huya andza niye dərma. ³⁰ Ane tuk na, tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad kəkay? «Həhar na ŋgwas nakə beke eye ta wawa ŋgay hərwi wawa i beke ma ndiye wu i bəba ŋgay bay. Mata nde na, wawa i ŋgwas nakə beke eye bay aye.*» ³¹ Malamar ga hay, nəkway na, wawa i beke bay, nəkway wawa i ŋgwas nakə beke eye bay aye.

5

Kā tərūm beke i bazlam i Musa mapala eye bay

¹ Kərīste kə təma kway ahaya abəra mə bazlam i Musa mapala eye hərwi ada kə tərakwa beke i wuray sa bay. Ndzum bəŋbəŋ, kə vəlumay tsəved a ndəray tərā kurom ha beke i wuray bay.

² Neŋ Pol, faya na tsikakumeye: Tadə a sakum ndo hay tərā dəs kurom na, niye na, andza məgwede wu nakə Kərīste a ge hərwi kurom aye ma giye ŋgama bay. ³ Neŋ faya na masakumeye ha sa, tadə ndoweye kə dəs bo na, kutoŋ mā pay bəzay a bazlam i Musa mapala eye tebiye. ⁴ Nakurom ndo neheye ka dzalum mə gər kurom ka tərūmeye ŋgwalak eye hay kame i Mbəlom hərwi nakə faya ka pumeye bəzay a bazlam i Musa mapala eye na, ka ŋgənum, ka zum a bo tə Kərīste dərən. Ka hutumeye ŋgwalak i Mbəlom sa bay. ⁵ Nəmay na, nəmaa pa faya mədzal gər may, Mbəlom ma ta tərīye may ha ŋgwalak eye hay hərwi nəmaa vəl ha dərev may a Kərīste. Nakay na, wu nakə faya nəmaa həbiye ta gədanj i Məsəfəre Tsədanŋa aye. ⁶ Tadə ndoweye madzapa eye tə Yesu Kərīste, tadə agəna neŋgeye madəsa bo eye, agəna madəsa bo eye bay na, ma giye wuray bay. Wu bagwar eye na, nakə ka dzalakweye ka neŋgeye aye. Məpe mədzal gər kway ka neŋgeye ma vəlakweye gədanj mawudə siye i ndo hay.

⁷ Ahəl niye na, ka yawum kame kame ta məge wu nakə lele aye. Maa gakum

* 4:22 Zəba mə Madazlay i wu hay 16.15; 21.2. † 4:23 Zəba mə Madazlay i wu hay 17.16. ‡ 4:25 Kanaŋ Zerozelem na, andza mapay bəzay a kule i Yahuda hay. § 4:28 Ezay 54.1. * 4:30 Zəba mə Madazlay i wu hay 21.10.

me ka mäge wu neheye dedek aye na, way? ⁸ Ndo nakə a səpat kurom, a say gum andza niye na, Mbəlom nakə a zalakum kâ tərūm ndo ŋgay hay aye bay. ⁹ Ndo hay tə gwadawa na: «Ka kuts gəde ka wu tsekwen na, ma kwasiye ha wu niye tebiye.*» ¹⁰ Hərwi nəkway na, madzapa eye ta Bəy Maduwen Yesu Kəriste. Neŋ na sər ta dedek ka təmumeye andza i ga, ka dzalumeye andza neŋ. Na sər ha ndo faya ma zlakumeye naha mawesewes aye na, kwa way Mbəlom ma gəsiye na a sariya.

¹¹ Malamar ga hay, neŋ na, tadə na dawə ha bazlam i Mbəlom huya, ada na gwadawatay a ndo hay dəsūm bo na, Yahuda hay ta geŋeye dəretsətseh bay. Ada bazlam nakə na tsikiye ka madre i Kəriste nakə ta dar na ka mayako mazləmbadā eye aye na, ma ndalateye bay. Ane tuk na, na tsikawa andza niye bay. ¹² Ndo neheye faya ta kwasakumeye ha gər aye na, a seŋ na, t̄a ye t̄a t̄ara andza vo'ar neheye mahəla kudəs aye.

¹³ Malamar ga hay, nəkurom na, Mbəlom a zalakum hərwi ada kâ təmumaw abəra ma beke i bazlam i Musa mapala eye. Ka ləvumeye gər kurom andza niye, kâ gwadumay a gər kurom ka gumeye wu nakə a say a bor i bo kurom aye bay. Duh na, dzənum bo nəte nəte tə mawude bo. ¹⁴ Wu nakə bagwar eye mə bazlam i Musa mapala eye na, andza nakay: «Wudā ndo i maged yak dərma andza ka wudā na gər yak.†» ¹⁵ Tadə duh faya ka gumeye andza wu i pesl hay, ka dzumeye bo ada ka gumeye mbəlak a bo na, gum metsehe bəna, ka nasumeye ha bo nəte nəte kurom eye.

Məsəfəre Tsədəŋŋa eye ta dərev i ndo zezeŋ

¹⁶ Wu nakə a seŋ mətsikakum aye na, anaŋ: Vəlūmay tsəved a Məsəfəre Tsədəŋŋa eye m̄a dakum ha tsəved. Tadə ka gum andza niye na, ka pumay bəzay a tsəved neheye lele bay bo kurom a wudā aye sa bay. ¹⁷ Məsəfəre Tsədəŋŋa eye a wudā wu neheye lele bay a say a bo i ndo mäge aye bay, ada bo i ndo nakə a kula ha gər ka Məsəfəre Tsədəŋŋa eye. Nəteye neheye sulo

aye faya ta giye vəram. Hərwi niye ka slum-eye mäge wu nakə a sakum mäge aye bay. ¹⁸ Ane tuk na, tadə Məsəfəre Tsədəŋŋa eye faya ma dakumeye ha tsəved na, bazlam i Musa mapala eye a ləva kurom sa bay.

¹⁹ Ka sərakwa wu neheye a say a bor i bo kway aye. A say mäge na, wu neheye anaŋ aye: Mäge madama, mäge wu nakə lele bay aye ada mäge wu nakə a ge horoy aye. ²⁰ Ta tawal kule, tə ge madaŋ, ndo hay tə nay dərə bo nəte nəte mə walaŋ tay, faya ta təriye a bo, ta sələk, wu a ndalatay, tə dzala na, bo tay dekdek, ta ŋəna ka bo abəra ndo hay, me a ye tay ka bo bay. ²¹ Tə ge dərə ka wu i ndo hay, tə kwaya, tə ge wu nakə a ye ka bo mäge bay aye, ada faya ta giye wu siye andza nakay haladzay. Ba na gakum daf, anəke na maseye sa. Ndo neheye faya ta giye slala i wu neheye na, ta fələkwiye a Bəy i Mbəlom bay.

²² Wu nakə a yaw ma Məsəfəre Tsədəŋŋa eye andza hohway i gərdaf aye anaŋ: Məsəfəre a vəl mawude bo, məŋgwese, zay, məsəmay naha, ŋgwalak, lele, dedek, ²³ mändze ləfedede, mäge metsehe a bo. Ndo neheye faya ta giye andza nakay aye na, sariya ma gəsiye tay ha bay. ²⁴ Ndo neheye nəteye i Yesu Kəriste aye na, ta kərah bor i bo tay ada ta mədzal gər nakə lele bay aye, andza ta dar tay ha wu niye hay ka mayako mazləmbadā eye. ²⁵ Məsəfəre Tsədəŋŋa eye kə vəlakway sifa. Kutoŋ mata ləve kway na, neŋgeye. ²⁶ Kâ dəsłakway ha gər a bo kway bay, kâ ndalakway ha dərev a siye i ndo hay bay, kâ gakwa sələk ka siye i ndo hay bay.

6

Dzənakwa bo

¹ Malamar ga hay, tadə ka ndzumay a gər a ndo faya ma giye mənese, mata may bo m̄a maw ka tsəved na, nəkurom neheye Məsəfəre i Mbəlom faya ma lakiye kurom ha aye. Ane tuk na, gum na, ta ləfedede eye. Neŋ faya na tsikiye kwa a way kurom eye: Ge metsehe hərwi ada kâ dəd a mənese bay dərma. ² Dzənum bo nəte nəte mə walaŋ kurom ka wu nakə ma mbiye kurom

* **5:9** Wu nakə tə zalay gəde kanaŋ aye, mandzakit bo i ndo neheye ta səpat tay ha Galat hay aye. † **5:14** Levitik 19.18.

haladzay aye. Tadə ka gum andza niye na, ka gumeye wu nakə Kəriste a gwadəkum gum aye.

³ Hərwi tadə ndoweye ka zəba ka bo ŋgay andza bagwar eye azlakwa bay neŋgeye wuray kəriye na, niye neŋgeye faya ma səpatiye gər ŋgay. ⁴ Kwa way mâ zəba ka mede ŋgay, neŋgeye lele tsukudu lele bədaw na, mâ zəba faya. Tadə ka zəba ka mede ŋgay lele na, dərev ŋgay mâ ŋgwasa ta məsler nakə faya ma giye aye bəna ma ŋgwasiye hərwi nakə a ze ndo ŋged aye bay. ⁵ Kwa way mâ ge tə həlay ŋgay eye məsler nakə Mbəlom a vəlay aye.

⁶ Ndo nakə faya ma tətikateye bazlam i Mbəlom a ndo hay aye na, a ye ka bo na, ndo niye hay tâ vəlay wu tsakway abəra mə wu tay hay dərma.

⁷ Sərum ha lele, Mbəlom ma gəriye ha ndo nakə ma ŋgwasiye faya aye bay. Wu nakə ndo a sləga aye na, ma dziye na, neŋgeye. ⁸ Tadə ndoweye kə ge wu nakə a yay a gər a bor i bo ŋgay aye na, magogoy ŋgay nakə ma hutiiye na, mədahan. Ane tuk na, tadə düh a ge wu nakə a yay a gər a Məsəfəre Tsədəŋŋa eye na, ma hutiiye sifa nakə ma ndəviye bay aye mə həlay i Məsəfəre Tsədəŋŋa eye. ⁹ Kə ge andza niye na, gakwa ŋgwalak huya, kâ gərakwa ha bay hərwi tadə ka gərakwa ha bay na, həlay eye ma ndisleweye ka hutakweye wu ŋgwalak eye. ¹⁰ Hərwi niye anəke na, həlay eye andaya, gakwatay ŋgwalak a ndo hay tebiye. Wene wene eye na, a ndo neheye ta dzala ha ka Yesu Kəriste aye.

Mandəve i bazlam

¹¹ Zəbum ka wu nakə faya na watsakum-eye naha anəke aye, faya na watsakumeye naha dogolum eye vərzləzla tə həlay ga eye.

¹² Ndo neheye a satay məgakum kutoŋ ka mədəse bo aye na, a satay ndo hay tâ zambadətay hərwi məsler tay. Faya ta giye andza niye na, hərwi ada dərətsətseh mâ ndzatay a gər bay dəkdek tsa. Ndo hay faya ta sateye dərətsətseh na, a ndo neheye faya ta rəzleye a gər a məde ha məməte i Yesu Kəriste aye. ¹³ Kwa ndo neheye mədəsa bo eye hay aye na, faya ta rəhay ha gər a bazlam i Musa mapala eye bay. Ane tuk na, a satay na, dəsüm bo hərwi ada ta giye

ha zlapay tə nəkurom. ¹⁴ Neŋ na, na giye zlapay tə wuray bay, na giye zlapay düh na, ta məməte i Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste nakə ta dar na ka mayako mazləmbada eye dəkdek tsa. Hərwi məməte ŋgay na, wu i mändzibəra hay ta təra ka dərə ga wu kəriye. Wu neheye na, andza ta dar tay ha ka mayako mazləmbada eye. Neŋ dərma na, andza ndo nakə a mət ka mayako mazləmbada eye ada a gər ha wu i mändzibəra hay aye. ¹⁵ Hərwi kwa tadə ndoweye mədəsa bo eye, kwa mədəsa eye bay na, ma giye wuray bay. Wu nakə bagwar eye na, Mbəlom kə vəlakway sifa wedeye. ¹⁶ Ndo neheye tebiye faya ta pay bəzay a tsəved wedeye, andza məgwede ndo neheye nəteye ndo i Mbəlom hay ta dedek aye, Mbəlom mâ vəlatay zay ada mâ gatay ŋgwalak.

¹⁷ Kame na, ndəray mâ kweseŋ gər sa bay, hərwi neŋ na, vavay ka bo ga, a da ha neŋ na, i Yesu. ¹⁸ Malamar ga hay, Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste mâ pa fakuma ŋgama. Mâ ge bo andza niye.

Derewel **nakə Pol a watsatay** **naha a** **Efez hay** **aye** **Məfələkwe**

Derewel nakay tə watsatay naha a Efez hay aye na, mawatsa eye hərwi ndo hay haladzay ka dala i Azi, nakə anəke tə zalay Turki aye. Pol a watsa ahəl nakə neŋgeye ma daŋgay aye (3.1; 4.1). Derewel eye a hayay gər ada a dzapa ha maduk i duk i məsənəke i Pol nakə a sənəkətatay a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye. A watsa na, a ndo məpe mədzal gər neheye nəteye Yahuda hay bay aye.

Mədzal gər nakə ŋgwalak eye wene wene aye mə derewel i Pol nakay a watsatay a Efez hay aye na, wu nakə a say a Mbəlom məge aye.

Ma madədo 1 ka 3, Pol a rəzlay a gər mətsike ka mədzepe nəte kə ge bo, hərwi Yesu kə vəl ha məsəfəre ŋgay ka mayako mazləlmbada eye. Ndo məpe mədzal gər hay neheye Yahuda hay bay aye ta Yahuda hay tə dzapa nəte.

Ma madədo 4 ka 6, Pol faya ma mataya ahaya a zləm a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, mədzepe nəte, ada zay nakə Mbəlom a vəlatay aye.

Pol a tsikatay naha me

¹ Maa watsakum naha derewel nakay na, neŋ Pol ndo nakə Mbəlom a zla hərwi ada nā təra ndo i maslaŋ i Yesu Kəriste aye. Na watsa naha derewel nakay na, a nəkurom ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma gəma i Efez, ka dzalum ha ka Yesu Kəriste tə dərev kurom lele ada nəkurom madzapa eye tə Yesu Kəriste aye.

² Mbəlom Bəba kway ta Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste tã pa fakuma ŋgama ada tã vəlakum zay.

Ŋgama i Mbəlom a ze wu hay tebiye

³ Zambadakway a Mbəlom Bəba i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste! Ka zambadakweye na, hərwi kə pa fakwaya

ŋgama ta ŋgwalak i wu neheye tebiye ta ndziye ka tor eye mə mbəlom aye. A vəlakway na, hərwi nəkway madzapa eye tə Yesu Kəriste. ⁴ Ahəl nakə Mbəlom kə ge məndzibəra zuk bay aye na, nəkway neheye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye na, 6a Mbəlom kə pala kway. A pala kway na, hərwi ada kã tərakwa ndo ŋgay hay tsədaŋŋa eye hay ada kã tərakwa kame ŋgay na, mənese mã ge andaya fakwaya bay. ⁵ Neŋgeye a wuda kway haladzay. Ba kə tsik kurre, a gwad ma təriye kway ha wawa ŋgay hay tə həlay i Yesu Kəriste. Niye na, a yay a gər a neŋgeye məge andza niye.

⁶ Zambadakway a Mbəlom hərwi ŋgwalak ŋgay nakə a gakway aye na, a ze wu hay tebiye aye. Ŋgwalak ŋgay nakə a gakway haladzay aye tə həlay i felik i wawa ŋgay niye a wuda na haladzay aye. ⁷ Kə təkəway ahaya abəra mə həlay i Fakalaw tə bambaz* i wawa ŋgay niye nəkway madzapa eye tə neŋgeye. Andza məgwede na, kə pəsəkway ha mezeleme kway. Andza niye, a dəkway ha na, kə gakway ŋgwalak haladzay. ⁸ Kə rah kway ha ta ŋgwalak ŋgay na, haladzay. Andza məgwede na, kə dəkway ha metsehe ŋgay. A dəkway ha na, hərwi ada kã sərakwa wu nakə a say aye. ⁹ Kə dəkway ha wu nakə maŋgaha eye kurre a say məge tə həlay i Yesu Kəriste aye. Wu neheye a ge na, ta ŋgwalak ŋgay, anəke na, kə dā ha. ¹⁰ Wu niye Mbəlom ma ta ndəviye ha aye na, pat nakə həlay ŋgay eye ma ndisliye a dəma aye. Ma hayatay gər a wu hay tebiye. Wu neheye mə mbəlom aye ta wu neheye ka məndzibəra aye tebiye. Ma piye tay ha a həlay i Yesu Kəriste hərwi ada mã təra bəy.

¹¹ Mbəlom a ge wu hay tebiye na, andza nakə a say məge aye. Kə pala kway kurre andza nakə a yay a gər aye hərwi ada kã dzapakwa tə Kəriste. Kə vəlakway wu nakə a tsik kurre a gwad ma vəlakweye.

¹² A vəlakway na, hərwi ada ndo hay tã zambaday a neŋgeye nakə bagwar eye ta məzla6 eye hərwi may neheye nəmaa lah məpe mədzal gər may ka Yesu Kəriste aye.

¹³ Nəkurom dərək na, nəkurom madzapa

* 1:7 «Tə bambaz ŋgay», andza məgwede ta məməte ŋgay nakə tə kad na ka mayako mazləlmbada eye aye.

eye tã Yesu Kãriste. Ka tsãnum bazlam dedek eye. Ka tsãnum na, Labara Ngwalak eye i mætãme nakã Mbãlom a tãma kurom ha aye, ka dzalum ha ka Yesu Kãriste. Ma mädzepe nakã ka dzapum tã Yesu aye na, Mbãlom kã vëlakum Mäsãfãre Tsãdãñña eye andza nakã a tsik kurre, a gwad ma vëlakumeye. Mäsãfãre Tsãdãñña eye niye a vëlakum aye na, andza ngodgor nakã tã ge ka da'ar ma diye ha na, nãkurom ndo ñgay hay. ¹⁴ A vëlakum Mäsãfãre ñgay niye ka bo abãra tãmad na, hãrwi ada kã sãrakwa ha ta dedek ma ta vëlakweye siye i wu neheye ñgwalak eye hay kame mba. Ka hutakweye wu niye hay na, ahãl nakã Mbãlom ma ta tãmiye kway ha ka tor eye. Zambadãkway a neñgeye, Mbãlom nakã bagwar eye ta mãzlaã eye.

Pol a ðuwulay me a Mbãlom hãrwi ndo i Efez hay

¹⁵ Hãrwi niye neñ faya na gay naha sisœ a Mbãlom hãrwi kurom. Neñ faya na gay naha sisœ a Mbãlom na, hãrwi mey? Hãrwi na tsãne kãkay nakã nãkurom faya ka dzalumeye ha ka Bãy Maduweñ Yesu kame kame ada kãkay nakã ka wudum ndo mãpe mädzal gãr hay ka Yesu aye dãrmak. Ayaw! Na tsãne wu niye hay andza niye na, ¹⁶ ahãl nakã neñ faya na ðuwulaway naha me a Mbãlom aye na, na gaway naha sisœ a Mbãlom pat pat hãrwi kurom. ¹⁷ Na ðuwulay naha me na, a Mbãlom Bãba kway nakã ta mãzlaã eye haladzay aye. Neñgeye Mbãlom nakã Bãy Maduweñ kway Yesu Kãriste faya ma geye mãsler aye. Na ðuwulay naha me sa na, hãrwi ada mã ðakum ha metsehe ñgay hãrwi ada mã bãzakum ha bo, kã sãkahum ha mäsãre na lele. ¹⁸ Faya na ðuwulay naha me sa na, mã hãndãkakum na mädzal gãr kurom lele ada ka dzalumeye ka wu nakã a zalakum faya ma vëlakumeye aye lele. Neñ faya na ðuwulay naha me na, hãrwi ada kã sãrum ha kãkay wu nakã ma ta vëlakumeye na, ñgwalak eye haladzay a ze wu hay tebiye. Wu niye ma vëlakumeye na, ma vëlakumeye tã siye i ndo ñgay hay tebiye.

¹⁹ Neñ faya na tsãtsahiye faya na, ka sãrum gãdãñ ñgay nakã a ze ha gãdãñ i wu

hay tebiye aye ada ka sãrum ha gãdãñ ñgay niye faya ma giye mãsler ma nãkway neh-eye ka dzalakwa ha ka neñgeye na, kãkay. ²⁰ Gãdãñ ñgay niye na, nãte tã bãmala nakã a ge mãsler tã Yesu Kãriste ahãl nakã a lãtse ahaya abãra ma mãdahan aye. Yesu a lãtsew abãra ma mãdahan na, Mbãlom Bãba a gwadãy: «Ndza ka tãv lele eye tã hãlay i mãnday ga.» ²¹ Ma tãv niye Yesu a ndza a dãma aye na, neñgeye bãy ka gãr i gawla i Mbãlom hay ta bãy tay eye hay tebiye, ada ka gãr i siye i wu neheye gãdãñ tay andaya mã mbãlom aye tebiye. Neñgeye ka gãr i ndo neheye kwa mãzele tay kãkay kãkay eye tebiye. Mãde a zlãm ñgay na, a ze mãzele neheye ka mãndzibãra nakay anãke aye ada tã bãmala nakã ma deyeweye kame aye. ²² Mbãlom a hãl wu hay tebiye, a pa na a hud i sik ñgay. A zla, a pa na neñgeye bãy ka gãr i wu hay tebiye, a gwadãy: «Nãkar na, bãy i ndo ga hay tebiye.» ²³ Ndo ñgay hay na, ta tãra andza bo i Yesu. Ngwalak i wu neheye lele eye hay tebiye aye na, faya ma vãlateye a ndo ñgay hay ada neñgeye na, ñgwalak i wu i Mbãlom tebiye andaya mã neñgeye.

2

Mbãlom a val sifa tã hãlay i Kãriste

¹ Ahãl niye nãkurom kame i Mbãlom na, andza mamãta eye hay hãrwi mãnese tã mezeleme kurom neheye ka gawum aye.

² Ka pawumay bãyay huya na, a mede i ndo i mãndzibãra hay. Ka pawumay zlãm a bãy i fakalaw nakã neñgeye mandza eye ma magãrmbãlom aye. Maa ge mãsler ma ndo neheye tã pay naha faya a Mbãlom bay hus anãke aye na, neñgeye. ³ Nãkway tebiye ahãl niye na, nãkway andza nãteye dãrmak. Ka gawakwa wu neheye lele bay a say a bor i bo kway aye hay. Bor i bo kway a yawa kway ha ka mãge wu neheye lele bay aye hay kame kame. Ka dzalawakwa na, ka mãge wu neheye a say a bor i bo kway aye. Hãbe sariya i Mbãlom ma gãsiye kway andza ndo neheye ta dzala ha ka Yesu Kãriste tãbey aye na, hãrwi bor i bo kway.

⁴ Ane tuk na, anãke na, andza niye sa bay. Mbãlom, neñgeye na, ka gakway mã bo

haladzay. A wuda kway haladzay. ⁵ Kwa nəkway andza maməta eye hay hərwi nakə faya ka gəkweye wu neheye lele bay aye hay na, kə vələkway sifa wedeye. Kə dzapa kway ha tə Yesu Kəriste hərwi nakə a wuda kway haladzay aye. A təma kway ha na, kəriye. ⁶ Sa na, a lətsakway ahaya abəra ma mədahan dziye tə Yesu Kəriste hərwi nakə nəkway madzapa eye tə Yesu Kəriste aye. Ada kə vələkway təv məndze a nəkway tage Yesu Kəriste mə mbəlom. ⁷ Andza niye, kə gəkway wu lele eye haladzay tə həlay i Yesu Kəriste. A ge andza niye na, hərwi a say mədatay ha a ndo neheye ta deyeweye kame mba aye. Nəteye ta sər ha dərmaḱ ḱḱwalak ḱḱgay nakə a vəl haladzay aye na, kəriye. ⁸ Mbəlom a təma kurom ha abəra mə mezeleme na, kəriye ta mədzaḱ ḱḱr nakə a vələkum ka dzalum ha ka neḱḱgeye. A gakuḱ ḱḱwalak ḱḱgay na, kəriye ⁹ bəna, hərwi məsler neheye faya ka gumeye lele eye hay bay. A gakuḱ ḱḱwalak ḱḱgay kəriye na, hərwi ada ndəray mā dəsḱay ha ḱḱr a bo ḱḱgay bay. ¹⁰ Hərwi niye maa gəkway na, neḱḱgeye. A vələkway sifa wedeye na, tə həlay i Yesu Kəriste hərwi ada kə gəkwa wu lele eye hay huya. Mbəlom a ləva ha bo tə wu niye lele eye hay na, kurre hərwi ada kə pakway bəzay a tsəved lele eye.

Ka tərakwa nəte na, tə Kəriste

¹¹ Hərwi niye nəkurom ahəl niye kəkay na, mā makumaw a ḱḱr. Nəkurom na, Yahuda hay bay, slala kurom wal. Yahuda hay tə zalawakum na, ndo neheye ta dəs bo təbey aye. Nəteye tə gwadaway a ḱḱr tay na, nəteye mədəsə eye hay. Ane tuk na, tə tsik na, ka wu nakə ndo hay faya ta geye a bo tay, dərə a ḱḱgatay aye dəkdek tsa. ¹² Məmuḱ ahaya a mədzaḱ ḱḱr kurom, ahəl niye na, ka sərūḱ Kəriste bay. Mə walaḱ i Yahuda hay na, nəkurom mbəlok eye hay. Mbəlom na, kə bər dzam ta ndo ḱḱgay hay. Ma dzam niye a bər ta ndo ḱḱgay hay eye na, a tsik a gwad ma vələteye wu na, kurre. Ane tuk na, nəkurom mə dəma bay, nəkurom mbəlok eye hay. Wuray andaya nakə ka pum faya mədzaḱ ḱḱr kurom aye bay. Nəkurom ka məndzibəra nakay, ane tuk na, nəkurom dərəḱ ta Mbəlom. ¹³ Ahəl niye na, nəkurom dərəḱ ta Mbəlom. Anəke

na, nəkurom madzapa eye tə Yesu Kəriste. Nəkurom bəse ta Mbəlom tuk hərwi Yesu Kəriste. Neḱḱgeye ka mbədə ha bambaz ḱḱgay hərwi kurom.

¹⁴ Neḱḱgeye ndo i zay. Ka hutakwa məndze zay mə walaḱ kway na, hərwi ḱḱgay. Bəna, ahəl niye na, Yahuda hay ta ndo neheye nəteye Yahuda hay təbey aye na, nəteye maḱḱḱna eye. Ane tuk na, neḱḱgeye kə ḱḱw ḱḱwalak ḱḱgay, ka təra kway ha nəte. Ahəl niye na, mənə dərə a bo andaya mə walaḱ kway, a ḱḱḱna kway ha ka bo abəra andza dzal. Ahəl nakə a mət aye na, ka mbəzl ha dzal aye niye. ¹⁵ Kə mbata ha bazlam mapala eye i Yahuda hay nakə a gwadawa: «Kə ge nakay bay» kəḱḱbay «Ge nakay» aye. A ge andza niye na, hərwi mədzepe tay ha Yahuda hay ta ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye. Nəteye maḱḱḱna eye sulo sa bay, nəteye nəte hərwi nəteye madzapa eye nəte ta neḱḱgeye. Nəteye tebiye ta təra slala wedeye. A vələtay məndze zay a walaḱ tay na, andza niye. ¹⁶ Mənə dərə nakə mə walaḱ tay aye na, kə mbata ha ta məməte ḱḱgay. Mənə dərə andaya sa bay. Ta təra slala nəte na, hərwi ḱḱgay. Kə sər tay ha ka bo nəteye tebiye tage Mbəlom. ¹⁷ Kəriste ki yaw ka məndzibəra, kə dā ha labara wedeye ka ḱḱr i məndze zay mə walaḱ i ndo hay ta Mbəlom. Məndze zay niye na, i kurom neheye dərəḱ ta Mbəlom aye ada i may neheye nəmay bəse ta Mbəlom aye. ¹⁸ Yahuda hay ta ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye, nəkway sulo kway eye tebiye ka hutakwa tsəved mahəndzədə ka təv i Mbəlom tə həlay i Yesu Kəriste ta ḱḱdan i Məsəfəre Tsədanḱḱa eye nəte ḱḱweḱ.

¹⁹ Kə ge andza niye na, nəkurom mbəlok eye hay sa bay. Nəkurom madurloḱ hay sa bay. Nəkurom na, wawa i dala niye hay nəkurom andza siye i ndo məpe mədzaḱ ḱḱr hay ka Yesu. Nəkurom mə ḱḱay i Mbəlom andza nəteye. ²⁰ Nəkurom na, ka tərūḱ kwar neheye ta dəsliye ha ḱḱay aye. Matəra mədok eye na, ndo i maslaḱ hay ta ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay. Kəriste na, neḱḱgeye kwar nakə ma vələye ḱḱdan a ḱḱay aye. ²¹ ḱḱay niye a ḱḱl kame kame, a mbəzl bay na, hərwi ḱḱgay. ḱḱay niye a təra na, ḱḱay i mədəsḱay ha ḱḱr a Mbəlom. Mbəlom ma ndziye na, mə dəma. ²² Nəkurom neheye

madzapa eye tə Yesu Kəriste aye na, kə həl kurom ta siye i ndo hay, ka təra kway hay tebiye andza kwar i madəzle gay. Gay niye na, Məsəfəre i Mbəlom ma ndziye mə dəma.

3

A say a Mbəlom na, Pol mâ datay ha labara ŋgay a ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye

¹ Hərwi niye neŋ Pol, neŋ faya na dūwulay naha me a Mbəlom pat pat hərwi kurom. Neŋ ma danŋay na, hərwi məsler i Yesu Kəriste nakə faya na giye hərwi madzəne nəkurom neheye Yahuda hay bay aye. ² Ka tsənum Mbəlom kə vələŋ məsler hərwi ada nā ge hərwi kurom bədaw? Na huta na, hərwi ŋgwalak ŋgay. ³ Mbəlom kə deŋ ha wu nakə maŋgaha eye kurre aye andza nakə na lah məwatsakum naha faya tsekweŋ aye. ⁴ Ka dzanŋum na, ka sərumeŋe ha kəkay nakə neŋ na sər wu nakə maŋgaha eye ka gər i Kəriste kurre aye lele tuk. ⁵ Ahəl niye na, Mbəlom kə datay ha wu nakə maŋgaha eye andza nakə anəke aye bay. Ane tuk na, anəke na, a sləraw Məsəfəre ŋgay hərwi ada mâ datay ha wu niye maŋgaha eye parakka. A dā ha na, a ndo i maslaŋ ŋgay hay, ada a ndo mədə ha bazlam ŋgay neheye a pala tay ha aye. ⁶ Wu niye Mbəlom a dā ha aye na, nəkurom neheye Yahuda hay bay aye na, Mbəlom ma vələkumeye dziye ta Yahuda hay. Nəkurom ta Yahuda hay nəkurom ka tərūm slala nəte. Wu nakə Mbəlom a gwad ma ta vəliye a ndo neheye nəteye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye ma vələkumeye na, dziye ta Yahuda hay. Wu neheye tebiye na, maa dā ha Labara ŋgwalak eye.

⁷ Mbəlom a geŋ ŋgwalak ŋgay, a zla ga mäge məsler ŋgay hərwi ada nā dā ha labara ŋgay ŋgwalak eye a ndo hay. A ge andza niye na, ta gədan ŋgay. ⁸ Neŋ mə walaŋ i ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu na, na sla wuray kwa tsekweŋ bay tebiye. Kwa andza niye bəbay na, Mbəlom kə geŋ ŋgwalak ŋgay a neŋ hərwi ada nā datay ha a ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye ŋgama nakə a yaw mə həlay i Yesu Kəriste aye. ŋgama niye na, haladzay. Ndo hay ta sliye faya məsəre tebiye bay, hərwi

ka zal naha. ⁹ Mbəlom a vələŋ tsəved ka mədətay ha a ndo hay wu nakə a tsik ahəl niye maŋgaha eye, ma ta giye bo na, kəkay. Mbəlom neŋgeye ndo mäge wu hay tebiye kə pa na wu niye maŋgaha eye hus ahəl nakay anaŋ aye. Anəke na, kə ndohwaw a dzaydzay parakka tuk. ¹⁰ Anəke na, Mbəlom kə dā ha mə walaŋ i ndo ŋgay hay hərwi ada gawla ŋgay hay ta bəy tay hay mə mbəlom tā zəba fataya tā sər ha metsehe ŋgay ka gər i wu hay wal wal tebiye. ¹¹ Andza niye, a ge na, andza nakə a tsik a gwad ma giye na, ahəl nakə məndzibəra andaya zuk bay aye. A ge na, tə həlay i Yesu Kəriste Bəy Maduweŋ kway. ¹² Anəke nəkway na, nəkway madzapa eye tə Kəriste. Faya ka dzalakweye ha faya. Ka dzədzarakweye sa bay, ka hutakwa tsəved mahəndzədə ka təv i Mbəlom tə həlay i Yesu Kəriste. ¹³ Hərwi niye neŋ faya na gakumeye amboh. Dərev mâ ye fakuma abəra hərwi dəretsətseh nakə neŋ faya na siye hərwi kurom aye bay. Duh dəretsətseh nakay faya na siye na, ma dzəniye kurom haladzay.

Mawudə bo i Kəriste nakə a wudā kway aye

¹⁴ Hərwi niye neŋ faya na dəkweye naha gurmets a Mbəlom Bəba kway. ¹⁵ Neŋgeye na, Bəba i slala hay tebiye mə mbəlom ada ka məndzibəra ta dedək. ¹⁶ Neŋ faya na dūwulay naha me hərwi ada Məsəfəre ŋgay mâ vələkum gədan. Ta gədan i Məsəfəre ŋgay nakə ma vələkumeye aye na, ka ŋgəlumeŋe ha bo lele ka tsəved ŋgay. Hərwi neŋgeye na, gədan aye haladzay, wu hay tebiye mə həlay ŋgay. ¹⁷ Neŋ faya na dūwulay naha me sa na, hərwi ada Yesu Kəriste mâ ndza mə dərev kurom hay ta mədzał gər kurom nakə ka dzalum ha faya aye. Neŋ faya na dūwulay naha me na, hərwi ada kâ wudum bo nəte nəte mə walaŋ kurom. Tadə ka wudum bo nəte nəte mə walaŋ kurom na, ka hutumeŋe gədan andza dərizl i gərđaf nakə mapa zləlay eye lele aye ada andza gay nakə ta dəzl ka mədok nakə mapa eye lele aye. ¹⁸ Andza niye, nəkurom ta ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu siye hay ka mbumeŋe faya məsəre ha kəkay nakə Yesu Kəriste a wudā kurom

aye. Kwa ka yum na, a ŋgay, kwa ka tsalum na, a gəma, kwa ka mbəzlumaw ka dala, kokway i mawuđe bo ŋgay andaya təbey. ¹⁹ Neŋ faya na duwulay naha me na, hərwi ada kâ sərüm ha neŋgeye a wuđa kurom. Mawuđe bo ŋgay nakə a wuđa kway aye na, ka slumeye məsəre tebiye bay. Andza niye, Mbəlom na, wuray a kətsay bay. Ma rahiye kurom ha ta wu neheye neŋgeye maraha eye.

²⁰ Neŋgeye na, ma sliye faya məge wu hay tebiye a ze wu nakə ka tsətsahakwa faya mâ gakway aye haladzay. Kwa wu nakə ka dzalakwa mâ gakway aye na, a ze. Faya ma giye na, ta gədaŋ ŋgay nakə faya ma giye məsler mə nəkway aye. ²¹ Tâ zambaday a Mbəlom hərwi wu nakə a ge ta ndo ŋgay hay ada tə Yesu Kəriste aye kame kame ka tor eye. Mâ təra andza niye!

4

Dzapakwa nəte

¹ Neŋ nakə ma daŋgay hərwi məsler i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste aye, faya na gakumeye naha ambəh hərwi ada mede kurom mâ təra na, andza i Mbəlom nakə a zalakum ka məge aye. ² Andza məgwede rəhumay ha gər a ndo hay kwa kəday. Məsəre me mâ ge mə walaŋ kurom. Zlum ŋgatay ka təv i wu hay tebiye. Wuduŋ bo nəte nəte mə walaŋ kurom ada sakumay naha a bo nəte nəte mə walaŋ kurom. ³ Rəzlumay a gər, məndze kurom mâ ge nəte, metsehe nəte andza nakə Məsəfəre Tsədaŋŋa eye a dzapa kurom ha aye. Ndzum tə zay mə walaŋ kurom hərwi ada kâ ndzum nəkurom madzapa eye nəte. ⁴ Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta təra na, bo i Yesu Kəriste nəte. Məsəfəre i Mbəlom bəbay na, nəte. Wu neheye Mbəlom a zalakum faya aye na, nəte dərma. ⁵ Bəy Maduweŋ kway na, nəte. Məpe mədzal gər kway nakə ka pakwa ka Mbəlom aye nəte. Madzəhuđe nakə ta dzəhuđ kway ha a yam aye na, nəte. ⁶ Mbəlom na, neŋgeye nəte ŋgweŋ. Neŋgeye na, Bəba i ndo hay tebiye. Neŋgeye a ləva wu hay tebiye. Faya ma giye məsler mə

walaŋ kway tebiye. Neŋgeye mə walaŋ i ndo ŋgay hay.

⁷ Nəkway tebiye Kəriste kə vəlakway gədaŋ wal wal ka məge məsler ŋgay.

⁸ Andza nakə mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom aye na, a gwad:

«Ahəl nakə a ŋgwasə ka ndo mənə dərə ŋgay hay aye na,
kə tsal a mbəlom,
kə həl tay ha ndo neheye magəsa eye hay.

Tsa na, a vəlatay ndaraw a ndo hay ka məndzibəra.*»

⁹ A gwad: «Kə tsal a mbəlom» na, andza məgwede mey? A tsal a mbəlom na, duh a lahaw mambəzlaw hus ka dala təday.

¹⁰ Ndo niye a mbəzlaw aye na, neŋgeye ndo nakə a tsal a mbəlom a gər eye dərəŋ hərwi ada mâ təra ha wu hay tebiye lele.

¹¹ Maa vəl ndaraw a ndo hay na, neŋgeye. Siye hay a vəlatay ndaraw matəre ndo i maslaŋ ŋgay hay, siye hay ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay, siye ndo məde ha labara wedeye a ndo hay ada ndo mekelen eye hay ndo mətsəkure tə matətikatay bazlam i Mbəlom a ndo hay. ¹² A ge andza niye na, hərwi ada tâ dzəna tay ha siye i ndo ŋgay neheye tə dzala ha aye ka məge məsler i Mbəlom ada ndo niye hay ta təra bo ŋgay aye na, tâ gəl. ¹³ A ge andza niye na, nəkway tebiye ka dzapakwa nəte hərwi mədzal gər kway nakə ka dzalakwa ha ka Yesu Kəriste Wawa i Mbəlom aye na, nəte. Ada ka sərakwa na sa. Andza niye ka gəlakweye, ka tərakweye ndo neheye masəra eye ka tsəved i Mbəlom aye. Ka tərakweye ndo lele hay andza Kəriste.

¹⁴ Ka tərakwa andza niye na, nəkway wawa hay sa bay. Ndo məvay gər a ndo hay tə maraw me tay ta dziye kway ha abəra ka tsəved i Mbəlom tə matətike tay niye hay andza mətasl nakə ma bəliye ha kwalalaŋ i yam ka gər i yam vuw afəŋ vuw afəŋ aye sa bay. ¹⁵ Duh na, tsikakwatay dedek a ndo hay. Gakwa wu hay tebiye tə mawuđe bo nəte nəte mə walaŋ kway. Ka gakwa andza niye na, ka gəlakweye hus ka matəre andza Kəriste, neŋgeye nakə ka gər i ndo neheye tebiye aye. ¹⁶ Maa hayay gər a ndo hay

* 4:8 Matsika eye andza mə Dəmes hay 68.19.

tebiye na, nenŋeeye hārwi ada tâ dzapa nāte andza vārezl i bo i ndo nakə a zāv ha bo ka tāv manāte aye. Tadā siye faya ta giye māsler tebiye na, bo ma gāliye. Andza niye, ndo māpe mādzał gār hay ka Yesu ta wudā bo nāte nāte mā walaŋ tay na, ta diye kame kame.

Sifa wedeye ka tāv i Yesu

¹⁷ Wu nakə na tsikakumeye naha aye na, ta māzele i Bāy Maduweŋ kway. Na tsikakumeye naha na, wuye mey? Neŋ faya na gwadākumeye naha amboh ta amboh, kâ pumay bāzay a mede i ndo neheye tē sār Mbəlom bay aye sa bay. Nāteye tē dzala na, ka wu nakə ma giye ŋgama bay aye. ¹⁸ Mādzał gār tay na, ləvoŋ. Nāteye kame i Mbəlom na, mbəlok eye hay. Sifa nakə ma ndāviye bay ka tor aye na, ta huta bay hārwi ta kula ha gār tay toŋgwa toŋgwa andza kwar. Tē sār tsāved i Mbəlom bay. ¹⁹ Horoy a gatay sa bay. Tē vālay ha bo tay na, ka māge wu neheye lele bay aye hay. Wu neheye a ge horoy aye na, faya ta giye ta mənŋwese.

²⁰ Nəkurom, ka tətikum ka gār Kəriste na, andza niye bay. ²¹ Ka rəhumay ha gār na, a nenŋeeye bādaw? Nəkurom neheye madzapa eye tē nenŋeeye na, ta tətikakum dedek. Dedek niye ta tətikakum aye na, Yesu. ²² Ta tətikakum na, gərūm ha mādzał gār kurom neheye kurre aye. Gərūm ha mede kurom nakə ahəl niye aye. Mede kurom niye na, ma nasiye kurom ha hārwi bor i wu neheye lele bay aye ta vakumeye gār. ²³ Məsəfəre i Mbəlom mā mbədakum ha dārev kurom ada dzalum ka wu lele eye hay. ²⁴ Pumay bāzay na, a mede wedeye. Mede wedeye niye na, maa mbədə ha mā nəkurom na, Mbəlom hārwi ada mā tēra andza i ŋgay. Mede niye na, dedek eye, a yay a gār a Mbəlom. Mānese andaya kwa tsekweŋ mā dāma bay.

²⁵ Hārwi niye kâ rawum me bay. Kwa way mā tsikay a ndo na, dedek hārwi nəkway madzapa eye na, nāte andza hawal i bo neheye wal wal madzapa eye ka bo eye nāte aye. ²⁶ Wuray kə ndalakum na, kâ gum mezeleme bay. Pat mā dād ka wu nakə a ndalakum aye bay, səfum ha dārev

kurom. ²⁷ Kâ vālumay tsāved a Fakalaw bay. ²⁸ Məkal hay tâ kəla sa bay. Duh na, tâ ge māsler lele tē hālay tay hārwi ada tâ huta wu hārwi māvəlatay a mətawak hay dərma. ²⁹ Bazlam nakə ma nasiye ha ndo hay aye na, mā ndohwaw abəra ma təbəlem kurom bay. Tsikum dūh na, bazlam nakə ma dzāniye siye i ndo hay māgəle ka tsāved i Mbəlom aye. Tsikum na, wu neheye a ye ka bo mətəsike, ma dzāniye tay ha ndo neheye faya ta pay zlam a bazlam kurom aye. ³⁰ Kâ gumay dāretsətəsh a Məsəfəre i Mbəlom Tsədəŋŋa eye kwa tsekweŋ bay tebiye. Mbəlom a ge fakuma ŋgōdgor na, ta Məsəfəre† niye. Andza māgwede na, nəkurom ndo ŋgay hay. A dākum ha sa na, pat nakə hālay aye kə slaw na, ma tēmiye kurom ha ka tor eye tuk. ³¹ Zlum na dāgun abəra mā dārev kurom. Kâ gum mevel bay, wu mā ndalakum bay. Gərūm ha mətəsal bo, kâ tsadum a bo bay. Kâ gum sewed kwa tsekweŋ bay tebiye. ³² Tərūm dūh na, kwakwad eye hay kame i ndo hay. Gumatay ŋgwalak a ndo hay. Pəsūm ha a bo mānese mā walaŋ kurom nāte nāte andza nakə Mbəlom a pəsakum ha tē Kəriste aye.

5

Ndo māpe mādzał gār hay ka Yesu ta ndziye na, mā dzaydzay

¹ Nəkurom na, wawa i Mbəlom hay. Mbəlom a wudā kurom haladzay. Kə ge andza niye na, tərūm andza nenŋeeye. ² Ma mändze kurom tebiye na, wudum ndo hay andza Kəriste nakə a wudā kway, a mət hārwi kway aye. Məmāte nakə a mət aye andza wu nakə a tsəhən ada a ze huŋŋa lele tē vālay a Mbəlom, a yay a gār haladzay aye.

³ Anəke na, nəkurom na, ndo māpe mādzał gār hay ka Yesu. Kâ gum madama kwa tsekweŋ bay. Wu neheye a ge horoy māge aye na, kâ gum bay. Kâ gum dāre ka wu i ndo hay bay. Ka gār i wu neheye na, kwa tsekweŋ kâ tsikum bay. ⁴ Bazlam neheye a ge horoy aye ada tē bazlam neheye mətərakahaŋ aye na, a ye ka bo mətəsike mā walaŋ kurom bay. Kwa māge mahamba neheye lele bay aye na, kâ gum bay. Duh

† 4:30 Zəba ma Efez hay 1.13.

na, gumay naha sisœ a Mbəlom hərwi wu nakə a ge aye. ⁵ Sərum ha na, ndo neheye faya ta giye madama aye ta ndo neheye faya ta giye siye i wu neheye lele bay aye na, ta hutiyə mede a Bəy i Mbəlom ta Kəriste bay. Ndo neheye faya ta giye dərə ka wu i ndo hay aye ta hutiyə mede a bəy i Mbəlom bay hərwi wu neheye a yatay a gər a ze Mbəlom. Niye andza nəteyē faya ta dəsłay ha gər na, a kule.

⁶ Ndo hay tã vakum gər tə bazlam neheye kəriyē bay. Dərev ma ta ndaleyē a Mbəlom hərwi bazlam niye hay lele bay aye. Mbəlom ma ta giye mevel ka ndo neheye ta rəhay ha gər bay aye. ⁷ Kã dzapum ta ndo niye hay bay tebiyē. ⁸ Ahəl niye na, nəkurom ma ləvonj. Anəke na, nəkurom mə dzaydzay hərwi nəkurom madzapa eye ta Bəy Maduweñ Yesu. Ndzum na, andza ndo neheye nəteyē mandza eye mə dzaydzay aye. ⁹ Na tsik andza niye na, hərwi dzaydzay faya ma vəliyē wu neheye ɲgwalak eye ta wu neheye mənese mə dəma bay aye ada dedək eye. ¹⁰ Gum gədañ məsərə na, wu neheye a yay a gər a Bəy Maduweñ aye. Ada gum na, wu niye hay. ¹¹ Məsler i ndo neheye faya ta giye ma ləvonj aye na, kã tələkum a dəma həlay kurom bay. Wu nakə faya ta giye na, ɲgwalak eye andaya mə dəma kwa tsekweñ bay tebiyē. Duh na, wu tay neheye lele bay faya ta giye na, dumatay ha parakka. ¹² Wu neheye faya ta giye ta məkal aye na, a ge horoy mətsike faya. ¹³ Tadə ta dā ha wu niye hay parakka na, nəteyē kəkay na, ndo hay ta ɲgateyē, ¹⁴ hərwi wu nakə a bəz parakka ta həpat aye na, ma təriyē dzaydzay. Hərwi niye tə gwad:

«Nəkar nakə mandzahəra eye, pədəke abəra ka məndzehəre, lətse abəra mə walañ i mədahañ hay, hərwi ada Kəriste mã vəlaka dzaydzay.»

¹⁵ Kə ge andza niye na, gumay metsehe a mede kurom. Ndo neheye tə sər wuray bay aye na, kã pumay bəzay a mede tay bay. Duh pumay bəzay na, andza ndo neheye ta tsah aye. ¹⁶ Həlay nakay anañ aye na, həlay nakə lele bay aye. Kã dzum

ha həlay kəriyē bay, gum ɲgwalak huya. ¹⁷ Hərwi niye kã tərūm andza ndo neheye ta tsah təbey aye bay, düh pumay zləm na, a wu nakə Bəy Maduweñ kway a say kã gum aye. ¹⁸ Kã kwayum ta guzom bay. Məkweyē na, ma nasiyē ha sifa kurom. Duh na, Məsəfərə i Mbəlom mã rahakum a dərəv pat pat. ¹⁹ Zambadumay a Mbəlom ta dəmes nəte nəte mə walañ kurom. Gum dəmes kwa waray waray neheye Məsəfərə i Mbəlom a vəlakum aye. Gum dəmes niye hay mə walañ kurom. Zambadumay a Bəy Maduweñ tə dərəv kurom tebiyē. ²⁰ Gumay naha sisœ a Bəba Mbəlom hərwi wu hay tebiyē. Gumay naha sisœ na, tə məzele i Bəy Maduweñ Yesu Kəriste. Gumay naha sisœ pat pat.

Məndze i ɲgwas hay tə zal tay hay

²¹ Rəhumay ha gər kwa a way nəte nəte mə walañ kurom hərwi nəkurom faya ka pumay naha faya a Kəriste.

²² Nəkurom ɲgwas hay, rəhumay gər a zal kurom hay andza nakə a say a Bəy Maduweñ kway Yesu aye. ²³ Hərwi zal na, neñgeyē bəy eye ka gər i ɲgwas andza nakə Yesu Kəriste neñgeyē bəy ka gər i məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye. Neñgeyē ma mbəliyē tay ha məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay. Məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay na, bo ɲgay. ²⁴ Kə ge andza niye na, ɲgwas hay tã rəhatay ha gər a zal tay hay lele andza nakə məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ta rəhay ha gər a Yesu Kəriste aye.

²⁵ Nəkurom zal hay, wudum ɲgwas kurom hay haladzay andza nakə Yesu Kəriste a wudā məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ada a mət hərwi tay aye. ²⁶ A ge andza niye na, hərwi mã təra tay ha tsədəñña kame i Mbəlom. Neñgeyē a təd yam, a bara tay ha hərwi ada tã təra tsədəñña ta labara ɲgay.* Andza niye, a pala tay ha wal, nəteyē ta təra i Mbəlom.

²⁷ A say ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tã yaw kame ɲgay na, ta mədəslatay ha gər nakə ta dəsłatay ha gər aye. Tã təra na, tsədəñña, ndəluḅ kwa tsekweñ mã ge andaya fataya bay. Tã təra ka dərə i ndo

* 5:26 Məbere tsədəñña ta yam: Zəba ma Ezekiyel 36.25; Titus 3.5, ada labara: Zəba ma Yuhana 15.3.

na, lele. Mānese mâ ge andaya fataya bay, ada kwa vavay mâ ge andaya fataya bay. ²⁸ Andza niye nakurom zal hay dārmak wudum ŋgwas kurom hay andza nakə ka wudum bo kurom aye. Ndoweye ka wudā ŋgwas na, a wudā bo ŋgay. ²⁹ Ndəray andaya nakə ma geye dāretsətseh a bo ŋgay aye na, andaya bay. Kwa way na, ma geye gər a bo ŋgay ta wu mēnday lele andza Yesu Kəriste nakə faya ma gateye gər a məhay gər i ndo mape mēdzal gər hay aye. ³⁰ Nengeye faya ma gakweye gər hərwi nəkway na, hawal i bo ŋgay. ³¹ Hərwi niye bazlam i Mbəlom a gwad na: «Hərwi niye hasləka ma gəriye ha bəba ŋgay ta may ŋgay, ta ndziye ta ŋgwas ŋgay. Nəteye sulo ta təriye bo nəte.†» ³² Bazlam nakay na, kə dakway ha wu nakə ŋgwalak eye lele haladzay. Neŋ na tsik na, ka gər i Kəriste ta məhay gər i ndo mape mēdzal gər hay ka Yesu. ³³ Bazlam neheye na, hərwi kurom dārmak. Kwa way mâ wudā ŋgwas ŋgay andza nakə a wudā bo ŋgay aye. Ŋgwas hay rəhumatay gər a zal kurom hay.

6

Məndze i wawa hay ta bəba tay hay

¹ Wawa hay, nakurom ka tərūm madzapa eye ta Bəy Maduweŋ Yesu. Gəsumatay me a bəba ta may kurom hay hərwi andza niye na, lele. ² Bazlam i Mbəlom mapala eye nəte a gwad: «Rəhay ha gər a bəba yak ta may yak.» Niye na, makurre i bazlam i Mbəlom mapala eye a tsik ahəl niye a gwad ma ta vəliye wu aye. ³ Wu nakə a gwad: «Ma ta vəliye, tadə ka rəhay ha gər aye na, wu tebiye ma giye lele hərwi yak. Ka ndziye ka mēndzibəra haladzay.*»

⁴ Nakurom bəba i wawa hay, kə gumatay wu mandala eye a wawa kurom hay bay. Duh na, gumatay gər lele. Tətikumatay ada kətum tay andza nakə Bəy Maduweŋ Yesu a dā ha aye.

Beke ta ndo i gay tay hay

⁵ Nakurom beke hay, rəhumatay ha gər a ndo i gay kurom hay ka mēndzibəra nakay.

Gəsumatay me ada dzədzarumatay. Gum məsler tə dārev kurom nəte. Niye na, ka rəhumay ha gər na, a Kəriste. ⁶ Kə gum məsler ka təv dāre tay dekdek tsa bay. Kə gum məsler hərwi ada tā dāslakum ha gər dekdek tsa bay. Duh na, gum wu neheye a yay a gər a Mbəlom aye tə dārev kurom nəte hərwi nakurom na, ndo i məsler i Kəriste. ⁷ Gumatay məsler na, ta ŋgwalak andza nakə faya ka gumeye məsler na, a Bəy Maduweŋ aye bəna andza nakə ka gumeye a ndo hay aye bay. ⁸ Kwa nəkər na, beke, kwa nəkər beke eye bay, sər ha na, tadə faya ka giye məsler lele eye na, Bəy Maduweŋ ma ta hamakeye a dāma.

⁹ Nakurom ndo i gay i beke hay, gumatay ŋgwalak a beke kurom hay dārmak. Kə gumatay dāretsətseh bay. Sərūm ha nakurom ta beke kurom hay na, nakurom i Mbəlom nəte bəna wal wal bay. Nengeye na, a ŋgəna tay ha ka bo bəra ndo hay təbey.

Məhəle wu həlay i Mbəlom

¹⁰ Wu nakə na ndəvakumeye naha mətsikakum aye na, ndzum madzapa eye ta Bəy Maduweŋ Yesu. Tərūm gədan eye hay hərwi gədan ŋgay na, a ze kwa mey tebiye. ¹¹ Dzəwudum bo ta wu həlay i Mbəlom neheye a pakum aye tebiye hərwi ada Fakalaw mâ sla fakuma məvakum gər bay. Ka ndzumeye duwirre, ma sliye fakuma bay. ¹² Vəram nakə ka gakweye na, ka gakweye ka ndo hay bay. Ka gakweye na, ta məsəfəre neheye lele bay aye hay ada ta bəy tay hay, ta neheye nəteye faya ta ləviye mēndzibəra nakay manasa eye tə mezeleme aye. Ada ka gakweye vəram sa na, tə wu neheye lele bay aye, nəteye ta gədan eye ma magərmbəlom aye. ¹³ Hərwi niye, həlum wu i həlay i Mbəlom neheye a pakum a həlay aye tebiye hərwi ada pat i vəram kə ndislew na, kə hwayum bay, ka gumeye vəram hus ka mandəve ŋgay eye. Andza niye, ta sliye fakuma bay. ¹⁴ Hərwi niye, ləvum bo. Tərūm ndo dedek eye hay. Wu neheye dedek eye hay aye na, andza peteked nakə ka bərumeye ha bəzihud aye. Pumay bəzay a tsəved i Mbəlom hərwi tadə ka gum andza niye na,

† 5:31 Madazlay i wu hay 2.24. * 6:3 Zəba ma mə Madayaw abəra mə Ezipt 20.12; Bazlam mapala eye masulo eye 5.16.

a tæra andza petekedi bære nakæ ka pumeye ka bo aye. Ma tækiye kurom abæra ka wu neheye lele bay aye hay. ¹⁵ Lævum bo pat pat ka mæde ha Labara Nḡwalak eye nakæ ma vælateye zay a ndo hay aye. Niye na, andza tahærak neheye ka pumeye a sik aye, hærwi ada ka ndzumeye ka tsæved i Mbælom bæḡbæḡ lele. ¹⁶ Ma mæsler kurom nakæ ka gumeye tebiye aye na, pum mædzal gær kurom ka Bæy Maduweḡ Yesu. Niye na, andza ka zlum ḡgaram a hælai. Sæmber i Fakalaw neheye ma mbaliye kurom ha aye ta ndziye fakuma bay. Kwa tadæ sæmber niye hay ta ako eye faya bæbay na, ḡgaram ma mbatiye ha. ¹⁷ Mætæme nakæ Mbælom a tæma kurom ha aye na, andza mbæramdaw nakæ ka pumiye a gær aye hærwi matæke na gær. Pum a gær ada zlum bazlam i Mbælom. Neḡgeye na, andza maslalam nakæ Mæsæfære ma vælakumeye, ka gumeye ha væram aye.

¹⁸ Duwulumay me a Mbælom tæ dærev kurom tebiye pat pat. Gumay amboh ta gædaḡ i Mæsæfære Tsædaḡḡa eye. Kâ ndzahærum bay, kâ gærum ha maduwwulay me a Mbælom bay. Duwulumay me a Mbælom pat pat hærwi ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu tebiye. ¹⁹ Duwulumay naha me a Mbælom hærwi ga dærmak hærwi ada Mbælom mâ væleḡ wu nakæ na tsikiye ada nâ dæ ha Labara Nḡwalak eye nakæ Mbælom a dæḡ ha aye. Nâ dæ ha na, tæ madzædzar eye bay. ²⁰ Kwa neḡ ma daḡgay bæbay na, neḡ ndo mæslære i Kæriste hærwi bazlam wedeye nakæ faya na diye ha aye. Duwulumay me a Mbælom hærwi ada nâ dzædzar bay, nâ dæ ha labara wedeye parakka andza nakæ a say a Mbælom nâ dæ ha aye.

Mandæve i bazlam

²¹ Tisik malamar kway nakæ na wudæ aye na, neḡgeye tæ neḡ faya næmaa giye mæsler i Bæy Maduweḡ salamay. Faya ma giye mæsler i Bæy Maduweḡ tæ maræhay ha gær ta dedek eye. Neḡ mandza eye kanaḡ kækay na, ma diye naha ma tsikakumeye. ²² Neḡ faya na slæriye naha ka tæv kurom na, hærwi ada kâ særum ha næmay mandza eye kanaḡ na, kækay, ada mâ makum ha dærev.

²³ Mbælom Bæba ta Bæy Maduweḡ Yesu Kæriste tæ vælatay zay a malamar hay tebiye. Tæ vælatay mawudæ bo, hærwi ada tæ wudæ bo næte næte mæ walaḡ tay ada tæ pa mædzal gær ka Yesu Kæriste huya.

²⁴ Mbælom mâ pa ḡgama ka ndo neheye ta wudæ Bæy Maduweḡ kway Yesu Kæriste ka tor eye.

Derewel nakə Pol a watsatay naha a Filipi hay āye Məfələkwe

Pol a pa məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu a gəma i Filipi na, ahəl i mahəhele ŋgay masulo eye. Məhay gər niye na, makurre i məhay gər nakə Pol a pa ka dala i Erop aye.

Derewel i Pol faya ma diye ha ndo i Filipi hay tə Pol, mändze tay a ye lele. A say a Pol masəkah ha, mâ ge gədan eye lele. Ane tuk na, neŋgeye ma danğay. Faya ma siye dəretsətseh hərwi nakə kə gatay a gər a Filipi hay bay aye. A tsikatay mawudə bo ŋgay nakə a wudə tay ha aye.

A tsikatay sa na, wu nakə faya ma dzəmiye na aye. Hərwi ndo siye hay faya ta diye ha Kəriste ta tsəved nakə ŋgwalak eye bay aye. A satay masəpete tay ha (1.15-17; 2.21, 18). Pol faya ma dzaliye məsləre ndo neheye tə gawa ka bo məsler aye a Filipi hərwi tâ ye, tâ vəlatay gədan ada mətsəne labara tay (2.19-30).

Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma Filipi ta slər wu kəriye a Pol (4.10-20).

Pol a tsikatay a Filipi hay ka sifa ta məməte i Yesu (2.6-11). Pol a gər ha wu nakə haḃe ma hutiiye (3.3-10). Pol a təma məse dəretsətseh hərwi məpay bəzay a Yesu Kəriste. Neŋgeye ma danğay, ada maləva bo eye hərwi məvəle ha sifa ŋgay. Pol a tsikatay a Filipi hay tâ pay bəzay a mede ŋgay (3.17; 4.9).

Pol a vəlatay gədan a Filipi hay tâ ndza huya ma mənğwese.

¹ Maa watsa naha derewel nakay na, neŋ Pol ta Timote, nəmay ndo i məsler i Yesu Kəriste hay. Nəmaa tsikatay naha me a bagwar hay, a ndo madzəne kurom hay ada a ndo məpe mədzal gər hay tebiye hay ka Yesu Kəriste ma Filipi. ² Mbəlom Bəba kway ta Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste tə pa fakuma ŋgama ada tâ vələkum zay.

Pol a gaway naha sisəe a Mbəlom

³ Kwa kəday na dzalawa fakuma na, na gaway naha sisəe a Mbəlom. Na gaway naha sisəe pat pat hərwi kurom. ⁴ Ahəl niye na duwulaway me pat pat hərwi kurom na, dərev ga mənğwasa eye haladzay. ⁵ Na gaway naha sisəe a Mbəlom na, hərwi ka dzapakwa nəte ka məde ha Labara ŋgwalak eye. Ka dazlumay madzəne ga na, pat niye kurre ka tərūm ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu hus anəke aye. ⁶ Maa dazlay məge məsler lele eye mə dərev kurom hay na, Mbəlom. Na sər ta dedek, neŋgeye na, ma gəriye ha ka manawa eye bay. Ma ndəviye ha məsler eye niye na, a pat nakə Yesu Kəriste ma maweye aye. ⁷ Wu nakə na dzala andza niye hərwi kurom aye na, lele. Hərwi ka yumeŋ a gər haladzay. Sa na, hərwi nəkurom tebiye tage neŋ Mbəlom kə gakway ŋgwalak hərwi ada kâ dzənum ga, kwa anəke neŋ ma danğay. Ada ahəl nakə na tsikawa labara i Yesu Kəriste kame i ndo məge sariya hay ada na dawatay ha labara nakay na, Labara ŋgwalak eye dedek. ⁸ Mbəlom a sər na tsik na, na wudə kurom tə dərev nəte. Na raw me bay, na tsik na, dedek. Mawudə bo aye niye na wudə kurom haladzay eye a yaw na, mənğay? A yaw na, ka təv i Yesu Kəriste.

⁹ Na duwulaway naha me a Mbəlom hərwi kurom na, hərwi ada mawudə bo i Mbəlom nakə ka wudum bo mə walaŋ kurom aye, mâ səkah kame kame. Andza niye ka sərūmeye dedek i Mbəlom, ada ka sərūmeye ha ka bo bəra wu lele eye hay ta lelebay eye hay, ¹⁰ hərwi ada ka slumeye faya məzle wu neheye ŋgwalak eye hay. Andza niye pat nakə Kəriste ma maweye na, ka ndzumeye tsədanŋa, mənese fakuma bay. ¹¹ Nəkurom na, ka tərūmeye ndo məge wu neheye ŋgwalak eye ta gədan i Yesu Kəriste. Ka gum andza niye na, ndo hay ta zambadəye a Mbəlom ada ta dəslay ha gər.

Yesu na, a ze wu hay tebiye

¹² Malamar ga hay, a seŋ na, sərūm ha lele wu neheye tə ndzeŋ a gər kanaŋ aye na, duh ta dzəna məde ha Labara ŋgwalak eye. ¹³ Hərwi niye sidzew neheye tebiye faya ta tsəpiye gay i bəy bagwar eye ta siye i ndo hay tebiye tə sər hay neŋ ma danğay

na, hərwi nakə faya na giye mäsler i Yesu Kəriste aye. ¹⁴ Sa na, mägəse nakə tə gəs ga a daŋgay aye na, ka səkahatay ha mədzal gər ka Bəy Maduweŋ kway. Madzədzere kwa tsekweŋ andaya mə dərev tay sa bay. Faya ta diye ha bazlam i Mbəlom a ndo hay kame kame düh.

¹⁵ Ane tuk na, siye hay mə walaŋ tay faya ta diye ha bazlam i Kəriste na, hərwi faya ta giye fağaya sələk. A satay maze ga ha. Ndo mekeleŋ eye hay na, tə da ha bazlam i Kəriste na, tə dərev nəte. ¹⁶ Nəteye tə ge andza niye na, hərwi ta wuda ga. Tə sər ha maa sləra ga ahaya kanaŋ na, Mbəlom. A sləra ga ahaya na, hərwi ada nə tsikatay, nə datay ha Labara Nğwalak eye i Yesu na, Labara nğwalak eye dedək. ¹⁷ Siye i ndo niye hay na, faya ta diye ha bazlam i Yesu Kəriste a ndo hay dərmak. Ayaw dedək nğway, ane tuk na, tə ge andza niye na, a satay maze ga, tə tsikawa tə dərev nəte eye dedək bay. A satay masəkeheŋ ha dəretsətseh kanaŋ ma daŋgay.

¹⁸ Ane tuk na, niye na, ma ndeleŋeye dāw? Ma ndeleŋeye bay. Kwa tadə tə tsik na, tə dərev nəte eye bay, kwa tə tsik na, tə dərev lele eye sadzək, na sər tə da ha na, bazlam i Kəriste. Neŋ na, dərev ga ma nğwasiye. Ayaw, ta dedək na nğwasiye huya kame kame andza nakay. ¹⁹ Hərwi na sər ha na, wu neheye ta dzəniye ga mətəme ga ha hərwi faya ka duwulumeye me hərwi ga ada Məsəfəre i Yesu Kəriste ma dzəniye ga.

²⁰ Wu nakə na wuda haladzay aye ada na pa faya mədzal gər aye, faya na həbiye na, horoy ma ta geŋeye dāda bay. Dərev ga ta gədaŋ eye lele. Ada a seŋ na, kwa anəke, kwa kəday ndo hay tə dəslay gər a Yesu Kəriste hərwi ga. Kwa tadə neŋ andaya tə dəre, kwa tadə na mət na, tə dəslay gər andza niye. ²¹ Hərwi tadə neŋ tə dəre mba na, na zambadəye a Yesu Kəriste. Tadə kwa na mət bəbay na, na hutiyə magogoy ga. ²² Ane tuk na, tadə kə ge andza niye, neŋ andaya tə dəre mba na, na giye mäsler nakə ma dzəniye ndo hay aye. Mə walaŋ i bazlam neheye sulo aye na, a geŋ gərəŋ gərəŋ. Na zliye mə walaŋ eye wuray na, na sər bay.

²³ Wu neheye sulo aye na, ta nğəneŋ

ha mədzal gər. A seŋ həbe na, nə gər ha məndzibəra nakay. Na diye mata ndze tə Kəriste mə mbəlom. Andza niye ka neŋ na, nğwalak eye haladzay. A ze ha məndze nakə ka məndzibəra aye. ²⁴ Ane tuk na, məndze ga nakə na ndziye tə dəre aye na, ma giye nğama haladzay hərwi madzəne kurom. ²⁵ Ada na zəba faya na, nğwalak eye na, andza niye düh. Hərwi na sər ta dedək na ndziye ka məndzibəra mba. Ka ta ndza-kweye ka təv manəte eye tage nəkurom. Ka ndzakweye ka təv manəte eye na, na dzəniye kurom ka mede kame kame ka tsəved i Mbəlom, hərwi ada dərev kurom mə ge laŋlaŋ ka tsəved i Mbəlom. ²⁶ Andza niye, ta gər ga ha abəra ma daŋgay, na ye naha ka təv kurom na, ka zambadumeye a Yesu Kəriste hərwi ga.

Mäge dəretsətseh hərwi Yesu

²⁷ Nğwalak eye na, mede kurom mə ge lele hərwi ada ndo hay tə zəba fakuma, faya ka pumeye bəzay na, a bazlam i Kəriste dedək. Ayaw! A seŋ kwa tadə na ye naha ka təv kurom kəgəbay kwa na ye naha bay na, nə tsəne nəkurom mandza eye na, bazlam kurom nəte. Ada sa na, faya ka gumeye gədaŋ tə dərev kurom nəte andza ndo mäge vərəm hay hərwi ada Labara Nğwalak eye i Yesu mə ye kame kame. ²⁸ Kâ dzədzarumatay a ndo mənə dəre kurom bay tebiye. Tadə ka dzədzarumatay bay na, ta səriye ha lele nəteye kame i Mbəlom na, ta dze. Ane tuk na, nəkurom na, Mbəlom kə mbəl kurom ha. Mata bəzatay ha niye na, Mbəlom. ²⁹ Hərwi Mbəlom a gakum nğwalak na, ada kâ dzalum ha ka Kəriste dəkdek tsa bay. A gakum nğwalak na, hərwi ada kâ gum dəretsətseh hərwi nğay dərmak. ³⁰ Nəkurom ka nğatumay a vərəm nakə na ge ahəl niye aye. Anəke na, faya ka tsənumeye neŋ faya na giye andza niye huya. Aya! Nəkurom dərmak ka gumeye vərəm nakə neŋ faya na giye.

2

Tərum na, andza Yesu

¹ Nəkurom ka sərum ha nəkurom madzapa eye nəte tə Yesu Kəriste. Andza niye neŋgeye ma vəlakumeye gədaŋ ka dərev kurom hay. Mawudə bo nğay nakə a

wuɗa kurom aye na, ma makumeye naha dārev segey. Sārum ha nakurom madzapa eye nāte ta Māsāfāre Tsādanḡa eye. Ada ka wuɗum bo mā walaḡ kurom nāte nāte bāɗaw? Ndo hay tā gakum mā bo, na gwaf ba? ² Kā ge andza niye na, wuɗum bo mā walaḡ kurom nāte nāte. Mādzal gār kurom mā ge nāte. Māndze kurom mā ge nāte, ada bazlam kurom mā ge nāte mā ye ka bo ayaw ayaw. Tādā ka gum andza niye na, dārev ga ma ḡgwasiye, ma deyeḡeye a gār kurah kurah. ³ Kā dzalum ka bo kurom dēkdēk tsa bay. Kā dāslumay ha gār a bo bay. Duh na, hānum ha gār kurom. Zābum ka siye i ndo hay na, ndo neheye lele ta ze kurom aye. ⁴ Kwa way mā gay ḡgwalak a ndo hay. Kā pālumay wu lele eye a gār kurom dēkdēk tsa bay. Ka gum wu neheye tebiye andza nakay na, dārev ga ma rahiye tā māḡwese.

⁵ Dārev kurom mā tāra na, andza i Yesu Kāriste.

⁶ Kwa Yesu nāteye nāte ta Mbālom bābay na,
kā lāva ha gār ḡgay ta Mbālom bay.

⁷ Duh na, kā gār ha tāv māndze nakā lele eye, ka tāra ndo i māsler.

Tā wa na andza ndo zezeḡ nakā tā wa na aye dārmak.

Ahāl nakā a tāra ndo zezeḡ aye na,

⁸ a hāna ha gār ḡgay.

A gāsay me a Mbālom hus ka māmāte sa!

Māmāte ḡgay niye a māt aye na,
ta dar na ka māyako mazlāmbāda eye.

⁹ Hārwi niye, Mbālom a pa na ka gār i wu hay tebiye.

Kā pa faya māzele nakā a dā zlām a ze māzele i wu hay tebiye aye.

¹⁰ A ge andza niye na, hārwi ada wu hay tebiye kwa mā mbālom, kwa kanaḡ ka māndzibāra, kwa ma bāɗ ta tsāne māzele i Yesu na, nāteye tebiye tā yaw tā dākway gurmets.

¹¹ Kwa way ma tsikiye tā bazlam ḡgay Yesu Kāriste na,

Bāy Maduweḡ ka gār i wu hay tebiye.

Andza niye ta zambādeye a Bāba ḡgay Mbālom dārmak.

Mede i ndo māpe mādzal gār hay a Yesu ka māndzibāra

¹² Nakurom dzam ga neheye na wuɗa kurom haladzay aye, Yesu Kāriste a gāsay me a Mbālom kākay na, nakurom ka sārum ha lele. Andza niye, nakurom dārmak gāsamay me a Mbālom. Ahāl niye neḡ ka tāv kurom na, ka rāhawumay ha gār. Kwa anāke neḡ andaya ka tāv kurom sa bay bābay na, sākahum ha mārahay ha gār kame kame. Andza māgwede na, mātāme nakā Mbālom a tāma kurom ha aye na, gum māslar eye tā hālay kurom eye dārmak. Ka gumeye na, tā madzādzere i Mbālom. ¹³ Hārwi Mbālom faya ma giye māslar mā dārev kurom hārwi ada kā wuɗum wu neheye a yay a gār aye ada ma vālakumeye gādanḡ hārwi ada kā gum wu neheye a yay a gār aye dārmak.

¹⁴ Ma māslar kurom nakā ka gumeye tebiye na, kā sum me bay, kā tārum a bo bay, ¹⁵ hārwi ada ka ndzumeye tsādanḡa mānese fakuma bay, ada ka tārumeye wawa i Mbālom neheye ta giye mānese bay aye. Nakurom mandza eye na, mā walaḡ i ndo neheye faya ta sāpatiye ndo hay aye. Tā pay bāzay i tay na, a tsāved nakā lele bay aye. Nakurom ka ndzumeye mā walaḡ tay na, andza wurzla neheye ta dāv dzaydzay ka māgārmālom aye. ¹⁶ Ada sa na, ka tsikumateye bazlam nakā ma vāliye māsfāre a ndo hay aye. Tādā ka gum andza niye na, pat nakā Yesu Kāriste ma māw-eye na, na ta zlapiye haladzay kame ḡgay hārwi kurom. Na ta zlapiye hārwi kurom na, hārwi na ta sāriye ha māslar nakā na ge māwura bo eye na, ka tāra kāriye bay. ¹⁷ Mādzal gār kurom nakā ka dzalum ha ka Mbālom aye na, a tāra wu nakā ka kāɗawumay a Mbālom kāriye aye. Agāla ta kāɗiye ga na, ma tāriye mambāde ha bambaz andza wu kāriye niye ka kāɗawumay a Mbālom aye dārmak. Kā ge andza niye na, ma deyeḡeye a gār haladzay, na ḡgwasiye tage nakurom tebiye. ¹⁸ Nakurom dārmak na, mā yakum a gār, ḡgwasakwa ka bo tage neḡ.

Pol a slar Timote ta Epafrodit

¹⁹ Tādā kā say a Bāy Maduweḡ kway Yesu na, na sār ha mazlambar na slarakum naha Timote, hārwi ada kā māw ka tāv ga na, nakurom mandza eye kākay na, ma dēḡeye

ha, ada ma menjeje ha dārev andza nakə ma diye naha ma makumeye naha dārev aye dārmak. ²⁰ Kanaŋ na, ndo andaya mādzał gər may nāte andza neŋgeje na, andaya bay, say neŋgeje nāte ŋgweŋ. Ta dedek neŋgeje na, a say madzāne kurom. ²¹ Ndo siye hay tebiye tē dzala na, ka bo tay dēkdēk tsa bāna, tē dzala ka māsler i Yesu Kāriste bay. ²² Ka sərūm ha Timote na, ka bēz ha neŋgeje dā kē sla. Neŋ tē neŋgeje, nēmay salamay nēmaa dāwa ha Labara Ŋgwalak eye. Faya ma dzāniye ga ka māge māsler andza wawa nakə faya ma dzāniye bāba ŋgay aye. ²³ Andza niye a seŋ na slarakumeye naha. Ane tuk na, na hēbiye ta ŋgāneŋ ha sariya ga tēday. ²⁴ Neŋ dārmak, na sər ha ta dedek Bēy Maduweŋ ma vāleŋeye tsāved hārwi mede naha ka tāv kurom.

²⁵ Nəkurom ka sərūm ha malamar kway Epafrodit, ndo māsłare kurom nakə ka slərūmeye hārwi ada mā dzāna ga tē wu neheje andaya fagaya bay aye na, neŋ tē neŋgeje nēmaa ge māsler salamay. Nēmaa ge māsler ta gēdaŋ tē neŋgeje salamay hārwi bazlam i Mbəlom. Na dzala anāke na, ŋgama mā ma naha ka tāv kurom. ²⁶ Kē gay wadēŋ wadēŋ haladzay hārwi a tsāne tē gwad ka tsānum neŋgeje kē dād a dāvats. Hārwi niye hawa kurom eye a gay haladzay, a say mede naha mēŋgatakum. ²⁷ Andza nakə ka tsānum aye na, dedek kē dād a dāvats, ka bārēzl. Ane tuk na, a gay mē bo a Mbəlom. Mbəlom kē mbəl ha. Maa gay mē bo a Mbəlom na, neŋ dārmak. Mbəlom a mbəl ha na, andza a mbəl ha na, neŋ, hārwi ada dāretsātseh mekelēŋ eye mā yaw fagaya bay.

²⁸ Hārwi niye, a seŋ mā ma naha ta bāse ka tāv kurom, hārwi ada ahəl nakə ka ŋgatumay na, ka ŋgwasumeye, ada neŋ nā dzala wuray sa bay. ²⁹ Ayaw! Ki ye naha na, tēmum na lele. Tēmum na tē mēŋgwese, hārwi neŋgeje na, malamar kurom ka tsāved i Bēy Maduweŋ. Slala i ndo andza nakay na, dāslumay ha gər. ³⁰ Na tsik andza niye na, hārwi neŋgeje na, a zəkaw tsekweŋ ma mētiye hārwi māsler i Kāriste. Neŋgeje a zla na, tāv mēndze kurom. Kē sər mādze ha māsāfāre ŋgay

hārwi ada mā dzāna ga andza nakə tadē nəkurom kanaŋ na, ka dzānumeye ga aye.

3

Matāre tsādaŋŋa kame i Mbəlom na, kākay?

¹ Malamar ga hay wu nakə na ndāvakumeye naha māslike aye na, anāŋ: Ŋgwasum hārwi nəkurom na, ndo i Bēy Maduweŋ hay. Na diye gər mēwatsakum naha wu nakə bā na watsakum naha tsiy aye bay. Na masakumeye naha mēwetse sa, ma dzāniye kurom hārwi ada wuray mā gakum bay.

² Gum metsehe kame i ndo neheje faya ta giye māsler ŋgwalak eye bay aye. Nāteye faya ta kwasatay ha gər a ndo hay ta mēgwede dāsum bo. ³ Ta dedek madāsa bo eye na, nəkway bāna, nāteye bay. Maa tēra ndo i Mbəlom hay na, nəkway. Nəkway sa na, ka dūwulakway naha me a Mbəlom ta gēdaŋ i Māsāfāre Tsādaŋŋa eye, ada ka zambadāwakway a Yesu Kāriste. Nəkway na, ka pakway złēm a wu nakə ndo zezeŋ ma giye bay.

⁴ Tadē kē ge wu i ndo zezeŋ faya ma giye lele na, hābe neŋ dārmak na piye faya złēm. Tadē ndoweye kē gwadāy a gər ŋgay lele mēpay złēm a wu i ndo zezeŋ nakə ma giye na, neŋ na sər ha, i ga nakə na tsikiye na, ma ziye i ŋgay. ⁵ Hārwi neŋ na, ndo i Yahuda dēdāŋ eye. Mawa ga na, Yahuda hay. Sa na, neŋ wawa i Israyel hay, ada tē wa ga ma gwala i Bendzameŋ. Ahəl nakə tē wa ga, na hāna mēhāne tasāla matsamahkar eye na, tē dās bo ga. Tadē ta tsātsahiye fagaya ka gər i bazlam i Yahuda hay mapala eye na, neŋ mē walāŋ i Farisa hay. ⁶ Neŋ na, na pay bēzay a kule i Yahuda hay lele. Na tākay dāre tē tsābtsāb eye hus ka mēgatay dāretsātseh a mēhay gər i ndo mēpe mādzał gər hay ka Yesu Kāriste. Tadē bazlam i Yahuda hay mapala eye mā tēra ha ndo lele kame i Mbəlom na, na sliye faya hābe mēgwadākum neŋ na, mēnese andaya kwa tsekweŋ fagaya bay.

⁷ Wu niye hay na zābawa faya ahəl niye na, andza magogoy ga. Ane tuk na, na sər ha wu niye ŋgama andaya mē dāma bay hārwi ada nā huta mādzepe tē Yesu

Kəriste duh. ⁸ Ayaw! Na mbəday dəba a wu niye hay tebiye na, hərwi na sər ha Yesu Kəriste na, Bəy Maduweñ ga. Niye na, a ze wu hay tebiye. Na mbəday dəba a wu hay tebiye na, hərwi Yesu Kəriste. Na zəba ka wu niye hay na, andza mandzak hərwi ada nəmaâ dzapa tə Yesu Kəriste ⁹ ada nâ ndza mə həlay ŋgay. Na gwadiye neñ lele kame i Mbəlom hərwi nakə na rəhay ha gər a bazlam i Yahuda hay mapala eye na, dāda na tsikiye bay. Wu nakə a təra ga ha lele kame i Mbəlom aye na, nakə na pa mədzal gər ka Yesu Kəriste aye. Maa təra ga ha ndo lele eye na, Mbəlom hərwi na dzala ha ka neñgeye. ¹⁰ Wu nakə a yeñ a gər haladzay aye na, nəte ŋweñ tsa. A señ na, məsərə Yesu ta gədañ ŋgay nakə a lətse ahaya abəra ma mədahañ aye. A señ sa na, məse dəretsətseh andza neñgeye nakə a sa dəretsətseh aye, na mətiye andza neñgeye nakə a mət aye dərma. ¹¹ Andza niye hərwi ada tadə kəkay kəkay bəbay na, Mbəlom ma ta mbəla ga ahaya abəra ma mədahañ.

Mahway hərwi məhute wu nakə kame aye

¹² Kwa wu neheye na tsik tebiye aye na, na gwadiye na huta tsiy na, na tsikiye bay. Ada məgwede neñ lele na sla tsiy na, na tsikiye bay. Duh na, na giye gədañ mede kame kame hərwi ada nâ huta tay ha wu niye hay a həlay ga. Na giye andza niye na, hərwi Yesu Kəriste kə zla ga a huđ i həlay ŋgay. Na təra ndo ŋgay.

¹³ Ayaw malamar ga hay, wu niye hay na tsik aye ta təra i ga tsiy na, na tsikiye zuk bay. Ane tuk na, wu nakə na giye na, nəte ŋweñ tsa. Na gər ha wu neheye ma dəba ga aye tebiye. Duh na giye gədañ na, mede kame kame hərwi ada nâ huta wu nakə kame aye. ¹⁴ Andza niye neñ faya na hwiye ndirndir ka məndisle ka kokway nakə na ndisliye a dəma aye. Na hwiye na, mata hute magogoy ga nakə Mbəlom a zeleñ faya ma ta vəleñ aye. Magogoy aye niye ma ta vəleñ aye na, mede mata ndze tage neñgeye hərwi Yesu Kəriste.

¹⁵ Nəkway neheye məsərə eye hay ka tsəved i Mbəlom aye na, mədzal gər kway mâ ge na, andza niye. Tadə ndowege kə

dzala wu mekeleñ eye wal na, Mbəlom ma bəzakumeye ha parakka. ¹⁶ Wu nakə bagwar eye ka gakweye na, zəŋgalakwa tsəved nakə ka zəŋgalakwa hus anəke aye. Kâ gərakwa ha bay.

¹⁷ Nəkurom malamar ga hay, nəkurom tebiye zəŋgalum na, təv sik ga. Zəbum ka mede i ndo neheye mede tay lele andza mede may nakə nəmaa dākum ha aye.

¹⁸ Hərwi ndo siye hay haladzay mede tay faya ma bəziye ha, nəteye na, faya ta neye dərə a Kəriste nakə a mət ka mayako mazləmbada eye. Wu neheye na, 6a na tsikakum madzəga haladzay. Na masakumeye ha mətsikakum sa. Faya na tsikakumeye naha anəke na, tə mətuwe eye. ¹⁹ Pat nakə məndzibəra ma ndəviye na, Mbəlom ma dziye tay ha. Mbəlom ma dziye tay ha, hərwi ta wuda məpay bəzay a Mbəlom təbey. Tə pay bəzay i tay na, a wu neheye mevel tay a wuda aye. Faya ta giye wu nakə a ge horoy aye, bo tay aye na, a ye tay a gər haladzay. Tə dzala na, ka wu i məndzibəra dekdek tsa.

²⁰ Nəkway na, ka pəlakweye məge wu niye hay təbey. Nəkway gay kway na, mə mbəlom. Nəkway faya ka həbakweye ndo mətəme ha ndo, Bəy Maduweñ kway Yesu Kəriste nakə ma mbəzlaweye mə mbəlom mata dzəgər tage nəkway aye. ²¹ Ki yaw na, ma mbədakweye ha bo kway nakay bəle eye hərwi ada bo kway mâ təra gədañ eye andza bo ŋgay. Ma giye wu nakay ta gədañ nakə ma giye ha məsler hərwi məpe tay ha wu hay tebiye a huvo ŋgay.

4

Mətsikatay me a zləm a ndo hay

¹ Kə ge andza niye na, malamar ga hay, ndzum ta gədañ eye bəñbəñ lele mə həlay i Bəy Maduweñ kway. Nəkurom na, ka yumeñ a gər haladzay. Hawa kurom a geñ, a señ məŋgatakum. Dərev ga faya ma ŋgwasiye haladzay tə nəkurom. Nəkurom ka tərur na, magogoy i məsler ga nakə na ge aye.

² A nəkurom Evodi ta Siñtis neñ faya na gwadəkumeye amboh, ndzum na, ayaw ayaw, bazlam kurom mâ ge nəte, hərwi nəkurom mandza eye na, mə həlay i Bəy

Maduweŋ kway. ³ A nēkar dzam ga nakə faya ka gameye mēsler i Mbəlom nətə aye. Neŋ faya na gwadakeye naha dərma, dzəna tay ha ŋgwas niye hay, tā ndza ayaw ayaw mə walaŋ tay. Hərwi neŋ tage nətəye na, nəmaa ge vərəm haladzay hərwi ada Labara Ŋgwalak eye m̄a ye kame kame, ndo hay tā tsəne. Mēsler niye nəmaa ge aye na, nəmay tebiye tage ŋgwas niye hay tage Kələneŋ ada ta ndo siye hay, nəmaa ge ka bo mēsler dziye. Nətəye tebiye tay aye, Mbəlom kə watsa məzele tay a dərwele ŋgay nakə a watsa a dəma məzele i ndo neheye ta huta sifa aye.

⁴ Ŋgwasum pat pat hərwi nəkurom mandza eye na, mə həlay i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste. Neŋ faya na gwadakumeye sa: Ŋgwasum. ⁵ Ndo i mändzibəra hay tebiye ta zəba ka mede kurom na, faya ka təmum ndo hay lele ada faya ka gumateye ŋgwalak. Sərūm ha na, mazlambar Bəy Maduweŋ kway kə ndzew. M̄a mətəsakum gər bay. ⁶ Wuray kwa tsekweŋ m̄a dzəma kurom bay tebiye. Duh na, tsətsahum wu nakə a sakum ada andaya fakuma bay aye ka Mbəlom. Tsətsahum na, ta məgay naha amboh, m̄a dzəna kurom ada gumay naha sisə dərma. ⁷ Yawa! Ka gum andza niye na, Mbəlom ma vəlakumeye mändze zay mə dərwele kurom hay. Zay niye ma vəlakumeye na, a ze wu nakə ndo hay tə sər aye. Neŋgeye na, ma tsəpiye dərwele kurom ta mədzaŋ gər kurom hay hərwi ada wuray kwa tsekweŋ m̄a gakum bay. Hərwi nəkurom na, mandza eye mə həlay i Yesu Kəriste.

⁸ Malamar ga hay, wu nakə a zəkaw na ndəvakumeye naha mətəsike aye na, anaŋ: Dzalum na, ka wu neheye ŋgwalak aye hay, nakə ndo hay ta dəslay gər aye, wu neheye dedək eye, a wu neheye ka rəhakway ha gər aye, a wu neheye maraw me andaya mə dəma bay aye, a wu neheye tsədəŋna aye, a wu neheye a yatay a gər a ndo hay aye ada a wu neheye ta zambadaway aye. Gumatay metsəhe na, a wu neheye anaŋ aye. ⁹ Gum mēsler na, tə wu neheye na tətikakum aye, wu neheye ka təmum aye, wu neheye ka tsənum mə bazlam ga na tsikakum aye, ada wu neheye kə ŋgatamay tə dərwele kurom neŋ

na ge aye. Ka pumay bəzay na, Mbəlom nakə ma vəlakweye mändze zay aye na, ma ndziye tə nəkurom.

Pol a gatay sisə a Filipi hay hərwi madzəne nakə tə sləray naha aye

¹⁰ Na gay sisə a Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste ada dərwele ga kə ŋgwas haladzay hərwi ka dzalumaw fagaya sa. Həbe kurre na, ka dzalum fagaya ŋgway. Ane tuk na, ka hutum həlay eye madzəne ga ada kə ndza haladzay nakə ka dzənum ga bay aye.

¹¹ Na tsik andza niye na, hərwi nakə wu andaya fagaya bay aye na, bay. Hərwi kwa tadə wu andaya, kwa andaya bay na, na tətik mändze tə məŋgwesə eye. ¹² Na sər mändze ma mətawak, na sər mändze mə wu nakə ndasassa aye. Na sənəka mändze ta məŋgwesə eye kwa mə dərwele waray waray. Na sənəka mərəhe ta wu mänday ada na sənəka mändze tə may. Na sənəka mändze tə wu haladzay ada tə wu tsekweŋ eye. ¹³ Na sliye faya madəme wu neheye tebiye na, ta gədaŋ i Yesu Kəriste nakə a vəleŋ aye. ¹⁴ Kwa tadə andza niye bəbay na, madzəne nakə ka dzənum ga anəke ahəl nakay anaŋ neŋ mə dərwele aye na, ka gum lele.

¹⁵ Nəkurom ndo i Filipi hay, sərūm ha na, ahəl nakə na dazlay mədakum ha Labara Ŋgwalak eye kurre hus ahəl nakə na lətse, na ye abəra ma Masedowan aye na, maa dzəna ga na, nəkurom dəkdek bəna, siye i ndo məpe mədzaŋ gər hay ka Yesu na, ta vəleŋ wuray bay. ¹⁶ Ahəl nakə neŋ ma wuzlahgəma i Tesalonik aye na, 6a sik haladzay ka slərumeŋ naha wu nakə andaya fagaya bay aye. ¹⁷ Neŋ faya na pəliye tsəved ada ka vəlumeŋ wu bay. Na tsik andza niye duh na, dərwele kə ŋgwas hərwi na sər ha Mbəlom ma piye fakuma ŋgama hərwi madzəne nakə ka vəlumeŋ aye. ¹⁸ Na ŋgatay a wu nakə ka sləruma ahaya Epafrodit aye. Ka vəlumeŋew na, haladzay, wuray a kətseŋ sa bay. Wu neheye ka vəlumeŋew aye na, lele andza wu kəriye nakə tə fəkaway naha a Mbəlom a ze huŋna a yay a gər haladzay aye. ¹⁹ Mbəlom na, məzlaḅ eye, a ləva wu hay tebiye, wuray a kətsey bay. Neŋgeye ma vəlakumeye wu nakə a kətəsakumeye tebiye. Ma vəlakumeye

na, tã hãlay i Yesu Kãriste. ²⁰ Ndo hay tã zambadã a Mbãlom Bãba kway ka tor eye. Mã tãra andza niye.

²¹ Tsikumatay me a ndo mãpe mãdzal gãr hay ka Yesu tebiye tã mãzele i Yesu Kãriste. Malamar neheye ka tãv ga kanañ aye ta tsikakum naha me dãrmak. ²² Siye i ndo mãpe mãdzal gãr hay ka Yesu tebiye ta tsikakum naha me dãrmak. Maa tsikakum naha me wene wene eye na, ndo neheye ma bãdãay i bãy i Roma aye.

²³ Bãy Maduweñ kway Yesu Kãriste mã pa fakuma ñgama.

Derewel **nakə Pol a watsatay** **naha a** **Kolosi hay** **aye** **Məfələkwe**

Kolosi na, wuzlahgəma nakə ta diye i mægəma i Azi aye, bəgom na, tə zalay Turki. Pol ki ye a dəma, mata zəbatayaw dəre a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu dāda bay. Maa pa məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu a dəma na, Epafəras nəte mə walaŋ i ndo neheye tə gawa ka bo məsler aye (1.7; 4.12).

Pol a tsəne ndo hay faya ta səpatiye tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma gəma i Kolosi, a watsa tay naha derewel.

Gər i bazlam eye anaŋ: Kəriste ma təmiye tay ha ndo hay abəra ma gədaŋ i ndo mənə dəre.

Pol a dazlay kərəh mə derewel ŋgay (1.1–2.5), dəmes mazambaday a Kəriste hərwi andza neŋgeye Bəy Maduweŋ i məndzibəra ada i ndo məpe mədzal gər hay (1.15–20). Ka ndzay a gər a dəmes na, mađuwule me andaya ka gər i Kolosi hay (1.3–14). Ma dəba i dəmes na, Pol a ma ahaya a zləm vərəm ŋgay nakə a ge hərwi ndo məpe mədzal gər hay aye (1.24–2.5).

Ma dəba eye, Pol a gwadətay a Kolosi hay t̄a ge metsehe (2.6–23).

Ka mandəve eye na, derewel nakay faya ma vəlateye gədaŋ ka məndze ma sifa wədeye mə walaŋ i ndo hay, ma bədgay tay hay ada ma mədzepe ta ndo hay (3.1–4.6).

Derewel nakay a ndəv ta mətsike me (4.7–18).

¹ Neŋ Pol nakə Mbəlom a zla ga hərwi ada n̄a t̄əra ndo i maslaŋ i Yesu Kəriste aye. Neŋ ta Timote malamar kway, nəmaa watsakum naha derewel nakay. ² Nəmaa watsa naha na, a nəkurom ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Kolosi aye. Nəkurom malamar may neheye madzapa eye tə Yesu Kəriste, nəkurom faya ka pumeye bəzay a neŋgeye aye. Mbəlom

Bəba kway m̄a pa fakuma ŋgama ada m̄a vəlakum zay.

³ Nəmaa đuwulaway naha me a Mbəlom Bəba i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste hərwi kurom. Pat pat nəmaa đuwulaway naha me andza niye, nəmaa gaway naha sisəe hərwi kurom. ⁴ Nəmaa gaway naha sisəe hərwi nəmaa tsəne na, nəkurom faya ka dzalumeye ha ka Yesu Kəriste ada ka wudum ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye dərma. ⁵ Ka gum andza niye na, hərwi ka pum mədzal gər kurom ka wu neheye Mbəlom a ləva ha bo, ma ta vəlakumeye mə mbəlom aye. Tə đakum ha wu nakə Mbəlom a gwad ma ləviye ha bo hərwi kurom aye na, ahəl nakə ka tsənum Labara ŋgwalak eye niye dedek aye. ⁶ Labara nakay ŋgwalak eye faya ma diye a zləm ka məndzibəra tebiye, faya ma vəliye hohway andza gərdaf nakə a wa hohway aye ada a gəl kame kame aye. Andza niye, faya ma diye kame kame mə walaŋ kurom kwa a pat nakə ka tsənum kurre aye, nakə Mbəlom kə pa fakuma ŋgama ta dedek aye hus bəgom.

Mətsike me

⁷ Maa lah məđakum ha Labara ŋgwalak eye nakay na, Epafəras. Neŋgeye na, dzam may, nəmay ta neŋgeye faya nəmaa giye məsler i Yesu Kəriste ka bo dziye. Neŋgeye faya ma giye məsler i Yesu Kəriste tə d̄ərev ŋgay peteh, faya ma giye məsler mə gay kurom na, a bəram may. ⁸ Maa tsikamay ma kəkay nakə Məsəfəre i Mbəlom a vəlakum gədaŋ ka mawudə siye i ndo kurom hay aye na, neŋgeye.

⁹ Hərwi niye kwa a pat nakə nəmaa tsəne labara kurom aye na, nəmaa gər ha mađuwulay naha me a Mbəlom hərwi kurom bay. Nəmay faya nəmaa đuwulay naha me a Mbəlom na, m̄a đakum ha wu nakə a yay a gər aye parakka ada k̄a sərūm, k̄a hutum metsehe nakə Məsəfəre ŋgay ma vəliye aye, ada k̄a tsənum wu neheye ka tsəved ŋgay aye. ¹⁰ Tə metsehe niye na, ka slumeye məndze andza nakə a say a Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste aye ada ka gumeye wu neheye tebiye a yay a gər aye. Ka gumeye wu neheye ŋgwalak eye wal wal tebiye ada ka səkahumeye

məsəre Mbəlom kame kame. ¹¹ Nəmay faya nəmaa dūwulay naha me sa na, hərwi ada mâ vələkum gədan̄ ŋgay nakə a ze kwa mey aye hərwi ada kâ ndzum bəŋbəŋ lele, hərwi ada ka səmumeye naha tə zayzay nakə mə dərev kurom aye ada dərev kurom ma ŋwasiye dərmak. ¹² Gumay sisə a Mbəlom nakə a vələkum gədan̄ aye hərwi ada kâ hutum wu nakə a ləva ha bo hərwi ndo ŋgay hay ka təv nakə dzaydzay ŋgay a dəv aye. ¹³ Mbəlom bəba kway kə mbəl kway ha hərwi ada kâ təkəkwaw abəra ma bəy i ləvon̄, a pa kway a təv i mələve bəy i mandərkwasla i wawa ŋgay. ¹⁴ A mbədəkway ahaya abəra mə həlay i Fakalaw na, tə həlay i wawa ŋgay niye ada a pəsakway ha mənese kway hay dərmak.

Dəmes i mazambadāy a Kəriste Bəy Maduweŋ i mändzibəra

¹⁵ Ndəray andaya kə ŋgatay a Mbəlom bay, ane tuk na, Yesu Kəriste nakə ndo hay tə ŋgatay aye na, a ndzəkət bo Mbəlom, Mbəlom neŋgeye kəkay na, faya ma dəkweye ha.

Neŋgeye bagwar eye ka gər i wawa i Mbəlom hay tebiye.

A ze wu neheye tebiye Mbəlom a ge aye.

¹⁶ Hərwi Mbəlom a ge wu hay tebiye na, tə həlay ŋgay,

wu neheye mə mbəlom aye ta wu neheye ka dala aye,

wu neheye dəre a ŋgatay aye

ta wu neheye dəre a ŋgatay bay aye.

Wu neheye ta gədan̄ eye hay mə mbəlom aye,

kwa bəy i gawla i Mbəlom hay ada bagwar tay dərmak

Mbəlom a ge tə həlay ŋgay.

Wu neheye tebiye na, Mbəlom a ge tay ha tə həlay i wawa ŋgay

ada wu neheye a ge tebiye aye na, i ŋgay hay.

¹⁷ Neŋgeye na, andaya kwa ahəl nakə Mbəlom kə ge mändzibəra zuk bay aye,

wu hay tebiye na, mə həlay ŋgay ada maa gəs tay ha ka təv manəte eye na, neŋgeye.

¹⁸ Neŋgeye bəy i məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay.

Maa ləva tay na, neŋgeye andza gər nakə a ləvay gər a bo aye.

Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, andza bo ŋgay.

Makurre na, neŋgeye,

maa lətsew abəra ma mədahan̄ kurre na, neŋgeye,

nakay na, andza məgwede neŋgeye ka gər i ndo hay tebiye ada ka gər i wu hay tebiye.

¹⁹ Wu neheye tebiye mə dərev i Mbəlom aye na,

mə dərev i Kəriste tebiye dərmak,

hərwi a yay a gər andza niye.

²⁰ A say a Mbəlom na, wu hay tebiye tā sər bo ta neŋgeye tə həlay i wawa ŋgay,

wu neheye ka dala aye ada wu neheye mə mbəlom aye,

ada mändze zay andaya ma wuzlah i ndo hay tə neŋgeye.

A ge niye na, tə bambaz i wawa ŋgay nakə ta dar na ka mayako mazləmbadā aye.

²¹ Ahəl niye nəkurom na, dəreŋ ta Mbəlom, nəkurom ndo mənə dəre ŋgay hay, hərwi ka dzalawum ka wu neheye lele bay aye, ka gawum wu neheye lele bay aye.

²² Ane tuk na, anəke na, Mbəlom kə ma kurom ahaya ka təv ŋgay ta məməte i wawa nakə a təra ndo zezeŋ a mət aye. A ge andza niye na, hərwi ada kâ ndzum tsədəŋŋa, ka slumeye faya mələtse kame i Mbəlom mənese kwa tsekweŋ andaya fakuma bay. Ndəray ma sliye faya məmakum ha mənese bay.

²³ Lele na, dzalum ka Yesu huya ada ndzum bəŋbəŋ, kâ dagwarum bay, pum mədzal gər kurom ka wu neheye ka tsənum ma Labara ŋgwalak eye. Labara ŋgwalak eye nakay na, ta tsikay kwa a way ka mändzibəra nakay. Neŋ Pol, ndo i məsler i Mbəlom hərwi mədatay ha a ndo hay dərmak.

Məsler nakə Mbəlom a vəlay a Pol aye

²⁴ Anəke na, dərev faya ma ŋwasiye hərwi dəretsətseh nakə faya na siye hərwi kurom aye. Andza nakə Yesu Kəriste a sa dəretsətseh ahəl niye aye na, bo ga faya

ma siye d̄arets̄atseh d̄armak h̄arwi m̄ahay ḡar i ndo m̄ape m̄ədzal ḡar hay ka Yesu. N̄əteye na, andza bo ga. Na siye d̄arets̄atseh andza niye na, h̄arwi ada m̄əsler ŋgay m̄ā ndāv. ²⁵ Mb̄əlom a zla ga, a pa ga ndo i m̄əsler kurom na, a gwed̄eŋ n̄ā tsik bazlam ŋgay tebiye a n̄əkurom. ²⁶ Ah̄əl niye na, bazlam nakay maŋgaha eye, ndo hay t̄ə s̄ər bay, an̄əke na, k̄ə ndohwa ahaya parakka a ndo ŋgay hay. ²⁷ A say a Mb̄əlom m̄ədatay ha a ndo ŋgay hay na, wu nak̄ə a say m̄əge aye na, ŋgwalak eye haladzay, ma dz̄əniye ndo hay tebiye. Bazlam nakay a ndzawa maŋgaha eye nak̄ə an̄əke a ndohwaw parakka a dzaydzay aye na, Yesu K̄ər̄iste m̄ə d̄ərev kurom. H̄arwi niye, pum m̄ədzal ḡar kurom ka m̄əndze ta Mb̄əlom ma t̄əv nak̄ə ta d̄əslay ha ḡar aye.

²⁸ Faya n̄əmaa d̄iye ha na, Yesu K̄ər̄iste eye nakay. Faya n̄əmaa gatay d̄af a ndo hay, ada faya n̄əmaa t̄ətikateye wu hay t̄ə metsehe nak̄ə Mb̄əlom a v̄əl aye. A samay na, ndo neheye tebiye madzapa eye t̄ə Yesu K̄ər̄iste aye na, t̄ā t̄əra mas̄əra ḡar eye hay. ²⁹ H̄arwi niye neŋ faya na ŋḡəliye ha bo haladzay ka m̄əge m̄əsler ta ḡədan̄ i Yesu K̄ər̄iste nak̄ə a v̄əleŋ h̄arwi ada n̄ā ndāv ha m̄əge m̄əsler.

2

¹ A seŋ na, s̄ərum ha na ge m̄əsler haladzay h̄arwi kurom Kolosi hay, h̄arwi ndo i Lawdise hay ada h̄arwi siye i ndo neheye ta ŋgeteŋ zuk bay aye. ² Faya na giye andza niye na, h̄arwi m̄əmakum naha d̄ərev ada k̄ā wud̄um bo n̄əte n̄əte m̄ə walaŋ kurom ada k̄ā dzapum n̄əte. A seŋ sa na, s̄ərum wu nak̄ə Mb̄əlom a b̄əzakway ha parakka aye h̄arwi ada k̄ā ndzum b̄əŋb̄əŋ m̄ə d̄əma. Sa na, ada k̄ā t̄ərum ndo i zlele hay ka ts̄əved̄ ŋgay. Wu nak̄ə Mb̄əlom a d̄akum ha aye na, Yesu K̄ər̄iste. ³ Neŋgeye na, ma h̄ənd̄əkakweye ts̄əved̄ h̄arwi ada k̄ā hutakwa metsehe ada k̄ā s̄ərakwa wu hay. Metsehe nakay na, lele haladzay, ma s̄ək̄əmiye bo ta suloy bay.

⁴ Na tsik andza niye na, h̄arwi ada nd̄əray m̄ā vakum ḡar t̄ə bazlam l̄əfedede eye bay. ⁵ S̄ərum ha na, kwa neŋ d̄əreŋ t̄ə n̄əkurom b̄əbay na, faya na dzaliye huya ka n̄əkurom. D̄ərev ga faya ma ŋgwasiye h̄arwi

faya ka gumeye wu hay ta ts̄əved̄ eye ada h̄arwi nak̄ə ka dzalum ha ka K̄ər̄iste aye, n̄əkurom mandza eye b̄əŋb̄əŋ lele.

Gum metsehe ta ndo mas̄əpete ndo hay

⁶ Ka t̄əmum Yesu K̄ər̄iste ka t̄əra B̄əy Maduweŋ kurom. H̄arwi niye mede kurom m̄ā ge na, andza nak̄ə a yay a ḡar a neŋgeye aye. ⁷ Ndzum m̄ə h̄əlay ŋgay andza d̄ərizl i ḡərdaf nak̄ə a pa zl̄əlay ŋgay a b̄əd̄ haladzay aye. Dum kame kame, dzalum ha peteh ka neŋgeye huya andza nak̄ə ta t̄ətikakum aye. Gumay naha sis̄ə haladzay a Mb̄əlom huya.

⁸ Gum metsehe, nd̄əray m̄ā vakum ḡar t̄ə metsehe nak̄ə ma giye ŋgama bay aye bay. Metsehe niye na, a yaw ab̄əra ma ndo hay ada ma m̄əsəf̄əre neheye lele bay ka m̄əndzib̄əra aye b̄əna ab̄əra m̄ə K̄ər̄iste bay. ⁹ Ka pumateye zl̄əm a n̄əteye bay na, h̄arwi mede i Mb̄əlom na, tebiye m̄ə bo i Yesu K̄ər̄iste. ¹⁰ Tad̄ə n̄əkurom madzapa eye t̄ə K̄ər̄iste na, Mb̄əlom k̄ə rah kurom ha t̄ə M̄əsəf̄əre ŋgay. K̄ər̄iste na, b̄əy ka ḡar i wu hay tebiye ada ka ḡar i b̄əy tay hay.

¹¹ Ka hutum m̄əd̄əse bo na, h̄arwi nak̄ə ka dzapum t̄ə K̄ər̄iste aye. M̄əd̄əse bo niye na, m̄əd̄əse bo nak̄ə t̄ə h̄əlay i ndo zezeŋ aye bay. A yaw na, m̄ə Yesu K̄ər̄iste. A zla fakuma ab̄əra wu nak̄ə ma diye kurom ha a m̄ənese aye na, ta neŋgeye. ¹² Ah̄əl nak̄ə ta dz̄əhūb̄ kurom ha a yam aye na, andza nak̄ə t̄ə la kurom ka bo t̄ə K̄ər̄iste aye. A h̄əlay niye ka tsalumaw ab̄əra ma yam na, andza nak̄ə n̄əkurom t̄ə K̄ər̄iste ka l̄əsumaw ab̄əra ma m̄əd̄əhan̄ aye h̄arwi ka dzalum ha Mb̄əlom na, ḡədan̄ ŋgay andaya m̄əl̄ətse kurom ahaya ab̄əra ma m̄əd̄əhan̄ andza nak̄ə a l̄ətse ahaya Yesu K̄ər̄iste ab̄əra ma m̄əd̄əhan̄ aye.

¹³ Ah̄əl niye n̄əkurom na, andza m̄əd̄əhan̄ hay h̄arwi ka gawum mezeleme ada h̄arwi nak̄ə Yesu K̄ər̄iste k̄ə d̄əs kurom bay aye. An̄əke na, Mb̄əlom k̄ə l̄ətse kurom ahaya ab̄əra ma m̄əd̄əhan̄ t̄ə Yesu K̄ər̄iste ada k̄ə p̄əsakway ha mezeleme kway. ¹⁴ Ah̄əl niye na, sariya k̄ə ḡəs kway h̄arwi wu nak̄ə Mb̄əlom a tsik aye na, ka gakwa bay. Ane tuk na, Mb̄əlom k̄ə zla fakwaya ab̄əra mezeleme nak̄ə ka ḡar kway aye, k̄ə hama gwedere nak̄ə fakwaya aye, andza

a dar na ka mayako mazlɛmbaɗa eye. ¹⁵ Ahɛl nakɛ Yesu Kɛriste a mɛt ka mayako mazlɛmbaɗa eye na, a zla gɛɗan abɛra ka fakalaw hay ada ta bɛy tay hay tebiye. A hɛhal tay ha kame i ndo hay tebiye, a patay horoy a ɗɛre.

¹⁶ Tadɛ kɛ ge andza niye na, ndɛray kwa nɛte mɛ gakum me hɛrwi wu mɛnday kɛgɛbay hɛrwi wu mɛse na, ndɛray mɛ gakum me bay. Ndɛray kɛ gwadɛkum gum magurlom i mɛhɛne siye hay, i wur kiye kɛgɛbay i pat i mazɛzukw bo na, kɛ tɛmum bay. ¹⁷ Wu neheye na, andza mezek, a ɗatay ha a ndo hay wu nakɛ ma deyeweye kame aye. Wu dedek eye nakɛ a ɗa ha na, bo i Yesu Kɛriste eye. ¹⁸ Kɛ gɛrumatay tsɛved a ndo hay tɛ sɛpat kurom tɛ bazlam kɛriye abɛra ka magogoy kurom bay. Ndo niye hay faya ta gwadiye kuton mɛgay ɗɛretsɛtseh a bo, ada mɛɗɛslatay ha gɛr a gawla i Mbɛlom hay. Nɛteye faya ta tsikiye na, ka wu nakɛ tɛ ngatay ma mɛsine aye. Slala i ndo neheye na, faya ta ɗɛslay ha gɛr a bo kɛriye tsa, tɛ dzala i tay na, ka wu neheye ka mɛndzibɛra aye. ¹⁹ Nɛteye madzapa eye tɛ Kɛriste bɛy tay sa bay. Matɛra andza gɛr na, nɛngɛye ada ndo mɛpe mɛdzal gɛr hay ka Yesu na, bo ngay. Ndo neheye madzapa eye tɛ nɛngɛye na, ta hutiyɛ gɛɗan mɛ hɛlay ngay, maa dzapa tay ha ka tɛv manɛte eye na, nɛngɛye. Ta gɛliye, ka tsɛved ngay andza nakɛ a yay a gɛr a Mbɛlom aye. Ma piye tay ha ndo ngay hay ka tɛv manɛte eye hɛrwi ada nɛteye tebiye tɛ dzapa andza bo i ndo nɛte a zɛv ka tɛv manɛte eye tɛ mbɛle hay ada ta slo i bo hay.

²⁰ Nɛkurom ka sɛrum ha, ka mɛtum ka bo tɛ Kɛriste. Andza niye, fakalaw hay ta lɛviye kurom sa bay. Tadɛ kɛ ge andza niye tuk na, ada ka ndzum andza nɛkurom ndo i mɛndzibɛra hay sa kɛkay? Faya ka pumay bɛzay a wu neheye tɛ gwad: ²¹ «Kɛ zla wu nakay bay», «kɛ ndzaka wu nakay bay», «kɛ tɛtal ka wu nakay bay» aye na, ma kɛkay? ²² Maa tɛtik bazlam neheye mapala eye na, ndo hay ɗɛkɗɛk tsa. Wu neheye tebiye na, ta dziye ahɛl nakɛ ndo hay ta giye ha mɛsler aye. ²³ Ka madazlay, ndo hay tɛ dzala mɛ gɛr tay bazlam neheye mapala eye na, ta vɛliye metsehe hɛrwi tɛ gwad,

tɛ ge kuton hɛrwi mɛpay bɛzay a kule tay, marɛhay gɛr ka dala ada mɛgay ɗɛretsɛtseh a bo. Ane tuk na, nɛn na ngatay na, kule tay ma dzaniye ndo hɛrwi ada mɛ gay metsehe a bor i bo ngay kwa tsekwen bay tebiye.

3

Yesu Kɛriste ka tɛra kway ha wedeye hay

¹ Nɛkurom ka sɛrum ha na, ka mbɛlumaw abɛra ma mɛdahan tɛ Kɛriste. Yesu Kɛriste mandza eye tɛ hɛlay i mɛnday i Mbɛlom anɛke. Hɛrwi niye, pum mɛdzal gɛr kurom ka wu neheye mɛ mbɛlom aye. ² Dzalum ka wu nakɛ mɛ mbɛlom aye huya, kɛ dzalum ka wu neheye ka mɛndzibɛra aye bay. ³ Nɛkurom ka sɛrum ha ka mɛtum, Mbɛlom kɛ lɛtse kurom ahaya abɛra ma mɛdahan. Sifa kurom wedeye mɛ hɛlay i Kɛriste, Mbɛlom kɛ pa na ka tɛv ngay. ⁴ Sifa kurom dedek eye na, Kɛriste. Ahɛl nakɛ ma maweye na, nɛkurom tɛ nɛngɛye ka mumaweye ɗɛrmak ta mɛzlaɗ ngay.

⁵ Hɛrwi niye gɛrum ha mɛge wu neheye lele bay ka mɛndzibɛra aye. Gɛrum ha mɛge madama, mede nakɛ lele bay aye na, gɛrum ha, bor i bo kurom mɛ ge bɛy ka gɛr kurom bay, wu neheye lele bay aye na, kɛ pɛlum bay, kɛ gum ɗɛre ka wu hay bay hɛrwi tadɛ faya ka gumeye ɗɛre ka wu hay na, ka ɗɛslumatay ha gɛr a ze Mbɛlom. ⁶ Mbɛlom ma ta gɛsiye ndo neheye ta rɛhay ha gɛr bay aye a sariya na, hɛrwi wu neheye anan aye. ⁷ Ahɛl niye na, nɛkurom ka gawum andza niye, wu neheye lele bay eye tɛ lɛvawakum gɛr.

⁸ Anɛke na, gɛrum ha wu neheye tebiye. Kɛ gum mevel bay, ɗɛrev mɛ ndalakum bay, kɛ gumatay sewed a siye i ndo hay bay, kɛ tsikum wu neheye lele bay aye ka ndo hay bay, bazlam neheye a ye ka bo mɛtsike bay aye na, kɛ tsikum bay. ⁹ Kɛ rawum me ka bo mɛ walan kurom bay, hɛrwi ka gɛrum ha mede kurom nakɛ ahɛl niye aye ada tɛ wu neheye ka gawum ahɛl niye aye. ¹⁰ Ka hutum mede nakɛ wedeye ɗuh. Maa vɛlakum mede nakay wedeye na, Mbɛlom. Nɛngɛye faya ma tɛriye ha wedeye pat pat hɛrwi ada mɛ tɛra andza nɛngɛye, hɛrwi ada kɛ sɛrum na lele. ¹¹ Hɛrwi niye wu-ray andaya ma ngɛniye kurom ha wal wal

bay. Yahuda hay ta slala mekelenj eye hay nateye nate, ndo neheye madasa bo eye hay ta ndo neheye madasa bo eye bay aye nateye nate, ndo neheye ma kasaf hay aye ta ndo neheye matarakahanj aye hay nateye nate, beke hay ta ndo neheye beke hay bay aye wuray ka ngana tay ha ka bo abera bay. Nateye tebiye nate harwi Kariste a lava tay ha ada nengeye ma drev i ndo hay tebiye.

¹² Mbalom a pala kurom na, harwi ada ka tarum ndo ngay hay, a wuda kurom. Harwi niye, gum wu neheye ananj aye: Sakumay naha a ndo hay, gumatay ngwalak a ndo hay, rahum ha gar kurom, tarum ndo lafedede eye hay, ada tarum ndo mazle ngatay darmak. ¹³ Sakumay a bo nate nate ma walanj kurom. Tada ndoweye ka gakum manese na, pasumay ha. Pasum ha bo nate nate ma walanj kurom andza nakə Bay Maduwenj a pasakum ha aye. ¹⁴ Wene wene eye na, wudum bo nate nate ma walanj kurom harwi tada ka gum andza niye na, ka ndzumeye ka tav manate eye ta drev nate.

¹⁵ Zay nakə Kariste ma valakumeye ma gas drev kurom banbanj. Mbalom a zalakum na, harwi ada ka tarum nate ada ka hutum zay. Gumay sisce huya. ¹⁶ Pum bazlam i Kariste a drev kurom lele. Dzalum ka bazlam i Kariste huya. Tatikum a bo nate nate ma walanj kurom. Dum ha a bo nate nate ma walanj kurom. Zambadumay a Mbalom ta dames hay wal wal ada ta dames nakə Masafare Tsadanja eye a valakum aye. Gumay dames a Mbalom, gumay naha sisce ta mangwese. ¹⁷ Wu nakə ka gumeye ada ka tsikumeye tebiye na, gum andza nakə ndo i Bay Maduwenj Yesu hay ta giye aye. Gumay sisce a Baba kway Mbalom ta mzele ngay.

Ndo mape madzal gar hay ka Yesu ta ndziye ma walanj i ndo hay na, kakay

¹⁸ Nakurom ngwas hay, rahumatay gar a zal kurom hay lele, harwi a yay a gar a Bay Maduwenj kway andza nakay.

¹⁹ Nakurom haslaka hay wudum ngwas kurom hay, ka ngarəzum fataya bay.

²⁰ Nakurom wawa hay, rahumatay gar a baba kurom ta may kurom ma wu hay tebiye harwi a yay a gar a Bay Maduwenj ka gum andza niye.

²¹ Nakurom baba i wawa hay, ka ndalumatay ha drev a wawa kurom hay bay. Ka gumatay andza niye na, drev ma diye fataya abera.

²² Nakurom beke hay, rahumatay ha gar a ndo i gay kurom hay ka mandzibara ma wu hay tebiye. Ka rahumatay ha gar ka dare tay dekdək tsa harwi ada ta zambadakum bay. Duh gum masler ta drev kurom peteh andza ndo neheye faya ta daslay ha gar a Mbalom aye. ²³ Masler neheye ta valakumeye tebiye aye na, gum ta drev kurom peteh andza nakə ka gumay masler a Bay Maduwenj Yesu aye, bana masler i ndo hay dekdək bay. ²⁴ Sarum ha na, mata valakum magogoy i masler kurom na, Bay Maduwenj. Ma valakumeye wu nakə a pa na ma mbalom harwi ndo ngay hay aye. Ndo i gay kurom nakə faya ka gumeye masler aye na, Yesu Kariste. ²⁵ Ndo neheye faya ta giye manese aye na, Mbalom ma ta parateye harwi manese nakə faya ta giye. Nengeye a ngana tay ha ka bo abera ndo hay bay.

4

¹ Nakurom ndo i gay hay babay, gumatay gar a beke kurom hay lele, ka zabum fataya andza wu kariye bay. Sarum ha nakurom babay ndo i gay kurom andaya ma mbalom.

Duwulumay me a Mbalom pat pat ada tarum ndo metsehe eye hay

² Duwulumay me a Mbalom huya. Ka gum bale ma maduwule me bay, gumay sisce a Mbalom. ³ Duwulumay me a Mbalom harwi may darmak harwi ada Mbalom ma handakamay na tsaved lele ka mada ha bazlam ngay a ndo hay, ada namaa da tay ha wu i Kariste neheye mangaha eye ma zaba dzaydzay. Ka sarum ha nej ma dangay na, harwi wu nakay. ⁴ Duwulumay me a Mbalom harwi ada na da ha parakka andza nakə kutoj na giye aye.

⁵ Gumay metsehe a mede kurom, mede kurom ma ge kame i ndo neheye ta tema Yesu Kariste bay aye na, ngwalak eye. Ka nasum ha halay eye bay, kwa kaday dzanum tay ha. ⁶ Bazlam kurom ma ge na, lafedede. Ma ge na, andza sluwal. Sarum

ha tadə ka mbəđumeye ka bazlam tay na, mbəđumatay faya ta tsəved eye lele.

Mətsike me

⁷ Tisik, malamar kway nakə ka wudum na haladzay ma mədzepe tə Kəriste aye, neŋgeye faya ma giye məsler i Kəriste tə dərev ŋgay peteh, neŋ tə neŋgeye nəmay faya nəmaa giye məsler pat pat hərwi Bəy Maduweŋ. Neŋ mandza eye kəkay na, ma dəkumeye ha. ⁸ Na sləriye naha na, hərwi ada kâ sərüm ha nəmay mandza eye na, kəkay. Ki ye naha na, ma makum-eye naha dərev dərma. ⁹ Na sləriye tay naha neŋgeye ta Onezim malamar kway. Neŋgeye dərma faya ma pay bəzay a Yesu Kəriste tə dərev ŋgay peteh. Neŋgeye a yaw ma təv kurom. Ta ye naha na, ta tsikakum-eye wu nakə faya ma giye bo kanan aye tebiye.

¹⁰ Aristark nakə nəmay salamay ma daŋgay aye, kə tsikakum naha me. Markus, wawa i malamar i Barnabas kə tsikakum naha me dərma. Tadə ki ye naha ka təv kurom na, təmum na lele. Ba na tətikakum wu nakə ka gumeye tsiy. ¹¹ Yesu ndo nakə tə zalay Zustus aye kə tsikakum naha me dərma. Mə walaŋ i ndo neheye faya ta giye məsler hərwi Bəy i Mbəlom tə neŋ kanan aye na, Yahuda mekeleŋ eye hay bay, say ndo neheye mahkar aye. Nəteye faya ta dzəniye ga haladzay.

¹² Epafəras nakə a yaw abəra ka təv kurom aye, kə tsikakum naha me. Neŋgeye ndo i məsler i Yesu Kəriste. Pat pat, neŋgeye faya ma rəzlay a gər mađuwulay naha me a Mbəlom hərwi kurom. Neŋgeye faya ma duwulay naha me a Mbəlom na, hərwi ada kâ ndzum bəŋbəŋ lele, kâ tərüm ndo masəra eye hay ka tsəved i Mbəlom, ada kâ sərüm wu nakə a yay a gər a Mbəlom kâ gum aye tebiye. ¹³ Ta dedək na sər neŋgeye faya ma giye məsler haladzay hərwi kurom ada hərwi ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Lawdise ada neheye ma Hiyerapolis* aye dərma. ¹⁴ Luka, doktor kway nakə ka wudakwa na haladzay aye ada Demas, ta tsikakum naha me dərma.

¹⁵ Tsikumenatay ha me a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma

Lawdise aye. Tsikumay me a Nimfa ada a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye tə hayawa gər a gay ŋgay aye. ¹⁶ Ka dzaŋgum na dərwele nakay na, slərumatay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Lawdise aye hərwi ada tā dzaŋga dərma. Nəkurom dərma, dərwele nakə na sləratay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Lawdise aye na, tā slərakum naha hərwi ada kâ dzaŋgum dərma. ¹⁷ Gwadumay a Arsip na, mâ ŋgəla ha bo ka məsler i Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste nakə a vəlay aye, mâ ndəv ha.

¹⁸ Neŋ Pol, bo ga eye na watsakum naha mətsike me ga nakay tə həlay ga eye. Na tsikakum naha me. Mâ mətsakum gər bay, neŋ na, ma daŋgay.

Mbəlom mâ pa fakuma ŋgama.

* **4:13** Lawdise ta Hiyerapolis na, hudgay neheye tə mbay naha a Kolosi.

Makurre i d̄erewel i Pol nakə a watsatay naha a Tesalonik hay aye Məfələkwe

Pol a pa gay i mađuwule me a Tesalonik na, a həlay i mahəhele ŋgay masulo eye. A ye a Tesalonik na, a yaw abəra ma Filipi. Tesalonik na, ta diye bəzay i Gəres ka dala i Masedowan. Tesalonik na, wuzlahgəma, ta səkəməwa ha wu hay mə dəma. Mbəzlew hay mə dəma haladzay, wene wene eye na, Yahuda hay. Yahuda siye hay ta təma məsənəke i Pol bay, ta həhar na. Pol a watsa tay a Tesalonik neheye ta təma məpe mədzal gər ka Yesu Kəriste aye.

Madədo 1 ka 3 faya ma tsikakweye ka məndze i Tesalonik hay tə Pol.

Madədo 4 ada 5, Pol faya ma vəlateye gədanj mede kame kame ma məndze i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. A mbəđatay naha ka metsehe nakə ma kwasatay ha mədzal gər aye.

Mətsike me

¹ Maa watsakum naha d̄erewel nakay na, neŋ ta Silas ada ta Timote. Nəmaa watsakum naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Tesalonik aye. Nəkurom na, ndo i Mbəlom Bəba kway ada ndo i Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste hay. Mbəlom mā pa fakuma ŋgama ada mā vəlakum zay.

Pol a gay sişə a Mbəlom hərwi mede i ndo məpe mədzal gər ha ka Yesu

² Nəmay faya nəmaa gay naha sişə a Mbəlom pat pat hərwi kurom kwa a həlay waray. Ahəl nakə nəmaa d̄uwulaway naha me a Mbəlom aye na, nəmaa d̄uwulaway naha me hərwi kurom tebiye. ³ Ahəl nakə nəmaa d̄uwulaway naha me a Mbəlom aye na, nəmaa dzalawa ka məsler kurom nakə faya ka gumeye hərwi ka dzalum ha ka Yesu Kəriste aye. Faya nəmaa dzaliye sa na, nəkurom faya ka ŋgəlumeye ha bo ka məsler ta gədanj hərwi nakə ka wuđum Yesu

Kəriste ada nəkurom mandza eye bəŋbəŋ lele hərwi nakə faya ka təkumeye d̄əre a Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste aye. ⁴ Malamar ga hay, nəmaa sər ha, Mbəlom a wuđa kurom. A pala kurom na, hərwi ada k̄a tərūm ndo ŋgay hay. ⁵ Nəmaa sər ha hərwi ahəl nakə nəmaa d̄akum ha Labara ŋgwalak eye na, nəmaa tsik tə bazlam d̄ekd̄ek tsa bay, nəmaa tsik ta gədanj i Məsəfəre Tsəđanŋa eye. Nəmaa sər ha lele wu nakə nəmaa tsik aye na, dedek. Ahəl nakə nəmay mə gay kurom aye na, ka sərūm ha mede may. Nəmay faya nəmaa giye andza niye na, hərwi madzəne kurom.

⁶ Nəkurom na, ka dazlumay a məpay bəzay a mede may ada a bəmalə i Bəy Maduweŋ kway. Ahəl nakə ka təmum bazlam i Mbəlom aye na, ka sum d̄əretsətseh haladzay hərwiye, ane tuk na, d̄uh d̄ərev kurom kə ŋgwasə hərwi bazlam nakay ta gədanj i Məsəfəre Tsəđanŋa eye. ⁷ Andza niye faya ka bəzumatay ha tsəved lele eye a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye tebiye ka dala i Masedowan ada ma Akay* aye, ta sər ha ma kəkay məndze tay nakə ta ndziye aye. ⁸ Hərwi kurom, ndo hay haladzay ma Masedowan ada ma Akay ta tsəne labara i Bəy Maduweŋ kway, ane tuk na, nəteye d̄ekd̄ek bay. Sa na, ndo hay kwa ka waray ta tsəne ka mədzal gər kurom nakə ka dzalum ha ka Mbəlom aye. Wu-ray andaya nakə nəmay nəmaa səkahiye ha faya aye bay. ⁹ Nəteye tə bazlam tay faya ta tsikiye fakuma, ma kəkay nakə ka təmum may lele ahəl nakə nəmay mə gay kurom aye. Faya ta tsikiye sa, ka mægər ha kule hay, ka pumay bəzay a Mbəlom nakə dedek eye, neŋgeye ta sifa aye. ¹⁰ Tə sər ha nəkurom faya ka həbumeye wawa ŋgay nakə ma deyeweye mə mbəlom aye. Wawa niye na, Yesu nakə Mbəlom a mbəl ahaya abəra ma mədahanj aye. Neŋgeye ma buwiye kway abəra ma mevel i Mbəlom nakə ma ndziye ka ndo i mezeleme hay aye. Ma giye na, pat i sariya ŋgay nakə ma slaweye aye.

2

* 1:7 Akay: Məzele i Gəres nakə tə zalaway ha guram eye.

Məsler i Mbəlom nakə Pol a ge ma Tesalonik aye

¹ Malamar ga hay, nəkurom ka sərüm ha tə gər kurom mede may nakə nəmaa ye naha a gay kurom aye na, kəriye tsa bay. ² Ka sərüm ha nəmaa sa dəretsətseh haladzay ma Filipi təday, ta tsadamay. Ahəl nakə nəmaa ndisl naha a gay kurom aye na, ndo mənə dəre may hay ta samay dəretsətseh huya ane tuk na, Mbəlom kə mamay naha dərev hərwi ada nəmaâ dākum ha Labara Nğwalak eye nakə a yaw abəra ka təv nğay aye. ³ Ahəl nakə nəmaa gatay amboh a ndo hay ka matəme bazlam i Mbəlom aye na, nəmaa raw me bay, wu nakə lele bay aye na, andaya ma mədzal gər may bay, nəmaa vay gər a ndəray bay. ⁴ Duh nəmaa tsik na, wu neheye Mbəlom a gwadamay düm ha aye hərwi a zəba famaya na, nəmaa a yay a gər. A vəl Labara Nğwalak eye a həlay may na, hərwi ada nəmaâ dətay ha a ndo hay. Nəmaa diye ha na, hərwi ada nəmaâ yatay a gər a ndo hay bay. Ane tuk na, hərwi ada nəmaâ yay a gər a Mbəlom neŋgeye nakə a sər dərev may aye. ⁵ Nəkurom ka sərüm ha lele dāda nəmaa tsikakum wu hərwi məvakum gər bay ada dāda ki yamayaw a mədzal gər nəmaa tsikakum wu hərwi ada kâ vəlumamay bay. Wu nakə na watsa kanəŋ aye na, Mbəlom a sər ha dedək. ⁶ Nəmaa pəla ndo hay tâ zambadamay bay, kwa nəkurom, kwa siye i ndo hay, a samay andza niye bay.

⁷ Həbe na, nəmaa ləvakum gər hərwi nəmay na, ndo i masləŋ i Yesu Kəriste hay, ane tuk na, a samay andza niye bay. Duh nəmaa ndza mə walaŋ kurom ta ləfedede eye andza may i wawa hay nakə ma gatay gər a wawa nğay hay aye. ⁸ Nəmaa wudā kurom haladzay. Hərwi niye, ahəl nakə nəmay ka təv kurom aye na, a samay mədəkum ha Labara Nğwalak eye nakə a yaw abəra ka təv i Mbəlom aye. Ada neŋgeye niye dəkdek bay, a samay məvəle ha məsəfəre may hərwi kurom, hərwi ka yumamay a gər haladzay. ⁹ Malamar ga hay, kâ mətsum ha gər ta məsler nakə nəmaa ge mawura bo eye mə gay kurom

aye bay. Nəmaa ge məsler kwa ta həvad, kwa ta həpat hərwi ada nəmaâ tsətsah fakuma wu mənday bay. Andza niye, nəmaa dā ha Labara Nğwalak eye i Mbəlom ze matsətsehe fakuma wuray.

¹⁰ Nəkurom ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, ka sərüm ha mede may ahəl nakə nəmay mə walaŋ kurom aye na, lele ada dedək eye ada Mbəlom a sər ha dərma. Ndəray ma sliye mətsike famaya wuray bay. ¹¹ Ka sərüm ha, nəmay ta nəkurom andza bəba ta wawa nğay hay. ¹² Nəmaa vəlakum gədaŋ. Nəmaa gawakum amboh hərwi ada mede kurom mâ yay a gər a Mbəlom, neŋgeye nakə a zalakum hərwi ada kâ fələkum a bəy nğay, ma təv nakə nğwalak eye haladzay aye.

¹³ Nəmay faya nəmaa gay naha sisə a Mbəlom huya sa na, hərwi ahəl nakə nəmaa dākum ha bazlam i Mbəlom aye na, ka pum faya zləm. Ka təmum, ka sərüm ha ta dedək bazlam nakay a yaw abəra ka təv i Mbəlom bəna bazlam i ndo zezəŋ bay. Ayaw ta dedək bazlam nakay a yaw na, mə həlay i Mbəlom. Faya ma giye məsler mə nəkurom neheye ka dzalum ha ka Yesu Kəriste aye. ¹⁴ Malamar hay nəkurom ka tərüm andza məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma dala i Yahuda nəteye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye. Yahuda hay ta satay dəretsətseh ada anəke ndo i gəma kurom hay ta sakum dəretsətseh dərma andza i tay. ¹⁵ Yahuda neheye na, ta kəf ndo mədə ha bazlam i Mbəlom neheye ahəl niye aye, ta kəf Bəy Maduweŋ kway sa. Ta həharawa may dərma. Nəteye na, tə yay a gər a Mbəlom bay tebiye, nəteye ndo mənay dəre a ndo hay tebiye. ¹⁶ Andza niye, nəmaa dətay ha bazlam i Mbəlom a ndo siye neheye nəteye Yahuda hay bay aye hərwi ada Mbəlom mâ təma tay ha na, a satay bay. Anəke na, ta rah ha ka mənese tay nakə tə gawa aye tebiye, ada kə ndalay a Mbəlom fataya, sariya nğay ma gəsiye tay ha.*

A say a Pol mambəde gər a Tesalonik

¹⁷ Malamar hay, nəmay na, ahəl nakə nəmaa ye abəra ka təv kurom, nəmaa gər kurom ha aye na, hawa kurom a gawamay

* **2:16** Zəba ma Roma hay 11.28-32.

haladzay, a samay mənğatakum. Tə dəre na, nəmay dəreñ ta nəkurom. Ane tuk na, dərev may mandza eye na, tə nəkurom huya. Nəmaa pəla tsəved madzəga haladzay mede naha mənğatakum. ¹⁸ A samay mambəde naha gər ka təv kurom. Neñ Pol tə gər ga, na tsik sik haladzay nakə a señ mede naha aye. Ane tuk na, Fakalaw ka dərəzlamay na tsəved. ¹⁹ Ayaw, məpe mədzał gər may ta mənğwese may na, hərwi kurom. Nəkurom magogoy may nakə nəmaa ɲgalakiye kurom ha kame i Bəy Maduweñ Yesu Kəriste pat nakə ma maw-eye aye. ²⁰ Ayaw, ta dedək nəmaa ɲgalakiye kurom ha ada dərev may ma ɲgwasiye hərwi kurom.

3

¹ Ahəl nakə nəmaa tsəne labara kurom sa bay aye na, nəmaa sla faya məğəse dərev sa bay. Nəmaa gwad nəmaa sləriye naha Timote ka təv kurom. Nəmay na, nəmaa ndziye ma Aten mahəmeye təmad. ² Ka sərūm ha Timote neñgeye malamar kway. Neñgeye ta nəmay faya nəmaa giye məsler i Mbəlom. Nəmay ta neñgeye faya nəmaa diye ha Labara ɲgwalak eye i Yesu Kəriste. Nəmaa slər naha ka təv kurom hərwi ada m̄ dzəna kurom ada m̄ makum naha dərev ada nakə k̄ ndzum bəñbəñ ka tsəved i Mbəlom aye, ³ hərwi ada dərətsətseh nakə faya ma ndzakumeye a gər aye m̄ dze kurom ha ta dəba bay. Ba ka sərūm ha a ye ka bo ka sakweye dərətsətseh andza niye. ⁴ Ahəl nakə nəmay ka təv kurom, dərətsətseh ka ndzakway a gər zuk bay aye na, nəmaa tsikakum, nəmaa gwadəkum aza dərətsətseh ma deyeweje ada kə ndislew andza nakə ka sərūm aye. ⁵ Hərwi niye na sla faya madəme sa bay. Na slər naha Timote ka təv kurom hərwi ada n̄ tsəne labara kurom. Agəna nəkurom faya ka dzalumeye ha huya ka Yesu Kəriste kəgəbay agəna Fakalaw kə vakum gər. Tadə kə ge andza niye na, məsler nakə nəmaa ge mə walañ kurom aye na, ka təra kəriye.

⁶ Ane tuk na, anəke Timote nakə a ye naha ka təv kurom aye, kə maw ka təv may. Kə tsikamay labara hay ɲgwalak eye ka nəkurom. A gwad na, nəkurom faya ka dzalumeye ha ka Yesu Kəriste huya ada

ka wudum bo nəte nəte. A gwad sa na, ka pum may a mədzał gər kurom, a sakum mənğatamay andza nəmay nakə a samay mənğatakum aye dərək. ⁷ Andza niye malamar may hay, dərətsətseh faya ma ndzameye a gər haladzay ada ndo hay faya ta kwasameye gər haladzay. Ane tuk na, ahəl nakə Timote a maw a tsikamay labara kurom aye na, kə mamay naha dərev hərwi nəkurom faya ka dzalumeye ha ka Yesu Kəriste huya. ⁸ Anəke na, dərev may kə ɲgwasa hərwi nəkurom mandza eye bəñbəñ mə həlay i Bəy Maduweñ. ⁹ Kwa nəmaa gay naha sisə a Mbəlom ma kəkay na, kə sla bay, hərwi dərev may kə ɲgwasa haladzay hərwi kurom. ¹⁰ Nəmay faya nəmaa duwulay naha me ta həpat ta həvad hərwi ada m̄ vəlamay tsəved nəmaa ye naha mazəbakumaw dəre ada matətikakum wu nakə ka sərūm zuk bay aye hərwi ada k̄ səkahum ha mədzał gər ka Yesu Kəriste.

¹¹ Mbəlom Bəba kway tə gər ɲgay eye ta Bəy Maduweñ kway Yesu t̄ vəlamay tsəved mede naha ka təv kurom. ¹² Bəy Maduweñ m̄ gəl ha mawudə bo kurom nakə ka wudum bo mə walañ kurom aye kame kame ada k̄ wudum ndo hay tebiye kame kame andza nakə nəmay nəmaa wudə kurom aye. ¹³ Andza niye, ma vəleye gədañ a dərev kurom hay hərwi ada mənese m̄ ge andaya mə nəkurom bay ada k̄ tərūm tsədəñja kame i Bəba kway Mbəlom pat nakə Bəy Maduweñ Yesu ma maweye aye. Mata maw na, neñgeye ta ndo ɲgay hay tebiye.

4

Mede nakə a yay a gər a Mbəlom aye

¹ Malamar ga hay, wu nakə nəmaa ndəvakumeye naha mətsike aye na anəñ: Ahəl niye nəmaa tətikakum mede nakə a yay a gər a Mbəlom aye. Nəmaa sər ha mede kurom na, andza niye. Anəke nəmay, nəmaa gakumeye amboh ta məzele i Bəy Maduweñ kway Yesu, pumay bəzay a mede kurom niye kame kame. ² Ka sərūm ha mede nakə nəmaa gwadəkum pumay bəzay ta gədañ i Bəy Maduweñ kway Yesu aye. ³ Wu nakə a say a Mbəlom aye na, tərūm tsədəñja. Andza məğwedə na, k̄

gum madama bay. ⁴ Kwa way mē walaŋ kurom tã ndza ta ŋgwas ŋgay salamay ka tsæved nakə a yay a gər a Mbəlom aye, ndo hay tã ŋgəlakum bəzay bay. ⁵ Kā gərūmay ha bo a bor i bo kurom bay. Maa ge andza niye na, ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye. ⁶ Ndəray m̄a gay mənese a ndo ta təv i ŋgwas bay, m̄a vay gər kwa tsekweŋ bay. Sərūm ha na, Bəy Maduweŋ kway ma vələteye dərətsətseh a ndo neheye ta giye slala i mənese nakay aye. Nəmaa gakum daf, 6a nəmaa tsikakum. ⁷ Mbəlom kə zalakway. Ane tuk na, a zalakway na, hərwi ada kã gakwa madama bay. Nəŋgeye a zalakway hərwi ada kã ndzakwa tsədaŋŋa. ⁸ Hərwi niye, ndowe ye ka kərah bazlam neheye na, a kərah bazlam i ndo hay bay. A kərah na, Mbəlom, nəŋgeye nakə a vələkum Məsəfəre Tsədaŋŋa eye.

⁹ Malamar ga hay, wuray andaya nakə na watsakumeye naha sa ka mawudə siye i ndo i Yesu hay aye na, andaya bay, hərwi bo i Mbəlom eye tə gər ŋgay ka tətikakum, wudum bo nəte nəte mē walaŋ kurom. ¹⁰ Ayaw, ta dedək ka wudum ndo mape mədzał gər hay ka Yesu neheye ka dala i Masedowan aye tebiye. Ane tuk na, faya nəmaa gakumeye amboh, gum andza niye kame kame. ¹¹ Pəlum na, məndze nakə səkeffe aye. Kã tələkum me kurom a wu i ndo siye hay bay. Gum məsler tə həlay kurom eye andza nakə 6a nəmaa tsikakum aye. ¹² Tadə ka gum andza niye na, ndo neheye ta dzala ha ka Yesu Kəriste zuk bay aye na, ta rəhakumeye ha gər ada ka rəkumeye wu mənday wal bay.

Bəy Maduweŋ Yesu ma mawe ye

¹³ Malamar ga hay, a samay məgəre kurom ha ze məsəre wu ka bazlam i ndo neheye ta mət aye bay. Hərwi a samay na, dərev m̄a ye fakuma abəra bay andza ndo neheye faya ta həbiye madayaw i Yesu təbey aye. ¹⁴ Tadə azlakwa ka sərakwa ha Yesu kə mət ada kə lətsew abəra ma mədahaŋ, sərūm ha ndo neheye tə mət 6a ta dzala ha ka Yesu aye na, Mbəlom ma lətse tay ahaya abəra ma mədahaŋ, ma hayatay gər ka təv i Yesu. ¹⁵ Wu nakə nəmaa tsikakumeye anəke aye na, Bəy Maduweŋ kway kə dā ha. Pat nakə

ma mawe ye na, nəkway neheye tə dəre ka məndzibəra aye ka lahakwateye kame a ndo neheye ta mət aye bay. ¹⁶ Pat eye niye na, Mbəlom ma vələteye tsæved a gawla ŋgay hay, bəy i gawla i Mbəlom hay ma zaliye ta magala. Tsa na, tolom i Mbəlom ma ləviye ada Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste, bo ŋgay eye ma mbəzlawe ye abəra mē mbəlom. Ndo neheye tə mət 6a ta dzala ha ka nəŋgeye na, nəte ye ta lahiye mələtsew abəra ma mədahaŋ, ¹⁷ tsa na, Mbəlom ma hayakwe ye gər a nəkway neheye huya tə dəre aye hərwi ada nəkway tage nəte ye kã hayakwa gər ma pazlay. Nəkway tebiye ka dzakwe ye gər ta Bəy Maduweŋ kway ka məgər mbəlom. Ka ndzakwe ye huya ta Bəy Maduweŋ kway ka təv manəte eye. ¹⁸ Hərwi niye, mum ha dərev a bo tə bazlam neheye nəte nəte mē walaŋ kurom.

5

Ndəray a sər pat i məmaw i Yesu bay

¹ Malamar hay, ka bazlam i pat kəgəbay həlay i məmaw i Bəy Maduweŋ na, nəmaa watsakumeye naha na, ma dzəniye kurom bay, ² hərwi bo kurom eye ka sərūm ha ma mawe ye andza məkal ndəray ma səriye faya bay. ³ A həlay nakə ndo hay ta gwadiye: «Gəma may mandza eye zay, wuray andaya ma gameye bay.» A həlay niye na, dərətsətseh ma dazleye tuk, ta dzaliye faya bay. Tsæved andaya mətəme abəra mē dəma bay. Ma giye na, andza ŋgwas nakə məwe wawa a dazlay, məwure ŋgay eye a dazlay kwayaŋŋa aye.

⁴ Malamar ga hay, nəkurom na, andza ndo neheye nəte ye ma ləvoŋ aye bay. Pat eye niye m̄a ndzakum a gər andza məkal bay. ⁵ Hərwi nəkurom tebiye ndo neheye tə yawa mē dzaydzay ta həpat aye. Nəkway na, andza ndo neheye tə yawa ta həvad ma ləvoŋ aye bay. ⁶ Hərwi niye, kã ndzahərakwa andza siye hay bay. Nəkway dūh ndzakwa tsezlezleŋŋe ada gakway metsehe a bo kway. ⁷ Ndo neheye tə ndzahərawa aye na, tə ndzahərawa ta həvad ada tə kwayawa na, ta həvad dərma k. ⁸ Nəkway na, ndo neheye mandza eye mē dzaydzay aye, nəkway ka həhalakwa ma ləvoŋ bay. Hərwi niye,

gakway metsehe a bo, dzalakwa ha ka Yesu Kəriste huya ada wudakwa bo nāte nāte. Niye na, andza ka pakwa ka bo peteked i bəre hərwi ada wuray mâ gakway bay. Həbakwa pat nakə Mbəlom ma təmiye kway ha hərwi məpe faya mədzał gər kway na, andza mbəramdaw i bəre nakə tə pawa a gər a həlay i vərəm aye. ⁹ Mbəlom a pala kway na, hərwi ada mâ vəkakway dəretsətseh bay. A pala kway düh na, hərwi ada mâ təma kway ha tə həlay i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste. ¹⁰ A mət na, hərwi kway hərwi ada nəkway ta neŋgeye kâ ndzakwa ka təv manəte eye. Kwa tadə ka mətakwa tsiy, kwa tadə nəkway tə dərə mba, pat nakə ma maweye na, nəkway tə neŋgeye, ka ndzakweye ka təv manəte eye. ¹¹ Hərwi niye, mum ha dərəv a bo mə walaŋ kurom ada dzənum bo hərwi ada kâ hutum gədaŋ andza nakə 6a faya ka gumeye anəke aye.

Mandəve i bazlam

¹² Malamar hay, faya nəmaa gakumeye amboh, rəhumay ha gər a ndo neheye faya ta giye məsler i Mbəlom mə walaŋ kurom aye. Bəy Maduweŋ a pa tay ha kame kurom hərwi ada tâ tətikakum tsəved ŋgay. ¹³ Rəhumatay ha gər lele ada wudum tay ha haladzay hərwi faya ta giye məsler i Mbəlom. Ndzum zay mə walaŋ kurom.

¹⁴ Malamar hay, faya nəmaa gakumeye amboh, tsikumatay faya a ndo i səe hay, mumatay naha dərəv a ndo neheye zluwer a gatay aye ada məmatay bo a ndo neheye bəle aye hay, zlum ŋgatay kwa ka way tebiye. ¹⁵ Gum metsehe, ndərəy mâ ma ha sewed tə sewed bay. Gum gədaŋ kwa kəday hərwi ada kâ gum düh na, wu ŋwalak eye hay mə walaŋ kurom ada a ndo hay tebiye. ¹⁶ Ndzum na, pat pat ma məŋgwese. ¹⁷ Duwulumay me a Mbəlom pat pat. ¹⁸ Kwa a həlay waray, gumay naha sisəe a Mbəlom. Anaŋ wu nakə nəkurom ndo neheye madzapa eye tə Yesu Kəriste a say a Mbəlom kâ gum aye. ¹⁹ Kâ kərəhumay ha tsəved a Məsəfəre Tsədəŋŋa ka mətsike me bay. ²⁰ Ka ta rəsum na bazlam i ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay bay. ²¹ Dzədzamum tay ha wu neheye ta tsikiye

tebiye təday ada pum wu nakə lele eye a dərəv kurom. ²² Kâ gum mənese bay tebiye.

²³ Mbəlom tə gər ŋgay neŋgeye nakə a vəl zay aye, mâ təra kurom ha tsədəŋŋa eye hay. Mâ tsəpa məsəfəre kurom ta mədzał gər kurom tə bo kurom tebiye hərwi ada a həlay nakə Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste ma maweye na, ndərəy mâ ŋgəlakum bəzay ta təv i wuray kwa tsekwen bay. ²⁴ Mbəlom a zalakum na, hərwi ada kâ tərūm ndo ŋgay hay. Neŋgeye ma giye andza niye hərwi wu nakə kə tsik aye na, ma giye.

²⁵ Malamar hay, duwulumay me a Mbəlom hərwi may dərma. ²⁶ Tsikumatay me a ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu tebiye lele. ²⁷ Na gakum amboh ta məzele i Bəy Maduweŋ kway: Dzaŋgum dərəwel nakay kame i siye i ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu tebiye.

²⁸ Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste mâ pa fakuma ŋgama.

Masulo i d̄erewel i Pol nakə a watsatay naha a Tesalonik hay aye Məfələkwe

Derewel nakay masulo eye a masay a gər i bazlam nakə a tsik mə d̄erewel nakə makurre eye. Həlay eye faya ma diye a d̄əba, gər faya ma kwasateye a ndo məpe məd̄zal gər hay hərwi Bəy Maduweŋ Yesu kə maw zuk bay. Ma Tesalonik na, siye hay tə gwad pat i məmaw i Bəy Maduweŋ kə ndislew (2.2). Siye hay ta kərah mäge məsler (3.6-12).

Mə d̄erewel nakay na, Pol faya ma səkahiyə ha məsənəke ŋgay. Məpe məd̄zal gər ka Yesu ma mbatiye ha labara i ndo zezeŋ bay. Ma mbatiye ha wu mawura bo eye ta d̄əretsətseh wal bay. Pat nakə Yesu ma maweye na, mənese ma dziye (1.5-9). Anəke na, mənese faya ma giye məsler ta məkal (2.1-12). Pol a tsik faya andza ndo nakə tə zalay «ndo i sewed» aye. Neŋgeye na, gədaŋ nakə a hayay gər a gədaŋ sewed eye hay tebiye aye.

Mətsike me

¹ Maa watsakum naha d̄erewel nakay na, neŋ Pol, Silas ada ta Timote. Nəmaa watsakum naha a məhay gər i ndo məpe məd̄zal gər hay ka Yesu neheye ma Tesalonik aye, nəkurom i Mbəlom Bəba kway ada i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste.

² Mbəlom Bəba kway ta Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste t̄a pa fakuma ŋgama ada t̄a vələkum zay.

Bəy Maduweŋ ma gateye sariya a ndo i mändzibəra hay

³ Malamar ga hay, a ye ka bo nəmaâ gay naha s̄is̄cə a Mbəlom hərwi kurom pat pat. A ye ka bo nəmaâ ge andza niye hərwi faya ka səkahumeye ha məpe məd̄zal gər kurom ka neŋgeye ada nəkurom tebiye, kwa way a wud̄a siye i ndo hay kame kame d̄ərmak. ⁴ Hərwi niye ahəl nakə nəmay ta siye i məhay gər i ndo məpe məd̄zal gər hay ka Yesu na, nəmaa tsikawa fakuma ta

məŋgwese hərwi ndo hay faya ta gakumeye d̄əretsətseh, faya ta nakumeye d̄əre, ane tuk na, ka hwayum bay. Ka səmumay ha, faya ka dzalumeye ha ka Yesu Kəriste. Nəmay faya nəmaa ŋgalakiye kurom ha.

⁵ Wu nakay faya ma diye ha parakka Mbəlom ma giye sariya ada sariya ŋgay na dedek. Ka gum d̄əretsətseh andza niye na, hərwi ada k̄a tərūm ndo məfələkwe a Bəy i Mbəlom. Hərwi niye nakə faya ka sumeye d̄əretsətseh aye. ⁶ Dedek, Mbəlom ma giye na, wu nakə dedek eye, ma gateye d̄əretsətseh a ndo neheye ta gakumeye d̄əretsətseh aye. ⁷ Nəkurom ndo neheye anəke faya ka sumeye d̄əretsətseh aye na, Mbəlom ma vələkumeye zay ada ta nəmay d̄ərmak. Ma giye andza niye na, a həlay nakə Bəy Maduweŋ kway ma mbəzlaweye mə mbəlom aye. Gawla ŋgay gədaŋ eye hay ta laka ahaya. ⁸ Bəy Maduweŋ kway ma deyeweye ma d̄ərneh i ako, ma gateye d̄əretsətseh a ndo neheye tə sər Mbəlom bay ada ta kərah Labara ŋgwalak eye i Bəy Maduweŋ Yesu kway aye. ⁹ Ta siye d̄əretsətseh. Ta dziye ka tor eye, Mbəlom ma d̄ərəzlateye a tsəved hərwi ada t̄a yaw ka t̄əv i Bəy Maduweŋ bay. Ta sliye mändze ma məzlaḅ nakə a ze kwa mey aye bay. ¹⁰ Wu nakay ma giye bo na, pat nakə Bəy Maduweŋ ma maweye. Ndo ŋgay hay ta zambadəye. Ndo neheye ta dzala ha ka neŋgeye tebiye ta d̄əslay ha gər. Ka d̄əslumeye ha gər d̄ərmak hərwi ka t̄əmum bazlam nakə nəmaa d̄akum ha aye.

¹¹ Hərwi niye, nəmay faya nəmaa d̄uwulay naha me a Mbəlom huya hərwi kurom. Nəmaa d̄uwulay naha me na, hərwi ada k̄a ndzum andza neheye a zalatay aye. Nəmaa d̄uwulay naha me hərwi ada m̄a dzəna kurom ka mäge wu neheye ŋgwalak eye tebiye a sakum haḅe mäge aye ada məsler nakə ka gumeye hərwi məd̄zal gər ka Yesu aye. Nəmaa gwadəye: M̄a dzəna kurom ta gədaŋ ŋgay. ¹² Andza nakay, ndo hay ta zambadəye a məzele i Bəy Maduweŋ kway Yesu hərwi kurom ada ndo hay ta zambadəkumeye hərwi ŋgay d̄ərmak. Wu nakay ma giye na, hərwi Mbəlom ta Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste ta piye fakuma ŋgama.

2

Wu nakə ma lahiye mäge kame aza Yesu ma maweye aye

¹ Malamar hay, a seŋ mət̄sike ka pat i məmaw i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste ada i məhay gər kway kame ŋgay. Faya nəmaa gwadakumeye naha, ² kâ dzədzum ha mədzał gər kurom bəse tə wu nakə siye hay tə gwad pat nakə Bəy Maduweŋ ma maweye kə husaw aye bay. Kwa tadə ndo i maslaŋ hay ta tsik, kwa tadə ka tsənum abəra ka ndo neheye faya ta diye ha bazlam i Mbəlom, kəgəbay tə gwad maa watsa andza niye na, neŋ, kâ dzədzarum bay. ³ Ndəray mâ vakum gər kwa tsekweŋ bay tebiye. Pat eye kə husaw zuk bay hərwi ma husaweye na, ndo hay haladzay ta gəriye ha tsəved i Mbəlom təday, ndo i sewed nakə Mbəlom ma kaliye ha a ako aye ma deyeweye təday. Tsa na, pat eye ma husaweye tuk. ⁴ Ndo i sewed niye ma gateye me a ndo hay ka mədəslay ha gər kwa tadə a Mbəlom, kwa a mey, ma gwadateye kâ dəslumay ha gər bay. Ma gwadateye neŋgeye na, a ze kwa mey tebiye. Ma fələkwiye kwa a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom, ma ndziye mə dəma, ma gwadiye neŋgeye Mbəlom.*

⁵ Ahəl nakə neŋ mə gay kurom aye na, na tsikakum wu neheye, kə mət̄sakum gər dāw? ⁶ Anəke wu ka dərəzlay na tsəved ada ka sərūm wu nakə a dərəzlay na tsəved aye. Aza həlay eye kə sla na, ndo i sewed niye ma ndohwaweye parakka. ⁷ Sewed nakay faya ma giye məsler mə walaŋ i ndo hay, ane tuk na, neŋgeye maŋgaha eye, ada ma ndziye maŋgaha eye hus a həlay nakə ndo madərəzlay na tsəved ma gəriye ha madərəzlay na tsəved aye. ⁸ Tsa na, ndo i sewed ma ndohwaweye parakka. Ma dəba i wu nakay na, Bəy Maduweŋ Yesu ma maweye ta gədaŋ ŋgay. Ma kədiye na abəra mə dəma ta gədaŋ i məsəfəre ŋgay nakə ma vəzlaweye mə bazlam ŋgay aye. ⁹ Ndo i sewed niye ma deyeweye na, ta gədaŋ i Fakalaw. Ma giye masuwayaŋ hay wal wal, ma gateye hərbaəbəkka a ndo hay. Ma vateye gər a ndo hay tə wu niye ma giye. ¹⁰ Ma giye wu neheye ŋgwalak eye bay aye wal wal tebiye ada ma vateye gər

a ndo neheye ta kutsiye tay ha a ako nakə dāda ma mbatiye bay aye. Ta dziye andza niye hərwi ta wudā dedek bay, ta kərah. Tadə ta təma na, Mbəlom ma təmiye tay ha həbe. ¹¹ Hərwi niye, Mbəlom ma sləriye fataya ndo məvatay gər gədaŋ eye hərwi ada tā vəlay ha mədzał gər tay a maraw me. ¹² Mbəlom a ge andza niye na, hərwi ada sariya mâ gəs tay ha ndo neheye ta təma dedek bay aye ada ta wudā mäge mənese aye.

Ndzum ka tsəved i Mbəlom bəŋbəŋ

¹³ Nəkurom malamar may hay nakə Mbəlom a wudā kurom aye, kutoŋ nəmaa gay naha sisəe a Mbəlom pat pat hərwi kurom, bəna Mbəlom a pala kurom kwa ahəl nakə məndzibəra andaya zuk bay aye hərwi mətəme kurom ha. A təma kway ha ta gədaŋ i Məsəfəre Tsədaŋŋa eye nakə a təra kurom ha ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu aye. Mbəlom a təma kurom ha na, hərwi ka dzalum ha ka wu nakə dedek aye. ¹⁴ Mbəlom a zalakum na, ahəl nakə nəmaa dākum ha Labara ŋgwalak eye i Yesu Kəriste aye. A say na, kâ hutum məzlaə i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste dərma.

¹⁵ Hərwi niye malamar ga hay, ndzum dəwerwerre bəŋbəŋ lele, dzalum ka wu neheye nəmaa tətikakum aye huya, kwa tadə nəmaa tətikakum tə bazlam kwa tadə nəmaa watsakum naha a dərəwel, pum na a mədzał gər kurom.

¹⁶ Faya na dūwulay naha me a Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste tə gər ŋgay eye ada a Mbəlom Bəba kway nakə a wudā kway aye. Ta ŋgwalak ŋgay, faya ma makweye naha dərev huya ada faya ma dzəniye kway ka mədzał gər kway, ka wu nakə ŋgwalak eye ma deyeweye kame aye. ¹⁷ Mâ makum naha dərev ada mâ vəlakum gədaŋ ka mäge wu neheye ŋgwalak eye hay huya ada ka mət̄sike wu neheye ŋgwalak eye hay huya.

3

Duwulumay me a Mbəlom hərwi may

¹ Malamar hay, nakay na, wu nakə nəmaa ndəviye ha mət̄sikakum aye. Duwulumay me a Mbəlom hərwi may hərwi

* 2:4 Zəba ma Daniyel 11.36; Ezekiyel 28.2.

ada bazlam i Bøy Maduweñ Yesu mâ ye kame bəse bəse ada ndo hay tâ rəhay ha gər andza nəkurom neheye ka rəhumay ha gər aye dərmak. ² Duwulumay me a Mbəlom hərwi may hərwi ada mâ tsəpa may abəra ka ndo i sewed hay, hərwi a say a siye hay matəme bazlam i Mbəlom nakə nəmaa tsikiye bay.

³ Ane tuk na, Bøy Maduweñ na, a mbəday həlay a bazlam ŋgay bay. Ma dzəniye kurom ada kâ tərūm gədañ eye hay ada ma tsəpiye kurom abəra ka Fakalaw.* ⁴ Bøy Maduweñ kway faya ma dzəniye may ka mäge fakuma mədzal gər. Nəmaa sər ha na, faya ka gumeye wu nakə nəmaa tsikakum aye ada ka gumeye huya. ⁵ Bøy Maduweñ kway mâ dzəna kurom hərwi ada kâ sərūm ha ma kəkay nakə Mbəlom a wudā kurom aye ada kâ səməmay naha a dərətsətseh andza Yesu Kəriste nakə a səmay naha aye.

Kwa way mâ ge məsler

⁶ Malamar hay, faya nəmaa tsikakum-eye ta məzele i Bøy Maduweñ kway Yesu Kəriste, faya nəmaa gwadəkumeye na, kâ ndzum ka təv i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye sə eye bay, hərwi ta kərah wu neheye nəmaa tətikakum aye. ⁷ Nəkurom ka sərūm ha tə gər kurom eye wu nakə ka gumeye hərwi məpay bəzay a mede may aye. Hərwi ahəl nakə nəmay mə gay kurom aye na, nəmay sə eye hay daw? ⁸ Nəmaa nda wu mənday i ndo mekeleñ eye hay kəriye bay, nəmaa səkəm masəkəme. Nəmaa ge məsler tə madagər eye həvad ta həpat hərwi wu mənday may hərwi ada nəmaâ vəlakum dərətsətseh hərwi wu mənday bay. ⁹ Nəmaa ge məsler andza niye na, nakə tsəved may andaya matsətsehe fakuma wu mənday bay aye bay. Ane tuk na, nəmaa ge dūh na, hərwi mədəkum ha wu nakə kâ gum aye. ¹⁰ Ahəl nakə nəmay mə gay kurom aye na, nəmaa tsikakum, nəmaa gwadəkum: Tadə ndoweye kə ge məsler bay na, kâ vəlūmay wu mənday bay.

¹¹ Nəmaa tsikakum naha andza niye na, hərwi nəmaa tsəne tə gwad ndo mekeleñ eye hay mə walañ kurom na, sə eye hay. A satay mäge məsler bay, ane tuk na, faya ta ndapiye a bazlam i ndo hay. ¹² Faya nəmaa

tsikateye naha a ndo niye hay, faya nəmaa gatay naha me ta məzele i Bøy Maduweñ kway Yesu Kəriste. Gum məsler ta tsəved eye hərwi məhute wu mənday tə həlay kurom aye.

¹³ Malamar hay, nəkurom na, gum wu ŋgwalak eye andza niye, kâ yum gər bay. ¹⁴ Tadə ndoweye ka rəhay ha gər a wu nakə nəmaa watsa a dərəwel nakay aye bay na, zəbum faya, nəkurom ta neŋgeye kâ dzapum ka mäge wu hay dziye bay hərwi ada horoy mâ gay. ¹⁵ Ane tuk na, kâ zəbum faya andza ndo məne dərə kurom bay. Tsikumay me dūh ta tsəved eye hərwi neŋgeye malamar kurom huya.

Mandəve i bazlam

¹⁶ Bøy Maduweñ Yesu bo ŋgay eye ndo məvəle zay, mâ vəlakum zay huya pat pat kwa həlay waray waray. Bøy Maduweñ Yesu mâ ndza tə nəkurom tebiye.

¹⁷ Neñ Pol na tsikakum naha me, neñ na watsa tə həlay ga eye. Na pawa ŋgodgor ka dərəwel ga hay tebiye na, andza nakay. Nakay na, məwetse ga.

¹⁸ Bøy Maduweñ kway Yesu Kəriste mâ pa fakuma ŋgama tebiye.

* 3:3 2 Tesalonik hay 2.3.

Makurre i d̄erewel i Pol nak̄a a watsay naha a Timote aye M̄af̄al̄akwe

M̄ezele i Timote ka ndzeze a ḡar ma d̄erewel i ndo i maslan̄ hay ada m̄a d̄erewel hay i Pol. Timote a lakawa ha Pol ka m̄age m̄asler. K̄a laka ha Pol a mah̄ehele hay haladzay. Pol k̄a sl̄ar ha a t̄av mawura bo haladzay, a Tesalonik ada Korin̄te.

Pol a watsay d̄erewel a Timote sulo. Pol a watsa d̄erewel neheye na 6a m̄adok i m̄ape m̄adzal ḡar ka Yesu mapa eye ts̄iy. A z̄akaw an̄ake na, m̄ape tay ha gay i mad̄uwule me hay lele ada mat̄ara ha m̄ape m̄adzal ḡar ḡadan̄ eye.

Makurre i d̄erewel a v̄elatay ḡadan̄ a ndo m̄adzal ḡar hay ka Yesu, a ndo neheye t̄a kalatay kame a ndo hay aye, ada a Timote.

Siye i ndo m̄ape m̄adzal ḡar ka Yesu faya ta s̄an̄akateye wu lele bay aye a ndo hay (1.3-7; 4.1-4; 6.3-5).

Pol faya ma ts̄ikateye me a zl̄am h̄arwi m̄ad̄aslay ha ḡar a Yesu ada t̄a mad̄uwule me (mad̄ado 2). A d̄a ha d̄armak, ndo neheye t̄a kalay kame a gay i mad̄uwule me hay ta ndziye na, ma k̄akay (mad̄ado 3).

B̄aba i Timote na, ndo Ḡarek ada may nḡay dem i Yahuda hay. Faya ma d̄ay ha a Timote ma k̄akay nak̄a ma gateye ḡar a ndo hay aye (mad̄ado 4 ka 6).

¹ Maa watsa d̄erewel nakay na, neŋ Pol, neŋ ndo i maslan̄ i Yesu K̄ariste. Ndo nak̄a a pa ga ndo i maslan̄ aye na, Mb̄alom ndo m̄at̄ame kway ha t̄a Yesu K̄ariste nak̄a a ge wu nak̄a ka pakwa faya m̄adzal ḡar aye.

² Na watsaka naha a n̄ekar Timote. N̄ekar na, andza wawa ga dedek eye h̄arwi ka dzala ha ka Yesu K̄ariste.

Mb̄alom B̄aba kway t̄a Yesu K̄ariste B̄ay Maduweŋ kway t̄a pa fakaya nḡama, t̄a gaka nḡwalak ada t̄a v̄alaka zay.

Ndo i parasay hay

³ A seŋ na, ndza ma Efez andza nak̄a na ts̄ikaka kurre ah̄el nak̄a na ḡar kar ha, na ye ka dala i Masedowan aye. Ndza m̄a d̄ama

h̄arwi ada k̄a gatay me a ndo neheye faya ta t̄atikateye maraw me a ndo hay aye, t̄a ḡar ha. ⁴ Gwadatay na, t̄a v̄alay ha bo tay a wurmbez hay ada a m̄ak̄ad̄e wuway ka b̄aba t̄ate tay hay bay. Niye na, ma ḡaliye ha m̄ak̄ad̄e wuway k̄ariye, ma dz̄aniye wu nak̄a a say a Mb̄alom aye bay. Wu nakay ka s̄arakwa ha na, h̄arwi ka dzalakwa ha ka neŋgeye. ⁵ Ka ts̄ikakwateye andza niye na, h̄arwi ada t̄a wuda ndo hay. K̄a satay mawud̄e ndo hay na, d̄arev tay m̄a t̄ara ts̄adan̄ja lele, t̄a ge wu nḡwalak eye d̄ekdek ada t̄a dzala ha ka Mb̄alom lele. Niye na, ta wuda ndo hay.

⁶ Ndo mekeleŋ eye hay na, ta dze ab̄ara ka ts̄aved̄, ta ḡar ha wu nḡwalak eye. Duh faya ta ts̄ikiye wu neheye ma giye nḡama bay aye. ⁷ A satay mat̄atikatay bazlam i Mb̄alom mapala eye a ndo hay, faya ta t̄atikiye ta ḡadan̄. Ane tuk na, bo tay eye t̄a ts̄ane wu nak̄a faya ta ts̄ikiye bay ada faya ta t̄atikateye a ndo hay aye bay.

⁸ Tad̄a ndoweze k̄a pay b̄azay a bazlam i Mb̄alom mapala eye ta ts̄aved̄ eye na, ka s̄arakwa ha na, lele. ⁹ Ts̄anakwa wu nak̄a na ts̄ikiye: Mb̄alom a v̄al bazlam mapala eye na, h̄arwi ndo neheye faya ta giye nḡwalak aye bay. Mb̄alom a v̄al d̄uh na, h̄arwi ndo neheye faya ta giye wu nak̄a lele bay aye, ndo neheye ta r̄ahay ḡar a Mb̄alom bay aye, ada h̄arwi ndo neheye t̄a k̄ats na Mb̄alom aye. Mb̄alom a v̄al bazlam mapala eye na, h̄arwi ndo neheye faya ta giye m̄anese aye, ndo neheye t̄a yay a ḡar a Mb̄alom bay aye, ndo neheye ta k̄arah wu hay i Mb̄alom aye. Mb̄alom a v̄al bazlam mapala eye sa na, h̄arwi ndo neheye ta k̄adiye b̄aba tay ta may hay aye, ada ndo neheye ta k̄adiye siye i ndo hay aye d̄armak, ¹⁰ ada ndo m̄age madama hay, ndo neheye t̄a zlawa siye i hasl̄aka hay ta t̄arawa ha andza nḡwas tay aye, ndo neheye ta s̄ak̄amawa ndo hay h̄arwi mat̄are tay ha beke aye, ndo neheye t̄a d̄asawa parasay aye, ndo neheye t̄a m̄bad̄awa t̄a maraw me aye. Mb̄alom a v̄al bazlam mapala eye na, h̄arwi siye i wu neheye lele bay ta nasiye ha wu nak̄a lele faya ma t̄atikakweye aye. ¹¹ Mat̄atike nakay a yaw na, ab̄ara ma Labara Nḡwalak eye nak̄a

Mbəlom, ndo i məzlaḅ, a vələŋ a həlay aye. Labara ŋgwalak eye niye a ḁa ha Mbəlom bagwar eye, neŋgeye nakə ma ndziye ma təv ŋgwalak eye huya aye.

Pol a zambaday a Mbəlom hərwi ŋgwalak ŋgay

¹² Na gay sisœ a Yesu Kəriste Bəy Maduweŋ kway hərwi nakə a zla ga andza ndo i dedək. Na gay sisœ sa hərwi ka təra ga ha ndo i məsler ŋgay. Maa vələŋ gədaŋ ka mäge məsler na, neŋgeye. ¹³ Ahəl niye na, na tsalaway ka gər a Mbəlom, ada ta zlapay ga na, na gawatay dərətsətseh a ndo ŋgay hay haladzay hərwi nakə na dzala ha ka neŋgeye bay aye. Ane tuk na, Yesu neŋgeye na, kə geŋ ŋgwalak hərwi wu nakə na gawa aye na, na sər bay. ¹⁴ Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste kə pa fagaya ŋgama haladzay. Anəke na dzala ha ka neŋgeye ada kə vələŋ gədaŋ ka mawuḁe siye i ndo hay.

¹⁵ Mezeleme nakə neŋ na ge aye na, a ze i ndo siye hay tebiye. Yesu Kəriste a yaw ka məndzibəra na, hərwi ada mâ təma tay ha ndo i mezeleme hay. Anəŋ bazlam nakay na, dedək, ndo hay gədem tâ təma a dərev tay. ¹⁶ Ane tuk na, Yesu Kəriste a geŋ ŋgwalak na, hərwi ada mâ ḁatay ha a ndo hay neŋgeye ndo məzle ŋgatay. A ḁa ha na, a geŋ ŋgwalak a neŋ nakə na ze ndo hay tə mezeleme aye. A bəzatay ha niye hərwi məvələtatay gədaŋ a ndo neheye ta dzaliye ha faya aye ada ta hutiye sifa nakə ma ndəviye bay aye. ¹⁷ Ndo hay tâ ḁəslay gər a Bəy Mbəlom nakə ma ndziye ka tor eye. Neŋgeye Mbəlom nətə ŋgweŋ. Ndəray a ŋgatay bay. Zambadumay ka tor eye. Amen!

Pol a vələy gədaŋ a Timote

¹⁸ Timote, nəkar na, andza wawa ga, na gəraka ha bazlam nakay a həlay yak andza nakə ndo i maslaŋ hay tə tsik fakaya aye. Bazlam neheye tə tsik aye tâ təra i yak na, andza wu həlay hərwi ada kə ge vərəm nakə ŋgwalak aye. ¹⁹ Vələy dərev yak a Mbəlom huya ada ge na, wu nakə ŋgwalak eye. Siye i ndo mekeleŋ eye hay ta kərah tsəveḁ nakay ŋgwalak eye. Hərwi niye ta dzala ha ka wu neheye dedək aye sa bay.

²⁰ Mə walaŋ i ndo niye hay na, Himene ta Aləgəzandər. Nətəye na, na vələy tay ha a həlay a Fakalaw* hərwi ada tâ tətik metsehe lele eye ada tâ tsalay ka gər a Mbəlom sa bay.

2

Maduwulay me a Mbəlom na, kəkay?

¹ Makurre i wu nakə a seŋ mətsikatay a ndo hay aye na, anəŋ: Tsətsahum ka Mbəlom, ḁuwulumay me, gumay amboh tə məgay naha sisœ hərwi ndo hay tebiye. ² Duwulumay me a Mbəlom hərwi bəy hay ada hərwi ndo neheye faya ta ləviye ndo hay aye tebiye hərwi ada kə ndzakwa zay madzədzero kwa tsekweŋ mâ ge andaya bay, ada kə rəhakway ha gər a Mbəlom, ada mede kway mâ təra ŋgwalak eye kame ŋgay. ³ Maduwulay me a Mbəlom hərwi ndo hay na, lele ada a yay a gər a Mbəlom ndo mətəme kway ha. ⁴ A yay a gər haladzay hərwi a say na, ndo hay tebiye tâ təma ada a say tâ sər dedək. ⁵ Bazlam nakay na, hərwi ndo hay tebiye. Hərwi Mbəlom na, nətə ŋgweŋ ada ndo mə walaŋ i Mbəlom ta ndo hay na, nətə ŋgweŋ. Neŋgeye ndo zezeŋ, ndo zezeŋ eye niye na, Yesu Kəriste. ⁶ A yaw na, kə vəl ha məsəfəre ŋgay masəkəmatay ahaya ndo hay. A ḁa ha na, a həlay nakə ŋgwalak eye, a say a Mbəlom ndo hay tebiye tâ təma aye. ⁷ Mbəlom a slər ga ha, na təra ndo i maslaŋ ŋgay hərwi ada nā ḁa ha wu nakay a ndo hay. A gwedeŋ tətikatay a ndo neheye Yahuda hay bay aye bazlam ŋgay nakə dedək eye ada tâ dzala ha. Na tsik na, dedək, na ḁəs parasay bay.

⁸ A seŋ na, hasləka hay kwa ka waray tâ ḁuwulay me a Mbəlom, tâ ḁuwulay naha me a Mbəlom tə dərev tsədaŋŋa eye. Tâ ge mevel ka ndo bay, tâ kəḁ wuway ka wu bay.

⁹ A seŋ na, ŋgwas hay tâ pa ka bo peteked andza nakə a ye ka bo məpe aye. Peteked nakə ndo hay ta giye faya dəre aye na, tâ pa ka bo bay. Tâ gay metsehe bo tay. Tâ mətsa ka matərḁe gər lele hərwi ada tâ zəba fataya bay. Tâ pa ka bo wu i maslawa neheye tsakala eye haladzay aye bay, kwa peteked neheye tsakala eye haladzay aye tâ pa ka

* **1:20** A say məgwede a ndo məwetse dərəwel nakay na: «Na həhar tay abəra mə walaŋ i ndo hay.»

bo bay. ¹⁰ Məsler nakə lele aye mâ təra malembede bo tay dūh. Ngwas neheye tə gwad faya ta rəhay gər a Mbəlom aye na, tâ ge andza niye. ¹¹ Ahəl nakə faya ta tətikiye mə gay i mađuwule me aye na, ngwas hay tâ tsik me bay, tâ ndza dīkdik. Tâ dəslay ha gər a ndo matətike ndo hay. ¹² Na vələtay tsəved a ngwas hay ka matətikatay a hasləka hay bay ada tâ ləvay gər a hasləka hay bay. Tâ ndza dīkdik, ¹³ hərwi Mbəlom a lah mäge na, Adam təday, ada ma dəba eye a ge Hawa. ¹⁴ Sa na, Fakalaw ka səpat Adam bay. Ane tuk na, a səpat na, ngwas. Maa kərah marəhay ha gər a Mbəlom na, ngwas. ¹⁵ Kwa mâ ge andza niye bəbay, ngwas ta wiye wawa ada Mbəlom ma təmiye tay ha. Ane tuk na, tâ dzala ha ka Mbəlom huya, tâ wuda ndo hay, tâ təra ngwalak eye ka dərə i Mbəlom, tâ gay metsehe a bo tay.

3

Madugula hay i ndo i Kəriste hay

¹ Bazlam nakə na tsikiye na, dedek. Ndo nakə ka pəla matəre madugula i ndo i Kəriste hay aye na, a say mäge məsler ngwalak eye. ² Madugula i ndo i Kəriste na, mede ngay mâ ge ngwalak eye, hərwi ada ndo hay tâ may ha mənese ka gər wuray kwa tsekweŋ bay. Ngwas ngay mâ ge nəte ngweŋ. Mâ kwaya ta guzom bay. Mâ gay metsehe a bo ngay, mâ ge wu neheye ngwalak eye, mâ təma mbəlok hay a gay ngay ada mâ sər matətikatay wu a ndo hay dərma. ³ Mâ təra beke i guzom bay, mâ təra ndo i terengez bay, mâ təra dūh na, ndo ləfedede, mâ tsala bo ta ndo hay bay, mâ ge bor i dala bay. ⁴ Mâ sər məgay gər a ngwas ngay ta wawa ngay hay, mâ gəl tay ha wawa ngay hay lele, wawa ngay hay tâ rəhay ha gər. ⁵ Tadə ndoweye kə sər məgay gər a ndo i gay ngay hay bay na, ma səriye məgatay gər a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, ma kəkay?

⁶ Ahəl nakə ka pumeye ndo mâ təra madugula aye na, kâ pum ndo nakə a dzala ha ka Yesu Kəriste anəke aye bay. Ma ta dəslay ha gər a bo. Kə ge andza niye na, sariya ma gəsiye na andza nakə ma gəsiye Fakalaw aye. ⁷ Ndo nakə ma təriye madugula i ndo i Kəriste hay aye na, mede

ngay mâ yatay gər a ndo neheye ta dzala ha ka Yesu bay aye dərma. Kə ge andza niye bay na, horoy ma geye kame tay ada Fakalaw ma mbəzliye na a balay ngay.

Ndo mäge məsler mə walaŋ i ndo i Kəriste hay

⁸ Mede i ndo hay mäge məsler mə walaŋ i ndo i Kəriste hay na, mâ ge lele. Dərneh mâ ge mə bazlam tay sulo bay, tâ təra beke i guzom bay, tâ ge mavaha i dala bay. ⁹ Tâ təma bazlam nakə Mbəlom a da ha aye tə dərəv tay peteh. ¹⁰ Ka pumeye tay ha a məsler na, zəbum ka mede tay lele təday. Kə ge mede tay lele na, pum tay ha tâ təra ndo mäge məsler hay.

¹¹ Mede i ngwas tay hay mâ ge lele dərma. Tâ tsik wu nakə lele bay aye ka ndo hay bay, tâ kwaya ta guzom bay, tâ ge na, wu neheye dedek aye huya.

¹² Ndo mäge məsler mâ təra na, zal i ngwas nəte, mâ gatay gər a wawa ngay hay ta ndo i gay hay lele. ¹³ Tadə ndo mäge məsler ta ge məsler lele na, ndo hay ta dəslatay ha gər. Ta sliye faya məde ha bazlam i Yesu Kəriste parakka hərwi ta dzala ha faya lele.

Wu bagwar eye nakə Mbəlom a da ha aye

¹⁴ Na dzala na, na miye naha ka təv yak bəse. Ane tuk na, na watsaka naha wu neheye na, ¹⁵ hərwi kwa tadə na ye naha bay na, dərəwel nakay ma dakeye ha ndo i gay i Mbəlom hay ta ndziye kəkay na, ka səriye ha. Ndo i gay i Mbəlom na, ndo neheye tə dzala ha faya aye, neŋgeye tə dərə eye. Bazlam dedek eye malətsa eye faya andza mədok i gay. ¹⁶ Ta dedek, bazlam nakay na, bagwar eye haladzay. Maŋgaha eye ahəl niye, ane tuk na, Mbəlom kə dəkway ha. Faya ma dəkway ha kəkay nakə ka ndzakweye ka tsəved i Mbəlom aye. Ndəray ma sliye faya mahəmbər na bay. A tsik na, ka Yesu Kəriste:

A təra ndo zezeŋ aye.

Məsəfəre Tsədaŋŋa eye kə da ha,

neŋgeye mənese andaya faya bay.

Gawla i Mbəlom hay ta ngatay.

Ndo hay ta da ha bazlam ngay a ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye.

Ndo hay kwa waray ka məndzibəra ta dzala ha,

Mbəlom kə zla a gəma, ka vələy məzlaḅ.

4

Ndo neheye ta tətikateye maraw me a ndo hay aye

¹ Məsəfəre Tsədaŋŋa eye kə tsik parakka, a gwad: Aza kame na, ndo mekeleŋ eye hay ta gəriye ha mədzele ha ka Yesu. Ta rəhatay ha gər a məsəfəre neheye ŋgwalak eye bay ta rawiye me aye. Ta pay bəzay a matətike neheye tə yaw abəra ka fakalaw hay aye. ² Ndo neheye faya ta tətikateye wu neheye a ndo hay aye na, dərneh mə bazlam tay sulo, faya ta dəsiye parasay. Mədzal gər tay kə nas andza wu nakə ako a fəka na aye. ³ Ndo neheye na, faya ta gwadateye a ndo hay məzle ŋgwas na, lele bay. Faya ta giye me ka mände wu siye hay sa dərma. Ane tuk na, Mbəlom, neŋgeye a ge wu neheye na, hərwi ada ndo neheye ta dzala ha ka Kəriste ada tə sər dedək aye, tā nda ada tā gay sisə. ⁴ Andza niye, hərwi wu nakə Mbəlom a ge tebiye aye na, lele. Wu mənday kwa waray ka kərahum mände bay, ndayum tsa ada kə gumay naha sisə a Mbəlom. ⁵ Wu mənday tebiye na, lele hərwi bazlam i Mbəlom ada hərwi maduwule me kway nakə faya ka duwulakweye me aye.

Ndo məge məsler i Yesu Kəriste lele eye

⁶ Tadə ka tətikatay wu neheye a ndo mədzal gər hay ka Yesu Kəriste na, ka təriye ndo məge məsler i Yesu Kəriste lele eye ada ka hutiyə gədaŋ hərwi bazlam i Mbəlom nakə ka dzalakwa ha aye ada hərwi matətike nakə faya ka pay bəzay lele aye. ⁷ Wurmbez neheye kəriye a yay a gər a Mbəlom bay aye na, kə pay zləm bay. Mede yak mə səkah matəre kame kame andza nakə a say a Mbəlom aye. ⁸ Tadə ndoweye ma giye həbaḅ hərwi matətəde ha mbəle ŋgay aye na, ma geye ŋgama tsekweŋ a bo ŋgay. Ane tuk na, tadə mede ŋgay lele andza nakə a say a Mbəlom aye na, ma geye ŋgama na, haladzay, hərwi a sər ma dzəniye na anəke ma sifa nakə ka məndzibəra aye ada ma sifa nakə ma hutiyə ka tor eye. ⁹ Bazlam nakay na, bazlam dedək eye. Lele na, kwa

way mə təma tə dərev ŋgay peteh. ¹⁰ Hərwi niye ka vələkway ha gədaŋ kway ka məge məsler, ka ŋgəlakwa ha faya bo sah lele na, hərwi ka pakwa faya mədzal gər kway ka Mbəlom, neŋgeye nakə ta sifa aye. Neŋgeye ndo mətəme tay ha ndo hay tebiye, ma təmiye ha wene wene eye na, ndo neheye tə dzala ha ka Kəriste aye.

¹¹ Datay ha ada kə tətikatay wu nakay a ndo hay. ¹² Ndəray mə kəts kar hərwi nəkar wawa eye segey bay. Duh nəkar na, bəzatay ha a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta ndziye na, kəkay. Bazlam yak nakə ka tsikiye na, mə təra bazlam lele eye, mede yak mə ge lele, wuda ndo hay, dzala ha ka Yesu ada ndza na, tsədaŋŋa. ¹³ Dzaŋga Derewel i Mbəlom pat pat kame i ndo hay. Datay ha ada kə tətikatay hus a pat nakə aza na ye naha aye. ¹⁴ Kə gay məsəfaya a gədaŋ nakə Mbəlom a vələka aye bay. A vələka na, ahəl nakə ndo hay tə dā ha wu nakə Mbəlom a tsik ka nəkar aye ada madugula hay tə pa faya həlay tay aye.*

¹⁵ Pay gər na, a məsler neheye anaŋ aye. Vələy ha bo yak tebiye hərwi ada ndo hay tə ŋgatay faya ka diye kame kame ka tsəved i Mbəlom. ¹⁶ Gay metsehe a mede yak, gay metsehe a wu nakə faya ka tətikateye a ndo hay aye ada ndza bəŋbəŋ lele. Tadə ka ge andza niye na, ka təmiye ha bo yak eye ada ndo neheye faya ta pay zləm a bazlam yak aye dərma.

5

Mede i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu

¹ Ahəl nakə nəkurom ka təv manəte eye ta ndo guram aye na, kə may ha mənese bay, tsikay ta tsəfetsəfe eye andza neŋgeye na, bəba yak. Tsikatay me a gawla hay andza nəteye malamar yak hay. ² Tsikatay me a mama hay andza nəteye may yak hay. Ada a dem hay bəbay andza nəteye malamar yak hay. Dərev yak mə ge kame tay na, tsədaŋŋa.

³ Gatay gər a madakway i ŋgwas neheye nəteye madakway i ŋgwas hay ta dedək, ndo məgatay gər andaya bay aye. ⁴ Tadə madakway i ŋgwas wawa ŋgay kəgəbay

* 4:14 Məpe həlay ka ndo: Məzle ndo ka məge məsler mə walaŋ i ndo.

wawa i wawa ŋgay andaya na, gər ha wawa hay tâ tətik marəhatay ha gər a ndo tay hay təday. Andza mægweđe tâ gay gər a may tay andza nakə bəba tay hay tə gawatay gər ahəl niye aye. Andza niye na, a yay a gər a Mbəlom. ⁵ Madakway i ŋgwas nakə neŋgeye mahəŋgeye, ndəray ŋgay andaya məgay gər bay ada neŋgeye kə pa mədzał gər ka Mbəlom, faya ma dūwulay naha me a Mbəlom huya ta həpat kwa ta həvađ hərwi ada mâ dzəna na. ⁶ Ane tuk na, madakway i ŋgwas nakə a gər ha bo ŋgay kwa a way tsa aye na, neŋgeye mandza eye ma sifa, ane tuk na, andza neŋgeye maməta eye. ⁷ Datay ha a ndo hay na, tâ gatay gər a bəba tay hay hərwi ada ndəray mâ matay ha mənese bay.

⁸ Tadə ndoweye kə gay gər a ndo ŋgay hay bay, na tsik wene wene eye na, ka ndo i gay ŋgay hay, kə gər ha tsəved i Yesu Kəriste. Neŋgeye lele bay a ze ndo nakə kə dzala ha ka Yesu bay aye.

⁹ Watsa a dərəwel na, məzele i madakway i ŋgwas nakə məve ŋgay kə ndisl a məve kuro kuro məkwa aye dekdek ada nakə a zla zal nəte aye. ¹⁰ Ndo hay tâ sər ha məsler ŋgay neheye a gawa aye na, ŋgwalak eye. Kə gatay gər a wawa hay lele ada ka təma mbəlok hay a gay ŋgay lele. Sa na, kə baratay na sik i ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu* ada ka dzəna ndo neheye mə dəretsətseh aye. Kə ge məsler lele huya. Kə ge andza niye na, watsa məzele ŋgay.

¹¹ Madakway i ŋgwas neheye dahəlay aye na, kə watsa məzele tay a dərəwel bay. Hərwi ka watsa məzele tay agəna ma sat-eye mede a zal sa, ta gəriye ha məpay bəzay a Yesu Kəriste. ¹² Ta ge andza niye na, sariya ma gəsiye tay ha hərwi ta nas wu nakə tə tsik, tə gwad: Ta ndziye mahəteye aye. ¹³ Kwa tadə ta zla zal bay, ka watsa məzele tay na, ta giye məsler sa bay, ta həhaliye ka gay ka gay. Ta dzəguriye me, ta bəbələteye wuray a ndo hay. Ta tsikiye bazlam nakə ka zəbatay naha bay aye. ¹⁴ Hərwi niye a seŋ na, madakway i ŋgwas neheye dahəlay eye hay aye na, tâ ye a zal sa, tâ wa wawa hay, tâ gay gər a bədgay tay

hərwi ada ndo neheye tə nakway dəre aye tâ huta wuray mətsike fakwaya bay. ¹⁵ Na tsik andza niye na, hərwi siye i madakway i ŋgwas hay ta gər ha tsəved i Mbəlom, tə pay bəzay a Fakalaw.

¹⁶ Tadə ŋgwas nakə faya ma pay bəzay a Yesu Kəriste, madakway i ŋgwas andaya mə gay na, neŋgeye mâ dzəna na. Madakway i ŋgwas niye andza niye na, məhay gər i ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu ta dzəniye na bay. Məhay gər i ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu ta dzəniye na, madakway i ŋgwas neheye ndəray tay andaya bay aye.

¹⁷ Madugula neheye nəteye faya ta gat-eye gər lele a ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu aye na, rəhumatay ha gər lele. Rəhumatay ha gər wene wene eye a ndo neheye faya ta vəliye ha gədaŋ tay ka məde ha bazlam i Mbəlom ada ka matətikatay a ndo hay aye. ¹⁸ Hərwi mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom, a gwad: «Ahəl nakə sla ma giye məsler ma guvah aye na, kə pay wu ka bazlam bay, gər ha mâ həpəđ wu mənday.†». A gwad sa: «Ndo məge məsler na, lele tâ vəlay wu i madagər ŋgay.‡»

¹⁹ Tadə ndoweye ki yaw ka təv yak mətsikaka wu nakə lele bay aye ka madugula i ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu na, kə pay zləm bay. Ka ta pay zləm na, tsəne abəra ka ndo hay sulo kəgəbay ka ndo mamahkar eye təday ada ka pateye zləm. ²⁰ Tsikatay faya a ndo neheye faya ta giye mənese aye kame i ndo hay tebiye hərwi ada ndo siye hay tâ dzədzar məge mənese dərmał.

²¹ Neŋ faya na gakeye amboh kame i Mbəlom, kame i Yesu Kəriste ada kame i gawla i Mbəlom neheye a pala aye, amboh rəhay ha gər a wu nakə na tsikaka aye. Kə ŋgəna tay ha ka bo abəra ndo hay bay, kə matay bo a ndo siye hərwi agəna nəteye ndo yak hay aye bay. ²² Tadə a saka məzle ndo ka məge məsler mə gay i mađuwule me na, zəba ka mede ŋgay lele təday nakə ada ka piye həlay ka gər ŋgay aye. Kə tələka həlay yak a mezeleme i ndo siye hay bay. Ndza na tsədaŋŋa.§

* **5:10** Məbere sik na, andza mægweđe: Matəme mbəlok. Korinje hay 9.9; Mata 10.10; Luka 10.7.

† **5:18** Bazlam mapala eye masulo eye 25.4.

‡ **5:18** 1

§ **5:22** Zəba ma 1 Timote 4.14.

²³ Kâ sa yam dekdék bay, sa guzom tsekwen hærwi hud yak nakæ a wurawa fakaya aye hærwi ada hud mâ wur fakaya sa bay.

²⁴ Ndo siye hay kwa tadæ ta ye kame i sariya zuk bay na, mezeleme tay a zæba parakka mæ dzaydzay. Ka ndo siye hay, ta særiye ha mezeleme tay na, ma dæba i sariya. ²⁵ Mæsler ngwalak eye hay na, næteye mæ dzaydzay dærmak. Tadæ ta ndo-hwaw bæse a dzaydzay zuk bay na, ta sliye mændze huya maŋgaha eye bay.

6

¹ Ndo neheye næteye beke aye hay na, tâ ræhatay ha gær a ndo i gay tay hay hærwi ada ndo hay tâ tsik wu nakæ lele bay aye ka mæzele i Mbælom bay ada ka wu neheye faya ka tætikakwateye a ndo hay aye bay. ² Tadæ ndo i gay i beke hay næteye ndo mæpe mædzal gær hay ka Kæriste, kwa tadæ næteye malamar hay ma mæpe mædzal gær ka Kæriste bæbay na, tâ kærah maræhatay ha gær a ndo i gay tay hay bay. Kwa næteye tebiye tæ læva kame i Mbælom na, ta giye mæsler tay lele düh ma ziye nakæ kurre aye hærwi ndo neheye faya ta gateye mæsler aye na, næteye ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu ada Mbælom a wudæ tay.

Ndo neheye zlele eye hay dedék aye

Tætikatay wu neheye a ndo hay, vølatay gædan. ³ Tadæ ndoweye ka tætik wu mekelen eye, ada ka tæma bazlam neheye dedék aye i Bøy Maduwen kway Yesu Kæriste bay, ada a tæma wu nakæ faya ka tætikakwateye a ndo hay ka mede nakæ lele eye kame i Mbælom aye bay sa na, ⁴ neŋgeye ndo mædæslay ha gær a bo, a sær wuray bay tebiye. A sær na, mækæde wuway dekdék tsa, ma giye magazlæga ka wu hay. Hærwi niye ndo neheye faya ta pay zlæm aye na, ta giye sælæk, ta wudæye mækæde wuway a bo, ta tsadiye a bo, ta dzalateye naha wu neheye lele bay aye a gær a ndo hay. ⁵ Ta kædiye wuway huya hærwi mædzal gær hay lele bay, ada hærwi tæ sær dedék sa bay. Tæ dzala mæ gær tay agæna, tadæ ta pay bæzay a tsæved i Mbælom na, ta hutæye suloy.

⁶ Ta dedék tadæ ka pay bæzay a tsæved i Mbælom na, nækar zlele eye, dærev yak ma ngwasiye tæ wu nakæ andaya fakaya aye.

⁷ Ka yakwaw ka mændzibæra na, ka zlakwaw wuray ka hæløy bay, ka makweye na, ka zlakweye wuray ka hæløy bay dærmak. ⁸ Tadæ wu mænday kway tæ peteked kway andaya na, niye na, dæ kway. ⁹ Ndo neheye a satay matære ndo i zlele hay aye na, ta dædiye a masæpete i Fakalaw andza tæ dæd a balay. Ta wudæ wu neheye kæriye ma nasiye tay ha ndo hay aye ada neheye tæ dziye tebiye aye. ¹⁰ Mawudæ suloy na, ma zlaweye slala i wu neheye lele bay aye tebiye. Siye i ndo hay ta gær ha tsæved i Mbælom hærwi a satay suloy ka zal, ada hærwi niye ta huta dæretsætseh mæ dærev.

Mandæve i bazlam

¹¹ Ane tuk na, nækar na, ndo i Mbælom, wu neheye tebiye lele bay aye na, kâ tælæka hæløy yak a dæma bay. Ge gædan, hærwi ada kâ tæra lele kame i Mbælom, pay bæzay a tsæved ngay, dzala ha huya ka neŋgeye, wudæ siye i ndo hay lele, sæmay naha a wu hay ada tæra ndo læfedede eye. ¹² Ge vøram ngwalak eye ka tsæved i Mbælom. Gæs sifa i Mbælom nakæ ma ndæviye bay aye hærwi Mbælom a zalaka na, ka neŋgeye ada ka dæ ha parakka ahæl niye kame i ndo hay haladzay wu nakæ ngwalak eye ka dzala ha aye. ¹³ Neŋ faya na tsikakeye kame i Mbælom nakæ ma væliye sifa a wu hay tebiye aye ada kame i Yesu Kæriste nakæ a dæ ha wu ngwalak eye parakka kame i Pønos Pilat aye, ¹⁴ neŋ faya na tsikakeye, ræhay ha gær a wu nakæ na tsikaka aye, kâ nas ha bay, gay metsehe a mændze yak hærwi ada ndo hay tâ maka ha mænese bay hus a pat nakæ Bøy Maduwen kway Yesu Kæriste ma maweye aye. ¹⁵ Ma maweye na, a hæløy ngwalak eye. Maa ge ha andza niye na, Mbælom. Mbælom na, gædan tebiye mæ hæløy ngay, neŋgeye Mbælom næte ngwen, neŋgeye mandza eye ma mængwese, neŋgeye Bøy ka gær i bæy hay, neŋgeye Bøy Maduwen ka gær i bæy maduwen hay, ¹⁶ neŋgeye næte ngwen nakæ ta sifa huya aye, neŋgeye mandza eye mæ dzaydzay. Dzaydzay ngay a dæv haladzay, ndæray ma sliye mahændzæde naha faya bay. Ndæray dædæ kæ ngatay bay, ndæray ma sliye mængatay bay sa. Ndo hay tâ dæslay ha gær. Ma ndziye huya. Mâ ge andza niye.

Mætsike me a zlæm a ndo i zlele hay

¹⁷ Ndo neheye zlele eye hay ka mändzibəra nakay aye na, gwadətay tã dəslay ha gər a bo bay, zlele ma ziye kəriye. Tã pa faya mədzał gər tay bay. Tã pa mədzał gər tay düh na, ka Mbəlom nakə ma vəkweye wu hay tebiye hərwi ada kã ɲgwasakwa aye. ¹⁸ Gwadətay na, tã ge wu ɲgwalak eye hay, tã ge wu ɲgwalak eye hay haladzay. Gwadətay na, tã vəl wu ta məɲgwese eye, tã vəl wu a siye i ndo hay. ¹⁹ Tadə faya ta giye andza niye na, ta hayay gər a wu tay hay a təv ɲgwalak eye hərwi ada tã huta sifa dedek eye. Maga eye na, andza ndo nakə a pa naha mədok i gay ɲgay kurre aye.

²⁰ Timote, gay gər a wu nakə Mbəlom a pa a həlay yak aye. Bazlam neheye ndo hay ta tsikiye kəriye na, kã tsik a dəma bay. Wu nakə nəteye tə zalay ndaraw aye, ane tuk na, ndaraw dedek eye bay. ²¹ Na tsik andza niye hərwi siye hay ta dzala ha ka wu nakə faya ka dzalakweye faya aye sa bay, hərwi tə gwad tã huta ndaraw eye nakay.

Mbəlom mâ pa fakuma ɲgama.

Masulo i derewel i Pol nakə a watsay naha a Timote aye Məfələkwe

Masulo i derewel nakay Pol a watsay a Timote aye, maraha eye tə maduk i duk i bazlam neheye Pol a tsikay a Timote aye. Pol neŋgeye ma daŋgay (2.9), ndo hay haladzay ta mbəday dəba (1.15; 4.10-16). A sər ha mazlambar ma mətiye (4.6). A gwaday a Timote ndo məleke ha ma məsler, a wuda na andza wawa, ka dzameye gər dafa sa.

Derewel nakay faya ma makweye ahaya a zləm mändze i Pol: Məsler ŋgay, məsənəke ŋgay, dəretsətseh ŋgay hay hərwi Labara Ŋwalak eye. A vəlay gədan a Timote ka məsəmay naha a dəretsətseh ma məsler i Kəriste (2.1-13). A gwaday mâ da ha bazlam i Mbəlom ta tsəved eye lele (2.14-15). Hərwi niye, Timote mâ ŋgəday a məkəde wuway, mâ mbəday dəba a ndo neheye faya ta giye wu neheye ŋwalak eye bay aye, mâ pay bəzay na, a mede i Pol. Mâ hənay gər ada mâ ge na, wu nakə Pol ta ndo siye hay tə sənəkatay a ndo hay aye.

Wu neheye mawatsa eye na, ta dzəniye kway ka matətike wu dedek eye (3.16).

Mətsike me i Pol

¹ Maa watsa derewel nakay na, neŋ Pol, neŋ ndo i maslaŋ i Yesu Kəriste andza nakə a say a Mbəlom aye. A slər ga ha hərwi ada nâ da ha bazlam i sifa nakə Mbəlom a gwad ma vəlateye a ndo neheye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye.

² Na watsaka naha a nəkar Timote. Nəkar na, na wuda kar haladzay andza wawa ga. Mbəlom Bəba kway tə Yesu Kəriste Bəy Maduweŋ kway tâ pa fakaya ŋgama, tâ gaka ŋwalak ada tâ vəlaka zay.

Pol a may naha dərev a Timote

³ Neŋ faya na gay naha sisə a Mbəlom hərwi yak. Neŋ faya na geye məsler tə dərev tsədanŋa eye andza i bəba tətə ga neheye tə gaway məsler aye. Ahəl nakə

na duwulaway naha me a Mbəlom aye na, na duwulaway naha me hərwi yak huya ta həvad kwa ta həpat. ⁴ Həlay nakə ka tuwa aye na, kə mətsen gər bay.* A seŋ haladzay mənğataka hərwi ada dərev ga mâ rah ta mənğwese. ⁵ Na mətsa ha gər ta məpe mədzal gər yak nakə ka pa peteh ka Yesu Kəriste aye bay. Təday na, mama yak Lowis nakə a dzala ha ka Yesu Kəriste ada may yak Enise. Ayaw! Na sər ha ta dedek ka dzala ha ka Yesu dərma.

⁶ Hərwi niye, neŋ faya na gwadakeye sa: Kâ gay masəfaya a wu nakə Mbəlom a vəlaka gədan məge aye bay. A vəlaka na, ahəl nakə na pa fakaya həlay aye. Vəlay ha dərev yak peteh ka məge.† ⁷ Kâ dzədzar bay hərwi Məsəfəre Tsədanŋa eye nakə Mbəlom a vəlakway aye na, ma təriye kway ha ndo i zluwer hay bay. Duh ma vəlakweye gədan məge məsler i Mbəlom ada tə mawude siye i ndo hay ada tə məgay metsehe a bo kway.

⁸ Hərwi niye zluwer mâ gaka məde ha bazlam i Bəy Maduweŋ kway bay. Neŋ ma daŋgay na, hərwi ŋgay, ane tuk na, kâ ge horoy tə neŋ kame i ndo hay bay. Duh təma məse dəretsətseh hərwi məde ha Labara Ŋwalak eye andza neŋ dərma. Ge andza niye ta gədan nakə Mbəlom ma vəlakeye. ⁹ Mbəlom na, kə təma kway ha, a zalakway hərwi ada kâ tərakwa ndo ŋgay hay. A zalakway na, hərwi nakə ka gakwa məsler ŋwalak eye bay, a təma kway ha hərwi a say məpe faya ŋgama. Andza məgwede na, kwa ahəl nakə mändzibəra andaya zuk bay aye 6a kə ləva ha bo məvəle kway ŋgama tə həlay Yesu Kəriste. ¹⁰ Anəke na, ka bəz ha ŋgama nakə a vəlakway aye parakka hərwi Yesu Kəriste ndo mətəme ha ndo ki yaw. Neŋgeye na, kə zla na gədan i mədahan, a da ha na, tadə ka təkəwa Labara Ŋwalak eye na, ka hutakweye sifa nakə ma ndəviye bay ka tor eye.

¹¹ I ga na, Mbəlom a pa ga ndo i maslaŋ hərwi ada nâ da ha Labara Ŋwalak eye a ndo hay ada nâ tətikatay. ¹² Hərwi niye nakə neŋ faya na siye dəretsətseh ma daŋgay aye. Ane tuk na, horoy a geŋ bay hərwi na sər Yesu Kəriste. Na dzala ha ka neŋgeye ada na sər ha ta dedek ma sliye

* **1:4** Timote a tuwa ahəl nakə Pol a ye faya abəra a gər ha ma Efez aye. Zəba ma 1 Timote 1.3. † **1:6** Zəba ma 1 Timote 4.14; 5.22.

faya matsəpe Labara Nḡwalak eye nakə a vələŋ aye. Ma tsəpiye na hus a pat bagwar eye nakə ma deyeweye aye.

¹³ Tsikatay a siye i ndo hay bazlam dedək eye nakə na tsikaka aye, kwa tsekweŋ kâ mbəday həlay bay. Ka tsikiye na, dzala ha ka Yesu Kəriste ada wuda ndo hay. Ge andza niye ta gədan nakə a yaw mə Yesu Kəriste aye. ¹⁴ Kâ vələy tsəved a ndəray mâ mbəday həlay a labara nḡwalak eye nakə Mbəlom a vəlaka aye bay, tsəpa na ta gədan i Məsəfəre Tsədanḡa eye nakə mə dərev kway aye.

¹⁵ Nəkar ka sər ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ka dala i Azi aye nəteye ta gər ga ha nḡwedək. Figelas ta Hermogenas nəteye mə walaŋ tay dərma.† ¹⁶ Ane tuk na, Onezifor na, a mawəŋ naha dərev, horoy kə gay kame i ndo hay hərwi nakə neŋ ma danḡay aye bay. Bəy Maduweŋ kway mâ gay nḡwalak a ndo i gay nḡay hay. ¹⁷ Ahəl nakə a ndislew kanaŋ a wuzlah gay i Roma aye na, kə pəla təv nakə neŋ mə dəma aye puk puk lele hus a huta ga. ¹⁸ Bəy Maduweŋ kway Yesu mâ gay nḡwalak pat nakə ma ta gateye sariya a ndo hay aye. Ka sər ha dərma ahəl nakə neŋ ma Efez aye na, ka dzəna ga haladzay.

2

Sidzew i Yesu Kəriste

¹ Wawa ga, nəkar na, vələy tsəved a nḡwalak nakə Yesu Kəriste a vəlaka aye mâ təra kar ha gədan aye. ² Ahəl niye ka tətik bazlam i Mbəlom na, abəra ka neŋ. Bazlam nakə na dā ha kame i ndo hay haladzay aye na, zla na tətikatay a siye i ndo neheye dedək aye dərma hərwi ada nəteye tâ sla faya matətikatay a ndo siye hay kame sa.

³ Tadə dəretsətseh kə ndzaka a gər hərwi Yesu Kəriste na, səmay naha andza sidzew nakə lele eye a səmay naha a dəretsətseh aye. ⁴ Tadə ndoweye ma diye a vəram, tadə a say neŋgeye mâ yay a gər a bəy nḡay na, ma kərahiye məsler i ndo neheye kəriye. I yak na, mâ təra andza niye dərma. ⁵ Sər ha dərma na, tadə ndoweye faya ma hwiye mahway i mata ndisle kame na, tadə ka

hway ta tsəved eye bay na, ta vəleye wu i merəbe nḡay bay. ⁶ Ndo i məfəte hay bəbay, mata lehe məhute hohway eye na, ndo nakə a ge məsler haladzay aye təday. ⁷ Dzala ka wu neheye faya na tsikakeye kanaŋ aye, hərwi tadə ka dzala ha faya na, Bəy Maduweŋ ma vəlakeye gədan ka mətsəne wu nakə faya na tsikakeye tebiye.

⁸ Yesu Kəriste mâ makaw a gər. Neŋgeye a yaw na, abəra ma gwala i Davit. Kə lətsew abəra ma mədaḡaŋ. Anaŋ Labara Nḡwalak eye nakə faya na datay ha a ndo hay aye. ⁹ Neŋ faya na siye dəretsətseh ada tə gəs ga a danḡay na, hərwi labara nakay nḡwalak eye. Ayaw, neŋ na, ta peŋ tsalalaw andza ndo məge zlərwək. Ane tuk na, bazlam i Mbəlom na, ta pay tsalalaw bay. Faya ma diye kame kame huya. ¹⁰ Hərwi niye neŋ faya na səmay naha a dəretsətseh tebiye. Neŋ faya na səmay naha hərwi ndo neheye Mbəlom a pala tay ha aye hərwi ada nəteye tâ huta tsəved nakə Yesu Kəriste ma mbəliye tay ha aye ada tâ ye a bəy nḡay nakə a le haladzay aye ada tâ ndza mə dəma ka tor eye. ¹¹ Sa tsa na, kutoŋ kâ səmay naha hərwi bazlam neheye na tsikakeye naha na, bazlam dedək eye hay:

Tadə ka mətakwa tə neŋgeye na,*

ka ta ndzakweye ma sifa tə neŋgeye dərma.

¹² Tadə ka səmakwa naha a dəretsətseh na, ka ta tərakweye bagwar i bəy tə neŋgeye.

Ane tuk na, tadə ka gwadakwa ka sərakwa na bay na, ma ta gwadiye a sər kway bay dərma.

¹³ Tadə ka tərakwa kame nḡay ndo dedək eye hay bay na, neŋgeye na, ma ndziye ndo i dedək hərwi bo nḡay eye ma sliye faya mənese ha bo nḡay bay.

Ndo məge məsler i Mbəlom dedək eye

¹⁴ Matay ha wu neheye na tsik aye a zləm a siye i ndo hay tebiye hərwi ada tâ dzala ha faya. Tsikatay ta gədan kame i Mbəlom, tâ təra a bo ka gər i bazlam hay bay, tâ gər ha hərwi bazlam niye hay na, ta gateye nḡama kwa tsekweŋ bay. Duh

† **1:15** Dala nakə Roma hay tə zalay Azi aye na, neŋgeye bəgom ka dala nakə tə zalay Turki aye. * **2:11** Zəba ma Roma hay 6.5, 8.

ma nasiye ha dārev i ndo neheye faya ta pay zləm aye. ¹⁵ Nəkar na, ɲgəla ha bo ka məndze andza nakə a say a Mbəlom aye. Təra ndo mäge məsler nakə a ge horoy ta məsler ɲgay bay aye, andza məgwede a da ha bazlam dedek eye a ndo hay ta tsəved eye. ¹⁶ Bazlam neheye i məkəde wuway kəriye a yay a gər a Mbəlom bay aye na, kâ tsik a dāma bay. Ndo neheye faya ta kədiye wuway andza niye aye na, faya ta dziye abəra ka tsəved i Mbəlom kame kame duh. ¹⁷ Bazlam tay faya ma səkahiye andza mbəlak nakə faya ma goɲgobiye. Himene ta Filete nəteye mə walaɲ i ndo niye hay. ¹⁸ Ta gər ha tsəved dedek eye, tə gwad na, ba Mbəlom kə lətsa tay ahaya ndo hay abəra ma madahaɲ. Andza niye ndo siye hay ta gər ha tsəved i Mbəlom hərwi tay. ¹⁹ Ane tuk na, dedek i Mbəlom ma mbədiye bay. Nəɲgeye andza mədok i gay nakə ma ndziye bəɲbəɲ aye. Tə watsa ka mədok niye, tə gwad: «Bəy Maduweɲ a sər ndo ɲgay hay.†» Tə watsa dərma, tə gwad: «Kwa way kə gwad nəɲgeye ndo i Bəy Maduweɲ na, mâ ge mənese sa bay.»

²⁰ Ka sər ha mə gay i ndo i zlele na, wu maɲgara eye wal wal andaya. Siye hay tə ɲgar ta gura kəgəbay ta bəre. Siye hay na, ta tsətsad mayako ada siye hay tə ɲgar ta dođo i gərwa. Tə ge ha məsler tə wu neheye na, ta tsəved wal wal. Neheye tə ɲgar ta gura aye kəgəbay ta bəre aye na, tə ge ha məsler pat i magurlom dekdek. Siye hay tə ge ha məsler kwa waray waray pat pat. ²¹ A tsik nakay na, ka nəkway. Tadə ndoweye kə gər ha mäge mənese tebiye na, Mbəlom ma vəleye məsler ɲgay wal ma təriye andza wu nakə tə ɲgar ta gura kəgəbay ta bəre aye. Ndo i gay ɲgay ma piye na wal hərwi a sər mäge məsler i ndo i gay ɲgay tebiye.

²² Bor i wu neheye lele bay a satay a gawla hay mäge aye na, kâ ge bay, hway wu yak abəra mə wu niye hay. Ge wu nakə ɲgwalak eye tə dārev yak peteh, pa mədzał gər yak bəɲbəɲ ka Yesu, wuda ndo hay, ndza tə zay ta ndo neheye dārev tay tsədaɲɲa eye ada faya ta duwulay naha me a Bəy Maduweɲ aye. ²³ Tadə ndo hay faya ta kədiye wuway ka wu nakə ma giye ɲgama

bay ada ka wu i matərakahaɲ na, kâ tsik a dāma təbey hərwi ka sər məkəde wuway niye hay ma ndəviye na, tə matəre. ²⁴ Ane tuk na, ndo nakə faya ma giye məsler i Bəy Maduweɲ aye na, kutoɲ mâ təra ta ndo hay bay. Mâ gatay ɲgwalak a ndo hay tebiye, mâ sla faya matətike a ndo hay lele, mâ səmay naha a wu nakə ndo hay ta tsikiye faya aye. ²⁵ Tadə agəna ndo mənə dāre yak hay ta təma wu nakə ɲgwalak eye bay na, datay ha ta ləfedede eye. Agəna Mbəlom ma vəlateye tsəved ka məgəre ha mezeleme tay hərwi ada tâ sər bazlam dedek eye. ²⁶ Kwa tadə Fakalaw kə gəs tay andza a mbəzl tay ha a balay hərwi ada tâ ge wu nakə a say aye bəbay na, agəna ta maweye ka mədzał gər ɲgwalak eye hərwi mətəmaw abəra mə həlay ɲgay.

3

Ndo hay ta gəriye ha Mbəlom ka mandəve i məndzibəra

¹ Sər ha wu nakə faya na tsikakeye kanan aye: Ka maduk i duk i məhəne hay na, dāretsətseh ma giye andaya haladzay. ² A həlay niye ndo hay ta wuđiye bo tay eye dekdek, ta wuđiye suloy, ta giye zlapay, ta dəsłay ha gər a bo tay, ta tsadiye Mbəlom, ta tsənateye zləm a bəba tay hay bay, ta gateye sisce a ndo neheye faya ta dzəniye tay ha aye bay, ta rəhay ha gər a wu i Mbəlom hay bay, ³ ta wuđiye siye i ndo neheye mə gay tay aye bay, ta sakatay naha a ndo hay bay, ta tsikiye wu nakə lele bay aye ka ndo hay, ta səriye i tay na, məgay dāretsətseh a ndo hay, ta wuđiye wu lele eye bay, ⁴ ta giye daf ka ndo siye hay, ta giye wu hay ze mədzele faya, ta dəsłay ha gər a bo tay haladzay, ta wuđiye na, wu nakə a yatay a gər a bo tay aye a ze Mbəlom. ⁵ Ta ndzəkitiye bo ndo i Mbəlom hay ane tuk na, ta təmiye gədaɲ i Mbəlom hərwi ada tâ huta mede ɲgwalak eye na, ta wuđiye bay. Nəkar na, kâ ndza ka təv tay bay.

⁶ Siye hay mə walaɲ tay anəke faya ta fələkwiye a gay i ndo hay. Faya ta fələkwiye ta tsəfetsəfe eye, ta vateye gər a ɲgwas neheye bəle eye hay aye hərwi ada tâ təma bazlam tay. ɲgwas neheye ta ge mezeleme

† 2:19 Zəba ma Məpesle 16.5.

haladzay, faya ta pay bəzay a wu neheye wal wal a yatay a gər aye. ⁷ Ta wudā matətike wu hay ane tuk na, tə sər mətəne wu nakə dedek eye bay. ⁸ Ndo neheye na, faya ta kərahiye bazlam dedek eye andza Zanes ta Zambəres ahəl niye ta kərah bazlam i Musa* aye. Mədzał gər tay kə nas, tə dzala ka Mbəlom ta dedek bay. ⁹ Ane tuk na, ta diye kame sa bay hərwi mäge wu i matərahəñ tay niye hay ma zəbiye mə dzaydzay kame i ndo hay haladzay parakka andza i Zanes ta Zambəres nakə ahəl niye ndo hay tə sər ka matərahəñ tay nakə tə gawa aye.

Ndza bəñbəñ mə wu nakə ka tətik aye

¹⁰ Nəkar na, ka sər wu nakə na tətikawatay a ndo hay aye lele, mede ga kəkay na, ka ŋgatay, ka sər wu nakə a seŋ mäge ma məsler ga aye, ada ma kəkay na pa mədzal gər ga ka Mbəlom aye ka sər ha. Ka sər dərmał kəkay nakə faya na zliye ŋgatay ada ma kəkay na wudā ndo hay aye, ada ma kəkay neŋ mandza eye bəñbəñ aye, ka sər. ¹¹ Ka sər kəkay nakə ndo hay tə geŋ dərətsətseh ada ma kəkay na sa dərətsətseh ma wuzlahgəma i Anŋiyos, ma wuzlahgəma i Ikoniyoł ada ma wuzlahgəma i Listəre aye. Ayaw! Ndo hay ta seŋ dərətsətseh haladzay, ane tuk na, Bəy Maduweŋ kway kə təma ga ha abəra mə wu neheye tebiye. ¹² Ta dedek ndo neheye tebiye a satay mədzepe tə Yesu Kəriste ada məndze andza nakə a say a Mbəlom aye na, ndo hay ta sateye dərətsətseh. ¹³ Ndo i sewed hay ta ndo neheye faya ta vatay gər a ndo hay aye məndze tay ma nasiye kame kame, ta vay gər a bo tay ada ta vatay gər a siye i ndo hay dərmał.

¹⁴ Nəkar na, ndza bəñbəñ mə wu nakə ka tətik aye ada nakə ka təma tə dərəv yak pe-teh aye. Ndza bəñbəñ lele hərwi matətikakaway na, ka sər. ¹⁵ Sər ha na, ka sər Derewel i Mbəlom kwa ahəl nakə nəkar wawa eye mba aye. Derewel i Mbəlom niye na, ma vələkeye tsəved ka məhute metsehe hərwi ada tadə ka dzala ha ka Yesu Kəriste na, Mbəlom ma mbəliye kar ha. ¹⁶ Wu nakə tebiye tə watsa a Derewel i Mbəlom aye na,

a yaw mə bazlam i Mbəlom. Derewel nakay ma dzəniye kway ka matətike wu nakə dedek aye, tadə faya ka gakweye mənese na, ma dəkweye ha, ma kətiye kway, ma tətikakweye hərwi ada kə gakwa wu lele eye. ¹⁷ Məsəfəre i Mbəlom a ge andza niye na, hərwi ada ndo i Mbəlom mə təra neŋgeye maləva bo eye hərwi ka təma a dərəv ŋgay wu nakə tebiye a say mede mata ge ha məsler ŋwalak eye aye.

4

Mədə ha bazlam i Mbəlom

¹ Neŋ faya na tsətsahiye fakaya, da ha Labara ŋwalak eye. Na tsətsah fakaya kame i Mbəlom tə Yesu Kəriste. Neŋgeye ma gateye sariya a ndo neheye ta mət aye ada a ndo neheye nəteye tə dərə aye tebiye. Na tsətsah fakaya andza niye na, hərwi ma maweye ada ma təriye bəy. ² Da ha bazlam i Mbəlom, rəzlay a gər huya kwa a həlay lele eye ada kwa a həlay nakə lele bay aye. Tadə ndo hay faya ta giye mənese na, tsikatay faya, tsikatay tə gər ha mənese, matay naha dərəv, tətikatay ta ləfedede eye, ³ hərwi həlay eye ma ndisleweye ndo hay ta pay zləm a ndo neheye ta tətikateye wu neheye dedek eye bay aye. Duh ta wudiye na, mäge wu neheye lele bay aye ada andza niye ta pəliye ndo matətike hay haladzay ada ta tsikateye wu nakə a yatay a gər a zləm tay mətəne aye. ⁴ Ta peye zləm a wu nakə dedek eye sa bay, ta peye zləm duh na, a ndo i maraw me hay. ⁵ Ane tuk na, nəkar na, gay metsehe a bo yak huya, səmay naha a dərətsətseh, datay ha Labara ŋwalak eye a ndo hay, ge məsler nakə Mbəlom a vələka a həlay aye tebiye.

⁶ Neŋ na, na təra andza wu kəriye nakə ta vəleye a Mbəlom aye. Həlay nakə ta kədiye ga, na gəriye ha məndzibəra aye mazlambar kə ndislew. ⁷ Na gay məsler a Yesu Kəriste tə dərəv ga peteh andza ndo nakə a ŋgəla ha bo ka məbəbazl bo seh lele aye. Na ndəv ha wu nakə Mbəlom a vələŋ a gwedəŋ ge aye andza ndo nakə a ndəv ha mahway aye. Wu neheye ka dzalakwa ha faya na, na gər ha kwa tsekweŋ bay

* **3:8** Zanes ta Zambəres: Mə kule i Yahuda hay tə zalawatay a maharam i Ezipt hay andza niye. Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 7.11, 22.

tebiye. ⁸ Anake na, Mbəlom kə ləva ha bo ta magogoy ga mə mbəlom hərwi neŋ kame ŋgay mənese kwa tsekweŋ andaya fagaya bay. Bəy Maduweŋ kway, neŋgeye nakə ma gateye sariya dedek eye a ndo hay ma ta vələŋeye magogoy ga pat nakə ma ta gakeye sariya aye. Ma ta vələŋeye a neŋ dekdək bay, ma ta vələteye a ndo neheye tebiye faya ta həbiye na aye.

A say a Pol Timote mâ ye ka təv ŋgay

⁹ Ge gədan hərwi ada kâ yaw ka təv ga bəse, ¹⁰ hərwi Demas kə gər ga ha. A wuda wu neheye ka mändzibəra aye, hərwi niye ki ye ŋgway a Tesalonik. Kəreskenes neŋgeye na, ki ye a Galat ada Titus na, ki ye a Dalmatiya. ¹¹ Maa zəkaw ka təv ga na, Luka mahəŋgeye. Aza ka deyeweye na, dumara ta Markus salamay hərwi ma sliye faya madzəne ga ka məsler. ¹² Tisik i ŋgay na, na slər ha a gəma i Efez. ¹³ Ahəl nakə ka deyeweye na, do a gəma i Tərowas, zleŋ ahaya peteked i mətasl ga nakə na gəray ha a həlay i Karpus aye. Həl ahaya dərrewel hay dərma, ane tuk na, a seŋ wene wene eye na, neheye tə ge ta mbal aye.

¹⁴ Aləgəzandər ndo məvədə wu kə geŋ sewed haladzay. Bəy Maduweŋ kway ma ta may ha a dəma magogoy i məsler ŋgay. ¹⁵ Nəkar na, ge metsehe bəna agəna ma pəliye fakaya tsəved məgaka sewed dərma hərwi kwa tsekweŋ a wuda bazlam kway bay.

¹⁶ Pat makurre eye nakə ti ye ga ha kame i sariya, na ge me abəra ka bo na, ndəray ki ye naha mata meŋ bo bay, tə gər ga ha. Mbəlom mâ pəsətay ha. ¹⁷ Ane tuk na, Bəy Maduweŋ kway, neŋgeye na, kə gər ga ha bay, kə vələŋ gədan hərwi ada nâ dā ha bazlam ŋgay parakka, nâ həmbər faya abəra kwa tsekweŋ bay. Ada ndo i gəma hay wal wal haladzay ta tsəne. Bəy Maduweŋ kə təma ga ahaya abəra mə bazlam i zil.*

¹⁸ Ada na sər na, Bəy Maduweŋ ma ta təmiye ga ha abəra mə wu neheye tebiye lele bay aye, ada ma tsəpiye ga hərwi ada nâ ye a bəy ŋgay a mbəlom. Zambadəkway ka tor eye. Mâ ge bo andza niye!

Mətsike me

* **4:17** Zəba ma Dəmes hay 22.22.

¹⁹ Tsikatay ha me a Pərisil ta Akelas. Tsikay ha me a ŋgwas i Onezifor ta wawa ŋgay hay. ²⁰ Erast, neŋgeye na, ma ndziye ma gəma i Korinthe. Tərofime na, na gər ha ma gəma i Melet hərwi neŋgeye dəvats eye.

²¹ Ge gədan madayaw ka təv ga kanan ta bəse, ahəl nakə həlay i mətasl ka dazlay zuk bay aye. Ebulus, Pudenes, Kolodiya, Linus ada tə siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye kanan aye ta tsikaka naha me.

²² Bəy Maduweŋ mâ tsəpa kar huya. Mâ pa fakuma ŋgama tebiye!

**Derewel nakə Pol a watsay
naha a
Titus
aye
Məfələkwe**

Titus neŋgeye ndo məleke ha Pol ma məsler. Ahəl nakə Pol mə həlay nakə mawura bo ta ndo i Korinṭe hay aye na, Titus kə ge məsler ɲgwalak eye haladzay. Pol a watsay naha derewel nakay na, neŋgeye ma Kəret, dala nakə malawara eye ta yam aye. Mə dəma na, a matay bo a ndo məpe mədzal gər hay ka məndze lele.

Pol a may ha a zləm a Titus ka lele i məndze i ndo məkalay kame a ndo məpe mədzal gər hay (1.5-16). A tsikay me a zləm ka gər i məndze ta slala i ndo hay wal wal: Ta ndo neheye guram eye hay, dahəlay hay, gawla hay, beke hay (2.1-15). Yesu Kəriste a vəl ha sifa ɲgay na, hərwi mətəme tay ha ndo hay abəra ma mənese kwa waray waray (2.14). Mədok i sifa wedeye i ndo məpe mədzal gər hay mapa eye na, ka neŋgeye.

Mətsike me

¹ Maa watsa derewel nakay na, neŋ Pol, ndo i məsler i Mbəlom, ada ndo i maslaŋ i Yesu Kəriste. Mbəlom a zla ga, hərwi ada nā tsikatay bazlam ɲgay a ndo ɲgay neheye a pala tay ha aye. Na tsikateye na, ada tâ dzala ha ka Mbəlom, tâ sər dedək. Hərwi dedək na, ma dəkweye ha mede nakə a yay a gər a Mbəlom aye. ² Na giye andza niye na, hərwi ada ndo hay tâ sər ha ta huta sifa nakə ma ndəviye bay aye. Mbəlom neŋgeye na, a raw me təbey. A gwad ma vəlakweye na, kwa ahəl nakə kə ge məndzibəra zuk bay aye. ³ A dā ha na, ahəl ɲgay nakə a ndisl a dəma aye. A dəkway ha wu nakə a gwad ma vəlakweye na, tə bazlam i ndo neheye a slər tay ha hərwi ada tâ dā ha bazlam ɲgay aye. Mbəlom neŋgeye ndo mətəme kway ha kə vələŋ bazlam nakay a həlay, a gwedeŋ: «Tsikatay a ndo hay dərma.»

⁴ Titus, na watsaka naha derewel nakay na, a nəkar. Nəkar na, andza wawa ga, hərwi mədzal gər may nəte ka Yesu.

Mbəlom Bəba kway, tə Yesu Kəriste, ndo mətəme kway, tâ pa fakaya ɲgama ada tâ vəlaka zay.

Məsler nakə Titus faya ma giye ka dala i Kəret aye

⁵ Na gər kar ha ka dala i Kəret na, hərwi ada kâ lambad tay ha wu neheye a ze naha məlebede aye. Sa na, ada kâ ye a walaŋ i gəma hay, kâ pala ndo hay ada tâ təra madugula hay, nəte nəte, tâ dzəna ndo mədzal gər hay aye. Ge na, andza nakə na tsikaka aye.

⁶ Madugula na, tâ ɲgəlatay bəzay bay. Mâ ge na, zal i ɲgwas nəte. Wawa ɲgay hay tâ dzala ha ka Yesu. Mede tay mâ ge lele, hərwi ada ndo hay tebiye tâ zəba fataya na, ta ge mənese bay. Tâ gəsay me a bəba tay lele.

⁷ Andza niye madugula na, ndo hay tâ ɲgəlay bəzay bay. Hərwi məsler nakə ma giye na, məsler i Mbəlom. Neŋgeye na, mâ dəslay ha gər a bo ɲgay bay. Mâ ge mevel bay, mâ kwaya bay, mâ kəd bo ta ndo hay bay, mâ ge bor i dala bay. ⁸ Duh neŋgeye na, mâ təma ndo hay a gay ɲgay lele, mâ wuda na, mäge wu lele eye, mâ təra ndo masəra gər eye lele, mâ təra ndo i ɲgwalak, mâ təra ndo mə pay naha faya a Mbəlom, mâ gay metsehe a bo ɲgay lele. ⁹ Mâ pa a dərev ɲgay na, bazlam dedək eye, andza nakə ka tətikakwatay a ndo hay aye. Tadə kə ge andza niye na, ma sliye faya məvələtay gədaŋ a ndo hay tə bazlam nakay. Sa na, ma sliye faya mədatay ha mənese i ndo neheye tə gwad bazlam nakay lele bay aye parakka.

¹⁰ Na tsik andza niye na, hərwi ndo hay andaya haladzay mə walaŋ i ndo mədzal gər hay ta təma bazlam i ndo təbey. Nəteye faya ta tsikiye na, bazlam nakə ma dzəniye ndo hay bay aye. Faya ta vateye gər a ndo hay. Ndo mäge wu niye hay wene wene eye na, Yahuda hay. ¹¹ Madugula hay, tâ gatay me, tâ ɲgərəz ka ndo niye hay. Hərwi nəteye na, faya ta nasiye ha bədgay i ndo siye hay. Faya ta tətikiye a ndo hay na, wu neheye a ye ka bo matətike bay aye. Faya ta giye andza niye na, məhute ha dala tsa.

¹² Ndo andaya mə walaŋ i Kəret hay, neŋgeye na, kəliŋ tay. A gwad: «Kəret hay

na, maraw me eye hay, sewed eye hay andza wu i pesl hay. Nəteye sə eye hay. Tə dzala i tay na, ka wu mənday tsa.» ¹³ Kəlinj tay niye a tsik na, dedek.

Hərwi niye, tsikatay faya lele hərwi ada tâ dzala ha ka Yesu. ¹⁴ Tsikatay faya dərmaḱ hərwi ada tâ pay zləm a wurmbez i Yahuda hay sa bay. Tâ pay bəzay a bazlam i ndo neheye ta kərah məpay bəzay a dedek i Mbəlom aye bay.

¹⁵ Tadə ndoweye tsədəŋŋa ka təv i Mbəlom na, wu hay tebiye tsədəŋŋa hərwi ŋgay dərmaḱ. Ndo neheye dərev tay lelebay ada ta dzala ha ka Mbəlom bay aye na, wu tebiye ta giye na, lelebay, hərwi mədzal gər tay na, kə nas. Ada faya ta giye wu nakə lelebay aye na, horoy a gatay bay. ¹⁶ Nəteye tə gwadətay a gər tay na, tə sər Mbəlom. Azlakwa duh wu neheye faya ta giye na, faya ma bəziye ha na, tə sər Mbəlom bay. Nəteye na, tə pay naha faya a Mbəlom bay. Faya ta giye wu nakə a say a Mbəlom bay aye. Wu nakə lele aye na, tə mba faya mäge bay.

2

Məpay naha faya a Mbəlom na, kəkay?

¹ Titus, nəkar na, tsikatay dedek i Mbəlom a ndo hay. ² Gwadətay a bagwar hay na, tâ kwaya bay. Tâ ge na, wu neheye da ndo hay ta rəhay ha gər aye. Tâ gay metsehe a bo tay lele, tâ dzala ha ka Mbəlom ta dedek, tâ wudə ndo hay tə dərev tay peteh. Dəretsətseh kə ndzatay a gər na, tâ zla ŋgatay.

³ Tsikatay a ŋgwas bagwar eye hay andza niye dərmaḱ, hərwi ada tâ ge na, wu neheye a yay a gər a Mbəlom aye. Tâ ŋgəlay bəzay a ndo bay, tâ təra beke i guzom bay. Gwadətay na, tâ tətikatay wu nakə lele aye a ndo hay. ⁴ Tadə tâ ge andza niye na, ta tətikiye tay ha ŋgwas neheye dahəlay aye hay, ta wudəye zal tay hay ta wawa tay hay na, kəkay. ⁵ Ta tətikiye tay ha hərwi ada tâ gay metsehe a bo tay dərmaḱ, tâ ge madama bay, tâ ge məsler mə gay tay hay lele, tâ ge na, məsler lele eye, tâ gəsətay me a zal tay hay. Tadə ta ge andza niye na, ndo hay ta tsikiye wuray ka bazlam i Mbəlom bay.

Gawla hay

⁶ Tsikatay a gawla hay andza niye dərmaḱ, gwadətay tâ gay metsehe a bo tay. ⁷ Nəkar dərmaḱ na, ge wu neheye lele eye dəkdek, hərwi ada gawla hay tâ tətik mede yak. Ka tətikateye wu na, tətikatay tə dərev nəte. Tətikatay na, wu nakə ada ndo hay ta rəhakeye ha gər aye. ⁸ Tətikatay na, wu nakə dedek aye, ada ndəray ma sliye faya məmaka ha mənese bay. Andza niye, horoy ma gateye a ndo mənə dəre yak hay, hərwi ta huta bazlam neheye lelebay aye bay.

Beke hay

⁹ Beke hay na, gwadətay tâ gəsətay me a ndo i gay tay hay huya. Tâ mbatsatay me a ndo i gay tay hay bay, ada wu neheye ta giye na, mâ yatay a gər a ndo i gay tay hay. ¹⁰ Tâ ge mavaha bay dərmaḱ. Duh tâ ge na, wu lele eye hay, hərwi ada ndo i gay tay hay tâ sər ha na, nəteye dedek eye. Tadə tâ ge andza niye na, bazlam neheye faya ka tətikakweye ka gər i Mbəlom ndo mətəme kway ha aye na, ndo hay ta zambadəye.

Mahəbe məmaw i Yesu

¹¹ Ndo hay tâ ge na, wu nakə na tsik aye hərwi Mbəlom ka bəzatay ha a ndo hay nengeye na, a wudə ndo hay hərwi ada tâ təma. ¹² Mbəlom a tətikakway andza niye na, kâ gərakwa ha mede kway nakə a yay a gər bay aye, ada kâ pakway bəzay a wu i məndzibəra neheye faya ta səpatiye kway aye bay. Duh ahəl nakə nəkway mandza eye ka məndzibəra mba na, gəkway metsehe a bo kway. Gəkwə na, wu dedek eye ada nakə a yay a gər a Mbəlom aye. ¹³ Gəkwə andza niye ada təkəkway dəre a pat lele eye nakə ndo mətəme kway Yesu Kəriste ma deyeweye ta məzlaḅ i Mbəlom kway. Nengeye na, Mbəlom bagwar eye. ¹⁴ A vəl ha gər ŋgay hərwi ada kâ təkəkwaw abəra mə mezeleme, ada kâ təkəkwə tsədəŋŋa kame ŋgay. Andza niye ka təkəkwə ndo ŋgay hay, ada ka wudəkwa mäge wu neheye ŋgwalak aye pat pat.

¹⁵ Anəŋ andza nakay, nəkar na, tətikatay wu nakə na watsa aye. Vəlatay gədanj, tsikatay faya a ndo neheye tə pay zləm a bazlam yak bay aye. Tətikatay ta məzlaḅ

nakə Mbəlom ma vəlakeye. Ndo hay tâ təra kar ha bay.

3

Mede nakə a yay a gər a Mbəlom aye

¹ Tsikatay a ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu na, tâ rəhatay ha gər a bəy i dala hay tebiye. Tā ge wu nakə bəy hay ta tsikateye. Tā wudā na, mäge ɲgwalak huya. ² Gwadatay na, tâ ɲgəlay bəzay a ndo bay, tâ təra a bo bay. Duh na, tâ təra ndo masəra me eye hay, tâ dəslatay ha gər a ndo hay tebiye dərma.

³ Tsikatay andza niye hərwi ahəl niye nəkway dərma na, ka sərakwa gər bay, ka rəhakwatay ha gər a ndo hay bay, ka dzakwa tsəved, ka gawakwa na, wu neheye a yawakway a gər aye ta wu neheye ka wudawakwa aye. Ahəl niye na, nəkway lele eye hay bay tebiye. Ka gawakwa dərə ka wu i ndo hay. Ndo hay tə nawakway dərə ada nəkway dərma ka nawakwatay dərə.

⁴ Kwa ka gawakwa andza niye bəbay na, Mbəlom ndo mətəme kway ha, ka bəzakway ha neɲgeye ndo məgay ɲgwalak a ndo hay ada a wudā tay ha haladzay. ⁵ Andza məgwede, a təma kway ha na, kəriye. A təma kway ha na, hərwi ɲgwalak kway hay daw? A'ay! A təma kway ha na, hərwi ka gakway mə bo. A barakway na mezeleme kway na, hərwi ada kâ wakwa bo masusulo eye ta gədan i Məsəfəre Tsədəɲɲa eye ada kâ hutakwa məsəfəre wedeye. ⁶ Mbəlom kə rah kway ha ta Məsəfəre Tsədəɲɲa eye tə həlay i Yesu Kəriste ndo məmbəle kway. ⁷ A ge andza niye na, hərwi ada kâ hutakwa sifa nakə ma ndəviye bay aye, ka sərakwa Mbəlom ma vəlakweye. Kə vəlakway ha ɲgwalak ɲgay, hərwi ada kâ tərakwa tsədəɲɲa eye hay kame ɲgay.

Mətsikay me a zləm a Titus

⁸ Bazlam nakay na tsikaka aye na, ta dedek eye. A seɲ na, ka tətikateye a ndo hay huya, hərwi ada ndo neheye tə dzala ha ka Mbəlom aye, tâ ge məsler lele eye hay. Anaɲ wu nakə ɲgwalak aye ada lele ma dzəniye tay ha ndo hay aye. ⁹ Məkəde wuway nakə ma giye ɲgama bay aye na,

kâ həndzəd faya bay. Tadə faya ta kədiye wuway ka bəba tətə may hay na, kâ ye a dəma bay. Kâ təra ta nəteye bay. Kwa faya ta kədiye wuway ka bazlam i Musa mapala eye na, kâ tsik a dəma bay hərwi wu niye hay na, kəriye, ta dzəniye ndo hay bay. ¹⁰ Ndo nakə ma ɲgəniye tay ha ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu na, tsikay faya. Tadə kə gər ha bay na, tsikay faya masulo eye sa. Kə tsəne bay na, mâ ndza mə walaɲ i ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu sa bay. ¹¹ Nəkar, ka sər ha, slala i ndo niye hay na, kə dze a bəra ka tsəved. Nəteye na, ndo i mezeleme hay. Ada faya ta bəziye ha tə həlay tay eye nəteye ndo i mezeleme hay.

¹² Anaɲ na sləriye naha Artemas kəgəbay Tisik ka təv yak mba. Kə ndisl naha ka ɲgatay na, pəla tsəved madayaw mədzagər tə neɲ a gəma i Nikopolis. Na dzala na, na ta ndziye mə dəma hus a mandəve i həlay i mətasl. ¹³ Dzəna Zenas ndo mäge sariya, ta Apolos. Dzəna tay ha, lele. Ahəl nakə ta həndzədiye ta diye kame aye na, dzəna tay ha, wu mâ kətsatay bay. ¹⁴ Ndo neheye tə dzala ka Yesu andza nəkway na, tâ tətik mäge ɲgwalak dərma hərwi ada tâ dzəna ndo neheye wu a kətsatay aye. Tadə ta ge andza niye na, mede tay ma təriye kəriye bay.

¹⁵ Ndo neheye nəmay dziye na, ta tsikaka naha me. Tsikatay me a dzam kway neh-eye tə dzala ha ka Mbəlom aye dərma.

Mbəlom mâ pa fakuma ɲgama tebiye.

Derewel nakə Pol a watsay naha a Filimon aye Məfələkwe

Filimon na, dzam i Pol. Pol a day ha Labara Ngwalak eye, a tēra ndo mape mēdzal gər ka Yesu. Filimon nengeye zlele eye. Beke hay andaya mə gay ngay. Ndo nakə tē zalay Onezim aye na, beke i Filimon. A hway ngway abəra mə gay i Filimon. A ndzay a gər a Pol ma dangay. Nengeye dərma a tēra ndo mape mēdzal gər ka Yesu. Pol a maya ahaya Onezim a Filimon, a watsayaw derewel a həlay. Filimon ma tēmiye na Onezim na, ma kəkay?

Derewel nakə Pol a watsay a Filimon aye na, hərwi ndo neheye tē hayawa gər a gay ngay aye dərma (mede 2).

Mə derewel na, Pol a gwaday a Filimon mā tēma na Onezim andza malamar ngay nakə a wuda na haladzay aye. Andza niye, ndo neheye beke hay bay aye, beke hay, nateye malamar hay mə Kəriste. Ane tuk na, Pol kə gay kutoŋ a Filimon bay. A say na, Filimon mā dzala tē gər ka wu nakə ma giye aye.

Labara i mawude bo a ge məsler ka mēndze i ndo nate ada ka mēndze i ndo hay tebiye.

Mətsike me

¹ Maa watsa derewel nakay na, neŋ Pol. Neŋ ma dangay hərwi məge məsler i Yesu Kəriste. Maa watsa na, nəmay ta malamar kway Timote. Nəmaa watsa naha a nəkar dzam may Filimon. Hərwi nəkar na, ka dzapakwa nate ka məsler i Bəy maduweŋ kway Yesu Kəriste.

² Tsikatay me a Afiya ta Arsip nengeye nakə sidzew i Yesu tē neŋ ka tsəved i Mbəlom aye. Ada kə tsikatay ha me a siye i ndo neheye ti yawa naha a gay yak mata duwulay me a Mbəlom aye tebiye dərma.

³ Mbəlom Bəba kway ta Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste tā pa fakuma ngama ada tā vəlakum zay.

⁴ Ahəl nakə faya na giye amboh a Mbəlom aye na, na gaway naha sisə a Mbəlom hərwi yak huya. ⁵ Hərwi na tsəne na, nəkar ka wuda ndo mape mēdzal gər hay ka Yesu ta dedek ada ka pa mēdzal gər yak na, ka Bəy Maduweŋ kway Yesu. ⁶ Neŋ faya na duwuleye me a Mbəlom hərwi ada mēdzepe kway nakə ka dzapakwa ta ndo mape mēdzal gər hay ka Yesu aye hərwi nakə ka dzala ha ka Yesu aye ma dzəniye kway. Ma dzəniye kway hərwi ada kə sarakwa ha wu neheye Mbəlom a vəlakway lele aye hay tebiye. A vəlakway tē həlay i Yesu Kəriste. ⁷ Malamar ga Filimon! Dərev ga kə ngwasa haladzay ada ka vəleŋ gədaŋ haladzay dərma hərwi ka wuda siye i ndo mape mēdzal gər hay ka Yesu ada faya ka vəlateye gədaŋ sa tsa.

Pol a gay amboh a Filimon hərwi Onezim

⁸ Hərwi niye, neŋ faya na gwadakeye amboh ka məge wu nakə na tsikakeye anəke aye. Neŋ na, ndo i maslaŋ i Yesu Kəriste. Na sliye faya mətsikaka ta gədaŋ ka wu nakə ka giye. ⁹ Ane tuk na, na tsikakeye andza niye bay. Na dzala duh na, məgaka amboh hərwi ka wuda ndo hay. Neŋ Pol na, neŋ guram eye ada neŋ anəke madəzla eye ma dangay hərwi məsler i Yesu Kəriste nakay faya na giye aye. ¹⁰ Neŋ faya na gakeye amboh hərwi Onezim. Nengeye na, kə dzala ka Yesu, ka tēra andza wawa ga kanaŋ ma dangay. Neŋ na tēra bəba ngay. ¹¹ Ahəl niye na, kə gaka məsler sa bay. Ane tuk na, anəke na, ma gakeye məsler sa, a nəkar ada a neŋ dərma.

¹² Anəke na, na sləakeye naha ka təv sa. Ma diye naha andza maa ye naha ka təv yak na, neŋ.

¹³ Haə a seŋ na, mā ndza ka təv ga kanaŋ ma dangay hərwi ada mā dzəna ga a bəram yak nakə tadə nəkar ka təv ga na, ka dzəniye ga aye. ¹⁴ Ane tuk na, na sliye faya məge andza niye ze nəkar məgwede faya ayaw bay na, na sliye faya bay. Na sliye faya məgaka kutoŋ məgwadaka geŋ ngwalak bay. A seŋ na, dzəna ga tē mēdzal gər yak. ¹⁵ Agəna a say a Mbəlom Onezim mā ye a təv aye mā ndzaw tsekweŋ andza nakay hərwi ada mā ma naha ka təv yak ada ka ndzawumeye salamay ka tor eye.

¹⁶ Anake na, nengeye andza beke sa bay. A ze beke. Nengeye malamar may nakə dedek eye ma mædzepe tə Yesu Kəriste. Neŋ na, na wuda na haladzay. Nəkar dərmaŋ ka wudiye na ma ziye i ga ada nengeye malamar yak ka tsəved i Bəy Maduweŋ andza nəkar.

¹⁷ Tadə ka zəba fagaya neŋ dzam yak dedek na, təma na Onezim tə həlay sulo sulo eye a gay yak andza ka təma na, neŋ.

¹⁸ Tadə kə nasaka ha wu yak ada agəna wu yak andaya faya a saka mā maka ha na, tsiken, neŋ eye na hamakeye na. ¹⁹ Maa watsa bazlam neheye na, neŋ Pol tə həlay ga aye: Na hamakeye. Ane tuk na, na hamakeye sa bay hərwi sər ha, maa tsikaka bazlam i Mbəlom nakə ka huta ha məsəfəre aye na, neŋ. ²⁰ Amboh malamar ga, neŋ faya na gakeye amboh tə mæzele i Bəy Maduweŋ. Geŋ wu nakə lele eye, meŋ ha dərev tey hərwi nəmay tebiye may aye ka dzapama ka Yesu Kəriste. ²¹ Derewel nakay na watsaka naha na, na sər ha wu nakə na tsətsah naha fakaya aye na, ka giye ma ziye nakə na tsətsah aye. ²² Onezim ki ye naha ka təma na na, ləva ha bo tə gay nakə na ta həniye mədama aye dərmaŋ hərwi na dzala na, Mbəlom kə tsəne amboh kurom nakə faya ka gumeye. Ma vələneye tsəved mede naha ka təv kurom sa.

Mandəve i mətseke me i Pol

²³ Epafəras nengeye nakə tə neŋ salamay kanan ma daŋgay hərwi məsler i Yesu Kəriste aye kə tsikaka naha me. ²⁴ Markus, Aristark, Demas ta Luka nəteye neheye ti yawaw ka təv ga ada faya nəmaa giye məsler i Mbəlom dziye, ta tsikaka naha me dərmaŋ.

²⁵ Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste mā pa fakuma ŋgama.

Derewel nakə tə watsatay naha a Hebrøe hay aye Məfələkwe

Derewel nakə tə watsatay naha a Hebrøe hay aye na, məzele i ndo məwetse andaya faya bay. A tsikatay me a way hay na, kə da ha bay. Ndo məwetse eye na, ndo Gərek, a sər Dzam Guram eye lele. A watsatay naha na, a Yahuda neheye tə dzala ha ka Yesu aye. Nəteye ta ge bəle məpe mədzal gər ka Yesu, a gatay tsəbtsəb sa bay. Siye hay a satay mägəre ha məpe mədzal gər. Hərwi niye, ndo məwetse derewel nakay a say masəkahatay ha matətike nakə tə huta ada məvəlatay gədan.

Tə Kəriste nakə Mbəlom a sləraw aye, ndo hay ta dzapa ta Mbəlom (1.1–2.18).

Ndo hay ta sliye faya mahəndzəde ka Mbəlom hərwi ngwalak nakə Kəriste a ge aye (3.1–5.10).

Ndo məwetse derewel nakay kə da ha haladzay ma kəkay nakə Yesu neŋgeye bagwar i ndo məvəlay wu a Mbəlom i ndo məpe mədzal gər hay ka tor eye andza Melkisedek.

Məpe mədzal gər i bəba tətə hay mavəla eye hərwi məde ha a ndo məpe mədzal gər hay nakay na, ma vələteye gədan ka mətese abəra mə dəretsətseh hay ada tə masəpete neheye anəke aye (11–12.13). Ma dazlay ka 12.14, mandəve i derewel nakay faya ma diye ha kəkay nakə ndo məpe mədzal gər hay ta sliye faya məndze ta Mbəlom aye, ta ndo siye, ada mäge məhay gər i ndo neheye dedek aye.

Mbəlom a tsikatay me a ndo hay tə bədiday i Wawa ngay

¹ Ahəl niye na, Mbəlom kə tsikatay me a bəba tətə kway hay madzəga haladzay ada ta tsəved mekelen eye wal wal haladzay tə bazlam i ndo məde ha bazlam ngay hay. ² Mbəlom a tsikawa andza niye hus a həlay kway nakay maduk i duk eye. Anəke a tsik bazlam ngay duh na, ta bədiday i

Wawa ngay. Mbəlom a ge məndzibəra ahəl niye tə həlay i Wawa ngay, a zla neŋgeye hərwi ada mā ləva wu hay tebiye. ³ Ta ngateye a məzlaḅ i Mbəlom na, mə neŋgeye. Neŋgeye a ndzəkit bo Bəba Mbəlom. Wu hay tebiye andaya hərwi ngay. Kə ta tsəved nakə Mbəlom ma bariye mezeleme abəra ka ndo hay aye hərwi ada tā huta tsəved matəre tsədanja. Ma dəba eye na, a tsal a mbəlom, a ye naha a ndza tə həlay i mənday i Mbəlom neŋgeye nakə a ləva wu hay tebiye aye hərwi ada tā ləva tə neŋgeye.

⁴ Andza nakay, Mbəlom a da ha Wawa ngay na, bagwar eye, a ze gawla i Mbəlom hay, andza nakə məzele niye Mbəlom a vəlay a ze i gawla i Mbəlom hay aye. ⁵ Mbəlom kə tsikay dāda a gawla ngay nəte: «Nəkar wawa ga.

Bəgom neŋ na təra Bəba yak.»

Kə tsik ka gawla ngay nəte:

«Neŋ na təriye bəba ngay,

neŋgeye ma təriye wawa ga*» bay.

⁶ Ane tuk na, ahəl nakə Mbəlom faya ma sləraweye Wawa ngay felik eye ka məndzibəra na, a gwad:

«Gawla i Mbəlom hay tebiye tā dəslay ha gər.»

⁷ Ka gər i gawla i Mbəlom hay na, Derewel i Mbəlom a gwad:

«Nəteye na, ndo i maslan ngay hay.

A təra tay ha andza mətasl, nəteye andza dərneh i ako.»

⁸ Ane tuk na, ka gər i Wawa i Mbəlom na, mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom a gwad: «Nəkar na, Mbəlom, ka ləviye bəy yak ka tor eye.

Ka ləviye ndo yak hay ta ngwalak.

⁹ Wu nakə ngwalak eye na, ka wudā.

Wu nakə ngwalak eye bay aye na, a yaka a gər bay tebiye.

Hərwi niye Mbəlom, Bəba yak Mbəlom, kə zla kar

ada kə pa kar bagwar eye ka ze ndo neheye nəkurom ka bo dziye aye ada kə vələkway məngwese.»

¹⁰ Derewel i Mbəlom a gwad sa:

«Bəy Maduweŋ, ka madazlay i wu tebiye maa ge məndzibəra na, nəkar.

Nəkar tə həlay yak eye ka ge magərmbəlom.

* 1:5 2 Samuyel 7.14.

11 Wu neheye tebiye ka ge aye ta dziye.
Ane tuk na, nàkar na, ka ndziye ka tor eye.

Wu neheye tebiye ta giye guram andza peteked.

12 Ka padiye tay ha andza ta padiye peteked guram eye.

Nàteye ta mbàdiye andza peteked a mbàda, ane tuk na, nàkar na, ka mbàdiye bay, sifa yak ma ndàviye dàda bay.†»

13 Dada Mbàlom kà tsikay a gawla ngay:

«Dara, ndza tã hãlay i mânday ga, hus a pat nakã neñ, na piye tay ha ndo mãne dãre yak hay a hud i sik yak aye‡» na,

kã tsikay nãte bay.

14 Gawla i Mbàlom hay nãteye na, way hay? Nãteye mäsãfãre neheye faya ta geye mäsler a Mbàlom aye, ma slãriye tay ha mãmatay bo a ndo neheye faya ma tãmiye tay ha aye.

2

Kã gakway masãfaya a wu nakã Mbàlom a tsik aye bay

1 Hãrwi niye, gakway metsehe a bazlam neheye ka tsãnakwa aye lele huya hãrwi ada kã dzakwa tsãved bay. 2 Bazlam neheye gawla i Mbàlom hay tã yaw tã tsik aye na, gãdan eye haladzay.* Ndo neheye tã nas ha ada ta rãhay gãr bay aye na, Mbàlom kã gatay sariya dà ka mãnese tay. 3 Kã ge Mbàlom kã gatay sariya na, ka gwadum na, tadã ka gakway masãfaya a tsãved ngwalak eye nakã ka tãmakweye ha aye na, ma gakweye sariya bãdaw? Tadã ka gakway masãfaya na, ta dedek ka tãmakweye bay. Maa lah mãde ha Mbàlom ma tãmiye kway ha ma kãkay na, Bã Maduweñ. Ndo neheye tã tsãne aye na, maa tsikakway bazlam neheye dedek na, nãteye. 4 Bo i Mbàlom eye tã gãr ngay, kã dà ha bazlam neheye na, dedek ta masuwayañ wal wal tebiye ada Mäsãfãre Tsãdanña eye a vãl gãdan a ndo hay ka mãge wu hay wal wal andza nakã a say aye.

† 1:12 Dãmes hay 102.26-28. ‡ 1:13 Dãmes hay 110.1. Israyel hay mã mahãmba i Sinay aye. † 2:8 Dãmes hay 8.5-7. ‡ 2:12 Dãmes hay 22.23. § 2:13 Ezay 8.17-18.

Yesu kã da ha tsãved nakã ma tãmiye kway ha aye

5 Mbàlom a pa hãrwi mãlave mãndzibãra wedeye nakã ma deyeweye na, gawla i Mbàlom hay bay. 6 Azlakwa bay, mawatsa eye mã Derewel i Mbàlom na, ndoweye a gwad:

«Ndo neñgeye na, way tey Mbàlom, nakã ka dzaliye ka neñgeye aye?

Ndo zezeñ way nakã ka dzaliye faya, ka geye gãr aye?

7 Hãrwi hãlay tsekweñ, ka pa tay ha ndo zezeñ hay a huvo i gawla i Mbàlom hay.

Ma dãba eye na, ka vãlay mãzlaã ta mãdãslay ha gãr.

8 Ka pa wu hay tebiye a hud i sik ngay mã lãva.†»

Kã ge Mbàlom kã pay wu hay tebiye mã lãva na, niye na, andza mãgwede wuray andaya nakã kã pay bay aye na, andaya bay. Ane tuk na, anãke faya ka ngatakweye faya ma lãviye wu hay tebiye zuk bay.

9 Ane tuk na, ka ngatakway a Mbàlom kã kãts ha Yesu abãra ka gawla i Mbàlom hay hãlay tsekweñ. Anãke na, Mbàlom kã vãlay mãzlaã ada ta mãdãslay ha gãr hãrwi nakã kã sa dãretsãtseh ada kã mãt aye. Niye na, ta ngwalak i Mbàlom nakã Yesu a mãt hãrwi ndo hay tebiye aye. 10 Mbàlom a ge wu hay tebiye. A ge tay ha na, hãrwi ngay eye ngway. A say mãhãle ndo hay haladzay a tãv ngay nakã ta mãzlaã aye, nãteye na, wawa ngay hay. Andza niye kã yay a gãr matãre ha Yesu ngwalak eye hãrwi mãtãme tay ha tã dãretsãtseh ngay ada ta mãmãte ngay, hãrwi mata de kame tay mãtãme tay ha na, Yesu.

11 Maa tãra ha ndo hay ngwalak eye kame i Mbàlom na, Yesu ada nãteye neheye a tãra tay ha ngwalak eye hay aye na, bãba tay nãte. Hãrwi niye horoy ma geye mãzalatay malamar ga hay bay. 12 A gwad:

«Na dãtay ha mãzele yak a malamar ga hay Na zambãdãkeye mã walañ i ndo hay mahaya gãr eye.‡»

13 A gwad sa:

«Neñ, na dzaliye ha ka Mbàlom.»

* 2:2 A tsik ka bazlam mapala nakã Mbàlom a vãlatay a

A gwad sa:
«Nej kanan ta wawa neheye Mbəlom a penj
tay aye.»

¹⁴ Wawa neheye a tsik fataya aye na, nətəye tebiye slo ada bambaz. Neŋgeye dərmaŋ ka tərā ndo zezeŋ andza nətəye hərwi ada m̄a mət ada andza niye ma giye ha bəle ta ndo nakə gədan i məməte mə həlay ŋgay aye, andza məgwedə Fakalaw. ¹⁵ Yesu a ge andza niye na, hərwi zluwer m̄a gəs tay ha ndo hay hərwi məməte bay. Ahəl niye tə ndzawa huya andza beke hay hərwi zluwer a gawatay, ane tuk na, anəke Yesu kə təma tay ha.

¹⁶ Ka sərakwa ha a yaw məmatay bo a gawla i Mbəlom hay bay, a yaw məmatay bo na, a wawa i huđ i Abraham hay.

¹⁷ Andza niye, kutoŋ ka tərā andza malamar ŋgay hay mə wu hay tebiye. A ge niye na, hərwi ada m̄a tərā bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom nakə ma gateye ŋgwalak a ndo hay ada ma pay naha faya a Mbəlom aye, hərwi ada m̄a vəl ha gər ŋgay hərwi məheme mezeleme i ndo hay ada məsəre tay ka bo ndo hay ta Mbəlom.

¹⁸ Anəke na, ma sliye məmatay bo a ndo neheye Fakalaw faya ma səpatiye tay aye hərwi ahəl niye Fakalaw ka səpat na ada kə say dəretsətseh.

3

Yesu bagwar eye a ze ha Musa

¹ Malamar ga hay, Mbəlom a pala kurom na, ada k̄a tərūm ndo ŋgay hay. Hərwi niye pum mədzał gər kurom ka Yesu. Neŋgeye ndo nakə Mbəlom a slərāw aye hərwi ada m̄a tərā bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom ka wu neheye ka pakwa faya mədzał gər aye. ² Maa pa na ka məge məsler nakay na, Mbəlom ada kə pay naha faya a Mbəlom mə wu nakə a ge aye, andza Musa nakə a pay naha faya a Mbəlom ma məsler nakə a gawa aye hərwi ndo i gay i Mbəlom hay tebiye.* ³ Ŋgwalak eye mədəslay ha gər haladzay a Yesu abəra ka Musa andza nakə ta dəslay ha gər haladzay na, a ndo nakə a dəzl gay aye bəna a gay bay. ⁴ Gay tebiye mədəzl na, ndo. Ane tuk na, ndo nakə a dəzl wu hay tebiye na, Mbəlom. ⁵ Aya Musa

neŋgeye kə pay naha faya a Mbəlom ma məsler nakə a ge tebiye mə gay i Mbəlom aye. Ane tuk na, neŋgeye na, ndo i məsler i Mbəlom dekdek tsa. Məsler ŋgay na, mədətay ha a ndo hay wu neheye Mbəlom ma tsikiye mba kame aye. ⁶ Kəriste na, neŋgeye wawa nakə ma ləvay gər a gay i Bəba ŋgay Mbəlom aye. Nəkway na, ndo ŋgay hay. Tadə ka pakwa faya mədzał gər kway bəŋbəŋ ada ka pakwa mədzał gər kway ka wu neheye ta məŋgwese hus ka mandəve aye na, nəkway dərmaŋ gay ŋgay.

Mbəlom faya ma ləviye ha bo ta təv mazałkw bo hərwi ndo neheye ta pa faya mədzał gər aye

⁷ Hərwi niye Məsəfəre Tsədanŋa eye a gwad:

«Bəgom tadə ka tsənum mətəsike me i Mbəlom na,
⁸ k̄a kulum ha gər kurom,
andza i bəba tətə kurom neheye ahəl
niye tə kula ha gər tay ka Mbəlom
aye bay.

A həlay niye na, nətəye mə makulkwandah
məve kuro kuro fađ,
tə ge vərām ka Mbəlom ada ta dza ha
Mbəlom.

⁹ Mbəlom a gwad: “Kwa ta ŋgatay lele a wu
neheye na ge aye bəbay na,
ta dza ga ha məve kuro kuro fađ.

¹⁰ Hərwi niye na ge mevel ka nətəye.
Na gwad: Mədzał gər tay ka dzədza,
ta tsəne wu nakə a seŋ aye bay.

¹¹ Kə ndeleŋ ada na mbađa:
Ta fələkwiye dāda a təv ga nakə na
ləvatay ha bo ta zəzukwiye bo mə
dāma aye bay.†”»

¹² Malamar ga hay, gum metsehe! Ndo nakə mədzał gər ŋgay ŋgwalak eye bay aye, a dzala ha ka Yesu bay aye na, m̄a ge andaya mə walaŋ kurom bay. Ndo nakə a dzala ha ka Yesu sa bay aye ma gəriye ha Mbəlom nakə ta sifa aye. ¹³ Ane tuk na, bəgom a say a Mbəlom mətəsikakum me sa. Vəlūm a bo gədan pat pat mə walaŋ kurom hərwi ada Fakalaw m̄a səpat kurom ka məge mənese bay, ada k̄a kulum ha gər kurom bay. ¹⁴ Tadə nəkway huya faya ka gakweye gər a wu neheye ka pakwa faya

* **3:2** Məpesle 12.7. † **3:11** Dəmes hay 95.7-11.

mædzal gær ka madazlay hus ka mandæve i mæsæfære kway na, ta dedek nækway ndo i Kæriste hay. ¹⁵ Andza nakæ tæ gwad:

«Bægom, tadæ ka tsænum mætsike me i Mbælom na, kâ kulum ha gær kurom bay andza ahæl nakæ bæba tæte kurom hay tæ ge vëram ka Mbælom aye bay.»

¹⁶ Ndo neheye tæ tsæne mætsike me i Mbælom ada tæ ge faya vëram aye na, way hay? Na gwad ndo neheye tæ yaw abëra mæ Ezipt tæ pay bæzay a Musa aye bædaw?

¹⁷ Mbælom a ge mevel mæve kuro kuro fad ahæl niye na, hærwi way hay? A ge mevel ka ndo neheye tæ ge mænese aye na gwad ba? Hærwi niye tæ mæt mæ makulkwandah.

¹⁸ Mbælom a mbaða a gwad: «Ta fælækwiye dæda a tæv ga nakæ na lævatay ha bo ta zæzukwiye bo mæ dæma aye bay.» A tsik andza niye na, ka way hay? Na gwad ka ndo neheye ta kërah marähay ha gær aye ba?† ¹⁹ Andza niye, næmaa zëba faya Mbælom a vëlatay tsæved mæfælækwe a dæma bay na, hærwi nakæ ta dzala ha ka Mbælom bay aye.

4

¹ Ba Mbælom kæ tsik a gwad ka fælækwakweye a mazæzukw bo ngay. Ane tuk na, dzædzarakwa hærwi ada ndëray mæ walañ kurom mâ mætsa abëra ka mæfælækwe a dæma bay. Wu nakæ Mbælom a gwad ma giye na, ma giye huya. ² Nækway na, ka tsænakwa Labara Ngwalak eye nakay andza nakæ ahæl niye bæba tæte kway hay tæ tsæne aye dërmak. Ane tuk na, labara nakay kæ gatay ngama bay hærwi ta dzala ha faya bay. ³ Mata fælækwe a mazæzukw bo i Mbælom niye na, nækway neheye ka dzalakwa ha aye. Mbælom a gwad:

«Kæ ndelenj ada na mbaða, ta fælækwiye dæda a tæv ga nakæ na lævatay ha bo ta zæzukwiye bo mæ dæma aye bay.»

Azlawabay Mbælom a ndäv ha mæsler ngay kwa a hëlay nakæ a ge mændzibëra aye.

⁴ Mawatsa eye mæ Derewel i Mbælom, tæ tsik ka mæhæne matasëla eye: «Mæhæne mækwa na, Mbælom a ndäv ha mæsler ngay,

mæhæne matasëla eye a zæzukw bo.*» ⁵ Ma tæv mekelenj eye Mbælom a gwad sa: «Ta fælækwiye dæda a tæv ga nakæ na lævatay ha bo ta zæzukwiye bo mæ dæma aye bay.»

⁶ Ndo neheye tæ tsæne Labara Ngwalak eye kurre aye tæ fælækwa a mazæzukw bo bay na, hærwi ta kërah marähay ha gær a Mbælom. Ta dedek tæv mazæzukw bo andaya anañ, ndo mekelenj eye hay ta fælækwiye a dæma. ⁷ Hærwi niye Mbælom a pa pat mekelenj eye, a zalay «bægom». A tsik ka pat eye nakay na, mæve haladzay tæ bazlam i Davit, bazlam neheye 6a ka watsakwa tsiy aye, a gwad:

«Bægom tadæ ka tsænum mætsike me i Mbælom na, kâ kulum ha gær kurom bay.»

⁸ Tadæ Zozowe kæ ndisl tay ha bæba tæte kway hay a mazæzukw bo nakæ dedek aye na, hæbe Mbælom ma tsikiye ka pat mekelenj eye bay. ⁹ Andza mægweðe mazæzukw bo mekelenj eye andaya hærwi ndo i Mbælom hay. A ndzakit bo mazæzukw bo i mæhæne matasëla eye. ¹⁰ Mbælom a ndäv ha mæsler ngay na, a zæzukw bo. I kway bæbay andza niye dërmak. Ndo kæ huta tsæved mæfælækwe a mazæzukw bo i Mbælom na, ma giye mæsler sa bay, mæsler ngay ka ndäv. ¹¹ Hærwi niye, ngälakwa ha bo ka mæhute tsæved mæfælækwe a mazæzukw bo niye. Kæ ge andza niye na, gakwa metsehe lele ndëray mâ dæd hærwi a kërah marähay ha gær a Mbælom andza bæba tæte kway hay aye bay.

¹² Bazlam i Mbælom na, ma vëliye sifa a ndo hay, gëdañ eye haladzay. A dæs wu a ze ha maslalam nakæ a dæs diye sulo sulo aye. Bazlam i Mbælom a ye a bo kway hus a huð eye. A dæs ndo hus ka manjgæne ha sifa i mæsæfære ada hus ka manjgæne ha tæv mazæve ta dözoz. Faya ma diye ha wu nakæ ma mædzal gær i ndo aye. ¹³ Wuray andaya manjgaha eye ka dære i Mbælom bay. Wu neheye a ge tebiye aye na, a ngatatay, a sër tay ha næte ta næte tebiye. Kæ dækway ha wu hay tebiye na, kame ngay.

Mbælom a pa Yesu bagwar i ndo mævälaj wu a Mbælom

† 3:18 Zëba mæ Mæpesle 14.1-35; Dæmes hay 95.11. * 4:4 Madazlay i wu hay 2.2.

¹⁴ Andza niye, nəkway na, bagwar i ndo mævəlaway wu a Mbəlom kway andaya ka gər i wu hay tebiye. Nengeye na, Yesu Kəriste Wawa i Mbəlom. Kə tsal ka təv i Mbəlom. Hərwi niye ndzakwa tə wu nakə ka dzalakwa ha faya aye 6əŋ6əŋ lele. ¹⁵ Bagwar i ndo mævəlaway wu a Mbəlom kway na, a sər ha bəle kway. Nengeye na, kə ŋgatay a dəretsətseh wal wal andza nəkway ada ta dza ha. Ane tuk na, kə ge mezeleme bay. ¹⁶ Hərwi niye həndzədəkwa ka təv i Mbəlom, zluwer mā gakway bay. Nengeye ma gateye ŋgwalak a ndo hay. Həndzədəkwa ka təv ŋgay hərwi ada kə gakway mə bo ada mā gakway ŋgwalak ŋgay. Niye na, ma makweye bo ahəl i dəretsətseh.

5

¹ Bagwar i ndo mævəlaway wu a Mbəlom tebiye Mbəlom a pala tay ha na, mə walaŋ i ndo hay. A pa tay ha hərwi ada t̄a gay məsler hərwi ndo hay ada t̄a vəlay naha wu kəriye ada t̄a kəday naha wu a Mbəlom hərwi mezeleme nakə ndo hay tə ge aye. ² Ndo neheye tə sər tsəved ŋgwalak eye bay aye ada faya ta giye mezeleme aye na, bagwar i ndo mævəlay wu a Mbəlom tə sər mäge ŋgwalak hərwi tay hərwi bo tay eye bəle eye andza nəteye dərmak. ³ Hərwi niye kutoŋ mā kəday naha wu a Mbəlom hərwi mezeleme ŋgay eye dərmak, ma kədiye hərwi mezeleme i siye i ndo hay dəkdək bay. ⁴ Ndəray ma sliye mədəslyay ha gər a bo, məzle bo ŋgay matəre ha bagwar i ndo mævəlay wu a Mbəlom bay. Maa zal na, Mbəlom andza nakə ahəl niye a zalay Aroŋ aye. ⁵ Tə Yesu Kəriste na, andza niye dərmak. Kə zla bo ŋgay eye kə dəslay ha gər a bo matəre bagwar i ndo mævəlaway wu a Mbəlom bay. Maa zalay na, Mbəlom, a gwadāy:

«Nəkar wawa ga.

Bəgom neŋ na təra Bəba yak.*»

⁶ Ma təv mekeleŋ eye a gwadāy:

«Ka ndziye ndo mævəlay wu a Mbəlom huya andza Melkisedek.†»

⁷ Ahəl nakə Yesu ka məndzibəra aye na, a sər ha Mbəlom ma sliye faya mələtse ahaya abəra ma mədahaŋ. Ka dūwulay naha me

a Mbəlom ta mətuwe eye ada ta mawude eye ta magala hərwi a say marəhay ha gər dərmak. Mbəlom kə tsənay na kə lətse ahaya abəra ma mədahaŋ hərwi ka rəhay ha gər. ⁸ Nengeye na, Wawa i Mbəlom. Kwa andza niye bəbay na, tə dəretsətseh nakə a sa aye kə tətik marəhay ha gər a Mbəlom. ⁹ Ahəl nakə məsler ŋgay a ndəv aye na, a təra ndo nakə ma təmiye tay ha ndo neheye ta rəhay ha gər aye hərwi ada t̄a huta sifa nakə ma ndəviye bay ka tor eye aye. ¹⁰ Mbəlom a pa na bagwar i ndo mævəlaway wu a Mbəlom andza Melkisedek.

Marava i mäger ha məpe mədzal ka gər Yesu

¹¹ Ka gər i wu nakay na, wu hay andaya haladzay a samay mətseke. Ane tuk na, a wur bo mədəkum ha hərwi zləm kurom dəreŋ mətseke. ¹² Nəkurom i kurom na, həlay eye kə sla d̄a hərwi ada bo kurom eye kə tətikumatay wu a siye i ndo hay aye hərwi nəkurom ka tətikum wu hay zla anəke bay. Ane tuk na, a sakum t̄a tətikakum wu neheye ka tətikum kurre ka bazlam i Mbəlom aye sa. Ka sərur mənde d̄af andza bagwar hay zuk bay, nəkurom andza wawa ndəriz neheye a satay məse wah aye. ¹³ Ndo nakə faya ma siye wah huya aye na, nengeye wawa ndəriz huya. Mbəlom a təra kway ha ŋgwalak eye kame ŋgay ma kəkay na, a sər zuk bay. ¹⁴ Daf nakə dedek aye na, i bagwar hay. Nəteye na, ta ŋgəliye ha bo ka matətike hərwi maŋgəne tay ha ka bo abəra wu ŋgwalak eye tə wu neheye ŋgwalak eye bay aye.

6

¹ Kə ge andza niye na, takwa kame, zakwa ha wu neheye kurre ka gər i Kəriste aye, pakway bəzay a wu neheye bagwar eye. Ba ka pakwa mədok i gay tsiy, ka pakwa wedeye sa bay. Bazlam i matsətsehe məpəse ha mezeleme hərwi wu neheye ŋgwalak eye bay ta diye ha ndo a məməte aye, bazlam i mədzele ha ka Mbəlom, ² bazlam i madzəhuḃe ndo a yam, bazlam məpe həlay ka gər i ndo hay,* bazlam i mələtsew abəra ma mədahaŋ ada bazlam

* 5:5 Dəmes hay 2.7. † 5:6 Dəmes hay 110.4. * 6:2 Zəba ma 1 Timote 4.14.

i sariya, wu neheye tebiye na, nāmaa dza-liye faya matətikakum sa bay. ³ Gərakwa ha wu neheye, takwa kame. Ta gədan i Mbəlom na, ka gakweye.

⁴ Ndo neheye tə ma ta dəba aye, ta maw-eye ka matsətsehe məpəse ha mezeleme na, ma giye bo sa daw? Nəteye na, ta ngatay a dzaydzay i Mbəlom, wu nakə Mbəlom a vəlatay a ndo hay aye, kə vəlatay dərma, ta huta Məsəfəre Tsədanja eye a dərev tay dərma. ⁵ Ta ndzaka metsəhəne i bazlam i Mbəlom, ta sər ha gədan i məndzibəra nakə ma deyeweye kame aye. ⁶ Ada dūh tə dəd abəra ka tsəved i Mbəlom na, tsəved tay andaya məmatay ahaya ka matsətsehe məpəse ha mezeleme sa bay hərwi a təra andza ta dar Wawa i Mbəlom ka mayako mazləmbada eye sa ada tə vəlatay tsəved a siye i ndo hay mətəsaday.

⁷ Guvah nakə yam faya ma piye a dəma aye tadə wu mənday kə ge bo lele hərwi madzəne ndo neheye tə fət aye na, niye na, andza məgwede Mbəlom kə pa ngama ka guvah nakay. ⁸ Tadə dūh maa ndzohw a dəma guzer ta dak na, guvah niye ma giye ngama bay. Mazlambar Mbəlom ma vəleye mezeleme. Ma dziye ha abəra mə dəma ta ako.

⁹ Dzam ga neheye na wuda kurom hal-adzay aye, kwa tadə nāmaa tsik andza niye bəbay na, nāmaa sər ta dedek nəkurom faya ka pumeye bəzay a tsəved ngwalak eye, tsəved nakə Mbəlom ma təmiye kurom ha aye. ¹⁰ Mbəlom na, nəngeye ngwalak eye, ma mətəsiye ha gər ta məsler nakə ka gum aye bay. Andza məgwede, ka mumatay bo a siye i ndo məpe mədza gər hay ka Yesu, ka mawumatay bo andza niye huya. Ka gum niye na, hərwi nakə ka wudum Mbəlom aye ada ma mətəsiye ha gər bay. ¹¹ A samay na, kwa way m̄a ge andza niye huya hus ka mandəve eye, k̄a gərūm ha bay hərwi ada k̄a hutum wu nakə ka pum faya mədza gər aye. ¹² A samay na, k̄a tərūm ndo i s̄e hay bay. Duh tərūm andza ndo neheye tə pa mədza gər tay bənbənj ka Mbəlom aye. Mata hute wu nakə Mbəlom a gwad ma vəliye na, nəteye.

† 6:13 Madazlay i wu hay 22.16-17.

Wu nakə Mbəlom kə tsik aye na, ma giye bo

¹³ Ahəl nakə Mbəlom a gwaday a Abraham na vəlakeye wu aye na, kə mbađa ma giye andza nakə a tsik aye. Ndəray andaya nakə a ze Mbəlom aye nakə ma mbadiye kame ngay aye bay. A mbađa ta məzele ngay.† ¹⁴ A gwad: «Ta dedek, na piye fakaya ngama, ta dedek na vəlakeye wawa hay haladzay.» ¹⁵ Abraham kə zla ngatay, ka həba, hərwi niye kə huta wu nakə Mbəlom a gwad ma vəleye aye.

¹⁶ Ndo hay tə mbađawa na, ta mbadiye ta məzele i ndo nakə bagwar eye a ze tay aye, məmbede niye ma ndəviye ha wu nakə mə walaŋ i ndo hay aye. ¹⁷ Hərwi niye Mbəlom kə mbađa dərma. A say na, ndo neheye a gwad ma vəlateye wu aye na, t̄a sər ha ma mbədəye həlay dāda a wu nakə a gwad ma vəliye aye bay, ma pəliye ha bay. ¹⁸ Andza niye, wu hay sulo neheye ma pəliye bo bay aye. Wu nakə Mbəlom a gwad ma vəliye ada wu nakə a mbađa aye, Mbəlom ma sliye maraw me kwa tsekwen bay. Nəkway neheye ka hwayakwa ka təv i Mbəlom məngehe bo ka təv ngay aye na, kə vəlakway gədan haladzay hərwi ada k̄a pakwa mədza gər kway huya ka wu nakə Mbəlom a gwad ma vəlakweye aye. ¹⁹ Wu nakə ka pakwa faya mədza gər kway aye na, a gəs kway bənbənj lele ka dagwarakweye abəra kame i Mbəlom bay andza bəre nakə tə lətsawa ha kwalalaŋ i yam aye. Hərwi niye, ka deyekweye ta peteked nakə a tək na təv tsədanja eye aye, ka fələkakweye a hud eye. ²⁰ Maa lah məfələkwe a dəma na, Yesu. A ye kame i Mbəlom na, hərwi kway. Ka təra bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom andza Melkisedek ka tor eye.

7

¹ Melkisedek nakay, nəngeye bəy i Salem. Nəngeye bəbay i ndo məvəlay wu a Mbəlom bagwar eye. A həlay eye andaya Abraham a ye a vərəm. A sla ka bəy hay haladzay. Ahəl nakə faya ma maweye na, Melkisedek a ye mədzəgər ta Abraham. A pa ngama ka Abraham. ² Abraham a vəlay wu hay a Melkisedek. Wu neheye kuro a

huta ma vëram aye na, a zla nôte a vëlay. Melkisedek eye nakay na, andza mægweðe bæy nakə ma giye ngwalak aye. Neŋgeye bæy nakə a wuda mändze zay* ta ndo hay aye hërwi neŋgeye bæy i Salem. Salem na, andza mægweðe «zay». ³Ndëray a sër wuray ka gër i bëba ngay bay. Kwa may ngay hay ta bëba tôte ngay hay dërmak andza niye. Madazlay ngay eye andaya bay, mandëve ngay aye andaya bay. A ndzakit bo Wawa i Mbëlom hërwi neŋgeye ndo mävëlay wu a Mbëlom ka tor eye.

⁴Zëbum ka Melkisedek, neŋgeye bagwar eye. Abraham bëba tôte kway a zla wu nakə a hutaw ma vëram aye, a ngëna ha kuro. A zla nôte a vëlay. ⁵Wawa i hud i Levi na, siye hay ndo mävëlay wu a Mbëlom. Bazlam i Musa mapala eye a gwadätay: «Dum ka tæv i ndo hay hërwi ada tâ vëlakum wu nôte më wu tay neheye kuro aye.†» Sërum ha na, ndo neheye të huta wu neheye na, më hëlay i malamar tay hay, ada nôteye tebiye na, wawa i hud i Abraham. ⁶Melkisedek neŋgeye na, slala i Levi bay, ane tuk na, ahël nakə Abraham a vëlay wu nôte më wu hay kuro aye, Abraham nakə Mbëlom a gwadäy ma piye faya ngama aye na, Melkisedek a pa faya ngama bëna Abraham a pa ngama ka Melkisedek bay. ⁷Azlakwa bay ka sërakwa ha lele, maa pa ngama ka ndo na, ndo bagwar eye.

⁸Ndo neheye ma slala i Levi ta tëma wu nôte më wu hay kuro abëra ka malamar tay hay, nôteye na, ta mëtiye. Melkisedek na, ma ndziye huya andza nakə bazlam i Mbëlom a tsik aye. ⁹Ka slakweye faya mægweðe na, Levi ka tëma abëra ka siye i ndo hay wu nôte më wu hay kuro, kë vëlay a Melkisedek dërmak të hëlay i Abraham. ¹⁰Andza mægweðe Abraham a vëlay wu nôte më wu hay kuro a Melkisedek na, hulfe i Levi na, andaya më hud ngay tsiy. Andza niye, ka slakweye faya mægweðe Levi neŋgeye dërmak kë vëlay wu nôte më wu hay kuro a Melkisedek.

Bagwar i ndo mävëlay wu a Mbëlom mekeleŋ eye andza Melkisedek

¹¹Mbëlom a vël bazlam mapala eye na, a hëlay a hulfe i Levi, nôteye neheye ndo mävëlay wu a Mbëlom aye. Ane tuk na, mëslër tay i mävëlay wu a Mbëlom ma sliye mandëve ha wu nakə a say aye bay. Tadë mëslër tay ma sliye matëre ha ndo hay ngwalak eye ka dëre i Mbëlom na, hæbe ndo mävëlay wu a Mbëlom neŋgeð andza Melkisedek ma deyeweye sa bay. Ndo mävëlay wu a Mbëlom andza Aron hæbe ma sliye. ¹²Tadë Mbëlom ka mbëday hëlay a slala i ndo mävëlay wu a Mbëlom, ka sërakwa ha bazlam i Musa mapala eye ma mbëdiye dërmak. ¹³Azlakwa anëke na, slala i ndo mävëlay wu a Mbëlom a mbëda. Bëy Maduweŋ kway Yesu nakə faya ka tsikakweye faya kanan aye na, a yaw abëra ma slala mekeleŋ eye wal. Ndëray nôte ma slala ngay andaya ndo mävëlay wu a Mbëlom bay. ¹⁴Ka sërakwa ha Bëy Maduweŋ kway, neŋgeye ma slala i Yahuda. Ahël nakə Musa a tsik ka ndo neheye të vëlaway wu a Mbëlom aye na, kë tsik ka gër i slala nakay tëbey. ¹⁵Wu nakə a dë ha bazlam nakay parakka aye anaŋ: Ndo mävëlay wu a Mbëlom mekeleŋ eye ki yaw, neŋgeye na, andza Melkisedek. ¹⁶Neŋgeye a tëra bagwar i ndo mävëlay wu a Mbëlom na, hërwi slala nakə nôteye ndo neheye të vëlaway wu a Mbëlom aye bay. Neŋgeye na, bagwar i ndo mävëlay wu a Mbëlom ta gëdan i sifa nakə ma ndëviye bay aye. ¹⁷Andza nakə mawatsa eye më Derewel i Mbëlom, Mbëlom a gwad:

«Ka ndziye ndo mävëlay wu a Mbëlom huya andza Melkisedek.‡»

¹⁸Mbëlom kë mbata ha bazlam mapala eye nakə ahël niye aye hërwi bële eye, ma dzëniye ndo hay bay. ¹⁹Bazlam i Musa mapala eye na, a sla matëre ha ndo hay ngwalak eye ka dëre i Mbëlom bay. Ane tuk na, anëke na, wu mekeleŋ eye andaya a ze ha bazlam neheye mapala eye. Wu andaya nakə ma vëlakweye tsävëd lele eye hërwi mëndisle ka tæv Mbëlom aye. Wu eye niye na, Yesu. Ka pakwa faya mëdzal gër na, ka neŋgeye.

²⁰Wu mekeleŋ eye na, ahël nakə Mbëlom ma piye Yesu bagwar i ndo mävëlay wu a

* 7:2 Madazlay i wu hay 14.17-20. † 7:5 Zëba më Mëpesle 18.21. ‡ 7:17 Dëmes hay 110.4.

Mbêlom aye na, a mbada taday. Ahêl nakê slala i Levi hay ta tãra ndo mavelay wu a Mbêlom aye na, tã mbada andza niye bay. ²¹ Ane tuk na, i Yesu na, Mbêlom kã mbada, a gwad:

«Ner Mbêlom na mbãfeye halay bay, na mbada ka ndziye ndo mavelay wu a Mbêlom huya. §»

²² Nakay andza mægweđe na, dzam nakê Mbêlom a ßar tã nakway aye na, lele a ze ha dzam nakê a ßar ahêl niye aye. Andza niye, maa dakway ha ta dedek Mbêlom kã ßar dzam tã nakway na, Yesu.

²³ Wu meklen eye andaya wal sa. Ndo neheye tã vaway wu a Mbêlom ma slala i Levi aye na, nãteye haladzay hãrwi tã mätawa, tã gãrawa ha mäsler tay. ²⁴ Ane tuk na, i Yesu na, andza niye tãbey, nengeye ma ndziye ka tor eye, ma ndziye ndo mavelay wu a Mbêlom huya ka tor eye. ²⁵ Hãrwi niye, nengeye na, gãdan andaya mätãme ha ndo neheye faya ta diye kame i Mbêlom tã halay ngay aye kwa kãday hãrwi nengeye ma ndziye ka tor eye. Faya ma ßuwuleye naha me a Mbêlom huya hãrwi tay.

²⁶ Nengeye na, bagwar i ndo mavelaway wu a Mbêlom nakê dedãnj eye gãdan ngay andaya madzãne kway aye. Nengeye na, tsãdanja, mãnese andaya mã nengeye bay, kã ge mezeleme tãbey. Nengeye andza ndo mãge mezeleme hay bay, Mbêlom a pa na wal. Mbêlom a pa na mã mbêlom ka gãr i wu hay tebiye. ²⁷ Siye i bagwar hay i ndo mavelaway wu a Mbêlom, nãteye neheye na, ta kãdaway wu a Mbêlom pat pat. Tã kãdaway naha hãrwi mezeleme tay eye tãday ada ta kãday naha hãrwi mezeleme i ndo siye hay. Yesu na, nengeye a ge andza niye tãbey. Nengeye a velay naha wu a Mbêlom hãrwi ndo hay sik nãte tsa tã mävãle ha gãr ngay. I ngay na, ßa andza niye. ²⁸ Bagwar i ndo neheye tã vaway wu a Mbêlom aye neheye bazlam i Musa mapala eye a pa aye, ndo hay tsa, nãteye tã gawa mezeleme. Ane tuk na, ahêl nakê Mbêlom a mbada aye, bazlam nakay kã zla tãv i bazlam i Musa mapala eye, a pa bagwar i ndo mavelaway wu a Mbêlom na, Wawa

ngay. Nengeye na, ka tãra ngwalak eye peteh ka tor eye.

8

Yesu nengeye bagwar i ndo mavelay wu a Mbêlom dedek eye

¹ Bazlam nakê ta dedek bagwar eye a sakway mäsike aye na, anãnj: Bagwar i ndo mavelaway wu a Mbêlom andaya andza nakay. Nengeye na, i kway. Nengeye mandza eye ka tãv mãndze i Bãy mã mbêlom, tã halay i mãnday i Mbêlom Bãy Maduwerj ka gãr i wu hay tebiye mã mbêlom. ² Nengeye bagwar i ndo mavelay wu a Mbêlom a ge mäsler na, mã tãv nakê tsãdanja Mbêlom mandza eye mã ßãma aye. Ahêl niye ndo neheye tã vaway wu a Mbêlom aye tã gawa mäsler na, mã madzawadzawa i mãdãslay ha gãr a Mbêlom nakê ndo a lambad aye. Ane tuk na, tãv nakê Yesu faya ma giye mäsler mã ßãma aye na, mã mbêlom, tãv nakê dedãnj eye. Maa ge na, Bãy Maduwerj bãna ndo zezej bay.

³ Bagwar i ndo mavelaway wu a Mbêlom tebiye, kwa way tã pa na hãrwi mavelay naha wu kãriye ada mãkãday naha wu a Mbêlom. Bagwar i ndo mavelay wu a Mbêlom kway bãbay na, wu andaya nakê mã velay naha a Mbêlom aye ßãrmak. ⁴ Kã ge nengeye ka mãndzibãra na, mã tãriye ndo mavelay wu a Mbêlom bay hãrwi neheye ka mãndzibãra aye ßã faya ta vãleye wu a Mbêlom aye nãteye andaya tsiy andza nakê bazlam i Musa mapala eye a tsik aye. ⁵ Ahêl nakê Musa ma lambadiye madzawadzawa niye aye, Mbêlom a gwaday: «Zãba faya lele, do lambad gay nakê ka lambadiye na, andza nakê na bãzaka ha mã mahãmba aye.» Ndo mavelay wu a Mbêlom neheye na, ta ge mäsler mã gay eye nakay. Ane tuk na, gay nakay na, mandzãkit bo i bãmalã nakê dedãnj eye mã mbêlom aye.* ⁶ Andza nakay ka zãbakwa ka mäsler i Kãriste na, a ze ha mäsler i ndo mavelaway wu a Mbêlom neheye. Nengeye ma miye tay ha ka bo ndo hay ta Mbêlom hãrwi ada Mbêlom mã ßar dzam nakê a ze dzam nakê ahêl niye hãrwi wu nakê Mbêlom a gwad

§ 7:21 Dãmes hay 110.4. * 8:5 Madayaw abãra ma Ezipt 25.40.

ma vāliye ma mæbere dzam nakay aye na,
a ze wu neheye ahəl niye aye haladzay.

⁷ Tadə mæbere dzam† nakə makurre eye
mənese andaya faya bay aye na, Mbəlom
ma bariye dzam masulo eye bay. ⁸ Ane tuk
na, ka zəbakwa faya na, a sla wuray bay
hərwi Mbəlom faya ma matay ha mənese a
ndo hay. A gwadātay:

«Tsənum, maa tsik me na, neŋ Bəy
Maduweŋ.

Həlay eye ma deyewe
na bariye dzam wedeye
ta slala i Israyel hay ada ta slala i
Yahuda hay.

⁹ Dzam nakə na bariye aye na,
andza nakə na bar ta bəba tətə tay hay
bay.

A həlay nakə na həla tay ahaya tə həlay ga
eye abəra mə Ezipt aye na,
bo tay eye tə gər tay ta nas ha Dzam
Guram eye nakə na bar ta nəteye aye.

Hərwi niye na gər tay ha.
Maa tsik bazlam andza nakay na, neŋ Bəy
Maduweŋ.

¹⁰ Bəy Maduweŋ Mbəlom a gwad:
Dzam nakə na bariye ta ndo i Israyel hay
aye a həlay niye na, anar:

Na piye bazlam ga mapala eye a dərev tay,
na watsiye bazlam ga mapala eye a
mədzal gər tay,
na təriye Mbəlom tay

ada nəteye ta təriye ndo ga hay.

¹¹ Ndəray andaya ma diye ma tətikateye a
ndo siye aye, ma gwadiye:

“Dumara, sərūm Bəy Maduweŋ eye”,
andaya bay,

hərwi ndo hay tebiye ta səriye ga,
kwa bagwar hay, kwa neheye makətsa
eye hay aye.

¹² Na pəsətay ha mənese tay,
tə mezeleme tay, ma meŋawe
aye a gər sa bay.‡»

¹³ Mbəlom a tsik ka mæbere Dzam
Wedeye na, andza mægweđe Dzam Guram
eye gədanŋgay andaya sa bay. Ka sərakwa
ha wu nakə ka təra guram eye ada ma
dzəniye ka wuray sa bay aye na, mazlam-
bar ma dziye.

9

*Tsəved dedek eye hərwi mədəslay ha gər a
Mbəlom*

¹ Ma dzam nakə kurre aye na, bazlam
mapala eye hay andaya, neheye ta dātay
ha a ndo hay tsəved i mədəslay ha gər a
Mbəlom aye. Təv andaya dərma
nakə ndo hay ta lambad hərwi ma
duwulay me a Mbəlom mə dəma
aye. ² Gay niye ta lambad
na, tə peteked. Gay kurre eye na,
tə zalay təv tsədanŋa eye. Tə pa a
dəma lalam bagwar eye ta hawal
eye hay tasəla ta ako eye fataya
ada tabal tə peŋ mapa eye faya
nakə tə vəlaway faya wu a Mbəlom
aye. ³ Peteked a ŋəna ha tsəlak
niye ta tsəlak neŋged nakə kame
aye. Tə zalay a tsəlak niye na,
təv nakə a ze siye hay tebiye tə
tsədanŋa aye.

⁴ Tə pa a təv niye na, wu nakə tə
ŋgar ta gura tə fəkawa faya wu
nakə a ze hunŋa aye. Tə pa a
dəma zlanŋatsa dərma. Zlanŋatsa
niye na, mambuza eye tebiye ta
gura, tə zalay zlanŋatsa i mæbere
dzam. Ma zlanŋatsa niye sərə i
gura andaya mə dəma dərma.
Ma sərə eye niye na, makwala
nakə tə zalay *man** aye mə dəma.
Sakwal i Aron nakə a dūda, a pa
slambah aye mə dəma dərma,
tə beleler hay sulo neheye Mbəlom
a watsa faya bazlam mapala eye
hay ahəl nakə a bar dzam ta ndo
ŋgay hay aye. ⁵ Ka gər i zlanŋatsa
niye na, ta lambad wu hay sulo,
tə pa faya. Tə zalatay a wu niye
hay na, *kerubih* hay, faya ta dātay
ha məzlaḏ i Mbəlom a ndo hay.
Ta həndək ha gwezleviyek tay
hərwi maderəzle na təv nakə tə
vəlaway naha faya wu a Mbəlom
hərwi ada Mbəlom mā pəsətay
ha mezeleme i ndo neheye tə
ge aye. Ane tuk na, na diye ha
wu neheye pendek pendek anəke
bay.

⁶ Wu niye hay malambada eye
tsiy na, ndo neheye tə vəlaway
wu a Mbəlom aye ti yawa pat
pat a gay makurre, tə gawa
məsler tay pat pat mə dəma. ⁷
Tsəlak masulo eye maa yawa a
dəma na, bagwar i ndo məvəlaway
wu a Mbəlom nəte ŋgweŋ. A yawa
a dəma na sik nəte ka məve. Ma
diye a dəma na, kutoŋ ma zliye
bambaz i gəna w a həlay ma
vəleye a Mbəlom hərwi

† 8:7 Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 24.3-8. ‡ 8:12 Zeremi 31.31-34. * 9:4 *Man* na, makwala nakə Mbəlom a vəlatay a Israyel mə makulkwandah aye. Zəba ma Madayaw abəra ma Ezipt 16.13-15; 31.

ada Mbəlom mâ pəsay ha mənese nakə a ge aye ada nakə siye i ndo hay tə ge ta mədzał gər tay bay aye. ⁸ Məsəfəre Tsədəŋŋa eye faya ma đakway ha tə wu neheye na, kə ge tsəlak makurre andaya huya na, tsəved nakə ndo hay ta diye ha a təv nakə a ze siye i təv hay tə tsədəŋŋa aye na, mahəndəka eye bay. ⁹ Mandzəkit bo i wu neheye a đa ha na, wu neheye ti yaw anəke aye. Faya ma đakway ha na, wu neheye ta vəleye a Mbəlom aye, tə bambaz i gənwaw nakə ta vəleye aye ta sliye faya matəra ha dərev i ndo hay ŋwalak eye hay ka dərə i Mbəlom bay. ¹⁰ Wu neheye faya ta tətikakweye na, ka gər i wu mənday, wu məsay ada ka gər i məbere wu hay na, kəkay đekđek tsa. Wu neheye na, wu i ndo i məndzibəra đekđek, ma ndziye tsekweŋ tsa hus a pat nakə Mbəlom ma mbədiye ha wu hay tebiye aye.

¹¹ Anəke na, Kəriste ki yaw tsiy. Neŋgeye bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom. Wu neheye ŋwalak eye faya ka hutakweye na, ka hutakwa mə həlay ŋgay. Neŋgeye ki ye a təv nakə bagwar eye a ze madzawadzawa i mədəslay ha gər a Mbəlom nakə ahəl niye aye, təv niye na, lele haladzay. Ma lambad təv niye na, ndo hay bay, andaya ka məndzibəra bay. ¹² Kəriste ki ye a təv niye, kə fələkwa a təv nakə a ze siye hay tə tsədəŋŋa aye. Kə zla bambaz i vo'ar tə bambaz i wawa i sla ka həlay bay. Duh a fələkwa a đəma na, a zla bambaz ŋgay eye nakə a mbəđa ha aye, a ye sik nəte ka ndəv. Andza niye kə təma kway ahaya abəra mə mezeleme ka tor eye.

¹³ Ahəl niye na, tə kədəwa vo'ar hay, merisla hay, ta gwatsakawa bambaz eye ka ndo neheye nəteye tsədəŋŋa kame i Mbəlom bay aye. Tə kədəwa sla wawa eye dərma, tə dulawa na, ada bətekwev maləməts eye na, tə fadawa ka ndo hay. Andza niye, ndo neheye tə ge mənese aye na, bo tay ka təra tsədəŋŋa andza nakə a say a bazlam tay mapala eye. ¹⁴ Kə ge andza niye na, bambaz i Yesu Kəriste a ze ha ta gədaŋ bəđaw? Kəriste, neŋgeye na, kə ge mezeleme bay, kə zla bo ŋgay, kə vəlay a Mbəlom ta gədaŋ i Məsəfəre Tsədəŋŋa eye. Məsəfəre niye ma ndziye na, ka tor eye.

Bambaz ŋgay a təra ha dərev kway tsədəŋŋa hərwi ada wu neheye ŋwalak eye bay ta diye kway ha a mədahaŋ aye na, kə gəkwə sa bay. Ane tuk na, kə gəkwə đuh na, məsler i Mbəlom, neŋgeye nakə ma ndziye ka tor eye aye.

¹⁵ Hərwi niye Kəriste, neŋgeye ndo məsəre tay ha ka bo ndo hay ta Mbəlom hərwi Mbəlom kə bar Dzam Wedeye ta nəteye. Hərwi niye, ndo neheye Mbəlom a zalatay aye na, ta hutiyeye wu neheye ŋwalak eye Mbəlom a gwad ma vəlateye aye. Ta hutiyeye ka tor eye. Ma giye bo na, hərwi Kəriste kə mət hərwi ndo neheye tebiye ta nas ha Dzam Guram eye tə mezeleme tay aye. Ahəl nakə a mət aye kə təma tay ahaya abəra mə mezeleme.

¹⁶ Tadə ndoweye a gwad: «Na mət na, ŋgənum ha wu ga hay» na, ndo niye mâ mət təday ada ta ŋgəniye ha. ¹⁷ Ahəl nakə kə mət aye na, bazlam ŋgay ma hutiyeye gədaŋ. Tadə ndoweye andaya tə dərə na, wu nakə a gwad aza ka ŋgənumeye ha aye na, ta ŋgəniye ha zuk bay. ¹⁸ Hərwi niye, kwa dzam makurre a ge bo na, ta mbəđa ha bambaz təday bəna ma giye bo bay. ¹⁹ Ahəl niye na, Musa a đatay ha bazlam mapala eye nakə Mbəlom a vəlay aye a ndo hay aye təday. Tsa na, a zla bambaz i sla wawa eye, i vo'ar a dzapa ha ta yam. A zla hawal ta gugumaŋ ndozza eye a tələka ha a bambaz, a gwatsaka ka dərwev i bazlam mapala eye ada a gwatsaka ka ndo hay tebiye. ²⁰ Ahəl nakə faya ma gwatsakiye na, a gwad: «Nakay na, bambaz nakə Mbəlom a bar ha dzam ta nəkurom aye. A gwadəkum rəhumay ha gər.†» ²¹ Musa ka gwatsaka bambaz ka madzawadzawa i mədəslay ha gər a Mbəlom niye ta lambad tə peteked aye dərma ada ka gwatsaka ka wu neheye tə gawa ha məsler hərwi mədəslay ha gər a Mbəlom aye tebiye. ²² Andza nakə bazlam mapala eye a tsik aye na, matsəla wu hay tebiye ta gwatsakawa faya bambaz ada mâ təra tsədəŋŋa. Ta mbəđa ha bambaz bay na, Mbəlom ma pəsiye ha mezeleme bay.

Bambaz i Kəriste ma bariye ha mezeleme i ndo hay

† 9:20 Madayaw abəra ma Ezipt 24.3-8.

²³ Tsæved nakə Musa a tətikawatay a ndo hay ahəl niye na, mandzəkit bo i wu neheye dedek eye mə mbəlom aye. Kutoŋ lele mā təra ha wu hay tebiye tsədaŋŋa andza nakə bazlam i Musa a tsik aye. Ane tuk na, hərwi matəre wu neheye dedek eye mə mbəlom aye tsədaŋŋa na, kutoŋ məvəle wu nakə a ze bambaz i gənaŋ aye. ²⁴ Siye i ndo məvəlaway wu a Mbəlom ti yawa a gay i gugumaŋ nakə ndo hay ta lambad aye ada gay niye na, mandzəkit bo i təv nakə Mbəlom mə dəma aye dekdek tsa. Ane tuk na, Kəriste, neŋgeye na, ki ye a təv nakə Mbəlom mandza eye mə dəma aye, neŋgeye kame i Mbəlom hərwi kway. ²⁵ Bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom a yawa a təv nakə a ze siye hay tə tsədaŋŋa aye na, ka məve, ka məve, a yawa a zlawə bambaz i gənaŋ ka həlay bəna bambaz ŋgay eye bay. Kəriste na, a vəl ha bo ŋgay, neŋgeye a vəl ha bo ŋgay sik nətə bəna ka məve ka məve andza bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom bay. ²⁶ Tadə mā ge andza niye, kwa ka gər nakə Mbəlom a ge mändzibəra aye na, həbe atay ma siye dəretsətseh haladzay. A yaw a həlay nakay ka mändəve eye sik nətə, a vəlay ha bo ŋgay a Mbəlom hərwi ada mā zla mezeleme abəra ka ndo hay ka tor eye. ²⁷ Kwa way ma mətiye sik nətə, ma dəba eye na, Mbəlom ma geye sariya. ²⁸ Andza niye, Kəriste bəbay a mət sik nətə. A vəlay ha bo ŋgay a Mbəlom hərwi məzle mezeleme abəra ka ndo hay. Ma maweye sik nətə. Ma maweye na, hərwi məzle mezeleme abəra ka ndo hay sa bay. Ane tuk na, ma maweye hərwi mətəme tay ha ndo neheye faya ta həbiye na aye.

10

¹ Bazlam i Musa mapala eye na, mezek i wu neheye ŋwalak eye faya ka hutakweye aye. Nətəye na, wu niye hay bay. Ndo hay tə kədaway wu a Mbəlom hərwi mahəndzədə tə neŋgeye, tə kədaway wu a Mbəlom ka məve ka məve, ane tuk na, a sla faya matəre tay tsədaŋŋa kame i Mbəlom bay. ² Tadə ndo hay ta təra tsədaŋŋa hərwi nakə tə kədaway wu a Mbəlom ta dedek aye na, həbe ta gəriye ha məkədāy wu a Mbəlom. Hərwi atay mezeleme tay kə bara

sik nətə ka ndəv, mezeleme tay a matayaw a gər bay. ³ Ane tuk na, dūh məkədə wu neheye tə kədaway a Mbəlom aye na, mezeleme tay a matayaw a gər ka məve ka məve, ⁴ hərwi bambaz i merisla ta vo'ar a sla məbere mezeleme bay.

⁵ Hərwi niye, ahəl nakə Kəriste mazlambar ma deyeweye ka mändzibəra aye na, a gwadāy a Mbəlom:

«A saka tā kədaka gənaŋ hay bay,
tā vəlaka wu mekeleŋ eye bay.
Ane tuk na, ka vələŋ bo hərwi ada nā
vəlaka.

⁶ Məkədə gənaŋ hərwi məfəkaka naha
ada məkədə wu hərwi məpəse ha
mezeleme na,
a yaka a gər bay.

⁷ Aya, na gwadaka:

Neŋ anaŋ Mbəlom, na yaw ka mändzibəra
na, hərwi ada nā ge wu nakə a saka
aye,
andza nakə mawatsa eye ka gər ga mə
derewel i bazlam mapala eye aye.*»

⁸ Wu nakə Kəriste a lah mətsike aye na, a gwad: «A saka tā kədaka gənaŋ hay bay, tā vəlaka wu mekeleŋ eye bay. Məkədə gənaŋ hərwi məfəkaka naha ada məkədə wu hərwi məpəse ha mezeleme na, a yaka a gər bay.» Kwa wu neheye a pay bəzay a bazlam mapala eye bəbay na, a yay a gər a Mbəlom bay. ⁹ Kəriste a gwad sa: «Neŋ anaŋ na yaw ka mändzibəra na, hərwi ada nā ge wu nakə a saka aye.» Andza niye, a mbata ha Dzam Guram eye, a vəl a dəma tsæved wedeye. ¹⁰ Ka tərakwa tsədaŋŋa kame i Mbəlom hərwi Yesu Kəriste a ge wu nakə a yay a gər a Mbəlom aye ada a vəl ha bo sik nətə dā ka tor eye.

¹¹ Ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye, nətəye tebiye malətsa eye pat pat ka məge məsler tay pat pat. Tə kədaway wu huya a Mbəlom. Ane tuk na, wu neheye tə kədawa aye na, tə sla məmbete ha mezeleme i ndo hay bay. ¹² Yesu Kəriste na, a vəl bo ŋgay eye sik nətə hərwi məzle mezeleme abəra ka ndo hay ka tor eye. Tsa na, a ndza tə həlay i mənday i Mbəlom. ¹³ Anəke na, neŋgeye faya ma həbiye Mbəlom mā pa ndo mane dəre ŋgay

* 10:7 Dəmes hay 40.7-9.

hay a hud i sik ngay. ¹⁴ Andza niye, a vël ha bo ngay sik nãte ka tor eye, a tãra ha ndo ngay hay tsãdãñña kame i Mbãlom. A pa tay ha wal hãrwi ngay. A tãra tay ha ngwalak eye hay ka tor eye.

¹⁵ Mãsãfãre Tsãdãñña eye faya ma ðakweye ha ðãrmak parakka wu neheye na, dedek. A gwad tãday na:

¹⁶ «Bãy Maduweñ Mbãlom a gwad:

“Dzam nakã na ðãriye ta ndo ga hay a hãlay niye aye na, anañ:

Na piye bazlam ga mapala eye a ðãrev tay, na watsiye bazlam ga mapala eye a mãdzal gãr tay.”»

¹⁷ Tsa na, a gwad sa:

«Na ma ahaya mezeleme tay a mãdzal gãr ga sa bay, kwa mãsler neheye tã ge ngwalak eye bay aye.†»

¹⁸ Mbãlom kã pãsatay ha mezeleme i ndo hay tsiy na, mãvãlay wu hay a Mbãlom ma dzãniye hãrwi mãzle mezeleme abãra ka ndo hay sa bay.

Hãndzãðakwa ka tãv i Mbãlom

¹⁹ A nãkurom malamar ga hay, ka hutakwa tsãved mãfãlakwe a tãv nakã a ze siye hay tã tsãdãñña aye na, hãrwi bambaz i Yesu nakã a mãbãda ha aye. ²⁰ Yesu ka nguradã ha peteked nakã kame kway aye. Ka hãndãkãkway tsãved wedeye, nakã ka slakweye mãfãlakwe a ðãma aye. Tsãved nakay wedeye na, ka hutakweye ha sifa. Peteked nakã a nguradã ha aye na, andza mãgwede bo nakã ta dar na ka mayako mazzlãmbadã eye aye. ²¹ Andza niye, i kway na, bagwar i ndo mãvãlay wu a Mbãlom andaya a lãvay gãr a gay i Mbãlom. ²² Kã ge andza niye na, hãndzãðakwa ka tãv i Mbãlom tã ðãrev dedek eye, ta mãpe mãdzal gãr gãdãñ eye ka Mbãlom, hãrwi Yesu ka tãra kway ha tsãdãñña tã bambaz ngay ada kã bara kway ta yam tsãdãñña eye. ²³ Tsikakwa parakka huya nãkway ka pakwa mãdzal gãr ka wu nakã Mbãlom a tsik aye, kã dzãdzakwa ha mãdzal gãr kway bay, hãrwi wu nakã a gwad ma giye na, huya ma giye andza nakã a tsik aye. ²⁴ Pãlakwa tsãved nakã ka vãlakweye ha

gãdãñ a bo nãte nãte mã walañ kway aye hãrwi ada kã wuðakwa bo kame kame ada kã gakwa wu neheye ngwalak eye. ²⁵ Kã gãrakwa ha mãhay gãr andza ndo siye hay bay. Duh na, vãlakwa a bo gãdãñ nãte nãte mã walañ kway, wene wene eye hãrwi ka sãrum ha pat nakã Yesu Kãriste ma maweye aye na, mazlambar bãse.

²⁶ Ka sãrakwa dedek i Mbãlom. Hãrwi niye tadã faya ka gakweye mezeleme huya ada ka sãrakwa lele ngwalak eye bay na, sãrakwa ha wu mekeleñ eye andaya neh-eye ta sliye faya mãvãle hãrwi mãmbete ha mezeleme aye na, andaya sa bay tebiye.

²⁷ Tadã ndoweye kã ge mãnese andza niye na, mã dzãdzar hãrwi Mbãlom ma geye sariya. Sariya niye na, a ge zluwer hal-adzay, ako gãdãñ eye ma fãkiye ndo neheye ta rãhay ha gãr a Mbãlom bay aye. ²⁸ Ka sãrum ha tadã ndoweye ka rãhay gãr a bazlam i Musa mapala eye bay, tadã ndo hay sulo kãgãbay mahkar ta tsik ta dedek kã ge mãnese na, ta kãdiye na ta sakay naha bay.‡

²⁹ Tadã kã ge tã bazlam i Musa andza niye na, ðãretsãtseh i ndo nakã a zãba ka Wawa i Mbãlom andza wuray kãriye aye na, ma ziye nakay bãdãw? Nengeye na, kã nas ha bambaz i mãbere dzam nakã a tãma ahaya abãra mã mezeleme aye ðãrmak. Faya ma tsãdeye a Mãsãfãre Tsãdãñña nakã faya ma ðakweye ha ngwalak i Mbãlom aye. ³⁰ Ka sãrakwa ndo nakã a gwad:

«Mata gatay ðãretsãtseh a ndo neheye ta kãrah marãheñ ha gãr aye na, neñ.

Na hamateye a ðãma wu tay neheye ngwalak eye bay tã ge aye.»

A gwad sa:

«Neñ, Bãy Maduweñ na gateye sariya a ndo ga hay.§»

³¹ Mbãlom na, a vël sifa. Andza niye, tadã sariya kã gãs ndoweye kame i Mbãlom na, ðãretsãtseh i ndo niye ma ziye wu hay tebiye.

³² Mum ahaya a gãr ma kãkay wu nakã a ge bo tã nãkurom ahãl niye ka ngatumay makurre eye a dzaydzay i Mbãlom aye. A hãlay niye na, ta sakum ðãretsãtseh hal-adzay. Ane tuk na, ka sãmumay naha a wu

† 10:17 Hebrøe hay 8.8-12. ‡ 10:28 Zãba mã Bazlam mapala eye masulo eye 19.15. § 10:30 Bazlam mapala eye masulo eye 32.35-35.

hay tebiye. ³³ A helay siye na, ta tsadakum kame i ndo hay, ta sakum dæretsætseh. A helay siye ka yum a dæretsætseh i ndo neheye tæ satay dæretsætseh aye dærmak. ³⁴ Ka sum ka bo dæretsætseh dziye ta ndo neheye tæ gæs ha tay a danḡay aye. Ahæl nakæ ndo hay ta buwa fakuma abæra wu kurom hay aye na, ka sæmumay naha ta mænḡwese eye, hærwi ka særum ha wu kurom hay nḡwalak eye andaya a ze siye i wu hay tebiye, ta ndziye ka tor eye.

³⁵ Hærwi niye, kâ gærum ha mæpe mædzal gær kurom abæra ka Mbælom bay, hærwi tadæ ka ræzlumay a gær huya na, Mbælom ma vælakumeye magogoy haladzay. ³⁶ Wu nakæ a ye ka bo aye na, sæmumay naha ada kâ gum wu nakæ a yay a gær a Mbælom aye, hærwi ada kâ hutum wu nakæ a gwad ma vælakumeye aye. ³⁷ Hærwi niye, Mbælom a gwad:

«A zækaw helay tsekweḡ ndo nakæ ma deyeweye na,
ma deyeweye, ma gaweye mahonok bay.

³⁸ Ndo nakæ neḡgeye nḡwalak eye ka dære ga aye, kæ dzala ha ka neḡ na, ma ndziye ma sifa ka tor eye.

Ane tuk na, tadæ kæ ma ta dæba na, neḡgeye a yeḡ a gær sa bay.* »

³⁹ Nækway na, ndo neheye tæ ma ta dæba ada tæ dze aye bay. Duh nækway na, ndo neheye tæ pa mædzal gær tay ka Mbælom aye. Andza niye, ka hutakweye sifa ka tor eye.

11

Ndo neheye ahæl niye tæ pa mædzal gær ka Mbælom aye

¹ Mæpe mædzal gær ka Mbælom na, mæsær ha ta dedek wu neheye faya ka tækakweye dære aye na, ka hutakweye. Kwa tadæ ka nḡatakway tæ dære kway bay bæbay na, ka særakwa ha ta dedek andaya. ² Ndo neheye ahæl niye ta dzala ha ka Mbælom andza niye. Hærwi niye ta yay a gær a Mbælom.

³ Hærwi mæpe mædzal gær kway ka Mbælom na, ka særakwa ha kwetseh kwetseh Mbælom a ge wu hay tebiye tæ bazlam nḡay nakæ a tsik aye. Andza mæḡwedæ

wu neheye tebiye faya ka nḡatakweye ka mændzibæra aye na, tæ yaw abæra mæ wu neheye dære i ndo zezeḡ a nḡatay bay aye.

⁴ Hærwi mæpe mædzal gær nḡay ka Mbælom na, Abel a kæday wu a Mbælom a ze ha wu i Kayin nakæ a velay a Mbælom aye. Mbælom ka zambaday. A gwad neḡgeye ndo nḡwalak eye kame nḡay, hærwi Mbælom ka tæma wu nakæ a kæday aye. Kwa Abel kæ mæt bæbay, faya ta tsikakweye labara nḡay huya hærwi nakæ a dzala ha ka Mbælom aye.*

⁵ Hærwi mæpe mædzal gær nḡay ka Mbælom na, Henok kæ mæt bay, Mbælom a zla na a mbælom. Ndæray kæ nḡatay a Henok sa bay hærwi Mbælom kæ zla na. Bazlam i Mbælom a gwad na, ahæl nakæ Mbælom kæ zla na Henok zuk bay aye na, Henok a yay a gær a Mbælom.†

⁶ Ze mædzal ha ka Mbælom na, ndæray ma sliye madayay a gær a Mbælom bay. Ndo nakæ a say mahændzæde ka tæv i Mbælom aye mâ dzala ha faya neḡgeye andaya. Mâ sær ha na, neḡgeye faya ma vælateye magogoy a ndo neheye ta pæliye na aye.

⁷ Hærwi mædzele ha ka Mbælom na, Nuhu a ræhay ha a gær a bazlam i Mbælom. Mbælom kæ tsikay kurre ka wu neheye ta giye bo aye kurre. Ndæray kæ nḡatay dæda a wu niye hay bay, ane tuk na, ka ræhay ha gær a wu nakæ Mbælom a tsikay aye. A lambad kwalalaḡ i yam bagwar eye andza nakæ Mbælom a tsikay aye, a fælækwa a dæma ta ndo i gay nḡay hay tebiye, ta tæma Mæpe mædzal gær nakæ a pa ka Mbælom aye a dæ ha mede i siye i ndo hay na, nḡwalak eye bay hærwi ta pa mædzal gær ka Mbælom bay.‡

⁸ Hærwi mæpe mædzal gær nḡay ka Mbælom na, Abraham a ræhay ha gær a Mbælom aye, a lætse a ye a gæma nakæ Mbælom a gwad ma væleye, ma tæriye i nḡay aye. Kwa kæ nḡatay a gæma eye bay bæbay na, ki ye a dæma.§

⁹ Hærwi mæpe mædzal gær nḡay ka Mbælom na, a ndza ma gæma nakæ Mbælom a gwad ma væleye aye. A ndza mæ dæma na, neḡgeye madurloḡ eye, a ndzawa mæ gay nakæ ta lambad ta gugumaḡ aye. Hulfe nḡay Izak ta Zakob næteye neheye Mbælom a gwad ma vælateye gæma niye aye dærmak tæ ndzawa

* 10:38 Habakuk 2.3-4. * 11:4 Zæba mæ Madazlay i wu hay 4. 3-10. † 11:5 Zæba mæ Madazlay i wu hay 5.18-14.

‡ 11:7 Zæba mæ Madazlay i wu hay 6.9-9.29. § 11:8 Zæba mæ Madazlay i wu hay 12.1.

mə dāma na, mə gay nakə ta lambad ta gugumanj aye dərma. ¹⁰ Abraham a ge andza niye na, a təkay dāre a gəma nakə ma ndziye bəŋbəŋ* ma dādiye bay aye. Maa ləva ha bo ta gəma niye na, bo i Mbəlom eye ŋgway, maa dāzl na, neŋgeye.

¹¹ Hərwi məpe mədzal gər ŋgay ka Mbəlom na, Sara kwa neŋgeye guram eye tsiy bəbay na, kə huta gədanj məwe wawa. A sər ha ta dedək wu nakə Mbəlom a gwad ma vəleye na, ma vəleye.† ¹² Hərwi niye Abraham, neŋgeye guram eye tsiy kə wa wawa ada wawa i hud ŋgay hay ta wa bo haladzay andza wurzla neheye ka magərmbəlom aye ada andza hewiyen mə magayam a pasla bo bay.

¹³ Ndo neheye tebiye tə mət ma məpe mədzal gər ka Mbəlom aye, nəteye na, ta huta wu nakə Mbəlom a gwad ma vəliye bay. Ane tuk na, tə sər wu neheye Mbəlom a gwad ma giye aye na, ma giye bo. Hərwi niye dārev tay a ŋgwas. Tə tsik parakka nəteye na, madurlonj eye hay, gay tay andaya ka məndzibəra bay.‡ ¹⁴ Ndo neheye tə tsik andza niye na, tə dā ha nəteye faya ta həbiye gəma tay a nəteye. ¹⁵ Ta dzala ka təv nakə ti yaw abəra mə dāma aye bay. Tadə ta dzala andza niye na, ta pəliye tsəved məme a təv nakə ti yaw abəra mə dāma aye. ¹⁶ Ane tuk na, andza niye bay, dūh ta pəla na, təv nakə a ze ha neŋgeye nakə ma dəba aye, andza məgwede nakə mə mbəlom aye. Hərwi niye a yay a gər a Mbəlom t̄a zalay Mbəlom tay. Andza niye, kə ləvatay ha bo ta gəma.

¹⁷ Hərwi məpe mədzal gər ŋgay ka Mbəlom na, Abraham a vəlay Izak a Mbəlom. A say a Mbəlom mazəbe ka mədzal gər i Abraham. Hərwi niye a tsətsah faya m̄a vəlay Izak. Abraham a təma mäge andza niye. Ane tuk na, b̄a Mbəlom kə gwadaj ma hutiyə wu. ¹⁸ Mbəlom a gwadaj: «Hulfe yak dedək eye ma deyewe na, ma hulfe i wawa yak Izak.Š» ¹⁹ Abraham a dzala: «Mbəlom

na, gədanj ŋgay andaya mələtse ahaya Izak abəra ma mədahanj.» Ta dedək a təra andza Izak kə mət ada kə lətsew abəra ma mədahanj.

²⁰ Hərwi məpe mədzal gər ŋgay ka Mbəlom na, Izak a pa ŋgama ka Zakob ta Ezayu. A tsik ka wu nakə ma giye bo ta nəteye kame aye.*

²¹ Hərwi məpe mədzal gər ŋgay ka Mbəlom na, Zakob ma mətiye na, a pa ŋgama ka wawa i Yusufa hay, nəte ta nəte. A lətse ta donjwar, a dəslay naha gər a Mbəlom.†

²² Hərwi məpe mədzal gər ŋgay ka Mbəlom na, Yusufa ma mətiye na, a tsikatay a Israyel hay, a gwadatay kame na: «Ka deyumeye abəra mə Ezipt.» Ada aza ta giye ha ta mətasl ŋgay hay kəkay na, kə tsikatay.‡

²³ Hərwi məpe mədzal gər tay ka Mbəlom na, bəba i Musa hay ahəl nakə tə wa na Musa aye na, tə ŋgaha na kiye mahkar. Ta zəba faya na, wawa tay a le haladzay. Ta dzədzaray a bazlam i bəy nakə a tsik aye bay.Š

²⁴ Hərwi məpe mədzal gər ŋgay ka Mbəlom na, ahəl nakə Musa a ge gawla aye na, a say ta gwadaj: «Musa neŋgeye wawa i dem i bəy i Ezipt» na, a say bay. ²⁵ A zay ha məse dāretsətseh ta ndo i Mbəlom hay tə bəmalə nakə ma ndziye ma məŋgwese tsekwenj ada ka rəhay gər a Mbəlom bay aye.* ²⁶ A sər ha, a zay ha ndo hay t̄a tsadaj andza nakə tə tsadaj a Kəriste aye tə bəmalə nakə ma hutiyə zlele i gəma i Ezipt aye. A dzala andza niye na, hərwi faya ma təkay dāre a wu nakə Mbəlom a gwad ma vəleye aye.

²⁷ Hərwi məpe mədzal gər ŋgay ka Mbəlom na, Musa a ye abəra ma Ezipt. Ka dzədzaray a mevel i bəy bay. Kə ndza bəŋbəŋ andza ma ŋgateye a Mbəlom, ndo nakə ndəray a ŋgatay dāda tə dāre bay aye.

²⁸ Hərwi məpe mədzal gər ŋgay ka Mbəlom na, a dazlay a mäge magurlom i

* **11:10** A tsik na, Zerozelem wedəye, zəba ka mede 16 ada ma Hebrœ hay 12.22. † **11:11** Zəba mə Madazlay i wu hay 18.10. ‡ **11:13** Zəba mə Madazlay i wu hay 23.4. § **11:18** Zəba mə Madazlay i wu hay 21.12; 22.1-14.

* **11:20** Zəba mə Madazlay i wu hay 27.1-40. † **11:21** Zəba mə Madazlay i wu hay 47.29-31. ‡ **11:22** Zəba mə Madazlay i wu hay 50.24. § **11:23** Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 2.1-2. * **11:25** Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 4.19-23.

Pak aye. A gwad̄atay a ndo i Israyel hay tâ gwatsaka bambaz ka mægef̄ tay hærwi ada gawla i Mbælom ki yaw ma kædiye malkwara i wawa haslæka eye i ndo i Ezipt hay na, mâ kæf̄ malkwara tay haslæka eye hay bay.†

²⁹ Hærwi mæpe mædzal gær tay ka Mbælom na, Israyel hay tæ tas abæra mæ Belay Ndozza eye. Ahæl nakæ ndo i Ezipt hay a satay mætese dærmak aye na, bælai a ma ka bo a hæl tay ha tebiye.‡

³⁰ Hærwi mæpe mædzal gær i Israyel hay ka Mbælom na, zled̄ i gæma i Zeriko a mbæzl̄. Ndo i Israyel hay tæ tawa na gæma niye mæhæne mækwa matasæla eye na, zled̄ niye a mbæzl̄.§

³¹ Hærwi mæpe mædzal gær ngay ka Mbælom na, Rahab ngwas nakæ a gawa madama, ta kæf̄ na bay andza ndo i Zeriko neheye ta ræhay gær a Mbælom tæbey aye hærwi ka tæma tay ha Israyel neheye ti ye mata zæbaw Zeriko ta mækal aye.*

³² Na tsikiye na, sa mey? Hælai eye a sla mætsikakum ka gær i Zedeyon†, Barak‡, Somson§, Zefte*, Davit, Samuyel ada ta ndo mæde ha bazlam i Mbælom na, hælai eye andaya bay. ³³ Næteye dærmak, hærwi mæpe mædzal gær tay ka Mbælom na, tæ ge væram ta gæma siye hay, ada ta sla ka gæma niye hay aye. Ta ge wu nakæ dedek eye, ta huta wu nakæ Mbælom a gwad̄ ma vælateye aye, ta dærazlay ka bazlam a zil hay hærwi ada tâ gatay wuray bay. ³⁴ Ta mbata ha ako nakæ faya ma fækiye ta gædan̄ haladzay aye. Ahæl nakæ a satay a ndo hay mækæde tay ha ta maslalam aye na, ta tæma fataya abæra. Ta ge bæle, ane tuk na, Mbælom kæ vælatay gædan̄. Næteye slagama eye hay, ta hæhar sidzew i bærakæzan̄ hay. ³⁵ Ngwas hay ta ngatay a ndo tay neheye tæ mæt aye sa, næteye ta sifa aye. Ndo siye hay tæ satay dæretsætseh. Hæbe ta gwad̄ næmaa gæriye ha mæpay bæzay a Mbælom. Ane tuk na, a satay mætæme bay, a satay mæmæte mæ dæretsætseh hærwi ada Mbælom mâ lætsa tay

ahaya abæra ma mædahan̄ ada tâ huta sifa ngwalak eye a ze nakay.†

³⁶ Ndo siye hay sa na, tæ ngwasa fataya, tæ ndaþa tay ha ta mandalaþa, tæ dzawa tay ha tæ tsalalaw, ta dærazl̄ tay ha a gay i dan̄gay. Andza niye, ta sæmay naha bæn̄bæn̄. ³⁷ Siye i ndo mekelen̄ eye hay tæ kæf̄ tay ha tæ kwar. Siye hay ta dæs tay ha ka bo abæra morkotsok. Siye hay tæ kæf̄ tay ha ta maslalam. Siye hay gay tay andaya bay, ta dzædzawa so, næteye mætawak eye hay. Tæ pawa ka bo mbal i tæban̄ hay ta mækwets i wak hay. Ndo hay ta hærawatay ha, tæ gawatay dæretsætseh. ³⁸ Ta dzædzawa mæ makulkwandah, ada mæ mahæmba hay, tæ hænawa ma lar hay ada ma bæf̄ hay. Ndo neheye na, ta ye ka bo ta mændzibæra nakay bay.

³⁹ Ndo neheye tebiye næteye ta pa mædzal gær ka Mbælom ada andza niye næteye tæ yay a gær a Mbælom. Kwa andza niye bæbay na, ta huta wu nakæ Mbælom a gwad̄ ma vælateye a ndo hay aye bay, ⁴⁰ hærwi Mbælom kæ dzala ada kæ pa hærwi kway wu ngwalak eye a ze i siye i ndo neheye tæ huta aye. A say a Mbælom tâ tæra ngwalak eye ka bo dziye tæ nækway.

12

Melkisedek ndo mævælaway wu a Mbælom

¹ Nækway na, ndo neheye tebiye tæ pawa mædzal gær ka Mbælom ta lawara kway, faya ta dækway ha ma kækay nakæ nækway bæbay ka pakweye mædzal gær ka Mbælom aye. Hærwi niye, kalakwa ha ka bo abæra wu neheye tebiye faya ta gækweye me ka mede kame aye ada ta mezeleme nakæ ma miye kway ha ta dæba aye, ada hwayakwa mahway nakæ Mbælom a gwadækway hwayum aye, madagær mâ gækway bay. ² Zæbakwa kame ka Yesu. Næn̄geye nakæ a vælakway tsæved̄ ka pakwa faya mædzal gær ka næn̄geye aye, mata laka kway ha hus ka mandæve eye na, næn̄geye. Ka tæma mæmæte ka mayako mazlæmbada eye. Horoy kæ gay mæmæte ka mayako mazlæmbada eye

† **11:28** Zæba mæ Madayaw abæra ma Ezipt 12.21. ‡ **11:29** Zæba mæ Madayaw abæra ma Ezipt 14.21-31. § **11:30** Zæba mæ Zozowe 6.12-21. * **11:31** Zozowe 6.12-21. † **11:32** Zæba mæ Ndo i sariya hay 6.11. ‡ **11:32** Zæba mæ Ndo i sariya hay 4.6. § **11:32** Zæba mæ Ndo i sariya hay 13. * **11:32** Zæba mæ Ndo i sariya hay 11.1. † **11:35** Zæba ma 1 Bøy hay 17.17-24; 2 Bøy hay 4.18-37.

bay hærwi a sær ha dærev ma ɲgwasiye ta mæɲgwese nakə Mbəlom a ləva ha bo hærwi ɲgay aye. Anəke neɲgeye mandza eye tə həlay i mænday i tæv mændze i bəy i Mbəlom. ³ Dzalum ka neɲgeye lele ma kəkay nakə ndo i mezeleme hay tə nay dære aye ada ma kəkay nakə a səmay naha a dæretsətseh nakə tə say aye. Dzalum ka neɲgeye hærwi ada dærev mâ ye fakuma abəra bay, ada kâ gum bəle bay.

⁴ Ka gumeye vəram tə mezeleme, ane tuk na, hus ka məmæte bay. Aya ane dærev mâ ye fakuma abəra bay. ⁵ Ka mətsum ha gær tə bazlam neheye Mbəlom a tsikakum hærwi məmækum naha dærev aye daw? A tsikakum me andza bəba ma tsikeye me a wawa ɲgay, a gwad:

«Wawa ga, Bəy Maduweɲ Mbəlom kə tsikaka ka makæte na,
kâ zəba faya andza wu kəriye bay.
Kə maka ha maɲgok na,
dærev mâ ye faka abəra bay,

⁶ hærwi faya ma tsikateye ka makæte na,
a ndo neheye a wudā tay aye.

Ma ndabiye na,
ndo neheye tebiye ta tæra wawa ɲgay
hay aye.*»

⁷ Andza niye, səmumay naha a dæretsətseh bəɲbəɲ hærwi ada kâ sərur wu nakə Mbəlom a kəta kurom ha aye. Dæretsətseh nakay a dā ha na, Mbəlom kə həl kurom hærwi ada kâ tərur wawa ɲgay hay. Wawa andaya nakə bəba ɲgay ma tsikeye ka makæte bay aye na, andaya daw? Andaya bay! ⁸ Mbəlom faya ma kətiye wawa ɲgay hay tebiye. Tadə kə tsikakum ka makæte bay na, nəkurom wawa ɲgay hay bay, nəkurom madazla hay. ⁹ Bəba hay ka mændzibəra nakay, ta kəta kway ada ka rəhakwa tay ha gær. Ada sadzək ka rəhakway ha gær a Bəba kway nakə mə mbəlom aye bədaw? Tadə ka rəhakway ha gær na, ka hutakweye sifa.

¹⁰ Bəba kway hay ka mændzibəra, nəteye ta kətiye kway na, həlay tsekweɲ tsa andza nakə ta zəba faya lele aye. Ane tuk na, Bəba kway nakə mə mbəlom aye, neɲgeye ma kətiye kway hærwi ada mâ dzəna kway ada ka tərakwa tsədanɲa andza neɲgeye huya.

¹¹ A həlay nakə faya ta kətiye kway aye na, a wur fakwaya, mæɲgwese andaya mə dærev kway bay. Aza kame, ndo neheye ta təma makæte aye na, ta giye wu nakə a yay a gær a Mbəlom aye ada dærev tay ma ndziye zay.

Matətike ta mæge daf

¹² Kə ge andza niye na, ndudum ha həlay kurom neheye madagær eye hay aye, gurmets kurom tå ge bəle bay.

¹³ Lambadum tsəved fehe lele hærwi sik kurom hay hærwi ada ndo neheye faya ta dzəgədasliye na, sik tay mâ səkah mənese bay, ane tuk na, tå mbəl.

¹⁴ Gum gədan mændze zay ta ndo hay tebiye, gum gədan ada mede kurom mâ yay a gær a Mbəlom. Kə ge andza niye bay na, ndəray ma ɲgateye a Bəy Maduweɲ bay.

¹⁵ Gum metsehe, ndəray mâ kərah ɲgwalak i Mbəlom bay. Gum metsehe, ndəray mə walaɲ kurom mâ tæra andza dərizl i gərdaf nakə təleɲeɲe, a ndzohw faya ma gəliye, ma kwasateye gær a ndo hay aye bay. Slala i ndo niye ma nasiye ha siye i ndo hay mə walaɲ kurom. ¹⁶ Gum metsehe, ndəray mə walaɲ kurom mâ ge wu nakə ɲgwalak eye bay aye bay. Rəhumay ha gær a wu i Mbəlom. Kâ tərur andza Ezayu nakə hærwi daf sik nəte na, a səkam ha magedze ɲgay aye bay. ¹⁷ Ka sərur ha ma dəba eye na, a say mambəde ha mədzal gær i bəba ɲgay ada mâ pa faya ɲgama. Ane tuk na, bəba ɲgay a kərah. Ezayu a pəla tsəved kwa ta mətuwe bəbay na, wewer mekeləɲ eye andaya hærwi mambəde ha wu nakə a ge aye bay.†

¹⁸ Sərur ha tæv nakə nəkurom malətse faya kame i Mbəlom aye na, andza mahamba nakə ahəl niye Israyel hay tə lətse faya tə lamay tə həlay aye bay. Ta ɲgatay a ako faya ma təmiye zləkəd zləkəd, ta ɲgatay a ləvon, dære a zəba bay, ta ɲgatay a mətasl nakə a vəzl ta gədan aye. ¹⁹ Ta tsəne maləve i tolom, ta tsəne maləve i mətseke me i Mbəlom. Tə tsəne maləve i mətseke me niye na, tə ge amboh mətseke me niye mâ tsikatayaw sa bay, ²⁰ hærwi wu nakə a tsikatay aye na, tə sla faya məsəmay naha bay. Mbəlom a gwadətay: «Ndoweye kə lamay a mahamba nakay, kwa

* **12:6** Dzeke hay 3.11-12. † **12:17** Zəba mə Madazlay i wu hay 25.29-34.

maa lamay gəṇaw, kwa way kalum na tə kwar ada kədum na.†» 21 Wu neheye Mbəlom a bəzatay ha aye na, ka dzədzar tay ha. Kwa Musa, a gwad: «Zluwer a geṇ, na dzədzariye.Š»

22 I kurom na, andza niye bay! Nəkurom i kurom ka həndzədum na, ka mahəmba i Siyon, gəma i Mbəlom nakə ma vəliye sifa aye, Zerozelem nakə mə mbəlom aye. Gawla i Mbəlom hay haladzay mahaya gər eye mə dəma məge magurlom, ma pasliye bo bay. 23 Nəkurom ka hayum gər ta siye i malkwara hay*, Mbəlom kə watsa məzele tay a dərəwel mə mbəlom. Ka həndzədum ka təv i Mbəlom, neṅgeye ndo məgatay sariya a ndo hay tebiye. Ka həndzədum ta ndo neheye nəteye ṅgwalak eye ka dāre i Mbəlom ada Mbəlom a təra tay ha tsədaṅṅa aye. 24 Nəkurom ka həndzədum ka Yesu. Neṅgeye ka həndzəd tay ha ka bo ndo hay ta Mbəlom hərwi ada Mbəlom mâ 6ar Dzam Wedeye ta nəteye. Ka həndzədum ka bambaz i Yesu nakə a gwatsaka fakuma aye. Bambaz eye niye faya ma tsikakweye ka wu nakə a ze ha bambaz i Abel faya ma tsikakweye aye.

25 Kə ge andza niye na, gum metsehe. Kā kərahum məpay zləm a bazlam i ndo nakə ma tsikakumeye aye bay. Ahəl niye na, ta kərah məpay zləm a ndo nakə a dawatay ha bazlam i Mbəlom ka məndzibəra aye. Nəteye niye ta təma abəra mə dəretsətseh bay. Nəkway neheye faya ka pakway zləm a mətsike me nakə a yaw mə mbəlom aye, ka kərahakwa na, ka slakweye faya mətəme abəra mə dəretsətseh sa bay. 26 Ahəl niye mətsike me i Mbəlom a bəlawə ha dala. Ane tuk na, anəke kə tsik, a gwad: «Sik nəte sa na, ma bəliye ha dala dekdek sa bay ta magərmbəlom aye dzay.†» 27 Bazlam neheye a gwad «sik nəte sa» aye na, a dəkway ha parakka wu neheye tə ge aye tebiye ta bəliye, ta dziye hərwi ada wu neheye ta bəliye təbey aye na, ta ndziye.

28 Kə ge andza niye na, gakway sisə a Mbəlom hərwi ka hutakweye bəy ṅgay

nakə ndəray ma bəliye ha dāda bay aye. Zambadəkway andza nakə a yay a gər aye, dəslakway ha gər ada rəhakway ha gər. 29 Hərwi ta dedək Mbəlom na, neṅgeye andza ako nakə ma təmiye wu hereyew hereyew aye.

13

Mede nakə a yay a gər a Mbəlom aye

1 Nəkurom ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, wudum bo nəte nəte mə walaṅ kurom huya. 2 Təmun mbəlok hay a gay kurom lele, kâ mətsum ha gər bay. Siye hay ta təma mbəlok hay a gay tay ze məsəre ha, mbəlok niye hay na, gawla i Mbəlom hay. 3 Dzalum ka ndo neheye ma daṅgay aye andza nəkurom ka bo dziye ma daṅgay. Dzalum ka ndo neheye ndo hay faya ta sateye dəretsətseh aye andza nəkurom dərmak faya ka sumeye dəretsətseh.

4 Dəslumay ha gər a məzle bo i zal ta ṅgwas. Zal ta ṅgwas ṅgay tâ ge madama bay. Sərum ha na, Mbəlom ma gateye sariya a ndo məge madama hay ada a ndo neheye ta zla ṅgwas zuk bay kwa a ndo neheye ta zla zal zuk bay faya ta giye madama aye.

5 Kā gum bor i suloy bay, dərəv kurom mâ ṅgwasə tə bəmalə nakə andaya fakuma aye. Hərwi Mbəlom a gwad:

«Na gakeye masəfaya dāda bay,
na gəriye kar ha dāda bay.*»

6 Hərwi niye, ka slakweye faya mətsike tə dərəv kway peteh:

«Bəy Maduweṅ Mbəlom ma dzəniye ga
huya,
na dzədzareye a wuray kwa tsekweṅ
bay.

Ndəray ma sliye məgeṇ wuray bay.†»

7 Dzalum ka bagwar kurom neheye tə dəkum ha bazlam i Mbəlom kurre aye. Zəbum ka mede tay ada ka məməte tay nakə tə mət aye. Pum mədzal gər kurom ka Mbəlom andza nəteye tə pa mədzal gər ka Mbəlom aye dərmak.

† 12:20 Madayaw abəra ma Ezipt 19.12-13. Š 12:21 Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 19.12; Bazlam mapala eye masulo eye 9.19. * 12:23 Malkwara hay na, a dā ha gawla i Yesu Kəriste hay. Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 4.22. † 12:26 Aze 2.6. * 13:5 Zəba mə Bazlam mapala eye masulo eye 31.6, 8; Zozowe 1.5. † 13:6 Dəmes hay 118.6.

⁸ Yesu Kæryste ka mbæda bay. Nenġeje kurre eye, anæke, ada kame, Yesu a mbæda tæbey. ⁹ Kâ tæmum ndo siye hay tâ sæpat kurom abæra ka tsæved i dedek ta matætike wu wedeye hay wal wal bay. Kâ tæmum wu nakæ ta tsikakumeye bay hærwi maa velay gædan a dærev i ndo na, ngwalak i Mbælom bæna wu mænda ma væleye gædan a dærev i ndo bay. Ndo neheye tæ pay bæzay a bazlam mapala eye nakæ a tsik ka wu mænda aye na, bazlam eye neheye mapala eye ka dzæna tay ha kwa tsekwen bay.

¹⁰ Ndo mævælaway wu a Mbælom neh-eye tæ kædaway wu a Mbælom mæ madzawadzawa i mædæslay ha gær a Mbælom nakæ ta lambad ta guguman aye na, ta sliye faya mænde wu nakæ nækway ka vèlakway a Mbælom ma tæv kway nakæ ka vèlawakway faya wu a Mbælom aye bay. ¹¹ Hærwi i tay na, ahæl nakæ ta kædaway naha wu a Mbælom aye na, bagwar i ndo mævælaway wu a Mbælom ma zliye bambaz eye, ma diye ha a tæv nakæ a ze siye hay tæ tsædanja aye, ma væleye a Mbælom hærwi ada Mbælom mâ pæsatay ha mezeleme tay. Slo eye na, ti ye ha abæra mæ wuzlahgæma tæ dul na.† ¹² Hærwi niye Yesu bæbay a mæt na, ti ye abæra mæ wuzlahgæma.‡ Ka mbæda ha bambaz ngay hærwi mæbere mezeleme i ndo hay. ¹³ Kæ ge andza niye na, kæ pakway bæzay a kule i Yahuda hay bay, takwa abæra mæ wuzlahgæma, takwa ka tæv ngay. Tæmakwa ndo hay ta tsadakway andza nakæ tæ tsaday aye dærmak. ¹⁴ Ka mændzibæra nakay na, gæma kway andaya ka ndzakweye mæ dæma ka tor eye bay. Faya ka tækakweye dære a gæma nakæ ka ndzakweye mæ dæma ka tor eye.

¹⁵ Zambadakway a Mbælom huya hærwi wu nakæ Yesu a ge aye. Ka zambadakweye ta mætsike me tæ bazlam kway. Kwa kæday, da ha nenġeje bagwar eye. Niye na, wu nakæ faya ka vèlakweye aye. Andza mægweðe ka zambadakweye a mæzele ngay. ¹⁶ Sa na, kæ mætsum ha gær ta mægatay ngwalak a siye i ndo hay bay, ngænum a bo wu kurom hay ta næteye. Kâ mætsum ha gær bay hærwi mævæle wu neheye andza wu kærise na, a yay a gær a Mbælom.

¹⁷ Ræhumatay ha gær a bagwar kurom hay, gum wu nakæ tæ gwadakum gum aye. Næteye na, ta gakumeye gær hærwi Mbælom ma tsætsahiye fataya ma kækay nakæ faya ta gakumeye gær aye. Ka ræhumatay ha gær na, ta giye mæsler tay ta mænġwese eye, mevel ma gateye bay. Mevel kæ gatay na, niye na, ma dzæniye kurom sa bay tebiye.

¹⁸ Duwulumay me a Mbælom hærwi may huya. Næmaa sær ha ta dedek dærev may tsædanja, a samay mæge wu ngwalak eye huya. ¹⁹ Neñ faya na tsætsahiye naha fakuma wene wene eye na, duwulumay me a Mbælom hærwi ada nâ ma naha a tæv kurom ta bæse.

Mandæve i bazlam

²⁰ Maa vèlakway zay a dærev na, Mbælom. Maa lætse ahaya Bøy Maduwen Yesu abæra ma mædahan na, nenġeje. Ka tæra ha Yesu ndo mætsækure bagwar eye, kæ mæt hærwi kway tæban ngay hay. Mbælom kæ zla bambaz ngay, kæ bar ha dzam ta nækway ka tor eye. ²¹ Mbælom mâ vèlakum gædan mæ wu ngwalak eye hay tebiye hærwi ada kæ gum wu nakæ a yay a gær aye. Mâ ge mæsler ngay mæ nækway tæ hælai i Yesu Kæryste hærwi ada kæ gakwa wu nakæ a yay a gær aye. Ndo hay tâ zambaday a Mbælom ka tor eye! Mâ ge andza niye!

Mætsike me

²² Malamar ga hay, na watsakum naha dærewel nakay hærwi mævèlakum gædan. Neñ faya na gakumeye naha amboh, pum bazlam neheye a dærev kurom hærwi na watsakum naha na, tsekwen tsa. ²³ Særum ha, malamar kway Timote nenġeje ma danġay sa bay. Tadæ kæ ndislew ka tæv ga bæse, ahæl nakæ na diye mazæbakumaw dære aye na, næmaa diye naha salamay. ²⁴ Tsikumatay ha me a ndo neheye bagwar kurom aye ada a ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu tebiye. Ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu neheye ti yaw ma Itali aye ta tsikakum naha me dærmak. ²⁵ Mbælom mâ pa ngama ka nækurom tebiye.

† 13:11 Zæba Levitik 16.27. § 13:12 Zæba Yuhana 19.17-20.

Derewel nakə Yakuba a watsa aye Məfələkwe

Mə dərewel i Yakuba na, matətike ta məvələ gədaŋ a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye nəteye maŋgəna gər eye ka mändzibəra tebiye aye. Yakuba a watsa derewel nakay na, a Yahuda neheye tə pa mədzal gər ka Yesu aye.

Derewel i Yakuba faya ma tsikateye a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ka metsehe (1.2-8; 3.13-18). Andza niye, ta sliye faya mändze bəŋbəŋ kame i wu nakə ma dziye ha ndo zezeŋ aye: Dəretsətseh i mändzibəra (1.2-4), mawudə matəre zlele eye (1.9-11; 5.1-6); mawudə mäge mənese (1.2-18; 4.1-9), mədəslay ha gər a bo (4.13-16). Derewel nakay faya ma gwadiye: Məpe mədzal gər ka Mbəlom na, faya ma diye ha ndo ka mäge metsehe (2.14-26), məgay metsehe a bo ada mändze bəŋbəŋ kame i mənese (zəba ma 3.1-12).

Yakuba a watsa derewel nakay na, a ndo neheye zlele eye bay aye (zəba ma 2.6). Derewel nakay faya ma gwadateye ta kəts ndo i mətawak hay bay (2.1-13). A gwad zlele na, lele bay hərwi nakə ndo i zlele hay tə ge ha məsler tə dəma bay aye (5.1-6).

Mətsike me

¹ Neŋ Yakuba, ndo i məsler i Mbəlom ta Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste.

Na tsikakum naha me a nəkurom ndo i Mbəlom neheye ka mändzibəra tebiye aye.

Mbəlom ma vəliye metsehe a ndo neheye tə dzala ha faya aye

² Malamar ga hay, dəretsətseh hay waray waray i mədze nakə ta dziye kurom ha, ta ndzakum a gər na, dərev kurom mâ ŋgwasə haladzay, ³ hərwi ka sərūm ha na, tadə ka pum mədzal gər kurom ka Mbəlom huya ada faya ka səmumay naha a mədze nakə ta dziye kurom ha aye na, ka ndzum-eye bəŋbəŋ lele. ⁴ Ndzum bəŋbəŋ hus ka mändəve eye hərwi ada ka tərumeje masəra gər eye hay mə wu hay tebiye ada

wuray mâ kətsakum bay, wu nakə lele bay aye mâ ge andaya mə dərev kurom bay.

⁵ Tadə ndoweje mə walaŋ kurom metsehe ŋgay andaya hala bay na, mâ tsətsah ka Mbəlom hərwi ada Mbəlom mâ vəlay. Mbəlom a vəlawə kwa a way tə dərev ŋgay peteh, ma kərahiye ha a ndo bay, ta dedek ma vəlije metsehe a ndo nakə ka tsətsah faya aye. ⁶ Ane tuk na, tadə ndoweje ma tsətsahiye wu ka Mbəlom na, mâ sər ha ta dedek Mbəlom ma vəleye, mâ dzala gər faya sulo sulo bay hərwi ndo nakə mədzal gər ŋgay sulo sulo aye na, neŋgeje andza dəloy nakə wekit wekit mətasl a bəl kwa a diye wuray wuray tebiye aye. ⁷ Slala i ndo nakay andza niye mâ dzala mə gər ŋgay Bəy Maduweŋ ma vəleye wu bay, ⁸ hərwi mədzal gər ŋgay sulo sulo ka Mbəlom, mədzele gər ŋgay ka wu nəte bay.

Ndo i mətawak hay ta ndo i zlele hay

⁹ Ndo nakə mətawak eye faya ma pay bəzay a Yesu Kəriste aye na, dərev ŋgay mâ ŋgwasə hərwi Mbəlom ka səkah ha. ¹⁰ Ndo nakə zlele eye faya ma pay bəzay a Yesu Kəriste aye na, dərev ŋgay mâ ŋgwasə dərmak hərwi Mbəlom kə ma ha ka dala. A sər ha na, ma dziye andza məvurze i guzer nakə a bəta bəse aye. ¹¹ Pat kə zla faya abəra ŋgulak na, ma kuliye ha guzer, məvurze hay ta kutsiye ada məle tay kə nas. Andza niye, ndo i zlele ma dziye tə məsler ŋgay hay tebiye andza guzer neheye tə bəta kəriye tsa aye.

Mbəlom ma dziye ha ndo bay

¹² Məŋgwese ma ndziye ka ndo nakə a səmay naha a mədze neheye tə dza ha aye. Kə səmay a mədze neheye na, Mbəlom ma vəleye magogoy ŋgay, andza məgwedə sifa nakə a gwad ma vəliye a ndo neheye a wudə tay ha aye.

¹³ Tadə masəpete kə ndzay a gər a ndoweje na, mâ gwad «Maa səpat ga na Mbəlom» bay hərwi ndəray ma sliye masəpete Mbəlom ka mäge mənese bay, ada Mbəlom a səpat ndo a mənese bay dərmak. ¹⁴ Kwa way a ge mənese na, ta bor i bo ŋgay nakə lele bay a səpat na ka mäge mənese aye. ¹⁵ Wu neheye lele bay a dzala mə gər ŋgay aye, ma dəba i mändze tsekweŋ na, ma giye parakka. Mezeleme

niye ka sakah haladzay na, ma diye ha a mämäte. ¹⁶ Malamar ga neheye na wuda kurom haladzay aye, ndaray mâ vakum gər bay. ¹⁷ Wu neheye ngwalak eye tebiye ti yaw abəra ka təv i Mbəlom, wu neheye lele eye na, i Mbəlom Bəba kway nakə a ge pat tə wurzla hay aye. Mbəlom na, a mbəda bay, a mbəda andza pat nakə a mbəda ma gəriye kurom ha a ləvonj aye bay. ¹⁸ A vəkakway sifa tə bazlam ngay dedek eye. A ge niye na, tə dārev hərwi ada kâ tərakwa kurre eye hay mə walaŋ i wu neheye a ge aye.

Pumay zləm a bazlam i Mbəlom ada gum wu nakə a tsik aye

¹⁹ Malamar ga neheye na wuda kurom haladzay aye, dzalum ka wu nakay anaŋ aye: Ndzum tsezlezleŋje ka məpay zləm a wu neheye siye i ndo hay ta tsikiye aye, ane tuk na, kâ tsik me bəse tsa bay, zla həlay eye təday ada kâ ge mevel bəse bay dərma, ²⁰ hərwi ndo nakə ma giye mevel aye na, ma sliye faya mäge wu nakə a yay a gər a Mbəlom aye bay. ²¹ Hərwi niye, zlum na wu neheye lele bay tebiye abəra mə dārev kurom, kâ gum mezeleme sa bay. Rəhum ha gər kurom ka dala kame i Mbəlom, ada pumay zləm a bazlam nakə a pa a dārev kurom aye. Bazlam nakay na, gədaŋ ngay andaya mətəme ha məsəfəre kurom.

²² Kâ tərur ndo məpay zləm a wu nakə Mbəlom a tsik aye dəkdek bay, gum wu nakə a tsik aye dərma. Ndo nakə a pay zləm dəkdek tsa kə ge na faya məsler eye bay na, a vay gər a bo ngay. ²³ Tadə ndoweye a pay zləm a bazlam nakay ada kə ge wu nakə a tsik aye bay na, neŋgeye andza ndo nakə a zəba ka dāre ngay mə malam, neŋgeye kəkay na, a ngatay. ²⁴ A zəba ka dāre ngay lele na, a ye ngway. Neŋgeye kəkay na, a mətsa ha gər tə mazəbe ngay. ²⁵ Ndowneye ka zəba dāre a bazlam i Mbəlom mapala eye, kə ge ha məsler tə wu nakə a tsik aye na, Mbəlom ma piye faya ngama. Mâ pay zləm dəkdek tsa ada mâ mətsa ha gər bay. Ane tuk na, dūh mâ rəhay ha gər. Mbəlom ma piye faya ngama hərwi bazlam nakay mapala eye ngwalak eye, neŋgeye gədaŋ eye hərwi mətəme kway ha abəra mə mezeleme.

²⁶ Tadə ndoweye kə dzala neŋgeye ndo məpay bəzay a Mbəlom, kə gay metsehe a dərneh ngay bay faya ma tsikiye wu neheye lele bay aye huya na, a vay gər a bo ngay, məpay bəzay a Mbəlom ngay niye ma giye ngama kwa tsekweŋ bay. Bazlam ngay neheye faya ma tsikiye ta təra kəriye. ²⁷ Məpay bəzay a Mbəlom ta lele eye nakə a yay a gər a Mbəlom aye na, məgatay gər a wur mətawak hay, a madakway i ngwas neheye faya ta siye dāretsətseh aye. Mâ gay metsehe a bo ngay hərwi ada wu i mändzibəra neheye lele bay aye tã ye ha a mezeleme bay.

2

Ndo hay tebiye kame i Mbəlom na, nətə

¹ Malamar ga hay, nəkurom na, ka dzalum ha ka Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste. Neŋgeye bagwar eye a ze wu hay tebiye ta məzlaḅ, ka ngatakway a Mbəlom na, ma neŋgeye. Hərwi niye, kâ ngənum ha ka bo abəra ndo hay bay. ² Agəna ndo andaya, a pa ka bo peteked neheye tə le aye, a pa wu a wur həlay neheye tə vəd ta gura eye, a ye naha a məhay gər kurom. Ndo nged na, mətawak eye peteked ngay neheye ka bo aye lele bay. ³ Nəkurom ka dəslumay ha gər na, a ndo nakə a pa ka bo peteked neheye tə le aye, ka gwadumay: «Amboh, dara, ndza ka dzaŋga ngwalak eye.» Ndo nakə mətawak eye na, ka gwadumeye: «Lətse mələtse» kəgəbay ka gwadumeye «Ndza kanaŋ ka dala.» ⁴ Tadə ka gum andza niye na, ka ngənum tay hay ka bo abəra ndo hay bədaw? Ka gumay sariya a ndo nətə mə walaŋ i ndo niye hay bədaw? Wu neheye ka dzalum aye na, lele bay.

⁵ Malamar ga neheye na wuda kurom haladzay aye, tsənum lele, ka sərur təbədew Mbəlom a pala ndo neheye mətawak eye ka mändzibəra aye na, hərwi ada tã pa mədzal gər ka Yesu Kəriste ada tã huta zlele nakə dedek eye, a pala tay hərwi ada tã fələkwa a Bəy i Mbəlom nakə a gwad ma zliye, ma vəliye a ndo neheye ta wuda na aye. ⁶ Ane tuk na, nəkurom dūh faya ka kəsumeye tay ha ndo i mətawak hay. Maa gawakum dāretsətseh na, ndo i zlele hay na

gwad dūh ba? Maa vahawa kurom kame i sariya na, nateye. ⁷ Maa tsik wu nakə lele bay aye ka mæzele ŋwalak eye i Yesu Kəriste nakə tə zalakum ha aye na, ndo i zlele hay.

⁸ Tadə ka rəhumay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala eye nakə tə watsa mə Derewel i Mbəlom aye na, ka gum lele. Bazlam nakay mapala eye a gwad: «Wudə ndo i maged yak dərma andza ka wudə na gər yak.*» ⁹ Ane tuk na, tadə ka ŋgənum tay ha ka bo abəra ndo hay na, ka gum mənese, bazlam mapala eye ma gəsiye kurom hərwi nakə ka rəhumay ha gər bay aye.

¹⁰ Kwa tadə ndoweye ka rəhay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala eye tebiye, ane tuk na, kə nas ha nate ka rəhay ha gər bay na, niye na, andza məgwede kə nas tebiye.

¹¹ Hərwi Mbəlom nakə a gwad: «Kā ge madama bay†» aye na, a gwad, «Kā kəd gər i ndo bay‡» dərma, ane tuk na, tadə ka kəd ndo na, kwa ka ge madama bay na, ka nas ha bazlam i Mbəlom mapala eye. ¹² Hərwi niye faya na gwadakumeye, sərūm ha, mə wu neheye ka tsikumeye ada mə wu neheye ka gumeye na, Mbəlom ma gakumeye sariya, ma tsətsahiye tadə nəkurom ka rəhumay ha gər a bazlam nakay gədan ŋgay andaya mətəme kurom ha aye. ¹³ Tadə ndoweye kə sakay naha a siye i ndo hay bay na, ahəl nakə Mbəlom ma giye sariya aye ma sakay naha bay dərma. Ane tuk na, tadə ka sakay naha a ndo hay na, Mbəlom ma gəsiye kar a sariya bay.

Məpe mədzał gər ka Yesu ta mäge məsler

¹⁴ Malamar ga hay, tadə ndoweye kə tsik tə bazlam kə dzala ha ka Mbəlom, ane tuk na, kə ge wu nakə Mbəlom a tsik aye bay na, ma dzəniye na ma kəkay? Mədzał ha andza nakay na, ma təmiye ha bay. ¹⁵ Agəna siye i ndo məpay bəzay a Yesu Kəriste hay andaya, peteked andaya fataya bay, may a wur fataya dərma. ¹⁶ Tadə ndo mə walaŋ kurom a gwadatay: «Dum tə zay. Mbəlom mā vəlakum peteked ta wu mənday», ane tuk na, kə vəlatay wu bay na, ŋgama eye

mey? ¹⁷ Mədzał ha ka Mbəlom na, andza niye dərma. Tadə ndoweye kə gwad kə dzala ha ka Mbəlom, ane tuk na, kə ge məsler ŋwalak eye bay na, mədzał gər ŋgay ka Mbəlom kə mət.

¹⁸ Agəla ndoweye ma gwadiye «Ndo ŋged faya ma dzaliye ha ka Mbəlom, ndo ŋged faya ma giye məsler ŋwalak eye.» Na mbədəye faya na, bəzeŋ ha ma kəkay nakə faya ka dzaliye ha ka Mbəlom aye ada faya ka giye məsler ŋwalak eye bay. Ada neŋ na bəzakeye ha məsler ga neheye ŋwalak eye hərwi ada kə ŋgatay neŋ faya na dzaliye ha ka Mbəlom. ¹⁹ Ka dzala ha Mbəlom andaya nate ŋgweŋ. Ka ge lele. Kwa məsəfəre neheye lele bay aye ta dzala ha dərma, ada hərwi niye faya ta dzadzariye.

²⁰ Nəkar ndo i matərakahaŋ! A saka tə daka ha mədzał gər ka Mbəlom ze mäge məsler ŋwalak eye na, ma giye ŋgama bay na, ka sər təbədəw? ²¹ Bəba tətə kway Abraham a təra tsədəŋŋa kame i Mbəlom na, ta tsəved waray? A təra tsədəŋŋa na, tə wu nakə a ge aye bədəw? A zla wawa ŋgay Izak məkədəy naha a Mbəlom. ²² Anəke ka sər ha mədzał ha ka Mbəlom ada ta mäge məsler ŋwalak eye hay ti ye ka bo salamay. A ge ha andza niye na, kə vəlay ha dərəv ŋgay peteh a Mbəlom. ²³ Wu nakay a ge bo na, andza nakə tə watsa mə Derewel i Mbəlom, a gwad: «Abraham a dzala ha ka Mbəlom, hərwi niye Mbəlom a təra ha ndo i dedek kame ŋgay. §» Tə zalał «dzam i Mbəlom.» ²⁴ Ka sərūm ha na, ndo a təra tsədəŋŋa kame i Mbəlom na, hərwi nakə a ge məsler ŋwalak eye hay aye dərma bəna ta mədzał gər dekdek bay.

²⁵ Ta Rahab ŋgwas mäge madama bəbay andza niye. Ndo məsləre i Yahuda ti ye a gay ŋgay na, ka dzəna tay ha. Kə datay ha tsəved mekeleŋ eye hərwi ada tə təma. Hərwi məsler ŋgay nakə a ge andza niye aye na, ka təra ndo tsədəŋŋa eye kame i Mbəlom.*

²⁶ Andza niye, tadə məsəfəre ki yaw abəra ma ndo na, ndoweye niye kə mət. Mədzał ha ka Mbəlom na, andza niye dərma. Tadə ndoweye kə ge məsler ŋwalak eye hay bay na, mədzał gər ŋgay ka Mbəlom kə mət.

* **2:8** Levitik 19.18. † **2:11** Madayaw abəra ma Ezipt 20.14, Bazlam mapala eye masulo eye 5.18. ‡ **2:11** Madayaw abəra ma Ezipt 20.13, Bazlam mapala eye masulo eye 5.17. § **2:23** Madazlay i wu hay 15.6. * **2:25** Zozowe 2.1-21.

3

Gumay metsehe a dərneh kurom

¹ Malamar ga hay, kâ tərüm tebiye kurom eye ndo matətike tay ha ndo hay bay. Sərüm ha nəmay neheye nəmaa tətikateye a ndo hay aye ta gameye sariya ma ziye i ndo siye hay.

² Nəkway tebiye faya ka gakweye mənese. Tadə ndoweye faya ma tsikiye me ze mäge mənese na, neŋgeye ndo i dedək. Kə sla dā məgay metsehe a bo ŋgay. ³ Dzalum ka pəles təday. Ka pakway bəre a bazlam a pəles na hərwi ada mâ rəhakway ha gər ada ma zəŋgaliye tsəved nakə a sakway aye. ⁴ Zəbum ka kwalalaŋ i yam bagwar eye. Kwa tadə bagwar eye hay bəbay ada mətasl faya ma vəzliye ta gədaŋ ma diye ha bəbay na, ndo faya ma geye metsehe tə wuye andaya tsekweŋ hərwi ada mâ ye a təv nakə a say aye. ⁵ Dərneh i ndo na, andza niye dərma. Kwa neŋgeye tsekweŋ bəbay na, ma sliye mədəslay ha gər a bo tə wu bagwar eye hay.

Zəbum! Ako tsekweŋ na, ma təmiye kəsaf bagwar eye tebiye təlmed təlmed. ⁶ Dərneh i ndo bəbay andza ako. Mənese i mändzibəra na, mə dəma, mə bo kway. Faya ma nasiye ha bo tebiye. Ma vatiye ako nakə ma dziye ha məsəfəre i ndo tebiye. Ako niye a yaw na ma ako nakə ma mbatiye bay ka tor eye.

⁷ Ndo hay ta sliye faya məgay metsehe a wu hay tebiye, ta sliye faya ka wu i pesl hay, dīyeŋ hay, dədəcə hay ada tə kələf dərma. ⁸ Ane tuk na, ndo hay ta sliye faya məgay metsehe a dərneh bay. Neŋgeye na, wu nakə lele bay aye. A sla faya mändze səkeffe bay. Neŋgeye maraha eye ta muwar nakə ma kədiye ndo aye. ⁹ Ta dərneh na, ka zambadəkweye ha a Mbəlom Bəba kway, ada ka vələkweye tay ha mezeleme a ndo neheye a ge ka mandzəkit bo ŋgay aye dərma. ¹⁰ Bazlam i mazambadəy a Mbəlom ta mävəle mezeleme a ndo a yaw mə hud i bazlam eye nətə. Malamar ga hay, mâ təra andza niye bay. ¹¹ Yam nakə a tsəhən aye ta yam nakə hərwak hərwak aye ta ŋgəzaweye ma bədiyem eye nətə dāw? ¹² Malamar ga hay, sərüm gurov ma sliye faya məwe tetədəcəz dāw? Werepezl ma

sliye faya məwe gurov dāw? Yam nakə a tsəhən aye na, ma ŋgəzaweye yam nakə a tsəhən bay aye bay.

Metsehe nakə a yaw abəra ka təv i Mbəlom aye

¹³ Ndo i metsehe andaya mə walaŋ kurom dāw? Ndo i ndaraw andaya dāw? Mâ bəzay ha metsehe ŋgay ta mäge məsler ŋgwalak eye hay ada mâ hənə ha gər ŋgay ka dala. ¹⁴ Agəna nəkurom sələk eye, ada dərev kurom dūwekeke, ada faya ka dzalumeye ka bo kurom eye dəkdek tsa dərma. Tadə kə ge andza niye na, kâ ŋgalakum bay ada kâ rawum me ka dedək bay. ¹⁵ Slala i metsehe niye na, a yaw abəra ka təv i Mbəlom bay, nakay na, i mändzibəra. Məsəfəre i Mbəlom andaya mə dəma bay, wu i ndo zezəŋ hay, a yaw mə həlay i Fakalaw. ¹⁶ Tadə ndo hay sələk eye hay ada faya ta dzaliye ka bo tay eye dəkdek na, wu hay ta diye ka bo ta tsəved eye sa bay ada slala i wu neheye lele bay aye ta ndohwaweye dərma.

¹⁷ Ane tuk na, metsehe nakə a yaw abəra ka təv i Mbəlom aye na, wal. Neŋgeye na, tsədaŋŋa, a vəl mändze zay mə walaŋ i ndo hay, neŋgeye ləfedede, a sara ha gər toŋgwa toŋgwa bay, a sakay naha a ndo hay, a ge na, məsler ŋgwalak eye huya, a ŋgəna tay ha ka bo abəra ndo bay, dərneh mə bazlam ŋgay sulo təbey. ¹⁸ Ndo neheye ta wudə mändze zay aye na, faya ta dzəniye siye i ndo hay ka məhute mändze zay. Wu nakə faya ta giye na, ma giye lele. Ma giye andza ta sləga wu a guvah ada tə dza wu nakə a ndzohw aye.

4

Kâ gum dzam ta mändzibəra bay

¹ Mətsal bo tə matəre mə walaŋ kurom na, a yaw məŋgay? Na gwad hərwi nakə bor i bo kurom hay faya ta tsaliye bo mə nəkurom aye.

² A sakum wu hay, ada ka hutum bay na, nəkurom maləva bo eye ka məkədə ndo hay. Ka gumeye dəre ka wu hay ane tuk na, ka slumeye faya məhute bay. Hərwi niye faya ka tərumeye ada faya ka tsalumeye bo mə walaŋ kurom aye. Ka hutumeye wu nakə a sakum aye bay hərwi ka tsətsahum ka Mbəlom hərwi ada mâ vələkum bay.

³ Kwa tadā ka dūwulumay me a Mbəlom hārwi ada mā vəlakum, ma vəlakumeye bay hārwi ka dūwulumay me ta tsəved lele aye bay, ka tsətsahum wu neheye ka gum faya dāre aye.

⁴ Nəkurom ka tərūm andza ŋgwas neheye faya ta giye madama aye. Sərūm ha, tadā ndoweye ka wuda wu i mändzibəra na, neŋgeye ndo mäne dāre i Mbəlom. Ndo nakə a say məpay bəzay a wu i mändzibəra aye na, ka təra ndo mäne dāre i Mbəlom.

⁵ Nəkurom ka dzalum wu nakə tə watsa a Derewel i Mbəlom aye na, ka təra wu kəriye daw? A gwad: «Məsəfəre nakə Mbəlom a pa a bo kway aye na, sələk eye.» ⁶ Sa na, ma vəlakweye ŋgama nakə a ze wu tebiye aye. Andza nakə tə watsa a Derewel i Mbəlom aye na, «Mbəlom ma kərahiye ndo neheye ta dəslay ha gər a bo aye, ane tuk na, ma vəliye ŋgama a ndo neheye tə həna ha gər aye.*»

⁷ Hārwi niye, rəhumay gər a Mbəlom. Səmunay naha a Fakalaw, ma hwayakumeye. ⁸ Həndzədum ka təv i Mbəlom, ma həndzədiye tə nəkurom dərma. Nəkurom neheye faya ka gumeye mezeleme aye, barum na həlay kurom. Nəkurom neheye mədzal gər sulo sulo aye, zlum na mezeleme abəra mə dārev. ⁹ Ndzum tsokodokkwa hārwi mezeleme kurom hay, ada tuwum. Kā ŋgwasum dūh bay, tuwum. Dārev kurom mā ŋgwasa sa bay, ane tuk ndzum tsokodokkwa. ¹⁰ Hənum ha gər kurom kame i Mbəlom hārwi ada mā səkah kurom ha.

Kā gum sariya ka ndo bay

¹¹ Malamar ga hay, kā tsikum wu nakə lele bay aye ka ndo hay bay. Ndo faya ma tsikiye wu nakə lele bay ka ndo aye ada faya ma giye faya sariya aye na, a tsik wu nakə lele bay ka bazlam mapala eye ada faya ma giye faya sariya dərma. Azlakwa tadā faya ka giye sariya ka bazlam mapala eye na, faya ka rəhay ha gər, faya ka giye faya sariya dekdek tsa. ¹² Maa vəl bazlam mapala eye a ndo hay na, Mbəlom nəte ŋgweŋ. Ndo mäge sariya na, neŋgeye nəte ŋgweŋ. Maa sla mətəme tay ha ndo hay na, neŋgeye nəte. Maa sla mədze tay ha

na, neŋgeye nəte ŋgweŋ. A nəkar, ka dzala nəkar na, way nakə ka gateye sariya a ndo hay aye.

Kā dəsłumay gər a bo bay

¹³ Pumay zləm a wu nakə na tsikiye, nəkurom neheye faya ka gwadumeye: «Bəgom kəgəbay tādə na, nəmaa diye a wuzlah gay, nəmaa ndziye mə dəma məve nəte hārwi məhute suloy haladzay.»

¹⁴ Ane tuk na, nəkurom na, ka sərūm wu nakə ma giye bo tādə aye bay. Məsəfəre kurom na, andza makukulek nakə mändze tsekweŋ ka ŋgateye, tsa na, ma dziye sa aye. ¹⁵ Ka gwadumeye dūh na: «Tadā kə yay a gər a Mbəlom na, nəmaa ndziye tə dāre, nəmaa giye wu nakay kəgəbay wu taday.» ¹⁶ Ane tuk na, faya ka ŋgalakumeye, ka ŋgalakumeye tə bazlam kurom neheye faya ka tsikumeye aye. Mäge andza niye lele bay.

¹⁷ Andza niye sərūm ha na, ndoweye a sər mäge ŋgwalak ada kə ge na bay na, kə ge mənese.

5

Nəkurom ndo i zlele hay, gum metsehe

¹ Gum metsehe nəkurom ndo i zlele hay, tuwum bo kurom ta magala hārwi dāretsətseh neheye faya ta həbiye kurom aye. ² Zlele kurom hay ta ze, peteked kurom hay bəbay mətul hay ta nda. ³ Gura kurom hay ta suloy kurom na, reŋgez kə nas tay ha, reŋgez ma makumeye ha mənese hārwi nəkurom həzay eye. Bo kurom ma ta nasiye dərma, andza ta fəkiye ta ako. Ka hayumay gər a zlele a həlay nakay anaŋ mändzibəra mazlambar ma ndəviye aye. ⁴ Ka vumatay gər a ndo neheye tə ge məsler ma guvah kurom aye, ka vəlumatay wu i merəbe tay bay. Tsənum kəkay nakə faya ta tuweye naha bo a Mbəlom hārwi ada mā dzəna tay ha aye. Ndowneye neheye tə gakum məsler aye na faya ta tuwiye ada Bəy Maduweŋ Mbəlom Gədaŋ eye faya ma tsəniye.

⁵ Ka ndayum bəra tə zlele kurom ka mändzibəra, ka pumay bəzay na, wu neheye tə yakum a gər aye. Ka ndawum wu mənday haladzay, ka gəlawum tetəp tetəp

* 4:6 Dzeke hay 3.34.

andza sla nakə ta kədiye. ⁶ Ka gəsüm tay ha ndo neheye ta gakum wuray bay aye a sariya, ka kədüm tay ha. Nəteye na, ta ge fakuma gədaŋ bay.

Zlum ŋgatay ada dūwulum me

⁷ Malamar ga hay, zlum ŋgatay hus a həlay nakə Bəy Maduweŋ ma maweye fakwaya aye. Zəbum ka ndo məfəte hay təday. Ndo məfəte na, ma həbiye wu i guvah ŋgay hay ta məzle ŋgatay. Ma həbiye na, ka madazlay i makurre i yam məpe hus ka maduk i duk i yam nakə tsiy ma piye sa bay aye. ⁸ Nəkurom dərma, zlum ŋgatay. Ndzum ɓəŋɓəŋ hərwi pat i məmaw i Bəy Maduweŋ kway mazlambar faya ma ndisleweye.

⁹ Malamar ga hay, kâ guŋguzum wuray a bo bay hərwi ada Mbəlom mâ gəs kurom a sariya bay. Tsənum, ndo nakə ma giye sariya aye mazlambar faya ma ndisleweye, neŋgeye malətsa eye ka həlay məged.

¹⁰ Malamar ga hay, dzalum ka ndo məde ha bazlam i Mbəlom neheye ahəl niye tə tsik me ta məzele i Mbəlom aye. Ta sa dəretsətseh ada ta zla ŋgatay. Nəkurom dərma, zlum ŋgatay andza nəteye. ¹¹ Zəbum, ndo neheye Mbəlom a pa fataya ŋgama hərwi nakə tə səmay naha a dəretsətseh aye. Ka tsənum labara i Zəb nakə a səmay naha a wu hay ahəl nakə dəretsətseh a ndzay a gər aye.* Ma dəba eye na, ka sərum ha wu nakə Mbəlom a vəlay aye.† Ta dedək Mbəlom na, a sakay naha a ndo hay, ma gateye ŋwalak.

¹² Malamar ga hay, bazlam bagwar eye anaŋ: Mə wu hay tebiye na, kâ mbađum bay. Kâ mbađum ta magərmbəlom bay, kâ mbađum ta dala bay, kâ mbađum tə wu mekeleŋ eye bay. Lele na, ayaw kurom mâ ndza ayaw. A'ay kurom mâ ndza a'ay. Tsikum andza niye hərwi ada Mbəlom mâ gəs kurom a sariya bay.

¹³ Tadə ndo andaya mə walaŋ kurom faya ma siye dəretsətseh na, mâ dūwulay me a Mbəlom. Tadə ndo andaya mə walaŋ kurom dərev ŋgay faya ma ŋgwasiye na, mâ gay naha dəmes a Mbəlom, mâ zambađay.

¹⁴ Tadə ndo andaya dəvats eye mə walaŋ kurom na, mâ zalatay a madugula i ndo məpe mədzal gər ka Yesu hay hərwi ada tâ fada faya mal ta məzele i Bəy Maduweŋ Yesu ada tâ dūwulay me a Mbəlom hərwi ŋgay. ¹⁵ Tadə ka dūwulay me a Mbəlom ada kə dzala ha Mbəlom kə tsəne mađuwule me ŋgay na, ma dzəniye na. Bəy Maduweŋ ma mbəliye ha. Tadə kə ge mezeleme na, Mbəlom ma pəsay ha dərma.

¹⁶ Hərwi wu nakay, neŋ faya na gwadumeye, dūm ha a bo mezeleme kurom hay mə walaŋ kurom nəte nəte, ada dūwulumay me a Mbəlom hərwi ndo siye hay dərma hərwi ada Mbəlom mâ təma kurom ha. Mađuwule me i ndo nakə tsədaŋŋa kame i Mbəlom aye na, gədaŋ eye haladzay. ¹⁷ Dzalum ka Eliya nakə ahəl niye aye. Neŋgeye na, ndo andza nəkway. Ka dūwulay me a Mbəlom tə dərev ŋgay peteh hərwi ada yam mâ pa bay.‡ Yam kə pa ka dala niye bay məve mahkar ta kiye məkwa. ¹⁸ Ma dəba eye na, a dūwulay me a Mbəlom hərwi ada yam mâ pa sa. Mbəlom a paw yam ada wu hay ta ndzohwaw dərma.§

¹⁹ Malamar ga hay, tadə ndoweye mə walaŋ kurom kə dze abəra ka tsəved i Mbəlom, tsa na, ndo ki ye kə ma ahaya ka tsəved na, ²⁰ sərum ha ndoweye nakə ka dzəna ndo i mezeleme hərwi ada mâ gər ha mezeleme aye na, ma təmiye ha ndo i mezeleme niye abəra ma mədahaŋ. Kwa tadə mezeleme ŋgay haladzay bəbay na, Mbəlom ma pəsay ha.

* 5:11 Zəb 1.1–2.10. † 5:11 Zəb 42.10–17. ‡ 5:17 Zəba mə 1 Bəy hay 17.1. § 5:18 Zəba mə 1 Bəy hay 18.1, 41–46.

Makurre i d̄erewel nak̄e Piyer a watsa aye M̄af̄el̄akwe

Piyer a watsa d̄erewel na, a ndo m̄ape m̄adzal ḡar neheye ma ḡama zlam ka dala i Roma ta diye i tsakay ada ta diye i b̄ezay i mb̄alom i Azi nak̄e t̄e zalay an̄ake Turki aye. N̄ateye mandza eye m̄e d̄ama andza mb̄azlew hay h̄arwi n̄ateye ndo m̄ape m̄adzal ḡar hay ka Yesu (1.1; 2.11). Ta z̄eba fataya andza ndo hay bay, t̄e d̄asawa fataya parasay k̄ariye ada t̄e gawatay d̄arets̄etseh.

Piyer a watsa h̄arwi m̄av̄elatay ḡedan̄ ka m̄ape m̄adzal ḡar ada ka wu nak̄e t̄e pa faya m̄adzal ḡar aye, a v̄elatay ḡedan̄ ka m̄andze andza ndo neheye Mb̄alom a pala tay aye.

Piyer a watsa a ndo neheye mede tay andza i b̄eba t̄ete tay hay sa bay ada andza i ndo tay hay sa bay (1.13–2.4). A d̄atay ha a ndo m̄ape m̄adzal ḡar hay ka Yesu (2.4–10). Ta s̄liye m̄as̄amay naha a wu neheye mawura bo aye (1.3, 13, 21; 3.15).

Mb̄alom a l̄atse ahaya Yesu ab̄era ma m̄adahan̄. M̄adok i ndo m̄ape m̄adzal ḡar hay na, nen̄geye (4.12–19). Ma m̄andze m̄e walan̄ i ndo hay na, mawud̄e bo, m̄ah̄ane ha ḡar n̄ate ta n̄ate a bo, faya ma lakiye tay ha ndo m̄akalay kame a ndo hay, gawla hay ada ta hawal i ndo siye hay ka ts̄aved̄ ngwalak eye (5.1–7; 1.22–2.3). Slala i m̄andze andza nakay na, faya ma d̄ateye ha a ndo i b̄era hay ta s̄liye faya m̄atsede tay a ndo m̄ape m̄adzal ḡar hay ka Yesu bay.

M̄atsike me

¹ Maa watsa d̄erewel nakay na, nen̄ Piyer, ndo i maslan̄ i Yesu K̄ariste. Na watsakum naha a n̄akurom ndo i Mb̄alom neheye ka nḡanum ḡar kuye kuye, n̄akurom an̄ake mandza eye madurlon̄ eye hay ka dala i Pontus, ka dala i Galat, ka dala i Kapados, ka dala i Azi ada ka dala i Bitini aye. ² Kurre ah̄el niye 6a Mb̄alom a s̄ar wu nak̄e ma giye h̄arwi kurom aye. A pala kurom na, mata t̄ere ndo nḡay hay ta ḡedan̄ i M̄as̄af̄ere nḡay h̄arwi ada k̄a

r̄ahumay ha ḡar a Yesu K̄ariste h̄arwi ada t̄a gwatsaka fakuma bambaz nḡay. Niye na, ka t̄arumeye ts̄ed̄an̄ja kame i Mb̄alom.

Mb̄alom m̄a s̄akah ha m̄ape fakuma nḡama haladzay ada m̄a v̄elakum zay kame kame.

Mb̄alom ma v̄elakweye sifa nak̄e ma nd̄aviye bay aye

³ Zambad̄akway a Mb̄alom, B̄eba i B̄ey Maduwen̄ kway Yesu K̄ariste h̄arwi ka gakway m̄e bo. H̄arwi niye a v̄elakway sifa wedeye t̄e h̄alay i Yesu K̄ariste h̄arwi nak̄e Yesu K̄ariste a l̄atsew ab̄era ma m̄adahan̄ aye. H̄arwi niye ka s̄arakwa ha ka l̄atsakwaweye ab̄era ma m̄adahan̄ d̄ermak. ⁴ Ka s̄arakwa ha ka hutakweye wu nak̄e nḡwalak eye Mb̄alom ma v̄elakweye a n̄akway ndo nḡay hay aye m̄e mb̄alom. Wu niye ma ndziye na, huya. Ma nasiye bay, ma kuliye andza guzer bay. ⁵ N̄akurom neheye ka pum m̄adzal ḡar kurom ka Mb̄alom aye na, Mb̄alom faya ma ts̄apiye kurom ta ḡedan̄ nḡay h̄arwi ada ndo hay tebiye t̄a s̄ar ha parakka, ah̄el nak̄e m̄andzib̄era ma nd̄aviye na, Mb̄alom ma t̄amiye kurom ha.

⁶ H̄arwi niye nḡwasum haladzay. Kwa tad̄a faya ka sumeye d̄arets̄etseh ta ts̄aved̄ wal wal a h̄alay tsekwen̄ b̄ebay na, nḡwasum haladzay. ⁷ Kwa gura nak̄e ma nasiye b̄ebay aye na, ndo hay t̄e zlawā, t̄e pawā na a ako h̄arwi m̄adze ha nen̄geye lele d̄aw. Andza niye d̄ermak m̄ape m̄adzal ḡar kurom nak̄e ka pum ka Mb̄alom aye na, a ze gura ada ta d̄ziye ha d̄ermak. M̄adze niye faya ta d̄ziye kurom ha aye na, h̄arwi ada t̄a nḡatay a m̄adzal ḡar kurom nak̄e ka pum ka Mb̄alom aye na, ka dzalum ha t̄e d̄arev kurom peteh. H̄arwi niye, ah̄el nak̄e Yesu K̄ariste ma maweye na, ndo hay ta d̄aslakumeye ha ḡar, ta zambad̄akumeye, ta v̄elakumeye m̄azla6. ⁸ Kwa ka nḡatumay a Yesu K̄ariste t̄e d̄are kurom zuk bay b̄ebay na, ka wud̄um na tsiy. Kwa ka nḡatumay an̄ake bay b̄ebay na, ka dzalum ha faya. H̄arwi niye d̄arev kurom maraha eye ta m̄angwese haladzay, ndo ma s̄liye faya mat̄ak̄ere bay tebiye. ⁹ Ka hutum m̄angwese niye na, h̄arwi Mb̄alom ma t̄amiye kurom

ha. Nakay na, magogoy i mædzal gær kurom nakæ ka pum ka Yesu aye.

¹⁰ Ahæl niye na, ndo mæde ha bazlam i Mbælom ta ræzlay a gær a mapæle ma kækay nakæ Mbælom ma tæmiye tay ha ndo hay aye. Wu niye lele eye Mbælom a gwaf ma vëlakumeye na, ta dátay ha a ndo hay kurre. ¹¹ Mæsæfære i Kæriste nakæ mæ dærev tay aye kæ dátay ha kurre, a gwafatay: Kæriste ma siye dæretsætseh, ma dæba eye na, ma hutie mædæslay ha gær nakæ ndo hay ta dæslay gær aye. Ndo i maslanj i Mbælom neheye ta pæla hærwi ada tâ sær ha wu neheye ma giye bo na, ahæl waray ada ma tæriye na, ma kækay. ¹² Mbælom a dátay ha ka bo abæra, mata ngatay a wu neheye na, næteye bay. Ane tuk na, wu niye hay na, i kurom. Anæke ndo neheye faya ta dækumeye ha Labara Ngwalak eye na, ta tsikakum wu neheye. Tæ tsikakum na, ta gædanj i Mæsæfære Tsædanja eye nakæ Mbælom a slæraw mæ mbælom aye. Kwa gawla i Mbælom hay bæbay a satay mæsære wu neheye hay dærmak.

Ndo hay ta ge wu nakæ a yay a gær a Mbælom aye

¹³ Hærwi niye, lævum ha bo ta mædzal gær kurom na, ka mæge mæsler i Mbælom. Gumay metsehe a bo kurom lele, pum mædzal gær kurom ka ngwalak i wu nakæ Mbælom ma vëlakumeye pat nakæ Yesu Kæriste ma maweye aye. ¹⁴ Gæsumay me a Mbælom huya andza wawa neheye tæ gæsawatay me a bæba tay hay aye. Ahæl niye, ka særum bazlam i Mbælom zuk bay na, ka pumay bæzay a wu nakæ lele bay aye. Anæke kâ mum a dæma sa bay. ¹⁵ Mbælom nakæ a zalakum kâ tærum ndo ngay hay aye na, nengeye tsædanja. Nækurom dærmak tærum tsædanja mæ wu nakæ faya ka gumeye tebiye. ¹⁶ Hærwi tæ watsa mæ Derewel i Mbælom, a gwaf: «Tærum tsædanja, hærwi nej tsædanja.*»

¹⁷ Ahæl nakæ faya ka dūwulumay me a Mbælom aye na, ka zalawumay Bæba. Kæ ge andza niye na, ræhumay ha gær. Mede kurom mâ ge lele a hælaj nakæ nækurom ka mændzibæra aye hærwi nengeye a ge sariya a ndo na, ka wu ngay nakæ a ge aye. ¹⁸ Ka

særum ha Yesu ka mbæda kurom ahaya tsælok abæra mæ kule i bæba kurom neheye a ge ngama bay ta tætikakum aye. A mbæda kurom ahaya abæra mæ kule niye na, tæ wu nakæ andza suloy ma nasiye aye bay. ¹⁹ Ane tuk na, a tæma kurom ahaya na, tæ bambaz i Yesu Kæriste nakæ a ze wu hay tebiye aye. Nengeye a ndzækit bo na, andza vo'ar i tæbanj wawa eye nakæ tæ kæday a Mbælom mænese kwa tsekwenj andaya faya bay tebiye. ²⁰ Kurre ahæl niye Mbælom kæ ge mændzibæra zuk bay aye na, 6a kæ zla na. Ka mandæve i mændzibæra nakæ anæke ma ndæviye aye na, Mbælom a dækum ha parakka, hærwi ada mâ tæma kurom ha. ²¹ Ka dzalum ha ka Mbælom na, hærwi ngay nakæ a tæma ahaya abæra ma mædahanj ada a vëlay mæzla6 aye. Andza niye, ka pum mædzal gær kurom na, ka Mbælom ada ka særum ha nengeye ma tæmiye kurom ha.

Wudum bo

²² Ka tærum tsædanja na, hærwi nakæ ka ræhumay ha gær a wu neheye dedek Mbælom a da ha aye ada ka wudum siye i ndo neheye faya ta pay bæzay a Mbælom aye. Faya na gwadækumeye: Wudum bo huya tæ dærev kurom tsædanja peteh. ²³ Særum ha, ka wum bo wedeye na, ta gædanj i bazlam i Mbælom nakæ ma væliye sifa a ndo hay ada ma nasiye dæda bay aye. Ka tærum Wawa i Mbælom nakæ dæda nengeye ma mætiye bay aye. Nengeye na, andza nækway neheye ka mætakweye aye bay. ²⁴ Tæ watsa mæ Derewel i Mbælom na, a gwaf:

«Ndo hay tebiye ta ndzækit bo na, andza guzer.

Mæle tay a ndzækit bo andza mævurze. Guzer kæ kula na, mævurze ngay eye a kalawa.

²⁵ Ane tuk na, bazlam i Mbælom na, ma ndziye ka tor eye.†»

Bazlam i Mbælom niye na, Labara Ngwalak eye nakæ tæ dækum ha aye.

2

Mbælom a pala kurom na, hærwi ada kâ tærum i ngay

* 1:16 Levitik 19.2. † 1:25 Ezay 40.6-8.

¹ Hərwi niye zlum na mənese abəra mə dərev kurom, kâ vumatay gər a ndo hay bay, dərneh mâ ge mə bazlam kurom sulo bay, kâ gum dərə ka wu i ndo hay bay, kâ ɲgəlumay bəzay a ndo bay. ² Tərüm na, andza wawa ndəriz. Nəteye na, ta wudā məse wah pat pat. Andza niye, nəkurom dərmaḱ wudum bazlam i Mbəlom pat pat hərwi ada kâ gəlum ada Mbəlom mâ təma kurom ha tebiye. ³ Andza niye dedek, hərwi tə watsa, tə gwad: «Ka ndzakum Bəy Maduweɲ Mbəlom na, neɲgeye lele.*»

Ndo məpe mədzal gər hay na, nəteye i Mbəlom

⁴ Həndzədum ka təv i Bəy Maduweɲ Yesu Kəriste. Neɲgeye na, kwar nakə ma vəliye sifa aye. Ndo hay tə kal ha, tə gwad mə gər tay neɲgeye wu nakə ma giye ɲgama bay aye. Duh neɲgeye na, kwar lele eye nakə Mbəlom a zla, a ze kwar hay tebiye. ⁵ Nəkurom dərmaḱ, tərüm andza kwar neheye ta sifa aye hərwi ada Mbəlom mâ həl kurom, mâ dəzl ha gay nakə Məsəfəre ma ndziye mə dəma aye. Ma təriye kurom ha ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye hərwi ada kâ gumay məsler tə dərev kurom peteh. A yay a gər andza niye hərwi Yesu Kəriste. ⁶ Hərwi niye tə watsa mə Derewel i Mbəlom, Mbəlom a gwad:

«Tsənum! Na zla ɲgwalak i kwar nakə ta dəzliye ha gay aye,
na piye na a gəma i Siyoɲ.
Na dəzliye faya gay ga.

Ndo nakə kə dzala ha aye na,
wuray ma dzəmiye na dāda sa bay.†»

⁷ Nəkurom neheye ka dzalum ha aye, i kurom na, wu ɲgwalak eye. Ane tuk na, hərwi ndo neheye ta dzala ha bay aye na, andza niye təbey. Hərwi tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad:

«Kwar nakə ndo madəzle gay hay tə zla, tə kal ha aye na,
azlakwa ɲgwalak i kwar nakə ta dəzliye ha aye duh.»

⁸ Tə watsa mə Derewel i Mbəlom sa na, tə gwad:

«Kwar niye na, ndo hay ta ndəfiye faya sik.

Hotokom nakə ndo ta dəfiye hərwi ɲgay aye.‡»

Ta ndəfiye faya sik na, hərwi nakə ta kərah bazlam i Mbəlom aye. A ge bo andza nakay na, hərwi ka madazlay na, a say a Mbəlom andza niye.

⁹ Nəkurom na, slala nakə Mbəlom a zla aye. Nəkurom ka tərüm ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom neheye ta geye məsler a Bəy bagwar aye, nəkurom na, slala nakə Mbəlom a pa na hərwi ɲgay aye. Nəkurom na, slala i Mbəlom i ɲgay eye ɲgway. A zalakum, a həla kurom ahaya abəra ma ləvoɲ, a pa kurom a dzaydzay ɲgay nakə a ze kwa wu hay tebiye aye hərwi ada kâ düm ha wu neheye bagwar eye a ge aye. ¹⁰ Ahəl niye na, nəkurom ndo i Mbəlom hay bay. Ane tuk na, anəke nəkurom ka tərüm ndo ɲgay hay. Ahəl niye na, ka gumay mə bo a Mbəlom bay. Ane tuk na, anəke na, ka gumay mə bo, ka təmum na tuk.

Tərüm ndo məgay məsler a Mbəlom

¹¹ Dzam ga neheye na wudā kurom hal-adzay aye, mâ mətsakum gər bay, nəkurom ka məndzibəra na, mbəlok hay, gay kurom andaya kənaɲ bay. Hərwi niye neɲ faya na gakumeye amboh, wu neheye lele bay a say a bor i bo kurom aye na, kâ gum sa bay. Hərwi slala i wu neheye aye na, ta nasiye ha məsəfəre kurom. ¹² Anəke nəkurom na, mandza eye mə walaɲ i ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye. Gumay metsehe a məndze kurom lele huya hərwi ada kwa tadə ta tsik fakuma wu nakə lele bay aye na, ta ɲgateye a wu neheye lele faya ka gumeye pat pat aye ada ta zambadəye a Mbəlom pat nakə ma deyeweye ka təv tay aye.

¹³ Nəkurom neheye ka wudum Bəy Maduweɲ kway Yesu Kəriste aye na, rəhumay ha gər a ndo neheye faya ta ləviye məndzibəra aye. Rəhumay ha gər a bəy bagwar eye nakə a ləva ndo hay tebiye aye. ¹⁴ Rəhumatay ha gər a bəy i dala neheye bəy bagwar eye a pa tay ha aye. A pa tay ha na, hərwi ada tā gatay dəretsətseh a ndo neheye faya ta giye wu nakə lele bay aye ada ta zambadəteye a ndo neheye faya

* 2:3 Dəmes hay 34.9. † 2:6 Ezay 28.16. ‡ 2:8 Zəba mə Dəmes hay 118.22; Ezay 8.14. Ndo hay ta dəfiye faya hərwi ta kərah mədzal ha ka bazlam i Mbəlom, ada ma ta ndzatay a gər nakay.

ta giye ngwalak aye. ¹⁵ A say a Mbəlom na, gum wu nakə ngwalak aye hərwi ada ndo i matərahəñ hay, nəteye neheye tə sər wuray bay faya ta ngəlakumeye bəzay aye, t̄a dərəzl ka bazlam. ¹⁶ Tərūm na, andza ndo neheye nəteye tə ləva gər tay aye. Ane tuk na, ka dzalum anəke nəkurom ka ləvum gər kurom, ka slumeye faya məge mənese na, andza niye bay. Ndzum məndze i ndo məgay məsler a Mbəlom hay. ¹⁷ Rəhumatay ha gər a ndo hay tebiye, wudum siye i malamar kurom neheye faya ta pay bəzay a Yesu aye. Dəslumay ha gər a Mbəlom, rəhumay ha gər a bəy bagwar eye dərma.

Pumay bəzay a mede i Yesu Kəriste

¹⁸ Neñ faya na tsikakumeye a nəkurom neheye faya ka gumeye məsler i ndo siye hay aye, rəhumatay ha gər a ndo i gay kurom hay. Rəhumatay ha gər tə dərēv kurom peteh. K̄a rəhumatay ha gər na, a ndo neheye faya ta gakumeye ngwalak aye dəkdek tsa bay. Rəhumatay ha gər kwa a ndo neheye faya ta gakumeye wu nakə lele bay aye. ¹⁹ Hərwi niye tadə ka səməumay naha a dərētsətseh nakə faya ta gakumeye kəriye hərwi ka pum mədzał gər kurom ka Mbəlom aye na, lele. Kwa tadə ka gum wuray bay na, niye na, wu nakə a yay a gər a Mbəlom aye. ²⁰ Tadə ka gum mənese, ada tə ndaḅa kurom faya na, kwa tadə ka səməumay naha a dərētsətseh na, mata zambadakum na, way? Ane tuk na, tadə tə gakum dərētsətseh hərwi ngwalak nakə ka gum aye ada ka səməumay naha na, ka gum niye na wu nakə lele a yay a gər a Mbəlom aye.

²¹ Mbəlom a zalakum hərwi məge andza nakay. Hərwi bo i Yesu Kəriste eye tə gər ngay kə sa dərētsətseh hərwi kurom. Neñgeye a dākum ha tsəved hərwi ada k̄a pumay bəzay andza i ngay. ²² Neñgeye na, kə ge mənese dāda bay tebiye, kə vay gər a ndəray dāda bay. ²³ Ndo hay ta tsaday, ane tuk na, neñgeye kə tsadətay a dəma bay. Tə gay dərētsətseh na, kə gwad ma gateye a dəma sewed a ndo hay bay. Duh a vəlay ha bo ngay a həlay a Mbəlom nakə ma ngəniye ha sariya ta dedek aye. ²⁴ Yesu Kəriste, bo ngay eye kə zla na mezeleme

kway ka gər ngay, ta dar na ka mayako mazləmbada eye hərwi ada mezeleme m̄a ləva kway sa bay andza nakə a sla faya mələvay gər a mədahañ hay sa bay aye. A ge andza niye na, ada k̄a ndzakwa ma məndze nakə a yay a gər a Mbəlom. Mbəlak neheye tə gay aye na, kə təma kurom ha. ²⁵ Ahəl niye nəkurom ka tərūm andza təḅañ neheye faya ta dzədziye aye. Ane tuk na, anəke na, ka mumaw, faya ka pumay bəzay a ndo nakə ma tsəkuriye kurom ada ma tsəpiye məsəfəre kurom aye.

3

Məndze i hasləka hay ta ngwas tay hay

¹ Andza niye, nəkurom ngwas hay dərma kwa way m̄a rəhay ha gər a zal ngay. Tadə ka gum andza niye na, zal kurom neheye ta dzala ha ka bazlam i Mbəlom bay aye na, ta mbədīye ha dərēv tay. Kwa ka tsikumatay bazlam i Mbəlom bay bəbay na, ta dzaliye ha ka Mbəlom hərwi mede i ngwas tay nakə lele aye. ² Zal kurom hay ta zəbiye ka mede kurom na, lele tsədañña mənese andaya bay ada faya ka rəhumatay ha gər lele. ³ K̄a ndədikum gər ka malembede bo tsa bay: Andza matərde gər, kəgəbay malembede bo ta zele, ta dasay hay məpe a həlay, kəgəbay məpe ka bo peteked neheye tə le haladzay aye. ⁴ Duh məle kurom m̄a zəbaw na, abəra mə dərēv kurom hay. Zlum ngatay ada rəhum ha gər kurom, hərwi slala i məle niye na, ma nasiye dāda bay, a yay a gər a Mbəlom haladzay.

⁵ Ahəl niye ngwas məpe mədzał gər hay ka Mbəlom ta lambad bo tay na, andza niye. Nəteye na, ta rəhawatay ha gər a zal tay hay. ⁶ Sara a gawa na, andza niye, a rəhaway ha gər a zal ngay Abraham. A zalaway «bəy maduweñ ga.» Tadə faya ka gumeye wu lele, ka dzədzarumeye a wuray kwa tsekweñ bay na, anəke nəkurom ka tərūm dem ngay hay.

⁷ Nəkurom hasləka hay dərma ndzum ta ngwas kurom ta mədzele fataya. Sərūm ha, nəteye na, bəle eye hay. Rəhumatay ha gər hərwi sifa nakə Mbəlom ma vəliye kəriye na, ma vəliye a nəkurom ta nəteye dziye. Ka gum andza niye na, ahəl nakə ka

duwulumay naha me a Mbəlom aye na, ma tsənakumeye na.

Ləvum bo hərwi dəretsətseh

⁸ Mandəve i bazlam ga anəŋ na ndəvakumeye naha: Nəkurom tebiye ndzum na, mədzal gər kurom nəte, sakumay naha a bo mə walaŋ kurom nəte nəte, wudum bo mə walaŋ kurom nəte nəte hərwi nəkurom ta malamar hay. Gumatay ŋwalak a ndo mekeleŋ eye dərma, rəhumatay ha gər dərma.

⁹ Kā mum ha sewed tə sewed bay. Tadə ndoweye kə tsadəkum na, kə tsadumay a dəma bay. Duh gwadumay: «Mbəlom mā pa fakaya ŋgama.» Hərwi Mbəlom a zalakum na, ka mäge andza niye hərwi ada kə hutum ŋgama ŋgay. ¹⁰ Tə watsa mə Derewel i Mbəlom, tə gwad:

«Tadə ndoweye a say mändze nakə lele aye
ada a say mändze ma mənŋwese na,
kutoŋ mā gər ha mətsike wu nakə lele bay
aye

ada mā gər ha mədəse parasay ka ndo.

¹¹ Mā gər ha mäge mənese tebiye, mā ge
ŋwalak duh,
mā pəla tsəved nakə ma vəliye mändze
zay mə walaŋ i ndo mekeleŋ eye hay
aye.

¹² Hərwi Mbəlom faya ma tsəpiye ndo neh-
eye faya ta giye ŋwalak aye.

Faya ma tsənatay na ma duwule me
tay.

Ndo neheye faya ta giye mənese aye na, a
say mənŋgatay bay.*»

¹³ Tadə nəkurom faya ka pələmeye mäge
ŋwalak tə dərev kurom peteh na, ndoweye
nakə ma gakumeye sewed aye na, way?

¹⁴ Kwa tadə faya ta gakumeye dəretsətseh
hərwi wu neheye ŋwalak aye faya ka gum-
eye na, Mbəlom ma piye fakuma ŋgama
hərwi niye. Kə dzədzarumatay a ndo neh-
eye faya ta gakumeye sewed aye bay,
dərev mā ye fakuma abəra bay. ¹⁵ Duh

pum mədzal gər kurom na, ka Kəriste
nəte ŋwen, neŋgeye Bəy Maduwen kurom.
Ndzum nəkurom maləva bo eye huya
məmbədətay faya a ndo neheye ta tsətsah
fakuma, ka pum mədzal gər kurom ka Yesu
Kəriste hərwi mey aye. ¹⁶ Dumatay ha na,

ta ləfedede eye, rəhumatay ha gər dərma.
Dərev kurom mā ndza na, tsədəŋŋa huya,
hərwi ada, kwa tadə ndo hay faya ta tsikiye
wu nakə lele bay aye fakuma, horoy ma
gateye hərwi faya ta tsadəkumeye ka mede
kurom ka tsəved i Kəriste ŋwalak eye.

¹⁷ Tadə a yay a gər a Mbəlom andza niye
na, sum dəretsətseh hərwi wu neheye lele
faya ka gumeye duh tə bəmalə nakə ka
sumeye dəretsətseh hərwi wu neheye ka
gumeye lele bay aye.

¹⁸ Yesu Kəriste, bo ŋgay eye tə gər kə
mət sik nəte hərwi mezeleme kurom hay.
Neŋgeye nakə mənese andaya faya bay
aye, kə mət hərwi ndo neheye faya ta giye
mezeleme aye hərwi ada mā həl kway
ka təv i Mbəlom. Ta kəd na, ane tuk na,
Məsəfəre Tsədəŋŋa eye kə mbəl ha. ¹⁹ Ta
gədaŋ i Məsəfəre Tsədəŋŋa eye niye na, a
ye a datay ha bazlam i Mbəlom a məsəfəre
neheye nəteye ma daŋgay aye. ²⁰ Məsəfəre
niye hay na, neheye ahəl niye ta təma
bazlam i Mbəlom bay aye. Mbəlom ka həba
tay ha haladzay, kə gəs dərev ahəl nakə
Nuhu a lambad kwalalaŋ i yam aye. Ndo
neheye ti ye a dəma aye na, nəteye hala bay.
Mbəlom a təma tay ha abəra ma yam na,
nəteye tsamahkar tsa. ²¹ Yam niye a dā ha
na, madzəhuḅe ndo hay nakə ta dzəhuḅiye
tay ha a yam aye. Mata təme kurom ha
na, madzəhuḅe niye, ma təmiye kurom ha
abəra mə mezeleme. Ta dzəhuḅiye kurom
ha na, andza nakə ka barawum ka bo
abəra ndəluḅ aye bay. Ka tsətsahakweye
ka Mbəlom na, mā barakway na mezeleme
abəra mə dərev. Madzəhuḅe nakə ta
dzəhuḅiye kway a yam ma təmiye kway ha
aye na, hərwi Yesu Kəriste nakə a lətsew
abəra ma mədahaŋ aye. ²² Yesu Kəriste kə
tsal ka təv i Mbəlom, neŋgeye mandza eye
tə həlay i mənday i Mbəlom. Neŋgeye bəy
ka gər i gawla i Mbəlom hay ada ka gər i wu
neheye ta gədaŋ eye tebiye.

4

Mbəlom mā təra bəy kurom

¹ Ka sərakwa ha Yesu Kəriste kə
sa dəretsətseh haladzay. Hərwi niye
nəkurom dərma ndzum maləva bo eye

* 3:12 Dəmes hay 34.13-17.

mæse dæretsætseh, hærwi ndo nakə kə sa dæretsætseh haladzay aye na, ma giye mezeleme sa bay. ² Madazlay anəke a həlay nakay nəkurom mandza eye ka mändzibəra na, mede kurom mâ yay a gər a Mbəlom. Bor i bo mâ ge bəy ka gər kurom bay. ³ Ka ndzum ahəl niye haladzay ka mæge wu neheye ndo neheye tə sər Mbəlom bay, ta wudə mæge aye. Anəke na, da kâ gum sa bay. Ahəl niye na, ka gawumay metsehe a bo kurom bay, nəkurom sələk eye hay, ka kwayum, ka gawum magurlom haladzay mände ha wu mänday, ka sawum guzom, ka dəsławumay gər a kule nakə ma nasiye ha bazlam i Mbəlom mapala eye.

⁴ Anəke na, ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye tə gawa wu neheye na, kâ ndzawum ta nəteye sa bay. Tə ngatakum andza niye na, a gatay hərbəbəkka, tə tsadakum. ⁵ Ane tuk na, pat mekeleŋ Mbəlom ma lətsiye tay ha kame ngay hærwi ada tã da ha wu nakə tə ge aye. Hærwi neŋgeye maləva bo eye mægatay sariya a ndo neheye nəteye tə däre aye ada a ndo neheye ta mət aye dərma. ⁶ Hærwi ndo neheye tə mət, ahəl niye nəteye ka mändzibəra aye na, Mbəlom kə gatay sariya andza i ndo neheye tebiye a gatay aye. Ahəl nakə tə mət aye na, Kərسته kə ye kə dātay ha Labara Ngwalak eye hærwi ada tã ndza andza Mbəlom.

Mändze i ndo mæpe mädzal gər hay mə walaŋ tay

⁷ A zaw hala sa bay mändzibəra ma ndəviye. Hærwi niye ndzum tsezlezleŋŋe, gumay metsehe a bo kurom hærwi ada kâ slum faya mađuwulay me a Mbəlom. ⁸ Wu nakə bagwar eye a ze wu hay tebiye aye na, mawudə bo. Wudum bo nəte nəte mə walaŋ kurom huya tə dərev kurom peteh, hærwi kwa tadə «mezeleme andaya mə walaŋ kurom haladzay bəbay na, ka pəsumeye ha a bo.*» ⁹ Ndo hay ta ye naha a gay kurom na, təmum tay ha ta məŋgwese lele, kâ gum fataya magum bay. ¹⁰ Mbəlom kə gakum ngwalak tə wu hay wal wal. Kə vəlay kwa a way gədaŋ ka mæge wu hay wal wal, ka madzəne ha siye i ndo hay. Kwa way mâ ge ta tsəved eye lele. ¹¹ Tadə Mbəlom a vəlay a ndoweye gədaŋ i mətsike

bazlam na, mâ tsik bazlam nakə a yaw abəra ka təv i Mbəlom aye. Tadə Mbəlom a vəlay a ndoweye gədaŋ i madzəne ndo hay na, mâ dzəna ndo hay ta gədaŋ i Mbəlom. Gum andza niye hærwi ada ndo hay tã zambaday a Mbəlom ka gər i wu hay tebiye hærwi Yesu Kərسته. Neŋgeye na, məzlaḅ eye ada gədaŋ eye ka tor eye. Amen!

Mæse dæretsætseh hærwi mæpe mädzal gər ka Yesu

¹² Dzam ga neheye na wudə kurom haladzay aye, dæretsætseh neheye faya ka sumeye na, mâ gakum wadəŋ wadəŋ bay. Wu neheye tə ndzakum a gər hærwi mæde ha ka pum mädzal gər kurom ka Mbəlom ta dedək. Ka dzalum andza a yaw fakuma wedeye bay. ¹³ A həlay nakə nəkurom mə dæretsætseh aye na, ngwasum hærwi ka təmum dæretsætseh i Kərسته. Ngwasum andza niye, hærwi ada pat nakə ka ngatumay a məzlaḅ ngay tə däre kurom aye na, ka hutumeye məŋgwese bagwar eye a ze wu hay tebiye. ¹⁴ Tadə ndo hay faya ta tsadakumeye hærwi nəkurom ndo i Kərسته hay na, Mbəlom ma piye fakuma ngama. Tadə faya ka sumeye dæretsætseh andza niye na, Məsəfəre i Mbəlom nakə gədaŋ eye a ze wu hay tebiye aye ma ndziye tə nəkurom. ¹⁵ Tadə ndoweye mə walaŋ kurom faya ma siye dæretsætseh hærwi nakə a ge mənese, agəna a kəd ndo, agəna a kəla, agəna a pa tay ha ka bo ndo hay na, slala i dæretsætseh niye na, lele bay. Mâ ge andaya andza niye mə walaŋ kurom bay. ¹⁶ Ane tuk na, tadə faya ma siye dæretsætseh hærwi nakə neŋgeye ndo məpay bəzay a Yesu Kərسته aye na, horoy mâ gay bay. Mâ gay naha siŋce a Mbəlom duh hærwi ndo hay tə zalay ta məzele i Kərسته aye.

¹⁷ Həlay nakə Mbəlom ma ngəniye ha sariya a ndo hay aye na, kə husaw. Ma lahiye mægatay sariya na, a ndo ngay hay təday. Kə ge ma lahiye məkaway sariya a nəkway ndo ngay hay təday na, ada i ndo neheye ta dzala ha ka Labara Ngwalak eye bay aye na, kəkay? ¹⁸ Tə watsa mə Derewel i Mbəlom, tə gwad:

«Tadə ndo mæpe mädzal gər ta təmiye tə mawura bo eye na,

* 4:8 Zəba ma Dzeke hay 10.12; Yakuba 5.20. † 4:18 Dzeke hay 11.31.

ada mata ndzatay a gər a ndo i mezeleme hay na, mey?†»

¹⁹ Kə ge andza niye na, ndo neheye faya ta siye dāretsətseh hərwi a yay a gər a Mbəlom aye na, t̄a ge ɲgwalak huya. Ta gəray ha məsəfəre tay tebiye a həlay i Mbəlom nakə a ge tay ha aye ada ma giye wu nakə a tsik aye huya.

5

Məndze i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu

¹ Anəke na, neɲ na tsikatay naha a madugula neheye mə walaɲ kurom aye. Neɲ dərmaɲ na, madugula eye andza nəkurom. Na ɲgatay a dāretsətseh i Yesu Kəriste. Neɲ tə nəkurom ka hutakweye mede a təv i məzlaɓ i Kəriste nakə Mbəlom ma bəziye ha aye. Hərwi niye faya na gakumeye amboh: ² Gumatay gər a ndo i Mbəlom neheye a pakum a həlay aye lele. Gumatay gər lele andza nakə ndo mətsəkure gənaw ma gatay gər a təbaɲ ɲgay hay aye. Gumatay gər tə dārev kurom pe-teh andza nakə a say a Mbəlom aye bəna andza nakə ndo hay tə gakum faya kutoɲ aye bay. Vəlum ha dārev kurom ka mäge məsler nakay tebiye, k̄a gum hərwi nakə faya ta vəlakumeye faya suloy aye bay. ³ K̄a ləvum tay ha ndo neheye Mbəlom a pa tay ha a həlay kurom aye ta gədaɲ bay. Duh na, pumay bəzay a mede nakə lele aye ada m̄a d̄atay ha tsəved nakə ta pakumeye bəzay lele aye. ⁴ Tadə ka gum andza niye na, pat nakə Yesu Kəriste ndo mægakway gər tebiye, ma deyeweye na, ma vəlakumeye magogoy nakə ma ndziye ka tor eye, a ze wu hay tebiye aye.

Mətsike me a zlam a ndo məpe mədzal gər hay tebiye

⁵ Nəkurom gawla hay, rəhumatay ha gər a madugula hay. Neɲ faya na tsikakumeye a nəkurom tebiye, rəhumay ha gər a bo nəte nəte mə walaɲ kurom. Dzənum bo nəte nəte mə walaɲ kurom hərwi tə watsa mə Derewel i Mbəlom, tə gwad:

«Mbəlom ma kərahiye ndo neheye ta dəslay ha gər a bo aye,

ane tuk na, ma vəliye ɲgama a ndo neheye tə həna ha gər aye.*»

⁶ Hərwi niye rəhum ha gər kurom kame i Mbəlom hərwi neɲgeye gədaɲ eye ka gər i wu hay tebiye. Ka gum andza niye na, ma səkahiye kurom ha a həlay nakə a say aye. ⁷ Gərumay ha mədzal gər kurom tebiye a həlay ɲgay hərwi neɲgeye ma gakumeye gər lele.

⁸ Tsəpum bo kurom, ndzum tsezlezleɲɲe lele. Hərwi Fakalaw ndo mənə dāre kurom faya ma həhaliye andza zil nakə ma ɲgərəziye, faya ma pəliye wu mənday aye. ⁹ K̄a dzədzarumay bay, ndzum bəɲbəɲ ma məpe mədzal gər nakə ka pum ka Mbəlom aye. Sərum ha kwa ka waray ka məndzibəra, malamar kurom hay faya ta siye slala i dāretsətseh nakay. ¹⁰ Dedek nəkurom faya ka sumeye dāretsətseh anəke. Məndze tsekweɲ ma dəba eye na, Mbəlom nakə faya ma gakumeye ɲgwalak huya aye ma lambadiye kurom ha, ma vəlakumeye gədaɲ. Ma vəlakumeye gədaɲ ka məndze bəɲbəɲ ka gər i wu hay tebiye. A zalakum na, hərwi ada k̄a yum mata ndze tə Kəriste ma mədəslay gər ɲgay nakə ta dəslay ka tor eye. ¹¹ Neɲgeye na, gədaɲ ɲgay ma ndziye ka tor eye. M̄a təra andza niye!

Məndəve i bazlam

¹² Madzəna ga ka məwatsakum naha dərəwel nakay na, Silas. I ga na, neɲgeye malamar dedek eye ka tsəved i Mbəlom. Na watsakum naha dərəwel nakay na, məvəlakum gədaɲ ada hərwi mægwadakum na, ta dedek Mbəlom kə gakway ɲgwalak andza nakə na tsikakum aye. K̄a gərum ha ɲgwalak i Mbəlom niye bay.

¹³ Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye nəteye kanaɲ ma Babilon, Mbəlom a pala tay ha andza nəkurom aye, ta tsikakum naha me. Markus wawa ga, kə tsikakum naha me dərmaɲ.† ¹⁴ Gəsum həlay a bo nəte nəte mə walaɲ kurom ta məgəse bo təmbolok təmbolok lele, mada ha na, ka wudum bo.

Mbəlom m̄a vəlakum zay a nəkurom neheye mə həlay i Kəriste aye tebiye.

* 5:5 Dzeke hay 3.34. † 5:13 Ka Piyer Babilon na, wuzlahgəma i Roma. Wawa ga: Andza mægweɲe Markus gawla i Piyer, a wuda na andza wawa ɲgay.

Masulo i d̄erewel nakə Piyer a watsa aye Məfələkwe

Piyer a watsa d̄erewel nakay na, a ndo m̄əpe m̄ədzal ḡər hay ka Yesu tebiye. M̄ə d̄əma na, Piyer a tsik andza ma ḡəriye tay ha. Agwad̄h̄əlay i m̄əm̄əte ŋgay mazlambar (1.13). A watsa na, h̄ərwi ada ndo m̄əpe m̄ədzal ḡər ka Yesu t̄a ma ahaya m̄əsənəke ŋgay nakə a sənəkataŋ aye a ḡər.

Derewel nakay faya ma tsətsahiye fataya, t̄a pa na wu ŋgwalak eye nakə a yaw ma m̄əpe m̄ədzal ḡər aye (madədo 1). Faya ma giye v̄əram ta ndo neheye faya ta sənəkateye maraw me a ndo hay (madədo 2). Faya ma tsikiye ka ḡər i pat i Yesu nakə ma maweye aye (madədo 3).

H̄ərwi m̄əvələtatay ḡədaŋ ma m̄əpe m̄ədzal ḡər na, d̄erewel i ndo m̄əde ha bazlam i Mbəlom hay i Dzam Guram eye andaya ka ndo m̄əpe m̄ədzal ḡər hay. Ta huta m̄əsənəke i ndo m̄əh̄əle mbal i Yesu K̄əriste (3.2). A h̄əlay nakə Piyer a watsa d̄erewel ŋgay masulo eye na, ndo hay t̄ə s̄ər siye i d̄erewel i Pol neheye a watsa aye (3.15). T̄a dazlay m̄ətsəne ada t̄ə m̄əma ahaya wu nakə ta tsəne m̄ə d̄erewel nakay mah̄əyak eye tsa bay (1.20) ada t̄a dzala faya lele (3.16). Madzəne i ndo m̄əpe m̄ədzal ḡər ta Məsəfəre Tsədaŋŋa eye na, lele haladzay.

Mətsike me i Piyer

¹ Maa watsakum naha d̄erewel nakay na, neŋ Simon Piyer ndo i m̄əsler ada ndo i maslaŋ i Yesu K̄əriste. Maa slər ga ha na, neŋgeye. Na watsa naha d̄erewel nakay na, a nəkurom neheye ka pum m̄ədzal ḡər ka Yesu andza nakə nəmay nəmaa dzala ha faya aye. Niye na, ma dzəniye kurom andza nəmay. Yesu K̄əriste a ge wu niye na, i kway tebiye h̄ərwi neŋgeye ndo i dedək. Neŋgeye na, Mbəlom, neŋgeye ndo m̄ətəme kway ha d̄ərmak. ² Mbəlom m̄a pa fakuma ŋgama ada m̄a v̄əlakum zay kame kame andza nakə k̄a s̄ərum Mbəlom ta B̄əy Maduweŋ kway Yesu kame kame.

Hutum ḡədaŋ ada mede kurom m̄a ge lele

³ Yesu a v̄əlakway tsəved̄ ka m̄əsəre Mbəlom nakə a zalakway aye, h̄ərwi ada k̄a ndzakwa t̄ə neŋgeye ma t̄əv ŋgay nakə ta d̄əslay ha ḡər ada k̄a pakway b̄əzay a mede ŋgay aye. Neŋgeye ta m̄əzlaḅ eye haladzay, k̄ə v̄əlakway wu neheye a sakway aye tebiye h̄ərwi ada k̄a hutakwa sifa wedeye ada k̄a pakway b̄əzay a mede nakə a yay a ḡər a Mbəlom aye. ⁴ Andza niye, a v̄əlakway wu bagwar eye neheye a tsik ah̄əl niye, a gwad̄ ma v̄əlakumeye aye. N̄əteye na, lele haladzay wuray andaya andza niye bay tebiye. A ge andza niye na, h̄ərwi ada t̄ə wu neheye a gwad̄ ma v̄əliye na, k̄a t̄əmum ab̄əra ka bor i bo neheye ka m̄əndzib̄əra ta dziye ha ndo hay aye, ada k̄a ndzum andza neŋgeye tsədaŋŋa.

⁵ H̄ərwi niye neŋ faya na gwad̄umeye: P̄əlum tsəved̄ ta ḡədaŋ, m̄əpe m̄ədzal ḡər kurom nakə ka pum ka Yesu K̄əriste aye na, s̄əkahum ha mede nakə lele aye d̄ərmak. Mede kurom ki ye lele na, t̄ərum ndo neheye t̄ə s̄ər wu neheye a say a Mbəlom aye. ⁶ Ka s̄ərum wu neheye a say a Mbəlom aye na, gum metsehe a bo kurom. Ka gumay metsehe a bo kurom na, ndzum b̄əŋb̄əŋ ta ḡədaŋ. Ka ndzum b̄əŋb̄əŋ ta ḡədaŋ na, r̄əhumay ha ḡər a Mbəlom. ⁷ Ka r̄əhumay ha ḡər a Mbəlom na, wudum bo n̄əte n̄əte m̄ə walaŋ kurom andza nəkurom ta malamar hay. Ka wudum bo m̄ə walaŋ kurom andza malamar hay na, wudum ndo hay tebiye d̄ərmak. ⁸ Tad̄ə faya ka gumeye wu neheye haladzay na, m̄əsəre kurom nakə ka s̄ərum B̄əy Maduweŋ kway Yesu K̄əriste aye na, ma t̄əriye k̄əriye bay ada m̄əndze kurom nakə ka ndzumeye na, ma b̄əziye ha wu lele aye hay. ⁹ Ane tuk na, ndo neheye n̄əteye faya ta giye wu neheye t̄əbey aye na, ta ndzakit bo andza guluf hay. Mbəlom k̄ə p̄əsatay ha mezeleme tay neheye t̄ə gawa ah̄əl niye na, ta m̄ətsa ha ḡər.

¹⁰ Malamar ga hay Mbəlom k̄ə pala kurom ada k̄ə zalakum. Gum ḡədaŋ h̄ərwi ada k̄a pumay b̄əzay a Yesu lele huya. Tad̄ə faya ka gumeye andza niye na, ka d̄əf̄umeye ab̄əra ka tsəved̄ i Mbəlom d̄ada bay. ¹¹ Andza niye ta dedək, Mbəlom ma h̄əndəkakumeye ab̄əra ma m̄əged̄ h̄ərwi

ada kâ fêlêkum a tøv mælêve i Bøy Maduwej kway Yesu Kêriste ndo mêtême kway. Bøy ngay ma ndziye ka tor eye.

¹² Hêrwi niye, kwa wu neheye ka sêrum bəbay na, na makum ahaya a gər pat pat ada kâ ndzum bəŋbəŋ ma dedek nakə ta tətikakum aye. ¹³ Ane tuk na, tadə neŋ andaya tə dère ka mändzibəra mba na, lele haladzay nakə na makum ahaya wu neheye a gər hêrwi ada kâ ndzum tsezlezleŋŋe. ¹⁴ Na sər ha i ga na, a zəkəŋaw hala sa bay, na gəriye ha mändzibəra nakay, andza nakə Bøy Maduwej Yesu Kêriste a dēŋ ha ahəl niye aye. ¹⁵ Na pəliye tsəved eye tebiye hêrwi ada pat nakə neŋ andaya sa bay aza na mət aye ka hutumeye tsəved ka məma ahaya wu neheye a gər.

Mbəlom kə dəkway ha Yesu na, wawa ngay

¹⁶ Ahəl niye na, nəmaa dəkum ha kəkay nakə Bøy Maduwej Yesu Kêriste a yaw ta gədaŋ aye. Wu neheye nəmaa tsikakum aye na, andza neheye wurmbez kəriye a yaw abəra ma mədzał gər i ndo zezeŋ aye bay. Ane tuk na, nəmay ɓa nəmaa ŋgatay a gədaŋ ngay tə dère may. ¹⁷ Ahəl nakə Mbəlom a vəlay məzlaɓ nakə a ze wu hay tebiye aye na, nəmay andaya ka tøv eye dərma. Mbəlom, neŋgeye ndo i gədaŋ, a ze kwa mey tebiye, a gwad: «Nakay na, wawa ga, na wuda na haladzay, a yeŋ a gər haladzay.» ¹⁸ Mətsike me niye a tsənew mə mbəlom aye na, nəmaa tsəne. Nəmaa tsəne na, hêrwi nəmay tage Bøy Maduwej Yesu dziye mə mahəmba tsədaŋŋa eye.*

¹⁹ Andza niye, səkahakwa ha mədzał ha ka bazlam i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom nakə tə tsik aye. Hədzakumay zləm ka mətsəne bazlam tay hêrwi bazlam tay niye na, andza lalam nakə a dəv ma ləvəŋ dza-ydzay aye. Pumay zləm huya hus a həlay nakə pat eye ma sləlaweye aye. Həlay niye na, bamta, andza məgwədə Kêriste ma maweye. Tsa na, ka ŋgatumeye a wu hay parakka.

²⁰ Lele na, sêrum ha wu nakay lele. Wu neheye ahəl niye ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay tə tsik ada tə watsa a Derewel

i Mbəlom aye na, ndəray ma sliye faya mətsəne tə metsehe ngay bay, Məsəfəre Tsədaŋŋa eye m̄ dzəna na ka mətsəne. ²¹ Bazlam neheye ndo i maslaŋ hay tə tsikawa aye na, ta tsik dāda tə metsehe tay bay. Maa vəlawatay gədaŋ na, Məsəfəre Tsədaŋŋa eye hêrwi ada t̄a dīye ha wu neheye tə tsənew abəra ka tøv i Mbəlom aye.

2

Məge metsehe hêrwi ndo i maraw me hay

¹ Ahəl niye na, ndo neheye tə gwad nəteye ndo mədə ha bazlam i Mbəlom aye nəteye andaya mə walaŋ i ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu. Anəke ma təriye andza niye dərma, ndo mədə ha bazlam i Mbəlom ta parasay eye ta ndohwaweye mə walaŋ kurom, ta tətikakumeye matətike neheye lele bay aye, ta nasiye ha sifa i ndo hay aye. Tə matətike tay niye hay na, ndo hay ta kərahiye məpe mədzał gər ka Yesu Kêriste nakə neŋgeye Bøy Maduwej kway nakə ahəl niye a təma tay ha abəra mə mezeleme tay aye. Ta məge andza niye na, nəteye faya ta vahaweye ka bo dərətsətseh m̄ gəs tay ha. Ma bəbazliye tay ha bəse. ² Ndo hay haladzay ta ta peye bəzay a tsəved tay nakə lele bay aye. Hêrwi niye ndo hay ta tsikiye wu nakə lele bay aye ka tsəved i Mbəlom hêrwi tay. ³ Hêrwi nəteye na, wu i siye i ndo hay a gatay dère haladzay. Ta vakumeye gər ada ta zliye fakuma abəra wu kurom hay tə maraw me tay. Ba kwa ahəl niye Mbəlom ndo məgatay sariya a ndo hay faya ma həbiye tay ha ta sariya hêrwi mədze tay ha. Pat mədze tay ha abəra mə dəma helele na, mazlambar.

⁴ Ahəl niye gawla i Mbəlom neheye tə gawa mezeleme aye na, Mbəlom kə gər tay ha t̄a ge andza niye tsa bay. Kə gəs tay ha, kə kuts tay ha a bəd nakə kutsik bagwar eye. Ta ndziye ma ləvəŋ nakə zeŋzeŋ aye hus a pat i məge sariya. ⁵ Ndo neheye ahəl niye tə gawa mezeleme aye na, Mbəlom kə gər tay ha andza niye bay, kə pa yam nakə a rah ka mändzibəra aye. A dze tay ha ndo neheye ta rəhay ha gər bay aye. A təma ha na, Nuhu nakə a dawa ha tsəved dedek i Mbəlom nakə a tsətsah aye tə siye i ndo hay tasəla.*

* 1:18 Zəba mə Mata 17.1-5; Markus 9.2-7; Luka 9.28-35.

* 2:5 Zəba mə Madazlay i wu hay 6.1-7.24.

⁶Gama neheye tã zalay Sodom ta Gomora aye na, Mbãlom kã gãs tay ha ndo neheye mã dãma aye a sariya. Kã fãka tay ha hurdœk hurdœk ta ako. Andza niye, a dã ha na, ma gateye sariya a ndo neheye ta rãhay ha gãr bay aye andza niye dãrmak.† ⁷Lot nengeye na, ndo ngwalak eye, Mbãlom kã tãma ahaya abãra ma Sodom. Wu neheye lele bay ndo neheye tã gawa aye na, Lot kã sa dãretsãtseh mã dãrev ngay haladzay hãrwi tay. ⁸Lot, nengeye nakã ndo ngwalak eye a ndzawa mã walañ tay pat pat. A ngataway a wu neheye ngwalak eye bay tã gawa aye, a tsãnawa bazlam tay neheye ngwalak eye bay aye. Wu neheye a ndal-away mã dãrev ngay hãrwi nengeye na, ndo ngwalak eye.

⁹Wu neheye ahãl niye, faya ta dãkway ha na, Mbãlom a sãr tsãved nakã ma tãmiye tay ha ndo ngay hay hãrwi ada tã tãma abãra ka dãretsãtseh aye. Faya ma dãkway ha sa, a sãr tsãved nakã ma piye tay ha ndo neheye ngwalak eye bay aye hãrwi ada mã gatay dãretsãtseh pat i sariya. ¹⁰Mbãlom ma gateye dãretsãtseh wene wene eye na, a ndo neheye faya tã gawa wu neheye ngwalak eye bay huya a say a dãrev tay ada ta kãrahawa gãdañ i Mbãlom aye.

Ndo neheye faya ta tãtikateye maraw me a ndo hay ta dzãdzaray a wuray bay, tã pay zlam a bazlam i ndo kwa tsekwen bay, ta rãhay ha gãr a gawla i Mbãlom hay neheye ta mãzlab aye bay, faya ta tsadãteye. ¹¹Kwa gawla i Mbãlom eye neheye ta ze ndo i maraw me neheye ta gãdañ, ta tsadãteye a ndo i maraw me hay kame i Mbãlom bay, ta ngwasa fataya bay. ¹²Ndo neheye faya ta giye na, wu nakã ma giye ngama bay aye. Nãteye na, andza wu i pesl neheye ta gãsiye ada ta kãdiye tay ha aye. Nãteye faya ta tsadãteye kãriye a wu neheye bo tay eye tã sãr bay aye. Ta dedek ta mãtiye andza wu i pesl hay. ¹³Mbãlom ma vãlateye dãretsãtseh hãrwi nakã tã satay dãretsãtseh a siye i ndo hay aye. A satay na, mãge wu neheye ngwalak eye bay aye ada tã gawa na, kwa ta hãpat ngãray ngãray. Ahãl nakã nãkurom mandza eye dziye na, nãkurom ta nãteye ka ndayawum wu hay

dziye, mede tay a gakum horoy. Faya ta vakumeye gãr ada niye na, a yatay a gãr. ¹⁴Dãre tay nduzla maraha eye ta mãge madama, mãge mezeleme a yatay a gãr haladzay, dãdã tã ye gãr ka mãge mezeleme bay. Tadã ta ngatay a ndo neheye bãle eye ka tsãved i Mbãlom aye na, ta vateye gãr hãrwi ada tã ge mezeleme. I tay na, huya mãge dãre ka wu hay. Mbãlom ßa kã vãlatay mezeleme. ¹⁵Ta gãr ha tsãved i Mbãlom, faya ta pay bãzay na, a tsãved tay, faya ta giye na, wu nakã Balam wawa i Bosor a gawa aye, a wudã mãge mãnese hãrwi ada mã huta suloy. ¹⁶Balam, ndo mãdã ha bazlam i Mbãlom a ge mezeleme, ada Mbãlom a tsikay me tã bazlam i zungo. Zungo na, a tsikawa me bay. A tsik me ta bãfiday i ndo zezen, a gay me a ndo mãdã ha bazlam i Mbãlom niye ada a ndzay ka tsãved hãrwi ada mã ge wu i gãr mavuwe ngay niye sa bay.‡

¹⁷Ndo i maraw me neheye faya ta vateye gãr a ndo hay aye, nãteye andza bãdiyem neheye ta sakwa aye, nãteye andza pazlay neheye mãtasl faya ma hãliye tay ha tsekeke a paw yam bay aye. Mbãlom kã lãva ha bo ta tãv tay ma lãvon zãnzãñ eye dãre a zãba mã dãma bay. ¹⁸Faya ta giye zlapay tã mawude ha ta magala tã bazlam neheye ta ge ngama bay aye, nãteye faya ta dziye bo ka mãsãpete ndo neheye ti yaw abãra mã walañ i ndo neheye tã sãr tsãved i Mbãlom bay aye, a satay tã yaw ka tãv tay tã ge andza nãteye neheye faya ta giye andza nakã a say a bo tay aye. ¹⁹Faya ta gwadãteye a ndo neheye na, ka ndzumeye barbarra, ka lãvumeye gãr kurom. Ane tuk na, ndo i maraw me neheye nãteye na, beke i mezeleme, tã lãva gãr tay bay hãrwi wu nakã a lãvay gãr a ndo aye na, ndo niye nengeye beke i wu niye. ²⁰Tadã ndoweye ki yaw kã sãr Yesu Kãriste Bã Maduwenã ada ndo mãtãme kway ha ada kã gãr ha wu neheye ngwalak eye bay ma nasiye ha ndo hay aye ada mãndze tsekwen a ma faya ka mãge wu neheye ngwalak eye bay aye, wu neheye ta lãvay gãr sa na, i tay a hãlay i mãndãve mãndze ngay lele bay ma ziye nakã kurre aye. ²¹Ta sãr tsãved nakã a ye

† 2:6 Zãba mã Madazlay i wu hay 19.24. ‡ 2:16 Zãba mã Mãpesle 31.16.

a dedek aye. Ane tuk na, ta gər i bazlam i Mbəlom mapala eye nakə ta tətikatay aye. Həbe meeneŋ ɲgama tâ sər tsəved niye bay. ²² Wu nakə a ndzatay a gər a ndo neheye na, andza dzeke kway nakə a tsik, a gwad: «Kəra a vənaha wu nakə a nda aye, tsa na, a ma faya a nda sa.» Tə gwad dərmak: «Tə bara gadaraw ada ndəluḅ mâ ge faya bay, tsa na, a ma məkəle ha bo a ndəluḅ sa.Š»

3

Yesu Kəriste ma maweye

¹ Dzam ga hay, nakay na, masulo i derewel nakə na watsakum naha aye. Na watsakum naha na, hərwi məmakum ahaya a gər wu nakə ka sərūm tsiy aye, hərwi ada kâ dzalum ka wu neheye ka tsəved ɲgwalak eye. ² A seŋ na, kâ mətsum ha gər tə bazlam neheye ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay tə tsikawa ahəl niye aye bay. Mumawa ahaya a gər bazlam i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste ndo mətəme kway ha nakə a tsikakum ka gumeye ha məsler aye. A tsik na, tə bazlam i ndo i maslaŋ ɲgay neheye a slərakum naha aye. ³ Wu bagwar eye nakə na tsikakumeye na, a həlay məndzibəra ma ndəviye na, ndo hay ta deyeweye, ta ɲgwasiye fakuma. Ta ndziye na, məpay bəzay a bor i bo tay neheye ɲgwalak eye bay aye dəkdək. ⁴ Ta gwadiye: «Yesu Kəriste a gwad ma maweye bədaw? Neŋgeye mənɲay anəke? Bəba kway hay ta mət, kə maw bay. Wu hay tebiye ka məndzibəra andaya andza ahəl nakə Mbəlom a ge məndzibəra aye. Wuray tsa ka mbəda bay.» ⁵ Ndo neheye faya ta tsikiye andza niye na, a satay mətəne Mbəlom kə tsik ahəl niye, a ge magərmbəlom ta dala tə bazlam ɲgay, a ge dala ta yam a ɲgəna ha ka bo abəra ta dala ta yam na, a satay mətəne bay.* ⁶ A bəbazl tay ha ndo hay ahəl niye na, ta yam nakə a rah ka məndzibəra aye.† ⁷ Mbəlom a gwad sa na, magərmbəlom ta dala neheye anəke aye, ma ndəviye tay ha tebiye ta ako, a gər tay ha na, ka təmad. Ma ndəviye tay ha na, pat nakə ma giye sariya a ndo hay ada ma dziye tay ha ndo i mezeleme hay aye.

⁸ Dzam ga neheye na wudə kurom haladzay aye. Wu andaya nətə kâ mətsum ha gər bay. Ka dərə i Mbəlom na, məhəne nətə na, andza məve gwezem, məve gwezem na, andza məhəne nətə. ⁹ Ndo siye hay tə dzala, Mbəlom na, mahonok eye, wu nakə a tsik kurre a gwad ma giye na, ma giye na bay. Ma giye andza niye bay, dūh faya ma həbiye kurom. Faya ma vəlakumeye həlay eye hərwi ada kâ gərūm ha mezeleme kurom hərwi a say ndəray mâ dze bay. A say dūh na, ndo hay tebiye tâ mbəda ha mede tay. ¹⁰ Pat i Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste ma deyeweye na, andza məkal ndəray ma səriye ka bo bay. Pat eye niye na, magərmbəlom ma ləviye haladzay ɲguyats ɲguyats ɲguyats, ma dziye. Ako ma təmiye tay ha wu neheye ka magərmbəlom aye tebiye hereyew hereyew, dala tə wu neheye mə dəma aye tebiye ta dziye.

¹¹ Kə ge wu niye hay tebiye ta dziye andza niye na, gumay metsehe a mede kurom, ndzum tsədaŋna ada rəhumay gər a Mbəlom mə wu hay tebiye. ¹² Faya ka həbumeye pat nakə Mbəlom ma deyeweye. Gum wu nakə ka slumeye faya məge aye hərwi ada pat eye niye mâ ndislew bəse. Pat eye niye na, magərmbəlom ma təmiye ada ma dziye hele hele. Ako ma təmiye tay ha wu hay tebiye, wuray kwa tsekweŋ ma zəkaweye bay. ¹³ Ane tuk na, Mbəlom a gwad ma giye magərmbəlom wedeye ta dala wedeye. Mə dəma na, ndo hay tebiye ta giye wu ɲgwalak eye. Nakay na, wu nakə faya ka həbakweye aye.‡

¹⁴ Hərwi niye dzam gay hay, neŋ faya na gwadakumeye faya ka həbumeye madayaw i Bəy Maduweŋ sa na, gum gədaŋ hərwi ada mede kurom mâ ge ɲgwalak eye. Andza niye, ki yaw na, ma ɲgatakumeye mənese andaya fakuma bay ada ka ndzumeye zay tə neŋgeye. ¹⁵ Sərūm ha na, Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste a maw bəse bay na, hərwi a say ndo hay tâ huta tsəved ka mədə ha mənese tay hərwi ada tâ təma. Malamar kway Pol nakə ka wudakwa na aye, mə derewel ɲgay nakə a watsakum naha, ka tətikakum wu

Š 2:22 Dzeke hay 26.11. * 3:5 Zəba mə Madazlay i wu hay 1.6-9; 7.11. † 3:6 Madazlay i wu hay 7.11. ‡ 3:13 Zəba ma Ezay 65.17; 66.22.

neheye dərmaḱ. A watsa na tə metsehe nakə Mbəlom a vəlay aye. ¹⁶ Mə derewel ɲgay neheye a watsa aye tebiye faya ma watsiye ka bazlam nakay andza niye. Mə derewel ɲgay neheye a watsa aye na, wu hay andaya mə dəma neheye a wur bo mətsəne aye. Ndo neheye ta tsah bay, mədzaḱ gər a kətsatay na, faya ta mbəday həlay a bazlam neheye. Faya ta mbəday həlay andza nakə ta mbədaway a siye i bazlam neheye mə Derewel i Mbəlom aye. Tə mäge andza niye na, faya ta vahaweye sariya i Mbəlom ka gər tay.

¹⁷ Dzam ga hay, nəkurom na, ka sərum wu neheye tsiy. Hərwi niye, neɲ faya na gwadakumeye, gum metsehe hərwi ada ndo neheye ta rəhay ha gər a Mbəlom bay aye na, t̄a vakum gər abəra ka təv nakə nəkurom mandza eye faya bəɲbəɲ aye mede kurom ha a mənese tay bay.

¹⁸ Səkahum ha məsəre Bəy Maduweɲ kway Yesu Kəriste ndo mətəme kway ha ada məsəre ɲgwalak nakə a vəlakway aye ada ɲgama nakə a vəlakway aye.

Kwa way m̄a dəslay ha gər, kwa anəke hus ka tor eye. Amen!

Makurre i derewel nakə Yuhana a watsa aye Məfələkwe

Derewel neheye mahkar ma Dzam Wedeye, ndo hay tə sər maa watsa na, Yuhana. Makurre i derewel neheye mahkar aye na, kə da ha ndo nakə a watsa aye bay. Ndo məwətse derewel masulo eye ta mamahkar eye a da ha bo andza «madugula». Neŋgeye ndo məkalay kame a gay i mađuwule me, ndo hay ta hənay ha gər lele. A watsa derewel nakay na, a nəteye.

Makurre i derewel tə watsay a way na, kə da ha bay. Masulo eye i ŋgay a watsay a «məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu nakə ka tərə may i wawa hay, Mbəlom a zla kar aye», andza məgwede a bərək i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ada ta hawal ŋgay hay. A watsa mamahkar eye a ndo məpe mədzal gər nakə tə zalay Gayus aye. Neŋgeye ma bərək i ndo neheye bazlam andaya mə walaŋ tay aye. Derewel neheye mahkar aye tə watsa hərwi ndo neheye tə sər Labara Ŋgwalak eye nakə Yuhana a watsa aye.

Bazlam nakə a tsik ka ndo nakə ma vəliye sifa aye

¹ Ndo nakə nəmaa watsakum naha ka gər ŋgay aye na, kwa ahəl niye məndzibəra andaya zuk bay aye na, neŋgeye andaya. Nəmay na, nəmaa tsəne tə zləm may, nəmaa ŋgatay tə dərə may, nəmaa ndazl na ada nəmaa lamay tə həlay may hay. Neŋgeye na, ndo nakə tə zalay bazlam i Mbəlom aye. Maa vəl sifa a ndo hay na, neŋgeye. ² Ndowneye niye tə zalay bazlam i Mbəlom ma vəliye sifa a ndo hay aye na, ka bəz ha bo parakka, nəmaa ŋgatay. Nəmaa tsikakum na, wu nakə nəmay nəmaa ŋgatay aye, ada nəmaa dəkum ha na, bazlam niye ma vəliye sifa nakə ma ndəviye bay aye. Ahəl niye na, neŋgeye ka təv i Bəba Mbəlom. Anəke na, Mbəlom ka bəzakway ha. ³ Wu nakə nəmaa ŋgatay tə dərə may ada nəmaa tsəne tə zləm may aye na, nəmaa dəkumeye

naha a nəkurom dərək hərwi ada nəmay tə nəkurom kə dzapakwa nəte. Mədzepe nakə ka dzapakwa nəte aye na, ka dzapakwa na, ta Bəba kway Mbəlom ada tə Yesu Kəriste wawa ŋgay. ⁴ Nəmaa watsakum naha wu neheye na, hərwi ada mə yay a gər a dərəv kway kurah kurah lele.

Ndo nakə faya ma giye mezeleme aye na, ma ndziye ka təv i Mbəlom bay

⁵ Bazlam nakə nəmaa tsəne, Yesu Kəriste a tsikamay aye ada nəmaa dəkum ha aye na, Mbəlom na, neŋgeye dzaydzay. Ləvoŋ andaya mə neŋgeye təbey. ⁶ Tadə ka gwadəkwa nəkway madzapa eye nəte ta Mbəlom. Ane tuk na, faya ka gakweye mənese huya na, niye na, andza məgwede faya ka rawakweye me. Sa tsa na, faya ka zəŋgalakweye tsəved nakə lele bay aye. ⁷ Tadə düh nəkway mə dzaydzay andza Mbəlom nakə neŋgeye mə dzaydzay aye na, niye na, andza məgwede nəkway nəte nəte madzapa eye. Bambaz i Yesu Wawa i Mbəlom kə barakway na mezeleme hərwi ada kə tərəkwa tsədaŋŋa.

⁸ Tadə ka gwadəkwa nəkway faya ka gakweye mezeleme təbey na, niye na, faya ka vakweye gər a bo kway. Kə ge andza niye na, dedək andaya mə dərəv kway bay. ⁹ Duh na, dəkway ha mezeleme kway a Mbəlom. Neŋgeye na, Mbəlom nakə dedək aye. Wu nakə a tsik a gwad ma giye na, ma giye na. Andza niye, ma pəsakway ha mezeleme kway, ma təriye kway ha tsədaŋŋa kame ŋgay. ¹⁰ Tadə ka gwadəkwa dədə ka gakwa mezeleme bay na, niye na, ka tərəkwa ha Mbəlom andza neŋgeye ndo i maraw me. Bazlam ŋgay na, dədə ka pakwa a mədzal gər kway bay.

2

¹ A nəkurom wawa ga hay, wu neheye na watsakum naha aye na, hərwi ada kə gum mezeleme bay. Ane tuk na, tadə ndəray kə ge mezeleme na, sərüm ha ndo məmakway bo andaya ka təv i Bəba kway Mbəlom. Ndowneye niye na, Yesu Kəriste. Neŋgeye dədə ma giye mezeleme bay. ² Neŋgeye na, a mət andza wu nakə tə vəlawə kəriye hərwi ada Mbəlom mə pəsakway ha mezeleme

kway aye. Mbəlom ma pəsakway ha na, mezeleme kway dekdək bay. Ma pəsataj ha mezeleme i ndo hay ka məndzibəra tebiye dərma.

Bazlam mapala eye wedeye

³ Tadə ka gakwa wu nakə Mbəlom a tsikakway aye na, niye na, faya ma bəzakway ha, ka sərakwa na ta dedək. ⁴ Tadə ndoweye kə gwad na sər Mbəlom, ane tuk na, ka rəhay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala eye bay na, neŋgeye ndo i maraw me. Dedək andaya mə neŋgeye bay. ⁵ Duh ndo nakə faya ma rəhay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala eye na, maa wuda Mbəlom peteh na, neŋgeye. Andza niye ka sərakweye ha na, nəkway mə həlay ŋgay. ⁶ Tadə ndoweye kə gwad neŋgeye mandza eye mə həlay i Mbəlom na, məndze ŋgay m̄a təra andza i Yesu.

⁷ Dzam ga neheye na wuda kurom haladzay aye, wu nakə na watsakum naha aye na, wu nakə wedeye dāda ka tsənum bay aye bay. Duh wu nakə na watsakum naha aye na, neŋgeye nətə bəna, wal bay. Ka tsənum na, kurre ahəl niye ka təmum bazlam i Yesu aye. Ayaw! Wu nakay guram eye na, bazlam nakə 6a ka tsənum tsij aye. ⁸ Kwa andza niye bəbay na, wu nakə na watsakum naha aye na, andza bazlam wedeye. Maa bəzakway ha mede niye wedeye na, Yesu. Nəkurom dərma mede kurom na, wedeye. Andza niye ləvonj faya ma ndəviye. Dzaydzay nakə dedək eye ka dazlay a mandəve.*

⁹ Tadə ndoweye kə gwad neŋgeye mandza eye mə dzaydzay ada neŋgeye faya ma nay dərə a malamar ŋgay ndo mape mədzal gər ka Mbəlom na, sərur ha neŋgeye na, mandza eye ma ləvonj huya. ¹⁰ Ane tuk na, tadə ndoweye ka wuda malamar ŋgay na, neŋgeye mandza eye mə dzaydzay. Wu nakə ma dəfiye ha ndo abəra ka tsəved i Mbəlom aye na, andaya mə dərəv ŋgay kwa tsekwej bay tebiye. ¹¹ Ane tuk na, ndo nakə faya ma nay dərə a ndo aye na, neŋgeye hus anəke ma ləvonj. Wu nakə faya ma giye tebiye, faya ma giye na, ma ləvonj. Faya ma diye a ŋgay na, a sər bay. A ŋgatay a dərə bay hərwi neŋgeye ma ləvonj.

* 2:8 Zəba ma Yuhana 13.34.

Kā gum dərə ka wu i məndzibəra bay

¹² A nəkurom wawa ga hay, na watsakum naha na, a nəkurom:

Na watsakum naha na, hərwi Mbəlom kə pəsakum ha mezeleme kurom.

A pəsakum ha na, hərwi Yesu Kəriste.

¹³ A nəkurom madugula hay, na watsakum naha na, a nəkurom.

Na watsakum naha na, ndo nakə andaya kwa məndzibəra andaya zuk bay na, ka sərur na.

A nəkurom gawla hay, na watsakum naha na, a nəkurom dərma.

Nəkurom na, ka ŋgwasum ka Fakalaw.

¹⁴ Ayaw! Wawa ga hay, na watsakum naha na, a nəkurom.

Nəkurom na, ka sərur Bəba kway Mbəlom.

A nəkurom madugula hay, na watsakum naha na, a nəkurom.

Na watsakum naha na, nəkurom ka sərur ndo nakə kwa ahəl niye məndzibəra andaya zuk bay aye na, neŋgeye andaya.

A nəkurom gawla hay, na watsakum naha na, a nəkurom.

Nəkurom na, bazlam i Mbəlom mə dərəv kurom.

Ka hutum gədan, ka ŋgwasum ka Fakalaw dərma.

¹⁵ Kā pumay bəzay a mede i ndo i məndzibəra hay bay. Kā wudum wu i məndzibəra bay. Tadə ndoweye ka wuda wu neheye ka məndzibəra aye na, sərur ha neŋgeye na, a wuda Bəba kway Mbəlom bay. ¹⁶ Ndo neheye faya ta giye wu i məndzibəra aye, nətəye na, kəkay? Nətəye na, faya ta giye wu nakə a yay a gər a bo tay aye. Wu nakə dərə tay kə ŋgatay aye na, a satay məhute. Sa na, faya ta giye ha zlapay tə wu tay niye hay. Wu niye hay məge andza niye na, Mbəlom ka tətikakway bay. Məge wu niye hay andza niye na, i məndzibəra. ¹⁷ Sərur ha na, məndzibəra faya ma ndəviye ada tə wu neheye ndo hay ta wuda aye tebiye ta ndəviye dərma. Ane tuk na, ndo nakə faya ma giye wu nakə a say a Mbəlom aye na, neŋgeye ma ndziye ka tor eye.

Gum metsehe ta ndo neheye ta kərah Yesu Kəriste aye

¹⁸ Wawa ga hay, mazlambar mändzibəra ma ndəviye. Nəkurom na, ka tsənum ndo mənə dəre i Kəriste andaya bagwar eye ma deyeweye. Azlakwa ndo mənə dəre i Kəriste hay haladzay ta yaw anəke. Hərwi niye ka sərakwa mazlambar mändzibəra ma ndəviye.† ¹⁹ Ahəl niye ndo neheye na, nəkway nəte. Ane tuk na, ta təra ndo kway hay ta dedək bay. Ti yaw abəra mə walaŋ kway na, hərwi nakə ta təra ndo kway hay ta dedək bay aye. Tadə nətəye ndo kway hay, ka dzapakwa nətə na, ta gəriye kway ha bay. Ta ndziye mə walaŋ kway. Wu nakay a ge bo andza nakay na, hərwi ada mâ sər bo parakka nətəye ndo kway hay bay.

²⁰ Nəkurom na, Kəriste kə vəlakum məsəfəre ada nəkurom tebiye na, ka sərūm dedək i Yesu. ²¹ Na watsakum naha na, hərwi nakə ka sərūm dedək i Yesu bay aye daw? Na watsakum naha na, hərwi məgwadəkum dūh na, ka sərūm. Ka sərūm ha na, maraw me andaya kwa tsekweŋ ma dedək bay. ²² Ndo i maraw me niye bagwar eye neŋgeye na, way? Ndo i maraw me niye bagwar eye na, ndo nakə a gwad Yesu na, Kəriste bay aye. Ndo mənə dəre i Kəriste na, neŋgeye. Neŋgeye nakə a kərah Yesu Wawa i Mbəlom aye na, a kərah Bəba Mbəlom dərma. ²³ Tadə ndoweye ka kərah Wawa i Mbəlom na, a kərah na, Bəba Mbəlom dərma. Ane tuk na, tadə ndoweye ka təma Yesu Wawa i Mbəlom na, ka təma Bəba Mbəlom.

²⁴ Nəkurom na, dzalum ka bazlam i Yesu nakə ka tsənum kurre ka madazlay i bazlam i Yesu nakə ka tsənum aye. Gum gədaŋ dūh na, ka bazlam nakə ka tsənum kurre ka madazlay aye, mâ ndza mə dərev kurom. Tadə bazlam neheye ka tsənum kurre ka madazlay aye andaya mə dərev kurom na, nəkurom dərma ndzum mə həlay i Yesu ada mə həlay Bəba ŋgay Mbəlom. ²⁵ Wu nakə Yesu a gwad ma vəlakweye na, anaŋ; A gwad, ma vəlakweye sifa nakə ma ndəviye bay aye.

²⁶ Wu nakay na watsakum naha na, hərwi məgakum daf. Na gakum daf na,

hərwi ndo neheye a satay məvakum gər aye. ²⁷ Nəkurom na, Kəriste kə vəlakum Məsəfəre. Məsəfəre niye na, mandza eye mə dərev kurom. Hərwi niye nəkurom na, ka pəlumeye ndo matətikakum wu mekeleŋ eye sa bay. Ba Məsəfəre andaya mə dərev kurom tsiy. Məsəfəre na, ma tətikiye kurom ha ka gər i wu hay tebiye. Ada wu neheye faya ma tətikakumeye na, dedək bəna, mənese mə dəma təbey. Ndzum mə həlay i Yesu Kəriste andza nakə Məsəfəre a tətikakum aye.

²⁸ Wawa ga hay, ndzum mə həlay i Yesu Kəriste. Ka ndzumeye mə həlay ŋgay na, hərwi ada pat nakə ma maweye na, kâ dzədzarakwa bay ada horoy mâ gakway kame ŋgay bay. ²⁹ Ka sərūm ha Yesu na, neŋgeye ndo i dedək. Sərūm ha dərma na, ndo nakə faya ma giye wu nakə dedək aye na, neŋgeye ka təra wawa i Mbəlom.

3

Nəkway ka tərakwa na, wawa i Mbəlom hay

¹ Zəbum ka mawudə bo i Mbəlom nakə a wuda kway aye na, hadzəgay! A gwad nəkway na, ka tərakwa wawa ŋgay hay. Ta dedək nəkway ka tərakwa wawa ŋgay hay. Ane tuk na, ndo i mändzibəra hay ta sər ha nəkway wawa i Mbəlom hay bay. A ge andza niye na, hərwi nətəye tə sər Bəba kway Mbəlom bay. ² A nəkurom dzam ga neheye na wuda kurom haladzay aye, nəkway anəke na, wawa i Mbəlom hay tsiy. Kame aza ka tərakweye na, kəkay? Ka tərakweye kəkay na, Mbəlom ka bəzakway ha zuk bay. Ane tuk na, ka sərakwa ha aza Kəriste kə maw na, ka ŋgatakweye parakka. Tsa na, ka tərakweye andza neŋgeye. ³ Ada kwa way kə pa mədzał gər ŋgay ka Kəriste matəre andza neŋgeye na, mâ ge mənese bay andza neŋgeye nakə a ge mənese bay aye.

⁴ Tadə ndoweye kə ge mezeleme huya na, a ge vərəm ka Mbəlom. Hərwi mäge mezeleme huya na, mäge vərəm ka Mbəlom. ⁵ Nəkurom ka sərūm ha Yesu Kəriste a yaw ka mändzibəra hərwi mazole na mezeleme i ndo hay. Neŋgeye na, kə ge

† 2:18 2 Tesalonik hay 2.3-4.

mezeleme kwa tsekwenj bay tebiye. ⁶ Ndo nakə nenjeyeye mə həlay i Yesu Kəriste aye na, ma giye mezeleme sa bay. Ndo nakə faya ma giye mezeleme huya na, dāda kə ngatay a Yesu Kəriste bay. A sər na bay dərma.

⁷ Tadə kə ge andza niye na, wawa ga hay, kâ vəlumatay tsəved kwa a way tâ vakum gər bay. Ndo nakə faya ma giye wu nakə dedek aye huya na, nenjeyeye ndo i dedek andza Yesu Kəriste nakə nenjeyeye ndo i dedek aye. ⁸ Ane tuk na, ndo nakə faya ma giye mezeleme huya na, nenjeyeye wawa i Fakalaw hərwi Fakalaw a ge mezeleme na, kwa anəke bay. Hərwi niye Wawa i Mbəlom a yaw ka məndzibəra na, mədze ha məsler i Fakalaw.

⁹ Ndowneye ka təra wawa i Mbəlom na, ma giye mezeleme huya sa bay. Ma giye mezeleme huya sa bay na, hərwi məsəfəre nakə Mbəlom a vəlay aye na, gədanj eye. Faya ma giye məsler mə dərev ngay. Ma sliye faya mäge mezeleme huya bay hərwi nenjeyeye ka təra wawa i Mbəlom. ¹⁰ Ta səriye ha ka bo abəra wawa i Mbəlom hay ta wawa i Fakalaw hay na, kəkay? Ta səriye hay na, tadə ndowneye kə ge wu neheye lele bay, ada a wudā malamar ngay hay bay aye na, nenjeyeye ka təra wawa i Mbəlom bay.

Wudum bo nate nate mə walaŋ kurom

¹¹ Bazlam nakə kurre ka tsənum aye na, wudum bo nate nate mə walaŋ kurom. ¹² Nəkway na, kâ tərakwa andza Kayin bay.* Nənjeyeye wawa i Fakalaw. Kə kədf malamar ngay mədahaŋ eye. A kədf na na, hərwi mey? A kədf malamar ngay na, hərwi məsler ngay nakə a gawa na, lele bay. Ane tuk na, məsler i malamar ngay na, lele.†

¹³ Malamar ga hay, tadə ndo i məndzibəra hay ta nakum dəre na, mā gakum wadəŋ wadəŋ bay. ¹⁴ Anəke nəkway ka sərakwa na, nəkway andza ndo neheye maməta eye sa bay. Ane tuk na, nəkway ka huta kwa sifa wedeye nakə ma ndəviye bay aye tsiy. Ka sərakwa ha na, kəkay? Ka sərakwa na, hərwi ka wudəkwa malamar kway hay. Tadə ndowneye ka wudā malamar ngay hay bay na, nenjeyeye

huya andza ndo nakə maməta eye. ¹⁵ Tadə ndowneye kə nay dəre a malamar ngay na, nenjeyeye a təra andza ndo məkəde ndo hay. Ka sərnum ndo məkəde ndo hay na, kə huta sifa nakə ma ndəviye bay aye bay. ¹⁶ Ka sərakwa mawude bo na, ma kəkay? Ka sərakwa na, Yesu Kəriste a wudā kway, a vəl ha məsəfəre ngay hərwi kway. Andza niye nəkway dərma vəlakwa ha məsəfəre kway hərwi malamar kway hay. ¹⁷ Tadə ndowneye wu ngay andaya ada kə sər ha malamar ngay andaya nakə wu andaya faya bay, ka kərah məvəlay na, ma sliye məgwede «Na wudā Mbəlom» daw? Ma sliye faya mətsike bay! ¹⁸ Wawa ga hay, tadə ka gwadəkwa ka wudəkwa bo na, ta dedek dzənakwa bo nəte nəte mə walaŋ kway. Bəna ka tsikakwa tə bazlam dəkdek tsa bay.

¹⁹ Tadə ka gakwa andza niye na, ka sərakweye ha 6a nəkway faya ka pakweye bəzay a tsəved i dedek. Ada andza niye dərev kway ma dzədzariye bay, ma ndziye zayzay kame i Mbəlom. ²⁰ Kwa tadə dərev kway faya ma dəkway ha ka gakwa mezeleme bəbay na, dərev kway ma dzədzariye bay, ma ndziye zayzay kame ngay, hərwi Mbəlom na, bagwar eye a sər kway ha a ze dərev kway. ²¹ Andza niye dzam ga neheye na wudā kurom haladzay aye, tadə dərev kway kə dā ha nəkway ka gakwa mezeleme bay na, kâ deyekwa kame i Mbəlom tə madzədzere aye sa bay. ²² Tadə ka tsətsahakwa faya wu kwa wuye mey na, ma vəlakweye hərwi nəkway faya ka rəhakweye ha gər a bazlam ngay andza faya ka gakweye wu nakə a yay a gər aye. ²³ Bazlam nakə a gwadəkway rəhakway ha gər aye na, anəŋ: Dzalakwa ha ka Yesu Kəriste Wawa i Mbəlom ada wudəkwa bo nəte nəte mə walaŋ kway andza nakə Mbəlom a tsikakway aye. ²⁴ Ndo nakə ka rəhay ha gər a bazlam ngay aye na, nenjeyeye mandza eye mə həlay i Mbəlom. Mbəlom dərma mandza eye ka gər ngay. Ka sərakwa ha Mbəlom mandza eye tə nəkway na, kəkay? Ka sərakwa ha na, ta Məsəfəre ngay nakə a vəlakway aye.

* **3:12** Madazlay i wu hay 4.8. † **3:12** Zəba ma 1 Yuhana 2.13.

4

Məsərə ha Məsəfəre i Mbəlom na, kəkay?

¹ Dzam ga neheye na wudá kurom haladzay aye, kâ pumay zləm a bazlam i ndo neheye tə gwad nətəye na, Məsəfəre i Mbəlom andaya fataya aye bəse tsa bay. Ane tuk na, ka sərume ye ha ta dedək tadə Məsəfəre i Mbəlom andaya fataya na, gumay metsehe a bazlam tay lele. Na tsikakum andza niye na, hərwi ndo neheye tə gwad nətəye ndo mədə ha bazlam i Mbəlom aye nətəye andaya ka mändzibəra tsiy. ² Ka sərume ye ha tadə ndoweye Məsəfəre i Mbəlom andaya faya ma kəkay na, anan: Tadə ndoweye kə dā ha parakka Yesu Kəriste na, a yaw abəra ka təv i Mbəlom, a təra ndo zezeŋ na, neŋgeye na, Məsəfəre nakə a yaw abəra ka təv i Mbəlom aye andaya faya. ³ Ane tuk na, tadə ndoweye ka təma Yesu andza niye bay na, Məsəfəre nakə mə dərev ŋgay aye na, Məsəfəre nakə a yaw abəra ka təv i Mbəlom bay aye. Məsəfəre niye na, məsəfəre i ndo mənə dərə i Kəriste. Ba ka mbərum mətəne na, ndo mənə dərə i Kəriste ma deyeweye. Anəke na, ki yaw, neŋgeye andaya ka mändzibəra.*

⁴ Nəkurom na, wawa ga hay, nəkurom wawa i Mbəlom hay. Ka slum ka ndo maraw me niye hay hərwi Məsəfəre nakə mə dərev kurom aye na, neŋgeye gədaŋ eye a ze na, məsəfəre i ndo i mändzibəra hay. ⁵ Ndo maraw me niye hay, nətəye na, faya ta tsikiye na, ka wu nakə a yatay a gər a ndo i mändzibəra hay ada ndo i mändzibəra hay faya ta pateye zləm na, a nətəye. ⁶ Nəkway na, ka tərakwa wawa i Mbəlom hay. Ndo nakə a sər Mbəlom aye na, ma pay zləm a bazlam may. Ane tuk na, ndo nakə ka təra wawa i Mbəlom bay aye na, ma pay zləm a bazlam may bay. Tadə ndoweye mə dərev ŋgay na, məsəfəre dedək eye kəgəbay məsəfəre i maraw me na, ka sərakweye ha na, andza niye.

Maa vəl mawudə bo na, Mbəlom

⁷ Dzam ga neheye na wudá kurom haladzay aye, wudakwa bo nətə nətə mə walaŋ kway huya. Hərwi mawudə bo nakə ka wudakweye bo aye a yaw na, abəra ka

təv i Mbəlom. Tadə ndoweye ka wudá ndo hay na, niye a dā ha na, neŋgeye ka təra wawa i Mbəlom ada a sər Mbəlom dərma k. ⁸ Ndoweye ka wudá ndo hay bay na, a sər Mbəlom bay. Ka sərakwa ha na, hərwi mawudə bo i Mbəlom nakə a wudá kway aye na, huya. ⁹ Mbəlom a bəzakway ha parakka a wudá kway na, kəkay? A bəzakway ha a wudá kway na, a sləraw wawa ŋgay niye felik eye ka mändzibəra hərwi ada kâ ndzakwa huya tə neŋgeye ma sifa nakə a vəlakway aye. ¹⁰ Matəra mawudə bo na, mey? Maa lah mawudə Mbəlom na, nəkway dāw? A'ay! Maa lah mawudə kway na, Mbəlom. Ada a sləraw wawa ŋgay na, a mət andza wu nakə tə vəlawa kəriye hərwi ada mâ pəsakway ha mezeleme kway hay.

¹¹ Dzam ga neheye na wudá kurom haladzay aye, kə ge Mbəlom a wudá kway andza niye na, nəkway dərma k wudakwa bo nətə nətə mə walaŋ kway. ¹² Mbəlom na, dādā ndəray kə ŋgatay bay. Ane tuk na, kwa andza niye bəbay na, wudakwa bo nətə nətə mə walaŋ kway. Niye a bəz ha na, Mbəlom neŋgeye tə nəkway. Ada faya ma bəziye sa na, ka wudakwa Mbəlom peteh andza nakə a say aye.

¹³ Ka sərakwa ha nəkway mə həlay i Mbəlom ada neŋgeye tə nəkway na, kəkay? Ka sərakwa ha na, hərwi kə vəlakway Məsəfəre ŋgay. ¹⁴ Bəba Mbəlom kə sləraw wawa ŋgay hərwi mətəme ndo i mändzibəra hay. Nəmaa ŋgatay tə dərə may, nəmaa dətay ha a ndo hay, bazlam nakay na, dedək. ¹⁵ Tadə ndoweye kə gwad Yesu Wawa i Mbəlom na, Mbəlom neŋgeye tə neŋgeye. Neŋgeye dərma k na, mandza eye mə həlay i Mbəlom. ¹⁶ Nəmay na, nəmaa sər ha Mbəlom a wudá kway, ada nəmaa dzala ha dərma k.

Mawudə bo i Mbəlom nakə a wudá kway aye na, huya. Andza niye ndo nakə ka wudá ndo hay huya aye na, neŋgeye ma ndziye mə həlay i Mbəlom. Mbəlom dərma k neŋgeye tə neŋgeye. ¹⁷ Ka sərakwa ha ka wudakwa Mbəlom peteh na, kəkay? Ka sərakwa ha na, pat nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay aye na, ka dzədzarakweye bay. Ka dzədzarakweye

* 4:3 Zəba ma 1 Yuhana 1.18.

bay na, h̄arwi m̄andze kway nakay ka ndzakweye ka m̄andzib̄era aye na, andza Yesu. ¹⁸ Tad̄a ka s̄arakwa ha Mb̄alom a wud̄a kway na, ka dz̄adzarakweye sa bay. H̄arwi mawud̄e bo i Mb̄alom nak̄a a wud̄a kway aye na, ma zliye fakwaya a b̄era madz̄adzere niye tebiye. Wu nak̄a ndo hay ta dz̄adzaray aye na, sariya i Mb̄alom. Andza niye tad̄a ndoweye ka dz̄adzar na, mawud̄e bo i Mb̄alom ma giye m̄asler m̄a d̄arev ngay andza nak̄a a say a Mb̄alom aye bay.

¹⁹ Ka wud̄akwa Mb̄alom ada ka wud̄akwa ndo hay na, h̄arwi Mb̄alom a lah mawud̄e kway. ²⁰ Tad̄a ndoweye k̄a gwad̄ na wud̄a Mb̄alom ada faya ma nay d̄are a malamar ngay na, nen̄geye ndo i maraw me. K̄a ngatay a malamar ngay na, a wud̄a na bay. Mb̄alom na, a ngatay bay ada ma wud̄iye na na, k̄akay? ²¹ Wu nak̄a K̄ariste a gwad̄akway gum aye na, mey? A gwad̄akway na, ndoweye ka wud̄a Mb̄alom na, m̄a wud̄a malamar ngay d̄armak.

5

Ngwasakwa ka wu i m̄andzib̄era

¹ Kwa way k̄a dzala ha ka Yesu, nen̄geye na, K̄ariste Wawa i Mb̄alom. Ada kwa way ka wud̄a b̄eba i wawa hay na, a wud̄a wawa ngay hay d̄armak. ² Ka s̄arakwa ha n̄akway ka wud̄akwa wawa i Mb̄alom hay na, k̄akay? Ka s̄arakwa ha na, ka wud̄akwa Mb̄alom ada faya ka r̄hakway ha ḡar a bazlam ngay mapala eye nak̄a a tsik aye. ³ Tad̄a ka wud̄akwa Mb̄alom ta dedek na, andza m̄agwed̄e bazlam ngay mapala eye nak̄a a tsikakway r̄humay ha ḡar aye na, ka r̄hakweye ha ḡar. Bazlam ngay hay mapala eye na, ma wurakweye bo haladzay m̄apay b̄azay bay, ⁴ h̄arwi kwa way nen̄geye ka t̄era wawa i Mb̄alom na, k̄a sla ka wu i m̄andzib̄era. Ka slakwa faya na, k̄akay? Ka slakwa faya na, h̄arwi ka dzalakwa ha ka Yesu K̄ariste. ⁵ Mata sle ka wu i m̄andzib̄era na, way? Mata sle faya na, ndo neheye t̄a dzala ha t̄a gwad̄ Yesu na, nen̄geye Wawa i Mb̄alom aye.

Wu neheye t̄a d̄a ha Yesu na, Wawa i Mb̄alom aye

⁶ Yesu K̄ariste na, ki yaw k̄a mb̄azla a yam nak̄a ta dz̄ahūb̄ ha a d̄ama aye ada ta mb̄ada ha bambaz ngay. A yaw na, a mb̄azla a yam nak̄a ta dz̄ahūb̄ ha a d̄ama aye d̄ekdek tsa bay. Ta dz̄ahūb̄ ha a yam ada ta mb̄ada ha bambaz ngay. Maa b̄azakway ha wu neheye dedek na, maa d̄akway ha na, M̄as̄af̄ere i Mb̄alom. Nen̄geye na, wu nak̄a faya ma tsikateye a ndo hay aye na, dedek.* ⁷ Maa d̄akway ha Yesu Wawa i Mb̄alom na, wu hay mahkar. ⁸ Wu niye hay mahkar aye na, M̄as̄af̄ere, yam t̄a bambaz. Wu neheye mahkar aye ta t̄era na, n̄ate. ⁹ Tad̄a ka t̄amakwa wu nak̄a ndo hay ta d̄iye ha ka ḡar i wu neheye t̄a ngatay aye na, ka t̄amakweye bazlam i Mb̄alom d̄armak h̄arwi bazlam ngay nak̄a a d̄a ha aye na, a ze i ndo hay. Maa d̄akway ha wu niye hay ka ḡar i wawa ngay na, Mb̄alom eye ngway. ¹⁰ Ndoweye k̄a dzala ha ka Wawa i Mb̄alom na, nen̄geye a s̄ar m̄a ḡar ngay wu neheye Mb̄alom a d̄a ha aye na, dedek. Ane tuk na, ndoweye k̄a dzala ha ka Mb̄alom bay na, a t̄era ha Mb̄alom ndo i maraw me. A t̄era ha Mb̄alom ndo i maraw me na, h̄arwi a k̄arah wu nak̄a Mb̄alom a d̄a ha ka ḡar i wawa ngay aye. ¹¹ Wu nak̄a Mb̄alom a d̄akway ha aye na, wuye mey? A d̄akway ha na, k̄a v̄alakway sifa nak̄a ma nd̄aviye bay aye. Sifa niye a v̄alakway aye na, t̄a h̄alay i wawa ngay. ¹² Ndo nak̄a nen̄geye mandza eye n̄ate t̄a Wawa i Mb̄alom aye na, k̄a huta sifa niye. Ndo nak̄a nen̄geye mandza eye n̄ate ta Wawa i Mb̄alom bay aye na, nen̄geye k̄a huta sifa niye bay.

Sifa nak̄a Mb̄alom a v̄al aye

¹³ Wu neheye na watsakum naha aye na, a n̄akurom neheye ka dzalum ha t̄a m̄azele i Wawa i Mb̄alom aye. Na watsakum naha na, h̄arwi ada k̄a s̄arum ha na, ka hutum sifa nak̄a ma nd̄aviye bay aye. ¹⁴ Ah̄al nak̄a n̄akway kame ngay aye na, madz̄adzere andaya m̄a d̄arev kway bay. Ka s̄arakwa ha ta dedek wu nak̄a ka ts̄atsahakweye faya tad̄a a yay a ḡar na, ma ts̄anakweye na. ¹⁵ Tad̄a ka s̄arakwa ha faya ma ts̄anakweye na wu nak̄a faya ka ts̄atsahakweye tebiye

* 5:6 Ndo m̄awetse d̄erewel nakay a tsik ka madz̄ahūb̄e i Yesu a yam ta m̄am̄ate ngay.

na, ka sarakwa ha 6a kə vɛlakway wu nakə ka tsətsahakwa aye tsiy.

¹⁶ Tadə ndoweye kə ɲgatay a malamar ɲgay faya ma giye mezeleme nakə ma diye ha a məməte bay aye na, mâ dɯwulay me a Mbəlom hərwi ndo niye hərwi ada Mbəlom mâ vɛlay sifa. Na tsik na, hərwi ndo neheye faya ta giye mezeleme nakə ma diye tay ha a məməte təbey aye dekdək tsa. Na tsik na, hərwi ndo neheye faya ta giye mezeleme nakə ma diye tay a məməte aye bay. Hərwi mezeleme nakə ma diye tay ha ndo hay a məməte aye na, andaya. ¹⁷ Tadə ndoweye kə ge mənese wuray wuray na, a ge na, mezeleme. Ane tuk na, mezeleme hay tebiye ma diye ha ndo a məməte bay.

¹⁸ Ka sarakwa ha kwa way ka təra wawa i Mbəlom na, ma giye mezeleme huya sa bay, hərwi Yesu Wawa i Mbəlom faya ma tsəpiye na ada Fakalaw ma sliye faya məgay wuray bay.†

¹⁹ Ka sarakwa ha nəkway na, mə həlay i Mbəlom. Siye i ndo hay tebiye ka məndzibəra na, Fakalaw a ləva tay ha. ²⁰ Ka sarakwa ha Wawa i Mbəlom ki yaw ka məndzibəra na, kə həndəkakway na mədzal gər kway hərwi ada kâ sarakwa Mbəlom nakə neɲgeye dedək aye. Nəkway mandza eye mə həlay i Mbəlom nakə dedək aye ada nəkway mandza eye mə həlay i wawa ɲgay Yesu Kəriste. Neɲgeye na, Mbəlom nakə dedək aye. Maa vɛlakway sifa nakə ma ndəviye bay aye na, neɲgeye.

²¹ Wawa ga hay, kâ pumay bəzay a kule i ndo neheye faya ta zambaɗay aye bay.

---

† 5:18 Zəba ma 1 Yuhana 2.13.

Masulo i dɛrewel nakə Yuhana a watsa aye

Matsike me

¹ Neŋ madugula i gay i maɖuwule me, na tsikaka naha me na, a nəkər məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu nakə ka tərā may i wawa hay, Mbəlom a zla kar aye. Na tsikatay naha me a wawa yak hay dərmaḱ. Na wuɖa tay ha na, haladzay. Maa wuɖa tay ha na, neŋ dəkɖək bay. Ndo neheye tebiye tə sər bazlam nakə a tsik ka gər i Mbəlom nakə dedək aye, ta wuɖa kurom dərmaḱ. ² Na wuɖa kurom na, hərwi bazlam niye dedək aye mandza eye mə dərev kway ada ma ndziye mə dərev kway na, ka tor eye.

³ Mbəlom Bəba kway ada wawa ŋgay Yesu Kəriste t̄a pa fakuma ŋgama. Ta sakakweye naha ada ta vəlakweye zay. Nəkway neheye faya ka pakweye bəzay a bazlam nakə dedək aye ada ka wuɖakwa bo nəte nəte mə walaŋ kway aye na, ka hutakweye wu niye hay.

Dedək tə mawuɖe bo

⁴ Dərev ga kə ŋgwasa haladzay hərwi na tsəne na, siye hay mə walaŋ i wawa yak hay faya ta pay bəzay a tsəved nakə dedək aye. Faya ta giye na, wu neheye Mbəlom Bəba kway a gwad gum aye. ⁵ A nəkər may ga nakə na wuɖa kar haladzay aye. Wu nakə a seŋ məgwadaka aye na, anaŋ: Wuɖakwa bo nəte nəte mə walaŋ kway. Bazlam nakay na watsaka naha aye na, bazlam wedeye nakə ka tsənum d̄ada bay aye bay. Na tsikaka naha na, wu nakə ɓa ka tsənakwa ahəl niye aye. ⁶ Tadə ka wuɖakwa Mbəlom na, andza məgwede faya ka gakweye wu nakə Mbəlom a tsikakway aye. Mbəlom a gwadakum na, wuɖum bo nəte nəte mə walaŋ kurom huya. Nakay na, bazlam nakə ka tsənum ahəl niye kurre ka madazlay i bazlam i Mbəlom nakə ka tsənum aye.

⁷ Na tsikakum andza niye na, hərwi mey? Na tsikakum andza niye na, hərwi ndo masəpete ndo hay nətəye andaya ta yaw haladzay ka məndzibəra. Nətəye na,

Yesu Kəriste ka tərā ndo zezeŋ, ki yaw ka məndzibəra na, ta təma təbey. Ndo nakə faya ma tsikiye andza niye na, neŋgeye ndo mənə dəre i Kəriste. Neŋgeye ndo masəpete ndo hay. ⁸ Hərwi niye, gum metsehe bəna, məsler kurom nakə ka gum tebiye aye m̄a tərā kəriye bay. Duh gum metsehe hərwi ada ka hutumeye wu i madagər kurom nakə Mbəlom a gwad ma vəlakumeye.

⁹ Sərum ha na, ndoweye kə pay bəzay a bazlam i Kəriste nakə a tətikakway aye bay, ane tuk na, a ye a səkah ha faya bazlam mekeleŋ eye hay wal na, ndoweye niye mandza eye mə həlay i Mbəlom bay. Ndo nakə faya ma pay bəzay huya a bazlam i Yesu neheye a tətikakway na, neŋgeye na, mandza eye mə həlay i Mbəlom Bəba kway ada mə həlay i wawa ŋgay Kəriste.

¹⁰ Hərwi niye faya na tsikakumeye: Tadə ndoweye ki ye naha a walaŋ kurom faya ma tətikakumeye bazlam nakə wal abəra ka bazlam i Kəriste nakə a tətikakum aye na, ka təmum na m̄a ye naha a walaŋ kurom bay. Kwa mətsikay me, k̄a tsikumay me bay. ¹¹ Ndowneye kə tsikay me a slala i ndo niye na, neŋgeye dərmaḱ faya ma pay bəzay ka məge mənese nakə faya ma giye.

Mandəve i bazlam hay

¹² A seŋ məwatsakum naha wu hay haladzay həbe, ane tuk na, a seŋ məwatsakum naha a dɛrewel bay. Na dzala na, na diye naha ka təv kurom ada wu nakə a seŋ mətsikakum aye na, ka tsikakweye tə bazlam hərwi ada dərev kway m̄a ŋgwasa lele kurah kurah.

¹³ Məhay gər i ndo neheye a tərā malamar yak nakə Mbəlom a zla na aye na, wawa ŋgay hay ta tsikaka naha me.

Mamahkar i dɛrewel nakə Yuhana a watsa aye

Mətsike me

¹ Neŋ nakə madugula i gay i maɖuwule me aye, na watsaka naha a nəkar Gayus dzam ga nakə na wuda kar peteh aye.

² A nəkar dzam ga nakə na wuda kar haladzay aye, neŋ faya na duwulay me a Mbəlom na, wu hay tebiye tã tãra lele hərwi ada bo yak ta məsəfəre ta ndziye kame i Mbəlom zayzay lele.

Yuhana a dəslay ha gər a Gayus

³ Dərev ga kə ŋgwasə haladzay hərwi malamar hay ma mədzal gər ka Mbəlom, ti yawaw kanan, tã tsiken ka gər yak na, tã gwad: Nəkar na, faya ka pay bəzay a tsəved i dedek tã dɛrev yak nɛte. Na sər ha nəkar na, faya ka giye andza niye huya. ⁴ Na tsəne wawa hay faya ta pay bəzay a tsəved i dedek na, dɛrev ga kə ŋgwasə haladzay. Dada wuray kwa nɛte kə yeŋ a gər andza niye andaya bay.

⁵ A nəkar dzam ga nakə na wuda kar haladzay aye, nəkar na, faya ka giye wu lele eye. Faya ka dzəniye tay ha malamar kway neheye ka tsəved i Mbəlom aye. Kwa neheye ti yawa naha mbəlok eye hay bəbay na, faya ka dzəniye tay hay. ⁶ Ndo neheye ka gatay gər aye na, nəteye ti yaw kanan tã dəsłaka ha gər haladzay kame i ndo məpe mədzal gər hay. Tã gwad ka wuda tay ha na, haladzay. Neŋ faya na gakeye amboh, dzəna tay pat pat hərwi ada tɛv tay nakə ta diye aye na, tã ye kame kame. Dzəna tay na, andza nakə a yay a gər a Mbəlom aye. ⁷ Mede tay nakə faya ta diye na, hərwi ada tã ge məsler i Yesu Kəriste. Ane tuk na, ndo neheye tã pay bəzay a Yesu Kəriste bay aye na, tã zla fataya abəra wuray bay. ⁸ Hərwi niye nəkway ndo mədzal gər ka Mbəlom na, dzənakwa tay ha slala i ndo niye hay hərwi ada nəkway ta nəteye kã gakwa məsler dziye ta dedek.

Diyotərif ta Demetəriyos

⁹ Na watsa naha dɛrewel a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ka tɛv kurom aye. Ane tuk na, Diyotərif na, a say məpe zləm ka wu nakə na tsik aye bay, hərwi neŋgeye a wuda matəre bagwar eye kame i ndo hay.

¹⁰ Na ye naha na, na diye ha mənese ŋgay nakə faya ma giye kame i ndo hay andza neŋgeye nakə faya ma dəsiye fagaya parasay aye. Neŋgeye a ge na, wu neheye dɛkɛk tsa bay. Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ti yawa a gay ŋgay na, a wuda matəme tay bay. Ndo mekeləŋ eye hay a satay matəme ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, a gatay me, faya ma həhariye tay ha ndo neheye a satay matəme ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye.

¹¹ A nəkar dzam ga nakə na wuda kar haladzay aye, ka pay bəzay a mede i ndo niye hay faya ta giye mənese aye bay. Duh pay bəzay na, a mede i ndo neheye faya ta giye wu lele eye. Ndo nakə faya ma giye wu lele eye huya na, neŋgeye ka tãra wawa i Mbəlom. Ane tuk na, ndo nakə faya ma giye wu neheye lele bay aye hay huya na, neŋgeye a sər Mbəlom zuk bay.

¹² Demetəriyos na, kwa way a tsik faya a gwad: Demetəriyos na, faya ma giye wu nakə lele aye. Nəmay dərma k nəmaa gwad faya na, neŋgeye lele. Ada ka sər ha wu nakə nəmaa tsik aye na, dedek.

Mandəve i bazlam hay

¹³ Wu hay andaya haladzay a seŋ mətsikaka naha, ane tuk na, a seŋ məwatsaka naha ka dɛrewel bay. ¹⁴ Na dzala na, neŋ eye na diye naha bəse ka tɛv yak mazəbaka dɛre ada wu nakə a seŋ mətsikaka aye na, ka tsikameye lele.

¹⁵ Zay mã ndza fakaya! Dzam yak neheye kanan ta wuda kar haladzay aye, ta tsikaka naha me. Tsikatay ha me a dzam kway hay tebiye nɛte ta nɛte.

Derewel nakə Yuda a watsa aye Məfələkwe

Derewel i Yuda mawatsa eye na, hərwi ndo məpe mədzal gər hay tebiye ka Yesu. Derewel nakay a ndzakit bo i derewel i Piyer masulo eye. Yuda faya ma giye gədaŋ ka ndo neheye ta sənəkateye parasay a ndo hay aye ada mede tay lele bay aye. Ka slakweye mələve ha ka bo mede 6 hus ka 13 ta 2 Piyer madədo 2.

Yuda a ge məsler ta Dzam Guram eye. A həlaw məsənəke hay abəra mə dəma hərwi ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu a həlay ŋgay aye. A ge məsler tə gər i bazlam neheye mə derewel i Yahuda hay andaya mə Derewel i Mbəlom bay aye (mede 9, 14 ada 15).

Yuda a watsa tə bazlam mandala eye ma kəkay Mbəlom ma pərateye a ndo neheye tə kal ha labara i mawuđe bo ŋgay aye (mede 3 hus ka 13). Ane tuk na, a gwad mə sakatay ada mə mamatay bo ka mətəme abəra ka mevel i Mbəlom (mede 22-23).

¹ Neŋ Yuda, ndo i məsler i Yesu Kəriste ada neŋ malamar i Yakuba. Na watsakum naha a nəkurom neheye Mbəlom a wuđa kurom aye. Neŋgeye a zalakum hərwi ada kâ tərur ndo ŋgay hay, ada Yesu Kəriste ma tsəpiye kurom. ² Gumay mə bo a Mbəlom huya, mə vəlakum zay ada mə bəzakum ha mawuđe bo ŋgay.

Ndo i maraw me hay

³ Miya malamar ga hay, hađe na dzala məwatsakum naha ka gər i Mbəlom a təma kway ha na, kəkay ŋgway? Ane tuk na, na watsakum eye naha anəke tə kutoŋ hərwi na zəba faya na, lele məwatsakum naha. Na watsakum eye naha na, hərwi mə vəlakum gədaŋ ka məge gədaŋ ma dedək i Mbəlom nakə ka dzalum ha aye. Sərur ha na, Mbəlom a vəlatay wu neheye a ndo ŋgay hay. Wu neheye na, ta mbədiye bay ka tor eye.

⁴ Na tsik andza niye na, hərwi ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye ta gəd naha a walaŋ kurom ta bəbəkək tay. Ndo niye hay na, ŋgwalak i ndo hay bay. Nəteye faya ta pəliye tsəved ka mambəday həlay a ŋgwalak i Mbəlom nakə a ge kway aye. Tə gwad na: «Mbəlom kə vəlamay tsəved ka məge kwa mey. Kwa wuray wuray na, nəmaa ləviye gər may.» Andza niye ta kərah Yesu Kəriste bəy nakə ma ləviye kway aye. Ahəl niye kurre ta watsa a Derewel i Mbəlom, slala i ndo niye hay na, sariya i Mbəlom ma ta gəsiye tay ha.

⁵ Kwa ka sərur ha wu neheye kurre bəbay na, a seŋ məmakum ahaya a gər. Mbəlom a təma tay ahaya Israyel hay a bəra ka dala i Ezipt ahəl niye na, kəkay? Ane tuk na, ndo siye hay ta təma bazlam ŋgay bay. Hərwi niye, Mbəlom kə kəd tay ha a bəra mə dəma mə walaŋ tay.* ⁶ Sa na, gawla i Mbəlom hay dərmak siye hay mə walaŋ tay a satay təv mändze nakə Mbəlom a vəlatay aye bay, tə gər ha. Hərwi niye Mbəlom a dzawa tay ha tə səselek, ka ndərəzl fataya a ləvon zəŋzəŋ eye. Ta ndziye mə dəma ka tor eye. Ta həbiye pat i sariya i Mbəlom nakə bagwar aye ma ta gateye a ndo hay tebiye aye. ⁷ Gəma neheye tə zalatay Sodom ta Gomora ada ta gəma neheye tə mbatay naha aye na, mə mətsakum gər bay dərmak. Ndo i gəma niye hay na, tə gawa mezeleme andza i gawla i Mbəlom niye hay. Tə gawa na, wu neheye lelebay aye wal wal haladzay, wu neheye a ye ka bo i ndo zəŋzəŋ ma giye bay aye. Mbəlom kə kal fataya ako nakə ma mbatiye dāda bay aye. Andza niye, Mbəlom a dā ha na, ada ndo hay tā ge andza nakay sa bay.†

⁸ Ndo neheye tə gəd naha a walaŋ kurom aye na, faya ta giye andza ndo i gəma i Sodom ta Gomora hay dərmak. Faya ta nasiye ha bo tay ta wu neheye lelebay aye, hərwi məsine neheye faya ma gatay aye. A satay Mbəlom mə ləvatay gər bay. Faya ta tsadiye tay ha gawla i Mbəlom hay. ⁹ Kwa Misel neŋgeye nakə bəy ka gər i gawla i Mbəlom hay aye bəbay na, kə ge andza nəteye dāw? Hərwi ahəl niye ta təra tə Fakalaw ka mədahaŋ i Musa na,

* 1:5 Zəba mə Məpesle 14. † 1:7 Zəba mə Madazlay i wu hay 19.1-29.

kə tsadəy a Fakalaw bay. Ane tuk na, a gwadəy a Fakalaw na: «Mbəlom mâ gaka dəretsətseh!»¹⁰ Ane tuk na, ndo neheye nətəye na, faya ta tsadiye a wu neheye tə sər bay aye. Nətəye na, tə dzala gər bay andza wu i pesl hay. Faya ta giye wu neheye a yay a gər a bo tay aye. Wu niye hay faya ta giye andza niye na, ma dziye tay ha düh.

¹¹ Waawayah! Dəretsətseh ka gər tay hərwi ta vəlay tsəved a mezeleme mâ ge faya bəy andza Kayin.† Faya ta giye sewed hərwi ada tâ huta dala andza Balam nakə a ge ahəl niye aye.‡ Faya ta naseye a Mbəlom andza Kore nakə a ge ahəl niye Mbəlom a dze ha aye.* Nətəye na, ta dziye andza niye dərma.

¹² Ahəl nakə faya ka ndayumeye wu mənday ka təv manəte eye na, nətəye mə walaŋ kurom na, andza ndəluḅ nakə ka peteked aye. Wu mənday nakə tə ndayawa aye na, ta təra ha magurlom i məse guzom. Tə dzala na, ka bo tay dəkdek, horoy a gatay bay. Nətəye na, andza pazlay nakə tərwenihhe zənzen aye. Mətasl a vəzl na, a həl na tsekek, kə pa yam bay. Nətəye na, andza dərizl i gərdaf neheye tə wa bay aye. Kwa həlay i məwe hohway kə sla bəbay na, tə wa bay. Nətəye sa na, andza dərizl i gərdaf neheye tə ŋwad tay ha ta zləlay tay hay dzay aye. Ta mət tsədək tsədək.¹³ Nətəye sa na, andza yam nakə mə magayam faya ma viye ta gədan kutokutokuto aye. Mezeleme tay na, a zəba parakka andza madərsəsam nakə yam a gər ha aye. Nətəye na, andza wurzla neheye tə ŋwad ədzid tə gər ha təv məndze tay aye. Mbəlom ka lambadatay təv ma ləvon zənzen eye. Ta ndziye mə dəma ka tor eye.

¹⁴ Ahəl niye Henok neŋgeye nakə maməkwa ma gawla i Adam aye na, kə tsik kurre ka gər i ndo neheye. A gwad: «Anaŋ Bəy Maduweŋ ma deyeweye ta gawla ŋgay hay haladzay gədəbille.¹⁵ Ma deyeweye na, ma gateye sariya a ndo i məndzibəra hay tebiye. Ma gəsiye tay ha ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye ta sariya. Ma gəsiye tay ha na, hərwi wu neheye tə gay lelebay aye, ada hərwi bazlam neheye lelebay tə

tsik faya aye.»¹⁶ Henok a tsik andza niye na, ka nətəye. Nətəye na, faya ta guŋguziye huya. Faya ta wudiye ka bo. Faya ta giye na, wu neheye a say a dərev tay aye. Faya ta dəslay ha gər a bo tay. Faya ta vatay gər a ndo hay hərwi ada ndo hay tâ təma bazlam tay.

Yuda a vəlatay gədan a ndo mədza gər hay

¹⁷ A nəkurom malamar ga hay, wu neheye ndo i maslaŋ i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste tə dəkum ha ahəl niye tə gwad ma ta giye bo aye na, mâ makumaw a gər.¹⁸ Tə gwadawakum na: «Ahəl nakə mazlambar Yesu ma deyeweye na, ndo hay ta giye andaya ta ŋwasiye ka ndo məpe mədza gər hay ka Yesu. Nətəye na, tə sər Mbəlom bay. Faya ta giye wu nakə a say a mədza gər tay aye.»¹⁹ Andza niye nətəye na, ndo neheye ta ŋgəniye tay ha ndo məpe mədza gər hay ka Yesu. Tə dzala i tay na, ka wu i məndzibəra, Məsəfəre i Mbəlom andaya mə nətəye bay.

²⁰ Nəkurom dzam ga hay na, gum gədan hərwi ada kâ dzənum bo mə walaŋ kurom. Pum mədza gər kurom huya ka bazlam neheye ka dzalum ha faya aye. Bazlam neheye na, ti yaw abəra ka təv i Mbəlom. Duwulum me na, ta gədan i Məsəfəre Tsədanŋa eye.²¹ Mbəlom na, a wudā kurom. Ndzum mə həlay ŋgay. Nəkway na, pakwa mədza gər kway ka Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste. Ma bəzakweye ha na, ka gakway mə bo ada ma vəlakweye sifa nakə ma ndəviye bay aye.²² Dzənum tay ha ndo neheye mədza gər tay madzəda eye.

²³ Ndo mekeləŋ eye hay na, faya ta vahiye bo tay a sariya i Mbəlom. Təmum tay ha hərwi ada sariya i Mbəlom mâ gəs tay bay. Siye i ndo mekeləŋ eye hay andaya nətəye ta gakum mə bo dərma. Ane tuk na, gum metsehe bəna, ka ta dədumeye a mezeleme tay. Kâ həndzədum ka wu tay hay bay. Kwa peteked tay niye hay tə gawa ha ka bo mezeleme aye na, kâ tətalum faya bay tebiye.

Zambadakway a Mbəlom

† 1:11 Zəba mə Madazlay i wu hay 4.3-8. § 1:11 Zəba mə Məpesle 31.16. * 1:11 Zəba mə Məpesle 16.1-35.

²⁴ Zambadakway a Mbəlom hərwi neŋgeye ma sliye faya mahəbe kurom ada kâ dədəm abəra ka tsəved ŋgay bay. Neŋgeye na, ma bariye fakuma abəra mezeleme kurom hay, ma təriye kurom ha tsədəŋŋa. Ma diye kurom ha ka təv ŋgay. Ka ta ləsumeye kame ŋgay ka təv i mələve i bəy ŋgay. Ka ta ŋgwasumeye haladzay.

²⁵ Zambadakway a Mbəlom na, neŋgeye nəte ŋgweŋ. Ada maa təma kway ha tə həlay i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste na, neŋgeye. Ndo hay tebiye tâ zambaday, kwa way mâ dəslay ha gər a gədəŋ ŋgay. Neŋgeye na, Bəy Bagwar eye ma ndziye ka tor eye. Andza niye zla ka madazlay hus ka bəgom, ada ka tor eye. Ma təriye andza niye. Amen!

Məsine i Yuhana Məfələkwe

Ndo məwetse dərəwel nakay a watsa na, ka mandəve i makurre i məve temerre ma dəba i Yesu Kəriste. Ahəl niye na, a say a bəy i Roma t̄a dəslay ha gər andza mbəlom. Siye i ndo məpe mədzal gər hay ta sa dərətsətseh hərwi nakə t̄a pa mədzal gər tay ka Yesu aye. Ane tuk na, siye hay ta huta gədan̄ bay.

Dərəwel i Məsine i Yuhana a ge məsler ka mələve ha ka bo wu hay ada ta mandzəkit bo i wu hay. Həlay a vay ti yaw na abəra Dzam Guram eye. Məpesle wu hay t̄a mazəbe i wu hay a d̄a wu nakə ka ndəv kə rah lele aye.

Madazlay i Məsine i Yuhana (1.1–3.22) na, mə d̄ama dərəwel hay mawatsa eye tasəla.

Ka madədo 4 hus 20 na, t̄a zla na Yuhana a mbəlom. Ka madədo 4 hus ka 11, a d̄a ha ma kəkay nakə Yesu a vəl tsəved mahəndəke ada mətsəne dərəwel hay i Dzam Guram eye aye. Madədo 12 hus ka 20 faya ma diye ha ka vərəm bagwar eye ka gədan̄ i mənese.

Madədo 21 ta 22 t̄a d̄a ha mäge wu wedeye nakə Mbəlom faya ma ləviye ha bo aye.

¹ Dərəwel nakay a tsik ka wu nakə Mbəlom a d̄ay ha a Yesu Kəriste aye. Mbəlom a d̄atay ha na, hərwi ada m̄a d̄atay ha a ndo i məsler hay wu nakə ma ta giye bo aye. Yesu Kəriste a slər gawla ngay ka t̄əv i ndo i məsler ngay Yuhana ma məsine hərwi məd̄ay ha wu nakay. ² Tsa na, Yuhana a tsik wu nakə gawla i Mbəlom a d̄ay ha aye kame i ndo hay tebiye. Andza məgwedə nakə a tsik aye na, bazlam i Mbəlom ada maa d̄a ha wu neheye a tsik dedek na, Yesu Kəriste.

³ Mbəlom ma piye ngama ka ndo nakə a dzan̄ga dərəwel nakay kame i ndo hay tebiye aye. Ada ndo neheye t̄a tsəne ada ta rəhay ha gər aye na, Mbəlom ma piye fataya ngama dərma. Hərwi sər ha na, wu neheye ma ta giye bo aye na, mazlambar kə ndzew.

* 1:7 Zakari 12.10; Yuhana 19.37.

Yuhana a tsikatay naha me a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu wal wal tasəla aye

⁴⁻⁵ Maa watsa naha dərəwel nakay na, neŋ Yuhana. Na watsa naha na, a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye wal wal t̄əv tasəla ka dala i Azi aye.

Mbəlom m̄a pa fakuma ngama ada m̄a vəlakum məndze zay. Neŋgeye andaya kwa ka madazlay, neŋgeye andaya anəke, ada neŋgeye ma maweye sa. Məsəfəre ngay neheye tasəla malətsa eye hay kame i t̄əv məndze i bəy ngay aye t̄a Yesu Kəriste, t̄a pa fakuma ngama ada t̄a vəlakum zay. Yesu Kəriste neŋgeye ndo məhəle mbal ta dedek eye, neŋgeye makurre i wawa nakə t̄a lah məwe aye, neŋgeye a lah mələtsəw abəra ma mədahan̄ makurre aye ada neŋgeye bəy ka gər i bəy i məndzibəra hay tebiye.

Yesu Kəriste, neŋgeye a wud̄a kway, kə mət hərwi kway. Kə t̄əmakway ahaya abəra mə mezeleme t̄a bambaz ngay. ⁶ Ka deyewekweye t̄a neŋgeye dziye a mələve i bəy ngay, ka ta ləvakweye t̄a neŋgeye dziye. Nəkway t̄a neŋgeye ka t̄əra kway ha ndo məvəlay wu a Mbəlom hərwi mäge məsler i Bəba ngay. Ndo hay t̄a zambad̄ay a Yesu Kəriste, gədan̄ tebiye a yaw na, mə neŋgeye ka tor eye. M̄a t̄əra andza niye!

⁷ Zəbum d̄əre: Yesu ma deyeweye na, ma pazlay,

Kwa way tebiye ma ngateye,

kwa ndo neheye t̄a slaka na ta suwal aye, ta ngateye.*

Slala hay tebiye ka məndzibəra ta tuwiye hərwi ngay.

Ma ta giye na, ta dedek andza niye. M̄a t̄əra andza niye!

⁸ Bəy Maduweŋ Mbəlom a gwad̄: «Maa dazlay a wu tebiye na, neŋ, maa ndəv ha wu hay tebiye na, neŋ gwa.»

Neŋgeye gədan̄ eye ka gər i wu hay tebiye. Neŋgeye andaya kwa ka madazlay, neŋgeye andaya anəke, ada neŋgeye ma maweye sa.

Məsine i Yuhana

⁹ Maa watsakum naha dərəwel nakay na, neŋ Yuhana malamar kurom. Neŋ t̄ə nəkurom nəkway madzapa eye t̄ə Yesu Kəriste. Andza niye, neŋ faya na

siye dəretsətseh andza nəkurom dərmak. Nəkway tebiye faya ka səmakway naha. Andza niye, kə pa kway a təv mələve i bəy ɲgay.

Nej na, ta gəs ga. Ti ye, tə kal ga ha a gəma nakə malawara eye ta yam tə zalay Patmos aye. Tə kal ga ha a dəma na, hərwi na dəwa ha bazlam i Mbəlom. Na gwadawa, maa dəkway ha tsəved dedek eye na, Yesu.

¹⁰ Pat wuray, na zəba dəre na, nej mə həlay i Məsəfəre Tsədəŋja eye. Pat eye niye na, pat i luma i sidzew. Tsa na, na tsəne mətsike me ma dəba ga andza tolom. A tsik me ta magala ɲgəlakəka. ¹¹ A gwedeŋ: «Wu nakə ka ɲgatay aye na, watsa na ka dərewel. Ka watsa na, sləratay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye təv wal wal tasəla aye. Ma gəma i Efez, ma Simirne, ma Pergam, ma Tiyatir, ma Sardes, ma Filadelfi ada ma Lawdise.»

¹² Na tsəne bazlam niye andza niye na, na mbəda dəre a dəba, na gwad na zəbiye naha ka ndo nakə a tsikenew me aye. Tsa na, na ɲgatay naha a lalam hay tasəla mavəda eye ta gura, ako mavata eye faya nəte nəte tay eye. ¹³ Ma wuzlah i wu niye hay na, na ɲgatay naha a wu eye malətsa eye, a ndzakit bo andza ndo. Suwal i peteked ka bo kutsik ada məbara bo eye mə dərev əngəts tə wu nakə tə vəd ta gura aye. ¹⁴ Məkwets ɲgay a dəv herre andza guguman, dəre ɲgay bəbay na, andza dərneħ i ako. ¹⁵ Sik ɲgay hay na, a dəv andza bəre nakə tə pa ako aye. Bəfiday ɲgay a ləv andza i yam nakə a vaw abəra mə mahəmba aye. ¹⁶ Mə həlay ɲgay na, wurzla hay tasəla. Maslalam matasla eye hepepe diye sulo sulo faya ma deyeweye abəra mə bazlam ɲgay. Dəre ɲgay andza pat nakə a wur ta magərhəpat aye.

¹⁷ Na ɲgatay na, na dəd abəra ka mbəlom kame ɲgay tsədək tsədək andza na mət. Ane tuk na, a pa fagaya həlay i mənday ɲgay. Tsa na, a gwedeŋ: «Kā dzədzar bay, maa dazlay a wu hay tebiye na, nej ada maa ndəv ha wu hay tebiye na, nej. ¹⁸ Nej na, ndo nakə ma ndziye ta sifa aye. Na mət ane tuk na, na lətsew abəra mə mədahaŋ. Nej na ndziye ka tor eye. Nej na, gədaŋ eye abəra ka mədahaŋ ada nej gədaŋ eye

ka təv məndze i mədahaŋ hay. ¹⁹ Wu nakə ka ɲgatay tebiye aye na, watsa na. Watsa tay ha wu neheye faya ma giye bo anəke aye tə bəmalə nakə ma giye bo kame tebiye aye. ²⁰ Wurzla neheye tasəla ka ɲgatay mə həlay ɲgay aye ada lalam hay tasəla mavəda eye ta gura, andza məgwede mey na, na dəkeye ha. Sər ha, wurzla neheye tasəla aye na, gawla i Mbəlom neheye a pa tay ha ada tā tsəpa ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu niye hay təv wal wal tasəla aye. Lalam neheye tasəla mavəda eye ta gura aye a də ha na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu eye neheye təv wal wal tasəla aye.»

2

Derewel nakə Yesu a sləratay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay neheye ma gəma i Efez aye

¹ Ndo niye a gwedeŋ sa: «Watsa bazlam nakay, sləray naha a gawla i Mbəlom nakə faya ma tsəpiye məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma gəma i Efez aye, gwadatay:

«Maa tsik bazlam eye na, nej Yesu ndo nakə wurzla hay tasəla mə həlay i mənday ɲgay aye ada neŋgeye faya ma həhaliye ma wuzlah i lalam neheye tasəla tə vəd ta gura, ako fataya aye.»

² A gwadatay na: «Na sər ha məsler kurom, na sər ha ka gum məsler ta gədaŋ haladzay ada ka səmumay naha a dəretsətseh. Na sər ha sa na, ka vəlumatay tsəved a ndo i sewed hay a walaŋ kurom bay. Ndo neheye tə gwad nəteye na, ndo i maslaŋ hay, ane tuk na, nəteye ndo i maslaŋ ga hay bay. Ka zəbum fataya lele, ka sərūm ha nəteye na, ndo i parasay hay. ³ Nəkurom faya ka səmumay naha a dəretsətseh haladzay hərwi ga, ka yum gər bay.

⁴ «Ane tuk na, na zəba faya na, mənese andaya mə walaŋ kurom. Ka wudum ga andza nakə ahəl niye sa bay. ⁵ Dzalum ka məndze kurom nakə ahəl niye aye, zəbum dəre təday ka dədum, ka mum ta dəba. Gərūm ha mezeleme kurom, ndzum andza nakə ka gawum ahəl niye kurre aye. Tadə ka gərūm ha mezeleme kurom bay na, na

diye naha na miye ha fakuma abəra lalam nakə mavəda eye ta gura ako faya aye.

⁶ «Ane tuk na, neñ faya na zambadəkumeye hərwi wu mekeleñ hərwi ka numay dəre a məsler i ndo i Nikolas hay andza neñ nakə na nay dəre aye.

⁷ «Ndo neheye zləm andaya fataya aye na, tâ pay zləm a wu nakə Məsəfəre Tsədanña ma tsikiye a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye. Ndo neheye ta səmay naha, ta ɲgwasa ka dəretsətseh aye na, na vələteye hohway i gərɗaf nakə ma guvah i Mbəlom ma vələteye sifa a ndo hay aye, ta ndiye.*»

Derewel nakə Yesu a sləratay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay neheye ma gəma i Simirne aye

⁸ Ndo niye a gwedeñ sa: «Watsa bazlam nakay, sləray naha a gawla i Mbəlom nakə faya ma tsəpiye məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma gəma i Simirne aye. Maa tsik bazlam nakay na, neñ Yesu. Maa dazlay a wu hay tebiye na, neñ ada maa ndəv ha wu hay tebiye na, neñ. Na mət ada na lətsew abəra ma mədahañ.

⁹ «Na sər ha dəretsətseh kurom, na sər ha nəkurom mətawak eye hay. Ane tuk na, nəkurom zlele eye hay düh. Wu neheye lele bay ndo hay faya ta tsikiye fakuma aye na, na sər ha dərma. Ndo neheye faya ta tsikiye fakuma aye na, tə gwad nəteye Yahuda hay. Ane tuk na, nəteye Yahuda hay bay, nəteye ndo i Fakalaw hay.

¹⁰ «Mazlambar ka sumeye dəretsətseh, ane tuk na, kâ dzədzarum bay. Tsəne! Mazlambar Fakalaw ma gəsiye siye i ndo hay mə walañ kurom ma piye tay ha a danğay hərwi madzədzam kurom. Ka sumeye dəretsətseh məhəne kuro. Kwa ta kədiye kurom bəbay na, səmumay naha, kâ gərurum ha mədzal gər abəra ka Mbəlom bay. Andza niye, na vələkumeye magogoy kurom na, sifa nakə ma ndəviye bay aye.

¹¹ «Ndo neheye zləm andaya fataya aye na, tâ pay zləm a wu nakə Məsəfəre Tsədanña eye ma tsikateye a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye:

Ndo neheye ta səmay naha, ta ɲgwasa ka dəretsətseh aye na, ta mətiye məməte masulo eye sa bay.»

Derewel nakə Yesu a sləratay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay neheye ma gəma i Pergam aye

¹² Ndo niye a gwedeñ sa: «Watsa bazlam nakay, sləray naha a gawla i Mbəlom nakə faya ma tsəpiye məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma gəma i Pergam aye.

«Maa tsik bazlam nakay na, neñ Yesu ndo nakə maslalam faya matasla eye hep-epe diye sulo sulo aye. ¹³ Təv nakə nəkurom mandza eye mə dəma aye na, na sər. Nəkurom mandza eye ma təv nakə Fakalaw neñgeye bəy eye mə dəma aye. Kwa ahəl nakə tə kəd Anțipas ndo nakə a tsikawa bazlam ga kame i ndo hay tebiye neñgeye ndo ga aye na, ka gərurum ga ha bay, ka pum mədzal gər kurom ka neñ huya. Tə kəd na mə walañ kurom ma gəma kurom ma təv nakə Fakalaw mandza eye mə dəma aye, ada düh huya faya ka dümeye ha parakka neñ na, bəy kurom.

¹⁴ «Ane tuk na, na zəba faya na, mənese hay andaya mə walañ kurom. Ndo hay andaya mə walañ kurom faya ta pay bəzay a matətike i Balam nakə ahəl niye aye.† A tətikay a Balak ma dzəgədiye tay ha İsrayel hay a mənese. A vatay gər hərwi ada tâ həpəd slo i kule, ada tâ ge madama dərma. ¹⁵ Siye hay mə walañ kurom faya ta giye andza niye dərma. Nəteye faya ta pay bəzay a wu nakə ndo i Nikolas hay‡ faya ta tətikiye.

¹⁶ «Mbədum ha mede kurom. Tadə ka mbədum ha mede kurom bay na, na diye naha mazlambar ka təv kurom ta maslalam nakə ma deyeweye abəra mə bazlam aye, na giye ha vərəm ka ndo kurom niye hay.

¹⁷ «Ndo neheye zləm andaya faya aye na, tâ pay zləm a wu nakə Məsəfəre Tsədanña eye ma tsikateye a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye.

«Ndo neheye ta səmay naha, ta ɲgwasa ka dəretsətseh aye na, na vələteye daf nakə

* 2:7 Madazlay i wu hay 2.8-9. † 2:14 Zəba mə Məpesle 31.16, 22.1–25.9. ‡ 2:15 Məsine i Yuhana 2.6.

dada ndo hay ta ngatay bay aye. Na völateye kwar herre eye, məzele wedeye mawatsa eye ka kwar eye niye. Məzele niye na, ndəray a sər bay. Mata sərə na, ndo nakə ka təma na a həlay aye.»

Derewel nakə Yesu a sləratay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay neheye ma gəma i Tiyatir aye

¹⁸ Ndo niye a gwedeñ sa: «Watsa bazlam nakay, sləray naha a gawla i Mbəlom nakə faya ma tsəpiye məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma gəma i Tiyatir aye.

«Maa tsik bazlam nakay na, Wawa i Mbəlom. Dəre ngay na, andza dərneh i ako. Sik ngay hay a däv andza bəre nakə tə pa ako aye.

¹⁹ «Na sər ha məsler kurom hay. Na sər ha ka wudum ndo hay ada faya ka pumeye mədzal gər kurom ka neñ huya. Na sər ha faya ka səmumeye naha a dəretsətseh. Na sər ha na, faya ka dzənumeye siye i ndo hay dərmaç ada wu nakə faya ka gumeye anəke aye na, a ze nakə ahəl niye aye.

²⁰ «Ane tuk na, na zəba faya na, mənese andaya mə walañ kurom. Ngwas niye tə zalay Zizabel aye na, ka vələmay tsəved məndze mə walañ kurom. A gwad neñgeye na, ndo məde ha bazlam i Mbəlom. Ane tuk na, neñgeye faya ma vateye gər a ndo i məsler ga hay, neñgeye faya ma tətikateye məge madama ada ka mahəpəde slo i kule. ²¹ Na paslay həlay eye hərwi ada mə mbəda ha mede ngay, ane tuk na, a say bay, neñgeye faya ma giye madama huya.

²² «Hərwi niye, na vəleye dəretsətseh haladzay, ma siye dəretsətseh ka təv məhəne ngay. Ndo neheye tə gawa madama dziye na, ta siye dəretsətseh haladzay dərmaç. Tadə ta gər ha mezeleme tay ada ta gər ha mezeleme tay bay na, ta mətiye. ²³ Na bəbazliye tay ha wawa ngay hay hərwi ada məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma gəma wal wal tebiye tā sər ha na, wu nakə ndo hay faya ta dzaliye mə gər tay ada wu nakə a yatay a gər aye, neñ na sər ha tebiye. Nəkurom tebiye na vələkumeye magogoy kurom na, da ka məsler nakə ka gum aye.

²⁴ «Ane tuk na, nəkurom siye neheye ma gəma i Tiyatir ka pumay zləm a bazlam i ngwas niye təbey aye, wu nakə ndo hay tə zalay wu mañgaha eye i Fakalaw aye na, nəkurom ka sərüm təbey. A nəkurom na, bazlam mekeleñ eye andaya nakə na tsikakumeye bay. ²⁵ Wu nəte na, pum na wu nakə ka tətikumeye a gər bəñbəñ lele hus a pat nakə na maweye.

²⁶ «Ndo neheye ta səmay naha, ta ngwasa ka dəretsətseh aye ada faya ta giye wu nakə a yeñ a gər aye hus ka mandəve i məndzibəra na, na völateye gədañ ka slala i ndo hay tebiye. ²⁷ Na völateye gədañ andza gədañ nakə Bəba a vələñ aye dərmaç. Ta ləviye ndo hay ta gədañ, ta bəbazliye tay ha ndo i sewed hay andza ndo nakə ma həbiye tay ha guram i səngəle hay ndəslof ndəslof aye. ²⁸ Na völateye bamtaš nakə a däv ta mbəlomda aye dərmaç.

²⁹ «Ndo nakə zləm andaya faya aye na, mə pay zləm a wu nakə Məsəfəre Tsədañña eye ma tsikateye a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye.»

3

Derewel nakə Yesu a sləratay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay neheye ma gəma i Sardes aye

¹ Ndo niye a gwedeñ sa: «Watsa bazlam nakay, sləray naha a gawla i Mbəlom nakə faya ma tsəpiye məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma gəma i Sardes aye.

«Maa tsik bazlam nakay na, neñ Yesu ndo nakə Məsəfəre i Mbəlom tasəla mə həlay ngay aye ada wurzla hay tasəla mə həlay ngay aye dərmaç. Na sər wu nakə faya ka giye aye. Ndo hay faya ta dəslakumeye ha gər tə gwad ka hutum sifa, azlakwa duh nəkar andza maməta eye.

² «Pədəkum, gum gədañ bəna ka mətumeye tsədək tsədək hərwi na zəba faya məsler kurom ka dəre i Mbəlom na, tsədañña zuk bay. ³ Dzalum na, ka wu nakə ka tsənum ahəl niye aye ada ka təmum bazlam i Mbəlom na, ma kəkay aye ada mbəduf ha mede kurom. Niye na, pum na a dərev kurom. Tadə ka pədəkum bay

na, sərüm ha na diye naha ka təv kurom. Ane tuk na, na diye naha a həlay waray na, ka sərümeye ha bay. Na diye naha andza məkal.

⁴ «Ane tuk na, ndo siye hay andaya mə walañ kurom ma gəma i Sardes, nəteye ta ge ndəluḅ ka peteked tay təbey. Nəteye na, tə yeñ a gər lele. Ta piye peteked herre eye ka bo ada nəmaa diye ka bo dziye.

⁵ «Andza niye, na kalateye ka bo peteked herre eye a ndo neheye tə səmay naha tə ɲgwasa ka dəretsətseh aye. Ta watsa məzele tay a dərewel nakə tə watsa a dəma məzele i ndo neheye ta huta sifa aye. Dada na mbatiye ha məzele tay abəra mə dərewel nakay bay. Na diye tay ha kame i Bəba ga Mbəlom ada kame i gawla ɲgay hay, nəteye i ga hay.

⁶ «Ndo nakə zləm andaya faya na, mə pay zləm a wu nakə Məsəfəre Tsədañña eye ma tsikateye a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye.»

Derewel nakə Yesu a sləratay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay neheye ma gəma i Filadelfi aye

⁷ Ndo niye a gwedeñ sa: «Watsa bazlam nakay, sləray naha a gawla i Mbəlom nakə faya ma tsəpiye məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Filadelfi aye.

«Maa tsik bazlam nakay na, neñ Yesu ndo nakə a yaw abəra ka təv i Mbəlom ada neñgeye na, a raw me təbey. Kəle i bəy Davit na, mə həlay ɲgay. Tadə ka həndək abəra ma məged na, ndəray andaya ma sliye faya mədərəzl na bay. Tadə ka dərəzl na məged na, ndəray ma sliye faya məhəndəke na bay.

⁸ «Na sər wu nakə faya ka gümeye aye. Na sər ha gədañ kurom na, tsekweñ tsa, ada azlakwa ka gum wu nakə a yeñ a gər aye haḅe bəḅaw? Ka rəhumay ha gər a bazlam ga, ka gwadum nəkurom na, ndo ga hay. Na həndək abəra ma məged hərwi kurom, ndəray ma sliye faya mədərəzle na bay.

⁹ Tsənum, anañ wu nakə na giye ta ndo neheye nəteye ndo i Fakalaw hay aye. Faya ta tsikiye tə bazlam, tə gwad nəteye Yahuda hay, ane tuk na, nəteye Yahuda hay bay, ta raw me dekdek tsa. Na gateye kuton, tə

yaw tə dəkwakum gurmets. Ta səriye ha na, na wudə kurom. ¹⁰ Nəkurom na, ka səmumay naha a bazlam ga andza nakə na tsikakum səmumay naha aye. Hərwi niye, neñ na tsəpiye kurom hərwi ada kə yum a dəretsətseh bay. Dəretsətseh nakay ma diye kwa ka way, ma dziye tay ha ndo i məndzibəra hay tebiye. ¹¹ Mazlambar na maweye. Pum wu nakə ka tətik aye bəñbəñ a gər hərwi ada mə buwa fakuma abəra magogoy kurom bay.

¹² «Ndo neheye ta səmay naha, ta ɲgwasa ka dəretsətseh aye na, na piye tay ha a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ga andza sik i galak nakə tə lawa a wuzlah i gay aye, ta ndziye ka tor eye. Wuray andaya nakə ma həharatay ahaya abəra mə dəma aye bay. Na watsiye məzele i Mbəlom ga ka nəteye, ta məzele i gəma i Mbəlom ga. Gəma niye na, Zerozelem wedeye. Mbəlom ma sləraweye abəra mə mbəlom. Na watsiye məzele ga wedeye ka ndoweye neheye dərmak.

¹³ «Ndo nakə zləm andaya faya na, mə pay zləm a wu nakə Məsəfəre Tsədañña eye ma tsikateye a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye.»

Derewel nakə Yesu a sləratay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay neheye ma gəma i Lawdise aye

¹⁴ Ndo niye a gwedeñ sa: «Watsa bazlam nakay, sləray naha a gawla i Mbəlom nakə faya ma tsəpiye tay ha məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Lawdise aye.

«Maa tsik bazlam nakay na, neñ Yesu ndo nakə tə zalay “Mə təra andza niye” aye. Faya ma diye ha wu nakə Mbəlom a ge aye, maraw me andaya mə bazlam ɲgay kwa tsekweñ bay. Mbəlom a ge wu hay tebiye na, tə həlay ɲgay.

¹⁵ «Na sər wu nakə faya ka gümeye. Nəkurom hiyatsatsa bay ada laluh laluh wal bay sa. Ka ndzumeye ma wuzlah eye gəngəlanlanña andza niye na, a yeñ a gər bay. ¹⁶ Nəkurom hiyatsatsa bay ada laluh laluh kəgəbay daduk daduk wal bay sa, nəkurom mandza eye ma wuzlah eye andza niye sa na, na vənahiye kurom ahaya abəra mə bazlam ga.

¹⁷ «Ka gwadum nəkurom na, zlele eye, ka hutum wu hay tebiye, wuray a kətsakum bay. Ane tuk na, nəkurom dəretsətseh eye hay, ka gum mə bo. Nəkurom mətawak eye hay peteked andaya fakuma bay, nəkurom guluf eye hay na, ka sərūm bay. ¹⁸ Hərwi niye, neŋ faya na tsikakumeye wu nakə ka gumeye. Səkənum gura nakə ta lambad ta ako, a dəv wuzl wuzl haladzay aye. Dumara, səkənum mə gay ga hərwi ada kâ tərūm zlele eye hay ta dedek. Dumara, səkənum peteked herre eye, kâ pum ka bo. Andza niye horoy ma gakumeye sa bay hərwi nəkurom bo kəriye sa bay. Səkənum sidem i däre, mâ dzəna kurom hərwi ada kâ ŋgatamay a wu hay sa.

¹⁹ «Neŋ na, ndo neheye na wuda tay ha aye na, na ŋgərəziye fataya, na datay ha metsehe. Kə ge andza niye na, mbədum ha mede kurom, pumeŋ bəzay tə däre v kurom peteh. ²⁰ Tsənum, na lətsiye ka həlay i məged ada na zaliye. Ndo nakə kə tsəne bədīday ga aye ada ka həndəken na məged na, na fələkwiye a gay ŋgay, nəmaa ndiye daf salamay.

²¹ «Ndo neheye ta səmay naha, ta ŋgwasa ka dəretsətseh aye na, na vəlateye tsəved hərwi ada t̄a yaw, nəmaa ndziye ka təv mändze i bəy ga, andza neŋ na səmay naha, na ŋgwasa ka dəretsətseh aye, ada neŋ ta Bəba ga, nəmay ndziye ma bəy ŋgay.

²² «Ndo nakə zləm andaya faya na, mâ pay zləm a wu nakə Məsəfəre Tsədanŋa eye ma tsikateye a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye.»

4

Məged mahəndəka eye mə mbəlom

¹ Ma dəba eye na, na ŋgatay a wu mekeləŋ.

Na ŋgatay a məged mahəndəka eye mə mbəlom, na tsəne bədīday i ndo nakə a ləv andza tolom a tsiken me meeneŋ aye sa. A gwedeŋ: «Tsalaw a gəma kənan hərwi ada na dəkeye ha wu nakə ma giye bo kame mba aye.»

² Kwayanŋa Məsəfəre Tsədanŋa eye a yaw a zla ga. Tsa na, na ŋgatay a təv mändze i bəy mə mbəlom. Ndoweye mandza eye faya. ³ Ndo niye mandza eye na, da'ar ŋgay

a wuzl däre andza kwar nakə ŋgwalak eye, tə zalay *zaspe* ada *sardowan* aye. Kulay a lawara na təv mändze i bəy niye tuwzik. Kulay niye na, a wuzl däre andza kwar ŋgwalak eye, tə zalay *emerod* aye dərma.

⁴ Təv mändze hay kuro kuro sulo gər eye fad dandahtahha tə lawara na təv mändze i bəy niye. Madugula hay kuro kuro sulo gər eye fad mandza eye hay faya. Peteked neheye ka bo tay aye na, kwedek kwedek. Kwa way tə dzagwa i bəy mə gər. Dzagwa niye hay na, tə ŋgar ta gura. ⁵ Mawutsede i mbəlom a wutsedew abəra ma təv mändze i bəy niye. Maləve i mbəlom a ləvaw abəra mə dəma dərma. Kame i təv niye na, wuye hay andaya tasəla andza lalam, ako faya a dəv haladzay. Wu niye hay tasəla andza lalam aye, nəteye na, məsəfəre neheye tasəla mandza eye kame i Mbəlom aye. ⁶ Kame i təv mändze i bəy niye na, wuye andaya andza dəlov, a wuzl däre andza malam, däre a ye abəra mə dəma kwetseh kwetseh.

Wu hay fad tə lawara na təv mändze i bəy a wuzlah. Wu niye hay na, wu neheye ta məsəfəre tay aye. Ta dəba, däre andaya fataya ada ta diye i me däre andaya fataya, ŋgurti ŋgurti. ⁷ Wu niye makurre aye na, a ndzəkit bo zil, masulo eye a ndzəkit bo vo'ar i sla wawa eye, mamahkar eye na, da'ar ŋgay a ndzəkit bo ndo zezeŋ ada mafad eye a ndzəkit bo matsəv nakə faya ma tsəviye aye. ⁸ Wu neheye fad aye na, kwa way ta gwəzleviyek eye hay faya məkwa məkwa. Ka gwəzleviyek niye hay däre hay fataya haladzay ta dəba eye kwa tə hud eye ndotsndotsta. Ta həpat kwa ta həvad faya ta giye dəmes huya, tə gər ha bay. Ma dəmes tay niye na, tə gwad:

«Bəy Maduweŋ Mbəlom nəkar na, tsədanŋa kwa mənese andaya ka təv yak bay, nəkar gədan eye ka gər i wu hay tebiye, nəkar andaya kwa ahəl niye, nəkar andaya anəke, ada ka deyeweye.»

⁹ Andza niye, wu neheye fad aye na, tə gawa dəmes ada ta zambadaway a Mbəlom nakə mandza eye ka təv mändze i bəy ŋgay aye ada a neŋgeye nakə ma ndziye ka tor eye. Tə dəslyay ha gər, tə gay sisə. ¹⁰ Ahəl nakə tə gawa ha andza niye na, madugula neheye kuro kuro fad aye ta dəkwawa

gurmets kame i Mbəlom, neŋgeye nakə mandza eye ka təv məndze i bəy ŋgay aye ada neŋgeye mandza eye ka tor eye. Tə dəslaway ha gər, ta tsakwawa dzagwa i bəy niye hay mə gər tay aye tə pawa kame ŋgay, tə gwad:

¹¹ «Bəy Maduweŋ may Mbəlom,
nəkar na, ka sla da,
ndo hay t̄a dəslaka ha gər,
t̄a zambadaka ta dedek
ada gədaŋ a yaw na, mə həlay yak.
Hərwi maa ge wu hay tebiye na, nəkar,
wu neheye a ge bo na,
hərwi a saka wu neheye tebiye t̄a ge
andaya.»

5

Ta zambaday a ndo nakə a t̄ara andza wawa i t̄əbaŋ i Mbəlom aye

¹ Tsa na, na ŋgatay a d̄erewel mə həlay i ndo nakə mandza eye ka təv məndze i bəy aye. D̄erewel niye na, magəsa eye mə həlay i m̄ənday. Tə watsa faya wu na, diye sulo sulo. Tə pad̄a na ka bo. Tə gəs na tə wu m̄əgəse d̄erewel t̄əv tasəla hərwi ada m̄a h̄əndək bay.

² Ma dəba eye na ŋgatay a gawla i Mbəlom gədaŋ eye, a tsətsah ta magala, a gwad: «Way nakə ŋgwalak eye kame i Mbəlom kə sla da mapəle faya abəra wu m̄əgəse d̄erewel ada ma h̄əndəkiye na aye na, way?»

³ Ane tuk na, ndəray kwa nəte nakə ma sliye faya mahəndəke ada ma zəbiye ka wu nakə mə d̄əma aye na, andaya bay tebiye. Mə mbəlom, ka dala, ma bəd̄, kwa ka waray, ndəray andaya bay. ⁴ Na tuwa haladzay hərwi ndəray andaya ŋgwalak eye kame i Mbəlom nakə ma sliye mahəndəke d̄erewel ada ma zəbiye a d̄əma d̄əre aye na, andaya kwa nəte bay.

⁵ Ane tuk na, nəte mə walaŋ i madugula neheye kuro kuro sulo gər eye fad̄ aye a gwed̄eŋ: «K̄a tuwa bay, zəba d̄əre: Zil nakay na, a yaw abəra ma gwala i Yahuda, neŋgeye gwala i Davit. Neŋgeye kə ŋgwasa ka wu hay tebiye, ma pəliye ha wu m̄əgəse d̄erewel neheye tasəla aye ada ma h̄əndəkiye na d̄erewel.»

⁶ Tsa na, na ŋgatay a ndoweye, neŋgeye malətsa eye ma wuzlah i t̄əv məndze i bəy. Madugula neheye kuro kuro sulo gər eye fad̄ aye tə wu neheye fad̄ aye tə lawara na a wuzlah. A ndzəkit bo na, wawa i t̄əbaŋ, andza ta kəd̄ na ahəl niye nəte. D̄əram ka gər ŋgay tasəla ada d̄əre andaya faya tasəla d̄ərmak. D̄əre neheye tasəla aye na, m̄əsəfəre neheye kame i Mbəlom aye, Mbəlom faya ma sləriye tay ha ka m̄əndzibəra tebiye.

⁷ Wawa i t̄əbaŋ niye a ye ka t̄əv i ndo nakə mandza eye ka t̄əv məndze i bəy aye. A ye naha na, a t̄əma na d̄erewel abəra mə həlay i m̄ənday ŋgay.

⁸ A t̄əma faya abəra d̄erewel niye na, wu neheye fad̄ aye ta madugula neheye kuro kuro sulo gər eye fad̄ aye ta d̄əkw gurmets kame ŋgay. Nəteye niye tebiye kwa way ta gandzaval mə həlay ada ŋgwalak i gādayah hay mavəda eye ta gura andaya fataya d̄ərmak maraha eye hay tə wu eye andaya tə pawa faya ako na, a ze huŋŋa. Wu niye a ze huŋŋa eye na, maduwule me i ndo m̄əpe m̄ədzal gər hay ka Yesu neheye ta d̄uwulaway naha me aye.

⁹ Tə ge d̄əmes wedeye. Ma m̄əge d̄əmes tay nakə faya ta giye na, tə gwad:

«Nəkar na, ka sla da matəme d̄erewel nakay
ada mahəndəke na wu nakə tə gəs ha
aye dedek.

Hərwi ta kəd̄ kar andza wawa i t̄əbaŋ nakə
tə kəd̄away a Mbəlom aye,
ada ka səkəmatay ahaya ndo hay abəra
mə mezeleme tə bambaz yak,
ka həlatay ahaya ka t̄əv i Mbəlom.

Kwa nəteye na, gwala waray,
kwa tə tsik me i gəma waray,
kwa slala waray,
kwa nəteye mandza eye ma gəma
waray,

nəkar ka həlatay ahaya ka t̄əv i Mbəlom.

¹⁰ Ka t̄əra tay ha ndo yak hay, nəkar ka
ləvateye gər.

Ka t̄əra tay ha ndo m̄əvəlay wu a Mbəlom
hərwi ada t̄a gay m̄əsler a Mbəlom,
ada nəteye ta t̄əriye bəy ka m̄əndzibəra
tebiye.»

¹¹ Tsa na, na ŋgatay a gawla i Mbəlom hay, gwezem gwezem haladzay ma pasliye bo bay. Tə lawara na t̄əv məndze i bəy ada

wu neheye fad aye ta madugula neheye kuro kuro sulo gər eye fad aye teleleviw a wuzlah. Na tsəne dəmes tay. ¹² Tə gawa dəmes ta magala, Tə gwad:

«Wawa i təbaŋ nakə tə kəf na aye na,
gədaŋ tebiye mə həlay ŋgay,
zlele tebiye na, i ŋgay,
a sər wu hay tebiye,
neŋgeye gədaŋ eye.

Neŋgeye na, kə sla ndo hay
tā dəslay ha gər ada tā zambaday.

Zəba faya təday, neŋgeye na, məzlaḅ eye.»

¹³ Tsa na, na tsəne mäge dəmes i wu neheye tebiye Mbəlom a ge aye. Wu neheye mə mbəlom aye, neheye ka məndzibəra aye, neheye ma bəd aye, neheye ma dəlov aye, tə gawa dəmes tay eye, tə gwad:

«Zambadəkway a ndo nakə neŋgeye mandza
eye ka təv məndze i bəy aye
ada a ndo nakə neŋgeye andza wawa i təbaŋ
aye,
dəslakwatay ha gər.

Gədaŋ tebiye a yaw na, abəra ma nəteye.

Zəba, nəteye na, məzlaḅ eye hay ka tor
eye.»

¹⁴ Wu neheye fad aye ta mbəda faya tə gwad: «Mā təra andza niye!» Madugula neheye kuro kuro sulo gər eye fad aye na, ta dəkw gurmets kame i ndo neheye nəteye mandza eye ka təv məndze i bəy aye ada tə dəslatay ha gər.

6

Wawa i təbaŋ a dazlay a məpəle ha wu neheye tasəla tə bər ha dərəwel aye

¹ Ahəl nakə Wawa i təbaŋ a təma dərəwel a həlay, a dazlay məpəle ha wu neheye tasəla tə bər ha dərəwel aye na, na ŋgatay. A pəla ha nəte. Tsa na, na tsəne mətsike me abəra mə walaŋ i wu neheye fad aye, mətsike me ŋgay niye a ləv andza maləve i mbəlom, a gwad: «Dara!» ² Tsa na, na ŋgatay a pəles kudəkudək eye. Ndo mandza eye faya, tə lalaŋ eye mə həlay. Tə pay dzagwa i bəy a gər. Mata sle ka wu hay tebiye na, neŋgeye. A ye mäge vərəm ada ma ŋwasaweje fataya.

³ Wawa i təbaŋ niye a pəla ha masulo i wu neheye tə bər ha dərəwel aye. Na tsəne mətsike me abəra mə walaŋ i wu

neheye fad aye, masulo eye mə walaŋ tay, a gwad sa: «Dara!» ⁴ Tsa na, pəles neŋged a yaw. Pəles niye na, a zəba ndozza andza ako. Ndo nakə mandza eye faya aye na, tə vələy gədaŋ ka məzle vərəm, maye ha ka məndzibəra hərwi ada ndo hay tā kəf bo. Tə vələy maslalam bagwar eye a həlay.

⁵ Tsa na, Wawa i təbaŋ a pəla ha mamahkar i wu neheye tə bər ha dərəwel aye. Tsa na, na tsəne mətsike me a tsənew abəra mə walaŋ i wu neheye fad aye, mamahkar eye mə walaŋ tay a wuda, a gwad sa: «Dara!» Kwayaŋŋa, na ŋgatay a pəles a zəba zeŋzeŋ. Ndo nakə mandza eye faya aye na, agwada mə həlay ŋgay. ⁶ Na tsəne maləve i wu mə walaŋ i wu neheye fad aye andza mətsike me i ndo. A gwad: «Suloy nakə tə ge faya məsler hwapat aye a sla wuray bay. Ta səkəmiye daw agwada nəte tsa. Tadə bəle na, ta səkəmiye agwada mahkar.» A gwad sa: «I mal ta guzom na, ka nas ha bay.»

⁷ Wawa i təbaŋ a pəla ha mafad i wu neheye tə bər ha dərəwel aye. Tsa na, na tsəne mətsike me a tsənew abəra mə walaŋ i wu neheye fad aye, mafad eye mə walaŋ tay a wuda, a gwad: «Dara!» ⁸ Tsa na, na ŋgatay a pəles mekeleŋ eye a yaw. Mazəbe ŋgay eye na, a zəba kulah kulah andza geŋgis. Ndo nakə mandza eye faya aye na, məzele ŋgay Mədəhaŋ nakə ma kədiye ndo hay aye. Ndo nakə tə zalay Təv Məndze i Mədəhaŋ hay aye na, faya ma pay bəzay. Ta ŋgəna ha məndzibəra fad. Tə vələtay nəte ada tə vələtay faya gədaŋ hərwi ada tā bəbazl tay ha ndo hay abəra mə dəma. Ta bəbazliye tay ha ta maslalam ada siye hay ta mətiye tə may, siye hay ta mətiye ta dəvats ada wu i pesl hay ta bəbazliye tay ha.

⁹ Wawa i təbaŋ a pəla ha mazlam i wu neheye tasəla tə bər ha dərəwel aye. Tsa na, na ŋgatay a ndo neheye tə kəf tay ha ahəl niye aye ma huvo i təv məvələy wu a Mbəlom aye. Ndo neheye tə kəf tay ha ahəl niye na, hərwi ta təma bazlam i Mbəlom ada hərwi nakə tə dəwa ha parakka aye.

¹⁰ Ta wuda ta magala, tə gwad: «Bəy Maduweŋ may nəkar na, tsədəŋŋa. Nəkar ka tsik na, dedək huya. Ndo neheye ka məndzibəra tə kədaw may aye, ka gateye

sariya na, kəday? Ka gateye dəretsətseh na, kəday?»

¹¹ Tsa na, nəteye tebiye tə pa fataya peteked kudekudek eye. Tə gwadatay: «Həbum tsekweŋ təmad təday, hərwi nəkurom tebiye kurom eye ka ndəvumaw zuk bay. Ndo mekeleŋ eye hay andaya, nəteye malamar kurom neheye faya ta gay məsler a Mbəlom aye. Kutoŋ ndo hay ta kədiye tay ha təday andza nəkurom neheye tə kədaw kurom aye dərmak.»

¹² Wawa i təbaŋ niye a pəla ha maməkwa i wu neheye tasəla tə bəra ha dərəwel aye. Kwayaŋŋa a pəla faya abəra na, məndzibəra a bəl haladzay dzeki6 dzeki6. Pat a mbəda andza peteked zeŋzeŋ eye i mətuwe mədahaŋ. Kiyə na, a təra ndozza andza bambaz. ¹³ Wurzla hay tə kutsaw abəra ma magərbəlom bəramama ka dala andza mandabalak i gurov neheye mətasl a kutsa ahaya abəra mə gərdaf aye. ¹⁴ Magərbəlom a dze tatəh andza tə padə dərəwel. Dala neheye malawara eye ta dəlov aye ti ye abəra ka təv məndze tay hay. Mahəmba hay tə lətse abəra ka təv tay hay, ti ye a təv eye.

¹⁵ Ndo neheye ka məndzibəra aye tə ŋgaha bo tebiye, ta hway, tə ŋgaha bo a bəf hay ada tə tsal a mahəmba mata ŋgehe bo a lar. Beke hay ta ndo neheye nəteye beke hay bay aye, nəteye tebiye ta hway tə ŋgaha bo. Kwa bəy hay ada bagwar hay, kwa bəy i sidzew hay, kwa ndo i zlele hay ta gədaŋ eye hay aye, nəteye tebiye ta hway. ¹⁶ Tə zalatay ka bo a mahəmba ada a hotokom hay, tə gwad: «Mbəzlumaw famaya ada kə ŋgahum may tey, hərwi ada ndo nakə mandza eye ka təv məndze i bəy aye mā ŋgatamay bay. Sa na, hərwi ada Wawa i təbaŋ mē gəs may ta sariya bay, ¹⁷ hərwi həlay i mägəse ndo hay a sariya kə ndislew. Pat eye niye na, ndəray andaya masəmay naha bay.»

7

Gawla i Mbəlom a ge ŋgodgor ka ndo i Mbəlom hay ka da'ar

¹ Ma dəba eye na, na ŋgatay a gawla i Mbəlom hay fad, nəteye malətsa eye ka kokway i məndzibəra fad. Faya ta

geye me a mətasl neheye fad ka kokway i məndzibəra hərwi ada tə vəzl ka məndzibəra bay ada tə lamay a dala bay, kwa a dəlov, kwa a gərdaf hay, tə lamay bay.

² Na ŋgatay a gawla i Mbəlom neŋged, a yaw mə bəzay. Mə həlay ŋgay na, wu mäge ha ŋgodgor ka ndo i Mbəlom hay, i Mbəlom nakə neŋgeye ma ndziye ka tor eye. A zalatay a siye i gawla i Mbəlom neheye fad aye hərwi Mbəlom a vəlatay gədaŋ ka mənese ha dala ta yam. A zalatay ta magala, ³ a gwadatay: «Kə nasum ha dala, yam ada ta dərizl i gərdaf hay zuk bay. Həbum, nəmaa giye ŋgodgor i Mbəlom ka ndo i məsler i Mbəlom hay təday.»

⁴ Tsa na, ndo neheye tə ge fataya ŋgodgor aye nəteye nday na, tə tsikeŋ. Nəteye gwezem temerre tə kuro kuro fad gər eye fad. Ndo neheye na, ti yaw ma gwala i İsrayel hay tebiye. ⁵ Gwala i Yahuda nəteye 12 000, gwala i Ruben 12 000, gwala i Gad 12 000, ⁶ gwala i Aser 12 000, gwala i Naftali 12 000, gwala i Manase 12 000, ⁷ gwala i Simeyŋ 12 000, gwala i Levi 12 000, gwala i Isakar 12 000, ⁸ gwala i Zabulon 12 000, gwala i Yusufa 12 000, gwala i Bendzamen 12 000. Ndo neheye tebiye ta ge fataya ŋgodgor i Mbəlom aye.

Ndo neheye haladzay ti yaw ma slala hay wal wal aye

⁹ Ma dəba eye na, na ŋgatay a ndo hay haladzay mbərzəzza, ma pasliye bo bay. Ti yaw abəra ma gəma neheye ka məndzibəra aye tebiye. Ti yaw na, kwa abəra ma gəma waray, kwa ma gwala waray, kwa ma slala waray, kwa neheye tə tsik me i gəma waray waray aye. Nəteye tebiye kame i təv məndze i Bəy kame i Wawa i təbaŋ. Nəteye tebiye tə peteked kwedek kwedek eye ka bo ada nəteye tebiye ta hawal i gərdaf nakə tə zalay təbāh aye mə həlay tay hərwi mazambaday a Mbəlom. ¹⁰ Ta wuda ta magala, tə gwad:

«Mandza eye ka təv məndzay i bəy na, Mbəlom kway ada Wawa i təbaŋ, maa mbəl may ha na, nəteye.»

¹¹ Gawla i Mbəlom hay tebiye, tə lawara na təv məndze i bəy ada madugula neheye kame i Mbəlom aye ada ta wu neheye fad

aye, tə lawara tay ha a wuzlah. Tsa na, ta dəkway gurmets, tə dəslay ha gər a Mbəlom.

¹² Tə gwad:

«Ayaw, mâ təra andza niye!

Məzlaḅ na, mə həlay i Mbəlom kway,
neŋgeye a sər wu, neŋgeye gədan̄ eye.

Gakway sisə, dəsłakway ha gər,
zambadəkwa ha ka tor eye.

Zəbum, neŋgeye na, bagwar eye dedek!
Amen!»

¹³ Nəte mə walaŋ i madugula neheye kuro kuro sulo gər eye fad aye, a tsətsah fagaya, a gwedeŋ: «Ka sər tay ha ndo neheye tə peteked kwedek kwedek eye ka bo aye daw? Ti yaw na, mən̄gay?»

¹⁴ Na mbəday faya, na gwaday: «Ŋgalaka, neŋ na sər bay. Maa sər düh na, nəkar bədaw?»

A mbədeŋ faya, a gwedeŋ: «Neheye na, ndo neheye tə səmay naha a dəretsətseh bagwar eye. Nəteye na, ta bara na peteked tay hay hərwi ada mâ təra kwedek kwedek tə bambaz i Wawa i təbaŋ.

¹⁵ Hərwi niye nakə nəteye mandza eye kame i təv mändze i bəy Mbəlom huya aye.

Faya ta zambadəye mə gay ŋgay pat pat, ta həpat kwa ta həvad.

Ndo nakə mandza eye ka təv mändze i bəy aye,

faya ma gateye gər.

¹⁶ Nəteye na, may ma gateye sa bay,
yam ma gateye sa bay dərma.

Pat ma wuriye fataya sa bay,

wuray kwa tsekweŋ ma fəkiye tay ha
andza pat sa bay,

kwa wu waray ma wuriye fataya sa
bay,

¹⁷ hərwi Wawa i təbaŋ niye ma wuzlah i təv mändze i bəy niye

ma təriye ndo mətsəkure tay.

Ma diye tay ha ka yam nakə ma vəliye sifa aye.

Mbəlom ma takadatay na yam dərə abəra ka dərə.»

8

Wawa i təbaŋ a pəla ha maduk i duk i matasəla i wu nakə tə bar ha dərrewel aye

¹ Ma dəba eye na, Wawa i təbaŋ a zla dərrewel niye sa, a pəla ha faya abəra

maduk i duk i wu nakə matasəla eye a zəkaw aye. A pəla ha na, wu hay tebiye mə mbəlom tə ndza dedik hus a mənit kuro kuro mahkar.

² Tsa na, na ŋgatay a gawla i Mbəlom hay tasəla, nəteye malətsa eye kame i Mbəlom aye. Tə vəlatay tolom hay tasəla.

³ Gawla i Mbəlom neŋged andaya ta gəse mə həlay. Gəse niye na, maŋgara eye ta gura. Gəse niye maŋgara eye ta gura eye na, tə fəkaway a dəma wu nakə a ze huŋŋa eye a Mbəlom. Neŋgeye na, a yaw a lətse ka tsakay i təv nakə tə fəkaway naha faya wu a Mbəlom aye. Ta pay a dəma wu nakə tə fəkawa aye haladzay, mâ fəka hərwi ada geŋgis eye ada maduwule me i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu t̄a tsal, t̄a husa ka təv i Mbəlom. A fəka wu niye ka təv məfəke wu nakə tə fəkaway naha faya wu a Mbəlom kame i təv mändze i Mbəlom.

⁴ Geŋgis i wu niye faya ma fəkiye, a yaw abəra mə həlay i gawla i Mbəlom, a tsal ka təv i Mbəlom. Andza niye, maduwule me i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu a husa ka təv i Mbəlom, Mbəlom a tsəne.

⁵ Tsa na, a zla gəse niye maŋgara eye ta gura eye, a zla ako ma təv nakə tə fəkaway naha faya wu a Mbəlom aye. A pa na a gəse, a rah ha. Tsa na, a kala ahaya ka mändzibəra. A kala ahaya na, maləve i mbəlom a ləv haladzay, mawutsede hay ta wutsede ada dala a bəl haladzay dzekiḅ dzekiḅ.

Tolom hay tasəla

⁶ Tsa na, gawla i Mbəlom neheye tasəla aye, tə ləva bo ta tolom hay hərwi məfe.

⁷ Tsa na, makurre a fa tolom ŋgay. A fa na, ndzalala, ako, bambaz, tə dzapa ka bo. Tə kutsaw ka mändzibəra. Kwayaŋŋa mändzibəra a ŋgəna ka bo abəra təv mahkar, nəte ŋgay eye a təma təlmed təlmed. Dərizl i gərdaf hay, ada guzer ŋgədiz eye, ta təma tebiye heriyew heriyew.

⁸ Masulo i gawla i Mbəlom a fa tolom ŋgay. A fa na, tə zla wuye bagwar eye andza mahəmba i ako, faya ma təmiye. Tə kal ha a bəlay bagwar eye. Bəlay niye a ŋgəna mahkar, neŋged nəte a təra bambaz.

⁹ Mamahkar i wu neheye nəteye mandza eye ma yam niye a təra bambaz aye tə mət

tebiye. Kwalalan i yam hay tebiye tə nas ma təv eye niye.

¹⁰ Gawla i Mbəlom mamahkar eye a fa tolom ŋgay. A fa na, wurzla bagwar eye a ŋgwad ədud, a kalaw abəra ka magərmbəlom. A təma zləkəd zləkəd andza dərneh i ako. A dəd ka dəlov neheye ta ŋgəna mahkar aye ada ka bədiyem hay, a nas tay ha. ¹¹ Wurzla niye na, məzele ŋgay Duwekeke. Nəngəd na, a təra duwekeke. Ndo neheye ta sa yam niye na, ta mət haladzay hərwi a ge duwekeke.

¹² Gawla i Mbəlom mafad eye a fa tolom ŋgay. A fa tolom ŋgay niye na, a kəd tay ha pat ta kiye ada tə wurzla hay. Nəteye na, andza madəsa eye hay təv mahkar. Təv nakə tə kəd a dəma aye na, a zəba zənzəŋ. Andza niye nəteye ta dəv lele sa bay. Həpat ta həvad ta ŋgəna təv mahkar. Diye i pat nəngəd nəte na, a dəv ta həpat sa bay ada diye i kiye nəngəd nəte bəbay na, a dəv ta həvad sa bay.

¹³ Na zəba dəre na, na ŋgatay a matsəv faya ma tsəviye ka magərmbəlom. A wuda ta gədan, a gwad: «Waaw! Gadzi bo kurom i mey, gadzi bo kurom i mey, nəkurom ndo i məndzibəra hay na, ka hutumeye dərətsətseh. Siye i gawla i Mbəlom mahkar na, ta fa tolom tay zuk bay. Ahəl nakə aza ta fa aye na, dərətsətseh ma deyeweye ka məndzibəra haladzay.»

9

¹ Gawla i Mbəlom mazlam eye a fa tolom ŋgay. A fa tolom ŋgay niye na, na ŋgatay a wurzla a dədaw abəra ma magərmbəlom ka dala. Tsa na, tə vəlay kəle i mahəndəke abəra ka bəd nakə kutsik bagwar eye fakalaw hay mandza eye mə dəma aye. ² Wurzla niye a həndək abəra mə dəma na, gəngis a ndohwaw abəra mə dəma andza zler i ako. Gəngis niye a dərəzl ka pat tekədəgəm, dəre a zəba bay tebiye zənzəŋ.

³ Tsa na, dzaray a bətsakwaw abəra ma gəngis niye ka dala. Tə vəlatay gədan i mədze ndo andza hərdəde hay. ⁴ Tə gwadatay: «Kâ həpədum guzer bay, kâ nasum ha dərizl i gərdaf bay, wu neheye tə ndzohwaw aye tebiye kâ nasum tay ha bay. Gumatay dərətsətseh na, a ndo neheye ŋgodgor i Mbəlom ka da'ar tay bay

aye.» ⁵ Ta vəlatay tsəved ka məkədə ndo hay mədahan eye bay. Tə gwadatay: «Gumatay dərətsətseh.» Ta gateye dərətsətseh na, kiye zlam. Dərətsətseh niye na, andza məwure i hərdəde. ⁶ A həlay niye na, ndo hay ta pəliye məməte ada tâ mət hərwi ada dərətsətseh mâ gatay sa bay. Ane tuk na, ta hutiyə məməte bay. Məməte ma deyeteeye a gər haladzay, ane tuk na, ta hutiyə məməte bay mədahan ma hwiye fataya abəra.

⁷ Dzaray niye hay ta ndzəkit bo andza pəles neheye tə gawa vərəm aye. Wuye hay ka gər tay andza dzagwa i bəy nakə tə ŋgar ta gura aye. Da'ar tay a ndzəkit bo i ndo zezeŋ. ⁸ Məkwets tay na, zəbol eye andza məkwets i ŋgwas hay, ada zler tay hay andza zler i zil. ⁹ Tə bər dərev tay hay tə wuye andza petekəd i vərəm tə ŋgar ta bəre aye. Gwezleviyek tay hay tə ge zləm huwwa andza muta i pəles neheye nəteye haladzay faya ta diye a vərəm aye. ¹⁰ Hutel fataya andza hutel i hərdəde hay ada ta dzatay ha a ndo hay ta hutel niye hay dərək. Mata vəlatay gədan ka mədzatay a ndo hay kiye zlam na, hutel tay niye hay. ¹¹ Bəy tay na, gawla nakə a ləvay gər a bəd nakə kutsik bagwar eye Fakalaw mandza eye mə dəma aye. Tə zalay tə bazlam i Yahuda hay na, Abaddon. Tə bazlam i Gərek bəbay tə zalay Apoliyon. Andza məgwede: Nəngeye ndo məbəbezle wu hay.

¹² Dərətsətseh makurre eye ki ye abəra mə dəma. Siye dərətsətseh hay sulo ta deyeweye sa.

¹³ Gawla i Mbəlom maməkwa eye a fa tolom ŋgay. Na tsəne mətsike me a tsənew abəra ka dərək i təv nakə tə fəkaway naha faya wu a Mbəlom aye wal wal fad. Təv nakə tə fəkaway naha faya wu a Mbəlom niye manğara eye ta gura, mapa eye kame i Mbəlom. ¹⁴ A gwaday a gawla i Mbəlom maməkwa eye: «Pəla tay ha gawla niye hay fad tə bər tay ha ka me i dəlov bagwar eye niye tə zalay Efrat aye.» ¹⁵ Gawla neheye fad tə tsik fataya aye na, Mbəlom a patay məpesle həlay hərwi ada tâ ge məsler ma məve eye niye, ma kiye eye niye, ma məhəne eye niye ada ma bəre eye niye. Andza niye a həl tay ha na, hərwi ada

tâ ngəna ha mändzibəra təv mahkar. Təv nəte na, ta bəbazl abəra mə dəma ndo hay kədəts. Kwayanğa ahəl nakə mətsike me niye a gwadəy a gawla i Mbəlom «Pəla tay ha» aye na, gawla i Mbəlom niye a ye, a pəla tay ha. ¹⁶ Tsa na, sidzew hay haladzay ti yaw, nəteye mandza eye ka pəles hay. Nəteye nday na, ta tsikenj. Nəteye na, gwezem temerre sulo madzəga gwezem.

¹⁷ Ma məsine ga na, na ngatatay a pəles hay ada ta ndo neheye mandza eye fataya aye. Nəteye na, peteked i vərəm ka bo slala mahkar. Siye hay ndozza andza ako, siye hay a zəba mbəlommbəlom, siye hay a zəba kudewawa kudewawa. Gər i pəles niye hay ta ndzakit bo andza gər i zil. Ako ta genjis eye a ndohwaw abəra mə bazlam tay hay ada tə wu eye andaya a təmawa wafafa andza wur i asana. ¹⁸ Dəretsətseh neheye wal wal mahkar aye a kəd tay ha ndo hay. A kəd tay ha na, ma təv nakə a ngəna ha mahkar a zla nəte aye. Dəretsətseh neheye wal wal mahkar aye na, ako, genjis ada tə wu nakə a təma andza wur i asana aye. Tə ndohwaw abəra mə bazlam i pəles hay, ta bəbazl tay ha ndo hay. ¹⁹ Andza niye, maa vəl gədanj a pəles hay ka mäge wu nakə lele bay aye a ndo hay na, bazlam tay. Ane tuk na, hutel tay hay tə gawatay dəretsətseh a ndo hay dərmak. Hutel tay hay na, a ndzakit bo dədə, gər fataya andza gər i dədə, tə dzawa tay ha ndo hay.

²⁰ Siye i ndo neheye ta zəkaw aye ta mət tə dəretsətseh neheye mahkar aye bay, nəteye huya ta gər ha mezeleme tay bay. Nəteye faya ta dəslay ha gər a fakalaw ada a kule neheye bo tay aye tə ngar aye. Faya ta ngariye kule niye hay ta gura, siye hay ta bəre, tə kwar, tə mbəzew ada siye hay ta lambad ta mayako. Wu neheye na, tə ngatay a dərə bay, tə tsəne wuray kwa tsekwenj bay, ta həhal bay. Ane tuk na, nəteye faya ta dəslatay ha gər huya. ²¹ Ndo neheye dərmak nəteye faya ta kədiye ndo hay huya. Ta gər ha mäge masuwayan bay. Nəteye madañ eye hay ada ta mäge madama, nəteye faya ta kəliye. Nəteye faya ta giye huya andza niye, ta gər ha mezeleme bay.

10

Gawla i Mbəlom tə dərəwel wawa eye

¹ Ma dəba eye na, na ngatay a gawla i Mbəlom mekelenj eye, gədanj eye haladzay, a mbəzlaw mə mbəlom. Peteked ngay nakə ka bo aye na, pazlay. Kulay a lawara na gər ngay həndits. Da'ar ngay a wuzl dərə andza pat. Sik ngay hay andza dərneh i ako. ² Dərəwel wawa eye mə həlay ngay, mahəndəka eye. A pa na sik i həlay i mənday ngay ka gər i bəlay. Sik i həlay i gula na, a pa na, ka dala. ³ A wuda ta magala. Mawude ngay niye na, a ləv andza manğərəze i zil. A wuda andza niye na, na tsəne maləve i mbəlom madzəga tasəla hərwi mambədəw faya.

⁴ Na tsəne maləve i mbəlom niye na, həbe a señ məwetse wu nakə a tsik aye. Ane tuk na, na tsəne mətsike me mekelenj eye mə mbəlom, ndoweye a gwad: «Kâ watsa wu nakə maləve i mbəlom a tsik aye bay. Bazlam neheye na, ndəray mâ sər bay.»

⁵ Gawla i Mbəlom niye a pa na sik ngay nəte ka gər i bəlay, nenged ka dala aye na, a zla həlay i mənday a mbəlom, ⁶ a mbada ta məzele i Mbəlom, hərwi Mbəlom na, ma ndziye ka tor eye, kə ge magərmbəlom tə wu neheye mə dəma aye tebiye, kə ge mändzibəra tə wu neheye mə dəma aye tebiye, kə ge bəlay tə wu neheye mə dəma aye tebiye. Gawla i Mbəlom niye a mbada na, a gwad: «Wu nakay ma giye bo kwayanğa anəke.» ⁷ A gwad sa: «Aza gawla i Mbəlom matasəla eye kə fa tolom ngay na, Mbəlom ma ndəviye ha wu ngay neheye manğaha eye, ma giye andza nakə a tsikatay a ndo i məsler neheye ta da ha bazlam ngay aye.»

⁸ Ndo nakə a tsikenjew me mə mbəlom aye, a gwedenjew sa: «Do, zla dərəwel niye mahəndəka eye mə həlay i gawla i Mbəlom nakə malətsa eye, sik ngay nəte ka gər i bəlay, nenged ka dala aye.»

⁹ Na ye ka təv i gawla i Mbəlom niye, na həndzəd naha ka təv ngay, na gwadəy: «Vələnj dərəwel wawa eye niye.»

A gwedenj: «Zla, həpəd. Ka həpədiye na, ma tsəhəniye fakaya mə bazlam andza wum. Ane tuk na, ka sədaka na a hud na, ma təriye sərəkeke.»

¹⁰ Tsa na, na zla d̄erewel niye mə həlay i gawla i Mbəlom aye, na həpəđ. A tsəhən mə bazlam ga andza wum. Na səđaka na a huđ na, a t̄əra ŋgway sərekeke.

¹¹ Tsa na, t̄ə gwedeŋ sa: «Ka diye ha bazlam i Mbəlom nakə ma tsikiye ka slala wal wal aye, ka gəma hay, ka bəy tay hay aye. Kwa neheye t̄ə tsik bazlam i gəma hay wal wal aye, ka diye ka datay ha.»

11

Ndo məhəle mbal i Mbəlom hay sulo

¹ Ma dəba eye na, t̄ə vəleŋ sakwal andza wu mələve wu nakə t̄ə ləvawa ha aye. Tsa na, t̄ə gwedeŋ: «Lətse, do ta ləva na gay i məvəlay wu a Mbəlom ta t̄əv məvəlay wu a Mbəlom. Pasla tay ha ndo neheye t̄ə d̄əslaway ha gər a Mbəlom mə d̄əma aye. ² Ane tuk na, k̄a ləva na dalabəra eye nakə ma bəra aye bay, gər ha andza niye hərwi Mbəlom ka mbərəm məvəlatay ha a ndo neheye t̄ə sər na bay aye. Ta mbəzliye ha gəma niye tsəđan̄ja, gay i Mbəlom mə d̄əma aye ma kiye kuro kuro fad̄ gər eye sulo. ³ Na sləriye tay ha ndo neheye sulo ta tsikiye ka neŋ aye. Ta piye ka bo pe-teked̄ i mətuwe mədahan̄, ta diye ta diye ha bazlam a həlay niye. Andza məgwede na, ta diye ha məhəne gwezem temerre sulo t̄ə kuro kuro məkwa.»

⁴ Nəteye na, d̄ərizl i gərđaf ha sulo, t̄ə zalatay *olive*, lalam hay sulo d̄ərmak. Nəteye kame i Bəy Maduweŋ nakə faya ma ləviye mändzibəra aye.* ⁵ Tadə ndo mənə d̄əre tay hay a satay məgatay wu ŋgwalak eye bay aye na, ako ma ndohwaweye abəra mə bazlam tay, ma bəbazliye tay ha ndo mənə d̄əre tay niye hay. Ndo mənə d̄əre tay hay ta mət na, andza niye, tsəved̄ andaya mətəme bay. ⁶ Ahəl nakə faya ta diye ha bazlam ga aye, ta sliye faya mətsikay me a yam: «K̄a pa bay» hus a pat nakə ta ndəv ha aye. Ta sliye faya mətsikay me a yam hərwi ada m̄a t̄əra bambaz. Ta sliye faya məvəlatay d̄əretsətseh a ndo i mändzibəra hay wal wal andza nakə a satay aye.

⁷ Ane tuk na, ahəl nakə aza ta ndəv ha mətsike bazlam i Mbəlom aye na, wu i pesl eye andaya ma tsalaweye fataya ma bəd̄

nakə kutsik bagwar eye, ma giye fataya v̄əram. Ma sliye fataya, ada ma k̄ədiye tay ha. ⁸ Mədahan̄ tay na, ndəray ma liye bay. Ta ndziye ka dala barbarra eye, ma wuzlahgəma bagwar eye nakə t̄ə kəd̄ mə d̄əma Bəy Maduweŋ tay aye. Məzele i gəma niye hay na, Sodom ta Ezipt. ⁹ Mədahan̄ tay na, ndo hay ka mändzibəra ma gwala hay wal wal ta deyeweye, kwa slala ka waray ka waray aye, kwa ndo neheye t̄ə tsik bazlam i gəma waray waray aye, kwa gəma hay, ta zəbiye ka mədahan̄ tay məhəne mahkar t̄ə məzaw. Ta kərahiye ndo hay t̄a la tay ha bay. ¹⁰ Ma deyeteye a gər a ndo i mändzibəra hay haladzay hərwi ta kəd̄ tay ha ndo neheye sulo aye. Ta giye magurlom, ta vəliye a bo wu kəriye. Ta ŋgwasiye hərwi ndo məde ha bazlam i Mbəlom neheye sulo aye ta gatay d̄əretsətseh a ndo i mändzibəra hay haladzay t̄ə bazlam i Mbəlom nakə faya ta diye ha aye.

¹¹ Ahəl nakə məhəne mahkar ta məzaw a ye abəra mə d̄əma na, Mbəlom a vəzl məsəfəre ŋgay a ndo neheye sulo aye hərwi ada t̄a huta sifa. Mbəlom a vəzl a d̄əma məsəfəre ŋgay na, t̄ə lətse ka mbəlom. Ndo neheye tebiye t̄ə ŋgatay aye na, ta dzədzar haladzay. ¹² Tsa na, ndo neheye sulo aye t̄ə tsənəw mətsike me bagwar eye mə mbəlom, a gwad̄atay: «Tsalumaw kanan̄ a gəma.» Tsa na, pazlay a ŋgaha tay ha, t̄ə tsal a mbəlom, ndo mənə d̄əre tay hay faya ta zəbiye fataya. ¹³ Kwayan̄ja a həlay niye dala a bəl haladzay dzekiḅ dzekiḅ. Gəma a ŋgəna kuro, nəte ŋgay eye a mbəzl hele hele. Ndo hay gwezem tasəla ta mət hərwi dala nakə a bəl aye. Siye i ndo neheye nəteye ta mət t̄əbey aye na, ta dzədzar haladzay, ta zambad̄ay a Mbəlom nakə mə mbəlom aye.

¹⁴ Andza niye, d̄əretsətseh masulo eye ki ye abəra mə d̄əma. D̄əretsətseh mamahkar eye ma deyeweye.

Tolom matasəla eye

¹⁵ Ma dəba eye na, gawla i Mbəlom matasəla eye a fa tolom ŋgay. Mətsike me bagwar eye hay ta ləvaw mə mbəlom, t̄ə gwad̄:

«Bəy Maduweŋ kway Mbəlom ta Kəriste ŋgay

* 11:4 Zəba mə Zakari 4.1-14.

ta pa mələve i bəy tay ka məndzibəra.
Mbəlom ma ləviye ka tor eye.»

¹⁶ A ndəv ha mətsike me na, madugula neheye kuro kuro sulo gər eye faɗ mandza eye ka təv məndze i bəy kame i Mbəlom aye tə dəkw gurmets kame i Mbəlom, tə dəslay ha gər. ¹⁷ Tə gwad:

«Bəy Maduweŋ Mbəlom bagwar eye,
nəkar andaya anəke ada nəkar andaya
ahəl niye.

Nəmaa gaka sisə hərwi gədaŋ yak,
hərwi ka həl ka pa wu hay tebiye a
həlay yak,
ka da ha nəkar na, bəy.

¹⁸ Siye i slala i ndo neheye ta təra ndo yak
hay bay aye na,
ta ge mevel ka nəkar haladzay.

Anəke na, həlay eye kə slaw nəkar ka giye
fataya mevel.

Həlay i mäge sariya ka mədahaŋ hay kə
slaw.

Həlay nakə ka vəlateye wu i merəbe a ndo
i məsler yak neheye faya ta da ha
bazlam yak aye.

Ka vəlateye wu i merəbe tay a ndo yak hay
tebiye,

kwa a ndo neheye makətsa bo eye,
kwa a ndo neheye bagwar eye,

ka vəlateye a ndo neheye faya ta rəhakeye
ha gər eye tebiye.

Ndo neheye faya ta nasiye ha məndzibəra
aye na,

ka bəbazliye tay ha hele hele.»

¹⁹ A ndəv ha mətsike na, gay i mədəslay ha
gər a Mbəlom a həndək mə mbəlom tuwaŋ.
Zlaŋgatsa nakə derewel i məbere dzam mə
dəma aye na, andaya mə gay eye niye.
Anəke na, kwa way kə ŋgatay. Mawutsede
hay ta wutsede wutsid wutsid. Maləve i
mbəlom ka ŋgərəz, dala kə bəl ada ndzalala
hay ta kutsaw haladzay.

12

Ŋgwas ta gədam bagwar eye

¹ Ma dəba eye na, wuye a mbəzlaw mə
mbəlom, a ge masuwayaŋ. Na ŋgatay a
ŋgwas eye andaya, peteked ŋgay nakə ka bo
aye na, pat. Kiye mə hud i sik ŋgay. Peteked
nakə a bər a gər aye na, wurzla hay kuro
gər eye sulo, peteked ŋgay niye a bər a gər

aye na, andza dzagwa i bəy. ² Ŋgwas eye
niye na, ta wawa mə hud, faya ma wiye ada
neŋgeye faya ma ndalamiye ha. Neŋgeye
faya ma wudiye ka bo hərwi a wur faya.

³ Wu mekeleŋ eye a ge masuwayaŋ ha-
ladzay, a mbəzlaw abəra mə mbəlom sa.
Wu niye na, bagwar eye a zəba ndozza
andza ako, a ndzəkit bo gədam. Gər ŋgay
hay tasəla, hərikke hərikke tə dzagwa i bəy
hay tasəla. Dəram hay andaya faya kuro.

⁴ Wurzla neheye ka magərmbəlom aye, a
ŋgəna ha təv mahkar. A zla diye nəte, a
ŋgwad tay ha ta hutel ŋgay ada a kutsa tay
ahaya ka dala. A lətse ka təv i ŋgwas niye
faya ma wiye wawa aye, kə wa na, ma zliye
wawa niye ma həpədiye.

⁵ Ŋgwas niye a wa wawa hasləka eye.
Ma təriye bəy nakə ta gədaŋ eye ma ləviye
gəma hay wal wal aye tebiye. A wa na
wawa niye na, tə zla na kwayaŋŋa tə hway
ha ka təv i Mbəlom ada kame i təv məndze i
bəy ŋgay. ⁶ Ane tuk na, ŋgwas niye a hway
a kəsaf a təv nakə Mbəlom a ləvay ha bo
aye. Mbəlom ma geye gər mə dəma. Ma
ndziye məhəne gwezem ta temerre sulo tə
kuro kuro məkwa.

⁷ Tsa na, tə ge vərəm mə mbəlom. Misel,
gawla i Mbəlom, ta gawla ŋgay hay tə ge
vərəm ta gədam. Gədam ta gawla ŋgay hay
tə ge vərəm ta nəteye dərmak. ⁸ Ane tuk
na, Misel ta gawla ŋgay hay tə sla fataya,
ta həhar tay ha. Ta vəlatay tsəved məndze
mə mbəlom sa bay. ⁹ Tə kala ahaya gədam
niye bagwar eye a bəra. Neŋgeye na, guram
i dədəe nakə ahəl niye a vawatay gər a ndo
i məndzibəra hay aye. Tə zalay na, bəy i
məsəfəre neheye lele bay aye. Məzele ŋgay
mekelen eye na, Fakalaw. Tə kala ahaya
abəra mə mbəlom ka dala ta gawla ŋgay hay
tebiye.

¹⁰ Ma dəba eye na, na tsənew mətsike me
a ləvaw mə mbəlom, a gwad:

«Anəke na, Mbəlom kə təma may ha.

A da ha na, neŋgeye a ze wu hay tebiye,
bəy na, neŋgeye.

Anəke na, ka ŋgatakway a Kəriste ŋgay
ka bəz ha gədaŋ ŋgay

hərwi ta kala ahaya ndo nakə a həlawatay
na sik a malamar kway hay aye.

A həlawa fataya me ka təv i Mbəlom ta
həvad ta həpat, pat pat.

11 Ane tuk na, nəteye na, ta sla faya.
 Tə sla faya na, hərwi Wawa i təbaŋ a
 mbəda tay ahaya tə bambaz ŋgay.
 Tə sla faya sa na, hərwi bazlam i Mbəlom
 nakə tə datay ha a ndo hay aye.
 Tə vəl ha məsəfəre tay na, andza niye.
12 Hərwi niye mənğwese mâ ge andaya mə
 mbəlom
 ada ta nəkurom neheye hay mə dəma
 aye, ŋgwasum tuk.
 Nəkurom dala ta bəlay mata hute
 dəretsətseh na, nəkurom
 hərwi Fakalaw kə mbəzla naha ka təv
 kurom,
 dərev a ndalay haladzay.
 Hərwi a sər ha məndze ŋgay na, a zəkayaw
 tsekweŋ.»

13 Gədam niye bagwar eye a zəba dəre
 ta kala ahaya mə mbəlom na, a pa bo ka
 mahəhere ŋgwas niye a wa wawa hasləka
 eye. **14** Ane tuk na, tə pay gwezleviyek sulo
 andza i matsəv hərwi ada mâ tsəv ha a
 kəsaf a təv nakə Mbəlom a ləvay ha bo aye.
 Mbəlom ma geye gər, ma ndziye mə dəma
 məve mahkar tə məzaw. Ma ndziye na, ma
 təv nakə gədam ma sliye məgəse na bay aye.

15 Gədam niye a vənahaw yam abəra mə
 huđ haladzay andza dəlov, hərwi ada yam
 mâ pay bəzay a ŋgwas niye ada mâ zla
 na. **16** Ane tuk na, dala ka dzəna na ŋgwas
 niye. A ta ka bo bəra tsədək. Tsa na, a sa
 dəlov niye faya ma ndohwaweye abəra mə
 bazlam i gədam aye.

17 Gədam a ŋgatay andza niye na, dərev
 a ndalay ka ŋgwas niye haladzay. A mbəda
 gər a dəba, a ye a ge vərəm ta wawa i ŋgwas
 niye hay. Wawa niye hay na, ndo neheye
 faya ta rəhay ha gər a bazlam i Mbəlom
 mapala eye ada faya ta diye ha bazlam i
 Yesu aye.

18 Gədam niye a ye, a ndza ka me i bəlay.

13

Wu i pesl hay

1 Tsa na, na ŋgatay a wu i pesl wuray
 a ndohwaw abəra ma bəlay. Gər hay
 faya tasəla ada dərəm hay faya kuro. Ka
 dərəm neheye tebiye na, dzagwa i bəy faya
 hərrikke hərrikke. Ka gər neheye tasəla aye
 na, tə watsa fataya məzele nakə lele bay
 aye, i mətsalay ka gər a Mbəlom. **2** Wu i

pesl niye na, a ndzəkit bo dəvar. Sik ŋgay
 hay andza sik dərlənge. Bazlam ŋgay andza
 bazlam i zıl. Gədam a vəlay gədaŋ ŋgay
 haladzay a wu i pesl niye. Tsa na, a vəlay
 tsəved mâ ye, mâ ndza ka təv mədze i bəy
 ŋgay.

3 Na zəba ka wu i pesl niye, gər ŋgay nəte
 na, andza ta gay mbəlak. Kə sər məməte
 ha. Ane tuk na, mbəlak ŋgay niye a paha.
 Wu i pesl niye a gatay a ndo i məndzibəra
 hay andza masuwayaŋ. Ndo hay ta dazlay
 məpay bəzay. **4** Nəteye tebiye tə dəslay ha
 gər a gədam dərmağ hərwi nakə a vəlay
 gədaŋ a wu i pesl niye aye. Tə dəslay ha gər
 a wu i pesl dərmağ, tə gwad: «Gədaŋ eye
 andza wu i pesl nakay na, way? Mata sle
 mäge vərəm ta neŋgeye na, way? Ndəray
 andaya andza neŋgeye bay.»

5 Tə vəlay tsəved a wu i pesl niye ka mäge
 zlapay kame i ndo hay ada ka mətsalay
 ka gər a Mbəlom. Tə vəlay tsəved ka mäge
 andza niye na, kiye kuro kuro fad gər
 eye sulo. **6** A dazlay a mətsalay ka gər a
 Mbəlom. A tsalay ka gər a məzele i Mbəlom
 ada a təv nakə Mbəlom mandza eye mə
 dəma aye. Ada a neheye mandza eye mə
 mbəlom aye dərmağ. **7** Ta vəlay tsəved ka
 mäge vərəm ka ndo məpe mədzağ gər hay
 ka Yesu dərmağ ada mâ ŋgwasə fataya. Ta
 vəlay gədaŋ ka mələve kwa gwala waray
 waray, mələve kwa slala waray waray, kwa
 ndo neheye tə tsik bazlam i gəma waray
 waray aye ada ka gəma hay tebiye. **8** Ndo
 i məndzibəra hay tebiye ta dəslay ha gər.
 Maa zəkaw na, ndo neheye tə watsa məzele
 tay a dərəwel nakə tə watsa a dəma məzele
 i ndo neheye ta huta sifa aye. Nəteye tə
 watsa məzele tay na, kwa ahəl nakə ta ge
 məndzibəra zuk bay aye. Dərəwel nakay na,
 i Wawa i təbaŋ nakə tə kəd na ahəl niye aye.

9 Ndo nakə zləm andaya faya hərwi
 mətsəne na, mâ pay zləm a wu nakə na
 tsikiye lele. **10** Mbəlom a gwad: «Ndo nakə tə
 wa na hərwi ada ndo mənə dəre ŋgay tâ gəs
 na na, ta gəsiye na dedək.» Tadə Mbəlom
 kə gwad: «Tâ kəd na ta maslalam» na, ta
 kədiye ta maslalam dedək. Kə ge andza
 niye na, ndo məpe mədzağ gər hay ka Yesu
 tâ səmay naha, tâ gər ha tsəved i Mbəlom
 bay. Andza niye, ta ndziye bəŋbəŋ.

¹¹ Ma dəba eye na, na ɲgatay a wu i pesl mekeleɲ eye a ndohwaw abəra ma bəd. Dəram ka gər ɲgay sulo andza wawa i təbaɲ. Ane tuk na, a tsik me andza i gədam. ¹² Gədaɲ ɲgay andaya andza i wu i pesl nakə kurre aye. A gawa wu neheye a ge masuwayaɲ aye kame i wu i pesl nakə a tsalaw ma bəlay aye. A gatay kutoɲ a ndo i məndzibəra hay ada a wu siye hay tebiye, a gwadətay: «Dəslumay ha gər a wu i pesl nakə mbəlak ɲgay a paha aye.» ¹³ Kə ge wu neheye a ge masuwayaɲ aye haladzay. Kə ge wu nakə ada ako mâ mbəzlaw abəra mə mbəlom aye. A yaw ka məndzibəra, ndo hay tebiye ta ɲgatay ¹⁴ a vatay gər a ndo i məndzibəra hay hərwi ta vəlay tsəved ka məge wu neheye a ge masuwayaɲ aye kame i wu i pesl nakə kurre aye. A gwadətay: «Gum kule hərwi mədəslay ha gər a wu i pesl nakə kurre tə gay mbəlak ta maslalam, ane tuk na, kə mət bay aye.» ¹⁵ Wu i pesl niye masulo eye a huta gədaɲ mavəzle məsəfəre a kule niye a ndzəkət bo andza wu i pesl aye hərwi ada mâ tsik me, ada ma sliye faya məkəde ndo neheye ta kərah mədəslay ha gər aye. ¹⁶ A gatay kutoɲ a ndo hay tebiye, wawa hay, bagwar hay, kwa ndo i zlele hay, kwa a ndo i mətawak, kwa beke hay, kwa a ndo neheye beke eye hay bay aye, a gatay kutoɲ ka matəme ɲgodgor ka həlay i mənday kəgəbay ka da'ar aye. ¹⁷ Ndo nakə ɲgodgor niye andaya faya bay aye na, ma sliye faya masəkəme wu kəgəbay masəməke ha wu bay. ɲgodgor niye na, məzele i wu i pesl niye ada məpesle wu i məzele ɲgay.

¹⁸ Ane tuk na, ndo hay tâ ge metsehe lele. Ndo nakə a tsah aye na, lamba niye a say məgwede mey na, ma sliye faya məsəre. Lamba niye a da ha na, ndo zezeɲ hay. Lamba niye na, temerre məkwa tə kuro kuro məkwa gər eye məkwa.

14

Dəmes nakə ndo i Mbəlom hay ta giye aye

¹ Na zəba dəre sa na, na ɲgatay a Wawa i təbaɲ malətsa eye ka mahəmba nakə tə zalay mahəmba i Siyoɲ aye. Neɲgeye ta nəteye, məzele ɲgay ta məzele i Mbəlom Bəba ɲgay mawatsa eye ka da'ar. Ndo niye

hay na, nəteye gwezem temerre tə kuro kuro fad gər eye fad (144 000). ² Tsa na, na tsəne mətsike me a tsənew mə mbəlom. A ləv andza yam nakə a vaw mə mahəmba aye. A ləv andza maləve i mbəlom. Mətsike me nakə na tsəne aye a ləv lele andza faya ta fiye gandzaval. ³ Maa ge dəmes niye na, ndo neheye gwezem temerre tə kuro kuro fad gər eye fad (144 000) na ɲgatay aye. Nəteye malətsa eye kame i təv məndze i bəy Mbəlom, kame i madugula hay ada kame i wu neheye fad nəteye ta məsəfəre aye. Nəteye faya ta giye dəmes wedeye. Dəmes niye ndəray ma sliye faya məge bay. Maa ge dəmes niye na, ndo neheye Mbəlom a mbədətay ahaya abəra ka məndzibəra aye dəkdək tsa. ⁴ Nəteye na, tsədaɲɲa mənese kwa tsekweɲ andaya fataya bay. Ta ge madama bay. Nəteye na, Wawa i təbaɲ ma diye kwa a ɲgay na, tə paway bəzay. Mə walaɲ i ndo i məndzibəra hay Mbəlom a mbəl ha na, nəteye hərwi ada tâ təra i ɲgay ada i Wawa i təbaɲ. ⁵ Ta raw me daɲa bay, mənese andaya fataya kwa tsekweɲ bay.

Gawla i Mbəlom hay mahkar

⁶ Tsa na, na ɲgatay a gawla i Mbəlom neɲged faya ma tsəviye ka magərmbəlom. Faya ma deyeweye məde ha Labara ɲgwalak eye nakə ma ndziye ka tor eye. Ma diye ma dətay ha a ndo i gəma hay tebiye, a gwala hay tebiye, a ndo neheye tə tsik me i gəma waray waray aye tebiye ada slala hay tebiye. ⁷ Gawla i Mbəlom niye a tsikatay ta magala, a gwadətay: «Rəhumay ha gər a Mbəlom, zambadumay, hərwi həlay məgatay sariya a ndo hay kə slaw. Dəslumay ha gər. Maa ge magərmbəlom ta dala ada ta yam hay na, neɲgeye.»

⁸ Tsa na, na ɲgatay a gawla i Mbəlom masulo eye a yaw ma dəba i gawla i Mbəlom nakə kurre aye sa, a gwad: «Ka ndəv tsiy! Babilon gəma bagwar eye ma mbəzliye, ta dedək ka mbəzl hele hele. Ka bəz ha mənese ɲgay nakə a yay a gər andza guzom aye, ka bəz ha kwa a gwala waray waray.»

⁹ Gawla i Mbəlom mamahkar eye a yaw sa. A tsik ta magala, a gwad: «Ndo neheye faya ta dəslay ha gər a wu i pesl niye a tsalaw ma bəlay aye ada faya ta dəslay ha gər a kule i wu i pesl niye, neheye ta təma

ngodgor i wu pesl niye ka da'ar tay ada ka həlay tay aye na, ¹⁰ Mbəlom ma gateye dəretsətseh. Gəse tay na, Mbəlom ma rahateye ha tə dəretsətseh. Ndo neheye ta diye na, a ako ada a wuye a təma wafafa andza asana. Ta siye dəretsətseh kame i gawla i Mbəlom hay ada kame i Wawa i təbaŋ. ¹¹ Genqis i ako nakə faya ma gateye dəretsətseh huya aye ma ndəviye dāda bay. Nəteye tə dəslyay ha gər na, a wu i pesl ada a kule i wu i pesl. Ta təma ngodgor ngay ka bo tay. Ta hutiyə mazəzukw bo dāda bay. Ta həpat, ta həvađ, ta siye dəretsətseh.»

¹² Nəkurom ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, nəkurom neheye faya ka rəhumay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala eye aye ada ka pum mədzal gər kurom ka Yesu aye, səmumay naha.

¹³ Na tsəne mətsike me a tsənew mə mbəlom, a gwedəŋ: «Dazlay a məwetse anəke, do ha kame kame ndo neheye tə pa mədzal gər ka Bəy Maduweŋ aye ada neheye tə mət ma məpe mədzal gər ka Bəy Maduweŋ aye. Nəteye na, Mbəlom ma ta piye fataya ngama.»

Məsəfəre Tsədəŋŋa eye a mbəda faya, a gwad: «Ayaw, andza niye. Məsler tay na, ka ndəv, t̄a zəzukw bo hərwi hohway i məsler tay a da ha na, nəteye lele.»

Wu nakə ma ta ndzatay a gər a ndo hay ahəl nakə mändzibəra ma ndəviye

¹⁴ Na zəba dəre sa na, na ngatay a pazlay kwedek kwedek. Wuye andaya ka pazlay niye. Wu niye na, a ndzakit bo ndo zezeŋ. Dzagwa i bəy nakə tə ngar ta gura aye mə gər ngay. Bembek mə həlay ngay. Bembek niye na, matasla eye lele hepepe.

¹⁵ Gawla i Mbəlom mekeleŋ eye a yaw abəra mə gay i mədəslyay ha gər a Mbəlom. A wuda ta magala, a gwaday a ndo niye mandza eye ma pazlay aye: «Zla bembek yak ada dza ha daw, hərwi wu kə nah ka dala, kə sla mədze.»

¹⁶ Tsa na, ndo nakə mandza eye ma pazlay aye a kal ha bembek ngay ka dala, a dəs na wu nakə ka mändzibəra aye tebiye.

Mbəlom ma ta gateye dəretsətseh a ndo i sewed hay

¹⁷ Tsa na, na ngatay a gawla i Mbəlom neŋged mə mbəlom. A yaw abəra mə gay

i Mbəlom. Bembek mə həlay, matasla eye hepepe dərmak.

¹⁸ Gawla i Mbəlom neŋged a yaw abəra ka təv nakə tə fəkaway naha faya wu a Mbəlom aye. Neŋgeye na, a ləvay gər a ako. A yaw a zalay a gawla i Mbəlom nakə bembek matasla eye hepepe mə həlay ngay aye ta magala, a gwaday: «Zəba ka hohway i dərizl i gərdaf neheye ka mändzibəra aye, ta nah. Zla bembek yak, do ta dəs.»

¹⁹ Andza niye, gawla i Mbəlom niye a kal ha bembek ngay ka dala, a ye a dəs hohway i wu neheye abəra ka dala. A həl hohway niye hay, a ye a kwats ha ka təv nakə bagwar eye ta sləratawa a dəma hohway hay hərwi məđitse yam eye nakə mə dəma aye. Təv niye a da ha na, mevel i Mbəlom. ²⁰ Təv nakə ta sləratawa a dəma hohway hay aye na, dərəŋ ta wuzlahgəma. Ahəl nakə faya ta ditsiyə na, maa ngəzaw abəra mə dəma na, bambaz düh. A va tuwwa andza yam nakə faya ma viye mə magayam aye. A va na, kilomiter temerre mahkar. Tadə pəles m̄a lətse a dəma na, ma zəbaweye abəra mə dəma bay. Mata zəbaw na, gər eye dekdek.

15

Gawla i Mbəlom hay tasəla tə dəretsətseh hay tasəla

¹ Ma dəba eye na, na ngatay a wu mekeleŋ eye a ge masuwayaŋ mə mbəlom. A geŋ hərəbəkkə. Na ngatay a gawla i Mbəlom hay tasəla, kwa way dəretsətseh nəte nəte mə həlay tay. Neheye na, maduk i duk i dəretsətseh hay hərwi ta ndəviye ha na, mevel i Mbəlom.

² Tsa na, na ngatay a wu eye andza bəlay a wuzl dəre andza malam, ako mə dəma dərmak. Na ngatatay a ndo neheye tə sla ka wu i pesl niye aye ada nəteye ta dəslyay ha gər a kule ngay təbey aye. Nəteye ta kərah matəme ngodgor i məpesle wu i məzele ngay nakə tə zalay məpesle wu aye. Nəteye malətsa eye ka me i bəlay niye a dəv andza malam aye. Nəteye na, ta gandzaval neheye Mbəlom a vəlatay aye mə həlay.

³ Nəteye faya ta giye dəmes andza i Musa ndo i məsler i Mbəlom nakə a gawa ahəl niye aye ta dəmes i Wawa i təbaŋ. Tə gwadawa:

«Bəy Maduweñ Mbəlom, nəkar gədan eye ka gər i wu hay tebiye, məsler yak na, bagwar eye ada lele haladzay.

Nəkar Bəy i gəma hay tebiye, wu neheye faya ka giye na, mənese kwa tsekweñ andaya mə dəma bay ada nəkar na, ndo i dedək.

⁴ Ndo hay tebiye ta dzədzaraka, Bəy Maduweñ.

Ndəray ma kərahiye mazambadaka bay.

Ndo nakə tsədanña eye na, nəkar nəte ɲgweñ.

Ndo i gəma hay wal wal ta deyeweye kame yak

ta dəsłakeye ha gər

hərwi ndo hay tebiye ta ɲgatay a wu nakə faya ka giye na,

mənese kwa tsekweñ mə dəma bay.»

⁵ Ma dəba eye, na zəba dərə na, na ɲgatay naha a madzawadzawa i mədəsłay ha gər a Mbəlom mə mbəlom mahəndəka eye tuwanña, gay nakə ta kərew tə petekəd, ndo hay ta Mbəlom tə dzawa gər a dəma aye andaya mə dəma. ⁶ Na ɲgatay naha a gawla i Mbəlom hay tasəla kwa way tə dərətsətseh nəte nəte mə həlay tay tə ndohwaw abəra mə gay i mədəsłay ha gər a Mbəlom. Ka bo tay na, petekəd lele eye a dāv herre niye. Nəteye na, məbara bo eye mə dərəv ta gura.

⁷ Wu nəte mə walañ i wu neheye fad ta məsəfərə aye na, a ye naha a vəlatay gəse neheye tə vəd ta gura aye a gawla i Mbəlom neheye tasəla aye, kwa way nəte nəte. Gəse neheye tasəla aye maraha eye ta mevel i Mbəlom nakə ma ndziye ka tor eye aye.

⁸ Geñgis a tsalaw, a rah a gay i mədəsłay ha gər a Mbəlom. Geñgis niye a yaw na, hərwi məzlaḅ i Mbəlom ada hərwi ɲgay. Ndəray kwa nəte kə sla faya məfələkwe a gay bay hus dərətsətseh neheye tasəla mə həlay i gawla i Mbəlom hay aye ta ndəviye təday.

16

Dərətsətseh hay tasəla ma gəse

¹ Ma dəba eye na, na tsəne mətsike me a tsənew abəra mə gay i mədəsłay ha gər a Mbəlom niye ɲgəlakəka ta magala, a gwadatay a gawla i Mbəlom hay tasəla:

«Dum naha kutsum ha mevel i Mbəlom neheye maraha eye ma gəse ka məndzibəra aye. Kutsum ha na, tasəla tebiye.»

² Tsa na, makurre a ye a kuts ha wu nakə ma gəse ɲgay aye ka məndzibəra. A kuts ka dala kwayanña na, mbəlak neheye lele bay wene wene aye ada a wur haladzay aye a zəba ka ndo neheye ɲgodgor i wu i pesl andaya fataya ada tə dəsławay ha gər a kule aye.

³ Gawla i Mbəlom masulo eye a ye a kuts ha wu nakə ma gəse ɲgay aye a bəlay. Yam niye a təra andza bambaz i mədahañ. Wu neheye ma yam niye aye tə mət tebiye.

⁴ Gawla i Mbəlom mamahkar eye a ye a kuts ha wu nakə ma gəse ɲgay aye a dəlov ada a bədiyem hay. Ta təra bambaz dərmaḅ. ⁵ Na tsəne, gawla i Mbəlom nakə a tsəpawa yam aye, a zambaday a Mbəlom, a gwad:

«Tsədanña na, nəkar nəte ɲgweñ.

Nəkar andaya anəke ada ahəl niye nəkar andaya huya.

Ka ge na sariya nakay na, ta tsəved eye.

⁶ Ndo neheye ta kəd ndo məde ha bazlam yak hay

ada ta ndo yak hay.

Ka vəlatay bambaz hərwi ada tā sa andza nakə a ye ka bo aye.»

⁷ Tsa na, na tsəne mətsike me a tsənew abəra ma təv nakə tə fəkaway naha faya wu a Mbəlom aye, a gwad:

«Ayaw dedək Bəy Maduweñ,

nəkar na, Mbəlom gədan eye ka gər i wu hay tebiye,

nəkar na, ndo i dedək.

Ka giye sariya a ndo hay na,

huya ta tsəved eye.»

⁸ Mafad i gawla i Mbəlom a kuts ha wu nakə ma gəse ɲgay aye ka pat. Tsa na, a vəlay gədan a pat ka məwure haladzay andza ako hərwi ada mə fəka ndo hay.

⁹ Ane tuk na, ahəl nakə pat niye a fəka tay aye na, ta gər ha mezeleme tay bay. Ta kəma mazambaday a Mbəlom bay. Tə tsalay ka gər düh hərwi maa sləraw fataya dərətsətseh niye hay na, neñgeye.

¹⁰ Gawla i Mbəlom mazlam eye a kuts ha wu nakə ma gəse ɲgay ka təv i bəy i wu i pesl niye. Ləvonj tekədəgəm a ge ma təv mələve

bəy ɲgay. Ndo hay faya ta həpədiye zler haladzay hərwi faya ta siye dəretsətseh. ¹¹ Ane tuk na, ta gər ha mezeleme tay bay. Wu tay neheye lele bay tə gawa aye na, ta gər ha mezeleme bay. Nəteye faya ta tsaleye ka gər a Mbəlom nakə neŋgeye mə mbəlom aye hərwi mbəlak tay ada hərwi dəretsətseh tay nakə faya ta siye aye.

¹² Ma dəba eye gawla i Mbəlom maməkwa eye a ye a kuts ha wu nakə ma gəse ɲgay aye a magayam bagwar eye nakə tə zalay Efrat aye. Yam i magayam niye a sakwa hərwi ada bəy neheye ta deyeweye abəra mə bəzay ta hutiye tsəved mətese mata ge vərəm. ¹³ Tsa na, na ɲgatay a məsəfəre neheye ɲgwalak eye bay hay aye mahkar. Nəteye na, andza makombodok hay. Neŋged na, a ndohwaw abəra mə bazlam i gədam, neŋged a ndohwaw abəra mə bazlam i wu i pesl, neŋged a ndohwaw abəra mə bazlam i ndo nakə a gwad neŋgeye ndo məde ha bazlam i Mbəlom aye. ¹⁴ Məsəfəre neheye ti yaw na, abəra mə fakalaw, tə gawa masuwayaŋ. Tə yawa a gay i bəy i məndzibəra hay tebiye, tə hayawa tay gər hərwi məge vərəm ka Mbəlom gədaŋ eye ka gər i wu hay tebiye pat nakə ma bəziye ha gədaŋ ɲgay aye.

¹⁵ Yesu a gwad: «Gum metsehe bəna, na diye naha na, andza məkal, ka sərumeye ka bo bay. Məŋgwese ma ndziye ka ndo nakə mandza eye tə peteked ɲgay ka bo aye. Neŋgeye mandza eye tsezlezleŋne hərwi ada ahəl nakə na diye naha neŋgeye ze peteked bay ada horoy mâ gay kame i ndo hay bay.»

¹⁶ Məsəfəre neheye mahkar aye, tə hay-atay gər a bəy hay na, a təv eye andaya Yahuda hay tə zalay Harmagedoŋ.

¹⁷ Ma dəba eye na, gawla i Mbəlom matasəla eye a kuts wu nakə ma gəse ɲgay aye a magərmbəlom. Mətsike me a tsənew abəra ka təv mələve i bəy Mbəlom mə gay ɲgay məvəlay wu, a gwad: «Ka ndəv.» ¹⁸ Kwayaŋna mawutsədə i Mbəlom a wutsədə, mbəlom a ləv ɲgwezləts. Dala a bəl dzekiḅ dzekiḅ. Kwa ahəl nakə a ge ndo hay aye na, dala kə bəl dāda andza niye bay, a ze ha siye tebiye. ¹⁹ Dala a ta ka bo bəra ndzadəda, gəma bagwar eye a

ɲgəna mahkar ada siye i gəma neheye ka məndzibəra aye tebiye ta mbəzl dərmak. Babilon gəma bagwar eye a mayaw a gər a Mbəlom na, andza niye. A vəlay wu məse nakə a tsəhən bay aye ada a gwaday: «Sa, ndəv ha abəra mə dəma.» ²⁰ Dala neheye malawara eye ta yam aye tə dze a hud i yam tebiye ada mahəmba zəbol eye ta mbəzl bərəm bərəm. ²¹ Ndzalala bagwar eye hay həbəlagaŋgəm, tə mba haladzay tə kutsaw mə mbəlom ka ndo hay. Ndo hay tə tsalay ka gər a Mbəlom hərwi faya ta siye dəretsətseh ta ndzalala. Dəretsətseh niye na, lele bay wene wene aye, a ze ha siye tebiye.

17

Bazlam i ɲgwas nakə a gawa madama aye

¹ Ma dəba eye na, gawla i Mbəlom nəte mə walaŋ i gawla i Mbəlom neheye tasəla kwa way ta gəse mə həlay aye, a yaw ka təv ga, a gwedeŋ: «Dara hərwi ada nā bəzaka ha ɲgwas nakə a da zləm, a gawa madama ma siye dəretsətseh. ɲgwas məge madama niye a da ha na, gəma nakə ta dəzl bəse ta magayam hay wal wal haladzay aye. ² Bəy i məndzibəra hay ta ge mezeleme ta neŋgeye ada ndo i məndzibəra hay ta sa guzom ɲgay. Ta kwaya, ta ge mezeleme dərmak.»

³ Tsa na, Məsəfəre Tsədaŋna eye a yaw ka təv ga, a zla ga a ye ga ha a kəsaf. Ahəl nakə neŋ mə kəsaf aye na, na ɲgatay a ɲgwas mandza eye ka wu i pesl ndozza. Gər ɲgay hay tasəla, dəram ka gər niye hay kuro. Ka bo ɲgay na, məzele hay mawatsa eye faya haladzay. Məzele neheye hay lele bay aye, faya ta tsaleye ka gər a Mbəlom. ⁴ ɲgwas niye na, peteked ka bo ndozza andza bəre nakə a dəv haladzay aye, tə wu i maslawə, gura, ada tə kwar neheye lele haladzay aye. Gəse i gura mə həlay ɲgay. Gəse niye na, maraha eye tə wu neheye ɲgwalak eye bay aye. Andza məgwede tə mezeleme nakə a gawa aye. ⁵ Ta watsa məzele ka da'ar ɲgay. Məzele ɲgay niye a da wu maŋgaha eye, andza məgwede: «Babilon bagwar i gəma, neŋgeye maya i ɲgwas neheye tə gawa madama aye ada tə wu ɲgwalak eye bay ka məndzibəra aye.»

⁶ Na zəba faya na, ɲgwas niye kə sa bambaz i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Tə kəd tay ha na, hərwi tə gwadawa parakka Yesu neŋgeye Bəy Maduweŋ, ada ɲgwas niye kə kwaya tə bambaz tay.

Na ɲgatay andza niye na, a geŋ hərbaɓəkka. ⁷ Gawla i Mbəlom niye a gwedeŋ: «A gaka hərbaɓəkka na, hərwi mey?» A gwad: «Tsəne, na dakeye ha wu nakə maŋgaha eye ka ɲgwas nakay aye ada ka wu i pesl nakə mandza eye faya aye. Wu i pesl niye na, gər hay faya tasəla ada dərām hay kuro. ⁸ Wu i pesl niye ka ɲgatay kurre na, neŋgeye andaya tə dərə. Ane tuk na, anəke na, neŋgeye andaya sa bay. Ma tsalaweye abəra ma bəd nakə kutsik bagwar eye aye. Ahəl nakə kə tsalaw aye na, Mbəlom ma dziye ha abəra mə dəma. Kwa ahəl nakə Mbəlom kə ge məndzibəra zuk bay aye na, Mbəlom kə watsa məzele a dərəwel nakə tə watsa a dəma məzele i ndo neheye ta huta sifa aye. Siye i ndo hay andaya neheye kə watsa məzele tay a dərəwel bay aye. Ndo neheye məzele tay mə dərəwel bay aye ta ɲgatay a wu i pesl niye na, ma gateye hərbaɓəkka hərwi a ndzawa neŋgeye na, andaya, anəke na, neŋgeye andaya sa bay ada pat mekelen eye na, ma maweye mba.»

⁹ A gwedeŋ sa: «Ndo hay tâ huta metsehe hərwi mətsəne wu neheye. Gər i wu i pesl neheye tasəla aye na, a da ha mahəmba hay tasəla nakə ɲgwas niye mandza eye faya aye dərām. A da ha bəy hay tasəla. ¹⁰ Mə walaŋ tay na, bəy hay zlam mələve i bəy tay ka ndəv. Neŋged nəte na, neŋgeye andaya faya ma ləviye bəy ɲgay. Matasəla eye na, həlay ɲgay eye kə slaw zuk bay. Aza həlay ɲgay kə slaw na, ma ndziye həlay tsekweŋ tsa. ¹¹ Wu i pesl nakə ahəl niye neŋgeye tə dərə aye ada anəke neŋgeye andaya tə dərə sa bay na, neŋgeye na, matsamahkar i bəy. Neŋgeye mə walaŋ i bəy neheye tasəla aye dərām. Ahəl nakə aza kə ndohwaw aye na, Mbəlom ma kədiye na hele hele.

¹² «Dərām neheye kuro ka ɲgatay aye na, a da ha bəy hay kuro ta deyeweye. Ta yaw zuk bay. Mbəlom ma vəlatəye gədaŋ hərwi ada nəteye ta wu i pesl niye ta ləviye

mələve bəy ɓərə nəte. ¹³ Bəy neheye kuro aye mədzal gər tay na, nəte. Ta geye məsler a wu i pesl ta gədaŋ tay peteh hərwi ada mâ ləva bəy ɲgay. ¹⁴ Ta giye vərəm ta Wawa i təbaŋ. Wawa i təbaŋ ma sliye fataya hərwi neŋgeye na, Bəy Maduweŋ ka gər i bəy Maduweŋ hay. Neŋgeye Bəy a ze bəy hay tebiye. Ndo ɲgay hay faya ta pay bəzay na, tə dərəv tay peteh. Neŋgeye a pala tay ha, a zalatay ada ta pay bəzay. Andza niye ta ɲgwasiye fataya tə neŋgeye.»

¹⁵ Gawla i Mbəlom niye a gwedeŋ sa: «Magayam nakə ka ɲgatay ɲgwas niye a gawa madama mandza eye ka tsakay aye na, andza məgwede: Slala hay, ndo hay mbərzəzza haladzay, gəma hay, ndo neheye tə tsik kwa bazlam i gəma waray waray aye. ¹⁶ Dərām neheye kuro ka ɲgatay aye ta wu i pesl niye dərām, ta neye dərə a ɲgwas niye. Ta buwiye wu hay tebiye abəra mə həlay i ɲgwas niye hərwi ada mâ ndza bo kəriye. Ta gəsiye na ada ta həpədiye na. Siye nakə ka zəkaw aye na, ta kaliye ha a ako, ta fəkiye na abəra mə dəma hurdcək hurdcək. ¹⁷ Bəy neheye kuro mədzal gər tay nəte aye ada tə gay məsler a wu i pesl niye hərwi ada mâ ləva bəy ɲgay na, maa ge ha andza niye na, Mbəlom. Mbəlom a ge andza niye hərwi ada tâ ge wu nakə a say aye. Wu i pesl ma ləviye bəy ɲgay hus ka wu nakə Mbəlom a tsik ahəl niye mâ ge bo. ¹⁸ ɲgwas nakə ka ɲgatay aye na, bagwar i gəma nakə ma ləviye bəy i məndzibəra hay tebiye.»

18

Gəma i Babilon ka mbəzl

¹ Ma dəba eye na, na ɲgatay a gawla i Mbəlom neŋged sa, faya ma mbəzlaweye abəra mə mbəlom. Gədaŋ ɲgay na, bagwar eye haladzay. Ada madəve ɲgay nakə a dəv aye na, a dəv dzaydzay ka məndzibəra. ² A wuda ta magala, a gwad: «Babilon gəma bagwar eye ka mbəzl, Babilon ka mbəzl hele hele. Ka təra təv məndze i məsəfəre neheye lele bay aye. Məsəfəre lele bay eye hay kwa waray waray nəteye mandza eye mə dəma. Diyeŋ neheye lele bay aye, a satay a ndo hay bay aye nəteye mə dəma.*

* 18:2 Zəba mə Bazlam mapala eye masulo eye 14.3-21.

³ Babilon ka mbəzl hərwi kə vəlay ha bo ka məge mezeleme. Ndo i gəma hay wal wal tebiye ta sa guzom ngay ada bəy hay ka məndzibəra ta ge mezeleme ta neŋgeye. Ndo i tsakala hay ka məndzibəra ta təra zlele eye hay ta wu neheye a yatay a gər a ndo hay ka zal aye.»

⁴ Na tsəne mətsike me mekelen eye a tsənew mə mbəlom sa, a gwad:

«Nəkurom ndo ga hay, dumara abəra mə walaŋ tay

bəna ka tələkum həlay a mənese ka ta sumeye dəretsətseh andza nəteye dərma.

⁵ Dumara abəra mə walaŋ tay hərwi mənese tay a pasla bo bay haladzay

ada Mbəlom kə mətsa ha gər bay.

⁶ Gumatay dəretsətseh andza nakə nəteye tə gatay a ndo hay aye.

Wu nakə tə gatay a ndo hay aye na, gumatay mâ ze niye.

Tadə nəteye tə vəlay guzom a ndo gəse nəte na,

rahumatay ha gəse sulo.

⁷ Gumatay dəretsətseh haladzay hərwi ada dərev mâ ndalatay.

Tə gwad nəteye gədaŋ eye hay haladzay ada tə ndayawa wu mənday lele.

Tə gwad ay a gər tay sa na, nəteye bəy bagwar eye hay.

Tə gwad gəma tay na, ma giye dəretsətseh andza madakway i ngwas təbey,

dada mədahaŋ ma ndzateye a gər təbey.

⁸ Hərwi niye, dəretsətseh ma deyeweye fayaya na, ka nəte eye.

Dəvats, mədahaŋ ada mənərzlaŋ ta deyeweye a gəma tay pat eye nəte

hərwi Bəy Maduweŋ Mbəlom neŋgeye Mbəlom bagwar eye.

Mata ge sariya na, neŋgeye.

⁹ «Ahəl nakə bəy hay ka məndzibəra, neheye tə gawa mezeleme ta gəma niye ta geŋgis i ako nakə faya ma təmiye gəma niye na, ta tuwiye haladzay, ta giye dəmes i mədahaŋ hərwi ahəl niye nəteye mandza eye ma wiya. ¹⁰ Ta diye, ta lətsiye dərəŋ hərwi zluwer ma gateye tə dəretsətseh niye. Ta gwadiye:

“Waawayah! Waawayah!

Nəkar Babilon gəma bagwar eye nakə gədaŋ yak a gawa andaya aye, ka mbəzl hele hele bəre nəte na, kəkay?”

¹¹ «Ndo i tsakala hay ka məndzibəra ta tuwiye ada ta giye dəmes i mədahaŋ dərma hərwi gəma nakə a təma aye, ndəray kwa nəte andaya mə dəma sa bay. Ndəray andaya masəkəme wu i tsakala tay bay? ¹² Wu niye hay na, gura ta bəre, kwar lele eye hay wal wal, ada peteked ndozza eye, peteked ngwalak eye hay wal wal. Wu neheye ndo i tsakala hay ta səkəmawa ha aye na, dərizl i gərdaf neheye lele haladzay ada tə wu neheye ta lambad tə zler i bəgəne aye ada ta mayako lele eye hay. Ta lambad ta bəre, tə kwar. ¹³ Ndo niye hay ta səkəmawa ha mal nakə a ze huŋŋa aye wal wal dərma ada ta slambah neheye a ze lele aye. Ta səkəmawa ha guzom ada mal, bəle ada gufa, sla hay, təbaŋ hay, pəles hay, muta i pəles hay ada beke hay andza məgwede ndo zezeŋ hay. Ane tuk na, ndəray andaya masəkəme fataya abəra wu niye hay sa bay.

¹⁴ «Tə tuwa, tə gwadatay a ndo i gəma niye hay: “Wu neheye a yawakum a gər aye ta təma ta ako. Zlele kurom tə wu kurom lele eye hay andaya sa bay, ka hutumeye sa bay.” ¹⁵ Ndo i tsakala neheye ta təra zlele eye hay tə masəkəme ha wu ma gəma niye aye na, ta lətsiye dərəŋ ta gəma niye. Zluwer a gatay tə dəretsətseh bagwar eye. Ta tuwiye haladzay ada ta giye dəmes i mədahaŋ. ¹⁶ Ta gwadiye: “Waawayah, waawayah, gəma bagwar eye ka mbəzl. Neŋgeye a ndzawa na, andza ngwas nakə a pa ka bo peteked ndozza aye ada tə peteked neheye zler i mətul zler i mətul ada tə siye peteked lele eye haladzay aye. A pawa ka bo wu i maslawa, tə ge ta gura, tə kwar neheye lele aye. ¹⁷ Wu hay tebiye a təma andza niye tsa düh!”

«Ndo neheye faya ta diye tə kwalalaŋ i yam ada ta bagwar tay hay, ndo i tsakala neheye ti yawa a tsekene tə kwalalaŋ i yam ada ta ndo neheye tebiye nəteye mə kwalalaŋ i yam aye, ti ye tə lətse dərəŋ. ¹⁸ Ta zəba dərə, tə ngatay a geŋgis i ako nakə faya ma təmiye gəma niye na, ta wuda

ta magala, tə gwad: “Gəma andaya andza gəma nakay bagwar eye bay.”¹⁹ Tə tuwa, tə ge dəmes i mədahan, tə kuts bətekwev a gər dəsliis dəsliis. Ta wuda, tə gwad: “Wa-awayah, waawayah, gəma bagwar eye ka mbəzl. Anan gəma nakə ndo neheye ta kwalalan i yam aye ta huta zlele na, mə həlay nğay. Bəre nəte tsa na, a mbəzl na, kəkay?”

²⁰ «Nəkurom neheye mə mbəlom aye nğwasum! Gəma ka təma! Nəkurom ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu, nəkurom ndo i maslan i Yesu hay ada nəkurom ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay, nğwasum hərwi Mbəlom kə gay sariya ka wu nakə a gakum aye.»

²¹ Ma dəba eye na, gawla i Mbəlom gədan eye, a ye a zla kwar bagwar eye andza ber i maləgəre, a kal ha a bəlay. Tsa na, a gwad: «Ta kaliye ha Babilon gəma bagwar eye andza niye, dāda ta nğateye sa bay. ²² Ndo hay ta tsəniye dāda mədze gandzaval ma Babilon, mäge dəmes, məfe fagam, məfe tołom sa bay. Wuray kwa tsekweñ ma giye andaya ma Babilon sa bay. Ndo malembədə wu hay ta giye andaya sa bay, maləgəre nakə a ləvawa abəra ma təv kurom aye na, ndo hay ta tsəniye sa bay. ²³ Lalam kurom hay ta dəviye dzaydzay ka niye sa bay. Ta tsəniye mabəbəle wuray huwwa i ndo məzle dahəlay hay mə gay kurom sa bay. Ahəl niye ndo i tsakala kurom hay ta ze ha siye i ndo i tsakala hay ka məndzibəra tebiye. Ka vatay gər a ndo hay kwa mənğay ta madañ kurom. Hərwi niye nəkurom ka nasumeye andza niye. ²⁴ Mbəlom a nğatay a bambaz i ndo mədə ha bazlam nğay hay, ada a bambaz i ndo nğay hay. Bambaz i ndo neheye ka məndzibəra tebiye tə kəd tay ha aye na, ka gər tay.»

19

¹ Ma dəba eye na, na tsəne mətsike me a tsənew mə mbəlom andza ndo hay haladzay ta tsikiye me. Tə gwad: «Hələluya! Zambadumay a Mbəlom.

Maa təma tay ha ndo hay na, neñgeye. Neñgeye məzlaḅ eye, neñgeye gədan eye a ze kwa mey.

² Neñgeye na, ndo i dedek, a ge sariya nğay a ndo hay na, ta dedek.

Kə gəs na maya i nğwas neheye tə gawa madama aye.

Nğwas niye na, kə nas tay ha ndo hay ka məndzibəra tebiye tə wu neheye lele bay aye.

Mbəlom kə vəlay dəretsətseh a nğwas niye hərwi nakə a kəd ndo i məsler nğay hay aye.»

³ Ma dəba eye, tə ma faya sa, tə gwad:

«Zambadumay a Mbəlom.

Geñgis nakə a tsalaw abəra ma gəma niye aye na,

ma ndəviye bay, ma tsalaweye huya andza niye.»

⁴ Tsa na, madugula hay kuro kuro sulo gər eye fad ada wu neheye fad aye ta dəkw gurmets kame i təv məndze niye Mbəlom mandza eye faya aye ada tə dəslyay ha gər, tə gwad: «Hələluya! Nəkar Mbəlom bagwar eye.»

Magurlom i məzle dahəlay

⁵ Na tsəne mətsike me a tsənew abəra ma təv məndze i bəy eye, a gwad:

«Zambadumay a Mbəlom kway,

nəkurom ndo mäge məsler nğay hay,

nəkurom neheye ka rəhumay ha gər ta dedek,

kwa wawa hay kwa bagwar hay.»

⁶ Na tsəne mətsike me neñged a tsənew sa andza ndo hay haladzay mbərzəzza faya ta tsikiye me. A tsənew sa na, andza mazaw bagwar eye nakə a vaw ka mahəmba aye. A tsənew andza maləve i mbəlom bagwar eye dərmak. Neñ faya na piye faya zləm na, mətsike me niye a gwad:

«Nəkar Mbəlom bagwar eye

hərwi Bəy Maduweñ Mbəlom kway na, gədan eye.

Maa ləva wu hay tebiye na, neñgeye.

⁷ Nğwasakwa, dərev kway mâ ge lanlan lele. Zambadakway hərwi həlay eye kə slaw.

Wawa i təban ma zliye dahəlay.

Dahəlay maləva bo eye tsiy, faya ma həbiye.

⁸ Ta vəlay tsəved məpe ka bo petekəd nakə tsədanğa,

ndəluḅ kwa tsekweñ andaya faya bay aye,

ada nakə a dəv haladzay pəzləd pəzləd aye.

Ngwalak ngwalak i peteked niye a da ha na, wu neheye ngwalak eye ndo mape mædzal gær hay ka Yesu tæ ge aye.»

⁹ Tsa na, gawla i Mbəlom eye andaya a gwedeŋ: «Watsa a derewel na, mængwese ma ndziye ka ndo neheye tæ zalatay a magur-lom i mæzle dahəlay i Wawa i təbaŋ aye.» Gawla i Mbəlom niye a gwedeŋ sa na: «Bazlam neheye anaŋ aye na, dedek. A yaw na, abəra mæ bazlam i Mbəlom.»

¹⁰ Na tsəne andza niye na, na dəkw gurmets kame ngay hərwi mædəslay ha gær, ane tuk na, a gwedeŋ: «Kâ ge andza niye bay. Neŋ dərmak na, ndo i mæsler i Mbəlom andza nəkar ada andza malamar yak neheye tæ pa mædzal gær tay ka bazlam i Yesu nakə a da ha aye. Dəslay ha gær düh na, a Mbəlom.»

Maa vəlatay gədaŋ a ndo i maslaŋ i Mbəlom na, bazlam nakay.

Vəram bagwar eye

¹¹ Ma dəba eye na, na ngatay magərmbəlom mahəndəka eye tuwaŋŋa. Pəles herre eye malətsa eye mæ dəma ada ndoweye andaya mandza eye faya tuŋŋa, tæ zalay na, ndo i dedek ada ndo nakə a ge wu ta tsəved aye. Ma giye sariya ada ma giye vəram ta dedek. ¹² Dəre ngay a dəv andza dərnehi ako. Kə pa dzagwa i bəy a gær haladzay. Ta watsa faya mæzele. Ndəray a sər mæzele niye bay, maa sər na, neŋgeye nəte. ¹³ Kələmedze ngay nakə ka bo aye na, bambaz faya haladzay. Mæzele ngay na, bazlam i Mbəlom. ¹⁴ Slala i sidzew hay wal wal mæ mbəlom tæ pay bəzay. Nəteye mandza eye ka pəles herre eye hay. Peteked tay hay ka bo na, herre kwa tsekweŋ ndəlu6 faya bay dərmak. ¹⁵ Maslalam matasla eye hepepe, a yaw abəra mæ bazlam ngay. Ta maslalam niye na, ma həhariye tay ha ndo neheye ta təma bazlam ngay bay aye. Ma təriye bəy ta gədaŋ eye ka gær tay. Ma mbərasliye tay ha mbərasl mbərasl andza hohway neheye ta mbəraslawa tay ha hərwi maditsaw abəra mæ dəma yam aye. A da ha niye na, mevel i Mbəlom bagwar eye. ¹⁶ Ta watsa mæzele ngay ka peteked ngay ada ka gwas ngay. Tə watsa na, tæ gwad: «Neŋgeye na, bəy ka gær i bəy hay tebiye. Bəy Maduweŋ ka gær i bəy maduweŋ hay tebiye.»

¹⁷ Tsa na, na ngatay a gawla i Mbəlom neŋged malətsa eye ka pat. A wuda ta magala, a zalatay a diyeŋ neheye faya ta tsəviye ta magərmbəlom aye, a gwadatay: «Hayum gær, dumara ndayum bagwar i magur-lom nakə Mbəlom a da aye. ¹⁸ Dumara həpədum slo i mədahaŋ i bəy hay, həpədum slo i mədahaŋ i sidzew hay tæ slo i bəy tay hay. Həpədum slo i pəles hay tæ slo i ndo neheye tæ tsalawa faya aye ada tæ slo i ndo hay tebiye, kwa slo i beke hay, kwa i ndo neheye nəteye beke hay bay aye, kwa i bagwar hay, kwa i wawa hay.»

¹⁹ Tsa na, na ngatay a wu i pesl niye ada ta bəy i məndzibəra hay. Sidzew tay hay tə haya gær hərwi mæge vəram ta ndo nakə a tsal ka pəles herre eye ada ta sidzew ngay hay. ²⁰ Ahəl nakə ta dazlay a vəram aye na, ndo niye tæ sidzew ngay hay tæ gəs na wu i pesl ta ndo nakə a gwad neŋgeye ndo mæde ha bazlam i Mbəlom, azlakwa neŋgeye ndo mæde ha bazlam i Mbəlom bay aye. Maa ge masuwayaŋ kame i wu i pesl na, neŋgeye. Andza niye, a vatay gær a ndo hay ka matəme ka bo tay ngodgor i wu i pesl ada ka mædəslay ha gær a kule nakə a ge aye. Ahəl nakə tæ gəs wu i pesl ta ndo niye a gwad neŋgeye ndo mæde ha bazlam i Mbəlom aye na, tæ kuts tay ha a dəlov i ako tæ dəre. Ako niye a təma na, andza dəlov a təma andza gufa i wur i kudamasara. ²¹ Sidzew i wu i pesl hay na, ndo niye tæ pəles aye a kəd tay ha ta maslalam nakə a yawaw abəra mæ bazlam ngay aye. Diyeŋ hay tebiye, tæ yaw tæ nda mədahaŋ tay, tæ rah.

20

Bazlam nakə a tsik ka məve gwezem aye

¹ Ma dəba eye na, na ngatay a gawla i Mbəlom faya ma mbəzlaweye abəra mæ mbəlom, kəle mahəndəke abəra ma bəd nakə kutsik bagwar eye mæ həlay ngay. Tsalalaw bagwar eye a mba haladzay mæ həlay ngay dərmak. ² A ye naha, a gəs gədam. Gədam niye na, dədcə, andza mægweđe Fakalaw nakə a vaway gær a ndo hay ahəl niye aye. Gawla i Mbəlom niye a gəs, a dzawa na. Ma ndziye madzawa eye məve gwezem. ³ Gawla i Mbəlom a dzawa na Fakalaw niye na, a kal ha a bəd nakə

kutsik bagwar eye, a dərəzl faya. A dərəzl faya na, lele tə kəle madərəzle hərwi ada mǎ vatay gər a ndo hay ka mǎndzibəra sa bay. Ma dəba i mǎve gwezem na, ta pəliye ha, ane tuk na, ma ndziye tsekwen tsa.

⁴ Ma dəba eye na, na ɲgatay a tǎv mǎndze hay i bəy, ndo hay mandza eye faya. Mbəlom kə vəlatay gədan ka mǎgatay sariya a ndo hay. Na ɲgatay a mǎsəfərə i siye i ndo mǎpe mǎdzal gər hay ka Yesu dərma. Ndo hay tə dəs fataya abəra gər ahəl niye dədədē hərwi nakə tə pa mǎdzal gər tay ka Yesu aye ada hərwi nakə tə dawa ha bazlam i Mbəlom aye. Nəteye na, ta dəslay ha gər a wu i pesl niye bay, ta dəslay ha gər a kule ɲgay bay, ɲgodgor ɲgay andaya fataya ka da'ar təbey kwa ka həlay andaya bay. Na ɲgatay na, nəteye tə dərə. Nəteye tə Yesu Kəriste ta ndziye ma bəy mǎve gwezem. ⁵ Niye na, tə lah mǎlətsew abəra ma mǎdahan aye. Siye i ndo hay na, ta lətseweye zuk bay. Ta lətseweye na, mǎve gwezem ma ndəviye abəra mǎ dəma təday.

⁶ Məngwese ka ndo niye hay tə lah mǎlətsew aye. Mbəlom kə pa tay ha wal. Məməte masulo eye ma sliye fataya mǎgatay wuray sa bay. Ta təriye na, ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom ada a Yesu Kəriste. Nəteye tə Kəriste ta ndziye ma bəy mǎve gwezem.

Mbəlom a sla ka Fakalaw

⁷ Fakalaw kə ndza madzawa eye mǎve gwezem na, ta gəriye ahaya abəra ma bəd. ⁸ Kə ndohwaw abəra ma bəd na, ma diye mata vatay gər a ndo hay ma gəma hay wal wal sa. Tə zalatay a gəma niye hay na, Gog ta Magog.* Ma hayatay gər ka tǎv mǎnəte eye hərwi ada tǎ ge vərəm ta Mbəlom. Nəteye na, haladzay wurkenkene andza hewiyen nakə mǎ magayam aye. ⁹ Na ɲgatay na, tə ndohwaw tsid tsid ti ye kwa a ɲgay, ti ye tə lawara tǎv i ndo mǎpe mǎdzal gər hay ka Yesu andza mǎgwədə gəma nakə Mbəlom a wuda haladzay aye. Ane tuk na, ako a mbəzlaw fataya mǎ mbəlom, a təma tay ha təlmed təlmed. ¹⁰ Fakalaw niye a vatay gər na, tə gəs na tə kal ha a dəlov i ako. Mə dəma na, gufa i kudamasara wafafafa faya ma təmiye. Tə kal ha na, a

tǎv nakə ba tə lah mǎkal ha a dəma wu i pesl ta ndo nakə a gwad nəngeye ndo mǎdē ha bazlam i Mbəlom aye. Andza niye, ta siye dərətsətseh həpat ta həvad ka tor eye mǎ dəma.

Maduk i duk i sariya

¹¹ Ma dəba eye na, na ɲgatay a tǎv mǎndze i bəy a zəba herre. Ndo andaya mandza eye faya. Mǎndzibəra ta mǎgərməlom tə dze abəra kame ɲgay, ta ɲgatateye sa bay. ¹² Tsa na, na ɲgatay a ndo neheye tə mət aye tebiye, kwa bagwar hay, kwa wawa hay. Nəteye mǎlətsa eye kame i tǎv mǎndze i bəy. Tsa na, ndoweye a həndək dərəwel hay. Ta həndək dərəwel mekeleɲ eye dərma. Nəngeye na, ta watsa a dəma mǎzele i ndo neheye tə huta sifa nakə dədək aye. Ma dəba eye ta həndək dərəwel niye hay na, Mbəlom a gatay sariya a ndo neheye tə mət aye. A gatay sariya na, tədē tədē ka wu tay neheye tə ge aye, tə watsa na a dərəwel niye hay aye. ¹³ Ndo neheye tə mət ma bəlay aye tə ndohwaw tebiye abəra ma bəlay. Mǎdahan neheye ma bəd ma tǎv mǎndze i mǎdahan hay aye tə ndohwaw abəra mǎ dəma tebiye. Mbəlom a gatay sariya tebiye tədē tədē ka mǎsler tay. ¹⁴ Tsa na, tə kal ha məməte ta tǎv mǎndze i mǎdahan hay a dəlov i ako. Dəlov i ako niye na, tǎv nakə ndo hay ta mǎtiye mǎ dəma masulo aye. ¹⁵ Tədə ndoweye mǎzele ɲgay andaya mǎ dərəwel i ndo neheye ta huta sifa aye bay na, ta kal ha a dəlov i ako niye dərma.

21

Magərməlom wedeye ta mǎndzibəra wedeye

¹ Ma dəba eye na, na ɲgatay a mǎgərməlom wedeye ta mǎndzibəra wedeye. Mǎgərməlom makurre eye ta mǎndzibəra makurre eye ta dze. Ada bəlay andaya sa bay kə dze. ² Na ɲgatay naha a gəma tsədanɲa eye, gəma niye na, Zerozelem wedeye nakə faya ma mbəzlaweye abəra ka tǎv i Mbəlom aye. Gəma niye na, a lambad bo, a le haladzay andza dahəlay nakə a lambad bo lele ma diye a gay i zal aye. ³ Na tsəne mǎtsike me a tsənew abəra ka tǎv mǎndze i bəy ta

* 20:8 Zəba mǎ Ezekiyel 38-39.

magala, a gwad: «Zəbum, Mbəlom kə ge gay nğay a walañ i ndo hay, ma ndziye tə nətəye. Ta təriye ndo nğay hay. Neñgeye Mbəlom nətə nğweñ ma ndziye tə nətəye. ⁴ Ma takadiye na yam dərə tay. Ta mətiye sa bay tebiye. Wuray ma ndalateye sa bay. Ta tuwiye sa bay, wuray ma wuriye fataya sa bay. Wu guram eye hay ta dze.»

⁵ Tsa na, ndo nakə mandza eye ka təv məndze i bəy aye, a gwad: «Zəba, na giye wu hay tebiye wedəye hay.» Tsa na, a gwedeñ: «Watsa wu nakay hərwi bazlam neheye na, dedək, makəraw me kwa tsekweñ andaya mə dəma bay.»

⁶ A gwedeñ sa: «Ka ndəv. Maa dazlay a wu tebiye na, neñ, maa ndəv ha wu hay tebiye na, neñ gwa. Neñ makurre i wu hay tebiye ada neñ mandəve i wu hay tebiye. Ndo nakə yam a gay aye na, na vəleye yam kəriye. Yam niye a nğəzaw ma bədiyem. Yam niye na, yam nakə ma vəlateye sifa a ndo hay aye. ⁷ Ndo nakə kə nğwasa ka dərətsətseh aye na, na vəleye wu neheye tebiye. Na təriye Mbəlom nğay, neñgeye ma təriye wawa ga. ⁸ Ane tuk na, ndo i takazay hay, ndo neheye ta dzala ha ka Yesu bay aye, ndo neheye dərəv tay lele bay aye, ndo məkədə gər i ndo hay, ndo məge madama hay, madañ hay, ndo məpay bəzay a kule hay, ndo i parasay hay, nətəye düh ta diye na, a dəlov i ako. Gufa i kudamasara nakə a təma wafafafa aye mə dəma. Ta mətiye məməte masulo aye na, mə dəma.»

Zerozelem wedəye

⁹ Ma dəba eye na, gawla i Mbəlom a yaw ka təv ga. Neñgeye nətə mə walañ i gawla i Mbəlom neheye tasəla ta gəse mə həlay tay aye neheye maduk i duk i dərətsətseh mə dəma maraha eye. A yaw na, a gwedeñ: «Dara, na dakeye ka dahəlay nakə Wawa i təbañ ma zliye aye.» ¹⁰ Tsa na, Məsəfəre Tsədəñña eye a yaw ka gər ga ada kwayañña gawla i Mbəlom niye a zla ga, a ye ga ha a mahəmba bagwar eye sololololo. A deñ ka Zerozelem gəma tsədəñña eye, faya ma mbəzlaweye abəra ma magərmbəlom, a mbəzlaw abəra ka təv i Mbəlom. ¹¹ Gəma niye na, a dəv dzaydzay andza kwar lele eye, a wuzl dərə andza malam. Maa wuzl dərə niye na, məzlaḅ i

Mbəlom. ¹² Tə lawara na gəma niye na, ta zled. Zled niye mədəzla eye dabasəm eye ada zəbol eye dərma. Tə ge faya məged i məfələkwe a dəma na, kuro gər eye sulo, ada gawla i Mbəlom kwa way ka məged neheye kuro gər eye sulo aye. Ka məged niye hay na, tə watsa faya məzele kuro gər eye sulo i slala i Israyel hay. ¹³ Gəma niye na, hawal fad. Ka hawal niye hay fad aye na, məged faya mahkar mahkar. Mahkar ta diye i bəzay, mahkar ta diye i pat mədəde ada mahkar ta diye i tsakay, mahkar ta diye i Salawa. ¹⁴ Tə pa mədok i zled i gəma niye tə kwar bagwar eye hay kuro gər eye sulo. Ka kwar niye hay nətə nətə tə watsa faya məzele i ndo i maslañ i Wawa i təbañ kuro gər eye sulo.

¹⁵ Gawla i Mbəlom nakə faya ma tsikenəye me aye na, sakwal i gura mə həlay. Sakwal niye na, hərwi mələve ha wu hay. A ye, a ləva ha gəma, məged eye hay ada zled i gəma eye. ¹⁶ Hawal i gəma niye fad na, tə ləva ta ze a bo bay. Gawla i Mbəlom a ləva na gəma eye ta sakwal nğay niye. Zəbol nğay eye na, gwezem kuro gər eye sulo. Zlabatam nğay eye tə solololo nğay eye andza niye dərma. ¹⁷ Ma dəba eye, gawla i Mbəlom a ləva zled niye. Solololo nğay eye temerre tə kuro kuro fad gər eye fad. A ləva na, andza nakə ndo hay tə ləwawa wu aye. ¹⁸ Ta dəzl zled niye na, tə kwar nakə tə zalay *zaspə* aye. Gəma niye na, ta dəzl ta gura lele dərə a tsara ha andza malam. ¹⁹ Tə wurkatsa na mədok i zled niye na, tə kwar neheye wal wal a le haladzay aye. Kwar eye niye hay na, tə zalatay *zaspə*. Masulo eye na, tə zalay *safir*, mamahkar eye tə zalay *apate*, mafad eye tə zalay *emerod*, ²⁰ mazlam eye tə zalay *sardowan*, maməkwa eye tə zalay *kornalin*, matasəla eye tə zalay *kərisolite*, matsamahkar eye tə zalay *beril*, matsid eye tə zalay *topaz*, makuro eye tə zalay *kərisopəras*, makuro gər eye nətə tə zalay *hisinje*, makuro gər eye sulo tə zalay *ametiste*. ²¹ Wu i məged niye kuro gər eye sulo eye i kwar, tə zalay *perəl*, a le haladzay. Təv məhay gər i gəma niye na, ta ndərat faya na, gura lele dərə a tsara ha aye.

²² Na nğatay a gay i mədəslay ha gər

a Mbəlom ma gəma niye bay hərwi Bəy Maduweñ Mbəlom bagwar eye ada Wawa i təbañ nəteye wu tay ma təv maduwule me. ²³ Na zəba dəre na, pat ta kiye ta təriye kəriye ma gəma niye hərwi dzaydzay i Mbəlom a dəv mə dəma. Wawa i təbañ neñgeye a vəl dzaydzay ma gəma niye. ²⁴ Slala hay wal wal ka məndzibəra ta həhaliye ma təv dzaydzay ngay ma gəma niye. Bəy i məndzibəra hay ta fəlakwiye a dəma tə zlele tay hərwi məvəlay wu a Mbəlom. ²⁵ Məged i gəma niye ma ndziye na, tuwañña hwapat ta dərəzliye na bay. Ta dərəzliye na dāda bay hərwi həvad andaya sa bay. ²⁶ Ta zliye zlele tə wu neheye lele aye ka məndzibəra, ta fəlakwiye ha a gəma niye hərwi məvəlay a Mbəlom. ²⁷ Wu neheye lele bay aye ta sliye faya mede a dəma bay. Ndo neheye dərev tay manasa eye ada ndo i parasay ta fəlakwiye a dəma bay dərma. Mata fəlakwe a dəma na, ndo neheye tə watsa məzele tay a dərəwel i Wawa i təbañ aye. Maa huta sifa dedek eye na, nəteye.

22

¹ Ma dəba aye na, gawla i Mbəlom niye a dən ka magayam wuray yam mə dəma. Yam eye niye na, ma vəliye sifa a ndo hay. A wuzl dəre andza malam ada a yaw na, abəra ka təv məndze i bəy i Mbəlom ta Wawa i təbañ. ² A va ma wuzlah i tsəved i gəma niye. Ka tsakay i yam niye na, dərizl i gərdaf nakə ma vəliye sifa a ndo hay aye kə ndzohwaw. A ndzohwaw na, diye sulo sulo. Ka məve nəte na, a wa sik kuro gər eye sulo. Ka kiye na, a wa sik nəte. Slambah eye hay na, sidem. Ma mbəliye tay ha slala i ndo hay wal wal tebiye.

³ Wu neheye Mbəlom a vəlawatay mezeleme aye na, ma giye andaya ma gəma niye bay. Mata ge andaya ma gəma niye na, təv məndze i bəy i Mbəlom ta Wawa i təbañ. Ndo ngay hay ta dəsleye ha gər. ⁴ Nəteye na, ta ngateye a dəre ngay, ta watsiye məzele ngay ka da'ar tay. ⁵ Həvad ma giye andaya sa bay, lalam hay tə pat ta təriye kəriye hərwi Bəy Maduweñ Mbəlom bo ngay eye ma dəvateye dzaydzay. Ada nəteye na, ta ndziye ma bəy ka tor eye.

⁶ Ma dəba eye na, gawla i Mbəlom a gwedeñ: «Bazlam neheye na, dedek, maraw me andaya kwa tsekweñ mə dəma bay. Bəy Maduweñ Mbəlom a vəlatay Məsəfəre ngay a ndo məde ha bazlam ngay hay hərwi ada tã da ha bazlam ngay. A sləraw gawla ngay hərwi ada m̃a yaw m̃a d̃atay ha a ndo i məsler ngay hay wu nakə mazlambar ma deyeweye kame aye.»

Yesu ma maweye

⁷ Yesu a gwad: «Tsənum, mazlambar na miye naha bəse. Mbəlom ma piye ngama ka ndo neheye faya ta rəhay ha gər a wu nakə mə dərəwel nakay aye hərwi a yaw na, abəra ma Məsəfəre i Mbəlom.»

⁸ Neñ Yuhana, na tsəne wu neheye tə zləm ga, na ngatatay tə dəre ga. Ahəl nakə na tsəne aye ada na ngatatay aye na, na kal ha bo kame i gawla i Mbəlom nakə a bəzeñ ha aye hərwi mədəslay ha gər. ⁹ Ane tuk na, a gwedeñ: «K̃a ge andza niye bay. Neñ na, ndo i məsler i Mbəlom andza nəkar ada andza malamar yak neheye nəteye ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay aye ada andza siye i ndo neheye faya ta rəhay ha gər a bazlam neheye mə dərəwel nakay aye. K̃a dəslyay ha gər na, a Mbəlom.»

¹⁰ A gwedeñ sa: «Mbəlom kə d̃a ha wu nakə ka watsa a dərəwel nakay aye. Ka ngaha na bazlam neheye bay, d̃atay ha a ndo hay hərwi wu neheye ta giye bo na, bəse. ¹¹ Neñ faya na gwadateye a ndo neheye ta wud̃a wu nakə lele bay aye. Tad̃a a sakum məge mənese na, dum ha kame kame andza niye huya. A nəkurom neheye d̃ərev kurom manasa eye, tad̃a a sakum matəre andza niye na, dum ha kame kame andza niye huya. Ndo nakə faya ma giye wu nakə a say a Mbəlom aye na, m̃a ge lele huya. Ndo nakə faya ma pay bəzay a Mbəlom aye na, m̃a pay bəzay a Mbəlom andza niye huya.»

¹² Ma dəba aye na, Yesu a gwedeñ sa: «Tsəne, na miye naha bəse. Na həliye naha wu hay ka həlay hərwi ada ña vəl kwa a way merəbe i məsler ngay. ¹³ Maa dazlay a wu tebiye na, neñ, maa ndəv ha wu hay tebiye na, neñ gwa. Neñ makurre i wu hay tebiye ada neñ mandəve i wu hay tebiye

¹⁴ «Məŋgwese ma ndziye ka ndo neheye ta bariye peteked tay hay tsədaŋŋa eye. Nəteye ta hutiye tsəved məfələkwe a gəma niye. Nəteye na, ta hutiye tsəved mände hohway i dərizl i gərdaf nakə ma vəliye sifa a ndo hay aye. ¹⁵ Ndo neheye ta təra andza kəra aye ada madaŋ hay ta ndo neheye tə gawa mezeleme aye, nəteye na, ta ndziye ma bəra. Ndo məkədə gər i ndo hay dərmak ada ta ndo neheye tə dəslaway ha gər a kule aye, ndo neheye tə vəlaway ha bo tay a maraw me aye, nəteye tebiye ta ndziye ma bəra, ta fələkwiye dāda a gəma niye bay.

¹⁶ «Nəŋ Yesu, na slər naha gawla i Mbəlom ga na, hərwi ada m̄a ye, m̄a dākum ha wu neheye a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye wal wal təv tasəla aye. Nəŋ na, ndo nakə faya ka həbumeye ma deyeweye abəra ma gwala i Davit aye. Nəŋ na, bamta i dəre mətsədə nakə a dəvawa ta mekedə aye.»

¹⁷ Məsəfəre Tsədaŋŋa eye ta dahəlay, tə gwad: «Dara.» Nəkurom neheye faya ka tsənumeye wu neheye, gwadum: «Dara.»

Nəkurom neheye yam a gakum aye, dumara sum yam nakə ma vəliye sifa a ndo hay aye. Ta vəliye kəriye a ndo neheye a safay məse aye.

Mandəve i bazlam

¹⁸ Nəŋ Yuhana faya na gateye daf a ndo neheye faya ta tsəniye wu neheye mə dərewel nakay aye. Tadə ndoweye ka səkah ha wu ka bazlam neheye mə dərewel nakay aye na, Mbəlom ma səkaheye ha dəretsətseh nakə ka dzaŋgum mə dərewel nakay aye. ¹⁹ Tadə ndoweye kə zla wu abəra mə bazlam i Mbəlom na, Mbəlom ma həliye hohway i dərizl i gərdaf nakə ma vəliye sifa a ndo hay aye abəra ka bəmalə ŋgay. Ma hutiye təv ma gəma i Mbəlom bay. Ba dərewel nakay kə tsik ka hohway ta gəma niye tsiy.

²⁰ Yesu a gwad ka wu neheye tebiye na, dedek aye, ma gwadiye: «Ayaw, na miye naha bəse.»

Ayaw Bəy Maduweŋ ga Yesu, dara.

²¹ Yesu Bəy Maduweŋ kway m̄a pa fakuma ŋgama tebiye.